GAUDEO

John Carter Brown
Library
Brown University

The John Carter Brown Library
Brown University
Purchased from the
Louisa D. Sharpe Metcalf Fund

Nn V 21.

p. 86
142
199
302

per IV pag 13
71
72

APPARATUS
ERUDITIONIS
AD
JURISPRUDENTIAM,
PRÆSERTIM
ECCLESIASTICAM,

In quo reviſo, auctoque
Præter Juris Univerſalis Principia,
JUS NATURÆ, GENTIUM, DIVINUM,
APOSTOLICUM, & PONTIFICIUM, JUS SYNODALE
OECUMENICUM, NATIONALE, AC PROVINCIALE,
Unacum
Provinciarum ac Regnorum Eccleſiaſtico & Politico Statu,
Diſciplina Eccleſiæ, Hæreſibus exortis &c. continua Sæculorum ſerie
ad præſens usque tempus deductum, inſertisque in hac præſertim nova
editione pro re nata multis obſervationibus criticis, ac controverſiis
Juridicis, Publicis, ac Polemicis
METHODO HISTORICO-DOGMATICA COLLIGUNTUR,
ET BREVI AC CLARA IDEA DELINEANTUR,
In utilitatem eruditionis amantium, quibus vaſta Conciliorum, Decretorum,
Hiſtoriarum &c. volumina perlegendi aut occaſio aut tempus deficit.

AUTHORE
P. JOSEPHO BINER, S. J.
SS. Theol. & SS. Canonum Doctore, horumque in alma Cæſareo-Leopoldina
Univerſitate Oenipontana, ac in celeberrima Epiſcopali Academia Dilingana,
antehac Profeſſore Ordinario ac Publico.

PARS IV.
DE JURE SYNODALI UNIVERSALI.

CUM FACULTATE SUPERIORUM.

Auguſtæ Vindelicorum & Friburgi Brisgojæ,
Sumptibus Fratrum IGNATII & ANT. WAGNER Bibliopol. MDCCLXVII.

CONCILIA NATIONALIA
PROVINCIALIA
Et
DIOECESANA

Per ſingula ſæcula diſtributa : cum ſynopſi Hiſtorica & Obſervationibus Dogmaticis ac Criticis.

Primo Chriſtianæ Religionis ſæculo pauca admodum celebrata ſunt Concilia; eaque ſola ad nos devenerunt, quæ ab ipſis Apoſtolis ſunt congregata. Et quamquam de illis in tertia jam operis hujus parte, ubi de Jure Apoſtolico *tractandum ſuſcepimus, aliqua ſint commemorata, ſupervacaneum tamen non fuerit, hic de illis, ordinis ſaltem melioris gratia, aliquid addere : ut hoc pacto ſuſcepta tractatio per ſingula aræ Chriſtianæ ſæcula decurrat.*

CAPUT I.

De Conciliis SÆCULI I.

SUMMARIUM.

1. *Sex Concilia ab Apoſtolis celebrata.*
2. *Quæſtiones circa iſta Concilia attinguntur remiſſive.*
3. *An Nicolaus, unus e ſeptem primis Diaconis, fuerit auctor nefariæ hæreſis Nicolaitarum?*
4. *Argumenta pro Nicolao.*
5. *Argumenta contra Nicolaum.*
6. *Conciliantur diſtinctione ac limitatione.*

I.

1. Sex Concilia Apoſtolorum.

Primum Concilium, Præſide S. Petro, celebratum eſt Jeroſolymis paulo poſt Aſcenſionem Domini. Interfuere ferme centum viginti homines. Poſtquam S. Petrus cauſam ſynodi expoſuit, ſufficiendum videlicet aliquem in locum Judæ proditoris Apoſtolum, ſtatuerunt duos ex 72. Chriſti Diſcipulis, Barſabam & Mathiam, dignitate & meritis adeo æquales, ut humanitus ſciri non poſſet, uter eſſet dignior. Electio proin commiſſa eſt *ſorti*, quæ cecidit ſuper Mathiam.

Alterum Concilium Apoſtoli Jeroſolymis congregarunt, propter diſſenſionem Græcorum & Hebræorum. Conqueſti ſiquidem fuerant Græci, quod viduæ eorum deſpicerentur in miniſterio quotidiano. Electi proin & ordinati ab Apoſtolis ſunt ſeptem Diaconi, ut menſis non tantum profanis, ſed etiam ſacris miniſtrarent. Teſtem habemus S. Ignatium Martyrem, Apoſtolorum Diſcipulum, qui in Epiſtola ad Trallianos ſcribit: *Oportet & Diaconos myſteriorum Chriſti miniſtros per omnia placere, nec enim ciborum & potuum miniſtri ſunt, ſed Eccleſiæ Dei adminiſtratores. Quid vero Diaconi, quam imitatores Angelicarum virtutum, qui purum & inculpatum miniſterium illis* (Sacerdotibus) *exhibent.*

Tertium Concilium Apoſtolorum Petrum & Joannem miſit in Samariam, ut converſis ibidem a Philippo Diacono & baptizatis Confirmationis Sacramentum impertirent.

In quarto Concilio editum eſt *Symbolum Apoſtolorum*, diviſæque inter Apoſtolos Provinciæ ad prædicandum Evangelium.

In quinto compoſita Antiochena de Legalibus controverſia.

Sextum S. Paulus congregavit Mileti, in quo Epiſcopos, Epheſinum nempe & finitimos hortatus eſt, ut intendant curam ſuam paſtoralem univerſo gregi, & ſolicite regant Eccleſiam Dei.

II.

OBSERVATIO

In Concilia Apoſtolica primi Sæculi.

Circa Concilium primum, in quo per ſortem electus eſt Matthias, quæri poteſt, an ergo licitum ſit per ſortes Eccleſiæ Miniſtros eligere? 2. Quæſtiones circa Concilia Sæculi I.

Circa ſecundum quæritur, an Diaconi tantum fuerint deſtinati ad miniſtrandum menſis profanis, & neceſſitatibus temporalibus an vero etiam ad res ſacras?

Quoad tertium diſputatur, an Petrus & Paulus vere adminiſtrarint Samaritanis Sacramentum Confirmationis, & quidem cum uſu Chriſmatis?

Occaſione quarti Apoſtolici Concilii diſputatur, an ſymbolum, quod dicitur Apoſtolicum, re vera ab ipſis Apoſtolis fuerit confectum?

In cauſa quinti diſcutitur, cur non amplius obſervetur abſtinentia a ſanguine & ſuffocato: quæ tamen in Concilio illo fuerat ſtatuta?

Circa ſextum quæritur, quid intelligatur nomine Epiſcoporum, quos allocutus eſt Mileti S. Paulus, cum unicus adfuiſſe videatur Epiſcopus? Verum has omnes quæſtiones deciſas invenies *parte* 3. *hujus operis cap.* 2. *quæſt.* 3. quo loco diſputatum eſt de Jure Apoſtolico.

Ex occaſione tamen ſecundi Concilii, in quo electi ſunt ſeptem Diaconi, quæri adhuc poteſt, an *Nicolaus*, advena Antiochenus, qui ſeptimus fuit inter electos ab Apoſtolis Diaconos, auctor fuerit nefandæ hæreſis Nicolaitarum? Natalis Alexander *Diſſert.* 9. *in Hiſt. Eccleſ. ſæc.* 1. Du Mesnil doctr. & diſcip. Eccleſ. lib. 2. n. 98. Baronius ad annum 68. cum pluribus aliis cenſent, falſo id nefas Nicolao imputari. Argumenta hujus opinionis ſunt: 3. An Nicolaus fuerit auctor hæreſis?

1. Quia ſacra Scriptura hunc Nicolaum annumerat viris boni teſtimonii, plenis Spiritu S. & ſapientia; nusquam vero ſordidam

illam hæreſin eidem adſcribit. 2. Quia S. Ignatius Martyr in Epiſt. ad Trallianos ſcribit: *fugite quoque impuros Nicolaitas, falſum ſibi nomen ſumentes.* 3. Quia S. Clemens Alexandrinus *lib.* 2. *ſtrom.* aſſerit impuros illos homines Nicolai nomine abuſos, ejusque verba in falſum ſenſum detorſiſſe, ut tanto nomine ſectæ impuriſſimæ authoritatem conciliarent. 4. Quia Euſebius *lib.* 3. *Hiſt. Eccleſ. cap.* 29. citans Clementis Alex. teſtimonium, ait, Nicolaitas ſectæ ſuæ Authorem Nicolaum jactaſſe. Idem aſſerit Theodoretus *lib.* 3. *Hæret. fabularum cap.* 23. nempe falſo eos ſibi de Nicolai appellatione nomen arrogare. Conſentit Victorinus Petabionenſis *comment. in Apocolyp.* 5. Quia Nicolaus iſte poſtea ab Apoſtolis inauguratus eſt Samaritanorum Epiſcopus; quod fidem ejus integram fuiſſe demonſtrat.

4. Argumenta pro Nicolao.

His tamen non obſtantibus, videtur probabilius, Nicolaum illum lapſum eſſe, & hæreſis nefandæ aut Authorem fuiſſe, *aut ſaltem eidem occaſionem dediſſe.* Hoc enim plurimi teſtantur antiqui Patres. Sic S. Irenæus *lib.* 1. *c.* 27. ait: *Nicolaitæ Magiſtrum habent Nicolaum, unum ex ſeptem qui primi ad Diaconatum ab Apoſtolis ordinati ſunt.* Ecce! non dicit Irenæus, Nicolaitas jactare, ſe Nicolaum habere magiſtrum, ut textum torquet Natalis, ſed abſolute ait, eos magiſtrum habere Nicolaum. Idem adhuc clarius teſtatur S. Epiphanius, dum hæreſ. 25. ſcribit: *Nicolaum, cum uxorem haberet eleganti ſpecie, ab ea aliquamdiu ſibi temperaſſe, ut eos imitaretur, quos Deo addictos cerneret, ſed non intemperantiam ſuam perpetuo coërcere potuiſſe - - - cum uxore ſua rurſus conſuetudinem habuiſſe, & jactare illud auſum, neminem ſalutem æternam conſequi poſſe, niſi ſingulis diebus luxuriæ vacet.* Similiter S. Hilarius ad illud Matthæi, *& falſi prophetæ erunt*, addit: *ut Nicolaus unus ex ſeptem Diaconis fuit.* Et S. Hieronymus Epiſt. 1. ſcribit: *Stephanum ſuſpicis, ſed & Nicolaum reſpice, quem Dominus in Apocalypſi ſua damnat ſententia; qui tam turpia & nefanda commentus eſt, ut Nicolaitarum hæreſis ex illa radice naſcatur.*

5. Argumenta contra Nicolaum.

Quibus accedit Nicephorus Caliſtus, qui *Eccleſ. Hiſt. lib.* 3. *cap.* 15. ſcribit: *Auctor ejus* (hæreſis) *fuit Nicolaus, eorum unus, qui una cum Stephano ad pauperum curam & miniſterium in Actis Apoſtolicis ſunt delecti.* Eandem ſententiam tenent Philaſtrius *lib. de hæreſib. cap.* 5. Caſſianus *collat.* 18. *cap.* 16. S. Iſidorus Hiſpalenſis *lib.* 8. *originum cap.* 5. Conſtantinus Roncaglia, qui notas Hiſtoriæ Natalis addidit, citat etiam S. Gregorium Nyſſenum, S. Gregorium M. S. Hippolitum. Plures ſuperaddit Cotelerius in notis ad *cap.* 8. *l.* 6. *Conſtit. Apoſtol.*

Baronius vero, quamvis contrariæ ſententiæ patronus, citat etiam

etiam antiquiſſimum Tertullianum *lib. de præſcript. cap.* 46. ibi: *alter Hæreticus Nicolaus emerſit. Hic de ſeptem Diaconis, qui in Actis Apoſtolorum adlecti ſunt, fuit.* Tot autem teſtes ſufficienter videntur probare quæſtionem facti, multumque ſuperare teſtes, pro oppoſita ſententia a Natali allatos.

Addidi tamen in concluſione mea, Nicolaum aut auctorem fuiſſe illius hæreſis, *aut ſaltem eidem occaſionem dediſſe.* Probabile ſiquidem eſt Nicolaum non malitia, ſed imprudentia lapſum eſſe: atque per id occaſionem dediſſe, ut libidinoſi homines eum impuræ illius doctrinæ, qua promiſcuus mulierum uſus conceditur, auctorem allegarint. Res ita ſe habet. Nicolaus, cum de zelotypia pulcherrimæ uxoris culparetur ab Apoſtolis, eam in medium productam, cui vellet, nubere permiſit, adjiciens, *ſua quemque carne abuti oportere.* Hoc igitur factum imprudens, dictumque ambiguum pro exemplo temere ſibi proponentes illi Hæretici, licenter in promiſcuos concubitus, & omne genus ſpurcitiarum ferebantur; & quia aſſerebant, Nicolaum uxorem ſuam omnibus communem feciſſe, *Nicolaitæ* dicti ſunt, tanquam ejus doctrinæ ſectatores. Ita rem deſcribit Clemens Alexandrinus *lib.* 2. *&* 3. *ſtrom.* & ex eo Nicephorus *lib* 3. *cap.* 15. qui addunt, Nicolaum cum nulla, præter uxorem ſuam, muliere concubuiſſe, & ſuſceptas ex ea filias permanſiſſe virgines, filium quoque continentem vixiſſe. Dum vero dixit, *ſua quemque carne abuti oportere*, in bono ſenſu ab ipſo dictum, frænandam videlicet & coërcendam carnem; ac propterea, ut oſtenderet, ſe carni dominari poſſe, uxorem ſuam in medium productam quaſi abdicaſſe, aliisque obtuliſſe.

6. Solvuntur limitatione.

In hanc ſententiam loquitur etiam S. Auguſtinus lib. de hæreſ. *Nicolaitæ*, inquit, *a Nicolao nominati ſunt, uno ex ſeptem, quos Apoſtoli Diaconos ordinaverunt. Iſte, cum de zelo pulcherrimæ conjugis culparetur, velut purgandi ſe cauſa permiſiſſe fertur, ut ea, qui vellet, uteretur. Quod ejus factum in ſectam turpiſſimam verſum eſt, qua placet uſus indifferens fœminarum.* Et Theodoretus *loc. cit.* ait: *non hoc lege aliqua decernentem* (promiſcuas poſſe haberi uxores) *ſed ut accuſatorum calumniam redargueret. Inde nonnulli id, quod ab eo prædicta de cauſa geſtum fuerat, peſſime accipientes, communes habere uxores ſanxerunt.* Licet autem hæc vera eſſent, non tamen vel ab imprudentia, vel ſimplicitate, vel levitate factum ejus excuſari poteſt (licet forte a malitia formali & hæreſi excuſari poſſit) & hinc nihilominus verum eſt, eum, uxorem ſuam ad adulterium offerendo, Nicolaitarum hæreſi *occaſionem* dediſſe, atque in hoc ſenſu ejus auctorem fuiſſe.

Unde etiam ſententia noſtra, ita limitata, facile ſolvit ea, quæ a Natali aliisque ſunt objecta. Nam Reſp.

Ad 1. licet Scriptura ſeptem Diaconos plenos Spiritu ſancto & ſapientia dilaudet, non tamen ſequitur, ſemper omnes tales manſiſſe. Salomonis, Judæ, Tertulliani, Origenis, Oſii, aliorumque triſtia exempla identidem nobis inclamant: *qui ſtat, videat, ne cadat.*

Ad 2. dici poteſt, S. Ignatium, dum ait, Nicolaitas falſum ſibi nomen aſſumpſiſſe, non intellexiſſe nomen Nicolai, ſed nomen *Gnoſticorum*, nam Nicolaitæ *Gnoſticos* ſe appellabant poſtea, hoc eſt, *intelligentes* & *ſapientes.* Si hæc reſponſio non ſufficiat, dici poteſt, falſum eos nomen aſſumpſiſſe, eo quod factum imprudens & dictum Nicolai falſe acceperint.

Ad 3. Clementi Alexandrino opponi poſſunt multi alii Patres, quorum complures citavimus. Deinde licet omnia eſſent vera, quæ dicit Clemens, tamen ſimul verum eſſet, quod imprudente illa uxoris ſuæ oblatione dictoque inconſulto, aliis fuerit ſcandalo, & impuræ hæreſi occaſionem dederit. Unde

Ad 4. eadem eſt reſponſio. Nam præterquam quod Euſebius & Theodoretus multos habeant ſibi contrarios, illi non negant, quod Nicolaus anſam dederit hæreſi.

Ad 5. Nicolaum factum eſſe Epiſcopum ex authenticis documentis non conſtat. Deinde non ſequitur, quod imprudentia non dederit occaſionem hæreſi. Imo licet vere illius auctor fuiſſet, potuit poſtea mutari & converti.

CAPUT II.

De Conciliis SÆCULI II.

Præſertim contra Quartodecimanos & Montaniſtas.

Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſecundi ſæculi celebrem fecit duplex controverſia: altera Victorem inter Papam & Polycratem flagrans, de tempore celebrandi Paſchatis: altera cum Montaniſtis, in rigorem nimium deflectentibus.

SUMMARIUM.

§. I.

1. *Concilium* Siculum *contra Heracleonem.*
2. Romanum *contra Theodotum.*
3. *Paſchalis controverſia.*

4. *Ce-*

4. *Celebrata propter illam Concilia*, Romanum, Palæſtinum, Ponticum, Gallicum,
5. *Renitente Polycrate cum ejus* Concilio Epheſino.
6 *Primatus Romani Pontificis.*
7. *Montaniſtarum hæreſis.*
8. *Tertulliani effigies.*
8. *Concilium Hierapolitanum damnat Montani errores.*
10. *Praxeas damnatus.*

§. II.

QUÆSTIO I.

An Victor excommunicarit Aſiaticos?

11. *Lis de Paſchate cœpta inter S. Polycarpum & Anicetum Papam.*
12. *Acrius flagrat inter Polycratem & Victorem.*
13. *Argumenta Natalis, Polycratem cum Epiſcopis Epheſini Concilii non fuiſſe excommunicatos.*
14. *Concluſio contraria probatur.*
15. *Criſis de Natalis critica.*
16. *Solvuntur ejus argumenta.*

§. III.

QUÆSTIO II.

An hæc controverſia ſpectarit ad ſolam diſciplinam?

17. *Argumenta Natalis pro affirmativa.*
18. *Solvuntur diſtinctione.*
19. *Poſt Eccleſiæ definitionem involvebatur etiam quæſtio fidei, an obediendum Eccleſiæ? unde* Quartodecimani *pertinaces fuerunt hæretici.*
20. *Ulterior reſponſio ad argumenta Natalis.*
21. *Quid ſentiendum de* Scotis, & Britonibus, *qui diutius in illo errore circa tempus Paſchatis ſunt verſati?*

§. I.

Synopſis Hiſtorica.

Primum, quod in noviſſima Coleti editione Veneta exſtat, eſt Concilium quoddam *Siculum*, anno 125. celebratum, contra *Heracleonem*, qui varios in Sicilia errores de Baptiſmo diſſeminaverat, ac præſertim baptizatis peccata non eſſe noxia. 1. Siculum.

Alterum eſt *Romanum* circa annum 140. contra *Theodotum Coriarium* Byzantinum, qui cum in perſecutione Chriſtum negaſſet, exprobrantibus id ſcelus Chriſtianis reſpondit, ſe non negaſſe Deum, ſed nudum hominem. 2. Romanum. Sub finem ſæculi II. Victore I. Pontifice vehementer agitari cœpit controverſia *Paſchalis*. Complures ſiquidem Orientales Epiſcopi cum *Polycrate* Epheſino Epiſcopo, exiſtimantes ſe Evangelico mori, & inſtituto majorum inhærere, contendebant, 3. Paſchalis controverſia.

paſcha

paſcha celebrandum eſſe cum Judæis decima quarta luna primi menſis. *Victor* autem Papa cum Occidentalibus & multis Orientalibus volebat, Paſcha juxta traditionem Apoſtolicam celebrandum eſſe die Dominica ſequente. Complura igitur hac ſuper re ſunt inſtituta Concilia præcipiente Victore Papa, præſertim anno 198.

4. Romanum, Primo *Romanum*, ipſo Victore Præſide. Decretum in eo, Paſcha non cum Judæis, ſed Dominica proxime ſequente celebrandum, qui contumaciter reluctarentur, communione ſua privatis. Hæc pœna non nihil aſperior viſa eſt *S. Irenæo* Lugdunenſi Epiſcopo, datis ſuper ea re ad Victorem litteris: quibus decenter monuit, propter diverſos ritus non eſſe ſolvendam unionem inter Eccleſias. Nihilominus decretum obtinuit, dictique, qui pergebant obſiſtere, Quartodecimani. Idem eodem tempore decretum in Concilio *Palæſtino* ſeu *Cæſarienſi* Præſide Theophylo Cæſarienſi Epiſcopo, in Concilio *Pontico*, ac *Gallico*, cui præſedit S. Irenæus: qui eandem cum Victore tenuit ſententiam, renitentes tamen ab Eccleſia non eſſe ſegregandos cenſuit. Contra vero *Polycrates* Epiſcopus Epheſinus collegit Concilium ex Aſiæ minoris Epiſcopis: in quo decretum, paſcha celebrandum ſemper 14. luna, ſive ſit dies Dominica ſive alia: ſcripſitque hoc ſynodale decretum Victori, exponens ſimul traditionem Eccleſiarum in Aſia; hunc morem ſe habere a Philippo Diacono, & Joanne Apoſtolo, atque a Polycarpo Smyrnenſi Epiſcopo. Victor Papa de hoc Concilii decreto certior factus a Polycrate, reprobavit Concilium, atque pertinaces excommunicavit. Hanc Victoris ſententiam innovavit poſtea *Synodus Nicæna, Epheſina, Chalcedonenſis, Arelatenſis I. Antiochena I.*

Palæſtinum, Ponticum, Gallicum.

5. Polycrates.

6. Primatus Papæ. Notent hic Proteſtantes, quam aperte in primis etiam Eccleſiæ ſæculis ſe manifeſtet *primatus* Romani Pontificis. In Europa & in Aſia Concilia indicit; ſpeciale mandatum dirigit ad Theophilum, Cæſareæ in Palæſtina Epiſcopum, ut vicinos Epiſcopos congreget; parent illi Victori Pontifici, conveniunt. Eorum Metropolitani non conqueruntur. Ut Judex ſupremus fert ſententiam; renitentes excommunicat, nemine proteſtante, jus aliquod novum uſurpari. In ſententiam Pontificis eunt Concilia generalia ac particularia, imo omnis poſtea orbis Chriſtianus, qui rejecta Aſianorum traditione, ut ut ſpecioſa, paſcha ſecundum Victoris Papæ mandatum in hodiernam usque diem celebrat. Agnovit nimirum profundiſſima etiam Eccleſiæ antiquitas, jure ipſo Divino conceſſum primatum, jurisdictionisque univerſalis poteſtatem Romano Pontifici, S. Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſori. Sub finem ſæculi

culi II. ſerpere cœpit *Cataphrygum* infelix hæreſis, *Montano* præcipue Auctore, homine evnucho & neophyto, qui velut prophetam ſe efferens, ſimulato quodam auſterioris diſciplinæ rigore, multos primum in Myſia & Phrygia, deinde in aliis etiam orbis provinciis decepit: adhibita in hanc fraudem muliercularum quarundam opera, præſertim Priſcillæ & Maximillæ, quas tanquam prophetiſſas ſecum ducebat. Tres in anno præcepit quadrageſimas: non tantum lapſos a fide, ſed ferme omnes, graviorum criminum reos, negata ſpe veniæ, arcebat a pœnitentia; negavitque, licitum eſſe perſecutionis tempore fugere. Addebat varia deliria, ut mirum omnino ſit, potuiſſe viros alioquin Doctos, ipſumque adeo Tertullianum in turpem illam inſaniam abripi.

7. Montaniſtarum hæreſis.

Fuit autem *Septimius Tertullianus* Carthaginenſis, primum gentilis, tum Chriſtianus, dein Presbyter, poſtea odio Romani cleri ſchiſmaticus, denique hæreticus Montaniſta; vir omni litteratura, & ſtudiorum genere eximie cultus, ſed uti acris & vehementis ingenii, ita aſperi ſermonis. Complures ſcripſit libros apprime Catholicos: alios vero cum ſenectute ſua vitiatos, ut *de exhortatione caſtitatis*, *de pudicitia*, *de fuga in perſecutione*, *de monogamia*, *de jejuniis*.

8. Tertulliani effigies.

Damnati ſunt Montani errores in pluribus Aſiæ Conciliis, teſte Euſebio *libr.* 5. *Hiſt. Eccl. cap.* 16. præſertim vero in *Concilio Hierapolitano* circa annum 173. ab Apollinare, aliisque 26. Epiſcopis.

9. Hierapolitanum.

Addit Euſebius, Montanum & Maximillam, ab inſano ſpiritu incitatos, laqueo ſibi gulam fregiſſe, atque ita inſtar proditoris Judæ vitam finiiſſe.

Montani ſectam profeſſus inter alios fuerat *Praxeas*, natione Phryx, illa tamen poſtea deſerta, Divinarum Perſonarum Trinitatem negavit, forma etiam Baptiſmi corrupta. Damnatus a Zephyrino Papa. Exſtat Tertulliani *liber adverſus Praxeam*.

10. Praxeas damnatus.

§. II.

QUÆSTIO I.

Hiſtorico - Critica,

An Victor Papa Aſianos Epiſcopos excommunicaverit propter controverſiam Paſchalem?

Celeberrima ſæculi II. ut ex dictis patet, fuit controverſia de tempore celebrandi Paſchatis. Cœpit hæc ſub medium ſecundi ſæculi: quo tempore *S. Polycarpus* Romam profectus eſt ad *S. Anicetum* Papam, diſſidium iſtud componendi gratia. At neuter cedere voluit.

11. Lis de Paſchate ſub Aniceto.

voluit. *Polycarpus* ſiquidem ſe morem & conſuetudinem decima quarta luna cum Judæis celebrandi Paſcha hauſiſſe a Joanne Apoſtolo & Philippo Diacono dicebat. Anicetus vero inſiſtebat traditioni Eccleſiæ Romanæ, a SS. Apoſtolis Petro & Paulo acceptæ. Atque ſic Polycarpus more ſuo retento, Roma diſceſſit, ſervato tamen cum Aniceto & Eccleſia Romana vinculo pacis.

12. Sub Victore I. Acrius deinde exarſit contentio ſub *Victore* Papa. Qui plura in Oriente & Occidente hac ſuper re Concilia celebrari præcepit. Omnia illa definierunt, ad normam Eccleſiæ Romanæ Paſcha celebrandum, juxta veterem conſuetudinem, poſt æquinoctium die Dominica, (in honorem Chriſti reſurgentis) decimam quartam lunam proxime ſubſequente. Unus *Polycrates* Epheſinus Epiſcopus, cum aliquot aliis Epiſcopis minoris Aſiæ, indicto *Epheſi Concilio* contrarium ſtatuit, mori ſuæ Eccleſiæ contumaciter inhærens : ut adeo totus ferme mundus Chriſtianus, excepta minore Aſia, Romanæ diſciplinæ ſubſcriberet. Quare Victor Papa, dehortante licet per Epiſtolas S. Irenæo, Polycrati ejusque aſſeclis Epiſcopis excommunicationem eſt minitatus. Hæc certa. An autem ad excommunicationem ipſam devenerit, acriter diſceptant eruditi. Placet quæſtionem iſtam, ex qua elucet Romani Pontificis prima jam ætate primatus, & in totam Eccleſiam jurisdictio, examinare. Ludovicus Du Meſnil, *Doctrin. & Diſcipl. Eccleſ. libr.* 4. *num.* 42. Sandinus *in diſputationibus H.ſtoricis ad vitas Pontificum diſp.* 5. & præſertim Alexander Natalis *Diſſert.* 5. *in Hiſt. Eccleſ. ſæculi* 2. mordicus conatur eam perſuadere ſententiam, Polycratem, eique adhærentes Epiſcopos Aſiæ non fuiſſe excommunicatos.

13. Argumenta Natalis. 1. Quia Firmilianus (dum controverſia de Baptiſmo hæreticorum ferveret) in Epiſtola ad S. Cyprianum ait, propter controverſiam de Paſchate non fuiſſe diſceſſum ab Eccleſiæ Catholicæ pace & unitate.

2. Quia Euſebius *libr.* 5. *c.* 24. ſcribit, edixiſſe Victorem, Aſianos a communione ſecludendos eſſe. Idem teſtantur S. Hieronymus & Photius; adeoque res intra minas ſtetit : cohibente vibrationem fulminis S. Irenæo.

3. Quia certum eſt, S. Irenæum, Lugdunenſem in Gallia Epiſcopum, aliosque Victorem dehortatos eſſe, ne Eccleſias Aſiæ propter iſtam diverſitatem moris anathemate percellat. Atqui fruſtra fuiſſent dehortati, ſi eos jam antea excommunicaviſſet. Quis enim roget aliquem, ne malum inferat, quod jam intulit.

4. Quia

4. Quia Pontifices, Victoris anteceſſores, Aſiaticos non præciderunt ab unione Eccleſiæ propter illam diſciplinæ diverſitatem. Ergo neque Victorem id feciſſe cenſendum eſt. Præſertim cum hæc diverſitas, in diſciplina duntaxat, non fuerit cauſa ſufficiens tam ſeveræ cenſuræ.

Verum probabilius videtur, Victorem Papam, cum conſentientis totius ferme Eccleſiæ unitatem ex celebratis in Oriente & Occidente Conciliis vidiſſet, Polycratem aliosque contumaciter renitentes Aſiæ Epiſcopos excommunicaſſe. Hanc ſententiam propugnant cum Pagio *Crit. in Baron. ad ann.* 196. Scheleſtrato *Antiq. Illuſtr. p.* 2. Roncaglia in animadverſ. in Natalem loc. cit. &c. 14. Victor Aſianos excommunicavit.

Probatur 1. ex Euſebio, qui lib. 5. cap. 24. poſtquam dixiſſet, Victorem anathematis minas intentaſſe, hæc ſubjungit: *Datisque litteris univerſos, qui illic erant, fratres proſcribit, & ab unitate Eccleſiæ prorſus alienos eſſe pronuntia.* Quæ plane verba excommunicationem ſignificant. Ut adeo mirum videatur, quod Natalis hunc authorem pro ſe citet.

Prob. 2. ex S. Epiphanio, qui hæreſi 72. quæ eſt Audianorum, ſcribit, Polycratis & Victoris ætate Orientales ab Occidentalibus *divulſos, pacificas a ſe invicem literas nullas accepiſſe.* Quæ rurſus verba ſatis indicant, Victorem ultra minas proceſſiſſe, & actu communione privaſſe.

Prob. 3. ex Nicephoro *Hiſt. Eccleſ. cap.* 38. ubi hæc habet: *Quam ob cauſam & ſubito litteras conſcripſit* (Victor) *omnesque ſimul a communione probibebat.* Quid autem hoc aliud eſt, quam eos excommunicationis cenſura perſtringere?

Prob. 4. ex Socrate, qui *lib.* 5. *Hiſt. Eccleſ. cap.* 21. ſic ait: *Victor Epiſcopus Romanus, ſupra modum ira inflammatus, omnes in Aſia, qui* 14. *die menſis Paſcha celebrabant, excommunicavit.*

Reſpondet Natalis, Socratis viri Novatiani in hac cauſa merito ſuſpectam eſſe fidem. Eum in rebus Hiſtoricis graviſſimos in errores eſſe prolapſum, & putidiſſima mendacia. Mentiri illum manifeſte, dum *lib.* 5. *cap.* 21. ſcribit, in Eccleſia Romana trium duntaxat hebdomadum jejunium obſervari ante paſcha, & quidem etiam in illis ſubbato non jejunari. Plura alia adducit Socratis mendacia. 15. Criſis in Natalem.

Verum erit fortaſſe, qui hac in re Natalis criſin requirat. Dum Socrates narrat, & quidem poſt centum annos primus, Paphnutium in Concilio Nicæno interceſſiſſe decreto, quo Eccleſiaſticis interdiceretur uſus uxorum, ibi Socrates Hiſtoricus eſt veraciſſimus:

ibi non obſtat, quod fuerit Novatianus: ibi non obſtat, quod in multis aliis ſit mendax: ibi laudatur, vindicatur, abſolvitur. Hic vero, dum narrat id, quod jam plures ante ipſum ſcripſerant, ex quo Romani Pontificis Primatus, atque ſuprema Jurisdictio in omnes, etiam Aſiaticas, Eccleſias ſecundo jam ſæculo exercita, manifeſte colligitur, hic, inquam, eſt Novatianus, ſuſpectæ fidei, mendax. Hic obſtant alia mendacia, ne fides ei adhibeatur. Eſto: modicam eſſe Socratis auctoritatem, cum primus aliquid narrat, ut circa interceſſionem Paphnutii contigit. At ubi Euſebium, Epiphanium, aliosque bonos Scriptores, antiquiores ſe teſtes habet, momentum aliquod addere poteſt.

Neque propterea hic contra eum excipere Natalis poteſt, quod fuerit Novatianus; nam multi Novatiani in hac re conveniebant cum Romana Eccleſia: ut patet ex teſtimonio Aceſii Novatiani Epiſcopi, quem ſub finem Concilii Nicæni ad Imperatorem Conſtantinum, ſic loquentem introducit ipſe Socrates lib. 1. cap. 10. *Nihil novi, o Imperator, Concilium decrevit: nam antiquitus a primis Eccleſiæ jactis fundamentis, & ab Apoſtolorum temporibus idem tempus paſchatis celebrandi accepi.* Non erat proin, cur Socrates in gratiam Novatianorum fingeret.

Probatur denique 5. ex S. Nicolao I. ſummo Pontifice, qui Epiſtola nona ad Michaëlem Imperatorem ſic ſcribit: *cum Aſiani omnes inter cæteros, Evangeliſta Joanne Auctore, quartodecima luna cum Judæis putarent paſcha celebrandum: hos Præſul, meritis & nomine Victor, a communione collegii ſeparavit.*

At contra hunc etiam teſtem excipit Natalis, aitque, eum quævis laudare monumenta, quibus majeſtatem ſedis Apoſtolicæ tueatur. Citari ab ipſo quædam Apocrypha, ut Synodum Romanam ſub Sylveſtro, actaque ipſa Sylveſtri, nec non acta Synodi Sinueſſanæ: quædam vero in contrarium omnino ſenſum ab eo intorqueri. Sicque, diſputationis æſtu abreptum, in Epiſtola, quæ contentioſa magis ſit, quam dogmatica, ſcripſiſſe, Aſianos a Victore excommunicatos fuiſſe, ut ſupremam ſedis Apoſtolicæ authoritatem demonſtret.

Verum acerbior videtur hæc criſis, quam mereatur Pontifex doctus ac ſanctus. Sit, Nicolaum citaſſe aliqua, quæ ſeveriore deinde criſi magis eliquata, inter apocrypha hodie a pluribus reponantur. At tamen certe ex teſtimonio tanti viri habetur, ipſius etiamnum ætate viguiſſe traditionem, fundatam in antiquis ſcriptoribus de excommunicatione a Victore Aſianis intorta. Credibile plane

non

non eſt, doctum adeo Pontificem, allegando falſum factum epiſtolam ſuam irriſioni & contemptui Græcorum objicere voluiſſe. Notandum etiam, quod Natalis alibi obſervat: ſi ex eo, quod ſcriptor falſi aliquid admiſceat, nihil amplius ipſi credendum, omnes (exceptis Biblicis) hiſtorias delendas fore. Sed neque reliqua, quæ Natalis objecit, operoſum videtur ſolvere. Nam

Ad 1. Firmilianus non ſcripſit, propter controverſiam de paſchate non fuiſſe diſceſſum a pace, ſed non fuiſſe diſceſſum a pace *propter diverſitatem morum in aliis provinciis.* Sic enim habet: *in cæteris quoque plurimis provinciis multa pro locorum & hominum diverſitate variantur, nec tamen propter hoc ab Eccleſiæ Catholicæ pace atque unitate aliquando diſceſſum eſt.* Ecce! ultima verba non refert ad controverſiam de Paſchate, inter Romanos & Aſianos exortam, ſed ad varias alias diverſitates *in cæteris plurimis provinciis.* Accedit, quod cum pax inter Victorem & Aſianos brevi fuerit reducta, vix ab ea diſceſſum dici poſſit. 16. Solvuntur ejus argumenta.

Ad 2. Ex Euſebio, Hieronymo, & Photio, habetur quidem, Victorem Aſianos a communione ſecludendos cenſuiſſe, ipſisque cenſuram eſſe comminatum. Verum non ſequitur, rem intra minas ſtetiſſe. Nam primo quidem excommunicationem eſt comminatus, cum autem contumaciter reſiſterent, eandem re ipſa in illos vibravit. Ut aperte teſtatur Euſebius loc. cit. *univerſos preſcribit, & ab unitate Eccleſiæ alienos eſſe pronuntiat.*

Ad 3. veriſſimum eſt, quod S. Irenæus, licet ipſe cum tota fere Eccleſia Romanam conſuetudinem celebrandi Paſcha obſervaret, atque ſic Aſianorum morem reprobaret, Victorem Papam fuerit dehortatus, ne tot Eccleſias propter illam diverſitatem excommunicet. At nihilominus Victorem ad cenſuram proceſſiſſe, conſtat ex iis, quæ diximus. Mirum, quod Natalis hic abſurdum aliquod velit eruere; quaſi ex noſtra ſententia ſequereter, quod Irenæus poſt latam jam excommunicationis ſententiam Victorem dehortatus fuiſſet, ab ea ferenda. Quis enim adeo ineptit, ut hoc dicat. Antequam lata fuerat ſententia, Irenæus eum eſt dehortatus. Et poſtquam lata fuerat, ut Aſianos rurſus abſolveret, eſt cohortatus. Sicque pacem Eccleſiæ conciliavit ſua interceſſione.

Ad 4. complures Pontifices, Victoris anteceſſores, conati fuerant Aſianis perſuadere, ut & ipſi legem Apoſtolorum Petri & Pauli, per conſtantem traditionem propagatam obſervarent, atque hac in re ſe conformarent Romanæ Eccleſiæ, omnium Eccleſiarum Matri & Magiſtræ (in qua, ut ſcribit Irenæus *lib. 3. adverſ. hæres.*

cap. 3. perpetuo conſervata eſt integra, quæ ab Apoſtolis eſt, traditio. Et *ad quam Eccleſiam, propter potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam, hoc eſt, eos, qui ſunt undique fideles.*)

In hac proin cauſa jam Anicetus laboraverat: & Eleutherius Blaſtum, Romanæ Eccleſiæ Presbyterum, excommunicaverat, quod doceret, paſchatis diem ſecundum legem Moyſis determinandam. Victor vero Papa, cum plurium conciliorum, in Oriente & Occidente ipſius juſſu eam ob cauſam celebratorum, unanime decretum accepiſſet, ſecundum traditionem Romanam Petri & Pauli ab omnibus celebrandum eſſe paſcha, non diſſimulandum amplius duxit, ut ſoli Aſiæ minoris Epiſcopi ab univerſalis Eccleſiæ diſciplina in re tanti momenti diſſentirent. Quare ſæpius commonitos, minisque impulſos, cum contumaces experiretur, tandem ex poteſtate, ſibi a Deo commiſſa, excommunicationis ſententia, ordinario adverſus Eccleſiæ rebelles remedio perculit.

Neque hanc non ſufficientem fuiſſe tantæ pœnæ cauſam quisquam dixerit, niſi ipſum etiam Oecumenicum Nicænum Concilium aut injuſtitiæ aut nimiæ ſeveritatis velit arguere. Illud enim pariter definivit illam quæſtionem, dum, approbata Eccleſiæ Romanæ traditione, ſecundum ejus morem Paſcha celebrandum definivit, damnatis, qui contra niterentur: verum inde exurgit

§. III.

QUÆSTIO II.

Dogmatico - Critica.

An controverſia de tempore paſchatis ad fidem vel ad ſolam diſciplinam pertinuerit?

17. **Argumenta Natalis.**

Natalis *loc. cit. art. 5.* docet, eam ad meram ſpectaſſe diſciplinam; 1. Quia quæſtio iſta erat de re, quæ in variis Eccleſiis varie obſervabatur. Ergo ſolam diſciplinam ſpectabat. Nam fides neceſſario eadem eſt in omnibus Eccleſiis, nec poteſt mutari. 2. Niſi ad ſolam diſciplinam ſpectaſſet, S. Irenæus non fuiſſet dehortatus Victorem Papam a ferenda excommunicationis ſententia in Aſianos. 3. Addi poteſt, ea, quæ pertinent ad fidei dogmata, eſſe a Deo revelata. At, quo tempore Chriſtianis celebrandum ſit Paſcha, non eſt revelatum.

18. **Solvuntur diſtinctione.**

Diſtinguendum ego cenſeo, dicendumque, quæſtionem eam primitus ad ſolam diſciplinam ſpectaſſe, ex Apoſtolica traditione propagatam: poſtea vero etiam circa fidei dogma verſatam eſſe.

Pri-

Primam partem probant ea, quæ ex Natali retulimus. Eam vero diſciplinam ab Apoſtolis promanaſſe non tantum Occidentales Eccleſiæ ſemper docuerunt, ſed etiam multæ Orientales. Certe Concilium Palæſtinum ſub Theophilo Cæſareenſi & Narciſſo Jeroſolymitano Epiſcopo congregatum aſſeruit, traditionem de Paſchate die Dominico poſt 14. lunam celebrando ab Apoſtolis ad ſe gradatim eſſe deductam. Atque hinc Anicetus & Victor, Romani Pontifices tantopere urgebant, ut hanc diſciplinam, ab Apoſtolorum Principe derivatam, omnes fideles amplecterentur. Eandemque poſtea Nicæni Patres lege lata confirmarunt.

Neque obſtat, quod Polycarpus, Polycrates, aliique Aſiæ Epiſcopi contrariam traditionem a S. Joanne Apoſtolo acceperint. Nam licet ille Paſcha adhuc cum Judæis, ſecundum legis Moſaicæ præſcriptum celebrarit (ſicut initio Chriſtianæ Religionis plura alia illius antiquæ legis præcepta adhuc obſervabantur, ut facilius ad Chriſtum converterentur Hebræi) nullam tamen circa hoc legem tulit, aut mandatum dedit: ſed Aſiani merum ejus exemplum ſunt ſecuti. Contra vero S. Petrus legem tuliſſe traditur, non niſi Dominica, 14. lunam proxime ſequente celebrandi Paſcha. Licet enim tale mandatum, ab Apoſtolis ſcriptum non habeatur, ut ait Socrates l. 5. c. 21. non tamen eſt dubitandum voce, prædicatione, ac doctrina non ſcripta, ut multa alia, illud datum eſſe.

19. Poſt definitionem involuta quæſtio fidei.

Probanda jam altera pars, videlicet, poſtea etiam quæſtionem fidei involutam eſſe. Nam poſtquam Romani Pontifices ac Nicænum deinde Concilium lege expreſſa præceperant, ut ab omnibus fidelibus Paſcha celebretur eodem die ſecundum traditionem Apoſtolicam Romanæ Eccleſiæ, quidam pertinaciter adhuc reluctabantur, aſſerentes, non eſſe in hac parte obediendum decretis Romani Epiſcopi, aut Nicæni Concilii, ſed potius morem gerendum legi Moſaicæ, quam cum lege Evangelica conjungere volebant; dictique ſunt iſti *Quartodecimani*, quod contenderent 14. luna cum Judæis agendum Paſcha.

Hos autem Quartodecimanos hæreticis accenſent S. Auguſtinus *libr. de hæreſ. cap.* 29. S. Epiphanius *hæreſ.* 50. Theodoretus *libr.* 3. *hæret. fabul. cap.* 4.

Et certe hæreticum eſt dicere, in rebus Eccleſiaſticis ac ſpiritualibus non eſſe obediendum Summo Pontifici, & Generali Concilio: Chriſtianis obſervandas leges ceremoniales legis Moſaicæ (qualis erat lex de Paſchate) ergo poſt Eccleſiæ definitionem, latamque legem univerſalem controverſia illa non amplius verſabatur circa

meram

meram diſciplinam; ſed involvebat etiam quæſtionem dogmaticam, an in cauſa celebrandi paſchatis obediendum Summo Pontifici & generali Concilio? an leges ceremoniales veteris Teſtamenti præferendæ legibus Eccleſiæ Chriſtianæ? quæ plane ſunt quæſtiones, ad fidem pertinentes.

Atque ex his facile ſolvuntur ea, quæ Natalis contra hanc propoſitionis noſtræ partem objecit. Nam

20. Ad argumenta Natalis. Ad 1. poſt Eccleſiæ definitionem a fidelibus in hac re non amplius variabatur. Sed qui obedire detrectaverant, alieni ab Eccleſia ſunt habiti. Variabatur autem, quamdiu res iſta ſolam diſciplinam ſpectabat.

Ad 2. Polycrates, ejusque aſſeclæ conſuetudinem ſuam non fundabant in lege ceremoniali Moſaica, ſed in exemplo S. Joannis. Neque dicebant (ſicut poſtea Quartodecimani) non eſſe obediendum Eccleſiæ. Neque damnabant morem Romanæ Eccleſiæ, ſed tantum putabant, ritum iſtum, ad ſolam diſciplinam ſpectantem, relinquendum ſecundum cujuslibet Eccleſiæ conſuetudinem. Unde non erant hæretici.

Atque hinc neque eſt, quod ex hac Aſianorum renitentia arguant hæretici, eos non agnoviſſe *Primatum* & infallibilitatem ſummi Pontificis: alias, cum eſſent viri probi, haud dubie eidem prompte fuiſſe geſturos morem. Nam cum reliquis Orientalibus agnoſcebant Primatum Romani Pontificis; & hinc ipſi etiam ad mandatum ejusdem congregarunt Synodum. Agnoſcebant etiam illius infallibilitatem in quæſtionibus dogmaticis fidei. Sed quia exiſtimabant, hanc de paſchate controverſiam ad ſolam diſciplinam ſpectare, ultra, quam fas erat, moris ſui antiqui retinentes, ſe opponebant: adeo quidem, ut peccaminoſa ſua inobedientia & pertinacia excommunicari ſint meriti. Aliud eſt, obediendum eſſe agnoſcere, aliud obedire. Obediendum Divinis præceptis omnes fatemur, non tamen omnes obedimus.

Ad 2. Irenæus, quamvis eorum contumaciam improbaret, putabat tamen, ad evitanda majora, quæ timebat mala, non cum tanto rigore eſſe plectendos.

Ad 3. Quamvis non habeamus revelationem Divinam de tempore celebrandi paſchatis, & hinc ea res ſecundum ſe ſpectata, tantum ad Eccleſiæ diſciplinam pertineat; tamen cum poſtea quidam *Nazaræorum* hæreſin excitare vellent, dicerentque, obſervandam legem Moſaicam, Eccleſiæ vero legibus non eſſe obediendum, contra veritates a Deo revelatas inſurgebant, erantque hæretici. Atque

que hanc ob cauſam controverſia cum Quartodecimanis non amplius meram diſciplinam ſpectabat, ſed etiam doctrinam fidei.

Quæres, quid ſentiendum de Scotis & Britonibus, qui ab anno 566. ad annum 716. in eo verſati ſunt errore, ut ſemper quidem die Dominica celebrarent paſcha, ſed tamen etiam ea die Dominica, quæ inciderat in 14. lunam. Quod ultimum erat contra Decretum Nicænum: an etiam iſti Quartodecimanis hæreticis ſunt accenſendi? 12. Quid de Scotis & Britonibus?

Reſpondetur. Multi ex illa gente videntur potius ex ignorantia & ſimplicitate tunc aberraſſe, quam ex malitia, ac pertinacia: ut teſtatur venerabilis Beda *libr. 3. Hiſt. Eccleſ. Anglorum cap. 25.* ubi ita ſcribit: *Unde & illos Dei famulos, ac Deo dilectos eſſe non nego, qui ſimplicitate ruſtica, ſed intentione pia, Deum dilexerunt. Neque illis multum obeſſe Paſchæ talem reor obſervantiam, quamdiu nullus advenerat, qui eis inſtituti perfectioris decreta, quæ ſequerentur, oſtenderet. Quos utique credo, ſi quis tunc ad eos Catholicus calculator adveniret, ſic ejus monita fuiſſe ſecuturos, quomodo ea, quæ noverant, ac didicerant, Dei mandata, probantur fuiſſe ſecuti.*

Et cap. 4. ſcribit: *Sciebant enim ut Chriſtiani, reſurrectionem Dominicam, quæ prima Sabbati facta eſt, prima Sabbati ſemper eſſe celebrandam, ſed ut barbari & ruſtici, quando eadem prima Sabbati, quæ nunc Dominica dies cognominatur, veniret, minime didicerant.* Cum igitur multorum error ex ſimplicitate & ignorantia computi Eccleſiaſtici profluxerit, non erant hæretici: quia neque reſiſtebant agnitæ veritati, neque pertinaces dici poſſunt.

Dixi autem, multos ex ea gente fuiſſe innocentes; nam aliquos fuiſſe culpæ obnoxios & contumaces, non eſt dubitandum: præſertim ubi eorum Doctores & Epiſcopi S. Auguſtino Anglorum Apoſtolo, ipſos ad communem Eccleſiæ diſciplinam reducere conanti, adeo pertinaciter reſtiterunt, ut nec miraculis ab erroneo ſuo ritu avocari potuerint. Et hinc Joannes IV. Papa, ut refert Beda libr. 2. cap. 19. ad Scotos ſcripſit: *Reperimus quosdam, contra orthodoxam fidem, novam ex veteri hæreſin renovare conantes, Paſcha noſtrum, in quo immolatus eſt Chriſtus, nebuloſa caligine refutantes, & quarta decima luna cum Hebræis celebrare nitentes.*

CAPUT III.
De Conciliis SÆCULI III.
Præſertim de Iteratione Baptiſmi & Pœnitentia Lapſorum.

Preſſa adhuc immanibus tyrannorum perſecutionibus Eccleſia, pauca admodum Concilia congregari poterant. Duæ tamen & hanc Eccleſiæ ætatem graviſſimæ controverſiæ memorabilem faciunt. Altera ſanctos inter magnosque viros Stephanum I. ſummum Pontificem, & Cyprianum, Carthaginenſem Archi-Epiſcopum, totiusque Africæ Primatem, glorioſum deinde utrumque pro Chriſti fide Martyrem, exorta, *an Baptiſmus, ab hæreticis collatus, ratus eſſe debeat*, an vero eo invalido declarato, Baptiſmus reiterari, aut potius de novo conferri debeat. Altera circa uſum *Pœnitentiæ Publicæ*, hoc ſæculo, occaſione eorum, qui in perſecutionibus lapſi fuerant, ſolenniter introductum, verſabatur. Utraque ad jurisprudentiam Eccleſiaſticam, quæ peculiares habet titulos *de Baptiſmo non iterando*, atque *de pœnitentiis & remiſſionibus*, quam maxime ſpectat, pluribusque Conciliis cauſam dedit.

SUMMARIUM.
ARTICULUS I.
Concilia de Iteratione Baptiſmi.

1. *Error Tertulliani, Agrippini, ac præſertim Cypriani circa iterationem Baptiſmi.*
2. *Tria* Carthaginenſia Cypriani Concilia *ad hunc errorem ſtabiliendum, contra S. Stephanum I. Romanum Pontificem.*
3. *Concilium* Iconienſe & Synadenſe *in Aſia ad eundem finem.*
4. *Obſervatio de auctoritate & infallibilitate ſummi Pontificis, cujus ſententia contra tot Concilia obtinuit veritatem & orbis aſſenſum.*

ARTICULUS II.
Concilia de pœnitentiis & remiſſionibus.

5. *Lapſi* Thurificati, Sacrificati, Libellatici, Traditores.
6. *Deſcriptio Pœnitentiæ Publicæ ſolennis.*

7. Li-

7. Libelli *Martyrum* Pacifici *pro lapſis*, *ſpecies Indulgentiarum.*
8. *Communio* Eccleſiaſtica, Peregrina, Laica, Eulogica, Agapica.
9. *Concilia* in cauſa lapſorum.
10. *Quibus cauſam dedit* Novatiani *rigor*:
11. *Et* Feliciſſimi *laxitas.*
12. *Decretus temperatus rigor*, *ſeu pœnitentia publica minus ſolennis.*
13. *Concilium Romanum*, *in cauſa* Dionyſii Alexandrini *de bæreſi accuſati.*
14. *Concilium Antiochenum contra Paulum Samoſatenum.*

ARTICULUS III.

De Concilio Eliberitano.

15. *In cauſa lapſorum præcipue habitum. Lapſis negat communionem, etiam in mortis Articulo.*
16. *Temperatus rigor a poſterioribus Conciliis: dum morientibus communionem concedunt.*
17. *Expenditur canon* 34. *de* accenſis cereis.
18. *Item Canon* 36. *de* Imaginibus *in pariete non depingendis.*
19. *Nota in hodiernos ſectarios.*

ARTICULUS IV.

De rigore pœnitentiæ ſæculo tertio.

§. I.

20. An pœnitentiam ad mortem differentibus fuerit negata abſolutio?

21. *Negatam affirmat Natalis*, *ejus Argumenta.*
22. *Negata communio*, *ſed non abſolutio.*
23. *Probatur ex Innocentio I.*
24. *Ex Nicæno*, *Cypriano.*
25. *Mos antiquus Galliæ circa condemnatos ad mortem non probandus.*

§. II.

An abſolutio data fuerit poſt ſatisfactionem?

26. *Natalis opinio rigida.*
27. *Ejus Argumenta ſolvuntur.*
28. *Pœnitentia publica præmittenda erat communioni*, *non autem abſolutioni Sacramentali.*
29. *Cur mitius ſentiendum de Eccleſia?*
30. *Obſervatio in Gallos Criticos.*
31. *Argumenta Tournelii*, *quibus probare contendit*, *abſolutionem da-*

tam fuiſſe primum poſt ſatisfactionem.

32. *Solvuntur.*

33. *Data, Canonicorum criminum reis, gemina abſolutio: prima Sacramentalis, etiam ante ſatisfactionem: altera Canonica pro foro externo poſt peractam ſatisfactionem ſeu pœnitentiam publicam.*

34. *Probatur ex Sozomeno, Conciliis.*

35. *Quibus neganda vel differenda abſolutio Sacramentalis?*

§. III.

36. An peccata occulta neceſſario expiari debuerint pœnitentia publica?

37. *Concluſio negativa, contra Natalem &c.*

38. *Probatur ex Conciliis, & Patribus.*

39. *Argumenta Albaſpinæi pro affirmativa ſolvuntur.*

§. IV.

Quo tempore in Eccleſia cœptus finitusque ritus pœnitentiæ publicæ?

40. *Benignitas ſæculi primi & medii ſecundi.*

41. *Rigor temperatus poſt Montaniſtas.*

42. *Major poſt Novatianos.*

43. *Officium Pœnitentiarii Conſtantinopolitani.*

44. *Finis pœnitentiæ publicæ in Oriente.*

45. *In Occidente.*

§ V.

46. An relapſi rurſus fuerint admiſſi ad pœnitentiam?

47. *Pœnitentia publica tantum ſemel peracta.*

48. *Relapſis negata communio usque ad mortem.*

49. *Conceſſa tamen pœnitentia privata Sacramentalis.*

50. *Natalis Argumenta.*

51. *Solvuntur.*

52. *Probarent nimium.*

53. *Mens Patrum expenditur.*

ARTICULUS V.

Reſolvuntur quæſtiones aliquot criticæ circa controverſiam de Baptiſmo hæreticorum.

54. *An Cyprianus & Firmilianus a Stephano Papa fuerint excommunicati?*

55. *Proponitur ſententia Natalis negativa.*

56. *Baronii affirmativa.*

57. *Eli-*

57. *Eligitur media.*
58. *An Africani & Aſiani putarint, quæſtionem de rebaptizandis hæreticis eſſe dogmaticam?*
59. *Reſpondetur negative, & probatur.*
60. *An Cyprianus & Firmilianus errorem ſuum depoſuerint?*
61. *Affirmat cum Hieronymo Baronius.*
62. *Negat Natalis, ex Dionyſio Alexandrino.*
63. *Dubitat Auguſtinus, manetque etiamnum dubium.*
64. *Quodnam ſit* Plenarium Concilium, *quo iſta quæſtio de baptiſmo eſt definita.*
65. *Reſp. Auguſtinum intellexiſſe Nicænum, non Arelatenſe.*

ARTICULUS I.

De Iteratione Baptiſmi.

Sæculum tertium exercuit duplex magna in Eccleſia controverſia: an iterandum ſit baptiſma ab hæreticis collatum, & quomodo recipiendi ſint lapſi ad Eccleſiam redeuntes? Prior initium ſumpſit in Africa a *Tertulliano*: qui cum adhuc eſſet Catholicus, nihil cum hæreticis, ne quidem baptiſma, commune habere voluit: ut adeo baptizatos ab hæreticis in Eccleſiam ſuſcipiendos negaret, niſi iterato baptiſmō. 1. Error Tertulliani.

Sub annum deinde 225. tempore Zephyrini Papæ *Agrippinus* Carthaginenſis Epiſcopus convocato ex Africa & Numidia *Concilio* definivit, baptiſmum ab hæreticis collatum eſſe iterandum: eo quod nullum ſit baptiſma extra Eccleſiam. Recruduit ea controverſia multo vehementius anno 258. *Stephano I.* Pontifice: & quod mirum, inter viros ſanctos. Nam *Cyprianus* Carthaginenſis Epiſcopus, cum in Africa variarent ſententiæ de valore baptiſmi ab hæreticis collati, congregata *Carthagine Nationali Synodo*, cum Patribus Africanis decidit, unum eſſe in Eccleſia Baptiſmum, adeoque foris baptizatos rebaptizandos eſſe. Idemque decretum convocata altera a Cypriano 71. Epiſcoporum ex *Africa & Numidia Synodo* fuit confirmatum. Agrippini. Cypriani. 2. Ejus Concilia Carthaginenſia.

Cum autem Stephanus Papa Synodos iſtas reprobaſſet, mandaſſetque, ut nihil innovaretur, ſed ſtarent traditione Apoſtolica de non iterando hæreticorum baptiſmate, modo debita materia & forma utantur; Cyprianus, necdum acquieſcens, novum idque numeroſius, ex Africa, Numidia & Mauritania *Concilium* 87. *Epiſcoporum* collegit. Quod pariter Carthagine congregatum iterum definivit, baptiſmum ab hæreticis collatum eſſe irritum, ac proin Contra Steph. I.

 acce-

accedentes ad Eccleſiam Catholicam genuino baptiſmo initiandos. Mirum! quot & quam vehementes hac ſuper re ultro citroque ſint ſcriptæ epiſtolæ, præſertim a Cypriano ad Stephanum Papam, ad Pompejum, ad Jubaianum, ad Firmilianum &c. manente tamen unione fidei, eo quod hæc controverſia tunc temporis necdum ſatis in Eccleſia eſſet definita.

3. Concilium Iconienſe.

Sed neque in Africa ſtetit ea contentio. In Aſiam etiam graſſata turbas concivit. Eodem namque anno 258. quo prædicta tria *Carthaginenſia Concilia* ſub Cypriano ſunt habita, occaſione Cataphrygum hæreſis *Iconii* in Phrygia celebratum eſt *Concilium*: convocatis ex Cappadocia, Galatia ac Cilicia &c. Epiſcopis. Ventilata eadem quæſtio, deciſumque a Synodo, non tantum baptiſmum, ſed etiam Ordines, & quidquid ſacrum ab hæreticis eſſet collatum, caſſum omnino eſſe atque invalidum. Idemque in *Synadenſi Concilio* eſt confirmatum.

Et Synadenſe.

Stephanus Papa non tantum reprobavit hæc Concilia tanquam erronea, & cum traditione Apoſtolica pugnantia, ſed eos etiam, qui ſubſcripſerant, communione ſua privavit (comminatum tantum ſcribit du Meſnil, dehortante eum ab excommunicatione Dionyſio Alexandrino) ne quidem admiſſi eorum legati, qui Romam venerant, ut geſtorum rationem reddant. Exſtat hac de re *Firmiliani* Cæſareæ in Cappadocia Epiſcopi vehemens ad Cyprianum epiſtola, ira in Stephanum Papam & querelis plena. Si tamen illa ſit genuina Firmiliani epiſtola, & non potius ſuppoſititia aut corrupta, utpote quam ignoravit Auguſtinus, & primum *Morellus* Calviniſta, neſcio unde, produxit. Certe acerbior & mordacior illa eſt, quam ut Firmiliani, viri ſancti, probitatem & modeſtiam redoleat. Scribit Firmilianus inter alia, in Aſia morem eſſe rebaptizandi baptizatos ab hæreticis. Verum hoc contigit, quia Orientales hæretici, ut Marcionitæ, Valentiniani, Ophitæ, Carpocratiani, Cataphryges &c. baptiſmi ſubſtantiam corruperant.

4. Obſervatio de auctoritate Romani Pontificis.

Advertere autem ex his licet tum *authoritatem* Romani Pontificis, tum *infallibilitatem*: authoritatem quidem; quia tandem in orbe univerſo Chriſtiano ejus obtinuit ſententia, licet numeroſa in Africa, & Aſia Concilia tenerent oppoſitam: infallibilitatem autem, quia veritatem aſſecutus eſt, a Conciliis deinceps etiam Generalibus confirmatam, atque uſu perpetuo totius Eccleſiæ in hanc usque diem comprobatam, adeo quidem, ut hodie nemo prudens de illa amplius ambigat; luculento argumento aſſiſtentis Numinis, ſemper vigilantis, ſemper providi. Unde non niſi ſe ipſos impetunt

Secta-

Sectarii, qui illam Cypriani, & Firmiliani contentionem cum Papa Stephano, ſancto & glorioſo deinde Martyre, nobis objiciunt. Evicit, ut in controverſia illa de Paſchate, ſic etiam in iſta de baptiſmo, Romani Pontificis ſententia, ita quidem, ut etiam ipſi Proteſtantes illam utramque & veram fateantur, & uſu comprobent.

Patet ex his, quod art. 1. probavimus, Concilia etiam Nationalia, ut ut numeroſa, errare poſſe, ſi a Sede Apoſtolica non approbentur. Cæterum contentiones illas Chriſtianorum inter ſe, compreſſit inſecuta mox Valeriani perſecutio, quæ non tantum Romæ Stephanum Papam, Sixtum & Laurentium; ſed etiam in Africa Cyprianum cum pluribus ex iis Epiſcopis, qui memoratis Conciliis ſubſcripſerant, glorioſo martyrio coronavit, abluente ſanguine, ſi quam maculam obſiſtendi pertinacia aſperſerat.

ARTICULUS II.

Concilia de Pœnitentiis, & Remiſſionibus.

Altera quæſtio celebris Sæculi III. erat de *lapſis* in perſecutione, an & qua ratione recipiendi ſint ad Eccleſiam? Erant autem lapſorum alii *thurificati*, qui idolis thus adoleverunt. Alii *ſacrificati*, qui quacunque ratione idolis ſacrificium obtulerant. Alii *libellatici*, qui privatim fidem negantes, ne publice ad cultum Idolorum trahantur, oblata pecunia a tyrannis libellos obtinuerant, quibus ſecuritas eis fuerat promiſſa. Alii denique *traditores*, qui poſt Diocletiani impium edictum metu perſecutionis vaſa ſacra, aut ſacros libros, aut catalogum, quo deſcripta erant Chriſtianorum nomina, tradiderant. Porro lapſis, ubi in Eccleſiam rurſus recipi petierunt, pœnitentia canonica ac publica fuit ſubeunda, & quidem aliquando in quatuor ſtationibus, ſeu gradibus, per quos ad reconciliationem cum Eccleſia erat eluctandum. Lapſi varii.

Prima erat ſtatio *fletus* ſeu *flentium*, in qua conſiſtentes lapſi necdum poterant templum ingredi, ſed præ foribus ſtantes ſordidi, fletu debebant implorare ingredientium pro ſe preces. 6. Pœnitentia publica.

Altera ſtatio erat *Auditionis*, ſeu *Audientium*, qui intra fores Eccleſiæ lectionem ſacram & concionem audire poterant: ab aliis ſacris excluſi.

Tertia *Proſtrationis*, ſeu *Proſtratorum*, qui intimius in Eccleſiam admiſſi proſtrati ad pedes Epiſcopi benedictionem & manus impoſitionem exorabant. Poterantque intereſſe orationibus etiam, necdum tamen ſacrificio Miſſæ.

Quar-

Quarta *Conſiſtentiæ*, ſeu *Conſiſtentium*, qui etiam Miſſæ cum fidelibus intereſſe poterant, non tamen ad ſacram communionem accedere.

Tandem ſequebatur *Exomologeſis*, ſeu Confeſſio, primo quidem *privata* & ſacramentalis, dein vero *publica*, non ſacramentalis, publica nempe peccati publici confeſſio & deteſtatio, facta coram Epiſcopo, vel Presbytero; vel etiam, illis abſentibus, coram Diacono. Et hæc, accepta ab Epiſcopo abſolutione, erat pœnitentis ultima & perfecta reconciliatio cum Eccleſia, ut adeo etiam ad SS. Euchariſtiæ Sacramentum potuerit accedere.

Porro ſolennis ille pœnitentiæ publicæ ordo inter multiplices *manuum impoſitiones* contigit. Nam in quolibet tranſitu ab una ſtatione ad alteram Epiſcopus ſuper pœnitentes manus imponebat.

7. Libelli Martyrum.

Cæterum hoc pœnitentiæ publicæ tempus ſæpius abbreviabatur propter *Pacificos Martyrum Libellos*; ſeu *litteras Confeſſarias*, quas *Confeſſores* in carceribus detenti, & ad Martyrium deſtinati, per Diaconos, ad eos in carceribus inviſentes, Epiſcopis offerre ſolebant, ac rogabant, ut quibusdam publice pœnitentibus, quos nominabant, indulgeatur, ſeu cœptæ pœnitentiæ, juxta Canonum rigorem peragendæ, partem relaxarent, & pacem ac communionem darent. Quod in venerationem Martyrum faciebant Epiſcopi, ad eum fere modum, quo S. Paulus ad preces Corinthiorum inceſtuoſo illi Corinthio reſiduam ſatisfactionem & pœnitentiam indulſit, ac relaxavit. 2. *Cor.* 2. quo *Indulgentiarum* poteſtas & uſus manifeſte comprobatur.

Quia tamen per ejusmodi libellorum uſum aliqui abuſus irrumpebant, dum per frequentiam libellorum diſciplina infringebatur, eorumque ſpe plures metu perſecutionis fidem negabant, ac ſimplices putabant, non ab Epiſcopis, ſed a Martyribus pacem dari; ideo adhibitum in hac re moderamen, & datæ ab Epiſcopis litteræ *Communicatoriæ*, ut conſtaret, lapſos ab ipſis Epiſcopis admitti ad communionem per interceſſionem Martyrum.

8. Communio multiplex.

Multiplex autem apud antiquos fuit *Communio*, cujus notio neceſſaria eſt ad intelligendos SS. Canones.

Prima Communio dicebatur *Eccleſiaſtica*, eaque in tot ſpecies ſubdiviſa, quot ſunt gradus ſacrorum Ordinum; nam ſi Epiſcopus redigebatur propter aliquod crimen ad Presbyterorum Ordinem, dicebatur privari communione Epiſcopali, & redactus ad communionem Presbyterorum: quia ſcilicet privatus juribus, officiis & functionibus Epiſcopalibus, ſola Presbyterorum officia obire pote-

poterat. Eodem modo Sacerdotes privabantur communione Presbyterorum, & redigebantur ad communionem Diaconorum. Et hæc vocabatur Communio *Peregrina*. Quando vero omnibus officiis, & functionibus Clericalibus privabatur, dicebatur redigi ad communionem *laicam*: hoc eſt ad ea, quæ laicis ſunt propria.

Alia Communio erat *Eulogica*. Mittebantur enim ab Eccleſia matrice ſolenniſſimis diebus *Eulogiæ*, ſeu benedictiones, Eccleſiis Parochialibus ſubjectis & fidelibus, ac potiſſimum panis benedictus, tanquam ſignum unionis & communionis cum Epiſcopo, tanquam capite ac membrorum inter ſe.

Ejusmodi communio inter primos Chriſtianos erat etiam *Agapica*. Erat enim *Agape* convivium ſeu cœna omnibus communis, ad demonſtrandam unionem & charitatem Chriſtianam, feſtis quibusdam præcipuis in Eccleſia fieri ſolita: primitus quidem ante communionem Euchariſticam, ad imitationem cœnæ Chriſti. Deinde vero, ut SS. Euchariſtia majori cum reverentia ſumeretur a jejunis, poſt ſumptam Euchariſtiam inſtituebatur convivium Agapicum.

Quia tamen hæc res in abuſus degeneravit, de quibus jam S. Paulus 1. Cor. 11. conqueritur: *alius quidem eſurit* (quia pauperibus nihil amplius dabatur) *alius autem ebrius eſt* (ex abuſu illius convivii Agapici) ideo ritus ille eſt abrogatus a pluribus Conciliis.

Hæc breviter prænotare placuit, ad intelligendos varios canones pœnitentiales, quibus *lapſi* variis communionibus privabantur, & ad pœnitentiam publicam adſtringebantur.

Complura autem circa lapſos *Concilia* ſunt celebrata, præſertim circa medium Sæculi III. Nam anno 252. & ſequente, cum in perſecutione Deciana multi fuiſſent lapſi, duo *Romæ* ſunt habita. In priore, ſede vacante, poſt obitum Fabiani, Epiſcopi Romæ vicini reſponderunt ad litteras Cypriani (qui judicium Romanæ Eccleſiæ circa lapſos exquiſierat) infirmos & de vita periclitantes prævia confeſſione eſſe recipiendos. Circa alios lapſos exſpectandum judicium Papæ. Moderamen tamen ſuaſerunt. 9. Concilia.

Cum deinde S. Cyprianus in Concilio *Carthaginenſi* decreviſſet, ut lapſi extra caſum urgentis neceſſitatis ad Eccleſiæ communionem non admittantur ante impletum tempus pœnitentiæ, & ſatisfactionis: atque a Cornelio Papa rogaſſet ſententiam, ille in altera Romana Synodo, hac in cauſa celebrata, confirmavit decretum Concilii Carthaginenſis: videlicet, lapſos admittendos quidem ad

pœnitentiam, non tamen ad communionem Eccleſiæ ante expletum tempus ſatisfactionis: additumque, ut Sacerdotes lapſi peracta pœnitentia ad Eccleſiam recipiantur, ſed a *presbyterali* communione ad laicam redigantur.

10. Novatianus. Conciliis hujusmodi pluribus occaſionem dedit geminus error, extreme oppoſitus. Alter erat *Novatiani*, Presbyteri Romani, primi Anti-Papæ, qui adverſus Cornelium, legitime electum, ſe intruſit. Hic ut Cornelium exoſum redderet, ejus erga lapſos facilitatem accuſans docuit, lapſos non eſſe recipiendos, quantamcunque pœnitentiam & ſatisfactionem præſtiterint: additis aliis etiam erroribus ac hæreſibus: ut de rebaptizandis hæreticis, ſecundis nuptiis &c.

Et Novatus. Socium Novatianus habuit *Novatum* Carthaginenſem Presbyterum propter ſcelera ex Africa Romam profugum, qui ſchiſma Novatiani ſtrenue promovit: & licet in Africa, ut S. Cyprianum apud lapſos, (qui absque pœnitentia ad Eccleſiam denuo admitti vehementer urgebant) in invidiam vocaret, docuiſſet, lapſis omnibus, etiam ante præſtitam ſatisfactionem, dandam eſſe pacem & communionem; tamen cum Romam veniſſet, ut Cornelio Papæ ægre faceret, extreme oppoſitam Novatiani ſententiam defendit.

11. Feliciſſimus. *Feliciſſimus* pariter Africanus Presbyter, infenſus S. Cypriano, a Novato impulſus, cum quinque aliis Presbyteris ſchiſma conflat (*Fortunato*, uno ex illis quinque ſchiſmaticis creato Pſeudo-Epiſcopo) atque ut Cypriani diſciplinam, velut auſteram nimis traduceret, & lapſos, quorum plurimi erant, præſertim in Africa, in ſuas adverſus Cyprianum partes perduceret, docuit diſciplinam Novatiano errori extreme oppoſitam, nempe lapſos indiſcriminatim omnes absque pœnitentia recipiendos eſſe in Eccleſiam, ac communioni reſtituendos: id quod lapſi importune extorquere nitebantur.

12. Concilia. S. Cyprianus, excommunicato Feliciſſimo cum ſuis ſchiſmaticis, novam *Carthaginem* indicit *Synodum* anno 255. in qua idem, quod in prioribus conciliis, decretum; media nempe in cauſa lapſorum incedendum via; lapſis rogantibus dandam pacem & communionem, ſed poſt expletum tempus pœnitentiæ, niſi mortis periculum, aut inſtans tyrannica perſecutio exigat pœnitentiæ relaxationem. Et hæc diſciplina paſſim in aliis etiam orbis partibus obtinuit.

Accidit deinde, ut duo Hiſpani Epiſcopi, quia lapſi erant *Libellatici*, fuerint depoſiti, ſubſtitutis in eorum locum novis Epiſcopis.

pis. Cumque illi, poſtquam perſecutionis procella deferbuerat, petiiſſent reſtitui, res ad Eccleſiam Africanam delata eſt, quæ *Concilio collecto* depoſitionem Libellaticorum comprobavit, confirmante Hiſpanorum & Afrorum ſententiam ſede Apoſtolica.

Anno 263. celebratum eſt *Concilium Romanum* ſub Dionyſio Papa, in cauſa *Dionyſii Alexandrini* de hæreſi a Pentapolitanis accuſati. Nam cum hoc tempore *Sabellius*, in Libya natus, Myſterium SS. Trinitatis peſtifera doctrina invadens, Perſonarum Trinitatem ac diſtinctionem negaret, Dionyſius Alexandrinus adverſus hunc ſubditum ſuum ita ſcripſit, ut Pentapolitanis videretur non tantum Perſonarum ſed etiam Naturarum Trinitatem aſſerere, filiumque Patri conſubſtantialem negare. Accuſatus proin Romæ, apologeticis quatuor libris & Epiſtola ad Pontificem miſſa, ita ſe purgavit, ut ab eo ac Concilio Romano fuerit abſolutus. 13. Cauſa Dionyſii Alexandrini.

Concilium Antiochenum, in Jure Canonico *cap. de libellis* 1. *Diſt.* 20. a Leone IV. Pontifice ſpecialiter approbatum, ſub medium tertii ſæculi celebratum eſt, in cauſa *Pauli Samoſateni*, Epiſcopi Antiocheni, qui docuit, Chriſtum purum eſſe hominem: ante Virginem Mariam non exſtitiſſe: nomen Filii Dei ex bonis ſuis operibus accepiſſe &c. 14. Antiochenum.

Cumque Concilium ex eo quæreret, de Divinitate Filii Dei quid ſentiret? pœnitentiam ſimulans, hæreſin abjuravit, & orthodoxam fidem profeſſus eſt. *Dionyſius Alexandrinus*, de quo paulo ante facta eſt mentio, cum ob corporis infirmitatem comparere in hoc Concilio non poſſet, pulcherrimam ſcripſit Epiſtolam, in qua omnes Samoſateni objectiones doctiſſime ſolvit.

Sed poſtmodum miſer ille reverſus ad vomitum, hæreſin ſuam renovavit. Quare Epiſcopi (inter quos S. Gregorius Thavmaturgus) anno Domini 272. altera Synodo, Antiochiæ habita, eum, de hæreſi & perverſis moribus convictum, atque damnatum, Epiſcopatu moverunt; ſuffecto in ejus locum Domno.

Epiſtolam dein Synodicam ad Dionyſium Romanum Pontificem miſerunt, de Divina Chriſti natura, & conſubſtantialitate Verbi cum Patre. Cum autem Paulus Samoſatenus e domo Epiſcopi nollet excedere, ab Aureliano Imperatore, quamvis ethnico, poſtquam is Romani etiam Epiſcopi ſententiam intellexiſſet, eſt expulſus.

Nota. Patres Antiocheni hic non definierunt novum aliquem Articulum fidei (quod Concilia Particularia facere non poſſunt) ſed de Divinitate Chriſti ea ſtatuerunt, quæ jam alias ſatis erant definita, ac hæreticum manifeſtum, tanquam lupum ab ovili Chriſti depulerunt.

ARTICULUS III.
De Concilio Eliberitano.

Famoſum in cauſa lapſorum eſt Concilium *Eliberitanum*, (quidam *Illiberitanum* ſcribunt, alii *Eliberinum*) in Hiſpania Bætica celebratum circa annum 305. Marcello Pontifice & Conſtantio Chloro & Galerio Imperatoribus, a 19. Epiſcopis Hiſpaniæ: quos inter Oſius Cordubenſis. (Quidam plures fuiſſe exiſtimant). Conditi 81 Canones, plerique de *Pœnitentiis & Remiſſionibus*, & quidem admodum ſeveri, qui aliquibus favere videntur Novatianis & Montaniſtis.

15. Negat lapſis communionem.

Nam Canone 1. & 2. etiam in fine vitæ interdicitur communio iis, qui poſt baptiſmum lapſi ſunt in idololatriam. In can. 5. illi, qui maleficio alterum occiderit. In 7. illi, qui accepta pœnitentia denuo fuerit fornicatus. In 8. fæminæ, quæ relicto marito ſe copulaverit alteri. In 12. lenonibus. In 17. deſponſanti filiam idolorum Sacerdoti. Clericis tempore ſacri Miniſterii mæchantibus. In 63. adulteræ fœtum occidenti. In 66. ducenti privignam. In 71. ſtupratoribus puerorum. In 75. appetenti Clericum falſis criminibus. His inquam omnibus communio etiam in fine vitæ neganda decernitur.

Verum Concilium iſtud per *communionem* non intelligit abſolutionem a peccatis, ut quidam interpretabantur, ſed Evchariſtiam, quam quibusdam peccatoribus illis perſecutionum temporibus negandam putavit, ut alios abſterreat. Contra vero Novatiani, Montaniſtæ, & Cathaphryges, non tantum Evchariſtiam ſed omnem reconciliationem pœnitentibus moribundis denegabant, & quidem ex deſperatione veniæ.

16. Mitigatus rigor.

Sed illam, quamvis clementiorem Novatiana, rigidiorem tamen adhuc juſto Concilii hujus diſciplinam mox mitigarunt celebrata paulo poſt Concilia, ut Ancyranum can. 6. Nicænum can. 12. Agathenſe can. 11. unde Innocentius I. in Epiſtola ad Exuperium Toloſanum Epiſcopum ſcripſit: *Obſervatio prior durior, poſterior*

ſterior interveniente miſericordia inclinatior eſt. Nam prior conſuetudo tenuit, ut concederetur pœnitentia, ſed communio negaretur &c. & duriorem eſſe remiſſionem fecit temporis ratio. Sed poſtquam Dominus noſter pacem Eccleſiis reddidit, jam depulſo terrore communionem dari obeuntibus placuit.

Alii duo Canones habentur in hoc Concilio Eliberitano, quibus mire exultant, nobisque inſultant hodierni ſectarii. Prior eſt 34. qui ita habet: *Cereos placuit per diem in cœmeterio non accendi; in quietandi enim ſanctorum ſpiritus non ſunt.* Nam hoc Canone cum Vigilantio abutuntur ad improbandum uſum accenſis cereis funera ad cœmeterium comitandi. 17. Canon de accenſis cereis vindicatur.

Verum Concilium non prohibet omnem uſum cereorum, ſed tantum ſuperſtitioſum, ac ritu gentilium factum, ad inquietandos per magiam ſanctorum ſpiritus; id eſt, ad animas evocandas, gentilitio & magico ritu. Hunc enim fuiſſe gentilium morem, teſtantur Svetonius in vita Neronis, & Plinius lib. 3. cap. 2. Deinde gentiles putabant, defunctos indigere lumine: hinc etiam tumulis accenſas lucernas includebant, cujusmodi etiamnum ad effoſſas eorum urnas dicuntur inveniri. Hanc igitur ſuperſtitionem, inter quosdam Chriſtianos, a gentilitate converſos, adhuc vigentem Concilium prohibet, tanquam diſplicentem ſpiritibus ſeu animabus ſanctorum. Poſt abolitas autem ſuperſtitiones gentilium fideles Chriſtiano more funera proſecuti ſunt ad ſepulturam cereis accenſis, ad ſignificandam lucem æternam, quam fideles defunctis precantur.

Sic S. Gregorius Nyſſenus in vita Macrinæ ſororis teſtatur, Clericos funus ejusdem comitatos eſſe geſtatis manu accenſis cereis. Et S. Hieronymus ſcribit, ad funus S. Paulæ multos Clericos & Monachos cum accenſis cereis conveniſſe.

Si autem quærat aliquis, antiquiſſimorum rituum, ac ceremoniarum contemptor, cur pleno meridie accendamus in Eccleſiis lumina? reſpondet idem S. Hieronymus *in Epiſt. ad Riparium*, ea accendi *non ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum, in honorem Chriſti & Martyrum.* Quam piam conſuetudinem deriſit quidem Vigilantius Hæreſiarcha, ſed tanquam laudabilem ac retinendam propugnarunt adverſus eum S. Hieronymus, S. Ambroſius, aliique ſancti Eccleſiæ Patres.

Alter famoſus Canon eſt ordine 36. quem Præcones præſertim Tigurini nobis objiciunt. Is ita ſonat: *placuit, picturas in Eccleſia eſſe non debere, ne, quod colitur & adoratur, in parietibus depinga-* 18. Item Canon de

 tur.

Imaginibus. *tur.* Verum hic Canon non favet Iconomachis, non enim abſolute prohibet imagines, ſed tantum, ne in parietibus Eccleſiæ depingantur. Cujus prohibitionis variæ potuerunt eſſe cauſæ, pro illo præſertim tempore. Nam tunc adhuc ſæviebat Galerii perſecutio. Vetat igitur Concilium imagines parietibus appingi, ne Judæis & Gentilibus eſſent ludibrio, & exponerentur eorum contumeliæ. Quod periculum non erat circa imagines, in tabulis appenſas, aut per ſtatuas repræſentatas, quæ ingruente perſecutionis procella ſubduci & occultari poterant. Hanc rationem affert Nicolaus Sanderus *lib.* 2. *de cultu imag. cap* 4. Ubi alteram etiam rationem addit: quia ſcilicet tunc periculum fuerit, ne exiſtimarent gentiles, a Chriſtianis adorari ligna & lapides, in quibus depictas videbant imagines. Et fortaſſis, ut exiſtimat Alanus Copus *in Dialog. lib.* 5. *cap.* 16. Chriſtiani recens a gentilitate converſi imagines illas adorabant tanquam Deos, uti gentiles ſua idola. Similem ferme rationem affert Alexander Natalis *Diſſert.* 21. *in Hiſt. Eccleſ. Sæculi IV.* Illiberitanos Patres prohibuiſſe re vera uſum imaginum, non quod colendas eas eſſe negarent, cum earum cultum ſupponat potius quam evertat laudatus Canon, ſed quod earum uſus Chriſtianæ Religioni primis illius Sæculis noxius magis, quam utilis futurus eſſet, ſi in omnibus Eccleſiis invaluiſſet: exiſtimaſſent enim ethnici, Chriſtianos idola magis mutaſſe, quam reliquiſſe. Ita Natalis. Qui dein fuſe conatur probare, primis tribus Sæculis vix ullum fuiſſe in Eccleſia uſum imaginum; idque ex ſilentio Ethnicorum evinci putat; qui non omiſiſſent argumentum, contra idola ſua allatum, in Chriſtianorum imagines detorquere.

Tertiam rationem cum aliis affert Bellarminus *de Imag. cap.* 9. Nempe, imagines non eſſe parietibus appingendas, quia in parietibus facillime corrumpuntur vel humore, vel decruſtatione parietum, vel alia ratione, ſicque magis exponerentur ludibrio, quam venerationi. Propter quam rationem Juſtinianus Imperator olim ex Theodoſio & Valentiniano, ut habetur *leg. unic. Cum ſit nobis Cod.* dixit: *Signum Salvatoris Chriſti nemini licere vel in Solo, vel in Silice, vel in marmoribus humi poſitis inſculpere vel pingere.* Ne videlicet conculcetur, aut conſpuatur ab iis, qui in loco ſacro conveniunt. Idem poſtea ſtatuit Synodus Trullana, addita hac ratione, ne incedentium conculcatione Victoriæ trophæum injuria afficiatur.

Taceo, quod hoc Concilium 19. tantum Epiſcoporum ſit provinciale, nunquam confirmatum; quod utique prævalere non debet

oct Concilio Oecumenico Nicæno II. totque aliis, quæ, totius antiquitatis inſiſtentia veſtigiis, decreverunt, imagines Chriſti ac Sanctorum laudabiliter collocari in templis, ac congruæ fidelium venerationi exponi.

At ſit venerabile, ſit antiquiſſimum hoc Concilium, prout prædicant Proteſtantes: cur illius decretis non ſtant? Multos, ut ut pœnitentes, in perpetuum Communione excludit, ut oſtenſum. *Can.* 22. præcipit jejunium omnibus Sabbatis. *Can.* 33. prohibet uſum uxorum Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis. Cur non obſervant *Venerabile* hoc & *antiquiſſimum* Concilium? habent hoc iſti homines, quando in aliquo Concilio vel S. Patre aliquid inveniunt, quod ad ſuas novitates putant pertrahi poſſe, mox altum glocitant, illudque nobis objectant, licet in multis aliis ſit ipſis prorſus contrarium. Hoc certe deberent advertere, vel ex ipſis iis Canonibus, quos nobis objiciunt, quod jam ineunte quarto ſæculo uſus imaginum in Eccleſia percrebuerit: contra, ac ipſi rerum imperitis volunt perſuadere, imagines novum eſſe hominum inventum. 19. Nota in hodiernos Sectarios.

ARTICULUS IV.

Controverſia Hiſtorico - Dogmatica de rigore pœnitentiæ

SÆCULO III.

Occaſione Concilii Illiberitani, quod magnam auſteritatem præfefert, circa lapſos, & præſertim occaſione hæreſis Novatianæ, non erit abs re, hic breviter examinare, quænam fuerit diſciplina primitivæ Eccleſiæ quoad pœnitentiam, & abſolutionem a peccatis.

§. I.

An abſolutio fuerit negata, pœnitentiam ad mortem differentibus.

Non eſt equidem dubium, admodum rigidam fuiſſe poſt medium tertii Sæculi Eccleſiæ diſciplinam circa adminiſtrationem Sacramenti pœnitentiæ. Verum rigidiorem, quam fas eſt, eandem facere videtur Alexander Natalis *Diſſert.* 7. *in Hiſt. Eccleſ. Sæc.* 3. 20.

Nam

21. Affirmat Natalis.

Nam ibidem propoſitione prima ait: *Canonicorum criminum reis, in ſupremo vitæ diſcrimine, abſolutio Sacramentalis negata eſt, ſi in infirmitate duntaxat pœnitentiam poſtulaſſent.* Hanc ſuam propoſitionem probat

Ejus rationes.

1. Ex S. Cypriano, qui Epiſt. 52. ait, non eſſe dandam *communionem* & pacem iis, qui in infirmitate primum petunt: *quia rogare illos non delicti pœnitentia, ſed morbi urgentis admonitio compellit.* Atqui per *communionem* non tantum intelligi Euchariſtiam, ſed abſolutionem a peccatis, manifeſtum eſſe ait Natalis.

2. Probat ex Concilio Arelatenſi I. quod Can. ult. pariter dicit, communionem iis non dandam. Idem dicit Innocentius I. qui per communionem evidentiſſime intelligit abſolutionem. Quæ non eſt danda, niſi iis, qui dignos pœnitentiæ fructus egerint. Additque Natalis poſtea, quod *Eccleſia ſemper dubitaverit de valore pœnitentiæ, in extremis actæ, & de abſolutionis tunc conceſſæ efficacia: habita ratione ſtatus, ad quem redactus eſt bis in anguſtiis peccator; quia potius dimitti videtur a peccato, quam dimittat ipſe peccata.* Quibus videtur innuere, nunquam licitum eſſe eos abſolvere, qui usque ad mortem differunt pœnitentiam.

3. Ait, in Eccleſia Gallicana usque ad annum 1396. eam manſiſſe diſciplinam, ut criminum capitalium reis, ad mortem damnatis, abſolutio negaretur, donec Carolus VI. Rex Galliæ, Cleri, Procerumque precibus, annuens, conſuetudinem iſtam abrogarit.

Verum quod Natali manifeſtum & evidentiſſimum eſt, aliis omnino falſum apparet. Nec quidquam affert, quod rigidam adeo ipſius ſententiam probet; cum nunquam probet, per *communionem*, quæ negata aliquando dicitur, intelligi non poſſe adminiſtrationem Euchariſtiæ. Certe *Communio* multo communius & ſtrictius ſignificat ſumptionem Euchariſtiæ, quam abſolutionem ſacramentalem.

22. Non fuit negata abſolutio ſed communio.

De illa proin S. Cyprianus, & Arelatenſe congrue poſſunt intelligi. Imo S. Cyprianus per communionem, expreſſe intelligit *Euchariſtiam*, ut patet ex Epiſt. 10. in qua invehitur in lapſos, qui necdum facta exomologeſi ad S. Communionem ſe intruſerant. *Nunc crudo tempore*, ait, *ad communicationem admittuntur; nondum peracta pœnitentia, nondum exomologeſi facta: nondum manu ab Epiſcopo & Clero impoſita, Euchariſtia illis datur.* Ubi plane inter communionem & abſolutionem diſtinguit.

Mirum pariter eſt, quod Natalis in hac re pro ſe citet Innocentium I. qui tamen Epiſt. 3. ad Exuperium Toloſanum Epiſcopum cap. 2. manifeſte adeo tenet ſententiam noſtram, Natali contrariam.

Propo-

Propoſita nempe Innocentio fuerat quæſtio, quid obſervandum cum iis, qui toto tempore incontinentiæ & voluptatibus deditì, in fine vitæ pœnitentiam & communionem petunt? 23. Probatur ex Innocentio I.

Reſpondet Papa, diſtinguendo inter morem antiquum rigidiorem, & recentiorem benigniorem. *De his*, inquit, *obſervatio prior durior eſt; poſterior, interveniente miſericordia, inclinatior. Nam conſuetudo prior tenuit, ut concederetur eis pœnitentia, ſed communio negaretur.*

Ecce! aperte Pontifex diſtinguit inter *pœnitentiam & communionem*: illam enim (quæ etiam abſolutionem in ſe comprehendit) in rigidiore quoque antiquitatis diſciplina moribundis conceſſam ait, iſtam vero negatam.

Nam cum illis temporibus, pergit Innocentius, *crebræ perſecutiones eſſent, ne communionis conceſſæ facilitas homines de reconciliatione* (per communionem Euchariſticam publice faciendæ) *ſecuros non revocaret a lapſu, negata merito communio eſt, conceſſa pœnitentia, ne totum penitus negaretur.*

Jam quæro: quam pœnitentiam peccatoribus moribundis conceſſam ait Pontifex? an publicam? at quomodo moribundi, ſeu in extremo vitæ termino conſtituti, poterant illam peragere? ergo Sacramentalem. Hæc autem tanquam partem ſui principalem includit abſolutionem. Et quid proderat concedi pœnitentiam, ſi neganda neceſſario fuit abſolutio; ad quid peccatorum confeſſio, niſi ad obtinendam abſolutionem.

Recentiorem deinde mitioremque diſciplinam exponens Innocentius ait: *ſed poſtquam Dominus noſter pacem Eccleſiis ſuis reddidit, depulſo jam terrore, communionem dari obeuntibus placuit, & propter Domini miſericordiam quaſi viaticum profecturis; ne Novatiani hæretici, negantis veniam, aſperitatem & duritiam ſubſequi videamur. Tribuetur ergo cum pœnitentia extrema communio, ut homines hujusmodi, vel in ſupremis ſuis pœnitentes, miſerante Salvatore noſtro a perpetuo exitio vindicentur*: per geminum, ſcilicet pœnitentiæ & Euchariſtiæ Sacramentum.

Sic igitur habes: peccatoribus obduratis, qui non præbent ſufficientia ſigna vere contriti propter peccata commiſſa animi, cum ſerio propoſito non peccandi de cætero, ſemper ab Eccleſia utrumque Sacramentum, pœnitentiæ nimirum & Euchariſtiæ negatum eſt.

Illi etiam peccatores, qui antea ſemper fuerant improbi, & atrocium ac nefandorum quoque criminum rei, in mortis articulo

admittebantur ad confeſſionem Sacramentalem, & ſi ſufficientia ſigna contritionis & propoſiti dederant, abſolvebantur a peccatis, ne æternum pereant. Non tamen ſemper admiſſi fuerant ad Sacramentum communionis ſeu Euchariſtiæ. *Negata communio eſt, conceſſa pœnitentia, ne totum penitus negaretur :* ut ait Innocentius. Conceſſa igitur illis eſt pœnitentia, ne animæ pereant. Negata autem Euchariſtia (quod Sacramentum non eſt adeo neceſſarium ad æternam ſalutem ſicut pœnitentia peccatoribus, quæ eſt ſecunda poſt naufragium tabula) hinc temperamentum iſtud adhibitum, ut ſimul æternæ animarum ſaluti conſuleretur, ſimulque diſciplinæ nervus adſtringeretur, in quantum ad abſterrendos a ſceleribus mortales pro illis temporibus neceſſarium eſt viſum.

Rigor igitur ſeverioris illius diſciplinæ conſiſtebat in tribus. 1. Quod aliquibus peccatoribus, pœnitentiam ad articulum mortis differentibus, negata fuerit aliquando ſacra communio, licet a peccatis eſſent abſoluti. 2. Quod, cum rarior adhuc eſſet indulgentiarum uſus, Sacramentum pœnitentiæ ſeverius fuerit adminiſtratum, majoresque pœnæ ac ſatisfactiones injunctæ. 3. Quod præter pœnitentiam privatam ac ſacramentalem, propter enormia quædam ſcelera pœnitentia etiam publica fuerit peragenda.

Nulli autem unquam peccatori, rite pœnitenti, negata fuit abſolutio Sacramentalis in mortis articulo. Quin abſolutionem imperant ſacri Canones. Sic enim habetur *Can. Apoſt.* 51. *Si quis Epiſcopus aut Presbyter a peccato revertentem non recipit, ſed rejicit, deponatur: quoniam Chriſtum moleſtia afficit, qui dixit : gaudium eſt in cœlo propter unum peccatorem pœnitentiam agentem.* Sunt autem Canones illi, ut alias dictum, antiquiſſimi.

34. Ex Nicæno, Nicænum autem Concilium Can. 13. expreſſe loquens de moribundis, ſervandam ait legem antiquam, regularemque, ut ſiquis egreditur de corpore, ultimo & maxime neceſſario viatico (abſolutione nempe a peccatis) non privetur.

Cypriano. Et jam ante Nicænum S. Cyprianus Epiſt. 52. ad Antonianum ſcripſit : *miror autem, quosdam ſic obſtinatos eſſe, ut dandam non putent lapſis pœnitentiam, aut pœnitentibus exiſtiment veniam denegandam: cum ſcriptum ſit : memento, unde excideris, & age pœnitentiam.*

Et num Chriſtus cuipiam peccatori pœnitenti veniam denegavit ? an latronem in mortis articulo pœnitentem rejecit ? pro quibus Sacramentum pœnitentiæ inſtituit ? quibus illud magis neceſſarium, quam moribundis peccatoribus ? certe peccatoribus, in mor-

tis

tis articulo vere pœnitentibus, abſolutionem negare, non videtur multum abeſſe ab illo rigore, quem primitiva jam Eccleſia in Montaniſtis & Novatianis damnavit.

Eſto igitur, Eccleſiam aliquando & in aliquibus locis negaſſe quibusdam peccatoribus, in articulo primum mortis pœnitentibus, ſacram communionem? negaſſe abſolutionem Sacramentalem conſtanter nego. Nec probat Natalis. Quæ enim affert, videtur more ſuo afferre, ut oſtendendæ eruditionis gratia novi quid afferat.

Si Galli ad mortem damnatis propter crimina ſacramentum pœnitentiæ & abſolutionem a peccatis univerſim negarunt, id omnino improbandum eſt, & propterea merito abrogatum: & jam dudum antea abrogandum fuiſſet, imo nunquam introducendum. Fortaſſis ſæcularis tantum poteſtas conſuetudinem illam introduxit, ſicut eadem rurſus illam abrogavit, ſi Natali credimus. 25. Mos Galliæ antiquus circa condemnatos.

Quod vero idem Author dicat, abſolutionem ſacramentalem non eſſe dandam, niſi iis, *qui dignos pœnitentiæ fructus egerint*, id ita accipiendum eſt; non eſſe dandam abſolutionem niſi iis, qui de peccatis ſuis commiſſis vere doleant, eaque deteſtentur, cum ſerio animi propoſito deinceps non amplius peccandi, atque peccata omnia, quæ poſt diligentem conſcientiæ diſcuſſionem memoriæ occurrunt, ſincera confeſſione Confeſſario expoſuerint. Si autem plus velit, id ei probandum erit. Certe ante fructum eſt arbor. Dignos igitur pœnitentiæ fructus ex pœnitentia enaſci neceſſe eſt. Quare fructus pœnitentiæ ante pœnitentiam requirere, eſt, ex arbore necdum nata velle fructus decerpere.

§. II.

An abſolutio data fuerit poſt ſatisfactionem?

At inſurgit Natalis, proditque, quosnam pœnitentiæ fructus velit abſolutioni præmittendos eſſe. Nam *Diſſert.* 9. *in Hiſt. Eccleſ.* 3. *Sæc.* ſic ſententiam ſuam exprimit: *Graviorum peccatorum reis abſolutio Sacramentalis poſt peractam duntaxat pœnitentiam & impletam ſatisfactionem, primis Eccleſiæ ſæculis ordinaria lege concedebatur.* Additque poſtea, *contrariam praxin fuiſſe improbatam, ut violationem diſciplinæ Eccleſiaſticæ, & prævaricationem Canonum.* 26. Natalis opinio.

Quid autem per *ordinariam legem* intelligat, explicat ſequentibus propoſitionibus. Nam *Propoſ.* 2. ait: *Cum urgebat mortis periculum,*

culum, *aut in diſcrimine verſabatur pœnitentis ſalus*, *veluti cum periculum erat*, *ne capitalium criminum rei ad hæreticos aut gentiles transfugerent*, *abſolutio ante impletam omnino ſatisfactionem concedebatur.* Videat lector, an ea, qui hic dicit de conceſſa abſolutione, urgente mortis periculo, ante impletam ſatisfactionem, ſatis cohæreant cum iis, quæ ex Diſſertatione ejus ſeptima paulo ante ſunt recitata: Nempe *Canonicorum criminum reis in ſupremo vitæ diſcrimine abſolutionem ſacramentalem eſſe negatam*, *ſi in infirmitate duntaxat pœnitentiam poſtulaſſent*; *imo Eccleſiam ſemper dubitaſſe de valore pœnitentiæ in extremis actæ*, *& abſolutionis efficacia.* Hic autem diſerte ait, graviorum etiam criminum reis, cum urgebat mortis periculum, abſolutionem eſſe conceſſam, & quidem etiam ante impletam ſatisfactionem.

Alteram deinde exceptionem a *lege ordinaria* addit *Propoſ.* 3. ibi: *Imminente perſecutione lapſis concedebatur abſolutio ante ſatisfactionem impletam*, *ut ſubeundo martyrio idonei redderentur.*

Tertiam: *Lapſis*, *qui Martyrum libellis commendati fuerant*, *concedebatur interdum abſolutio*, *nullis pœnitentiæ toleratis laboribus.*

Quartam: *Lapſis*, *qui poſt ſcelus commiſſum*, *arduum aliquid & eximium edebant*, *aut patiebantur pro Chriſti gloria*, *concedebatur abſolutio* (ſacramentalis de qua ſemper loquitur) *priusquam ſatisfactionem impleviſſent.*

Quintam: *Cum absque periculo ſchiſmatis differri diu non poterat abſolutio*, *tunc lapſis concedebatur ante impletam ſatisfactionem*, *& pœnitentialis diſciplinæ ſeveritas erga ipſos relaxabatur.*

Sextam: *Cum ex reditu lapſorum ingens aliquod bonum in Eccleſiam redundabat*, *ut ſchiſmatis extinctio*, *vel imminutio*, *aut multorum ad Eccleſiam reductio*, *tunc abſolutio ſtatim ipſis tribuebatur*, *& pœnitentiæ luctuoſæ labores condonabantur.*

Præter hos igitur caſus, ſecundum Natalis primam propoſitionem, graviorum criminum reis ſacramentalis abſolutio nunquam concedebatur, ante impletam ſatisfactionem.

27. Rationes Natalis

Primum fundamentum hujus aſſertionis eſt, quod S. Cyprianus Epiſtol. 52. diſerte dicat, ſatisfactionem eſſe fructum pœnitentiæ.

Solvuntur.

Verum, præterquam quod S. Cyprianus loco citato hoc non diſerte dicat, concedo facile, ſatisfactionem eſſe fructum pœnitentiæ. Sed num ex hoc inferam, quod ſatisfactio præceſſerit pœnitentiam, aut præcedere debeat? an fructus debet præcedere matrem ſuam, pomum arborem, meſſis agrum? Fundamentum ſecun-

ſecundum eſt, quod teſte eodem S. Cypriano Epiſt. 10. lapſi ab Epiſcopis petierint reconciliationem, ſtatim atque redirent ad Eccleſiam, illi autem differendam judicaverint, quousque ſatisfeciſſent.

Reſp. S. Cyprianus loc. cit. hoc non dicit, ſed exprobrat ibidem lapſis, quod ante confeſſionem Sacramentalem poſtulaverint admitti, fuerintque admiſſi ad ſacram communionem, quæ erat publicum pacis & reconciliationis ſymbolum. *Nunc crudo tempore* (verba ſunt Cypriani) *ad communicationem admittuntur, & offertur nomen eorum, & nondum pœnitentia* (*Sacramentali*) *acta, nondum exomologeſi facta, nondum manu eis ab Epiſcopo & Clero impoſita, Euchariſtia illis datur.* Omnes hoc ipſum dicimus, nempe, peccatores non eſſe admittendos ad S. Evchariſtiam ante factam exomologeſin, ſeu pœnitentiam & confeſſionem Sacramentalem. Imo etiamſi S. Cyprianus loqueretur de pœnitentia publica, tantum ſequeretur, illam præmittendam fuiſſe ſacræ communioni (quod non negamus) non autem abſolutioni Sacramentali a peccatis. Huic enim tantum præmittenda erat confeſſio Sacramentalis cum debita contritione & propoſito legitime facta.

Non enim probari poteſt ex antiquitatis monumentis, quod toto eo tempore, quo peragebant pœnitentiam publicam (quod ſæpius erat tempus totius vitæ) carere debuerint Sacramento pœnitentiæ, & in ſtatu peccati mortalis (abſtrahendo a contritione perfecta) cum magno ſalutis æternæ periculo permanere. 28. pœnitentia publica præmittenda erat communioni,

Sic etiam S. Cyprianus Epiſt. 59. improbat quidem, quod Terapius Epiſcopus cuidam Presbytero pacem per publicam cum Eccleſia reconciliationem dederit ante impletum tempus ſatisfactionis ſeu pœnitentiæ publicæ. Nulla autem voce indicat, quod ſatisfactio ſeu pœnitentia publica (de qua ſatisfactione loquitur) debeat præcedere pœnitentiam Sacramentalem & privatam, ſeu abſolutionem Sacramentalem. Nempe graviſſimorum quorundam & publicorum ſcelerum rei, licet privatim jam eſſent Sacramentaliter abſoluti, antequam tamen ad S. Communionem admitterentur, & ſic publice cum Eccleſia reconciliarentur, ſubire debebant pœnitentiam publicam. Hoc urget S. Cyprianus: eosque, qui hunc ritum neglexerant, reprehendit. Non autem abſolutioni ſacramentali.

Quando vero *tractatu de lapſis* (quem locum pariter Natalis objicit) idem S. Pater conqueritur de abuſu lapſorum, nullo verbo indicat, quod ſatisfactio debeat confeſſionem Sacramentalem

præcedere. Sed coarguit eos, quod ante confeſſionem ad S. Communionem irrumpant: *a diaboli aris revertentes*, inquit, *ad ſanctum Domini ſordidis & infectis nidore manibus accedunt; mortiferos idolorum cibos adhuc pene ructantes, exhalantibus etiam nunc ſcelus ſuum faucibus, & contagio funeſta redolentibus, Domini corpus invadunt, ante expiata peccata, ante exomologeſin factam criminis, ante purgatam conſcientiam &c.* hoc autem neque nunc licet, nempe ante factam exomologeſin & purgatam conſcientiam ad S. Communionem accedere. Imo licet S. Pater loqueretur de pœnitentia publica, tantum ſequeretur, quod eos coarguat, qui ante illam pœnitentiam peractam invadunt corpus Domini. In quo ex veteris Eccleſiæ diſciplina merito erant coarguendi.

Fundamentum tertium petit Natalis ex S. Ambroſio, qui l. 2. *de pœnit. c.* 9. carpit eos, qui *ideo poſcunt pœnitentiam, ut ſtatim reddi ſibi communionem velint.*

Reſp. ſermonem eſſe de iis, qui absque debita contritione & propoſito petunt abſolvi. Quod patet ex verbis Ambroſii ſubjunctis: *Hi non tam ſe ſolvere cupiunt, quam Sacerdotem ligare; ſuam enim conſcientiam non exuunt, Sacerdotis induunt.*

Fundamentum quartum ſubſternere jubetur Innocentius I. qui *Epiſt.* 1. *ad Decent. cap.* 7. ait: *de pondere æſtimando delictorum, Sacerdotis eſt judicare, ut attendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus atque lacbrymas corrigentis, atque tunc jubere dimitti, cum viderit congruam ſatisfactionem.*

Reſp. per *congruam ſatisfactionem* Pontifex hic intelligit eam, quam prioribus verbis requiſivit, nempe fletus & lachrymas pœnitentis, animum ſcilicet vere contritum, peccata commiſſa deflentem, ac deteſtantem, cum ſerio vitæ melioris propoſito. Vel loquitur de pœnitentia publica, vultque, non eſſe publice ad communionem Eccleſiæ admittendum, niſi per pœnitentiam publicam, ſecundum Canones pœnitentiales requiſitam, ſatisfecerit.

Idem reſpondetur ad locum ex Epiſt. 91. S. Leonis deprom-ptum; & ad cap. Concilii Toletani III. nam loquuntur de pœnitentia publica, ante quam peractam nolunt pœnitentem ad communionem Evchariſticam, ac publicam cum Eccleſia reconciliationem admitti, ſecundum temporis illius ritum. Eadem quoque reſponſio eſt ad id, quod adducitur ex S. Paciano, nempe veniam dari poſt multos gemitus, effuſionemque lachrymarum, poſt totius Eccleſiæ preces. Nam & ipſe loquitur de pœnitentia publica.

Fundamentum ultimum P. Natalis eſt, quod ex SS. Patribus,

SS.

SS. Conciliis, & SS. Canonibus conſtet, pluribus annis in *fletu*, *auditione*, *&* *ſubſtratione* peccatores permanſiſſe, cum nequidem liceret eis cum fidelibus in Eccleſia conſiſtere.

Reſp. Hæc teſtimonia aperte loquuntur de pœnitentia publica; quod ſcilicet, quibus illa erat indicta, pluribus annis ſolennes illos auſteræ diſciplinæ ritus ſubire debuerint, donec ad communionem & publicam reconciliationem admitterentur; quamvis jam prius in Sacramentali confeſſione privatim & pro foro interno fuerint abſoluti.

Videtur quidem Natali, non eſſe veriſimile, homines, per abſolutionem Sacramentalem jam juſtificatos, conditionem tam duram ſubire debuiſſe, ut Chriſto adhærentes per charitatem, ne quidem precum communione fidelibus jungerentur. 29. Mitius ſentiendum de Eccleſia.

At mirum eſt, hoc Natali non eſſe veriſimile: & non potius ipſi eſſe incredibile, quod homines, ſerio pœnitentes & emendati, ne quidem in foro interno animæ fuerint Sacramentaliter abſoluti a peccatis ſuis, ſed in iis, privati gratia Dei ſanctificante, privati meritis, merendique copia, debuerint ſqualere & contabeſcere, donec finierint pœnitentiam publicam, quæ ſæpe pro multis annis atque etiam pro tota vita fuerat indicta. Quomodo ſic conſultum animabus, quarum æterna ſalus gravi fuiſſet expoſita diſcrimini? an medicina ſaluberrima, Salvatoris ſanguine parata, tamdiu differenda, ut ſæpius ægri obirent, & æternum perirent, antequam immites medici eandem applicarent. Neque dicat quispiam, relictum illis fuiſſe remedium charitatis & contritionis perfectæ, cujus ope obtinerent juſtificationis gratiam. Nam hoc medium arduum eſt, & volatus multis nimium ſublimis.

Mitius profecto ſentiendum de Domini noſtri ac Redemptoris bonitate, ſapientius de Eccleſiæ ejusque Præſidum æquitate, prudentia, charitate. Manſuetudine illi ita temperabant rigorem diſciplinæ, ut & publicæ pœnæ ſeveritas incuteret horrorem ſceleris, & privata indulgentia animarum ſaluti conſuleret. Diſtinguendum videlicet prudenter exiſtimabant forum inter externum Eccleſiæ, & forum internum animæ: in illo ſeveri, in hoc faciliores: in illo omnia ſacri horroris plena, aſperi ritus, ſtrepitoſæ ſolennitates, ſordida corporum facies, ſacci ſqualidi ac diuturni: in hoc charitatis Chriſti & manſuetudinis effuſa viſcera, e fontibus Salvatoris hauſta medicina, a Diviniſſimo Samaritano infuſo oleo & vino, ſine ſtrepitu alligata vulnera: exiſtimantibus Eccleſiæ Prælatis, non ad deſtructionem ſed ædificationem ſe conſtitutos.

Hæc

Hæc fuit ſæculorum etiam primorum indoles, hic ritus, hæc diſciplina. Et quid hodiedum uſu receptius, quam impoſita pœnitentia, etiam gravi, peccatores abſolvere, quam dimiſſis in foro conſcientiæ peccatis, arduam adhuc in foro externo pœnam infligere?

Non occinat nobis Natalis non eadem decempeda metiendam veteris Eccleſiæ & hodiernæ diſciplinam. Hoc novimus, non metimur. Diſcrimen agnoſcimus, & aſſignavimus. Sed hoc ferendum non putamus, homines, qui Catholico nomine gloriantur, hæreticorum inſtar, ut novitate doctrinæ curioſitatem demulceant, antiquiſſimos Eccleſiæ ritus novitatis poſtulare, etiam tunc, quando nulla illis pro ſua ſententia ſuppetunt certa antiquitatis monumenta, ſed mera novandi libido induſtriam accendit, ut aliquas Patrum, ambiguas ſæpe, imo contrarias, ſententias in ſenſus ſuos detorqueant.

30. Obſervatio in Gallorum Criticam. Atque ut univerſim, quid ſentiam, prodam; debetur hæc laus Galliæ; celeberrimorum criticorum eſt patria. *Petavius*, *Sirmondus*, *Ducæus*, *de Marca*, *Albaſpinæus*, *Dupinus*, *Eſpencæus*, *Lanoius*, *Boſſuetus*, *Thomaſſinus*, *Natalis*, *Pagius uterque*, *Baluzius*, *Morinus*, *Annatus*, *Dumeſnilius*, *Cabaſſutius &c.* Galli ſunt; viri eruditi, quis neget? ſed an nihil debetur aliquorum ex illis menti præoccupatæ? ſententiæ de ſuperioritate Concilii ſupra Pontificem? ſententiæ de Pontifice reformabili, in deciſionibus etiam dogmaticis? an nihil eorum in ſenatum Pariſinum religioni? an nihil rigidiori, quam fas eſt, Gallorum quorundam doctrinæ, qua Sacramentum pœnitentiæ, alias difficile, exoſum reddunt, judicent iſta, qui libros illorum legunt.

Certe Ludovicus Thomaſſinus, celeberrimus ſcriptor criticus, conqueritur in ſua *reſponſione ad notas ſcriptoris Anonymi*, quod magna Pariſiis flagrarit invidia, & famoſis etiam libellis ſit proſciſſus, prælo mandatis, atque in vulgus ſparſis, quaſi in amplificanda ſedis Apoſtolicæ authoritate ultra modum ſit provectus. Et tamen hic author ſcribit in *præfat. tom. 1. de veteri ac nova Eccleſiæ diſciplina*, Chriſtum dediſſe Apoſtolis omnem ſupra Eccleſiam authoritatem, eamque tranſiiſſe ab Apoſtolis ad Epiſcopos, ab Epiſcopis ad Concilia, & a Conciliis ad ſedem Apoſtolicam deveniſſe. Et part. 3. l. 1. c. 9. n. 2. ſcribit, Epiſcopos ſucceſſiſſe eminentiæ ſupremæ & plenitudini poteſtatum ſpiritualium ſancti Petri.

Verum ad inſtitutum noſtrum revertamur. Honoratus Tournely Doctor Sorbonicus in ſuo *curſu Theologico*, *Scholaſtico - Dogmatico*

tico tom. 4. *de Sacrament. pœnit. q.* 7. *art.* 3. & ipſe veriſimilius eſſe cenſet, quo tempore in uſu fuit pœnitentia publica, Sacramentalem a peccatis abſolutionem *lege communi & ordinaria* datam fuiſſe poſt expletam ſatisfactionem. Et præter ea argumenta, quæ ex Natali jam attulimus, hæc affert.

1. Ex Zephyrino Papa, qui dixiſſe fertur: *ego & mœchiæ & fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto.* 31. Exceptiones Tournelii.

2. Ex Syricio, qui ait, in idololatriam lapſis ſemper agendam pœnitentiam, quamdiu vivunt, & in ultimo fine ſuo tribuendam illis reconciliationis gratiam. *Quia, docente Domino, nolumus mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat.* Quibus poſtremis verbis non obſcure ſignificatur, reconciliationem non tantum fuiſſe canonicam & ceremonialem, ſed vere Sacramentalem.

3. Ex S. Gregorio, cujus hæc verba recitantur: *videndum quæ culpa præceſſerit, aut quæ ſit pœnitentia ſecuta poſt culpam, ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam vivificat, illos paſtoris ſententia abſolvat. Tunc enim vera eſt abſolutio præſidentis, cum æterni ſequitur arbitrium Judicis.*

4. Sic arguit: eam ipſam peccatorum veniam & abſolutionem poſt pœnitentiam concedebant Orthodoxi, quam Montaniſtæ & Novatiani negabant, ab Eccleſia poſſe concedi. Atqui hæc non tantum erat ceremonialis & canonica reconciliatio cum Eccleſia, ſed vera a peccatis abſolutio.

Verum & hæc videntur ad eundem ferme modum ſolvi poſſe. 32. Solvuntur. Nam iſti Pontifices, quando dicunt, quod abſolutio ſit danda poſt pœnitentiam, vel intelligunt per pœnitentiam doloroſam, ac vere contritam confeſſionem peccatoris, paratamque voluntatem ad præſtandam omnem ſatisfactionem, a Confeſſario injungendam: & talis pœnitentia utique hodiedum debet præcedere abſolutionem Sacramentalem. Vel, ſi loquuntur de pœnitentia publica, tunc volunt, ut primum poſt iſtam peractam detur abſolutio canonica & ceremonialis pro foro externo, reconciliatio nempe ſolennis & publica cum Eccleſia, licet jam antea data fuerit privatim ac pro foro interno animæ abſolutio Sacramentalis. Vel etiam aliquando volunt, non ſtatim omnibus, præſertim conſuetudinariis, dandam eſſe abſolutionem, ſed eam quandoque differendam, donec emendatio appareat? Quod eſt æquiſſimum. Hinc Reſp.

Ad 1. Zephyrinus, contra Montaniſtarum rigidam doctrinam, ait, ſe mœchis vere pœnitentibus, hoc eſt, illis, qui peccata ſua cum vero dolore & contritione confeſſi ſunt, per abſolutionem Sacra-

mentalem dimittere. Vel ſi adverſarii velint, eum loqui de pœnitentia publica, ſenſus eſt, quod poſt eam peractam pro foro etiam externo per abſolutionem canonicam in facie Eccleſiæ ipſis delicta, quoad reatum pœnæ, dimittat, ſicque eos publice cum Eccleſia reconciliet, atque ad communionem admittat.

Ad 2. Quod majorem habet difficultatem, reſponderi poteſt, etiam Syricium intellexiſſe reconciliationis gratiam canonicam tantum, non vero Sacramentalem, primum in fine vitæ dandam. Neque obſtat, quod addat, nolle Deum mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat. Nam iſta verba non præciſe refert Syricius ad ultimam illam in fine reconciliationem, ſed ad totam priorem etiam pœnitentiam privatam & publicam. Certe *Converſio* talis pœnitentis jam ante finem vitæ facta eſt: & tamen additur, *ut convertatur*: ergo etiam, licet jam antea pro foro conſcientiæ ſit abſolutus a culpa peccati, addi nihilominus potuit, *nolle Deum mortem peccatoris.* Quia ſcilicet hæc verba (contra Novatianorum errorem) referuntur ad totum juſtificationis negotium pro foro interno & externo.

Ad 3. Sententiæ illi Gregorianæ Catholici omnes debent commodam interpretationem adhibere. Nam certum eſt ex doctrina omnium Theologorum, quod abſolutio Sacramentalis, a Confeſſario data, non præſupponat neceſſario, jam prius a Deo remiſſa eſſe peccata. Igitur S. Gregorius plus non vult, quam confeſſarium nemini debere abſolutionem impertiri, niſi illi, quem Deus ſecundum inſtitutionem Sacramenti pœnitentiæ voluit abſolvi. Et hinc addit Gregorius: *Tunc enim vera eſt abſolutio præſidentis, cum æterni ſequitur arbitrium Judicis*: nempe voluntatem Dei, per inſtitutionem Sacramenti manifeſtatam, dum Sacerdotes veros conſtituit Judices. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.*

Ad 4. melius retorquetur Argumentum. Nam Montaniſtæ & Novatiani negabant gravioribus peccatoribus abſolutionem Sacramentalem, etiam ante ſatisfactionem præſtitam. Ergo Orthodoxi illam concedebant. Certe illam concedendo multo magis receditur ab errore illarum ſectarum. Neque ex altera parte in ullum impingitur ſcopulum. Econtra in ſententia adverſariorum multi, qui repentina ſæpe morte abripiuntur, non meliori fuiſſent conditione, quam in ſententia Novatianorum, cum pariter absque abſolutione Sacramentali debuiſſent decedere.

Doctri-

Doctrinam hactenus traditam manifeſte comprobare videtur Sozomenus, qui *lib. 7. Hiſt. Eccleſ. cap.* 16. loquens de Presbytero Pœnitentiario, Conſtantinopoli conſtituto, ejusque officio ait: *Ad quem accedentes ii, qui deliquerant, actus ſuos confitebantur: ille vero pro cujusque delicto, quid aut facere ſingulos, aut luere oporteret, pœnæ loco indicens, abſolvebat confitentes, a ſe ipſis pœnas criminum exaucturos.* Ecce! datam abſolutionem Sacramentalem, poſt indictam quidem & impoſitam ſatisfactionem, ſed tamen ante illam opere ipſo adimpletam. 33. Gemina abſolutio ex Sozomeno.

Deinde vero, poſtquam Sozomenus deſcripſerat ritum pœnitentiæ publicæ, clare ſignificat, aliam finalem abſolutionem fuiſſe duntaxat relaxationem a pœnis Canonicis. Nam ſic pergit: *Ubi vero præſtitutus dies advenit, tanquam debito quodam perſoluto, a pœna commiſſi ſceleris liberatur, & reliquo Eccleſiæ populo ſociatur.* Ubi plane non eſt ſermo de abſolutione Sacramentali a culpa (utpote quæ jam præceſſerat) ſed de abſolutione Canonica a pœna, ac ceremoniali reconciliatione publica cum Eccleſia.

Hunc autem morem in Eccleſia Romana usque ad ſua tempora obſervatum fuiſſe teſtatur. *Hæc*, inquit, *Epiſcopi urbis Romæ, jam inde ab ultima vetuſtate ad noſtram usque ætatem cuſtodiunt:* impertiendo videlicet duas abſolutiones, unam Sacramentalem a culpa, quæ præcedebat ſatisfactionem & pœnitentiam publicam: alteram non Sacramentalem, ſed Canonicam ac publicam a pœna, quæ ſequebatur, & complementum erat totius pœnitentiæ.

Tournelius, poſtquam hæc fideliter retulit, reſpondet, hac in parte hallucinatum fuiſſe Sozomenum. At hoc tamen facile dici non poteſt: deſcribit enim morem ritumque ſui temporis: quem utique noverat. Et falſa ſcribendo ſe atque Hiſtoriam ſuam Eccleſiaſticam publice proſtituiſſet tanquam fabulam, in rebus notiſſimis a vero aberrantem. Sed neque ullam cauſam fingendi habuit. Imo, Novatianus cum eſſet, finxiſſet potius, nullam datam fuiſſe abſolutionem.

Quod vero Tournelius addit, eum falſo ſupponere, in Romana Eccleſia, perinde ac Conſtantinopolitana, inſtitutum ab initio fuiſſe Presbyterum Pœnitentiarium, excipiendis pœnitentium confeſſionibus præfectum: hoc non videtur ita ſe habere; nam Sozomenus tantum dicit, quod Epiſcopi urbis Romæ ritum illum geminæ abſolutionis, unius nempe Sacramentalis a culpa, ſatisfactionem antecedentis, & alterius non Sacramentalis a pœnis Canonicis, ſatisfactionem ſubſequentis, antiquiſſima conſuetudine obſervent.

Ubi quidem ſupponit, Epiſcopos ipſos, vel alios confeſſarios, abſolutionem Sacramentalem dediſſe pœnitentibus, ſed non ſupponit, determinate unum talem Pœnitentiarium, ad eum modum quo Conſtantinopoli, fuiſſe conſtitutum. Et ſi hoc ſuppoſuiſſet, non ſequeretur ſtatim, eum falſum ſuppoſuiſſe.

34. Ex Conciliis. Verum non unus eſt Sozomenus, qui de geminæ illius, quam diximus, abſolutionis uſu teſtimonium ferat: integra id teſtantur Concilia. Sic Concilium Carthaginenſe IV. can. 76. ait: *ſi petens pœnitentiam continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus Evchariſtia. Si ſupervixerit, admoneatur, petitioni ſuæ eſſe ſatisfactum, & ſubdatur ſtatutis pœnitentiæ legibus.* Ex quibus manifeſte colligitur gemina illa abſolutio: nam Evchariſtia gravi peccatori (de quo eſt ſermo) præberi non potuit, niſi prius abſolutionem Sacramentalem accepiſſet: *Reconcilietur: & infundatur ori ejus Evchariſtia.* Et tamen ſi talis, jam ſic abſolutus & privatim reconciliatus, reconvaluerit, jubetur ſubire pœnitentiam Canonicam, & præſtare adhuc ſatisfactionem; poſt quam expletam utique fuit etiam publice abſolutus a pœna, & pro foro etiam externo reconciliatus Eccleſiæ.

Si autem diceret quiſpiam, etiam hanc poſteriorem abſolutionem fuiſſe Sacramentalem a culpa; cum nihil hodiedum ſit uſitatius, quam pœnitentem ab eodem peccato ſæpius Sacramentaliter abſolvi: ſi, inquam, hoc diceres, poſſemus utique & nos, abſque præjudicio noſtræ ſententiæ, hoc ipſum dicere; videlicet, geminas datas fuiſſe abſolutiones Sacramentales; primam, quando peccator cum debita animi præparatione privata confeſſione omnia ſua gravia expoſuit peccata; alteram ab Epiſcopo, quando pœnitentia publica erat finita, ſimulque cum illa abſolutionem a pœna Canonicam pro foro externo, plenamque cum Eccleſia reconciliationem.

Hæc, inquam, concedere poſſumus, modo id nobis concedatur, de quo diſceptamus, jam ante finitam pœnitentiam publicam admiſſos etiam fuiſſe ad Sacramentum pœnitentiæ, datamque rite diſpoſitis abſolutionem a peccatorum culpa, cum onere & obligatione impoſita ſuſtinendi pœnitentiam publicam, propter crimina Canonica, quæ erant notoria.

Hoc ipſum enim colligitur quoque ex can. 78. Concilii Carthaginenſis IV. qui ſic habet: *Pœnitentes, qui in infirmitate viaticum Evchariſtiæ acceperint, non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione, ſi ſupervixerint.* Ubi profecto ſermo eſt de abſolutione Canonica & publica a pœna. Nam manifeſte ſupponitur, præceſſiſſe abſolutionem

nem ſacramentalem a culpa. Quomodo enim alias accipere potuiſſent viaticum Evchariſtiæ?

Hic pariter ſenſus eſt Concilii Arauſicani I. quod can. 3. de iisdem pœnitentibus ait: *Si ſupervixerint, ſtent in Ordine pœnitentium, & oſtenſis neceſſariis pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impoſitione percipiant.*

Taceo, abſolutionem, quæ poſt expletos pœnitentiæ ritus ſequebatur, etiam a Diaconis potuiſſe conferri, ſaltem ex diſpenſatione & delegatione Epiſcopi. Quod de abſolutione ſacramentali dici nequaquam poteſt.

35. Quibus neganda vel differenda abſolutio.

Per ea tamen, quæ diximus hactenus, neutiquam conamur evincere, abſolutionem ſacramentalem ſtatim datam eſſe promiſcue quibusvis peccatoribus; ſed iis duntaxat, qui per veram animi contritionem, deteſtationem peccatorum, atque propoſiti ſerii firmitatem, peccata ſua rite confeſſi fuerant, ſimulque ſatisfactionem præſtandam, peccatis proportionatam, a confeſſario parato animo acceptarant, & ſic ſpem optimam emendationis præbebant.

Aliter enim tractabantur, ut hodiedum, pravis conſuetudinibus conſtricti; quibus fateor negatam eſſe abſolutionem, dilatamque, donec emendatio ſit ſubſecuta. Atque de his etiam plures SS. Patres ac Concilia poſſunt intelligi, quando dicunt, Peccatores ad præſtandam prius ſatisfactionem fuiſſe adſtrictos. Neque etiam negamus, graviores multo, juxta Canones pœnitentiales admodum ſeveros, a Confeſſariis injunctas fuiſſe pœnitentias, ac ſatisfactiones pro expiando reatu pœnæ.

§. III.

An peccata occulta neceſſario expiari debuerint pœnitentia publica?

Certum eſt, non omnia peccata mortalia, etiam notoria, & publica, ſubjecta fuiſſe pœnitentiæ publicæ, ut ex variis Synodorum ac Patrum monumentis conſtat. 36.

Certum pariter eſt, tria peccata, idololatriæ nimirum, homicidii, & adulterii (quæ propterea peccata *canonica* appellabantur) pœnitentiæ illius ſeveræ legibus fuiſſe obnoxia. Quibus ſucceſſu temporis nonnulla alia fuerunt addita.

Illud tamen inter criticos controverſum eſt, an canonicis illis peccatis decreta fuerit pœnitentia publica, etiam tunc, quando nullo teſte, vel ſolo complice præſente fuerunt patrata, atque ſic permanſerunt occulta?

Ludovicus Thomaſſinus *part. 3. novæ & vet. Diſcipl. l. 1. cap. 14. n. 5.* dicit, quod pœnitentiæ canonicæ perinde fuerint impoſitæ peccatis ſecretis, ac publicis. Additque in *reſp. ad notas ſcriptoris Anonymi*; hoc videri Petavio, Morino, aliisque magni nominis & ſummæ eruditionis viris, tritiſſimum & maxime probabile. Sed pace tantorum virorum

37. Concluſio negativa. Dicendum. *Nulla peccata, omnino ſecreta & occulta, absque ſcandalo facta, neceſſario, ac vi SS. Canonum, expiari debuerunt pœnitentia publica.*

Prob. 1. ex Concilio Neo-Cæſareenſi; quod can. 4. a pœnitentia publica excipit peccatum adulterii, ſola cogitatione commiſſum.

2. Ex Concilio Valenſi I. quod can. 8. decernit, Epiſcopum non debere indicere pœnitentiam publicam, propter ſcelus, quod probare non poteſt, licet ſibi privatim ſit cognitum.

3. Ex Concilio Carthaginenſi III. anno 397, can. 32. *Cujuscunque*, inquit, *pœnitentis publicum & vulgatiſſimum crimen eſt, quod univerſa Eccleſia noverit, ante abſidem manus ei imponatur.* Colligitur ergo, ſi publicum crimen non fuerit, non eſſe publice manus imponendas. Et confirmatur ex Concilio Remenſi II. quod can. 31. dicit: *Diſcretio ſervanda inter pœnitentes, qui publice, & qui abſconſe pœnitere debent.*

4. Ex S. Auguſtino homil. 50. dicente, ſi peccatum ſit in ſcandalo aliorum, in notitia populi agendam eſſe pœnitentiam. Et *ſerm.* 82. *de verbis Domini c.* 7. ergo, inquit, corripienda ſunt coram omnibus, quæ peccantur coram omnibus: ipſa vero corripienda ſunt ſecretius, quæ peccantur ſecretius. Et cap. 8. ait: *Corripio in ſecreto* (homicidam ſoli Epiſcopo cognitum) *pono ante oculos Dei judicium: terreo cruentam conſcientiam: perſuadeo pœnitentiam. Hac charitate præditi eſſe debemus. - - - ſunt homines adulteri in domo ſua; in ſecreto peccant; aliquando nobis produntur ab uxoribus ſuis, plerumque zelantibus, aliquando maritorum ſalutem quærentibus; nos non prodimus palam, ſed in ſecreto arguimus. Ubi contigit malum, ibi moriatur malum.*

Ecce! hæc loquitur S. Auguſtinus de homicidio & adulterio, quæ erant peccata canonica: quæ, ſi fuiſſent publica, pœnitentia publica debuiſſent expiari.

38. Probationes ex Conciliis & Patribus. 5. Ex S. Eligio, qui homil. 16. hæc habet: *Vos propterea, fratres mei, alloquimur, quos publica actio criminalis publicam cogit agere pœnitentiam.*

6. De-

6. Denique probatur ex eo, quod veteres non aliam ferme cauſam reddant, cur aliqui ad pœnitentiam publicam fuerint adſtricti, quam quod publice & cum multorum ſcandalo peccaverint.

Sic S. Cæſarius Arelatenſis *homil.* I. *in quadrageſ. graves*, inquit, *cauſæ graviores & acriores & publicas curas requirunt, ut, qui cum plurimorum afflictione ſe perdidit, ſimili modo cum plurimorum ædificatione ſe redimat.*

Et hæc diſciplina, quamvis non tanto cum rigore, hodiedum obtinet. Nam Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 24. *cap.* 8. *de Reform.* publicis & ſcandaloſis ſceleribus publicam vult injungi pœnitentiam; niſi aliter viſum fuerit Epiſcopo.

Dixi autem I. quod non debuerint *neceſſario & vi canonum* publice expiari; nam aliqui vel ſua ſponte, vel hortatu & conſilio Confeſſarii propter occulta etiam publicam agebant pœnitentiam; quin tamen ſcelera ſua in ſpecie divulgarent. Et hinc male fecit fæmina illa, de qua Sozomenus, quod facinus, cum Diacono in templo patratum, publice fuerit confeſſa. Hoc enim ſine ſcandalo & læſione charitatis ac famæ alienæ fieri non poterat.

Dixi 2. *omnino occulta* non debuiſſe publice expiari. Nam quando erant notoria *jure*, ſeu in judicio Eccleſiaſtico ſufficienter probata, aut publica confeſſione peccatoris certa, injungebatur ipſi ab Epiſcopo pœnitentia publica. Si autem renueret eidem ſe ſubjicere, cenſuris primum Eccleſiaſticis, &, ſi hæ non proficerent, invocato etiam brachio ſæculari compellebatur: ut late Morinus probat.

Quando autem crimen notorium erat *facto* tantum, nempe, multis quidem cognitum, ſed tamen nec delatum ad judicium Eccleſiaſticum, aut non probatum juridice, nec propria confeſſione eidem denuntiatum, tunc aliquando a Confeſſario ipſis in ſatisfactionem pro ſuis peccatis injungebatur, ut pœnitentiam publicam ab Epiſcopo petant. Quod, ni facturos ſe promitterent, negabatur a Confeſſario abſolutio Sacramentalis. Non tamen arcebantur a publica Euchariſtiæ perceptione, niſi aut fuiſſent ad tribunal Ecclecleſiæ delati, aut publica confeſſione propria convicti.

Teſtatur hoc S. Auguſtinus *homil.* 50. *inter* 50. ibi: *a communione prohibere quemquam non poſſumus, - - niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo ſive ſæculari, ſive Eccleſiaſtico judicio nominatum atque convictum.*

Contra eam doctrinæ noſtræ partem, qua diximus, peccata occulta non fuiſſe pœnæ publicæ per Canones ſubjecta, objicitur ab 39. Argumenta Albaſpinæi.

ab Albaſpinæo & Morino 1. veteres Canones non diſtinxiſſe inter peccata publica & occulta. 2. Neque tantum attendiſſe ad ſcandalum datum, ſed etiam gravitatem delicti. 3. Dixiſſe S. Baſilium, *qui mulierem vel vi, vel clam a ſe vitiatam habet, neceſſe eſt, fornicationis pœnas ſubeat.* Deinde autem explicat pœnitentiam publicam, 4. a Canonibus publicam imponi pœnitentiam criminibus, quæ ſecreto committi ſolent, ut beſtialitati; alias enim, ſi publica fuiſſent, capitali ſupplicio in ea fuiſſet animadverſum. 5. Clericos propter crimina occulta excommunicandos, & deponendos eſſe, ergo laicos propter eadem pœnitentiæ publicæ ſubjiciendos. 6. Peccatores ex pudore abhorruiſſe a publica pœnitentia: quia ſcilicet eorum ſcelera prius fuerant occulta. 7. Laudari ab Ambroſio eos, qui propter occulta crimina publicam agunt pœnitentiam. 8. S. Leonem ſuſtuliſſe abuſum publice confitendi peccata occulta, integrum tamen ſervaſſe uſum pœnitentiæ publicæ pro peccatis occultis.

Denique afferunt S. Auguſtinum, qui *homil.* 49. aſſerat, non ſufficere occultam pœnitentiam pro adulterio occulto. *Qui*, inquit, *poſt uxores veſtras vos illicito concubitu maculaſtis, agite pœnitentiam, qualis agitur in Eccleſia, ut pro vobis oret Eccleſia. Nemo ſibi dicat: occulte ago; apud Deum ago; novit Deus, qui mibi ignoſcat, quia in corde ago.*

Solvuntur. Reſponderi ad iſta poteſt, ex doctrina, jam tradita, hæc vel intelligenda eſſe de ſceleribus ſufficienter notis, vel de iis, quæ primo quidem fuerunt occulta, deinde autem ſunt propalata, & ad judicem deducta ac probata; nam de his publica erat agenda pœnitentia. Vel ſi aliqua ex allatis intelligenda ſunt de peccatis, quæ ſunt occulta, manentque occulta, ſacræ illæ adductæ authoritates volunt, ea expianda eſſe pœnitentia Sacramentali, vel hortatu & conſilio Confeſſarii pœnitentes fuiſſe perſuaſos, ut pœnitentiam agant publicam.

Atque ut ſingillatim etiam aliquid ad ea, quæ fuerunt objecta, reſpondeatur. Ad 1. falſum eſt veteres Canones non diſtinxiſſe inter peccata publica & occulta, ut ex iis, quæ in probationem noſtræ ſententiæ adduximus, luculente conſtat. Ad 2. ad ſcandalum & gravitatem ſimul attenderunt veteres, ut pœnitentiam publicam injungerent. Ad 3. S. Baſilius pœnas decernit illi, qui mulierem, clam vitiatam, domi ſuæ publice retinet, veluti raptam. Ad 4. crimina illa, licet forte initio occulta, fuerunt poſtmodum propalata; nec tamen capitali ſupplicio fuerunt punita, eo quod vel

ad judicium ſæculare non fuerint delata, vel non probata, vel quod præveniente judicio Eccleſiaſtico, atque ad pœnitentiam Canonicam condemnante, poteſtas laica acquieverit, præſertim cum ſæpius Epiſcopi pro facinoroſis ejusmodi intercederent. Si autem ejusmodi crimina fuerunt omnino ſecreta, ſecreto pariter pœnitentia fuit indicta.

Ad 5. falſum eſt Clericos propter crimina occulta fuiſſe excommunicatos & depoſitos. Ad 6. licet crimina fuerint publica, tamen peccatores ex pudore abhorrebant, in publico velut theatro tam abjecte ac contemptim tractari, plectique. Sicut hodiedum facinoroſi etiam publici, tamen ex pudore horrent fuſtigationes, aliasque pœnas publicas. Imo multi ſunt, quos pudor revocat a peccatis etiam notoriis Confeſſario clam exponendis. Ad 7. merito laudantur a S. Ambroſio, qui propter occulta etiam crimina *ſponte* pœnitentiam publicam expetierunt, ac ſubierunt: eisque ſpem *veniæ*, hoc eſt, abſolutionis Canonicæ, & publicæ cum Eccleſia reconciliationis facit. Ad 8. S. Leo ſuſtulit quidem abuſum publice confitendi peccata occulta: quia hoc ſæpius ſine ſcandalo & læſione alienæ famæ fieri non poterat, ut contigit in muliere illa publice confitente peccatum cum Diacono commiſſum in templo. Nullo tamen verbo S. Leo prodit, fuiſſe morem occultis peccatis decernendi pœnitentiam publicam.

Ad locum, ex S. Auguſtino allatum, reſpondeo, S. Doctorem ibi diſputare contra eos, qui a more, quem ſequuntur hodierni hæretici, aſſerebant, non Sacerdotis in aures, ſed ſoli Deo in corde confeſſionem peccatorum eſſe faciendam. Unde non loquitur de Confeſſione publica, ſed privata Sacramentali. Ad quam non ſufficit dicere: *Apud Deum ago: novit Deus &c.* Unde Auguſtinus hanc ſubjungit interrogationem: *Ergo ſine cauſa dictum eſt, quæ ſolveritis in terra, ſoluta erunt in cœlo? ergo ſine cauſa ſunt claves datæ Eccleſiæ Dei? Fruſtramus Evangelium Dei. Fruſtramus verba Chriſti.* Neque obſtare videtur, quod S. Doctor addat, agendam pœnitentiam, ut pro pœnitentibus *oret Eccleſia*, nam etiam per Confeſſarium, tanquam Eccleſiæ miniſtrum, ab Eccleſia conſtitutum orat Eccleſia; ſicut per eum in Miſſæ ſacrificio, aliisque precationibus orat.

 §. IV.

§. IV.
Quo tempore in Eccleſia cœptus finituſque fuerit ritus pœnitentiæ publicæ?

40. Benignitas Sæculi I. Primo Eccleſiæ Sæculo, atque altero dimidio, benigna admodum fuit diſciplina pœnitentiæ, donec videlicet Montaniſtæ, nimium rigorem præſeferentes, facilitatem Eccleſiæ vehementius carperent.

Varia ſiquidem ſuperſunt primæ Eccleſiæ monumenta, quibus docemur, peccatores facile cum Eccleſia fuiſſe reconciliatos. Sic S. Paulus inceſtuoſum illum Corinthium, anathemate fulminatum, brevi reſtituit Eccleſiæ. S. Joannes Apoſtolus (quod ex Clemente Alexandrino refert Euſebius libr. 3. cap. 23.) juvenem illum, ſuum prius charum diſcipulum, deinde latronem, ac ducem latronum, quamprimum converſus fuerat, in gratiam & communionem Eccleſiæ recipit. Sic etiam in libro *Paſtoris*, apocrypho licet, magni tamen ab antiquis æſtimato, frequens occurrit pœnitentiæ mentio, nullum tamen ejusdem tempus definitur. Sicut neque in cæteris primæ ætatis monumentis.

41. Rigor poſt Montanum. Sed neque a Montani hæreſi usque ad Novatianam certum pœnitentiæ tempus canonibus præſcriptum fuerat. Ut tamen hæreticis illis eriperetur occaſio, Eccleſiam nimiæ indulgentiæ arguendi, ſeverior cœpit diſciplina, atque aliquod pœnitentiæ publicæ initium: colligere id licet ex hiſtoria de lapſis Sæculi III. ſub Decio præſertim tyranno: atque ex teſtimonio S. Cypriani, qui *Epiſt.* 32. *ad Antonianum*, conqueritur adverſus *lapſos*, qui libellis martyrum muniti, vel nulla, vel leviſſima pœnitentia acta, reconciliari poſtulabant, atque ad communionem Eccleſiæ admittebantur.

Unde eorum in cauſa duplex decretum eſt emiſſum: unum *proviſorium*, ut vocabant, quo nempe proviſum fuit, ut lapſis ejusmodi pax & communio concederetur; ſi urgeret mortis periculum &c. Alterum vero *peremptorium*, quo ſancitum fuit, ut (extra mortis periculum) lapſi diutius agerent pœnitentiam; quin tamen certum tempus definiretur.

42. Poſt Novatianum. Poſt Novatianam deinde, tertio ſæculo exortam hæreſin, ſeveriſſima cœpit Eccleſiæ diſciplina circa graviſſimos peccatores, in quatuor ſolennes gradus, *fletum* nempe, *auditionem*, *proſtrationem* & *conſiſtentiam* diſtributa: atque determinatum, pro ratione criminum, publice pœnitendi ſpatium. Horum enim graduum expreſſe memi-

nerunt

nerunt S. Gregorius Thavmaturgus, S. Baſilius, S. Gregorius Nyſſenus, aliique Patres ac ſcriptores antiqui.

Probabilius igitur eſt, circa medium tertii Sæculi, quo tempore graſſari cœpit hæreſis Novatiana, cœpiſſe gradus illos ſolennes pœnitentiæ; quia illo tempore Gregorius Thavmaturgus (qui primus illorum meminit) vivebat. In Eccleſia autem Latina nulla eorum graduum mentio invenitur ante ſæculum ſextum, quanquam haud dubie aliquis pœnitentiæ publicæ uſus in eandem jam ante fuerit introductus: ut teſtatur Sozomenus *lib.* 7. *Hiſt. Eccleſ. cap.* 16.

Sicut autem in Oriente prius cœpit, ſic etiam, magnam ſaltem per partem, citius deſiit hic ritus, quam in Occidente. Rem enarrant Socrates *lib* 5. *cap* 19. & Sozomenus *lib.* 7. *cap* 16. & ita ſe habet.

Sæviente Decii perſecutione, *Eccleſiarum Epiſcopi*, ut refert Socrates, *Canoni adjunxerunt, ut in ſingulis Eccleſiis Presbyter quidam pœnitentiæ præeſſet, coram quo lapſi peccata ſua confiterentur.* Secretas igitur hic *Pœnitentiarius* audiebat Confeſſiones, ac ſecretas injungebat pœnitentias. Quando autem quis crimen aliquod Canonicum commiſerat (cui nempe Canones pœnitentiales Pœnitentiam publicam decreverant) Pœnitentiarius eum ſacramentaliter abſolutum ad Epiſcopi tribunal remiſit, ut ab eo pœnitentiam publicam acceptaret. *Presbyterum itaque* (verba ſunt Sozomeni) *vitæ integritate quam maxime ſpectabilem, ſecretorum etiam tenacem ac ſapientem, huic Officio præfecerunt. Eum accedentes, qui peccarunt, acta vitæ ſuæ confitebantur. Ille vero pro cujusque delicto, quid aut facere ſingulos, aut luere oporteret, interminatus, abſolvebat, ut a ſe ipſis commiſſorum pœnas exigerent* (en! datam abſolutionem ſacramentalem ante ſatisfactionem præſtitam.)

43. Pœnitentiarius Conſtantinopoli.

Accidit autem Conſtantinopoli ſub Nectario Epiſcopo, ut fœmina, quæ Pœnitentiario ſecreto confeſſa fuerat, publice confiteretur, ſe, dum in templo precationes, quas Pœnitentiarius impoſuerat, perſolveret, a Diacono vitiatam fuiſſe. Hæc res magno urbi fuit ſcandalo, nec leviter populum in Clerum commovebat. Quare Nectarius, licet Pœnitentiarius immunis omnino a culpa eſſet (neque enim juſſerat fœminam id flagitium propalare) cum munere Pœnitentiarii ſuſtulit pœnitentiam publicam de peccatis occultis, quam aliqui ſponte ſuſceperant: facta omnibus poteſtate, ut Sacerdoti, cui vellent, confiterentur, & ad communionem Evchariſticam accederent. Hocque exemplum reliquæ per

Orientem Eccleſiæ ſequebantur, quæ & ipſæ Pœnitentiarium illum cum pœnitentia publica de peccatis ſaltem occultis ſuſtulerunt.

44. Finis in Oriente. Igitur circa finem ſæculi quarti abrogatus eſt in Orientali Eccleſia uſus pœnitentiæ publicæ pro peccatis ſaltem occultis, quam nonnulli pœnitentes, ſive ex conſilio, ſive ex mandato illius Pœnitentiarii ſubibant. Dixi autem: *Pro peccatis ſaltem occultis*. Nam licet etiam de peccatis Canonicis omnino publicis ab eo tempore mitior fuerit pœnitentia publica, tamen eam adhuc aliquamdiu viguiſſe conſtat: donec ſexto dein ſæculo, ſub Patriarcha Joanne Jejunatore, eadem omnino extincta, ſecretæ duntaxat pœnæ injungerentur, & abſtinentia aliquanto tempore a communione Evchariſtica: quando graviſſimum aliquod ſcelus fuerat patratum.

45. In Occidente. In Occidente autem diutius tenuit pœnitentiæ rigor, ad octavum videlicet usque ſæculum. Tum vero antiquatus omnino fuit ille quorundam mos, de peccatis etiam occultis (quod ſponte fecerant) agendi pœnitentiam publicam. Imo ne quidem amplius propter peccata publica ſolennes illæ quatuor pœnitentiæ ſtationes erant ſubeundæ. Tenuit tamen ad ſæculum usque duodecimum aliqua in Occidente ſpecies pœnitentiæ publicæ, donec & illa abrogaretur; quando nempe uſus obtinere frequentius cœpit, ſacris Indulgentiis, eleemoſynis, jejuniis, precationibus, expeditionibus in terram ſanctam, ſpontaneisque corporis afflictationibus, pœnas canonicas redimendi.

§. V.

An relapſi rurſus fuerint admiſſi ad pœnitentiam?

46. Reſp. Certum eſt, eos, qui poſt expletam pœnitentiam publicam in peccata mortalia quidem, non tamen canonica, inciderunt, non fuiſſe ſubjectos pœnitentiæ Publicæ; ſed ſecreta tantum pœnitentia ſacramentali peccata expiaſſe: ut hodiedum contingit; quamvis gravior tunc imponeretur a Confeſſario ſatisfactio ſecreta, quam hodie fieri conſuevit.

47. Pœnitentia publica tantum ſemel. Si autem pœnitentia publica perfunctus in eadem vel graviora ſcelera fuerat relapſus, non amplius admittebatur ad pœnitentiam publicam, utpote quæ ſemel tantum peragebatur. Teſtem habemus S. Ambroſium, *lib.* 2. *de pœnit. cap.* 10. ſic loquentem: *reprehenduntur, qui ſæpius agendam pœnitentiam putant, quia luxuriantur in*

Chriſto

Chriſto. Nam ſi vere agerent pœnitentiam, iterandam poſtea non putarent: quia ſicut unum baptiſma, ita una pœnitentia, quæ tamen publice agitur. Et S. Auguſtinus Epiſt. 153. ait, locum illius humillimæ pœnitentiæ ab Eccleſia ſemel tantum concedi.

Debebant autem tales relapſi, a ſacra communione Evchariſtica excluſi, toto vitæ tempore privatam agere pœnitentiam. In fine autem vitæ ſacra communio ipſis dabatur.

Exprimit hunc ritum Siricius Papa Epiſt. 1. ad Himerium Epiſcopum, cap. 5. a quo interrogatus, quomodo procedendum cum iis, qui poſt actam pœnitentiam publicam, in eadem ſcelera relaberentur, reſpondit: *De quibus* (relapſis) *quia jam ſuffragium non habent pœnitendi* (publice) *id duximus decernendum, ut ſola intra Eccleſiam fidelibus oratione jungantur, ſacræ myſteriorum celebritati, quamvis non mereantur, interſint: a Dominicæ autem menſæ communione ſegregentur, ut hac ſaltem diſtrictione correpti, & ipſi in ſe ſua errata caſtigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obſcœnis cupiditatibus retrahantur.* (en! privatam pœnitentiam, & publicam ſacræ communionis privationem) *quibus tamen viatico munere, cum ad Dominum cœperint proficiſci, per communionis gratiam volumus ſubvenire.* (Ecce communionem Evchariſticam in fine vitæ relapſis præbendam.) 48. Ritus circa relapſos. Negata communio usque ad mortem.

Videtur tamen probabilius, talibus relapſis, vere contritis, Sacramentum pœnitentiæ non eſſe negatum, neque dilatam abſolutionem ſacramentalem usque ad articulum mortis, ſed poſt longiorem vitæ emendationem rite confeſſis datam fuiſſe. Ratio eſt, quia non habentur (clara ſaltem) antiquitatis monumenta, quibus probetur tantus rigor, ut humiliter ſupplicantibus, vere dolentibus, omniaque ſincere promittentibus, & longiori jam tempore re ipſa emendatis, negatum fuerit Sacramentum pœnitentiæ, atque ſic rite confeſſis atque diſpoſitis abſolutio Sacramentalis. 49. Conceſſa pœnitentia ſacramentalis.

Imo videtur non obſcure colligi contraria praxis. Nam imprimis omnia, quæ ex Patribus & Conciliis afferuntur de concedenda ſemel tantum pœnitentia, intelligenda ſunt de pœnitentia publica, nullatenus autem de privata Sacramentali. Sic enim S. Ambroſius *loc. cit.* expreſſe ait, illam negatam eſſe pœnitentiam, *quæ publice agitur.* Ex altera vero parte veterum teſtimonia plus non evincunt, quam communionem Evchariſticam fuiſſe negatam, atque ad finem vitæ dilatam.

Sic enim Siricius Papa *loc cit.* relapſis privatam pœnitentiam indulget (quam Sacramentalem fuiſſe non incongrue dicimus) tan-

tumque communionem ſacram iis usque ad vitæ exitum differendam aſſerit; nulla omnino mentione facta de differenda eo usque pœnitentia & abſolutione ſacramentali. S. Auguſtinus vero *Epiſt.* 54. ad Macedonium ait, neminem ita deſipere, ut dicat, relapſis non prodeſſe bona opera. Supponit ergo, per pœnitentiam privatam deleta eſſe peccata, gratiamque Dei impetratam; alias enim nulla merita ſupernaturalia potuiſſent ponere. Additque S. Doctor, quamvis relapſis locus humillimæ pœnitentiæ in Eccleſia non concedatur, *Deum tamen ſuper eos ſuæ patientiæ non oblivifci.* Quibus verbis negat iis pœnitentiam publicam, concedit autem privatam, propter quam, ſecreto peractam, Deus eis veniam tribuit. Idem S. Pater eadem Epiſtola ſcribit, licet altera pœnitentia (*publica*) relapſis negetur, rationabilem tamen eſſe eam conſuetudinem, qua Epiſcopi etiam pro illis apud Judices intercedebant, ne morti adjudicarentur. Si autem Eccleſia adeo illos abjeciſſet, ut ne quidem ad privatam pœnitentiam eos admitteret, cur Epiſcopus pro iis intercedebat, ne merito a Judice ſæculari plecterentur ſupplicio? Num animæ vitam negaret, corporis autem vitam etiam interceſſione ſua procuraret? melius utique atque optabilius illis fuiſſet, a peccatis abſolutos, & ſacra communione refectos ſtatim mori, quam iſtis privatos, in peccatis, ac Dei inimicitia diu vivere.

Hinc idem S. Auguſtinus l. c. ſubdit: *Deus etiam ſuper tales* (relapſos) *facit oriri ſolem ſuum, nec minus tribuit, quam ante tribuebat, largiſſima munera vitæ & ſalutis.* Ecce! Deus poſt relapſum non minus tribuit largiſſima munera vitæ & ſalutis. Atqui ante relapſum tribuit illius munera vitæ ſpiritualis & ſalutis per Sacramentum pœnitentiæ. Ergo etiam poſtea. Ac propterea ſic proſequitur: *& quamvis eis in Eccleſia locus humillimæ pœnitentiæ* (nempe publicæ) *non concedatur, Deus tamen ſuper eos patientiæ ſuæ non obliviſcitur* Quatenus nempe per Sacramentum pœnitentiæ peccata remittit, & eos in gratiam recipit.

Et certe ſi Deus omnem peccatorem, etiam relapſum, qui contritionem perfectam, charitate informatam, elicit, in gratiam recipit, cur dicamus, eum a Sacramento pœnitentiæ rejici, aut Dei miniſtros adeo immites eſſe, ut ei abſolutionem negent, quem Deus abſolvit, eumque rejiciant, quem Deus recipit? Unde non videtur veriſimile, S. Auguſtinum in iſtis locis de ſola pœnitentia, *quatenus eſt virtus,* locutum eſſe, ſed etiam, & principaliter, de eadem, *ut eſt Sacramentum.* Viſum nempe antiquitati, homines abſterrendos rigore pœnæ a vitiis, non tamen in deſperationem impellendos. Unde con-

conceſſa quidem, neceſſaria ad ſalutem ex Chriſti inſtitutione, Sacramentalis pœnitentia, qua amiſſam Dei gratiam repararent, impoſita tamen pro toto vitæ tempore pœnalis ſatisfactio privata, & usque ad mortem (quæ magna ſane homini Chriſtiano eſt pœna) negata communio Euchariſtica.

Alexander Natalis, qui *diſſert.* 10. *in Hiſt. Eccleſ. ſæc.* 3. aſſerit, 50. Natalis argumenta.
non tantum ad publicam, ſed etiam privatam pœnitentiam præcluſum fuiſſe relapſis aditum; ſententiam ſuam probat ex Tertulliano, qui plures rationes affert negatæ illis pœnitentiæ. Verum (præterquam, quod etiam Tertullianus intelligi poſſit de negata pœnitentia publica) illius authoritas hac in re non magni eſt momenti: cum conſtet, eum in nimium rigorem prolapſum, & tandem Montani doctrinæ adhæſiſſe. Et plane, ſi bonæ ſunt illius rationes, quas Natalis dilaudat, ſequeretur, Eccleſiam poſterioribus ſæculis imprudenter egiſſe, quod relapſis aditum ad pœnitentiam concedat: cum illæ (ut *gravitas relapſus*, *timoris extinctio*, *Dei contemptus & ingratitudo*, *diaboli prælatio*) pro poſteriore etiam ætate pugnent, imo etiam pro mortis articulo.

S. Clemens Alexandrinus pariter intelligendus eſt de pœniten- 51. Solvuntur.
tia publica, relapſis negata, uti etiam S. Ambroſius; cum expreſſe dicat, ſe loqui de pœnitentia, *quæ publice agitur.* Quando autem addit: *nam quotidiani nos debet pœnitere delicti; ſed hæc delictorum leviorum eſt, illa graviorum*, in eo ponit diſcrimen, quod pœnitentia privata de delictis non Canonicis plene reconciliet, etiam Eccleſiæ, ac pro foro externo, non autem pœnitentia de peccatis Canonicis, quæ communionem non tribuit. Cæterum ſi relapſis conceſſa eſt pœnitentia privata de peccatis mortalibus non Canonicis, hoc ipſo etiam conceſſa eſt de Canonicis; cum unum peccatum mortale remitti non poſſit ſine altero.

At fruſtra fuiſſent minæ, inquit Natalis, quæ a SS. Patribus fuerunt intentatæ ſecundo peccantibus, ſi privata ipſis fuiſſet conceſſa pœnitentia. Imo feliciores fuiſſent, atque mitius excepti, quam primo peccantes.

Reſp. primo peccantes, peracta pœnitentia publica, plene reconciliabantur cum Eccleſia, atque ad communionem etiam Euchariſticam admittebantur. Relapſi autem perpetuo usque ad finem vitæ ab illa arcebantur: quod homini vere ad Deum converſo eſt graviſſimum, præſertim cum eſſet ſpecies quædam excommunicationis perpetuæ. Unde durius cum illis actum recta æſtimatione cenſeri debet; neque ineptæ erant minæ, quibus pœnitentia publica perfuncti a relapſu abſterrebantur.

Cæte-

Cæterum illud adhuc nota. Si, ut ait Natalis, relapſis illimitate omnis pœnitentiæ, tam privatæ quam publicæ, præcluſus fuit aditus, ſequitur plane, illos ne quidem pœnitentiam, prout eſt virtus, potuiſſe agere. Nam pœnitentia privata dividitur in eam, quæ eſt *virtus*, & in eam, quæ eſt Sacramentum. Si ergo ſimpliciter a pœnitentia privata fuerunt excluſi, (ut ait Natalis) ab utraque fuerunt excluſi. Quod utique eſt nimium.

52. Nimium probarent. Et hoc eſt, quod probarent Argumenta Natalis, ſi quid probarent. Nempe, ne quidem per pœnitentiam, ut eſt virtus contritionis perfectæ; potuiſſe relapſos obtinere veniam: imo quod ne quidem in articulo mortis admiſſi ſint ad Sacramentum pœnitentiæ & abſolutionem.

Nam ſi ſemel tantum pœnitere licuit; ſi relapſis nunquam amplius fuit conceſſa pœnitentia, propter gravitatem relapſus, timoris extinctionem, Dei contemptum, prælationem diaboli, nunquam amplius reſerata fuit pœnitentiæ janua: ut ex Tertulliano arguit. Si voluntarie peccantibus jam non amplius relinquitur hoſtia; ſi ſæpe pœnitere eſt rurſus meditatio peccatorum, ut ex Clemente Alexandrino aſſerit. Si ſicut unum baptiſma, ſic una tantum eſt pœnitentia; ſi merito reprehenduntur, qui pœnitentiam ſæpius agendam putant, ut S. Ambroſium loquentem inducit. Si, inquam, hæc ita univerſaliter non tantum de pœnitentia publica, ſed etiam privata intelligenda ſunt, ut vult Natalis, profecto neque per pœnitentiam, ut eſt virtus, obtinere amplius poterant veniam, neque in articulo mortis admiſſi ſunt ad pœnitentiam, ut eſt Sacramentum. Quid autem hoc aliud eſt, quam id docere, quod in Novatianis damnavit Eccleſia, & deſperationis laqueum collo injicere? num dicerent cum Caino: *Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear?*

De pœnitentia igitur publica, non iteranda, locuti ſunt iſti Patres. De privata autem ſenſerunt, quod S. Joannes Chriſoſtomus *homil.* 20. *in Epiſt. ad Hebr.* ſic enim ille, ut citatur a Magiſtro ſententiarum *libr.* 4. *diſt.* 14. in illa verba S. Pauli, *voluntarie peccantibus nobis non relinquitur pro peccatis hoſtia*: *ſciendum*, inquit, *quod hic quidam exurgunt, horum occaſione verborum pœnitentiam auferentes, quaſi per pœnitentiam non valeat peccator poſt lapſum reſurgere ſecundo, & tertio & deinceps. Verum etiam in hoc pœnitentiam non excludit* (S. Paulus) *nec propitiationem, quæ ſæpe fit per pœnitentiam, ſed ſecundum baptiſmum, & hoſtiam.* Adeoque reiteratio baptiſmi, & hoſtiæ, cruento modo in cruce oblatæ, negatur a S. Paulo, non autem reiteratio pœnitentiæ.

Idem

Idem ſenſus eſt ſecundum aliam lectionem ejusdem textus S. Chryſoſtomi, quae ita habet: *bic non tollit* (S. Paulus) *pœnitentiam, nec eam, quæ per pœnitentiam fit, placationem: neque expellit, & dejicit per deſperationem eum, qui eſt lapſus* (*non enim eſt adeo inimicus noſtræ ſalutis*) *ſed ſecundum tantum lavacrum aufert. Non enim dixit: non eſt amplius pœnitentia, neque eſt amplius remiſſio; ſed: non eſt amplius boſtia: boc eſt: non eſt amplius crux ſecunda: boc enim vocat boſtiam.* 53. Mens Patrum.

Eodem modo S. Thomas *part.* 3. *q.* 84. *art.* 10. *ad* 1. reſpondet ad objectionem, petitam ex eodem Apoſtolo, qui ad Heb. 6. ait, impoſſibile eſſe, eos, qui ſemel ſunt illuminati, & guſtaverunt cœleſte donum, & participes facti ſunt Spiritus ſancti, renovari rurſus ad pœnitentiam. En! S. Doctoris verba: *quia apud Judæos erant ſecundum legem quædam lavacra inſtituta, in quibus pluries ſe ab immunditiis purgabant, credebant aliqui Judæorum, quod etiam per lavacrum baptiſmi aliquis pluries purificari poſſit. Ad quod excludendum, Apoſtolus ſcribit Hebræis, quod impoſſibile eſt, eos, qui ſemel ſunt illuminati, ſcilicet per baptiſmum, rurſus renovari ad pœnitentiam, ſcilicet per baptiſmum, qui eſt lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus ſancti.*

S. Thomas loco citato ex inſtituto de hac re tractat; & licet quæſtionem juris, *utrum Sacramentum pœnitentiæ debeat iterari*, potiſſimum examinet, tamen ex ea quæſtio etiam facti de antiquitatis uſu deciſa colligitur.

Nam *cit. art.* 10. *in corp.* ait, circa pœnitentiam quosdam erraſſe, dicentes, *non poſſe per eam bominem ſecundo conſequi veniam peccatorum.* Novatianos hunc errorem adhuc ulterius extendiſſe, *ut dicerent, poſt primam pœnitentiam, quæ agitur in baptiſmo, peccantem non poſſe per pœnitentiam iterato reſtitui.* Ecce! errorem geminum notat, alterum Novatianorum, qui abſolute negabant, peccata poſt baptiſmum commiſſa per pœnitentiam poſſe dimitti: alterum eorum, qui dicebant, tantum ſemel per pœnitentiam obtineri peccatorum veniam.

Hos etiam poſteriores hæreticis annumerat Doctor Angelicus: nam proxime hæc ſubdit: *alii vero fuerunt bæretici* (*ut Auguſtinus dicit in libr. de pœnitentia*) *qui poſt baptiſmum dicebant quidem utilem eſſe pœnitentiam, non tamen pluries, ſed ſemel tantum.* Quis autem dicat, eam in veteri Eccleſia fuiſſe conſuetudinem, quam S. Doctor hæreticam hic dicit?

Refutat deinde argumentum geminum, quo error ille nitebatur. Alterum illorum (quo etiam Natalis utitur) qui errabant circa

æſtimationem gravitatis peccati. *Putabant enim* (verba ſunt S. Thomæ) *adeo grave eſſe peccatum, quod aliquis committit poſt impetratam veniam peccatorum, qrod non ſit poſſibile ipſum remitti. In quo quidem errabant &c.* Pergitque commendare infinitam Dei miſericordiam, quæ *peccantibus per pœnitentiam veniam præbet absque ullo termino* : citatque illud Paral. ult. *immenſa & inveſtigabilis miſericordia promiſſionis tuæ ſuper malitiam hominum.* Promiſit videlicet Deus O. M. cujus miſerationes ſunt ſuper omnia opera ejus, per Prophetas ſuos, in quacunque hora peccator pœnitentiam egerit, ſe omnium iniquitatum ejus non recordaturum.

Reſpondet Natalis, S. Thomam ſpectaſſe diſciplinam ſuo tempore vigentem. Sed hoc falſum eſſe patet ex eo, tum quod prorſus univerſaliter loquatur; tum quod errorem Novatianorum, aliosque antiquiſſimos referat, & refutet; tum etiam, quod objectiones ex S. Paulo, S. Ambroſio, & S. Gregorio, petitas ſolvat. Denique, citans S. Auguſtinum, inter hæreticos collocat eos, qui dixerant, pœnitentiam non poſſe pluries agi. Quo ſane docet, nunquam in Eccleſia fuiſſe eam doctrinam.

Rurſus *in* 4. *ſent. diſt.* 14. *q.* 1. *art.* 5. *quæſtiunc.* 2. poſtquam S. Thomas tres rationes attulit, cur pœnitentia ſolennis, ſeu publica, non debeat iterari, mox ſubjungit : *ſi tamen poſtmodum peccaverit* (nempe poſt pœnitentiam publicam actam) *non clauditur ei locus pœnitentiæ : ſed pœnitentia ſolennis ei iterum injungenda non eſt.* Ubi plane non de diſciplina ſui temporis eſt locutus S. Doctor (ut vult Natalis) cum tempore S. Thomæ non amplius fuerit in uſu pœnitentia publica.

Quam fideliter autem hic Thomiſta cæteroquin etiam S. Thomam ſequatur, ex eo quoque apparet, quod S. Doctor *part.* 2. *quæſt.* 84. *art.* 10. *ad* 2. expreſſe doceat, S. Ambroſium loqui de pœnitentia ſolenni, quando dicit, reprehendi eos, qui ſæpius agendam pœnitentiam putant. At Diſcipulus Magiſtrum reformat, dicitque S. Ambroſium non loqui de pœnitentia publica, ſed privata.

ARTICULUS V.

Reſolvuntur quæſtiones aliquot criticæ circa controverſiam de Baptiſmo hæreticorum.

54. Quæritur 1. *An S. Cyprianus cum ſuis Africanis, & Firmilianus cum ſuis Aſiaticis Coepiſcopis, a Stephano Papa fuerint communione privati?*

Nata-

Natalis Alexander *Diſſert.* 12. *in Hiſt. Eccleſ. ſæc.* 1. cum Ludovico Du Meſnil, aliisque nonnullis, cenſet, Stephanum eis excommunicationem tantum fuiſſe comminatum.

Quia S. Auguſtinus *lib.* 5. *de bapt. contra Donat. cap.* 25. ait, eos in unitate & vinculo pacis permanſiſſe, vincente pace Chriſti in cordibus eorum, ut nullum inter eos ſchiſmatis malum oriretur. Et quamvis S. Cyprianus in ſuis ad diverſos Epiſcopos Epiſtolis vehementius in S. Stephanum Papam fuerit invectus, ſemper tamen, etiam in trino ſuo Concilio, Carthagine habito, eſt conteſtatus, ſe propter illam diſſenſionem pacem & unitatem cum Stephano nolle abrumpere. 55. Sententia negativa.

Baronius vero ad annum 258. ſcribit, *Firmilianum* cum Epiſcopis, qui in *Synodo Iconienſi* ſtatuerant, baptiſmum, ab hæreticis collatum, eſſe invalidum, a Stephano Papa fuiſſe excommunicatos. Conſtantinus autem *Roncaglia* in ſuis animadverſionibus ad Natalis hac de re diſſertationem contendit, etiam S. Cyprianum fuiſſe excommunicatum. 56. Affirmativa.

Idque probat ex Epiſtola Firmiliani ad S. Cyprianum, in qua acriter conqueritur de Stephano, quod pacem & unitatem in Aſia & Africa ruperit, quod Legatos *Iconienſis Concilii* neque ad alloquium venire ſit paſſus, ſed prohibuerit eos vel domo recipi. *Dionyſius* etiam Alexandrinus (ut eſt apud Euſebium *lib.* 7. *cap.* 4.) ſcripſit ad Xiſtum, Stephani ſucceſſorem, quod Stephanus cum illis noluerit communicare.

At melius dici videtur, eos non quidem fuiſſe anathemate percuſſos, ſeu excommunicatos excommunicatione ſtricte dicta, ſicque ab Eccleſia Catholica abſciſſos; fuiſſe tamen communione cum Stephano privatos, ſicque excommunicatos excommunicatione minus proprie tali: quatenus nempe a Stephano Papa, qui eorum errori, & pertinaciæ in eodem defendendo, indignabatur, nullas amplius pacificas Epiſtolas acceperunt, neque eorum Legati in conſpectum, aut in domum admiſſi fuerant: ut ipſos hac ratione ad debitam obedientiam flecteret. Aliud enim erat apud veteres, ut advertit P. Du Meſnil, aliquem excommunicare; & aliud, eundem communione privare, omittendo tantum amicitiæ & fraternitatis familiaria officia. Etiam pater quandoque filium conſpectu & menſa ſua prohibet, quin propterea eundem omnino abdicet, aut a familia ſua abſcindat. 57. Eligitur media.

Ratio autem in hac controverſia ita diſtinguendi eſt, quia ſic optime combinantur teſtimonia, quæ pro utraque ſententia oppo-

ſita afferuntur. Sic enim explicatur, quod teſtatur S. Auguſtinus, eos nempe manſiſſe pacis vinculo colligatos, quin ſchiſma aliquod oriretur: quia nunquam per expreſſam excommunicationis ſententiam a corpore Eccleſiæ Cyprianus & Firmilianus fuerant abſciſſi, ſimulque ſolvitur ratio oppoſitæ ſententiæ. Nam Firmilianus, dum ſcripſit, a Stephano ruptam eſſe pacem & unitatem, aliud non intellexit, quam Stephanum excommunicationem eſſe minitatum, & neque Epiſtolas neque Legatos voluiſſe ab eis amplius admittere, ſicque eos communione ſua privaſſe: non autem quod anathema & excommunicationis proprie dictæ fulmen in eos actu intorſerit.

58. Quæritur ſecundo, *an Aſiatici Africanique Epiſcopi exiſtimarint, controverſiam de rebaptizandis hæreticis ad fidem pertinere?* Videri poſſet, viſum ipſis fuiſſe, quæſtionem eſſe dogmaticam. Quia Cyprianus *Epiſt.* 74. *ad Pompeium* ſententiam Stephani vocat errorem, quem pro cauſa hæreticorum propugnet contra Eccleſiam Dei; additque, eum anteponere humanam traditionem Divinæ diſpoſitioni: & in *Epiſt. ad Jubajanum* innuit, ſententiam de rebaptizandis hæreticis eſſe a Spiritu S. revelatam, cui Stephanus pertinaciter obſiſtat.

59. Negativa. Verum Cyprianus ſententiam Stephani errorem vocat, tantum contra diſciplinam, non autem contra fidem: Divinam vero diſpoſitionem & revelationem ſumpſit in ſenſu latiore: prout ſcilicet ſententia ſua (ut errabat) eſſet nixa ratiocinio, quo putabat colligi, eam veritati, ac Divinæ diſpoſitioni magis conſentaneam. Hinc crebrius repetebat, Stephanum pugnare conſuetudine & traditione, ſe autem veritate: quam ſe aſſecutum nimis fidenter & pertinaciter tuebatur. Indigniſſimum nempe ipſi viſum eſt, quod hæretici, qui ſunt extra Eccleſiam, Eccleſiæ membrum poſſint efficere, & dare Spiritum S. quem non habent. Hinc tot illius verboſæ exclamationes in S. Stephanum Papam.

Sententiam tamen ſuam nunquam credidit eſſe de fide, aut oppoſitam hæreticam. Quod vel ex eo manifeſte patet, quod ad Stephanum Papam ſcripſerit, ſe ſalvo pacis & concordiæ vinculo nemini legem dare: *Cum habeat in Eccleſiæ adminiſtratione voluntatis ſuæ arbitrium liberum unusquisque Præpoſitus, rationem actus ſui Domino redditurus.* Hinc etiam illa toties in Conciliis & in Epiſtolis facta ab eo proteſtatio, ſe propter iſtam diſſenſionem neminem, ſi diverſum ſenſerit, a jure communionis amovere, ſed ſervaturum unionis vinculum integrum. Atqui ſi crediſſet, ſententiam ſuam eſſe

eſſe de fide, non retinuiſſet unionem cum illis, qui tuebantur oppoſitam. Neque enim in iis, quæ pertinent ad fidem, eſt liberum Epiſcopo adminiſtrare Eccleſiam pro ſuo arbitrio, ſed neceſſe habet eam regere ſecundum fidem Catholicam. Igitur S. Cyprianus quæſtionem illam meram diſciplinam ſpectare exiſtimabat, non autem fidem. Idem dicendum de Epiſcopis Africanis, qui Cypriano adhærebant, & Epiſcopis Aſiaticis, qui Firmilianum ſequebantur. Imo ante Eccleſiæ definitionem, quæſtio illa etiam ab aliis non habebatur pro dogmatica: quia nondum ſufficienter conſtabat de revelatione. Poſtquam vero Eccleſia, præſertim in Concilio plenario Nicæno, ſententiam Stephani Papæ circa Baptiſmum definivit (ſicut ſententiam Victoris Papæ circa tempus Paſchatis) hæreticum jam eſſet dicere, ab hæreſi converſos eſſe rebaptizandos, ſi jam ante cum debita materia, forma, & intentione, fuiſſent baptizati; quia nunc de Divina traditione & revelatione ſufficienter conſtat.

Quæritur tertio, an *Cyprianus & Firmilianus errorem ſuum depoſuerint?* Cardinalis Baronius ad annum 258. cenſet, eos reſipuiſſe atque errorem depoſuiſſe. Quo ad reſipiſcentiam Cypriani & Afrorum teſtem habet S. Hieronymum, qui in Dialogo contra Luciferianos aſſerit, Africanos Epiſcopos errorem de rebaptizandis hæreticis depoſuiſſe: *Denique illi ipſi*, inquit, *Epiſcopi, qui rebaptizandos hæreticos cum eo* (Cypriano) *ſtatuerant, ad antiquam conſuetudinem revoluti novum emiſere decretum.* 60. 61. Affirmat Hieronymus.

Pro converſione Firmiliani ejusque aſſeclarum argumentum affertur ex S. Dionyſio Alexandrino, qui ad Stephanum Papam ſcripſit, omnes Orientales Eccleſias, eorumque Præſides (quos inter etiam nominat Firmilianum) nonnulla diſſenſione diſtractas, ad concordiam eſſe reductas. Et S. Auguſtinus *lib. 3. contra Creſcon.* ait, quinquaginta Epiſcopis Orientalibus id eſſe viſum (circa Baptiſmum) quod ſeptuaginta Afris, contra tot millia Epiſcoporum, quibus hic error in toto mundo diſplicuit. Et addit: *Cur non potius etiam ipſos paucos Orientales ſuum judicium correxiſſe dicamus?* Neque ſufficit dicere cum Natale, Orientales reſcidiſſe quidem ſuum judicium, ſed non eos ipſos, qui tulerant, id eſt, Firmilianum & ejus Coepiſcopos. Nam S. Auguſtinus loquitur de 50. Orientalibus, qui Firmiliano, & 70. Afris Epiſcopis, qui tempore Stephani Cypriano adhæſerant. Inclinat Auguſtinus.

Denique Baronius ex eo etiam argumentum adducit, quod poſt eam controverſiam Firmilianus Catholicos inter Epiſcopos

in Concilio Antiocheno damnationi Pauli Samoſateni ſubſcripſerit, & in fama ſanctitatis Sardis deceſſerit, atque a Græca Eccleſia pro ſancto colatur. Quæ argumento ſunt, eum ab errore receſſiſſe.

62. Negat Natalis. Contra vero Natalis loc. cit. conatur evincere, Firmilianum, aliosque Orientales Epiſcopos, errorem ſuum de Baptiſmo non depoſuiſſe, tempore ſaltem Dionyſii Alexandrini: (qui non tantum Stephano, ſed etiam Xiſto & Dionyſio Romanis Pontificibus ſuperſtes fuit) quia hic ſanctus in Epiſt. ad Xiſtum ſucceſſorem Stephani, ſententiam Cypriani & Firmiliani aperte approbat propter authoritatem maximorum Conciliorum, Iconienſis nempe & Synadenſis. Quod argumento eſt, Orientales, qui iſtis Conciliis interfuerant, errorem ſuum tunc necdum revocaſſe. Alias Dionyſius non tenuiſſet adhuc eorum errorem.

Ex Dionyſio Alexandrino. Verum, S. Dionyſium rebaptizantium errori adhæſiſſe, non adeo aperte conſtat ex Euſebii *lib.* 7. *cap.* 5. (vel potius 4.) quem locum citat Natalis: cum ibi Dionyſius præciſe narret, in hac cauſa maxima concilia eſſe celebrata, ſeque pro Afris & Aſianis apud Stephanum per Epiſtolam eſſe deprecatum.

Imo Roncaglia, in animadverſione ad hunc Natalis locum, pluribus argumentis conatur probare, Dionyſium Alexandrinum nunquam rebaptizantium errorem approbaſſe. Quia fuit vir ſanctus (*at etiam Cyprianus vir ſanctus fuit*) quia Baſilius pro Dionyſio fert teſtimonium in Epiſtola canonica ad Amphilochium (*at Baſilius loco citato nihil de hoc habet*) quia deprecatus eſt Stephanum pro Afris & Aſiaticis, ergo non fuit in eadem cum eis cauſa. (*at potuit eſſe latentius, & primum poſt martyrium Stephani, quod brevi ſubſecutum eſt, animum ſuum prodere.*)

Certe ipſe Baronius ad ann. 258. aperte dicit, eandem ſententiam, quam Cyprianus in Africa, Firmilianus in Cappadocia propugnabant, Dionyſium in Ægypto acerrimo ſtudio defendere conatum eſſe. Citatque Baronius in hanc rem S. Hieronymum, qui lib. de Scriptorib. Eccleſ. in Dionyſio ait: *hic in Cypriani & Africanæ Synodi dogma conſentiens, de hæreticis rebaptizandis ad diverſos plurimas miſit Epiſtolas.*

Sed quidquid ſit de ſententia Dionyſii in hac cauſa; ex ejus ſcriptis non eruitur, Firmilianum & Cyprianum errori ſuo fuiſſe immortuos. Imo non ſequitur, quod vivente adhuc Dionyſio errorem ſuum non retractarint. Præſertim cum Dionyſius ad plurium Pontificum vitam ætatem ſuam extraxerit. Quo tempore tam ipſe (ſi etiam erravit) quam alii reſipere potuerunt.

Quare

Quare incerta manet hæc res: ut dudum faſſus eſt S. Auguſtinus, qui *libr. 2. de Bapt. contra Donat. cap.* 4. ait, Cyprianum fortaſſis revocaſſe errorem, ſed hoc nos neſcire. Et Epiſt. 48. ad Vincentium Donatiſtam de eodem S. Cypriano ſcribit: *correxiſſe iſtam ſententiam non invenitur, non incongruenter tamen de tali viro exiſtimandum eſt, quod correxerit; & fortaſſe ſuppreſſum ſit ab eis, qui hoc errore nimium delectati ſunt, & tanto velut patrocinio carere noluerunt.* 63. Dubitat Auguſtinus.

Licet igitur S. Hieronymus loco citato exiſtimet, errorem illum a Cypriano fuiſſe depoſitum, pieque id credi poſſit, tamen cum S. Auguſtinus nullum de hac re monumentum noverit, incertamque relinquat, fortaſſis in quæſtione facti Africani magis adhærendum eſt Afro, quam Dalmatæ: dicendumque, quamvis probabile ſit, eam revocationem eſſe factam, rem tamen incertam manere; præſertim cum Auguſtinus controverſiam de non iterando baptiſmo ex profeſſo contra Donatiſtas tractarit: &, ſi ſolidum quid inveniſſet pro retractatione Cypriani, non omiſiſſet illud expromere contra Donatiſtas rebaptizantes, qui vel maxime aggerebant authoritatem S. Cypriani, quem ſententiæ ſuæ Magiſtrum jactitabant. At aliud erat, necdum eliquata, ut S. Auguſtinus ait, veritate & re necdum ab Eccleſia definita errare, quod Cypriano & Firmiliano contigit: aliud, poſtquam plenarii Concilii, ut loquitur idem Auguſtinus, habemus Oraculum. Sed

Quæritur quarto, *quodnam fuerit illud plenarium Concilium, quod appellat S. Auguſtinus, & in quo controverſiam iſtam definitam dicit? an Arelatenſe I. an vero Nicænum I.?* 64.

Quidam putant fuiſſe illud Concilium *Arelatenſe* primum: hoc etenim anno 314. celebratum can. 8. ſtatuit: *ut, ſi ad Eccleſiam aliquis ab hæreſi venerit, interrogent eum Symbolum, & ſi perviderint, eum in Patre & Filio, & Spiritu ſancto eſſe baptizatum, manus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum ſanctum.* Quod ipſiſſimum ante S. Stephanus Papa reſcripſerat.

Alii vero exiſtimant, *plenarium* illud *totius orbis Concilium*, fuiſſe ab Auguſtino intellectum *Nicænum*, quod can. 8. ſtatuit, ut Cathari ſive Novatiani, ad Eccleſiam redeuntes, manuum impoſitione reconciliati, maneant in Clero, ſi in ſecta ſua ſint ordinati clerici. Ut autem rurſus baptizarentur, nullatenus eſt decretum: quia hæretici illi debitam materiam & formam adhibebant. Canone vero 19. ſancitum eſt, ut Paulianiſtæ, ſeu ſectatores Pauli Samoſateni iterum baptizentur: quia non ſervabant formam legitimam.

Ex quibus bene infertur, ex mente Concilii Nicæni, baptiſmum omni-

omnium hæreticorum, qui determinatam a Chriſto materiam & formam cum debita intentione adhibent, eſſe validum: cum eadem pugnet ratio. Conſequenter tales non eſſe rebaptizandos.

Atque hinc S. Hieronymus in Dialogo adverſus Luciferianos ait: *Synodus quoque Nicæna omnes hæreticos ſuſcepit, exceptis Pauli Samoſateni Diſcipulis.* Et S. Athanaſius ad Conſtantium Imperatorem ſcripſit, per Concilium Nicænum omnes hæreſes eſſe confoſſas. Quod dici non potuiſſet, ſi in ea Synodo non fuiſſet damnata etiam hæreſis Donatiſtarum rebaptizantium, quæ tunc per Africam graſſabatur. Cum igitur ex utroque illo Concilio, Arelatenſi nempe & Nicæno, habeatur, hæreticos non eſſe rebaptizandos, acriter diſceptant eruditi, quodnam ex illis ſub nomine *plenarii Concilii* fuerit intellectum a S. Auguſtino.

Nam alterutrum ex illis fuiſſe intellectum, vix eſt dubium: ait enim S. Auguſtinus, celebratum illud fuiſſe *poſt Cypriani paſſionem* (quæ contigit anno 258.) *& antequam ipſe natus eſſet.* (Natus autem eſt Auguſtinus anno 355.) atqui intra obitum Cypriani & nativitatem Auguſtini tantum illa duo Concilia ſunt celebrata, quæ de baptiſmo tractarunt.

65. Nicænum. Cenſeo autem, probabilius ab Auguſtino intellectum eſſe Nicænum. Nam licet Arelatenſe clarius quam Nicænum exprimat, hæreticos redeuntes non eſſe baptizandos; tamen, quæ Auguſtinus de illo dicit, videntur minus convenire Arelatenſi: nam in libris ſuis de baptiſmo, contra Donatiſtas ſcriptis ſæpius repetit, controverſiam de baptiſmo, ab hæreticis collato, finitam fuiſſe a *plenario totius orbis Concilio, ab univerſæ Eccleſiæ Concilio, a ſancto Concilio cunctarum gentium, a Concilio Catholico orbis terrarum.* Per quæ ſane verba S. Doctor intelligit Concilium *Oecumenicum & univerſale totius Eccleſiæ.* Atqui intra obitum S. Cypriani & nativitatem S. Auguſtini nullum eſt celebratum Concilium Oecumenicum, quam Nicænum.

Licet enim Concilium Arelatenſe I. (in cauſa Cæciliani congregatum) fuerit admodum numeroſum; ex ſolis tamen Occidentalibus Epiſcopis erat conflatum, quod Auguſtinus non poterat appellare *plenarium totius orbis Concilium*: imo *Judicium Epiſcopale* tantum appellavit.

Neque obſtat, quod S. Auguſtinus etiam Nationalia quandoque Concilia appellet *plenaria*; nam appellat plenaria alicujus gentis ſeu Nationis, puta, Africæ, Italiæ, Galliæ &c. non autem plenaria totius orbis; ſicut iſtud, de quo loquimur, appellavit.

Neque

Neque etiam obſtat, quod aliqui adhuc SS. Patres, ut Cyrillus Hieroſolymitanus, Athanaſius &c. poſt Nicænam Synodum videantur dixiſſe baptiſmum hæreticorum eſſe invalidum. Nam hoc dixerunt, vel de baptiſmo, qui non cum debita materia & forma eſt adminiſtratus, uti apud plures hæreticos, præſertim Orientales contigit; vel id tantum voluerunt, invalidum eſſe quoad effectum gratiæ in adultis baptizatis; non vero quoad Sacramentum & characterem.

Vel certe illa ætate necdum ſat noti omnibus fuerunt omnes Nicæni Canones. Prout non ſat noti erant Carthaginenſi Concilio; dum eosdem Conſtantinopoli & Alexandria accerſere neceſſe fuit, quando cauſa Appellationis cum Zoſimo Papa agitabatur.

CAPUT IV.

De Conciliis SÆCULI IV.

Præſertim contra Donatiſtas & Arianos.

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.

De Conciliis Contra Donatiſtas.

1. *Origo Donatiſtarum ex Cæciliani electione.*
2. *Quem accuſant & condemnant tanquam* Traditorem *in* Carthaginenſi Conciliabulo, *incentore Donato, eliguntque Majorinum Pſeudo-Epiſcopum.*
3. *Donatus damnatus in* Romano Concilio, *Cæcilianus abſolutus.*
4. *At illi, cauſam non ſatis examinatam queſti, ad Imperatorem appellant. Sed rurſus condemnantur in* Concilio Arelatenſi I. *abſoluto Cæciliano.*
5. *Cumque pervicaces iterum ad Imperatorem provocarent, tum Romæ, tum Mediolani iterum condemnantur.*
6. *Quia Cæcilianum falſo* Traditionis *accuſabant, cujus ipſi vere erant rei.*
7. *Duo deinceps per multos annos Carthagi-*

thaginenſes Epiſcopi, Catholicus & Donatiſta.
8. Concilium Carthaginenſe I. *contra Donatiſtas, & pro diſciplina.*
9. *Immanis ac ſacrilegus Donatiſtarum furor, (Calviniſtarum typus) eorum in ſectas diviſio.*
10. Concilia Catholica, *& celebris* Collatio Carthaginenſis.
11. *Donatiſtæ totam Eccleſiam defectionis accuſabant, ſeque ſolos puros dicebant.*
12. *Typus hodiernorum ſectariorum.*
13. *Miſera facies Africanæ Eccleſiæ.*

ARTICULUS II.

Obſervatio in Concilia, celebrata in cauſa Donatiſtarum.

14. *Donatiſtarum Conciliabula.*
15. *Eorum contradictio in cauſa adverſus Cæcilianum.*

QUÆSTIO I.

An Conſtantinus in cauſa Cæciliani partes judicis aſſumpſerit, & an jure?

16. *Affirmat Natalis.*
17. 18. 19. *Ejus Argumenta.*
20. 21. *Reſponſiones Roncagliæ ad Natalis Argumenta.*
22. *Cauſæ Eccleſiaſticæ non pertinent ad forum ſæculare.*
23. *Probatur ex Conciliis, ex Imperatoribus.*
24. *Ex iis, quæ Conſtantinus in cauſa Cæciliani egit, nullum infertur præjudicium immunitati Eccleſiaſticæ.*

QUÆSTIO II.

An ex cauſa Cæciliani probetur jus appellandi a Pontificis ſententia ad Concilium?

25. *Argumentum Boſſueti ex S. Auguſtino depromptum expenditur, & ſolvitur.*
26. *Obſervatio : non obeſſe infallibilitati Papæ, ſi cauſa, ab eo indicata, iterum judicetur a Conciliis.*
27. *Quis fuerit auctor Donatiſtarum hæreſis?*
28. *Oppugnatores Donatiſtarum.*

ARTICULUS III.

De ortu Arianæ Hæreſis ſub Conſtantino M.

29. *Origo Arianiſmi.*
30. *Arius damnatus a Concilio* Alexandrino I.

31. *Prin-*

31. *Principes Arianorum.*
32. *Damnati ab* Alexandrino II. *&* Nicæno.
33. *Euſebii Nicomedienſis effigies, & machinationes.*
34. *Tyrenſis Conciliabuli impoſturæ.*
35. *Athanaſius relegatus in exilium a Conſtantino.*
36. *Arii turpis interitus. Mors Conſtantini.*

ARTICULUS IV.

Obſervatio in Concilia, tempore Conſtantini M. habita in cauſa Arianorum.

37. *An Oſius autboritate Imperatoris, an vero ſummi Pontificis præſederit Conciliis.*
38. *An omnes Ariani Concilio Nicæno ſubſcripſerint?*
39. *An Arius receptus fuerit a Nicæno.*
40. *Criſis de Euſebio Cæſareenſi.*
41. *Subſcripſit quidem, ſed manſit Arianus.*
42. *Error de ejus ſanctitate, antiquis Martyrologiis inſertus.*
43. *An Tyria & Palæſtina Synodus legitimam ſententiam tulerit in Athanaſium.*

ARTICULUS V.

Progreſſus Arianæ hæreſis ſub Conſtantio & Concilia ſub eo habita.

44. *Diviſio Imperii inter tres filios.*
45. *Conſtantius Arianus ejecit Epiſcopos Catholicos.*
46. *Athanaſius abſolutus a Concilio Romano.*
47. *Antiocheni Conciliabuli impietas. Intruſus per vim in ſedem Alexandrinam Gregorius Cappadox.*
48. *Ariani ex Concilio Sardicenſi ſecedentes Philippopolim ſemi-Arianiſmum procudunt.*
49. *Sirmienſe I. Conciliabulum Arianorum. Mediolanenſe Concilium Catholicorum.*
50. *Obitus Conſtantis Imperatoris.*
51. *Arianorum furor. Conciliabulum Mediolanenſe. Epiſcoporum exilium.*
52. *Liberius Papa depoſitus, ac relegatus.*
53. *Laniena Alexandrina & Conſtantinopolitana.*
54. *Saturnini in Gallia rabies. Biterrenſe Conciliabulum. Hilarii exilium.*
55. *Sirmienſe II. Conciliabulum. Liberii infirmitas. Lapſus Oſii.*
56. *Variæ Arianorum ſectæ.*
57. *Hæreſis Aëtii.*
58. *Ancyranum Conciliabulum Semi-*

mi Arianorum. Cui accedit Conſtantius.

59. *Voluitque, ut omnes huic ſubſcribant; indicto in Oriente Seleucienſi Conciliabulo Arianorum: in Occidente Concilio Catholicorum.*

60 *Ariminenſes Patres tandem formulæ Sirmienſi ſubſcripſerunt; reclamante Liberio Papa.*

61. *Conciliabulum Antiochenum deponit Meletium.*

62. *Interitus Conſtantii tyranni.*

63. *Julianus, licet apoſtata, exules Epiſcopos liberat.*

64. *Concilium Alexandrinum de recipiendis lapſis in hæreſin.*

65. *Declarata vox hypoſtaſis.*

66. *Damnati in eadem ſynodo Sabelliani, Eunomiani, Apollinariſtæ.*

67. *Euſebius Vercellenſis, & Hilarius Pictavienſis. Hic celebrat Concilium Pariſienſe: in quo damnantur Ariani.*

ARTICULUS VI.

Obſervatio in Concilium Antiochenum I.

68. *Variæ Arianorum in Catholicos Epiſcopos machinationes & Conciliabula.*

69. *An Antiochenum Concilium, in quo in locum S. Athanaſii ſuffectus Gregorius Cappadox, fuerit legitimum? an Canonica illa electio?*

70. *Canones hujus ſynodi de diſciplina.*

71. *An recepti in Eccleſia?*

ARTICULUS VII.

Obſervatio in Concilium Ariminenſe.

72. *Synopſis Conciliabulorum Arianorum.*

73. *An Ariminenſes lapſi ſint in hæreſin?*

74. *Licet eſſent lapſi, non tamen erraſſet tota Eccleſia.*

75. *Sed nec ipſi lapſi ſunt in hæreſin.*

76. *Quia decepti verbis ambiguis Arianorum.*

77. *An verum, tunc totum orbem ſe Arianum eſſe miratum?*

78. *Hieronymus & Ambroſius explicantur.*

ARTICULUS VIII.

Converſio rerum ſub Joviniano.

79. *Juliani, Athanaſium perſequentis interitus. Joviani pietas.*

80. *Concil. Alexandrinum conficit ſynopſin fidei, & Joviano offert.*

81. *In Antiocheno Concilio Ariani Epiſcopi ad Eccleſiam redeunt.*

82. *Præmaturus obitus Joviani.*

ARTI-

ARTICULUS IX.

Furor Arianæ hæreſis ſub Valente.

83. *Semi-Ariani in Concil. Lampſaceno damnant Arianos.*

84. *Eudoxius pervertit Valentem.*

85. *Singedunenſe Conciliabulum Arianorum.*

86. *Auxentii Mediolanenſis fraudes.*

87. *Romanum Concil. ſub Damaſo damnat Conciliabulum Ariminenſe cum Auxentio, Urſacio, & Valente, Epiſcopis Arianis.*

88. *Dira perſecutio Valentis Imp. Ariani.*

89. *Athanaſii obitus, & elogium.*

90. *Martyres Nicomedienſes cum navi exuſti.*

91. *Eudoxius Ulphilam, & per eum Gothos Ariana impietate inficit.*

92. *Interitus Valentis Imp.*

ARTICULUS X.

Ariana hæreſis extincta in Oriente.

93. *Valentinianus II. a S. Ambroſio converſus.*

94. *Gratianus reſtituit Epiſcopos, a Valente ejectos.*

95. *Theodoſius-M. Religionem reſtaurat.*

96. *Antiochenum ſchiſma.*

97. *Concilium Aquilejenſe contra Palladium & Secundinum.*

98. *Concilium Romanum contra Arianos.*

ARTICULUS XI.

Obſervatio in ſchiſma Antiochenum.

§. I.

Synopſis Hiſtorica.

99. *Euſtathius, Epiſcopus Sanctiſſimus, ab Arianis depoſitus: intruſo Eudoxio. Cui, ad Sedem Conſtantinopolitanam promoto ab Arianis ſuffectus Meletius. Qui dein publice Nicænam fidem profitetur.*

100. *Lucifer Calaritanus, Legatus Apoſtolicus, Meletio repudiato, Paulinum inaugurat, Unde ſchiſma.*

101. *Indignante Euſebio Vercellenſi, altero Legato Apoſtolico adverſus acta Luciferi.*

102. *Contra pactum initum mortuo Meletio ſubrogatur Flavianus: Paulino vero Evagrius, cujus cauſæ favet Damaſus Papa.*

§. II.

Utrum Meletius, an vero Paulinus fuerit legitimus Antiochiæ Epiſcopus?

103. *Uterque fuit vir ſanctus.*
104. *Argumenta contra Meletium.*
105. *Opinio Natalis pro Meletio; quod nunquam fuerit Arianus, & ſufficiat unio* mediata *cum Eccleſia Romana.*
106. *Sub criſin vocatur.*
107. *Meletius tandem agnitus a Papa.*
108. *A quo tempore uterque fuit verus Epiſcopus Antiochiæ.*

ARTICULUS XII.

Obſervatio circa ſchiſma Luciferianum.

109. *Synopſis Hiſtorica.*
110. *An Lucifer Calaritanus fuerit hæreticus, an vero tantum ſchiſmaticus, quid Luciferiani?*

ARTICULUS XIII.

Arianiſmus per Gothos, Vandalos &c. reducitur in Occidentem.

111. *Diſcerptum ſub Honorio Occidentale Imperium a peregrinis gentibus: Miniſtrorum inſuper ambitione & perfidia in ruinam impulſum.*
112. *Stiliconis malis artibus in Italiam exciti Gothi: a Bonifacio Ætii fraudibus impulſo, in Africam Wandali, utrique Ariani.*
113. *Irruptione Hunnorum, duce Atila.*
114. *Herulorum ſub Odoacro Ariano, Roma capta. Theodoricus Gothorum Rex novum fundat in Italia Regnum Arianum.*
115. *Conciliabulum Africanum Arianorum ſub Genſerico.*

ARTICULUS XIV.

Arianiſmus in Occidente extinctus.

126. *Clodovæus, Alarico ſuperato, converſus, Arianos ex Gallia ejicit.*
117. *Concilium Aurelianenſe II.*
118. *Epaunenſe, Sigismundo cum Burgundionibus ab Arianiſmo converſis.*
119. *Gilimer Vandalorum Rex Arianus a Beliſario ex Africa Conſtantinopolim captivus abductus.*

120. A·

120. *Africa ab Arianiſmo converſa. Concilium Carthaginenſe.*
121. *Duæ Novellæ Juſtiniani contra Arianos in Africa.*
122. *Qui rebelles compeſcuntur a Beliſario.*
123. *Victoriæ Beliſarii in Sicilia & Italia, Vitige Gothorum Rege abducto captivo.*
124. *Narſes tandem evertit Gothorum in Italia Regnum.*
125. *Et ab Arianiſmo liberat.*
126. *Hiſpania, converſo Recaredo, ab Arianiſmo expurgata.*
127. *Concilium Toletanum I.*
128. *Narſetis perfidia Longobardi in Italiam acciti.*
129. *Et cum eis Arianiſmus reductus.*
130. *Alboini primi Regis interitus.*
131. *Per Theodelindam refloreſcit Religio.*
132. *Longobardi converſi ab Arianiſmo.*
134. *Extinctus ubique Arianiſmus.*

ARTICULUS XV.

135. Reflexio in Arianam hæreſin & Eccleſiæ de ea triumphum.

ARTICULUS XVI.

De novis Arianis, in Tranſylvania & Polonia.

136. *Arianiſmus reſuſcitatus a Serveto. Hujus effigies.*
137. *Blandrata & Alciatus, Medici, inferunt peſtem in Transſylvaniam.*
138. *Synopſis Hiſtorica Transſylvaniæ.*
139. *David, ex Præcone Lutherico factus Arianus, pervertit Principem & aulam.*
140. *Sigismundi Bartborii debilitas, & inconſtantia.*
141. *Moyſes, Arianorum ductor, a Baſta cæſus.*
142. *Arianiſmus, cum hæreſum variarum illuvie in Poloniam proſerpens,*
143. *Per Gentilem, aliosque nigros novi Evangelii Apoſtolos.*
144. *Ochini effigies.*
145. *Et Fauſti Socini.*
146. *Novus Arianiſmus proſcriptus ex Polonia.*

ARTICULUS XVII.

Obſervatio de Lutheranis & Calviniſtis, novi Arianiſmi parentibus.

147. *De modo diſputandi Lutheranorum cum Arianis.*

148. *Lutheraniſmus & Calviniſmus ducunt ad Arianiſmum.*
149. *Lutherani & Calviniani ex ſuis principiis nullum hæreticum poſſunt convincere.*

ARTICULUS XVIII.

De Conciliis Sæculi IV. ſpecialiter a Jure Canonico approbatis.

150. *Ancyranum Concilium.*
151. *Neo-Cæſareenſe.*
152. *Gangrenſe.*
153. *Laodicenum.*
154. *De ſeptem Conciliis Carthaginenſibus: quæ omnia tractant de diſciplina excepto ultimo, quod eſt de Jure appellationum.*
155. *Africanum Nationale.*
156. *Arelatenſe I.*

ARTICULUS I.

Synopſis Hiſtorica Conciliorum contra ſchiſma Donatiſtarum.

Præter alias duæ præcipue hæreſes Sæculo IV. afflixerunt Eccleſiam, *Donatiſtarum*, & *Arianorum*: illa in Africa, hæc in Aſia, & toto propemodum orbe Chriſtiano.

1. Origo Donatiſtarum.

Donatiſtarum ſchiſmati, quod deinde, ut facile contingit, degeneravit in hæreſin, occaſionem dedit, tum Cypriani, ejusque Synodorum, de baptiſmo iterando falſa ſententia, tum atrox Diocletiani perſecutio, edictumque impium, ut Chriſtiani vaſa ſacra, libros Eccleſiaſticos, & ſupellectilem, ad Eccleſias pertinentem, flammis exurenda, extraderent tyranni emiſſariis, ac Provinciarum Præfectis. Complures etenim Chriſtiani perſecutionis ac tormentorum metu ſacros iſtos Eccleſiarum theſauros prodiderunt, ac tradiderunt: dicti propterea a Chriſtianis *Traditores.* Atque ex traditoribus iſtis enati ſunt *Donatiſtæ.* Id, quod hac ratione contigit.

Ab iis Cæcilianus accuſatus,

Menſurius Carthaginenſis Epiſcopus, a Maxentio Tyranno Romam evocatus, ſacra Eccleſiæ vaſa apud Seniores quosdam diſceſſurus depoſuit. Eo autem peregre mortuo, in Epiſcopum Carthaginenſem, ac Primatem totius Africæ per legitimam electionem ſubrogatus eſt *Cæcilianus*, qui Eccleſiæ vaſa, a Menſurio, anteceſſore ſuo, depoſita, repetiit. At depoſitarii perfidi, & ſacrilegi, ut

ut illa ſibi retinere poſſent, graviter accuſant & iniquiſſime Cæcilianum trium criminum; primo, quod ſæviente perſecutione ſacros libros tradiderit. Secundo, quod a *Felice Aptungitano* Epiſcopo, *Traditore*, ſit ordinatus Carthaginenſis Archiepiſcopus. Tertio, quod alimenta Martyribus, in carcere detentis, afferri prohibuerit: ac propterea eum non eſſe Epiſcopum, ſed invaſorem & uſurpatorem. Et quamvis omnia tria accuſationis capita eſſent falſa, tamen ſegregabant ſe ab ejus communione.

2. Et condemnatus.

Horum dein opera, ac opibus Lucillæ fæminæ divitis & præpotentis, quæ a Cæciliano adhuc Diacono ſe offenſam putabat, convocatum eſt Carthagine anno 306. *Conciliabulum* 70. *Epiſcoporum*, præſertim ex Numidia; inter quos illi, qui antea in *Cirtenſi* Conciliabulo, anno 305. celebrato, faſſi ſunt, ſe *Traditores* eſſe, ſibique mutuo veniam indulſerant, ne pœnam depoſitionis ſubeant. Jam vero indigne ferentes, ſe non exſpectatis ordinatum Cæcilianum, eundem abſentem condemnarunt, tanquam ordinatum illegitime a traditore, eique ſubſtituunt Pſeudo-Epiſcopum Carthaginenſem *Majorinum*, Lucillæ domeſticum, miſſis per totam Africam litteris.

Diviſa igitur eſt Africa in duas partes, altera Cæcilianum, altera Majorinum agnoſcente Epiſcopum, atque altera alteram condemnante. Et quia ſchiſmatis incentor ac princeps erat *Donatus a caſis nigris*, Epiſcopus, qui Cæciliano ſe oppoſuerunt, ac Majorino abhærebant, dicti ſunt *Donatiſtæ*, (aliqui volunt eos ab alio Donato, Majorini ſucceſſore, ita appellatos eſſe) quorum error in eo verſabatur, quod dicerent, ordinationem ab hæretico, aut malo Epiſcopo factam, eſſe nullam, atque omnino irritam, uti etiam baptiſmum ab hæreticis collatum. Videtur proin Donatiſtarum error enatus ex errore Cypriani & Conciliorum ab eo collectorum contra ſententiam Stephani Romani Pontificis. Quamvis Donatiſtæ ulterius deinde progreſſi, a Catholica Eccleſia, quam corruptionis & defectionis accuſabant, ſe omnino ſepararint, neque Catholicorum amplius nomine orthodoxos compellarint, ſed *Cæcilianiſtarum*. Donatiſtæ, ut Cæcilianum exturbarent, ſublato Maxentio ad Conſtantinum Imperatorem cauſam deferunt. Ille vero cauſam Eccleſiaſticam ad Sacerdotes pertinere aſſerens, ad *Melchiadem* Papam atque Epiſcopos eos remiſit.

3. Donati error.

Indictum igitur anno 313. *Romæ Concilium*, Papa Præſide, in quo Cæcilianus abſolutus, declaratusque legitimus Epiſcopus; juſſis Donatiſtis eidem tanquam vero Epiſcopo Carthaginenſi & Afri-

Damnatus Romæ.

Africæ Primati, ſe ſubjicere. Donatus vero tanquam ſchiſmatis incentor excommunicatus eſt. At illi per Africam tumultuantes rurſus ad Conſtantinum provocant, ſuamque cauſam melius examinari poſtulant: querebantur etenim, cauſam *Felicis Aptungitani*, traditoris, a quo Cæcilianus ordinatus fuerit, ne quidem tactam fuiſſe in eo Concilio. Quare Conſtantinus Proconſuli Africæ mandavit, ut cauſam illam diſquireret. Inventus Felix innocens, convictusque *Ingentius* ſcriba de crimine falſi; quod ſcilicet Cæciliani ad Felicem litteras falſificaverit. At illi inſtabant, cauſam melius examinari, quam Concilium Romanum, alioquin ſibi ſuſpectum, feciſſet.

4. **Et in Concilio Arelatenſi.** Conſtantinus nimium in eos facilis, *Arelatenſe Concilium I.* procurat ſub Sylveſtro I. anno 314. in quo, abſoluto Cæciliano, a 200. Epiſcopis rurſus damnati ſunt Donatiſtæ; editique 22. Canones. In octavo ſtatuitur contra Donatiſtas, non eſſe rebaptizandos, qui cum debita forma ab hæreticis ſunt baptizati. In nono litteræ Confeſſorum mutantur in communicatorias. In 13. traditores ab ordine cleri amovendos, ordinationes tamen eorum ſubſiſtere. Nullus autem traditionis alterum accuſet, niſi ex actis publicis poſſit probari.

5. **Appellant iterum ad Imperatorem.** Donatiſtæ iterum ad Imperatorem appellant, ſed iterum tum Romæ, tum Mediolani damnantur, etiam a Conſtantino, Cæcilianum abſolvente, cum nihil adverſus eum eſſet probatum. Nec ſic tamen fracta illorum pertinacia. Sed in Catholicos furere perrexerunt, fixa etiam in ipſa urbe Romana Sede Epiſcopali, Conſtantino nimium illis indulgente.

6. **Inſania.** Mirum ſane eſt, Donatiſtas tanta pervicacia in Cæcilianum potuiſſe graſſari, objicientes eidem, & quidem falſo, quod a traditore ordinatus eſſet, cum tamen ex ipſis multi fuiſſent traditores, aut a traditoribus ordinati, ut in Conciliabulo Cirtenſi patuit. Imo in Synodo ſchiſmatica, quam anno 328. Carthagine ex multis ſuis Epiſcopis collegerant, ſtatuerunt, ut *traditores* ad communionem reciperentur, etiamſi nollent rebaptizari. Adeo nempe ſibi ipſis erant contrarii, ut, qui apud ſe ſolos veram Eccleſiam eſſe jactitabant, atque ſe ſolos omnino puros prædicabant, totum orbem Chriſtianum defectionis arguentes propter communionem cum Cæciliano, in ſe ipſis amarent, quod in aliis damnabant.

7. **Duo Epiſcopi Carthagine.** Mortuo Cæciliano Catholici *Gratum* creant Carthaginenſem Epiſcopum, Donatiſtæ vero poſt mortem Majorini Donatum, ut adeo deinceps duo eſſent Carthaginenſes Epiſcopi, Catholicus, & Dona-

Dona-

Donatiſta. Conſtans Imperator majori efficacia, quam pater ejus, Donatiſtis ſe oppoſuit. Cumque adverſus ejus legatos tumultum concitaſſent, plures occiſi ſunt. Quos inter Martyres ſuos Donatiſtæ numerabant, ad eum modum, quo ultimis hiſce ſæculis Lutherani & Calviniſtæ Martyres oſtentant, in quos tanquam rebelles Principibus ſuis & turbarum incentores juſtitia animadvertit.

Habitum dein Præſide *Grato Carthagine Concilium* Catholicum anno 348. in quo conditi 14. Canones contra Donatiſtas, & pro inſtauranda diſciplina. In primo prohibita rebaptizatio. Secundus tractat de Martyrum ſepulchris & honorificentia. Tertius de Monialibus. Reliqui de Clericis. 8. Concil. Carth.

Sub Juliano apoſtata revocati exules Donatiſtæ furorem in Catholicos, Eccleſias, ſacraque omnia inſtaurant, Sacramenta Eccleſiæ indigniſſime tractant, Eucharistiam canibus projiciunt, ſacrum Chryſma effundunt, frangunt ſacros calices, altaria ſubvertunt, aut ſacrilego ritu ea radunt, tanquam polluta a Catholicis, gaudente impio Imperatore apoſtata, Chriſtianos inter nutriri diſcordias. Miſeranda ſubin inclinante ſæculo IV. Africanæ Eccleſiæ facies, Donatiſtis, qui ad 400. Epiſcopos numerabant, eandem ubique lacerantibus. 9. Furor & ſectæ Donat.
Sed, ut aliis contigit hæreſibus, in plures mox ſectas diviſus eſt error, *Maximianiſtis* præcipue, & *Primianiſtis* ſe mutuo damnantibus, poſtea tamen iterum inter ſe communicantibus: quam contradictionem ſæpius eis S. Auguſtinus objecit.

Sub initium dein ſæculi V. complura a Catholicis *Concilia* habita. In *primo* decreta legatio ad Anaſtaſium Pontificem, ut confirmet decretum, Donatiſtas converſos in priſtino dignitatis gradu relinquendi, ut eo facilius converti poſſent.

In *ſecundo Concilio* decreta conventio cum Donatiſtis. At illi pertinaces errori inhæſerant. Imo armata vi in Epiſcopos & Eccleſias irruebant. Quare Honorius Imperator graviſſimo edicto eorum hæreſin prohibuit.

10. Concilia & collatio Carth.
In *tertio Concilio* decretum, agendas Honorio gratias pro edicto Imperiali, quo multi ad Eccleſiam reducti ſint. Cum autem alii adhuc contumaces crudelitate plus quam barbara in Catholicos ſævirent, Honorius, ruentibus jam Imperii rebus, amice diſſidia componenda ratus, *collationem Carthagine* celebrari juſſit ab utriusque partis Epiſcopis anno 411. Convenere Catholici 280. quos inter *Aurelius* Carthaginenſis, *Auguſtinus* Hipponenſis, & Alippius Tagaſtenſis Epiſcopus. Donatiſtæ 270. cum Primiano, Petiliano, Emerito, Gaudentio. Præfuit huic colloquio nomine Honorii

Cæſaris *Marcellinus* (poſtea a Donatiſtis falſo accuſatus, a Marino Honorii Duce capite plexus) multi ad Eccleſiam reverſi, convicti præſertim ab Auguſtino; cujus tum memorabile illud fuit effatum: *Quisquis ergo ab hac Catholica Eccleſia fuerit ſeparatus, quamtumlibet laudabiliter ſe vivere exiſtimet, hoc ſolo ſcelere, quod a Chriſti unitate disjunctus eſt, non habebit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.*

11. Criſis de Donat.

Nota. Donatiſtæ (præterquam, quod omnes, extra ſectam ſuam baptizatos, rebaptizarent) Eccleſiam omnem extra Africam dicebant pollutam, maculatam ac deperditam propter communionem cum Cæciliano, adeoque eandem penes ſe ſolos in Africa reperiri, utpote qui ſe puros, integros ac mundos dicebant; inepte ſibi, in parte terræ meridionali degentibus, applicantes illud ſponſæ in canticis: *Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie.* Viderint hic, quos imitentur, qui Eccleſiam Chriſti corruptam ac deformatam criminantur, ſeque tanquam puros ab eadem ſeparant. Legant iſti libros, quos contra Donatiſtas S. Auguſtinus ſcripſit, & ſe ipſos mutato nomine confutatos confuſosque invenient.

Duo maxime adverſus eos urgebat S Doctor: quantæ nempe ſit dementiæ, Eccleſiam Chriſti, tot promiſſis ornatam atque per totum orbem diffuſam defectionis arguere, ſeque ſolos reputare puros. Alterum erat contradictio, qua ſecum ipſis pugnabant, dum ab univerſali Eccleſia ſe ſepararunt, eo quod hæc cum Cæciliano *traditore*, ut ajebant, & a traditore ordinato, communicaret; cum tamen inter ipſos multi Epiſcopi eſſent *traditores* & a traditoribus ordinati, ac *Maximianiſtas* etiam recepiſſent, absque novo baptiſmo & ordinatione, quos tamen velut hæreticos antea damnarant; imo decretum etiam fecerint, recipiendi hæreticos, etiamſi baptizari nolint.

12. Typus hodiernorum ſectariorum.

Si hodie reviviſceret Auguſtinus, eodem jure argumentum ſuum urgeret contra Lutheranos & Calvinianos; qui arbitrari ſe ſolos ſapere, ſeque ſolos puros, ab univerſali Eccleſia tanquam corrupta ſe ſepararunt; quamvis eam in fide orthodoxa corruptam fuiſſe nunquam probarint, & Evangelica promiſſa eandem manifeſte abſolvant. Dein quam evidens contradictio! a Catholica Eccleſia ſe ſeparant, quia illam in aliquibus Articulis erroris accuſant; & tamen Calviniſtæ, ſi Præconibus Tigurinis fides, non tantum Lutheranos, ſed & Huſſitas, Wicleffitas, Waldenſes, Græcos, tanquam religionis ejusdem conſortes, ad Eccleſiam ſuam novellam referunt; licet in plurimis, ut alias oſtendimus, fidei Articulis

ticulis ſint diſcordes, ſeque mutua damnatione tanquam teterrimos hæreticos ſint inſectati.

13. Africæ fata.

Optamus illis ſortem meliorem, quam experta ſit Africana Eccleſia. Quæ primo gentilium tyrannorum perſecutionibus atrociſſime vexata, dein domeſticis turbis in cauſa baptiſmi agitata; tum a Donatiſtis ultra ſæculum miſere lacerata; poſtea a Vandalis exitiali laniena propemodum deleta; denique a Saracenis, communi velut Cataclysmo, penitus eſt abſorpta.

ARTICULUS II.

Obſervatio in Concilia, celebrata in cauſa Donatiſtarum.

Ut ex dictis conſtat, in hac cauſa complura celebrata ſunt Concilia, tum a Donatiſtis, tum a Catholicis, tum ab utrisque ſimul.

14. Donatiſtarum Concilia.

Et quidem a Donatiſtarum anteſignanis jam anno 305. in *Concilio Cirtenſi*, (Cirtæ nimirum in Numidia celebrato) acriter initio inquirebatur in Epiſcopos *Traditores*, atque a Traditoribus ordinatos; ſed cum nimis multi invenirentur rei, atque inter eos ipſe etiam Concilii Præſes, *Secundus*, Numidiæ Primas, quod ſcilicet ſæviente Diocletiani perſecutione ſacra Eccleſiæ vaſa, libros ac theſauros gentilibus tradiderit, totam hanc rem ſilentio involvendam duxere, totumque traditorum gregem in communionem receperunt.

Alterum *Concilium* celebrarunt paulo poſt *Carthagine;* in quo Cæcilianum, falſo accuſatum, quod a traditore (Felice Aptungitano) ordinatus eſſet, depoſuerunt, & *Majorinum* intruſerunt, illi ipſi potiſſimum Epiſcopi, qui traditionis convicti, in Cirtenſi Conciliabulo, criminis hujus veniam ſibi mutuo indulſerant. Id, quod ipſis ſæpe objecerunt Catholici. Sic enim Optatus Milevitanus

15. Eorum contradictio.

lib. 1. *adv. Parmenianum*, tertium Donatiſtarum Carthaginenſem pſeudo-Epiſcopum, *habes ergo* (inquit) *Parmeniane frater, qui manifeſti fuerint traditores. Deinde non poſt longum tempus iidem ipſi, tot & tales, ad Carthaginem profecti, Traditores, conjurati homicidæ; Majorinum, cujus tu Cathedram tenes, poſt ordinationem Cæciliani ordinaverunt, ſchisma facientes.* Miſſa deinde ad Imperatorem epiſtola Judices ex Gallia ſibi dari poſtularunt. Imperator autem ad Pontificem Romanum eos remiſit, deſtinatis tamen eo tribus Epiſcopis Gallis, qui intereſſent Concilio.

In tertio deine *Concilio Carthagine* pariter celebrato, ſub Donato, altero Carthaginenſi pſeudo-Epiſcopo, traditores (& a traditoribus ordinati) a Donatiſtis in communionem recepti ſunt, licet nollent baptizari. Quod ipſis objicit S. Auguſtinus *Epiſt.* 46. *ad Vincentium.*

Catholici vero in cauſa Cæciliani contra Donatiſtas celebrarunt primo *Concilium Romanum*, Præſide Melchiade ſummo Pontifice, cui aſſedere 18. Epiſcopi, tres Galli, reliqui Itali, a Papa electi. Damnatus in hoc Donatus, quod ſchisma fecerit, & rebaptizarit; abſolutus Cæcilianus (anno 313.) cumque Donatiſtæ ab hoc *Romano Concilio* ad Conſtantinum provocaſſent (vel ſaltem ut aliqui volunt, querelas detuliſſent, quod male ſit judicatum, quia cauſa Felicis Aptungitani ſit prætermiſſa) ejus & Pontificis opera anno ſequente Concilium *Arelatenſe I.* multo numeroſius, 200. nempe Epiſcoporum, ex variis Occidentalibus Provinciis eſt collectum. Atque in eo rurſus abſolutus eſt Cæcilianus, damnatique Donatiſtæ. At cum necdum acquieſcerent, primum Conſtantinus, dein Conſtans ejus filius, exilio eos damnarunt. Ac poſtea etiam Valentinianus, Theodoſius ſenior, & Honorius variis in rebaptizantes pœnis animadverterunt. Ex quibus jam reſultant aliquæ quæſtiones, breviter diſcutiendæ.

QUÆSTIO I.

An Conſtantinus Imperator in hac cauſa Eccleſiaſtica Judicis partes jure aſſumpſerit.

Non tantum Proteſtantes, ex Lutheri & Calvini diſciplina, id affirmant, ſed etiam quidam Catholici cum Alexandro Natali *Diſ-*
16. Natalis. *ſert.* 5. *in Hiſt. Eccleſ. ſæc. IV.* ubi ait: *Jure ſuo Conſtantinus Imperator uſus eſt; ſive cum Cæciliano & Donatiſtis Judices dedit, qui eorum cauſam in Concilio Romano diſcuterent, ac finirent, ſive cum Donatiſtis, ejus tribunal appellantibus, alterum judicium Epiſcopale in urbe Arelatenſi conceſſit; ſive cum Felicis Aptungitani cauſam Æliani Proconſulis examini ac judicio commiſit; ſive cum rurſus ad ejus Majeſtatem provocantibus Hæreticis poſt Concilium Arelatenſe, ultimum hac in cauſa tulit judicium.*

Argumentum primum. Probatque primam partem hujus ſuæ propoſitionis (*circa indictionem Concilii Romani*) ex S. Auguſtino, qui Epiſt. 162. ait: *Rogatus quippe Imperator, Judices miſit Epiſcopos, qui cum eo* (Melchiade) *ſederent*: addit Natalis, Conſtantini mandatum a Melchiade, & ab aliis Epiſcopis magna veneratione fuiſſe exceptum. Principis eſſe, pa-

pacem in Eccleſia & republica ſervare, quia & Eccleſiæ Protector eſt, & pacata eſſe non poteſt Reſpublica, niſi pacata ſit Eccleſia. Atqui factum Conſtantini, dantis Judices Eccleſiaſticos, neutri parti ſuſpectos, Concilium Romanum indicentis, & partes Romam vocantis, totum collineaſſe ad Eccleſiæ & Reipublicæ pacem, & ad ſchiſmatis extinctionem: jure proin ſuo uſum eſſe, dum hæc ageret. At negatur ſuppoſitum, quod Conſtantinus propria auctoritate Concilium illud indixerit. Nam *Donatus de caſis nigris* cum ſuis aſſeclis Epiſcopis petiit a Conſtantino, ut cauſa ſua judicetur ab Epiſcopis ultramarinis. Quod poſtulatum Imperator ad Melchiadem Papam detulit; reque cum illo collata, tres ex Gallia Epiſcopos Romam deſtinavit, quibus Papa 15. Italos addidit, qui ipſo Præſide cauſam judicarunt. Unde utriusque conjuncta opera & voluntate Concilium illud indictum fuit.

Alteram partem ſuæ propoſitionis (*de indictione Concilii Arelatenſis*) probat rurſus ex S. Auguſtino, qui Epiſt. 68. ſcribit: *ſed rurſus* 17. Secundum.
majores veſtri ad Imperatorem redierunt, & non recte judicatum, neque cauſam omnem auditam eſſe conqueſti ſunt. Unde ille alterum Epiſcopale judicium dedit in Arelatenſi Galliæ civitate, ubi multi veſtri vana & diabolica diſſenſione damnata, cum Cæciliano in concordiam redierunt. Ergo Conſtantinus jure ſuo appellationi detulit, & aliud frequentius Concilium indixit. In quo juſſu Imperatoris comparuerunt ex diverſis Occidentis Provinciis 200. Epiſcopi: ſemperque hoc Concilium legitime convocatum ac celebratum eſſe, exiſtimavit Eccleſia. Idem probat ex epiſtola Conſtantini ad Ablavium, Africæ Vicarium, in qua ei mandat, ut ex utraque diſſentientium parte aliquos ad Concilium Arelatenſe cum aliquot Epiſcopis mittat, additque, ſe id facere, ne Deus ejusmodi diſſenſionibus ultra offendatur.

Verum quidquid hic actum eſt, id actum voluntate & conſenſu Sylveſtri ſummi Pontificis; miſit enim ad illud Concilium ſuos legatos; miſeruntque ad eum Concilii Patres relationem actorum, petieruntque, ut authoritate ſua illa confirmaret, & promulgaret; ut patet ex epiſtola ſynodica ad Sylveſtrum.

Tertiam partem, de *cauſa Aptungitani*, probat primo ex Optati 18. Tertium.
Milevitani libr. 1. adv. Parmen. ubi: *Conſtantinus ad Ælianum Proconſulem ſcripſit, ut de vita Felicis Aptungitani publice quæreretur.* 2. ex S. Auguſtino dicente: *etiam hæc ergo cauſa Felicis diſcuſſa eſt Proconſulari judicio, ubi liquidiſſime innocentia Felicis apparuit.* Epiſt. 162. ait: *An forte, ſicut quidam dixit, non debuit Epiſcopus Proconſulari judicio purgari? quaſi vero ipſe ſibi hoc comparaverit, ac non Imperator ita quæri juſſerit, ad cujus curam,*

de qua rationem eſſet redditurus Deo, res illa maxime pertinebat. Arbitrum enim & judicem cauſæ traditionis, & ſchiſmatis illi (Donatiſtæ) *eum fecerant, qui ad eum etiam preces miſerant, ad quem poſtea provocarunt, & tamen judicio ejus acquieſcere noluerunt.* Cum igitur ſacrilegii a Donatiſtis eſſet accuſatus Felix, nimirum traditionis & exuſtionis ſacrorum codicum, & propterea Cæciliani ordinationem illegitimam eſſe contenderent, quod a traditore eſſet ordinatus, jure Proconſul, Imperatoris mandato, cauſæ illius cognitionem ſuſcepit, & Felicem inſontem judicavit. At forte Conſtantino dici potuiſſet, quod ejus filio Conſtantio cauſis Eccleſiaſticis ſe nimium immiſcenti dictum eſt a Magno illo Hoſio Cordubenſi (ut refert S. Athanaſius *in Epiſt. ad ſolitar. vit. agentes*) *quid tale a Conſtante actum eſt*, inquit, *aut quando judiciis Eccleſiaſticis interfuit? ne te miſceas Eccleſiaſticis, neque nobis in hoc genere præcipe, ſed potius ea a nobis diſce. Tibi Deus Imperium commiſit, nobis, quæ ſunt Eccleſiæ, concredidit. Et quemadmodum, qui Imperium tuum malignis oculis carpit, contradicit ordinationi Divinæ: ita & tu cave, ne ea, quæ ſunt Eccleſiæ, ad te trahens, magno crimini obnoxius fias: date, ſcriptum eſt, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo. Neque igitur fas eſt, nobis in terris Imperium tenere: neque tu thymiamatum & ſacrorum poteſtatem habes.*

19. Quartum. Quartam partem, de ultimo Conſtantini in hac cauſa judicio, probat Natalis ex eo, quod Imperator partes Judicis ſuſceperit coactus, & ob temporum neceſſitatem, ob Eccleſiæ pacem, & ad frangendam pertinaciam ſchiſmaticorum, non vero, ut cauſam, ab Epiſcopis jam judicatam ad examen revocet, ſed id unum expenderit, an judiciorum ordo in Eccleſiaſtico negotio fuerit ſervatus? Ad hoc autem probandum adducit S. Auguſtinum, qui Epiſt. 68. ait, poſt Arelatenſe Concilium multos quidem ex Donatiſtis cum Cæciliano rediiſſe in concordiam, alios vero pertinaciſſimos ad eundem Imperatorem appellaſſe; qui poſtea & ipſe coactus Epiſcopalem cauſam inter partes cognitam terminaverit, & primus contra *partem Donati* legem conſtituerit, ut loca Congregationum ejusdem fiſco vindicarentur.

Et Epiſt. 162. ait idem S. Doctor, Conſtantinum ceſſiſſe Donatiſtis, poſt Concilium Arelatenſe rurſus ad ſe appellantibus, *ut de illa cauſa poſt Epiſcopos judicaret*, juſſiſſe ſiquidem Imperatorem, ut partes ad agendam cauſam Romæ convenirent. Cum autem ibi Cæcilianus non compareret, interpellatum Imperatorem, ut Cæcilianum tanquam contumacem condemnet, præcepiſſe, ut ſe

ſe Mediolanum ſequerentur; atque ibi Cæcilianum præſentem, cauſa diligenter cognita, innocentiſſimum, Donatiſtas vero improbiſſimos fuiſſe judicatos. Hæc Natalis.

At vero Roncaglia, illius Cenſor, in animadverſionibus in hanc Diſſertationem, ait primo, non potuiſſe Conſtantinum Judices deſtinare, qui Cæciliani & Donatiſtarum cauſam diſcuterent. Neque enim poſſe jurisdictionem aliis delegare, qui non habet ordinariam. Atqui Imperatores non habere jurisdictionem ordinariam in cauſis Eccleſiaſticis. Cum Arcadius Theophilum Alexandrinum a Joanne Chryſoſtomo, ac deinde hunc ab illo judicari voluiſſet, utrumque hanc delegationem reſpuiſſe, tanquam Canonibus contrariam: cum neuter alteri ſubditus eſſet, neque ex Principis delegatione poteſtatem in ſe mutuo potuerint accipere. Canones Nicænos velle, ut cauſarum Eccleſiaſticarum judicia in propriis provinciis primo inſtituantur: quapropter Judices, ex Gallia a Conſtantino aſſumptos, illegitimos prorſus fuiſſe, omnique carentes poteſtate. 20. Roncagliæ Reſponſio ad 1.

Ait ſecundo, non fuiſſe juris Imperatorii Donatiſtis alterum judicium Epiſcopale in urbe Arelatenſi concedere. Neque enim laicæ poteſtatis eſſe, Concilia Eccleſiaſtica cogere; cum, quæ in iis pertractantur, ad ſpiritualem pertineant Jurisdictionem. Quamvis proin Imperatores Regesque in convocandis Conciliis ſe immiſcuerint, hujusmodi tamen re vera non habuiſſe poteſtatem; neque ex factis jus adſtruendum. Tum vero legitima fuiſſe Concilia, dum Præſules, ſive Romanus Pontifex, convocationi aſſentientes, eorundem poſtea ſanctionibus non refragarentur. Hinc factum, ut, dum Conſtantius Antiochiæ indixiſſet Concilium, irrita omnino illius decreta ſint habita, eo quod Romani Pontificis aſſenſus non acceſſerit, teſte Socrate *libr.* 2. *cap.* 5. Nicephoro *libr.* 9. *cap.* 5. & 6. Sozomeno *libr.* 2. *cap.* 9. nulliusque valoris eſſe declarata a Julio I. Pontifice, in litteris ad Epiſcopos, Antiochiæ congregatos. Additque Roncaglia ex Thomaſſino, Conſtantinum M. aliqua, circa convocanda Concilia, vi feciſſe (ut in conciliabulis contra S. Athanaſium inſtitutis,) alia ex permiſſione Epiſcoporum. Alia ut Optatus *libr.* 1. *adverſus Parmenianum* ait, *harum rerum adhuc ignarum.* 21. Ad 2.

Dicit 3. non potuiſſe Imperatorem jure proprio in cauſa Cæciliani & Donatiſtarum judicare. Ab ipſis enim primis Eccleſiæ ſæculis Præſules invigilaſſe, ne poſt ipſorum judicium cauſæ Eccleſiaſticæ ad Principum tribunal deferrentur. Conſtare id ex Synodis Antio- 22. Ad 3.

chena & Sardicenſi : illam decreviſſe, ut Presbyteri, quos Concilium Provinciale majori pœnæ ſubjeciſſet, ad nume oſius Epiſcoporum Concilium poſſint provocare ; ſimulque vetaſſe, ne querelas ad Imperatorem deferrent. Sancitum a Concilio Carthaginenſi III. anno 391. can. 9. ut deponatur Clericus, ſi relicto judicio Eccleſiaſtico, judiciis publicis ſe ſubjecerit. A Concilio vero Milevitano can. 10. ſic ſtatutum : *placuit, ut, quicunque* (Clericus) *ab Imperatore cognitionem publicorum judiciorum petierit, honore proprio privetur.* Concilium Sardicenſe, ad extirpandam, quæ invaleſcebat, conſuetudinem, in cauſis Eccleſiaſticis Imperatorem adeundi, decreviſſe, ſi judicati nollent Synodi ſententiæ acquieſcere, eos ad Romanum Pontificem appellare poſſe.

Quod Concilia decreverunt, Carolum M. capitularibus ſuis intuliſſe, *libr.* 1. *cap.* 38. ſtatui, ſolum Epiſcopum de Clericorum delictis poſſe cognoſcere : *libr.* 5. *cap.* 225. 237. *&* *libr.* 6. *cap.* 125. ſanciri, Clericorum crimina, ſive civilia fuerint, ſive canonica, ad Epiſcopi tribunal deferenda eſſe : *libr.* 7. *cap.* 107. nec laico licere Clericum in ſæculari judicio accuſare : *libr.* 5. *cap.* 179. ita loqui Carolum M. *placuit, ut Monachi, & Presbyteri, nec non & Clerici, qui poſtpoſita canonica authoritate paſſim palatium adeunt, & noſtris ſacris auribus importuniſſimam moleſtiam inferunt, ut non hoc facere præſumant. Quoniam hujusmodi facto & vigor Eccleſiæ contemnitur, & religio Sacerdotalis,*
23. Probationes. *& profeſſio monaſtica vilior efficitur.* Hanc canonicam diſciplinam ſtrenue inter alios tutatum eſſe Hincmarum Remenſem ; poſtquam enim Regii Judices Hincmaro Laudunenſi diem dixiſſent, &, cum obedire nollet, ipſius res occupaſſent, ſcripſiſſe Remenſem ad Carolum Calvum, ab illis peccatum fuiſſe in ſacram ſcripturam, in SS. Canones, in Imperatorias Conſtitutiones, & in Caroli M. Capitularia. Cum vero poſtea hic ipſe Epiſcopus Laudunenſis, quod Eccleſiæ tribunal judicarat, ad Judices ſæculares deferre voluiſſet, ſcriptum ei fuiſſe ab Hincmaro Remenſi : *non licet tibi poſtpoſito, vel contempto judicio Eccleſiaſtico, ad judicia ſæcularia convolare, nec etiam perſonam laicam pertrahere, aut ſequi ad forum ſuum, ſi ipſa perſona laica conſenſerit Eccleſiaſticum ſubire judicium, ſicut lex Valentiniani, quam probat Eccleſia, demonſtrat.*

Et jam dudum antea Marcianum Imperatorem agnoviſſe, poſt Eccleſiæ judicium (in cauſa Eccleſiaſtica) nihil ſibi judicandum ſupereſſe. Imo ipſum Conſtantinum M. faſſum, non eſſe ſuæ poteſtatis, in cauſa Cæciliani Epiſcopi ſe immiſcere. Auditam alias etiam

(te-

(teſtibus Ruffino, Socrate, & Sozomeno) memorabilem illius, Epiſcopos alloquentis, vocem: *Deus vos conſtituit Sacerdotes, & nobis a Deo dati eſtis Judices, &c.* repetitam hanc a Carolo M. in ſuis Capitularibus Conſtantini ſententiam *lib.* 5. *c.* 165. & *lib.* 6. *c.* 210. hujusmodi immunitatem in dignitatem ſacrorum Miniſtrorum refundi a Carolo, hæc alia Conſtantini verba uſurpante: " mihi de hu„ jusmodi rebus non licet habere auditorium, Sacerdotum ſcilicet „ accuſantium, & ſimul accuſatorum. " Additque in iisdem Capitularibus & hæc Valentiniani I. Imperatoris Epiſcopos alloquentis, verba: „ Supra nos eſt veſtrum negotium, & ideo vos de veſtris „ inter vos agite cauſis, quia ſupra nos eſtis "

In eundem ſenſum prolocutum Imperatorem Baſilium ad Synodum VIII. actione videlicet: *datum non eſſe laicis, ſecundum canonem jus dicendi quidquam de Eccleſiaſticis cauſis: opus enim hoc Pontificium & Sacerdotum eſt: quia etſi laicus omni pietatis & ſapientiæ laude præſtet, tamen laicus eſt, & ovis, non paſtor.* S. Athanaſium autem exprobraſſe conciliabulo Tyrio, quod Conſtantinus Imperator, mittendo ad illud Dionyſium Comitem eidem ſe immiſcuerit. *Si iſtud judicium Epiſcoporum: quid cum eo commune habet Imperator?* Hæc Roncaglia. Ex quibus concludit, niſi velimus neceſſitati, cui jura cedunt, vel charitati adſcribere, quæ geſſit Conſtantinus in cauſa Cæciliani, ſuæ poteſtatis limites eſſe ſupergreſſum. Addit tamen, ſi indiſpenſabilis neceſſitas ſuaderet, Principem extendere debere ſuum patrocinium ad opem ferendam Eccleſiæ, ac proinde etiam ad impios miniſtros arcendos, & innocentes defendendos; cum etiam Eccleſia ad illius tutelam ſoleat confugere. At dum hæc neceſſitate impellente Princeps perageret, non jurisdictionem exerceret, ſed matrem ſuam, ſanctam videlicet Eccleſiam, tueretur. Ita ille.

In notis vero ad *cap.* 2. *Hiſt. Eccleſ.* Sæc. IV. docet idem auctor, Miniſtrum Eccleſiæ, manifeſtam injuriam a ſuis judicibus paſſum, poſſe ad principis tutelam confugere; cum ipſum jus naturæ neceſſariam ſui defenſionem tribuat: Sic Athanaſium, a Tyria Synodo ibique damnatum, cum aliud tunc non haberet innocentiæ adverſus Arianos præſidium, ad Imperatorem confugiſſe. Hanc tamen viam non eſſe tentandam, quamdiu ab ipſa Eccleſia ſperari poſſit auxilium: juxta illud S. Ivonis effatum: *ab ipſa ad ipſam confugiant.*

Demum ſubjungit, nulli eſſe dubium, quod ſi aliquis Eccleſiæ Miniſter Reipublicæ paci infenſus, eandem perturbaret, ac in illum Eccleſiæ tribunal non animadverteret, Principis fore, qua meliori

poſſet via, imminenti malo occurrere. Cum potiſſimum Principis munus ſit, publicæ tranquillitatis hoſtes avertere.

24. Concluſio. His in utramque partem relatis, cenſeo, ex iis, quæ Conſtantinus Imperator in cauſa Cæciliani egit, dixitque, non tantum nullum Eccleſiaſticæ Immunitati creare præjudicium, ſed eandem vel maxime confirmari. Nam ipſemet Imperator agnovit, & ſæpius profeſſus eſt, eam cauſam non pertinere ad ſuum forum. Hinc Donatiſtas importune ad ſe recurrentes, ad tribunal Eccleſiaſticum remiſit: & primo quidem Romam ad Melchiadem Summum Pontificem, qui in Concilio 18. Epiſcoporum cauſam judicavit. Cum autem nollent acquieſcere, cauſamque non bene judicatam conquererentur, ut omnem contumaciæ prætextum eis eximeret, remiſit eos Imperator, conſentiente Sylveſtro Papa, ad alterum Judicium Eccleſiaſticum, ad Arelatenſe nempe Concilium plenius atque frequentius.

Unde S. Auguſtinus Epiſt. 95 Donatiſtas ita alloquitur: *Scitote, quod primi Majores veſtri cauſam Cæciliani ad Conſtantinum Imperatorem detulerunt --- ſed quia non eſt auſus de cauſa Epiſcopi judicare, eam diſcutiendam ac finiendam Epiſcopis delegavit.* Et: Ep. 43. *neque enim eſt auſus* (inquit) *Chriſtianus Imperator, ſic eorum tumultuoſas & fallaces querelas ſuſcipere, ut de judicio Epiſcoporum, qui Romæ ſederent, ipſe judicaret, ſed alios, ut dixi, Epiſcopos dedit.* Agnovit proin, cauſam illam non ad ſe, ſed ad Epiſcopos pertinere. Cum autem Donatiſtæ a Concilii Arelatenſis ſententia rurſus ad Imperatorem provocarent, vehementer (ut teſtatur Auguſt. Epiſt. 43) de hac eorum pervicacia, in Epiſt. ad Patres Arelatenſes data, eſt conqueſtus: *meum judicium expoſtulant*, inquit, *qui ipſe judicium Chriſti exſpecto. Dico enim, ut ſe veritas habet, ſacerdotum judicium ita debet haberi, ut ſi Dominus ipſe reſidens judicet. Nihil enim licet his aliud ſentire, vel aliud judicare, niſi quod Chriſti magiſterio ſunt edocti. Quid igitur ſentiunt maligni homines officia diaboli? perquirunt ſæcularia, relinquentes cæleſtia. O rabida furoris audacia! ſicut in cauſis gentium fieri ſolet, appellationem interpoſuerunt. Quid hi detractores legis, qui renuentes cæleſte judicium, meum putaverunt poſtulandum, ſic ſentire de Chriſto ſalvatore.*

Hic plane Conſtantinus diſertis verbis aſſerit, cauſam eam ad forum ſæculare non pertinere. Unde Ludovicus Du Meſnil *lib. 9. Doctr. & Diſcip. num.* 51. poſt relatam iſtam Conſtantini Epiſtolam, ſubjungit: *qui religionis cauſas ad Magiſtratus civiles pertinere putant, atque ad eos a judiciis Eccleſiaſticis provocare licitum eſſe, Conſtanti-*

ſtantinique exemplo ſuam opinionem tuentur, hac ejus Epiſtola revincuntur. Perſpicue in ea profitetur, ut ſe veritas habet, ſacerdotum judicium ita debet haberi, ac ſi ipſe Dominus reſidens judicet. Eorum cœleſte judicium non niſi perverſiſſime, per appellationem infirmandum defertur ſæcularibus.

Quod autem Conſtantinus poſt geminum Eccleſiæ judicium, continuis aditionibus & perverſis adulatorum conſiliis inductus, ut ſchiſmaticis os occluderet, Donatiſtis adhuc aures præbuerit, ac cauſam rurſus judicandam ſuſceperit, in eo peccatum eſſe non nego. Imo ipſe Imperator, licet bona intentione duceretur, comprimendi nempe Imperiali ſententia veſaniam & tumultum furentium, litemque finiendi, ſciebat, ſe limites transgredi, tum quia profeſſus ſæpius ante fuerat, cauſam illam ad judicium pertinere Eccleſiaſticum, tum quod facti hujus veniam ſe ab Epiſcopis petiturum dixit.

Teſtatur hoc S. Auguſtinus Ep. 43 in qua ſic loquitur: *eis* (nempe Donatiſtis) *ipſe ceſſit, ut de illa cauſa poſt Epiſcopos judicaret, a ſanctis Antiſtitibus poſtea veniam petiturus.* Cur autem ab Epiſcopis veniam peteret, ſi, ut Natalis ait, jure ſuo uſus eſt? an jure ſuo uſus in judicanda cauſa, quam ad ſe non pertinere toties profeſſus eſt?

Sicut ergo oportuit Donatiſtas ſtare ſententia Conciliorum, ſic Imperatorem oportuit eorum illegitimam appellationem rejicere, & ſententiæ, a Conciliis latæ, executionem urgere. At Princeps optimus, incredibili pacis, & tranquillitatis ſtudio flagrans, quamvis ſciret irritam omnino eſſe & illegitimam illam appellationem, tamen ei detulit, ut poſtea Donatiſtæ, qui ad eum toties provocaverant, nihil amplius haberent, quod dicerent, ac contumaciam ſuam deponerent: ſperans, effectu bono ſecuto, Epiſcopos illius culpæ facilem ſibi daturos veniam.

QUÆSTIO II.

An ex cauſa Cæciliani probetur jus appellandi a Pontificis ſententia ad Concilium?

Utitur hoc Argumento Calvinus, ad infringendam auctoritatem ſedis Apoſtolicæ, quidam vero Catholici cum Boſſueto in *defenſ. declarat. Cler. Gallic. p. 2. l. 14. c. 10.* ad probandum, a Pontifice appellari poſſe ad Generale Concilium. Nam, ut ajunt, cauſa a Melchiade Papa jam judicata, voluntate Imperatoris in Are-

latenſi Concilio pleniori rurſus examini eſt ſubjecta & judicata. Et quidem jure. Nam S. Auguſtinus Ep. 43. hac de re ita diſſerit: *Ecce! putemus, illos Epiſcopos, qui Romæ judicarunt, non bonos fuiſſe Judices: reſtabat adhuc plenarium Eccleſiæ univerſæ Concilium, ubi etiam cum ipſis Judicibus cauſa poſſet agitari; ut, ſi male judicaſſe convicti eſſent, eorum ſententiæ ſolverentur.*

Verum longe alia eſt mens ſancti Auguſtini, quam iſti interpretentur. Nam imprimis hæc erat *quæſtio facti*, an ſcilicet Cæcilianus commiſerit ea crimina, quæ ipſi a Donatiſtis fuerant objecta. Licet ergo a ſententia Pontificis in quæſtione facti data fuiſſet provocatio ad plenarium Eccleſiæ Concilium, nullatenus tamen data fuiſſet appellatio in quæſtionibus *Juris*, ſeu dogmaticis fidei ac morum, in quibus ſummum Pontificem, dum ex cathedra loquitur, infallibilem eſſe cenſemus.

Mens Auguſtini.

At neque in quæſtione facti, quæ tunc vertebatur, S. Auguſtinus cenſuit, neceſſarium fuiſſe plenius Concilium. Sed magnopere improbabat impudentiam Donatiſtarum, quod præſumpſerint accuſare Romanam ſynodum apud Imperatorem, male ab ea eſſe judicatum. Si enim ad aliud tribunal deferenda fuiſſet illa cauſa, *potius* ad aliud Epiſcoporum Concilium, quam ad Imperatorem deferrendam fuiſſe. Ceſſiſſe nihilominus Conſtantinum eorum importunitati, atque ad Arelatenſem ſynodum eos miſiſſe: non, quod hoc neceſſarium fuerit (cum cauſa jam eſſet finita) ſed, ut os obſtrueretur ſchismaticis, & eorum impudentia cohiberetur; dum viderent, ab altero etiam pleniore Concilio ſe eſſe damnatos.

Verba in hanc rem S. Auguſtini l. c. ſunt: *dedit aliud Arelatenſe judicium, aliorum ſcilicet Epiſcoporum: NB. non quia jam neceſſe erat, ſed eorum perverſitatibus cedens, & omni modo cupiens tantam impudentiam cohibere.* Ecce! perverſitatem & impudentiam S. Doctor vocat, quod Donatiſtæ Romanæ ſententiæ non acquieverint. Neceſſe non fuiſſe, ait, aliud concedere judicium: adeoque cauſam pro finita habuit: perverſitatibus tamen provocantium ceſſiſſe Imperatorem, non juri: ad cohibendam earum impudentiam, non ad deferendum juſtæ appellationi, quæ non erat. Certe ſi jus aliquod habuiſſent provocandi a ſententia Romana, dici non poſſet, quod Imperator *ceſſerit eorum perverſitatibus*, quod fuerint *impudentes*, nam jure ſuo eſſent uſi. Neque dicere potuiſſet Auguſtinus: *non fuiſſe neceſſe, aliud eis dare judicium.* Si enim eis competiſſet jus appellationis, neceſſe fuiſſet, eis aliud judicium concedere.

Quan-

Quando igitur S. Doctor dixit: *reſtabat adhuc plenarium Eccleſiæ univerſæ Concilium &c.* non voluit ſignificare aliquod jus appellandi a ſententia Melchiadis, ſed, nihil aliud ſuperfuiſſe ad compeſcendam eorum impudentiam, & perverſitatem, quam ut hoc adhuc eis indulgeatur.

Deinde ſi vera & legitima fuiſſet appellatio a Romana Synodo ad Arelatenſem, non potuiſſent Epiſcopi Romani Concilii rurſus in Arelatenſi ſedere Judices. Atqui conſtat, non tantum *Maternum* Agrippinenſem, *Rhetitium* Auguſtodunenſem, & *Marinum* Arelatenſem, quos Imperator Romam invitaverat, ſed etiam ipſius *ſummi Pontificis Legatos* in Arelatenſi ſediſſe Judices & pronuntiaſſe denuo ſententiam.

Cæterum ex eo, quod quæſtiones etiam dogmaticæ, poſt deciſionem ſummi Pontificis, a generalibus Conciliis iterum tractentur & definiantur, nullatenus ſequitur, Pontificiam ſententiam eſſe fallibilem, aut reformabilem, aut ab ea appellari poſſe; ſed id fit, ut hæreticorum aut ſchiſmaticorum contumacia evidentius confundatur & frangatur, ſi videant, a toto orbe Chriſtiano ſe condemnari. 26. Criſis de Papa.

Hanc ob cauſam Arius, a Sylveſtro Papa, vel ejus authoritate, ab Oſio jam condemnatus, a Nicæna Synodo iterum eſt judicatus & damnatus. Cauſam Neſtorii, a Cœleſtino I. vel ejus authoritate a S. Cyrillo, jam damnatam, iterum damnavit Epheſina Synodus, cauſam Eutychetis, a S. Leone jam profligatam, profligavit rurſus Chalcedonenſis Synodus. Cauſam Monothelitarum, a Martino I. & Agathone jam judicatam, iterum judicavit ſexta Synodus. Cauſam Iconoclaſtarum ab Hadriano I. judicatam, Synodus VII. Cauſam Lutheri a Leone X. judicatam, Synodus Tridentina. Hæc, inquam, omnia Concilia, & quidem voluntate ſummorum Pontificum, ſunt convocata, ut cauſas, ab ipſis jam judicatas, denuo judicarent, non ut inde Pontificiæ definitiones infallibilitatem, robur, firmitatemque acciperent, ſed ut hæreticis, Pontificis authoritatem non agnoſcentibus, os obſtruatur, totique orbi manifeſte pateat, quid ſentiendum credendumque ſit.

Atque ex hoc ipſo Apoſtolicæ Sedis elucet infallibilitas in quæſtionibus fidei decidendis. Quod enim illa jam prius deciderat, hoc ipſum poſtea deciderunt etiam Concilia Oecumenica; non igitur abſolute neceſſarium erat, ut Concilia propterea congregarentur. Nam plures hæreſes Pontifex abſque Concilio Generali condemnavit, ut Pelagii, Montani, Priſcilliani, Joviniani, Vigilantii &c.

Imo etiam in quæſtione meri facti oportet ſummo Pontifici præſtare obedientiam cum reverentia, licet in ea decidenda non ſit infallibilis. Inſinuat hoc Papa Innocentius III. *cap. a nobis de ſentent. excommunicat.* Ibi: *Judicium Dei veritati, qua non fallit, nec fallitur, ſemper innititur: judicium autem Eccleſiæ non nunquam opinionem ſequitur, quam & fallere ſæpe contingit, & falli. Propter quod contingit interdum, ut, qui ligatus eſt apud Deum, apud Eccleſiam ſit ſolutus: & qui liber eſt apud Deum, Eccleſiaſtica ſit ſententia innodatus.*

27. Quis auctor Donatiſtarum Schiſmatis?

Quæres 1. quis fuerit auctor Donatiſtarum ſchiſmatis? & quis ille Donatus, qui fuit Romæ condemnatus? Ratio dubitandi eſt, quia duo fuerant *Donati:* alter *Caſarum Nigrarum Epiſcopus*, alter Donatiſtarum Carthaginenſis Epiſcopus. Reſp. Ex his prior, nempe Donatus *a Caſis Nigris*, qui nunquam fuit Carthaginenſis Epiſcopus, primus auctor & incentor erat illius ſchiſmatis, atque in Romano Concilio a Melchiade damnatus. Alter vero dictus fuit *Donatus Magnus*, ſecundus Donatiſtarum Carthaginenſis Epiſcopus. Donatiſtæ tamen non a Donato Caſenſi primo ſuo incentore nomen hauſerunt (eo quod ille Romæ nominatim fuerit damnatus) ſed a Donato Magno, Carthaginenſi ipſorum Epiſcopo. Primus enim factionis Donatiſticæ Epiſcopus Carthagine fuit *Majorinus* (a Donato Caſenſi ordinatus) alter *Donatus Magnus*, tertius *Parmenianus*, ut ex Auguſtino & Optato Milevitano colligitur. Notare hoc placuit, ne nominum illorum fiat confuſio.

28. Oppugnatores Donatiſtarum.

Quæres 2. quinam fuerint præcipui Donatiſtarum impugnatores? Reſp. S. Auguſtinus, & S. Optatus, Epiſcopus Milevitanus in Numidia. Et hic quidem ſex libros ſcripſit contra Parmenianum circa annum 370. In 1. oſtendit, quinam ſint Traditores & ſchiſmatici. In 2. quæ & ubi ſit una Eccleſia. In 3. non eſſe petitum a Catholicis, ut milites adverſus Donatiſtas a Conſtante Imperatore in Africam mittantur. In 4. quis ſit peccator, cujus ſacrificium Deus repudiat. In 5. tractat de baptiſmo. In 6. de inconſideratis præſumptionibus & erroribus Donatiſtarum.

Poſt Optatum plurimos libros contra Donatiſtas ſcripſit S. Auguſtinus: uti tres libros contra *Epiſtolam Parmeniani*, quam hic ad Tichonium Donatiſtam ſcripſerat. Ubi S. Auguſtinus potiſſimum examinat, an in communione Sacramentorum mali contaminent bonos. Lidros 7. de baptiſmo contra Donatiſtas, auctoritate S. Cypriani abuſos. Librum de unico baptiſmo contra *Petilianum* Donatiſtam

ſtam, Conſtantinienſem Epiſcopum. Quatuor contra Creſconium Grammaticum. Unum ad Donatiſtas adhuc contumaces poſt collationem Carthaginenſem. Breviculum ſeu compendium geſtorum in illa celebri collatione, multosque alios, quorum plures non amplius exſtant: præter epiſtolas plurimas contra eosdem ſcriptas. Quarum tamen pleræque interciderunt.

ARTICULUS III.

De ortu Arianæ Hæreſis ſub Conſtantino M.

Altera peſtis ſæculi IV. quæ orbem terrarum infecerat, hæreſis Ariana fuit. Nulla hac unquam potentior. Imperatores, Reges, Epiſcopos, quin omnem ferme mundum infecit. Ineunte jam Sæculo IV. proſerpens Alexandriæ per *Arium*, ex Libya oriundum; qui primo Meletiano ſe ſchiſmati immiſcens, a *Petro* Patriarcha, glorioſo deinde ſub Maximino Martyre, jam tunc (ut multi tradunt) inconſutilem Chriſti tunicam ab eo diſſuendam prædicente, ejectus eſt. At ab *Achilla* ſucceſſore contra Petri monitum receptus, & presbyter ordinatus, ad Patriarchatum aſpirabat. Cum autem mortuo Achilla præponeretur ipſi *Alexander*, urente invidia, orthodoxam ejus de Chriſto & SS. Trinitatis myſterio cœpit doctrinam reprehendere; cumque verſipellis hypocrita non mediocrem probitatis & doctrinæ famam ſibi comparaſſet, ingentem in Ægypto adverſus Alexandrum Patriarcham tempeſtatem concitavit, ut adeo neceſſe fuerit *Alexandrino I.* 100. Epiſcoporum *Concilio* tumultuantem compeſcere. Damnata ejus doctrina, Sacerdotali munere depoſitus, excommunicatus, atque urbe ejectus eſt. 29. Origo Arianiſmi. 30. Alexandrinum.

Ille ad *Euſebium Nicomedienſem* Epiſcopum, hominem ſibi ſimilem, jam alias de Chriſti Divinitate perverſe ſentientem, fuga elapſus, Patronum invenit potentem, & factionis Arianæ deinceps Principem. Cum enim, aulicis artibus imbutus, Conſtantiæ (quæ erat Licinii vidua, Conſtantini ſoror) gratia ac favoribus polleret, plures facile Epiſcopos, præſertim *Euſebium Neo-Cæſareenſem*, hominem cæteroquin doctum, & Conſtantino charum, (qui in perſecutione Diocletiani Chriſtum negaverat) & *Theognidem Nicænum*, in Arii partes pertraxit, habitoque Conciliabulo ejusdem doctrinam approbavit, adeo ſe ipſum & Arium clientem ſuum callidis artibus apud Imperatorem Conſtantinum inſinuandi 31. Principes Arianorum.

peritus, ut is Alexandrum, Patriarcham Alexandrinum, velut turbarum Auctorem reprehenderet.

32. Damnati a Concilio Alexandrino & Nicæno.

At cum cerneret Conſtantinus Chriſtianam Eccleſiam adeo in ſe ipſam graviſſimo ſchiſmate colliſam, ut ipſis etiam gentilibus, qui illius incrementum lividis oculis aſpexerant, fieret ludibrio, facile conſenſit, ut a Sylveſtro Papa, ad quem Alexander Patriarcha recurrit, indiceretur primo quidem *Concilium Alexandrinum II.* cui nomine Sylveſtri præſedit Hoſius (in quo damnatus rurſum Arius) ac deinde etiam, cum malum ulterius ſerperet, Oecumenica Epiſcoporum Synodus, ad cauſam illam graviſſimam definiendam finiendamque.

Congregata illa fuit Nicææ in Bithynia, ut *part.* 3. *cap.* 4. *art.* 1. memoratum. Patres, ultra trecenti, mox profeſſionem orthodoxam, a Magno illo Oſio Cordubenſi Epiſcopo, Sylveſtri Pontificis ad Concilium legato, compoſitam, amplexi ſunt; ſexdecim Arian's Epiſcopis primo reclamantibus, præſertim in eo, quod Filius Divinus diceretur *Conſubſtantialis* Patri. Tandem tamen & ipſi cum Euſebio Nicomedienſi, & Cæſareenſi ſubſcripſerunt, tam Symbolo Nicæno, quam condemnationi Arii: gaudio exultante Conſtantino, totoque Senatu Patrum. Sylveſter Papa Concilio 267. Epiſcoporum habito Synodum Nicænam confirmavit, ſimulque Arium, Photinum, & Sabellium damnavit; additis 20. Canonibus. In 3. diſtincta fit mentio Ordinum Clericalium, Oſtiariorum videlicet, Lectorum, Exorciſtarum, Acolythorum, Subdiaconorum, Diaconorum, Presbyterorum, & Epiſcoporum.

In 4. fit quadruplex partitio proventuum Eccleſiæ, ut prima cedat Epiſcopo, altera Clero, tertia fabricæ, quarta pauperibus.

In 5. a nullo presbytero conficiendum Chriſma.

In 6. fit mentio Cardinalium.

In 8. Subdiaconis prohibentur nuptiæ. Nota. *Suppoſiti aliquibus videntur iſti Canones, quos Iſidorus ſuæ collectioni inſeruit.*

Verum Euſebium, hominem nullius conſcientiæ, qui jam ante contra SS. Canones, tunc ſevere obſervatos, a Beritenſi Epiſcopatu ad Nicomedienſem tranſierat, & quod turpius, Licinii perſecutoris partes ſecutus fuerat, fraude egiſſe mox patuit. Nam cum etiam Meletiani a Concilio Nicæno damnati eſſent, cum iisdem ſe conjunxit, ac Athanaſium, mortuo Alexandro rite electum Patriarcham Alexandrinum, gnavum Concilii executorem, variis mendaciis Conſtantino exoſum reddere conatus eſt. At iis detectis cum Theognide Nicæno ab Epiſcopatu depoſitus, & in exilium

lium ejectus eſt. Aſſeclas vero Arii *Porphyrianos* dici deinceps Imperator voluit, a Porphyrio apoſtata impio; cujus blasphemias innovabat Arius. Verum cum Conſtantinus regiam ſedem Nicomedia Bizantium, recens exornatam, ac *Romam novam*, a nomine ſuo *Conſtantinopolin* dictam, urbem tranſtuliſſet, in celebritate illa Conſtantia ſoror Euſebio reditum ad Epiſcopatum exoravit. Ille ad artes ſuas & machinationes in Athanaſium pariter reverſus, perſequi illum non deſiit, atque ut ſternere poſſet facilius, cum aſſeclis ſuis Arianis, & Meletianis, exactiſſimam Nicæni obſervantiam ſimulans, ſubornatis teſtibus complura Athanaſii crimina confinxit, & ad Imperatorem detulit, depoſcens Epiſcoporum Concilium, de iis judicaturum.

34. Tyrenſe conciliabulum in Athanaſium.

Conſtantinus nimium credulus indixit *Conciliabulum*, primum Cæſaream Palæſtinæ, ac poſtea *Tyrum*; in quo, ex Arianis & Meletianis potiſſimum conflato, incredibile dictu, quam perverſe ac violente acta ſint omnia: quot mendaciis & impoſturis itum in ruinam innocentiæ: Dionyſius Comes, Arianorum fautor, moderabatur conventiculum, præerant duo Euſebii: Arſenii tanquam occiſi manus amputata exhibita: ſed Arſenius integer oſtenſus: mulier Athanaſium de ſtupro inſimulans producta, ſed, impoſtura demonſtrata, damnatus nihilominus in illo *Tyrenſi* conventiculo, Ariusque, poſtquam per Arianum quendam presbyterum, impoſtorem inſignem, primum quidem apud Conſtantiam, dein etiam apud Conſtantinum ſe callide inſinuaſſet, ac profeſſionem ad ſpeciem Catholicam, omiſſa tamen voce *conſubſtantialis* ſcriptam eidem obtuliſſet, remiſſus ad Euſebianos Epiſcopos, qui ferventes Nicæni cultores ſe hactenus ſimulaverant, ab iisdem eſt abſolutus, atque innocens declaratus.

Arius abſolutus.

35. Athanaſius damnatus & relegatus.

Athanaſius vero ex impiiſſimo *Tyrenſi conciliabulo* Conſtantinopolin profectus, a Conſtantino, Arianorum artibus in Athanaſium, tanquam pacis turbatorem, concitato, vix tandem in conſpectum admiſſus eſt. Implorat patrocinium. At cum quinque Epiſcopi Ægyptii, ab Euſebio corrupti, falſum adverſus eum teſtimonium dicerent, quod frumentum ex Ægypto Conſtantinopolim devehi prohibuerit, iratus Imperator Treviros eum in exilium relegavit. Noluit tamen alium ei in Patriarchatu Alexandrino ſubrogari. Pari furore Ariani, duo præcipue Euſebii, Theognis Nicænus, Urſacius & Valens, Pannoniæ Epiſcopi, coacto *Conſtantinopoli conciliabulo Marcellum Ancyræ Epiſcopum* depoſuerunt: abſoluto rurſus

& in communionem recepto Ario, poſtquam perjurio doloſo Nicænum fidei ſymbolum integrum ſe recipere Imperatori mentitus eſt.

36. Arii interitus. At imminebat ultionis Divinæ dies, qua Deus exaudiit Alexandri Epiſcopi Conſtantinopolitani populique Catholici preces. Cum enim Euſebius cum ſuis ſectariis, Arium in Eccleſiam inducturus, ſolenni cum pompa per urbis plateas incederet, Arius premente ſubito ventris onere ſecedens, viſceribus & inteſtinis effuſis repente crepuit, anno 336. Interiiſſet tunc haud dubié cum auctore ſuo Ariana hæreſis, niſi altero poſt anno obiiſſet Conſtantinus.

ARTICULUS IV.

Obſervatio in Concilia tempore Conſtantini M. habita in cauſa Arianorum.

77. Oſius Legatus. Dubitatur I. *An Oſius Cordubenſis*, quem Concilio II. Alexandrino, in quo Arius iterum damnatus eſt, præfuiſſe diximus, *a Sylveſtro Pontifice*, *an vero a Conſtantino Imperatore miſſus fuerit*? Ratio dubitandi eſt, quia Euſebius aſſerit, eum a Conſtantino miſſum Alexandriam, ut inter Alexandrum Patriarcham, & Arium pacem componeret. Idem confirmant Socrates, Theodoretus, Sozomenus, Photius. Unde Natalis concludit, Oſium non a Sylveſtro Pontifice, ſed ab Imperatore ad Concilium illud, & componenda Eccleſiæ Alexandrinæ diſſidia miſſum eſſe.

Contra vero Cardinalis Baronius cum aliis contendit, illum a Pontifice fuiſſe miſſum, illiusque authoritate præſediſſe, ac ſententiam in Arium tuliſſe; eo quod Oſius, Cordubenſis in Hiſpania Epiſcopus, qui nullam in Alexandrinam Eccleſiam, ejusque Clerum, jurisdictionem habuit, non potuiſſet congregare Synodum, (quam S. Athanaſius Apolog. 2. *generalem* vocat) eique præeſſe, niſi Apoſtolici legati munere fuiſſet perfunctus. Accedit, quod in Epiſtola, a Conſtantino ad Alexandrum & Arium ſcripta, nulla fiat Oſii mentio, adeoque non ab Imperatore ſed Pontifice eo miſſum eſſe.

At fortaſſis utrique ſententiæ aliquid concedendum, dicendumque ab utroque miſſum eſſe. Nam conſtat, Oſium ſedis Apoſtoli-

ſtolicæ legatum per Orientem fuiſſe. Unde, cum turbæ illæ in Ægypto eſſent ortæ, Conſtantinus illum, alias jam authoritate ac poteſtate Legati Apoſtolici inſtructum, Alexandriam miſit; ubi dein authoritate a Pontifice ſibi conceſſa uſus, Synodum congregavit, eique præſedit. Quam ſane poteſtatem in aliena Provincia, imo in Patriarcham, poſt Romanum, primum, nemo alius præter Romanum Pontificem dare eidem poterat, præſertim in judicanda cauſa fidei, quæ tunc vertebatur. Præterea, quod Alexander Patriarcha, ut plures aſſerunt, cauſam jam tunc ad Romanum Pontificem detulerat; cujus plane dein fuit, in re tanti momenti Eccleſiæ conſulere, atque per Legatum ſuum, quem alioquin in Oriente habuit, tanta in fide diſſidia componere.

Idem Oſius poſtea nomine Sylveſtri Papæ præſedit etiam Magno Concilio Nicæno. Quod pariter a Conſtantino convocatum eſſe Natalis ſcribit. Verum id factum cum conſenſu, & opera conjuncta Sylveſtri Pontificis, probavi *parte* 3. *cap.* 3. *quæſt.* 2. & quomodo alias Oſius nomine Pontificis præſidere potuiſſet? Præſediſſe autem certum eſt, ut teſtatur S. Athanaſius in *Epiſt. ad ſolitar. vit. agent.* Ubi Arianos ſic loquentes inducit: *Hic eſt princeps Synodorum: &, ſi quid ſcribit, ubique auditur. Hic formulam fidei in Nicæna Synodo concepit &c.* Et in *Apolog. de fuga ſua*, ſic loquitur Athanaſius de Oſio: *In qua Synodo ille non dux & anteſignanus fuit? quam non ille recta tuendo in ſuam ſententiam pertraxit? quæ Eccleſia illius præſidentiæ non pulcherrima monumenta retinet?* At qui privatus Cordubenſis Epiſcopus non potuiſſet tanta cum auctoritate Synodis præſidere, etiam in quibus plures Patriarchæ præſentes erant, ut in Nicæna, niſi tanquam ſedis Apoſtolicæ Legato ea honoris, loci, & poteſtatis prærogativa fuiſſet delata. Unde Gelaſius Cyzicenus in *Hiſt. Concil. Nicæn. lib.* 2. *cap.* 5. expreſſe ait, Oſium in Concilio Nicæno loco Romani Pontificis, cum Presbyteris Romanis, Vito & Vincentio, præſediſſe.

Dubitatur 2. *An omnes Ariani Concilio Nicæno ſubſcripſerint?* Ratio 38.
dubitandi eſt; quia Socrates *lib.* 1. *cap.* 5. ſcribit, quinque Epiſcopos, inter quos præcipui, Euſebius Nicomedienſis, & Theognis Nicænus, noluiſſe ſubſcribere: ac propterea cum Ario excommunicatos, & in exilium ejectos eſſe: nec reſtitutos, donec libello Epiſcopis oblato pœnitentiam ſimularent.

An Ariani Nicæno ſubſcripſerint?

Reſp. Socratem hoc aſſerere contra commune antiquorum teſtimonium, ut S. Athanaſii *lib. de Syn. Nic. decret.* S. Hieronymi *in Dial. adv. Luciferianos &c.* Qui omnes ſubſcripſiſſe & Ario

Ario anathema dixiſſe teſtantur. Theodoretus *lib.* 1. *Hiſt. Eccleſ. cap.* 7. duos ſolos excipit, videlicet Theonam Marmaritanum, & Secundum Ptolomaidis Epiſcopum. *Arii patrocinio ſuſcepto*, inquit, *doctrinæ Apoſtolicæ contradixerunt* (Ariani Epiſcopi) *quin etiam fidei formulam, quam poſuerant, Concilio propoſuerunt: quæ, ut primum perlecta fuit, quoniam omnes eam adulterinam & ſpuriam eſſe vociferabantur, illico diſcerpta eſt. At cum ingens tumultus contra eos eſſet concitatus, & omnes eos ut pietatis proditores inſimularent, metu percuſſi ſurrexere, primique ipſi omnes una, ſolis Secundo & Theona exceptis, ſententiam excommunicationis contra Arium pronuntiavere. Quocirca impio illo ab Eccleſia exturbato, fidei formula, quæ adhuc in Eccleſia ſervatur, communi conſenſu compoſita, & ſubſcriptionibus omnium confirmata, Concilium dimiſſum eſt.* Igitur Euſebius, etiam & Theognis ſubſcripſerunt: ſed cum poſtea eorum fraudes innoteſcerent, depoſiti ſunt: aliis in eorum ſedes ſubrogatis. At novis fraudibus decepto Conſtantino rurſus ſunt reſtituti.

39. An Arius. Putant quidem aliqui cum S. Hieronymo in *dial. ad Lucif.* & Ruffino *lib.* 1. *Hiſt. Eccleſ. cap.* 11. Arium, poſtquam excommunicatus fuerat, errorem recantaſſe, atque a Concilio receptum fuiſſe. Verum ex epiſtola Nicænæ Synodi, ad Eccleſiam Alexandrinam ſcripta, colligitur contrarium; & ipſe S. Athanaſius, qui Concilio præſens fuit, in Apologia 2. ait, Euſebium a ſe petiiſſe, ut Arium recipiat, reſpondiſſe autem ſe, *Hæreſeos inventores, veritati infeſtos, & damnatos ab univerſi orbis Concilio, minime recipiendos eſſe.* Quod ſane ſcribere non potuiſſet, ſi Arius a Concilio illo fuiſſet receptus. Cur enim ipſe non reciperet, quem generale Concilium recepiſſet? Et ad quid tot Euſebianorum technæ, ut Imperatorem Ario reconciliarent, ſi in Eccleſiam jam a Concilio, præſente Conſtantino, fuiſſet receptus? Igitur S. Hieronymus de alio quodam, ejusdem nominis, homine locutus eſſe cenſendus eſt.

De *Euſebio Pamphili, Cæſareenſi* in Palæſtina Epiſcopo, major eſt diſceptatio. Quidam enim ab Ariana labe illum omnino abſolvunt: eo quod & ipſe in Nicæno Arium damnaverit; a Socrate, & Gelaſio Cyzicenſi ejus innocentia vindicetur, & in pluribus mar-

40. Criſis de Euſebio Cæſareenſi. tyrologiis, ut Uſuardi, Adonis Viennenſis, Notkeri ad 21. Junii recolatur ut Sanctus, uti etiam ab Eccleſia Lemovienſi, quæ in veteri Breviario de ſancto ſuo Euſebio hæc legit: *Hic, cum aliquando Ariana hæreſi laboraſſet, ad Synodum Nicænam accedens, Spiritu ſancto inſpiratus Patrum ſententiam ſecutus eſt, ac deinceps usque ad mortem*

ſanctiſ-

ſanctiſſime cum orthodoxa fide vixit. Additque Papebrochius in actis SS. ad 21. Junii, Euſebii hujus nomen in faſtis Eccleſiaſticis manſiſſe usque ad Gregorii XIII. tempus, quo Baronius illud expunxerit, atque ejus loco nomen *Euſebii Samoſateni*, quem Græca Eccleſia pridie, videlicet 20. Junii, colat, Martyrologio Romano inſeruerit.

At vix dubium eſt, quin Ariana lue infectus fuerit, jam ante Concilium Nicænum, ac poſt illud in eadem contabuerit. Hinc condemnationi Arii primo ſubſcribere recuſavit, & quamvis poſtridie ſubſcripſerit, id tamen ſimulato tantum ac doloſe factum conſtat, ne gratia Conſtantini, qua pollebat, & Epiſcopatu excidat.

Nam, cum Euſebio Nicomedienſi colludens, Arium pro innocente defendere, & Athanaſium perſequi, tanquam turbatorem pacis, non ceſſavit. Patuit id tum alias, tum in Conciliabulo præſertim illo Tyrio, cui cum Euſebio Nicomedienſi præſedit. 41. Manſit Arianus.

Hiſtoria quoque ipſius Eccleſiaſtica ſatis prodit, quo calamo profluxerit. Cur enim illam præciſe usque ad Concilium Nicænum deduxit? cur tam celebrem orbis terrarum conventum non accurate deſcripſit? cur condemnationem Arii reticuit? cur de illo nihil excidere eſt paſſus, quo erraſſe illum conſtaret? cur non ſaltem in vita Conſtantini tam memorabiles res geſtas recenſuit? cur de ſolo Paſchate meminit tractatum, de cauſa Arii, ac definita filii Divini conſubſtantialitate altum ſiluit?

Quid multa? ſcripta illius plus ſatis tabem Arianam redolent. Nam *libr.* 7. *Præparationis Evangelicæ cap.* 15. tres diſtinxit gradus Divinitatis, quorum alter ſit altero præſtantior, velut ſol luna: ſolum Patrem eſſe ſupremum Deum, Filium infra Patrem, & Spiritum Sanctum adhuc inferiorem. Et libr. 4. Demonſtrationis Evangelicæ cap. 3. ait: *Pater prius, quam Filius, & ante generationem ejus ſubſiſtit.* Et ne putemus, eum *origine* tantum Patrem priorem aſſerere, non autem *natura*, utitur exemplo ſolis & luminis; hoc autem eſt illo natura poſterius. Eodem libr. 4. Patrem modo appellat *Deum primum, Filii Dominum*, modo Filium *ſecundum cauſam*, cauſa prima inferiorem, *ſecundum Dominum*, *Opificium*, *alteram præter Patrem eſſentiam*, *medium inter Patrem & Angelos.* Rurſus libr. 1. de Eccleſiaſtica Theologia contra Marcellum ait, Patrem ſolum Deum eſſe & Filii ſui & hominum; hinc Filium rogare Patrem, obedire Patri,

tri, eſſe minorem Patre, de cœlo deſcendiſſe non ut ſuam voluntatem faciat, ſed Patris, qui eum miſit.

Et ne ſuſpicaremur, hæc Euſebium non de verbi Divini ſubſtantia, ſed de aſſumpta humana natura proloqui, protinus ſubdit: *Quid ad iſta dicturus eſt Marcellus, cum eum, qui de cœlo deſcendit, iſta ipſa docentem audiat? non, opinor, illud allegare poterit, carnem ſervatoris hoc prolocutam; non enim caro de cœlo deſcendit.* Quæ plane omnia ipſiſſimam Arii peſtem eructant.

Accedit manifeſtum Patrum teſtimonium. Sic S. Athanaſius, qui homines illos omnium optime noverat, libr. de Synodi Nicænæ decret. ait: *Euſebius Cæſareenſis in Palæſtina, cum pridie abnegaſſet, in eandem tamen ſententiam* (Nicæni Concilii) *ſubſcripſit poſtridie - - omnibusque manifeſte apparuit, eum prius, & temere erraſſe, & fruſtra contra veritatem pugnaſſe.* Et paulo inferius addit, Euſebianos tanquam canes ad vomitum rediiſſe. S. Hieronymus, præſertim in apologia ſua in Ruffinum, Euſebium Cæſareenſem ſæpe appellat Arianum, imo ſigniferum Arianæ factionis. Idem teſtatur S. Hilarius in libr. ad Conſtantinum; ubi commenta Ariana duobus Euſebiis attribuit. S. Epiphanius hæreſ. 68. Cæſareenſem Euſebium cum aliis Arianis Tyriæ Synodo præfuiſſe ſcribit. Theodoretus pariter, Tharaſius in 7. Synodo, Photius, Nicephorus, Calliſtus &c. eundem inter hæreticos Arianos collocant.

Quare tot tantisque argumentis ac teſtibus prævalere non debet Socratis & Cyziceni authoritas, præſertim cum neuter ſit ſcriptor admodum accuratus. Sed neque argumentum, quod afferunt, quidquam probat. Subſcripſit quidem Euſebius Nicæno, ſed invitus, ſed ſimulato, ſed ut canis ad vomitum reverſus. Etiam Nicomedienſis ſubſcripſit, an propterea Arianus non fuit?

42. Error de ejus ſanctitate.

Majorem difficultatem movent martyrologia antiqua ſacrique faſti, in quibus Euſebius inter Sanctos recenſetur. Fatentur plerique, nomen *Euſebii Cæſareæ in Palæſtina Epiſcopi ac Hiſtoriographi* per errorem irrepſiſſe, dum veteres quidam vel ex incuria vel imperitia hunc Euſebium alteri cuidam ſancto Euſebio ſuppoſuerunt.

Duplex autem præcipue circa hunc errorem eſt ſententia: prima Cardinalis Baronii, qui cenſet martyrologii conditorem erraſſe in nomine civitatis, & pro *Euſebio Samoſateno* in Syria Epiſcopo, ſanctoque Martyre, quem Græci 20. Junii colunt, poſuiſſe *Euſebium Cæſareenſem.* Hinc idem Baronius, ut dixi, expuncto iſto, ad diem 21. Junii, illum Martyrologio intulit.

Con-

Contra vero Daniel Papebrochius in *actis Sanctorum ad diem* 21. *Junii*, exiſtimat, non fuiſſe erratum in nomine civitatis, ſed in nomine provinciæ & pro Euſebio Cæſareæ in *Cappadocia* Epiſcopo, ſuppoſitum fuiſſe Euſebium Cæſareæ in *Palæſtina* Epiſcopum.

Quæri poteſt 3. *an legitimum fuerit Synodi Tyriæ & Jeroſolymitanæ judicium*? prænotandum autem, hanc Synodum utramque anno 335. Euſebianos aliosque Arianos impetraſſe a Conſtantino M. ut S. Athanaſium Eccleſiaſtico ac Synodali judicio condemnatum eſſe appareret, atque abſolutum Arium; cumque Dionyſio comite, a Conſtantino miſſo præerant Tyriæ duo Euſebii. Catholici Epiſcopi Arianis permixti ſedebant; majore tamen Ariani erant numero. Accuſatus in ea de variis criminibus Athanaſius, condemnatus, & ab Epiſcopatu Alexandrino eſt depoſitus. Tum vero iidem Epiſcopi, Jeroſolymam ad dedicationem templi profecti, coacto ibidem Synodo, in Eccleſiam receptus eſt Arius, approbata fallaci quadam fidei ejus formula, quam Imperatori obtulerat. His prænotatis 43. Tyria Synodus,

Dicendum, illegitimum atque injuſtum fuiſſe utriusque Synodi judicium. Nam imprimis neutra Synodus fuit legitime congregata; quia duo Euſebii, Cæſareenſis nempe & Nicomedienſis Epiſcopi, non habebant poteſtatem convocandi Synodum adverſus Patriarcham Alexandrinum, ſe multo ſuperiorem, eumque tanquam reum judicandi: neque ad Conſtantinum pertinebat, Synodum Epiſcoporum adverſus tantum Archiepiſcopum & Patriarcham propria auctoritate indicere. Illegitima.

Sed neque habebant poteſtatem, cauſam Arii, in Oecumenica Nicæna Synodo jam judicatam definitamque, rurſus judicandi Jeroſolymis, eumque abſolvendi. Notorii ſiquidem juris eſt, cauſam a ſuperiore Judice jam definitam non poſſe ab inferiore retexi, aut ſententiam a ſuperiore latam reformari.

2. In Tyrio Conciliabulo omnia per vim & errores acta ſunt omnisque libertas loquendi Catholicis Epiſcopis fuit adempta, Dionyſio comite armatis cum militibus præſente, & præſidente conventui: ut ſcribit S. Athanaſius in apolog. 2.

3. Quia Ariani potiſſimum, capitales conjuratique Athanaſii hoſtes, ſederunt in eum judices. Nec ulla exceptio contra eos aut recuſatio admittebatur.

4. Quia ferme ſolos Arianos & Meletianos, hoſtes omnes Athanaſio infenſiſſimos, admittebant, & quidem ſubornatos. Imo iidem & teſtes erant & judices, ut Theognius, Macedonius, Va-

lens, Urſacius &c. neque teſtes recepti præſente Athanaſio, aut ejus clericis.

5. Quia licet ad oculum oſtenſum fuerit, falſam eſt teſtium depoſitionem, meriſque calumniis nixam, adeoque nihil prorſus fuiſſe probatum, ut de fracto calice, occiſo Arſenio, exactione tributi &c. nihilominus tamen condemnatus fuit. Quid autem iniquius vel fingi poſſet?

ARTICULUS V.

Progreſſus Arianæ Hæreſis ſub Conſtantio, & Concilia de ea habita.

44. Diviſio Imperii. Constantinus M. tres filios reliquit, ex Fauſta, Maximiani Herculii filia, ſuſceptos. Quos inter, jam antea *Cæſares* dictos vaſtum Imperium ita eſt partitus, ut Conſtantino, natu maximo, Gallia, Hiſpania, Britannia, & quidquid trans Alpes ingenti tractu terrarum porrigitur, obtingeret; Conſtantio, jam tum Arium plus redolenti, Thracia cum urbe Regia Conſtantinopoli, Aſia, Ægypto, ac toto Oriente; majore profecto, quam meruerat, portione; Conſtanti natu minimo, Provinciæ intermediæ, Italia videlicet, Illyricum, Macedonia, Græcia, & Africa.

45. Conſtantius Arianus. Porro Conſtantinus & Conſtans apprime erant Catholici: Conſtantius autem, jam ante ab Euſebio Nicomedienſi ſeductus, & Ariano ſpiritu imbutus (quem tamen vivente patre prodere non ſuſtinuit) aperte quidem favebat hæreſi, non auſus eſt tamen obſiſtere, quo minus Athanaſius a Conſtantino fratre Alexandriam ad Patriarchatum ſuum remitteretur, licet Ægyptus Conſtantio ſubjecta eſſet. Reſtituti pariter, per eosdem duos fratres Catholicos, Epiſcopi, qui in Tyri Conciliabulo ab Euſebianis fuerant dejecti.

46. Athanaſius abſolutus a Concilio Romano. Cum autem Ariani fremerent, & authoritate *Conſtantii* Catholicos Epiſcopos rurſus deponerent, in exilium ejicerent, atque Athanaſium præſertim a Concilio depoſitum reſtitui non poſſe dicerent, *Julius I.* poſt Sylveſtrum & Marcum Romanus Pontifex, cum Athanaſius, Marcellus Ancyranus, & Paulus Conſtantinopolitanus, ab Euſebio invaſore depoſitus, ad eum provocaſſent, cauſam *Romæ in Concilio* judicandam avocavit.

Invitati ad hoc Concilium omnes Orientales. Comparuit Athanaſius, non vero Euſebiani, qui ultra annum Romæ exſpecta-

ti

ti cum futiles excuſationes contumaciæ ſuæ prætexerent, in *Concilio Romano* 50. & ultra Epiſcoporum abſolutus eſt Athanaſius, reliquique Epiſcopi ſedibus ſuis ſunt reſtituti. Ariani interea, ducibus Euſebiis, Nicomedienſi, qui Conſtantinopolitanam ſedem poſt Beritenſem & Nicomedienſem invaſerat: Et Cæſareenſi, qui larvam poſt Conſtantini mortem poſuerat penitus *conciliabulum Antiochenum* cogunt, in quo depoſitio Athanaſii confirmatur, intruſo in Alexandrinam ſedem *Gregorio Cappadoce*, homine impio, a quo omnes boni abhorruerunt. Depoſitus etiam in illo conciliabulo & in exilium ejectus eſt *Euſtathius*, Patriarcha Antiochenus, invictiſſimus Nicænæ fidei defenſor. Occaſionem calumniæ dedit, ab Euſebianis ſubornata ac mercede corrupta meretrix, ſubito in conventiculi locum irrumpens, cum infante, brachiis geſtato, quem Euſtathii eſſe pejeravit. In Euſtathii autem locum intruſus eſt *Eudoxius*, Arianus, multarum deinceps tragœdiarum auctor. 47. Antiocheni Synedrii impietas.

At nihil turpius & atrocius actum quam ſacrilega laniena Alexandrina, a Philagrio gubernatore & Gregorio illo intruſo pſeudo-Patriarcha Conſtantii viribus patrata. In publicas Catholicorum Eccleſias irrupit armatus furor. Nihil tam ſanctum, quod non proculcatum pollutumque; cædes inter promiſcuas fuga Romam elabente Athanaſio. Triennium cum aliis exulibus Epiſcopis ibi delituit; donec a *Concilio Sardicenſi*, ex voluntate *Conſtantis* (qui occiſo ad Aquileiam fratre Conſtantino jam ſolus Occidentem regebat) anno 347. celebrato, ſunt reſtituti; inde tamen brevi rurſus ab Arianis ejecti.

Nam hi 80. circiter jubente Conſtantio *Sardicam* profecti, cum videret, Catholicos numero multo ſuperiores eſſe, in Concilio comparere detrectarunt, addito prætextu, ſe non poſſe comparere in Conventu, in quo *Athanaſius*, *Marcellus*, aliique excommunicati & depoſiti, præſentes eſſent. *Philippopolin* proin in Thraciam ſeceſſerunt, habitoque ibidem Synedrio, ſextam fidei formulam (nam quinque Antiochiæ procuderant) *Semi-Arianam* ediderunt, atque Julium Papam, Oſium, aliosque excommunicarunt, quod Athanaſium reciperent. Sardicenſe. 48. Semi-Ariani.

Tum vero recruduit atrox in Catholicos Epiſcopos in Oriente perſecutio, aliis ſede dejectis, aliis relegatis, aliis omnino interemptis, ut adeo redire viderentur Neroniana ac Diocletiana tempora. Conſtans Occidentis Imperator, miſſis ad fratrem Conſtantium legatis, reſtitutionem Epiſcoporum petit. Cum autem is, ab Arianis ſuis undique obſeſſus, moras ex moris necteret, Conſtans bel-

lum ei denuntiat, ni ocius Catholicos Epiſcopos reſtituat. Territus hoc fulmine Conſtantius, Athanaſium, magna honoris ſignificatione Antiochiæ exceptum, aliosque Epiſcopos jubet reſtitui. A-
49. Sirmienſe. riani tunc *Syrmii Concilium* celebrarunt adverſus *Photinum* Epiſcopum, qui Sabellii & Pauli Samoſateni hæreſin reſuſcitaverat. Edita hic ſeptima fidei formula: cæteroquin, ad ſpeciem ſaltem, ſatis Catholica, niſi quod vox *conſubſtantialis* iterum fuerit ſuppreſſa, uti etiam vox *genitus non factus*. Catholici vero *Mediolani Concilium* ce-
Mediolanum. lebrarunt, in quo confirmatum Symbolum Nicænæ & Sardicenſis Synodi: cui *Urſacius* etiam & *Valens*, Ariani in Pannonia Epiſcopi, ejuratis Arianis erroribus, ſubcripſerunt; recepti propterea a Pontifice.

50. Obitus Conſtantis. At rem Catholicam ſubita procella mox afflixit. Interemptus a *Magnentio* Tyranno, purpuram invadente, *Conſtans* Imperator, fulcrum fortiſſimum religionis, ab Arianis & Conſtantio viribus omnibus in ruinam impulſæ. Cum enim Magnentius, qui Galliam, Italiam, Africam, Ægyptum, & Illyricum jam occupaverat, prælio victus in Pannonia, (victoriam Conſtantio per inſignem impoſturan nuntiante velut divinitus revelatam Valente Ariano Epiſcopo) in ſui & Decentii fratris necem adactus eſſet, ſicque Orientis & Occidentis Imperium coaleſcens ſub unius *Conſtantii* dominationem veniret, hæreſis Ariana, quæ vivente Conſtantino M. ſe prodere non audebat, ante mortem Conſtantis in ſolo Oriente, nec tamen aperta omnino facie ſerpebat (quia nemo aperte Arianum ſe profeſſus fuerat) rupto velut aggere in Occidentem etiam ſe ſe effudit.

51. Furor Arianus. Tum enim deturbatus iterum, & interemptus Paulus Conſtantinopolitanus Epiſcopus, inſignis defenſor fidei, atque intruſus *Macedonius*. Decretum a Conſtantio, urgentibus Arianis, contra fidem juramento firmatam, exilium Athanaſii, paulo ante reſtituti juſſis omnibus Epiſcopis proſcriptioni ſubſcribere.

Mediolanenſe. Indictum Concilium alterum *Mediolanenſe* Generale anno 355. in quo omnia per vim acta ab Urſacio & Valente, reverſis ad Arianam perfidiam. Compulſi minis a Conſtantio Epiſcopi Catholici ſubſcribere condemnationi Athanaſii: renitentes atrociſſime ve-
52. Epiſcoporum, xati: *Hilarius Diaconus Romanus*, Pontificis legatus, flagellis cæſus, *Lucifer Calaritanus* pariter legatus Pontificius, *Euſebius Vercellenſis*, *Dionyſius Mediolanenſis*, Epiſcopi, a ſede ſua dejecti & in exilium
Et Liberii exilium. pulſi. Imo ipſe etiam Papa *Liberius* a conciliabulo iſto depoſitus, & in Thraciam relegatus; intruſo ab Arianis in ſedem Apoſtolicam

cam

cam *Felice*, Romanæ Eccleſiæ Diacono, qui Athanaſii damnationi ſubſcripſit: averſante clero populoque Romano ambitioſi invaſoris communionem, quem tres Ariani Epiſcopi ordinarant Pontificem.

Neque hic ſtetit vis truculenta, ac barbara impietas. Miſſus in Ægyptum cum exercitu Cyrianus Comes. Intruſus jam ante per vim in Patriarchatum Alexandrinum Gregorius, homo Arianus. Cæſi paſſim Catholici, ſine ſtatus, aut ſexus diſcrimine: graſſante immani laniena per univerſam Ægyptum, Cyrenem, Libyam: conquiſitus undique ad necem Athanaſius: qui tamen elapſus, per multos annos latuit, & in latebris ſuis apologias ſcripſit, atque epiſtolam ad ſolitariam vitam agentes de Arianorum geſtis ac fraudibus. 53. Laniena Alexandrina.

In Conſtantinopolitana Eccleſia expulſo Paulo atque immaniter trucidato, ſuadente *Acacio* poſt Euſebium, Cæſareenſi pſeudo-Epiſcopo (qui purum Arianiſmum profeſſus fuerat, & Filium ſimpliciter negabat eſſe Deum) *conciliabulum* cogit Conſtantius; in quo damnatis *Semi-Arianis*, qui Filium Deum fatebantur, conſubſtantialem Patri negabant, depoſitus Macedonius Semi-Arianus, qui tamen novam deinde procudit hæreſin, Divinitatem Spiritus ſancti inficiatus. In Galliam *Saturnius*, Epiſcopus Arelatenſis, Arianiſmum inducere omni ope adlaboravit; coacto eum in finem *Biterenſi conciliabulo.* At cum aliis fortiter obſtitit *S. Hilarius Pictavienſis*, qui propterea, a Conſtantio ſede pulſus & in exilium ejectus fuit. Conſtantinopolitana. 54. Saturninus.

Cum Conſtantius per ſævam tyrannidem, Neroniana & Deciana truculentiorem, exſcindere non poſſet Catholicum de Chriſto dogma, religionis tamen in ſuo Imperio uniendæ cupidus anno 357. Concilium generale *Sirmienſe* indixit (quod eſt aliud ab eo, in quo Photinus damnatus eſt, & Semi-Ariana hæreſis decreta) in quo, ut ſupra memoratum, Ariani duas fidei formulas propoſuerunt: in altera nihil continebatur hæreticum, (omiſſa tamen erat vox *conſubſtantialis*) cui ſubſcripſit *Liberius*, alteram plane Arianam, cui tandem tormentis victus infeliciter ſubſcripſit magnus ille *Oſius* Conciliorum ac Patrum pater. Porro in hac formula continebatur, Patrem eſſe majorem filio, a voce autem conſubſtantialitatis omnino abſtrahendum. 55. Sirmienſe. Oſii Lapſus.

Cæterum inter ipſos Arianos variæ ortæ ſunt ſectæ, quæ mutuis diſcordiis collidebantur. Alii enim erant *Semi-Ariani*, ut *Baſilius Ancyranus*, qui dicebant, Filium non eſſe quidem conſubſtan- 56. Sectæ Arianorum.

tialem Patri, ſeu ejusdem ſubſtantiæ atque eſſentiæ, eſſe tamen ſimilis ſubſtantiæ, ac per omnia ſimilem. Alii vocabantur *Pari-Ariani*, ut *Acacius* Cæſareenſis (unde *Acaciani* ſunt dicti) Urſacius, Valens &c. Hi dicebant, Filium nec ejusdem nec ſimilis eſſe ſubſtantiæ, eſſe tamen ſimilem Patri, fere ſicut imago hominis eſt ſimilis homini, licet diverſæ omnino ſit ſubſtantiæ. Alii appellati ſunt *Aëtiani* ab *Aëtio* Antiocheno presbytero; qui reliquos accuſabat, eos non loqui conſequenter: cum enim dicant Filium non eſſe ejusdem cum Patre eſſentiæ & ſubſtantiæ, neceſſaria conſecutione inferri, eum eſſe creaturam (niſi plures Deos velint facere) adeoque eſſe diſſimilis omnino ſubſtantiæ, Patrique prorſus diſſimilem.

57. Aëtius. Lapſus eſt inſuper *Aëtius* in alios etiam errores circa juſtificationem: dicebat enim, ad ſalutem non eſſe neceſſaria bona opera nec obſervationem mandatorum Dei, ſed ſufficere cognitionem Dei & Chriſti. Ex quo hæreſiarcha Lutherus deinde videtur deſumpſiſſe ſuos de ſola fide juſtificante errores.

58. Ancyranum. Porro diverſæ hæ Arianorum ſectæ ſe mutuo damnabant; ut adeo *Baſilius Ancyranus*, licet conſubſtantialitatem negaret, collecto tamen *Ancyræ Semi-Arianorum Concilio* anathema diceret illis, qui negarent, Filium eſſe perfecte Patri ſimilem. Hanc ſectam Baſilius perſuaſit etiam ipſi Imperatori: eamque amplexi ſunt ii quoque, qui prius purum Arianismum fuerant profeſſi, ad omnem auram inconſtantis Principis verſatiles.

59. Ut autem huic Semi-Arianorum formulæ omnes ſubſcriberent, Conſtantius duas eodem tempore indixit Synodos, pro Orientalibus quidem *Seleucienſem*, pro Occidentalibus vero *Ariminenſem*: in illa 200 Epiſcopi convenerant, in hac 400 (inter quos 80. erant Ariani) unde contigit, ut plures ſcriptores 600. Patres in Concilio Ariminenſi fuiſſe ſcribant, conjungendo videlicet loci utriusque Epiſcopos.

Antequam autem conciliabula iſta inchoarentur, Ariani inter ſe vehementer diſceptabant, quænam formula fidei eſſet Epiſcopis porrigenda, ut ſubſcribatur. Tandem poſt multas altercationes a *Marco Arethuſio* conſarcinata eſt nova formula, quæ erat *nona* Arianorum. In hac omiſſa voce *ſubſtantiæ* & *conſubſtantialitatis*, Filius dicebatur Patri quoad omnia ſimilis. Iſtique juſſu Conſtantii

Seleucienſe. ſubſcribere omnes debebant. Quo facto Baſilius Ancyranus ad Seleucienſe conciliabulum abſceſſit, Valens vero ad Ariminenſe.

Incredibile dictu eſt, quas rixas in Seleucienſi conventiculo

Aria-

Ariani & Semi-Ariani inter ſe moverint, alteris alteros damnantibus, ac deponentibus: donec ſoluto Synedrio ad Conſtantium (qui adhuc erat Catechumenus) aufugerunt, tanquam oraculum in fide; quod adeo in ſuis reſponſis variabat, ut decimam jam formulam probaret; prout nempe, cum ferme eſſet primo occupantis, ab hac vel illa factione verſabatur. Mutabant nempe Ariani fidem ſuam, ſicut poſtea Lutherani confeſſionem Auguſtanam.

In Ariminenſi ultra 300. Epiſcopi Catholici proteſtati ſunt, ſe nulli alteri fidei formulæ ſubſcripturos niſi Nicænæ; ſimulque Valentem, Urſacium, & *Auxentium* (qui, ejecto Dionyſio, in ſedem Mediolanenſem intruſus fuerat) damnarunt. Quo irritatus Conſtantius, Legatos Catholicos ne quidem in conſpectum admiſit: juſſitque Epiſcopos tanquam captivos tamdiu detineri Arimini, donec ſubſcriberent formulæ *Sirmienſi*, in qua continebatur, nihil dicendum eſſe de *ſubſtantia*, de *coæternitate*, & *conſubſtantialitate*, eo quod hæ expreſſiones in ſcriptura non inveniantur; Filium non eſſe creaturam, ſicut alias creaturas. De cætero anathema Ario & Arianiſmo dicitur. Huic formulæ plerique Epiſcopi tandem ſubſcripſerunt, putantes in ea ſerio hæreſi Arianæ dici anathema, & Chriſtum non haberi pro creatura, ſed Deo. Liberius autem Papa, ad priſtinam ſuam fortitudinem (poſt mortem S. Felicis) reverſus, cum Epiſcopis Italiæ & Clero Romano formulam illam conſtanter abjecit, Concilio Nicæno firmiſſime adhærens; ac Roma propterea ab Arianis pulſus, ad obitum usque Conſtantii tyranni in Catacumbis delituit. 60. Ariminenſe.

In alios pariter dira perſecutio deſæviit, præſertim in S. Gaudentium, S. Ruffinum, S. Maximum, Epiſcopos: ac mox etiam in Meletium, qui ab Arianis electus Patriarcha Antiochenus, ſubito, dum ad populum diceret, contra Arianorum exſpectationem, voce & geſtu Deum unum in eſſentia, & diſtinctionem perſonarum, ſecundum Nicænum ſymbolum prædicavit. Quare indicta *Antiochena Synodus* ab Arianis; in qua depoſitus Meletius, & in exilium juſſu Conſtantii pulſus. In hoc conciliabulo duodecima procuſa eſt fidei formula, qua Filius Patri *ſubſtantia & voluntate diſſimilis, atque ex nihilo ortus dicebatur*. 61. Antiochenum.

Tandem ſuperna ultio Conſtantium ſuſtulit. Cum enim *Julianus* in Gallia proclamatus eſſet ab exercitu Imperator, Conſtantius averſus a Perſis (a quibus plurimas clades acceperat) dum Juliano cum exercitu obviam procedit, incredibiles inter æſtus animam exſpuit, anno 361 paucis ante mortem diebus ab Eudoxio Ariano An- 62. Conſtantii interitus.

Antiocheno Pſeudo. Epiſcopo, ac deinde Conſtantinopolim translato, baptizatus.

63. Julianus. Julianus in quietam totius Imperii poſſeſſionem immiſſus, mox equidem gentilem idololatriam publice profeſſus eſt, Catholicis tamen Epiſcopis reditum ad ſedes ſuas indulſit, ab Arianis alienior in odium Conſtantii, quod Gallum fratrem ejus occidiſſet.

64. Alexandrinum. Igitur Liberius Papa ad reparandas Eccleſiæ ruinas intentus, Legatos ſuos (inter quos Euſebius Vercellenſis) miſit ad *Alexandrinum Concilium*, reſtituto jam ex tertio ſuo exilio Athanaſio. In hoc celebri Concilio anno 362. decretum eſt primo, ut Epiſcopi reſipiſcentes ad priſtinam dignitatem recipiantur, qui vel ex ignorantia, vel tormentis victi, in hæreſin Arianam ſint lapſi: qui vero authores aut defenſores hæreſis fuiſſent, ad communionem tantum laicam admitterentur. Statutum inſuper, ne deinceps vocabulorum
65. Hypoſtaſis. ambiguitas turbas in Eccleſia cieat, ut per vocem Græcam ambiguam *hypoſtaſis* non ſubſtantia, ſed *ſubſiſtentia* aut *perſona* ſignificetur, adeoque tres in Trinitate dicantur hypoſtaſes & una ſubſtantia. Quæ vocum ſignificatio, licet adhuc Hieronymo viſa ſit anceps, ac propterea a Damaſo Papa earum explicationem petierit, tamen uſus deinde in Eccleſia & apud Theologos obtinuit, ut ſecundum explicationem Athanaſii, & Concilii Alexandrini, per vocem *hypoſtaſis* intelligeretur perſona aut perſonalitas, adeoque tres in Deo dicerentur hypoſtaſes.

66. Sabellius, Eunomius, Appollinaris. Deinde damnata *Sabellii* hæreſis, quæ dicebat nullam eſſe realem diſtinctionem perſonarum divinarum, ſed plura tantum eſſe munera, ac nomina. Item hæreſis *Macedonii & Eunomii*, qui negabant divinitatem Spiritus S. cui errori Baſilius etiam Ancyranus aliique Semi-Ariani adhæſere: damnata etiam hæreſis *Appollinaris*, qui humanam in Chriſto animam negavit. Denique damnata formula Ariana, quam falſo Concilio Sardicenſi attribuerant.

67. Euſebius Vercellenſis. Parisienſe. Abſoluto Alexandrino Concilio *S. Euſebius* Vercellenſis, Orientem emenſus, plurimos Arianos ad Eccleſiam reduxerat. *Hilarius* vero Pictavienſis pluribus annis pro fide exul, a Conſtantio remiſſus in Galliam poſt illius mortem anno 362. celebravit *Concilium Pariſienſe*, in quo damnatis Arianorum formulis, vox conſubſtantialis Catholicorum *characteriſtica*, reſtituta ſymbolo: ac conteſtatione facta, quod decepti fuerint Arimini Epiſcopi, Auxentius, Valens, Urſacius, alii Ariani damnati ſunt.

ARTI-

ARTICULUS IV.

Obſervatio I. in Concilium Antiochenum I.

Nunquam plura, tum Concilia, tum Conciliabula, fuerunt celebrata, quam tempore Conſtantii Imperatoris Ariani, qui Eccleſiaſticis ſe cauſis nimium immittens, vi atque tyrannide fidem Nicænam everſum ibat. Cum autem a Tyranni nomine abhorreret, Eccleſiaſticæ ac Synodalis judicii ſpecie impietatem ſuam obducere nitebantur; uſus in hanc rem Arianis Epiſcopis, ad omne nefas accinctis, & luporum inſtar in ovile Chriſti graſſantibus. 68. Arianorum Machinæ.

Et primum quidem eorum ſub Conſtantio *Conciliabulum* fuit *Conſtantinopolitanum*, in quo anno 339. depoſuerunt *Paulum*, integerrimum illius Urbis Epiſcopum, intruſo in ejus locum *Euſebio Nicomedienſi*, Arianorum anteſignano.

Eodem anno centum Epiſcopi Catholici Ægypti, Lybiæ, & Pentapolis in *Concilio Alexandrino* cauſam S. Athanaſii, ſui Patriarchæ, in Tyrio Synedrio damnati ac depoſiti, ſtrenue propugnare decreverunt. Quare Synodicam Epiſtolam de ejusdem innocentia ad omnes Epiſcopos Catholicos miſerunt, ac præſertim ad Julium I. Romanum Pontificem: ad quem etiam Euſebiani Legatos, cum actis conciliabuli Tyrii, miſerant. Quæ non obſcuro ſunt argumento, ab ipſis etiam Arianis Primatum ejusdem fuiſſe agnitum. Hinc in tota hac hiſtoria tot occurrunt eorum machinæ, ut vel fraudibus ac vi etiam Romanos Pontifices in partes ſuas pertraherent.

Concilium Antiochenum Arianorum I. præſente Conſtantio habitum in dedicatione templi magnifici, a Conſtantino cœpti, & a Conſtantio abſoluti. In hoc conventiculo Ariani in locum S. Athanaſii, a ſe depoſiti, deſignarunt, primo quidem *Euſebium Emiſſenum*, hominem Arianum (ſub cujus nomine hodiedum plures circumferuntur Homiliæ, quæ tamen ipſius non ſunt) at hic odium & indignationem Ægyptiorum veritus, acceptare ſedem Alexandrinam recuſavit. Unde *Gregorium Cappadocem* impium hominem, atque ex aſſe Arianum intruſerunt, & quidem militari manu Alexandriam deductum.

Vehementer hoc facinus improbavit Julius Papa, data ad Euſebianos Epiſtola: 1. quod non exſpectaſſent ſententiam Synodi, a ſe indictæ 2. Quod contra Canones hominem peregrinum atque incognitum elegiſſent, ac per vim militari manu intruſiſſent. *Si enim poſt* 69. Julius improbat.

Synodum, inquit, *in culpa fuiſſet deprehenſus Athanaſius: non tamen oportuit creationem novi Epiſcopi ita illegaliter & præter canonem Eccleſiaſticum fieri, ſed in ipſa Eccleſia, & ex ipſo ſacerdotali ordine; & ex ipſo clero ejus provinciæ Epiſcopus conſtitui, & nequaquam ex illis, qui nunc Apoſtolorum Canones violant.*

Socrates inter alia Synedrii illius vitia etiam adducit, *quod Julius Romanus Epiſcopus neutiquam aderat, neque quemquam, qui ejus locum ſuppleret, eo miſit, idque cum Canon Eccleſiaſticus jubeat, non oportere absque ſententia Romani Epiſcopi decreta Eccleſiis ſancire.* Quod ſane luculentum argumentum eſt Primatus ac ſupremæ jurisdictionis, in Orientalem etiam Eccleſiam, ac ſedes Patriarchales.

Porro ſcena illa illegitimæ electionis, ac violentæ intruſionis, contra omne jus canonicum peracta formulas iterum varias fidei concinnavit hoc conventiculum: & quamvis pluribus vocabulis æquivocis Nicænam fidem exprimere ſimulabant, *conſubſtantialem* tamen Filium Patri nunquam fatebantur, licetque Filium *Deum* appellarent, tamen nunquam exprimebant, eum non eſſe creaturam.

70. Canones. Denique Synodus iſta 25. Canones edidit, diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes. Decernitur in iis, paſcha cum Judæis non eſſe celebrandum; cum excommunicatis non eſſe communicandum: non eſſe devitandas orationes Publicas Eccleſiæ: ſuſpendendos Miniſtros a ſacris, qui ab una Eccleſia tranſierunt ad aliam: adverſus perturbatores Eccleſiæ ſæcularem poteſtatem eſſe implorandam: excommunicatum a ſuo Epiſcopo non eſſe recipiendum ab alio: Peregrinos non eſſe recipiendos absque pacificis Epiſtolis. In aliena Diœceſi ordinationem non eſſe faciendam: Epiſcopum, ab Epiſcopis ſuæ Provinciæ condemnatum, non eſſe judicandum ab aliis; ac ſupremam eſſe in his cauſis Concilii Provincialis auctoritatem: non eſſe ordinandum Epiſcopum extra Synodum Coepiſcoporum &c.

An recepti? De his Canonibus diſputant eruditi, an ab Eccleſia ſint recepti? Ratio dubitandi eſt, quia ex una parte, Concilium illud, in quo conditi dicuntur, fuit Arianum, & nimis magnam Conciliis particularibus tribuere videntur authoritatem, nempe ſupremam, atque minuere poteſtatem ſedis Apoſtolicæ. Ex altera vero parte citantur a Synodo Chalcedonenſi act. 11. collectique ſunt a Dionyſio Exiguo.

Videtur dicendum, aliquos ex illis per obſervantiam in Eccleſia invaluiſſe, ſicut aliqui Canones Trullani: ſicut igitur iſti fuerunt

runt a Latinis collectoribus compilati, & aliquando citantur, ſic etiam illi; quin Eccleſia eos ſpecialiter approbarit, aut decreto aliquo receperit. Probabile etiam eſt, non omnes iſtos Canones in Synodo Antiochena fuiſſe editos, ſed aliquos ſaltem aliunde collectos.

Cæterum etiam Gratianus diſt. 16. can. 11. recenſet hanc Synodum Antiochenam: geminum tamen admiſcet errorem: primum, quod dicat, canones illos præcipue ab Euſebio Palæſtinenſi fuiſſe conſtitutos; cum tamen tempore Synodi jam fuerit mortuus, ipſiusque ſucceſſor *Acacius* in ea præſens fuerit: alterum, quod dicat, tantum 29. adfuiſſe Patres, cum tamen 80. numerentur.

Concilium Antiochenum II. quatuor poſt annis ab Arianis coactum fuit. In quo prolixiorem fidei formulam ediderunt; eamque per legatos ad Epiſcopos Occidentis miſerunt. Verum ab iſtis rejecta fuit, eo quod omnes ejusmodi formulæ ipſis ſuſpectæ eſſent, in quibus verbi divini *Conſubſtantialitas* cum Patre non eſſet expreſſa.

ARTICULUS VII.

Obſervatio in Concilium Ariminenſe.

72. prænotanda.

Anno 351. in *Concilio Romano*, ad quod etiam Euſebiani a Julio Papa vocati fuerant, ſed inani excuſatione belli Perſici comparere detrectaverant, tanquam innocens abſolutus eſt S. Athanaſius; uti etiam in *Sardicenſi* anno 347. eodemque adhuc anno in *Mediolanenſi Concilio* hæreſis Ariana eſt damnata, *Valens* & *Urſacius* vero a communione ſuſpenſi, rogata venia, in gratiam recepti ſunt.

Verum illi reverſi ad vomitum, cum Liberius Papa Aquilejæ Concilium generale vellet indicere, apud Conſtantium, profligato Magnentio in Galliis tunc verſantem, cum *Saturnino* Arelatenſi Epiſcopo Ariano id effecerunt, ut *Arelate* anno 353. cogeretur *Conciliabulum* Arianum; in quo Epiſcopi Catholici Athanaſii damnationi ſubſcribere coacti ſunt, ſolo ferme *Paulino Trevirenſi* Epiſcopo conſtanter abnuente; qui propterea ab Arianis depoſitus, & in Phrygia exulare juſſus eſt; ubi anno 358. ſanctiſſime obiit.

Nec minus atrocem Tyrannidem Conſtantius cum Arianis ſuis in Orthodoxos Epiſcopos exercuit anno 355 in *Concilio Mediolanenſi*, quod ex Eccleſia in palatium translatum eſt. In hoc conventiculo, quos ante dixi, conſtantiſſimi pugiles, S. Euſebius Vercellenſis, & Dio-

Dionyſius Mediolanenſis (qui deceptus ſubſcripſerat antea,ſed ingenioſe ab Euſebio retractus fuerat) cum Lucifero Calaritano, Hilario Diacono Romano &c. in exilium ſunt ejecti, quod Nicænæ fidei firmiter inhærerent, nec damnationi Athanaſii vellent ſubſcribere. Eadem perſecutio anno ſequente in S. Hilarium Pictavienſem deſævit: dum enim Gallicanos Præſules adhortaretur, ut a communione Saturnini, Urſacii & Valentis ſe ſepararent; ab iſtis in *Conciliabulo Pyterrenſi* depoſitus, & in Phrygiam ejectus eſt.

Dum interea Ariani etiam & Semi-Ariani inter ſe decertarent, Semi Ariani in *Synodo Ancyrana*, Præſide Baſilio Ancyrano, anno 358. ſtatuerunt, Filium eſſe Patri in eſſentia ſimilem, non tamen ejusdem eſſentiæ. Annoque ſequente *Sirmii* alia rurſus procuſa eſt formula, in qua Filius per omnia ſimilis dicitur Patri, de ſubſtantia autem Dei nullam eſſe mentionem faciendam.

Utque hanc formam omnibus perſuaderet Conſtantius, Concilium generale indixit; in Orientale, nempe *Seleucienſe*, & in Occidentale, *Ariminenſe* videlicet, diviſum. Cumque Catholici Ariminenſes Patres adduci non poſſent, ut a forma Nicæna deflecterent, ſed Arianos damnarent, Conſtantius eorum Legatos Nicæam Thraciæ (Niſſam) pertraxit, coëgitque (ſicut Arimini detentos reliquos) ſubſcribere formulæ, a Semi-Arianis conceptæ; in qua ſuppreſſa voce *ſubſtantiæ* & *conſubſtantialitatis*, Filius *ſimilis* Patri dicebatur. His prænotatis

73. An in hæreſin lapſi. Jam oritur quæſtio, *an Ariminenſis Concilii Patres, ſubſcribendo illi formulæ, in hæreſin ſint lapſi?* quam quæſtionem hic breviter tractare vel ideo etiam juvat, quod Acatholici hinc argumentum petant, quo probent, totam erraſſe Eccleſiam: quod quidem inepte faciunt. Licet enim Ariminenſes Patres erraſſent in fide, neutiquam

74. Non erravit Eccleſia. tamen dici poſſet, totam erraſſe Eccleſiam; tum quod illegitimum hoc fuerit Concilium, a ſede Apoſtolica neque convocatum, neque præſidio directum, neque confirmatum unquam fuerit, ſed a Liberio, & Damaſo Pontifice tanquam tyrannicum conciliabulum reprobatum; tum quia caput Eccleſiæ, Summus Pontifex, ut dixi, cum S. Athanaſio, S. Euſebio Vercellenſi, S. Hilario Pictavienſi, S. Paulino Trevirenſi, S. Dionyſio Mediolanenſi, Lucifero Calaritano, multisque aliis diverſarum Provinciarum Epiſcopis, ac Clero Romano, nunquam ſubſcripſerunt, ſed conſtanter, quidquid vi actum eſt, ſunt deteſtati.

75. Non erant hæretici. Sed neque de ipſis Catholicis Epiſcopis, qui ſubſcripſerunt, dici poteſt, quod in hæreſin ſint lapſi. Nam formula, quæ eis ſub-

ſubſcribenda fuit obtruſa, re ipſa nihil continebat hæreticum: imo Ario in illa dicebatur anathema: licet ergo vox *conſubſtantialitatis* in ea fuerit omiſſa (quod etiam in Catholicis profeſſionibus quandoque factum fuerat) tamen eam, cum Ario diceretur anathema, ſubintellectam eſſe putabant. Cum igitur verba Catholicam doctrinam ſonabant, neque fraudem Arianorum adverterent, pacis ſtudio ſubſcribendum eſſe putabant. Bona igitur fide plerosque ſaltem egiſſe cenſendum eſt. Idque ex eo etiam patuit, quod, poſtquam fraus Arianorum fuerat detecta, illico ſint proteſtati, ſe *conſubſtantialitatem* Verbi cum Patre nunquam negaſſe, ſed eandem ſubintellectam crediſſe.

Teſtem habemus S. Auguſtinum, qui Epiſt. 48. de Ariminenſibus Patribus ait: *parvi ſenſus quod eſſent, deluſi ſunt obſcuris verbis, ut putarent, hoc credi ab Arianis, quod etiam ipſi credebant &c.* Additque, eos *verba inſidioſa intelligere non potuiſſe.* Hinc Ariani doctiſſimos Epiſcopos Catholicos, quorum aliquos paulo ante nominavi, prius varia in exilia ejecerant, ut ſimpliciores eo facilius circumvenirent. Addit denique S. Auguſtinus loc. cit. aliquos timore ceſſiſſe, & poſt ſimulatam conſenſionem ſtatim rediiſſe. 76. Quia decepti.

Synodus etiam Pariſienſis brevi poſt ſubſcriptionem illam celebrata, in Epiſtola ad Orientales Epiſcopos candide fatetur, ſimplicitatem ſuam fraude fuiſſe circumventam. *Cum ex litteris veſtris*, inquit, *fraudem ſe paſſam in Uſiæ ſilentio ſimplicitas noſtra cognoſcat -- nos quoque ab his omnibus, quæ per ignorantiam geſta ſunt, perperam referimus.*

Idem conſtat ex Hiſt. ſacra Sulpitii Severi, qui lib. 2. ſcribit: *Interea legatos Ariminenſis Concilii compellit Imperator uniri Hæreticorum communioni, eisdemque conſcriptam ab improbis fidem tradit, verbis fallentibus involutam, quæ Catholicam diſciplinam, perfidia latente, loqueretur. --- eadem fides ſimilem Patri Filium loquebatur: ſed interius aderat fraus parata, ut eſſet ſimilis, non eſſet æqualis.* Additque: *Valens tanquam noſtros adjuvans, ſubjecit ſententiam, cui occultus inerat dolus, Filium Dei, non eſſe creaturam ſicut cæteras creaturas: fefellitque audientes fraus -- quæ tum non intellecta, ſero animadverſa eſt.*

Neque objicias effatum illud S. Hieronymi in *Dial. adverſus Luciferianos*, ubi de lapſu Ariminenſium Patrum ſic loquitur: *tunc Uſiæ nomen abolitum eſt, tunc Nicænæ fidei damnatio conclamata eſt. Ingemuit totus orbis, & ſe eſſe Arianum miratus eſt.* Nam juxta S. Doctorem *Uſiæ* ſeu ſubſtantiæ nomen non eſt abolitum poſitive, ſed negative tantum; in quantum omiſſum fuerat: & in quantum A- 77. Objectio ex Hieronymo.

riani inde occaſionem captabant, illud etiam poſitive abolendi, tanquam nomen, quod in S. Scriptura non inveniretur. Nicæna autem fidei damnatio conclamata eſt, non ab Ariminenſibus Patribus Catholicis, ſed ab Arianis, qui triumphum cecinerunt, & gloriati ſunt, dogma ſuum (impium) fuiſſe approbatum. Ingemuit tum equidem orbis, tot Epiſcopos fuiſſe deceptos.

Sed dum addit S. Hieronymus *orbem ſe Arianum eſſe miratum*, hyperbolice loquitur. Certe ſemper multo plures in orbe erant Catholici, quam Ariani, ut conſtat ex Chriſtiana fortitudine illorum, qui Alexandriæ, Conſtantinopoli, Antiochiæ, Samoſatæ, Mediolani, aliisque locis Arianis reſtiterunt. Hinc S. Athanaſius in *Ep. Synod. ad Jovin. Imp.* teſtatur, exceptis paucis Arianis, omnes Eccleſias, quæ ſunt in Hiſpania, Gallia, Britannia, Italia, Dalmatia, Dacia, Mæſia, Macedonia, Achaia, Ægypto, Lybia, Ponto, Cappadocia, quæque ſunt per Orientem porrectæ, tenere fidem Catholicam; paucos autem quosdam, qui huic fidei contradicant, non poſſe orbi terrarum præjudicare.

Interpretandi autem ſic S. Hieronymum prolixe ſuppeditat cauſam ipſe S. Hieronymus; qui in Dialogo ſuo adverſus Luciferianos multis oſtendit, Epiſcopos Concilii Ariminenſis fuiſſe vere Catholicos, ſed ab Arianis, ac præſertim a Valente, in ſpeciem Arii blaſphemias abjurante, fuiſſe deceptos, ac propterea ab Eccleſia eſſe recipiendos: *cur damnaſſent eos*, ait inter cætera, *qui Ariani non erant? cur Eccleſiam ſcinderent, in concordia fidei permanentem? cur denique bene credentes obſtinatione ſua facerent Arianos?* Additque recipiendos proin eſſe, *non quod Epiſcopi eſſe poſſent, qui fuerant hæretici, ſed quod conſtaret, eos, qui reciperentur, hæreticos non fuiſſe.* Quomodo ergo in proprio ſenſu dicere potuit Hieronymus, totum orbem Arianum fuiſſe, ſi ne quidem Ariminenſes Patres juxta ipſum fuerunt Ariani aut hæretici?

78. Objectio ex S. Ambroſio.

Quando autem S. Ambroſius ait, perfide in Ariminenſi Concilio prævaricationis auctores, dum Imperatoris gratiam ſequuntur, Dei gratiam perdidiſſe, loquitur de Arianis, qui Catholicis fuerant auctores formulæ illi ambiguæ & fallaci ſubſcribendi. Intelligi etiam hic aliique textus poſſunt de quibusdam, Catholicis antea, Epiſcopis, qui tyrannicæ perſecutioni tandem ex infirmitate ceſſerunt, ac formulæ arianizanti ſubſcribendo ſunt lapſi. Neque enim omnes adeo fuiſſe ſimplices dicimus, ut fraudes Arianorum non adverterint; ſed id duntaxat aſſerimus, maximam Epiſcoporum

rum partem ambiguis verbis Catholicum ſenſum præſeferentibus, fuiſſe deceptam, atque inductam, ac proin in hæreſin non fuiſſe lapſam. Et hinc ipſum etiam Concilium Alexandrinum, hac ſuper re poſtea celebratum, diſcrimen facit inter eos, qui ex ignorantia ſubſcripſerant, & inter eos, qui auctores & defenſores perfidiæ fuerant.

ARTICULUS VIII.

Converſio rerum ſub Joviano.

Quamvis res Catholica ſub Juliano, ethnico licet Principe, Epiſcopis reſtitutis, refloreſceret, non deſierunt tamen Ariani odio implacabili Athanaſium perſequi, Eccleſiam Alexandrinam totumque ſuum Patriarchatum, plurimorum etiam gentilium converſione, ſanctiſſime reſtaurantem. Quare per gentiles Philopſophos, & aruſpices, in aula dominantes, eum accuſant, tanquam juratum Deorum hoſtem coram Juliano; qui propterea illum occidi imperat. Athanaſius, ut imminentem ſibi procellam evitet, cymbæ impoſitus fugit. Qua in fuga contigit ille occurſus, ac reſponſum datum ſatellitibus inſequentibus, Athanaſium non procul abeſſe.

At brevi deferbuit ille perſecutionis æſtus. Nam altero Imperii anno impius Julianus in expeditione Perſica ictus ſagitta, manu incerta immiſſa, interiit, anno Chriſti 362. ætatis 30. poſt confectum bellum Perſicum aliud atrocius in Chriſtianos meditatus. 79. Juliani interitus.

Exercitus annona & duce deſtitutus Imperatorem proclamavit *Jovianum*, Principem Pannonicum, probitate & religione eximium: qui non prius purpuram acceptavit, quam milites exclamarent, ſe Chriſtianos eſſe. Facta dein cum Sapore pace, licet difficili, exercitum, a Juliano in fauces velut Caudinas adductum, Antiochiam reduxit. Nihilque antiquius habuit, quam ut, revocatis impiis Juliani decretis, Imperium a ſuperſtitione & idolis purgaret; petita ab Athanaſio certa fidei regula. Ille, jam quarto ſedi ſuæ reſtitutus, ut optimi Principis vota impleret, & tempore rei Catholicæ tam oportuno uteretur, illico *Concilium Epiſcoporum* ex omni Ægypto, Thebaide ac Lybia *Alexandriæ* congregavit anno 363. confecta in eo, juxta ſymbolum Nicænum, Catholicæ fidei epitome, ac Imperatori ab ipſo Athanaſio, Antiochiam profecto, oblata; qua ita firmatus eſt, ut Arianis varios libellos offerentibus, 80. Alexandrinum.

bus, reſponderet, ſe nec latum unguem a fide Nicæna diſceſſurum.

81. Antiochenum Meletii. Cum igitur Ariani cernerent ſe fruſtra conari Auguſtum in ſectas ſuas pertrahere, ut illius favore potiantur, anno 363. in *Concilio Antiocheno*, quod *Meletius* Patriarcha Catholicus indixerat, Nicænam fidem ex integro receperunt, & propria ſubſcriptione approbarunt. 27. in Concilio præſentes erant Ariani Epiſcopi, interque eos ipſe *Acacius*, qui omnes, ſeu ſerio, ſeu ſimulato, Catholicam formulam, a ſe ſubſcriptam, Imperatori obtulerunt: fortaſſis purpuram magis Principis, quam Chriſtum adorantes.

82. Obitus Joviani. At frui diu non licuit Eccleſiæ religioſiſſimo hoc Principe, qui, anno necdum in Imperio exacto, in lecto repente mortuus eſt inventus. Creditum, vapore carbonum, in ejus cubiculo accenſorum, eſſe ſuffocatum. *Valentinianum*, pariter Pannonicum, atque inſignem bello ducem, Imperatorem ſurrogavit exercitus, propter religionis zelum a Juliano baltheo militari exutum, & in exilium pulſum.

ARTICULUS IX.

Furor Arianæ hæreſis ſub Valente.

Valentinianus Imperator, ut ut cætera præclarus, in eo tamen minus providus male conſuluit Eccleſiæ, quod fratrem *Valentem* in Imperii conſortem aſciverit, commiſſo illi Oriente, Occidentalibus provinciis ſibi reſervatis. Nam poſtquam Semi-Ariani *Lampſaci* in Helleſponto anno 365. *Concilium* celebraſſent contra Arianos puros, eosque una cum conciliabulo Ariminenſi damnaſſent, porrecta Liberio formula Catholica, ſunt recepti. At *Eudoxius* Conſtantinopolitanus Pſeudo-Epiſcopus, Arianorum tunc coriphæus, in aula adverſus Semi-Arianos & Catholicos erroris præſidium quæſivit; adeoque callide inſinuare ſe noverat apud Imperatricem ſinuoſus ſerpens, ut Ariana eam tabe infecerit, & per illam ipſum *Valentem* Imperatorem: ut adeo, antequam is ad bellum Gothicum proficiſceretur, ab eodem impoſtore Eudoxio voluerit baptizari; addito juramento, ſe fidem (Arianam) quam nunc edoctus eſſet ab Eudoxio, perpetuo conſervaturum, & quantum poſſet per univerſum Imperium propagaturum.

83. Lampſacenum.

84. Eudoxius Valentem pervertit.

Ab eo tempore, licet Valens, fratrem Valentinianum veritus, non ſtatim aperte perſequeretur Catholicos, plenam tamen Eudoxio & Arianis inſaniendi licentiam permiſit.

Hac

Hac freti adverſus Semi-Arianos, a quibus Antiochiæ fuerant damnati, *Singeduni conciliabulum* cogunt, in quo, authoribus Urſacio & Valente, confirmata formula Ariminenſis conciliabuli. At fruſtra ad ſubſcribendum invitarunt Semi-Arianos, qui abſolute volebant poni in Symbolo, Filium Patri etiam in *ſubſtantia* eſſe ſimilem; quod nolebant Ariani, negantes pertinaciter ſimilitudinem in ſubſtantia aut eſſentia. 85. Singedunenſe.

Occidentale Imperium jam ferme purgatum erat ab Ariana fæce; qua tamen, præter pauculos alios, adhuc contaminatus manſit *Auxentius* Mediolanenſis Epiſcopus. Hunc, Arianorum more, ambiguis vocabulis decipientem, & Catholicum ſe ſimulantem, recipi in communionem Valentinianus voluit, præſertim, ubi a S. Hilario adactus fuit ſuam fidem clare manifeſtare. Nam veram ac orthodoxam de Filio Divino fidem ore, voce, ac ſcripto, coram Imperatore profeſſus eſt; at Arianam mendax impoſtor in mente retinuit: alioſque deinceps perrexit decipere, præſertim Illyricos Epiſcopos. 86. Auxentii dolus.

Quare Damaſus Papa, qui Liberio ſucceſſerat, rogatus ab Athanaſio, ut noxium hoc pus ab Eccleſiæ corpore abſcinderet, indicto gemino *Romano* Concilio, primo quidem *Urſacium*, & *Valentem* tanquam hæreticos damnavit anno 367. dein anno 369. in altero Concilio etiam *Auxentium*, ab omnibus vitandum publice denuntiatum. In eisdem Damaſus ſimul reprobavit conciliabulum Ariminenſe, ejusque formulam arianizantem, atque definivit, ſolum Nicænum ſymbolum ab omnibus tenendum. Qua ratione brevi lues Ariana in Occidente extincta eſt. 87. Romanum.

At alia multo in Oriente rerum facies: ubi Valens Imperator, pace cum Gothis inita abjecta que larva, Arianam hæreſin, ab Eudoxio hauſtam, publice profeſſus, impium edictum edidit, quo jubebat, omnes Epiſcopos a Conſtantio relegatos, & a Juliano reſtitutos, Eccleſiis ſuis expelli. Claſſicum hoc erat, quo Arianus furor denuo armabatur in Catholicos. Pulſi paſſim orthodoxi Epiſcopi, ſubſtitutis Arianis. Athanaſius, ut populo Alexandrino, ſui amantiſſimo, parceretur ultro, furori cedens, in latebras paterni ſepulchri ſe abdidit. Verum poſt quatuor menſes juſſus a Valente reſtitui, altero poſt anno, nempe 371. ſancte obiit. Miles profecto Chriſtianus, in quem poteſtas tenebrarum totum armamentarium ſuum exhauſit, herosque imcomparabilis, qui bellis adverſus Arianos geſtis & ætatem ſuam & memoriam omnium ſæculorum implevit, vel fugiendo Victor, & ad ultimum glorioſus trimphator. 88. Perſecutio Valentis. 89. Athanaſii obitus & elogium.

90. Martyres. Sed & plurimi alii per totum Orientem heroes orthodoxi in atrociſſima Valentis perſecutione, admirabili in exiliis, ac tormentis conſtantia, pro fide decertarunt, vel animam ſuam dantibus paſtoribus pro ovibus ſuis. Atque ut ex uno facinore & tyranni immanitatem & Martyrum virtutem arguas, octoginta viri Eccleſiaſtici Ordinis, ab urbe Conſtantinopolitana ablegati Nicomediam ad Valentem, ut rogarent quietem a diris perſecutionibus. Quos ille omnes, in fide conſtantes, navi impoſitos, cum navi comburi juſſit. Et dedit tunc Deus magnos Eccleſiæ viros, qui eam tot malis preſſam ſuſtentarent, Baſilios, Gregorios, Nyſſenum, & Nazianzenum, Meletios, Barſetes &c.

91. Gothi Ariani. Laborabant hi equidem ſtrenue pro cauſa Dei; impedire tamen non poterant, quin Gothi, gens Borealis, a mari Balthico ad Danubium & Euxinum usque Pontum tum exporrecta, magnamque partem Catholicam fidem jam profeſſa, Ariana lue inficerentur, a quibus poſtea per Occidentem etiam circumlatus error. Origo mali *Eudoxius*, Conſtantinopolitanus Pſeudo-Epiſcopus, qui Valentem ante perverterat. Ulphila. Hic enim *Ulphilam* Gothorum Epiſcopum, apud Valentem legatione fungentem, Ariana peſte afflavit: quam dein ſecum in vaſtum illum populum, qui Oſtrogothos, Viſigothos, Vandalos, & Gepidas complectebatur, infelix intulit miſeranda tot animarum ſtrage: quam adaugebant Ariani Epiſcopi a Valente ad eos miſſi: ne forte unus lupus non ſufficeret depaſcendo tanto gregi.

92. Interitus Valentis. At incubuit tandem ſcelerato Principi cœleſtis ultio; nam ingenti clade affectus a Gothis dum fugeret, ſagitta ſauciatus, cum tugurio, in quod ſe abdiderat, combuſtus eſt; vindicante Deo Antiochenum tot Martyrum incendium.

ARTICULUS X.

Ariana hæreſis extincta in Oriente ſub Gratiano & Theodoſio.

93. Valentinianus II. *Gratianus*, patre Valentiniano jam ante pie demortuo, in Imperio Occidentali ſucceſſit, aſſumpto in ſocium fratre ſuo *Valentiniano II.* qui ex Juſtina, matre Ariana, genitus, imbibito cum lacte contagio, perſequebatur Catholicos Mediolani, ac præſertim S. Ambroſium; qui mortuo Auxentio Ariano, infantis voce deſignatus in Epiſcopum Mediolanenſem, licet adhuc eſſet laicus, imo ne quidem baptizatus, unanimi ſuffragio electus, Juſtinæ aliorumque

rumque Arianorum conatibus ſtrenue reſtitit, donec ea mortua Valentinianus ſe totum ſancto huic Præſuli permitteret: occiſus tamen ab Arbogaſto, militiæ Præfecto, quem exauthoraverat, Viennæ in Gallia, antequam Ambroſius ad impertiendum ei baptiſmum adveniſſet.

Gratianus Princeps pientiſſimus, cæſo a Gothis Valente pa- 94.
truo, Orientis etiam imperium adeptus, publico mox edicto omnes Gratianus.
Catholicos Epiſcopos, quos Valens ac Ariani ex Eccleſiis ſuis ejecerant, juſſit reſtitui; commiſſoque Oriente *Theodoſio*, Hiſpano Du- 95.
ci præclaro, in Occidente a *Maximo* Tyranno per Androgathium Theodoſius.
eſt interemptus. Cumque *Maximus*, a Theodoſio & Valentiniano
II. agnitus conſors Imperii (cujus ſedem Treviris fixerat) transalpi- Maximus
nis Provinciis non contentus, occupata etiam Italia, Valentinianum II. Gratiani fratrem in exilium expuliſſet, a Theodoſio eſt reſtitutus, victo ingenti prælio Maximo, & Aquileæ a militibus diſcerpto. Interempto autem, ut dictum, Valentiniano, Occidentale rurſus Imperium cum Orientali ſub Theodoſio coaluit. Qui devictis Tyrannis, Gothis, Vandalis & Hunnis, religioni inſtaurandæ animum adjecit, ejectis ubique Arianis Pſeudo-Epiſcopis, collectaque per Damaſum Papam *ſecunda Generali Synodo*, Filio Divino ac Spiritui ſancto Divinitatem juxta Nicænum Symbolum Patri æterno *conſubſtantialem* aſſeruit.

Satisque compoſitæ jam erant contra hæreticos res Orientis, cum tamen adhuc ſchisma pertinax Antiochenum Catholicos ipſos
ſcindebat. Lucifer Calaritanus, Pontificis per Orientem legatus, 96.
Meletium Antiochiæ Epiſcopum depoſuit, eo quod prius Arianus Schiſma An-
fuiſſet, & *Paulinum* ei ſubſtituit. Multo igitur tempore duo erant tiochenum.
Antiochiæ Epiſcopi Catholici, populo in duas partes ſciſſo, & quidem tanta pertinacia, ut locus vix eſſet remedio. Unde a Concilio utrique permiſſus Epiſcopatus, utroque ſuæ parti præeſſe juſſo. Mortuo ſubin Meletio, contra juramentum pars Meletiana elegit *Flavianum*, sicque ſchiſma uſque ad tempora Innocentii I. perduravit, diſſimulante Eccleſia, ad evitanda majora mala.

Anno deinde 381. celebratum eſt *Aquilejenſe* Concilium Præſide 97.
Ambroſio, congregatis Galliæ, Italiæ, & Pannoniæ 32. Epiſco- Aquilejenſe.
pis, contra *Palladium* & *Secundianum*, Arianos Epiſcopos, qui damnati, more hæreticis conſueto, ad Generale Concilium appellarunt. At Ambroſius Gratianum Imperatorem monuit, indignum eſſe propter rebelles duos homines, quibus per Synodum particularem ſatis eſſet proviſum, omnes totius orbis convocari Epiſcopos.

98. Romanum. Voluit tunc Damaſus Papa celebrare *Romæ Generale Concilium*, ex Orientali & Occidentali Eccleſia collectum, jamque Gratianus & Theodoſius ſuum ad hoc conſenſum dederant. Verum Orientales Epiſcopi ſe excuſabant, quod lupis Arianis adhuc hinc inde ululantibus, paſtores non poſſent tanto tempore abeſſe gregis periculo. Re ipſa timebant plures, ne eorum electio, contra SS. Canones facta, decerneretur irrita: nam poſtquam S. Gregorius Nazianzenus Epiſcopum Conſtantinopolitanum depoſuit, electus eſt *Nectarius*, vir Catholicus quidem, ſed laicus, & pro abuſu illius temporis dilato baptiſmo adhuc catechumenus, quam gnarus aulicarum & politicarum artium, tam rudis Eccleſiaſticarum. Huic tamen multi adhærebant Epiſcopi. Præterea timebant Flaviano Antiocheno, iisque, qui ab his ordinati fuerant. Quare ex Orientalibus pauci venerunt ad *Romanum Concilium*: ſed *particulare Conſtantinopoli* rurſus celebrarunt: litteras tamen miſerunt Damaſo, excuſationis & obſequii plenas, una cum geſtis Orientalis Concilii, quod a Damaſo confirmatum fuit, quoad Canones fidei.

Porro in hoc *Concilio Romano* cuilibet Pſalmo Divini Officii juſſum eſt addi: *Gloria Patri: & Filio &c.* propter Arianos, qui laudationem illam SS. Trinitatis, jam inde a temporibus Apoſtolorum in Eccleſia uſitatam, corruperant, dicendo: *Gloria Patri, per Filium, in Spiritu ſancto;* ne videlicet æqualitatem Divinarum Perſonarum exprimerent.

ARTICULUS XI.

Obſervatio circa ſchiſma Antiochenum.

§. I.

Synopſis Hiſtorica.

Fructus inter alios Eccleſiæ funeſtos, quos Ariana hæreſis protulit, non ille poſtremus fuit, quod inter ipſos etiam Catholicos diſcordias ac ſchiſmata excitaverit, vel eisdem magna ſaltem ex parte occaſionem dederit. Quibusque medium oportunum afferre ſacroſancta Eccleſiæ Concilia ſunt conata.

Has inter ſciſſuras primum facile locum obtinet *ſchiſma Meletianum.* Quod ſupra, ut ordo nexusque rerum geſtarum conſtet, ſparſim tactum, hic in unam epitomen breviter juvat colligere.

Poſt-

Poſtquam igitur Conſtantius Imperator, Arianorum inſtinctu, ſanctum *Euſtathium*, qui in Nicæna Synodo facunda piaque oratione Conſtantinum M. totius ſanctiſſimi cœtus nomine ſalutaverat, a Patriarchatu Antiocheno motum, in exilium ejecerat, non alia ex cauſa, quam quod vir cordatus eſſet, atque a Nicæni placitis nollet deflectere; in ejus locum, vi præpollente, intruſus eſt *Eudoxius*, Arianorum tunc temporis princeps. Cum quo pars Civitatis Catholica communicare detractans, ſeorſim ſuos cœtus agebat: *Euſtathiani* exinde nuncupati, quod Euſtathio Epiſcopo ſuo, licet exuli, conſtanter adhærerent; multum diverſi ab Euſtathianis hæreticis. 99. Euſtathius. Eudoxius.

Cum autem Eudoxius, contra SS. Canones, tunc temporis viridi obſervantia florentes, ab Antiocheno ad Conſtantinopolitanum Epiſcopatum a Conſtantio fuiſſet translatus, Ariani *Meletium*, Sebaſtenum ante Epiſcopum, quem ſuarum partium eſſe credebant, in Antiochena Cathedra eidem ſuffecerunt (anno 361.) Meletius.

At Meletius publica in concione, præter omnem exſpectationem Arianorum, ſecundum fidem Nicæni Concilii Deum unum in ſubſtantia trinumque in Perſonis publice confeſſus eſt. Et quo Ariani ab eo ſe ſepararunt, Orthodoxus vero populus partim Meletium agnoſcebat Epiſcopum, partim eundem repudiabat, eo quod ab Arianis potiſſimum fuiſſet electus & ordinatus. Ut adeo alii eſſent *Ariani*, alii *Meletiani*, alii *Euſtathiani*.

Ejecto ſubin Arianorum fraude Meletio, intruſus eſt *Euzojus*, Arianæ impietatis miniſter nefarius. At cum Julianus expulſis a Conſtantio Epiſcopis ſedes ſuas repetendi copiam fecerat, rediit Antiochiam Meletius: necdum tamen ab omnibus Orthodoxis agnitus.

Quare *Lucifer*, Calaritanus in Sardinia Epiſcopus, Pontificius per Orientem legatus, ut turbas illas componeret, exauctorato Meletio (eo quod ab hæreticis eſſet ordinatus) *Paulinum*, virum integerrimum (a quo poſtea S. Hieronymus ordinatus eſt Presbyter) Epiſcopum Antiochenum inauguravit. 100. Paulinus.

Verum non extinctum, ſed auctum eſt hoc pacto incendium. Sic enim duo rurſus, contra SS. Canones, prodibant ejusdem civitatis Epiſcopi, Meletius & Paulinus, utroque Sectatores ſuos Catholicos trahente: quibus tertius acceſſerat Euzojus, Arianorum Epiſcopus.

Sub idem tempus Euſebius Vercellenſis, alter Sedis Apoſtolicæ per Orientem legatus in *Concilio Alexandrino* una cum S. Athanaſio 101. Euſeb. Vercell.

naſio ſtatuit, lapſis in Ariminenſi Synodo, reverſisque, ſedes ſuas Epiſcopales relinquendas, & ordinationes eorum habendas ratas. Abſoluto autem Concilio Euſebius & ipſe Antiochiam profectus eſt; ubi improbans, quod Lucifer alium pro Meletio ſurrogaſſet Epiſcopum, neutri parti communicavit, ſed indignatione motus receſſit. Lucifer autem, cum factum ſuum ab Euſebio improbari cerneret, improbavit & ipſe decretum, quod Euſebius cum Athanaſio Alexandriæ fecerat recipiendi videlicet lapſos, eoſque in priſtinam dignitatem reponendi. Unde ſchiſma excitavit, ut ſupra meminimus.

Aucto ſic Antiocheno ſchiſmati novum incrementum addidit controverſia de voce *hypoſtaſis*. Meletius enim cum ſuis tres in Deo ſtatuebat hypoſtaſes, Pauliniani vero unam tantum, hæreſinque ſibi mutuo objiciebant; illi iſtis Sabellianam, hi illis Arianam. Error non in re, ſed voce fuit, Meletiani enim per *hypoſtaſim* ſubſiſtentiam ſeu perſonalitatem intelligebant, Pauliniani vero ſubſtantiam.

Pulſo ſubin Meletio a Valente Imperatore in alterum exilium, ſed a Gratiano revocato, tolli viſum eſt ſchiſma: conventum enim eſt inter Meletianos, & Paulinianos, ut mutua communione ſervata, uterque ſuæ partis eſſet Epiſcopus, ſuperſtes vero poſt mortem alterius ſolus Eccleſiam Antiochenam regeret; hancque pactionem Epiſcopi plures juramento confirmarunt.

102. Flavianus, Sed recruduit, cum contra pactionem iſtam, mortuo Meletio, *Flavianus* ei eſt ſubrogatus. Quod graviter ferens Damaſus Romanus Pontifex, communicare cum Flaviano recuſavit (utpote perjuro, & ſchiſma nutriente) & *Evagrium* fovit, poſt mortem Paulini ordinatum. (Quidam ſcribunt, Evagrium ab ipſo Paulino, contra SS. Canones, deſignatum & ordinatum fuiſſe ſucceſſorem.)

Et Evagrius.

Siricius Papa, ſucceſſor Damaſi, Flavianum ad dicendam cauſam Romam citavit; cum autem ſibi diffidens non compareret, Siricius in *Capuano Concilio* cauſam illam Theophilo Alexandrino cognoſcendam delegavit. Qui, perſpecta Antiochenorum pertinacia, e re Eccleſiæ eſſe cenſuit, ut uterque ſuæ parti interim relinqueretur Epiſcopus, atque interceſſione ſua Flaviano ſedis Apoſtolicæ communionem obtinuit.

Licet autem, Evagrio mortuo, nullus fuerit ſubrogatus, pars tamen, quæ illi adhæſerat, privatos in cœtus collecta, communionem cum Flaviano declinavit; donec paulatim, odiis & præjudiciis mitigatis, ſub unius Epiſcopi gubernationem redierunt.

§. II.

§. II.

Utrum Meletius, an vero Paulinus fuerit legitimus Antiochiæ Epiſcopus?

Ratio dubitandi eſt, quia SS. Canones prohibent, duos ſimul ejusdem civitatis aut Diœceſis eſſe Epiſcopos. Ergo alterutrum illegitime intraſſe neceſſe eſt.

Ex altera vero parte videtur difficulter determinari, quisnam ex illis ſit habendus pro vero Epiſcopo: cum uterque graves pro ſe rationes habeat.

Nam imprimis uterque fuit vir *ſanctus*, atque inſignibus laudum encomiis a Sanctis Patribus celebratus, tanquam invictus Nicænæ Orthodoxæ fidei contra Arianos vindex. Difficulter ergo quivis ex illis velut uſurpator proſcribitur. Et quidem de ſanctitate Paulini nemo eſt, qui dubitet. S. Hieronymus non ab alio Epiſcopo voluit ordinari ſacerdos. Ipſi Imperatores, Conſtantius & Valens, licet alios paſſim ejicerent Orthodoxos Epiſcopos, adverſus Paulinum tamen, ſanctitatem ejus reveriti, nihil admodum moliebantur, æmulo ejus Meletio ab utroque in exilium pulſo. 103. Uterque ſanctus.

Sed nec minore ſanctitate fulgebat *Magnus Meletius*, eruditione vero etiam majore. Unde utraque Eccleſia, Latina & Græca, in ſanctorum eum faſtos retulit ad 12. Februarii: ad quam diem vitam ejus & acta exhibet Bollandus: atque inſigne ejus elogium exſtat in Martyrologio Romano ad eandem diem. Merita ejus in Eccleſiam plurimum extollunt SS. PP. præſertim Baſilius, Gregorius Nazianzenus, Chryſoſtomus, Gregorius Nyſſenus, quibuscum familiariſſime vixit. Scriptores denique paſſim eum *Magnum Divinum hominem*, aliisque nominibus, grandem æſtimationem præferentibus, compellant. Talem autem tantumque virum iniquæ uſurpationis, ac ſchiſmatis arguere, videtur difficile.

Contra vero eum ab Arianis potiſſimum electum eſſe Epiſcopum Antiochenum, ex Socrate, Theodoreto, & Sozomeno conſtat, ut haberent iſti hæretici doctum facundumque hominem, qui Antiochenis Arianiſmum perſuaderet. Interfuerat etiam quibusdam Arianorum Conciliabulis. Unde S. Epiphanius hæreſi 73. & S. Hieronymus in Chronico eundem Semi-Arianis videntur accenſere. Igitur ante Epiſcopatum Antiochenum videtur aut fuiſſe Arianus, aut talem ſimulaſſe, vel ſaltem fidem non eo, quo decebat, 104. Contra Meletium.

bat, modo, profeſſum eſſe. Cur enim alias Ariani eum pro ſuo habuiſſent? & hinc Damaſus Pontifex & Occidentalis Eccleſia cum eo non communicaſſe, ſed Paulinum pro legitimo Epiſcopo habuiſſe dicitur, utpote a Lucifero Calaritano, Pontificio Legato rite ordinatum.

Ad hanc difficultatem reſpondet Natalis *Diſſert.* 15. & 34. *in Hiſt. Eccleſ. Sæc. IV.* Meletium nunquam fuiſſe hæreticum aut ſchiſmaticum: eos enim, qui dicebant Filium *ſimilem* eſſe Patri, vocem vero *conſubſtantialitatis* certis de cauſis reſpuebant, Catholice ſenſiſſe, ſatisque fidem Nicænam expreſſiſſe. Horum autem e numero fuiſſe Meletium. Arianos proin falſo exiſtimaſſe, eum partibus ſuis eſſe addictum. S. Epiphanium in his rebus minus eſſe accuratum. S. Hieronymum vero ubique eſſe in S. Meletium paulo iniquiorem, virum enim fervidæ indolis, (S. Hieronymum) & Paulini partibus, a quo fuerat ordinatus ſacerdos, omnino addictum, falſis rumoribus, quos de Magno Meletio ſpargebat invidia, facilius credidiſſe, quia ipſum ut Epiſcopi ſui æmulum, ſit averſatus. Quod denique communionem cum Romano Pontifice ſpectat, ſufficere, ad conſervationem Eccleſiaſticæ unitatis, *mediatam* cum illo communionem. Hanc auten conſervaſſe Meletium: licet enim immediate cum Pontifice & Occidentali Eccleſia non communicaverit, paratum tamen fuiſſe ad hanc communionem, atque immediate communicaſſe cum S. Baſilio, S. Gregorio Nyſſeno, aliisque Orthodoxis Orientis Epiſcopis, qui immediate ſedi Apoſtolicæ, & Eccleſiæ Occidentali fuerint conjuncti: adeoque, his mediantibus, etiam Pontifici fuiſſe conjunctum. Talem autem nullatenus eſſe ſchiſmaticum, qui *mediatam* ejusmodi conjunctionem conſervet. Hæc Natalis: cujus ea eſt ſententia, Meletium potius fuiſſe legitimum Epiſcopum, quam Paulinum, eo quod ille prior fuerit electus.

105. Natalis Opinio.

Verum ex his duriora aliqua eſſe videntur, quam ut iis poſſim ſubſcribere. Nam imprimis aliud eſt, Patrem & Filium eſſe *ejusdem ſubſtantiæ*, aliud eos eſſe *ſimiles in ſubſtantia.* Duo homines ſimiles ſunt in ſubſtantia, ſive in natura humana, non tamen ſunt ejusdem ſubſtantiæ, aut naturæ. Unde illi, qui dicebant, Filium eſſe Patri ſimilem in ſubſtantia, vocabantur *Semi-Ariani*, qui cenſebantur hæretici: quia æquivoca hac *ſimilitudinis* voce intelligebant, Filium non habere eandem numero naturam, ſed ſimilem. Et cur alias erraſſent Patres Ariminenſis Concilii, in quo ſubſcribebant formulæ, quæ tacita conſubſtantialitate, continebat, *Filium eſſe Patri ſimilem?*

106. Criſis de illa.

Deinde

Deinde difficulter etiam dicitur, majus jus ad Epiſcopatum ſtetiſſe penes Meletium, quam Paulinum. Nam, quidcunque ſit de fide, quam Meletius ante illum Epiſcopatum habuit, certum eſt, Arianos non fuiſſe legitimos electores. Cum igitur, utpote hæretici, nullam habuerint poteſtatem eligendi Prælatum Eccleſiæ, ipſo jure omnino irritam fuiſſe eorum electionem, cenſeri oportet. Et hinc qualis, quantusque demum eſſet Meletius, ſedes Apoſtolica, S. Athanaſius, S. Epiphanius, S. Hieronymus, & Occidentalis Eccleſiæ Epiſcopi, merito Paulini cauſam probabant, tanquam a Legato ſedis Apoſtolicæ promoti. Deinde dubitari vix poteſt, quin Meletius ante electionem illam cum Arianis ſaltem communicaverit, alias enim illum non elegiſſent. Irrita autem erat electio illius, qui cum hæreticis communione eſt conjunctus, licet cæteroquin Orthodoxe ſentiat. Et hinc etiam ſtatim magna populi Catholici Antiocheni pars electioni illi reclamabat, quæ deinde Paulino adhærebat, nec adduci poterat, ut Meletium, etiam poſtquam fidem Nicænam publica in concione profeſſus fuerat, Epiſcopum ſuum agnoſceret.

Neque obſtat, quod *Alexandrina Synodus*, ſub S. Athanaſio & Euſebio Vercellenſi celebrata, ſtatuerit, Arianos Epiſcopos, qui converſi Nicænam fidem ex integro profiterentur, in ſedibus ſuis eſſe relinquendos. Nam antequam hic Concilii Canon Antiochiam erat perlatus, Paulinus a Lucifero Calaritano jam fuerat Epiſcopus ordinatus. Spoliari proin jure ſuo quæſito non debuit; præſertim cum eſſet vir ſanctiſſimus, nunquam dubiæ fidei, ſed ſpretis Tyrannorum minis conſtanter ejusdem profeſſor intrepidus.

Neque tamen hæc eam in partem diſputo, ut Meletii ſanctitati, aut præclaris in Eccleſiam meritis, atque Patrum Orientalium encomiis, quidquam detractum velim. Multos Sanctos ſancta veneratur Eccleſia, qui non ſemper fuerunt ſancti. Sit dubia ejusdem ante Epiſcopatum Antiochenum fides (certe Ariani eum ſuum eſſe crediderant) ſit etiam, non tantum communicaſſe cum hoſtibus Eccleſiæ, ſed etiam Semi-Ariana labe infectum fuiſſe, aut ſaltem plus juſto Orthodoxiam ſuam diſſimulaſſe; certum nihilominus eſt, eum, poſtquam Epiſcopus Antiochenus eſt renuntiatus, contra omnem exſpectationem Arianorum, ad amuſſim formulæ Nicænæ fidem Orthodoxam publice eſſe profeſſum, ejusque fidei cauſa multas dimicationes cum Arianis ſuſcepiſſe, ter exilium paſſum, ſub Conſtantio nimirum, Juliano, & Valente, atque inſigni ubique ſanctimonia vitam ſuam informaſſe, communionem denique cum

Damaſo Pontifice, quantum per ipſum ſteterat, omni ope procuraſſe, ac denique etiam obtinuiſſe.

107. Obtinuit comunionem cum Eccleſia. Negat quidem hoc ultimum Natalis; at inde credibile admodum redditur, quod non videatur veroſimile, Eccleſiam Romanam in ſuos Sanctorum faſtos relaturam fuiſſe hominem, qui extra communionem cum ſede Apoſtolica obiiſſet. Certe, poſtquam cum Paulino pactionem illam inierat, ut ſuperſtes ex ipſis ſolus Eccleſiam Antiochenam regeret, ac quievit Damaſus, hocque pacto ſtari voluit, ac proin utrumque interim eſſe Epiſcopum indulſit. Et ſane non eſt credibile, S. Baſilium, S. Gregorium Nyſſenum, aliosque Orientalis Eccleſiæ ſanctiſſimos viros Meletium in ſuam communionem, quin & intimam familiaritatem recepturos, atque tantis laudibus tanquam ſanctiſſimum Epiſcopum exornaturos fuiſſe, ſi Romanæ Eccleſiæ, omnium Eccleſiarum matri, non fuiſſet conjunctus.

Sed & monumenta non obſcura obtentæ illius communionis habentur. Nam cum Damaſus Appollinaris hæreſin damnaſſet in *Concilio Romano*, Epiſtolam ea de re ad Orientales miſit, cui etiam Meletius proprio nomine ſubſcripſit in *Concilio Antiocheno*. Et in libello Synodico hujus Concilii dicitur, Meletium ad Damaſum & Epiſcopos Occidentales divinam miſiſſe expoſitionem fidei contra Marcellum, Photinum, & Appollinarem. Quod ſignum eſt, eum cum iis communicaſſe.

Concilium etiam *Aquilejenſe*, anno 381. celebratum, in epiſtola ad Imperatores ſcripta aſſerit, velle ſe, ut ſervetur pactum, quo pax Antiochenæ Eccleſiæ fuit inita. Ergo poſt illud ſaltem pactum, inter utrumque Epiſcopum initum, Meletius ab Occidentali etiam Eccleſia fuit receptus, & agnitus Epiſcopus. Sane Paulinus, qui Apoſtolicæ ſedi fuit conjunctiſſimus, nunquam ejusmodi pactum iniiſſet, vi cujus Meletium partis, ipſi adhærentis, Epiſcopum agnovit, niſi cum conſenſu Damaſi Pontificis.

Denique S. Hieronymus, licet a Meletio alienior, ex Oriente, ubi tunc verſabatur, ad Damaſum ſic ſcripſit: *ego clamo: ſi quis Cathedræ Petri communione jungitur, meus eſt. Meletius, Vitalis, Paulinus tibi hærere ſe dicunt.* At Meletium, virum tunc ſanctum, mentitum eſſe, non eſt credibile.

108. Sententia media. Licet ergo Meletius initio non fuerit legitime electus Epiſcopus, tamen poſtea a ſede etiam Apoſtolica & Occidentali Eccleſia eſt acceptatus & agnitus, ſicque in unione cum Eccleſia ſancte obiit Conſtantinopoli, quo ad Concilium vocatus fuerat, anno 381.

ejus-

ejusque corpus ſolenni ritu Antiochiam eſt translatum, eum omnes, ut inquit Theodoretus, qui dicendo aliquid poterant, funebribus orationibus laudarunt, tanquam abſolutum exemplar ſancti Epiſcopi. Hos inter fuere Gregorius Nazianzenus, & Nyſſenus, ac S. Joannes Chryſoſtomus, (Meletii quondam diſcipulus) cujus oratio exſtat apud Bollandum ad diem 12. Februarii: ubi plura de ejus vita, virtutibus, ac eruditione poſſunt legi.

Atque hac via commode conciliantur varia de ipſo teſtimonia, quæ inter ſe videntur contraria. Nam qui de hæreſi eum ſuſpectum habent, intelligendi ſunt de tempore, quo Sebaſtenus adhuc erat Epiſcopus. Qui vero ſanctitatem ejus prædicant, de tempore, quo Antiochenus fuit Epiſcopus, & communionem Eccleſiæ tandem obtinuit, ſunt exaudiendi. Adeoque poſtquam communionem cum Eccleſia Romana obtinuit Meletius, uterque fuit verus Antiochiæ Epiſcopus; uterque videlicet populi ſibi adhærentis, ſicut in eadem urbe plures ſæpe ſunt Parochi.

ARTICULUS XII.

Obſervatio circa ſchiſma Luciferianum.

Concilium Alexandrinum, a S. Athanaſio, & Euſebio Vercellenſi, 109.
Legato Liberii Papæ, Juliano imperante, celebratum, ſtatuerat Synopſis
inter alia de Epiſcopis, in Concilio Ariminenſi lapſis, ut videlicet, Hiſtorica.
qui ex ignorantia, vel tormentis victi, ſubſcripſiſſent, ad priſtinam Epiſcoporum dignitatem admitterentur, ſi ſerio ab errore ſuo reſipiſcerent. Hancque ſanctionem ipſe etiam Liberius Papa approbavit.

Verum diſplicuit *Lucifero Calaritano* (Calari videlicet in Sardinia Epiſcopo) tunc temporis Apoſtolico per Orientem Legato, invictiſſimo cæteroquin adverſus Arianos pugili, exilium etiam propterea paſſo. Sed cum rigidæ omnino eſſet diſciplinæ, & inflexibilis indolis, aperte inſectatus eſt illum Concilii Alexandrini, de recipiendis in priſtinam dignitatem Epiſcopis lapſis, Canonem, licet a ſede Apoſtolica jam approbatum.

Hanc ſuam contradicendi pertinaciam tum maxime obfirmavit, cum cerneret, ab Euſebio Vercellenſi, altero ſedis Apoſtolicæ per Orientem legato, improbari acta ſua Antiochena, circa Paulinum, de quo paulo ante meminimus, repudiato Meletio, in Epiſcopum conſecratum. Tum enim & ipſe apertius & vehementius Alexandrina acta Euſebii circa recipiendos lapſos reprehendit.

Atque ex Apoſtolica ſua legatione, quam in Aſia obierat, Calarim in Sardiniam ad ſuum Epiſcopatum redux, communicare noluit cum lapſis Epiſcopis, in Eccleſiam receptis, neque cum Epiſcopis, qui talibus receptis communicarent; ſicque ſchiſma excitavit, quod a ſuo auctore *Luciferianum* eſt appellatum, trahens poſt ſe ſyrma ſequacium, qui ab eo *Luciferiani* ſunt dicti. Simile hoc ſchiſma erat Donatiſtico; quia ſe ſolos puros exiſtimantes, cum orbe terrarum tanquam polluto communicare nolebant: atque hac ratione ab Eccleſiæ unitate ſe ſeparabant.

110. An hæreticus fuerit. Diſputari hic poſſet, an Lucifer Calaritanus tantum fuerit ſchiſmaticus, an vero etiam hæreticus? quæ res inde dependet, an tantum negaverit, Epiſcopos lapſos fuiſſe reſtituendos, & ſedi Apoſtolicæ ſolummodo obedientiam præſtare detrectarit? An vero etiam negarit, obediendum eſſe in hac re Eccleſiaſtica ſummo Pontifici, atque Eccleſiæ. Si primum, non fuit hæreticus, ſed ſchiſmaticus tantum: quia quæſtio, an lapſi in Arianam hæreſim Epiſcopi, ſi pœniteant, ſint reſtituendi in priſtinam dignitatem, non pertinet ad dogmata fidei, ſed ad diſciplinam duntaxat; & inobedientia adverſus ſummum Pontificem per ſe non facit hæreticum, ſed ſchiſmaticum.

Si vero inſuper negavit, obediendum eſſe ſedi Apoſtolicæ, & Eccleſiæ, fuit vere hæreticus; quia dogma fidei eſt, in rebus Eccleſiaſticis obediendum eſſe Eccleſiæ. Non legitur autem docuiſſe aut credidiſſe, non eſſe obediendum ſedi Apoſtolicæ & Eccleſiæ, neque aliam hæreſin propugnaſſe, in ſchiſma igitur, non vero in hæreſin prolapſum eſſe dicendum eſt. Cum autem pariter nulla habeantur documenta, quod inobedientiam ſuam & pertinaciam depoſuerit, probabilius tanquam ſchiſmaticus extra Eccleſiæ communionem obiit. Si vero aliqui privata devotione Luciferum Calaritanum tanquam ſanctum coluerunt, vel ſectatores ipſius, vel deceptos fuiſſe oportet, vel alium ejuſdem nominis cultum eſſe dicendum eſt.

Pejores autem erant Magiſtro diſcipuli, qui ſchiſma illud non tantum per Sardiniam, ſed etiam per Italiam, Hiſpaniam, Ægyptum, & Antiochiam uſque propagarunt. Quos inter aliquos deinde, vel etiam multos, fuiſſe hæreticos, non negaverim. De quibus exſtat Dialogus S. Hieronymi contra Luciferianos.

ARTI-

ARTICULUS XIII.

Hæreſis Ariana in Occidentem Reducta.

Poſt mortem *Magni Theodoſii*, qui infelici conſilio Imperium inter duos filios diviſerat, Arcadio attributo Orientali, Honorio Occidentali, per adminiſtros perfidos *Ruffinum*, *Eutropium*, *Stiliconem*, & *Gainam*, ſuæ ambitioni unice intentos, Imperium miſerandum in modum eſt laceratum; patefacta Gothis, Herulis, Vandalis, aliisque nationibus exteris porta, qua Imperium Romanum irrumperent. Et quod miſerrimum, exciſo jam ferme Arianiſmo, gentes iſtæ alienigenæ eundem rurſus Romanis Provinciis intulerunt. Et quidem in Oriente, perempto Ruffino & Eutropio, *Gainas*, Gothus Arianus, Gothici & Romani exercitus ductor, Conſtantinopolim rurſus Arianis impleverat; at reſiſtente ſtrenue S. Chryſoſtomo, atque Gainæ detecta proditione, ſevera clade Ariani ſunt trucidati. 111. Diſcerptum Imperium per Gainam, Stiliconem.

Calamitoſior multo in Occidente Imperii & religionis facies, dum Honorius ignave imperat, & *Stilico*, uti dux ſtrenuus, ita perfidus Tutor Honorio datus a Theodoſio, & ut Eucherium filium ſuum Imperatorem faceret, omnia verſat, ipſasque adeo in ruinam Imperii barbaras gentes evocat. Tum enim vero Gothi, (plerique Ariani) ſub *Alarico* Italiam invadunt, ac Roma capta & expilata, Galliam atque Hiſpaniam occuparunt. Vandali pariter a *Bonifacio* Præfecto Africæ (Aetii perfidis litteris in rebellionem adverſus Placidiam & Valentinianum III impulſo) ex Hiſpania in Africam ſub *Genſerico*, eorum rege, evocati, eandem a Romano Imperio abſtraxerunt; expugnata Hippone (in cujus obſidione obiit S. Auguſtinus anno 430.) & ad ultimum etiam ipſa Carthagine. Quodque miſerum magis, *Genſericus* immanis tyrannus, excitata crudeliſſima perſecutione omnes ad Arianam Impietatem adegit, occiſis aut diſperſis Paſtoribus ac lupis introductis. 112. Gothi Arianiſmum reducunt. Vandali.

Poſtquam deinde *Atila* Hunnorum, (gentis a palude Mæotica ex Scythia prorumpentis,) Rex, Dacia & Pannonia occupata, vaſtatoque Oriente cum quingentis barbarorum millibus trajecto Rheno in Gallias penetraſſet, ibique ab *Aetio*, Romani exercitus ductore, victus, in Italiam irrupiſſet, ac demum in Pannoniam ſe recepiſſet, Genſericus, invitatus ab Eudoxia, ut cædem Valentiniani Imperatoris, conjugis ſui, a *Maximo* patratam, vin- 118. Atila.

114. dicaret, Romam expilavit; reduxque cum ſpoliis in Africam, tru-
Odoacer. culentiorem adhuc lanienam in Catholicos exercuit. Nec multo poſt *Odoacer* Herulorum rex, pariter Arianus Romam cepit, & ſub *Regis Italiæ* nomine gubernavit; pulſo in exilium *Auguſtulo*, & extin-
Theodoricus. cto Occidentali Romano Imperio. Verum haud multo poſt *Theodoricus* Oſtrogothorum rex, itidem Arianus, poſtquam Orientem vaſtaſſet, Zenonis Imperatoris conſilio invaſit Italiæ regnum, victo primum, ac dein, facta pace, perfide interempto Odoacro.

Minus tamen in Italia perſecutio Ariana ſæviit, quam in Africa, ubi *Hunnericus* Genſerici parentis atrociſſimam tyrannidem inſtau-
115. ravit. Habitum ibi quidem aliquod *Conciliabulum*, vocatis etiam
Synedrion Africanum. Catholicis quibusdam Epiſcopis. At nihil actum ex ordine; crudelitate, rabie, & furore Ariano ubique dominante.

ARTICULUS XIV.

Ariana Hæreſis in Occidente extincta.

116. Clodovæus. Et profecto calamitoſiſſima tunc erat Eccleſiæ facies, cum omnes Principes a vera fide eſſent alieni. A mox oſtendit Deus, Eccleſiam ſuam premi poſſe, non opprimi. Nam *Clodovæus* ab idolola-
117. tria ad Catholicam fidem converſus cæſo Alarico Viſigothos Aria-
Arelatenſe II. nos Gallia ejecit. Tum enim *Concilio* 33. Epiſcoporum *Arelatenſi II.* celebrato, fidei doctrina ac morum diſciplina eſt reparata; id, quod ſupra in *tract. prælim.* memoratum. Reductus eodem tempore ab
118. Ariana impietate *Sigismundus* Rex Burgundiæ præſens fuit *Concilio E-*
Epaunenſe. *paunenſi*, paulo poſt celebrato, ut pariter loc. cit. eſt dictum.

119. Tandem etiam Africæ meliora affulſerunt tempora: nam cum
Gilimer. Vandali Ariani per integrum ſæculum immani prorſus perſecutione Catholicos preſſiſſent, Juſtinianus Beliſarium cum exercitu miſit, victo Vandalorum exercitu, ipſum denique *Gilimerem*, ultimum in Africa Vandalorum regem, captivum abduxit Conſtantinopolim, ante currum triumphalem Beliſarii veſtitu regio incedere coactum. Sicque Africa, Sardinia, Corſica & Baleares inſulæ Romano rurſus Imperio & Religioni avitæ ſunt unitæ (*anno* 534.)

120. Habitum ſubin *Carthagine Concilium Nationale* 217. Epiſcoporum;
Carthaginenſe. Præſide *Reparato*, Carthaginenſi Epiſcopo. Ubi, recitatis decretis & canonibus Synodi Nicænæ, Catholica veritas contra Arianos eſt confirmata: deliberatumque, qua ratione lapſi Epiſcopi aliique Eccleſiaſtici ſint recipiendi. Decretum, deciſionem a ſummo
Africa converſa. Pontifice *Agapeto* Roma eſſe petendam, qui per legatos ad ſe duos Epiſcopos Africanæ Eccleſiæ ſignificavit cum omni charitate eſſe recipiendos;

cipiendos : nequaquam tamen muneribus atque functionibus Eccleſiaſticis applicandos.

121. Novellæ Juſtiniani.
Juſtinianus Imperator edidit tunc in favorem Eccleſiarum & Catholicorum in Africa geminas conſtitutiones, quæ habentur *Novel.* 36. & 37. In priore præcipitur, *ut Africani, quæ Vandalorum temporibus vel ipſis vel cognatis usque ad tertium gradum erepta ſunt, intra quinque annorum ſpatium vindicent, niſi legitimis excludantur præſcriptionibus.* 2. *Ut ad probandum genus ambæ partes probationes proferant.* 3. *Ut omnes Afri Romanis legibus* (quas Juſtinianus paulo ante promulgaverat) *ſubditi ſint.*

In poſteriore vero *Novella* edicit, ut ab Arianis ablata Eccleſiis Africanis reſtituantur. Ut hæretici non baptizentur, neque ad Rempublicam accedant. Ut nulli omnino hæreſi Eccleſia concedatur. Ut confugiens ad Eccleſiam Carthaginenſem impunitatem habeat, niſi homicidium aut raptum virginis, aut vim in Chriſtianum admiſerit. Ut Eccleſiis Africæ oblata ab aliquo pro ſua ſalute, a nemine prorſus auferantur : hocque intelligendum eſſe generaliter de omnibus Eccleſiis, etiam extra Africam.

122. Ariani coerciti in Africa.
Gemina hæc Imperialis conſtitutio vehementer adeo irritavit Arianos, ut mota ſeditione ipſam Carthaginem obſiderent. Verum a Belliſario, ex Sicilia, ubi Gothos Arianos expugnabat, accurrente, urbe depulſi, victique ſunt; cumque rebellionem continuarent, conciſi atque deleti.

123. Et Italia per Beliſarium.
Eadem felicitate, per victrices Juſtiniani palmas pulſis ex Italia Oſtrogothis Arianis, Catholica ibidem Religio cœpit refloreſcere. Et primo quidem per Beliſarium totam occupavit Siciliam : tum vero in Italiam movens cepit Neapolim ac Romam. Denique occiſo per Gothos *Theodato* rege ſuo inerte, *Vitigem* illius ſucceſſorem Ravennæ ad deditionem compulit, ſecumque, ut antea Gilimerem, captivum Conſtantinopolim abduxit, inſtauraturus palmas adverſum Perſas; in eo tamen ſupra Gothos Romanæ Eccleſiæ noxius, quod, ne diſpliceret *Theodoræ* Imperatrici, *Silverium* Pontificem, ignominioſe habitum, in exilium ejecerit ; intruſo in illius locum *Vigilio.*

124. Gothi per Narſem victi.
Corona interea Gothica, cum aliquot capita percurriſſet potius, quam ornaſſet, ad *Totilam* denique delata, verticem ſe dignum invenit : nam exigua manu ſæpius Juſtiniani cecidit exercitus, atque per omnem Italiam victricia ſigna, gloriæ ſuæ totidem trophæa, erexit, capta & direpta etiam ipſa Roma ac devaſtata. Imo ipſum etiam Beliſarium vinci poſſe in Calabria oſtendit.

Duo-

Duodecim annos tenuit tanta felicitas Totilæ. At anno 553. tota ipſius & gentis Gothicæ in ſcopulum impegit fortuna: cum Juſtinianus ſeneſcentem Beliſarii virtutem reparaturus, *Narſetem*, præſtantem bello ducem, cum exercitu in Italiam miſit. Tum enim pugna cum Totila conſerta, victricia inter trophæa ipſum etiam Totilam cæſum in prælio Narſes oſtendit.

125. Italia liberata ab Arianis. Neque melior ſors *Teiæ* obtigit, quem Gothi tumultuaria electione Regem Totilæ ſuffecerant. Nam licet ille & ducis, & militis ſtrenue fungeretur officio, cæſus tamen eſt a Romanis. Poſtque illius necem Gothi Romanis ſe permiſere: ſicque Italia poſt ſeptuaginta annorum captivitatem ab Oſtro-Gothico Arianorum jugo eſt liberata (anno 554.)

126. Hiſpania converſa. Diutius aliquando Viſi-Gothi Ariani afflixerunt Hiſpaniam: in qua primus Arianam in Filium Dei impietatem abjecit *Theodemirus* Suevorum Rex in Gallicia, quam exemplo illuſtri totam ad Eccleſiam reduxit. Pertinacius obſtitit veritati poſt plures Reges Arianos *Leovigildus*, Occidentalium in Hiſpania Gothorum Rex. Duxerat is in conjugem primam Theodoſiam, S. Leandri, S. Iſidori Hiſpalenſis, & S. Fulgentii ſororem: atque ex ea genuit *Hermenegildum & Recaredum*. Ille a conjuge ſua Indegunda converſus, cum fidem ſuſceptam nollet abjurare, ſed armis etiam vindicare contenderet, a parente captus, ejusque juſſu interemptus eſt; ſæviente in omnes univerſim Catholicos barbara Leovigildi perſecutione. Qui etiam Suevos regno ſuo per arma ſubjectos, Ariana perfidia imbuit.
Per Recaredum. At eo mortuo *Recaredus*, totius jam Hiſpaniæ Rex, exemplo ſuo totum ferme regnum ad veram Chriſti Eccleſiam pertraxit, præſertim ubi *Gosvinda* ejus noverca, quæ implacabili odio Indegundem oderat, Arianam luem ſecum tumulo intulit.

127. Toletanum. Celebratum dein in præſentia Recaredi *Concilium Toletanum III.* nationale totius Hiſpaniæ, in quo 70. congregati erant Epiſcopi, ad firmandam fidei doctrinam, & reparandas diſciplinæ ruinas, quas a ſesqui ſæculo ab Arianis paſſa fuerat Hiſpana Eccleſia. Damnati 23. articuli Ariani, cum eorum libris & Conciliabulo Ariminenſi. Decretum inſuper, ut in Miſſa populus alta voce decantaret ſymbolum Conſtantinopolitanum. Item, ut Diaconi, Presbyteri & Epiſcopi Ariani, qui ad fidem convertuntur, ſeparentur ab uxoribus, neque iis cohabitent. *En temporis illius diſciplinam in Hiſpania!* canon 13. ſic habet: *Diuturna indiſciplinatio, & licentiæ inolita præſumptio usque eo illicitis auſibus aditum patefecit, ut clerici conclericos, ſuo neglecto Pontifice, ad judicia publica* (ſæcularia videlicet) *pertrahant. Proinde ſtatui-*

tuimus, hoc de cætero non præſumi: ſed ſi quis hoc facere præſumpſerit, & cauſam perdat, & a Communione efficiatur extraneus.

Recaredus edicto regio Concilii decreta obſervari, atque omnes Arianos libros Toleti publico in foro comburi juſſit, miſſa etiam Romam ad Gregorium M. legatione Eccleſiæ filium ſe profeſſus eſt.

Purgata jam ferme ab Ariana fæce videbatur Eccleſia, cum poſt exactos Herulos & Gothos Orientales, nova Borealis procella Italiam obruit, eaque multo teterrima. Ciebat eandem, qui minime debuit, *Narſes*, qui glorioſis ante victoriis Gothos expulerat. Hic enim, cum miſſo *Longino* Italiæ gubernatore, Conſtantinopolin revocaretur a Juſtino Imperatore, addito in evnuchum probro a Sophia ejusdem conjuge, minitans Italiæ cladem, reſpondit, texturum ſe telam, a Græcis non facile retexendam; iraque præcipiti exæſtuans, *Alboinum*, qui in Pannonia *Longobardis* Arianis præerat, accivit, ſignificans Italiam pene inermem, & ad reſiſtendum imparem. 128. Narſetis perfidia.

Alboinus igitur, excitante orexin tam opimo bolo occupata Iſtria, torrentis inſtar in omnem Italiam ſeſe effudit, deditione aut expugnatione acceptis urbibus omnibus, præter Romam & Ravennam. Permiſſæ Græcis, præter Neapolim, Calabriam & Siciliam, urbes paucæ ad Adriaticum, quas ſub nomine *exarchatus* Longinus aliique deinceps Præfecti, ab Imperatore ſubmiſſi, gubernabant. 129. Ariani in Italiam per Longobardos.

Dictu incredibile, qua ferocia atque barbarie novi hi Ariani hoſpites in Catholicos ſint graſſati. At furere diu non licuit Alboino (qui primum ſe Longobardorum Regem in Italia dixerat) cum enim vino incaleſcens *Roſimundæ* conjugi, ex cranio parentis ejusdem interempti, propinaſſet, illa probri impotens, per juvenem quendam eundem interfecit, promiſſo in præmium ſceleris parricidæ conjugio, ſed cum impellente Longino exarcho, ad quem confugerant, novo huic conjugi venenum miſcuiſſet, ipſa mortem imbibere ab eodem eſt coacta. Contigere iſta ſub annum 574. vix triennio ab Alboino in regno exacto. 130. Alboinus.

Brevius adhuc fuit *Clephi* regnum, quem Longobardi ſibi Regem elegerant. Hoc enim altero anno a ſuis interfecto interregnum per decennium tenuit, Proceribus, quantum poterant, ſibi rapientibus. At cum Mauritius Imperator adverſus eos exercitum miſiſſet in Italiam, regem elegerunt *Autharim*, qui disrupta rurſus adunavit. 131. Theodelinda.

At rei Catholicæ optabilius nihil facere poterat, quam ut conjugem duceret *Theodelindam*, Bavariæ Principem, apprime Catholicam. Huic enim poſt mortem Autharis a Longobardis facta eſt optio, quem novum conjugem vellet eligere, illum ab omnibus agnoſcendum Regem. *Agilulphum* elegit, ſtrenuum bello & pace Ducem. Et quod ab omnibus bonis optabatur, ex Ariano fecit Catholicum, trahente tam illuſtri exemplo pleroſque Longobardos. Ut adeo, ſicut in Oriente tres fæminæ Arianiſmum promoverant, ita in Occidente totidem, converſis maritis Regibus, Orthodoxa ſacra reduxerint, *Clotildis* in Galliam, *Ingundis* in Hiſpaniam, *Theodelinda* in Italiam. Et quod piorum ſolatium complevit natus eſt Agilulpho ex Theodelinda filius *Adalvaldus*, ritu Catholico mox baptizatus, & regni hæres declaratus: quod cum poſt mortem Agilulphi patris ſub tutela Theodelindæ matris in quieta pace 12. annos gubernaſſet, pulſus ab Ariovaldo, propinquo ſuo, cum matre ad exarchum confugit.

Ariovaldus, uti etiam proximi ipſius ſucceſſores, *Rotharitus* & *Rhodoaldus*, licet Ariani eſſent, pacem tamen permiſerunt Eccleſiæ, quin ſingularem Pontificibus Romanis venerationem dependerunt, miſſis ad eorum tribunal cauſis, Eccleſiaſticos inter exortis. Adeo vel ipſis barbaris ſacra erant jura Eccleſiæ.

132. Longobardi converſi.

Tum ad Catholicos rurſus Principes devolutum eſt regnum, & primo quidem ad *Aripertum*, Theodelindæ ex fratre nepotem. Qui moriens regnum diviſit duos inter filios *Partharitum* & *Gundebertbum*. At *Grimoaldus*, Dux Beneventanus (ut quidam ſcribunt) quamvis & ipſe eſſet Catholicus, colliſis inter ſe fratribus, in turbido piſcaturus, ſimulans, ſe exercitum in auxilium Gundeberti adducere, perfide eundum interemit, Partharito fuga elapſo. Invaſit proin regnum Italiæ, illudque ad 11. annos tenuit. Poſt ejus vero mortem Partharitus iniquiſſimis fatis defunctus, ab exilio ad thronum rediit, quem rerum geſtarum gloria & eximio fidei zelo per 17. annos exornavit: felix etiam in eo, quod *Cunipertum* & regni & virtutum hæredem reliquerit. Sed neque poſteriores Reges hæreſis Ariana fautores habuit: ut adeo peſtis illa, quæ ſub initium Sæculi IV. ex Ægypto proſerpſit, & totum propemodum orbem infecerat, ſeptimo denique Sæculo ubique fuerit extincta, poſtquam per trecentos & ultra annos eſt graſſata.

134. Extinctus Arianiſmus.

Ad octingentos ſeptuaginta deinde annos ſepulta jacuit, donec Sæculo XVI. cum innumerabili atque exitiali variarum hæreſum lue ab inferis eſt ſuſcitata. Videamus originem.

ARTI-

ARTICULUS XV.

Reflexio in Arianam hæreſin, & Eccleſiæ triumphum.

Ex iis, quæ diximus hactenus, perſpicere luculente datur divini providentiam Numinis, ſuam in terris Eccleſiam premi ſinentis, nunquam opprimi. 135.

Ex toto orcus incubuit, ut per Arianam impietatem eandem exſcinderet. Vis truculenta, tyrannis atrociſſima, carceres, exilia, lanienæ, fraudes innumeræ, in auxilium vocatæ.

Conſtantinus M. Princeps licet pientiſſimus, atque Nicæni Concilii promotor, & defenſor, ab Euſebiis tamen, Nicomedienſi & Cæſarienſi, fraudulenter deceptus, vel inſcius & invitus hæreſin nutriit, ut radices ageret, coacto Tyri ac Jeroſolymis Euſebiorum ſynedrio, damnatoque in iis Athanaſio, & in exilium ejecto veritatis orthodoxæ vindice.

Quas non machinas adhibuit Conſtantius, tam vaſti Imperii cum ſumma poteſtate moderator, ut Eccleſiam extirparet, & Arianam perfidiam firmaret? ejecti in exilia, & ergaſtula Epiſcopi, ſuffecti lupi, ſedes Patriarchales hominibus impiis, & ex aſſe Arianis, Euſebio Nicomedienſi, Eudoxio, Macedonio, Gregorio Cappadoce, Euzojo, impletæ. Baſilius Ancyranus, Acacius, Valens, Urſacius, Saturninus, Auxentius, aliique Arianorum Anteſignani in Epiſcopatus intruſi. Quot coacta conciliabula? Tyrienſia, Palæſtina, Conſtantinopolitana, Antiochena, Thracica, Sirmienſia, Ancyrana, Mediolanenſia, Arelatenſia, Seleucienſia, Ariminenſia & quot alia, omni ope collaborarunt, ut Arianismo perennitatem donarent. Quot in iis Synedriis procuſæ formulæ? quot vultus error induit, ut deciperet?

Quantum deinde igne ferroque ſæviit Valens tyrannus, ut Catholicum omne genus funditus extirparet? quot cruentæ cædes patratæ? quantis minis, terroribus, perſecutionibus, circumlatus furor?

Et cum non ſufficeret profligandæ Nicænæ fidei orbis Romanus, in opem vocatæ gentes exteræ, Gothi, Heruli, Vandali, Burgundiones, Gepipæ, Alani, Longobardi, omnes Ariani. Quanto furore actum a Genſericis & Hunnericis in Africa, ab Alaricis, Odoacris, Theodoritis, Alboinis in Italia, Gainis in Thracia,

cia, Leovigildis in Hiſpania, ut error de veritate oppreſſa triumpharet.

At tantus Conciliorum, fraudum, minarum, carcerum, exiliorum, rogorum, cædium, tyrannidum, ſubſtructionumque Stygiarum exitialis apparatus, & quidquid orcus ſuppetiarum emittere poterat, non aliud profecit, quam ut Eccleſiæ & Orthodoxæ veritatis triumphum illuſtriorem redderet.

Firmiori petra ſolidata eſt Chriſti Eccleſia, quam ut portæ inferorum, & tenebrarum poteſtates prævaleant adverſus eam. Columna & firmamentum veritatis eſt. Nil furor proficit. Dominus fortis, & potens, cuſtodit civitatem: quis expugnabit eam? promiſſo ſancte Chriſti præſidio ſtat firma, ſtabitque usque ad conſummationem ſæculi. Non eſt conſilium contra Dominum. Ceciderunt tot furores coronati, tot hæreſum molimina, tot orci machinæ.

Ruit Ariana hæreſis, & ruinis ſuis ſepulta jacet. Ruerunt ejus auctores, patroni, aſſeclæ, ſocii. Ruit error: veritas autem Domini manet in æternum. Chriſtus fundavit Eccleſiam. Aſſiliant hoſtes, agant cuniculos, premant, perſequantur, fremant, frendeant: non inclinabitur in ſæculum ſæculi.

Perierunt impii, juſti autem in perpetuum vivent, fulgentes tanquam ſtellæ in perpetuas æternitates, Athanaſii, inquam, Alexandrini, Sylveſtri, Julii, & Damaſi Romani, Alexandri & Pauli Conſtantinopolitani, Euſtathii & Meletii Antiocheni, Hilarii Pictavienſes, Paulini Trevirenſes, Euſebii Vercellenſes, aliique heroes incliti, qui velut murum inexpugnabilem ſe oppoſuerunt pro domo Dei, & tot præliis victores glorioſe triumpharunt de Ariana hæreſi.

Ad octingentos ſeptuaginta annos deinceps hæc peſtis ſepulta jacuit; donec ſæculo XVI. multo infauſtiſſimo, cum innumerabili atque exitiali variarum hæreſum lue ab inferis eſt reſuſcitata. Videamus orginem atræ ſobolis.

ARTICULUS XVI.

De novis Arianis in Tranſylvania & Polonia.

Cum diſcipuli Lutheri cernerent Magiſtrum ſuum novum procudere fidei ſyſtema, ad phantaſiæ ſuæ libidinem, detortis in hanc rem pro arbitrio S. Scripturæ eloquiis, quin & rejectis libris integris, qui minus in ſiniſtros ſenſus torqueri poſſe videbantur,

tur, eandem ſibi licentiam conceſſam eſſe exiſtimarunt. Inde portentoſa illa tot hæreſum colluvies: indulgente ſibi quovis ad novitatem pruriente cerebro, quod effrænata ſentiendi docendique voluptas dictaverat.

Hac ex radice pullulare rurſus occepit, ante octo jam ſæcula e Domini agro extirpatum, infelix lolium, recoctumque impium Arii dogma, adverſus ſacroſanctum diviniſſimæ Trinitatis myſterium. Lutheri diſciplinæ, Calvinique Inſtitutionibus hæc monſtra debemus. 136. Arianiſmus reſuſcitatus

Hoc ſiquidem ex furfure prodiit Michael *Servetus*, homo Hiſpanus, profeſſione Medicus, ſectator primum Lutheri tum Calvini; denique mundi erro, objectoque diſcipulatu, ſectæ novæ conditor, in Arii, Sabellii & Mahometis impietatem prolapſus, Filio Dei & Spiritui S. Divinitatem abnegans, unam duntaxat perſonam, Patrem videlicet, adorandam dixit, perſonarum Trinitatem in una eſſentia, (horruere piæ aures blasphemam vocem!) trifaucem cerberum appellans: atque haud aliter ac Lutherus atque Calvinus ad S. Scripturam identidem provocans, quam cum iisdem ſolam controverſiarum omnium judicem ſtatuit, ſuo videlicet privato ſpiritu ſenſum ejusdem atque interpretationem definiens. a Serveto.

Neque tanta impietas amaſiis caruit. Nam eandem *Campanus*, Lutheri diſcipulus, Wittenbergæ palam effutiit, ſequentibus blasphemiam *Schwenckfeldio* & *Flacio Illyrico*. Cumque Calvinus etiam hujus inſaniæ poſtularetur, ejusdem ſuſpicionem a ſe amoliturus, effecit, ut Servetus Genevæ vivus combureretur; ut ut ad S. Scripturam purumque verbum Dei appellaret. Campano.

At diſcipuli ejus non deſierunt luem Arianam ſpargere per Poloniam, Hungariam & Tranſylvaniam. Quos inter Georgius *Blandrata*, Pedemontanus Medicus, e Ticinenſi Inquiſitionis elapſus cuſtodia, atque Genevam, fæcis omnis tunc receptaculum, profugiens, lectis Serveti libris, exiſtimabat, ex ſacris litteris non melius probari Lutheri ac Calvini doctrinam quam Serveti. Inde in Tranſylvaniam profectus cum Paulo *Alciato* Mediolanenſi, tunc pariter Ariano, ac poſtea Mahometano, in aulam Principis *Joannis Sigismundi de Zapolia* ſe inſinuans, ejusdem Medicus declaratus, opportunam nactus eſt occaſionem, dum corpora curaret, animos virulenta peſte inficiendi. 137. Blandrata in Tranſylvaniam. Alciatus.

Tranſylvania jam a tempore S. Stephani juncta fuit Hungariæ ad annum usque 1526, quo Ludovicus II. a Turcis ad Mohazium 138. Synopſis Hiſt. Tranſyl.

occiſus eſt. Cum autem obiiſſet improlis, a majore & meliore parte electus eſt Ferdinandus I. Caroli V. Cæſaris frater, qui Annam Ludovici ſororem matrimonio junctam habebat, multarum prolium Matrem, auſpicata fœcunditate in hodiernam usque diem glorioſe propagata. Pars altera vero ſuffragium dedit *Joanni de Zapolia*, Tranſylvaniæ Præfecto. Inde bellum partem inter utramque. Tandem conceſſa Joanni Tranſylvania, & regium nomen quoad viveret: obiit autem anno 1540. relicto, quem diximus, filio *Joanne Sigismundo*, ſub quo mutata eſt in Tranſylvania religio, a S. Stephano introducta, & ad illud usque tempus perpetuo conſervata.

139. David. Petrovitius. Virus autem Blandrata pernicioſius inſtillavit, cum Franciſcum *David*, Præconem Luthericum, Arianum fecit, per quem deinde majori aulæ ac curiæ parti tabem eandem afflavit, *Petrovitio* primo & aulæ miniſtro, & hæreſeos: pertractoque denique in erroris ſocietatem ipſo etiam Principe, in omnem partem verſatili. Lepidum tunc illud accidit, quod Lutheranorum & Calviniſtarum inconſtantiam oſtenderet. Nam, dum iſti in congreſſu quodam ab Arianis urgerentur, ut ad textus S. Scripturæ, a ſe allatos, reſponderent, illi ad interpretationem Patrum & Conciliorum appellarunt. Quod Ariani illis exprobrabant: ſic Papiſtarum religione ſtandum fuiſſe, quorum dogmatis conciliorum ac Patrum interpretationes faveant. Cur illas rejiciant, & nunc ipſi uſurpent? vertenda nempe ſunt vela, prout ventus ſpirat. Circa annum 1572. Stephanus *Bathorius* poſt Joannem Sigismundum Arianum electus Tranſylvaniæ Princeps, contra Arianos, aliosque hæreticos vocavit in Tranſylvaniam Patres ſocietatis Jeſu. Illoque haud multo poſt in Poloniæ regem

140. Sigismundi debilitas. electo, *Chriſtophorus Bathorius*, ut cœptum a fratre opus proſequeretur, plura eidem Societati collegia fundavit. Jamque ſparſum doctrinæ orthodoxæ ſemen in pulchros ſatus ſurrexerat, cum mortuo Chriſtophoro ſub *Sigismundi* ejus filii pupillari ætate, collaborantibus diverſarum ſectarum hæreticis, atque in comitiis vincentibus numero, decretum eſt Patrum exilium, anno 1588. verum anno 1595. revocati ſunt reſciſſo decreto ab eodem Principe Sigismundo: qui tamen ab hæreticis undique afflictus Tranſylvaniam tradidit Rudolpho II. Imperatori; Oppelenſem in Sileſia ditionem & penſionem annuam pro ſe pactus.

At mox facti pœnitens in Tranſylvaniam rediit, agitatusque rurſus ab Arianis, aliisque ſectariis, Principatum *Andreæ Bathorio* Cardinali patrueli ſuo tradidit. Qui vix auſpicatus regimen, cæſus eſt

eſt in prælio a *Georgio Baſta* copiarum Cæſarearum duce, & a Valachiæ Principe, Cæſaris fœderato. Sigismundus Bathorius, qui interea in Poloniam ſe receperat, a Tranſylvanis rurſus admiſſus, cum a Baſta undique vinceretur, Pragam ad Rudolphum Imperatorem confugiens Principatum Tranſylvaniæ iterum ei ceſſit, ibique undecim poſt annos, anno videlicet 1613. deceſſit: inconſtantis quidem animi Princeps in aliis, conſtantis tamen in fide Catholica. Unde falſum omnino eſt, quod Hübnerus ſcribit in tabulis ſuis genealogicis, *tab. CXI.* eum *Socinianum* fuiſſe.

Cæſo interea a Baſta Valachiæ Principe, qui fidem Cæſari fregerat, *Moyſes* quidam Arianus, Turcarum ac Tartarorum ſubſidiis ſuffultus, immania quæque in Catholicos, ac præcipue Colosvariæ in Jeſuitas patravit, eorum aliquibus interemptis, aliis vero expulſis, ſacrisque omnibus profanatis. 141. Moyſes Arianus.

At non diu impune ſæviit barbara impietas; quippe Baſta, Moyſe gemino prælio ſuperato, & in altero etiam occiſo, domitisque Arianis, urbem Cæſari, Societatem urbi reddidit. Quam tamen Stephanus *Pozkaius*, in Principatum anno 1604. intruſus, tota Tranſylvania proſcripſit, non aliam ob cauſam, niſi quod veritatem contra Arianos, aliosque ejusdem hoſtes defenderet. Nec melior religionis in Tranſylvania ſtatus ſub poſterioribus deinde Principibus Acatholicis, Gabriele Bathorio, Gabriele Bethlemo, Michaele Apafio &c. donec tandem tumultibus feſſa ad antiqua jura Auguſtiſſimæ Domus Auſtriacæ regreſſa eſt, ſpem ſalutis ſuæ bonis omnibus meliorem præbens.

Polonia a Lechica primum, Piaſtica, & Jagellonica ſtirpe, tum etiam ab exterarum familiarum diverſis Regibus gubernata, jam inde a *Micislani I.* temporibus, ab anno videlicet 965. ſuſceptis Chriſtianis ſacris, Catholicam Religionem inconcuſſam ſemper florentemque tenuit, donec Lutherus perduellionis vexillum extulit, & inclitam etiam hanc gentem communi ferme Borealibus Provinciis malo involvit. 142. Arianiſmus in Poloniam.

Enata mox ex male fœcundo Lutheranismo ingens Sectarum colluvies, *Calviniſtarum*, *Deiſtarum*, *Trinitariorum*, *Tritheitarum*, *Socinianorum*, *atque Arianorum*; accurrentibus etiam exteris erroribus, qui obſtetricantem manum præberent, ut monſtroſos ſuos partus facilius hæreſis effunderet.

Hos inter erat, præter *Gregorium Paulum*, *Valentius Gentilis*; Calaber, Blandratæ Socius, Serveti diſcipulus, in novos tamen errores, ut fit, a magiſtro deſciſcens. Siquidem cum Arianis docuit, 143. Per Gentilem.

in

in ſolo Patre Divinam eamque majorem reſidere naturam, aliam vero diverſam in filio. Volebat nihilominus, tres eſſe æternos Spiritus, duosque poſteriores ſuas Divinitates diverſas & minores a primo accepiſſe. Cum igitur hac ratione tres Deos fingeret (quamvis inæquales) habitus eſt *Tritheitarum* parens.

Numeroſum poſt ſe, ut facilis eſt mali ſequela, impiorum ſyrma traxit, irruentibus in Poloniam nefariis hominibus, quam impietati ſuæ opportunam crediderant propter torporem Sigismundi II. Regis: qui ſegnius inſiſtens paternis veſtigiis ſatis ſe facturum arbitrabatur, ſi ipſe eſſet Catholicus. Hac indulgentia prolecti, Lelius *Socinus* Senenſis Italus, Mathias *Gribaldus* JCtus Tubingenſis, *Stator*, *Sternbergius*, *Gomeſius*, *Volanus*, *Ochinus*, & quot alii ad debellandam Divinitatem Filii Dei armati!

144. Ochinum. Bernardinus *Ochinus*, ex Religioſo Ordine, quam famoſus, dum ſaperet, per Italiam concionator, tam infamis poſt relictum veritatis callem Apoſtata, metu *Inquiſitionis* cum *Fermilio* Genevam, communem tunc ſentinam, profugus, ut oſtenderet, cur veniret, ad novi Evangelii leges uxore mox auctus eſt. Pererrata ſubin, ut Apoſtolum ſe probaret, Helvetia atque Germania, ſub Eduardo Principe cum *Martyre* ſuo & *Bucero* navigavit in Angliam. Ex qua exactus a Maria Regina, procurrit in Poloniam, ut liberius ibidem profiteretur, quam intimis viſceribus hauſtam circumtulerat, Arianam perfidiam, editis Dialogis in Chriſtum impiis. At cum polygamiam etiam homo mulieroſus prædicaret, inde quoque ejectus, circumcurſata Tranſylvania, tandem in Moravia miſer interiit.

His aliisque circulatoribus adnitentibus tantum in Polonia, viciniſque Provinciisque Ariana impietas incrementum ſumpſit, ut in triginta & ultra ſectas ſeſe diffuderit.

145. Socinum. Has ut in unum corpus Evangelicum colligeret *Fauſtus Socinus*, Senenſis Apoſtata, Lelii nepos, Chriſtum merum hominem eſſe docuit: unicam eſſe divinam Perſonam; neque Filium natum ex Patre, neque Spiritum ex eisdem procedere, neque Verbum eſſe incarnatum; Chriſtum filium eſſe Dei adoptivum duntaxat. Euchariſtiam, baptiſmum &c. humana ingenii eſſe inventa. Tueri ſe poterat antiquitate impii hujus dogmatis; nam & Ebionem & Cerinthum, quos S. Joannes Evangelio ſuo redarguit, & Symachum famoſum ſcripturarum interpretem, & Sabellium Trinitarium, & Paulum Samoſatenum, Antiochenis profligatum fulminibus; & Photinum ejusdem inſaniæ hominem dudum anteſignanos habuit.

Et-

Et quod mirere, tam profligatum dogma tot ſectatores habuit, ut Trinitarii paſſim vocarentur *Sociniani*.

Non placuit tamen Ardreæ *Duditio*, Epiſcopo antea Quinque-Eccleſiis in Hungaria; qui cum Patribus Concilii Tridentini perſuadere non potuerat, ut cœlibatus leges abrogarent, factus primum Calviniſta, deinde *Deiſta*, ſatis videlicet eſſe docens, unum Deum credere, & legem naturæ obſervare: reliquorum fidem cuique debere eſſe liberam.

Hæc Arianorum, Trinitatorium, Deiſtarumque confuſio turbavit Poloniam ad annum usque 1658. quo tempore conſpiratione cum Tranſylvanis contribulibus ſuis adverſus Rempublicam inita, a *Joanne Caſimiro*, accedente ordinum conſenſu, proſcripti ſunt omnes Ariani ex Polonia; qui remanere volebant, ad Catholicos, Lutheranos, vel Calvinianos juſſi accedere. Sicque novus etiam Arianismus ex orbe terrarum eſt exterminatus; aliquibus duntaxat reliquiis in Tranſylvania hærentibus. 146. Novus Arianismus proſcriptus.

ARTICULUS XVII.
Obſervatio de Lutheranis & Calviniſtis.

Illud adhuc obſervandum, quod ſicut in Tranſylvania, ſic etiam in Polonia Lutherani & Calviniſtæ in diſputationibus, contra Trinitarios, & Arianos inſtitutis, nunquam ex ſola S. Scriptura potuerint eos convincere: ſed ad arma Catholicorum, ad interpretationem videlicet Eccleſiæ, Conciliorum, & Patrum confugere neceſſe habuerint. Quo ſane ſe ipſos accuſarunt, exigentes a nobis, ut omnia ex ſacra ſcriptura ipſis demonſtremus: cum ipſi ne quidem primum Religionis Chriſtianæ Myſterium, Trinitatem videlicet divinarum Perſonarum in unitate ſubſtantiæ, adverſus Arianos ex ſola ſcriptura poſſint oſtendere. Id, quod ſæpius apta retorſione Trinitarii ipſis objecerunt. 147. De modo diſputandi Lutheranorum cum Arianis.

Alterum, quod obſervari poteſt, eſt, præcipuos ex Socinianis illis ac novis Arianis fuiſſe prius aut Lutheranos aut Calvinianos, ſternente videlicet illorum doctrina viam ad Arianismum; quod non raro faſſi ſunt ipſi Socinianorum primipili. 148. Lutheraniſmus.

Sic Blandrata in diſputatione Albæ Juliæ cum Lutheranis habita dixit, Lutherum primum fuiſſe, qui oculos ſibi aperuerit ad cognoſcendam veritatem. Conſtat certe ex ſcriptis Lutheri contra Latomum, diſplicuiſſe ipſi voces *Trinitatis*, *conſubſtantialitatis* &c. eo quod in S. Scriptura non habeantur. Quid aliud dixerunt antiqui & novi Et Calviniſmus ducunt ad Arianiſmum.

novi Ariani? Calvinus vero aſſeruit, SS. Patres male ex S. Scriptura probaſſe *conſubſtantialitatem* Verbi, cupereque ſe omnes voces *Perſonarum*, & *ſubſtantiæ* aboleri: nec probare ſe poſſe invocationem illam: *ſancta Trinitas unus Deus miſerere nobis*: & quæ ſunt alia plura, quæ Lutherani, ut Schliſſelburgius in *Theologia Calviniſtarum*, ipſeque Lutherus Calviniſtis ſæpius objecerunt; ecce fontes novi Arianismi!

149. Lutherani & Calviniſtæ nullum hæreticum poſſunt convincere.

Profecto niſi hodierni Proteſtantes agnoſcant Judicem, qui ſacras ſcripturas in locis, inter varias ſectas quoad ſenſum controverſis, authentice interpretetur, neque Trinitatem contra Sabellium, neque deitatem Filii Dei contra Photinum & Eunomium, neque conſubſtantialitatem Verbi contra Arium, nec deitatem Spiritus S. contra Macedonium, neque deitatem Chriſti contra Paulum Samoſatenum & Neſtorium, nec geminam Chriſti naturam inconfuſam contra Eutychem & Dioſcorum, neque duas in Chriſto voluntates contra Cyrum, Sergium, aliosque Monothelitas, neque alios fidei Chriſtianæ Articulos contra hæreſiarchas ſufficienter probare poterunt. Quia omnes iſti hæretici etiam appellant ad ſcripturam, quam ad privatum ſuum ſpiritum ſenſumque detorquent: ſi vero contrarios eis textus afferas, illos diſtinguunt, & ad ſuas hæreſes proterve inflectunt. Quid jam tunc, niſi clamor utriusque partis, privatum ſuum ſpiritum præferentis.

ARTICULUS XVIII.

De Conciliis Sæc. IV. ſpecialiter a Jure Canonico approbatis.

In Jure Canonico, videlicet *can. de libellis* 1. *diſt.* 20. ſpecialiter a Leone IV. Summo Pontifice approbantur ſequentia Concilia, utpote quibus in omnibus Eccleſiaſticis utamur judiciis.

§. I.

De Aſiaticis.

150. Ancyranum Concilium Ancyræ, Galatiæ Metropoli, circa annum 314. Sylveſtro Pontifice, celebratum eſt in cauſa *Lapſorum;* poſtquam nempe per tyrannorum mortem perſecutio deſiit. Tum enim de *lapſis* agendum erat, ſtatutumque, ne quis ad Eccleſiam

cleſiam recipiatur, niſi peracta prius pœnitentia, delicto congrua. Dictatur etiam pro varietate criminum diverſum tempus pœnitentiæ publicæ. Res Eccleſiarum alienatas, reſciſſo contractu, repetendas eſſe decernitur. Editi 24. Canones ab 18. Epiſcopis, a Vitali Antiocheno convocatis, quorum plerique paulo poſt Oecumenico Concilio Nicæno interfuerunt.

Famoſus eſt canon 10 hujus Ancyrani concilii, quem Hæretici, contra cœlibatum Eccleſiaſticorum declamantes, ſæpius oggerunt. Is ita habet: *Diaconi quicunque, cum ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt, dicentes, velle ſe habere uxores, nec poſſe ſe continere: hi poſtea, ſi ad nuptias venerint, maneant in miniſterio, propterea quod his Epiſcopus licentiam dederit. Quicunque ſane tacuerunt, & ſuſceperunt manus impoſitionem, profeſſi continentiam, ſi poſtea ad nuptias venerint, a miniſterio vel clero ceſſare debebunt, laicam tantum communionem recipientes.* Idem Canon habetur in Decreto Gratiani diſt. 28. can. 8.

Verum hic Canon non facit pro ipſis; imo eſt contra eos. Nam imprimis non loquitur de Sacerdotibus. Lutherus autem, Carlſtadius, Zwinglius, aliique Proteſtantium Patriarchæ uxores duxerunt, poſtquam Sacerdotes fuerant ordinati: quod in Eccleſia nunquam licuit. Deinde etiam de Diaconis ſancit Synodus, ſi profeſſi continentiam poſtea ad nuptias venerint, a miniſterio clericali ceſſare debere. Atqui Lutherus, Oecolampadius, Pellicanus, Vermilius, Viretus, Ochinus &c. poſt profeſſionem continentiæ ad nuptias venerunt.

Denique Concilium expreſſe ait, quod ſi Diaconi in ordinatione proteſtati fuerint, ſe velle uxorem ducere, poſſint in miniſterio manere, *propterea, quod his Epiſcopus licentiam dederit.* Igitur ſine licentia Epiſcopi non poterant in miniſterio manere. Ex quo manifeſte ſequitur, etiam Diaconis fuiſſe prohibitum poſt ordinationem nuptias contrahere.

Eodem ferme tempore & ab iisdem ferme Epiſcopis celebratum eſt *Concilium Neo-Cæſareenſe.* In quo a 13. Epiſcopis editi 14. Canones pro reformanda Eccleſiarum ſuarum diſciplina, & corrigendis populi moribus. 151. Neo-Cæſareenſe.

Can. 1. ſtatuitur: *Presbyter, ſi uxorem duxerit, ordine ſuo moveatur.* In 2. *fœmina, ſi duobus fratribus nupſerit, extrudatur.* In 8. decernitur *Irregularis*, cujus uxor fuit adulterata. *c. ſi cujus diſt.* 34. 152.
Gangrenſe celebratum eſt paulo poſt, anno nimirum 324. Gangris in Paphlagonia, adverſus *Euſtathium*, Sebaſtenum in Armenia Epi- Gangrenſe

ſcopum, qui Manichæorum errores propagavit, novosque adjunxit. Nuptias damnabat, adempta omni conjugatis ſalutis ſpe. Eos, qui communicarent Presbyteris, ante ordinationem jamconjugatis, execrabatur. Damnabat Eccleſiæ jejunia. Spretis Eccleſiis publicis precibus privata conventicula frequentabant Euſtathiani: inuſitatis veſtium formis uſi, nova omnibusque aliis contraria via incedentes.

Contra hos errores igitur celebrata eſt Gangrenſis Synodus, Præſide Oſio Cordubenſi, in Oriente tunc verſante. Editi a 16. Epiſcopis 21. canones.

In 1. Can. damnantur, qui vituperant matrimonium, tanquam malum.

Ex 2. colligitur, fideles tunc adhuc abſtinuiſſe à ſanguine & ſuffocato, juxta præceptum Apoſtolorum Act. 15. (*quod præceptum, cum non fuerit Juris Divini, ſed humani & Eccleſiaſtici tantum, ne Judæi a Chriſtiana religione abhorrerent, ad tempus latum, potuit ſenſim abrogari, præſertim ceſſante cauſa.*)

Canon quartus ſic habet: *Si quis de Presbytero, qui uxorem duxit, contendat, non opertere eo ſacra celebrante oblationi communicare, ſit anathema.* Hunc Canonem frequenter nobis objiciunt Proteſtantes, quando cœlibatum Sacerdotum impugnant. Sed immerito. Nam, ut Bellarminus *de Clericis lib.* 1. *cap.* 21. docet, anathema dicitur eis, qui matri monium putant ex ſe eſſe malum (ut putabant Euſtathiani, contra quos canones iſti ſunt lati) & propterea exiſtimant, non licere ſacra facere ei, qui uxorem habuit, etiamſi ab ea ſe contineat. Et hinc, juxta interpretationem Dionyſii Exigui, non dicitur in Canone, qui uxorem *habet*, ſed: qui uxorem *habuit.* Hoc certum, quod nullo unquam tempore in Eccleſia etiam Græca fuerit licitum poſt Ordinationem *ſacram* uxorem ducere. Quod tamen Proteſtantium Patriarchæ fecerunt.

In can. 12. damnatur, qui in ſpeciali amictu pallii juſtitiam reponens, deſpicit utentes veſte vulgari. Ex hoc Proteſtantes perſtringunt Clericos & Religioſos, qui ſpeciali habitu veſtiuntur. At abutuntur Canone. Non enim Clerici & Religioſi per habitum ſe juſtitiam habere credunt: neque deſpiciunt laicos communi veſtitu utentes.

Canone 20. dicitur anathema illis, qui abhorrent a fidelium conventibus ad ſepulchra SS. Martyrum; & qui ſacra, quæ ibi celebrantur, & miniſteria, quæ fiunt cum eorum memoriis, exeerantur.

No-

Notent hunc Canonem illi, qui nobis Catholicis hoc Concilium tanquam antiquiſſimum objiciunt.

Notent etiam Canonem ultimum hujus Synodi, qui obſervari jubet omnia, non tantum quæ in ſacris Scripturis continentur, ſed etiam, quæ habentur ex traditionibus Apoſtolicis.

Laodicenum Concilium *Laodiceæ*, Phrygiæ Pacatianæ civitate, celebratum eſt circa annum 320. (quamvis Cabaſſutius in *Notitia Concil.* multo poſterius eſſe contendat) a 32. Epiſcopis, qui ad reformandos Eccleſiæ mores 59. canones ediderunt (*ex Gentiani Herveti interpretatione habentur 60.*) 153. Laodicenum.

Canon primus communione aliquamdiu eis interdicit, qui ſecundas nuptias contrahunt: eisque preces & jejunium præſcribit, in quem ſenſum etiam loquitur Canon 3. Concilii Neo-Cæſareenſis. (*hæc res magnas poſtea turbas excitavit inter Leonem Philoſophum Imperatorem, & Nicolaum Myſticum Patriarcham, ut alias diximus.*)

In 2. peccatoribus *Confeſſio* & *ſatisfactio* præſcribitur ante *communionem.*

In 3. recens converſos non eſſe ordinandos Sacerdotes.

In 6. Hæreticos arcendos e domo Domini.

In 10. non oportere indiſcriminatim cum hæreticis matrimonium contrahere.

In 13. Populo non eſſe permittendam electionem eorum, qui ad Sacerdotium ſunt promovendi.

In 24. prohibetur Clericis ingreſſus in cauponam.

In 29. celebrandam diem Dominicam loco ſabbati.

In 35. non oportere relicta Dei Eccleſia abire, & Angelos nominare. (*Nempe Angelos malos, quos ſub diverſis nominibus invocabant hæretici, ſectatores Saturnini, Baſilidis, Ebionis, Appellis &c.*)

In 48. converſos poſt Baptismum inungendos eſſe *chrysmate.*

In 50. per totam *Quadrageſimam* eſſe *jejunandum.*

In 52. in Quadrageſima non eſſe celebrandas nuptias.

In 59. non oportere in Eccleſia vulgares Pſalmos dici.

In 60. Numerantur libri Canonici, omiſſis tamen iis, de quibus tunc temporis non adeo certo adhuc conſtabat.

§. II.

Africana.

Carthaginenſia Concilia multa ſunt celebrata. Advertunt tamen, qui notas Decreto Gratiani addiderunt ad *Can.* 1. *diſt.* 2. in Co- 154. Carthaginenſia.

dice Canonum unicam eſſe Synodum Carthaginenſem, continentem Canones 33. qui ex variis Conciliis Carthagine habitis ſint collecti, ejusque Canones ſedem Apoſtolicam videri approbaſſe, dum in Codicem Canonum referendos curavit. . Et de hac Synodo Can. XI. diſt. 16. ſic dicitur: *Septima* (Synodus) *Carthaginenſis, in qua Patres* 312. *ſtatuerunt Canones* 33. *quorum Auctor maxime Aurelius Carthaginenſis Epiſcopus exſtitit. Etiam S. Auguſtinus, Hipponenſis Epiſcopus in eadem Synodo legitur fuiſſe, temporibus Honorii Auguſti.*

Quia autem Concilia Carthaginenſia ſpecialiter ſunt approbata a Leone IV. Papa *Diſt.* 20. *Can.* 1. *de libellis*, juvat Canones, magis memorabiles eorum adducere. Igitur

Carth. I. Concilium Carthaginenſe I. Provinciale, Grato Præſide, tempore Julii I. anno 348. celebratum, 14. Canones edidit. Quibus ſtatuitur,

1. Baptiſmum non iterandum.
2. De Martyrum ſepulchris & honorificentia.
3. Clericis non cohabitandum cum fœminis extraneis, nec virginibus, caſtitatem profeſſis, cum viris.
4. Neque cum viduis habitent Clerici.
5. Alienus Diœceſanus non ordinetur ſine commendatitiis.
6. Clerici ne ſe immiſceant negotiis ſæcularibus.
7. Nullus communicet in aliena Eccleſia, ſine litteris ſui Epiſcopi.
8. Obligati ad ratiocinia, ut procuratores, actores, tutores &c. non ordinentur ante rationes redditas ſui officii.
9. Laici non conſtituant Clericos præfectos rationum, actionum &c.
10. Epiſcopus non uſurpet jurisdictionem in alterius fines, aut populum.
11. Clerici contumaces coercendi.
12. Pacta inter Epiſcopos inita circa limites cuſtodienda.
13. Fœnerari non licere.
14. Clerici contemptores canonum deponantur, laici excommunicentur.

Carth. II. Carthaginenſe II. ann. 390. habitum ſub Genethlio Epiſcopo, conſtituit 13. canones. Quibus ſancitur,

1. Trinitas Perſonarum in una Dei ſubſtantia credenda & prædicanda contra Arianos.
2. Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi continentiam ſervent: nam iſtis tribus gradibus per *conſecrationes* caſtitatem annexam eſſe. Et additur: *Decet ſacroſanctos antiſtites, & Dei ſacerdotes, nec non & Levitas,*

tas, vel qui Sacramentis Divinis inſerviunt, continentes eſſe in omnibus, ut quod Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſervavit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus, ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: omnibus placet, ut Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes, etiam ab uxoribus ſe abſtineant, ut in omnibus & ab omnibus pudicitia cuſtodiatur, qui altari deſerviunt. Qui ſane antiquiſſimus Canon confundit omnes hæreticos, qui cœlibatum ſacerdotum explodunt.

3. *Chriſma, benedictio puellarum*, & reconciliatio publice pœnitentium non fiat a Presbytero, ſed ab Epiſcopo.
4. Presbyter in caſu neceſſitatis poteſt pœnitentem reconciliare.
5. Diœceſes non augendæ ſine neceſſitate.
6. Criminoſus Clericum non accuſet.
7. Excommunicandus, qui excommunicatos ſuſcipit.
8. Excommunicatus vel correptus a ſuo Epiſcopo, poteſt ad vicinos Epiſcopos cauſam deferre, non tamen interim ſacrificium offerre.
9. Presbyter inconſulto Epiſcopo agenda ne celebret.
10. Epiſcopus a 12. Epiſcopis judicandus, Presbyter a ſex, Diaconus a tribus.
11. Nemo ſibi jus arroget in alienam Parochiam.
12. Inconſulto Metropolitano nullus ordinetur Epiſcopus.
13. Deponendus Epiſcopus, qui hos Canones fuerit trangreſſus.

Carthaginenſe III. anno 397. ſub Aurelio, ſtatuit, ſingulis annis habeatur Concilium. Ordinandi Canones ſciant. Ante 25. annos Diaconi, aut virgines non conſecrentur. Clerici ad publica judicia non appellent. Ab arbitro compromiſſario non appellandum. Appellatio non obſit Judici primæ inſtantiæ. **Carth. III.**

Clericorum filii ne accedant ſpectacula: nec jungantur infidelibus (*ſermo eſt de filiis Clericorum, quos ante ordinationem ſuſceperunt, vel poſt illam illicite*) Clerici cum fœminis extraneis ne cohabitent. Lectores, cum ad annos pubertatis venerint: aut uxores ducant, aut continentiam profiteantur. Alienus Clericus ne ordinetur neque ſine examine, aut teſtimonio populi. In Sacramentis corporis & ſanguinis Domini nihil offeratur, quam ipſe Dominus tradidit, hoc eſt panis & vinum aqua mixtum. (*ecce! traditionem divinam appellat ut vinum aqua miſceatur.*)

Primæ ſedis Epiſcopus non nominetur *Princeps Sacerdotum*, aut *ſummus Sacerdos*, ſed Primæ ſedis Epiſcopus (*quia ſcilicet hic titulus non competit Metropolitano; aut Primati alicujus Nationis, ſed ſoli ſummo Pontifici, Chriſti in terris univerſali Vicario*) Epiſcopi trans mare non

eant.

eant, niſi conſulto primæ ſedis Epiſcopo. (*ut nempe hic interim Eccleſiæ poſſit providere*) Sacramenta altaris non niſi a jejunis celebrentur. *De conſecr. diſt.* Virgines ſacræ in monaſterio ſimul cohabitent. Presbyter Chrisma nunquam conficiat (*quia hoc ad Epiſcopum pertinet*) Translationes Epiſcoporum ne fiant. Quæ Clerici ex bonis Eccleſiæ comparant, ad Eccleſiam ſpectant. De iis autem, quæ ex bonis patrimonialibus, donatione, aut hæreditate iis obveniunt, poſſunt libere diſponere.

Notabilis eſt Canon 47. qui continet Catalogum librorum Canonicorum ſacræ Scripturæ; atque in eo illos etiam enumerat, quos Lutherus extrivit, ut librum *Eccleſiaſtici, Sapientiæ, Judith, Eſther, duos Machabæorum, Epiſtolam ad Hebræos, duas Petri, tres Joannis, unam Judæ, unam Jacobi, Apocalypſin.*

Carth. IV. Carthaginenſe IV. anno 398. celebratum a 214. Epiſcopis, ſingillatim tractat de ſacris ordinibus, *Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Acolythi, Exorciſtæ, Lectoris, Oſtiarii, Pſalmiſtæ.* De benedictione ſanctimonialium, de benedictione nuptiali a *Sacerdote* impertienda.

Decernitur porro, injuſtam Epiſcopi ſententiam a Synodo eſſe retractandam. Epiſcopum Eccleſiæ rebus non uti debere tanquam propriis, ſed tanquam commendatis. (*quia necdum facta fuerat diviſio.*) Irritam eſſe donationem Epiſcopi, vel aliam alienationem rei Eccleſiaſticæ, absque ſubſcriptione Clericorum.

Epiſcopus ſedens non patiatur coram ſe ſtare Presbyterum. Presbyteri ante Paſcha a proprio Epiſcopo *Chrisma* petant. Diaconus, ſi urgeat neceſſitas, Euchariſtiam corporis Chriſti populo juſſus eroget. Clericus comam aut barbam ne nutriat. Fœminis extraneis ne cohabitet. Clericus, qui vigiliis deeſt, ſtipendiis privetur. Clericus artificio victum quærat. Clericus ſuper epulas cantans excommunicetur.

Qui die Dominica ſtudioſe jejunat, non credatur Catholicus. Paſcha eadem die omnibus celebrandum. Non ordinetur ſeditioſus, uſurarius, pœnitens, bigamus. Pœnitentes in infirmitate *Viaticum* accipiant.

Epiſcopus nullum impediat ingredi Eccleſiam ad audiendum verbum Dei, ſive gentilis ſit, ſive hæreticus, ſive Judæus, usque ad Miſſam catechumenorum. Oblationes defunctorum non ſolventes tanquam necatores egentium excommunicentur.

Carth. V. Carthaginenſe V. pariter ſub finem Sæculi IV. ſtatuit, ut Clericum, ob crimen damnatum nullus defendat. Res Eccleſiæ non alie-

alienandæ ſine conſilio Metropolitani. Reprobantur altaria, in quibus nullæ ſunt *ſacræ Reliquiæ.*

Memorabilis eſt Canon III. qui expreſſe jubet Clericos majores ab uxoribus abſtinere. *Placuit*, inquit, *Epiſcopos*, *& Presbyteros*, *& Diaconos ſecundum priora* (vel propria) *ſtatuta etiam ab uxoribus continere. Quod niſi feſerint, ab Eccleſiaſtico removeantur officio.*

Carthaginenſe VI. anno 419. celebratum a 219. Africæ Epiſcopis, in cauſa appellationis, ad ſedem Apoſtolicam interpoſitæ. Quam controverſiam alibi diſcutiemus, ubi de *Jure Pontificio* ex profeſſo tractabitur. Hic inſinuaſſe aliquid ſufficiat. Carth. VI.

Romani Pontifices, nominatim Zoſimus Papa, deferebant appellationibus in Africa ad ſedem Apoſtolicam delatis. Citabat Zoſimus pro jure ſuo, admittendi ejusmodi appellationes, Concilium Nicænum. Carthaginenſes Patres exemplaria Nicæni Concilii Conſtantinopoli & Alexandria petierunt, in quibus tantum 20. illi Canones, hodiedum notiſſimi, continebantur, nullusque de jure appellationum tractabat.

Igitur Africani Epiſcopi litteras ad Papam Cœleſtinum concipiunt, quibus ſignificant, ſe Canonem illum in Nicæno Concilio non reperiſſe. (*Quia in Concilio Sardicenſi, quod eſt appendix quædam ad Nicænum, exſtat*) non tamen negant Pontifici jus appellationum: ſed tantum circa modum conqueruntur. Quia quandoque Pontifices mandarunt, ut teſtes Africani Romam veniant, ibique examinentur. Aliquando etiam Legatos miſerunt in Africam cum militum Imperatoris comitatu. Hos duos modos improbavit Concilium, rogavitque Pontificem, ne hac ratione jus appellationum exequatur, neque profugis ex Africa faciles aures præbeat.

In Carthaginenſi VII. lecti ſunt Canones præcedentium Conciliorum: additique alii quinque. Carth. VII.

In 1. ſtatuitur, ne excommunicati admittantur ad accuſandum.

In 2. neque infames, infideles, aliique, qui arcentur a legibus.

In 3. qui Clerico plura crimina objecerit, & primum probare non poteſt, ad cætera non admittatur.

In 4. qui inhabiles ſunt ad accuſandum, inhabiles etiam ſunt ad teſtificandum contra Clericum. Uti etiam, quos accuſator de domo ſuo produxerit: item impuberes.

In 5. Non eſſe excommunicandum, niſi ſufficienter crimen probetur.

155. Africanum. Africanum generice dictum non unum duntaxat eſt Concilium, ſed ex pluribus aliis collectum circa tempora Bonifacii I. & Cœleſtini I. videturque hoc eſſe illud Concilium Africanum, cujus Canones approbantur a Leone I. *cap. de libellis* 1. *diſt.* 20.

Statuitur, Defenſores Eccleſiarum ab Imperatore eſſe poſtulandos. Ordinatos a Donatiſtis eſſe relinquendos in Clero. Clericis ſacris etiam ab uxoribus abſtinendum. Altaria non erigenda ſine ſacris Reliquiis. Epiſcopi poſterius ordinati ne præcedant ſeniores. Concilium Nationale non eſſe celebrandum, niſi propter cauſas graves & communes. Particulares cauſas in Conciliis Provincialibus proponendas, ac judicandas. Nullus dimiſſa uxore alteri conjungatur. Qui ab Imperatore cognitionem publicorum judiciorum petierit, clericatus honore privetur. Si autem Epiſcopale judicium ab eo petierit, nihil ei obſit. Qui non communicant in Africa, ſi in transmarinis ad communicandum obrepſerint, Clericatus jacturam excipiant. Si quam Diœceſin Epiſcopus, ab hæreticis liberans, tiennio poſſederit, nullus repetat. Si Clerici, Epiſcopi ſententia, in cauſa ſua læſi ſunt, appellare poſſunt ad vicinos Epiſcopos, ab his vero ad Africana Concilia. Ad transmarina autem qui putaverat appellandum, a nullo intra Africam in communionem ſuſcipiatur. (*Niſi forte Romanam ſedem appellaverint. Ut addit Gratianus cauſ.* 2. *quæſt.* 6. *cap.* 35.) Reliqui canones aut repetunt ea, quæ ex Carthaginenſibus Conciliis jam memoravimus, aut tractant de hæreſi Donatiſtarum, Pelagii, & Cœleſtii.

§. III.

Europæa.

156. Europæa. Arelatenſe I. ſpecialiter laudatum *can. XI. diſt.* 16. celebratum eſt anno 314. præſente Conſtantino M. & Sylveſtri I. Legatis. Damnati in eo, ut ſupra memoratum, Donatiſtæ; abſolutus iterum Cæcilianus. Ac inſuper conditi 23. Canones pro Eccleſiaſtica diſciplina.

In 1. decernitur, paſcha per totum orbem eadem die celebrandum: atque indicendum ab Epiſcopo.

In 2. Clerico permanendum in eo loco, in quo eſt ordinatus.

In 6. Infirmis manus imponendas, ſi credunt.

In 9. abrogatur uſus libellorum, quos delinquentes a Martyribus & Confeſſoribus petebant, ut pœnitentiæ tempus ipſis abbrevietur.

In

In 12. Excommunicantur Clerici fœneratores.

In 13. Amoventur a Clero, qui gentilibus nomina Chriſtianorum, aut libros, & vaſa ſacra tradiderunt. Si quis tamen ab ejusmodi Traditore ignoranter ac bona fide ſit ordinatus, hoc ei fraudi eſſe non debere.

In 20. ſtatuitur, minimum a tribus Epiſcopis ordinandum eſſe Epiſcopum.

Celebratum eſt præterea *Concilium Romanum* ſub Sylveſto I. anno 325. a 275. Epiſcopis. In quo approbatum eſt decretum Concilii Nicæni de celebrando paſchate. Additurque canon, quanto tempore Clericis in quolibet ordine (qui omnes nominantur) ſit miniſtrandum. *Romanum* ſub Julio I. anno 337. fidei profeſſionem contra Arianos edidit. In altero *Romano* ſub Julio I. abſolutus eſt S. Athanaſius. Atque in eo etiam *Symbolum S. Athanaſii* editum creditur (*anno* 340.) *Valentinum* in Gallia anno 374 canones ſtatuit de bigamis non ordinandis; de pœnitentia puellarum, quæ ad nuptias tranſeunt, poſtquam ſe Deo devöverunt; de puritate eorum, qui ſacros ordines ſuſcipiunt.

Cæſarauguſtanum anno 381. ſtatuit de ſanctimonialibus velandis, de Evchariſtia, in Eccleſia accepta, extra Eccleſiam non ſumenda. Alia Concilia ſupra retulimus.

CAPUT V.
De Conciliis
SÆCULI V.

Præſertim contra Pelagianos, Semi-Pelagianos, Neſtorianos, Eutychianos, Priſcillianiſtas.

Humani generis hoſtis, ad nocendum nobis ſemper accinctus, uno eradicato lolio, nova usque & usque zizania in agro ſanctæ Eccleſiæ profeminat. Hinc Donati & Arii profligatis ferme erroribus, qui potiſſimum Sæculum quartum infeſtaverant, hoc quinto Sæculo novas ex orco impietati transmiſit ſuppetias, turbam videlicet variam, quæ ſparſis infelicibus loliis pulcherrimam Eccleſiæ ſementem ſuffocaret. Pelagianos intelligo, & Semi-Pelagianos, hoſtes Divinæ Gratiæ: Neſtorianos & Euty-

chianos, adverſo tramite euntes, ad extirpandum Verbi Incarnati myſterium: Priſcillianiſtas denique, fæcem & probrum Chriſtiani nominis. Complura ad evellendas has urticas & ſenticeta Eccleſia celebravit *Concilia*. De quibus modo, hiſtorica eruditione intermixta, dicendum venit.

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.

Concilia contra Hæreſin Pelagianam.

1. *Pelagii effigies.*
2. *Ejus errores de gratia & peccato originali.*
3. *Ejus ſectatores. Effigies Cœleſtii.*
4. *Ejus errores damnati a Concilio Carthaginenſi, Milevitano,* & *Romano.*

ARTICULUS II.

Concilia contra Hæreſin Semi-Pelagianam.

5. *Auctores hujus hæreſis.*
6. *Errores circa initium ſalutis.*
7. *Defenſores ſcientiæ mediæ nihil commune habent cum Semi-Pelagianis.*
8. *Impugnatores Semi-Pelagianiſmi.*
9. *Concilium Arauſicanum II. illum condemnat.*
10. *Doctrina hujus Concilii circa prævenientem Dei gratiam approbatur.*
11. *Concilium Valentinum in eadem cauſa.*

ARTICULUS III.

Obſervatio in Concilium Arauſicanum de gratia præveniente.

12. *Arauſicanum non damnat ſententiam, quæ dicit:* quod Deus per vires naturæ facienti, quod eſt in ſe, non deneget gratiam.
13. *S. Thomæ in hac re doctrina.*
14. *Verus ſenſus dicti axiomatis.*

ARTICULUS IV.

Concilia contra Neſtorianos & Eutychianos.

15. *Hæreſis Neſtorii damnata a Concilio Romano, & Alexandrino; ac dein ab Epheſino.*

16. *Con-*

16. *Concilium Antiochenum pacem inter Patriarchas componit.*
17. *Concilium Armenum damnat libros Mopsveſteni &c.*
18. *Eutychiana hæreſis damnata in Concilio Conſtantinopolitano.*
19. *Furor Eutychianorum in variis Conciliabulis.*
20. *Concilia Catholica contra Eutychianos.*

ARTICULUS V.

Concilia contra Priſcillianiſtas.

21. *Origo hujus hæreſis.*
22. *Errores recenſentur.*
23. *Damnati a Concilio Cæſarauguſtano.*
24. *Turbas excitant.*
25. *Cauſa ad Maximum delata Priſcillianus capite plectitur. Ithacius ejus accuſator deponitur.*
26. *Plura Concilia Hiſpaniæ contra Priſcillianiſtas.*

ARTICULUS VI.

Obſervatio in Hæreſin Pelagianam de peccato originali & Baptiſmo.

27. *Peccatum originale, peccatum generis humani.*
28. *An parvuli ſine baptiſmo damnentur?*
29. *In quo conſiſtat peccatum originale.*

ARTICULUS VII.

De aliis Conciliis Provincialibus Sæculi V.

30. *Referuntur Canones Conciliorum*: Toletani I. Arauſicani I. Regienſis, Vaſenſis.
31 Romanum *in cauſa S. Hilarii cum Chelidonio.*
32. *Canones Concilii* Hiberni, Turonici I. Venetici, Romani.
33. Quinam libri a Gelaſio in Concilio Romano approbati.
33. *Concilium* Romanum *in cauſa Vitalis & Miſeni.*
35. *Canones Concilii* Arelatenſis II. & III.

ARTICULUS I.

Concilia contra Hæreſin Pelagianam.

1. Pelagius. Pelagius, patria Britannus, profeſſione Monachus extra cœnobium in Palæſtina, ſtatu tamen ſemper laicus, ingenio & lingua promptus, indole verſipellis, voluntate impoſtor, ac toto corporis habitu hypocrita, ad fallendum compoſitus; complures errores circa initium quinti Sæculi, ad annum videlicet 405. ex Theodoro Mopsveſteno & Ruffino, diſſeminavit: Adamum peccando ſibi ſoli nocuiſſe, dicebat: nullum proin eſſe peccatum originale: neque opus eſſe baptiſmo: Adamum æque futurum fuiſſe mortalem, ſi non peccaſſet: illius ſtatum integritatis ante peccatum non fuiſſe beneficium gratiæ, ſed naturæ.

2. Errores. Præcipue vero bellum indixit *gratiæ* Chriſti: non aliam eſſe gratiam, quam Dei legem, & doctrinam, nobis propoſitam, Chriſtique exempla, ac collatam nobis arbitrii libertatem. Ex hac ſola omnia noſtra merita deſcendere: ac proin hominem ad ſalutariter operandum non indigere gratia aliqua interiore, ac ſupernaturali, excitante & adjuvante, ſed ſufficere externam prædicationem Evangelii, cum arbitrii libertate; quæ ad bene operandum, peccata vitanda, & ſalutem conſequendam ſibi ſoli ſufficiat.

Hos errores ſparſit primum per Orientem, deinde diſcurſando per Ægypti monaſteria, excurrendo in Italiam, Siciliam, Africam &c. Et quos per ſe ipſum non poterat pervertere, lue infecit per Epiſtolas, per mulierculas, *Julianam* & *Demetriadem*, per diſcipulos, *Anianum* & *Julianum* Italos.

3. Cœleſtius. Præcipuus vero ac famoſiſſimus inter Pelagii ſectatores fuit *Cœleſtius*, natus in Campania, vel magiſtro ſuo ſceleſtior: naturæ vitio eunuchus: primum Cauſidicus, dein Monachus. Repulſus in Africa a ſacris Ordinibus, per fraudes ſibi familiares in Aſia ad illos doloſe irrepſit; totius denique, ut Hieronymus ſcribit *Ep. ad Cteſiphont.* Pelagiani exercitus dux factus, multos, etiam Epiſcopos, corrupit.

Cœleſtius ante Pelagium damnatus fuit anno 412. a *Concilio Carthaginenſi*, cui Aurelius præſedit.

4. Damnatus. Accuſavit in hoc Concilio Cœleſtium præſentem *Paulinus Diaconus* S. Ambroſii, de ſex propoſitionibus erroneis: 1. Adamum moriturum fuiſſe, ſive peccaret, ſive non peccaret. 2. Peccatum Adæ ipſum

ſum ſolum læſiſſe, non genus humanum. 3. Parvulos in eo ſtatu eſſe, in quo fuit Adamus ante prævaricationem. 4. Neque per mortem Adæ omnes mori, neque per reſurrectionem Chriſti omnes reſurgere. 5. Solam legem & Evangelium mittere ad regnum cœlorum. 6. Homines naſci ſine peccato.

Has propoſitiones cum Cœleſtius damnare nollet, ipſe damnatus eſt, & excommunicatus a Concilio. A qua ſententia ad ſummum Pontificem Romam appellavit. At mox ea appellatione deſerta Epheſum profugit, ubi per obreptionem presbyteratum ſuffuratus, Conſtantinopolim abiit; at hæreſi detecta inde ejectus, pererrata Aſia Romam ad Zoſimum Pontificem contendit, ibique vel occultavit ſuas hæreſes, vel ſimulavit earum revocationem. Quare Zoſimus miſſa ad Afros Epiſtola, pleniora acta Concilii Carthaginenſis, a quo damnatus fuerat, expetiit. Vel ut Romam veniant ad accuſandum Cœleſtium monuit. Informatus igitur melius ab Africanis Epiſcopis Pontifex de ſimulatione, mendaciis & fraudibus Pelagii & Cœleſtii, utrumque condemnavit tanquam hæreticum, miſſa ad totam Eccleſiam Epiſtola, quæ *tractatoria* vocabatur, ſeu, ut alii volunt, *tractoria*.

Pelagius jam ante apud Epiſcopos Palæſtinæ de hæreſi accuſatus, in Synodo *Dioſpolitana* anno 415. errores ſuos revocavit ad ſpeciem, ſicque ab hæreſi abſolutus eſt. Verum a S. Hieronymo, qui ipſe etiam in Palæſtina tunc degebat, larva ei detracta eſt in Epiſtola ad Cteſiphontem, & in Dialogis inter Aticum & Critobolum, quo nomine Pelagium compellabat. S. Auguſtinus etiam ſub idem tempus eundem oppugnavit tribus ad Marcellinum tribunum libris, libro ad Hilarium, ac libro de natura & gratia. Ejus tamen cauſam defendendam ſuſceperunt duo Origeniſtæ, Joannes Epiſcopus Hieroſolymitanus, & Ruffinus Aquilejenſis Presbyter.

Protractis igitur in lucem Pelagii & Cœleſtii fraudibus anno 416. uterque damnatus a gemino *Concilio Africano, a Carthaginenſi* videlicet & *Milevitano*. Quod utrumque acta ſua ad Innocentium I. Summum Pontificem approbanda Romam miſit. Qui condemnationem illam approbavit, reſcripta ad utrumque Concilium Epiſtola: quam utinam legerent Proteſtantes; viderent enim, quid antiquiſſimis illis temporibus de Primatu Romani Pontificis ſenſerit Eccleſia (*aliqui volunt, a Milevitano Concilio eos non eſſe percuſſos anathemate, ſed cauſam eorum ad Innocentium Papam fuiſſe remiſſam*) poſt acceptam autem ab Innocentio Epiſtolam ſcripſit S. Auguſtinus Serm. 1. de verb. Apoſt. *cauſa finita eſt* &c. Milevit.

Cum

Cum deinde etiam a Zoſimo, Innocentii ſucceſſore, melius informato, Pelagius & Cœleſtius fuiſſent condemnati; ut peſtis illa penitus ex Africa eliminaretur, anno 418. celebratum eſt Concilium Nationale *Africanum* 217. Epiſcoporum, Præſide Aurelio Carthaginenſi, præſente etiam S. Auguſtino. In hoc Concilio rurſus condemnati ſunt Pelagiani: ab Honorio etiam Imperatore proſcripti. Profligatæ Pelagianorum cauſæ patrocinium ſuſcepit *Julianus* Capuæ Epiſcopus, depoſitus propterea, & acri certamine cum S. Auguſtino commiſſus. Arianis autem Epiſcopis ex Occidente ejectis, & Conſtantinopolim ad Neſtorium, qui eos protegebat, di-
Ac Romano. lapſis, anno 430. in *Romano Concilio* a Cœleſtino I. Pontifice Neſtoriani & Pelagiani damnati ſunt: uti etiam anno ſequente a Concilio Generali Epheſino.

ARTICULUS II.

Concilia contra hæreſin Semi-Pelagianam.

Ex Pelagianiſmi extincti cineribus enatus eſt in Gallia potiſſimum
5. *Semi-Pelagianiſmus*, cujus præcipue fautores erant Fauſtus Epi-
Auctores. ſcopus Regienſis in Gallia, Joannes *Caſſianus* Abbas, (quem S. Proſper *collatorem* appellat, propter celebres collationes Patrum, quas conſcripſit) Gennadius, Severus Sulpitius, Vincentius, pii alioquin doctique viri. Dicti ſunt etiam *Maſſilienſes*, quod Semi-Pelagiani *Maſſiliæ* potiſſimum conſiſterent.

Hi in aliquibus a Pelagianis receſſerant, in aliis vero cum iis conveniebant. Receſſerunt, quia agnoſcebant peccatum originale, neceſſitatem gratiæ ad ſananda vulnera naturæ corruptæ, ſeu ad perfectionem operum ſalutarium, ipſamque ſalutem conſequendam. Contra vero ſalutis initium tribuebant viribus naturalibus humani arbitrii, excitati per externam prædicationem Evangelii ac do-
6. ctrinæ Chriſtianæ. Adeoque primarius eorum error ſtabat in eo,
Errores. quod dicerent, fidei, juſtificationis ac ſalutis initium non eſſe ex viribus gratiæ ſupernaturalis & internæ, ſed ex nobis. Quod ipſum aliquando ſenſerat Auguſtinus, ſed revocavit *libr.* 1. *retract.* *c.* 23.

Explicabant porro doctrinam ſuam per paritatem cum ægroto & medico. Nam æger, inquiebant, non poteſt quidem propriis viribus ſe ipſum ſanare, poteſt tamen facere initium ſanationis, petendo medicinam, rogando & advocando medicum. Sic etiam homo in Adamo lapſus non poteſt quidem viribus naturæ ſine gratia Chriſti ſanari & ſalvari, poteſt tamen, ut dicebant, ſolis naturæ ſeu

arbitrii viribus ponere quædam ſalutis initia, credendo, petendo, pulſando, conando &c. & ſic obtinere Chriſti gratiam propriis meritis & conatibus.

Ex hoc errore velut radice plures alii pullularunt: nempe quod gratia ſit *pediſſequa* naturæ, eo quod in hominis juſtificatione primas partes habeat natura, ſeu liberum arbitrium; quod gratiam ſupernaturalem tanquam præmium per conatum ſuum naturalem mereatur: quod gratia detur præciſe ad menſuram conatuum noſtrorum naturalium, neque ſpecialem favorem intercedere in electione prædeſtinatorum, ne ſcilicet in Deum cadat acceptio perſonarum: unde neque perſeverantiam eſſe ſpeciale donum, ſeu ex ſpeciali affectu Dei profectum, ſed a noſtro illam naturali merito dependere: cur parvuli aliqui baptiſmum conſequantur, alii non, rationem eſſe merita naturalia aut demerita conditionate futura, quæ nempe poſuiſſent, ſi annos diſcretionis attigiſſent: rationem item, cur his Evangelium prædicetur, non autem aliis, eſſe merita aut demerita conditionate prævisa.

Advertendum hic cum hoc Pelagianorum errore de præmio aut pœna meritorum aut demeritorum conditionate futurorum, nihil commune habere Doctorum illorum ſententiam, qui ad ſalvandam concordiam Divinorum decretorum cum libertate humani arbitrii ſtatuunt in Deo ſcientiam conditionalem, quam *Mediam* vocant, ſcientiam nempe actuum ſub conditione contingente libere ponendorum, atque ab humano arbitrio impedibilem. Nam Semi-Pelagiani aſſerebant ſcientiam conditionatam operum mere *naturalium*, ſine gratia Chriſti ponendorum, quæ ſint ſalutis initium; Doctores vero iſti in negotio ſalutis adſtruunt ſcientiam conditionatam operum *ſupernaturalium*, ponendorum præveniente & adjuvante gratia Chriſti, quæ ſit neceſſaria etiam ad ipſum ſalutis initium. Semi-Pelagiani docebant, quod Deus præmietur merita, & puniat demerita mere conditionate futura, licet nunquam abſolute ſint extitura; a qua doctrina Doctores ſcientiæ mediæ abhorrent, docentque a Deo nunquam præmio affici merita, aut pœna demerita, mere conditionate futura. 7. **Diſparitas cum ſcientia media.**

Porro Semi-Pelagianos impugnavit adhuc ſub vitæ ſuæ finem ſanctus Auguſtinus, editis duobus libris, *de prædeſtinatione Sanctorum*, altero, altero de *dono perſeverantiæ*; & poſt Auguſtinum S. Proſper, edito adverſus collatorem libro, S. Avitus Viennenſis, S. Fulgentius Ruſpenſis, & S. Cæſarius Arelatenſis, ſcriptis doctiſſimis libris 8. **Impugnatores.**

adverſus opera Fauſti Regienſis de libero arbitrio, de præſcientia ac de prædeſtinatione.

Ut vero hydra iſta penitus conficeretur, celebratum eſt anno 429. in Gallia Concilium *Arauſicanum II.* 14. Epiſcoporum, Præſide Cæſario, Arelatenſi Epiſcopo, tempore Felicis IV. Romani Pontificis. In hoc editis 25. Canonibus, ex S. Auguſtino depromptis, damnata eſt hæreſis Semi-Pelagiana.

9. Arauſicanum. In I. ſtatuitur, per peccatum Adæ non ſolum corpus, ſed etiam animam læſam eſſe.

In II. peccatum Adæ non ipſi ſoli nocuiſſe, ſed etiam ad poſteros tranſiiſſe.

In III. gratiam Dei non dari ad invocationem, ſed facere, ut Deus invocetur.

In IV. Deum non exſpectare voluntatem noſtram, ut a peccatis purgemur, ſed eandem præparare, ut velimus.

In V. initium etiam ſalutis non ex nobis, ſed ex Deo eſſe.

In VI. non ſine gratia conferri miſericordiam petentibus & credentibus: cum gratia ipſa faciat, ut credamus & petamus.

In VII. non poſſe nos ſine gratia cogitare aut eligere aliquid, quod ad ſalutem pertinet.

In VIII. neminem per liberum arbitrium pervenire poſſe ad gratiam baptiſmi.

In IX. quoties bona agimus, Deum in nobis & nobiſcum operari, ut operemur.

In X. adjutorium Dei ſemper implorandum.

In XI. neminem recte vovere, niſi a Deo acceperit, ut voveret.

In XII. tales nos amari a Deo, quales futuri ſumus ipſius dono, non quales ſumus noſtro merito.

In XIII. arbitrium in primo homine infirmatum, niſi per gratiam baptiſmi non poſſe reparari, neque ab alio, quam a quo eſt datum.

In XIV. nullum liberari a miſeria, niſi præveniente Dei miſericordia.

In XV. per gratiam Dei fidelem mutari in melius.

In XVI. non eſſe gloriandum ex eo, quod habemus, cum ex Deo ſit.

In XVII. fortitudinem Chriſtianam a charitate Dei eſſe, quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum S. qui datus eſt nobis.

In XVIII. nullis noſtris meritis gratiam præveniri, ſed gratiam, quæ non debetur, præcedere, ut fiant, & mercedem mereamur.

In XIX. naturam etiam integram ſeipſam ſervare non poſſe, creatore non adjuvante, quomodo reparare, quod perdidit?

In XX. multa Deum in homine bona facere, quæ non facit homo

(*gra-*

(gratias nempe prævenientes conferendo, illuſtrationes videlicet intellectus, ut appareat, quod latebat, & inſpirationes pioſque motus voluntatis, ut ſuave fiat, quod non delectabat) hominem vero nullum bonum opus facere ſine Dei adjutorio.

In XXI. naturam in Adamo corruptam per Chriſtum reparari.

In XXII. neminem habere de ſuo; niſi mendacium & peccatum: bonum autem omne a Deo eſſe.

In XXIII. quamvis volentes agamus bonum, voluntatem tamen a Deo præparari.

In XXIV. ut palmites a vite, ſic nos a Chriſto vigorem accipere.

In XXV. diligere Deum eſſe donum Dei, qui dedit, ut diligeretur, & diſplicentes nos amavit, ut fieret in nobis, unde placeremus.

Poſt iſtos canones ſubjungit Concilium, credendum eſſe, quod per peccatum primi hominis inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus poſtea aut diligere Deum, ſicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum eſt, poſſit, niſi eum gratia miſericordiæ Divinæ præveniat. Hancque doctrinam adductis pluribus S. Scripturæ locis confirmat.

Dicit deinde anathema illis, qui dicunt, aliquos a Deo prædeſtinatos eſſe ad malum. *(ubi videat Calvinus, doctrinam ſuam, vel potius blaspbemiam jam tot ante ſæcula prædamnatam fuiſſe in ipſius patria.)*

Denique profitetur Concilium, quod in omni bono opere non nos incipiamus, & poſtea per Dei miſericordiam adjuvemur, ſed quod Deus nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem & ſui amorem prius inſpiret, ut & baptiſmi Sacramenta fideliter requiramus, & poſt baptiſmum cum ejus adjutorio ea, quæ ſibi ſunt placita, adimplere poſſimus. Ut adeo converſio latronis in cruce, Cornelii centurionis, & Zachæi, non fuerit facta per vires naturæ, ſed per divinæ largitatis donum.

Patres Arauſicani hos canones ſuos Romam miſerunt, approbandos a ſummo Pontifice. Bonifacius II. igitur, Felicis IV. ſucceſſor Concilium iſtud approbavit, ut adeo maximam authoritatem habeat in tota Eccleſia, ejusque doctrina tanquam dogmatica ſit recepta. 10. Approbatum.

Miſit autem Bonifacius Papa Epiſtolam approbationis ad Cæſarium Arelatenſem Concilii Præſidem, in qua repetit ea, quæ Concilium definiverat, videlicet, fidem, qua in Chriſto credimus, ſicut & omnia bona, ſingulis hominibus ex dono venire ſupernæ gratiæ, non ex humanæ poteſtate naturæ, nihilque prorſus eſſe

ſecundum Deum boni, quod ſine Dei quis gratia aut velle, aut incipere, aut operari, aut perficere poſſit, dicente Salvatore noſtro: *ſine me nihil poteſtis facere.* Nam in omnibus bonis, quorum caput fides, nolentes nos adhuc a divina miſericordia præveniri, ut velimus: ineſſe nobis, cum volumus: ſubſequi etiam, ut in finem duremus: dicente David: *Miſericordia ejus præveniat me. Miſericordia mea cum ipſo eſt: miſericordia ejus ſubſequetur me*, & Paulo: *aut quis prior dedit ei, & retribuetur illi? quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia*, &: *miſericordiam conſecutus ſum, ut fidelis eſſem.* Item: *gratia Dei ſum id, quod ſum.* Ac rurſus Domino: *nemo venit ad me, niſi datum illi fuerit a Patre meo*, & Jacobo Apoſtolo: *omne donum bonum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum:* meritoque Jeſum a Paulo appellatum *authorem fidei & conſummatorem.*

11. Valentinum. Cum autem quorundam Semi-Pelagianorum pertinacia necdum frangeretur, Cæſarius Arelatenſis, ante acceptam prædictam Bonifacii Epiſtolam, *Concilium Valentinum* indixit, ut frequentioribus ſuffragiis Catholica veritas approbaretur. Sicque tandem Maſſilienſium error ab Eccleſia eſt eliminatus, accedente confirmatione ſedis Apoſtolicæ. Catholicam denique veritatem circa gratiæ prævenientis neceſſitatem repetiit Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 5. & 6. ut ſupra oſtenſum Part. 3.

ARTICULUS III.

Obſervatio in Concilium Arauſicanum.

12. Quid damnetur. Quamvis Concilium Arauſicanum cum S. Auguſtino & Proſpero definiat, Deum non exſpectare voluntates noſtras; nos non incipere in bono opere: gratiam non conferri ad invocationem: Deum per gratiam præparare voluntates noſtras, ut velimus &c. per hæc tamen minime damnari complurium præſtantiſſimorum Theologorum ſententiam, qui principium illud Theologicum: *facienti, quod eſt in ſe, Deus non denegat gratiam*, explicant etiam de faciente per vires naturæ.

Nam magnum inter iſtam ſententiam & Semi-Pelagianorum errores eſt diſcrimen: iſti enim cum Caſſiano & Fauſto docebant, hominem per opera naturalia *mereri* gratias, ſicque voluntates noſtras in negotio ſalutis per opera meritoria antecedere, gratiam vero ſupernaturalem tanquam præmium operum naturalium ſubſequi: quod

quod Arauſicanum damnat, dicitque, non ad invocationem illam naturalem *tanquam meritum*, ſequi gratiam: Deum non exſpectare noſtram voluntatem, per opera naturalia, eaque *meritoria*, ſe diſponentem ad gratiam: initium ſalutis non eſſe ex nobis, in ſenſu Maſſilienſium *meritorie* nos præparantibus ad gratiam.

Contra vero iſti Theologi nullam adnoſcunt in operibus naturalibus *vim meritoriam* gratiæ, aut *motivam*, qua ſcilicet Deus moveatur ad dandam gratiam, (in quo conſiſtebat venenum Semi-Pelagianiſmi) neque aſſerunt, hominem per vires naturæ in negotio ſalutis incipere operari aliquid *ſalutariter*, aut *meritorie*. Imo ne quidem agnoſcunt in operibus naturalibus diſpoſitionem aliquam *poſitivam* ad gratiam Chriſti, neque conditionem *ſine qua non*: quia Deus miſeretur, cui vult, & quando vult. Sed hoc tantum dicunt, quod Deus facienti per vires naturæ, & conanti, quantum eſt in ſe, non deneget gratiam, qua ad ſalutem perveniat: non quod Deus ab operibus illis & conatibus naturalibus tanquam a cauſa meritoria moveatur ad dandam gratiam, ſed ex liberali decreto ſuæ voluntatis, quo ſtatuit iis miſereri, & adjutorio ſuæ gratiæ ſuccurrere, qui per vires arbitrii conantur, quantum poſſunt, ita, ut poſita illa *negativa* diſpoſitione, quæ *removet prohibens*, tanquam *termino* voluntatis ſuæ, gratis omnino & miſericorditer largiatur gratiam ſupernaturalem, ad omne opus ſalutare neceſſariam.

Doctrina hæc fuit plane ipſius etiam S. Thomæ, qui utique non ignoravit, quid in Semi-Pelagianis ſanctus Auguſtinus cum Concilio Arauſicano damnarit. Scribit S. Doctor in 2. diſt. 28. quæſt. 1. art. 5. in corp. *Non oportet, ut actus, quibus homo ad gratiam ſe præparat, ſint naturam humanam excedentes.* Et art. 4. ad 4. *etiam ad fidem habendam aliquis ſe præparare poteſt per id, quod in naturali ratione eſt. Unde dicitur, quod ſi aliquis in barbaris nationibus natus, quod in ſe eſt, faciat, Deus ſibi revelabit illud, quod eſt neceſſarium ad ſalutem, vel inſpirando vel mittendo Doctorem.* 13. S. Thomas

In eundem fere ſenſum paſſim circumfertur illa S. Thomæ ſententia: Si quis in ſylvis enutritus ductum rationis naturalis ſequeretur, in appetitu boni & fuga mali, certiſſime tenendum eſt, quod ei Deus vel per internam inſpirationem revelaret ea, quæ ad credendum ſunt neceſſaria, vel aliquem fidei doctorem ad eum mitteret.

Neque verum eſt, quod in *Summa* hanc doctrinam retractarit. Nam 1. 2. *Q.* 14. *Art.* 3. *in c.* etiam multo plus videtur admittere: dum agnoſcit in opere bono, prout naturaliter procedit a libero arbi-

arbitrio, non quidem condignitatem, ſed tamen *congruitatem* ad præmium ſupernaturale. „ Si conſideretur ſecundum ſubſtantiam „ operis (verba ſunt S. Doctoris loc. cit.) & ſecundum quod pro„ cedit ex libero arbitrio, ſic ibi non poteſt eſſe condignitas pro„ pter maximam inæqualitatem, ſed eſt ibi congruitas propter quan„ dam æqualitatem proportionis: videtur enim congruum, ut ho„ mini operanti ſecundum ſuam virtutem Deus recompenſet ſe„ cundum excellentiam ſuæ virtutis. “ Ita ſanctus Thomas, quem plures ſequuntur Thomiſtæ. Alii autem Theologi, licet principium illud etiam de operante per vires naturales intelligant, multo tamen minus admittunt, dum omne meritum, etiam congruum, præmii ſupernaturalis operibus naturalibus negant, imo etiam præparationem ac diſpoſitionem poſitivam; illaque opera præciſe tanquam diſpoſitionem aliquam *negativam* & *terminum extrinſecum*, a Deo ſecundum decretum liberrimum ſuavis ſuæ providentiæ gratuito prorſus aſſumptum conſiderant, quo poſito, ſublato velut impedimento & reductis valvis illuſtratio ſupernaturalis Divini luminis cordi illabitur.

14. Senſus axiomatis. His tamen non obſtantibus probabilior mihi videtur illa ſententia, quæ memoratum principium, *ordinarie ſaltem*, de agente per vires auxilii ſupernaturalis intelligit, ita, ut ſenſus ſit, facienti, quod eſt in ſe, cooperando gratiæ ſupernaturali, Deus non denegat ulteriora auxilia gratiæ, quibus ad juſtificationem & ſalutem æternam pertingere poſſit.

Ratio eſt, quia hæc ſententia eſt conformior Concilio Arauſicano, & Auguſtino Doctori gratiæ: uti etiam Epiſtolæ Bonifacii Pontificis, qua Arauſicanum confirmat; qui perpetuo repetunt, nos adhuc nolentes *præveniri* Divina gratia, quæ facit, *ut velimus*: nos *non incipere* in negotio ſalutis, ſed voluntatem a Deo *præparari*: gratiam Dei *non dari ad invocationem*, ſed facere, *ut Deus invocetur &c.* nam licet hæc, ut dictum, intelligi abſolute poſſint de initio, invocatione, volitione, præparatione poſitiva, & meritoria, a Concilio damnata; clarius tamen ad mentem ſacræ illius auctoritatis explicari videntur, ſi dicatur, gratia *ſupernaturali* nos præveniri, ut conemur, ut velimus, ut invocemus, ut præparemur: cui gratiæ prævenienti & excitanti, ſi quantum in nobis eſt, cooperemur, Deus dat ulteriores gratias actuales, ac ſupernaturales, quibus adjuti eliciamus actus ſalutares fidei, ſpei, charitatis &c. atque ad juſtificationem & ſalutem perducamur.

Ratio ulterior hoc dicendi eſt, quia cenſendum eſt, Deum

nobis

nobis mortalibus, quos omnes vult ſalvos fieri, dare media ad finem, nobis præfixum, proportionata atque accommodata; cum igitur ſimus in ſtatu elevationis, ad finem ſupernaturalem, æternam videlicet beatitudinem, conditi, præſumendum eſt, Deum, ſine quo nihil poſſumus facere, in hac providentia prævenire nos auxiliis gratiæ ſupernaturalis, illuminando intellectum, *ut appareat, quod latebat*, & per pias inſpirationes loquendo ad cor, *ut ſuave fiat, quod non delectabat*, ut loquitur S. Auguſtinus. Si igitur his gratiæ prævenientis, illuſtrantis, excitantis, auxiliis cooperamur, jam non facimus, quantum eſt in nobis, per vires ſolius naturalis arbitrii, ſed per vires gratiæ ſupernaturalis, ſicque ulteriores & ulteriores gratias ſupernaturales accipimus, quibus ad finem noſtrum ſupernaturalem pertingamus.

Dixi autem, *ordinarie ſaltem*: non enim nego, quod homines præſertim infideles, etiam ante fidem ſuſceptam, eliciant aliquando actus virtutum moralium naturales, ex motivo alicujus decentiæ, æquitatis, & honeſtatis naturalis, docente Apoſtolo, quod gentes naturaliter faciant, quæ ſunt legis. Quæ obſervatio legis naturalis poteſt a Deo reſpici tanquam terminus aliquis, & (ut loquuntur) tanquam *removens probibens*, atque ſic tanquam diſpoſitio remota ac negativa ad accipiendam gratiam, prout prior ſententia principium illud, *facienti, quod eſt in ſe, Deus non denegat gratiam*, explicat.

ARTICULUS IV.

Concilia contra Neſtorianos, & Eutychianos.

Ortum Neſtorianæ hæreſis recenſuimus part. 3. *cap.* 4. *art.* 3. primum *Concilium* contra eandem eſt celebratum *Romæ* a Cœleſtino 15. Romanum,
Papa anno 430. in quo lecta Cyrilli Alexandrini, tum etiam ipſius Neſtorii Epiſtola, hæreſis iſtius damnata eſt, intentato anathemate, niſi poſt acceptam per Cyrillum Cœleſtini Epiſtolam decem intra dies reſipiſcat.

Eodem anno Cyrillus accepta Cœleſtini Epiſtola, qua ei in cauſa Neſtorii vices ſuas demandaverat, Concilium *Alexandrinum* convocavit; a quo miſſi Conſtantinopolim ad Neſtorium quatuor legati, qui ipſi 12. Anathematiſmos Cyrilli traderent, ipſique anathema dicerent, niſi decem intra dies hæreſin abjuraret. At ille, ſpretis monitis, fraudibus ſuis Imperatorem Theodoſium II. in Cyrillum, tanquam Apollinariſtam, concitat, negatque Cœleſti- Et Alexandrinum.

ſti-

ſtinum eidem tanquam hæretico potuiſſe cauſam committere. Ad quas turbas componendas viſum eſt Pontifici, & Imperatori neceſſarium eſſe, ut Synodus Oecumenica celebretur: quæ anno 431. *Epheſi* eſt habita, damnataque Neſtoriana hæreſis, ut *part.* 3. *art.* 3. oſtenſum.

Eodem tempore *Joannes Antiochenus*, amicus Neſtorii, ejusque errorum, Cyrillo vero infenſus, facto ſchiſmate, cum aliquot Epiſcopis in eadem urbe Epheſo Conciliabulum cogit adverſus Cyrillum ac legitimum Concilium Epheſinum.

Cum autem ex hac cum Cyrillo diſcordia plures inter Eccleſiam Alexandrinam & Antiochenam orirentur turbæ, voluit Imperator, ut Joannes Nicomediam veniat ad dicendam cauſam, inſtaurandamque cum Cyrillo pacem; coacto igitur anno 432. *Antiocheno Concilio*, cum Epiſcopis ſuis, quid ſibi faciendum eſſet, deliberavit. Concilium decrevit, ut monitis Imperatoris morem gerat, Epheſino Concilio ſubſcribat, Neſtorium cum ejus hæreſi condemnet; atque cum Cœleſtino Pontifice ac Cyrillo redeat in gratiam, communionemque eorum petat. Quæ omnia Joannes præſtitit cum ſingulari Eccleſiæ ſolatio.

16. Antiochenum.

Neſtoriani, cum vetiti ipſis eſſent ſub gravi pœna libri Neſtorii, *Theodori Mopſveſteni*, & *Diodori Tarſenſis* ſcripta hæretica diverſis linguis vulgarunt, & tanquam Catholica diſperſerunt. Quare ut huic quoque malo afferetur medela, celebratum eſt anno 435. Concilium *Armenum*, in quo libri iſti impii, Neſtorianam hæreſin ſapientes, ſunt damnati, exſtat hac de re prolixa Epiſtola Procli Epiſcopi Conſtantinopolitani, a Dionyſio Exiguo latinitate donata.

17. Armenum.

18. Eutyches.

Eutychianæ hæreſis originem dedimus *part.* 3. *cap.* 4. *art.* 4. ubi de Generali Concilio Chalcedonenſi, in quo eſt profligata. Concilia autem particularia in hac cauſa celebrata ſunt iſta. Et primo quidem Concilium *Conſtantinopolitanum*, ſub Flaviano Patriarcha anno 448. in quo Euſebius Dorilæi Epiſcopus obtulit libellum, Eutychis Archimandritæ hæreſin accuſantem, quod in Chriſto poſt Incarnationem unam tantum naturam aſſereret. Eutyches poſt trinam citationem, ſecundum canones factam, tandem comparuit; ſed cum in hæreſi contumax perſiſteret, a 32, Epiſcopis & 23. Abbatibus eſt condemnatus & excommunicatus, fruſtra ad Leonem Romanum Pontificem appellans; qui de ejus hæreſi jam fuerat informatus.

19. Furor Eutych.

Ad Imperatorem igitur Theodoſium converſus Eutyches, de injuria a Flaviano ſibi illata queſtus, per Chryſaphium Eunuchum cubiculi præfectum, qui venenum jam imbiberat, obtinuit, ut anno

no 449. duo *Conciliabula* inſtituerentur contra Flavianum, ejuſque Synodum: alterum *Conſtantinopoli* Præſide *Thalaſſio* Cæſareenſi in Cappadocia Epiſcopo: alterum famoſum illud *Conciliabulum Epheſinum II.* in quo Præſide impio Dioſcoro Alexandrino Patriarcha, deſpectis legatis Pontificiis, Eutyches abſolutus, ejusque confirmata hæreſis, Flavianus vero cum Euſebio, Theodoreto, Iba, aliisque Epiſcopis condemnatus, depoſitus, & cum Flavianus ad Pontificem appellaſſet, occiſus eſt.

Hæc cum audiſſet S. Leo in *Concilio Romano*, eodem anno 449. celebrato, omnia acta illius latrocinii damnavit. Quo irritatus Dioſcorus, *in Alexandrino Concilio* S. Leonem Pontificem excommunicare præſumpſit, inhorreſcentibus ad facinus inſolens, qui præſentes erant, Præſulibus.

Tantæ in Eccleſia turbæ componi non poſſe videbantur absque Concilio Oecumenico. Quia autem tunc temporis, Eccleſia late in Orientem & Occidentem propagata, mos tulit, ut ante Synodum generalem particularia Concilia haberentur, quæ ſuam ad Romanum Pontificem de quæſtione agitanda ſententiam mitterent, qua Legati Apoſtolici inſtructi abſentium etiam Epiſcoporum nomine in Concilio generali loquerentur, celebratum eſt anno 450. in Oriente, præſentibus Legatis Leonis Pontificis, *Concilium particulare Conſtantinopolitanum*; in quo plures Epiſcopi, in conciliabulo Epheſino, ob tyrannidem Dioſcori, lapſi, fidei profeſſionem Catholicam emiſerunt; conceſſaque ipſis communio cum ſua Eccleſia, necdum vero cum univerſali. 120. Concilia Catholica.

In occidente Chalcedonenſi generali Concilio præmiſſum eſt Concilium *Mediolanenſe* anno 451. in quo Catholica veritas de Incarnati Verbi myſterio, ſecundum Epiſtolam Leonis, ad Flavianum antea datam, contra Eutychis & Dioſcori hæreſin aſſerta, & a Leone per Legatos ſuos Concilio generali Chalcedonenſi, quod paulo poſt celebrabatur, eſt communicata.

Cum autem Dioſcorus a Concilio illo fuiſſet depoſitus, magna Alexandriæ orta eſt ſeditio. Ad quam ſedandam *Proterius*, in locum Dioſcori ſuffectus, anno 452. Concilium *Alexandrinum* indixit. Actum in eo de converſione Eutychianorum, decretumque, ut, fidei Catholicæ profeſſione emiſſa, in Eccleſiam reciperentur.

Denique anno 459. celebratum eſt *Conſtantinopoli* ſub Gennadio Patriarcha *Concilium*, ad exterminandam, ſecundum decreta Chalcedonenſia, Eutychianam hæreſin, & labem ſimoniacam, paſſim graſſantem.

Porro, quomodo in varias orbis provincias Neſtoriana & Eutychiana lues propagata fuerit, & poſt plura etiam ſæcula easdem infecerit, dictum eſt *part. 3. cap. 5. art. 6. num. 35. & 36.*

§. IV.

Concilia contra Priſcillianiſtas.

21. Origo. Marcus quidam Ægyptius, cum *Agape* muliere, & *Helpidio Rhetore*, diſcipulis ſuis, in Hiſpaniam profectus, hæreſin, ex Gnoſticorum, & Manichæorum impia ſuperſtitione collectam, ſecum intulit, jam circa annum 380. Ab his impoſtoribus perverſus *Priſcillianus*, vir multæ eruditionis ac plurimæ improbitatis, magiæ etiam deditus, ſectæ turpiſſimæ nomen dedit, pluribus nobilibus ac præſertim fœminis, doctrinæ novitate pellectis, ad exitialem ejus ſocietatem affluentibus. Quippe humilitatis ſpeciem ore & habitu præſeferens exiſtimationem ſibi comparabat: ut adeo contagium iſtud per omnem ferme Hiſpaniam ſerpens, Epiſcopos etiam quosdam, inter quos *Inſtantius* & *Salvianus*, invaſerit.

22. Errores. Eorum hæreſin recenſet S. Auguſtinus *hæreſi* 70. eos videlicet Gnoſticorum & Manichæorum dogmata permixta ſectatos: aliarum etiam hæreſum ſordibus velut in ſentinam quandam horribili confuſione confluentibus. Propter contaminationes & turpitudines, in occultis conventiculis exercitas, in dogmatis ſuis habere eos hanc gnomen, *jura, perjura, ſecretum prodere noli.* Præter morum obſcœnitatem, in impias eſſe prolapſos doctrinas: animas ejusdem eſſe naturæ cum Deo, ac propter peccatum cœlis delapſas in malignum principem incurriſſe, a quo mundus iſte ſit conditus: fatalibus aſtris homines eſſe alligatos, atque ſecundum duodecim cœli ſigna compoſitos. Carnes tanquam immundas aſpernabantur. Conjuges a maritis disjungebant. Apogrypha tanquam veras ſcripturas in ſenſum ſuum impium detorquebant. De Chriſto Sabellii blasphemiam evomebant, & die Dominica jejunabant.

Epiſcopi igitur Hiſpaniæ, ut ſaniem iſtam abſtergerent, indixere *Concilium Cæſar-Auguſtanum*; in quo anno 381. ſunt damnati Priſcillianiſtæ, editis contra eos octo canonibus.

In 1. ſtatuitur, ne fœminæ alienos viros, docendi aut diſcendi

23. Cæſar-Auguſtanum. gratia accedant. *Nam Priſcillianus ejusque ſectarii fæminas ſeduxerant, ſub ſpecie pietatis & doctrinæ ad ſe pellectas, ut ex Hieronymo & Severo Sulpitio conſtat. Agape quoque fæmina impudica plures corruperat.*

In 2. ne quis die Dominica jejunet.

In 3. Euchariſtiam in Eccleſia acceptam, non eſſe ſumendam extra Eccleſiam. *Nam antiqua facultate abutebantur iſti hæretici.*

In 4. tempore Natalis Domini non eſſe jejunandum. *Jejunabant tunc Priſcillianiſtæ, credentes, Chriſtum non habuiſſe carnem humanam.*

In 5. Excommunicatos a ſuis Epiſcopis, ab aliis non eſſe recipiendos: *nempe Priſcillianiſtas.*

In 6. Vetatur eorum hypocriſis & ſimulatio pietatis.

In 7. Doctoris nomen nemini aſſumendum, niſi cui conceſſum eſt.

In 8. ante 40. ætatis annos virgines non eſſe velandas. *Hoc pariter tunc propter Priſcillianiſtas ſtatutum, velatas ac in domo paterna manentes puellas, in ſuas partes trahentes.*

Inſtantius & *Salvianus* Epiſcopi, a Concilio damnati, ut partes ſuas Eccleſiaſtica authoritate firmarent, Priſcillianum ad id usque tempus laicum, in oppido Labinenſi Epiſcopum conſtituunt: atque ſimul comitantibus mulierculis Romam ſe conferunt, reſtitutionem a Damaſo Papa obtenturi. Verum ab eo ne quidem in aſpectum admiſſi, Mediolani S. Ambroſium ſollicitant. At ab eo pariter repulſi, ad Gratianum Imperatorem, a quo poſt Concilium Cæſarauguſtanum proſcripti fuerant, confugiunt, atque opera Miniſtrorum, quos pecuniis corruperant, reſcripto obtento, quo reſtitui jubebantur, Hiſpanias repetunt: tantumque apud Præfectos effecere, ut *Ithacius* Epiſcopus præcipuus Priſcillianiſtarum adverſarius in exilium profugere ſit compulſus. 24. Turba.

At occiſo mox Gratiano, Ithacius apud *Maximum* Imperatorem, Treviris reſidentem, Priſcillianiſtas gravium criminum poſtulavit. Quare Maximus anno 385. Concilium *Burdigalenſe* celebrari voluit. In quo *Inſtantio* rurſus Epiſcopatus eſt abrogatus (nam Salvianus ante Romæ obierat) Priſcillianus vero ab Epiſcopis ad *Maximum* appellavit. Quanquam autem hæc appellatio eſſet contra Canones, deferendum nihilominus eidem cenſebant Epiſcopi. Cauſa igitur Treviris coram Imperatoris Miniſtris agitata Priſcillianus ejusque ſocii de graviſſimis criminibus convicti juſſu Maximi capite plexi ſunt. *Ithacius* autem ab Epiſcopis eſt depoſitus, quod nimis cruentam ultionem intenderit. 25. Priſcill. plexus.

Cæde Priſcilliani aucta eſt potius ejus hæreſis: nam quem prius ut ſanctum habebant, poſtea ut Martyrem coluerunt. Cumque, accedente deinceps confuſione per barbarorum in Hiſpanias irruptionem,

26. Concilia contra Priſcill. tionem, peſtis Priſcilliana plurimum invaleſceret, celebratum eſt anno 447. Concilium *Nationale totius Hiſpaniæ*, præſide S. Turibio Aſturcenſi Epiſcopo: atque in eo damnata rurſus illa hæreſis, editis aliquot adverſus eam fidei Canonibus.

Ad conficiendas autem penitus Manichæorum & Priſcillianiſtarum in Hiſpania reliquias in Concilio *Bracarenſi* anno 563. præſide Lucretio Metropolita diſtinctius damnati ſunt eorum errores, quos ſupra recenſuimus: editis in hanc rem 17. Canonibus, de SS. Trinitate, de Chriſti Divinitate, de Angelis & animabus, de opificio mundi, de matrimonio, de carnibus, de cælibatu ſacerdotum, de jejuniis Eccleſiæ, de ſcripturis a Priſcillianiſtis depravatis, & in erroneum ſenſum detortis.

Additi inſuper 22. Canones de reſtauranda Eccleſiaſtica diſciplina, videlicet de Pſalmodia a Clericis celebranda, de Miſſa, ejusque ordine, de ordinatione Clericorum, de ſacris vaſis altari ſervientibus, de ſententia excommunicationis. De reverentia corporibus SS. Martyrum deferenda, de ſacro Chryſmate, a ſolis Epiſcopis benedicendo, de interſtitiis SS. Ordinum, de commemoratione defunctorum, oblationibus fidelium, de obſervandis SS. Canonibus, de ſalutatione populi, jam a tempore Apoſtolorum uſitata, in Miſſa facienda, dicendo: *Dominus vobiscum*: reſpondente populo: *Et cum ſpiritu tuo.*

Nota. Profecto, ſi hodierni ſectarii celeberrimum hoc Concilium legerent, viderent, plerosque ſuos errores jam ante tot ſæcula ab Eccleſia eſſe damnatos.

ARTICULUS VI.

Obſervatio in hæreſin Pelagianam de peccato originali & baptiſmo.

27. Peccatum originale. Cum Pelagiani negaverint peccatum originale, ac neceſſitatem baptiſmi, & hodiedum negent Sociniani, juvat hic pauca de iſtis diſſerere.

Atque imprimis certum eſt fidei dogma, quod omnes omnino homines (Chriſto duntaxat, ejusque ſanctiſſima & Immaculata Matre, & Eva exceptis) peccarint in Adamo, primo parente: ſicque *originale peccatum* ab eo trahant.

Veritatem iſtam diſertis verbis credendam nobis proponit S. Script. tum aliis locis, tum præſertim ad Rom. 6. ubi ait Apoſtolus: *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per pecca-*

tum

tum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt. Ubi evidenter eſt ſermo de peccato originali, ab Adamo in omnes ipſius poſteros propagato. Nam peccatum actuale in infantes non poteſt tranſire. Additque ſacer textus, ſicut in Adamo omnes ſunt lapſi, ita per Chriſtum omnes eſſe reparatos. Et 2. Cor. 5. ſic colligit: *Si unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt*, nempe etiam infantes. Quapropter David in peccatis a matre ſua ſe conceptum aſſeruit. Unde inepte dicitur a Pelagianis, peccatum tranſire in poſteros non *propagatione*, ſed *imitatione*: nam infantes peccatum Adami imitari non poſſunt. Dicit equidem ſcriptura, filium non portare iniquitatem patris; ſed hoc intelligendum eſt de illa iniquitate, quæ nullo modo eſt filii.

Et cur alias Deus dixiſſet, maſculi, qui circumciſus non fuiſſet, animam perituram? *Quid enim mali* (verba ſunt S. Auguſtini lib. de peccato originali contra Cœleſtium *cap.* 30.) *parvulus propria voluntate commiſit, ut alio negligente, & eum non circumcidente, ipſe damnetur? . . Unde recte infans ille perditione punitur, niſi quia pertinet ad maſſam perditionis, & juſte intelligitur, ex Adamo natus, antiqui debiti obligatione damnatus?*

Atque ex hoc ipſo etiam peccato originali eruitur deciſio alterius quæſtionis dogmaticæ, cum Pelagianis controverſæ, neceſſarium ſcilicet omnibus eſſe baptiſmum, quo a peccato originali, & a peccatis actualibus, ſi quæ commiſerint, abluantur. Et quid clarius oraculo incarnatæ Veritatis, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non intraturum in regnum cælorum? Præter iſtas autem duas, quæ ad fidem pertinent, quæſtiones, aliæ duæ hac in re ſe offerunt, quæ fidei dogmata non ſpectant, ſed ſub opinione ſunt poſitæ. Prima eſt, quænam ſit damnatio parvulorum, qui ante baptiſmum ex hac vita ſunt abrepti? altera, in quo conſiſtat peccatum originale?

Quod primam quæſtionem ſpectat, video equidem paſſim Theologos in eam abire ſententiam, parvulos illos, ſolo originali peccato infectos, nequaquam pœna inferni punitum iri, ſed in loco quodam medio, cœlum inter & infernum, detinendos, viſione quidem beata privatos, pœnæ tamen alterius expertes. 28. De parvulis.

Verum huic ſententiæ contradicere videtur S. Auguſtinus, qui *Sermone* 14. *de verbis Apoſtoli cap.* 3. ait, in ultimo illo judicio, juxta S. Evangelii effata, alios locandos a parte dextra, alios vero a ſiniſtra; illos invitandos ad regnum cœlorum, iſtos vero mitten-

dos in ignem æternum: locum vero medium nullum fore, ne quidem pro parvulis. *Nullus locus relictus eſt medius, ubi ponere queas infantes*, ait S. Doctor.

29. Quid originale? Quoad alteram quæſtionem variæ ſunt ſententiæ. Putabant aliqui, peccatum originale conſiſtere in concupiſcentia, quæ ab Adamo ſit per generationem in poſteros propagata. Verum concupiſcentia potius eſt effectus peccati originalis, & cauſa peccati actualis, ad quod inclinat, quam ipſum peccatum. Deinde per baptiſmum tollitur peccatum originale; concupiſcentia autem non tollitur, ſed relinquitur ad agonem.

S. Auguſtinus in eam propendebat opinionem, peccatum originale, ipſamque etiam animam propagari per *traducem*, hoc eſt, ex anima Adami per generationem in poſteros traduci. Quia in ea ſententia, quæ animas humanas creari a Deo aſſerit, difficilius explicari putabat, quomodo in Adami poſteros transfuſum ſit propaginis contagium, quin refundatur in Deum ut auctorem. Suſpendit tamen circa hoc ſuam ſententiam, & a S. Hieronymo in quæſtione illa petiit edoceri. Ut patet ex Epiſt. 28. & 29. ad S. Hieronymum ſcripta. Verum, quod tunc dubium videbatur, diſcuſſa caligine hodie certum habemus; nemo enim ſanus amplius dubitat, animas humanas a Deo creari.

Alii eſſentiam peccati originalis conſtituunt cum Thomiſtis in privatione gratiæ ſanctificantis; alii cum Scotiſtis in privatione juſtitiæ originalis.

At verior eſſe videtur illa ſententia, quæ aſſerit, peccatum originale eſſe ipſum peccatum Adami, prout eſt moraliter noſtrum: moraliter autem noſtrum fieri per alligationem noſtrarum voluntatum ad voluntatem Adami: ſive deinde alligatio illa facta ſit per pactum aliquod, cum Adamo initum, ſive per decretum divinum, quo Adamus velut tutor conſtitueretur humani generis, ipſiusque voluntas & voluntatis actio eſſet moraliter noſtra, ſicut actio tutoris moraliter eſt actio pupilli, & actio legati actio Principis: quia agit nomine Principis. Quem in ſenſum loquitur S. Auguſtinus lib. 3. de peccatorum merit. & remiſſ. cap. 7. *In Adamo omnes peccaverunt, quia omnes homo ille erat.* Cum igitur & ſuam ille cauſam ageret & noſtram, peccatum ipſius perſonale eſt noſtrum originale, quatenus videlicet ipſius voluntas erat moraliter noſtra, & quod ille faciebat phyſice, nos agebamus moraliter; in quantum ipſius actio phyſica moraliter erat noſtra. Aliter enim non intelligitur, quomodo in Adamo peccaverimus; quomodo peccatum illud fuerit

nobis

nobis liberum & voluntarium? quomodo, ut Concilium Tridentinum ait, ſit *origine unum, propagatione transfuſum omnibus, atque inſit cuilibet proprium.*

Licet autem tunc, quando homo generatur, nemo peccet, peccatum tamen illud jam in paradiſo fuit commiſſum, ab Adamo quidem phyſice, a nobis autem moraliter, quatenus, ut dictum, ipſius actio erat moraliter noſtra. Unde etiam ipſius peccatum moraliter erat nobis liberum & voluntarium: ineſtque cuilibet homini proprium, quia cujuslibet voluntas modo inſinuato fuit alligata voluntati Adami.

Ex quo etiam per ſe cadunt interrogatiunculæ illæ, quas Pelagiani formabant: ſi peccavi in Adamo, vel peccavi, quando fui, vel quando nihil fui? vel peccavi ut diſtinctus ab Adamo, vel ut indiſtinctus? vel peccavi ut ſciens, vel ignorans? nam peccavi, quando phyſice quidem nihil fui, fui tamen moraliter in Adamo per dictam alligationem meæ voluntatis. Peccavi ut moraliter idem homo cum Adamo: *quia omnes homo ille erat*, ut ex Auguſtino dixi. Peccavi ſciens moraliter, quatenus ſcientia & advertentia Adami moraliter fuit mea.

Sed neque dici poteſt, pactum illud aut decretum Divinum, quo voluntates noſtras Adami voluntati alligatas memini, aut injuſtum fuiſſe, aut minus ſaltem nobis conveniens, atque optabile. Nam juſtiſſimum erat, nobisque de ſe optabile, atque expediens, imo etiam ſingulare beneficium Dei. Ratio enim beneficii non eſt deſumenda ex eventu. Res optimæ culpa mortalium triſtem ſæpe eventum habent. Gratiæ ſufficientes ſunt gratiæ; vita, ſanitas, opes, potentia, vires, ingenium, aliaque corporis & animi dona, Divina ſunt profecto beneficia, quamvis illis hominum vitio non raro abuti contingat.

Ornatus erat primus ille parens juſtitia Originali, ſanctitate inſigni, ſapientia maxima; nulla illi rebellio concupiſcentiæ, nulla ad malum inclinatio, magna autem ad bonum; compoſitus ad omnem honeſtatem animus, reverentia in Deum conditorem ſuum ſubmiſſa. Iis denique eximiis, qua naturæ, qua gratiæ, donis uberrime erat cumulatus excultusque, quæ ſpem multo optimam atque certiſſimam nobis facerent, neminem prorſus hominum, quam ipſum, cauſam & ſuam, & filiorum ſuorum, melius acturum, ac proinde in nullum prudentius ac convenientius tutelam humani generis eſſe deponendam.

Quod

Quod autem tantum deinde negotium, prudenter adeó præparatum, infauſtum ſortitum ſit eventum, non Deo in ſapientiſſimis ſuis decretis ſemper adorando, ſed infelicis procuratoris noſtri vitio eſt tribuendum. Dedit illi Deus præſtantiſſima gratiarum auxilia, intentione optima felicis eventus. Arbitrii autem liberi abuſum, lapſumque impedire non tenebatur.

ARTICULUS VII.

De aliis Conciliis Provincialibus Seculi quinti.

Concilium Toletanum I.

30. Hoc jam anno 400. celebratum, 19. Epiſcoporum ſuffragio 20. Canones edidit. In 1. Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis continentia præcipitur. In 2. a ſacris Ordinibus arcentur, qui publica pœnitentia ſunt functi. In 5. Clericis præcipitur, ut quotidiano Miſſæ ſacrificio interſint. (*hoc bene notandum ſectariis*) In 8. a Diaconatu arcentur, qui poſt baptiſmum militaverint. In 10. ad Clericatum admitti prohibetur, qui ſui juris non eſt, niſi Dominus vel Patronus conſenſum dederit. In 11. excommunicantur, qui Clericos ſpoliaverunt. In 12. vetatur, ne Clerici ab Epiſcopo ſuo recedant, & alteri adhæreant. In 13. rediguntur in ordinem pœnitentium, qui nunquam ad ſacram communionem accedunt. In 15. excommunicantur, qui excommunicatos, denuntiatos, & notorios non vitaverint. In 16. decennis pœnitentia indicitur Monialibus lapſis, uti etiam corruptoribus earum. In 17. prohibentur a S. Communione, qui præter uxorem concubinam habent, ii vero, qui pro uxore concubinam habent, non prohibentur. Nota: *hic per concubinam intelligitur fæmina, valido quidem matrimonio copulata, minus tamen ſolenniter, prout in viteri jure civili paſſim intelligitur.* In 20. prohibetur Presbyteris ſacrum Chryſma conficere.

Concilium Arauſicanum I.

S. Hilario Arelatenſi præſide, anno 441. hoc Concilium Provinciale 17. Epiſcoporum 30. Canonibus ſtatuit; ut hæretici in mortis articulo converſi chryſmate, & benedictione reconcilientur. Ut Miniſtri baptiſmi chryſmate baptizatos inungant: quodſi autem

autem illa inunctio in baptiſmo eſſet omiſſa, poſſe illam poſtea ſuppleri. Ut moribundi pœnitentes ad communionem admittantur: ſi autem ſupervixerint, ſtent in ordine pœnitentium. Pœnitentiam petentibus non negandam. Ad Eccleſiam confugientes, non extrahendos, ſub pœna excommunicationis. Alieni ſubditi ne ordinentur. Eccleſia in alieno territorio ne dedicetur. Excommunicati ne recipiantur ab alieno Epiſcopo. Abſolutionem impertiendam moribundis, qui ſubito obmuteſcunt; ſi voluntatis præteritæ teſtimonium habeant, aut præſentis in ſuo nutu. Amentibus, quæcunque pietatis ſunt, eſſe conferenda (*baptizandos nempe, ſi perpetuo ſint amentes, aut per lucida intervalla petierint: in morte Euchariſtia, & extrema unctione muniendos*) energumenos pœnitentes communicandos. Eos tamen eſſe irregulares. Conjugatos non eſſe ordinandos Diaconos, niſi prius profeſſi fuerint caſtitatem. Et ſi poſt ordinationem continentiam non ſervent, ab officio eſſe abjiciendos. Bigami non promoveantur ultra Subdiaconatum (*hodie neque ad illum*) Diaconiſſas nullas ordinandas. Si autem quæ jam ſint, Benedictioni, quæ populo datur, capita ſubmittant. Caſtitatis profeſſæ deſertores utriusque ſexus pœnitentiæ publicæ ſubjiciendos (*quid ad hunc canonem antiquiſſimi Concilii Lutherus, aliique profeſſæ Caſtitatis deſertores?*) Epiſcopus functiones Epiſcopales ne committat Presbyteris, ſed alium evocet Epiſcopum, ſi ipſe obire non poſſit.

Præterea Concilium iſtud ſtatuit, ut ſi duo tantum Epiſcopi Epiſcopum aliquem invitum conſecraverint, uterque conſecrans Epiſcopatu dejiciatur. Si vero conſecrandus ultro conſentiat in conſecrationem, a duobus tantum Epiſcopis faciendam, & ipſum damnandum eſſe.

Concilium Regenſe.

Atque hæc ipſa cauſa fuit, convocandi ſub iſtis temporibus *Concilium Regenſe*, Regii nempe in Provincia Narbonenſi, propter *Armentarium*, qui a duobus tantum Epiſcopis ordinatus fuerat in Ebrodunenſem Epiſcopum, contra SS. Canones. A 13. autem Epiſcopis, præſide eodem S. Hilario Arelatenſi, 8. conſtituti ſunt canones. In 1. ſtatuitur, ne duo illi Epiſcopi, qui Armentarium absque tertii Epiſcopi præſentia, atque ſine Metropolitani auctoritate conſecrarunt, ordinationibus & conciliis ordinariis deinceps interſint. In 2. dicitur, ordinationem illam ſecundum canones eſſe irritam. In 3. permittitur Armentario adminiſtratio alicujus Parochiæ,

chiæ, cum limitatione tamen. In 4. deponendos eſſe ſancitur, qui ab eo ſunt ordinati. Reliqui canones inculcant ea, quæ poſt mortem Epiſcopi ſunt facienda, & ne ſine Metropolitani conſenſu Epiſcopus ordinetur: denique additur, bis in anno convocandas eſſe Epiſcoporum Synodos. Et hæc quidem pro diſciplina illa veteri. Nam hodie conſecratur Epiſcopus ab uno Epiſcopo, modo duo alii Prælati inferiores, conſecrati tamen, ſint præſentes.

Concilium Vaſenſe II.

Anno 442. conſtituit hoc Concilium 10. canones: magis memorabiles ſunt.

Tertius, quo præcipitur, ut Presbyteri non ab Epiſcopis vicinioribus; ſed a ſuis propriis per ſingulos annos chryſma petant, appropinquante ſolennitate paſchali. *Quartus*: quo dicitur, tanquam infideles ab Eccleſia abjiciendos, qui oblationes defunctorum detinent, & Eccleſiis tradere demorantur. *Octavus* prohibet Epiſcopo ſubditi crimen, quod ipſe ſolus novit, in publicum proferre: privatis autem correptionibus talem ad compunctionem permovendum eſſe. *Nonus* & *Decimus* tractant de infantibus expoſitis, eos videlicet fieri eorum, a quibus colliguntur, niſi intra decem dies repetantur ab iis, qui eos expoſuerunt.

Concilium Romanum in cauſa S. Hilarii.

31. Cauſa Hilarii. Haud multo poſt S. Hilarius Arelatenſis Epiſcopus *Chelidonium* Epiſcopum in Synodo depoſuit, tanquam viduæ maritum, & qui capitalibus aliquando judiciis præfuiſſet, adeoque ex duplici capite irregularem. At Chelidonius appellatione ad S. Leonem Pontificem interpoſita, *Romano* in *Concilio*, anno 445. adductis teſtibus immunem ſe ab iis, quæ objecta ei fuerant, probavit, præſente etiam ipſo Hilario; qui lite pendente clam Roma receſſit in Galliam. Leo autem Papa Chelidonium deinde abſolvit, ac ſedi ſuæ reſtituit. In eodem Romano Concilio diſcuſſa eſt alia etiam adverſus Hilarium querela, quod ſcilicet *Projecto*, alienæ Provinciæ Epiſcopo, ægrotante, alium ejus loco ſuperordinarit Epiſcopum. Quam ordinationem S. Leo cum ſuo Concilio contra SS. Canones factam eſſe declaravit, Projectumque, altero excluſo in Epiſcopatu ſuo confirmavit: Hilarium vero privavit dignitate Metropolitæ, eamque in Epiſcopum Viennenſem tranſtulit, imo Apoſtolicæ com-

communionis exortem fecit, ut patet ex Epiſtola, quam hac ſuper re ad Viennenſes dedit.

Acrior equidem illa in Hilarium fuit Epiſtola, ſed non ultra illius meritum; humanum enim hic aliquid, ut homines omnes ſumus, Hilario accidiſſe fateri neceſſe eſt. Nam ut ex eadem conſtat Epiſtola, Hilarius in defendendis Metropolitanis ſuis juribus, quæ prætendebat, exceſſit, *beatiſſimi Petri reverentiam verbis arrogantioribus minuendo, cui paſcendarum ovium cura ſpecialiter commiſſa eſt.* Talesque Romana in Synodo protulit ſermones, *quos*, ut ait S. Leo, *nullus laicorum dicere, nullus ſacerdotum poſſit audire.*

Et quamvis contra Chelidonium nihil amplius poſſet opponere; teſte eodem S. Leone in eadem Epiſtola, *abſolutus eſt Chelidonius Epiſcopus, quoniam ſe injuſte Sacerdotio dejectum, manifeſta teſtium reſponſione, ipſo etiam* (Hilario) *præſente, monſtraverat, ita, quod Hilarius, nobiscum reſidens, poſſet reponere, non haberet*: nihilominus poſtquam dixerat, ſe non ad agendum, ſed proteſtandum adveniſſe, judicio necdum abſoluto clam receſſit, & poſt latam etiam ſententiam Chelidonium Epiſcopum agnoſcere, atque cum eo communicare noluit; ut adeo ipſe etiam Valentinianus Imperator, reſcripto ad Aetium, militiæ in Gallia præfectum, dato, Leonis ſententiam exequi mandarit.

Eo in reſcripto Imperator Primatum Romani Pontificis, & in reliquos Epiſcopos authoritatem multum commendat. Inter alia hæc habet: *Et erat ipſa quidem ſententia* (Romani Pontificis) *per Gallias etiam ſine Imperiali ſanctione valitura. Quid etiam tanti Pontificis auctoritate in Eccleſias non liceret? ſed noſtram quoque præceptionem hæc ratio provocavit, ne ulterius vel Hilario, quem adhuc Epiſcopum nuncupari ſola manſueti Præſulis* (Leonis) *permittit humanitas, nec cuiquam alteri Eccleſiaſticis rebus arma miſcere, aut præceptis Romani Pontificis liceat obviare: auſibus enim talibus fides & reverentia noſtri violatur Imperii --- Hac perenni ſanctione decernimus, ne quidtam Epiſcopis Gallicanis, quam aliarum provinciarum contra veterem conſuetudinem liceat ſine viri venerabilis Papæ urbis æternæ auctoritate tentare. Sed illis, omnibusque pro lege ſit, quidquid ſanxit, vel ſanxerit Apoſtolicæ ſedis auctoritas.* Exſtat hoc reſcriptum Valentiniani inter Novellas Theodoſii Cod. Theodoſiano tit. 24. de Epiſcopis ordinandis.

Pertinacius igitur (ut ſancti etiam quandoque viri in ſenſu ſuo abundare ſolent) quam fas erat, Hilarius ſe ſe oppoſuit; falſoque omnino atque immerito Paſchaſius Quesnellus in præfatione ad opera S. Leonis cauſam Hilarii per omnia approbat, Leonis vero

reprehendit: nihil ab illo actum eſſe contra canones, ſive in Gallia, dum Chelidonium deponeret, ſive Romæ, dum contra reſciſſionem ſuæ ſententiæ proteſtaretur. Quamobrem, quod ſententiam æquitate plenam reſcindere volenti Pontifici ſtrenue reſtiterit, non proterviæ, ſed invicti animi ac diſciplinæ tenaciſſimi argumentum eſſe. Additque hic heteroclitæ fidei homo, Hilarium ad extremum uſque ſpiritum obnoxia animi conſtantia ſententiam ſuam propugnaſſe.

At hoc a veritate alienum eſſe, ex eo conſtat, quod S. Honoratus, auctor vitæ S. Hilarii, commemorat, eum, videlicet poſtea, totum ſe ad placandum S. Leonis animum *inclinata humilitate* convertiſſe, ac plures propterea ad eundem legatos miſiſſe. Et quis ſibi perſuadeat, Romanam Eccleſiam Hilarium Sanctorum faſtis inſerturam fuiſſe, ſi ſuæ adverſus ſedem Apoſtolicam inobedientiæ fuiſſet immortuus? certe ipſe S. Leo eundem poſt mortem virum *ſanctæ memoriæ*, ſibique *probatum* appellavit, in Epiſtola, ad Epiſcopos Arelatenſis provinciæ ſcripta poſt Hilarii obitum, quod ſane non feciſſet, ſi ſedi Apoſtolicæ non fuiſſet reconciliatus.

Crediderim ego tamen utrumque virum ſanctum humanitus aliquid paſſum: Hilarium, dum initio ſe oppoſuit ſummo Pontifici, Leonem vero, dum relationibus, forte Hilarium nimium denigrantibus, occupatus, acrem illam ad Viennenſes epiſtolam ſcripſit contra Hilarium, quam velut ſuperbiæ, præſumptionis, & arrogantiæ reum perſtrinxit.

Certe ipſemet Cardinalis Baronius, Pontificum, & Apoſtolicæ ſedis defenſor eximius ad annum 464. de hac & ſimili *Mamerti* cauſa ſic ſcribit: *non mireris lector, Romanum Pontificem adverſus Mamertum adeo vehementer inſurgere, virum, ut declararunt eventa, ſanctitate inſignem. In his enim, quæ contentioſi fori ſunt, perfacile eſt quemquam decipi. Perſimile etiam S. Leoni accidit, qui in S. Hilarium eadem ferme ex cauſa acerrime invectus eſt. Quis neſciat, ſæpe accidere, ut falſis accuſationibus, & ſubreptionibus aures Pontificum repleantur, & cum putent agere, quod juſtum appareat, exagitent innocentem?* ita eminentiſſimus annalium Eccleſiaſticorum parens. Et fortaſſis, detecta dein magis veritate, mitiorem ſe erga Hilarium ideo Leo exibuit, eumque in gratiam & communionem ſuam facilius recepit: dum videret, erraſſe eum quidem, non tamen tantopere, prout accuſatus fuerat. Verum hæc aliis magis diſcutienda relinquo; meam obſervatio-

vationem claudere juvat verbis S. Honorati in vita S. Hilarii: tantorum virorum, præſertim jam *ad ſupernam gratiam vocatorum, nec in narratione audeo judicia ventilare. Hoc breviter tetigiſſe ſufficiat.*

Concilium S. Patritii celebratum in Hibernia annn 450.

Editis 34. Canonibus ſtatuit, non eſſe tolerandos Clericos vagos. 32.
Clericos decenter veſtitos, & more Romano tonſos eſſe debere, Clericos, negligentes in matutinis & veſpertinis officiis, ex albo Eccleſiæ delendos. Clericum excommunicatum non recipiendum ab alio. Ab excommunicato, nec eleemoſynam recipiendam. Homicidæ aut fornicatori annuam pœnitentiam injungendam. Anathematizandum, qui credit lamiam eſſe in ſpeculo. Virginem, quæ caſtitatem vovit, ſi nupſerit, excommunicandam; uti etiam conjugatam, quæ relicto marito ſe junxerit adultero. Clerici peregrini ſine licentia Epiſcopi loci, in quo verſantur, non baptizent, nec conſecrent. Epiſcopus non ordinet in aliena diœceſi ſine licentia.

Concilium Turonicum anno 461.

In hoc ſtatuti 13. Canones.

1. Miniſtri Eccleſiæ ſint caſti corpore & animo.
2. Sacerdotes & Levitæ ab uxoribus ſe contineant, & ebrietatem vitent.
3. Clerici cum fœminis nullam habeant familiaritatem.
4. Nullus Clericus, cui uxorem licet ducere, ducat viduam. *Loquitur hic Canon de Clericis minoribus.*
5. Clericus laicæ vitæ aut militiæ ſe tradens excommunicatione feriatur.
6. Excommunicantur, qui ſacratis virginibus matrimonio junguntur, vel religionem profeſſam deſerunt. Notent hoc Lutherani.
7. Cum homicidis non communicandum, donec per confeſſionem ipſorum crimina deleantur.
8. Excommunicantur, qui accepta pœnitentia revertuntur ad vomitum.
9. Excommunicantur Epiſcopi, qui in alienas diœceſes jurisdictionem ſuam extendunt, aut illarum Clericos promovent.

10. Ordinationes illicitæ in irritum revocantur, niſi ſatisfactione, quæ ad pacem pertinent, componantur.

11. A communione alienus decernitur Clericus, qui abſque Epiſcopi ſui permiſſu, derelicta Eccleſia ſua, ad aliu n locum ſe transferre voluerit.

12. Clerici non abſque Epiſcoporum ſuorum commendatione ad alias provincias vel civitates diſponantur.

13. Prohibetur Clericis uſura. *Nam illa univerſim omnibus eſt prohibita, ſi lucrum petatur mere titulo mutui, hoc eſt, ſi non petatur alio titulo, a Jure Canonico approbato, ut titulo emptionis, venditionis, ſocietatis, reſervationis partis de uſufructu: aut titulo lucri ceſſantis, damni emergentis, aut periculi perdendæ ſortis; aut denique titulo tranſlati a Republica in mutuantes dominii propter bonum publicum commerciorum: ſicut in præſcribentem a Republica transfertur dominium propter bonum publicum. Quo caſu non titulo mutui acquiritur dominium, ſed occaſione mutui a Republica. Quo ſenſu intelligendus P. Vitus Pichler, dum ait, reſcripto Principis licitam fieri poſſe uſuram.* Non enim ex mutuo habetur lucrum, ſed acquiritur per legem Principis, pro bono publico commerciorum latam. Quod non eſt proprie uſura, hoc ipſo, quod non ex mutuo petatur lucrum, ſed ex lege Principis, translativa dominii cenſus e. g. Germanici.

Concilium Veneticum anno 465.

In hoc iidem ferme confirmati ſunt Canones: videlicet de excommunicandis homicidis, falſis teſtibus, iis, qui relictis uxoribus alias ducunt. De vagabundis Clericis, & Monachis, etiam verberibus coercendis, ſi verba non ſufficiant. Non licere uni Abbati plura habere monaſteria. Nec Monachis Abbatis obedientiæ ſe ſubtrahere, aut ad privatas cellas ſe conferre. Non licere Clericis, niſi permiſſu Epiſcopi, ad ſæcularia judicia adire: ſed ſi Epiſcopi ſui judicium habeant ſuſpectum, aut ipſis cum ipſo Epiſcopo de proprietate aliqua fuerit orta contentio, poſſe eos ad alios Epiſcopos accedere. Epiſcopi alienos Clericos ad altiores ordines ne promoveant. Clerici Judæorum convivia ne accedant: nec choreas, aut turpia ſpectacula. Puniendos Clericos, qui hymnis matutinis non interſunt. Pſallendi modum uniformem eſſe debere in provincia.

Con-

Concilium Romanum ſub Hilario Papa anno 465.

Editi in eo 5. Canones: quibus ſtatuitur

1. Summi Pontificis & Epiſcoporum eſſe Canonum obſervantiæ invigilare.
2. Ut Bigamum rejiciendum eſſe a ſacris Ordinibus, qui aut ſecundam duxit uxorem, aut non virginem (*intellige, ſi cum ea matrimonium conſummaverit*) cap. 9. diſt. 34.
3. Pœnitentes vel inſcii litterarum, aut aliqua membrorum damna perpeſſi, ad ſacros Ordines adſpirare non valeant. *cap.* 3. *diſt.* 55.
4. Quæ perperam ab Epiſcopo ſunt ordinata, a ſucceſſore emendentur.
5. Nullus Epiſcopus ſibi conſtituat ſucceſſorem.

Concilium Romanum I. ſub Gelaſio Papa Anno 494.

In hoc Concilio *Gelaſius* Papa enumeravit cap. 1. omnes libros Canonicos S. ſcripturæ: prout eos jam antea enumeraverat *Concilium Laodicenum* can. ult. S. Innocentius I. *Epiſt.* 1. *ad Exuper. cap.* 7. S. Auguſtinus *libr.* 2. *de Doctr. Chriſt. cap.* 8. Concilium Carthaginenſe III. can. 47. atque inter eos etiam recenſentur ii, quos Proteſtantes rejecerant, ut liber Ruth, Judith, Tobiæ, Sapientiæ, Eccleſiaſtici, ac duo libri Machabæorum: item Epiſtola Jacobi, Judæ, Apocalypſis Joannis &c. 35. De libris.

In 2. cap. memorantur ſedes Patriarchales; prout jam ab antiquiſſimis temporibus fuerant ſecundum ordinem conſtitutæ, prima nempe Romana, ſecunda Alexandrina, tertia Antiochena.

In 3. recenſet quatuor Concilia Oecumenica, nempe Nicænum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, & Chalcedonenſe, ad illud uſque tempus celebrata.

In 4. enumerantur alii libri, qui utiliter in Eccleſia legi poſſunt: ut opera S. Cypriani, Gregorii Naz. Baſilii, Athanaſii, Cyrilli Alex. Joannis Chryſoſt. Theophili Alex. Hilarii Pictavienſis, Ambroſii, Auguſtini, Hieronymi, Proſperi, Leonis Papæ, Epiſtolæ decretales Romanorum Pontificum, geſta SS. Martyrum, vitæ Patrum, ut Pauli Eremitæ, Antonii, Hilarionis, præſertim quas S. Hieronymus ſcripſit.

Additque, acta S. Sylveſtri Papæ, licet nomen ejus, qui conſcripſit, ignoretur, a multis tamen Romæ legi. Item ſcripta de Inventione S. Crucis, & capitis S. Joannis Bapt. aliqua etiam Rufini, quæ nempe S. Hieronymus in eo non reprehendit. Chronicon & Hiſtoriam Eccleſiaſticam Euſebii Cæſareenſis, quamvis in aliquibus minus bene ſcripſerit, propter rerum tamen notitiam non omnino eſſe rejicienda. Origenis nonnulla Opuſcula, quæ S. Hieronymus non reprehendit. Reliqua autem omnia, cum ipſo auctore, eſſe rejicienda. Laudatur Oroſii Hiſpani Hiſtoria, tanquam neceſſaria adverſus Paganorum calumnias. Sedulii item & Juvenci opus metricum.

In 5. cap. rejiciuntur inter Apocrypha, Synodus Ariminenſis, itinerarium Petri, ſeu S. Clementis libri octo. *Actus* S. Andreæ, Thomæ, Petri, Philippi, *Evangelium* Thaddæi, Mathiæ, Petri, Jacobi, Barnabæ, Thomæ (quo utebantur Manichæi) Bartholomæi, Andreæ. Evangelia, quæ falſarunt Lacianus & Heſychius. Liber Paſtoris, Nepotis, Fundamenti, liber de actibus Theclæ & Pauli, de Nativitate Chriſti, Maria, & obſtetrice, de infantia Chriſti, de tranſitu ſeu aſſumptione S. Mariæ, de filiabus Adæ, de pœnitentia Adæ, de Ogia gigante poſt diluvium cum dracone pugnante, de teſtamento Job, de pœnitentia Origenis, de pœnitentia S. Cypriani, de fortibus, & laude Apoſtolorum, liber, qui appellatur *Canones Apoſtolorum.* Revelatio Pauli, Thomæ, Stephani.

Inſuper declarantur eſſe libri Apocryphi, Hiſtoria Euſebii Pamphili, Opuſcula Tertulliani, Lactantii, Africani, Montani, Priſcillæ & Maximillæ, Poſthumiani & Galli, Fauſti Manichæi, Commodiani, alterius Clementis Alexandrini, Tatii Cypriani, Arnobii, Tychonii, Caſſiani Maſſilienſis, Victorini Pictavienſis, Fauſti Regenſis, Frumentii cæci.

Epiſtola Jeſu ad Abgarum Regem, Abgari ad Jeſum. Paſſio Georgii, Quirici & Julitæ. Contradictio Salomonis. Philacteria Angelorum.

Denique damnantur ſub anathemate omnium, ad id usque tempus emiſſa, Hæreſiarcharum & Schiſmaticorum ſcripta cum ſuis authoribus, ut ſcripta Simonis Magi, Nicolai, Cerinthi, Marcionis, Baſilidis, Ebionis, Pauli Samoſateni, Photini, Bonoſi, Montani, Apollinaris, Valentini, Manichæi, Fauſti, Africani, Sabellii, Arii, Macedonii, Eunomii, Novati, Sabbatii, Donati, Euſtathii, Calliſti, Joviniani, Pelagii, Juliani Eclanenſis,

ſis, Cœleſtii, Maximini, Priſcilliani, Neſtorii, Dioſcori, Eutychis, Petri Moggi Alexandrini, Petri Frullonis Antiocheni, Acacii Conſtantinopolitani, eorumque conſortum & diſcipulorum.

Celeberrimum hoc Decretum confectum eſt atque ſubſcriptum a Gelaſio Papa, & 70. doctiſſimis Epiſcopis in Concilio Romano anno 494.

Concilium Romanum II. ſub Gelaſio Papà anno 495.

Cum *Vitalis* & *Miſenus*, Epiſcopi, Apoſtolicæ ſedis Legati, per Zenonem Imperatorem, contra jus gentium carcere minisque adacti, Acacio Conſtantinopolitano Patriarchæ, ſchiſmatico, & Eutychianorum fautori, communicaſſent, Petri etiam Moggi, hæretici, atque Alexandrinæ ſedis invaſoris, nomen in diptychis publice recitari, ſine contradictione, audiviſſent; Felix III. Papa, hac Legatorum ſuorum prævaricatione percepta, Romæ collegit 77. Epiſcoporum Concilium; in quo Vitalis & Miſenus, ex Oriente reverſi, de prævaricatione, & communicatione cum Hæreticis convicti, excommunicationis ſententia damnati, atque ab Epiſcopatu dejecti ſunt. Cumque Acacius monita ac minas Felicis Papæ ſperneret contumax, etiam ipſe excommunicatus, & Synodali ſententia ab Epiſcopatu Conſtantinopolitano fuit depoſitus. Multumque deinde poſteriores etiam Pontifices laborarunt, ut Acacii nomen ſacris e diptychis in Orientalibus Eccleſiis deleretur. 34. Vitalis & Miſenus.

Porro Vitalis in excomunicatione obiit; Miſenus vero poſt undecim annorum ſpatium, ſeria demonſtrata pœnitentia, crimenque ſuum publice confeſſus, ad Eccleſiæ unitatem recipi, demiſſis precibus rogavit, quare a Gelaſio Papa in hoc Concilio Romano, in Eccleſiam receptus, & Epiſcopali dignitati eſt reſtitutus.

Concilium Arelatenſe II.

Hæc ſynodus *cap.* 11. *diſt.* 16. ſpecialiter commendata complures ſtatuit Canones, a Sirmondo noſtro in lucem datos, de reſtauranda diſciplina Eccleſiaſtica. 35.

In 2. decernitur, aſſumi aliquem ad Sacerdotium non poſſe, in conjugii vinculo conſtitutum (*nempe absque conſenſu uxoris &c.*)

In 3. excommunicantur Diaconi & Presbyteri, qui uxorem (non converſam) ſecum habere præſumpſerint.

In 14. vetatur, ne Clericus ſit fœnerator, conductor, aut negotiator.

In 21. ſtatuitur, tempore pœnitentiæ publicæ non eſſe contrahendum matrimonium.

In 22. conjugatis pœnitentiam publicam non eſſe imponendam, niſi cum conſenſu conjugis.

In 25. excommunicantur deſertores Religioſi Ordinis.

In 27. præcipitur uſus *Chriſmatis*.

In 30. ſtatuitur jus aſyli.

In 38. decernitur, ſubito obmuteſcentem baptizari poſſe.

In 43. Non eſſe ordinandos conjugatos in Diaconos, niſi profiteantur caſtitatem.

Concilium Arelatenſe III.

Hoc pariter Concilium *loc. cit.* laudatum ſex editis Canonibus anathema dicit illis:

1. Qui dixerint, hominem ſine peccato naſci, aut ſine gratia poſſe liberari.
2. Qui dixerint, hominem baptizatum propter peccatum originale damnari.
3. Qui dixerint, hominem perire per Dei præſcientiam.
4. Qui dixerint, illum, qui periit, non accepiſſe, ut ſalvus eſſe potuiſſet.
5. Qui dixerint, vas contumeliæ non poſſe aſſurgere, ut ſit vas in honorem.
6. Qui dixerint, quod Chriſtus non pro omnibus ſit mortuus, nec omnes homines ſalvos eſſe velit.

(*En Calvinianam & Janſenianam hæreſin jam ſæculo quinto in præcipuis punctis damnatam!*)

CA-

CAPUT VI.

De Conciliis SÆCULI VI.

Hanc ætatem vexavit pertinax ſchiſma, exortum ob controverſiam de *tribus Capitulis*, a quinta Generali Synodo condemnatis. Quæ res pluribus localibus Conciliis occaſionem dedit. Converſa ſunt etiam hoc Sæculo cum Regibus ſuis Galliæ, Burgundiæ, & Hiſpaniæ regna. Unde apertus campus amplior congregandi frequentiores Eccleſiarum Synodos, pro reſtauranda diſciplina.

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.

De Conciliis celebratis in cauſa trium Capitulorum.

1. *Damnata tria-Capitula a Conciliis* Conſtantinopolitano, Mopſveſteno & Jeroſolymitano.
2. *Defenſa vero a duobus* Aquilejenſibus, Gradenſi, & Maranenſi, *ſchiſmaticis*.
3. Romanum Concilium *in cauſa appellationis*.
4. *Obſervatio de origine Patriarchatus Aquilejenſis, & Gradenſis*.

ARTICULUS II.

De Conciliis Galliæ.

§. I.

Proponitur ſtatus Politicus.

5. *Origo Regni Francorum. Converſio & geſta Clodovæi M.*
6. *Multiplex inter filios & Nepotes Clodovæi partitio regni, & calamitoſus ſtatus.*
7. *Fredegundis inauditi furores.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus.

8. *Concilium Agathenſe.*
9. *Aurelianenſe I. & II.*
10. *Aurelianenſe III. & IV.*
11. *Lapſus Hottingeri Præconis Tigurini.*
12. *Lugdunenſe I. II. & III.*
13. *Arelatenſe IV.*
14. *Vaſenſe & Arvernenſe.*
15. *Auralianenſe V.*
16. *Obſervatio de Infallibilitate Pontificis.*
17. *Turonenſe II.*
18. *Antiſſiodorenſe.*
29. *Matiſconenſe I. & II. falſatio Hottingeri.*
20. *Narbonenſe poſt converſionem Recardi.*
21. *Pictavienſe & Metenſe, in cauſa Monialium rebellium.*

ARTICULUS III.

De Conciliis Valleſiæ.

22. *Origo regni Burgundici. Sigismundi Regis converſio.*
23. *Concilium Agaunenſe, in cauſa fundationis monaſterii, pro cultu SS. Martyrum.*
24. *Epaunenſe. Fallacia Hottingeri.*

ARTICULUS IV.

De Conciliis Hiſpaniæ.

§. I.

Status Politicus.

25. *Origo Regni Hiſpaniæ ſub Gothis.*
26. *Levigildi ultimi Ariani Regis perſecutio.*
27. *Hiſpania cum Hermenegildo & Recaredo converſa.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus.

28. *Concilium Tarraconenſe.*
29. --- *Gerundenſe.*
30. --- *Jlerdenſe.*
31. --- *Valentinum.*
32. *Bracarenſe II.*
33. *Bracarenſe III.*
34. *Martini Bracarenſis capitula.*
35. *Concilium Hiſpalenſe.*
36. *Cæſarauguſtanum & Toletanum.*
37. *Oſcenſe & Barcinonenſe.*

ARTI.

ARTICULUS I.

De Conciliis celebratis in cauſa trium Capitulorum SÆCULI VI.

Hiſtoricam Synopſin de famoſis *tribus Capitulis* dedimus *part.* 3. *art.* 5. ubi tractatum de Synodo generali quinta. Jam aliqua Concilia particularia, in hac cauſa habita, ſubjungimus. I.

Cum celebris illa controverſia de *Theodoro Mopſveſteno*, *Theodoreto Cyrenſi*, & *Iba Edeſſeno*, Epiſcopis, eorumque ſcriptis, Neſtorio faventibus, poſt Concilium Chalcedonenſe eſſet excitata, atque ſub medium Sæculi VI. tempore Vigilii Papæ, & Juſtiniani Imperatoris maxime ferveret, Juſtinianus edicto Imperiali Capitula illa damnavit. Conſtantinopolitanum.

Cum autem ſciret, Eccleſiaſtica hac in re opus eſſe auctoritate, ejus voluntate celebratum eſt anno 547. *Conſtantinopoli Nationale Concilium* 70. Epiſcoporum. Damnata ſunt in hoc tria Capitula. Eandemque condemnationem Vigilius Papa, miſſis ſibi Concilii actis ratam tunc habuit.

Triennio poſt in *Concilio Mopſveſteno* damnatus eſt iterum Theodorus Mopſveſtenus, jam centum annis prius defunctus, cum ſuis defenſoribus. Mopſveſtenum.

Cum vero multi Occidentales Epiſcopi defenſionem *trium Capitulorum* magno ardore ſuſcepiſſent, eorumque condemnationem in præjudicium Concilii Oecumenici Chalcedonenſis vergere crederent, viſum eſt, controverſiam dirimere generali Concilio. Celebrata proin Synodus Generalis quinta, atque in ea damnata rurſus *tria Capitula:* ut ſupra *loc. cit.* eſt demonſtratum.

Vigilius Papa, licet antea tria Capitula reprobaſſet, perſuaſus tamen ab Epiſcopis Occidentalibus, condemnationem illam Eccleſiæ fore noxiam, ac ſchismati locum facturam, intereſſe Concilio & ſubſcribere noluit. At tandem, cum Juſtinianus eum atque Eccleſiam propterea cœpiſſet perſequi, acta Concilii approbavit: ratus, in re ad fidem non pertinente, pro temporum & circumſtantiarum varietate, atque Eccleſiæ utilitate, mutandam eſſe ſententiam. Dico: in re, *ad fidem non pertinente.* Non enim in aliquo articulo fidei Occidentales Epiſcopi ab Orientalibus diſſidebant (alias enim communicare mutuo non potuiſſent) ſed Occidentales, qui ſe condemnationi trium Capitulorum opponebant, vel non ſatis intelligebant Græca Theo-

Theodori, Theodoreti, & Ibæ ſcripta, ut adeo erronea eorum verba non ſatis habuerint perſpecta; vel putantes de perſonis tantum agi, præjudicioſum Concilio Chalcedonenſi exiſtimabant, eum damnari, quem Concilium Oecumenicum non damnaſſet.

Jeroſol. Anno 553. in *Concilio Jeroſolymitano* eadem Capitula, nempe ſcripta Neſtoriana illorum trium Epiſcoporum, una cum perſona Theodori fuerunt condemnata: recepta ex integro quinta Generali Synodo. *Exſtant Acta in Synodo VII.*

At vero in Occidente complures Epiſcopi Capitulorum defenſione pertinaciter ſuſcepta opponere ſe pergebant quintæ Synodo, etiam poſtquam plures Summi Pontifices eandem confirmaverant, & Capitula eo modo condemnaverant, prout a Concilio fuerant condemnata.

2. Aquilejenſia. Schiſmate igitur facto, duo *Aquileiæ* conciliabula coegerunt, alterum anno 553. alterum anno 698. in utroque rejecta quinta Synodo, Capitulorum ſuſcepta defenſio: quorum condemnatione cuniculos agi ad ſubruendum Chalcedonenſe imperite crediderant, non ſatis intelligentes, quid, damnando tria Capitula, ſit damnatum.

Gradenſe. Plura ejusmodi Conciliabula ex eodem falſo ſuppoſito celebrarunt ſchiſmatici iſti Epiſcopi, ut *Gradenſe*, ut teſtatur Pagius ad *annum* 579. *num.* 12. huic præſedit *Elias*: qui translato Epiſcopatu in urbem *Gradenſem*, illam Metropolim dici voluit, ac *novam Aquilejam.* Item *Maranenſe* anno 589. in quo rurſus defenſio trium Capitulorum eſt renovata, *Severo Patriarcha* in ſchiſma relapſo, atque ipſo etiam S. Ingenuino ſubſcribente.

Tandem autem induſtria Sergii Pontificis errorem edocti, redierunt ad unitatem Eccleſiæ. Credendumque eſt, ut inſinuatum, Epiſcopos iſtos bona fide egiſſe, & errore facti potius, quam juris lapſos fuiſſe, aut errorem revocaſſe. Nam in actis Conciliorum inveniuntur etiam ſancti Epiſcopi ſubſcripſiſſe iſtis Conciliis ſchiſmaticis.

3. Romanum. Memorari etiam meretur *Concilium Romanum*, ſub Gregorio M. congregatum in cauſa Joannis, Presbyteri Chalcedonenſis; qui a Joanne Patriarcha Conſtantinopolitano injuſte damnatus hæreſeos, ad ſedem Apoſtolicam appellavit. Quare Gregorius Papa, convocata Synodo, cognitionem cauſæ ſuſcepit. Et cum innocentem repeiſſet, reſciſſa Conſtantinopolitana Synodali ſententia, eundem abſolvit. In eodem Concilio ſtatutum eſt, poſſe Epiſcopum teſtamentum condere de iis bonis, quæ ante Epiſcopatum poſſederat: non autem de iis, quæ ex Epiſcopatu adeptus eſt.

OBSER-

OBSERVATIO

De Patriarchatu Aquilejenſi.

Huic Patriarchatui originem dedit, quod diximus, ſchiſma, ob Synodum quintam, damnataque in ea tria Capitula exortum. Tum enim Iſtræ Epiſcopi ſchiſmatici Patriarcham creabant Aquilejenſem Epiſcopum, Metropolitanum ſuum, excuſſa ſubjectione & obedientia, etiam ſedi Apoſtolicæ debita. 4.

Schiſmate extincto Epiſcopus Aquilejenſis nomen Patriarchæ retinuit. Atque ab Alexandro ſecundo Romano Pontifice poſtea etiam dignitatem & jura Patriarchalia obtinuit. Transtulit deinde ſedem, primo quidem *Forojulium*, poſtea vero *Utinum*, Venetæ ditionis urbem, unde etiam Patriarcha *Utinenſis* dicitur.

Porro durante eodem Sæculi quinti ſchiſmate datum eſt etiam initium alteri Patriarchatui. In inſula ſiquidem Gradenſi ordinatus fuit Epiſcopus Catholicus, qui Patriarcha *Gradenſis* deinde eſt appellatus. At ſæculo XV. hic Patriarchatus Venetias eſt translatus: fuitque S. Laurentius Juſtinianus primus *Patriarcha Venetus*.

Cæterum Patriarchæ habent poteſtatem confirmandi Epiſcopos & Archiepiſcopos, ſedi Apoſtolicæ non immediate ſubjectos. Daturque ad ipſos ab Archiepiſcoporum ſententia appellatio. Supplent negligentiam Archiepiſcoporum in collatione Beneficiorum. Aliæ etiam querelæ adverſus Archiepiſcopos, non exemptos, ad eos deferri poſſunt.

ARTICULUS II.

De Conciliis in Gallia celebratis

SÆCULO VI.

§. I.

Præmittuntur aliqua de ſtatu Politico.

Ante Romanorum in Galliam adventum diverſæ reſpublicæ tractus illos inſederant, donec a Julio Cæſare Romano Imperio ſunt adjecti. Sæculo dein quinto in magna illa gentium transmigratione, & inclinante ad ruinam, ſub Honorio, Occidentali Imperio, Franci, 5. Origo regni.

ci, gens Germanica, ſub *Pharamundo*, Rheno tranſmiſſo, & Treviris expugnatis, partem Galliæ, Romanis ereptam, occuparunt.

Clodio ejus filius, per Galliam Belgicam promota victoria, Ambiani in Picardia Regni ſedem fixit. Ab hujus filio *Meroveo* Galli *Merovingicorum* Regum ſuorum ſtirpem deducunt. *Clodovæus*, Merovei ex Childerico nepos, Romanos, victo Ægydio, & Stagrio ejus filio, ex Gallia ejecit: cumque adverſus Alemannos & Bojos pugnaturus, Clotildis Reginæ hortatu, Chriſti nomen invocaſſet, inſignem ad Tulbiacum victoriam reportavit. Unde Chriſtianam fidem amplexus, a S. Remigio Rhemenſi eſt baptizatus, cumque eo tria hominum millia. Accidiſſe tunc ferunt illud chriſmatis ſacri a columba deportati miraculum, cum Sacerdos ampullam deferens a populi affluxu intercluderetur.

Clodovæus.

Bello deinde Burgundico adverſus Gundobaldum Regem confecto, ſub initium ſexti Seculi *Alaricum* aggreſſus, propria eum manu in prælio occidit, & Viſigothos Arianos Gallia expulſos ultra Pyreneos montes in Hiſpaniam ejecit. Multisque aliis rebus præclare geſtis pientiſſime obiit anno 511. Princeps, religione, pietate, reverentia erga ſedem Apoſtolicam, omnemque univerſim Ordinem Eccleſiaſticum, ſingulari. Celebratum eſt ejus tempore Concilium Aurelianenſe I. ut mox dicetur.

9. Filii Clodovæi.

Quatuor Clodovæi filii Regnum ita inter ſe partiti ſunt, ut *Theodoricus* Metis in Auſtraſia, *Clodomirus* Aureliæ, *Childebertus* Pariſiis, *Clotarius* Sueſſione regnaret. At *Clotarius*, fratribus ac nepotibus tum interfectis, tum ſua morte defunctis, omnes illas Provincias collegit, ex tetrarcha factus monarcha; meliusque mortuus eſt, quam vixit, anno 561.

Erecta mox iterum a filiis Clotarii tetrarchia: dum *Chereberto* Pariſii, *Guntramo* Aurelia, *Chilberico* Sueſſio, *Sigeberto* Auſtraſia obtigere.

Miſeranda tunc Galliæ in ſacris profanisque facies; dum quatuor illi fratres, libidinoſi non minus quam ſanguinarii, perpetuis atque internecinis odiis bellisque colliſi, in mutuas cædes graſſarentur, addentibus faces geminis Galliæ furiis, Fredegunde & Brunechtilde.

Et quidem *Cherebertus*, ejecta uxore, geminas pellices induxit, ultimæ ſortis mulierculas. Sacris propterea prohibitus a S. Germano Pariſienſi Epiſcopo. At ſpretis ille ſacris cenſuris, inter laſcivias eſt extinctus nulla relicta prole maſcula. Hoc uno felix, quod *Bertam* genuerit, *Edelberto* deinceps nuptam, Cantiorum ſeu Cantuariæ in Anglia Regi, quem Chriſtianum fecit.

Gun-

Guntramus, æque impudicus, ſuſceptos ex concubinis filios, vel mortuos, vel necatos a novercis vidit. At expiatis pœnitentia lubricæ juventutis ſceleribus pientiſſime deceſſit anno 593. inter ſanctos cultus quinto Calendas Aprilis.

7\. Fredegundis. *Chilpericus*, ſupra omnes in libidinem ac ſcelera projectus, tres ſimul fœminas uxorum loco habuit; duasque ſtrangulari juſſit, ut *Fredegunde*, e Gynecæo famula, liberius abuteretur. Quot auguſtas cædes hæc Erinnis Gallica patravit! *Sigebertum* Regem, mariti aut proci fratrem, immiſſis ſicariis interemit. In *Childebertum* Sigeberti & Brunechtildis filium, idem facinus deſignavit, duobus Clericis ad illud ſubornatis. *Eberulphum* mariti cubicularium, de ſtupro fruſtra compellatum, in ipſa Baſilica S. Martini enecavit, tanquam Regi inſidiatum. Brunechtildi Regis Sigeberti conjugi per Clericum necem intentavit. Deprehenſo autem ſicario, & remiſſo; manus & pedes amputari juſſit, quod cædem non perfeciſſet. *Clodovæum* privignum ſuum novercali odio in conſpectu Patris Chilperici per ſicarios trucidavit. *Galſvinthæ* Regiæ Principi, quam Chilpericus Rex duxerat, in lecto guttur eliſit. *Riguntem* filiam ciſtæ operculo comprimere eſt conata.

At nihil luctoſius *Meroveo* altero privigno, qui cum Brunechtilde, Sigeberti Regis vidua, copulatus, primum in Monachum attonſus, dein fugitivus, inſtigante Fredegunte noverca, ab amico eſt interemptus: nactus hoſtem in patre, in noverca furiam, in conjugio monachatum, mortem in nuptiis, in amico carnificem. Novum paradigma infauſti Principis!

Prætextatum ſubin, Rothomagenſem Epiſcopum, quod nuptiis Merovei adſtitiſſet, coram Epiſcoporum Concilio accuſatum, atque in exilium ejectum, poſtea vero reſtitutum, Fredegundis ipſo ſolenni paſchatis die ſacras ad aras jugulavit. Sed necdum tragœdiarum ſatis. Addendus & Chilpericus maritus funeribus. Quem ad venationem profectum, in ſylva occidi juſſit, quia ab eo, inſperato ſuperveniente, virgula leniter percuſſa, Landericum compellando, adulterinos ſuos amores prodiderat.

Eo mortuo Fredegundis & Brunechtildis, tutelæ utrinque nomine gubernaculo admotæ, Galliam diſcerpſere: donec, aut mortuis aut peremptis Sigeberti nepotibus, *Clotarius* Chilperici ex Fredegunde filius, totam rurſus Galliam ſub unum regnum collegit. Is Brunechtildem, ſibi traditam, indomiti equi caudæ allegari ac diſcerpi juſſit.

Tam ferales inter aularum turbas & ſanguinarios furores,

non deſierunt Eccleſiarum Antiſtites per varios Synodos pacem morumque diſciplinam, quoad fieri poterat, reſtaurare. Ut nunc breviſſime exponemus.

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus.

SÆCULO VI.

I.

De Concilio Agathenſi.

8. Primum hoc Sæculo in Galliis celebratum occurrit *Concilium Agathenſe*, ſpecialiter in Jure Canonico *cap. XI. diſt.* 16. laudatum. Congregatum id fuit anno 506. authoritate Cæſarii, Arelatenſis provinciæ Metropolitani, ad collapſam diſciplinam Eccleſiaſticam reſtaurandam; & quidem cum facultate Alarici, Gothorum Regis, licet Ariani, qui non ſolam Hiſpaniam, ſed etiam Aquitaniam & Narbonenſem Provinciam ſibi ſubjecerat: donec a Clodovæo victus, atque iisdem fuit dejectus. Erat autem Agatha Galliæ Narbonenſis civitas.

Convenerunt Epiſcopi 35. editique canones ex collectione Sirmondi 71. ad diſciplinam omnes ſpectantes; & præſertim ad reformationem ſtatus Eccleſiaſtici.

In 1. Arcentur Bigami a ſacro miniſterio.

In 2. Jubetur Epiſcopus corrigere negligentes & indiſciplinatos Clericos.

In 3. Coërcentur Epiſcopi, qui nimium faciles ſunt ad excommunicandum, aut nimium difficiles ad abſolvendum.

In 9. Presbyteris & Diaconis conjugatis præcipitur continentia ab uxoribus.

In 10. Jubentur Clerici nullam domi habere fœminam, præter matrem, ſororem, neptem & filiam (*quam nempe ante ordinationem ſuſcepiſſent.*)

In 11. Prohibetur Clericis, ne domi famulam habeant.

Canon 14. ſic habet: *Altaria placuit non ſolum unctione chriſmatis, ſed etiam Sacerdotali benedictione ſacrari.*

In 16. Dicitur, conjugatum poſſe ordinari cum conſenſu uxoris: quæ deinde ab eo ſequeſtrari debeat.

In

In 18. Præcipitur, ut ſæculares in Natali Domini, in Paſchate, & Pentecoſte communicent.

In 47. Ordinatur, ut ſæculares die Dominica *Miſſæ* integræ ſint præſentes: neque ante benedictionem Sacerdotis diſcedant.

II.

De Aurelianenſi I. & II.

Celebratum eſt illud anno 508. poſtquam Clodvæus victis Alemannis Catholicam fidem fuerat profeſſus. Tunc enim Rex, ut diſciplina Eccleſiaſtica flori ſuo reſtitueretur, hanc Synodum congregari voluit. 32. Epiſcopi promulgarunt 31. Canones. 9.

In 1. ſtatuitur aſylum in Eccleſia & domo Epiſcopi, pro homicidis, adulteris, furibus.

In 4. nullum eſſe ordinandum, niſi cum conſenſu Regis, aut Judicis voluntate.

In 8. ſi Epiſcopus ſervum ſciens ordinaverit, duplum domino dabit. (*cap. ſi ſervus diſt.* 54.)

In 21. ſi Monachus uxorem duxerit, *tantæ prævaricationis reus nunquam Eccleſiaſtici gradûs officium ſortiatur.* Quid ad antiquum hunc canonem Lutherus, Bucerus, Oecolampadius, Pellicanus, Vermilius, Viretus, Marloratus, aliique Proteſtantium Patriarchæ?

In 24. ante paſcha *quadrageſimam*, non quinquageſimam a Sacerdotibus obſervandam.

Nota. Clericis a Teleſphoro Papa injunctum fuerat, ut una ſeptimana diutius jejunent, quam ſæculares. *cap. ſtatuimus diſt.* 4. hoc, quia fortaſſe jam obſoletum erat, reducitur hic ad communem uſum, reſpectu omnium.

In 25. Innovatur rurſus præceptum de audienda *Miſſa* integra.

In 27. Præcipitur obſervatio *Rogationum & Litaniarum* cum *jejunio in cibis quadrageſimalibus*, per triduum ante feſtum Aſcenſionis Domini. (*cap. Rogationis diſt.* 3. *de conſecrat.*) *Aurelianenſe II.* celebratum eſt anno 533. editique 21. Canones de diſciplina ac moribus, in quibus nihil ſtatuitur novi, quod in ſuperioribus Conciliis non jam comprehendatur.

III.

De Aurelianenſi III. & IV.

10. *Aurelianenſe Concilium III.* celebratum anno 538. a 19. Epiſcopis in Gallia, cui tunc Childebertus, Clotarius & Theodebertus dominabantur, edidit 33. Canones.

1. Quot annis eſto Synodus Provincialis.
2. Deponitur Clericus conjugatus, qui ab uxore non abſtinet, & ad *Laicam communionem* abjicitur.
3. Epiſcopus ordinandus cum conſenſu Metropolitani, & in præſentia comprovincialium Epiſcoporum.
4. Vetatur Clericis familiaritas cum fœminis.
5. Quæ templis offeruntur; eisdem impendantur, prout Epiſcopo viſum fuerit.
6. Ne ordinentur neophyti, deficientes ætate, bigami, pænitentes publice, deformiter parvi, Gibboſi, Claudi, Manci, Arreptitii. Epiſcopus autem tales ordinans per integrum annum a ſacris ſuſpenditur.
7. Excommunicantur majores Clerici, qui poſt ordinationem uxorem ducere attentant. Si vero inviti fuerunt ordinati, tantum privantur officio.
8. Deponitur Clericus, ſi ſit fur, aut falſarius.
9. Bigamus, etiam ignoranter ordinatus, ulterius ne ordinetur.
10. Prohibentur incæſtæ nuptiæ.
11. Clerici negligentes privantur ſtipendiis.
12. Res Eccleſiæ non alienandæ.
13. Excommunicantur contrahentes nuptias cum Judæis; aut eis convivantes.
14. Miſſas celebrandi tempus deſignatur.
15. Epiſcopus alienum ſubditum ordinans, aut altaria in aliena diœceſi conſecrans, per annum ſuſpenditur a celebratione Miſſarum.
16. Excommunicantur rei de crimine raptus.
17. Quæ ab Epiſcopo Clericis bene meritis Beneficia ſunt conceſſa: a ſucceſſore non auferantur.
18. Translatus ad aliud Beneficium, de priore non percipiat fructus, ſi poſterius ſufficiat.
19. Contumaces Clerici ad *communionem Laicam* rediguntur.
20. Conceditur Clericis appellatio ab Epiſcopo ad Synodum.
21. Conſpirationes Clericorum in Synodo vindicentur.

22. Ex

22. Excluduntur a communione, qui res Eccleſiæ, aut a defunctis legatas piis cauſis detinent.
23. Ad res Eccleſiæ alienandas requiritur ſolennitas.
24. Juvenibus, & conjugatis non eſſe injungendam pœnitentiam publicam, niſi ex conſenſu conjugis. (*quia tempore pœnitentiæ publicæ abſtinere debebant ab uſu matrimonii.*)
25. Plectuntur pœnitentes, ad ſæcularem habitum ad militiam redeuntes.
26. Servos non ordinandos.
27. Deponuntur Clerici, uſuram vel ſæcularem negotiationem exercentes.
28. Servili labore die Dominica abſtinendum. Licet tamen iter agere cum equis & vehiculis.
29. Miſſa tota audiatur, & ſine armis.
30. Judæi a die Cœnæ Domini usque ad finem paſchatis ne prodeant foras.
31. Rebaptizantes plectendi a ſæculari curia.
32. Vetatur, ne Laicus Clericum, & viciſſim, ad ſæculare judicium pertrahat inconſulto Epiſcopo.
33. Pœna indicitur transgredientibus iſtos Canones.

Aurelianenſi IV. anno 541. cum aliis 36. Epiſcopis præſentes ſubſcripſerunt, *Rufus* Octodurenſis, & *Grammatius* Vindonenſis Epiſcopus. Sanciti 38. Canones.

In 1. ſtatuitur, ut ſecundum ordinationem *Victoris* paſcha ab omnibus celebretur, ubi Hottingerus in *hiſt. ſua. Helvet. ad ann.* 541. absque ulla addita ratione afferit, non eſſe hic Sermonem de *Victore Papa.* Sed quæſo! quis alius intelligendus? quis alius Victor ordinavit, quo tempore paſcha ſit celebrandum?

In 2. præcipitur, ut quadrageſimæ jejunium ab omnibus æqualiter obſervetur. Canonem hunc carpit Hottingerus loc. cit. cur id faciat, facile intelligitur.

Præſertim vero corrumpit canonem quartum, in quo expreſſe prohibetur, ne quis offerre præſumat in oblatione calicis, *niſi vinum aqua mixtum.* Corruptor vero iſte Conciliorum impudenter ait, præcipere Canonem, ut vinum purum ſine mixtione aquæ offeratur. Deinde aperte fingit inſuper, dum afferit, ex eo Canone patere, ſacrum etiam calicem plebi promiſcue fuiſſe porrectum. Nam quamvis diverſa diverſis temporibus quoad hunc ritum fuerit Eccleſiæ diſciplina, falſiſſimum tamen eſt, exſtare in dicto Canone vel Syllabam, ex qua id, quod infert, poſſit colligi. II. Lapſus Hottingeri.

In can. 17. dicitur, Sacerdotes & Diaconos, qui cum uxoribus communi lecto aut cubili utuntur, ſecundum antiquos Canones ab officio deponendos eſſe. Hoc nempe jam pridem ſanciverat Concilium Nicænum can. 3. Agathenſe can. 9. Arverenſe can. 13. Aurelianenſe III. can. 2. ac multa alia.

In can. 20. vetatur, ne Clerici ad tribunal ſæculare trahantur, aut compareant ſine licentia Superioris.

IV.

Lugdunenſe I. II. & III.

12. *Lugdunenſe I.* a Jacobo Sirmondo S. J. ex antiquis manuſcriptis publicam in lucem datum, celebratum eſt anno 517. ſub S. Sigismundo Burgundiæ Rege, ab undecim Epiſcopis, præſide Viventiolo, Lugdunenſi Metropolitano. Editi 6. Canones.

In 1. damnatus quidam Stephanus propter crimen inceſtus.

In 2. Epiſcopo perſecutionem patienti, compatiantur, & aſſiſtant reliqui Epiſcopi.

In 3. Si Rex a communione Sacerdotum ſe ſuſpenderit, omnes Epiſcopi in aliquod monaſterium ſe conferant, nec inde exeant, donec pax fuerit reſtituta.

In 4. Nullus alterius parochiam uſurpet, aut ordinationes in illa inſtituat.

In 5. Nullus ad alterius viventis Epiſcopi dignitatem aſpiret.

In 6. Hi Canones ſerventur.

Lugdunenſe II. celebratum anno 567. pariter ſex Canones promulgavit.

Primus ſtatuit, ut, ſi inter Epiſcopos ejusdem Provinciæ lis fuerit orta, illa a Metropolitano, & Comprovincialibus Epiſcopis componatur. Si vero inter Epiſcopos diverſarum Provinciarum fuerit exorta, a Metropolitanis judicetur.

Secundus, ut donationes, & teſtamenta Epiſcoporum, & inferiorum Clericorum habeantur rata.

Tertius communione privat eos, qui alios injuſte captivos detinent.

Quartus ſancit, ut, ab uno Epiſcopo excommunicatus, ut omnibus Epiſcopis habeatur excommunicatus.

Quin-

Quintus, ut, quæ ab Epiſcopo alicui ad uſum vel proprietatem fuerant donata, a ſucceſſoribus non revocentur.

Sextus, ut Litaniæ in omnibus Parochiis celebrentur in prima hebdomate Novembris, ſicut ante Aſcenſionem Domini.

Lugdunenſe III. anno 583. itidem ſex Canones conſtituit.

1. Statuitur, ut Clerici ſacris Ordinibus conſecrati nullam domi fœminam habeant, præter matrem, amitam, & ſororem. Placuit etiam, ut ſi quicunque uxoribus juncti, ad Dioconatus aut Presbyteratus ordinem pervenerint, non ſolum lecto, ſed etiam frequentatione quotidiana debeant uxoribus ſuis ſequeſtrari.

2. Epiſtolæ captivorum caute examinantor.

3. Puellæ monaſterio egreſſæ excommunicantor.

4. Inceſtæ nuptiæ annullantor.

5. Epiſcopi Natalem Domini & Paſcha in Eccleſia ſua celebranto.

6. Epiſcopi leproſorum ſuæ civitatis curam gerunto.

V.

De Arelatenſi IV.

Præſide S. Cæſario Arelatenſi anno 524. a 16. Epiſcopis quatuor Canones emanarunt. 13.

In 1. placuit, Diaconum non ordinari ante 25. ætatis annum, & ſacerdotem non ante 30.

In 2. non eſſe ordinandum Diaconum aut Presbyterum, niſi per annum integrum fuerit in clero.

In 3. ut pœnitentes, hoc eſt, qui pœnitentiam publicam necdum abſolverunt, item Bigami non ordinentur. Qui autem eos ordinaverit, per annum a ſacris ſit ſuſpenſus. Si vero interea Miſſam celebret, excommunicatur.

In 4. Communione privatur, qui Clericum vagum, & diſciplinam refugientem ſuſceperit, aut defendere præſumpſerit.

VI.

De Concilio Vaſenſi, & Arvernenſi.

Præſide Cæſario Arelatenſi a 10. Epiſcopis anno 529. ſtatutum eſt in Vaſenſi. 14.

1. Ut Presbyteri per parochias, ſecundum morem Italiæ, domi

domi ſuæ juniores Clericos enutriant & erudiant, ut dignos ſibi ſucceſſores provideant. (*Ex quo liquet, domos Parochorum fuiſſe velut ſeminaria minorum Clericorum.*)

2. Ut Presbyteris per parochias prædicare liceat: illis vero impeditis, Diaconi homilias SS. Patrum populo prælegant.

3. Ut *Kyrie eleiſon*, & triſagion *Sanctus* in omnibus Miſſis dicatur.

4. Ut nomen Papæ, quicunque Apoſtolicæ ſedi præfuerit, in Eccleſiis recitetur.

5. Et quia non ſolum in ſede Apoſtolica, etiam per totum Orientem, & totam Africam, ac Italiam, propter Hæreticorum aſtutiam, qui Dei filium non ſemper cum Patre fuiſſe, ſed a tempore cœpiſſe blasphemant, in omnibus clauſulis poſt *Gloria Patri &c. Sicut erat in principio* dicitur, ita etiam in univerſis Eccleſiis ſuis dicendum eſſe, Patres iſti decernunt. *Arvernenſe* anno 595. Præſide Honorato Bituricenſi, 16. Canones edidit, de rebus Eccleſiæ non alienandis; de Judæis non præficiendis, nec deſponſandis cum Chriſtianis &c. In can. 13. rurſus ſevere præcipitur, ut Presbyteri & Diaconi repudient carnale commercium, & ab uxoribus ſe contineant, easque poſt ordiationem tanquam ſorores habeant. (*Contra hunc Canonem, quem more ſuo non ſatis fideliter refert, quæritur Hottingerus ad annum* 535. *ademptam eſſe libertatem, a Deo datam. Verum non probat, datam eſſe poſitive ſacerdotibus novi teſtamenti libertatem carnalis commercii.*)

VII.

De Concilio Aurelianenſi V.

15. Celebrato anno 549. ſtatuti 24. Canones, quibus potiſſimum repetitur, quod jam in prioribus fuerat ſancitum.

In 1. damnatur hæreſis Eutychiana & Neſtoriana. Falſiſſimum autem eſt, quod ad hoc Concilium notat Hottingerus, nempe Vigilium Papam promiſiſſe Theodoræ Imperatrici, Eutychianas partes amplecti, Concilium autem Aurelianenſe V. ei in hoc reſtitiſſe. Falſiſſimum inquam hoc eſt, & apertum mendacium. Nam Canone primo citato expreſſe dicit Concilium, ſe damnare duas iſtas hæreſes, *quas ſedes etiam Apoſtolica ſancta condemnat.*

16. Ex quo manifeſte patet, quæ fuerit hujus numeroſæ Synodi, ex 50. Epiſcopis conſtantis, de infallibilitate & authoritate ſedis Apo-

Apoſtolicæ in damnandis hæreſibus ſententia. Quamvis enim ſcirent Gallicanæ Eccleſiæ Patres, Neſtorianam hæreſin jam ab Epheſina, & Eutychianam a Chalcedonenſi Oecumenica Synodo damnatam, tamen ſolius definitionis, a ſede Apoſtolica prolatæ, mentionem fecerunt, ſatis perſuaſi, cum de fidei dogmatis agitur, ſatis eſſe id ſtatuere, quod ſtatuit ſedes Apoſtolica, cui refragari nefas. Unde etiam haud obſcure colligitur, veterem Eccleſiam Gallicanam, agnoviſſe *indeficientem* atque *infallibilem* Romani Pontificis in fidei dogmatis ſententiam, & ſuperiorem eum eſſe Concilio. Cur enim alias non dixiſſent ſe damnare eas ſectas, quas Oecumenica Concilia, Epheſinum & Calcedonenſe damnaverant? cur ſolius ſedis Apoſtolicæ meminiſſent?

In 2. Can. decernitur; ut nullus Epiſcopus quemquam ex fidelibus a communione ſuſpendat ex levibus cauſis.

In 3. Rurſus inculcatur Clericis, ut familiaritatem cum fœminis, etiam conſanguineis, ſtudioſe devitent.

In 4. Deponendum Clericum ab officio, qui nuptias attentat.

In 8. Sede Epiſcopali vacante, nullus Epiſcopus in diœceſi ordines conferat, aut altaria conſecret.

In 10. Prohibetur Simonia in electionibus.

VIII.

De Concilio Turonenſi II.

Eodem anno 567. eſt celebratum a 9. Epiſcopis, decretumque ſingulis annis Synodum Provincialem habendam. Cuilibet civitati ſuos alendos eſſe pauperes, ne vagentur. 17.

Litteras dimiſſorias a ſolis dari poſſe Epiſcopis: ejiciendas mulieres ex domibus clericorum: Monachos vagos & Apoſtatas coërcendos; matrimonium attentantes excommunicandos, & invocato etiam auxilio brachii ſæcularis, ſeparandos: ſi recuſet judex ſæcularis, ipſe etiam excommunicatur.

Intra ſepta monaſterii fœminis negatur acceſſus. Abbas in illis ejiciendis negligens, excommunicatur. Deſignantur Pſalmi ad *Matutinum* pro vario tempore. Qui pauciores quam 12. pſalmos ad Matutinum dixerit, toto die in pane & aqua jejunet. *Ex quo colligitur jam tunc fuiſſe obligationem, Divinum officium etiam privatim recitandi.*

Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, qui cum uxoribus, ante ordinationem ductis, continentiam non ſervant, e Clero removentur, & a communione per annum ſuſpenduntur. Plectuntur rerum Eccleſiaſticarum *pervaſores*. Communione privantur, qui ab Epiſcopo admoniti non deſinunt pauperes opprimere. Non tantum ſacrilegum, ſed & hæreticum eſſe decernitur, pro ſacra ordinatione præmia ab Epiſcopis exigi.

Præcipue vero, propter hodiernos ſectarios, notandus eſt Canon tertius, quo prohibetur, ne corpus Domini inter ſacras imagines ſuper altari ponatur: ſed collocandum in loco digniori ſub ipſa cruce, quæ in meditullio altaris poni conſuevit. (*ut Canonem explicat Binius in notis ad hoc Concilium.*)

IX.

De Concilio Antiſiodorenſi.

18. Dioeceſanum tantum fuit hoc Concilium: cui præſedit Annacharius Antiſiodorenſis in Burgundia Epiſcopus, præſentibus Abbatibus & Præsbyteris illius Dioeceſis. Celebratum eſt anno 578. promulgatique Canones 45. ad diſciplinam Eccleſiaſticam atque Monaſticam aut reſtaurandam aut conſervandam. Quorum tamen plerique in ſuperioribus jam habentur.

In 1. vetatur, Calendas Januarii *vetula* aut *cervolo* facere: hoc eſt: gentilium ritu, aſſumptis variis ferarum & pecudum formis, petulantius diſcurrere.

In 2. ſtatuitur, ante Epiphaniam promulgandum paſcha, ut ratio temporis Eccleſiaſtici inde ordinari poſſit.

In 4. vetatur ſortilegia, auguria, & aliæ ſuperſtitiones (*quæ tunc, Chriſtianis adhuc cum gentilibus permixtis, frequentiores erant.*)

In 8. decernitur, non eſſe offerendum in altari mulſum, aut alium liquorem, præter vinum, aqua mixtum. *Convincitur hic rurſus falſitatis Hottingerus, qui contendit, ſæculo ſexto ſolum vinum, ſine admixtione aquæ, fuiſſe oblatum.*

In 10. non licere ſuper uno altari eadem die duas Miſſas dicere.

In 19. non licere poſt ſumptum cibum aut potum Miſſam legere.

In 20. dictatur pœna Clericis, qui continentiam non ſervant.

In 22. & ſeqq. innovantur varia impedimenta matrimonii, præſertim conſanguinitatis, affinitatis, voti.

In 34. non licere Clerico judicio criminali intereſſe.

In 35. non licere Clerico alium Clericum, quacunque ex cauſa, ad judicium ſæculare pertrahere.

In 36. & ſeqq. non licere mulieri nuda manu Evchariſtiam excipere, nec pallam Dominicalem contrectare; ſed *Dominicale* ſuum habeat, quando vult communicare, (per *Dominicale* intelligitur purum linteolum, quo Evchariſtiam mulieres excipiebant, ac deinde ori admovebant. Viri autem nuda manu ſacram hoſtiam excipiebant.)

X.
De Matiſconenſi I. & II.

Illud celebratum eſt anno 582. Guntramo regnante in Burgundia. 19.
Poſt ſexennium vero *Matiſconenſe II.* majori frequentia, ſub eodem Guntramo, Præſide Priſco Lugdunenſi Epiſcopo, collectis 60. Epiſcopis ad reſtaurandam diſciplinam.

In can. 6. præcipitur, ut *reliquiæ ſacrificiorum* in ſacrario reponantur; ac deinde quarta vel ſexta feria innocentes in Eccleſiam adducantur, qui, indicto illis prius jejunio, reliquias percipiant.

Prodigioſam de hac re narrat Hiſtoriam Evagrius *lib.* 4. *Hiſt. Eccleſ. c.* 36. pueros inter Chriſtianos, qui, e ſcholis reduces particulas reliquas SS. Evchariſtiæ manducare conſueverant, puerum Judæum immixtum eandem Divinam dapem ſumpſiſſe. Patrem autem illius Judæum opificem vitriarium, ira accenſum, in ardentem vitriariam fornacem conjeciſſe filium. Poſt triduum vero a matre ſalvum omnino, atque a flammis illæſum repertum. Hoc miraculum dein Juſtiniano Imperatori relatum, qui puero cum matre baptizato, patrem pertinacem in ſua impietate ad ſuſpendium damnarit.

Hottingerus referens Concilium II. Matiſconenſe, ad an. 585. ait, can. 2. præcipi tota majore hebdomade feriari: quod eſt falſiſſimum. Concilium loquitur de feſtis paſchalibus. Canonem 6. pariter corrumpit, dum ait, Concilium velle, ut ea, quæ de pane ſuperſunt, parvulis dentur. *Reliquias ſacrificiorum* appellat, non reliquias *panis*. Taceo, quod *Canoe* nomine hic falſarius utatur; cum tamen in toto Canone nusquam inveniatur. Habent hoc nempe homines iſti, fontes ipſos turbant aut inficiunt, ut magis noceant. Falſum Hottingeri.

XI.

De Concilio Narbonenſi.

Recaredo Hiſpaniæ Rege ad fidem converſo, cujus ſub ditione
20. etiam erat pars Provinciæ Narbonenſis, celebratum eſt anno 589. ſtatutumque 15. canonibus;

Ne Clerici utantur veſtibus purpureis. Ne in plateis hæreant, aut confabulationibus indulgeant. In fine cujusque pſalmi addendum *Gloria Patri.* Diem Dominicam ab omnibus celebrandam, ſine labore ſervili, non neceſſario.

Clerici contra ſuperiores ſuos non conſpirent. Clerici ad monaſterium miſſi ad agendam pœnitentiam tractentur, ſicut Epiſcopus præſcripſerit. In litteris rudes ne ordinentur. Clericus adverſus utilitatem Eccleſiæ contumaciter agens gradu dejicitur. Judæi non ſinantur defunctorum corpora pſallendo ad ſepulturam deducere.

XII.

De Concilio Pictavienſi & Metenſi.

In Monaſterio Pictavienſi gravis Monialium orta eſt ſeditio, cujus
21. auctor fuit *Chrodieldis*, Chariberti quondam Regis filia. Quæ Leuboveræ Abbatiſſæ ſuæ, cujus locum affectabat, gubernationem non ferens, cum Baſina, conſobrina ſua, Chilperici Regis filia, & aliis amplius quadraginta puellis, quas in partes ſuas traxerat, monaſterio egreſſa, ad Gregorium Turonenſem, & Guntramum Regem in Burgundiam profecta eſt, multis ubique convitiis falſisque criminibus Abbatiſſam inſectans. Inde Pictavos reverſa, B. Hilarii Baſilicam occupavit, collectaque perditorum hominum manu ibi ſe communiit, negans, ſe in Monaſterium, niſi ejecta Abbatiſſa, redituram. Cum autem Metropolitanus cum aliis Epiſcopis adveniſſet, ut reditum in Monaſterium eidem perſuaderet, excommunicationem, ni faceret, intentans, ſic illa ſicariorum turba in eos irruit, ut Clericis vulneratis, Epiſcopi vix evaderent. Quare excommunicatæ ſunt cum ſua cohorte.

At eo tandem progreſſa eſt Chrodieldis temeritas, ut occupato nocte monaſterio, Abbatiſſam capillis prehenſam violente inde abduceret. Ex quo dira mox orta ſeditio tumultu ac cædibus urbem fædabat.

Qua-

Quapropter congregata *Synodus Pictavienſis*, habita cauſæ cognitione, Abbatiſſam, leviorum quidem aliquot culparum ream, ſed veniam præcantem & emendationem ſpondentem, abſolvit, & in officio ſuo confirmavit. Rebelles vero fœminas ac contumaces fidelium communione movit.

In *Meteſi* deinde *Concilio* Baſina, coram Epiſcopis in genua proſtrata, veniam petiit, atque abſoluta in monaſterium rediit. Chrodieldis vero & ipſa in communionem, Regibus deprecantibus, eſt recepta quidem, ſed proteſtata, ſe non poſſe cum Abbatiſſa illa in monaſterio quiete vivere, permiſſa eſt in villa quadam, a Rege ipſi conceſſa, degere.

In eodem Concilio Ægidius, Rhemenſis Archi-Epiſcopus, ob crimen majeſtatis, ab Epiſcopali gradu dejectus, & in exilium miſſus eſt.

Eandem pænam irrogavit Salonio & Sagittario Epiſcopis, pariter de crimine majeſtatis aliisque condemnatis *Concilium Cabilonenſe I.* Alterum Concilium Cabilonenſe confirmavit monaſterium, quod Rex Guntramus Cabilone fundaverat, cum pſallendi officio, ad eum modum, quo Sigismundus, Burgundiæ Rex, Monaſterium celeberrimum Agaunenſe ante conſtituit: ut mox dicetur.

ARTICULUS. III.

De Conciliis in Valleſia celebratis SÆCULI VI.

Valleſia, prælonga vallis, Italiam inter, Helvetiamque ſecundum Rhodanum protenſa, jugum Chriſti facilius, qua Romanorum dominatum admiſit; ſiquidem Julius Cæſar, ſubacta licet Gallia, Helvetiaque, penetrare per iſta Sedūniorum ac Veragrorum clauſtra, a natura ipſa præmunita, nunquam poterat. Et licet ipſius Dux Servius Galba in Agaunos moveret, ea tamen ſuorum clade vicit, ut conſultius duceret ad Sabaudos recedere. 22. Sub Romanis.

Auguſtus ſubin, magnus ille orbis pacator, Valleſiam in Provinciæ formam redegit; manſitque ſub Romanorum poteſtate ad ſæculum usque æræ Chriſtianæ quintum. Quo tempore in univerſali illa gentium migratione Burgundiones, Teutonici ad mare Balthicum populi, in Galliam profecti ſunt, & Orientales illius ad

Rhodanum provincias occuparunt, fundato Regno, quod a nomine ſuo *Burgundicum* dixere.

Et Burgundis. Primus illius Rex fuit *Gundecarus*, anno 451. ab Hunnis occiſus. *Gundobaldus* illius filius, ut ſolus regnaret, tres fratres ſuos interemit. Hos inter erat *Chilpericus*, pater *Clotildis*, quæ Clodovæo M. Francorum Regi fuit deſponſa. Ultura igitur Clotildis paternam necem, inſtigavit Clodovæum conjugem, ad bellum inferendum Burgundis. Victus Gundobaldus, parte regni privatus, alteram vectigalem recepit. At digreſſo cum exercitu Franco, totam rurſus Burgundiam occupavit. Toto dein regno dejectus, in Italia exul periit anno 508.

Recepit tamen regnum ejus filius *Sigismundus*, qui, ut alias memoratum; ejurata Ariana hæreſi, Catholica ſacra eſt amplexus. Bello ſuperatus a Clodomiro, Clotildis filio, captusque, in puteum eſt projectus a Gallis, virtute ac ſanctimonia clarus. Succeſſit tum quidem *Gundemarus*, Sigismundi frater: eo in exilium pulſo Franci Burgundiam regno Galliæ adjecerunt.

23. Jam vero poſt converſionem Sigismundi anno 515. celebratum eſt *Concilium Agaunenſe*, Agauni nempe in Valleſia inferiore a 60. Epiſcopis Regni Burgundici: præſente etiam ipſo pientiſſimo Rege Sigismundo. Actum in eo potiſſimum, conſilio & hortatu S. Theodori Sedunenſis Epiſcopi, de fundando Agaunenſi Monaſterio, in honorem Sanctorum ex Thebæa legione Martyrum; injuncto cœnobitis perpetuæ pſalmodiæ officio: ad cujus inſtituti imitationem plura deinceps monaſteria ſunt erecta, ut S. Dionyſii prope Pariſios, S. Martini Turonibus &c. Et quia ex hoc Concilio luculente patet ſacrarum Reliquiarum cultus, illis etiam provinciis pro illo jam tempore publice celebratus, quem poſt multa ſæcula vicini Calviniſtæ eſſent reprobaturi, juvat ipſa verba Patrum ac Regis hic adſcribere ex actis Concilii.

„ S. Theodorus, Epiſcopus Sedunenſis ait: inſtantia cordis „ mei eſt, ut proferam ſermonem veſtris ſalubribus conſiliis, quid „ agendum ſit de Beatorum Martyrum Thebæorum corporibus, id „ eſt, Mauritii cum ſuis commilitonibus, qui pro Deo a Maximia„ no perempti ſunt, & inhumati jacent; neſcio, qui ſit homo, qui „ prævaleat ſecundum merita eorum ſingulis fabricare Ec„ cleſias.

„ Tunc omnes Epiſcopi dixerunt: *de cruore ipſorum locus iſte* „ *ſacer eſt & electus.* Illi exules fuerunt a patria, vitam mundi „ contemnentes, caduca reſpuentes, conſanguinitatem proximi

„ non

„ non recogitantes; juventuti non parcentes, pro Chriſti amore mor-
„ tui ſunt, & per Chriſtum ſanctificati ſunt.

„ Tunc Rex ob devotionem lacrymabili voce prorumpit: „ utinam impietas mea mihi impedimentum non feciſſet, ut cum „ illis fuiſſem & occubuiſſem, & ſocius fierem gaudio eorum, ſed „ nunc auxiliante Deo videte, quomodo honorifice accipiant ſepul- „ turam.

„ Inito conſilio ad Regem dixerunt: viſum eſt nobis, bonum „ eſſe, ut hi tantum, quorum comperta ſunt nomina, id eſt, Mauri- „ tii, Exuperii, Candidi, Victoris, infra ambitum Baſilicæ, quam cle- „ mentia Regis ad hoc opus ornare juſſit, reliqua vero corpora con- „ gerantur in tutiſſimo loco, & ſub eximia cuſtodia ſanctiſſimi cuſto- „ dis deputentur, ne forte, quod abſit, falſato ex eis furentur, & „ conſtituatur officium *pſallendi die noctuque* indeſinenter.

„ Una cum Rege omnibus placuit, & virum ſanctiſſimum in „ omnibus operibus bonis comprobatum, in ipſo loco *Hymnemundum* „ conſtituerunt, qui & accerſitus a venerabilibus Epiſcopis, una „ cum ſanctiſſimis viris, *S. Acino*, *S. Ambroſio*, *S. Probo*, & ſanctis „ viris, qui ad hoc opus ſuſcipiendum de Monaſterio Granenſi ve- „ nerant. --- ut ſuccedentes ſibi in officiis Canonicis, id eſt, *Noctur-* „ *nis*, *Matutinis*, *Prima*, *Tertia*, *Sexta*, *Nona*, *Veſpertina*, in hac die „ noctuque indeſinenter famulentur.

„ Viventiolus urbis Lugdunenſis Epiſcopus, una cum aliis Epi- „ ſcopis dixit: optime vobis videtur, ut munificentiam ad Regem „ habeant, exhortationem & doctrinam habeant ad ſedem Apoſtoli- „ cam. --- unum habeant dormitorium, unum refectorium, unum lo- „ cum ad calefaciendum. De diſciplina vero, de gravioribus culpis „ ſecundum canones judicentur, de minoribus autem, ut Abbas „ judicaverit, & fratres conſenſerint. --- *jejunium*, ut cætera mona- „ ſteria, agant, & die noctuque orationibus vacent, & ſemper medi- „ tentur, & egredi de monaſterio ſine permiſſione Prioris nullus præ- „ ſumat, - - - ſi tempus advenerit, quod Deus avertat, quod divulſione „ aut diſceptatione contra hæc agere quis tentaverit, tunc Abbas præ- „ dicti monaſterii *concurſionem ad ſedem Apoſtolicam habeat*, quaſi lu- „ men potens illuminans. „

Subjicitur deinde Inſtrumentum donationis ac fundationis, qua S. Sigismundus Monaſterio, Baſilicæ, *luminaribus*, & Monachorum ſuſtentationi liberaliſſime providit.

Videant hic Heterodoxi, qui Catholicos ritus paſſim novitatis accuſant, jam initio ſexti ſæculi late in Occidentem etiam propa-

gatum

gatum cultum ſacrarum Reliquiarum, uſum luminarum in honorem ſanctorum corporum: ritum pſallendi in Choro, diſtributo jam tum in certas horas tempore, videlicet in Matutinum, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam & Veſpertinam: vitam Monachalem in Monaſterio ſub Abbate, certa jejunia, recurſum ad ſedem Apoſtolicam in rebus dubiis ac controverſis.

Biennio poſt, anno videlicet 517. celebratum eſt *Concilium Epaunenſe*: ſive *Epaonenſe* (in Jure Canonico *can. XI. diſt.* 61. ſpecialiter
24. approbatum) Epaune ſeu Epaone in Valleſia inferiore, prope Agaunum (ut erudito tractatu certisque ex documentis nuper oſtendit Reverendiſſimus D, Sebaſtianus Briguet Sedunenſis Canonicus) poſtquam Sigiſmundus Burgundiæ Rex ab Ariana hæreſi converſus Monaſterium Agaunenſe in honorem S. Mauritii, ſociorumque Martyrum jam fundaverat, atque in eo.

Conditi 40. Canones de Eccleſiaſtica Diſciplina.

In 1. decernitur, ſi Metropolitanus Concilium indicat, comparendum eſſe Comprovincialibus Epiſcopis.

In 2. Bigamos non eſſe ordinandos Presbyteros aut Diaconos. (Hunc Canonem corrupit Hottingerus in Helvetica ſua Hiſtoria Eccleſiaſtica ad annum 517. dum vocem *Presbyter* omittit: quia alias populus vidiſſet, per *Presbyteros* intelligi *Sacerdotes.*)

In 4. prohibetur Clericis venatio.

In 6. Coërcentur Clerici, ſine commendatitiis Epiſcopi ſui vagantes.

In 7. Parochos Jura Eccleſiæ non poſſe alienare.

In 12. idem ſtatuitur de Epiſcopis.

In 13. Clericum falſi teſtimonii convictum, criminis capitalis reum eſſe.

In 16. converſos in agone eſſe *inungendos.*

In 21. Diaconiſſæ penitus abrogantur.

In 25. *Sacris Reliquiis venerationem* impertiendam.

In 26. Altaria, niſi lapidea ſint, *Chryſmatis unctione* non eſſe facranda.

Hunc Canonem Gratianus retulit in Decretum cap. altaria 31. *diſt.* 1. *de conſecrat.* Uti etiam Canonem 26. quod Epiſcopi in divinis officiis obſervare debeant ordinem, quem tenent Metropolitani.

Fallacia Hottingeri, („ etiam hos duos Canones impetit loc. cit. Hottingerus. Verum

„ adeo

„ adeo clare loquuntur de cultu SS. Reliquiarum , & conſecratione
„ altarium per Chryſmatis unctionem , ut fruſtra conetur obſcurare
„ meridiem. „)

In 34. excommunicandum , qui ſervum proprium occiderit inſcio Judice.

In 36. Nulli ſpem veniæ adimendam , ſi pœnituerit.

Subſcripſerunt huic Concilio 25. Epiſcopi. Inter quos *Conſtantius Octodurenſis* Epiſcopus. Præſedit autem Concilio S. Avitus Epiſcopus Viennenſis ; qui S. Sigiſmundum ad Catholicam fidem converterat.

ARTICULUS VI.

De Conciliis Hiſpaniæ SÆCULI VI.

§. I.

Præmittuntur aliqua de ſtatu politico.

Hiſpaniæ Imperium Celtiberis Carthaginenſes eripuerant , Carthaginenſibus Romani in bello ſecundo Punico , Romanis Viſigothi. Sæculo etenim quinto *Achaulphus* , Gothorum poſt Alaricum Rex , ducta *Placidia* , Honorii Imperatoris ſorore , in Hiſpania dotali Gothorum cœpit fundare Regnum. 25. Origo regni Hiſp.

Wallia Regnum Gothicum magis ampliavit , omnibus ſubactis provinciis , præter Bæticam , quam Vandali occuparunt , *Andaluſiam* a nomine ipſorum deinceps dictam : & Cataloniam , quam Gothi & Alani incoluere : *Gothalaniam* propterea nuncupatam : *Galliciam* item, quam Suevi obtinebant. *Theodoricus*, Walliæ ſucceſſor, Ætio, Romano Duci , ſtrenuam adverſus Atilam navans operam , in prælio occiſus eſt. *Thoriſmundus* filius , paternam necem ulturus , inſecutus Atilam , prælio vicit ad Ligerim fluvium. Verum crudelius imperans a fratre *Theodorico II.* eſt interemptus. Hic rurſus ab Eurigio , fratre juniore.

Eurigius Vandalos & Alanos ex Hiſpania omnino ejecit , occupata Andaluſia & Cathalonia : atque inde promota victoria in Galliam Narbonenſem. Maſſiliam aliasque in provincia & Occitania urbes in poteſtatem ſuam redegit , fixa Arelate ſede regia Suevis Gallæciam reliquit. Qui novo ibidem regno erecto , *Theodomiro* impe-

rante, ab Ariana perfidia ad Chriſti fidem ante Gothos ſunt traducti. Tenuit hoc Suevorum Regnum 174. annos, usque dum anno Chriſti 586. a Leovigildo eſt extinctum, & in provinciam Regni Gothici redactum.

Alaricus Eurigii filius, Procerum ſuffragio ſolio admotus, a Clodovæo M. in prælio eſt peremptus anno 506. reliquit duos filios, *Amalaricum*, juſtis nuptiis conceptum, puerum, quinquennem, & *Geſalricum*, majorem ex concubina. Hic Rex creatus a Proceribus, a Theodorico, Italiæ Rege, in Gallia Narbonenſi victus, atque in Africam fugere compulſus eſt, ut Amalaricum, ſuum ex filia nepotem ad thronum eveheret, retenta ſibi, tutelæ nomine, adminiſtratione Hiſpaniæ. Mortuo Theodorico Amalaricus ipſe habenas capeſſivit; cumque Crotildem conjugem, Clodovæi filiam, ob fidem Catholicam acerbius haberet, a Galliæ Regibus bello appetitus, victusque, militis haſta confoſſus occubuit, annò 531.

Improlis obiit Amalericus. Unde optimates Regni *Theudi*, Oſtrogotho, qui in minori Amalarici ætate pro Theodorico regnum adminiſtraverat, ſceptrum deferunt. Is, cum labanti in Africa Vandalorum regno conaretur ſuccurrere, cum clade repulſus, a ſicario enſe trajectus periit Anno 548.

In comitiis dein regni Rex electus eſt *Theudiſelus*, pariter Oſtrogothus, Totilæ Regis Italiæ ex ſorore nepos, homo impius; qui anno evoluto Hiſpali inter prandendum a ſuis eſt trucidatus. Eodem fato interiit *Agila*, ſolio dejectus ab *Athanagildo*, Juſtiniani Imperatoris armis adjuto. At cum Romani ex Hiſpania nollent recedere, hoſtes ex ſociis nactus eſt Athanagildus Filias duas reliquit, Galſuintham, & *Brunechtildem*, Galliæ regibus infauſtis matrimoniis nuptas.

Circa annum 567. *Theodomirus* Suevorum in Gallæcia Rex Chriſtiana ſacra ſuſcepit, poſtquam facto religionis voto filium ſanum eſt nactus. Secutus populus exemplum Principis.

Porro Athanagildo, Gothorum Regi, optimatum electione ſucceſſit *Liva*, Galliæ Narbonenſis, quæ Gothis parebat, præfectus. Qui altero regni anno conſortem aſſumpſit *Levigildum* fratrem. Totumque eidem, poſt quintum regni annum decedens, reliquit imperium.

Enumerati hactenus Gothorum Reges omnes erant Ariani; ſub quorum crudeli jugo preſſa gemuit Chriſti Ecleſia, pollutis immani ſacrilegio vaſtatisque Romanis ſacris, & Epiſcopis in exilium actis.

Et

Et quaſi orcus perſentiſceret inſtantem ſuam ruinam, per Levigildum omnes furores exercuit. Duxit is poſt Theodoſiam, Hermenegildi & Reccaredi matrem, *Goſvintham* Regis Athanagildi viduam, perdite Arianam, exitialem Hiſpaniæ facem. 26. Levigildus.

Hæc impotens fœmina ad Arianam perfidiam pertrahere fruſtrà conata eſt *Ingundem*, Hermenegildi privigni conjugem, Sigeberti Auſtraſiæ Regis & Brunechtildis filiam. Quin illa felicior Hermenegildum ad Catholica ſacra adduxit, a S. Leandro Hiſpalenſi Epiſcopo ſanctioris vitæ præceptis initiatum.

Exarſit ad hoc immane, ut rebatur, facinus Arianus Rex noverca efferata haud ſegniter ſubdente ac nutriente flammas. Unde atrox ortum belli incendium filium inter, in regni conſortem jam ante aſſumptum, & patrem. Catholici filium, Ariani partem ſequebantur: vicit cauſa iniquior.

Ut Catholicos in partes ſuas pertraheret Levigildus, *Concilium* Epiſcoporum *Toletum*, ſedem ſuam regiam convocat, ad ineundam concordiæ ſpeciem. Abrogatus mos Arianorum rebaptizandi ad ſectam ſuam tranſeuntes. Filius Divinus dictus Patri æqualis; errore retento in animo. Hac larva multi decepti Catholici Hermenegildum deſeruerunt. Obſeſſus is Hiſpali, ubi ſedem regiam jam antea fixerat, in patris irati poteſtatem venit: & cum a religione Orthodoxa nollet deflectere, ſecuri perculſus, martyrii lauream eſt adeptus.

Tum vero larva palam abjecta in S. Leandrum, in S. Fulgentium, alioſque Epiſcopos Catholicos exprompta rabies. Exiliis, cædibus, Eccleſiaſticorum bonorum publicatione ſævitum, Romanorum reliquiæ regno exactæ, Catholicum Suevorum in Gallæcia Regnum everſum; propagata in omnes Hiſpaniæ provincias Ariana tabes: ut adeo nunquam viſa ſit antea deformior Eccleſiæ Hiſpaniæ facies.

At ea brevi deterſa ſplendor affulſit; dum *Reccaredus*, alter Levigildi filius, fratri quam patri ſimilior, cum univerſa gente Chriſtianam fidem eſt amplexus, promulgato in Concilio *Toletano III.* publico decreto, a Rege & Epiſcopis firmato. Tantem Reccaredus Rex poſt geſtum præclare 15. annos imperium pientiſſime obiit ſub initium ſæculi VII. habitaque deinceps, ad firmandum Religionis ſtatum, atque componendam Eccleſiæ diſciplinam, multa in Hiſpania Concilia. 27. Hiſp. converſa.

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus.

I.

De Concilio Tarraconenſi.

28. In hoc anno 516. a 10. Epiſcopis Cataloniæ 13. Canones ſanciti. Quibus decernitur.

1. Ne Clerici absque teſte viſitent fœminas, etiam cognatas.

2. Prohibetur Clericis ſecundum Canones negotiatio, qua res vilius emitur, & carius venditur.

3. Vetatur uſura.

4. Die Dominica vacandum a Judiciis: & Clericis ſemper a criminalibus.

5. Qui non fuerit in Metropolitana civitate ordinatus Epiſcopus poſt duos menſes Metropolitæ ſe præſentet.

6. Excommunicatur Epiſcopus, qui a Metropolita vocatus ad Synodum, non comparet.

7. Clerici vices ſuas in Divinis Officiis diligenter obſervent.

8. Epiſcopi ſingulis annis viſitent, & Eccleſias deſtructas reparari curent, cum tertiam oblationum partem percipiant.

9. Clericatu dejiciuntur, qui adulteris mulieribus miſcentur.

10. Degradandos eſſe Judices Eccleſiaſticos, qui munera accipiunt.

11. Monachus, foras egrediens, nec Eccleſiaſticis nec forenſibus negotiis ſe immiſceat.

12. Si Epiſcopus inteſtatus obierit, Clerici inventarium conficiant, nihilque auferant.

13. Non tantum Presbyteri Cathedrales ad Synodum vocentur, ſed etiam alii Diœceſani.

II.

De Concilio Gerundenſi.

29. In hoc Concilio Provinciali 7. Epiſcoporum Gerundæ in Catalonia decretum eſt anno 517.

1. Miſſæ ordo, ac pſallendi, atque miniſtrandi conſuetudo ſervetur, prout in Metropolitana Eccleſia viget.

2. & 3.

2. & 3. De Litaniis, ſupplicationibus, diebus rogationum & jejuniis ſtatuitur.
4. In Paſchate & Pentecoſte Catechumeni baptizentur, niſi ſint infirmi, qui quovis tempore poſſunt baptizari.
5. Uti etiam infantes infirmi.
6. Si quis conjugatus fuerit ordinatus, ſine conjuge habitet.
7. Clerici non conjugati mulierem in domo non habeant, excepta matre & ſorore.
8. Bigami non ordinentur.
9. Abſolutus poteſt ordinari, ſi non ſit irregularis.
10. Quotidie poſt matutinas, & veſpertinas ſacerdos recitet orationem Dominicam.

III.

De Concilio Ilerdenſi.

Etiam hoc Concilium celebratum eſt in Hiſpania, à 9. Epiſcopis Provinciæ Tarraconenſis anno 524. ſtatutum in eo, ut ſacri Miniſtri ab omni effuſione ſanguinis, etiam hoſtilis abſtineant. Ut abortum procurantes ſeptem annorum pœnitentiam agant. Ut Monachi non ordinentur ſine voluntate Abbatis. Ut jus Aſyli obſervetur. Ut Clericus, familiaritatem cum fœminis non devitans, poſt alteram monitionem, officio privetur, donec ſe emendet. Ut deponantur, qui contra decreta SS. Canonum ordinantur. Ut nemo diripiat quidquam defuncto Epiſcopo. 30.

IV.

De Concilio Valentino.

Eodem anno in Hiſpania eſt habitum Valentiæ. A ſex Epiſcopis ſex conditi Canones. 31.

Primus decernit, ut in Miſſa poſt Epiſtolam Apoſtoli legatur Evangelium.

Secundus, ut defuncto Epiſcopo, ex rebus ipſius aut Eccleſiæ nihil ſurripiatur.

Tertius, ut neque conſanguinei de rebus defuncti Epiſcopi aliquid auferant ſine Metropolitani & Comprovincialium Epiſcoporum conſenſu, ne forte in hæreditariis rebus etiam aliqua ad Eccleſiam pertinentia, vel permixta uſurpent.

Quartus, ut Epiſcopus defunctus à vicino Epiſcopo pie ac devote ſepeliatur.

Quintus, ut vagi Clerici communione & honore priventur.

Sextus, ut nullus alienum Clericum absque Epiſcopi proprii licentia ordinet. Nec talem, qui nulli certo loco ſe addicit.

V.

De Concilio Bracarenſi II.

32. In hac Synodo anno 563. lectis Canonibus Generalium Conciliorum & Provincialium, ſtatutum eſt, ut uniformitas ſervetur in Miſſa, & Divino pſallendi officio. Baptiſmum conferendum ritu Romano. Metropolitano ſedendum primo loco, cæteris vero Epiſcopis ſecundum prioritatem conſecrationis.

Reditus Eccleſiæ in tres portiones æquales dividendos: quarum prima cedat Epiſcopo, altera Clero, tertia ab Archidiacono adminiſtretur, redditis Epiſcopo rationibus expenſarum. Presbyteris abſtinendum a conſecratione Chriſmatis, altarium, & Eccleſiarum, ſub pœna depoſitionis. Servanda ordinandis Interſtitia. Neganda ſacra ſepultura iis, qui non fuerunt baptizati, item damnatis ad mortem, & ſe ipſos necantibus. Oblationes, a fidelibus factas, apud aliquem Clericum deponendas, & ſemel aut bis in anno inter Clericos diſtribuendas, ne ex inæqualitate oriatur diſcordia, ſi unusquisque ſibi vendicet, quod in ſua hebdomade fuit oblatum.

VI.

De Concilio Bracarenſi III.

33. Hoc Præſide Martino Bracarenſi, Metropolita, anno 572. 10. Canones edidit.

1. Placuit, ut Epiſcopi, Diœceſin viſitantes *primum diſcutiant Clericos, quomodo ordinem Baptiſmi teneant, vel Miſſarum, & quæcunque officia peragant.*

2. & 3. Pro ordinatione, & Chriſmate nulla munera accipienda.

4. & 5. Non conſecrandas Eccleſias, aut capellas, quæ ædificatæ ſunt quæſtus gratia.

7. Pro collatione baptismi nihil exigendum.

8. Qui Clericum fornicationis accuſat, & crimen per duos aut tres teſtes non probat, excommunicetur.

9. Tempus paſchatis quot annis a Metropolitano promulgandum.

10. De

10. Deponendus Clericus, qui more Priſcillianiſtarum, in Miſſa mortuorum non jejunus conſecrat. *Ecce! Miſſas pro defunctis lectas ex uſu & diſciplina Hiſpaniæ!*

Nota. Martinus, qui huic Concilio præſedit, homo Græcus, ſed Bracarenſis in Hiſpania Epiſcopus, 84. Canones collegit ex Græcis Synodis, & latinos reddidit, & alia quædam ex latinis addidit. Hæc Martini Bracarenſis capitula ſæpe in decreto Gratiani perperam adſcribuntur Martino *Papæ;* niſi nomine *Papæ*, quod apud veteres non infrequens erat, intelligere velis *Epiſcopum.*

Quia autem Martinus iſtos Canones collegit ex variis, ut dictum, Conciliis Orientalibus, aliisque, puta, ex Nicæno, Laodiceno, Antiochenis, Ancyrano, Neo - Cæſareenſi, Gangrenſi, Carthaginenſi III. Agathenſi, Toletanis, juvat ſelectum aliquem ex illis facere, & magis memorabilium ſiynopſin extrahere, ut magis ex illis innoteſcat antiquitatis diſciplina. Quamvis de omnibus ferme iſtis Conciliis jam ſupra ſit tractatum.

VII.

Capitula collecta a Martino Bracarenſi.

Non liceat populo electionem facere eorum, qui ſint ordinandi,
ſed examen & judicium ſit penes Epiſcopum. 34.

Oporteret equidem Epiſcopum a Concilio Epiſcoporum conſtitui, ac ordinari, in neceſſitate tamen ſufficit abſentium vota a Metropolitano colligi, & a tribus Epiſcopis præſentibus ordinationem fieri novi Epiſcopi.

Præſentem autem eſſe quam maxime oportet Metropolitanum, qui Primatum tenet.

Nullus Clericus ex minore civitate tranſeat ad majorem. Epiſcopus autem minime tranſeat ad alium Epiſcopatum. Neque actus jurisdictionis aut poteſtatis Epiſcopalis in aliena dioeceſi exerceat.

Nullus Epiſcopus ſibi eligat ſucceſſorem. Neque quisquam irruat in Eccleſiam vacantem.

Epiſcopus ſine ſua culpa exulans benigne ab aliis ſuſcipiatur. Eum autem, qui frivole Eecleſiam ſuam relinquit, excommunicari oportet a Concilio.

Si in judicio de Epiſcopo comprovinciales diſſenſerint, arbitrium ad vicinum Metropolitanum deferatur.

Epiſcopus abſque neceſſitate de rebus Eccleſiæ nihil alienet:

alias

alias reſtaurare tenetur, & ab Epiſcopis eſt dejiciendus. Unde Clerum oportet noſcere, quænam bona pertineant ad Eccleſiam, & quænam ad Epiſcopum tanquam propria. Penuria tamen laborantibus ſuccurrendi ex rebus Eccleſiæ poteſtatem habet Epiſcopus.

Ante 30. ætatis annum nullus ordinetur presbyter. Qui ſe ipſum caſtrat, irregularis eſt, non autem, ſi id fiat a chirurgis ob ægritudinem, aut vi ab aliis. Neque *Neophyto*, (ſeu recens baptizato) conferantur ſacri Ordines. Neque *pœnitenti* publice. Neque ſine prævio examine. Neque *Bigamo*. Neque *homicidæ*. Si autem primum poſt ordinationem crimen innoteſcat, dejiciatur, & usque in finem vitæ communionem non recipiat.

Si quis Presbyter aut Diaconus fuerit fornicatus, aut mæchatus, projiciatur, & agat pænitentiam. Laicus, ſi ejus uxor ſit adultera, non ordinetur. Clericus nullam devotam, tanquam filiam adoptivam, aut ſororem ſpiritualem in domum aſſumat. Clericus profugus ex ſua Eccleſia non recipiatur in alia, ſi reverti noluerit, excommunicetur, & projiciatur.

Si Clericus excommunicatus in Synodo conqueratur, ſe condemnatum, ad majus Epiſcoporum Concilium poterit recurrere, nullatenus autem ad curiam ſæcularem. Excommunicatum propter hæreſin nemo recipiat. Qui caſtitatem non vult vovere, non ordinetur.

Diaconus non ſedeat ante Presbyterum, niſi hic jubeat. Non licet vaſa ſacra in ſacriſtia alicui tangere, niſi ſit Subdiaconus aut Acolythus. Mulieribus non licet ingredi in ſacrarium ſeu ſacriſtiam. Non licet in pulpito pſallere, aut legere, niſi ei, qui Lector ab Epiſcopo eſt ordinatus.

Non ordinetur ſervus, nec obligatus ad ratiocinia.

In quadrageſima non liceat nuptias celebrare, nec natales Martyrum. Neque liceat feria quinta ultimæ ſeptimanæ jejunium ſolvere.

Epiſcopo omni tempore liceat Chrisma conficere, & per diœceſin deſtinare.

Non licet in ſacrificio aliud offerre, quam panem, vinum, & aquam. Quia de corpore Chriſti in cruce exivit ſanguis & aqua.

Si quis, ſicut Manichæi, die Dominica jejunet, anathema ſit. Diebus Dominicis & tempore paſchali non proſtrato corpore, ſed erecto vultu ad Dominum precationes perſolvendæ. Quia in his diebus gaudium reſurrectionis Dominicæ celebramus.

Clericis non licet intereſſe ſpectaculis in nuptiis vel conviviis. Ne-

Neque fœnorari. Neque turpem quæſtum negotiando quærere. Neque abeſſe matutinis aut veſpertinis horis a pſallentium Choro : aut die Dominica à Miſſarum ſolennitate.

Clerici ne nutriant comam ; ſed tonſuram, & habitum talarem geſtent. Ante & poſt menſam preces perſolvant.

Non licet prandia ad defunctorum ſepulchra deferre ; *ut fecerunt gentiles.* Neque ab hæreticis eulogias ſeu benedictiones accipere.

Sortilegi domo ejiciendi. Vetatur aſtrologia judicaria : vana obſervantia.

Dictatur denique variis criminibus poenitentia publica plurium, vel pauciorum annorum, vel etiam totius vitæ : & cum excommunicatis non communicandum decernitur.

VIII.

De Concilio Hiſpalenſi.

Præſide S. Leandro anno 595. hæc Synodus celebrata eſt in cauſa Gaudentis Epiſcopi, jam mortui, qui ſervos aliquos Eccleſiæ manumiſerat, alios vero conſanguineis ſuis teſtamento reliquerat ; accuſatus propterea a ſuis Clericis. 35.

Definivit Concilium, manumiſſionem illam eſſe quidem irritam, non eſſe tamen revocandos ad ſervitutem ; ſed ſufficere, ſi ita ſint in jure Eccleſiæ, ut peculium non aliis, quam filiis ſuis, poſſint relinquere. Si igitur improles ſint deceſſuri, quidquid relinquerent, ceſſurum Eccleſiæ.

Quoad alteram partem definitum eſt, donationem illam mancipiorum, conſanguineis factam, eſſe invalidam, adeoque Eccleſiæ reſtituenda, niſi teſtator Epiſcopus per alia bona damnum compenſarit Eccleſiæ.

Denique hæc Synodus rurſus inſtaurat, & inculcat antiquos canones, quibus præcipitur Clericis, ne extraneam fœminam aut ancillam domi habeant, atque ut omnem cum iis familiaritatem defugiant.

IX.

De Concilio Cæſarauguſtano & Toletano.

In hac Synodo Provinciali anno 592. tres editi ſunt canones contra Arianorum reliquias. 36.

In 1. ſtatuitur, ut Presbyteri ab Ariana hæreſi converſi, ſi probatæ fidei & caſtitatis fuerint, ad ſacrum miniſterium admittantur, *accepta denuo benedictione Presbyteri,* (per quæ verba non intelligitur ordinis ſacerdotalis iteratio, ſed ceremonia duntaxat extrinſeca & accidentalis reconciliationis.)

In 2. præcipitur, Arianorum reliquias in ignem mitti.

In 3. Jubentur Eccleſiæ, ab Arianis conſecratæ, rurſus conſecrari ab Epiſcopo Catholico.

Toletanum Concilium, anno 597. duos tantum canones fecit. Primo decernitur, Presbyteros & Diaconos incontinentes, gradu dejiciendos, & in cuſtodiam, aut Monaſterium retrudendos. Altero de reditibus ex Beneficio provenientibus, Clerico relinquendis ab Epiſcopo, tractatur.

X.

De Concilio Oſcenſi & Barcinonenſi.

37. Oſcæ in Aragonia anno 598. ſtatutum 1. ut Epiſcopi ſingulis annis celebrent Synodum Diœceſanam cum Abbatibus, Presbyteris & Diaconis ſuis. Ubi de diſciplina & SS. Canonum obſervantia tractandum. 2. Inculcatur iterum Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis continentia.

Barcinone vero in Catalonia anno ſequente Synodus Provincialis canonibus 4. editis decrevit 1. ne pro ſacra ordinatione aliquid exigatur. 2. neque pro chrysmate. 3. Ordinum candidatis præſcribuntur interſtitia. 4. Excommunicantur puellæ, quæ poſt profeſſionem caſtitatis religioſæ ad nuptias tranſeunt.

CAPUT VII.

De Conciliis SÆCULI VII.

Graſſabatur hoc ſæculo, maxime in Oriente, Monothelitarum hæreſis. Mahometana impietas Aſiam, Africam, atque Hiſpaniam invaſit. Galliam Præfecti Pallatii miſcebant. In Anglia, recens ab Idololatria converſa, gliſcebat ſchisma propter controverſiam de tempore celebrandi paſchatis. Diſciplina, ut ferunt res humanæ, pluribus in locis labefactata, quibus malis permulta Concilia, qua Nationalia, qua Provincialia mederi conata ſunt.

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.

De Conciliis celebratis in cauſa Monothelitarum.

1. *Origo hujus hæreſis.*
2. *Conciliabula Sergii, & Cyri, pro illa.*
3. *Concilium* Solymitanum *Sophronii.*
4. *Et quatuor* Romana *contra illam.*
5. *Uti etiam* Africana.
6. Mediolanenſe, & Anglicum.
7. *Philippici Imperatoris impii conatus.*

ARTICULUS II.

De Conciliis Galliæ.

§. I.

Prænotanda de ſtatu politico.

8. *Regnum Clotarii II,*
9. *Et Dagoberti I.*
10. *Erchembaldus Major Domus ſub Clodovæo II. magnarum Domorum fundator.*
11. *Ebroinus Magiſter Palatii miſcet Galliam.*
12. *S. Leodegarium occidit.*
13. *Pipini Herſtalli, Pallatii Præfecti potentia & laudes.*
14. *Regum ultimorum ex Merovæa ſtirpe inertia.*

ſ. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia in Gallia ordinatus Sæc. VII.

15. *Canones* Pariſienſis *Concilii.*
16. - - Rehemenſis.
17. - - Cabilonenſis.
18. - - Auguſtodunenſis.
19. - - Nannetenſis.

ARTICULUS III.

De Conciliis Hiſpaniæ Sæc. VII.

20. *Prænotanda de ſtatu Politico.*
21. *Concilii* Hiſpalenſis II. *Canones.*
22. Bracarenſis & Cæſarauguſtani.
23. - - Toletani IV.
24. *Regnum Siſenandi.*
25. - - *Svintilæ.*
26. *Canones* Toletani V.
27. - - Toletani VI.
28. - - Toletani VII.
29. - - Toletani VIII.
30. - - Toletani IX.
31. - - Toletani X.
32. - - Toletani XI.
33. - - Toletani XII.
34. - - Toletani XIII.
35. - - Toletani XIV.
36. - - Toletani XV.
37. - - Toletani XVI.
38. - - Toletani XVII.
39. *Hiſpania a Mauris everſa.*

ARTICULUS IV.

De Conciliis Angliæ Sæc. VII.

ſ. I.

Prænotanda de ſtatu Politico.

40. *Britannia ſub Romanis.*
41. *Anglo-Saxonum heptarchia.*
42. *Reges Cantii.*
43. *Saxonum Orientalium, & Auſtralium.*
44. *Oſt-Angliæ, & Merciorum.*
45. *Northumbriæ, & Weſt-Saxonum.*

ſ. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus.

46. *Concilium Wigornienſe.*
47. - - - *Pharenſe.*
48. - - - *Henedfordienſe.*
49. - - - *Hetfeldenſe.*
50. - - - *Berghamſtedenſe.*

Ar-

ARTICULUS I.

De Conciliis celebratis in cauſa Monothelitarum.

Hiſtoriam de origine Monothelitarum hæreſis delibavimus *part.3. art. 6. in expoſitione Synodi Generalis VI.* Nunc Concilia quædam particularia, in hac cauſa habita addimus.

Et primo quidem invenitur apud Pagium ad annum 626. Conciliabulum quoddam *Conſtantinopolitanum* Præſide *Sergio* Patriarcha; in quo prima Monothelitismi ſemina ſparſa ſunt. Cum enim Heraclius Imperator adverſus Perſas bellum gereret, quidam *Acephali* (ſic dicti, quod licet occulti eſſent Eutychiani, Eutychen tamen, utpote a Concilio Calcedonenſi damnatum, aperte ſequi non auderent, adeoque ſine capite vagabantur) Acephali, inquam, Heraclio quæſtionem proponebant, an una in Chriſto voluntas, & operatio, an vero gemina, Divina ſcilicet & humana, ſit agnoſcenda? 1. Origo

Heraclius igitur per Epiſtolam Sergium Patriarcham ſuum interrogat, quid ad hanc quæſtionem ſit reſpondendum. Sergius coacto prædicto Synedrio, reſcripſit Imperatori, unam tantum in Chriſto voluntatem & operationem eſſe agnoſcendam. 2. Conciliabula.

Heraclio dein ab expeditione Perſica reverſo, Sergius alterum *Conſtantinopoli Conciliabulum* indixit. In quo hic error rurſus ſtabilitus eſt. Sergii,

Cumque per Orientem quæſtio illa, ab Acephalis ſtudioſe mota, multum agitaretur, *Cyrus* Patriarcha Alexandrinus pariter Conciliabulum anno 633. *Alexandriæ* inſtituit; in quo editum Synodale decretum, quod *ſatisfactio* dicebatur, novem conſtans Capitulis. In horum ſeptimo unica in Chriſto operatio fuit aſſerta, allegato teſtimonio S. Dionyſii, qui diceret, Chriſtum operari *Deo-docilia & humana, una Dei-virili operatione.* Falſa hæc erat citatio. Non enim Dionyſius habet *una*, ſed *nova* Dei-virili operatione. & Cyri.

Hæc Capitula Conciliabuli Alexandrini miſit Cyrus ad Sergium, qui eadem collaudavit; & ad Honorium Pontificem, callide tegens mentem hæreticam, ſcripſit, conſultum videri, ut cum nova vocabula de *una* aut *duabus* in Chriſto voluntatibus & operationibus novas in Eccleſia excitent turbas, pacis gratia de iis ſileatur. Sufficere, in Chriſto *Dei-virilem* operationem & volunta-

tem agnoſci. Honorius Sergium, quem virum Catholicum æſtimabat, fide bona agere non dubitans, laudato ejus pro pace in Eccleſia conſervanda ſtudio, ſilendum eſſe de illis novis vocabulis reſcripſit. En crimen, quod imputatur Honorio. *Vid. part.* 3. *c.* 4. *Art.* 6. §. 4.

3. Solymitanum. Interea *Sophronius*, Patriarcha Jeroſolymitanus, de veritate omnium optime meritus, anno 634. convocato *Jeroſolymis Concilio* orthodoxo, duas in Chriſto voluntates & operationes aſſeruit: actaque ſua Synodica ad Honorium & Sergium miſit.

Sergio ſubin mortuo, *Pyrrhus* ejusdem & in Cathedra & hæreſi ſucceſſor, coacto anno 639. Conſtantinopoli hæretico Synedrio, impium Sergii & Cyri dogma ſtabilivit, ſimulque *Ecthesin* Heraclii, a Sergio compoſitam, quæ unicam voluntatem aſſerebat. Quam *Ecthesin* jam Sergius antea in Synedrio quodam Conſtantinopolitano confirmaverat.

4. Romana. Celebrata ſunt poſtea quatuor *Concilia Romana* ſub totidem Pontificibus, in quibus omnibus Heraclii *Ectheſis* damnata; & Catholica veritas de duabus in Chriſto voluntatibus ac operationibus contra Monothelitas definita.

Et primum quidem celebratum dicitur anno 639. a Severino Pontifice. Alterum a Joanne IV. anno 640. in quo definita veritate de duabus voluntatibus, dictum anathema Sergio, Cyro & Pyrrho, aliisque Monothelitis. Damnata etiam *Ectheſis*. Quo audito Heraclius, Princeps ſane optimus niſi a Sergio aliisque fuiſſet deceptus publice eſt proteſtatus, *Ectheſin* non eſſe ſuam, ſed a Sergio compoſitam, ſibique a bello Perſico reduci ab eodem oblatam, additis precibus, ut nomine ſuo & ſubſcriptione eam inſignire velit: nunc autem cum tantas illa turbas excitet, manifeſtum ſe facere, non eſſe ſuam.

Tertium Romanum, a Theodoro Papa anno 648. convocatum, damnaſſe dicitur Pyrrhum, a S. Maximo converſum, ſed relapſum, & *Paulum*, ejus poſt *Petrum*, (pariter Monothelitam) ſucceſſorem, una cum *Typo* Conſtantis Imperatoris, quem idem Paulus, ut Sergius Ecthesin, compoſuerat: quoque volebant, abſtinendum eſſe a vocibus *unius* aut *geminæ* voluntatis. Pagius ad annum 648. n 14. &c. negat, in hoc Concilio a Theodoro damnatum Paulum & Typum ejus: ſed poſt Concilium primum ab eodem hoc factum.

Cum anno ſequente (649.) Pontifex electus eſſet *Martinus I.* Conſtans Imperator ab eo petiit, ut *Typum* confirmaret. At ille,

ille, convocato in Eccleſiam Lateranenſem 105. Epiſcoporum Concilio, forti animo eundem *Typum* damnavit, una cum Cyro Alexandrino, Sergio, Pyrrho, Petro, Paulo, Conſtantinopolitanis ſucceſſive Patriarchis Monothelitis.

Paulo ante (anno 646.) in Africa pariter celebratæ ſunt tres 5.
Synodi contra Monothelitas; prima in *Numidia*, altera in *Mauritania*, tertia *Carthagine*. Dictum in omnibus anathema Sergio, Cyro, & Pyrrho, & veritas Catholica de duabus in Chriſto voluntatibus confirmata. Africana.

Cum autem hæreſis illa latiores & profundiores per tot potentes aſſeclas radices egiſſet, præſertim in Oriente, quam ut per Concilia particularia ſtirpitus poſſet evelli, S. *Agatho* Papa fortiori & univerſaliori videns opus eſſe remedio, collato prius cum Conſtantino Pogonato Imperatore Conſilio, Concilium Generale indicendum cenſuit; ut hoc pacto, examinata per ſenatum orbis terrarum cauſa, ac demonſtrata errantibus veritate, in pacem & tranquillitatem reponatur Eccleſia.

Quia vero Imperator cum Orientalibus patebat, ut Synodus Oecumenica Conſtantinopoli haberetur, Occidentales vero Epiſcopi, prout in ſuperioribus etiam Conciliis generalibus contigit, tantum itineris non poſſent perficere, ac tanto tempore, Eccleſias ſuas vacuas relinquere, voluit Agatho Pontifex, ut in particulares prius Synodos pro more congreſſi, ſententiam ſuam hac ſuper re conciperent, atque legatis Apoſtolicis ad Concilium generale deferendam traderent, ut hac ratione, locis licet disjunctis, una tamen haberetur vox totius Eccleſiæ.

Collecti igitur anno 679. Pontificis voluntate in *Concilio Mediolanenſi* Inſubriæ Epiſcopi, emiſſa fidei profeſſione condemnarunt Monothelitarum hæreſin, miſſaque ad Conſtantinum Synodali Epiſtola ſententiam ſuam ſignificare decreverunt. 6. Mediol.

Eodem anno habitum etiam in eadem cauſa eſt *Concilium Anglicanum*; in quo pariter damnata illa hæreſis. Anglicum.

Agatho Papa, ut adhuc latius pateret ſententia occidentalis Eccleſiæ, altero poſt anno *Synodum Romanum* indixit; in qua 125. Epiſcopi rurſus condemnarunt Monothelitas, ac ſuo nomine tres legatos cum Synodali Epiſtola ad Concilium generale miſerunt, tres nempe Epiſcopos, Joannem Portuenſem, Abundantium Paternenſem, & Joannem Regienſem. Quibus Agatho tres alios ſuo nomine adjunxit: data etiam privata ad Pogonatum Imperatorem Epiſtola.

Celebra-

Celebrata igitur eſt anno 680. Synodus generalis VI. Conſtantinopolitana IV. damnataque Monothelitarum hæreſis, anno 681. (*vid.* part. 3. *cap.* 4. *art.* 6.)

Confecta videri debuit immanis bellua, tot tantisque ictibus contuſa atque contrita. Sed nihil pertinacius hæreſi: conciſa licet, rictum adhuc ſibilantem ſurrigit, & tabem virulentam exſpuit.

7. Philippici Conatus.

Nam occiſo Juſtiniano Rhinotmeto, *Philippicus* homo hæreticus, a ſeditioſis imperiali intruſus ſolio, cum impoſtori cuidam Imperium prædicenti promiſiſſet, ſe Synodum VI. Oecumenicam aboliturum, illico depoſuit Cyrum Catholicum Patriarcham, atque in ejus locum intruſit Joannem, hominem nefarium, ac hæreticum Monothelitam. Cum hoc Philippicus anno 712. indixit Conciliabulum *Conſtantinopolitanum*; in quo omnia per tyrannidem acta. Damnata Synodus generalis VI. & inductus rurſus *Monothelyſmus.* Ubi plane videre fuit, quanta fuerit jam tunc Sæculo VIII. ineunte Græculorum Epiſcoporum inconſtantia, qui omnes ferme paulo ante Catholici in hoc Synedrio minis tyranni perterriti, tam turpiter lapſi ſunt, ac cauſam Dei, quam agnoſcebant, impie prodiderunt.

At brevi procella iſta deferbuit; nam Philippicus altero tyrannidis anno necdum expleto, dejectus atque oculis privatus eſt, ſuffecto Anaſtaſio II. pientiſſimo Principe: ſub quo damnata hæreſi refloruit Religio; ac lapſi Epiſcopi creato Patriarcha Catholico a Conſtantino ſummo Pontifice veniam rogarunt, atque in Communionem rurſus admitti.

Celebratum eſt inſuper Sæculo VII. ineunte Concilium Wignornienſe in Anglia in cauſa ſchismatis. Nam Angli, priſtino ſuo mori pertinaciter inſiſtentes, paſcha celebrant a 14. usque ad 20. lunam: neque in ceremoniis ac ritibus baptiſmi cum Romana Eccleſia conveniebant. Igitur Auguſtinus Cantuarienſis Epiſcopus, quem S. Gregorius M. ad prædicandum Britonibus Evangelium miſerat, convocata Synodo ſeptem Epiſcopos ſchismaticos ad unitatem Eccleſiæ reducere conatus eſt, impenſe eos rogans, miraculis etiam editis, ut in paſchate celebrando, ritibus baptiſmi, & prædicando Anglo-Saxonibus Evangelio ſecum conſentirent, atque cum Romana, & univerſali Eccleſia. At nihil tunc ab obſtinatis impetrari poterat: qui Concilio etiam *Romano* hac in cauſa habito, ſchisma per plures adhuc annos protraxerunt.

AR-

ARTICULUS II.

De Conciliis Galliæ Sæculi VII.

§. I.

Præmittuntur aliqua de ſtatu Politico.

Everſa per obitus & varias cædes fratrum tetrarchia *Clotarius II.* 8. (ſicut Clotarius I. ejus avus) univerſum Francorum regnum , Clotarius quod jam tunc late in Germaniam protendebatur, ſub dominationem II. ſuam redegit , bonisque belli pacisque artibus deinceps gubernavit. Celebrari is voluit Concilium Pariſienſe. Filio Dagoberto Auſtraſiæ regnum conceſſit. Cum autem eum inter & filium ſuper regni hujus finibus lis eſſet orta , duodecim Francis Proceribus qua Eccleſiaſticis, qua ſæcularibus dirimenda eſt commiſſa.

Clotario , anno 628. defuncto, ſucceſſit in toto Franciæ regno , 9. quod tunc *Neuſtriam* , *Burgundiam* , & *Auſtraſiam* complectebatur, fi- Dagober- lius *Dagobertus I.* uſus primum conſilio , opera & inſtitutione S. Ar- tus I. nulphi Epiſcopi Metenſis , & Cuneberti Epiſcopi Colonienſis. At deinde in libidinem ſolutus , in S. Amando , Trajectenſi Epiſcopo , Nathanem habuit ; ejectum propterea in exilium. Reverſus poſtmodum Dagobertus ad primum vitæ inſtitutum , fundavit , ad exemplum Agaunenſis Monaſterii , celeberrimum cœnobium S. Dionyſii prope Pariſios , cum perpetuæ pſalmodiæ officio : adjecta inſigni Baſilica , Mauſolæum impoſterum Francorum Regum. Inde etiam de Republica bene meritus , quod veteres Francorum , Alemannorum & Bojorum leges tum inſtaurarit, tum emendarit. Dici poteſt Dagobertus , *ultimus Francorum* , ex generoſo Clodovæi M. ſanguine. Nam poſteriores inertes latitantes , ſibique indulgentes , titulum magis Regum , quam regnum gerebant, poteſtate ferme omni ad Præfectos aulæ (*Majores domus* , ſeu *Pallatii Magiſtros* appellabant) defluente.

Mortuus anno 645. duos filios reliquit Dagobertus , Clodovæum II. & Sigebertum. *Sigebertus* ex pellice natus Auſtraſiam obtinuit , reliqua *Clodovæus* , qui poſt mortem Sigeberti etiam Auſtraſiam *Dagoberto II.* abſtulit , fratris Sigeberti Filio in exilium pulſo. Adminiſtravit *Clodovæus II.* regnum per magiſtros Palatii , & primo 10. quidem per *Ægam* , deinde vero per *Erchembaldum* , magnarum in Erchem- Germania Familiarum Parentem. Ab hoc enim Principe ſtemma baldus. ſuum deducunt comites Habſpurgici , Duces Lotharingiæ , Land-

gravii Alſatiæ, Duces Zeringenſes, & Marchiones Badenſes. Nam *Athicus*, Erchembaldi ex Leudeſio Filio nepos, uxorem duxit *Berſvindam*, ſororem Reginæ Galliarum, Childerico II. Regi nuptæ. Unde Athicus propter hanc affinitatem à Rege accepit inſignia in Suevia, Helvetia, & Alſatia bona. Inde initium vaſtæ potentiæ.

11. Ebroinus. Porro Clodovæus II. anno 660. defunctus, reliquit tres filios, *Clotarium III. Childericum II. & Theodoricum III.* qui ſucceſſive omnes regnarunt, graviſſimas tamen inter turbas domeſticas, miſcente aulas *Ebroino*, viro truculento ac perfido, poſt Erchembaldum, Principem optimum, Palatii Magiſtro.

Ac primo quidem Clotarius ſolus regnavit, fundator primus monaſterii Corbejenſis. At eo brevi demortuo, ſucceſſit frater *Childericus II.* Theodorico fratre juniore in monaſterium S. Dionyſii detruſo. Ebroinus, aulæ Clotarii Præfectus, quod Theodoricum Regem proclamaſſet, à Childerico capitis damnatus eſt, ſed donatus precibus *S. Leodegarii*, Auguſtodunenſis Epiſcopi, in monaſterio Luxovienſi monachum induit, at nequaquam religionis ſtudio, ſed ut ad tempus caput procellæ ſubtraheret, & turbida ſua conſilia aptiori tempore reſervaret.

Nam Childerico Rege in ſilva per ſicarium occiſo, *Theodoricus III.* monaſterio extractus, admotus eſt ſceptro. Prorupit etiam, afflante meliori aura, è latebris ſuis Ebroinus, & interfecto *Leudeſio*, Erchembaldi filio, Aulæ Præfecto, Palatii Magiſterium, quod ſub Clotario male geſſerat, rurſus invaſit. Tum vero ſupremum perfidiæ & tyrannidis cruentæ ſpecimen edidit, cum mortalium
12. S. Leodegarius. ingratiſſimus *S. Leodogarium*, Patronum ſuum, qui gratiam vitæ à Childerico Rege ei exoraverat, exſecta lingua, Epiſcopatu dejecit. Et cum lingua divinitus ei fuerat reſtituta, necari eum homo barbarus juſſit, impacta calumnia, quod in Childerici necem conſpiraſſet, re ipſa quod meliorum conſiliorum Regi auctor eſſet. Quam ob cauſam Ebroinus etiam Giarinum comitem, S. Leodegarii fratrem lapidibus obrui juſſit.

Dum Theodoricus III. in reliqua Gallia regnavit *Dagobertus II.* Sigeberti, Auſtraſiæ Regis filius, ab exilio redux, paternum regnum recuperavit. Qui fundavit, præter alia plura, monaſterium Weiſſenburgenſe in Alſatia; ad Canonicos Regulares poſtea translatum, ac denique ad Epiſcopum Spirenſem. Occiſus eſt Dagobertus in bello cum Sigeberto, unico filio, quem antea in venatione ab apro percuſſum S. Arbogaſtus Argentinenſis Epiſcopus ad vitam revocarat.

Pi-

Pipinus Heriſtallus Dagoberti Dux, necem Regis ſui ulturus, cum Auſtraſiis bello aggreſſus Francos, inſignem reportavit victoriam, & occiſo Ebroino, Magiſterio palatii ſub Theodorico III. magna cum poteſtate aſſumpto, nudum regis nomen eidem reliquit: poſito fundamento novo imperio, ad familiam ſuam transferendo. 13. Pipinus.

Vir ſummus domi militiæque fuit Pipinus, religione, fide, fortitudine, æquitate, erga ſacerdotium veneratione, in Eccleſias munificentia, omnibusque univerſim boni principis dotibus clariſſimus. Quibus facile ſummam in tota Francia authoritatem, amorem æſtimationemque gentis obtinuit.

Dum interea ultimi Merovingicæ ſtirpis Reges, ab avita fortitudine degeneres, torpentes ignavia, & ſub umbra Magiſtrorum Palatii deliteſcentes, vana Regum ſimulacra referrent.

Et Theodorico quidem III. primo ſucceſſit in hac umbratilis Regis dignitate *Clodovæus III.* dein vero alter filius, *Childebertus III.* huic *Dagobertus III. Chilpericus II. Clotarius IV. Theodoricus IV. Childericus III.* in monaſterium detruſus, Merovingicæ ſtirpis ultimus. Nec opus de his plura addere, cum præter nomina Regum, nihil admodum geſſerint.

Negat quidem Alexander Natalis *in Hiſt. Eccleſ. Sæc. VIII. diſſert.* 2. Reges iſtos fuiſſe inertes aut ignavos; variaque affert, quæ ipſorum temporibus ſint geſta. Verum hæc non ab ipſis Regibus, neque eorum conſilio aut imperio ſunt geſta, ſed a bellicoſis & animoſis Majoribus Domus, ſeu præfectis Palatii: penes quos omnis ferme poteſtas & authoritas erat. Imo ipſe Natalis, dum in Hiſtoria Sæculi VII. & VIII. horum Regum propria geſta nititur recenſere, de plerisque poſt Dagobertum I. vix aliud geſtum recenſet, quam quod aliqua monaſteria fundarint. Ubi tamen, ſi vera ſunt ea, quæ Eginhardus, ætati illi propinquus ſcripſit, titulum Regis potius adſcripſerunt, & aſſenſum præſtiterunt, quam tanta bona Eccleſiis dederint, aut dare potuerint. 14. Inertia ultimorum Regum.

Deinde ſcriptores antiquiores omnes, qui de his regibus aliquid meminerunt, eos inertes atque ignavos, ac proin rei Chriſtianæ ſocordia ſua noxios fuiſſe, uno ore teſtantur. Et cur alias in tantam potentiam excreſcere permiſiſſent palatii Præfectos? cur omnem regni curam & adminiſtrationem, cur ſummum belli pacisque arbitrium illis reliquiſſent? cur veluti pupilli ſub eorum tutela otioſi inter voluptates delituiſſent? cur illi omnia, hi nihil egiſſent? cur nequidem ipſi Reges ejusmodi Magiſtros ſuos conſti-

tuiſſent, ſed aut ſucceſſione hæreditaria, aut armis, aut electione populi *Majoratum* illum Domus Regiæ, imo regni, eſſent conſecuti?

Neque eſt, cur dicat Natalis, *Childericum III.* ſaltem accuſari non poſſe inertiæ, & ad regendum ineptitudinis; cum eo tempore, quo in monaſterium fuit detruſus, regnumque in Pipinum translatum, decimum octavum duntaxat ætatis annum egerit. Nam præterquam, quod à ſæculo & ultra anteceſſores ipſius Merovingii Reges inertiæ fuerint poſtulati, atque Majorum exemplum ipſi fuerit præjudicio, facile ea in ætate dignoſci potuit, an ad regendum ſit futurus habilis. Cenſebant igitur Franci, domeſticas turbas regni, Longobardos, Saracenos, & Mauros imminentes, exigere, ut perito ac gnavo gubernatori Reipublicæ clavus committeretur.

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia in Gallia ordinatus Sæc. VII.

I.

Canones Concilii Pariſienſis anno 615.

Sub Clotario II. Synodus hæc Nationalis totius Franciæ congrata
15. a 79. Epiſcopis canones edidit 15.

1. Statuitur, ut Epiſcopi electio & conſecratio fiat ſecundum canones: nempe ut is ordinetur, quem Metropolitanus (à quo dein conſecrandus eſt) cum Provincialibus ſuis Epiſcopis, & Clero vel populo, absque ulla ſimoniæ labe elegerit. Irrita autem decernitur ordinatio, quæ fit imperio Principis, aut absque electione Metropolitani, Cleri aut civium conſenſu.

2. Vivente Epiſcopo nullus ſubrogetur, ſi Eccleſiam ſuam adhuc regere poſſit.

3. Clerici ne quærant patrocinia ſæcularia contra ſuum Epiſcopum.

4. Clerici ſine conſenſu Epiſcopi à Judice ſæculari ne diſtringuntor.

5. Liberti ab Epiſcopo defenduntor.

6. Alieni ab Eccleſia ſunto, qui auferunt ea, quæ pro fabrica Eccleſiæ ſunt legata.

7. Nemo contingito res Clerici defuncti ante cognitum teſtamentum.

8. Ab-

8. Abbate vel Presbytero mortuo, Epiſcopus aut Archidiaconus res ab eo relictas non auferunto.

9. Nemo alterius Eccleſiæ aut Diœceſis res aut jura ad ſe trahito; licet territorium temporale ad alium Principem devolveretur.

10. Teſtamenta Epiſcoporum rata ſunto; quamvis non habeant ſolennitates, a jure civili requiſitas.

11. Lites, quas habent Epiſcopi inter ſe, ad judicium publicum ſeu ſæculare ne deferuntor, ſed ad tribunal Metropolitani.

12. Monachi vagi per Epiſcopos ad monaſterium rediguntor. Contumaces excommunicantor.

13. Viduæ & puellæ, quæ abjecto religionis habitu, quem in domibus propriis aſſumpſerant, ad nuptias convolant, excommunicantor, donec emendentur.

14. Sub eadem cenſura vetantur inceſtæ nuptiæ, cum conſanguineis nempe & affinibus.

15. Judæi nullum publicum munus conſequuntor, niſi baptizentur.

II.

Canones Concilii Rhemenſis anno 625.

In hac Synodo, ſub eodem Clotario II. celebrata, editi ſunt 25. canones, quibus prohibetur. 16.

Ne bona Eccleſiæ, per *precariam* impetrata, diurnitate temporis uſurpentur ut propria. (*quia ſcilicet tantum uſusfructus per hunc contractum vel ad certum tempus, vel ad dies vitæ conceditur. Unde ne proprietatem preciſta ſibi unquam vendicet, cap.* 1. *de precariis ſtatuitur, ut renovatio hujus conceſſionis petatur de quinquennio in quinquennium.*)

Ne Clerici conſpirent contra Epiſcopum.

Ne quis temere excommunicetur. Et qui ſe injuſte damnatum putat, poteſt in Synodo proxima querelam proponere.

Ne Clerici profanis officiis implicentur. Neque ad Judicem ſæcularem citentur.

Ne fugitivus abſtrahatur ex Eccleſia.

Ne quis ſuas vel parentum oblationes, Eccleſiæ factas, ſubtrahat.

Ne ſervi Chriſtiani vendantur Judæis, vel gentilibus,

Ne ſerviles perſonæ admittantur ad accuſandum.

Ne Clericus in ſuis vel Eccleſiæ cauſis ſine Epiſcopi conſenſu forum ſæculare adeat.

Ne Epiſcopus vaſa Eccleſiæ frangat, niſi ad redimendos captivos.

Ne ullus viduas aut puellas, Domino conſecratas, quacunque authoritate extrahere audeat.

III.

Canones Concilii Cabilonenſis anno 650.

17. Hæc Synodus voluntate Clodovæi II. Præſide Archiepiſcopo Lugdunenſi celebrata ſtatuit, ut conſervetur fides Nicæna, in Chalcedonenſi Synodo explicata. Ut ſerventur canonum decreta. Ut fœminarum familiaritas vitetur a Clericis. Ne in una civitate duo ſint Epiſcopi, aut in uno monaſterio duo Abbates.

Tanquam necatorem pauperum eſſe habendum, qui res Eccleſiaſticas invadit. Bona defuncti Clerici intacta maneant. Epiſcopos eligendos a Comprovincialibus, clero & civibus. Clerici in oratoriis, quæ magnates in villis ſuis fundarunt, ſacris operantes, Epiſcopo in omnibus ſint ſubjecti.

Simoniace ordinatos exauctorandos eſſe. Excommunicandos, qui in Eccleſia arma ſtrinxerint. Ruralibus operibus diebus Dominicis abſtinendum. Denique Agapius & Bobo Epiſcopi deponuntur; quia in multis contra canones deliquerint.

Specialiter autem notandus eſt canon octavus, in quo declaratur, pœnitentiam a Sacerdotibus imponendam eſſe iis, qui peccata apud ipſos confeſſi fuerint. Hunc canonem Hottingerus *in Helvet. Hiſt. ann.* 650. de *publica* confeſſione & pœnitentia, intelligendum dicit. Sed more ſuo tantum dicit, absque ulla probatione.

In præfatione idem Concilium afferit: *ſi fuiſſet aliquid prætermiſſum, vel per negligentiam aut ignorantiam vitiatum, in priſtinum ſtatum, ſicut dudum fuerat a SS. Patribus ſtatutum, deberet reformari.* His verbis mire ſibi complacet memoratus Præco, quaſi jam tunc de *Reformatione* eſſet actum. Ita eſt. Quotiescunque hæreſis orthodoxam fidem violare attentavit, aut morum licentia diſciplinam corrupit, omnibus ſæculis tum Summi Pontifices, tum Epiſcopi, tanquam vigiles ſuper gregem Domini Paſtores, curam ſuam in omnem partem intendentes, tum Pontificiis Sedis Apoſtolicæ canonibus, tum innumeris Synodalibus decretis, reformarunt, quidquid reformatione indigebat; ut perſpicuum eſt ex tot ſaluberri-

berrimis Conciliorum, qua Generalium, qua Nationalium, atque Diœceſanorum Decretis. Quorum in id labor, ſtudium atque induſtria fuit collata, ut, exciſis hæreſum vitiorumque loliis, & fides Chriſti conſervetur integra, & diſciplinæ nervus, alicubi relaxatus, adſtringatur.

Neque ad hoc exſpectavit Chriſti Eccleſia nuper primum enatos homines impuros, Zwinglium aut Calvinum; qui non reformarunt, ſed turpiſſime deformarunt infelices ſectatores ſuos, & ſenſibus ſuis lenocinantes, novum Eccleſiæ ſyſtema ſunt commenti, nunquam antea viſum, auditum nunquam.

Et cur Hottingerus cum ſuis contribulibus non etiam ſibi applaudit, & complacet in iſtis Concilii verbis, quæ in eadem præfatione, imo in eadem prope linea habentur: *ipſius ſancti Martyris* (Vincentii, in cujus Baſilica Synodus habebatur) *Interceſſionem poſcentes*: cur iſta, memoratu digniſſima omittit? cur præterit? cur abſcondit? non faciebant ad guſtum nauſeantis ſtomachi Zwingliani. Satyram in Catholicos, fabulamque, non hiſtoriam voluit ſcribere, certe ne unam Hiſtorici dotem in eo deprehendas.

IV.

Auguſtodunenſe.

Anno 670. Præſide S. Leodegario aliquot canones edidit de Monaſtica diſciplina. Ne ſcilicet monachi pecuniam habeant. Ne ſint 18.
compatres. Ne vagentur in civitatibus. Ne fœminis ſint familiares, aut ingreſſum in ſua monaſteria illis permittant. Ne monachus alterius Monaſterii absque Abbatis licentia retineatur. Abbates obſervari curent, quidquid Ordo Canonicorum, aut Regula S. Benedicti præſcribit. Adduntur transgreſſoribus pœnæ.

V.

Canones Concilii Nannetenſis.

Hoc ſub finem Sæculi VII. decrevit, ne alieni parochiani admit- 19.
tantur ad miſſam, niſi ſint in itinere, vel domicilium ibi habuerint, aut gerendum negotium. Nolentes reconciliari ex Eccleſia amandandos, donec ad charitatem redeant. Ne fœminæ Sacerdoti ad aram miniſtrent. Nullam omnino fœminam in domo Sacerdotis tolerandam. Pro ſacra ſepultura nihil exigendum. Nullum ſepeliendum in ipſa Eccleſia.

Unus

Unus Preſbyter plures ne habeat Eccleſias, niſi plures ſub ſe Sacerdotes habeat, qui in qualibet Eccleſia officia divina peragant. Solvendas decimas & oblationes, easque in quatuor partes ſecundum canones diſtribuendas. Qui ordinari petunt, per tres dies eſſe examinandos.

Adulteram conjugem à viro dimitti poſſe. Adulteræ vero per ſeptem annos agendam pœnitentiam. Eandemque legem ſervandam, ſi maritus fuit adulteratus. Simplicem fornicationem publica trium annorum pænitentia eſſe expiandam: adulterium vero ſoluti cum conjugata quinque annorum pœnitentia.

Confraternitates piis religionis officiis ſecundum ſuum inſtitutum ſe diligenter impendant: nec conviviis expenſas inutiles faciant. Ne quidem Eccleſiam *Patronatam* quis obtineat ſine conſenſu Epiſcopi. Homicidio, etiam caſuali, pœna dictatur. Fœminis in gyneceis de lanificio, & aliis mulieribus officiis diſputandum, non vero in conventibus ſenatoriam velut auctoritatem uſurpandam.

ARTICULUS III.

De Conciliis Hiſpaniæ Sæculi VII.

20. Prænotanda. Poſtquam Reccaredus, quem ab Ariano errore ad fidem orthodoxam converſum diximus, pientiſſime deceſſerat, *Livva* ejus filius, vix annos viginti natus, Procerum ſtudio ſucceſſit. Magnaque promittere viſa eſt indoles Principis. At altero regni anno *Witterici* proditione periit.

Parricidæ merces ſceleris regnum fuit; quod ſeptem ferme annos tenuit, cum Romanorum in Hiſpania reliquiis varia ſæpius fortuna confligens. Verum cum de Arianiſmo revocando conſilia agitare crederetur, impetu in regiam facto, inter prandendum a populo eſt trucidatus, corpusque ejus per plateas unco tractum, inter convitia in locum ignobilem eſt projectum: vindicante Numine innocentem Livvæ ſanguinem.

Witterico interempto Procerum ſuffragiis ſubrogatus eſt *Gundemarus* anno 610. at altero mox anno defunctus, non alia re clarus, quam quod Vaſcones, qui ſæpius erant rebelles, domuerit, & cum Romanis ducibus feliciter conflixerit.

Succeſſit electione optimatum *Siſebertus*, Princeps religione, liberalitate, pacis belliique artibus clariſſimus. Judæos hortatu Heraclii Imperatoris ad Chriſtianam fidem vi compulit Quem

zelum.

zelum nimium Epiſcopi improbarunt. Domuit Aſtures & Ruccones perduelles. Cæſarium Romanum Ducem pacem petere coëgit. Obiit plenus meritis nono regni, anno Chriſti 621. Regni ejus anno ſeptimo, Præſide S. Iſidoro, conventus Epiſcoporum Hiſpali eſt celebratus, ut modo dicetur.

ſ. I.

Canones Concilii Hiſpalenſis II. anno 619.

1. Statuitur, út Eccleſia parochialis à diœceſi hoſtili incurſione abſtracta, jure poſtliminii revertatur. *Non enim erit præſcriptio temporis, ubi neceſſitas intereſt hoſtilitatis.* 21.

2. Contra certos limites Diœceſis aut parochiæ non præſcribitur.

3. Deſertores clerici Epiſcopis ſuis reſtituantur.

4. Qui viduam duxit, illicite ordinatur.

5. Presbyter invalide ordinat Presbyterum aut Diaconum.

6. Presbyter non deponendus ab uno tantum Epiſcopo.

7. Presbyteri non debent erigere altaria aut illa conſecrare, chriſma conficere, confirmare, publice pœnitentes reconciliare, publice, formatas mittere, præſente Epiſcopo baptizare, abſolvere, ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti conficere, populum docere.

8. Eccleſiæ liberti ingrati ad ſervitutem revocentur.

9. Oeconomus Eccleſiæ non ſit laicus.

10. Monaſteria non convellenda.

11. Monachi dirigant Monachas cum magna cautela.

12. & 13. contra Eutychianos, Acephalos & Neſtorianos definitur, unam in Chriſto eſſe perſonam, & duas Naturas, Divinam & humanam; ac proin Chriſtum in Natura Divina ſubſiſtere ab æterno, immortalem, æqualem Patri, Deum verum de Deo vero, in humana vero natura, in tempore aſſumpta, natum ex Maria Virgine, crucifixum, mortuum, & ſepultum.

ſ. II.

Canones Concilii Bracarenſis & Cæſarauguſtani.

Bracarenſe IV. in Luſitania celebratum, novem canonibus ſtatuit, ne Miſſa celebretur absque orario. Ne Evchariſtia vino madida porrigatur. Ne ſacras Reliquias extra thecas geſtent Dia- 22.

 coni.

coni. Ne Sacerdotes uvas non expreſſas offerant in ſacrificio Miſſæ, ſed panem tantum & vinum aqua permixtum. Ne vaſa ſacra ad uſus profanos adhibeantur. Ne Sacerdotes verberibus caſtigentur ab Epiſcopo, niſi graviora ob delicta. Additæ pænæ in ſimoniacos, & rerum Eccleſiæ negligentes adminiſtratores.

Cæſaraugustanum ſanxit, ne Epiſcopi alia die, quam Dominica, Eccleſias conſecrent. Ne ſæculares ut hoſpites intra clauſtra Monaſteriorum recipiantur, niſi cum Abbatis licentia.

ſ. III.
Prænotanda ad Concilia Toletana.

Frequentiſſima hoc Sæculo VII. in Hiſpania fuerunt *Concilia Toletana*, ex pluribus Gothorum provinciis collecta, Epiſcoporum zelo, & voluntate regum; qui tot inter domeſticas externasque turbas religionibus firmandam cenſebant coronam, nutantem alioquin in Regio vertice. Plures enim illa paucos inter annos pertranſiit potius, quam ornavit.

Et quidem mortuo Siſeberto, ejusque filio Reccaredo tribûs poſt menſibus ſubſecuto, rediit tandem regnum libera electione ad Reccaredi I. converſi filium *Suinthilam*, qui Vaſconibus ad obſequium retractis, Romanos, quibusdam Hiſpaniæ locis eo usque pertinaciter inſidentes, penitus tandem ejecit. At cum infelix Princeps indolem, quam bonam natura dederat, vitiis corrupiſſet, & *Rechimirum* filium Regni conſortem ac ſucceſſorem declaraſſet, (quod contra jus Gothicum & antiquam conſuetudinem, atque contra ſuffragiorum libertatem factum querebantur) indignati Hiſpani, Francorum opera Regem Suinthilam, cum conjuge & liberis in exilium ejecerunt, ſuffecto in ejus locum *Siſenando*, anno 631.

Siſenandus in ea temporum perturbatione, & rerum omnium colluvione, conſiderans, ſciſſis Provincialium ſtudiis, regnum diu ſtare non poſſe, id in curam & induſtriam intendit, ut religione populos ad fidem ſervandam adſtringeret, ſeque in regno Epiſcoporum auctoritate fulciret.

Ex tota igitur Hiſpania & Gallia Narbonenſi, quæ adhuc Gothis parebat, Nationale Concilium congregari voluit. In eo conventu novus Rex Siſenandus procumbens in genua coram Patribus, humillimoque totius corporis habitu, inter ſingultus & lacrymas preces pro ſe, ut Divinum Numen propitietur, fundi voluit.

Editi

Editi dein canones ad Eccleſiaſticam diſciplinam pertinentes, quos breviter ſubjungimus.

§. IV.
Canones Concilii Toletani IV. Nationalis anno 633.

In hoc Concilio 62. Epiſcopi 75. Canones Præſide *S. Iſidoro* Hiſpa- 23.
lenſi, ac præſente etiam Rege Siſenando conſtituerunt. Ex quibus, ne repetitio eorundem Canonum Lectori nauſeam moveat, eos tantum ſummatim referam, qui magis videntur memorabiles.

In 1. can. præmittitur præclara fidei profeſſio de SS. Trinitatis & Incarnationis myſterio, diciturque inter alia: *ſolus autem Dominus Jeſus Chriſtus, unus de ſancta Trinitate, anima & carne perfectum ſine peccato ſuſcipiens hominem, manens, quod erat, aſſumens, quod non erat, æqualis Patri ſecundum Divinitatem, minor Patre ſecundum humanitatem: habens in una perſona duarum naturarum proprietatem; naturæ enim in illo duæ, Deus & homo, non autem duo filii, nec Dei duo, ſed idem una Perſona in utraque natura, perferens paſſionem & mortem pro noſtra ſalute: non in virtute Divinitatis, ſed infirmitate humanitatis. Deſcendit ad inferos, ut ſanctos, qui ibidem tenebantur, erueret &c.* In hoc canone inſuper Synodus clare profitetur, Spiritum ſanctum a Patre *Filioque* procedere.

In 2. ſtatuitur, uniformem eſſe modum oportere orandi, pſallendi, rituumque Eccleſiaſticorum in Miſſarum ſolenniis, in adminiſtratione Sacramentorum, prout antiqui canones decreverunt. (*Miſſale & Breviarium Mozarabicum, hoc eſt, ex antiquo Gothorum more conſervatum, in hoc Concilio a S. Iſidoro compoſitum eſſe exiſtimatur.*)

In 3. commendatur Synodorum frequentia. Ad quas cauſæ adverſus Epiſcopos, Judices, aut potentes, aliosque, deferantur.

In 4. forma Synodi præſcribitur.

In 6. ventilata eſt quæſtio, utrum baptiſmus una vel trina immerſione infantis in aquam ſit conferendus? ſtatuuntque poſt conſultam ſedem Apoſtolicam, licet uterque ritus ſit innoxius, tamen propter majorem conformitatem, unicam deinceps immerſionem eſſe adhibendam.

In 8. Vetatur die Paraſceves finiri quadrageſimale jejunium.

In 9. Lucernam & cereum in pervigilio paſchæ benedicendum.

In 11. In quadrageſima ſecundum morem Eccleſiæ omittendum *alleluja*: quia tempus mæroris eſt, non gaudii.

In 12. 13. 14. 15. 16. præſcribuntur variæ orandi, & canendi formulæ: ut recitandi quotidie orationem Dominicam: *gloria in excelſis Deo*: *gloria honorque Patri*: varii hymni: prout alibi fieri conſuevit.

In 17. librum Apocalypſis inter Divinos libros eſſe recipiendum: *quia illum multorum Conciliorum authoritas, & Synodica ſanctorum Præſulum Romanorum decreta Joannis Evangeliſtæ eſſe perſcribunt.*

In 19. Non eſſe ordinandos, qui ſe ipſos abſciderunt; defectu notabili corporis laborantes, qui alteram uxorem duxerant; qui viduam vel corruptam ab alio duxerunt; ſervi, ignoti, neophyti, laici, milites, obligati ad ratiocinia, rudes, ætate deficientes, per ſaltum promoti, ambitioſi, ſimoniaci.

In 20. ante 25. ætatis annum non ordinentur Levitæ, nec ante 30. Presbyteri. (*ex illius temporis diſciplina.*)

In 21. 22. 23. commendatur Clericis morum probitas, *ut mundi corpore, purgati mente, poſſumus ad ſacrificium Chriſti digni accedere.*

In 24. ut omnes adoleſcentes Clerici in uno conclavi atrii commorentur, ſub probatiſſima diſciplina Senioris Clerici, qui ſit magiſter doctrinæ, & teſtis vitæ.

In 25. Sacerdotes ſciant ſacras ſcripturas, & Canones & ædificent cunctos tam fidei ſcientia, quam operum diſciplina.

In 27. Quando presbyteri per parochias conſtituuntur, debent profeſſionem Epiſcopo ſuo facere, ut caſte & pure vivant.

In 30. & 31. Clerici ſe non immiſceant bellorum negotiis, nec judiciis criminalibus.

In 32. Epiſcopi ſint oppreſſorum Patroni.

In 33. Synodus invehitur in eos ſacerdotes, qui oblationes in uſus ſuos convertunt, & Eccleſias collabentes non reparant. Et additur: *Noverint autem baſilicarum conditores, in rebus, quas eisdem Eccleſiis conferunt, nullam poteſtatem habere, ſed juxta Canonem inſtituta, ſicut Eccleſiam, ita & dotem ejus ad ordinationem Epiſcopi pertinere.*

In 34. Quicunque Epiſcopus alterius Epiſcopi Diœceſin per 30. annos ſine interpellatione poſſederit, actioni repoſcendi præſcripſit: Provinciarum tamen terminis illæſis. *Diſt.* 16. *q.* 3.

In 36. Epiſcopus per ſe vel alios viſitans quot annis diœceſin, in reditus baſilicarum, reparationes, & miniſtrorum vitam inquirat. *Cauſa* 10. *q.* 1.

In 38. Qui Eccleſiæ aliquid contulerunt, ſi forte ipſi aut eorum filii redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Eccleſia ipſis ſuccurratur. 15. *q.* 7.

In 39. Diaconi agnoſcant presbyteros ſibi ſuperiores, eosque ſubſequantur. *C. nonnulli diſt.* 93.

In 41. Clerici detonſo ſuperius toto capite, inferius ſolam circuli coronam relinquant.

In 42. Cum Clericis extraneæ fæminæ nullatenus habitent, niſi tantum mater, ſoror, amita, vel filia (*quam ſcilicet ante ordinationem nactus eſt.*)

In 45. Clerici, qui in ſeditione arma ſumpſerint, amiſſo Ordinis ſui gradu in monaſterium ad pœnitentiam tradantur. *c. Clerici* 27. *q.* 8.

In 47. Clerici ab omni publica indictione atque labore habeantur immunes.

In 49. Monachum aut paterna devotio, aut propria profeſſio facit; quidquid horum fuerit, omnis ad ſæculum interdicitur regreſſus. *Cap. Monachum* 20. *q.* 1.

In 50. Clericos non eſſe impediendos ab Epiſcopo ab ingreſſu in monaſterium.

In 52. Monachi ad ſæculum reverſi, retrahantur in monaſterium, & pœnitentiæ ſubjiciantur, ut peccata ſua defleant.

In 57. Judæi aliique, qui ſub Siſebuto Rege ad fidem & baptiſmum coacti ſunt, Chriſtiane debent vivere. Deinceps vero nemo amplius ad fidem Catholicam cogatur.

In 58. Excommunicandus, qui, acceptis a Judæis muneribus, eorum perfidiæ patrocinatur. *Quia dignum eſt, ut a Corpore Chriſti ſeparetur, qui inimicis Chriſti Patronus efficitur.* cap. plerique diſt. 4. de conſecrat.

In 60. Judæorum liberi, ne parentum ultro involvantur erroribus, ab eorum conſortio ſeparandi ſunt: & vel monaſteriis vel aliis piis Chriſtianis tradendi, ut in fide inſtruantur & Chriſtiane educentur. *cap. Judæorum cauſ.* 28. *q.* 1.

In 61. Judæi baptizati nullam communionem habere ſinantur cum aliis Judæis. *cap. ſæp.* 29. *q.* 1.

In 63. Judæi, Chriſtianas conjuges habentes moneantur ab Epiſcopo, ut Chriſtiani fiant. Si nolint, ſeparentur. *cap. Judæi* 28. *q.* 1.

In 65. Judæi ad nulla officia publica admittantur. *cap. conſtit.* 17. *q.* 4.

In ſequentibus 6. Canonibus de ſervis Eccleſiæ, eorum manumiſſione, & libertis Eccleſiæ tractatur. (*Hæc hodierno hominum Chriſtianorum ſtatui, in quo tales perſonæ non amplius habentur, non conveniunt.*)

In 73. Qui prius fuerunt ſervi, ſed a Domino ſua perfecta manumiſſione plenam libertatem ſunt conſecuti, ut nullum Patronus obſequium aut ſubjectionem ſibi reſervarit, poſſunt admitti ad ſacros ordines. Secus vero, ſi obſequio aliquo adhuc Patrono ſint devincti. *cap. quicunque diſt.* 54.

In 74. Qui de familiis Eccleſiæ ſunt, ſi manumiſſi ſint, poſſunt ordinari. Nihil tamen eis licet ad extraneas perſonas transmittere: ſed omnia poſt eorum obitum cedunt Eccleſiæ, a qua manumiſſi ſunt. Neque poſſunt tales eſſe accuſatores aut teſtes contra Eccleſiam ſuam Patronam.

In ultimo Canone multa decernuntur, conſentiente Rege *Siſenando*, præſente in Concilio, de Regno & Regibus Hiſpaniæ; videlicet, fidelitatem erga Regem ſervandam; cum nequidem hoſtibus datam fidem frangere liceat. Graviter vetantur omnes ſeditiones civium, & conſpirationes adverſus Regem. Defuncto absque liberis Rege, a primatibus totius Hiſpaniæ & ſacerdotibus communi conſilio Regem eſſe conſtituendum. Denique trina acclamatione anathema dictum his vocibus: *quicumque amodo ex nobis, vel cunctis Hiſpaniæ populis, qualibet meditatione vel ſtudio ſacramentum fidei ſuæ, quod pro patriæ ſalute, gentisque Gothorum ſtatu, vel incolumitate Regiæ poteſtatis, pollicitus eſt, violaverit, aut Regem nece attrectaverit, aut poteſtati Regni exuerit, aut præſumptione tyrannica regni faſtigium uſurpaverit, anathema ſit in conſpectu Spiritus ſancti, & Martyrum Chriſti, atque ab Eccleſia Catholica, quam perjurio profanaverit, efficiatur extraneus, & ab omni communione Chriſtianorum alienus, neque partem juſtorum habeat, ſed cum Diabolo & Angelis ejus æternis ſuppliciis condemnetur, una cum eis, qui eadem conjuratione nituntur, ut par pœna perditionis conſtringat, quos in perniciem prava ſocietas copulat.*

24. De Rege Siſenando.

Tum totus clerus cum univerſo populo acclamavit: *qui contra hanc veſtram definitionem præſumpſerit, anathema, perditio in adventu Domini ſit, & cum Juda Iſchariot partem habeat, & ipſi & ſocii eorum, amen*

Ad Regem inde converſi Epiſcopi, eum ſunt adhortati, ut moderatus & mitis cum pietate & juſtitia concreditos ſibi populos regat. Ne ſolus in cauſis capitalibus ſententiam ferat, itaque ſeveritatem moderatione temperet, ut & Rex in populo, & populus in Rege, & Deus in utriſque lætetur.

De futuris autem Regibus ſic ſtatuunt: *ſane de futuris Regibus hanc ſententiam promulgamus, ut ſi quis ex eis contra reverentiam legum ſuperba dominatione, & faſtu regio in flagitiis & facinore, ſive cupiditate crudeliſſimam poteſtatem in populos exercuerit, anathematis ſententiam a Chriſto Domino condemnetur; & habeat a Deo ſeparationem, & judicium, propter quod præſumpſerit prava agere, & in perniciem regnum deducere.*

Nota 1. hunc ultimum canonem cum tanto anathematum apparatu eſſe conſtitutum propter Regem *Suinthilam*, qui, ut Synodus iſta ſubjungit, *ſcelera propria metuens, ſe ipſum regno privavit. Quare id cum gentis conſultu decrevimus, ut neque eundem, nec uxorem ejus* 25.
propter mala, quæ commiſerunt, neque filios eorum unitati noſtræ unquam Suinthila.
conſociemus, nec eos ad honores, a quibus ob iniquitatem dejecti ſunt, aliquando promoveamus. Idem de Gilane Suinthilæ fratre ſtatuunt. Utpote qui tam in Suinthilam, quam in Siſenandum fuerat perfidus. Relinquunt tamen Siſenando novo Regi, quid ex pietate pro ſuſtentatione velit illis elargiri.

Nota 2. ait quidem Synodus, Suinthilam propter conſcientiam ſcelerum ſe ipſum regno privaſſe: ſed hoc ita intelligendum eſt, quod Gothis propter ſcelera ab eo deficientibus, à Siſenando adjuvante Gallo milite, regno fuerit depulſus. Putatque Joannes Mariana *in Hiſt. de rebus Hiſp. lib.6. cap.* 4. odium in Suinthilam inde exortum primitus, quod Rechimirum filium conſortem regni ac ſucceſſorem deſignarit; atque hoc pacto, contra Gothicæ gentis in Hiſpania morem, regnum hæreditarium facere voluerit, quod liberæ alias electionis fuerat.

§. V.

Canones Concilii Toletani V. anno 636.

Haud amplius tribus annis regnavit Siſenandus, aut uſurpator, 26.
aut vindex Imperii. Succeſſit *Chintila* Procerum & Antiſtitum ſuffragiis, prout ſuperiori Synodo fuerat decretum. Novus hic Rex, ut regnum ſuum Siſenandi exemplo religione, & Epiſcoporum auctoritate, in tantis adhuc diſcordibus animorum fluctibus, firma-

firmaret, Concilium convocari voluit. In eo 22. Epiſcopi 9. leges promulgarunt.

1. Decretæ Litaniæ ſeu ſupplicationes novæ triduanæ ad impetrandam à Deo peccatorum veniam.

2. Anathema dicitur illis, qui in Regem Chintilam quid molirentur, aut pacem regni turbarent.

3. Lege de ambitu ſancitum anathemate, ne quis ad regnum accedat, niſi libera electione: iisque tantum, qui ex avita Gothorum nobilitate eſſent prognati, pateret aditus.

4. Anathemate feriuntur, qui prenſant Regis mortem, aut eo ſuperſtite de ſucceſſore tractant.

5. Sed neque Principi quis maledicat.

6. Regis fideles miniſtri à ſucceſſoribus in regno non defraudentur ſua mercede.

7. In omnibus Hiſpaniæ Synodis legantur & renoventur canones Concilii IV. Toletani: ut imprimatur magis in Principem reverentia.

8. Jus aggratiandi competit Principi.

9. Commendatur religio Regis, eique acclamatur felix ac diuturnum regimen.

ʃ. VI.

Canones Concilii Toletani VI. anno 637.

27. Sequenti mox anno quinquaginta amplius Epiſcopi convenerunt, ex omni ditione Gothorum, & 19. Canones propoſuerunt. Repetuntur in his plura, quæ in ſuperioribus duobus Conciliis fuerant ſancita de ſalute & ſecuritate Regis, de Judæis, de libertis Eccleſiæ.

Primus edit profeſſionem fidei: ubi rurſus expreſſum, Spiritum S. à Patre Filioque procedere, hominem habere liberum arbitrium. *Chriſtum natum a Deo ſine matre, a Virgine ſine Patre: & cum tota Trinitas ſit operata formationem hominis (quoniam inſeparabilia ſunt opera Trinitatis) ſolus tamen accepit hominem in ſingularitate perſonæ, non in unitate Divinæ naturæ, in id, quod eſt proprium Filii, non quod commune Trinitatis.*

Ex quo Theologi communiter inferunt, ſolam perſonalitatem verbi eſſe *immediate* unitam humanitati, & incarnatam, non autem naturam Divinam: quamvis hæc mediate, in *Filio* nempe, ſit unita humanitati, & ſecundum SS. PP. ſimpliciter dici poſſit, naturam

turam Divinam eſſe unitam humanitati , & incarnatam , quatenus nempe filius, cum natura *realiter identificatus*, eſt incarnatus.

Neque tamen ſequitur, etiam Patrem aut Spiritum S. fuiſſe incarnatum: licet enim ſint idem realiter cum natura incarnata , quia tamen inter naturam & perſonas diſtinctio aliqua *virtualis* , vel alia ſimilis intercedit, prædicatum *incarnari*, aut *uniri humanitati* a natura (mediate tantum unita & incarnata) non communicatur Patri aut Spiritui ſancto, ſicut communicatur à Filio naturæ Divinæ.

Quintus canon præcipit , ut Clericus , qui ſtipendium habet ab Eccleſia , ſcripto fateri debeat , ſe illud habere titulo *precarie*, ne poſſit præſcribere proprietatem.

Sextus excommunicat Religioſas perſonas, ordinem deſerentes, & ad monaſterium revocat.

Octavus pœnitentibus junioris ætatis indulget uſum matrimonii, antea contracti.

Undecimus examinari jubet , an accuſator ſit legitimus. Excipitur crimen majeſtatis.

Duodecimus excommunicat confugientes ad hoſtes patriæ.

Statutum etiam in hac Synodo cum conſenſu Regis & Procerum , ut , qui impoſterum per libera ſuffragia eſſet electus Rex , antequam regni poſſeſſionem adeat, juramento, inter reliquas conditiones , promittat, nunquam ſe permiſſurum, Catholicam violari fidem: ac ne quidem toleraturum in regno alienos à fide Catholica: ut teſtatur Mariana *lib. 6. cap. 6. num.* 10.

§. VII.

Canones Concilii Toletani VII. anno 646.

Chintila pientiſſimo Principe quarto regni anno extincto, Procerum ſuffragiis ſuffectus eſt *Tulga*, ætate quidem juvenis, at Religionis ſtudio ſenili prudentia, regiisque dotibus florens : quibus tamen ultra tertium annum frui non licuit Hiſpaniæ. Succeſſit *Chindasvinthus* , non liberis Gothicæ gentis ſuffragiis , ſed jus in armis ferens. Melius tamen geſſit Rempublicam, quam occupavit, vitæ probitate, prudentia, conſtantia emendans uſurpationis vitium. 28.

Compoſito is regni ſtatu ad religionis & diſciplinæ curam animum intendens Synodum congregari voluit Toleti urbe regia. Convenerunt 30. Epiſcopi. A quibus editi ſex canones.

In 1. conſpirantes in perniciem Regis aut regni excommunicantur.

In 2. ſtatuitur, ut, ſi Sacerdos in Miſſa infirmitate deficiat, alius Sacerdos ſacrificium compleat.

In 3. Moriente Epiſcopo vicinum advocandum Epiſcopum, qui funus curet.

In 4. Ne Epiſcopus viſitans, ultra quam neceſſe ſit Eccleſiis, ſit oneri.

In 5. coërcendos laxos Clericos, & rudes inſtruendos.

In 6. Vicinos Toleto Epiſcopos, monitos a Metropolitano Toletano, comparere Toleti oportere ſingulis menſibus, pro Regiæ civitatis honore, & Metropolitani ſolatio.

Cæterum etiam hoc Concilium fuit Nationale, cum plures Metropolitani præſentes ſubſcripſerint, ut Orontius Emeritenſis, Antonius Hiſpalenſis, Eugenius Toletanus, Protaſius Tarraconenſis.

§ VIII.

Canones Concilii Toletani VIII. anno 653.

29. Chindasvintho ſucceſſit *Reccesvinthus* filius, tribus annis patri ſuperſtiti conſors regni, Princeps religioſiſſimus. Illius voluntate Toleti convenerunt 52. ex diverſis Provinciis Epiſcopi ad Nationale Concilium. In hoc præſente etiam Rege conditi ſunt duodecim canones, de Eccleſia & Republica.

His decernitur, vota & juramenta illicita eſſe etiam irrita. Simoniacos deponendos, & excommunicandos. Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis ſervandam continentiam. Clericos ſacros, qui conjugium attentant, ſub prætextu, quod inviti ſint ordinati, tanquam Apoſtatas excommunicandos, & in monaſterium trudendos ad perpetuam agendam pœnitentiam. Nam etiam baptizatos in infantia, ſi ad majorem ætatem pervenerint, debere ſecundum Chriſtianas leges vivere.

Non eſſe ordinandos, niſi quos morum probitas, & litteraturæ decus commendat. Violantes quadrageſimale jejunium non admittendos ad communionem paſchalem: & integro anno ab eſu carnium prohibendos. Illos vero, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut neceſſitas arctat, non poſſe ante cibis vetitis veſci, quam à Sacerdote licentiam accipiant.

Ele-

Electionem Regis faciendam ab Epiſcopis & majoribus palatii, non vero conſpiratione paucorum, aut ruſticæ plebis ſeditioſo tumultu. Electos vero jurare debere, ſe defenſuros Religionem Catholicam adverſus Judæorum & Hæreticorum injurias: ſeque non impoſituros ſubditis novas exactiones, aut nova vectigalia.

In Synodis ſecundum majora ſuffragia ab omnibus pronuntiandum: ſervandosque ſacros canones, etiam Judæis, a ſuperioribus Regibus ad baptiſmum, & fidem Catholicam compulſis.

Huic Concilio non tantum ſubſcripſerunt Epiſcopi, ſed etiam Abbates, Duces, Comites, aliique Proceres. Hæc enim Toletana Concilia, ut ſcribit Mariana *lib.* 6. *cap.* 9. erant velut Regni comitia: in quibus non tantum tractabatur de fidei doctrina, & Eccleſiæ diſciplina, ſed etiam de politicis regni negotiis.

§. IX.
Canones Concilii Toletani IX. anno 655.

Altero poſt anno aliud rurſus Toleti Concilium Regis Reccesvinthi 30. diligentia (ut loquitur Mariana) eſt habitum. Sexdecim in eo Epiſcopi Canones 17. promulgarunt.

1. Res Eccleſiæ non alienantor.

2. Eccleſiarum fundatores jus nominandi habento. Collatio facta invito Patrono eſto irrita.

3. Si beneficati penſionem cuidam largiuntur de rebus Eccleſiæ ſuæ, cauſam inſtrumento exponunto.

4. Si Clericus patrimonialia non habeat, bona poſt ordinationem acquiſita Eccleſiæ cedunto: Si jam ante dives fuerit, bona poſtea quæſita, inter Eccleſiam & conſanguineos, etiamſi ab inteſtato decedat, dividuntor.

5. Epiſcopo jus eſto in Diœceſi ſua monaſterium exſtruendi illique quinquageſimam partem bonorum Eccleſiæ, cui præſidet, in dotem conferendi.

6. Epiſcopo jus eſto, tertiam redituum Eccleſiaſticorum, partem, ſibi debitam, Eccleſiæ, cui voluerit, largiendi.

7. Epiſcopi defuncti hæredes hæreditatem non adeunto, inconſulto ſucceſſore aut Metropolitano: Hæredes vero Presbyteri aut Diaconi Epiſcopum prius conſulunto.

8. Contra Clericum, qui iniquum de rebus Eccleſiæ contractum iniit, præſcriptio tricennalis non inchoatur, niſi poſt mortem Clerici.

9. Epiſcopus ad ſepulturam Coëepiſcopi profectus ultra itineris expenſas non accipiat.

10. Puniuntur incontinentes Clerici: eorum filii arcentur ab hæreditate parentum, & perpetuæ Eccleſiæ ſervituti adducentur.

11. Si ſervus Eccleſiæ ordinetur, Epiſcopus libertatem ei concedat.

12. Tempus collatæ libertatis computetur a morte concedentis.

13. Geniti ex libertis Eccleſiæ ab hujus obſequio non recedant.

14. Si liberti Eccleſiæ ad eam reverti nolint, res eorum Eccleſiæ cedant.

15. Liberti ſint ab obſequio Eccleſiæ patronæ ſuæ.

16. Libertis Eccleſiæ nihil liceat transferre in alienos.

17. Judæi converſi celebrent feſta Chriſtiana.

ſ. X.

Canones Concilii Toletani X. anno 656.

31. Anno ſequente pientiſſimus Rex Reccesvinthus iterum colligi voluit Synodum. Quæ conſtabat 20. Epiſcopis. Promulgati 7. Canones.

Primus feſtum Annunciationis B. V. 18. Decembris vult celebrari. Quo die hodie feſtum Exſpectationis partus agitur.

Secundus jubet Clericos & Monachos honore & gradu dejici, qui generale fidelitatis juramentum, regi præſtitum violaverint.

Tertius vetat, ne Epiſcopi propinquis ſuis parochiarum aut monaſteriorum præfecturas committant.

Quartus monialibus habitus formam præſcribit.

Quintus voti prævaricatrices cenſura perſtringit.

Sextus pueros, a parentibus religioni devotos, recedere vetat. Sic devovendi poteſtas ſit parentibus usque ad 16. ætatis annum; poſtea quoad electionem ſtatus ſibi relinquendi.

Septimus vetat, ne Chriſtiani Judæis vendantur.

Refert P. Mariana l. 6. c. 9. in hoc Concilio Potamium, Bracarenſem Epiſcopum, ob carnis lapſum, gradu motum fuiſſe, relicto tamen ob actam pœnitentiam Epiſcopi nomine; ad Bracarenſem autem

tem Epiſcopatum translatûm eſſe Fructuoſum, in ſanctorum faſtos poſtea relatum.

Sub eodem Reccesvintho Rege habitum eſt *Concilium Emeritenſe* anno 666. in quo ſtatutum de ordine Divini officii. De precibus pro Rege. De ſubjectione Epiſcoporum ad ſuum Metropolitanum. De obligatione comparendi in Synodis. De reverentia Epiſcopis debita ab Abbatibus, Presbyteris &c. Memorabilis eſt Canon 19. qui præcipit, ut Presbyter ſingulis diebus Dominicis pro Eccleſiis, quibus præeſt, Miſſæ ſacrificium offerendum procuret.

§. XI.

Canones Concilii Toletani XI. anno 675.

Poſt piam Reccesvinthi mortem, qui 23. annos Hiſpaniam, & Galliam Narbonenſem rexit, Procerum ſuffragiis electus eſt 32.
Wamba, & ab Epiſcopo Toletano inunctus, poſtquam leges Gothicas ſervaturum ſe juravit. Ab hoc defecit Narbonenſis Gallia, auctore rebellionis *Paulo* quodam, qui regiam ſibi coronam impoſuerat. At Wamba, non minus bello ſtrenuus, quam pietate inſignis, collecto confeſtim exercitu, eoque per Pyrenæa clauſtra trajecto, urbes rebelles expugnavit, captumque Paulum cum perfidiæ auctoribus in triumphum duxit, indulta civibus venia.

Confecto hoc bello, ac Republica compoſita, ad religionis curam animum convertit. Quare intermiſſa octodecim annis conſuetudo Eccleſiaſticos conventus celebrandi ejus ſtudio ac voluntate eſt revocata.

Habita proin undecima Toletana Synodus 17. Epiſcoporum, ſeptemque Abbatum, gratiis actis Deo ac Regi, ob inſtauratum morem habendi Concilia, 16. Canones ſunt editi.

Vetatur iis omnis in Synodis tumultus, altercatio, contumelia. Præcipitur, ut in ritu Divini officii omnes ſequantur morem Eccleſiæ Metropolitanæ. Diſcordes ſacerdotes ab altari arcentur. Vetatur Clericis capitalem ferre ſententiam, aut membrorum mutilationem decernere. Statuuntur pœnæ in Simoniacos: quare electum Epiſcopum ante ordinationem jurare oportere, ſe pro obtinendo Epiſcopatu nihil dediſſe.

§. XII.

Canones Concilii Toletani XII. anno 681.

33. Licet Wamba belli pacisque artibus adminiſtraret præclare Rempubicam, non deerant tamen, qui ambitione impulſi, perfidia inſigni Regem Regnumque irent perditum. Hos inter *Ervigius* Comes Chindasvinthi Regis ex filia nepos, Saracenos, qui univerſam Africam, a Nili oſtiis ad Herculis usque columnas ſibi ſubjecerant, in Hiſpaniam invitaſſe creditur. At cum illi ingenti claſſe Hiſpanici maris oberrarent littora, eaque igne ferroque vaſtarent, Rex Wamba claſſe comparata 270. hoſtium naves aut cepit, aut ignibus abſumpſit, reportata inſigni ad hominum memoriam victoria, qua Saracenorum tyrannidem pro ea vice ab Hiſpaniæ cervicibus avertit.

Hac igitur proditione cum perfidia non profeciſſet, venenum Ervigius Regis potui miſcuit. Lento igitur cum morbo contabeſceret, pietatis ſtudio poſita ultro coma, atque in ſacerdotis morem detonſus, monaſticum habitum induit, & in monaſterium ſe contulit: ubi ſeptem adhuc annos ſemi-vivus ſuperſtes fuit.

Ervigius igitur adeptus immani ſcelere votorum metam, thronum conſcendit, inunctis a Juliano Toletano Præſule.

At veritus exemplum ſuum tranſiturum in alios, potentiam parricidio partam religione firmare conſtituit. Magnopere igitur contendit, ut regni Antiſtites in Synodum collecti, ſceptrum ſibi ſuffragiis ſuis aſſererent, ſoliumque communirent.

Convenerunt igitur Toletum Epiſcopi 35. ac ſententiis ſuis Ervigio regnum, quod arripuerat, confirmarunt. Qui enim negarent arma tenenti, ac rerum jam potito, quod ſupplicis ſpecie demiſſe rogabat? Non conſtantiæ ſed temeritatis id fuiſſet. Gothorum proin Proceres Sacramenti religione, quo Wambæ obſtricti erant, exſoluti, novo Regi litarunt homagio.

Falſum tamen eſt, quod aſſerunt quidam, ab hoc Concilio Wambam Regem fuiſſe a regno depoſitum. Nam ut teſtatur P. Mariana rerum Hiſpanicarum ſcriptor celebris *lib.* 6. *c.* 14. veneno per viſcera graſſante ultro habitum monachalem induit. *Sequenti die*, verba ſunt Marianæ, *morbo tantiſper remittente ad ſe rediens, ex potenti quamvis paulo ante Rege Monachum repente factum ſe conſiderans, mutare noluit, ſive animi magnitudine, rurſus ſpernentis, quæ alii per ignes ferrumque petunt, ſive deſperatione regnum recuperandi, cum Ervigius re-*

rerum potiretur, intra eundem diem corona ſuſcepta --- Itaque Wamba in Pampblygæ Monaſterium ſe contulit. Ubi ſeptem annos & menſes tres (alii diutius tradunt) puriſſimo religionis ſtudio vitæ reliquum propagavit. Igitur Concilium Wambam non depoſuit, ſed ſe ipſum regno abdicavit.

Ipſum etiam hoc Concilium id teſtatur Canone primo, ubi ait, quod Wamba ſuſcepto religionis habitu, Chirographo ſuo Ervigium (cujus ſcelera forte ipſum tunc adhuc latebant) ſucceſſorem ſibi in regno deſignarit. Hoc ipſum ſeniores palatii ſcripto teſtatos eſſe. Julianum etiam Epiſcopum Toletanum, qui Ervigium unxiſſet, de hac Wambæ abdicatione teſtimonium depoſuiſſe. Quibus omnibus approbatis, atque perlectis, ſubjungunt: *Dignum ſatis noſtro cœtui viſum eſt, ut prædictis definitionibus ſcripturarum* noſtrorum omnium confirmatio apponatur.

Cæterum in hoc Concilio 13. editi ſunt Canones. In 1. Ervigio, ut dictum, confirmatum eſt regnum, Wambæ abdicatione vacuum. In 2. ſtatuitur, eum, qui habitum pœnitentiæ ſeu ſtatus Monaſtici, etiam rationis non compos ſuſcepiſſet, in eo permanere debere, etiam poſtquam rationis ſit factus compos, (*mirabilis ſane quoad hoc temporis illius in Hiſpania diſciplina!*)

In 3. excommunicatos ob crimen in Regem aut Patriam, in Eccleſiaſticam communionem recipiendos, ubi cum Rege in gratiam redierint.

In 6. Datum Toletano Epiſcopo jus confirmandi omnes in tota ditione Epiſcopos à Rege nominatos. *En Toletani Primatus jacta fundamenta, & Gothorum Regum jus nominandi!*

In 10. Jus aſyli Eccleſiarum ad 30. paſſus extenditur.

In 12. renovantur ſuperiorum Synodorum canones. Et Synodus provincialis quot annis celebranda indicitur.

Subſcripſerunt his veluti regni comitiis complures Metropolitani, Epiſcopi & Proceres gentis Gothicæ.

ſ. XIII.

Canones Concilii Toletani XIII. anno 683.

Ejusdem Regis Ervigii voluntate tertio poſt anno celebratum eſt hoc Concilium à 28. Epiſcopis, & 9. Abbatibus præſentibus etiam Rege ac Regni Proceribus. Conditi canones 12. 34.

Quibus *Paulianæ* adverſus Regem Wambam conjurationis reis venia conceſſa. Vectigalia Regia imminuta. Cautum ſecuritati Re-

Reginæ ac Regiæ familiæ, ſi Regem Ervigium mori contingeret: vibrato in eos anathemate, qui vim intuliſſent. Vetitum etiam Regibus ſucceſſoribus Reginas viduas ducere; neve Gothorum nobilitas confuſo cum plebeis ſanguine obſcuretur.

Nota. Canon ille de Regiæ familiæ ſecuritate appoſitus eſt, quia merito timebatur, ne poſt mortem Ervigii populari invidia deflagrarent, propter diſcordias inter Chindasvinthi Regis poſteritatem, & Wambæ cognatos. Quæ tandem Regnum Hiſpaniæ ibant perditum.

§. XIV.

Concilium Toletanum XIV. anno 684.

35. Hoc Concilium celebratum eſt juſſu & authoritate Leonis II. Summi Pontificis, ac voluntate Regis *Ervigii*, ut acta ſexti Concilii Generalis, quo Monothelitæ fuerant damnati, Hiſpaniæ Præſulum aſſenſu promulgarentur. Probata eſt omnino à 17. Epiſcopis congregatis Synodus ſexta Oecumenica. Sed prætermiſſa quinta Synodo, primo loco poſt Chalcedonenſem eſt collocata. Nempe Sæculi illius vitio, Africæ atque Illyrici exemplo, quintum Concilium Generale, quod Juſtiniano Imperatore habitum erat de tribus Capitulis, repudiabant. Quod & Iſidorum Hiſpalenſem feciſſe ex ſcriptis ejus erui Mariana putat. Quia ſcilicet non ſatis diſtinguebant inter ſcripta Theodori, Theodoreti, & Ibæ hæretica, & eorum perſonas, illiſque damnatis, has, ſi errori renuntient, abſolvi poſſe.

Miſit Synodus acta ſua, ad ſummum Pontificem, cum expoſitione fidei, a Juliano Toletano Epiſcopo compoſita. In hac nonnulla Benedictus Papa, qui interim Leoni II. ſucceſſerat, improbanda cenſuit: præcipue, quod de ſacra Triade differens dixiſſet *ſapientiam ex ſapientia* procedere, *voluntatem ex voluntate*: quomodo Eccleſia affirmat, Deum de Deo, lumen de lumine. Quas locutiones extendi nolebat Pontifex. Illudque præterea, quod Chriſtum *ex tribus ſubſtantiis* conflatum eſſe diceret.

§. XV.

Concilium Toletanum XV. anno 687.

36. Rex Ervigius, ut Chindasvinthi Regis, avi ſui, familiam cum Wambæ exauctorati ſtirpe, ſublatis diſcordiis, quæ hactenus interceſſerant, amicitia conjungeret, filiam *Cixilonem Egicæ*, Wambæ

bæ propinquo, uxorem dedit, poſtquam is juraverat, ſe Reginæ, ſocrus ſuæ, ac Ervigii filiorum, curam habiturum, nec permiſſurum, ut eorum fortunæ poſt mortem Ervigii ſoceri diripiantur.

His ita peractis Ervigius pridie mortis ſuæ *Egicam* generum deſignavit ſucceſſorem, Proceribus ſacramento ſolutis, quo ipſi obſtricti fuerant, ut in novi Regis verba jurarent.

Verum Egica Regnum à vindicta in Ervigium, & ſocerum & Patronum ſuum auſpicatus, Cixilonem, ex qua Witizam jam ſuſceperat filium, repudiavit. Sumptum etiam de Proceribus ſupplicium, quorum opera Wambam in fraudem impulſum, ac regno dejectum eſſe conſtabat.

Hanc vindictæ cupidinem ſi excipias, Egica iis pacis bellique artibus clarus rerum clavo præſedit, ut facile cum quovis priorum Regum de laude poſſit contendere. Religionis etiam amplificandæ ſtudio, & ſuperiorum Regum æmulatione provocatus, *Concilium Toletanum XV.* haberi curavit, à 66. Epiſcopis.

Duo majoris momenti puncta ſunt excuſſa. Nam 1. de orthodoxia Juliani Toletani Præſulis eſt inquiſitum, cujus propoſitionem geminam Benedictus Papa improbaverat. Scripſit Julianus apologeticum, itaque verborum ſuorum ſenſum temperavit, explicavitque, ut doctrina ejus a Concilio ſit laudata, atque etiam à Sergio Pontifice, Benedicti ſucceſſore.

Alterum caput diſcuſſionis erat jusjurandum, quo Egica Rex promiſerat Ervigio Reginæ viduæ & filiorum ejus ſecuritatem. Cum autem hi plura injuſte ablata poſſiderent, quæſitum eſt, an juramento rex vetaretur pro iis pronuntiare, quibus jus ad bona illa eſſe cognoſceret? reſpondit Concilium, juramenti ſanctitatem haudquaquam patrocinari ſceleri, nec eſſe vinculum iniquitatis. Religionis eſſe officium, oppreſſis ſecundum jura & merita cauſæ adminiſtrare juſtitiam.

ʃ. XVI.

Canones Concilii Toletani XVI. anno 693.

Voluntate ejusdem Regis *Egicæ* convenerunt Epiſcopi 61. à quibus eſt præmiſſa prolixa profeſſio fidei, in qua ad Juliani Tole- 37.
tani mentem inter alia hæc habentur: *ſicut eſt Catholicum dici, Deum de Deo, lumen de lumine, lucem de luce, ita veræ fidei eſt proba aſſertio, voluntatem dici de voluntate, ſicut ſapientiam de ſapientia, eſſentiam de eſſen-*

tia : & veluti Deus pater genuit filium Deum, ita pater voluntas genuit filium voluntatem.

Quæ Concilii verba intelligenda ſunt eo ſenſu, quem Innocentius III. cum Concilio Generali Lateranenſi expreſſit *cap. damnamus* 2. *de ſumma Trinitate & fide Cath.* ibi : *illa Res* (ſubſtantia Divina) *non eſt generans, nec genita, nec procedens, ſed eſt Pater, qui generat, & Filius, qui gignitur, & Spiritus ſanctus, qui procedit, ut diſtinctiones ſint in Perſonis, & unitas in natura. Licet igitur alius ſit Pater, alius Filius, alius Spiritus ſanctus; non tamen aliud; ſed id, quod eſt Pater, eſt Filius, & Spiritus ſanctus, idem omnino : ut ſecundum catholicam & orthodoxam fidem conſubſtantiales credantur. Pater enim ab æterno Filium generando ſuam ſubſtantiam ei dedit &c.*

Adeoque etiam voluntatem ſuam abſolutam Pater communicat Filio, & uterque Spiritui ſancto : non quod voluntas generet voluntatem, aut ſapientia ſapientiam : ſed Pater, qui eſt voluntas & ſapientia, generat Filium, & generando communicat Filio voluntatem, ſapientiam, totamque indiviſam ſubſtantiam Divinam, cum omnibus attributis & perfectionibus abſolutis, & uterque Spiritui ſancto; ſolis prædicatis Perſonarum notionalibus ac relativis non communicatis.

Quod autem Julianus Toletanus dixerat, Chriſtum conſtare tribus ſubſtantiis, id ipſe explicavit in ſuo Apologetico de ſubſtantia Divina, de ſubſtantia animæ humanæ, & ſubſtantia veri corporis humani.

Fidei profeſſioni Patres Toletani 10. canones ſubjungunt, quibus conſentiente Rege Egica ſtatuunt, Judæis vere converſis remittenda tributa, quæ Judæis per leges erant impoſita. Auxilio etiam potentiæ ſæcularis extirpandas penitus idololatriæ & ſuperſtitionis reliquias.

In Clericos Sodomitas ſtatuta pœna depoſitionis & perpetui exilii : in alios ejusdem nefandi criminis reos excommunicatio, verbera, decalvatio, ac perpetuum exilium. (*Plurimum enim, ut Synodus ingemiſcit hæc abominanda peſtis invaluerat*)

Ne uni Clerico plures Eccleſiæ conferantur : corriguntur Sacerdotes, qui panis uſitati fruſtulum de menſa communi ſumebant & in ſacrificio Miſſæ offerebant. Decernitur igitur, ut panis ſit *integer, nitidus, ſtudio præparatus, nec grandis.* Præceptum, ut pro Regis, filiorum, nepotumque ejus ſalute, ad omnia templa quot diebus fiat oratio ex certa precationis formula.

De-

Denique in hoc Concilio depoſitus, & privatione omnium bonorum, atque perpetuo exilio damnatus eſt *Sisbertus*, Toletanus poſt Julianum Epiſcopus, ob crimen Majeſtatis, in Regem commiſſum. Dirisque omnibus Chriſtiano ritu devoti, qui adverſus Regem, ac Regnum turbas aut ſeditiones cierent. (*plena videlicet tunc temporis erat Hiſpania conjurationibus, conſpirationibus, ac proditionibus, quibus gens infauſta exitio ſuo præludebat.*

In locum deinde Sisberti depoſiti ad Toletanum Epiſcopatum translatus eſt Felix, Hiſpalenſis Eccleſiæ Antiſtes, cum cleri populique conſenſu: Fauſtinus vero a Bracarenſi ad Hiſpalenſem ſedem. Unde illo ſæculo ſedes Apoſtolica non videtur ſibi in Hiſpania reſervaſſe translationem ſedium Epiſcopalium, ſed eam poteſtatem relictam fuiſſe Conciliis Nationalibus, ac Provincialibus.

§. XVII.

Canones Concilii Toletani XVII. anno 694.

Poſtremum hoc fuit ante Hiſpaniæ ruinam Toletanum Concilium ejusdem Regis *Egicæ* voluntate congregatum. In quo tamen non 38.
poterant, ſicut alias conſueverant, comparere Galliæ Gothicæ ſeu Provinciæ Narbonenſis Epiſcopi, tum ob peſtem graſſantem, tum ob bella, quibus Franci Hiſpanicas ditiones impetiverant. Octo ſanciti canones, quibus placuit.

1. Ut primis tribus diebus in Conciliis, nullo præſente laico, ea tantum ſtatuerentur, quæ ad fidei & Eccleſiæ diſciplinam pertinerent.

2. Ut baptiſteria, per quadrageſimam clauſa, die cœnæ Domini aperirentur.

3. Ut eodem Antiſtites ablutionem pedum celebrarent.

4. Excommunicantur, qui vaſa ſacra inhonorant.

5. Damnantur, qui Miſſas, pro requie defunctorum aſſignatas, celebrant pro vivis, ut citius moriantur.

6. Singulis menſibus exomologeſes & Litaniæ perſolvantur, pro Eccleſia, Rege, populo, avertenda ira Divina.

7. Cavetur incolumitati Cixilonis Reginæ (quamvis repudiatæ) & filiorum Regis in caſum, quo Rex moriretur.

8. Judæi æternæ ſervituti, publicatis eorum bonis, addicuntur. Filii ſeptennes, a Judæis abſtracti, Chriſtianis educandi traduntur.

Nota. De Judæis Rex ipſe Egica ad Concilium retulerat, oblato libello conqueſtus, quod prodendæ Hiſpaniæ conſilia cum Judæis Africanis communicarint; eamque machinationem per totam Hiſpaniam ſerpſiſſe.

§. XVIII.

De Conciliabulo Toletano & Hiſpaniæ ruina.

39. Tot Concilia Toletana, pie ſanćteque hactenus celebrata, prohibere non poterant, quo minus res Hiſpaniæ ad interitum properarent. Equidem jam ante factiones Procerum impellebant in præcipitium: at ſuſtinuerat utcumque rerum molem probitas priorum Regum; donec ultimorum duorum Regum, gentisque ſcelera cœleſtes iras in vindictam provocarent.

Et *Witiza* quidem, ab Egica patre in ſocietatem regni vocatus, premebat utcumque ſceleratam indolem, vivente patre, ſed eo fatis defuncto, totum ſe palam exhibuit, crudelitatis, impietatis, libidinis, ſcelerumque omnium monſtrum.

Nec ſatis erat, ſe eſſe turpem, obſcœno Principi, niſi & alios faceret. Concubinarum gregem aluit, & ut ſubditi exemplum Regis ſequerentur, legem tulit, ne Eccleſiaſticis quidem perſonis ea lege exceptis. Quam ea res gentis corruptionem traxerit, facile æſtimari poteſt; cum generis humani vitio potentius ad malum ſit exemplum ac mandatum ducis, quam ad honeſtatis & arduæ virtutis decus: præſertim ubi jam alias male vivendi conſuetudo invaluerit.

Altera lege Romani Pontificis, cujus auſpiciis hactenus religio ſteterat, & Gothicæ res auctæ, & bonis omnibus amplificatæ erant authoritatem ſacram in Hiſpaniam abrogavit. Atque ut nihil ad impietatem deeſſet, utramque legem (legis, inquam, portentum) communi populi conſenſu firmari curavit.

Convocavit proin Toletum Epiſcopos: qui aut ipſi etiam jam corrupti, aut ſcelerum licentia pellecti, aut timore perculſi, canes muti, pro grege latrare non audebant, aut denique quibus mens cordatior, regia impietate dominante non ſunt auditi. Certe eo in Conciliabulo nihil actum more Majorum, aut lege Patrum. Priſcæ etiam ſanctiones, contra Judæos latæ, aboleri juſſæ, ne videlicet ulla deeſſet occaſio contaminandis provinciis, & in ſupremam ruinam impellendis.

Hanc ut ſuſpenderet Witiza, crudelitatem in auxilium vocavit.

Super-

Superſtites erant duo Regis Chindaſvinthi filii, Reccesvinthi fratres. *Theofredus* Roderici pater, & *Favila*, ex quo natus *Pelagius* (magna in Hiſpania tum ad ruinam, tum ad reſtaurationem nomina) Theofredum oculis privavit tyrannus, Favilam vita: filiis eorum Roderico & Pelagio fuga elapſis.

Cumque humanus cruor ſatiare non poſſet ſæviendi ſitim, furorem convertit in urbes, quas per omnem ferme Hiſpaniam mænibus ac munimentis nudavit. Adeo nempe tyranni, ubi ſemel pravitas eorum animos occupavit, vel ipſa præſidia metuunt; & quos neque pudor a turpitudine, neque metus ab immanitate, neque a temeritate ratio revocat, ii, dum propriæ ſecuritati providere conantur, majori periculo metuque implicantur.

Supererant quidem aliqui priſci moris Sacerdotes, qui ægris oculis intuebantur tantas patriæ calamitates, & majores adhuc formidabant; ſed vel hiſcere crimen habebatur; præſertim ubi *Sinderedus*, Toletanus Præſul, fidelis ſcelerum adminiſter, omni ſuppliciorum genere vexaret, qui tantis ruinis obviam ire contenderent.

Decem annos ſolium contaminavit Witiza, & regnum attrivit; cum morte abreptus, duos filios reliquit Ebam & Siſebutum: quibus infauſtæ memoriæ pater nocuit.

Illis igitur prætermiſſis *Rodericus* Theofredi exoculati filius, Chindaſvinthi Regis nepos, Procerum ſuffragio auctoratus throno lacerati regni collegit reliquias: Princeps in quo inſignes equidem regiæ dotes lucerent, ſed quas majora vitia obſcurarent. Præterea ea erat regni facies, qua calamitoſam magis oculis animoque ſubjicere non poſſis; urbes propugnaculis nudatæ, provinciæ in factiones ſciſſæ, Proceres, ut, quod ajunt, in turbido piſcentur, perfidi: Gothicum illud invictum robur luxuria, otio, mollique vita adeo enervatum, ut orbis illi domitores, ut ſeditionibus & perfidiæ apti, ita defendendæ patriæ jam eſſent impares, cuivis facile hoſtium incurſioni ceſſuri.

Huic occaſionem, ſupremæque gentis cladi complementum dedit Regis Roderici ſtuprum, illatum *Cavæ*, regio de gynecæo virgini. Pater hujus erat *Julianus* Comes, Egicæ Regis gener, qui Africæ Tingitanæ (quo eo uſque Gothis parebat) & illi Hiſpaniæ parti, quæ adjacet freto Herculeo (Gaditanum hodie vocant) præfectus fuerat, potentia tanta, ut cum quovis ex Hiſpaniæ Proceribus poſſet conferri. Eratque hoc ipſo tempore à Rege de rebus magnis legatus in Africam.

Huic patri ſuo Juliano Cava filia in Africam ſcripſit epiſtolam de illato ſibi à Rege Roderico ſtupro. Quare Julianus, jam alias

tacite Regi offenſus, molitusque proditionem, cum Witizæ filiis, qui Rodericum fugientes, jam antea in Africa ſibi exilium elegerant, aliisque, quos Regi inimicos noverat, conjurat, ac Saracenos in Africa ad bellum Hiſpaniæ inferendum ſollicitat: quo in ſtatu res Hiſpaniæ ſint, aperit: celeritate regnum totum, munimentis nudum, milite vacuum, civibus enerve fulminis inſtar invadi ac proſterni poſſe.

Nec reſpuebat occaſionem oblatam *Muza*, Africæ Præfectus. Re igitur prius cum *Miramamolino*, qui univerſæ Saracenorum genti imperabat, communicata, paucas primum, ad tentandam Juliani fidem copias in Hiſpaniæ fines mittit; quibus cum nemo obſiſteret, plures expedit, ac regias cohortes male inſtructas fundit.

Tum vero Rex totam Hiſpaniam evocat, ac prælio ingenti funditur a Saracenis; poſtquam in ipſo pugnæ ardore proditores Hiſpani ſuis cum cohortibus ad hoſtem tranſiere, & populares ſuos inopinato ſunt aggreſſi.

Unum hoc prælium & caſtra, & impedimenta, quin totam Hiſpaniam abſtulit. Ibi Gothorum nomen extinctum, ibi virtus bellica, ibi præteriti temporis fama, ibi ſpes futuri deleta: imperiumque, quod trecentis amplius annis ſteterat, a barbara gente ſuppreſſum: vindicante videlicet ultore cœlo tot gentis infanda ſcelera.

Rodericus Rex fuga elapſus, nusquam amplius poſtea comparuit. Hiſpani, qui in acie non ceciderant, ex fuga collecti, altero prælio victi, fugatique, in latibulis, atque Aſturiæ, Cantabriæque montibus ſalutem quæſiere.

Tum vero per totam Hiſpaniam, Luſitaniam, quin & Galliam Gothicam Maurorum arma circumlata, urbibus aut fuga civium, aut deditione, aut vi, aut proditione captis: nihilque erat tam ſacrum ſanctumque, in quod non immani feritate ac tyrannide graſſaretur barbari Victoris licentia: donec e favillis conflagrantis patriæ novus exurgeret Phœnix *Pelagius*, qui, alter velut Deucalion reſtauraret orbem Hiſpanum, & regium Gothorum ſanguinem propagaret; laborante poſteritate per ſeptingentos & ultra annos, ut colligeret, quod una procella disjecerat.

De

De Conciliis Angliæ

SÆCULI VII.

§. I.

Prænotanda de ſtatu Politico.

Extremas illas Europæ ad Occidentem Inſulas variæ olim incolebant gentes, Britanni præſertim, Hiberni, Scoti & Picti (qui ultimi ad ſeptentrionalem Scotiæ oram conſederant) variisque, ut finitimos inter populos fieri conſuevit, bellis inter ſe erant commiſſi: donec ab exteris etiam gentibus fuerant invaſi. 40. Sub Romanis.

Et primus quidem, ſubacta Gallia, in Britanniam cum claſſe hoſtili trajeciſſe legitur Julius Cæſar; qui eam partem, quæ Anglia hodie dicitur, Romano ſubjecit imperio. Cum autem poſtmodum Britanni jugum excuterent, Claudius Imperator per Plautium eos rurſus coërcuit, dictus propterea *Britannicus*, quo nomine etiam inſignivit ſuum filium.

Adrianus dein Imperator, ut Britanniam adverſus Scotorum Pictorumque, quos ſubigere Romani nunquam potuerant, incurſiones defenderet, murum octoginta paſſuum millibus longum erexit, labeſcente jam Romana fortitudine; quæ ante pro muro ſteterat.

Sæculo quinto Romani inſulam omnino deſeruerunt. Cumque dein Britanni a Scotis & Pictis rurſus invaderentur, *Anglos*, Saxoniæ populum, in auxilium vocarunt. Hi Britanniam ingreſſi circa medium ſæculi quinti, Scotos quidem ex ea fugarunt, ſed regionis amœnitate retenti, factique ex amicis hoſtes, arma in Britannos verterunt, atque Britanniam in poteſtatem ſuam redegerunt, *Angliam* exinde ab eorum nomine apellatam.

Sub initium ſexti ſæculi Anglo-Saxones heptarchiam, ſeu ſeptemplex regnum in Anglia erexerunt; non quidem inſtituta communi aliqua diviſione, ſed manu armata, vindicantibus ſibi proprium ſeptem Saxonicis Ducibus, quantum quisque terrarum abripere poterat, regiumque nomen ſibi imponentibus.

Atque hac ratione enata ſunt regna, *Cantiorum* ſeu *Cantii*, in quo Cantuaria, Angliæ Metropolitana. *Eſſexiæ*, ſeu *Saxoniæ Orientalis*; in qua Londinum, omnium caput. *Suſſexiæ*, ſeu *Saxoniæ Auſtralis*; in qua Ciceſtria, regni olim ſedes. *Weſtſexiæ*, ſeu 41. Heptarchia.

Saxo-

Saxoniæ Occidentalis ; in qua Vintonia, a pluribus conciliis celebris. *Oſt-Angliæ* ſeu *Angliæ Orientalis*: In qua Cantabrigia, nobile ſcientiarum emporium. *Merciæ* ſeu *Angliæ Mediæ* : in qua Oxonium, pariter famoſiſſima Academia celebre. Denique *Northumbriæ* : in qua eminent Eboracum, præcipua poſt Londinum Angliæ civitas, Archiepiſcopatu celebris : qui ſæpius cum Cantuarienſi de Primatu certavit.

42. Reges Cantii. In his igitur ſeptem provinciis (quarum diviſio remanſit, etiam poſtquam ſub Egberto, Weſtſaxonum Rege ; omnes in unum regnum coaluerant) ſeptem Reguli Saxones regnare cœperunt, ſed magna inter ſe diſcordia ; cum alter alterum excutere niteretur. Britanni vero, antiqui incolæ, in *Chambriam*, ſeu *Walliam* ſunt rejecti, quam de ſe ſatis obſcuram, titulus Principis Regii poſtmodum nobilitavit.

Quintus Cantiorum Rex fuit *Ethelbertus*, qui ducta in uxorem Bertha, regio Francorum ſanguine prognata, Principe apprime Catholica ſanctiſſimos viros *Auguſtinum* & *Mellitum*, ex ordine S. Benedicti, à Gregorio M. Papa in Angliam miſſos, benevole excepit, atque ab iis fidem & baptiſmum accepit, ſequente exemplum magna populi multitudine. Translata dein per S. Gregorium Papam Archiepiſcopali ſede Londino Doroverniam ſeu Cantuariam, Auguſtinus primus factus eſt Cantuarienſis Archiepiſcopus, Mellitus vero Londinenſis Epiſcopus, ſub initium Sæculi VII.

Ethelbertus vero religionis ſuſceptæ ſe dedens officiis, Cantuariæ SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, Londini S. Pauli, Roceſtriæ S. Andreæ cultui Baſilicas excitavit. Datisque ſanctiſſimis legibus pientiſſime obiit, in ſanctorum numerum relatus.

Edbaldus ejus filius ad idola primo impie deſcivit. At converſus ſanctam religionem coluit : eo etiam memoria digniſſimus, quod filium reliquerit *Ercombertum*, Regem pientiſſimum, qui omnia, quæ ſupererant, gentilium fana evertit, & idola contrivit. Sororem habuit *Ethelredam* Cœnobii Antiſtitem ſanctiſſimam, conjugem *Sexburgam*, aliasque perſonas propinquas, non minus ſanctimoniæ laude florentes. Sub Lothario ejus filio celebratum eſt Concilium Cantuarienſe, Nationale totius Angliæ, cujus canones poſtea referemus.

Tandem in pronepotibus Ercomberti defecit Regum Cantii ſanguis. Decurſisque dein levi ſaltu aliquot capitibus, corona reſedit in *Egberto* Weſtſaxonum Rege, qui capto Baldreto, Rege umbratili, Cantii regnum ſuo univit.

Reg-

Regnum *Orientalium Saxonum* fundavit *Erchenvinus*. *Sibertum*, tertium eorundem Regem cum ſubditis convertit Mellitus. At filii illius in idololatriam rurſus ſunt prolapſi. *Sigibertus* Rex ad ſacra Chriſtiana rediit, opera Ceddæ viri ſanctiſſimi, qui, ut teſtatur Beda *lib.* 3. *Hiſt. Eccleſ. gentis Anglorum cap.* 20. mortem violentam ei prædixit, quod in domo Comitis excommunicati pranſus eſſet. *Sebba* & *Offa* Reges, poſita corona, Monaſticam vitam ſunt profeſſi, & ſanctimoniæ fama celebres obierunt. Poſt Offam regnum accepit *Sethredus*; eo mox dejectus ab *Egberto* Weſt-Saxonum Rege. 43. Sax Orient.

Auſtralium Saxonum regnum, cœptum ab *Ella* Saxone, ſex tantum Reges habuit. Eorum tertius *Ethelvachius* à *S. Wilfrido*, Epiſcopo Chriſtianis ſacris cum gente illa eſt initiatus anno 681. ſub *Altinio* ultimo Rege everſum eſt hoc regnum ab *Ina* Weſt-Saxonum Rege. Et Auſtralium.

Oſt-Angliæ, ſeu *Angliæ Orientalis* primus Rex fuit *Uffa*. Tertius *Reduvaldus*, qui primus baptizatus, in eodem templo altare, vero Numini ſacratum, cum impia idolorum ara conjunxit. At emendavit patris ſcelus *Carpualdus* filius, ex integro Chriſto aſſertus: gentemque ſuam ad eundem convertere omni ope allaborans. Occiſus propterea ab homine gentili, chriſtianæ veritatis Martyr. Quodque opus cœperat, perfecit *Sigbertus* frater, conſiliis Felicis Epiſcopi: utque Chriſtianis inſtitutis gens imbueretur eruditius, Cantabrigienſi ſcholæ initium dedit, anno 630. denique vitam Regalem cum Monaſtica, hancque cum regno cœleſti commutavit. *Annas*, ejus ſucceſſor, tres filias nactus eſt, Edelburgam, Sexburgam, & Ethelredam, ſacris poſt mortem honoribus cultas: inclareſcente non minus ſanctitatis laude *Ethelredo* nepote, perfide occiſo ab Offa, Merciorum Rege. Abſorptum denique & hoc regnum à Saxonibus Occidentalibus. 44. Oſt-Angliæ.

Regnum *Merciorum*, à *Vibba*, fundatum, propagavit *Penda*, primus illius gentis Rex Chriſtianus, tribus ſororibus clarus, in ſanctarum virginum numerum relatis. Filii quoque ejus nepotesque religionem orthodoxam inſigniter promoverunt. *Offa* Rex, Romam peregrinatus Regnum ſuum ſedi Apoſtolicæ vectigale fecit. Tandem & ipſum cum Weſt-Saxonico coaluit. Et Merciorum.

In *Northumbria* primus regium nomen aſſumpſit *Idas* ſæculo 6. cui ſucceſſit *Alla*; ſub quo pueri aliquot, forma eleganti, ex Anglia Romam profecti, animi commiſerationem Gregorio M. moviſſe ſcribuntur, & ad mittendos eo Apoſtolicos viros occaſionem de- 45. Northumbriæ.

diſſe. *Edvinus*, Allæ filius, ab exilio revocatus ad thronum, primus Northumbriæ Regum Chriſtianus, anno 627. ope *Paulini* Epiſcopi, cum tota gente converſus. Creatus Paulinus ab Honorio I. Eboracenſis Archiepiſcopus, miſſo pallio, eminentioris poteſtatis inſigni. *S. Oſwaldus* Rex, victis hoſtibus ope S. Crucis, religionem magno zelo propagavit: cultus poſt mortem ab Eccleſia inter cœlites. Sub Oſuvio vehementer agitata eſt controverſia de tempore celebrandi paſchatis. *Cleolulphus*, cui venerabilis Beda hiſtoriam ſuam Eccleſiaſticam dedicavit, regno abdicato vitam Monaſticam ſub Regula S. Benedicti eſt profeſſus. Tandem & hoc Regnum ad *Egbertum* Weſt-Saxoniæ regem eſt devolutum.

Et Weſt-Sax. Occidentalium Saxonum, Weſt-Saxiæ Regnum auſpicatus eſt *Cerdielus* ſæculo 6. ſub ejus pronepote *Cinegislo* ad Romanam Eccleſiam adductum. Rex *Ceduvalla* Romam ad limina SS. Apoſtolorum Petri & Pauli profectus, à Sergio Pontifice eſt baptizatus. Ejus ſucceſſor *Inas*, victo Aldinio, Auſtralium Saxonum regno finem impoſuit, regnum ſuum ſummo Pontifici vectigale fecit, argenteo nummo ſingulis domibus impoſito. Qui nummus *denarius S. Petri* deinceps eſt appellatus. Leges etiam ſanctiſſimas tulit, Epiſcoporum conſilio, obſervandos videlicet Eccleſiaſticos canones, & diſciplinam. Judicia recto ordine inſtituenda, conjugia legitime celebranda. Decimas Eccleſiæ feſto S. Martini ſolvendas. Servandam immunitatem Eccleſiarum. Denique Romam profectus Rex ſanctiſſimus habitum Religioſum induit; *Ethelburga* Regina pariter monaſterium ingreſſa. *Brithricus Egbertum*, Regii ſanguinis Principem in Galliam expulit. Qui tamen poſt mortem tyranni ad avitum regnum regreſſus, everſa heptarchia, totam Angliam ſub unum imperium collegit.

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus in Anglia ſæc. VII.

46. Wigornienſe. Sub ipſum ſæculi initium ab Auguſtino, primo Doroberniæ ſeu Cantuariæ Archi-Epiſcopo, Ethelberti Regis ope convocata eſt Synodus *Wigornienſis*, præſentibus, præter Auguſtinum ejusque Romanum clerum, Epiſcopis ſeptem, & Doctoribus plurimis Britannicis. Tria in ea Auguſtinus propoſuit. 1. ut paſcha tempore, in Eccleſia reliqua conſueto, celebrent. 2. ut baptiſmum ſecundum

cundum ritum Eccleſiæ Romanæ adminiſtrent. 3. ut genti Anglorum verbum Domini juncta opera prædicent. At miraculo etiam, in cæco ſanando coram illis patrato, obtineri tunc (ut ante inſinuatum) ab Anglis nihil poterat.

Quarto poſt anno idem S. Auguſtinus, præſente Rege Ethelberto, clero & populo, Cantuariæ alterum celebravit conventum: in quo accepit pallium, ſibi transmiſſum à S. Gregorio M. & Apoſtolicis inſignibus in ſede ſua eſt inveſtitus. Rex vero, edito diplomate, confirmavit Monaſterium SS. Petri & Pauli, quod Auguſtinus prope Cantuariam fundaverat; quoque omnium primum erat inter Anglo-Saxones.

Cum poſt mortem S. Ethelberti Eadbaldus, ejus filius ad idola rediret. Anglique idololatræ perſequerentur Eccleſiam, poſt mortem Auguſtini ejus ſocii, Laurentius Archiepiſcopus Cantuarienſis, Mellitus Epiſcopus Londinenſis, & Juſtus Roffenſis, Cantii Concilium habuerunt, in quo decreverunt, Angliam deſerere, & alibi operam ſuam melius ponere. Illis igitur viris Apoſtolicis, ac ſanctiſſimis Epiſcopis in Galliam demigrantibus, eclipſin paſſa aſt Anglicana Eccleſia: donec revocatis tantis luminibus, ſplendorem reduceret.

Anno 664. cum controverſia paſchalis recrudeſceret, Scotis, 47.
Angliſque mori ſuo, quo quandoque decima quarta luna (ſi in illam Pharenſe.
Dominica incideret) paſcha celebrabant, mordicus inhærentibus, indicta eſt *Synodus Pharenſis*; in qua acerrime diſputatum eſt à Wilfrido Abbate, Eboracenſi poſtea Archiepiſcopo, & Colmanno Lindisfarnenſi Epiſcopo, præſente etiam Rege Oswio; qui cum audiſſet, dixiſſe Chriſtum ad Petrum: *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam: & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam: & tibi dabo claves regni cœlorum*, interrogavit; verene Chriſtus hæc ad Petrum dixerit? cumque utraque duſputantium pars id affirmaret, repoſuit Rex, ſe igitur paſcha celebraturum ſecundum morem, a Petro illo traditum, cui claves regni cœlorum ſint commiſſæ. Utinam cum hoc Rege recentiores Angli loquerentur!

Ad inducendam porro per totam Angliam majorem Eccleſiaſticæ diſciplinæ conformitatem, anno 673. Lothari Cantiorum Regis tempore, celebratum eſt *Concilium Herudfordienſe*, Nationale totius Angliæ, utpote cui præſentes erant Merciorum, Northumbrorum, Cantiorum, Orientalium & Occidentalium Anglorum 48. Herudfordienſe.

 Epi-

Epiſcopi, Præſide Theodoro, Cantuariæ Archiepiſcopo: decem in eo promulgati canones, quibus ſtatuitur.

1. Ut paſcha ab omnibus eodem die celebretur: nempe Dominica proxima poſt plenilunium menſis primi.

2. Ut nullus Epiſcopus alterius fines invadat.

3. Ut Epiſcopi non ſint moleſti Monaſteriis, nec res eorum uſurpent.

4. Ut Monachi ad aliud monaſterium non tranſeant ſine licentia Abbatis.

5. Ut clerici diligenter reſideant in ſua Eccleſia.

6. Ut peregrini non fungantur officio ſacerdotali ſine cônſenſu Epiſcopi diœceſis, in qua verſantur.

7. Ut bis quot annis cogatur Synodus.

8. Ut inter Epiſcopos obſervetur prioritas conſecrationis.

9. Ut creſcenti fidelium numero plures in Anglia conſecrentur Epiſcopi.

10. Ut conjugium legitime contrahatur; utque indiſſolubile ſit, *excepta fornicationis cauſa.*

Nota. Concilia aliqua particularia, uti etiam hoc ipſum Anglicanum, errarunt, dum matrimonium conſummatum propter fornicationem diſſolvi poſſe quoad vinculum putarunt, non ſatis intelligentes verba Evangelii. Non dicunt illa, propter fornicationis alterius conjugum matrimonium diſſolvi quoad vinculum, ſeu ita, ut pars innocens aliud inire matrimonium poſſit, vivente conjuge: ſed ita ſunt intelligenda, ut dicant, propter fornicationem conjugis poſſe partem innocentem petere divortium perpetuum, ſeu ſeparationem quoad thorum & cohabitationem manente uſque ad alterutrius mortem conjugii vinculo: ut docet Apoſtolus, & Tridentinum explicat.

49. Hetfeldæ. Cum ſexta Generalis Synodus Conſtantinopoli eſſet habenda, contra Monothelitas, particularia in Occidentis provinciis Concilia ſunt inſtituta, ut eorum placita per Legatos ad Synodum Oecumenicam mitterentur. Quare etiam Nationis Anglicæ Concilium Theodorus, Cantuarienſis Archiepiſcopus, totiusque Inſulæ Primas anno 680. *Hetfeldæ* celebravit. Rejecta in hoc Eutychianorum, & Monothelitarum hæreſi, emiſſa eſt orthodoxa profeſſio fidei: recepti etiam quinque Generalis Synodi, qui ad id uſque tempus fuerant habiti: una cum Synodo Romana, ſub Martino I. contra Monothelitas celebrata.

Concilium Berghamſtedenſe, Præſente Withredo, Cantiorum Rege, ſub Bertualdo Cantuarienſi anno 697. celebratum, complures edidit canones, quibus decernitur: Eccleſia libera eſto; fruitorque ſuis judiciis, & reditibus. Pœnæ canonicæ & civiles adulteris irrogantor. Si quis ſervo ſuo die jejunii carnem dederit comedendam, dominium in ſervum amittito. Epiſcopi & Regis verbum, etiam absque juramento, irrefragabile eſto. Sacerdos vero ſe purgato coram altari, dicendo: *veritatem dico in Chriſto, non mentior.* Si quis aliquem ex clientela Epiſcopi accuſat, Eccleſiaſtici fori eſto judicium. Sub idem ferme tempus *Concilium Becanceldenſe*, auctore Withredo Cantii Rege præſente, decrevit, ut Eccleſiæ ſint liberæ ab omni tributo, & exactione ſæculari, earumque res a laicorum jure & injuria eximantur. 50. Bergham.

Theodorus Archiepiſcopus complura edidit capitularia, in quibus Græcæ ac Romanæ Eccleſiæ diſciplinam exponit, ut videre eſt initio tomi octavi Conciliorum editionis Venetæ. *Ina* etiam Saxonum Occidentalium Rex in conventu Prælatorum ac Procerum leges tulit de cenſu Eccleſiæ ſolvendo, de immunitate Eccleſiarum, de juſtis nuptiis, rectis judiciis, moribus populi &c.

CAPUT VIII.

De Conciliis

SÆCULI VIII.

Immani tyrannide in Eccleſiam Chriſti, præſertim in Oriente, furebant hoc Sæculo Iconoclaſtæ, præferentibus impietati vexillum lum ſex omnino Imperatoribus. Lætior in Occidente Eccleſiæ facies, ſparſo per Apoſtolicos viros ſalubri ſemente, magis ſemper magisque efflorescens; præſertim in Germania. In qua proſtrati ſunt a Carolo illo Magno Saxones, ut ad veræ fidei decus felicius ſurgerent. In Anglia etiam ad exſcindendas ſuperſtitionis ethnicæ reliquias laboratum ſtrenue. Hiſpania tamen ſub impio Saracenorum jugo gemebat, vindicantibus lente per arduos reditus poſtliminii jura Hiſpanis Proceribus.

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.

De Conciliis in Cauſa Iconoclaſtarum celebratis.

1. *Leo Iſauricus primus Iconoclaſta.*
2. *Cui reſiſtunt Doctores Studitarum palatii, oſtenduntque cultum imaginum eſſe pium & innocentem,*
3. *Leonis in eos, & S. Germanum furor.*
4. *Greg. II. in Concilio Rom. excommunicat Leonem, & ei tributa pendi prohibet; ſi ſcriptoribus Græcis fides.*
5. *S. Joanni Damaſceno propter defenſionem ſacrarum Imaginum abſciſſa manus prodigioſe reſtituta.*
6. *Concilium Romanum ſub Gregorio III. pro SS. Imaginibus.*
7. *Interitus Leonis Iſauri.*
8. *Copronymi Conciliabulum contra cultum SS. Imaginum.*
9. *A Concilio Gentiliacenſi reprobatum.*
10. *Item a Jeroſolymitano & Romano ſub Stephano IV.*
11. *Copronymi interitus, & Leonis IV. filii impietas.*
12. *Conjux Leonis Irene cultum SS. Imaginum reſtituit.*
13. *Concilium Romanum in cauſa Leonis III. Papæ.*
14. *Recrudeſcit Iconomachia ſub Leone Armeno, Michaële Balbo, & Theophilo.*
15. *Theodora, conjux Theophili, habito Concilio Conſtantinopoli, Imaginum religionem reſtituit.*
16. *Bogor Bulgariæ Rex, cum gente illa converſus ope Imaginis.*
17. *Recentiores Iconoclaſtæ, Petro-Bruiſiani, Henriciani, Waldenſes, Albigenſes, Zwingliani, & Calviniſtæ.*
18. *Obſervatio: an Gregorius II. Leonem Iſaurum privaverit tributorum exactione per Italiam.*

ARTICULUS II.

19. *Canones Concilii Romani ſub Zacharia Papa.*
20. *Canones Concilii Forojulienſis.*
21. *Obſervatio in hæc Concilia de Impedimento criminis.*

ARTICULUS III.

De Conciliis Germaniæ.

22. *De ſtatu Germaniæ Sæc. VIII.*
23. *Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.*
24. *Canones Concilii Francofordienſis.*
25. *De Capitularibus Caroli M.*

ARTICULUS IV.

De Conciliis Galliæ.

26. *De ſtatu Galliæ Sæc. VIII.*
27. *Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.*

ARTICULUS V.

28. *De Conciliis Angliæ.*

ARTICULUS I.

De Conciliis in cauſa Iconoclaſtarum celebratis.

Leo Iſaurus (*Canon* antea dictus) Imperio admotus, atque devictis hoſtibus, præſertim Saracenis, in eo firmatus, primus SS. Imaginibus bellum indixit, ut ſatisfaceret impio promiſſo, quo duobus impoſtoribus Judæis, Imperium ei prædicentibus, fecerat. Cum autem populus ſe opponeret, atque innocentem religionem defenderet, incredibili tyrannide ſævit, in Doctores præcipue *palatii*, quod Conſtantinus M. velut ſeminarium quoddam doctorum virorum ædificaverat, ad perenne, ut ſperabat, litterarum decus.

Cum enim viri iſti doctiſſimi, in parvo velut Concilio Conſtantinopoli, collecti, Imperatori oſtendiſſent, quantum ſit diſcrimen inter idola gentilium, & Chriſtianorum imagines; illa vel coli ut Deos, vel ut repræſentantia Numen aliquod fictum & commentitium: idola ejusmodi prohiberi in primo præcepto decalogi. In imaginibus Chriſtianorum neque agnoſci Numen aliquod ineſſe, aut virtutem aliquam, neque repræſentari confictam aliquam Divinitatem, ſed Chriſtum Dominum, ejusque ſanctos, veneratione dignos, ad quos tanquam prototypa referatur cultus, qui illorum defertur imaginibus. Deum ipſum præcepiſſe, ſuper Arcam, & in templo 2. Reſiſtunt Doctores.

Sa-

Salomonis collocari Angelorum imagines, atque per multa miracula demonſtraſſe, gratum ſibi eſſe innoxium hunc uſum cultumque Imaginum. A SS. Patribus multis encomiis eundem celebratum, atque a tota Eccleſia jam inde ab Apoſtolorum tempore receptum, licet perſecutionum gentilium tempore fuerit rarior. Quodſi denique S. Scriptura complura, & rationis, & ſenſus expertia, ut ſacros libros, ſacra vaſa, Arcam, templum Propitiatorium, ſepulchrum Domini, veneratione digna, atque ſcabellum pedum adorandum nobis proponat, propter relationem, quam habent ad Deum, cur non etiam Chriſti, Deiparæ, ſanctorumque Dei Imagines cultu inferiore propter ſanctiſſima, quæ nobis per illas exhibentur, prototypa poſſint honorari, aut Chriſtus ipſe Deus ac Dominus noſter coram ejus imagine adorari, & ſanctiſſima ejus Mater, reliquique ſancti in ſuis iconibus condecente veneratione affici? hunc cultum tantum abeſſe ab idololatria, quantum idolum à Chriſti veri Dei imagine.

3. In quos fuit Leo. Hæc, inquam, aliaque cum Doctorum illorum virorum coetus Leoni imperatori demonſtraſſet, ille, ut ſacra eruditione & doctrina vacuus, ita rabie & furore plenus, totum illud doctorum palatium, antiquiſſimam pulcherrimamque optimarum ſcientiarum ſedem, cum inſtructiſſima Bibliotheca, ac viris iſtis doctiſſimis ac religioſiſſimis immani crudelitate juſſit exuri.

Et in S. Germanum. Eundem furorem exercuit in ſanctiſſimum Pariarcham *Germanum*, quem convocato *Conſtantinopolin* anno 730. impio *Conciliabulo* depoſuit, & in exilium relegatum poſtea obtruncari juſſit; ſubſtituto in ejus locum *Anaſtaſio Syncello*, Iconomacho, homine impio.

4. Excommunicatur. Pontifex Gregorius II. poſtquam pluribus litteris & legationibus hunc Leonem fruſtra placare, & ad fidem orthodoxam reducere eſſet conatus, nihilque aliud obtinuiſſet, niſi ut tum per Exarchos, tum per alios immiſſos ſicarios iniquiſſimis vitæ inſidiis ſit appetitus, convocato *Romano Concilio* anno 730. confirmavit cultum SS. imaginum, atque Leonem tanquam hæreticum communione fidelium privavit, eumque porro agnoſcere, aut tributa pendere omni Italiæ prohibuit, (ſi Græcis ſcriptoribus fides eſt adhibenda) icto cum Carolo Martello fœdere, quem Protectorem & conſulem Romanum renuntiavit.

Leo audita Italiæ defectione & anathemate, in ſe vibrato, adhuc altius rugiens, flagris, carceribus, exiliis, cædibus Catholicorum atrociſſime ſævit; exporrecto in alienas etiam terras furore, cui ingenti ſcelere victimam deſtinarunt *S. Joannem Damaſcenum*, ſacrarum Imaginum fortiſſimum doctiſſimumque defenſorem Damaſci tunc Præfectum in Syria.

Cui,

Cui, conficta epiſtola proditionis ab impio Leone accuſato, dextram amputari juſſit Calypha Saracenus, quam tamen, cum coram imagine B. V. oraſſet, dum poſtea dormiret, integram recepit: atque abdicata, quam Calypha Syriæ ei rurſus obtulerat, Præfectura, in Palæſtinam conceſſit, in Monaſterio reliquum vitæ Deo, atque defendendis per doctiſſima ſcripta ſanctis, eorumque imaginibus conſecraturus. 5. Joann. Damaſc.

Dum Syrus iſte in Oriente cauſam Dei Sanctorumque invictiſſime propugnat, Syrus alter in Occidente cauſam eandem ſuſcepit. Is erat *Gregorius III.* qui, cum Leo adverſus omnia monita obduratum pectus oſtentaret, ipſiusque Gregorii legatum in carcerem conjeciſſet, anteceſſoris ſui exemplo convocavit *Romæ Concilium* 93. Epiſcoporum, in Baſilica S. Petri anno 732. celebratum, præſente etiam Senatu populoque Romano. In hoc afferta denuo confirmataque SS. Imaginum religio, dictumque Iconoclaſtis omnibus anathema. 6. Romanum ſ-

Leo furore æſtuans, ut Exarchatum Romamque recuperaret, ingentem claſſem ex Sicilia & Calabria, quæ ſub ejus adhuc gemebant tyrannide, emiſit. At illa tota ventorum turbine conquaſſata, ac fluctibus hauſta interiit. Addita ſubin alia flagella ultricia, fames, peſtes, bella, terræ motus, donec tandem anno 741. obluctantem cœlo animam cum ventris profluvio effudit. 7. Leonis interitus.

Ultra parentis furores, ſcelera, atque impietatem progreſſus filius *Conſtantinus Copronymus*, non tantum contra SS. imagines execrandam exeruit rabiem, verum etiam in cœlum poſuit os ſuum, ejusque beatos Incolas invocari, ac *Sanctos* vocari edicto vetuit. Præcipue vero in B. V. ejus debachata eſt impietas, imo & in ipſum Chriſtum Dominum, quem merum hominem ex Maria natum cum Neſtorio blasphemaverat.

Tantum in ſolio monſtrum non tulit populus; unde abrogato ei Imperio, *Artabasdum* ejus patruelem, Principem Catholicum Imperatorem proclamavit: qui cultum in ſacras imagines plaudentibus bonis mox reſtituit. Et initio quidem proſpere bellum geſſit adverſus Copronymum, tum vero ſæpius cæſus, & expugnata Conſtantinopoli oculis primum, tum etiam vita privatus eſt. 8. Copronymi.

Copronymus vero plus quam barbara crudelitate in urbem captam deſævit. Atque ad pertexendam perſecutionis telam adverſus SS. Icones, *Conciliabulum Conſtantinopolitanum* 338. Epiſcoporum convocavit anno 754. in quo damnati ſunt S. Germanus, S. Joannes Damaſcenus, aliique SS. Imaginum defenſores: ſequentibus Epi-

ſcopis metu perculſis, quo impius Copronymus duceret. Ab eo tempore in deterius lapſæ res Imperii, cæſi à Saracenis & Bulgaris ſæpius exercitus: Exarchatus, Aſtulpho Longobardo extortus, à *Pipino* Rege Francorum, donatus Eccleſiæ, cui tunc præſidebat Stephanus III. fruſtra illum Copronymo repoſcente. Licet miſſa legatione in Galliam *Giſelam* Regis Pipini filiam Leoni ſuo Porphyrogenito Sponſam peteret, Exarchatum in dotem allaturam. Ne autem Religonis diſſidium obicem ponat connubiali fœderi, viſum eſt poſſe illud Concilio convocato dirimi, ad quod ipſe plures Epiſcopos cum ſex Patriciis mitteret.

9. Gentiliacenſe. Placuit Pipino convocari Concilium. Negotio itaque cum Paulo I. Pontifice communicato, indictum fuit anno 766. *Concilium Gentiliacenſe*, Gentiliaci videlicet, prope Pariſios congregatum. Aderant ſex Legati Pontificis, complures Orientales Epiſcopi à Copronymo ſubmiſſi, una cum Germaniæ & Galliæ Epiſcopis. Diſceptatum de duobus Articulis, de cultu SS. Imaginum, & de proceſſione Spiritus S. Nam cum latini Græcis objicerent, quod in cauſa SS. Imaginum à traditione Patrum & Eccleſiæ recederent, Græci viciſſim exprobrabant, quod Latini addendo particulam, *Filioque* Symbolum mutaſſent. Pronunciatum in utroque articulo pro Occidentalibus.

Deciſa hac Religionis controverſia, ad reliquos duos articulos legatis reſpondit Pipinus: & ad primum quidem, Exarchatum, jure belli Longobardis ereptum, ex integro donatum eſſe Pontifici, revocari proin non poſſe. Ad alterum vero: filiam ſuam nolli alteri, niſi Franco & Catholico deſponſandam. At Giſela Chriſtum ſponſum elegit, cui in Monaſterio virginitatem devovit.

Acerbe tulit Copronymus, & hæreſin ſuam a latinis damnatam,
10. Solymitanum. & ſponſam cum cupita dote negatam. Auctaque eſt ira, cum intellexit, in *Concilio Jeroſolymitano* a tribus Orientis Patriarchis, Alexandrino, Antiocheno, ac Hieroſolymitano, eorumque Epiſcopis, Iconoclaſtas pariter eſſe damnatos, ſeque a toto ferme orbe Chriſtiano haberi hæreticum.

& Romanum, Quod, ut adhuc apertius cerneret, Stephanus IV. Pontifex, accepta per legatos Synodali Concilii Jeroſolymitani epiſtola, *Concilium Romanum* anno 769. indixit, communicato cum Carolo & Carolomanno Franciæ Regibus conſilio, qui duodecim Epiſcopos doctiſſimos ad Synodum Romanam miſerunt. Examinata in ea denuo cauſa Imaginum. Demonſtratum inter has & idola diſcrimen: iſta prohiberi, non illas; productæ in medium ſacræ Scripturæ,

turæ, doctrina Patrum, ac perpetua Eccleſiæ traditio : damnatum Conſtantinopolitanum Copronymi conciliabulum, dictum anathema omnibus Iconomachis : confirmataque Synodalis trium Orientis Patriarcharum epiſtola.

Additum fuit à Concilio decretum, ne quis deinceps, qui non eſſet Diaconus aut Presbyter Cardinalis, eligeretur Romanus Pontifex. Occaſionem huic decreto dederat Conſtantinus quidam, quem adhucdum laicum Deſiderius Longobardorum Rex in ſedem Apoſtolicam paulo ante intruſerat.

Copronymus tot fulminibus necdum ſe ipſo factus melior, iram orthodoxorum ſanguine, ac præcipue Monachorum, qui pro veritatem Catholica fortiſſime dimicabant, atrociſſima laniena ſaturare conatus eſt; donec tandem ultricibus flammis maturus, ex temporali incendio, quo ſe conflagrare clamitabat, ad æternum raptus eſt, anno 775. At quis credat, ex radice tam putrida fructum optimum potuiſſe enaſci, *Anthuſam* videlicet, Copronymi filiam, quam virtus ſingularis, vitæque ſanctimonia, in aula corruptiſſima perpetuo conſervata, ſacris aris intulit? 11. Copronymi interitus.

Alia mens erat Leoni IV. patri quam ſorori ſimiliori. Licet enim initio Imperii videretur pie à patre degener; tamen ubi ſpe recuperandæ Italiæ excidit, totum patrem avumque induit, hoc eſt, Iconòclaſtam impium & tyrannum immaniſſimum, etiam in ſuos. In eo duntaxat laudabilior, quod non ultra quinquennium fureret: exurente ſacrilegum verticem corona non ſua, *anno* 780. Leonis impietas.

Gubernaculo admota *Irene*, quam ob imaginum cultum Leo repudiaverat, devictis per duces ſuos hoſtibus externis ad Religionem reſtaurandam animum adjecit, permiſſa primum ejuſdem libertatē, dein pertentatis aulæ Miniſtris, quos ad Concilium Generale pronos invenit, ab *Adriano I.* Papa Conſtantinopolin convocari illud curavit, *Nicæam* inde propter tumultum ab Iconomachis excitatum tranſlatum. Atque in hoc honos, SS. Imaginibus debitus, ex integro eſt vindicatus (*vid. part.* 3. *cap.* 2. *art.* 7.) 12. Irene.

Habitum eſt poſtea Concilium *Francofordienſe*, in quo damnata eſt hæreſis Elipandi, qui cum Neſtorio duos aſſeruit filios Dei in Chriſto, alterum naturalem, ut Deus eſt, alterum adoptivum tantum, ut homo eſt. Videtur etiam in hoc Concilio damnata, memorata paulo ante, Synodus Nicænæ, ex falſo ſuppoſito, ex corruptis actis illius Synodi hauſto, decretum ſcilicet fuiſſe imaginibus cultum latriæ abſolutum, ſoli SS. Trinitati debitum. Unde dici poteſt, non Synodum Nicænam, ſed aliam imaginariam, qualem ex corruptō exemplari, vel in

libris pſeudo-Carolinis deſcriptam habebant, a PP. Francofordienſibus eſſe damnatam. (*vid. Part. III. cap.* 2. *art.* 7. §. 4. & 5.)

Hic obiter ſuſpicienda Joannis Jacobi Hottingeri eruditio, dum referens in ſua *Helv. Hiſt. ad an.* 794. hoc Concilium, *Elipandum* ſcribit fuiſſe Archiepiſcopum *Spoletanum.* Quæ alias ex hac Synodo contra SS. Imagines adducit, abunde ſoluta ſunt *cap.* 2. *art.* 7. *cit.* eandem oſtendit eruditionem paulo ante, ad an. 773. Carolum Calvum etiam vocari *Carolum Magnum* ſcribens. Carolus Calvus in nulla re *magnus* fuit. Sub eo Gallia in ſummas calamitates devenit, ob Normannorum incurſiones, Proceribus pariter inſurgentibus & regnum diſtrahentibus.

Inter hæc *Irene* Catholica equidem, & a religione reſtituta commendanda, at ambitioſa & crudelis, ut ſola regnare poſſet, Orientem miſcuit, filio tandem Conſtantino, qui legitima uxore repudiata, aliam duxerat, proditione capto, & effoſſis oculis barbare interempto.

Petierat ante huic ſponſam Caroli M. filiam. At eo conſilio abrupto, navalem in Italiam miſit exercitum adverſus eundem Carolum, ut a regno Italiæ, quod victo captoque Deſiderio, ultimo Longobardorum Rege, ſibi ſubjecerat, eum depelleret. Verum iſ cæſo Græcorum exercitu, quietam deinceps Italiæ poſſeſſionem habuit, Sicilia duntaxat & Calabria Græcis relicta. Exarchatum vero poſt confectum bellum Longobardicum, confirmata Pipini parentis ſu donatione, novo diplomate jam ante dederat Eccleſiæ, adjectis pluribus aliis Provinciis.

Cum ſubin Leo III. Pontifex a *Paſcali* & *Campulo*, Adriani I præceſſoris ſui nepotibus, crudeliſſime eſſet habitus, atque de graviſſimis criminibus falſo accuſatus, habitum eſt hac de cauſa, præſente Ca-
13. rolo, quem Leo imploraverat, *Romæ Concilium;* quod una voce concla-
Romanum mavit, primam ſedem a nemine, præter Deum, judicari. Quare Le
IV. conſcenſo ambone, ab objectis criminibus juramento ſe purgavit: ſic que cauſa tota finita eſt. Tertio dehinc die, ipſo Chriſti Servatoris Natali, Leo Pontifex in Eccleſia S. Petri coronam Carolo imponens eum, nihil tale exſpectantem, *Imperatorem* renunciavit, acclamante populo Romano, & applaudente.

Irene, quæ filio interfecto, ſola tunc imperabat in Oriente, non tantum non proteſtabatur contra hunc titulum & dignitatem, ſed miſſa legatione Imperatorem Occidentis illum agnovit, quin etiam

ejus

ejus connubium ambivit. Nec abnuebat Carolus, mortua Luitgarde, quarta conjuge, tunc viduus, ſperans, hoc pacto utrumque rurſus conjungi poſſe Imperium. At dum legati ejus venerunt Conſtantinopolim, Irene throno dejecta eſt a Nicephoro. Qui ſibi a Carolo metuens, ejusdem ad Irenem legatis honorem habuit, miſſisque in Franciam ſuis oratoribus, pariter Carolum Imperatorem agnovit, pacisque perpetuæ fœdera cum eo iniit, ſatis gnarus, Græcos jure in Occidentem jam pridem excidiſſe, Francosque amicos magis, quam vicinos habendos eſſe. Eadem fœdera cum Carolo renovavit Michaël Curopolates, Nicephori ſucceſſor. Quod idem poſtea fecit *Leo Armenus*.

At hic Princeps, ab impoſtoribus, ut Leo Iſauricus, ſeductus, 14.
bellum mox contra SS. Imagines atrociter inſtauravit, coacto *Conſtantinopoli conciliabulo*, quo abjecta Nicæna generali Synodo, Copronymi conciliabulum eſt approbatum, relegatis cum Nicephoro Patriarcha ſanctis Epiſcopis. Leo Armenus.

Eadem ferme tyrannis fuit *Michaelis Balbi*, qui miſſa legatione ad Ludovicum Pium pacis fœdera renovari petiit: miſſa ſimul profeſſione ſuæ fidei, quæ Catholica erat, excepto articulo de SS. Imaginibus, quem tamen doloſe ita temperabat, ut diceret, ſe eas tantum prohibuiſſe imagines, quibus populus per adorationem abuſus eſſet. Balbus.

Ludovicus in pacem continuandam facile conſenſit; de fide vero ut reſponderet, *Concilium Pariſiis* ab Epiſcopis celebrari voluit, conſulto prius Eugenio II. ſummo Pontifice. In illo paucorum tantum Prælatorum conventiculo, ad eum fere modum, quo in Concilio Francofordienſi factum, damnatum eſt tam Conciliabulum Copronymi, contra SS. Imagines coactum, quam Synodus Nicæna, pro earum cultu celebrata, ex falſo nempe ſuppoſito, quod putarent, cultum latriæ abſolutum iſtis ab ea Synodo decretum. Quem tamen errorem depoſuerunt, ubi fideliorem Anaſtaſii Bibliothecarii translationem illius Concilii viderunt, & audierunt, illud a Synodo VIII. atque a ſummo Pontifice eſſe approbatum.

Balbus abſtracta a Saracenis Creta, totaque ferme Sicilia, Calabria & Apulia, Imperium lacerum reliquit Theophilo filio, qui dotes præclaros, & virtutes politicas non paucas hæreſi paterna, & immaniſſima crudelitate, quam in cultores imaginum, ac præſertim in pictores earum, ut Lazarum aliosque, exercuit, turpiter fœdavit. Theophilus.

15. Theodora. Conjugem habuit *Theodoram* impenſe Catholicam, ſub cujus tutela reliquit Michaëlem triennem filium adjunctis ei conſiliariis Theoctiſto aulæ, & Manuele militiæ Præfecto: his adjutoribus ut Religionem repararet, *Concilium* Epiſcoporum *Conſtantinopoli* congregandam duxit, ut peſſundata SS. Imaginum Religio in ordinem ſuum reponatur. Videre tunc fuit, pleroſque metu potius Imperatorum, aut eis adulandi gratia factos fuiſſe Iconomachos, quam ex proprii animi ſententia. Mox enim tum lapſi Epiſcopi & Clerici, tum alii paſſim ad antiqua ſacra redierunt. Obſtinationi tamen ſuæ pertinaciter inhæſit Joannes Patriarcha ſpurius. Quapropter à Concilio depoſitus, atque in ejus locum ſuffectus eſt *Methodius*, in pluribus perſecutionibus multarum palmarum heros.

Conſtantinopolitanum.

Approbata dein Synodo Nicæna, SS. Imagines juſſæ reſtitui: pœnitentibus decreta poena; Eccleſiæ, pulſis lupis, reſtitutæ Paſtoribus. Sicque tandem faventibus ſuperis Iconoclaſtarum hæreſis feliciter extincta eſt, ſub annum 841. poſtquam ſub ſex Imperatoribus per annos 120. barbaro furore per Orientem fuerat graſſata.

16. Bulgari converſi. Acceſſit ad cumulum lætitiæ Bulgarorum ea tempeſtate converſio, & quidem ope Imaginis, ultimum præferentis judicium, quam Methodus Monachus Bogori gentis illius ethnicæ *Regi* pinxerat. Hujus enim aſpectu Princeps ille, ut ut alias ferox, ferociumque picturarum amator, adeo eſt perterritus, ut in agnum mutatus, Chriſtianæ legi collum ſubjecerit, tractis exempli tam illuſtris ac doctrinæ virtute ad imitationem ſubditis.

Magna pars tanti operis tam feliciter confecti ad Theodoram pertinet, quæ ſubmiſſis in Bulgariam doctis & piis hominibus negotium mire promovit, tantamque gentis illius venerationem eſt aſſecuta, ut velut filii matrem pace tranquilla & obſequio colerent: qui alias tot Græcos Imperatores viroſque fortiſſimos graviſſimis cladibus toties affecerant: remunerante videlicet, qui ſolet Deo O. M. probitatem fœminæ, quam Mentis ſuæ æternæ decretis in tempore conſummandis delegerat.

17. Recentiores Iconoclaſtæ. Per trecentos deinde & amplius annos ab Iconomachis orbi eſſe quieto licuit, donec anno 1126. Petrus de *Bruis* erecta imaginum ſtrue, flammis, quas ſuccenderat, ipſe eſt exuſtus. Conatus eſt equidem *Henricus* quidam e Magiſtri ſui cineribus excitare rurſus imaginum incendium. At occurrens tempori ingens ille Eccleſiæ pacator, & inſuperabilis hæreſum extinctor, Divus Bernardus, ſurgentem flammam mox compeſcuit

Pro-

Prodierunt ſubin velut ex favilla rurſus in Gallia Waldenſes & Albigenſes, ſpurcum hominum genus, novi orbis incendiarii: & poſt 200. abinde annos Wicleffitæ in Anglia, ſparſo usque in Bohemiam ad Huſſitas exitiali fumo.

Lutherus, quem ex his cineribus Phœnicis inſtar ſurrexiſſe prædicant, intactas cruces ſacrasque imagines reliquit. Quin vindicem profeſſus violati honoris, Carlſtadium novum Iconoclaſtam, ſupra Magiſtrum volentem ſapere Wittenberga omnique Saxonia exegit: ſcripſitque duos contra eundem libros, in quibus Iconomachorum damnat ſpiritum, qui aliud ſpirare neſciat, quam furorem, ſanguinem, lanienam.

At his fulminibus Archi-Didaſcali ſui, tantique, ſi ſuperis placet, collapſi orbis reſtauratoris non territi Zwingliani & Calviniſtæ, novi ciniflones Iconomachi, inimici crucis, ea in ſanctas cruces, ſacrasque imagines patrarunt, quæ Leonum ac Copronymorum laudent manſuetudinem. Utinam pacato tantiſper animo legerent, quæ Concilium Tridentinum, Nicænæ aliarumque Synodorum orthodoxarum inſiſtens veſtigiis, *ſeſſ.* 25. de uſu cultuque SS. Imaginum graviter ac ſapienter ſtatuit; puderet profecto viros cordatos verique amantes religionem innocuam abominando *Idololatriæ* probro apud imperitum vulgus diffamare.

OBSERVATIO.

Dixi ſupra, prohibuiſſe Gregorium II. Pontificem, ne Itali Leoni Iſaurico, Iconomacho obſtinato, tributum eo usque conſuetum penderent, *ſi Græcis ſcriptoribus fides eſt adhibenda.* Nam hoc diſerte 18.
teſtantur Theophanes *ad annum Leonis Iſauri* 13. Zoaras *tom.* 3. *annal.* Cedrenus *tom.* 1. *ad an.* 13. *Leonis.* Quos ſequuntur Sigebertus in *Chron. ad an.* 731. Platina *in vita Greg. II.* Baronius *ad annum* 730. Bellarminus *lib.* 5. *de Rom. Pont. cap.* 8. Peronius; aliique ſcriptores paſſim. Fatenturque id ipſi Proteſtantes, ut Magdeburgenſes *centuria* 8. *cap.* 10. *in vita Gregorii II.*

Nihilominus recentiores Galliæ Critici id negant: ut Boſſvetus *part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 17. Alexander Natalis *in Hiſt. Eccleſ. ſæc.* 8. *Diſſert.* 1. Franciſcus Pagi *in geſt. Greg. II.* & cum antiquiores Latini ſcriptores hac de re ſileant, narrationem eam Græcorum maligno in Romanos animo tribuunt. Verum hæc quæſtio facti non pertinet ad jus Synodale, ſed ad Pontificium.

AR-

ARTICULUS II.

Canones Concilii Romani & Forojulienſis

19. In Concilio *Romano*, ſub Zacharia Papa anno 743. celebrato quindecim pro Eccleſiaſtica diſciplina canones ſunt conditi.

In 1. & 2. arcentur mulieres à domibus ſacrorum Clericorum, ſub pœna depoſitionis ab officio & Ordine.

In 3. vetatur, ne Clerici ſæculari indumento utantur, ſed tunica Sacerdotali induti, & condecenter operti foras prodeant.

In 4. Jubentur Epiſcopi vicini Romæ adeſſe.

In 5. Sub anathemate prohibetur, ne quis *Presbyteram, Diaconam, Nonnam*, aut *Monacham*, vel etiam ſpiritualem commatrem, nefario conjugio ſibi copulare præſumat. (*Presbyteræ & Diaconæ vocabantur, quarum mariti ordinati ſunt Presbyteri vel Diaconi.*

In 6. decernitur, ut conſobrinam, neptem, novercam, fratris uxorem, vel etiam de propria cognatione nullus præſumat conjugio ſibi copulare,

7, anathema dicitur raptoribus virginum aut viduarum.

In 8. anathema dicitur Clericis & Monachis, comam laxantibus.

In 9. anathema dicitur illis, qui Calendis Januarii ſuperſtitioſum gentilitatis ritum ſequuntur, convivandi, & per vicos & plateas cantationes & choros ducendi.

In 10. anathema dicitur Chriſtiano, qui filiam ſuam copulat Judæo, niſi perfecte crediderit, & baptizatus fuerit. Item illi, qui ſervum aut ancillam Judæis vendiderit.

In 11. quater in anno faciendæ ſacræ ordinationes. Non ordinetur Bigamus, aut qui viduam duxit: nec alterius civitatis ſine dimiſſoriis.

In 12. Clerici cauſas ſuas inter ſe coram Epiſcopo agant. Si adverſus Epiſcopum Clericus cauſam habeat, coram vicino Epiſcopo illam agat. Si ibi non conveniatur, ad Apoſtolicam ſedem eant.

In 13. Nullus Sacerdos Miſſam celebret, inixus baculo, aut velato capite.

In 14. Miſſa inchoata abſolvenda ab eo, qui inchoavit.

In 15. Non licere in quarto conſanguinitatis gradu matrimonium contrahere. Clerici cum monialibus non cohabitent.

Con-

Concilii *Forojulienſis*, anno 795. celebrati, primi canones præſcribunt clericis vitæ honeſtatem, & morum integritatem, ut paſtores ſint norma gregis, imo eundem multo antecellant: vitent ſimoniam, ebrietatem, cohabitationem cum fœminis, ne matre quidem & ſorore exceptis, venationem & omnem vitæ licentiam. Abbatem, Presbyterum & Diaconum gradu ſuo dejici vetat, inconſulto Patriarcha Forojulienſi.

Reliqui plerique canones tractant de Matrimonio. Videlicet; prohibentur nuptiæ clandeſtinæ, jubenturque præmitti ſponſalia, cum aliqua dilationis mora inter illa & matrimonium interponenda. Exquirendum ex vicinis & ſenioribus loci, an non ſubſit impedimentum conſanguinitatis, aut affinitatis, matrimonium non contrahendum ſine notitia Sacerdotis proprii illius loci.

Si hoc ordine bona fide procedatur, & nihilominus poſtea impedimentum detegatur, ſeparentur: filii tamen ex talibus nuptiis bona fide contractis, nati, habeantur pro legitimis, & hæreditatis capaces. Si ſeparari nolint, excommunicatione & pœnitentia plectuntor, atque à ſecundis nuptiis prohibentor.

Impuberes matrimonio ne copulantor; neque ætate multum inæquales, ut adulterii præcaveatur periculum.

Qui uxorem fornicationis cauſa dimittit, illa ſuperſtite aliam ne ducat. Adulteræ autem, etiam mortuo marito, ſecundæ nuptiæ interdicuntur, in pœnam criminis.

§. II.

Obſervatio in hæc Concilia de impedimento criminis.

Complura ſæculi hujus Concilia ſtatuerunt varia *impedimenta criminis*, quæ ab Eccleſia univerſali non ſunt recepta, aut poſterioribus canonum ſanctionibus, & conſuetudine ipſa ſunt abrogata. 21.

Sic Concilium Foro Julienſe, paulo ante memoratum, adulteræ abſolute interdicit ſecundis nuptiis, mortuo etiam marito; uti etiam illis, qui detecto impedimento conſanguinitatis nolunt ſeparari.

Concilium Compendienſe *can.* 8. 14. & 15. propter crimen inceſtus pro tota vita videtur lapſis interdicere omne conjugium cum quacunque perſona.

Concilium Vermerienſe can. 2. ait : ſi quis cum *filiaſtra* ſeu privigna ſua fuerit fornicatus, *nec ille*, *nec illa* (privigna) *aliis ſe poterunt conjungere ullo unquam tempore.* Sic etiam *can.* 5. 10. 11. & 12. variis inceſtus criminibus videtur imponi pœna perpetuo abſtinendi ab omni matrimonio, cum quacunque etiam alia perſona.

At ſecundum recentiores canones Pontificios impedimentum criminis non dirimit matrimonium cum alia, quæ non fuit complex criminis. Cum complice autem dirimit matrimonium tantum in quatuor caſibus; nempe 1. in caſu adulterii cum promiſſione futuri matrimonii, facta complici, & ab hac acceptata.

2. In caſu adulterii cum promiſſione matrimonii de præſenti, ſeu attentatione actualis matrimonii cum complice adultera.

3. In caſu adulterii, conjuncti cum conjugicidio, vel machinatione efficaci in mortem conjugis, ab alterutro, vel utroque complice facta, ea intentione, ut cum complice adulterii contrahatur matrimonium.

4. In caſu conjugicidii (ſine adulterio) cum mutua viri & fœminæ conſpiratione in necem conjugis, ac intentione matrimonium inter ſe contrahendi.

Quare ad inducendum impedimentum criminis non ſufficit ſolum adulterium, ſed requiritur inſuper aut promiſſio matrimonii de futuro aut præſenti, aut cædes conjugis, phyſice vel moraliter patrata ab alterutro complice adulterii.

Similiter neque conjugicidium ſolum eſt impedimentum criminis, ſed requiritur inſuper vel adulterium prævium, vel, ſecluſo adulterio, conſpiratio in mortem conjugis, à viro & fœmina facta cum intentione ineundi inter ſe matrimonium. Ut habetur toto titulo *de eo, qui duxit, quam polluit per adulterium.*

Cæterum DD. communiter requirunt, ut adulterium ſit *perfectum*, cum perfecta videlicet copula. Ut ſit *formale*, ſeu utraque pars ſciat, eſſe adulterium. Ut promiſſio matrimonii non ſit ficta, ſed *ſeria* (quod pro foro externo præſumitur) ut ſit *abſoluta*, & à promiſſario ſaltem *acceptata.* (Aliqui requirunt etiam repromiſſionem) ut *non ſit revocata* ante adulterium.

Ad conjugicidium autem requirunt, ut ſit machinatio in mortem *efficax*, ſecuta nempe morte ex illa. Ut fiat ab eis *phyſice* vel *moraliter*, nempe per ſe, vel per alium. Ut ab *ambobus* ſeu utriusque conſpiratione patretur, ſi nullum præceſſit adulterium. Si autem hoc præceſſit, ſufficit, ſi cædes ab alterutra parte patretur, etiam altera ignara.

An

An autem impedimentum hoc incurratur ab ignorantibus, illud crimini ſuo a jure annexum eſſe, major eſt inter DD. diſceptatio.

Probabilior eſſe videtur illa ſententia, quæ etiam ab ignorante incurri docet. Nam hæc eſt inter DD. communior, & conſuetudini, quæ eſt optima legum interpres praxique tum Romanæ curiæ, aliorumque tribunalium Eccleſiaſticorum, conformior; in illis enim teſte Moja *tr. Miſcell. q.* 14. *num.* 17. qui in prædictos quatuor caſus adulterii & homicidii inciderunt, ad matrimonium, inter ſe contrahendum, ſine diſpenſatione nunquam admittuntur. Nec quæri ſolet; an cognitum habuerint, ejusmodi crimini inhabilitatem ad matrimonium annexam eſſe.

Sufficit nempe cognoſcere gravitatem delicti ac culpæ, ut incurratur reatus pœnæ: pœna enim eſt delictorum coërcitio. Sic enim affinitatis impedimentum incurrit cum ſponſa ſua, qui cum ejus ſorore eſt fornicatus, licet ignoraverit, eam inhabilitatis pœnam crimini ſuo a jure annexam eſſe. Et cætera etiam impedimenta matrimonii, a SS. Canonibus ſtatuta, incurruntur, licet fuerint ignorata.

Neque dicas, reliqua impedimenta eſſe inhabilitates, quæ etiam ab ignorante incurri poſſint, impedimentum autem criminis eſſe pœnam, quæ non incurratur, ſi ſit ignorata. Nam etiam impedimentum criminis non eſt mera pœna, ſed pariter inhabilitas ad matrimonium, ad ſecuritatem conjugum, fidemque conjugalem conſervandam, adeoque in bonum publicum, ſtatuta: ſicut impedimentum affinitatis, ortum ex crimine fornicationis, cum ſorore ſponſæ non eſt mera pœna, ſed inhabilitas ad matrimonium, a jure ſimpliciter ſtatuta.

Deinde permittamus criminis impedimentum eſſe ſtatutum in pœnam delicti. An delictum non eſt commiſſum? An non meretur pœnam? meretur pœnam, inquis, ſed non hanc a jure tantum poſitivo ſtatutam, & a delinquentibus ignoratam. Et cur non hanc? num leges excipiunt? quis canon ſcientiam pœnæ hujus requirit? Multos habemus in Jure noſtro Canones de hoc impedimento criminis. Nullus, nullus omnino ſcientiam hujus pœnæ requirit, nullus vel apice prodit, impedimentum hoc non incurri ab ignorante. Sed ſtatuitur abſolute ſicut alia impedimenta.

Si adultera eſt in mortem uxoris aliquid machinata, ſecundum Canones ab ejus conſortio prohibetur : & hæc prohibitio perpetuo eſt ſervanda. cap. 3. de eo, qui duxit &c. *Nullus ducat in matrimonium, quam adulterio polluit* cap. 5. *Niſi alter eorum* (adulterorum) *in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus, vel ea vivente ſibi fidem dederint de matrimonio contrahendo, legitimum judices matrimonium.* cap. 6. *Tolerari non debent, ſi* (promiſſione matrimonii facta) *prius aut poſtea dum vixerit uxor ipſius, illam adulterio polluiſſet* cap. fin.

Ita enim vero ſonant ſacri hac de re Canones : delicto hanc inhabilitatem ſimpliciter & abſolute ſtatuunt. Nulla mentio ſcientiæ, nulla ignorantiæ. Et mirum profecto eſſet, ſi ſacri iſti legislatores tot Canones de hoc impedimento conderent, ad propoſitas ſibi varias quæſtiones enucleatim reſponderent, omnia diſtinguerent, exceptiones ac limitationes omnes accurate apponerent : & hujus ſolius, in re graviſſimi momenti, oblivifcerentur, ut dicere negligerent, ſi ignorantia hujus impedimenti interceſſerit, illud nequaquam contractum iri : quod tamen quam maxime neceſſarium fuiſſet exprimere : cum caſus iſte plebejos præſertim inter homines, quorum pars orbis maxima eſt, frequentius contingat.

Certe nemo prudens intendit id facere, quod ſcit eſſe impoſſibile. At vero, qui novit impedimentum criminis, ſcit, impoſſibile eſſe, ut in quatuor illis memoratis caſibus matrimonium ſubſiſtat, qua igitur ratione, quove modo promittere poteſt *ſerio* matrimonium complici criminis, aut quomodo poteſt de præſenti illud cum eodem inire, ſi perſpectum ipſi fuerit, nec eſſe matrimonium, nec eſſe poſſe ?

Illi igitur, qui ad impedimentum hoc incurrendum requirunt ſcientiam impedimenti dirimentis, videntur ſaluberrimam hanc ſanctionem ferme fruſtrare.

Si quis vero (permiſſo etiam ſuppoſito falſo, quod impedimentum hoc eſſet pure pœnale) inſtar principii ſibi ſumat, pænam non incurri ab eo, qui pœnam ſtatutam ignorat, is profecto nimium ſibi aſſumit. Ut parte prima hujus operis cap. 2. §. 3. me probaſſe exiſtimo : ubi ex profeſſo quæſtionem illam tractavi, *an incurrat pœnam, qui ſcit legem ſed ignoravit pœnam.* Et plura ad hanc rem opportuna inveniri poterunt, retundique plures exceptiones, quæ ab adverſariis opponi conſueverunt. Eo igitur lectorem remitto, cum hic non ex profeſſo, ſed incidenter tantum quæſtionem iſtam delibem.

Illud

Illud tamen adhuc ex Pyrrho Conrado *in praxi diſpenſat. Apoſt. lib.* 8. *c.* 9. addere liceat: non obtineri a Pontifice diſpenſationem in hoc impedimento, ſi illud oriatur ex conjugicidio *notorio*, adducitque idem auctor inſignis exemplum Clementis VIII. qui, licet potentiſſimi oratores intercederent, ut in hoc impedimento, uno tantum machinante mortem, pro utroque foro diſpenſaret, induci nunquam potuit, ut id faceret.

Cumque allegaretur exemplum Davidis, qui Bethſabeam duxiſſet, licet cum ea adulterium commiſiſſet, & in Uriæ, conjugis ejus, necem machinatus eſſet: reſpondit Papa, plura in veteri lege propter infirmitatem fuiſſe conceſſa, ut libellum repudii &c. quæ in lege nova, tum a Chriſto ipſo, & Apoſtolis, tum ab Eccleſia ſint prohibita.

Si vero conjugicidium ſit occultum, recurri poſſe pro foro interno ad ſacram Pœnitentiariam, quæ difficillime, & non niſi ex urgentiſſimis cauſis diſpenſet, nec niſi injuncta gravi ac diuturna pœnitentia. Tum vero matrimonium de novo ſecrete contrahendum (cum prius invalidum fuerit) ac prolem etiam, antea illegitime ſuſceptam, legitimatum iri.

Si autem impedimentum hoc oriatur ex adulterio, ſine machinatione necis, tunc facilius obtineri diſpenſationem. Et quidem, ſi impedimentum ſit publicum, & adulteri jam de præſenti contraxerint matrimonium (hoc eſt, attentarint) Pontificem diſpenſare pro utroque foro, cauſa prius probe diſcuſſa.

Si vero impedimentum occultum ſit, recurri ad ſacram Pœnitentiariam, quæ committat confeſſario, per oratores deligendo, ut eos in foro conſcientiæ, injuncta ſalubri pœnitentia, abſolvat, & de novo contrahendi facultatem tribuat; legitimata etiam prole, illegitime prius nata.

ARTICULUS III.

De Conciliis Germaniæ.

SÆCULI VIII.

ſ. I.

Prænotanda de Statu Germaniæ.

Germaniæ invictam gentem nunquam ex integro Romani ſuo ſubjicere poterant imperio. Quamvis enim Julius Cæſar, victo 22.

Arioviſto, illius Rege, Rhenum transgreſſus, Suevos & Sicambros ſubegerit, & Druſus poſtmodum, Auguſti imperatoris privignus, aliique ſubin Romani Duces per tractum Rhenanum, Rhœtiam, Vindeliciam, & Nericum promoverint victoriam, pluribus tamen ſæpius cladibus profligati Boreales trans Viſurgim provincias ubigere non poterant.

Quin Germani Romanos terrarum Dominos non tantum Teutonicis ex Provinciis propulſarunt, ſed Italiam etiam, Galliam, Hiſpaniam, Luſitaniam, atque Britanniam eisdem eripuerunt.

Sicut autem armis feroces & bello fortes, ita moribus ad octavum usque Sæculum non ſatis culti, potiſſimam partem idololatræ inanium Deorum ſimulacris litabant. Quamvis enim jam primis Eccleſiæ temporibus Apoſtolici viri in Germaniam ad ſpargendam Evangelii ſementem fuerint miſſi, & S. Creſcens, S. Petri Diſcipulus Moguntinum Epiſcopatum, S. Eucharius Trevirenſem, S. Maternus Colonienſem, jam primo Sæculo fundaſſe tradantur, ſeptimo vero dein Sæculo Bojaria per S. Rupertum, baptizato Duce Theodone III. ad Chriſtiana ſacra fuerit adducta, Salisburgenſi & Laureacenſi Epiſcopatu erecto, potior tamen Germaniæ pars gentilis ſuperſtitionis tenebris jacebat ſepulta, donec octavo Sæculo magnus ille Germaniæ Apoſtolus S. Bonifacius, a Gregorio II. & Zacharia Pontificibus miſſus, fundatis pluribus Epiſcopatibus, ut Ratisbonenſi, Euſtadiano, Friſingenſi, Herbipolenſi, fidem làte propagavit, adjuvantibus ſtrenue ſanctiſſimis viris, S. Corbiniano in Germania Superiore, S. Wilibrordo, & S. Humberto in Inferiore, S. Ludgero in Weſtphalia, S. Burchardo in Franconià.

Nec parum operæ contulerunt ad Germaniæ converſionem Pipinus Herſtallus, ejusque filius Carolus Martellus, de quo Gregorius III. Summus Pontifex ſcripſit, ejus ope à S. Bonifacio Germaniam è poteſtate Paganorum eſſe liberatam,

Martelli filii Carolomannus & Pipinus, Majores Domus ſeu Præfecti Palatii apud ultimos Merovingicæ ſtirpis Reges, victis ſæpius Theobaldo Alemanniæ ſeu Sueviæ, Utilone Bojariæ, & Theodorico Saxoniæ Ducibus, atque ad obſequium retractis, fidei dilatandæ pariter occaſionem præbuerunt. Imperatum etenim Saxonibus, ne Sacerdotes impedirent, Chriſti Evangelium palam prædicare.

At nemini vetus illa Germania plus debere videtur, quam Carolo M. qui, abſterſa ſcabritie, moribus cultam politamque, reli-

religionem ſanctam reddidit. Confecto ſiquidem bello Longobardico, Thaſſilone attonſo, Saxonibus, ſæpe rebellibus, totiesque devictis, Witekindo & Albione, eorum Ducibus, ſalutaris unde lavacro tinctis, gentem illam ferocem cicuravit, & non tam ſuo quam Chriſtianæ legis imperio ſubjecit, erectis Epiſcopatibus Hildesheimenſi, Bremenſi, Paderbornenſi, Oſnabrugenſi, & Monaſterienſi, ut adeo tota ferme Germania Sæculo VIII. Chriſtianam ſe viderit, fundatis ubique Eccleſiis, & apertis, ad diſpellendas craſſæ ignorantiæ tenebras, Scholis publicis. Utque tum fidei doctrina, tum Eccleſiaſtica diſciplina opportunius inducatur, ac integra conſervetur, habita deinceps plura Concilia: quibus Carolus M. multa addidit *Capitularia*, in comitiis Eccleſiaſticorum & Sæcularium ordinum confecta.

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia Sæc. VIII.

Cum hoc ſæculo præſertim à S. Bonifacio religio latius per Germaniam propagaretur, ac plures Epiſcopatus erigerentur, Concilia Epiſcoporum haberi ibidem ſunt cœpta. Et primum quidem inveniuntur ſub initium hujus ſæculi duo Concilia celebrata Trajecti ſub S. Willebrordo, in quibus de propaganda fide & mittendis fidei prædicatoribus eſt actum. 23.

Anno 742. celebratum eſt *Concilium Ratisbonenſe* ſub S. Bonifacio. Editi ſeptem in eo canones de Eccleſiaſtica diſciplina. Primus tractat de conſtituendis Epiſcopis per civitates, quibus præſit Bonifacius, miſſus S. Petri.

In 2. interdicitur Clericis, ne arma tractent, aut venationes exerceant.

In 3. à Presbyteris Epiſcopo ratio reddenda de ſuo miniſterio circa baptismum, fidem Catholicam, preces & ordinem *Miſſarum*. Atque in cœna Domini ſemper novum *Chrysma* recipiendum ab Epiſcopo.

In 4. Ignotos Presbyteros ante probationem ad miniſterium non eſſe admittendos.

In 5. à gentilium ſuperſtitioſis obſervationibus abſtinendum.

In 6. Clerico in fornicationem lapſo poſt ternam flagellationem per annum pane & aqua in carcere pœnitentiam agendam.

In 7. Nulli Presbytero vel Diacono permittendum, ut domi ſuæ mulieres habeat. Monachis & Monialibus juxta regulam S. Benedicti vivendum.

Sequenti anno hæc confirmata ſunt in *Concilio Liptinenſi* eodem S. Bonifacio Præſide.

In Concilio Moguntino I. anno 745. depoſito Gervilione ob commiſſum homicidium S. Bonifacius eligitur Archiepiſcopus Moguntinus: & Moguntia declaratur Germaniæ Metropolis, damnati etiam duo populi ſeductores hæretici *Aldebertus* & *Clemens*: quorum varias impoſturas Bonifacius in Epiſtola ad Zachariam Papam deſcribit. Inter alia docebant, non eſſe licitum, in ſanctorum honorem Eccleſias conſecrare.

In Concilio Moguntino II. anno 753. S. Bonifacius, poſt propagatam late per Germaniam ſtabilitamque fidem ac diſciplinam, S. Wilibaldo Euſtettenſem commiſit Eccleſiam, S. Burchardo Herbipolitanam. S. Sturmium primum Abbatem Fuldenſem conſtituit, Wigberdum vero Hirſchfeldenſem. Tum vero abdicato Epiſcopatu Moguntino, & in S. Lullum translato, In Friſiam rediit, ut etiam ibidem propagaret fidem Chriſtianam, pro qua Martyr ibidem obiit.

Anno 759. calebratum eſt *Conciliabulum Conſtantiæ* ſub Sidonio Epiſcopo contra S. Othmarum Abbatem S. Galli: cum enim Warinus, & Ruithardus fiſci procuratores res Eccleſiæ invaſiſſent, eaque de cauſa ab Othmaro accuſati acriterque à Rege Pipino reprehenſi, non deſiſterent, Othmarum, cum iterum Regem adire vellet, in itinere interceperunt, & per ſubornatum monachum Lambertum de crimine impudicitiæ accuſarunt, atque injuſta Conciliabuli ſententia in carcerem detruſum fame, aliisque calamitatibus enecarunt.

Antequam Carolus M. expeditionem Saxonicam ſuſciperet, duobus Wormatiæ Conciliis interfuit, in quibus quædam capitularia illius confecta eſſe dicuntur.

Anno 772. *Dingolfingæ* in Bavaria ſub Taſſilone Duce celebratum eſt Concilium, quod primus in lucem produxit eruditiſſimus vir Marcus Velſerus, editi ſunt in eo 14. Canones de diſciplina Eccleſiaſtica. Henricus Caniſius in præfatione ad hanc Synodum ita ſcribit: „ agnoſcant hinc Bavari ante, annos plusquam 800. „ in Bavaria receptam fuiſſe illam Religionem, quæ Epiſcopos, „ Abbates, Sacerdotes, & aliorum ordinum Clericos habet: quæ „ ſacroſanctæ Miſſæ ſacrificium pro vivis & defunctis religioſe immolat,

„ molat quæ ſacrorum Canonum decretis reverentiam exhibet mo-
„ nialium matrimonia ſeveris pœnis coërcet. O felicem Bavariam,
„ quæ fidem Theodonis, Taſſilonis, Caroli M. aliorumque generō-
„ ſiſſimorum heroum, tot luſtris labentibus, inter fluctus & procel-
„ las ſartam tectam cuſtodiſti, neque impuros Apoſtatas S. Ruperto
„ & excellentiſſimis illis Regibus & Ducibus antetuliſti!

Cum Saxones, bellante Carolo M. in Italia adverſum Longobardos, rebellaſſent, adornans contra eos tertiam expeditionem interfuit prius Concilio *Wormatienſi III.* anno 776. victi deinde rurſus Saxones plerique Chriſtiana ſacra ſuſceperunt.

Triennio poſt in *Concilio Saxonico* actum eſt de ſedibus Epiſcopalibus in Saxonia erigendis, ut Paſtorum vigili cura populi illi recens converſi in fide morumque diſciplina retineantur. Huc refert ſuam originem Epiſcopatus Paderbornenſis.

In illo celebratum eſt anno 788. præſente Carolo M. *Concilium Paderbornenſe*, quod domita jam tota Saxonia, & Witekindo baptizato, de Eccleſia Saxonica ordinanda prolixius diſpoſuit. Creduntur hic jacta fundamenta Eccleſiæ Mindenſis, eique propoſitus S. Herimbertus primus illius Epiſcopus: *Bremenſis* pariter Epiſcopatus hoc tempore initium ſumpſit, Willetrado primo conſtituto Epiſcopo.

Anno 788. in *Concilio Ingelheimenſi* Taſſilo fidei violatæ damnatus cum filio Theodone attonſus & in monaſterium recluſus eſt: Bojariis, qui ipſi adhæſerant, aliquibus exilio multatis.

Sequenti anno Carolus *Aquisgrani* Synodum celebrari voluit: in qua confectum promulgatumque eſt famoſum *Capitulare Aquisgranenſe* de diſciplina Eccleſiaſtica, quod etiam *Capitulare Caroli M.* dicitur. 58. priores articuli innovant Canones veterum Conciliorum, & Pontificum. 10. ſequentes adhortantur ad obſervantiam mandatorum Dei. Reliqui ſpectant Clericos & Epiſcopos. Addita ſunt alia duo Capitularia, alterum de Monachis, alterum de rebus partim Eccleſiaſticis, partim politicis.

Emerſerat hoc tempore hæreſis *Felicis* Hiſpani Urgellis ad montes Pyrenæos Epiſcopi, qui ab *Elipando* Epiſcopo Toletano interrogatus, an Chriſtus ſecundum id, quod homo eſt, ſit filius Dei naturâ is, an tantum adoptivus? adoptivum eſſe reſpondit, editisque libris propugnare conatus eſt: Elipandus autem per Hiſpaniam, Felix vero per Galliam & Germaniam hæreſim iſtam prædicavit. Quare anno 792. Carolus Rex celebrari voluit Concilium *Ratisbonæ*, quo in hyberna conceſſerat. Adductus in Concilium Felix, erroris

convictus eſt, atque ad Adrianum Pontificem Romam miſſus, in Ba-
ſilica S. Petri eundem ejuravit. Reſtitutus proin ſuæ ſedi, relapſus
in Concilio *Francofordienſi* rurſus eſt condemnatus anno 794. ann
vero 799. in Concilio *Aquisgranenſi* ab *Alcuino* convictus, Catholica
fidei profeſſionem absque ſimulatione edidit

§. III.

Canones Concilii Francofordienſis An. 794.

24. Magni hujus Germaniæ Concilii, quod voluntate Caroli M. congre-
gatum, trecentis circiter Epiſcopis, ex Germania, Gallia
Italia collectis conſtabat, alias quidem meminimus ſæpius, præſerti
part. 3. cap. 2. art. 7. §. 4. ſed ibi illa duntaxat ſunt memorata, qu
adverſus hæreſin Felicis Urgellitani, & Elipandi Toletani Epiſcopi
atque in cauſa Concilii Nicæni II. de ſacrorum imaginum adoratio
geſta ſunt. Juvat proin ea etiam hic breviter ſubnectere, quæ
diſciplinam bene multis canonibus ſunt conſtituta.

Actum igitur de ſtabili pretio annonæ pro quovis tempor
ſive fertilitas abundet agrorum, ſive raritas ſegetum penuriam i
vehat. Vetitum igitur, ne quis unquam frumentum annonamq
vendat carius, quam lege regia univerſim fuerit definitum. (*Sal
berrima ejusmodi, & pauperibus etiam exoptatiſſima lex contra ava
annonæ flagellatores facile tunc ferri poterat, quando unus Monarcha
tam ferme Europam ſuprema cum poteſtate gubernabat.*) Monetis etia
certus ſtatutus valor. Et has quidem geminas leges politicas Car
lus M. in Synodo conſtituit.

Eccleſiaſticorum verò canonum iſta ſunt capita.

Epiſcopus juſtitiam in ſua Diœceſi omnibus Eccleſiaſtici or
nis perſonis adminiſtret. In caſu autem contumaciæ ad Metropo
tanum recurratur, & ſi neceſſe ſit, ad regem, pro executione ſe
tentiæ.

Prohibetur iterum translatio Epiſcoporum & Presbyteror
ad alias Eccleſias.

Cum contentio eſſet orta de limitibus Diœceſanis & Metro
litanis, cauſa remiſſa eſt ad ſummum Pontificem.

Petrus Epiſcopus de conjuratione, adverſus Regem Carol
cum Pipino ejusdem filio inita, accuſatus, juſſus eſt cum duob
aut tribus aliis jurare, ſe ſceleris purum eſſe. Cum autem ne
vellet

ellet cum eo jurare, hominem miſit, qui duello dimicaret. Et feci dimicatione confecta declaratus eſt innocens. (*Eo nempe medio la ætate adhuc ſæpius veritas explorabatur.*)

Depoſitus Gerboldus, qui Diaconus & Presbyter canonice non rdinatus, ad Epiſcopatum involavit.

Pro ſuſcipiendis in ſacrum Ordinem pecunia ne exigatur. (*Nempe titulo ſuſceptionis, aut ſtatus religioſi*) Abbas ne eligatur, niſi um conſenſu Epiſcopi. Clerici aut Monachi tabernas publicas ne requentent. Epiſcopus & Presbyteri SS. Canones calleant. Dominica dies à veſpera ad veſperam obſervetur. Epiſcopi in villis & icis non conſecrentur. Servi non ordinentur ſine conſenſu dominoum. Omnes decimas ſolvant de ſua proprietate. Eccleſiæ per eos eſtaurentur, qui beneficia habent.

Clerici non ordinentur absque deputatione ad certam Eccleſiam: eque de una migrent ad aliam. (*Intelligendum credo, ſine facultae proprii Epiſcopi; nam quamvis hæc prohibitio pluribus in conciliis ſit acta, frequentes tamen invenimus ejusmodi translationes, illa etiam ætate actas, non tantum Epiſcoporum, ſed inferiorum etiam Sacerdotum*)

Cum inter Clericum & Laicum lis orta fuerit, Epiſcopus & cones eam decidant. Prædicatio fidei diligenter inſtituatur. Cauſa riminalis Presbyteri ab Epiſcopo decidatur. Epiſcopo extra ſuam Eccleſiam hærere ultra tres hebdomades vetatur. Bona, ab Epiſcopo poſt ordinationem acquiſita, ad hæredes tranſire prohibentur. Arbores & luci, & omnes ſuperſtitionis reliquiæ tolluntor.

Oblationes, quæ in Eccleſiis, vel in uſus pauperum fiunt, ad utum Epiſcopi diſpenſantor. Presbyteri ante 30. annum ætatis ne ordinantor. (*Ita enim ferebat temporum illorum diſciplina.*) Nullus redito, Deum in tribus tantum linguis orandum: quia in omni lingua Deus adoratur, & homo exauditur, ſi juſta petierit. (*Intelligendum, extra ſacram liturgiam & Divina Officia.*

Eccleſiæ vendi permittuntur, modo non deſtruantur, aut in uſus profanos vertantur. (*Non enim venditur conſecratio, ſed ædificium de ſe pretio æſtimabile.*)

Denique Rex Carolus propoſuit, ſe ab Adriano Pontifice diſpenſationem petiiſſe, & obtinuiſſe, ut Hildebaldus, Archiepiſcopus Colonienſis, & Archi-Capellanus, aſſidue verſaretur in aula (*propter utilitates Eccleſiaſticas.*)

§. IV.

De Capitularibus Caroli. M.

25. Celebria hæc *Capitularia* complectuntur plurimas leges, qua Eccleſiaſticas, qua civiles ac politicas, in conventibus Epiſcoporum, Abbatum, & Comitum collectas. Leges Eccleſiaſticæ, aut Clericos ſpectantes, fere omnes deſumptæ ſunt ex Canonibus Conciliorum, aut Romanorum Pontificum decretis. Aut, ſi quæ novæ ſunt editæ, ab Epiſcopis promanarunt, eorumque voluntate Capitularibus Caroli inſertæ.

Non enim magnus hic Princeps*, Eccleſiaſtici Ordinis obſervantiſſimus poteſtatem leges Eccleſtaſticas ferendi ſibi arrogavit, ut ex præfatione capitularium Aquisgranenſium patet, in qua ſe *humilem adjutorem* ac *defenſorem* ſanctæ Dei Eccleſiæ appellat. Epiſcopos vero nominat *Paſtores Eccleſiarum Chriſti; & Ductores gregis ejus, & clariſſima mundi luminaria*, rogatque eos, ut vigili cura, & ſedula admonitione populum Dei per paſcua vitæ æternæ ducere ſtudeant, *ne lupus inſidians aliquem, Canonicas ſanctiones, vel paternas traditiones univerſalium Conciliorum transgredientem inveniens devoret.* Addicens deinde ſuam operam, *in quo*, inquit, *operis ſtudio ſciat, certiſſime ſanctitas veſtra, noſtram vobis cooperari diligentiam.* Addit denique, ſe *ex Canonicis Conſtitutionibus* aliqua capitula ſubjunxiſſe: quam curam ſuam bene ſibi verti rogat.

Porro in his Capitularibus, potiſſimum Aquisgrani collectis, præter alia, inculcatur, ut Eccleſiis, in Saxonia recens conſtructis, magnus habeatur honos. Ut nemo violente ex Eccleſia extrahatur. Ut Eccleſiæ jejunia obſerventur. Ut videntur ſuperſtitiones infidelium. Ut die Dominica abſtineatur ab omni opere ſervili, atque à placitis. Ut decimæ Eccleſiis & Sacerdotibus ab omnibus perſolvantur. Ut ad fontes, arbores, & lucos vota non fiant. Capitulum octavum ſic habet: *Si quis deinceps de gente Saxonum inter eos latens non baptizatus ſe abſcondere voluerit, & ad baptiſmum venire contempſerit, paganusque permanere voluerit, morte moriatur.* Gens nempe Saxonica devicta Carolo M. promiſerat juramento, datis etiam obſedibus, fidem Chriſtianam recipere, & fidelitatem ſervare. Unde coëgit eos ſub mortis pœna, ut ſtent promiſſis. Quamvis alias Eccleſia infideles non cogat ad ſuſcipiendum baptiſmum.

Aliis Capitularibus ſtatuit, ut Epiſcopis honor & obedientia ab omnibus deferatur. Ut Epiſcopi & Presbyteri à bellis ſint immunes.

Decretum inſuper cum conſenſu Leonis III. Papæ, ut Chorepiſcopi Epiſcopales functiones non peragant : utque deinceps nulli amplius creentur Chorepiſcopi.

Ut omnibus Dominicis feſtisque diebus unusquisque Sacerdos Evangelium Chriſti prædicet. Ut extra Eccleſiam Miſſæ non celebrentur. Ut ſtata baptiſmi tempora ſerventur. Ut Sacerdos nullam domi mulierem habeat. Ut nullus Sacerdos ad ſæcularia judicia accedere audeat. Tabernas non ingrediatur edendi aut bibendi cauſa. Ut Sacerdotes crimina ſibi confitentibus dignam pœnitentiam imponant, & omnibus infirmis ante exitum vitæ viaticum & communionem Corporis Chriſti miſericorditer tribuant. Ut ſecundum definitionem ſanctorum Patrum, ſi quis infirmatur, a Sacerdotibus oleo ſanctificato cum orationibus diligenter ungatur.

Ut ſummus Pontifex à nemine in terris judicetur. Ut Epiſcopus non condemnetur ſine 72. teſtibus. Aut Presbyter ſine 44. ut Sacerdotes canones ſciant, cantum & Eccleſiaſticos ritus.

ARTICULUS IV.

De Conciliis Galliæ Sæc. VIII.

§. I.

Prænotanda de ſtatu Galliæ.

Poſtquam Pipinus Herſtallus, qui ſub titulo *Majoris Domus* omnem 26.
poteſtatem ad ſe attraxerat, anno 714. obierat, ejus filius *Carolus Martellus*, ex Alpaide pellice ſuſceptus à Plectrude noverca in carcerem conjectus fuit. At inde elapſus, Auſtraſiis ſuis conjunctus, Neuſtraſios ſeu Francos, eorumque Regem Chilpericum III. Raginfridum palatii Magiſtrum, & Eudomen Aquitaniæ Ducem, pluribus ſecundis præliis vicit. Tandem ut Neuſtraſios ac Burgundos, qui Chilperico adhæſerant, ſibi & auſtraſianis conjungeret, pace inita, ſub Chilperico, aliisque deinceps Regibus magiſterium palatii, & cum eo paternam poteſtatem exercuit.

Per Germaniam inde arma circumtulit, expeditione jam in Saxones, modo in Bojarios, rurſus adverſus Lanfridum Sueviæ Ducem, ſuſcepta.

His feliciter, magnaque nominis fama geſtis, cum Saracenis colliſus eſt. Hi expugnata Hiſpania, in Galliam irrupere, cæſi ſæpius

pius repreſſique ab Eudone, Aquitaniæ duce. At ſub Abdirama ingenti cum exercitu reverſi, Septimaniam (*Occidaniam* ſeu *Languedociam* hodie dictam) atque in ea Toloſam & Narbonem expugnarunt; tum in Lugdunenſem Provinciam effuſi, urbem ejus principem ceperunt. Mox per totam Burgundiam, Vaſconiam, Aquitaniam, aliasque provincias, direptionibus, incendiis, cædibusque graſſati, Galliæ omni ad funeſtum Hiſpaniæ exemplum interitum intentabant.

Jamque occupata Burdegalla, aliisque celebribus urbibus, Pictavienſi agro victricia arma intulerant, cum Martellus & Eudo, condonatis ruenti patriæ inimicitiis, amici facti ſociique ex hoſtibus, vires conjunxerunt, ac Saracenos incredibili prorſus ſtrage ad internecionem ferme ceciderunt.

Mox Burgundia, Lugdunoque receptis, Martellus poſt Eudonis obitum Aquitaniam occupavit: ac Saracenos ad ultionem cladis ſuæ Galliam iterum incurſantes felici prælio fudit: captamque ab illis Avenionem recepit. Tum Narbonenſem provinciam, Hiſpaniæ Gothicæ ante attributam, expugnata Narbona aliisque oppidis, Saracenis eripuit, cæſis, qui ad opem ferendam ſæpius venerant, eorum copiis. Igitur Martellus Maurorum cladibus inſignis, eorum ſpolia in triumphum duxit, expurgata tota Gallia. In his Saracenicis bellis Martello opem tulere Germani, præſertim Alemanni & Bojoarii, ſub Theodebaldo; & Utilone, eorum Ducibus.

Poſt conſumptam bellis ætatem obiit Carolus Martellus anno 741. incurrit Eccleſiaſticorum quorundam odium, quod quasdam Eccleſiarum facultates militibus diſtribuiſſet. Quod vero traditur de viſione quadam ejusdem inter damnatos, videtur ſapere fabulam.

Moriens Martellus Majores Domus renunciavit *Carolomannum* & *Pipinum* filios ſuos. Qui bello ſuperarunt Utilonem Bojariæ, Theobaldum Alemanniæ, & Hunaldum Aquitaniæ Duces, qui contra illos inſurrexerant. Paulo poſt feliciter ab illis confectum eſt bellum Saxonicum.

Anno 747. Carolomannus, nuntio rebus humanis miſſo, Romæ à Zacharia Pontifice tonſuram & habitum clericalem accepit: conditoque in ſoracte monte monaſterio, vitam religioſam profeſſus eſt, translatus inde ad montem Caſſinum ad S. Benedicti monaſterium. Pipinus vero ejus frater junior anno 752. exauctorato Childerico III. octodecim annorum juvene à Francis Rex eſt ſalutatus.

Dom-

Domitis inde Saxonibus, atque ad tributi ſolutionem compulſis, Stephanum III. Summum Pontificem, ad ſe in Galliam confugientem in Italiam reduxit, Aiſtulpho Longobardorum Rege ſuperato, & ad tradendum Exarchatum aliasque urbes Eccleſiæ Romanæ adacto. Quam donationem inſigni diplomate confirmavit; Conſtantino Copronymo fruſtra Exarchatum repoſcente.

Recepto mox a Thaſſilone Boiariæ Duce homagio, geſtisque pluribus contra Aquitanos bellis, geminam Synodum celebrari voluit; primam Attiniaci, in qua, præſentibus ſedis Apoſtolicæ legatis, auditi Copronymi Imperatoris Oratores: diſputatumque de fidei doctrina, & traditionibus Patrum. Alteram Gentiliaci, in qua diſceptatum cum Græcis de proceſſione Spiritus ſancti, & cultu ſacrarum imaginum.

Defuncto anno 768. Pipino Regi ſucceſſerunt, diviſo Imperio, filii, Carolus & Carolomannus. At hoc tres intra annos demortuo, tota rerum poteſtas ad Carolum eſt devoluta, qui ea deinceps pro Eccleſia & Republica geſſit, quæ *Magni* nomen ei merito pepererunt.

Longobardorum regno finem impoſuit, expugnata Papia Regia ſede, ac Deſiderio in Galliam abducto. Patris Pipini diploma confirmavit, novasque Romanæ Eccleſiæ urbes addidit. Saxones penitus ſubegit, & Chriſtianos fecit. Rotgandum Forojulienſem, & Thaſſilonem Boiarium Ducem, obſequium detrectantes provinciis exuit. Saracenos bello aggreſſus, Hiſpaniarum parte multavit. Saxoniam & Bavariam in provincias redegit. Græcos in Italia profligavit, Hunnos, cum Thaſſilone conſpirantes, in Pannonia, victor ubique ac gentium domitor.

Nec minus inclaruit pacis artibus quam belli virtute. Epiſcopatus per Germaniam & Monaſteria multa fundavit. Barbariem abſterſit, ſcientiarumque ac bonarum artium diſciplinas induxit: Sacerdotum Doctorumque hominum cultor & æſtimator eximius: *Alcuino* ipſe uſus præceptore, quem ſcholæ palatii ſui præfecit. Cantum Gregorianum in Germania & Gallia introduxit. Pro Eccleſiæ etiam diſciplina ex ſacris Canonibus multa capitularia colligi, ac variis in urbibus publicari curavit.

Denique meritis & ætate gravis pie deceſſit Aquisgrani anno 814. a Paſchali Antipapa in ſanctorum Canonem eſt relatus. Quod decretum, cum a nullo legitimo Pontifice fuerit revocatum, ejus cultus in variis Germaniæ & Galliæ Eccleſiis uſu & conſuetudine invaluit. Quidam id ei objiciunt, quod thori conjugalis non ſatis diligens fuerit cuſtos: licet novem ſucceſſive legitimas uxores habuerit.

§. II.

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.

I.

Concilium *Sueſſionenſe* anno 744. decem edidit canones, quibus nihil aliud ferme decernitur, quam id, quod in memoratis paulo ante Germaniæ Synodis eſt decretum. Nempe, Nicænam fidem, & Synodorum Canones in toto Francorum regno eſſe promulgandos. Synodos quot annis celebrandas. Clericorum cauſas ab Epiſcopis decidendas. Abbatibus ad bellum non eundum. Clericis non portandum habitum ſæcularem. Devitandam venationem ſtreperam. A Clericis rationem reddendam Epiſcopo ſui miniſterii; atque ab eo chrisma & oleum petendum. Eumque circumeuntem ad confirmandum populum Abbates & Presbyteri ſuſcipiunto.

Peregrini Epiſcopi & Pesbyteri ſine probatione ad miniſterium non admittuntor. Epiſcopi providento, ne ſuperſtitio admiſceatur, & ut per civitates juſtæ ſint menſuræ. Adelberti (qui tanquam hæreticus damnatur) ſuperſtitioſæ Cruciculæ igni traduntor. Clericus in domo fœminam ne habeto, niſi matrem, ſororem & neptem. Deo ſacratam fœminam aut propinquam nemo ducito, nec aliam vivente priore.

Celebratum autem eſt hoc Concilium tempore Childerici III. Regis Francorum, præſente Pipino Duce ac Principe: qui tunc adhuc fuit *Major Domus*, & haud multo poſt exauctorato Childerico Rex Franciæ.

II.

Canones Concilii Vermerienſis.

Canones hujus Concilii, anno 753. celebrati, plerique tractant de matrimonio.

Conjuncti in tertio gradu jubentur ſeparari, non vero in quarto gradu, ſed imponitur iſtis pœnitentia. Adeoque tunc juxta Eccleſiæ Gallicanæ diſciplinam conſanguinitas in tertio gradu erat impedimentum *dirimens* matrimonii, conſanguinitas autem in quarto gradu tantum erat impedimentum *impediens* matrimonium contrahendum.

Fornicatus cum uxoris ſuæ filia, ab uxore ſeparetur. Presbyter ne ducat uxorem. Uxoris velatio eſt irrita, ſi fiat ſine mariti con-

conſenſu: uti etiam, ſi invita veletur, Mulier, machinata cum alio in vitam mariti ſui poteſt dimitti (*per divortium nempe quoad cohabitationem.*

Statuitur impedimentum dirimens *Conditionis Servilis*, ſi nempe ingenuus ancillam ducit, quam putat ingenuam, aut ingenua ſervum ducit, quem putat ingenuum. Aliud eſt, ſi pars ingenua conditionem ſervilem compartis ſcivit, & tamen duxit: tunc enim valet matrimonium.

Ordinatus a vago Epiſcopo jubetur rurſus ordinari (*quia ſcilicet dubium erat, an ſit verus Epiſcopus*) Clerici non portent arma.

Eodem anno celebrata eſt *Synodus Metenſis.* In qua pœna ſtatuitur crimini inceſtus. Tractatur de telonis, moneta, immunitatibus, adminiſtratione juſtitiæ, foro competente; ubi verberari jubetur Clericus, qui Seniorem ſuum in palatio accuſat.

III.

Canones Concilii Vernenſis anno 755.

Celebratum eſt in Verno palatio Pipini Regis a multis Epiſcopis Galliæ, multique conſtituti ſunt Canones. Quorum magis memorabilium hæc ſumma.

Metropolitano a Comprovincialibus Epiſcopis præſtanda obedientia ſecundum Canones. Ad Synodos a Metropolitano vocentur Epiſcopi & Abbates. Clericali ac Regulari diſciplinæ, ſi opus, reformandæ invigilet Epiſcopus; ſi non poſſit emandare, referat ad Metropolitam; ſi neque hic poſſit, Synodus decernat.

Baptiſteria ne ſint in aliis Eccleſiis, quam ab Epiſcopo deſignatis. Qui ſe injuſte ab Epiſcopo ſuo excommunicatum judicat, poteſt appellare ad Metropolitanum. Quæ tamen appellatio tantum habet effectum *devolutivum*, non autem *ſuſpenſivum.* Hoc eſt: debet ſe pro excommunicato gerere, abſtinendo a communione fidelium in Eccleſia, orationibus publicis, conviviis &c. donec abſolvatur. Statuitur excommunicatio *minor*, in communicantes cum excommunicatis.

Monachis vetat peregre abire, etiam ad ſedem Apoſtolicam ſine conſenſu Abbatis. Clerici ne migrent ad alias Eccleſias. Epiſcopis ſub pœna ſuſpenſionis ab officio prohibetur, ne in aliena diœceſi ordinationes, aut alia miniſteria Epiſcopalia peragant.

Die Dominica abſtinere jubet ab opere rurali, non tamen a faciendo itinere equo, vel curru, parandis cibis &c. A quibus tanquam ex obligatione abſtinere ad Judaicas ſuperſtitiones relegat.

Nuptiæ celebrentur publice. Clerici ne gerant negotia ſæcularia, niſi pro Eccleſia, orphanis, viduis, aliisque cauſis piis, ex commiſſione Epiſcopi vel Abbatis. Poſt mortem Epiſcopi ſedes ultra tres menſes ne vacet. Clerici cauſas ſuas ad ſæcularia judicia ne deferant, ſine conſenſu Epiſcopi vel Abbatis.

Immunitates Eccleſiarum ſerventur. Monaſteria fundatoribus ſuis reddant ratiocinia. Ab iis, qui piam peregrinationem ſuſcipiunt, telonia ne exigantur. Judices primo cauſas orphanorum, viduarum, & Eccleſiarum judicent. Nullus per pecunias accedat ad honorem vel gradum Eccleſiaſticum. Judices ne munera accipiant pro adminiſtranda juſtitia.

IV.

Canones Concilii Compendienſis anno 757.

Canones hujus Synodi tractant de matrimonio, ſtatuuntque conjunctos in tertio gradu, vel mixto ex tertio & quarto ſeparari, non autem conjunctos in quarto ex utraque parte. Idemque ſtatuitur de affinitate. Vir conjugem ſine ſuo conſenſu velatam poteſt repetere. Poteſt vir aliam uxorem ducere, ſi uxor monaſterium ingrediatur. *Si nempe matrimonium fuerit ratum tantum. Quia hoc per profeſſionem Religioſam diſſolvitur. Si autem de matrimonio conſummato eſſet ſermo, ſenſus eſt, quod poſt mortem uxoris poſſit aliam ducere.)*

Si maritus dicat, matrimonium eſſe conſummatum, uxor vero neget, credendum potius viro, tanquam capiti.

Si quis eam, quam duxit, a fratre ſuo corruptam invenit, poteſt aliam ducere. (*Quia matrimonium invalidum eſt, propter affinitatem cum ea in primo gradu.*) Idem eſt, ſi pater filii ſui ſponſam cognovit,

Privigna eſt libera, quam Vitricus invitam deſpondit. (*E defectu videlicet conſenſus proprii.*) Baptizatus a non baptizato est vere baptizatus: ſi materiam & formam cum debita intention adhibuit. Mulier, quæ velum accepit, in profeſſione Religioſa permaneat.

Marl-

Maritus, qui uxoris ſuæ filium aut filiam ante Epiſcopum ad confirmationem tenuit, jubetur ab uxore ſeparari.

§. V.

Obſervatio in hunc Canonem.

Non ſolvitur quidem matrimonium in hoc caſu, jam ante legitime contractum; ſed ob cognationem ſpiritualem Synodus ſeparandos eſſe quoad thorum putavit. Qui rigor veteris diſciplinæ hodie eſt mitigatus. Non enim amplius (ne quidem quoad thorum) ſeparantur; &, ſi ex neceſſitate, aut ignorantia juris aut facti, maritus proprium filium, vel privignum baptizarit vel levarit ſeu tenuerit in baptiſmo vel confirmatione, uti nihilominus libere poteſt matrimonio, non tantum reddendo, ſed etiam petendo debitum conjugale. Can. 7. cauſa 30. q. 1.

Imo etiam, ſi extra caſum neceſſitatis aut ignorantiæ de induſtria id fecerit, videtur probabilius idem dicendum, propter *cap. ſi vir. 2. de cognat. ſpir.* ubi Alexander III. interrogatus: *Si vir vel mulier, ſcienter vel ignoranter, filium ſuum de ſacro fonte ſuſceperit, an propter hoc ſeparari debeant?* Et reſpondet: *Quamvis generaliter ſit inſtitutum, ut debeant ſeparari, quidam tamen, humanius ſentientes, aliter ſtatuerunt: ideoque nobis videtur; quod ſive ex ignorantia ſive ex malitia id fecerunt, non ſunt ab invicem ſeparandi, nec alter alteri debitum debet ſubtrahere: niſi ad continentiam ſervandam poſſint induci. Quia ſi ex ignorantia id factum eſt, eos ignorantia excuſari videtur. Si ex malitia: eis ſua fraus non debet patrocinari.*

Idem dicitur cap. de eo 5. cauſa 30. q. 1. ibi: *Si autem conjuges legitimi, unus, aut ambo ex induſtria fecerint, ut filium ſuum de fonte ſuſciperent, ſi innupti* (hoc eſt continentes) *permanere voluerint, bonum eſt: Sin autem, gravis pœnitentia inſidiatori injungatur, & ſimul maneant.* Ubi ipſis permittitur ſimul manere, licet ambo ex induſtria id fecerint. Non poſſet autem hoc ipſis permitti, ſi neuter poſſet petere uſum conjugii. Et eſſet ſane manifeſtum periculum incontinentiæ. Quæ cauſa fuit, ut ſecundum recentiores Canones, cognatio ſpiritualis dirimat quidem matrimonium contrahendum, non tamen privet uſu jam ante legitime contracti.

ARTICULUS V.

De Conciliis Angliæ Sæculi VIII.

28. Concilium *Cloveſhovienſe* celebratum eſt anno 747. hortatu Bonifacii Archiepiſcopi Moguntini & Apoſtolicæ ſedis Legati. Editique 30. Canones. Quorum hæc eſt ſumma.

Commendatur Epiſcopis cura Paſtoralis ſecundum ſacros Canones exercenda. Servanda concordia inter Sacerdotes. Singulis annis viſitanda diœceſis. Abbates Regularem diſciplinam obſervari curent. Nemo ordinandus, niſi probus & doctus, ſcholæ in Cathedralibus Eccleſiis, & Monaſteriis erigendæ pro Clericis & Religioſis.

Clerici à negotiis & cauſis ſæcularibus abſtineant. Templorum nitorem & ornatum curent. Lectioni, orationi, Miſſarum celebrationi, pſalmorum cantui, prædicationi verbi divini, Sacramentorum adminiſtrationi, in locis, ab Epiſcopo ſibi commendatis, diligenter ſe impendant. Symbolum fidei, orationem Dominicam, ritus Sacramentorum, lingua vernacula populo proponant. Eandem in docendo, baptizando, judicando, Miſſam celebrando, rationem teneant juxta ritum Romanæ Eccleſiæ. Cantum Eccleſiæ non adulterent, ſed ſimplicem ſanctamque melodiam obſervent. Officiis Epiſcopo propriis ſe non immiſceant.

Sanctorum Natalitia ſtatis diebus recolantur, prout ſunt in Romanæ Eccleſiæ Martyrologio annotata: Dies Dominica Divino cultui impendatur. Miſſarum ſolennia & Concio ea die celebrentur adſitque præſens frequens populus. Septem horæ Divini officii cum decente pſalmodia diligenter perſolvantur. Nihil legatur, aut cantetur, niſi quod Eccleſiæ Romanæ conſuetudo permittit. Litania major, & Rogationes tribus ante Aſcenſionem Domini diebus, cum jejunio, & Miſſarum celebratione peragantur. S. Gregorii M. & S. Auguſtini, Anglorum Apoſtoli, Natalitia ritu ſolenni ac feſtivo celebrentur. Quatuor temporum jejunia juxta exemplar Romanæ Eccleſiæ obſerventur.

Monachi ſuis Præpoſitis humiliter ſubſint. Quietam ac regularem vitam agant. Silentium ac modeſtiam ſervent. Sæculares intra clauſuram non intromittant. Orantium, legentium, Dominum laudantium domus ſint monaſteria. Ebrietas tanquam lethiferum venenum fugienda Clericis & Monachis. Convivia eorum ſint ſobria & modeſta. Communione Corporis & Sanguinis Domini ſe dignos exhibeant innocentia & probitate morum. Laici etiam à labe puri, frequen-

quenter communicent. Ad profeſſionem Monaſticæ Regulæ non admittantur, niſi prius ſint probati.

Epiſcopi à Synodis reverſi decreta promulgent. Commendantur eleemoſynæ, pſalmodia &c. Vetatur, ne plures in monaſteria recipiantur, quam ali poſſint. Ne Clerici, Monachi, aut Moniales apud ſæculares commorentur; ſed in domo Dei orent, non tantum pro ſe, ſed etiam pro Rege, Ducibus, & toto populo Chriſtiano.

Nota, hæc ante mille annos Eccleſiæ Anglicanæ fuit diſciplina! An & hodie?

Concilium *Calcuthenſe* anno 787. celebrarunt Angliæ Epiſcopi, cum Legatis Hadriani I. ſummi Pontificis, promulgatique ſunt in eo 20. Canones ad diſciplinam ſpectantes.

1. Fides Nicæna, & reliquorum quinque Generalium Conciliorum, prout a ſancta Romana Eccleſia eſt tradita, tenetor, ac de ea Presbyteri, qui inſtruere debent populum, diligenter examinantor.
2. Patrini ſpirituales ſuos filios inſtruunto.
3. Epiſcopus quot annis viſitato.
4. Vita & habitus Canonicorum & Monachorum juxta decreta Romanorum Pontificum ſunto.
5. Præfecti Monaſteriorum vitæ integræ ſunto.
6. Nullus, niſi probatæ ſit vitæ, ordinator.
7. Horæ Canonicæ diligenter perſolvuntor.
8. Privilegia, a Romano Pontifice conceſſa Eccleſiis, conſervantor.
9. Clericus cibum, hypocritarum more, clam ne ſumito.
10. Eccleſiaſtici ſæcularia ne judicanto. Calix ſacer & patena ex cornu confecta ne ſunto.
11. Etiam Reges in rebus Eccleſiaſticis, & ad ſalutem animæ pertinentibus, Epiſcopis obediunto.
12. Contra Reges nemo inſurgito.
13. Regum & Miniſtrorum ejus judicia, ſine acceptatione perſonarum, juſta ſunto.
14. Principes inter & Sacerdotes perpetua pax eſto.
15. Inceſtuoſa & adulterina conjugia procul amandantor.
16. Filii ſpurii ab hæreditate excluduntor.
17. Decimæ ſolvuntor: uſuræ & injuſtæ menſuræ ac pondera non uſurpantor.
18. Vota fidelium adimplentor.

Paganæ ſuperſtitionis reliquiæ extirpantor.

20. Peccata ſua omnes Sacerdoti confitentor. Fructus dignos pœnitentiæ faciunto : & Evchariſtiam ſumunto.

Præterea Synodus in *Northumbria* anno 705. in qua S. Wilfridus, monitu Joannis VII. Papæ, ad quem ille appellaverat, in Archiepiſcopatu ſuo Eboracenſi, a quo dejectus fuerat, eſt confirmatus.

Concilium *Anglicum* anno 756. ſtatuit, ut feſtum S. Bonifacii, ſociorumque ejus Martyrum, quot annis ſolenniter celebretur.

Concilium *Bacanceldenſe*, præſenteKenulfo Rege anno 798. decrevit, ex mandato Leonis III. Papæ, ut ſæculares ſuper Eccleſias non habeant dominium.

CAPUT IX.

De Conciliis SÆCULI IX.

Sub Carolingicis Imperatoribus Regibusque, in Italia, Germania, & Gallia dominantibus, graviſſimos inter externos internosque motus hoc ſæculum transactum eſt. Vidit illud cruenta bella filiorum in Patrem, fratrum in fratres, adulterina Regum connubia, Odeſchalchi errores, Prælatorum in cauſa appellationis diſſidia, quæ omnia variis Conciliis cauſam dederunt. Hiſpania cum Mauris luctata lente aſſurgens. Anglia in unam Monarchiam collecta, Danorum irruptionibus infeſta. Non alio tamen ſæculo tot celebrata ſunt ſacra Concilia, ac iſto, quo Caroli M. ac Ludovici Pii eximia religio tum fidei doctrinam ubique diſſeminatam, tum morum diſciplinam ſancte inſtauratam volebat. Sufficerit mihi ad inſtitutum meum ſumma Canonum capita perſtringere : Si quid vero eruditionis magis memorabilis occurrat, interferere.

SUMMARIUM.

ARTICULUS. I.

De Conciliis Germaniæ.

§. I.

Prænotanda de ſtatu Occidentalis Imperii.

1. *Ere-*

1. *Erectum a Leone III. Occidentale Imperium.*
2. *Quid Collatum ſit Carolo M.*
3. *Ludovicus Pius edit Capitularia.*
4. *Heraldus Klacius primus ex Regibus Daniæ converſus.*
5. *Juditha Caroli Calvi mater turbarum occaſio.*
6. *Lotharii Imperium.*
7. *Ludovici II.*
8. *Caroli Calvi.*
9. *Ludovici Balbi.*
10. *Caroli Craſſi.*
11. *Arnulphi*
12. *Ludovici Infantis.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus in Germania.

13. *Concilium Salisburgenſe & Ratisbonenſe.*
14. *Concilia Aquisgranenſia.*
15. *Concilia Moguntina.*
16. *Alia Germaniæ Concilia.*
17. *Concilia celebrata in cauſa rebellionis filiorum in patrem Ludovicum Pium.*
18. *Concilia celebrata in cauſa diſcordiæ inter Ludovici Pii filios.*
19. *Concilia in cauſa Gotheſchalci habita.*
20. *Concilia in cauſa Matrimoniali Lotharii Junioris habita.*
21. *Concilia in cauſa Apellationis Rothaldi Epiſcopi.*
22. *Concilia in cauſa utriusque Hincmari.*

ARTICULUS II.

De Conciliis Italiæ.

23. *Concilium Altinenſe & Ticinenſe.*
24. *Obſervatio in Canonem 21. Concilii Ticinenſis de uſuris.*

ARTICULUS III.

De Conciliis Galliæ.

25. *Concilium Arelatenſe IV. Rhemenſe. Turonenſe III. Cabilonenſe II. Meldenſe, Viennenſe, Pariſienſe VI.*

ARTICULUS IV.

De Conciliis Angliæ.

26. *Prænotanda de ſtatu Angliæ.*
27. *Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.*
28. *Obſervatio de Antiquitate ſtatus Religioſi.*

ARTICULUS I.

De Conciliis Germaniæ Sæculi IX.

§. I.

Prænotanda de ſtatu Occidentalis Imperii.

1. Erectum imperium Occidentale.

Sub initium hujus ſæculi Occidentale Imperium, quod jam inde ab Auguſtulo per trecentos annos extinctum jacuerat, fauſtis omnino auſpiciis rurſus erectum, & innovatum eſt; atque in *Carolum M.* translatum a Leone III. ſummo Pontifice; qui ipſa feſtiva die Natalis Domini eundem Regem, nihil tale opinantem, in Baſilica S. Petri Imperatorem ſalutavit, & ritu ſolenni coronavit, gaudente & applaudente Romano populo.

2. Quid Carolus acceperit.

Quamvis autem hoc titulo nihil terrarum acceperit, quod non ante jam poſſediſſet; nam præter univerſam Galliam, Hiſpaniarum partem, totumque in Italia Regnum Longobardicum, Rhœtiam, Vindeliciam, Noricum ad Pannoniæ usque viſcera, omnemque, non tantum ad Albin, ſed, quo Romani nunquam pervenerant, ad Oderam, Viſtulam, atque mare Balthicum usque, Germaniam, qua hæreditate, qua armis, qua deditione ultronea, in ſuam jam ante redegerat poteſtatem.

Non tamen nudum Imperatoris nomen accepit, ſed dignitatem etiam, tam ſublimi titulo reſpondentem, Advocatiam videlicet, tutelam, defenſionemque Romanæ Eccleſiæ, & cum hoc ampliſſimo ſupremi Eccleſiæ protectoris officio humani apicem faſtigii, Principum Regumque omnium dignitati ac honoribus, auguſta majeſtate præfulgentem, ut adeo non tantum ipſe Imperator, ſed ejus etiam legati primas ubique politicis in conventibus jure occupent.

3. Ludovicus Pius.

Quatuordecim annos Carolus M. geſtavit coronam Imperii; cum decedens (mortuis jam ante Pipino & Carolo filiis) *Ludovico*, tertio loco genito, eandem reliquit, cum omnibus Provinciis, excepta Italia, quam Bernardo ſuo, ex Pipino, filio ſeniore, nepoti conceſſerat. *Necdum ergo primogenituræ jura tunc introducta fuerant; alias Bernardus fuiſſet præponendus.*

Ludovicus, ſola probitate ac religionis ſtudio patri comparandus, tametſi *Pii* cognomine Antoninum Principem optimum vinceret, impar tamen tanto rerum humanarum faſtigio, Caroli magnitudi-

udinem infirmitate ſua magis conſpicuam reddidit. Et quamvis
nanſuetudine & pacata indole præſtaret, in Bernardo tamen nepote
uo, Italiæ Rege, Græcos mores imitatus, aliorum ſuggeſtionibus
edit, unde pœniteret, Juveni perduelli ereptis oculis, & ſecuta
norte ex ſupplicii atrocitate.

Poſt funebres honores paternis exuviis aquisgrani datos, conven-
us plures celebravit, in quibus præſentibus Epiſcopis & Imperii Pro-
eribus multa patris exemplo promulgavit *Capitularia*, a Stephano V.
ummo Pontifice cum Irmengarde conjuge ſolenni ritu Rhemis Impe-
ator coronatus, donationem, a Pipino avo, & Carolo patre factam
Romanæ Eccleſiæ, non tantum confirmavit, ſed etiam auxit novo
iploinate, *cap. ego Ludovicus* 30. *diſt.* 63. ex parte relato. (*hoc tamen
iploma ſuppoſititium eſſe contendunt plures recentiores critici.*)

Anno 826. *Heraldus* Daniæ Rex, ad Ludovicum profectus, cum
egina conjuge ſua pluribusque Proceribus eſt baptizatus, Moguntiæ: 4. Heraldus.
umque in Daniam ſunt comitati S. Anſcharius & Autbertus, ex il-
uſtriſſimo S. Benedicti ordine viri Apoſtolici, ad propagandam per
llud regnum Chriſti Eccleſiam.

Defuncta conjuge Irmengarde ſecundis nuptiis duxit Ludovicus
Juditham, ex qua Carolum Calvum ſuſcepit. Cui, cum detracta
eliquis filiis portione deſignata, partem regni conſtitueret, mirum, 5.
n quas calamitates a perduellibus filiis ſit dejectus: quibuscum lu- Juditha.
tatus ad mortem usque; quam oppetiit anno 840. melior Chriſtia-
us, quam Rex.

Lotharius primogenitus Ludovici Pii cum diviſione Imperii, a 6.
atre facta, nollet ſtare, & fratribus dominari vellet ut princeps, Lotharius.
ellum atrociſſimum exoritur. Juncti Ludovicus & Carolus gemino
rælio eundem profligant, pacemque petere cogunt: quam melio-
em obtinuit, quam meruit, aut ſperare poterat. Poſito tandem
onte ſceptro, in monaſterio vitam finiit: relicta filio primogenito
udovico Italia, cum Imperatoris dignitate, Lothario Auſtraſiæ,
arte, quæ *Lotharingia* ab eo eſt deinceps dicta, magnorum heroum
atrix. Carolo, filiorum minimo, data Provincia.

Ludovicus II. Lotharii filius ſtrenue geſſit Imperium, bellis ad-
erſus Saracenos, in Italiam irrumpentes, potiſſimum celebris. Obiit 7.
Mediolani anno 875. Imperii 20. Hunc anno ſequenti ſecutus eſt ejus Ludovicus
atruus Ludovicus Germaniæ Rex. Cui debitum Imperium a fratre II.
us juniore Carolo Calvo invaſum eſt, Joanne VIII. in partes ſuas
ertracto; qui contendebant, Imperium non deberi ſanguinis præ-
ogativæ, ſed electioni etiam Pontificis ac Romani populi.

8. Carolus Calvus. Licet autem *Carolus Calvus* proprias ſuas Galliæ provincias a continuis Normannorum incurſionibus non poſſet defendere, aſſidua tamen cum fratre Ludovico, Germaniæ Rege, bella gerebat. Adeo nec inter fratres, Germanum & Gallum, convenire poterat. Altero mox Imperii anno obiit Carolus: poſtquam patris, avique exemplo multa ac varia *Capitularia* in variis Epiſcoporum & Comitum conventibus edidiſſet.

9. Balbus. *Ludovicus III.* à ſermonis vitio *Balbus* dictus, purpuram patris optavit potius, quam veſtivit; & licet à Joanne VIII. in Gallia coronatus, diu tamen nec titulo frui potuit, altero anno extinctus: hoc uno memorabilis, quod nomine ſuo faſtos Auguſtos impleat. Imo ſunt, qui etiam nomen Imperatoris ei detrahant.

10. Craſſus. Præteritis dein Balbi liberis, Joannes VIII. Imperatorem Romæ coronavit *Carolum Craſſum*, tertium Ludovici Germanici filium, quem miro conſenſu etiam Itali ac Galli Regem ſibi delegerunt. Ut adeo Caroli M. proavi ſui imperium vaſtiſſimum, ex Germania, Italia, & Gallia conflatum, ferme totum conjungeret. Viſum, per unitam hanc potentiam, irruenti undique Saraceno, ac Normanno validum poſſe opponi aggerem. At non explevit ſpes conceptas; nam Normannis Neuſtriam, (*Normanniam* deinceps nuncupatam) conceſſit: & mente non minus quam corpore æger, eum in contemptum ſubditorum devenit, ut omnes ab eo deficerent, Germania ad Arnulphum, ejus ex Carolomanno fratre nepotem, Gallia ad Odonem, & Carolum Simplicem, Ludovici Balbi filium, devoluta, Italia vero Berengarium inter & Widonem ejusque filium Lambertum diſtracta. Atque ita vaſtum illud Imperii corpus iterum diviſum eſt, nunquam amplius deinceps ex integro conjungendum. Craſſus vero ex potentiſſimo monarcha ad eam inopiam redactus eſt, ut vix haberet, quo vitam ſuſtentaret. Monſtratur ejus tumulus in Monaſterio Augiæ divitis cum epitaphio: quo rerum humanarum vanitatem legas.

11. Arnulphus. *Arnulphus* Carolomanni ex pellice filius, Craſſi nepos, à Germaniæ proceribus electus Rex, varia ſorte novem annis geſſit Rempublicam. Primus illi belli campus Germania, quam victis Bohemis Hunni invaſerant. Tum pugnatum in Belgio, Normannique poſt populatas Gallias ſuperati, cæſis eorum, ut fertur, in prælio centum millibus. Poſtrema Martis area fuit Italia, quam Berengarius Forolivienſis, & Wido Spoletanus Dux, inteſtinis armis diſcerpebant. Wido coronatus Imperator à Pontifice, cui Lambertus filius ſucceſſit; adverſus quem a Formoſo Papa evocatus ex Germa-

nia

nia Arnulphus, capta lepuſculi, per mænia fugientis, ope Roma, ab eodem Pontifice Imperator eſt proclamatus & coronatus. At veneno, in Italia hauſto, viſcera depaſcente, biennio poſt obiit an. 899. Succeſſorem habuit Ludovicum IV. filium puerum ſeptennem; ſub quo ingentes clades Germania eſt paſſa ab Hunnis. Cum eo exaruit Carolingica ſtirps Germanica. 12. Infans.

Sub hæc tempora Rollo Normannorum Dux cum gente ſua baptizatus, ducta Giſela, Caroli Simplicis filia, Normanniam & Britanniam minorem in dotem accepit.

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia in Germania Sæc. IX.

I.

De Concilio Salisburgenſi & Ratisbonenſi.

Anno 807. (ut refert Brunnerus noſter in annalibus Boicis *lib.* 6. *n.* 4. celebratum eſt *Concilium Salisburgenſe*, ſub Arnone Archiepiſcopo. In quo præter alia decretum eſt, ut, cum SS. Canones fidelium oblationes *Decimales* in quatuor portiones, velint diſtribui: quarum prima cedat Epiſcopo, altera Clericis, tertia pauperibus, quarta Eccleſiarum fabricæ, hoc deinceps accurate obſervetur. (*Ex quo patet, bona Eccleſiaſtica tunc necdum in Beneficia fuiſſe diſtributa: ſed viguiſſe adhuc diſtributionem, a Simplicio & Gelaſio factam.*) 13.

Sub idem ferme tempus plures celebratum putant *Concilium Ratisbonenſe*. In quo tria ſunt ſancita 1. ut Chor-Epiſcopi de miniſterio Epiſcopali nihil attingere præſumant: 2. ut deinceps nulli amplius fierent Chor-Epiſcopi. 3. ut geſta Chor-Epiſcoporum haberentur irrita.

Nota, frequentior in veteri Eccleſia fit mentio de *Chor-Epiſcopis*.

Qui erant quidam Presbyteri, in pagis aut minoribus oppidis velut Epiſcoporum vicarii animarum curam exercentes, eum ferme in modum, quo hodie faciunt Parochi. Ampliori tamen aliquanto poteſtate utebantur.

Nam licet non poſſent Presbyteros aut Diaconos ordinare, aut ſacro chriſmate fidelium frontes inungere, aut templa vel altaria

conſecrare, cætera tamen fere omnia præſtabant, quæ præſtare poterant Epiſcopi; ut colligitur ex Concilio Ancyrano *can.* 12. Antiocheno *c.* 12. Hiſpalenſi II. *c.* 7.

Porro ex iſtis quidam erant vere conſecrati Epiſcopi, ſed dicebantur *Chor Epiſcopi*, quia non habebant propriam Eccleſiam, ſed in aliena Diœceſi miniſtrabant, ad eum fere modum, quo hodie Epiſcopi quidam *Titulares ſolent*, qui *ſuffraganei* vocantur. Alii vero nihil aliud erant, quam meri Presbyteri, per pagos & oppidula Epiſcopum aliquo modo repræſentantes.

Unde quando aliqui cum Concilio Antiocheno *can.* 10. dicunt, quod *Chor-Epiſcopi* poſſint ſacros ordines conferre, id intelligendum eſt de priore genere Chor-Epiſcoporum, qui vere erant conſecrati Epiſcopi. Quando vero alii cum Damaſo Papa *Epiſt.* 3. dicunt, Chor-Epiſcopos non poſſe ſacros ordines conferre, id intelligi debet de ſecundo genere eorum, qui meri erant Presbyteri. Vel ſi omnes fuiſſent Epiſcopi, dicendum eſſet, illos non potuiſſe ſacros ordines conferre ſine conſenſu Epiſcopi, potuiſſe vero illo accedente, ſicut hodie ſuffraganei.

II.

De Conciliis Aquisgranenſibus.

14. Vix in alia Germaniæ civitate tot tamque magna celebrata ſunt Concilia, quam Aquisgrani. In ea ſiquidem potiſſimum ſunt confecta ac promulgata numeroſa illa *Capitularia* Caroli M. ac Ludovici Pii, in Conciliis Nationalibus, a Germaniæ & Galliæ Epiſcopis celebratis, & quidem hoc ſæculo nono, Caroli M. tempore habitum eſt *Concilium Aquisgranenſe I.* anno 809. mota eſt in eo quæſtio, an fidei ſymbolo addenda ſit vox illa (à Cræcis impugnata) *Filioque?* at Patres Concilii de re tanti momenti ſtatuere non ſunt auſi, niſi prius conſuleretur ſedes Apoſtolica. Miſſi igitur ad Leonem III. Legati: Qui Romæ contendebant vocem illam, ut certam fidem de ſancto Spiritu magis declaret, videri addendam. Verum cenſuit tunc Pontifex, licet proceſſio Spiritus S. a Patre & Filio ſit certa fidei veritas, ſymbolo tamen nihil eſſe addendum.

Concilium Aquisgranenſe II. anno 816. voluntate Ludovici Pii congregatum eſt ex trina natione, Germanica ſcilicet, Italica, & Gallica, ac proin Propter ſuam amplitudinem fuit appellatum *Generale.* In hoc confectus eſt duplex liber: primus *de Inſtitutione Canonicorum*, alter *de Inſtitutione ſanctimonialium*: multis uterque conſtans

ſtans Canonibus, ex antiquioribus Conciliis, ac SS. Patrum doctrina depromptis, opera præcipue *Amalarii* Diaconi Metenſis.

In 1. cap. tractatur de *prima tonſura* Clericorum; uſum hunc ab Apoſtolis eſſe introductum ad imitationem *Nazaræorum*, qui caput radebant, in ſignum, quod ſint dicati ac ſancti Domino, detonſo autem vertice, circuli corona inferius fuit relicta. In 2. & ulterioribus tractatur, de Oſtiariis, Lectoribus, Exorciſtis, *Acolythis*, *Subdiaconis*, *Diaconis*, *Presbyteris*, *Epiſcopis*, horumque omnium in veteri lege figura inſtitutione, officio &c. ex S. Iſidoro, Hieronymo, Auguſtino, Gregorio, aliisque Patribus.

Subjungitur, quales eſſe debeant Paſtores, & Præpoſiti Eccleſiæ: quomodo prælucere exemplo, docere, corripere. Non recipienda pro ordinatione munera, non uſuræ; non cohabitandum mulieribus; non habendum Epiſcopo, ut proprium, quod inter Clericos debet diſtribuere.

Excommunicatum non admittendum ab alio; nec Clericum ſine commendatitiis. Servanda *Eccleſiæ jejunia* Subdiaconis *Sacras Benedictiones* non faciendas. Clericis abſtinendum à tabernis, ludicris ſpectaculis, negotiationibus profanis, quæſtu, uſura, ſæcularibus judiciis, transmigratione ad aliam Eccleſiam, avaritia, ira, ſuperbia, aliisque vitiis, ac pravis exemplis: additurque cap. 32. luctuoſa deſcriptio Sacerdotum carnalitér viventium. Et in multis capitulis, quales moribus eſſe debeant Clerici & Canonici.

Tractatur inſuper de horis Canonicis, ac pſalmodia, de congregationibus Canonicorum, de cura puerorum, qui in iis educantur &c. adduntur denique 28. capitula *de inſtitutione Canonica ſanctimonialium*: quæ librum alterum conficiunt, collectum ex S. Cypriano *lib. de Habitu virginum*: ex S. Athanaſio *ad ſponſas Chriſti*: ex S. Hieronymo in *Epiſtolis ad Euſtochium*, *Demetriadem*, *Furiam*, *Lætam*: ex S. Cæſario Arelatenſi *ſerm. ad ſanctimoniales &c.* ex quibus antiquiſſimis Patribus monialibus præſcribitur norma, pie, religioſe ac ſancte vivendi in monaſterio ſub Abbatiſſa. Quarum rerum vel ideo etiam mentionem infero, ne tanquam nova explodant Hæretici, quæ eruditis ſunt antiquiſſima.

Anno ſequente Ludòvicus Pius convocavit Aquisgranum, ubi Regiam ſedem fixerat, Abbates, multosque Monachos ex Germania ac Gallia. In hoc *Conventu* 80. capitula ſunt edita de Monaſtica diſciplina, ſtatutumque, ut omnes in Monaſteriis juxta Regulam S. Patriarchæ Benedicti religioſe vivant.

Cenſetur etiam in hoc Conventu ad inſtantiam Legati Apoſtolici

ſtolici edita à Ludovico Pio celebris illa conſtitutio *Ego Ludovicus*. Cujus fragmentum exſtat in decreto Gratiani *diſt.* 63. integra autem exhibetur in tomo 9 Conciliorum, ex monumentis vaticanis deſumpta. Per hanc Imperator confirmat diplomata donationis, à Pipino & Carolo M. Romanæ Eccleſiæ factæ: enumeratque ſpeciatim omnia, quæ donatione illa comprehenduntur. Meminit etiam hujus donationis Leo Oſtienſis in Chronico Caſſinenſi. Aliis tamen eſt ſuppoſititia.

Concilium Aquisgranenſe III. anno 818. depoſuit complures Epiſcopos, qui cum *Bernardo* Italiæ Rege, Ludovici Pii ex Pipino fratre, Nepote, adverſus eundem Ludovicum conjuraſſe arguebantur: Bernardo effoſſis oculis, vita permiſſa.

Sequenti anno Aquisgrani in palatio Imperiali præſente rurſus Ludovico habitus eſt conventus Epiſcoporum & Abbatum, tractatumque de Eccleſiarum emolumentis. Addita etiam aliquot Capitula de cauſis forenſibus.

Concilium Aquisgranenſe IV. anno 836. hortante Imperatore Ludovico Pio, habitum eſt; ſicut priora, in palatio Imperiali. In præfatione Concilium dicit, duobus potiſſimum hunc mundum regi, auctoritate ſcilicet ſacrata Pontificum, & regali poteſtate. In Eccleſia neminem eſſe potiorem Pontifice, & in ſæculo Chriſtiano Imperatore neminem inveniri celſiorem.

Sanxit deinde Canones 12. *de vita Epiſcoporum*, 12. Canones *de doctrina Epiſcoporum*, 16. Canones *de vita & Doctrina inferiorum Ordinum* 25. Canones *de perſona Regis, Filiorumque ejus & Miniſtrorum.* Repetuntur in quatuor iſtis capitibus ea potiſſimum, quæ in prioribus jam ſunt habita.

De vita Epiſcoporum ait, non eſſe Epiſcopatum ambiendum muneribus. Juxta regulam Apoſtoli eis prudenter, ſobrie, pudice &c. vivendum, ut a populo habeant teſtimonium, populus vero ab iis imitandi exemplum: ebrium, niſi correxerit, deponendum. Remotius ab Eccleſia ne abeant. Canonicorum Monachorumque curam gerant.

De doctrina, noſſe eum oportere rectam fidem, S. Scripturam, SS. Canones, cum Paſtorali S. Gregorii. In cœna Domini Benedictio olei non negligenda. Res Eccleſiæ non ut proprias, ſed ſibi commiſſas adminiſtret. Litanias Majores 25. Aprilis, & dies Rogationum juxta morem Romanum celebret. Miniſtros Eccleſiæ inſtruat. Deficientem ab Imperatore Clericum deponat, laicum anathematizet.

De vita & Doctrina Ordinum inferiorum, Abbates Canonicorum &

& Monachorum verbo & exemplo regant, Epiſcopos revereantur. Pesbyteri fœminas domi ne habeant: alias gradum amittant.

De Perſona Regis &c. Imperatoris eſſe tueri Eccleſiam, populum cum pace & juſtitia regere, venerari Sacerdotes Dei, eorum accuſationes non admittere ſine juſta cauſa; curare, ne facultates Eccleſiæ a laicis diſtrahantur, ſed ab Epiſcopis diſpenſentur; conſtituere Miniſtros probos ac juſtos. Eccleſiaſticam libertatem non violare. Monaſteria non concedere laicis. Die Dominica ne fiant placita (ſeu judicia) nec nuptiæ. Communicatio corporis Domini die Dominica celebretur. Nec Clerici per aulam, nec Monachi per loca publica ſinantur diſcurrere. Raptores coërceantur.

Miſit deinde Concilium epiſtolam Synodicam ad Pipinum Imperatoris filium, Regem Aquitaniæ, tribus libris conſtantem, de fide, moribus, & officiis Chriſtiani Principis; collectis plurimis in hanc rem ex S. Scriptura principum bonorum ac malorum exemplis.

Plura poſtea hoc ſæculo celebrata ſunt Concilia Aquisgranenſia, in cauſa Lothariorum, patris & filii: ut deinceps dicetur.

III.

De Conciliis Moguntinis.

Concilium Moguntinum I. voluntate Caroli M. anno 813. celebratum 15.
eſt, diſtributum in tres præſentium ordines.

In primo ſedebant Epiſcopi 30. ex Evangelii Patrumque doctrina diſciplinam Eccleſiaſticam inſtauraturi.

In altero 25. Abbates, qui legendo Regulam S. Benedicti Monaſticæ diſciplinæ erant intenti.

In tertio ordine ſedebant comites & Judices, tractantes ſtatum politicum, conſtituentes judicia, & juſtitiam adminiſtrantes.

Editi Canones Eccleſiaſtici 55.

In tribus primis commendantur virtutes Theologicæ fidei, ſpei & charitatis.

4. Baptisma ritu Romano ubique miniſtrandum: & quidem in paſchate & pentecoſte ſolenniter.

5. Pax & concordia foveatur.

6. Epiſcopi ſint patroni orphanorum.

7. Minus potentum bona ſalva ſunto.

8. Epiſcopi rerum Eccleſiæ adminiſtratores & diſpenſatores ſint ſecundum Canones.

9. Clerici canonici canonice vivant, ſimulque manducent & dormiant, ſi fieri poteſt.
10. Vita Clericorum inſtituenda ſecundum regulas Patrum,
11. Monachi vivant juxta Regulam S. Benedicti.
12. Secularia placita ne adeant.
13. Moniales Regulam S. Benedicti profeſſæ regulariter vivant: aliæ vero Canonice in clauſtris.
14. Interdictum Clericis & Monachis ſæcularibus negotiis, luſu alearum &c.
15. Proponitur S. Paulus, imitationis exemplum.
16. Relinquere ſæculum eſt, ſæculi voluptatibus contraire.
17. Arma ne geſtent Clerici.
18. Diſcretio veræ virtutis à ficta commendatur.
19. In Monaſteria ne plures recipiantur, quam ali poſſint.
20. Monaſteria viſitentur ab Epiſcopis & in ipſis Dominicis.
21. Ex Monaſteriis Canonicorum conceditur tranſitus ad ſtatum Monachorum, utpote perfectiorem.
22. Vagi & indiſciplinati Monachi coërcendi.
23. Qui inviti in Monachos aut Canonicos ſunt attonſi, in eo ſtatu permaneant, deinceps vero nullus invitus tondeatur.
24. De Clericis adeuntibus Imperatorem.
25. Singulis Dominicis & Feſtivitatibus verbum Dei populo prædicandum.
26. Clerici in clauſtra monialium non ingrediantur, niſi ad Miſſarum ſolennia.
27. Sacrum Chriſma ſigillo munitum cuſtodiatur.
28. Presbyteri ſemper utantur *orariis velut inſignibus Sacerdotalis dignitatis* (quæ ultima verba Hottingerus abſcindit)
29. Laici Presbyteros neque inſtituant, neque dejiciant.
30. Nec onera eis imponant.
31. Fugitivi Clerici ad reditum compellantur.
32. & 33. Dies 3. Rogationum ſeu Litaniam celebrent omnes.
34. Uti etiam jejunia quatuor temporum.
35. Excommunicantur, qui Eccleſiæ jejunia nolunt obſervare.
36. Tractant de ſolemnibus per annum feſtivitatibus, de decimis Eccleſiæ ſolvendis; de aſylo templorum; de placitis in Eccleſia non habendis.
41. Antiquioribus Eccleſiis ne auferantur decimæ, ut novis oratoriis addicantur.
42. Qui *Beneficium Eccleſiaſticum* habent, ad reſtaurandam Eccleſiam concurrant.

43. Pres-

43. Presbyter non cantet Miſſam, nemine omnino præſente. (*Semper enim requirebatur miniſter.*)

44. Oblationem & pacem populus in Eccleſia faciat.

45. Symbolum & orationem Dominicam omnes calleant.

46. Excommunicandi, qui ebrietatem nolunt deponere.

47. Compatres ſpirituales ſuos filios Catholice inſtruant.

48. Luxurians cantus abſit ab Eccleſia.

49. Clerici fœminas domi ſuæ ne habeant.

50. Officiales probi conſtituantur.

51. Absque Epiſcopi facultate corpora Sanctorum non transferantur in alium locum.

52. Nullus ſepeliatur in Eccleſia, niſi Epiſcopus, Abbas, dignus Presbyter &c.

53. Inceſtuoſi excommunicandi.

54. In quarta generatione nullus amplius conjugio copuletur.

55. Nullus proprium filium aut filiam de fonte baptismatis ſuſcipiat. Nec commatrem nec ſuſceptam filiolam ducat uxorem. Neque cum iis jungatur, quos ad *confirmationem* duxit.

56. Non tantum à conjuge ſeparatur, ſed in perpetuum ab omni matrimonio arcetur, qui cum *Filiaſtra* ſua (hoc eſt, cum filia uxoris ſuæ, quam duxit viduam) fornicatus fuerit, aut duabus ſororibus nupſerit, aut ſi qua duobus fratribus, aut patri, & filio nupſerit. Confirmatur igitur hic impedimentum affinitatis in primo gradu; ſtatuiturque pœna pro tota vita omni carendi matrimonio.

Concilium Moguntinum II. Provinciale fuit, a Rabano Archiepiſcopo convocatum anno 847. in cauſa reſtaurandæ diſciplinæ Eccleſiaſticæ. Præmiſſum fuit triduanum jejunium, cum Litaniis ſeu publicis ſupplicationibus. Editi Canones 31.

Primus eſt de fide Catholica, a Sacerdotibus docenda. 2. De Epiſcoporum prædicatione. 3. Juxta Romanæ Eccleſiæ morem baptiſmus ſolenniter conferendus in paſchate & pentecoſte. 4. Epiſcopi & Comites pacem ſervent. 5. Excommunicantur, qui adverſus Poteſtates Eccleſiaſticas aut Politicas conjurant. 6. Aut qui poſſeſſiones Eccleſiaſticas invadunt. Principis eſſe Eccleſiam ejusque bona defendere. 7. Adminiſtrationem & diſpenſationem bonorum Eccleſiaſticorum eſſe penes Epiſcopum. 8. Quæ à clericis ex bonis Eccleſiaſticis comparantur, Eccleſiæ ſunto. 9. Manumiſſiones ſecundum morem Italiæ celebrandas.

10. Servanda diſtributio bonorum Eccleſiaſticorum in quatuor partes. (*Quamvis igitur jam aliqua Beneficia Eccleſiaſtica eſſent erecta, ut conſtat ex can.* 42. *Concil. Mogunt. I. tamen potiſſimum adhuc vivebant ſecundum illam diſtributionem.*) 11. antiquis Eccleſiis nihil detrahatur. 12. Simoniace ingreſſus deponatur. Nullusque Patronus Eccleſiam concedat, ſine conſenſu Epiſcopi (*Quia illius eſt inſtituere præſentatum*) 13. curandum Epiſcopo, ut Clerici, & Monachi recte vivant &c.

14. Monachi nihil proprium habeant. Et ſi Parochias regant, Epiſcopo aut ejus Vicario rationem reddant. (*Multi tunc Regulares, propter penuriam Sacerdotum, in Germania erant Parochi*) 15. Clerici ne laxent comam. 16. Sanctimoniales ad horas canonicas adſtringuntur. 17. Rex ſit pater pauperum & Orphanorum. 18. Minus potentes ne obrui ſinantur. 19. Ne Judices munera accipiant. 20. Parricidis matrimonio & militia interdicitur. 21. Mulierculæ, quæ poſt fornicationem fœtum enecant, pœnitentiæ publicæ ſubjiciuntur, ſecundum veteres canones. Sequentes etiam plures canones variis criminibus, ut homicidis, falſis teſtibus &c. pœnitentiam ſtatuunt.

26. *Ab infirmis, in mortis periculo poſitis per Presbyteros pura inquirenda eſt confeſſio, non tamen illis imponenda quantitas pœnitentiæ - - - ſacra unctione animati, ſecundum ſtatuta SS. Patrum, communione viatici reficiantur.* 27. Si patibulo ſuſpenſi propter ſcelera, confeſſi fuerint, poſſe pro illis oblationes offerri, ac Miſſas celebrari. 28. Inceſtuoſos excommunicandos, & ſi non reſipuerint, ſæculari poteſtate coërcendos. 29. Inceſtuoſæ nuptiæ invalidæ. Et in pœnam omni matrimonio in perpetuum careant inceſtuoſi. 30. Conſanguinitas in quarto gradu impedimentum dirimens.

31. Peccata confitentibus ſecundum canonum antiquorum conſtitutionem, ſanctarum ſcripturarum auctoritatem, & Eccleſiæ conſuetudinem, pœnitentia imponi debet a Sacerdotibus, delictis proportionata, privata pro peccatis occultis, publica pro publicis.

Concilium Moguntinum III. damnavit Gotheſchalcum: ut poſtea dicetur. Inſuper alia duo Moguntiæ hoc Sæculo celebrata ſunt Concilia; quorum tamen acta interierunt.

Concilium Moguntinum IV. anno 888. ſub initium regni Arnulphi, ſtatuit, exponendum eſſe eidem, quodnam ſit officium Regis Eccleſiæ ejusque bonorum adminiſtrationem pertinere ad Epiſcopum. Sine ejus conſenſu nulli concedendam Eccleſiam, nec auferendam. Sacerdotium non vexandum. Nec res Eccleſiæ invadendæ.

dendæ. Ad condemnationem Epiſcopi requiri 72. teſtes: Presbyteri *Cardinarii* 42. Diaconi *Cardinarii* urbis Romæ 26. Summum vero Pontificem a nemine in terris judicandum. Reliqui canones tractant de ſolvendis decimis, de pace, monaſteriis, viduis &c,

IV.

De aliis Germaniæ Conciliis.

In *Concilio Ingelheimenſi* anno 826. Ludovicus Pius legem tulit adverſus exercentes rapinam: ut ſcilicet in triplum condemnentur: addita inſuper pecuniaria & corporali pœna. 16.

In *Wormatienſi I.* anno 829. decreta eſt in eos publica pænitentia, qui, uxore relicta, aliam ducere attentant. Et ſi contumaces fuerint, ferro eos vinciri, & in arctam dari cuſtodiam præcipitur.

In *Hamburgenſi* anno 831. inſtitutus Archiepiſcopatus Hamburgenſis, a Ludovico Pio fundatus. Electusque eſt primus Archiepiſcopus S. Anſcharius, conſecratus a Drogone Metenſi, Imperatoris Archi-Capellano: adſtantibus Moguntino, Trivirenſi, & Rhemenſi Archiepiſcopis. Ac deinde anno 850. in Concilio quodam Germaniæ, etiam Bremenſis Eccleſia Hamburgenſi unita fuit. Hæcque unio anno 857. a Concilio *Wormatienſi II.* accedente conſenſu ſedis Apoſtolicæ, confirmata fuit: quamvis Colonienſis Archiepiſcopus proteſtaretur, & ad annum 890. in Concilio *Wormatienſi* rurſus ſuſcitaret, & ad ipſum etiam Pontificem Formoſum deferret hanc cauſam.

Concilium Wormatienſe III. Nationale 868. edidit canones 44. quibus ſtatuitur, ut ſolus Epiſcopus chriſma conſecret. Eccleſiam gratis conſecret, nec niſi rite dotatam. In ſacrificio Miſſæ nihil aliud offeratur, præter panem, & vinum, aqua mixtum. Confirmationem, Chriſmatis confectionem, dedicationem Eccleſiæ & Altarium, Benedictionem virginum, reconciliationem publice pænitentium, ad Epiſcopum pertinere.

Clerici Majores gradu dejiciantur, ſi continentiam non ſervent. Accuſati de fornicatione, juramento ſe purgent, ſi non ſint convicti. Propter leves cauſas neminem à communione ſuſpendendum. Epiſcopus canes aut accipitres ad venandum alens a communione trimeſtri ſuſpenditur, Presbyter bimeſtri, & Diaconus uno menſe.

Clerici Epiſcopi non obedientes, & non reſidentes, excommunicantur, donec ſe emendent. Pueri ac puellæ, a parentibus Monaſterio oblati, ne redeant ad ſæculum. Excommunicantur calumniantes Clericum.

Pœnitentia peccatoribus imponenda, proportionata delictis &c. nuptiæ vetantur, quousque conſanguinitatis memoria habetur. Inceſtis ſtatuuntur poenæ. Poſt peractam pænitentiam publicam matrimonii uſus indulgetur. Excommunicantur deficientes ad hoſtes patriæ. Adulteris ſeptennis pœnitentia publica indicitur.

Notandi ſunt canones decimus, & decimus quintus. In priore dicitur, quod, *ſi Epiſcopo, aut Presbytero cauſa criminalis, hoc eſt, homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit, is Miſſam celebrare, & communicare debeat*, ſicque ſe purgare. Quod ſi non fecerit, per quinquennium ab Eccleſia eſſe arcendum. (*At hoc purgationis genus, in germania tunc uſitatum, merito eſt abrogatum propter periculum ſacrilegii.*)

In decimo quinto ſimile quid decernitur; nempe, quod, ſi in Monaſterio furtum contigerit, & auctor ignoretur, ſub miſſa, ab Abbate celebranda, omnes corpus & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti percipiant, & ſic innocentes ſe oſtendant.

At hoc ab Eccleſia eſt reprobatum; ut oſtendunt S. Thomas *part.* 3. *quæſt.* 80. *art.* 6. *ad* 3. Bellarminus *lib.* 2. *de Concil. cap.* 8.

Adduntur huic Concilio in tomis Conciliorum adhuc 35. canones, qui tamen, ut notat Surius, non ſunt ab eo editi, ſed aliunde collecti, & Wormatienſi Concilio ſuppoſiti. Ex his erroneus eſſe videtur canon 36. cum in eo dici videatur, Matrimonium valide initum propter certa adulterii & inceſtus crimina eſſe diſſolubile etiam quoad vinculum, ita, ut pars innocens alteri poſſit nubere. Fortaſſis tamen canon non plus vult, quam partem innocentem *poſt mortem* conjugis nocentis poſſe tranſire ad alias nuptias: partem vero nocentem in pœnam criminis etiam poſt mortem conjugis debere abſtinere à matrimonio contrahendo. Quia, ut alias notavimus, juxta rigidam temporum illorum diſciplinam ab aliquibus Conciliis propter crimina quædam, præſertim inceſtus, nocenti pro tota vita prohibitum fuit matrimonium cum quacunque perſona, etiam poſt mortem conjugis.

Concilium Colonienſe anno 887. edidit 6. Canones.

Primus

Primus confirmat Drogonem, electum Mimidonenſem Epiſcopum.

Secundus anathemate ferit raptores Eccleſiarum.

Tertius ſtandum decernit decretis Patrum ac Conciliorum. Epiſcopum debere Clerum & populum defendere contra oppreſſiones potentum.

Quartus Laicos ab Eccleſiaſticis bonis arcet.

Quintus æquitatem horum decretorum proponit.

Sextus pœnas ſtatuit in adulteros & inceſtuoſos.

Concilium Metenſe præſente Trevirenſi, Metenſi, Virodunenſi, Tullenſi; aliisque, anno 888. ſtatuit: Decimas Eccleſiæ ex integro perſolvendas. Pro *manſo* Eccleſiæ nullum cenſum exigendum. Presbyter unam tantum habeat Eccleſiam: nullam vero in domo fœminam. Presbyteri libros ſuos & veſtimenta Epiſcopo exhibeant. Chriſma ſub ſera cuſtodiant: arma ne portent. Habitum clericalem geſtent. Unus tantum de baptiſmo infantem levet. Nemo cum Judæis edat aut bibat.

In locis non conſecratis ne celebretur Sacrificium Miſſæ. Baſilicæ conſecrentur ab Epiſcopo, non vero Chorepiſcopo, quia juxta decreta Damaſi, Innocentii, & Leonis vacuum eſt atque inane, quidquid Chorepiſcopi in ſummi Sacerdotii egerunt Miniſterio: cum ſint meri Presbyteri (*hic ſermo eſt de altero genere Chorepiſcoporum, frequentiori: qui non habebant conſecrationem Epiſcopalem.*)

† Excommunicatus, qui Sacerdotem ſe corripientem caſtraverat. Diaconus lapſus addictus carceri. Excommnicatus, qui, occiſo marito, ejus uxorem duxit, nec dimiſit. Cum excommunicatis neque poſt mortem communicandum. Orandum pro Rege Arnulpho, cum triduano jejunio, litaniis, & magna corporis afflictatione.

Eodem anno 888. cum Caroli Craſſi provinciæ ubique diſtraherentur, *Agauni* in Valleſia inferiore celebrata eſt Synodus; in qua Rudolphus, Conradi Comitis in Suevia filius, Rex Burgundiæ Superioris, ſeu *Trans-Juranæ*, dictus & coronatus eſt. Huic Burgundiæ Regno poſtmodum *Regnum Arelatenſe*, a Boſone cœptum anno 877. unitum eſt ſub Rudolpho II. anno 926. ac denique ad Conradum Salicum Imperatorem devolutum anno 1032.

Concilium Triburienſe haud procul Moguntia celebratum anno 895. in villa Regia ad Rhenum, præſentibus, Hattone Moguntino,

tino, Hermanno Colonienſi, Ratbodo Triverenſi, & ipſo Rege Arnulpho. Conditi Canones 58. de diſciplina.

In nono dicitur, quodſi Epiſcopus & Comes eodem die placitum (ſeu judicium) indixerint, differendum eſſe placitum ſæculare Comitis, ut populus ad placitum Epiſcopi convenire poſſit. In 10. Epiſcopum non deponendum, niſi a 12. Epiſcopis: Presbyterum a 6. Diaconum a 3.

In 18. habetur, Zephyrum Papam patenis vitreis celebrari *Miſſas* conſtituiſſe. Hunc Canonem corrumpit Joannes Jacobus *Hottingerus* in Helvetica ſua Hiſtoria Eccleſiaſtica ad annum 895. ubi, mutato nomine *Miſſæ* in nomen *Cœnæ*, ait, in 18. Canone haberi, quod Zephyrinus in S. *Cœna* vitrea *vaſa* præceperit adhiberi. Cur autem hoc crimen falſi? timuit videlicet, ne Tigurini ſui viderint Catholicam veritatem, ſi legerent, jam primis Eccleſiæ temporibus fuiſſe *Miſſas* celebratas. *Zephyrinus in patenis vitreis Miſſas celebrari conſtituit*: ſunt verba Concilii. Ubi etiam vocem *patenis* corrumpit, dum pro ea vocem *vaſa ſuppoſuit*.

In 19. dicitur, *Chriſti ſanguinem eſſe in calice - - majoremque eſſe majeſtatem ſanguinis Chriſti &c.* Hanc Canonem rurſus corrumpit *loc. cit.* dum illud ad *ſignum* ſanguinis Chriſti detorquet. Quæſo! quare in re tanti momenti non poſuit hæc formalia verba Canonis: *Cujus* (Chriſti) *ſanguis in calice eſt?*

Can. 21. expreſſe dicitur per manus Sacerdotum *corpus & ſanguinem Chriſti confici.* 22. Probatio per candens ferrum decernitur (quod merito eſt abrogatum) *can.* 23. Excommunicatur, qui monialem uxorem duxerit.

Canon 30. ſic inchoatur: *In memoriam B. Petri Apoſtoli, honoremus ſanctam Romanam & Apoſtolicam ſedem, ut quæ nobis Sacerdotalis eſt mater dignitatis, eſſe debeat magiſtra Eccleſiaſticæ rationis. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas, ut, licet vix ferendum ab illa ſancta ſede imponatur jugum, feramus, & pia devotione toleremus.* (Notent hic Hæretici, hanc Germanicæ Nationis, dudum ante Gregorium VII. fuiſſe ſententiam, in præſenſia Imperatoris pronunciatam) quod idem in *Capitularibus* Caroli Magni anno 801. ſtatutum fuerat.

Canon 40. impedimentum dirimens ſtatuit in eum, qui fœminam adulterio polluit, cum promiſſione eam ducendi.

Can. 41. Si quis fratris ſui uxorem cognoverit, ab utroque ſeparandam. (*Quia cum utroque contraxit affinitatem.*)

Can.

Can. 42. Si criminoſus fugiat in aliam diœceſin, Epiſcopus loci in eum animadvertat.

Canon. 45. Cum duabus ſororibus fornicatus,usque ad finem vitæ absque ſpe matrimonii continens maneat.

V.

De Conciliis celebratis in cauſa rebellionis filiorum in patrem Ludovicum Pium.

Ludovicus, Chriſtianus multo optimus, Rexque pientiſſimus, ſed infelix pater ex Irmengarde, priore conjuge, tres ſuſcepit filios, Lotharium, Ludovicum, & Pipinum; primo Italiam, ſecundo Germamaniam, tertio Aquitaniam deſtinaverat. Jamque Lotharium primogenitum in imperii conſortem aſciverat, a Paſchali Papa coronatum Romæ, cum is inde redux in Franciam, rebellioni, quam Pipinus, adverſus patrem Ludovicum interea moverat, ſe caput conſtituit, a ſeditioſis quibusdam Proceribus, ſicut antea Pipinus, incitatus, ea maxime ex cauſa, quod Ludovicus *Bernardum,* hominem Hiſpanum, cubiculo ſuo præfeciſſet, atque per eum, arcanorum omnium conſcium, moderaretur Imperium. Addebant alia, quæ homines ſcelerati, quietisquë impatientes, ac Ludovici probitatem non ferentes facile confinxerant.

Principes igitur filii, Lotharius & Pipinus, bellum adverſus patrem optimum parant. Majorque Gallorum pars iis acceſſerat. At vero cordata atque infracta Germanorum fides ſpem patris ſuſtentabat; eamque in gentilitio eorum candore, virtute, ac robore collocabat fiduciam, ut rempublicam ſeditione turbatam facile componendam exiſtimaret, ſi in urbe aliqua Germaniæ generalis quidam ordinum conventus haberetur, atque ad illum rebelles filios poſſet pertrahere.

Res evenit ex ſententia. Indicta *Noviomagenſis Synodus:* quo cum Germanis Epiſcopis atque Proceribus etiam conjurati Galli convenerunt. Et quidem, ut Imperator caverat, nemini armato adeſſe licuit. Hic pater Lotharium filium blande complexus, in gratiam recipit: atque oratione deinde ad conjuràtos habita, ſuavi ſermone ferociam eorum ita demulcet, ut pax ex integro reſtituta videretur.

Viſum tamen, poſtquam Imperator auctoritatem ſuam firmaverat, in conjurationis principes, qui Regios Filios inſtigaverant, ſeve-

ſeverius animadvertere. Pronunciata igitur a Conventu Neomagenſi in quoſdam mortis ſententia: cui tamen Ludovici manſueta indoles interceſſit, mutata mortis pœna in clauſtralem cuſtodiam. Quam ipſam etiam brevi poſt iis remiſit.

Inter alia perduellionis capita erat *Jeſſeus* Ambianenſis Epiſcopus in Synodo Noviomagenſi ab Eccleſiæ Præſulibus depoſitus, ſed intercedente eadem clementia, & Imperatoris gratiæ, & dignitati ſuæ eſt reſtitutus: perfidiam ſuam poſtea reſtauraturus.

Cæterum ut omnis impiæ conſpirationis ignis, etiam ſub cineribus latens, extingueretur, eadem conjurationis cauſa pluribus in Synodis eſt judicata, ut in Synodo *Ingelhemienſi*, Aquiſgranenſi, & in *Theodonis villa.*

Verum non ita extingui favilla poterat, quin in majus ſubinde incendium prorumperet, incentore rurſus præcipuo *Pipino*, Ludovic filio tertio genito, quem Pater Aquitaniæ regem dixerat.

Poſtquam enim Imperator, ſoluto omnium gratulatione, Neomagenſi conventu, majori in præſens Clementia, quam in futurun providentia, Regios liberos dimiſiſſet, Lotharium in Italiam, Ludovicum in Germaniam, & Pipinum in Aquitaniam; hic inquiet ſane ingenii Princeps, refractarius patri res novas rurſus molir cœpit. Quare Ludovicus eum Trevirim in cuſtodiam abduc jubet.

At ille fuga e cuſtodum manibus elapſus, Aquitanos ſuos i ſeditionem rurſus concitavit. Propter quod novum ſcelus pate eum regno Aquitaniæ privavit, omnique paternæ hæreditatis ſpe dejecit, diviſa Aquitania inter *Lotharium,* & *Carolum* (qui *Calvus* poſte dictus eſt) ex Juditha, ſecunda conjuge, ſuſceptum.

Tum vero Pipinus, jactura regni multo ferocior, correpti armis tentabat omnia, ut fratres a patre abduceret. Aquitanic regni in Carolum, natu minimum, traducta pars, tumultus fome & alimentum. In id vergere (inſinuabat Lothario) novercæ vot atque conſilia, ut privignos Regnis, diviſione paterna jam accep tis, deturbaret, ac Carolum illum ſuum iis locupletet. In ſe pri mum tentatum experimentum: ſi ſucceſſerit, haud dubie progreſ ſuram ultra, & ab ipſo Lothario Imperii coronam repetituram Patrem, præſtigiis dementatum, in ejus poteſtate eſſe conceſ ſurum facile, quidquid aut maternus amor, aut novercale odium ſuggereret. Quid ſui, innoxiæ ætatis, peccaſſent liberi, qu ad regiam amplitudinem nati, nulla ipſorum ratione habita

cum

um patre ad miſerrimam inopiam redigerentur ? arma proin ſimul corriperent, & amoto patre, per ignaviam, & novercæ ambitum jam diu inepto, emortuam pene Francorum gloriam vindicarent.

Eadem ferme Pipinus Ludovico fratri, Germaniæ Regi, ingerebat : illud præcipue, ut iram pientioris in patrem animi excitaret, inſuſurrans, quod Aquitania Lotharium inter & Carolum diviſa, fuiſſet præteritus, novercali contemptu.

Ita abreptis in ſuam ſententiam fratribus, undequaque bellicum inſonat, & contractis magno numero copiis, filii in patrem rurſus ferociter inſurgunt : obducto armis fuco, quod vir uxorius pravo affectu regnum ac filios perditum iret. Nobiles & promiſcuum vulgus magnam partem adjuncti filiis, ipsique antiſtites ſeveriorem morum cenſorem exoſi, tuba ferali bellum accendunt. Hosque inter eminebant *Agobardus* Lugdonenſis, *Ebbo* Rhemenſis, & *Jeſſe* Ambianus ; cui jam ante crimen læſæ Majeſtatis Imperator remiſerat.

Prodierunt igitur anno 833. filii cum armatis exercitibus adverſus patrem, paucis copiis inſtructum, in campum, Baſileam inter & Argentinam. Cumque Imperator per nuntios ad pacem filios eſſet cohortatus, (ſequeſtro etiam Gregorio IV. ſummo Pontifice, qui ad pacem conciliandam Roma accurrerat) filiique amantem pacis animum præſeferrent, Pater inermis obviam eis proceſſit. At perfidi mox Juditham Reginam, à latere ejus abſtractam, Tortonam in Italiam relegarunt, Carolum ejus filium, admodum puerum, in Prumienſe prope Treviros Monaſterium, Patrem vero captivum in caſtra ſua abduxerunt : Pontifice mœrore pleno Romam redeunte.

Poſtquam autem totum Imperium trina ſectione inter ſe diviſerant, populo & exercitibus juramento adſtrictis, Pipinus in Aquitaniam, & Ludovicus in Germaniam reverſus eſt. Lotharius vero Patrem captum Sueſſionem in Galliam abduxit, ibique in monaſterio S. Medardi in arctam dedit cuſtodiam.

Quia autem ad tam nefarium facinus omnes boni inhorruerant, ut ſceleri fucum inducerent, Agobardus peſſimam cauſam publico ſcripto tueri conatus eſt, objectis pientiſſimo Imperatori ejusque conjugi graviſſimis criminibus, utque majus pondus leviſſimo ſcripto adderent, Epiſcoporum authoritate id muniendum cenſuere.

Coactum proin *Conciliabulum Compendienſe*, Præſide *Ebbone*, vel potius Lothario, in quo damnatus Ludovicus *Pius*, abſens, non auditus, regnoque privatus, ob geſtum, ut calumniabantur, male Imperium, ob perjuria, ſcandala, aliaque ſcelera. Tum vero, ut triſti cataſtrophe finiretur hæc tragœdia, ad impiam hanc Synagogam captivus adductus Imperator, exutus ornamentis regiis, pullaque indutus veſte, arcta preſſus cuſtodia, ſub tectum quoddam, ut loquitur auctor ipſius vitæ, detruſus eſt. Ut vero populo perſuaderet ſceleratum hoc Synedrion, omnia jure acta eſſe, ſparſit in publicum Agobardo præcipue auctore, Ludovicum omnia objecta ſibi crimina ſponte ſua eſſe faſſum, atque ut Deo & Eccleſiæ ſatisfaciat, eam pœnitentiam expetiiſſe. Alexander Natalis contendit quidem Ludovicum non a Synodo Compendienſi, ſed a Lothario fuiſſe Imperio dejectum. Verum ejus argumenta plus non probant, quam Lotharium præcipuum fuiſſe auctorem illius tragœdiæ, quam Synodali auctoritate confirmari voluit.

Altero poſt anno, videlicet 834. Ludovicus & Pipinus tetri facinoris pœnitentia ducti, Patrisque de ſe optime meriti, calamitatibus moti liberum eum dimitti ac throno reſtitui petierunt a fratre Lothario. Quod cum ille detrectaret facere, copias adverſus eum armatas educunt. Dimiſit ille tum quidem Patrem, ab armis tamen, oblata licet ab eodem venia, non diſceſſit. Cum autem conjunctæ jam eſſent in campo ad conferendam pugnam partis utriusque copiæ, Pater alios adhuc ad filium legatos miſit, qui ipſi pacem & veniam denuo offerrent, quam ille tandem acceptavit, cumque ſuis permiſſu Patris ad regnum Italiæ rediit. Ludovicus vero Imperator in regiam ſuam Aquisgranum eſt reductus, Pipino in Aquitaniam, Ludovico Germanico in Bojariam recedente.

Quia vero plures Epiſcopi participes erant ſceleris, in Imperatorem patrati, voluit Ludovicus, ut per Epiſcopos judicetur, an jure fuerit regno dejectus. Convocatum ad hoc 40. Epiſcoporum Concilium in palatium Cæſareum in *Theodonis Villa* anno 835. omnes depoſitionem iniquiſſimam, reſtitutionem vero multo æquiſſimam proclamarunt, & datis etiam ſingulis libellis ſunt conteſtati.

Habitum paulo poſt *Concilium Metenſe* ab iisdem Epiſcopis præſente Imperatore, in quo *Drogo* Metenſis, Ludovici Pii frater naturalis, Concilii Præſes, prælegit ſingulorum Epiſcoporum libellos, cumque omnes eſſent conformes, inter miſſarum ſolennia Ludovici reductio eſt celebrata, populo omni in gratiarum actionem effuſo.

Re-

Reductum deinde eſt *Concilium* in *Theodonis Villam*, ubi *Ebbo* Rhemenſis fax turbarum, qui pariter cum reliquis Epiſcopis voce & ſcripto omnia adverſus Cæſarem acta, tanquam iniquiſſima damnavit, & officio Epiſcopali indignum ſe profeſſus eſt, rogavit Synodum, ut ſibi liceat ſecundum SS. Canones tres Epiſcopos cauſæ ſuæ Judices eligere. Quibus electis, cauſaque diſcuſſa, ab Epiſcopali munere, quo ſe indignum ipſemet fateretur, fuit depoſitus, ſubſcripſere huic ſententiæ 43. Epiſcopi.

Tum vero Ebbo in Fuldenſe Monaſterium eſt adductus. *Agobardus* Lugdonenſis, cum ter vocatus à Concilio ad dicendam cauſam comparere detrectaſſet, ab Eccleſiæ ſuæ regimine eſt remotus, donec actorum ſuorum rationem redderet. De aliis Epiſcopis, qui cum Lothario in Italiam profugerant, nihil pronuntiatum. Satis enim eſſe putabat Concilium, quod relictis Eccleſiis ſuis ſe ipſos damnaſſent ad éxilium.

VI.

De Conciliis celebratis in cauſa diſcordiæ inter Ludovici Pii filios.

Compoſitis per pacem bellis Ludovicum inter & filios exortis, Regina Juditha filii ſui Caroli Calvi ſollicita ab Imperatore impetrat, ut eundem in aliquam regni partem admitteret. Quare eum, jam puberem, in *Conventu Cariſiaco* palam enſe cinxit, & corona impoſita Neuſtriæ Regem dixit: cumque Pipinus eodem ferme tempore obiiſſet, Carolo Aquitaniam adjunxit, nulla ratione habita duorum filiorum, quos Pipinus reliquerat. 18.

Utque, poſt fata etiam Ludovici, Caroli firmaretur poſſeſſio, urgente Regina cum Lothario fœdus initum, quo, relicta Ludovico Germanico ſola Bojaria, reliquum Imperii ampliſſimum Regnique corpus Lotharium inter & Carolum fuit diviſum.

Acerbe Ludovicum Germanicum ea partitio habuit: unde bellum movit, exercitu ad Rhenum trajecto. At cum pater majoribus obviam iret copiis, in Bavariam ſuàm receſſit. Pater vero Wormàtiam concedens, in morbum incidit, quo detentus, diebus quadraginta ad ſupremum agonem ſe præparans, quotidie Drogoni Metenſi peccata confeſſus, & SS. Euchariſtia refectus, pientiſſime, ut vixit, obiit, anno 840.

Mortuo Ludovico Pio Lotharius filius ejus primogenitus Imperatoris dignitate cum regno Italiæ potitus eſt, Ludovicus Germania,

Carolus Calvus vero natu minimus Gallia (nam Pipinus ſecundo genitus, Rex Aquitaniæ jam obierat) Lotharius igitur factus Imperator bello civili fratribus moto, longe pernicioſiſſimo, cum initio fortunam faventem aliquantum experiretur, in conventu Epiſcoporum Ebbonem ſedi Rhemenſi reſtituit. At cum Lotharius inde à fratribus gemino prælio eſſet fractus, in fugam Ebbo, male ſibi conſcius, ſe dedit, nunquam rediturus: quamquam Lotharius Imperator multa pro eo reſtituendo tentaret.

Anno 842. *Synodo Aquisgranenſi* viſum. Deum jura regni Francorum in Ludovicum & Carolum transtuliſſe, eo quod Lotharius pientiſſimum ſuum patrem, dolo ſub ſpe data pacis interceptum, ac regno privatum, adduxerit captivum: populum Chriſtianum cupiditate ſua toties perjurum fecerit; atque ipſemet perfide ſæpius infregerit, quod patri fratribusque juraverat: poſt obitum etiam patris fratres ab hæreditate ſua excludere conatus: moto propterea bello multo atrociſſimo, quo penitus ferme conciderit Imperium, tot curis atque vigiliis à Carolo M. conſtitutum: redundantibus etiam hoc furore in Eccleſiam malis innumeris.

Verum dum anno ſequenti poſt geminâm cladem fractus pacem petiiſſet, pinguiorem, quam optare poterat, à fratribus impetravit, nempe præter Imperatoriam dignitatem cum regno Italiæ ac Phocenſi provincia, quæ jam ante habuerat, inſuper Germaniam inter Galliamque provinciam mediâm, eam videlicet Auſtraſiæ partem, quæ poſtea dicta fuit *Lotharingia*: multorum deinceps Heroum fœcundà patria.

Ut autem pacis & unionis fraternæ vinculum tres reges eo firmius teneret colligatos, ipſis volentibus & præſentibus anno 844. convocatum eſt *Theodonis Villam* Epiſcoporum Concilium Præſide Drogone Metenſi, trium Regum patruo. Edita in eo ſex Capitula. In 1. adhortantur tres Principes, ut mutuam deinceps charitatem & concordiam conſervare ſtudeant. In 2. Eccleſiis bellorum tumultu viduatis, providendos absque peſte Simoniacæ hæreſis bonos Epiſcopos. In 3. Monaſteria laicis conceſſa concedenda eſſe Religioſis. In 4. Res Eccleſiarum non invadendas. In 5. providendum locis religioſis. In 6. ordinem Eccleſiaſticum priſtino vigori eſſe reſtituendum.

Anno 845. in *Concilio Bellovacenſi Hincmarus*, Monachus Sanct. Dionyſianus, Rhemenſis electus eſt Archiepiſcopus, (poſtquam ea ſedes jam per decennium a depoſitione Ebbonis vacaſſet) ac deinde conſecratus, vir eximia pro illo ævo eruditione celeberrimus.

mus. Condita ſunt inſuper octo Capitula, de conſervanda poteſtate Eccleſiaſtica, honorandis Epiſcopis, reſtituendis Eccleſiæ ablatis, de Eccleſiis defendendis contra oppreſſores. Quæ omnia Carolus Rex obſervaturum ſe promiſit.

Biennio poſt in *Concilio Moguntino*, cui præſedit *Rabanus Maurus*, ex Abbate Fuldenſi factus Archiepiſcopus Moguntinus, vir ſæculi ſui ſcriptorque celeberrimus. Conditi quos ſupra memoravimus, canones, de fide catholica, baptiſmo, pace, immunitate rerum Eccleſiaſticarum, poteſtate Epiſcopali in adminiſtrandis rebus, ad Eccleſiam pertinentibus, de decimis in 4. portiones dividendis, de vita & honeſtate Clericorum, de votis Religioſis, de mulierculis fœtum necantibus, pœnitentiæ publicæ addicendis.

VII.

De Conciliis in cauſa Gotheſchalci habitis.

Erupit circa medium hujus ſæculi IX. error *Gotheſchalci*, Monachi vagi, qui abuſus libris S. Auguſtini in errores *Prædeſtinatianorum* incidit. Aſſerebat enim, omnes, quos Deus vult ſalvos fieri, certo ſalvari. Deum non omnes velle ſalvari, ſed tantum prædeſtinatos: & pro his tantum mortuum eſſe Chriſtum. Deum alios ad vitam, alios ad mortem æternam præordinaſſe ac creaſſe. Prædeſtinationem ad mortem facere, ut etiam inviti homines peccent. Ecce pus! quod plura poſt ſæcula Calviniana & Janſeniana hæreſis refricuit. 19.

Refutavit mox errores iſtos *Rabanus*, edito libro de prædeſtinatione. Probat in eo, licet Deus peccatum præſciat, non tamen ad illud prædeſtinare, nec eſſe cauſam perditionis: cum in ſacris Scripturis minis etiam à peccando deterreat, & adhortetur, ut peccatores à peccando deſiſtant: atque proteſtetur, ſed nolle mortem impii, ſed ut convertatur, & vivat. Voluntate ſua quemlibet cadere, qui cadit. Quia præſciti ſunt caſuri, non fuiſſe prædeſtinatos: fuiſſe autem prædeſtinandos, ſi eſſent reverſuri, & in ſanctitate ac veritate manſuri. Ac proin prædeſtinationem multis eſſe cauſam ſtandi, nemini vero cauſam labendi.

Poſtquam Gotheſchalcus Italiàm, Dalmatiam, Pannoniam, ac Noricum percurriſſet, qua voce qua ſcripto lolium geminæ ſuæ prædeſtinationis diſſeminans, venit Moguntiam. Quo comperto, Rabanus mox Synodum convocavit anno 848. Cui præſens etiam fuerat Ludovicus Rex Germaniæ. In hoc *Concilio Moguntino* dam-

natus eſt Gotheſchalcus cum doctrina ſua: remiſſusque ſub cuſtodia ad Hincmarum Rhemenſem, in cujus diœceſi ſe ſacerdotem ordinatum eſſe dicebat, ut ibidem incluſus nemini deinceps nocere queat.

Igitur ad Hincmarum abductus, auditus rurſus eſt in *Concilio Cariſiaco*. Cumque inventus eſſet hæreticus atque incorrigibilis, primum a Sacerdotali Officio depoſitus, deinde præſente Synodo ſecundum Agathenſes Canones & S. Benedicti regulam, tanquam improbus, virgis cæſus, atque exuſtis ejus ſcriptis, ad perpetuos carceres damnatus eſt. In quibus hæreſi ſuæ contumaciter inſordeſcens anno 868. miſere interiit.

Sunt equidem hodiedum, qui Gotheſchalcum ab hæreſis probro vindicent, contenduntque, eum tantum docuiſſe, peccatores ad pœnam prædeſtinari, non autem ad culpam. Verum Rabani & Hincmari, quibus optime perſpecta erat hominis doctrina, major eſt auctoritas, quam ut ab ea recedi debeat. A Gemino etiam Concilio eſt damnatus, Moguntino ſcilicet in Germania, & Cariſiaco in Gallia; à nullo vero abſolutus. Licet enim ob quæſtiones, de prædeſtinatione motas, multa ferveret diſceptatio, (de nomine tamen potius, quam de re) inter Epiſcopos, neque Eccleſia Lugdunenſis tamen, neque Synodus Valentina (quas pro innocentia Gotheſchalci producunt) unquam negavit, eum docuiſſe, quod Deus aliquos ad peccandum prædeſtinet. Quam hæreſin in una confeſſione aſſeruit, licet in altera doloſe ſubticeret. Unde, qui eum innocentem putabant, ex eo decepti erant, quod tantum unam illius confeſſionem legerant, non vero alteram hæreticam.

Cæterum, ut ſciamus, qua mentis præparatione Gotheſchalcus evaſerit hæreſiarcha, quasque animi dotes ad reformandam Eccleſiam attulerit, effigiem ejus Hincmarus in ſua ad Nicolaum Papam Epiſtola exhibet. Scribit enim, quod fuerit *homo animo elatus, quietis impatiens, novorum verborum cupidus, inſatiabili honoris ambitione incenſus, protervus & tumultuoſus, ut inani animi oſtentatione, & falſa quadam novitate ſui nominis famam adipiſceretur, adeptam latius opinionem propagaret, & propagatam ab oblivionis injuria vindicaret, certos articulos falſarum doctrinarum elegit & collegit &c.* Hem bellam imaginem hæreſiarchæ! ſed an ſolius Gotheſchalci.

Synodus Cariſiaca poſt damnationem iſtius hæretici quatuor capitula edidit contra Prædeſtinatianos. In 1. dicitur, quod Deus ex maſſa perditionis elegerit, ſecundum præſcientiam ſuam, quos

per

per gratiam *prædeſtinavit* ad vitam: cæteros vero ex inſcrutabili Dei judicio in maſſa perditionis relictos, *præſcitos* eſſe perituros propter peccata ſua, ſed non eſſe prædeſtinatos, ut peccarent, aut perirent. Electos proin eſſe *prædeſtinatos*, ad gratiam congruam & gloriam, reprobos vero *præſcitos* eſſe peccaturos, & propter peccata commiſſa perituros; decreta illis pœna æterna propter ſua peccata.

In 2. aſſeritur libertas humani arbitrii ad bonum & malum.

In 3. Licet non omnes ſalventur, Deum tamen velle, ut omnes ſalventur. Quod autem quidam ſalventur, ſalvantis eſſe donum; quod vero alii pereant, pereuntium eſſe meritum.

In 4. Chriſtum pro omnibus omnino hominibus eſſe paſſum, licet non omnes paſſionis ejus myſterio *redimantur*; eo quod poculum humanæ ſalutis habeat quidem in ſe, ut omnibus proſit, non tamen medeatur, ſi non bibatur.

Quatuor hæc Capitula Concilii Cariſiaci, uti univerſim quæſtiones de prædeſtinatione à Gotheſchalco motæ varias per plures annos controverſias, turbasque excitarunt in Gallia. Quidam verbis magis, quam re ipſa diſſentiebant, qui enim unam tantum prædeſtinationem adſtruebant, contenderunt, reprobos non debere dici *prædeſtinatos ad pœnam æternam*, ſed tantum præſcitos. Unde Hincmarus Concilii Cariſiaci Præſes, ad Gotheſcalcum captivum ſcripſit, ex SS. Patrum, præſertim Auguſtini & Proſperi teſtimonio: *Deum & bona præſcire & mala: ſed mala tantum præſcire: bona vero & præſcire & prædeſtinare: & quia bonos præſcivit, prædeſtinavit ad regnum, malos autem præſcivit tantum, non prædeſtinavit, nec ut perirent ſua præſcientia compulit.*

Alii vero, quamvis contra Gotheſchalcum aſſererent, Deum nullatenus prædeſtinare ad peccata, aut eſſe cauſam interitus, dicendum tamen putabant, quod Deus malos *prædeſtinet ad æternas pœnas* propter ipſorum peccata, abſolute præviſa. Hos inter, qui ita loquebantur, erat Prudentius Trecenſis Epiſcopus.

Sic etiam, quando aliqui dicebant cum Hincmaro & Concilio Cariſiaco, non omnes per paſſionem & mortem Chriſti eſſe *redemptos*, nullatenus dicere volebant, quod Chriſtus, quantum erat ex parte ſua, non pro omnium hominum ſalute paſſionem & mortem ſuam Patri cœleſti obtulerit, aut quod per paſſionis & mortis ſuæ infinita merita non omnibus media neceſſaria ad ſalutem conſequendam præparaverit; ſed id ſolum per eum modum loquendi intelligebant, quod non omnes media e. g. baptiſmi &c. ita ſibi appli-

applicent, ut re ipſa, & in actu ſecundo, a peccatis & conſequente inde pœna redimantur: quia ſcilicet culpa ſua media illa neglexerunt, vel ſpreverunt. Et hinc dicunt, Chriſtum pro omnibus quidem eſſe mortuum, ſed non omnes eſſe redemptos, quia ſcilicet media, quæ Chriſtus per merita paſſionis & mortis ſuæ omnibus præparavit, cum ſeria intentione omnes omnino ſanandi & ſalvandi, culpa humana effectu a Chriſto intento fuerunt fruſtrata. Preme exemplum medicinæ de ſe ſalutaris a medico præparàtæ & oblatæ, ſed ab ægroto aut neglectæ aut contemptæ.

Hæc animdvertere placuit propter modernos prædeſtinatianos, Calviniſtas & Janſeniſtas, qui plures ex Patribus noni ſæculi, qui occaſione hæreſis, quam Gotheſchalcus ſuſcitavit, ſcripſerunt de prædeſtinatione & Redemptione generis humani, pro erroribus ſuis falſiſſime citant, quibusdam eorum formulis loquendi contra loquentium intentionem abuſi; prout S. Auguſtini quibusdam verbis contra mentem ejusdem abutuntur.

Aliqui tamen à veritate longius abibant: quales erant quidam Epiſcopi *Conventus Valentini*, qui equidem errores Gotheſchalci de prædeſtinatione damnabant, aſſerebantque Catholice & orthodoxe, Deum bonos præſciſſe per gratiam ſuam bonos futuros, & per eandem gratiam æterna præmia accepturos, malos autem præſciſſe per propriam malitiam malos futuros, & per juſtitiam ſuam (Divinam) æterna ultione damnandos: in electione ſalvandorum miſericordiam Dei præcedere meritum bonum: in damnatione autem perituro-rum meritum malum præcedere juſtum Dei judicium, ad malum neminem eſſe prædeſtinatum.

Negare tamen videntur capitulo 4. Chriſtum pro infidelibus & impiis obduratis fudiſſe ſanguinem. Et hinc etiam cavillantur Synodum Cariſiacam, in qua contrarium eſt aſſertum. Quare Hincmarus, qui ob depoſitos Clericos, ab Ebbone Anteceſſore ſuo poſt reditum ad Eccleſiam Rhemenſem ordinatos, apud plures odio flagrabat, tres libros de prædeſtinatione ac Chriſto pro omnibus mortuo ſcripſit, atque Synodum Cariſiacam defendit. Id quod dein etiam in Tullenſi Nationali Concilio eſt comprobatum; velle nempe Deum omnes homines ſalvos fieri, Chriſtumque pro omnibus mortuum, omnibus paraſſe ſalutis media, atque gratiarum auxilia; quibus liberum hominis arbitrium præveniatur, & adjuvetur.

VIII.

VIII.
De Conciliis in cauſa Lotharii Junioris celebratis.

HÆc ubi tempeſtas ſedata eſt, altera mox Eccleſiam perturbare cœpit pluribusque Conciliis aut cauſam aut occaſionem præbuit. Lotharius Ludovici Pii filius varios inter tumultus, & variantis fortunæ viciſſitudines quindecim annos geſto Imperio, turbarum pertæſus & humanarum rerum, reliquum vitæ in Prumienſi S. Benedicti cœnobio Deo ac ſaluti ſuæ conſecravit, diviſis jam ante inter tres filios provinciis. Et Ludovico quidem natu maximo dedit regnum Italiæ cum Imperiali dignitate, Lothario regnum Auſtraſiæ, Carolo regnum Burgundiæ.

Jam vero *Lotharius* hic junior (a quo nomen *Lotharingiæ*) divortium facere cogitarat cum *Theutberga* legitima conjuge, ut *Waldradam* pellicem poſſit ducere. At ubi jura deficiunt, fraudes vocantur in ſubſidium. Spargitur in vulgus, Reginam commiſſo cum fratre ſuo Huberto inceſtu abortum procuraſſe. Committitur ſententia, pro temporis illius inhumano more, aquæ ferventis judicio. Exit inde illæſus Theutbertæ Vicarius.

Recepta tum quidem a Lothario conjux. Sed paulo poſt data in cuſtodiam, vi ac dolo compellitur, ut ream ſe illius facinoris coram Epiſcopis fateatur. Indicitur *Concilium Aquisgranenſe* plurium Epiſcoporum, quorum principes erant, *Guntharius* Colonienſis, & *Theutgandus* Trevirenſis Archiepiſcopi, celebres in hac fabula actores. In hoc Synedrio adducta regina fatetur crimen: atque ad publicam pœnitentiam condemnatur: Lothario vero vel imperite vel maligne renuntiatur, non licere eam amplius habere uxorem.

Retruditur in Monaſterium. Ex quo, ulteriores timens inſidias, profuga, ad fratrem Hubertum accurrit; atque a tam iniquo ſynodi judicio ad ſedem Apoſtolicam appellans, Nicolai I. opem implorat. Mittunt etiam Epiſcopi Synodi Aquenſis nomine ad eundem Pontificem litteras, in quibus ultroneam criminis confeſſionem a Theutberga in Concilio factam, nuntiant, eamque publicæ pœnitentiæ addicendam.

Dici non poteſt, quanto molimine tum ipſe Lotharius tum Epiſcopi quidam, Principis cupidini lenocinantes, egerint, ut matrimonium cum Theutberga habeatur irritum, novumque cum alia concedatur. Coactum proin anno 863. alterum *Aquisgranenſe*

Conciliabulum. In quo, licet quidam Epiſcopi demonſtrarint inceſtum Theutbergæ non eſſe probatum, confeſſionem graviſſimo terrore inique eſſe extortam: & quod rei caput eſt, licet Theutberga cum fratre ſuo commiſiſſet inceſtum, licitum tamen fuiſſe validumque ejus cum Lothario Rege matrimonium, cum inter Lotharium & Theutbergam nulla omnino impedimento fuerit conſanguinitas aut affinitas: adeoque matrimonium iſtud legitime contractum, & ſuſcepta jam ex eo prole conſummatum, reſcindi non amplius poſſe quoad vinculum; adeoque Regi nullatenus licere, dimiſſa Theutberga aliam ducere.

Hæc, inquam, aliaque licet quidam docte pieque opponerent, & Hincmarus etiam Rhemenſis ſæpius conſultus per plures litteras reſponderet, atque inculcaret, nihilominus conciliabulum illud Aquisgranenſe decrevit, Theutbergam non potuiſſe eſſe legitimam Lotharii conjugem, permiſitque Lothario aliud contrahere matrimonium.

Tum vero Lotharius aſſecutum ſe ratus votorum metam, expulſa Guntharii Colonienſis nepte, quam ducturum ſe ante promiſerat, *Waldradæ*, quam deperibat, publice nupſit, eamque Reginam coronavit.

Publicum hoc ſcandalum non tantum Lotharii fratres, Ludovicum Imperatorem ac Carolum Burgundiæ regem, ejusdemque patruos Ludovicum Germaniæ, & Carolum Calvum Galliæ Regem vehementer afflixit, ſed omnem etiam Europam offendit. Quare Lotharius, ut majori auctoritate facinus ſuum firmaret, ſcripſit ad Nicolaum ſummum Pontificem, ad quem Theutberga jam ter appellaverat, Epiſcopos regni ſui conceſſiſſe ſibi Waldradam ducere. Sin ea res minus probaretur, rogare ſe legatos ſedis Apoſtolicæ, qui in Synodo de ea recognoſcerent.

Miſit Papa duos legatos, qui *Metis* Synodum congregent, ſimulque ad reges ſcripſit, ut quilibet duos Epiſcopos ad eam Synodum mittat. Acta autem Synodalia dein ad ſe mitti petit. Corruptis legatis Pontificiis *Synodus Metenſis* approbavit repudium Theutbergæ, eo quod Lotharius adhuc junior, ante nuptias cum ea initas, a patre ſuo fuerit deſponſus Andradæ, quodque cum ea tanquam uxore vixerit, donec minis Huberti fuerit compulſus Theutbergam ejus ſororem ducere, quæ propria confeſſione inveniatur rea inceſtus, cum eodem ſuo fratre commiſſi.

Vani hi erant prætextus. Nihil enim legitime fuerat probatum. Quare ut Nicolaum Papam in partes ſuas traherent, Guntharius

Co-

Colonienſem & Theutgandum Trevirenſem, factionis capita Romam Legatos miſerunt.

At Nicolaus intellecta legatorum ſuorum prævaricatione, quod litteras Pontificis ad Reges miſſas, quibus duos a quolibet Epiſcopos, ad Synodum Metenſem mittendos, petierat, occultaverint, quodque in illa Synodo, in qua ſoli Epiſcopi Lotharii convenissent, nihil ſit actum eorum, quæ mandatis dederat, his, inquam, intellectis *Synodum Romæ* congregavit, in qua edita 5. capitula.

In 1. damnatur Synodus Metenſis, tanquam adulteris favens proſtibulum, & cum Epheſino latrocinio comparandum.

In 2. Guntharius Colonienſis & Theutgandus Trevirenſis Archi-Epiſcopi ab Epiſcopali & Sacerdotali officio deponuntur. Et ſi auſi fuerint aliquid de ſacro miniſterio attingere, nullam amplius ſpem fore reſtitutionis: eo quod ipſimet præſentes confeſſi fuerint, ſe judicaſſe, licere Lothario dimiſſa Theutberga Andradam ducere, atque plures alias ſanctiones canonicas violaverint.

In 3. Synodus eandem pœnam minitatur aliis Epiſcopis, qui in Metenſi conciliabulo facinoris illius fuerunt complices, niſi reſipiſcant.

In 4. *Ingeltrudem* Boſonis Comitis uxorem, quæ, relicto hoc ſuo marito, jam per ſeptem annos cum adultero quodam in terras Lotharii profuga, vagabatur, & in Gunthario & Theutgando, malarum cauſarum patronis, refugium invenerat, iterum excommunicat, donec pœnitens Apoſtolicæ ſedi ſe ſiſtat.

Quintus canon ſic habet: *Si quis dogmata, mandata, interdicta, ſanctiones vel decreta, pro Catholica fide, pro Eccleſiaſtica diſciplina, pro correctione fidelium, pro emendatione ſceleratorum, vel interdictione imminentium vel futurorum malorum, a ſedis Apoſtolicæ Præſide ſalubriter promulgata contempſerit, anathema ſit.*

Guntharius & Theutgandus, hac ratione a Nicolao Papa & Concilio Romano condemnati ac depoſiti, ad Ludovicum II. Imperatorem profugerunt. Qui auditis eorum querelis indigne ferens, fratris ſui Lotharii legatos tam acerbe habitos, cum armata manu Romam accurrit, ulturus, quam irrogatam putabat, injuriam. Irruptioni hoſtili ſimilis videbatur ejus ingreſſus, militibus furendi permiſſa licentia. Tandem a Pontifice, qui ante in baſilicam S. Petri velut in aſylum confugerat, placatus Imperator, legatos in patriam remiſit.

Interea autem Guntharius epiſtolam, furoribus plenam & calumniis in Pontificem, ad Epiſcopos ſuos, & ad ipſum Pontificem miſerat, omnem eidem obedientiam abnegans, hæreticorum more, qui juſte condemnati bilem omnem deſpumant in legitimum Judicem: cumque Coloniam attigit, munere Epiſcopali contra interdictum fungi perrexit.

At inopinato a Lothario, in cujus favorem tanto molitus fuerat, depoſitus ab Archiepiſcopatu Colonienſi, ſpirans vindictam Romam rurſus accurrit, ut contextam hactenus in Theutbergæ cauſa fraudum ſtropham coram Pontifice retexeret. Miſit etiam Lotharius, ut fulmen averteret, ſuos Romam legatos, Nicolao perſuaſuros, ſe facti pœnitentem imperata facturum.

Ablegavit igitur Pontifex ad Lotharium Nuntium ſuum Arſenium Epiſcopum, qui convocata Synodo Theutbergam revocavit, ac cum Lothario rurſus (ut videbatur) conciliavit. Andrada vero Romam ad cauſam dicendam eſt evocata. At iſta ſimulato itinere Romano, ad Lotharium reverſa, a Pontifice eſt excommunicata. Cumque eandem cenſuram timeret Lotharius, variis machinis ſententiam avertit.

Mortuo Nicolao Romam profectus eſt, ea ſpe fretus, fore, ut Adrianus II. ejusdem ſucceſſor Andradam ei concederet conjugem. Verum is Synodo habita, Theutbergam ejus uxorem legitimam eſſe declaravit; Andradam vero amoveri præcepit. Tum Lotharius ſimulata rurſus pœnitentia, atque abjurato omni cum pellice illa commercio, ſacram Communionem ex manu Papæ accepit. Sed properantem rurſus ad ſuum regnum intercepit Divina ultio. Cum enim Placentiam veniſſet, Princeps infelix ſubita febri obiit. *Anno* 868. Regnum ejus inter ſe diviſerunt patrui, Ludovicus Germaniæ, & Carolus Calvus Galliæ Rex, fruſtra proteſtante fratre Ludovico Imperatore.

Anno 864. habitum eſt *Romæ Concilium*, in quo *Rhodoaldus* Portuenſis Epiſcopus, bis legatus Pontificis, bis prævaricator, & mandatorum transgreſſor, & in Conciliabulo Photiano Conſtantinopoli, & in Conciliabulo Metenſi, ubi cauſam Eccleſiæ prodidit, Epiſcopatu & communione fidelium privatus eſt.

IX. De

IX.
De Conciliis in cauſa Rothadi Epiſcopi appellantis.

MAgna doctrinæ laude hoc ſæculo floruit *Hincmarus* Rhemenſis Archiepiſcopus, de quo jam ſæpius mentionem fecimus. At magnos etiam probosque alias viros nævi quidam ſolent inficere. Gemina eum cum Nicolao Romano Pontifice colliſit controverſia, altera in cauſa Rothadi, in cauſa Hincmari nepotis ſui altera: utraque appellationum jura potiſſimum concernente.

Rothadus Sueſſionenſis Epiſcopus presbyterum ſuæ Diœceſis in ſtupro deprehenſum in Concilio 33. Epiſcoporum depoſuit. Hincmarus Metropolitanus eundem ad ſe confugientem reſtituit, Presbytero, quem Rothadus ſubſtituit, excommunicato & in carcerem detruſo. Cum autem Rothadus contra hæc acta Hincmari ſui Archiepiſcopi conſtanter proteſtaretur, ille coacto *Concilio Sueſſionenſi* Provinciali Rothadum tanquam contumacem communione privavit, donec obediat. *Anno* 861.

Biennio poſt in *Concilio Piſtenſi*, cui Hincmarus præſedit, Rothadus de Presbytero illo juſſus rationem reddere, cum cerneret plures ſibi adverſari, ad ſedem Apoſtolicam appellavit. Detulit tum quidem ea Synodus appellationi. Sed cum præfixo dierum numero iter Romanum non eſſet ingreſſus, citatus eſt ad *Concilium Sueſſionenſe*. In quo cum comparere detrectaret propter appellationem interpoſitam, depoſitus, excommunicatus, & in carcerem datus eſt a Concilio.

Nicolaus Papa Hincmarum propterea graviter objurgavit, juſſitque ſub interminatione cenſuræ Rothadum reſtitui: tum vero veniendum Rothado cum reo Presbytero Romam ad agendam cauſam. Simulque Hincmarum Romam citat, ſi ſuam adverſus Rothadum cauſam porro velit defendere.

Rothadus igitur e cuſtodia dimiſſus Romam profectus eſt, & cum ultra ſex menſes ejus accuſatores non comparuiſſent, abſolutus ſedique ſuæ Epiſcopali eſt reſtitutus a Romano Concilio. Scripſitque plures epiſtolas de hac reſtitutione Nicolaus in Galliam: ſi quis eam cauſam Rothadi ulterius velit impugnare, veniret Romam, & ibi agat.

Hincmarus pluresque alii Galliæ Epiſcopi omnia egerunt, ne reſtitueretur Rothadus. Unde in ſuis ad Pontificem epiſtolis profitebantur

tebantur quidem ſuam ſubjectionem & obedientiam erga Romanam ſedem: putabant tamen, hanc cauſam Epiſcopi judicandam eſſe in Gallia a comprovincialibus Epiſcopis, adjunctis etiam, ſi Pontifici placeat mittere, Romanis legatis, ut in Concilio Sardicenſi & Carthaginenſi in cauſa appellationum ſtatutum ſit: exiſtimare ſe, omnia decretalia Pontificum in corpore Codicis canonum deſcripta contineri.

De hoc argumento acrem ac prolixam Epiſtolam Nicolaus Papa ſcripſit ad Galliæ Epiſcopos, in qua jura S. Sedis & Decretales illius, eas etiam, quæ Corpori Juris non ſunt inſertæ, ferventer defendit. Reſtitutus tandem Rothadus, ut voluit Pontifex.

X.

De Conciliis in cauſa utriusque Hincmari.

22 ALtera, eaque gravior erat controverſia Hincmaro Rhemenſi (quem *Seniorem* appellant) cum *Hincmaro Juniore*, ſuo nepote, cui Epiſcopatum Laudunenſem impetraverat. Eumque omni ope & cura paterna initio fovebat; usque dum ita inſoleſceret, ut crudelitate, violentia, depoſitionibus & excommunicationibus Clericorum, contumacia, virulentis verbis ſcriptisque in ipſum etiam Hincmarum Patronum ſuum, atque in ipſum adeo Regem inſurgeret. Unde tandem Rhemenſis ſanguinis affectu ſepoſito judicis in nepotem perſonam aſſumpſit.

Magna tunc erat Metropolitani in ſuffraganeos ſuos poteſtas, quam deſcribit Rhemenſis, Laudunenſem nepotem *opuſc.* 33. *c.* 6. alloquens: uti ſunt: convocare illos ad provinciale Concilium, judicare in prima inſtantia, conſecrare, conſtituere Vicarium mortuo Epiſcopo: electioni præeſſe. Ubique habere prærogativam loci dignitatis, honoris, appellationes admittere; conſenſum dare circa alienationes, dubia ſolvere; dare licentiam diſcedendi: corrigere delinquentes ſuffraganeos &c.

Hæc aliaque Jura (quæ antiquis temporibus Metropolitani in Epiſcopos ſuos habebant) ex triplici ratione ſunt imminuta. 1. *ob diviſionem regnorum*; ſic enim ſuffraganeus facile ſe tueri poterat authoritate ſui Principis adverſus Metropolitanum, in alterius regno exiſtentem. 2. *ob frequentiam appellationum.* His enim fatigati Metropolitæ multum juris remiſerunt 3. *ob exemptiones & privilegia* variis Epiſcopis a ſede Apoſtolica conceſſa.

Hinc-

Hincmarus Laudunenſis anno 869. in Concilio *Vermeriano* ac-
cuſatus, cum cauſæ ſuæ diffideret, ad ſedem provocavit Apoſtoli-
cam. Romam tamen, quo etiam ab Adriano Papa vocabatur, eundi
licentiam non obtinuit. Magna tunc inter eos orta eſt contentio.
Romæ judicari volo, dicebat Hincmarus Junior. *Prius in Provincia*,
repoſuit Hincmarus Senior. Sequenti anno in *Synodo Attiniaca* rur-
ſus accuſatus a Rege & Hincmaro avunculo, quod correctionis
impatiens adverſus Regem & Metropolitanum ſuum inſoleſceret. At
rurſus ad ſedem Apoſtolicam provocavit. Tandem in Concilio
Duziacenſi condemnatus, ab Epiſcopali officio depoſitus ferro vin-
ctus, ac denique a regiis miniſtris oculis cæcatus eſt, ut inhabilis
reddatur Epiſcopali muneri.

Adrianus Papa datis ad Hincmarum Rhemenſem & Regem Ca-
rolum Calvum litteris graviter conqueſtus eſt de appellatione rejecta
aut neglecta, vetuitque alium Epiſcopum Laudunenſem ſubſtitui. At
Epiſcopi illius Concilii ſignificarunt Pontifici, Laudunenſem ſæpius
quidem ad S. Sedem appellaſſe, ſed non aliam ob cauſam, niſi ut
judicia eluderet & pœnam effugeret. A nemine ipſi fuiſſe prohibi-
tum Romam proficiſci, quin juſſum eſſe a Patribus Concilii, atque
ab ipſo etiam Rege, ut non tantum voce appellet, ſed appellatio-
nem etiam opere ipſo proſequatur. Inſuper Patres Synodi ita in
Laudunenſem exercuiſſe judicium, ut ſententia ſua ſalvam per om-
nia voluerint auctoritatem Sedis Apoſtolicæ, quam ſingulari obſe-
quio venerentur. More inſtitutoque Majorum judicandum prius
fuiſſe in provincia, tum, ſi ſententia inique ſe gravatum exiſtimet,
quin ab eadem ad altius tribunal appellet, a nemine eſſe prohibi-
tum. Satis eum oſtendere, quo animo Romam provocarit, cum
nunc damnatus a Synodo appellationem deferat.

Cæterum mortuo Adriano ejus ſucceſſor Joannes VIII. acta
Concilii Duziacenſis & condemnationem Laudunenſis confirmavit,
aliumque eidem ſubſtitui voluit. Cumque mortuo Carolo Calvo,
quem reclamante Ludovico Germaniæ rege Imperatorem dixerat,
veniſſet in Galliam, *Trecenſe* Concilium convocavit. In quo Hinc-
marum juniorem Sacerdotali, non autem Epiſcopali officio re-
ſtituit.

Nota. Hincmarum Seniorem in his controverſiis non impugnaſ-
ſe appellationum jura, Sedi Apoſtolicæ competentia, ſed id unum
contendiſſe, ſecundum canones primum judicium, ſeu primam
inſtantiam in provincia, in qua lis orta eſt, poſſe inſtitui, tene-
rique reum a Metropolitano vel Concilio Provinciali citatum com-
parere

parere & rationem reddere: ac tum demum, ſi ſententia ſe læſum exiſtimet, ad ſedem Apoſtolicam appellare poſſe.

Cum Carolus Craſſus, qui paulo ante Germaniam, Galliam atque Italiam ſub unum Imperium rurſus collegerat, a ſuis deſertus in extremas miſerias redactus eſſet, ſubſtituto illi Arnulpho ex fratre Carolomanno nepote, congregata eſt anno 888 *Synodus Moguntina*, in qua confecti ſunt 26. Canones, quibus de corrupta diſciplina Eccleſiaſtica, ut ſupra meminimus, tractatum eſt, cum exhortatione ad regem Arnulphum, ut Eccleſias ſtatumque Sacerdotalem contra invaſiones & rapinas defendat.

ARTICULUS II.
De Conciliis Italiæ
SÆCULI IX.

COncilium Altinenſe celebratum eſt anno 802. in cauſa Joannis Venetorum Ducis, qui Gradenſem Patriarcham occidi juſſit, quod Græcum quemdam hominem noluerit conſecrare Epiſcopum. Paulinus igitur Aquilejenſis Patriarcha congregata Synodo deliberavit, qua ratione tantum crimen puniendum ſit. Placuit implorare Carolum M. Imperatorem, data ad eum Synodali epiſtola, ut ordini Sacerdotali illatam injuriam vindicet.

Concilia Romana duo ſunt habita: alterum anno 849. alterum anno ſequente, in cauſa Anaſtaſii S. R. E. Presbyteri Cardinalis, qui a Leone IV. Pontifice fuit excommunicatus ac depoſitus, eo quod absque facultate Pontificia Parœciam ſuam deſeruerit, & ad alienam transmigrarit. Alia Romana Concilia alteri occaſioni reſervamus; ubi de Jure Pontificio diſſeretur.

Concilium Ticinenſe a Longobardiæ Epiſcopis celebratum anno 850. ſtatuit, ut Epiſcopi non tantum diebus Dominicis, & præcipuis feſtivitatibus Miſſam celebrent, ſed quotidie. A venatione ac ſuperflua equorum & mulorum cura abſtineant. Publicis ac enormibus peccatis publicam pœnitentiam imponant. Subjicitur deinde *can.* 6. ſecretorum peccatorum confeſſionem Sacerdotibus eſſe faciendam: en verba Concilii: *qui vero occulte deliquerint, illis confiteantur, quos Epiſcopi, & plebium Archipresbyteri idoneos ad ſecretiora vulnera mentium medicos elegerint.*

Canon Octavus tractat de Sacramento extremæ unctionis: atque his verbis inchoatur: *Illud quoque ſalutare Sacramentum, quod commendat S. Jacobus Apoſtolus, dicens, infirmatur quis in vobis, inducat*

cat Presbyteros &c. ſolerti prædicatione populis innoteſcendum eſt; *magnum ſane ac valde appetendum myſterium : per quod*, *ſi fideliter poſcitur*, *& peccata remittuntur*, *& conſequenter corporalis ſalus reſtituitur &c.* ac paulo poſt ſubjungitur, illum, qui publicæ pœnitentiæ addictus eſt,non eſſe admittendum ad hoc Sacramentum, *niſi prius reconciliatione percepta, comunionem corporis & ſanguinis Chriſti meruerit.*

Can. 9. parentes monentur, ut filias matrimonio maturas non diu domi innuptas retineant, propter incontinentiæ periculum.

In reliquis cavetur, ne Principes Monaſteria iis dent, quibus non licet. Ne adhibeant Clericos ad ſæcularia negotia. Ne Judæi permittantur eſſe Judices Chriſtianorum.

Can. 21. prohibentur uſuræ, jubeturque, ut fœneratores uſuras reſtituant iis, a quibus acceperunt, vel eorum hæredibus.

OBSERVATIO
In hunc Canonem de uſuris.

SAnctiſſimus Dominus noſter Benedictus XIV. Romanus Pontifex 24
anno 1745. litteras Encyclicas dedit ad Epiſcopos Italiæ, occaſione novæ cujuſdam de uſuris controverſiæ. In his decernit ſupremus Eccleſiæ antiſtes, peccatum uſuræ, quod in contractu mutui propriam ſuam ſedem & locum habet, in eo eſſe repoſitum, quod quis ex ipſomet mutuo, quod ex ſua natura tantundem duntaxat reddi poſtulat, quantum receptum eſt, plus ſibi reddi velit, quam eſt receptum; ideoque ultra ſortem lucrum aliquod, ipſius ratione mutui, ſibi deberi contendat. Omne propterea ejuſmodi lucrum, quod ſortem ſuperet, illicitum & uſurarium eſſe.

Neque vero ad iſtam labem purgandam ullum arceſſiri ſubſidium poſſe, vel ex eo, quod id lucrum non excedens & nimium, ſed moderatum, non magnum, ſed exiguum ſit, vel ex eo : quod is, a quo id lucrum ſolius cauſa mutui deponitur, non pauper, ſed dives exiſtat, nec datam ſibi mutuo ſummam otioſam, ſed ad fortunas ſuas amplificandas, ſed novis coëmendis prædiis, vel quæſtuoſis agitandis negotiis, utiliſſime ſit impenſurus.

Contra mutui ſiquidem legem, quæ neceſſario in dati atque redditi æqualitate verſatur, illum agere, qui plus aliquid, vi mutui ipſius, cui per æquale jam eſt ſatisfactum, exigere adhuc non veretur; proindeque, ſi acceperit, reſtituendo obnoxium eſſe, ex ejus obligatione juſtitiæ, quam *commutativam* appellant; & cujus eſt,

in humanis contractibus æqualitatem, cujusque propriam, & ſancte ſervare, & non ſervatam exacte reparare.

Per hæc tamen nequaquam negari, poſſe quandoque una cum mutui contractu quosdam alios titulos, naturæ mutui minime innatos & intrinſecos, forte concurrere, ex quibus juſta omnino legitimaque cauſa conſurgat, quiddam amplius, ſupra ſortem, ex mutuo debitum rite exigendi.

Neque item negari, poſſe multoties pecuniam per alios contractus, a natura mutui diverſos, recte collocari & impendi, ſive ad proventus ſibi annuos conquirendos, ſive etiam ad licitam mercaturam & negotiationem exercendam, honeſtaque inde lucra percipienda.

Quemadmodum vero in tot ejusmodi contractuum generibus, ſi ſua cujusque non ſervatur æqualitas, quidquid plus juſto recipitur, ſin minus ad uſuram (eo quod omne mutuum, tam apertum, quam palliatum abſit) at certe ad aliam veram injuſtitiam, reſtituendi onus pariter afferentem, ſpectare; ita, ſi rite omnia peragantur, & ad juſtitiæ libram exigantur, dubitandum non eſſe, quin multiplex in iisdem contractibus licitus modus & ratio ſuppetat, humana commercia, & fructuoſam ipſam negotiationem ad publicum commodum conſervandi ac frequentandi. Procul enim a Chriſtianorum animis abeſſe debere, ut per uſuras, aut ſimiles alienas injurias, florere poſſe lucroſa commercia exiſtiment; cum contra ex ipſo Divino diſcamus oraculo, quod *juſtitia elevat gentem, miſeros autem facit populos peccatum.*

Sed illud diligenter animadvertendum eſſe, falſo ſibi quemquam, & non niſi temere perſuaſurum, reperiri ſemper, & præſto ubique eſſe, vel una cum mutuo titulos alios legitimos, vel ſecluſo etiam mutuo, contractus alios juſtos, quorum vel titulorum vel contractuum præſidio, quotiescunque pecunia, frumentum, aliudque id generis alteri cuicunque creditur, toties ſemper liceat auctarium moderatum, ultra ſortem integram ſalvamque, recipere.

Ita ſi quis ſenſerit, non modo Divinis documentis, & Catholicæ Eccleſiæ de uſura judicio, ſed ipſi etiam humano communi ſenſui, ac naturali rationi adverſaturum; neminem enim id ſaltem latere poſſe, quod multis in caſibus teneatur homo, ſimplici ac nudo mutuo alteri ſuccurrere, ipſo præſertim Chriſto Domino edocente: *volenti mutuari a te, ne avertaris*, & quod ſimiliter multis in

cir-

circumſtantiis, præter unum mutuum, alteri nulli vero juſtoque contractui locus eſſe poſſit.

Quisquis igitur ſuæ conſcientiæ conſultum velit, ei inquirendum diligenter, verene cum mutuo juſtus alius titulus, verene juſtus, alter a mutuo, contractus occurrat; quorum beneficio, quod quærit, lucrum, omnis labis expers & immune reddatur.

Prohibet deinde ſua ſanctitas, ne quis audeat, huic doctrinæ contrarium litteris aut ſermonibus docere: ſi quis autem parere detrectaverit, illum obnoxium, & ſubjectum declarat pœnis, per ſacros Canones in eos propoſitis, qui mandata Apoſtolica contempſerint ac violaverint.

Adhortatur Italiæ Præſules, ut verbis graviſſimis populis oſtendant, uſuræ labem a Divinis litteris vehementer improbari; illud quidem vitium varias formas ac ſpecies induere, ut fideles in extremam ruinam præcipites impellat. Quocirca ſi pecuniam ſuam collocare velint, diligenter caveant, ne cupiditate rapiantur, ſed potius ab illis, qui doctrinæ ac virtutum gloria ſupra cæteros efferuntur, conſilium expoſcant. Iis vero, qui reſponſum ferunt de iis quæſtionibus (quæ tamen haud exiguam ſacræ Theologiæ & Canonum ſcientiam requirunt) ab extremis, quæ ſemper vitioſa ſunt, longe ſe abſtineant. Etenim aliquos tanta ſeveritate iis de rebus judicare, ut quamlibet utilitatem, ex pecunia deſumptam, accuſent, tanquam illicitam, & cum uſura conjunctam; contra vero nonnullos indulgentes adeo, remiſſosque eſſe, ut quodcunque emolumentum ab uſuræ turpitudine liberum exiſtiment.

Eos, qui ab omni uſuræ labe ſe immunes atque integros præſtare volunt, ſuamque pecuniam ita alteri dare, ut fructum legitimum ſolummodo inde percipiant, admonendos eſſe, ut contractum inſtituendum antea declarent, & conditiones inſerendas explicent, & quem fructum ex eadem pecunia poſtulent. Hæc magnopere conferre, non modo ad animi ſolicitudinem & ſcrupulos evitandos, ſed ad ipſum contractum in foro externo comprobandum.

Denique hortatur eosdem Præſules, ne aditum relinquant ineptis eorum ſermonibus, qui dictitant, de uſuris hoc tempore quæſtionem inſtitui, quæ ſolo nomine contineatur: cum ex pecunia, quæ qualibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimum comparetur. Etenim quam falſum id ſit, & a veritate alienum, plane deprehendi, ſi perpendatur, naturam unius contractus a natura alterius prorſus diverſam, & ſejunctam eſſe, &

ea pariter magnopere inter ſe diſcrepare, quæ a diverſis inter ſe contractibus conſequuntur.

Revera diſcrimen apertiſſimum intercedere fructum inter, qui jure licito ex pecunia deſumitur, ideoque poteſt in utroque foro retineri, & fructum eum, qui ex pecunia illicite conciliatur, ideoque fori utriusque judicio reſtituendus decernitur. Conſtare igitur, haud inanem eſſe de uſuris quæſtionem, quod ut plurimum ex pecunia, quæ alteri tribuitur, fructus aliquis excipiatur.

Ex hac doctiſſima atque fundatiſſima ſanctiſſimi Domini noſtri Papæ Benedicti XIV. epiſtola encyclica habetur, uſuram oriri ex mutuo, quando creditor aliquid ſupra ſortem exigit titulo mutui: hocque ſolo titulo ne minimum quid licitum eſſe exigere: & ſi mutuans, hoc ſolo nomine mutui aliquid ultra ſortem ſeu ſupra ſummam capitalem recipiat, teneri eum ad reſtitutionem ex juſtitia commutativa, quæ æqualitatem inter acceptum & redditum in contractibus præſcribit.

Poſſe tamen una cum mutuo juſtos titulos alios, aut contractus, a mutui natura omnino diverſos, concurrere, quibus liceat aliquid ultra ſortem exigere: hujusmodi tamen titulos aut contractus non ſemper præſto eſſe; cum in multis caſibus teneatur homo, nudo ac ſimplici mutuo ſuccurrere (e. g. quando neceſſitas proximi non admittit alium contractum) diligenter proin examinandum eſſe, verene alius juſtus titulus aut contractus legitimus occurrat, vi cujus lucrum ſeu auctarium ſupra ſortem, absque uſuræ vitio, poſſit exigere. Ideoque contractum inſtituendum antea eſſe declarandum, & conditiones inſerendas eſſe explicandas, quemque fructum ex pecunia poſtulet, ut pateat, an nulla uſuræ, ſaltem palliatæ, labes lateat. Denique quæſtionem de uſuris non eſſe quæſtionem inanem de nomine: cum plurimum referat, an quis ex titulo aut contractu juſto atque legitimo, an vero ex injuſto atque illegitimo aliquid conſequatur.

Certe per Contractum mutui, & factam traditionem, rei dominium transfertur in mutuatarium; contra jus autem naturæ eſt, ex alieno velle lucrari (cum res fructificet domino ſuo) ſive deinde parvum ſit illud lucrum, ſive magnum. Contractus enim mutui, ut ſit juſtus, plus operari non poteſt, quam ut tantundem reſtituatur, quantum fuit acceptum; cum in æqualitate dati & redditi juſtitia illius vertatur. Idque verum omnino eſt, ſive mutuatarius lucrum aliquod capiat ex pecunia mutuata, ſive nullum; ſive accipiens pecuniam mutuatam ſit dives, ſive pauper. Quamvis utique

que gravius peccet, qui uſuras exigit a paupere, quam is, qui exigit a divite. Sicut, qui pauperi furatur, gravius peccat, quam qui diviti. Eſt autem & uſura quædam furti ſpecies.

ARTICULUS III.
De Conciliis Galliæ
SÆCULI IX.

Sub initium hujus Sæculi Caroli M. voluntate complura celebrata 25
ſunt Concilia, totidem velut regni comitia, in tres claſſes diſtributa, Epiſcoporum, Abbatum, & Comitum. Sic

Concilium Arelatenſe VI. Caroli M. voluntate celebratum eſt anno 813. præmiſſa profeſſione fidei, in qua Spiritus ſancti proceſſio a Patre *Filioque* creditur, ſtatutum eſt, ut pſalmodia, Miſſarum ſolennia, & Litaniæ pro Rege ejusque liberis perſolvantur. Ne Patroni Presbyteros de Eccleſia ejiciant, nec immittant ſine examine, approbatione, & inſtitutione Epiſcopi: neve munera exigant intuitu præſentationis. Ne plures in numerum Canonicorum aut Monachorum aſſumantur, quam ali poſſint. Decimæ & primitiæ offerantur: prout Jure Divino ſancitum *Exodi* 22. Sacrum Chriſma ſub ſigillo cuſtodiendum. Patrini filiolos inſtruant, quia pro eis fidejuſſores exiſtunt. Qui *Beneficium* de rebus Eccleſiæ habent, ad eam inſtaurandam concurrant. Publice peccantes pœnitentiam publicam agant ſecundum Canones. (*Hæc tunc ferme ab uſu receſſerat.*)

Concilium Rhemenſe eodem anno ſanxit, ut pro peccatis occultis, confeſſione percepta, pœnitentia ſecreta imponatur a Sacerdotibus, pro publicis publica: utque Epiſcopi & Presbyteri examinent, qualiter confitentibus peccata *dijudicent.* Ut Epiſcopi & Abbates pauperes ſecum habeant ad menſam, quæ ſacra lectione condiatur.

Concilium Turonenſe III. pariter eodem anno, decrevit, ut Epiſcopi bonis Eccleſiaſticis utantur, non ut propriis, ſed ad diſpenſandum Clericis & Eccleſiis, ſibi commiſſis: ut Presbyteri ante 30. ætatis annum non ordinentur; atque ut prius in *Epiſcopio*, ſeu Seminario Epiſcopi ſint probati. Ut alienus Clericus ſine *commendatitiis* non admittatur ad ſacra miniſteria. Ut Clericus in eo maneat titulo, ad quem ordinatus eſt. Ut chriſtiana doctrina vertatur in

linguam Romanam ruſticam, aut Germanicam. (*Quæ tunc in Gallia vigebat.*)

Presbyteri Miſſas celebrantes pueris *Corpus Domini* non tribuant indiſcrete. Clerici tabernas publicas ne adeant. Exceptis Dominicis & tempore paſchali preces flexis genibus perſolvantur. Chriſtiani in Eccleſia modeſte ac devote ſe gerant. Laici ter in anno ad minimum communicent.

Concilium Cabilonenſe II. itidem eodem anno 813. eſt congregatum, (quia Carolus M. in tota Gallia Provinciales Synodos inſtitui volebat, ad reformandam Eccleſiaſticam & Monaſticam diſciplinam,) Statuitur, ut Clerici ſint alieni ab avaritia. Ne annonam congregent, ut eam carius vendant. Ne ſint villici. Ne cogantur jurare in ordinatione, quod ſint digni. Ne graventur ab Epiſcopis exactionibus indebitis. Nihil pendant pro chriſmate, Eccleſiarum dedicatione, ordinatione.

Sacramentum *Confirmationis* ne iteratur. *can.* 27. peccata in confeſſione plene exponenda, & ſingillatim, cum ea, quæ per corpus geſta ſunt; tum ea, quibus in ſola *cogitatione* delinquitur. *can.* 32. Non tantum Deo, ſed etiam *Sacerdoti* confitenda eſſe peccata. *can.* 33. In omnibus *Miſſarum* ſolenniis fiat commemoratio *Defunctorum*. In cœna Domini omnes Evchariſtiam ſumant. *Miſſa* in domibus privatis ne celebretur. Ultimi canones tractant de vita Monaſtica, & ſanctimonialibus canonicis, præſertim de accurata clauſura.

Nota. In hoc Concilio omnia ferme circa Sacramenta contineri, quæ ab hodiernis ſectariis infeliciter negantur. Hinc Joannes Jacobus Hottingerus in Eccleſiaſtica ſua Hiſtoria ad annum 813. *pag. m.* 406. more ſuo ad corrumpendos iſtos canones ſe accinxit, ut Tigurinis ſuis glaucoma obducat.

Præſertim vero vitiat canonem 46. cum enim hic expreſſe dicat, *perceptionem corporis & ſanguinis Dominici* non eſſe nimium differendam, falſarius hic Conciliorum ſupponit, *obſervationem S. Cœnæ* non eſſe nimium differendam; Textus vero S. Scripturæ, *niſi manducaveritis carnem filii hominis &c.* quos canon adducit, penitus ſilet. Sed neque fideliter refert præparationem, quam canon requirit ad ſanctiſſimum hoc atque diviniſſimum Sacramentum.

Nec minus depravat canonem 48. in quo tota ratio Sacramenti extremæ unctionis refertur his verbis: *Secundum B. Jacobi documentum, cui etiam documenta Patrum conſonant, infirmi oleo, quod ab Epiſcopis benedicitur, a Presbyteris ungi debent.* Additurque,

non

non ſpernendam hanc *medicinam*, *quæ animæ corporisque medetur languoribus.* In referendo hoc canone tria ſubſtantialia omittit prævaricator, 1. quod *infirmi* ungi debeant. 2. Quod oleum illud *ab Epiſcopis benedicatur.* 3. Quod *a Presbyteris* ungi debeant. Omittit etiam effectum Sacramenti. Sed cur iſta omnia omittit? ne cæci videant.

Propter eandem cauſam canones plures graviſſimi ſane momenti penitus præterit, *ut vigeſimum tertium* de *Ordinatione Clericorum*, ſtatutis temporibus facienda. *Vigeſimum ſeptimum*; ubi ſermo eſt de Sacramento *Confirmationis.* *Quadrageſimum nonum*; in quo de *Miſſa* celebranda agitur.

Concilium Meldenſe Nationale anno 845. confirmavit canones ſuperiorum Synodorum, ac conſtituit, ut Presbyteri in Eccleſiis ſuis reſideant. Mulierum frequentationem vitent. Monaſteria ablata reſtituantur. Epiſcopi neminem ordinent, niſi pro certa Eccleſia, Monaſterio, aut Xenodochio. Neminem excommunicent ſine certis ac manifeſtis peccati cauſis, ac prævia monitione.

Communione privandi, qui bona Eccleſiaſtica diripiunt, aut ex eis cenſum exigunt. Uti etiam raptores virginum, & eorum complices. Poſt mortem mariti poteſt adulter ducere, quam vitiavit, niſi adultera pars occiderit maritum. Dies octo paſchatis feriari jubentur. Capitularia Caroli M. & Ludovici Pii obſerventur. Abbatiæ, Capellaniæ, Beneficiaque laicis ne dentur in Commendas. (*Hic abuſus jam tunc in Gallia Procerum avaritia & Caroli Calvi ignavia invaluit.*)

Concilium Valentinum III. anno 855. prohibuit, in judicio forenſi ab utraque parte juramentum exigi. Vetat uſuras. Duellantes excommunicantur; & occiſus privatur Eccleſiaſtica ſepultura. Scholæ inſtaurandæ, in quibus divinæ & humanæ litteræ docentur: uti etiam cantus Eccleſiaſticus.

Concilium Viennenſe anno 892. præſidentibus Formoſi Papæ legatis quatuor Canones conſtituit.

In 1. excommunicantur ſæculares, qui res Eccleſiæ injuſte detinent; niſi admoniti ſe correxerint.

In 2. excommunicantur, qui Clericum occiderint, mutilarint, aut dehoneſtarint.

In 3. excommunicantur, qui eleemoſynas defraudant Epiſcopi, ægroti, aut defuncti.

In 4. vetatur, ne Clerici a laicis Eccleſiam accipiant, ſine approbatione Epiſcopi, & ne ratione introitus aliquid exigatur.

Concilium Pariſienſe VI. voluntate Ludovici Pii celebratum can.

3. affe-

3. aſſeruit, Eccleſiæ corpus in duas eximias perſonas diviſum eſſe, in *Sacerdotalem* nempe & *Regalem* : in Eccleſia neminem Pontifice potiorem : in ſæculo neminem Chriſtiano Imperatore celſiorem inveniri.

Pax eſto inter Epiſcopos & Patronos laicos. Si hi idoneum Clericum præſentent, ab illis non debet rejici.

Quot annis Concilium Provinciale celebrandum.

Parochiarum presbyteri diligenter reſideant, ne homines ſine confeſſione, aut infantes ſine baptiſmo mori contingat.

Epiſcopi Sacramentum confirmationis adminiſtrent jejuni.

In altari portatili Miſſa celebrari poteſt in neceſſitate, *ne populus Dei ſine Miſſarum celebratione, & Corporis & Sanguinis Domini perceptione maneat.*

Die Dominica, nec mercatus, nec placita, nec opera ruralia exercenda.

Uſuram eſſe, quidquid exigitur ultra ſortem, non ſolum in pecunia, ſed in quacunque ſpecie. (*nempe ſi mero titulo mutui exigatur.*)

Reddendam rationem Deo a Principibus ſæculi, ſi Eccleſiam non defendant. Quod Sacerdos efficere non poteſt per doctrinæ ſermonem, poteſtas principis hoc imperet per diſciplinæ terrorem.

Judices ac Miniſtros probos eligendos eſſe a Regibus; alioquin ipſos coram ſupremo Judice reos fore. Pietatem, juſtitiam, & miſericordiam eſſe ſtabilimenta Regnorum : publicas calamitates, Regnorumque translationes, ob Principum ac populorum peccata, a Deo vindice infligi.

Regi fidem ſervandam & obedientiam exhibendam.

Eccleſias præ templo Jeroſolymitano honore dignas eſſe : *In quibus non jam taurorum ſanguis effunditur, ſed Corpus & Sanguis Chriſti conficitur, & a fidelibus percipitur.*

Collapſæ Eccleſiaſticæ diſciplinæ cauſam eſſe, quod *Principalis poteſtas in cauſas Eccleſiaſticas proſilierit, & Sacerdotes partim negligentia, partim ignorantia, partim cupiditate, in ſæcularibus negotiis & ſollicitudinibus, ultra quam debuerant, ſe occupaverint.*

Specialiter autem notandi ſunt canon 15 quo dicitur, *nulli Sacerdotum licere, res Deo dicatas ſibique commiſſas, ut proprias tractare, & ad multifarios eas uſus retorquere, ſed ſecundum auctoritatem canonicam, ſanctorumque Patrum dicta & exempla adminiſtrare vel diſpenſare; qui ſcientes, nihil aliud eſſe res Eccleſiæ, niſi vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, non eas vindicaverunt in uſus ſuos ut proprias, ſed ut comendatas, pauperibus diviſerunt.*

Et

Et canon 16. in quo dicitur, Clericos de patrimonialibus ſuis bonis poſſe pro lubitu diſponere: res autem poſt ordinationem ex facultatibus Eccleſiæ ab iis comparatas, pertinere ad Eccleſiam, cui præſunt.

ARTICULUS IV.

DISSERTATIO JURIDICA
DE
PECULIO CLERICORUM.

§. I.
De Veteri Eccleſiæ Diſciplina
Circa
BONA ECCLESIASTICA.

UT melius intelligantur varii Canones antiquorum Conciliorum, ſanctorumque Patrum de *Bonis Eccleſiaſticis* ſententiæ, juvat breviter annotare, quæ diverſis temporibus circa illa fuerit Eccleſiæ diſciplina.

Atque imprimis ſub initium Eccleſiæ, ut habetur Actorum 4. *Nullus* (Chriſtianorum) *aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia. Quotquot enim poſſeſſores agrorum, aut domorum erant, vendentes, offerebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum.*

Igitur etiam Clerici una cum reliquis fidelibus ſub voto paupertatis, ſponte edito, ex communi illo peculio ſuſtentabantur, ſeptem Diaconis adminiſtrationis cura commiſſa. Bona autem immobilia neque in communi poſſidebant *can.* 2. *cauſa* 12. *quæſt.* 1. neque enim illis perſecutionum temporibus ipſis fuiſſent relicta. Cum vel hodie inter Chriſtianos, neſcio quas *Amortizationis* leges videamus.

Tempore deinde Conſtantini M. Clerici prædia etiam ac bona ſtabilia acquiſiverunt. 12. *q.* 1. *c.* 15. in communi tamen illa poſſidebant, in commune viventes, ſub adminiſtratione Epiſcopi, & œconomorum, ab eo conſtitutorum. 12. *q.* 1. *c.* 16.

Relinquebant ergo Clerici ſua bona patrimonialia, & in unum collecti, edito voto paupertatis, ex agris, decimis, & oblationibus, Eccleſiæ factis, ſub adminiſtratione Epiſcopi, communem, & quodammodo religioſam, vitam vivebant. Si quis autem Clericus bona ſua patrimonialia relinquere nolebat (quod S. Auguſtinus aliquibus Clericis ſuis infirmioribus indulſit. 12. *q.* 1. *c.* 18.) tunc ille de communi maſſa, ſeu reditibus Eccleſiæ, nihil acquiſivit, ſed ex ſuis propriis ſe ſuſtentare debebat. 12. *q.* 1. *c.* 25.

Atque hæc Clericorum vivendi ratio tenuit ferme usque ac finem quinti Sæculi. Nulla certa erant erecta Beneficia Eccleſiaſtica, nullæ Præbendæ, ſtabiliter in titulum collatæ, nullus (ex illis comu niter viventibus) aliquid proprium habebat, ſed voto paupertati tenebantur; Epiſcopus non erat Dominus Bonorum Eccleſiaſtico rum, ſed Adminiſtrator duntaxat, qui reditus ex prædiis, decimis & oblationibus fidelium provenientes in unam maſſam collectos pro ſua, & Clericorum ſuſtentatione, pro fabrica, aliisque ne ceſſitatibus Eccleſiæ per œconomum diſpenſabat, & ſi quid reli quum fuerat, pauperibus diſtribuebat, ut conſtat ex pluribus Ca nonibus *cauſa* 12. *q.* 1.

Atque ex his facile colligitur, quam parum contra hodiernan proprietatem Clericorum probent, quæ a nonnullis ex Canonibu Conciliorum vel Pontificum primorum ſæculorum, vel ex S. Am broſio, S. Hieronymo, S. Auguſtino, S. Baſilio, S. Chryſoſtomo objiciuntur. Omnes iſti ſcripſerunt ante Bonorum Eccleſiaſticorun diviſionem, dum omnia adhuc erant communia, nullusque propriun aliquid poſſidebat, ſed voto paupertatis ligabantur.

Ita eſt; contra *juſtitiam*, contra *religionem*, contra *Jus Divi num*, ac *naturale* tunc peccabat, *furtum*, *rapinam*, *ſacrilegium*, & quidquid Sancti iſti Patres expreſſerant, committebat, quisquis e iis, quæ totius erant communitatis, aliquid ut proprium uſurpabat aut in uſus profanos diſpenſabat. Ideam tibi propone Religioſæ fami liæ, non Superior, qui eſt adminiſtrator ac diſpenſator, non ſubdi tus, poſt profeſſionem aliquid proprium poteſt habere.

At vero, cum in immenſum per diverſas orbis provincias creſcere fidelium numerus, ac proin etiam augeri oporteret Miniſtros Eccle ſiæ, difficilis nimium viſa eſt illa vitæ communis ratio, proprieta tisque per votum incapacitas. Quare inclinante Sæculo quinto pr mum *Simplicius* Papa (*can.* 28. *cauſa* 12. *quæſt.* 2.) omnes reditus Ec cleſiaſticos, ſive ex agris, ſive ex decimis & oblationibus provenientes in quatuor partes juſſit diſtribui, quarum prima obtingeret Epiſcopo

altera

altera Clericis, ſecundum ſingulorum dignitatem & merita, tertia fabricis Eccleſiarum, & quarta pauperibus. Idem haud multo poſt ſtatuit *Gelaſius* Papa (12. *q.* 2. *can.* 23. 26. 27.) aliique poſt eum Pontifices.

Neque in hoc rerum ſtatu erecta adhuc erant Beneficia in titulum perpetuum. Sed ex maſſa communi proventuum omnium Epiſcopus memoratas quatuor portiones faciebat, & cuilibet ſuam diſtribuebat. Poſt factam iſtam diſtributionem quilibet illius, quod accepit, acquiſivit proprietatem ac dominium. Sicut alias etiam contingit; quando inter ſingulos dividitur, quod prius pluribus commune erat: quilibet enim portionis ſuæ fit dominus.

Unde non ſatis apte hic aliqui Legiſtæ objiciunt, per diviſionem illam Clericos non potuiſſe acquirere dominium, eo quod Papa non fuerit dominus illorum bonorum, adeoque dominium Clericis dare non potuerit.

Nam iſti non conſiderant, quod Papa non dederit Clericis dominium, ſed tantum ordinarit, ad publicum Eccleſiæ bonum, & evitandas multas lites & querelas, ut inter ſe dividant, quod ipſis erat commune. Num Judex dat dominium, qui jubet hæreditatem, pluribus communem, inter eos dividi? quid in contractu ſocietatis frequentius? an ignorant leges de communi dividundo proditas? Summus Eccleſiaſticorum bonorum Adminiſtrator eſt Pontifex, an non poſſit ad publicam Eccleſiæ utilitatem decernere, ut dividatur, quod pluribus commune eſt: præſertim ubi conſentiunt, quorum intereſt, adminiſtratoris eſt, meliori modo rem adminiſtrare. Etiam tutor, etiam curator poteſt res, pluribus pupillis communes, ſi bonum eorum exigat, inter eos dividere.

Cæterum in hoc ſtatu diviſionis, Epiſcopus ex juſtitia tenebatur cuilibet ſuam portionem ex communibus proventibus extradere. Qua ratione plures etiam Canones poſſunt, debentque intelligi, dum e. g. Gregorius VII. *can.* 13. *cauſa* 1. *q.* 3. ait: *Quod Epiſcopus, qui propriæ Diœceſis decimas, atque Chriſtianorum oblationes, non ſacerdotibus, ſed potius laicalibus perſonis confert, Divini præcepti ſit transgreſſor.* Quamvis hic Canon intelligi etiam facilè poſſit de temporibus poſterioribus, quibus erecta jam erant Beneficia. Nam etiam in iſtis Epiſcopus præcepti Divini ac naturalis eſt transgreſſor, ſi decimas Parochis debitas, vel reditus ex Clericorum Beneficiis provenientes laicis confert.

Non tamen ubique ſolus Epiſcopus portiones illas diſtribuebat; ſed pro varietate locorum & temporum quandoque partem unam Epiſcopus, alteram Clerus accipiebat diſpenſandam.

Sæculo deinde nono & decimo novus ſurrexit peculii Clericalis ſtatus (quamvis Baronius ad Sæculum ſextum ejus originem referat, certe idea jam fuerat aliqua prioribus Sæculis, ut erudite oſtendit Thomaſſinus de *nova* & *vet. Eccleſ. diſcipl. part.* 3. *lib.* 2. *cap.* 16. *& ſeq.*) erecta videlicet ſunt *Beneficia Eccleſiaſtica*, tum ex pia ac liberali fundatione fidelium, tum ex bonorum Eccleſiaſticorum in hæc beneficia converſione.

Non igitur amplius ex quarta illa Clericorum portione Beneficiatis diſtribuebatur peculium: ſed ex reditibus ſeu proventibus ſui Beneficii vivebant, iiſque uſufructuario jure utebantur, fruebantur. Prout hodiedum fieri cernimus.

Quatuor igitur peculii Clericorum erant ſtatus. Primus initio Eccleſiæ, in quo Clericis cum Laicis omnia erant communia. Secundus dein usque ad ſæculum quintum; in quo Clerici vivebant in communi, & tam Epiſcopus, quam Clerici, & Eccleſia, idem commune habebant peculium, ſub adminiſtratione Epiſcopi, ubi dominium erat penes totam communitatem Eccleſiaſticorum, quamvis ſinguli ob votum paupertatis illius eſſent incapaces. Tertius a Sæculo quinto usque ad Sæculum nonum: in quo vigebat quadruplex illa diviſio. Quartus a Sæculo nono: in quo Clerici erectis fruuntur Beneficiis.

Quo autem devenerit portio, pauperibus a Simplicio & Gelaſio deſtinata, non ſatis conſtat. Credibile eſt, quod impenſa ſit vel in hoſpitalia, vel ſeminaria, vel monaſteria, vel fabricam Eccleſiarum, vel in fundationem neceſſariam novorum Beneficiorum curatorum, vel in pauperes clericos, vel in bella ſacra, vel etiam, quod aliqua devenerint in manus ſæcularium, ſicut multæ decimæ, de jure communi Parochis debitæ.

Jam vero his notatis facile eſt intelligere Canonem 15. Concilii Pariſienſis VI. mox citatum, aliosque plures ejusdem tenoris. Nam Canon loquitur de Epiſcopis, quod ſcilicet poſt factam illam proventuum Eccleſiaſticorum in quatuor partes diviſionem, portionem ad Clericos, ad fabricam & ad pauperes pertinentem, non potuerint tractare ut propriam, ſed, tanquam ſibi commendatam; *pauperibus* Clericis, qui tunc aliunde non habebant ſuſtentationem, aliisque pauperibus, ſecundum portiones illis competentes, debuerint diſtribuere. Quia ſcilicet Epiſcopus unius tantum portionis

erat

:rat dominus, non autem reliquarum; cum iſtarum tantum eſſet ıdminiſtrator, & diſpenſator.

Canon autem 16. qui ait, res ex Eccleſiæ facultatibus compa-:atas pertinere ad Eccleſiam, intelligendus eſt de comparatis ex ɔortione illa, quæ deſtinata erat ad Eccleſiæ fabricam, ornatum &c. 'es enim ex ejusmodi facultatibus comparatæ pertinebant ad Eccle-ïam; ſicut hodiedum contingit.

Jam vero loquendo de eo potiſſimum temporum ſtatu, quo :recta cernimus Eccleſiaſtica pro Clericis Beneficia, quæſtio admo-lum controveſa ventilatur, an Clerici ſint domini redituum, ex Beneficiis provenientium, etiam ſuperfluorum? & ſuppoſito, quod ïnt domini, an, & quo titulo ſuperflua erogare teneantur in cauſas ɔias? haud abs re fuerit, de quæſtionibus iſtis hic pauca diſſerere.

§. II.

An Clerici ſint domini redituum Beneficialium, præſertim ſuperfluorum?

BOna Eccleſiaſticorum varii ſunt generis; alia enim ſunt *Patrimonialia*, quæ ex hæreditate, donatione, præſcriptione, arte vel induſtria, aliisque titulis temporalibus conſequuntur. Et horum Clerici certo ſunt domini, (cum dominium non abdicarint, ſintque illius capaces) poſſunt proin de iis, ſive per actum inter vivos, ſive per ultimam voluntatem libere diſponere pro lubitu. Sicut etiam canon 16. Concilii Pariſienſis VI. clare indicat.

Idem dicendum de *quaſi-patrimonialibus*, ſeu iis, quæ Clericis obveniunt tanquam ſtipendium, quo digni ſunt operarii, intuitu laboris, e. g. in concionando, docendo, Miſſas legendo &c. quo etiam revocantur *funeralia*, aliaque, quæ *Reditus ſtolæ* appellari conſueverunt: imo etiam *Diſtributiones quotidianæ*, præſentibus in Choro ac rebus Divinis tribui ſolitæ. Quæ, ſi laborem ac merita exſuperent, liberaliter donata eſſe cenſentur. Atque hæc quaſi-patrimonialia, poſt Clericatum aſſumptum, in filiofamilias habentur inſtar peculii quaſi-caſtrenſis, non vero adventitii: unde non debetur ex iis patri uſufructus. Deinde ad iſtam claſſem quaſi-patrimonialium revocari etiam poſſunt *Parſimonialia*, quæ videlicet parcius ac frugalius vivendo ex reditibus Beneficialibus Clericus comparſit.

Horum, inquam, omnium juxta communem DD. ſententiam Clerici ſæculares conſequuntur dominium, idque plenum, ac nullo modo

ligatum: ut adeo expendere illa poſſint in uſus honeſtos, etiam profanos. Sique contingeret, ut ex iſtis patrimonialibus, aut quaſi-patrimonialibus aliquid expenſum eſſet in cauſas pias, poſſent deinde ex reditibus beneficialibus, congruam ſuſtentationem ſuperantibus, compenſationem ſibi facere; licet patrimonialia non fuiſſent erogata animo compenſandi.

Rurſus alia ſtricte ac ſimpliciter vocantur *Bona Eccleſiaſtica*, bona nempe mobilia vel immobilia ipſarum Eccleſiarum, deſtinata ad earum fabricam, ornatum; alendos Eccleſiæ Miniſtros, aliasque neceſſitates: item fundi, agri, villæ, aut prædia, ex quibus reditus Beneficiales proveniunt. Et horum bonorum Eccleſiaſticorum dominium eſt penes Eccleſiam: ſive deinde illa conſideretur tanquam perſona quædam ficta, ſive ut communitas capitulorum, aut aliorum etiam fidelium, ſive, ut quidam volunt, penes Chriſtum dominium illud eſſe cenſeatur. Placet mihi illa ſententia, quæ dicit, penes Eccleſiam velut perſonam fictam eſſe dominium, Clericos vero tantum eſſe adminiſtratores iſtorum bonorum. Hoc certum videtur, clericos de iſtis bonis, ſaltem regulariter & extra neceſſitatem diſponere non poſſe, niſi in utilitatem Eccleſiæ. Neque enim Beneficiatus alienare poteſt fundos, cujus fructus ad ipſius ſuſtentationem ſunt deſignati: cum non ſit eorum dominus, ſed uſufructuarius.

Alia autem bona dicuntur ſimpliciter *Beneficialia*; reditus nempe ſeu fructus annui, qui Clericis ratione ſui Beneficii Eccleſiaſtici, in titulum ſtabilem collati, obveniunt, ut fructus agrorum, decimæ &c. Et de his reditibus diſputatur, ad quem proprietas ac dominium eorum ſpectet.

Sunt autem aliqua ex iſtis bonis Beneficialibus ad congruam ſuſtentationem Beneficiati neceſſaria, alia eandem excedentia, quæ dicuntur *ſuperflua*. Et de his non pauci ex antiquis, & recentioribus etiam quibusdam Legiſtis tenent, Beneficiatos non eſſe eorum dominos, ſed meros adminiſtratores.

Rationes afferunt, quia hæc bona ſunt patrimonium Chriſti, res Dei, patrimonium pauperum. Quique illa impendunt ad profana, dicuntur committere furtum, rapinam, Sacrilegium. Clerici autem tantum vocantur eorum diſpenſatores & adminiſtratores, ut adeo non poſſint de iis teſtari, aut pro lubitu diſponere, ſed debeant ea determinate ad pias cauſas applicare.

Verum hæc nullatenus eo dicuntur, ut Beneficiati Sæculares reditus Beneficiales non faciant ſuos, ſed dicuntur *res Dei*; quia a fidelibus ſunt Eccleſiæ donatæ, & ab Eccleſia ordinatæ ad cultum &

hono-

honorem Dei. Et quia amore Chriſti ſunt donatæ, *patrimonium Chriſti* jure appellantur. *Patrimonium* vero *pauperum* dicebantur antiquitus, quia Clericis, qui, utpote nullum in particulari dominium habentes, vere tunc pauperes erant, ad ſuſtentationem debeantur. Imo reditus Beneficiales, congruæ ſuſtentationi ſuperſtites, etiam hodie vocari poſſunt patrimonium pauperum; quia in pauperes aut alias pias cauſas erogari debent.

Furtum autem dicebantur committere, quando nihil habebant proprium, ſed in communi vivebant; nam tunc Epiſcopus & Oeconomi non erant illorum domini, ſed adminiſtratores, & diſpenſatores communis maſſæ. Hodie etiam ſunt fures, qui res ad ipſam Eccleſiam pertinentes alio impendunt, aut fundos Beneficiorum alienant: horum enim Clerici non ſunt domini ſed adminiſtratores, ac uſufructuarii: & hinc etiam de illis nullatenus teſtari poſſunt. Quod autem neque de reditibus Beneficialibus perceptis poſſint teſtari pro lubitu, non provenit ex defectu dominii, ſed ex lege poſitiva, id vetante, quia fructus, *congruæ* ſuperſtites, expendere debent in cauſas pias. Neque pupillus de rebus ſuis teſtari poteſt, ob legem poſitivam, & tamen eſt earum dominus.

Cæterum Clericos proventuum Beneficialium eſſe dominos, & quidem omnium, etiam ſuperfluorum, ſatis clare videtur erui ex Tridentino, quod *ſeſſ.* 23. *c.* 1. & *ſeſſ.* 24. *c.* 12. *de Ref.* ait, quod non reſidentes, aut profeſſionem fidei, intra duos menſes poſt quietam poſſeſſionem Beneficii curati, aut canonicatus, non emittentes *fructus non faciant ſuos.* Ergo Tridentinum ſupponit, quod ſi hæc diligenter præſtent, fructus faciant ſuos; imo *ſeſſ.* 24. *c.* 12. expreſſe ac poſitive ait, quod ratione reſidentiæ fructus faciant ſuos: & quidem omnes, nam nihil excipitur; quod tamen fieri debuiſſet, ne in errorem inducantur Clerici. Idem habetur *cap. un. de Cleric. non reſidentibus in* 6.

Et confirmatur: Clerici olim per diviſionem communium fructuum aut proventuum conſequebantur dominium totius ſuæ portionis: ergo etiam omnium redituum Beneficialium proprietatem hodie conſequuntur.

Hoc ipſum dilucide ſatis aſſerit Julius III. qui in Bulla, *cum ſicut* ann. 1550. die 3. Junii edita ait: *Nos attendentes, fructus,*

ctus, pecunias, & alias res, occaſione Eccleſiarum vel Beneficiorum Eccleſiaſticorum pro tempore provenientes, poſtquam ad manus Beneficiariorum pervenerint, non amplius in Eccleſiaſticis, ſed potius in ipſorum Beneficiariorum propriis, & ab iis acquiſitis bonis judicari & propterea quodammodo pro ſæcularibus & profanis haberi.

Sicut ergo officiales Eccleſiarum ſæculares, ut muſici, æditui &c. omnes reditus ſui officii faciunt ſuos, licet aliquando excedant ſuſtentationem eorum congruam, ſic etiam Beneficiarii. Certe non conſtat, quod liberales fundatores quoad hoc Clericos magis voluerint gravatos, aut parciores ſe erga illos exhibuerint, ut voluerint eſſe meros uſuarios. Stat igitur pro illis præſumptio dominii: præſertim, cum melior ſit conditio poſſidentis. Et quid aliud ſunt reditus Beneficiatorum, quam ſtipendium intuitu functionum conſtitutum? atqui de ratione ſtipendii eſt, ut tranſeat in dominium operarii: licet ſit liberalius, ut patet in ſtipendiis officialium militarium, curialium &c. Sicut enim Principem, ſic Eccleſiam decet, Miniſtros ſuos liberaliter remunerari.

Unde jure optimo Lucius III. Pontifex *cap. pervenit 2. de fide juſſ.* mandavit, ut ex reditibus Clericorum ſolvantur eorum debita. Ergo Clerici ſupponuntur redituum habere dominium. Nam ex re aliena debita ſua injuſte ſolverent. Deinde, ſi Beneficiati reditus Beneficiales expenderint in cauſas profanas, Eccleſia non compellit Clericos, & eos, qui aliquid ab iis acceperunt, ad reſtitutionem. Quod tamen facere deberet, ſi rem alienam expendiſſent.

Atque ex his recte infertur, Clericos pariter acquirere dominium, non tantum eorum, quæ ex patrimonialibus ſuis per emptionem aut alium contractum legitimum ſibi compararunt, ſed etiam eorum, quæ ex reditibus Beneficialibus ſunt conſecuti. Cum enim ſint domini redituum, fiunt etiam domini rerum, quas per reditus illos ſunt adepti: *Subrogatum ſiquidem ſapit naturam ejus, cui ſubrogatur.* Aliud proin eſt de comparatis per res Eccleſiæ proprias; nam illa haud dubie pertinent ad Eccleſiam: cum illius peculio ſint comparata.

Quando autem dubium eſt, an res aliqua ſit donata, aut legata Clerico, an vero Eccleſiæ: item, cum dubitatur, quo titulo ſint comparata, an relicta a Clerico pertinuerint ad Beneficiatum, an vero ad Eccleſiam; præſumptionibus & conjecturis, ex circumſtantiis & qualitate rei donatæ &c. perſonæ donantis, & dona-

lonatarii &c., neceſſe eſt id decidere; ſi aliunde veritas erui non
oſſit.

§. III.

An, & quo titulo Clerici reditus Beneficiales ſuperfluos erogare debeant in cauſas pias?

PEr reditus *ſuperfluos* hic, ut diximus, intelliguntur illi, qui congruam Beneficiati ſuſtentationem excedunt. *Congrua ſuſtentatio* autem complectitur omnia, quæ ſunt neceſſaria, ut Clericus honeſte vivat ſecundum ſuum ſtatum, dignitatem, nobilitatem, labores, gradum, aliasque qualitates perſonæ & regionis. Unde in ea etiam includuntur moderata convivia, moderatæ donationes, in ſignum gratitudinis aut benevolentiæ, etiam divitibus factæ: convenientes item recreationes &c. Adeoque congrua ſuſtentatio non eſt æqualiter pro omnibus taxanda, ſed juxta qualitatem perſonæ &c. Neque conſiſtit in indiviſibili, ſed, ſicut in pretiis rerum, datur ſupremum, medium, & infimum, etiam reſpectu ejusdem perſonæ: ut adeo, ſicut permiſſum eſt, rem ſummo pretio (æquo tamen adhuc) vendere, ita licitum eſt Clerico, ſummum gradum ſuæ congruæ ſibi attribuere. Determinata tamen regula alia vix dari poterit, niſi uſus & praxis aliorum, qui timoratæ ſunt conſcientiæ, & ejusdem dignitatis.

Jam vero, licet Clerici ſæculares redituum Beneficialium, etiam ſuperfluorum, ſeu eorum, qui congruæ ſuſtentationi, ſic explicatæ, ſuperſunt, ſint vere domini, obligantur tamen illos expendere in pauperes, aut alias pias cauſas, ſub culpa ex genere ſuo mortali: uti docet communis & certa omnium Theologorum ac Canoniſtarum ſententia, ſic interpretantium Conciliorum Canones, Pontificum decreta, & effata Patrum.

Neque obſcure id colligitur ex Tridentino. Si enim *ſeſſ.* 25. c. 1. *de Ref.* vetat, ne Clerici ex reditibus Eccleſiæ conſanguineos augeant, aut familiares ſuos; quanto potior eſt ratio prohibendi, ne in alios uſus profanos eos profundant?

Quam autem concors eſt auctorum in adſtruenda hac obligatione ſententia, tantum diſcordant in aſſignando illius titulo ac radice.

Multi ex antiquis & recentioribus exiſtimant, obligationem illam oriri ex titulo *Juſtitiæ*. Verum ſi Clerici omnium indiſtin-

ctæ fructuum ſeu proventuum, etiam eorum, quæ congruæ ſuſten- tationi ſuperſunt, proprietatem ac dominium conſequuntur, ut ex Tridentini loco citato, Doctorumque conſenſu, ſatis communi, vi detur erui, non ſatis apparet, ex qua radice pullulet titulus juſti- tiæ. Non enim oritur ex *re accepta*; cum ſint domini: neque ex *injuſta acceptione*; cum ſint fructus ſui beneficii, legitime ob- tenti. Neque ex aliquo *pacto* vel *contractu*; cum tale non ap- pareat.

Licet enim pii ac liberales pinguium Beneficiorum fundatores bona ſua Eccleſiæ dederint ad honorem Dei, ac ſalutem animarum, optentque, proventus fundationis bene impendi; probari tamen non poteſt, quod pacto aliquo, etiam tacito, obligationem *Juſti- tiæ* Beneficiatis velint imponere, erogandi aliqua in pauperes, aut in alias pias cauſas. Sed ex liberalitate abundantem eſſe voluerunt fundationem, ut acuant diligentiam miniſtrorum Eccleſiæ, eisque liberaliter provideant: non alia obligatione Beneficiario impoſita quam ut ſacras & Eccleſiaſticas functiones, in fundationis inſtrumen to expreſſas, vel alias de jure, vel conſuetudine debitas, diligente obeat. Exceſſus proin redituum liberalitatis eſt & beneficii, atque gratuitæ donationis, non vero inſtar depoſiti, aut crediti, quod re ſtitui debeat. Unde Pontifices, Sixtus IV. Julius III. Paulus V. de derunt facultatem Epiſcopis, aliisque Clericis de bonis Beneficiali bus etiam ſuperfluis teſtandi ac diſponendi ad cauſas profanas Quod non feciſſent, ſi jus naturale juſtitiæ obſtaret.

Certe ſi Beneficiati tenerentur *ex juſtitia* omnes fructus Benefi ciales, qui congruæ ſuſtentationi ſuperſunt, in pias cauſas expende re, tenerentur ſub reatu æternæ damnationis omnia reſtituere, qu ex ſuperfluis ad profanos uſus expenderunt. Quam tantam obliga tionem, neſcio, an omnes Beneficiati aut agnoſcant, aut uſu ipſ ſe agnoſcere oſtendant. Et quid faciendum illis, ad quos ejusmod bona, pauperibus ex juſtitia debita, pervenerunt? an etiam muſici æditui &c. hac lege tenentur?

Mitius aliquanto ſentiunt, qui obligationem illam, ſuperflua i cauſas pias erogandi, in titulum *charitatis* refundunt. Verum, quam vis decentiſſimum & apprime conveniens ſit, ut Sacerdotes Dom ni ſint patres pauperum, ſtrictam tamen gravemque obligationem charitatis aliam habere non videntur, quam eam, quam omnes d vites habent dandi eleemoſynam. Lex autem charitatis & miſerico diæ largiendi eleemoſynam ſub peccato mortali non obligat, niſi i extrema, vel ſaltem gravi neceſſitate proximi, ut cum S. Thom

2. 2. q.

2. 2. *q.* 32. *art.* 5. docent communiter Theologi. Igitur aliam obligationis illius, Clericis inhærentis, radicem eſſe neceſſe eſt. Alias plane Clerici etiam reditus ſtolæ, diſtributiones quotidianas, bona parſimonialia, imo etiam patrimonialia, tenerentur omnia ex charitate diſtribuere in pauperes. Quin & illud abſurdum ſequeretur, quod Clerici peccarent contra charitatem, pauperibus debitam, ſi proventus ſuperfluos in alias pias cauſas, e. g. in ornatum Eccleſiæ expenderent. Cæterum etiam Principes, aliique divites laici debent eſſe patres pauperum: an propterea omnia, quæ congruæ ſuſtentationi ſuperſunt, ex ſtricto charitatis præcepto debent in illos elargiri?

Et fac, nullos in provincia eſſe pauperes, aut aliunde illis eſſe proviſum, profecto tunc deficeret obligatio exercendæ in pauperes charitatis, atque miſericordiæ, an propterea etiam obligatio deficeret in Clerico, proventus Beneficiales ſuperfluos in pias cauſas expendendi? negabis, opinor; & recte. Sed ex qua tunc radice hæc obligatio ſuccreſcet? aliam certe radicem, eamque univerſalem adſtruas, oportet.

Hanc alii in titulo *Religionis* collocant, cum Cardinale de Lugo præcipuo hujus ſententiæ Patrono, qui *tom.* 1. *de juſt. diſ.* 4. *ſect.* 2. *n.* 16. ait: *hæc obligatio, erogandi bona ſuperflua in pauperes, oritur non ex ſolo jure humano, ſed naturali: quæ non tam eſt eleemoſynæ faciendæ, quam prohibitio diſſipationis, orta, non tam ex conditione perſonæ, quam ex conditione & qualitate ipſorum bonorum. Quia nimirum res Dei ſunt, ut ait Tridentinum. Et quamvis Eccleſiæ ſint donata a fidelibus ſine ullo pacto & conditione, ideoque valide de illis poſſit diſponere, ad quemcunque uſum: ipſa tamen bonorum conditio, & qualitas facit, ut indecens & turpe ſit, ea expendere aliter, quam in res pias, & Deo gratas, ad cujus obſequium & honorem ſunt donata.*

Verum non ſatis apparet iſta *bonorum conditio & qualitas*, cum decimæ, aut fructus agrorum, uti etiam alii proventus Beneficiorum ſecundum ſe & naturam ſuam, ſint res mere temporales ſicut bona laicorum; ergo conditio illorum bonorum non poteſt eſſe ratio, cur virtus religionis prohibeat, illa expendi in uſus profanos.

Quod autem ex ipſa fundatione in proventus Beneficiales reſultet iſta qualitas, probari non poteſt; cum, ut memoratum antea, fundatores noluerint *Beneficiarios* ſuos hac obligatione onerare. Illi enim finem ſuum obtinent, ſi Clerici diligenter ſuis fungantur officiis.

Res autem *Dei* dicuntur, tum quod omnium rerum Deus ſit Dominus, tum præcipue, quod ad fundandum Beneficium Eccleſiaſticum ad colendum Deum, Eccleſiæ ſint donatæ, quod oriantur ex bonis Ec-

Uu 2 cle-

cleſiæ, & ex præcepto Eccleſiæ expendi debeant ad cauſas pias, quæ ſpeciali modo ad Deum ejusque cultum referuntur. Sæpius etiam vocantur *res Dei*, *patrimonium Chriſti*, bona Eccleſiæ, quæ in communi poſſidebantur. Poſtquam autem facta eſt diviſio, & Clericis ſua determinata aſſignata portio, & præſertim ubi Beneficia fuerunt erecta, proventus annui facti ſunt res propriæ Clericorum.

Cæterum argumentum Lugonis probaret nimium; ſi enim ex eo, quod pii homines illa bona dederint Clericis ad cultum Dei, ſequeretur, expendi ea debere ad pias cauſas titulo religionis; eodem titulo etiam reditus ſtolæ, & diſtributiones quotidianæ, propter præſentiam fieri ſolitæ, imo etiam reditus, qui muſicis, æditis, aliisque laicis miniſtris obveniunt, titulo religionis ad cauſas pias expendi deberent, ſi quos acquirant, ad congruam ſuſtentationem non neceſſarios. Nam etiam iſta bona a fundatoribus Eccleſiæ data ſunt ad cultum Dei: adeoque etiam iſta qualitatem illam religioſam induerent.

Quamvis autem obligationem illam ex ſolo titulo religionis oriri non putem, aliquid tamen, ut poſtea dicetur, huic ſententiæ concedendum exiſtimo, accedente videlicet præcepto Eccleſiaſtico.

Nam communior noſtra ætate eſt ſententia, obligari Clericos, ea, quæ ex proventibus Beneficialibus congruæ ſuſtentationi ſuperfluunt, in pias cauſas expendere, non quidem ex juſtitia, charitate, religione, aut alia lege naturali, ſed ex præcepto Eccleſiæ, quæ vetat, illa inſumi in uſus profanos.

Sic Tridentinum interdicit, ne iis bonis conſanguinei, aut familiares augeantur: neque allegat jus aliquod naturale, ſed ſe refert ad decretum Concilii Carthaginenſis, & Canones Apoſtolicos: adeoque ad præceptum Eccleſiæ. Audiri meretur ipſum Tridentinum dum S. 25. cap. 1. ita loquitur: *omnino vero eis interdicit* (Concilium) *ne ex reditibus Eccleſiæ conſanguineos, familiaresve ſuos augere ſtudeant; cum & Apoſtolorum Canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ Dei ſunt, conſanguineis donent: ſed ſi pauperes ſint iis ut pauperibus diſtribuant.*

Huc faciunt etiam omnes illi Canones, qui adſtruunt obligationem, bona ſuperflua erogandi in cauſas pias, e.g. Canon. 8. *cauſa* 12 *q.* 1. in quo S. Gregorius M. ſic præcipit: *Omne, quod ſupereſt in cauſis piis & religioſis erogandum eſt.* Cum autem hic aliique ejusmodi Canones non ſint intelligendi de obligatione aliqua naturali juſtitiæ, charitatis aut religionis, ut probatum eſſe putamus, di-

cen-

cendum eſt, eam obligationem ex præcepto poſitivo, & quidem humano Eccleſiaſtico deſcendere.

Addit equidem S. Gregorius l. c. hanc clauſulam: *dicente Domino: quod ſupereſt, date eleemoſynam.* Verum hic non adſtruitur aliquod ſtrictum præceptum Divinum, *omnia*, quæ ſuperſunt, erogandi in pauperes: ſed tantum commune omnibus præceptum dandæ eleemoſynæ innuitur. Quod non requirit, ut omnia dentur, niſi extrema neceſſitas proximi id exigat:' nec minus Sæculares quam Eccleſiaſticos concernit, dici etiam poteſt, ex mente S. Gregorii *Conſilium* eſſe Divinum, ut omne, quod congruæ ſupereſt, erogetur in eleemoſynam, non vero ſtrictum præceptum Divinum.

Certe, ſi Clerici Jure Divino vel naturali tenerentur fructus omnes ſui beneficii, ad congruam non neceſſarios, expendere in pauperes vel in alias pias cauſas, non poſſet ſummus Pontifex in eo diſpenſare, ut liceat Clerico ſuperflua in cauſas profanas expendere (cum inferior diſpenſare non poſſit in lege ſuperioris) atqui plures in hoc diſpenſarunt Pontifices, ut poſſent Clerici diſponere de Beneficialibus perinde ac de Patrimonialibus, aut Quaſi-patrimonialibus.

Nam ita diſpenſatum eſt cum Clericis, in urbe, & ejus diſtrictu ad decem milliaria degentibus; ut habetur in conſtitutionibus plurium Pontificum: nominatim in conſtitutione *etſi diverſis* Sixti IV. edita 1. Jan. 1474. in Bulla *cupientes* Julii III. edita 13. Maji 1550. Bulla *in eminenti* Pauli V. 18. April. 1606.

Quamvis autem Clerici ex præcepto Eccleſiaſtico obligentur, proventus Beneficiales in pias cauſas expendere, non tamen ea virtus, quam per hoc exercent, ad ſolam *obedientiam* ſpectat, ſed etiam, & quidem præcipue ad *religionem*. Siquidem præceptum Eccleſiæ pro *objecto ſuo formali*, ſeu pro motivo ſuo habet cultum Dei, ſeu honeſtatem illam, quæ relucet in eo, quod Clerici fructus Beneficiales ſuperfluos erogent in cauſas pias: item in honeſtatem illam & indecentiam, quæ datur in eo, quod reditus Eccleſiaſtici, a piis fundatoribus ad cultum Dei deſtinati, expendantur ad cauſas profanas. Cum igitur, ſicut peccata, ſic etiam virtutes, earumque præcepta *ſpecificentur ab objecto ſuo formali* (ut loquuntur Theologi) virtus, quæ Clericis exercenda præcipitur, præcipue ad religionem ſpectat.

Hanc tamen virtutem religionis per hos determinate actus exercere non tenerentur, ſaltem ſub gravi peccato, niſi præceptum

Eccleſiæ ſuperveniret, quod illos imperaret. Non enim quælibet æquitas aut decentia ſtatim inducit obligationem naturalem, ſaltem ſtrictam; alias omnia, quæ præcipiuntur legibus poſitivis, jam ante has leges, per ſe & directe, jam præcepta fuiſſent lege naturali; cum omnis Lex poſitiva, hoc ipſo, quod rationabilis eſſe debeat, præſupponat in re præcepta aliquam honeſtatem, decentiam, & æquitatem.

Exemplum clarum habemus in præcepto die Dominica audiendi Miſſam, & abſtinendi a labore ſervili. Præceptum hoc eſt mere Eccleſiaſticum, & tamen præſupponit honeſtatem ac decentiam in materia præcepta: neque tantum intendit virtutem obedientiæ, a fidelibus exercendæ, ſed præcipue virtutem religionis. Habet enim pro fine ſuo & ſimul pro motivo honeſtatem illam ac decentiam, quæ relucet in eo, quod fideles diem Dominicam feriando a labore ſervili & audiendo Miſſam cultui Divino dedicent, atque hoc pacto actus iſti cultus Divini ad virtutem religionis exercendam ab Eccleſia referuntur.

Idem exemplum habemus in præcepto Eccleſiaſtico jejunii; nam quia hoc præceptum pro objecto ſuo formali non tantum habet honeſtatem obedientiæ, ſed præcipue honeſtatem temperantiæ, hoc modo exercendæ, ideo jejunii virtus ad temperantiam principaliter refertur.

Pari ergo ratione dicere poſſumus, virtutem religionis ſolam, absque præcepto Eccleſiaſtico, non inducere quidem obligationem gravem, ut Clerici ſuperflua ex fructibus Beneficialibus impendant ad cauſas pias. Quia tamen Eccleſia pro ratione & motivo ſui præcepti habet honeſtatem cultus divini, per hanc piam elargitionem promovendi, dici poteſt, actus iſtos piæ erogationis non tam ad virtutem obedientiæ (quam ſolam Eccleſia per leges ſuas univerſales non ſolet intendere) quam ad virtutem Religionis pertinere.

Quamvis deinde Eccleſiæ præcepto quoad ſubſtantiam ſatisfaciat, qui facit id, quod Eccleſia præcipit, hoc eſt, ſi actus illos erogationis in pias cauſas etiam *materialiter* tantum exerceat, licet non intendat reflexe illam honeſtatem religionis, quam Eccleſia intendit. Sicut præcepto jejunii ſatisfacit quoad ſubſtantiam, qui reipſa jejunat, licet id non faciat ex motivo temperantiæ, quam intendit Eccleſia: Et ſicut ſatisfacit obligationi juſtitiæ, qui ſolvit debitum, licet non operetur reflexe ex motivo honeſtatis, quæ eſt in tribuendo cuique ſuum; dicitur enim nihilominus exercere actum juſtitiæ, modo ponat actus imperatos a virtute juſtitiæ. Sic etiam dici

dici poteſt, quod Clericus, largiendo ſuperflua in cauſas pias, exerceat actum religionis, licet non intendat reflexe illius honeſtatem, modo ponat actus, ab Eccleſia ex motivo religionis præceptos. Dixi autem, quod ſic *materialiter* jejunans, ſolvens debitum, expendens ſuperflua in pias cauſas, ſatisfaciat ſuæ obligationi *quoad ſubſtantiam*: nam re ipſa nihil meretur, niſi operetur ex motivo alicujus virtutis, aut cum bona intentione, quæ eſt anima operis meritorii.

§. IV.

Quænam ſint cauſæ piæ, ad quas Clericus ſuperflua tenetur expendere?

NOmine *cauſæ piæ* hic venit, quidquid ſervit ad cultum Dei, vel in ſolatium pauperum; adeoque cauſæ piæ ſunt Eccleſiæ, Monaſteria, Seminaria pauperum Studioſorum, hoſpitalia, piæ Confraternitates, omnesque piæ fundationes, ad honorem Dei ac Sanctorum, ad ſalutem animarum atque ad pauperum ſuſtentationem, veſtitum, habitationem, conducentes: adeoque opera omnia miſericordiæ, ſpiritualia, & corporalia: eleemoſynæ proin omnibus pauperibus datæ.

Nomine *pauperum* autem intelliguntur non tantum illi, qui non habent alimenta, aliaque ad vitam neceſſaria, ſed etiam illi, qui ſecundum ſtatum ſuum non poſſunt decenter vivere.

Adeoque poteſt Beneficiatus ex reditibus ſuis ſuperfluis ſuccurrere etiam conſanguineis, aut familiaribus ſuis, ut ſecundum ſtatum ſuum poſſint convenienter vivere: non vero, ut ad altioris ſtatus dignitatem attollantur. Quamvis aliqui putent, quod, ſi Clericus promoveatur ad Beneficium dignius, hoc ipſo ſtatus conſanguineorum aliquantum elevetur: poſſeque illis dein ſuppeditari, ut ſecundum illius conditionem poſſint decenter vivere.

Cauſa etiam pia cenſetur *Dotatio* egentium puellarum, præſertim conſanguinearum, ut poſſint matrimonium, ſtatui ſuo conveniens, contrahere. *Solutio item debitorum*, quæ aut ipſe Clericus contraxit, aut ejus conſanguinei; ſi aliunde ſolvi non poſſint.

Licitum etiam eſt Clerico ex reditibus ſuis conſanguineis ſuppeditare ſumptus, ut litterarum ſtudiis poſſint vacare, aut artem addiſcere, ſi parentes aut non poſſint, aut nolint ſuppeditare media.

Equidem Innocentius XII. in Bulla *Romanum*, anno 1692. edita,

ta, nec ſibi licere voluit, Eccleſiæ bona in conſanguineos non indigos profundere, decernens, ut & cæteri Prælati diſcant ſuo *exemplo & præceptis* de bonis Eccleſiaſticis juxta *æquitatis* & *juſtitiæ* leges diſponere. Quæ autem ab anteceſſoribus ſecus facta ſunt, reſcindi, revocari, & cameræ Apoſtolicæ applicari jubet.

Verum hic Pontifex imprimis non vetat, ſubvenire conſanguineis pauperibus, & indigentibus, quales etiam ſunt illi, qui juxta ſtatus ſui conditionem non poſſunt vivere: item, qui non habent media neceſſaria ad ſtudendum litteris, aut ad diſcendam artem.

Deinde bulla illa inſtaurat præceptum Eccleſiaſticum, reditus beneficiales ſuperfluos applicandi ad cauſas pias (*ſuo exemplo & præceptis.*)

Neque obſtat, quod dicat, de bonis Eccleſiaſticis juxta *æquitatis* & *juſtitiæ* leges eſſe diſponendum. Nam hoc intelligendum eſt de *juſtitia diſtributiva*, quæ in bonorum Eccleſiaſticorum, & beneficiorum diſtributione non attendit carnem & ſanguinem, ſed merita.

Denique intelligi etiam poteſt de *juſtitia commutativa*: quatenus Prælati, ac ipſe etiam ſummus Pontifex, tanquam adminiſtratores, ſtricto jure tenentur, bona, ad Eccleſiam ipſam, aut ad Eccleſiæ Miniſtros, ſpectantia, eisdem impendere.

ARTICULUS V.

De Conciliis Angliæ.

§. I.

Prænotanda de ſtatu Angliæ.

26 EGbertus ab exilio ex Gallia redux anno 801. Weſtſaxonum regnum adiit, debellatisque Merciorum & Canticorum Regibus heptarchiam evertit, totamque Britanniam in unam monarchiam collegit.

Succeſſorem habuit anno 838. Ethelwolphum filium; qui repreſſis Danorum incurſionibus, totum virtutis ac religionis ſtudiis ſe dedidit, ſingulari erga Eccleſiaſticum ordinem reverentia & munificentia, usque eo, ut Romam ad Leonem IV. ſummum Pontificem profectus, Inæ, aliorumque Regum exemplo, regni ſui partem Eccleſiæ Romanæ vectigalem fecerit. Miſſæ ſacrificium pro ſe ſuisque Ducibus, vivis ac defunctis, a Sacerdotibus ſtata die quot hebdomatis offerri voluit: teſte Wilhelmo Malmesburienſi *lib.* 2. *de geſtis Regum Anglorum cap.* 2. pientiſſimam vitam finiit anno 857.

Poſt

Poſt Ethelwolfum regnarunt quatuor ipſius filii, *Ethelbaldus*, *Ethelbertus*, *Ethelredus*, & *Alfredus*: priores tres ſinguli quinque duntaxat annis variam belli ſortem cum Danis Angliam incurſantibus experti. *Alfredus* vero, uti ætate minimus, ita regni diuturnitate, virtute, religione, rerumque geſtarum gloria multo maximus utramque expertus fortunam, utramque vicit. Cum geſto novennali cum Danis & Friſonibus bello, totum ferme regnum amitteret, a ſui poſſeſſione nunquam dejectus, diſperſas regni collegit reliquias, & propitiato religionibus Numine, Danos ingenti ſtrage profligat, atque provincias regni univerſas recuperat.

At majorem a ſe ipſo victoriam retulit, dum Gothurno Danorum Regi, jam proſtrato, & in poteſtatem redacto, non tantum veniam, quod Chriſtianum eſt, ſed etiam Orientalis Angliæ & Northumbriæ provincias, quod regiæ eſt munificentiæ, clientelari jure poſſidendas dedit. Gothurnus non magis armis, quam victoris tanta victus clementia, cum triginta Danis Proceribus, ac magna populi multitudinne, Chriſtianæ legis jugo collum ſubmiſit, levatus ſacro e fonte ab ipſo Alfredo rege, Chriſti potius regno, quam ſuo amplificando jugiter intento: exemplo eo clariore, quo rariore.

Leges tulit ſanctiſſimas Princeps ſanctiſſimus, quos Conciliorum acta nobis exhibent. Quadrageſimale jejunium ſancte obſervari voluit, uti etiam quatuor anni temporum, ac certos per annum feſtos dies. Proſtituti pudoris mulierculas regno faceſſere juſſit. Patris exemplo Sacerdotio eximium honorem & habuit ipſe, & haberi voluit. Miſſam quotidie audiebat. Clam nocturno etiam tempore ad fundendas preces Eccleſias adire ſolitus. Ad thuribulum manum nunquam extendit. *Quod nunc raro invenitur in terris* (verba ſunt Malmesburienſis) *illam maximam Regis credidit dignitatem: nullam in Eccleſiis Chriſti habere poteſtatem. Illa, inquiebat, regnantis dignitas, ſi ſe in regno Chriſti, quod eſt Eccleſia, non Regem, ſed civem cognoſcat; ſi non in Sacerdotes legibus dominetur, ſed Chriſti legibus, quas promulgaverunt Sacerdotes, humiliter ſubjiciatur.* Hic olim Regis Angliæ ſenſus: hæc religio: hæc diſciplina.

§. II.
Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia in Anglia.

27 IN *Concilio Cloveshoënſi* anno 803. promulgatum eſt Decretum Leonis III. Summi Pontificis, quo ſtatuerat (imploratus ab Athelardo Cantuarienſi Archiepiſcopo) ut Eccleſia Cantuarienſis eam dignitatis prærogativam atque amplitudinem obtineat ſemper, quam S. Gregorii M. inſtitutione, & ſucceſſorum ejus Romanorum Pontificum privilegiis conſecuta fuerat, utque priſtina jura, ab Offa, Merciorum Rege imminuta, eidem reſtituerentur. Lata proin eſt in hoc Concilio a 12. Angliæ Epiſcopis excommunicationis ſententia in eos, qui Metropolitanam hanc Eccleſiam dividere præſumerent.

Prohibitum inſuper fuit ſub eadem excommunicationis pœna, ne Monaſteriis præficiantur ſæculares. Additurque, ſicut in privilegiis, ab Apoſtolica Sede datis habetur: *ſeu etiam ab Apoſtolici viris in initio naſcentis Eccleſiæ eſt traditum per ſanctos Canones* Monaſtica jura ſtudeant obſervare. (*Ecce! jam in initio naſcenti Eccleſiæ traditos a viris Apoſtolicis canones de vita Monaſtica, u teſtatur hoc Concilium Anglicanum.*)

In *Concilio Celichytenſi*, Præſide Ulfredo Archi-Epiſcopo Cantuarienſi, ac præſente Kenulpho Merciorum Rege, anno 816. undecim editi ſunt canones.

Primus ſtatuit, fidem *Catholicam*, atque præcepta canonica a ſanctis Patribus inſtituta, cum omni diligentia incorrupta & illibata cuſtodire, aliosque hoc idem docere & firmare (*utinam i Majorum veſtigia irent poſteri.*)

Secundus præcipit, ut Eccleſia ædificata *conſecretur* ab Epiſcopo, *aqua benedicta* aſpergatur, *ſacris reliquiis*, in capſa reconditis inſtruatur: & præſertim *Corpus & Sanguis* Domini noſtri JESU Chriſti ibi aſſervetur. *Hæc ante nongentos annos Angliæ fides hæc diſciplina.*

Tertius ad pacem hortatur & concordiam.

Quartus Monaſticæ vitæ addictis conſulit, & continentiam commendat.

Quintus interdicit, ne Scoti permittantur ſacris miniſtrare *Miſſas* celebrare, aut Euchariſtiam populo præbere: quia incertum eſt, unde, & an ab aliquo ordinentur.

Sextus mandat, ut ea, quæ decretis Synodalibus ſtatuta ſunt firma & irrefragabilia permaneant.

Septi-

Septimus Abbatibus, & Abbatiſſis vetat, *ne agros Eccleſiæ minuant, vel alicui in hæreditatem deputent, niſi in dies vitæ & ſpatium unius hominis, & hoc cum facultate & licentia familiæ, & iterum reddatur Eccleſiæ.*

Octavus jubet, Monaſteria eorumque res perpetuo permanere: ſicut in Concilio Chalcedonenſi, & aliis canonibus, atque ab Apoſtolicis viris initio primitivæ Eccleſiæ ſtatutum eſt. (*Ecce! etiam hoc Concilium Anglicanum ad initium Eccleſiæ refert vitam Monaſticam.*)

Nonus vult, Synodorum judicia in Eccleſiis deſcripta aſſervari.

Decimus decernit, ut pro *anima defuncti* Epiſcopi orationes & eleemoſynæ fiant, & unusquisque Epiſcopus & Abbas 120. *Miſſas* pro ea celebrari faciat; " ut communi interceſſionis gratia, com-" mune cum ſanctis omnibus Regnum percipere mereatur æternum.,,

Undecimus vetat, ne quis alterius Parochiam invadat.

Duo deinde *Concilia Cloveshoæ* ſunt habita. In quibus actum de reſtitutione Bonorum, quæ Eccleſiæ ablata fuerant.

In *Concilio Londinenſi* anno 833. in præſentia Egberti Weſt-Saxonum, & Withlaſii Merciorum Regis, actum de cohibendis Danorum irruptionibus. Novaque Monaſterio Croylandiæ conceduntur privilegia a Withlaſio Rege, qui inter alia jus aſyli conceſſit omnibus, qui gratiam ſanctiſſimi Confeſſoris *Guthlaci*, ibidem corporaliter quieſcentis, *invocarent.*

Meminiſſe hic liceat aliquarum legum, quas, ut habetur *tom.* I. *Concil. Britan.* circa medium Sæculi IX. tulit *Kenetus* Rex Scotiæ.

Prima inter eas, quæ ad cultum Dei ſpectant, ſic habet: aras, templa, Divorum ſtatuas, ſacella, Sacerdotes, omnesque ſacræ familiæ viros ex animo venerator.

Secunda: Feſtos & ſolennes dies, jejunia, vigilias, & omnifarias ceremonias, quas Chriſto Regi, & ſacratiſſimæ ejus militiæ decrevit humana pietas, multo honore obſervato.

Tertia: Lædere Chriſti Sacerdotem dicto, factove, exitiale ſit.

Anno 855. *Ethelvulfus* Rex Weſt-Saxoniæ in *Concilio Wintonienſi*, Nationali Angliæ, inſignes donationes, Eccleſiæ factas, confirmavit: poſtquam a ſacra peregrinatione, quam cum *Alfredo* filio Romam ad limina Apoſtolorum inſtituerat, fuit reverſus. (" Hic Alfredus Angliæ Rex poſtea circa annum 885. ſapientiſſi-" mas leges tulit, pietate ac religione plenas. ,,)

Sub finem ſæculi IX. Eduardus Senior Rex Angliæ in Synodo renovavit ſeptem Epiſcopatus, qui pluribus annis Paſtoribus viduati fuerant.

fuerant. Electique ſunt ſeptem Epiſcopi in eodem Concilio ad mandatum Formoſi Papæ.

§. III.

Obſervatio de Antiquitate ſtatus Religioſi.

28 QUoniam Concilia Angliæ, Cloveshoënſe & Celichytenſe vitam Monaſticam ad ipſam Eccleſiæ originem referunt, juvat hic de antiquitate illius pauca ſubjungere.

Et quidem multi præclarique Scriptores illius epocham jam inde a primis conditi orbis Patriarchis repetunt, ac poſtea in lege Moſaica florentem adſtruunt, atque eam in rem argumenta non levia nec obſcura afferunt.

Sic enim de Patriarcha *Enos Gen.* 4. ſacra aſſerit pagina: *iſte cœpit invocare nomen Domini.* Quibus ſane verbis Religioſius quoddam Deoque conſecratius vitæ genus indicatur. Nam etiam Adam, Abel, Seth &c. invocarunt Deum: & tamen Enos primus dicitur invocaſſe nomen Domini.

Nazarei poſtmodum, ut *Num.* 6. legimus, ſpeciali ratione per vota Divino cultui ſe adſtringebant. Quos imitati Prophetæ *Elias*, & *Eliſæus*, illique, quos Prophetarum filios Scriptura appellat, cœlibem, pauperemque, addictam Deo vitam agebant. Hos S. Hieronymus *epiſt.* 4. quæ eſt ad Ruſticum, " Monachos veteris teſtamenti " vocat: qui derelictis turbis urbium ad Jordanem ædificabant ſibi " caſulas, ac polenta & herbis aggreſtibus victitabant. „

Idem S. Hieronymus, in *Epiſt.* 13. ad Paulinum, ait, nepotes *Rechab*, quorum religioſa vita *Jerem.* 35. deſcribitur, fuiſſe typum Monachorum novi teſtamenti.

Et quid aliud Magnus ille Joannes Baptiſta, niſi vitæ Monaſticæ atque Eremiticæ cultor eximius? certe SS. Patres eum paſſim hac laude commendant. Audiamus Chryſoſtomum, qui *Homil. in Marcum* ait: *Sicut Sacerdotum Principes ſunt Apoſtoli, ſic Monachorum Princeps Joannes Baptiſta.*

Quin ipſos Apoſtolos merito compellamus primos Chriſtianos Monachos, quorum vita, cum voto paupertatis edito, ipſis omnia eſſent communia, vitam plane cœnobiticam referebat. Non tamen omnium Chriſtianorum erat illa vivendi ratio, ſed eorum duntaxat, qui ſublimiorem perfectionis ſtatum conſectabantur; quem voto etiam emiſſo firmarant, teſte S. Auguſtino *lib.* 17. *de civit. Dei cap.* 4.

Apoſto-

Apoſtolorum exemplo propagatum illum perfectius vivendi mo-
dum teſtantur Patres Hieronym. *de viris illuſtr. in Phil.* Auguſtin.
ſerm.2. de vita comm. Cleric. Poſſidius *in vita Auguſtini.* Euſeb. *l.* 2.
hiſt. c. 16. Caſſianus *collat.* 18. *c.* 5. ubi ait: *cœnobitarum diſciplina a
tempore prædicationis Apoſtolicæ ſumpſit exordium.*

Idem Caſſianus *lib.* 2. *cap.* 5. *de inſtit. cœnob.* ait, a S. Marco
Ægyptios Monachos accepiſſe vivendi regulam. Idem teſtantur
Beda *prolog. in Marcum*, Sozom. *l.* 1. *c.* 12. Niceph. *l.* 2. *c.* 15.

Imo etiam Philo Hebræus Apoſtolis coævus, *in lib. de vita con-
templ.* prolixe deſcribit vitam & mores Monachorum, & ſacrarum
virginum, quos S. Marcus in Ægypto inſtituit. Ubi inter vitæ
illius religioſæ diſciplinam collocat, profeſſionem continentiæ, pau-
pertatis, pſalmodiæ, jejuniorum &c. Neque verum eſt, Philo-
nem loqui de Eſſenis tantum, Judæorum ſecta. Nam de Chriſtia-
nis locutum eſſe teſtatur S. Epiphanius *hæreſ.* 29. & S. Hieronymus
de viris illuſtr. in Philone.

Poſt Philonem Dionyſius Areopagita, Apoſtolis pariter coævus,
eorumque diſcipulus, Epiſtolam ſcripſit ad Demophilum Mona-
chum; *& lib. de Eccleſ. Hierarch. cap.* 6. prolixe deſcribit Mona-
ſticam profeſſionem. Negant quidem hæretici, cum Eraſmo, &
Valla, libros illos eſſe Dionyſii Areopagitæ. At nomine Dionyſii eos
citant multi veteres ſcriptores, ut Gregorius M. *homil.* 34. *in Evang.*
Martinus I. Papa, & Martyr in Concilio Romano, S. Agatho *in
Epiſt.* ad Imperatorem Conſtantinum IV. S. Nicolaus I. *in Epiſt.*
ad Imperatorem Michaelem. Item Concilium Generale *IV. act.* 4.
Concilium Generale VII. *act.* 2. Denique ſancti Doctores plurimi, qui
in opera S. Dionyſii Areopagitæ ſcripſerunt commentaria, ut S. Ma-
ximus Monachus, S. Thomas, Sophronius Patriarcha Jeroſoly-
mitanus, Damaſcenus, Euthymius &c. quos citat Bellarminus de
membris Eccleſiæ militantis *lib.* 2. *cap.* 5.

Quod autem ante S. Gregorium M. nemo horum operum nomi-
natim meminerit, cauſa videtur eſſe, quod alicubi latuerint; ut ſæpe
multa alia auctorum opera latuerant iis temporibus, quibus typogra-
phia necdum inventa, & inter tot tantasque perſecutiones manu-
ſcripta erant abſcondita: & non raro ab Hæreticis ſuppreſſa.

Cæterum S. Gregorius, Dionyſium citans, vocat antiquum &
venerabilem Patrem; adeoque oportet eſſe auctorem antiquiſſimum;
alias cognitus fuiſſet SS. Hieronymo, Ambroſio, Auguſtino &c.

Tertullianus etiam antiquiſſimus librum ſcripſit *de velandis virgi-
nibus*;

nibus; in quo bene diſtinguit inter virgines in ſæculo caſtitatem vo-ventes, & inter ſanctimoniales, quæ relicto ſæculo vitam religio-ſam erant profeſſæ.

Similiter S. Cyprianus librum de habitu *Virginum ſcripſit*; ita, ut facile ſit colligere, eum ſpecialem quandam atque religio-ſam vivendi formam commendare.

Damaſus item ſcribit, Dionyſium ex Monacho factum eſſe ſummum Pontificem, paulo ultra medium tertii ſæculi.

Denique S. Athanaſius in vita S. Antonii teſtatur, antea jam fuiſſe Monachos, qui in agris, & civitatibus monaſteria conſtituerint, & S. Antonium, cum Monachus fieri vellet, ad ſenem quendam ac-ceſſiſſe, qui ineunte ætate Monaſticam vitam exercuerit. Scripſiſſe autem S. Athanaſium vitam illam S. Antonii, teſtantur plures SS. Pa-tres, ut Nazianzenus in Athanaſio; Hieronymus de viris illuſtr. in Antonio, Ruffinus lib. 1. Hiſt. c. 8. Socrates l. 4. c. 18. &c.

Falſum proin eſt, quod dicunt Hæretici, ante ſæculum IV. nul-lum de Monachis inveniri veſtigium. Falſum pariter eſt, illud vitæ genus caſu tantum ortum nempe occaſione perſecutionum, quas fugiſſent; ut ex hactenus dictis patet, cum Monachatus exſtiterit ante omnes perſecutiones; certe S. Antonium non metu perſecu-tionis, ſed vitæ perfectioris ſtudio receſſiſſe in ſolitudinem, ac di-ſcipulos congregaſſe conſtat.

Falſum denique eſt, quod dicunt, hodiernos Monachos nihi cum antiquis illis habere commune. Nam ſubſtantia Religioſi ſtatu ſtat in paupertate, caſtitate, & obedientia, quam ſicut olim profite-bantur, ſic etiam hodie Religioſi: ut alias uberius dicendum occurret

Quia in hac nova editione ordo capitum aliquantum fuit immu-tatus in tertia parte, in quartam partem citationes aliquot capitum erroneæ irrepſerunt, quas diſcretus lector ſic velit corrigere, u loco capitis quarti legat ſecundum e. g.

pag. 90. lin. 12. *cap.* 4. lege cap. 2. &c.

APPARATUS

ERUDITIONIS

AD

JURISPRUDENTIAM,

PRÆSERTIM

ECCLESIASTICAM,

In quo reviſo, auctoque

Præter Juris Univerſalis Principia,

US NATURÆ, GENTIUM, DIVINUM,
APOSTOLICUM, & PONTIFICIUM, JUS SYNODALE
OECUMENICUM, NATIONALE, AC PROVINCIALE,

Unacum

rovinciarum ac Regnorum Eccleſiaſtico & Politico Statu,
iſciplina Eccleſiæ, Hæreſibus exortis &c. continua Sæculorum ſerie ad
præſens usque tempus deductum, inſertisque in hac præſertim nova
editione pro re nata multis obſervationibus criticis, ac controverſiis
Juridicis, Publicis, ac Polemicis

*METHODO HISTORICO-DOGMATICA COLLIGUNTUR,
ET BREVI AC CLARA IDEA DELINEANTUR,*

utilitatem eruditionis amantium, quibus vaſta Conciliorum, Decretorum,
Hiſtoriarum &c. volumina perlegendi aut occaſio aut tempus deficit.

AUTHORE

P. JOSEPHO BINER, S. J.

. Theol. & SS. Canonum Doctore, horumque in alma Cæſareo Leopoldina
Univerſitate Oenipontana, Profeſſore Ordinario ac Publico.

PARS V.

De Jure Synodali Provinciali, ac Provinciarum Statu.

CUM FACULTATE SUPERIORUM.

Auguſtæ Vindelicorum & Friburgi Brisgojæ,
Sumptibus Fratrum IGNATII & ANT. WAGNER Bibliop. MDCCLXVII.

CAPUT I.

De Conciliis Sæculi X.

Sæculo iſto Romæ tumultuatum ſæpius propter comitum Tuſculanorum aliorumque Procerum tyrannidem, qua Eccleſiam Romanam preſſerunt, & complures, indignos etiam tanto faſtigio, in Sedem ſanctiſſimam intruſerunt. Perturbatus etiam mutatusque Status Politicus. Italia inter plures coronæ procos diſcerpta; donec Otto M. eam ſibi ac Germaniæ vindicavit. In Germania extincta ſtirpe Carolingica novus Regum ac Imperatorum ordo, varios tamen inter civiles hoſtileſque motus. Gallia ſub ultimis Carolinis Regis turbida, ſciſſaque in partes, ad tertiam ſtirpem delata. Anglia ſub pientiſſimis Regibus felix, ſatisque pacata, Catholicæ Religionis ornamentis florens. Hiſpania adhucdum cum Saracenis colluctans, ac reparandis ruinis ſuis occupata.

Fuit tamen hoc ſæculum ab hæreſiarchis liberum. Quin magnis Eccleſia incrementis eſt aucta, in Poloniam Daniam, Ruſſiam, feliciter propagata, ſequentibus Principum exemplum ſubditis. Normanni pariter, Galliæ per multos jam anno graves, conceſſa ſibi Neuſtria, & filia Regis eorum Duci in conjugem data, cicurati & ad Chriſtianam Religionem perducti. Morum denique diſciplina, multis in locis laxata, per multorum Conciliorum Canones adſtricta; prout modo imus expoſitum.

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.

De Conciliis Germaniæ Sæculo I.

§. I.

Prænotanda de Statu Germaniæ.

1. *Extincta Carolina ſtirpe Imperium fit electivum, ac Conrado I. defertur.*
2. *Ejus hoſtes: & virtutes.*
3. *Sub eo Suevia erecta in Ducatum.*
4. *Imperium Henrici aucupis. Hunni ab eo attriti. Marchiones limitibus præfecti. Torneamentorum ludi equeſtres inſtituti.*
5. *Imperium Ottonis M. bellum cum fratribus, & filio. Hunni contriti. Regnum Italiæ extinctum. Confirmatæ donationes Eccleſiæ. Erecti Epiſcopatus.*
6. *Imperium Ottonis II.*
7. *Imperium Ottonis III.*

§. II.

Status Eccleſiæ ordinatus per Concilia.

8. *Concilium Altheimenſ.*
   - - - Confluentinum.
   - - - Erfordienſe.
   Concilium Ingelheimenſe.
   - - Trevirenſe.
9. *Canones Concilii Auguſtani, ab Hottingero corrupti.*

ARTICULUS II.

De Conciliis Italiæ.

10. *In duobus conciliabulis Romanis depoſiti Joannes X. & Benedictus V. Pontifices, intruſo ab Ottone M. Leone VIII. Antipapa.*
11. *Concilium Ravennatenſe I. & II.*
   - - Romana quinque.

DISSERTATIO.

12. *In Concilium Romanum, de* Translatione Epiſcopi.

ARTI-

ARTICULUS III.

De Conciliis Galliæ.

§. I.

Prænotanda de Statu Galliæ.

13. *Rejecto Carolo ſimplice Galli contra legem Salicam Regem eligunt Carolum Craſſum, & Odonem.*
14. *Tandem aſſumptus Carolus ſimplex, Rolloni filiam & in dotem Normanniam cedit; qua occaſione converſi Normanni. Bellum propter Lotharingiam.*
15. *Abdicato Carolo ſimplice Galli eligunt primo Robertum, dein Rudolphum, ac denique Ludovicum Transmarinum, qui Normanniam perfide conatur reducere.*
16. *Poſt Lotharium & Ludovicum V. ultimos Reges Carolingicos, Regnum defertur Hugoni Capeto, prœterito Carolo Lotharingo, Ludovici marini filio.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus Ordinatus per Concilia.

17. *Concilium Troslejanum I. II. III. & IV. Narbonenſe I. & II. Viennenſe. Turonenſe. Sueſſionenſe. Remenſe. Pictavienſe.*

ARTICULUS IV.

De Conciliis Angliæ.

§. I.

Prænotanda de Statu Angliæ.

18. *Regnum Eduardi Senioris pientiſſimum.*
19. *Uti etiam trium ipſius filiorum, Adelſtani, Edmundi, & Ethelredi: Dunſtano Magiſtro.*
20. *Edvinus a Patre Edmundo degener.*
21. *Edgarus Fratris Edvini vitia emendat. Et Regnum relinquit Eduardo filio Principi ſancto ac Martyri. Non æquis paſſibus ſequente Ethelredo fratre.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus Ordinatus per Concilia.

22. *Concilium Londinenſe I. & II.*
23. *Anglicum Nationale & Wintonienſe. In quibus lis inter Clericos & Monachos fuit agitata.*
24. *Canones Concilii Grateleani.*
25. *Conſtitutiones Odonis Archiepiſcopi Cantuarienſis.*

ARTICULUS V.

DISSERTATIO.

De Cœlibatu Sacerdotum.

QUÆSTIO I.

26. An Cœlibatus Jure Divino ſit annexus Sacris Ordinibus?

27. *Solo Jure Eccleſiaſtico Clericis Sacris Cœlibatus eſt præceptus.*

QUÆSTIO II.

28. De Antiquitate Cœlibatus.

29. *An Apoſtoli habuerint uxores.*

30. *Probatur Antiquitas ex Conciliis, & Patribus.*

31. *Imo etiam ex Jure Juſtinianeo.*

QUÆSTIO III.

32. An ante Siricium Papam *præcepta* fuerit Sacerdotibus continentia?

33. Præceptam fuiſſe, *probatur ex S. Paulo.*

34. *Ex Patribus, Origene, Epiphanio, Cyrillo Jeroſol. Cypriano, Gregor. Nyſſ. Ambr. Chryſoſt. Hieron.*

35. *Ex Concilio Nicæno I. Can.* 3.

36. *Exceptio Alexandri Natalis.*

37. *Refellitur.*

38. *Aliæ Natalis objectiones ſolvuntur.*

39. *Narratio de Paphnutio fabuloſa.*

QUÆSTIO IV.

40. Quænam fuerit in utraque Eccleſia quoad hoc diſciplina?

41. *Minoriſtæ licite & valide contrahunt nuptias.*

42. *Amittunt tamen ipſo jure beneficia.*

43. *Certum eſt, Sacerdotibus in utraque Eccleſia ſemper fuiſſe prohibitum poſt ordinationem contrahere.*

44. *In Eccleſia Latina Matrimonium Majorum Clericorum certo invalidum. Imo etiam in Græca.*

45. *Ante Trullanum Concilium neque in Græca Eccleſia licuit uti matrimonio, poſt Sacros Ordines ſuſceptos.*

46. Cleri-

46. *Clerici Majores obligantur ad perpetuam continentiam immediate ex voto, ſacris ordinibus annexo, & ex præcepto.*
47. *Quænam in hac re videantur dubia.*
48. *Neque Diaconis unquam licuit poſt ordinationem contrahere, ſaltem abſque diſpenſatione.*
49. *Neque uti jam ante contracto in Eccleſia Latina: Neque in Græca ante Trullanum.*
50. *Controverſia de Subdiaconis.*
51. *Certum eſt, jam ante Gregorium M. Subdiaconis fuiſſe præceptam continentiam. Et probabilius ſemper fuerunt ad illam obligati, in tota ferme Eccleſia.*
52. *Solvuntur argumenta Natalis.*

QUÆSTIO V.

An conveniens fuerit præceptum continentiæ?

53. *Probatur convenientia ex S. Innocentio I.*
54. *Ex aliis Patribus.*
55. *Ex ratione.*
56. *Reſpondetur argumentis Heterodoxorum.*
57. *Objectiones ex S. Paulo.*
58. *Ex illo Gen. 1.* creſcite &c.
59. *Ex difficultate continentiæ.*
60. *Ex Conciliis.*
61. *Ex Epiſtola S. Udalrico afficta.*
62. *Ex lege veteri.*
63. *Objectiones Natalis Alexandri.*
64. *Reſponſiones.*
65. *Solvuntur aliæ objectiones ex Patribus.*

ARTICULUS I.

De Conciliis Germaniæ Sæculo X.

§. I.

Prænotanda de Statu Germaniæ.

Hæreditarium erat Regnum Franciæ Orientalis (uti appellabatur) ſeu Germaniæ, quamdiu Caroli Magni propago Teutonica florebat. At vero illa per mortem Ludovici Infantis extincta, Germani Proceres, antiquæ ſuæ reſtituti liberati, nulla ratione habita *Caroli ſimplicis*, qui, ex Carolino ſanguine prognatus, Franciæ Occidentali, ſeu Galliæ dominabatur, *electivum* I. Conradus I.

 fece-

fecerunt: atque, Ottone Saxoniæ Duce recuſante coronam, concordi ſuffragio *Conrado*, Franconiæ Comiti, eandem detulerunt (*Anno* 912.)

Quamvis autem *Conradus I.* magni vir eſſet animi, parique virtute capeſſeret Imperium, non ita tamen patienter complures Teutoniæ optimates novum illius ferebant dominatum, ut non varias adverſus illum ſeditiones, quin & bella concitarent.

2. Ejus hoſtes. Præcipui hos inter erant, *Raginerius* Lotharingiæ Dux, qui Carolo ſimplici, Galliæ Regi, ſubjicere ſe conabatur: alter *Arnulphus* cognomento *Malus*, Dux Bojariæ, qui a Conrado victus ad Hungaros confugit, eosque ad vaſtandam Germaniam incitaſſe ſcribitur: quæ res ipſi multa ac magna damna accivit. Tertius, qui magnis viribus Conrado ſe opponebat, fuit *Henricus Auceps*, Saxoniæ Dux, qui indignatus, non eandem ſibi, quam Otto pater ſub Carolingicis Regibus obtinebat, relinqui potentiam, bello moto Conradum ad Merſeburgum prælio vicit. Ad Conradus bellicam virtutem vel in hoſte collaudans, eumque, præ reliquis Imperio dignum æſtimans, proceribus moriens commendavit, ultionis libidine poſthabita Reipublicæ.

Varias igitur inter Germaniæ turbas, frequentesque Hunnorum incurſiones ſeptem annis geſto Imperio, mortuus, in Fuldenſi Monaſterio fuit ſepultus (*Anno* 919.)

& virtutes. Princeps erat Germani pectoris: erga Eccleſias & Monaſticum Ordinem non minus beneficus, quam reverens. Præcipuo vero ſtudio complectebatur Monaſterium S. Galli, jam tunc temporis, magnorum virorum fama, erectisque publicis etiam ſcholis, ad quas undique litterarum amantes affluebant, celeberrimum. Quin ipſe Conradus Imperator, Caroli M. exemplo, ſcholas illas ſubiiſſe perhibetur, & data ab adoleſcentibus doctrinæ ſpecimina collaudaſſe.

3. Sueviæ Ducatus. Sub eo Alemannia ſeu *Suevia in Ducatum* eſt erecta, qui Comiti Burchardo eſt collatus. (*Vide eruditiſſimum Opus Magnifici ac Clariſſimi Viri Pauli Joſephi Riegger, quod* ſyſtema Hiſtoriæ Romano Germanicæ *inſcripſit, ſpecim.* 2. *in Conrado I.*) Conrado I. liberis Principum ſuffragiis ſuffectus eſt, quem ille commendaverat, *Henricus Auceps*, Saxoniæ (Germaniæ nempe ſeptentrionalis) Dux. Qui Imperio ſumma cum poteſtate præfectus, parem tantæ moli animum addidit. *Hunnos* ob negatum tributum, in Germaniam irrumpentes, ingenti prælio (cæſis eorum quinquaginta millibus) victos

repreſ-

repreſſit, edito prius voto, extirpandi Simoniacam, quæ tunc nimium quantum invaluerat, hæreſin.

Utque aggerem perpetuum annuis ferme Hunnorum irruptionibus objiceret, apertam hoſtili injuriæ Germaniam urbibus ac propugnaculis communivit. Atque inſuper ſtrenuos viros limitibus, quos propterea *Marchiones* dixere, præfecit. Sic Auſtriacum Marchionem Hungaris, Slesvicenſem Danis, Brandeburgenſem Vandalis, Miſnenſem Sclavis oppoſuit: poſtquam Vandalos ad Mare Balthicum inſigni clade multavit; Hunnos repreſſit; Wenceslaum Bohemiæ Principem Pragæ obſeſſum ad deditionem & tributi ſervitutem adegit; Canutum Daniæ Regem Chriſto ſubjecit; Lotharingiam, quæ ſub Conrado I. ad Carolum ſimplicem, Galliæ Regem defecerat, ad Imperium reduxit. Burchardum Sueviæ Ducem, & Arnulphum Malum Ratisbonæ obſeſſum, ſuo arbitrio ſe dedere coegit.

4. Henricus Auceps.

Nec minus Regnum ſuum ampliſſimum belli artibus ac legibus ſanctiſſimis excoluit. Utque inclita Germaniæ Natio & Familiarum nobilitate, & armorum uſu cunctis per orbem Provinciis præſtaret, ludos Equeſtres inſtituit (quos *torneamenta*, aut *haſtiludia* appellabant) ad perenne armorum exercitium, & certiſſimum vetuſtæ nobilitatis argumentum.

Frequentius deinceps Teutonica antiquitas illuſtrem hanc diſciplinam ad uſum revocavit, tantamque Nobilitatis prærogativam, ac ſereniſſimarum Domorum frequentiam eſt nacta, ut pleraque tandem per Europam Regna ex Germania ſibi Reges accerſendos putarent, id, quod hodiedum ad immortale Teutonicæ Nationis decus datur cernere.

Cæterum ſatis exploratum eſt apud eruditos, Henricum poteſtatem exercuiſſe Monarchicam, in totam Germaniam, nullisque *capitulationibus* circumſcriptam; *Duces* vero (ſic dictos, quod exercitum ducerent) & *Comites* (a comitando Rege nuncupatos) veluti Vicarios Regis adminiſtraſſe commiſſas ſibi Provincias, introductis necdum, quæ hodie videmus, juribus *ſuperioritatis territorialis*. Certum nihilominus eſt, quod jam ſub ultimis Regibus Carolingicis, præſertim Ludovico Infante; ac deinde etiam ſub Conrado & Henrico Germaniæ quidam Proceres varia ſibi jura arrogarint in Provincias, quibus erant præfecti. Hinc tot eorum adverſus Reges, qui Regalia ſua jura vindicabant, motus, ſeditiones & bella. Quibus etiam occaſionem dabant turbæ, quæ ex tot irruptio-

ruptionibus Hunnorum, aliarumque exterarum gentium naſcebantur.

Deceſſit Henricus I. anno 936. per 16. annos geſto præclare Imperio. Nec minus beneficum ſe erga Eccleſias exhibuit, quorum ultra viginti fundavit, cum *Quedlinburgenſi* virginum cœnobio. Atque ut priſcæ religionis fervorem agnoſcas, *Lanceam Longini*, qua latus Chriſti aperuit, magno ſtudio a Rudulpho Burgundiæ Rege ſibi comparavit, & inter cætera Imperii inſignia repoſuit, aſſervatam hodie Norimbergæ.

Nota. Multi ſcriptores, præſertim Itali, Conradum I. & Henricum I. inter Imperatores non numerant; imo nec Ludovicum Infantem: eo quod poſt Caroli Craſſi Imperium Italia inter Widones, Berengarios, Lambertos, Rudolphos Burgundos, & Hugones Arelatenſes, fuerat, diſtracta, quolibet Imperii Coronam ſibi vindicante, & a Pontificibus extorquente (*qui plura deſiderat, legat laudatum ſyſtema Magnifici & Clariſſimi D. Rieggeri in Henrico Aucupe.*)

5. Otto I. Henrico I. Electione Procerum ſucceſſit *Otto I.* major magno parente filius; rerum geſtarum amplitudine *Magni* cognomentum promeritus. Primum illi Martis campum aperuerant, qui minime debuerant, fratres & filii. *Tancwardus* major natu frater, prærogativa ætatis tumidus, bellum fratri movit; ac Merſeburgi in prælio cæſus, morte culpam luit. *Henricus* frater ætate minor, ſed a patre jam Imperatore genitus, eandem tentavit aleam, aſcito in perduellionis ſocium Giſilberto Lotharingiæ Duce. Verum felicius victus, veniam ab Ottone fratre, & Bojariæ Ducatum obtinuit: ejecto *Arnulpho*, Arnulphi Mali filio; eo quod Parentis exemplo Imperatori bellum moveret.

Poſt fratres & Arnulphum victos, cum *Luthelpho* proprio filio, alteras patris nuptias acerbius ferente pugnandum fuit; qui excitis etiam Hunnis, Francorumque Principum auxilio, ſurrexit in patrem. Sed fractus, vitæ obtinuit veniam, amiſſo tamen Sueviæ Ducatu: quem in Comitem Helffenſteinium Otto tranſtulit.

Eosdem Hunnos in campo Lycio prope Auguſtam tanta clade contrivit, ut centum eorum millia ſcribantur in acie cæſa: præſente S. Udalrico, victrice crucis ſigno oſtentato in æthere, ut victoriæ auctorem demonſtraret.

Poſt pacatam Germaniam lauros metendos obtulit Italia, a Berengario Juniore ejusque filio Adelberto Regni nomine vaſtata. Ter alpes transmiſſæ, conflictum ſæpius; donec anno 968. Adalberto in acie occumbente, extinctum eſt regnum Italiæ, Ottone

potiſſi-

potiſſimam ejus partem occupante: præſertim ubi Saracenos expulerat, & Calabros Apulosque, Græcis adhuc Imperatoribus parentes, vectigales fecit.

Coronatus tum quidem Otto Imperator a Joanne XII. donationes ampliſſimas, a Pipino &, Carolo M. Eccleſiæ factas novo diplomate confirmavit, novis etiam adjectis urbibus. Verum tum iis cum Pontifice colliſus eſt turbis, quas aptius exponam, ubi de jure Pontificio erit tractatio. Nempe & ſol ſuas habet maculas: & eclypſin quandoque patitur.

Reſtituta haud diu poſt inter Principem Eccleſiæ filium & patrem gratia, defenſorem ſe inſignem religionis Otto exhibuit. Eccleſias plures Regali munificentia fundavit, ut Archiepiſcopatum Magdeburgenſem; Epiſcopatus, Brandenburgenſem, Miſnenſem, Merſeburgenſem: infelici metamorphoſi heu quantum hodie mutatos ab illis, quales per ſexcentos annos fuerant!

Obiit Magnus hic Imperator anno 973. regni 36. ætatis 57. vindicata Germaniæ firmataque Imperiali dignitate, geſtisque bellis domi foriſque clariſſimus. Nam præter bella domeſtica, cum fratribus, filio, ſororio, genero conſerta, proſpere pugnavit cum Hunnis, Italis, Saracenis, Græcis, Bohemis, Sclavis, Danis, fineſque Imperii in Italiam, Belgium, Lotharingiam, ac Burgundiam protendit: vere Imperator *ſemper Auguſtus.*

Non æquis paſſibus patrem ſecutus eſt *Otto II.* victor victusque, 6.
variantis fortunæ Martisque exemplum. A Lothario Galliæ Rege Otto II.
primum Aquisgrano pulſus, deinceps eundem Pariſios usque armatus egit; ab eodem rurſus multa cæde ad Axonam fuſus.

Eadem prope ſorte cum Græcis, Calabriam atque Apuliam Saracenorum auxilio repetentibus, conflixit in Italia, victor primum, tum victus, ne caperetur, natando evaſit. Iram vertit in Italos, a quibus fugæ initium, Benevento flammis dato, Romanis vero Proceribus ex convivio abductis ad mortis ſupplicium. Quam ob crudelitatem *ſanguinarii* ei macula adhæſit. Tædio ac mœrore contabuit anno 983. Imperii 10. ætatis 28.

Reliquit filium *Ottonem III.* duodecim annorum adoleſcentem: 7.
qui ſub diſciplina Willigiſi Moguntini Archiepiſcopi, & Gerberti, Otto III.
poſtea ſub nomine Sylveſtri II. Summi Pontificis, bonarum artium ſcientarumque ornamentis adeo fuit excultus, ut *Mirabilia mundi* diceretur. At nihil ipſi infelicius fæminis. Maria Aragonia, conjux impudica, comitem Mutinenſem, adulterium oblatum recuſantem, adulterii accuſavit. Cumque necatus propterea eſſet, uxor

ejus *purgatione vulgari* candentis ferri innocentem probavit. Und
Regina ſceleris convicta igne cremata eſt: Ottone præcipitatæ i
comitem ſententiæ pœnam a S. Romualdo flagitante.

Antequam autem religioſa, quæ Romualdi ſuaſu conceperat
exequeretur conſilia, Creſcentii Conſulis Romani uxor, nimiur
prius, quam oportebat, amata, reſipiſcenti chyrothecas venen
infectas miſit, quarum uſu luem & mortem attraxit, anno Chriſ
1002. imperii 19. ætatis 29. ita videlicet Principem, ætate floren
tem, optime inſtitutum, atque ad ſumma natum, fecerunt infeli
cem fæminæ, tanto magis, quod ne quidem ſuperſtes manſerit i
prole, cui tam vaſtam hæreditatem relinqueret.

Nota. Ad Ottonis III. tempora antiqui ſcriptores referunt ori
ginem ſeptemviralis Collegii Electorum; recentiores autem mult
multo poſterioram fuiſſe contendunt. Hoc certum, quinque Im
peratores ſæculi X. liberis ſuffragiis a Germanis eſſe electos, ha
bita tamen etiam ratione ſanguinis, ut patere videtur in Ottoni
bus: nam Otto II. decimo octavo, & Otto III. jam duodecimo æta
tis anno fuit electus; quod factum ſane non fuiſſet, niſi ratio ſan
guinis fuiſſet habita.

Cæterum his temporibus turpis invaluit litterarum ignorantia
qua factum, ut laxata Eccleſiæ diſciplina, plena vivendi licenti
inveheretur. Unde Imperatorum ac Præſulum cura plura in Ger
mania celebrata ſunt concilia, ad eliminanda ſcelera, & Eccleſia
ſticam diſciplinam reducendam. Ut nunc breviter referemus.

§. II.

Statuſ Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus in Germania ſæculi X.

8. Altheimenſe. Et quidem prima hoc ſæculo in Germania celebrata eſt ſynodu
Altheimenſis, nempe Altheimii in Rhœtia, præſente Apocriſia
rio ſeu legato Joannis X. Pontificis, qui ferventem adhortatio
nem ad Patres congregatos habuit de reformandis moribus. Dei
confecta plura capitula.

In 1. adulterium cum viventis conjuge ſtatuitur impedimen
tum matrimonii. (*quando adulterium ſit impedimentum criminis, alia
dixinus*)

In 2. & 3. non communicandum cum excommunicatis.

In

In reliquis tractatur de bono exemplo & correctione Epiſcoporum, ac Clericorum. Cap. 10. ſtatuitur, ut Richuvinus Epiſcopus, qui alienam Eccleſiam invaſerat, niſi in ſynodo ſe purget, Romæ coram Domino Papa & ſancta Eccleſia reddat rationem : interim autem a proprio gradu abſtineat.

Hæc ſynodus celebrata fuit tempore Conradi I. Tempore vero Henrici Aucupis habitum eſt a Germaniæ Epiſcopis Concilium *Confluentinum.* Extenſum in eo conſanguinitatis impedimentum ad ſeptimum usque gradum. Statutum inſuper, ut laici presbyteris decimas perſolvant etiam ex iis locis, in quibus laici capellas habent. Ut monachi quoad curam animarum exercendam Epiſcopo ſint ſubditi. Confluentinum.

Sub eodem Rege Henrico anno 932. in ſynodo *Erfordienſi* ſtatutum eſt, ut natalitia Apoſtolorum Petri & Pauli ſumma ſolennitate celebrentur, & in Vigiliis, antiquitus ſtatutis, jejunia diligenter ſerventur. Certæ etiam determinatæ feriæ, in quibus a ſtrepitu forenſi ac judiciis abſtineatur. In Eccleſia nemo judicialiter conveniatur. Apud Epiſcopum diffamatus Clericus, ter moneatur, ut vel fateatur crimen, & puniatur, vel cum aſſumptis collegis juramento ſe expurget. Erfordienſe.

Cum Hugo Magnus comes Pariſienſis, Hugonis Capeti parens, rebus adverſus Normannos fortiter geſtis elatus, Ludovicum Transmarinum Galliæ regem per annum habuiſſet captivum, omniaque in regno pro poteſtate ageret, Ludovicus Othonis I. Imperatoris, cujus ſororem habebat conjugem, armis eſt reſtitutus. Habitumque anno 948. Concilium *Ingelheimenſe* ad Rhenum, in præſentia ejusdem Othonis Imperatoris, Ludovici Galliæ Regis, & Marini Pontificii Legati, ac 32. Epiſcoporum, quos inter erat S. Udalricus Epiſcopus Auguſtanus, & S. Conradus Conſtantienſis. In eo excommunicatio intentata Hugoni Comiti (quod regnum Ludovici invaſiſſet, & Rudolphum Lugdunenſem Archiepiſcopum ab Eccleſia ſua expuliſſet) niſi veniret ad ſynodum, eique ſatisfaciat propter hæc facinora. Ingelheimenſe.

Excommunicatus etiam eſt Hugo Epiſcopus, quod pulſo Artaldo Archiepiſcopatum Rhemenſem invaſerit. Ordinatoribus vero ejusdem Hugonis intentata eſt excommunicatio, niſi veniant, & pœnitentiæ ſe ſubjiciant. Artaldus autem ſedi ſuæ eſt reſtitutus. *Can.* 4. ſancitum eſt, *ut Laici ſine Epiſcopali licentia presbyteris Eccleſias dare, vel eos dimittere non præſumant. Can.* 5. cavetur, ne Laici Clericos vexent. In 7. ut in Litania majore, ſicut in Rogationibus

ante aſcenſum Domini, jejunium obſervetur. In 8. de oblationibus fidelium Laici nihil participent. In 9. declaratur, cauſas decimales non pertinere ad forum ſæculare.

Trevirenſe. Cum autem Hugo comes ſe non ſiſteret, in Concilio *Trevirenſi*, paulo poſt celebrato in præſentia ejusdem Marini Pontificii Legati, excommunicatus eſt; unaque cum ipſo aliquot Epiſcopi, quos Hugo in Rhemenſem Epiſcopatum intruſus ordinaverat. Quam excommunicationem Agapetus Papa inſtituta Romæ ſynodo confirmavit.

Otho M. debellatis undique hoſtibus, atque Dania, Bohemia, Hungaria atque Italia ſubacta, quin & Gallia regi ſuo reſtituta, Eccleſiæ etiam Defenſorem & Advocatum quam pientiſſime ſe probavit, fundatis pluribus Epiſcopatibus, habitisque ipſius conſilio & adhortatione conciliis.

9. Auguſtanum. Hæc inter erat Concilium *Auguſtanum*, Præſide Archiepiſcopo Moguntino anno 952. a Germaniæ, Italiæ, & Galliæ Epiſcopis celebratum, pro reformanda morum diſciplina. Editi in hunc finem undecim canones:

In 1. ſic ſtatuitur: *Si quis Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorumque, uxorem accepit, a ſibi injuncto officio deponendus eſt, ſicut in Concilio Carthaginenſi tenetur cap.* 25.

Hottingeri fraudes. *Nota.* Hunc canonem truncavit Hottingerus in hiſt. Helvet. ad ann. 952. nam *Presbyteros* omittit. Si enim hanc vocem poſuiſſet, lector manifeſte vidiſſet, quod concilium per *Presbyteros* intelligat ſacerdotes. Hoc autem nolunt iſti inimici veritatis. Addit, ex hoc canone colligendum eſſe, quod aliqui uxores duxerint, poſtquam ſtatum Eccleſiaſticum amplexi ſunt. Non video autem, quomodo hoc ex illo canone poſſit colligi: cum non tantum prohibeantur, quæ actu fiunt, aut facta ſunt, ſed ſæpe etiam, quæ fieri poſſunt. Deinde falſiſſimum eſt, quod hoc antea fuerit licitum, & primum ab hoc concilio prohibitum, ut ex multis antiquiſſimis etiam conciliis oſtendimus: & ipſe memoratus canon ſe refert ad Concilium Carthaginenſe. Denique licet aliqui Presbyteri, aut etiam Epiſcopi duxiſſent uxores, an propterea licite id factum concludemus? etiam fornicationes & adulteria fiunt; an licite? an non eadem res ſæpius prohiberi poteſt?

In 2. prohibentur viris Eccleſiaſticis canes venatici & accipitres.

In 3. prohibentur iisdem aleæ. Hunc etiam canonem vitiat idem Tigurinus præco, dum ſimpliciter dicit, prohibitum iis eſſe

ludere:

ludere: quaſi omnis luſus eis ſit prohibitus. De ſolis aleatoribus canon iſte loquitur.

Torquet etiam canonem quartum, in quo dicitur: *nullus in clericatus officio manens mulierem ſubintroductam ſecum habitare permittat &c.* Ille autem mulierem ſubintroductam mutat in *peregrinas mulieres.*

In *can. 5.* præcipitur, ut religioſi in clauſtro maneant, *ſicut in Concilio Chalcedonenſi præcipitur.* Igitur non tantum contra hunc canonem, ſed etiam contra generale Concilium Chalcedonenſe, quod eſt inter prima quatuor, atque a Proteſtantibus etiam paſſim receptum, egerunt Lutherus, Oecolampadius, Petrus Martyr, Bucerus, Viretus, Marlæratus, Pellicanus, Ochinus &c. Ultimus canon rurſus præcipit continentiam Clericorum. Quando autem addit, etiam Clericos, *cum ad maturiorem ætatem pervenerint, licet nolentes, ad continentiam eſſe cogendos:* Id intelligendum eſt de Clericis, qui unum ex majoribus ordinibus libere receperunt. Cum anno 972. S. Udalricus, Epiſcopus Auguſtanus, in Monaſterium vellet ſecedere, habito Othonis voluntate *Ingelhemii Concilio* Epiſcoporum, eſt prohibitus.

ARTICULUS II.

De Conciliis Italiæ Seculi X.

Joannes XII. Pontifex circa annum 962. a Berengario prætenſo Italiæ Rege inique vexatus, evocavit ex Germania Othonem I. Romam, ubi eum Imperatorem proclamavit ac coronavit. Otho vero edito diplomate confirmavit donationem a Pipino & Carolo M. Eccleſiæ Romanæ factam, novamque inſuper addidit: exacto tamen a Romanis juramento, quod nihil velint adverſus Imperatorem moliri.

At Joannes, indigne ferens, quod Imperator duos Cardinales, Eccleſiæ inobedientes, in gratiam ſuam admiſiſſet, promiſſis non ſtetit; cum enim Otho Berengarium obſideret, Adalbertum ejus filium in urbem Romam admiſit, ejusque partibus adhæſit. Quo 10.
audito Romam cum exercitu advolans Otho, *conciliabulum* ibidem Leo VIII.
collegit 40. Epiſcoporum, in quo de gravibus criminibus accuſatus Anti-Papa.
Joannes, cum citatus comparere nollet (fuga enim erat elapſus cum Adalberto) inaudito ad id tempus facinore a Pontificatu eſt depoſitus, atque in ejus locum intruſus Leo VIII.

Digreſſo Roma Imperatore, ac fugiente Leone, Romani Joannem rurſus in urbem admittunt; qui habita ibi *ſynodo* damnat prius illud conciliabulum, omnesque qui Leonem eligere & conſecrare attentarant. Cum autem paulo poſt moreretur, Romani *Benedictum V.* eligunt ordinantque Pontificem. At imperator expugnata Roma intruſit rurſus Leonem, qui coacto *ſynedrio*, in Benedictum præſentem ſæviit, eumque Pontificalibus veſtimentis exutum Hamburgum in exilium miſit; ubi pie eſt mortuus. Cumque etiam Leo anno 965. obiiſſet, legitime electus eſt Joannes XIII.

Quo tamen ab inquietis Romanis expulſo, & ab Othone I. reſtituto, præſente Pontifice & Othone Imperatore celebrata eſt ſy-

II. Ravennenſe. nodus *Ravennatenſis* anno 967. in qua depoſitus eſt Heroldus (alii Gerardum appellant) Archiepiſcopus Saliſburgenſis, quod contra Imperatorem Hungaris (infidelibus adhuc) ſe conjunxiſſet. Egit inſuper in hoc concilio Imperator de fundatione Archiepiſcopatus Magdeburgenſis, ad corroborandam in fide Sclavorum gentem, recens ad Chriſtiana ſacra converſam.

Adelbertus Monachus primus fuit a Joanne XIII. Papa conſecratus Magdeburgenſis Archiepiſcopus, ſimulque Metropolitanus dictus. Ad idem tempus Epiſcopatus Pragenſis ſua refert initia.

Romana. Idem Joannes XIII. celebravit Concilium *Romanum*, in quo Epiſcopatus Beneventanus elevatus eſt ad Archiepiſcopatum, cum Jure *Pallii*; ea etiam de cauſa, quod corpus S. Bartholomæi Apoſtoli ibi requieſcat.

In altera *Romana* ſynodo, ſub eodem Pontifice congregata, a Rege Angliæ Edgardo conceſſa privilegia Monaſterio Glaſtonienſi, ſunt confirmata.

Anno 993. celebratum eſt Concilium *Romanum*, in quo a Joanne XV. publice in numerum Sanctorum relatus eſt *S. Udalricus*, Epiſcopus Auguſtanus, perlecta vita & miraculis ejusdem. Nullum habemus antiquius monumentum ejusmodi ſolennis canonizationis, ab Epiſcopo loci, in quo ſancti corpus ſepultum erat, ad ſummum Pontificem remiſſæ.

Tempore Ottonis III. anno videlicet 993. habitum eſt Concilium *Ravennatenſe*, Præſide Gerberto, ejusdem Eccleſiæ Archi-Præ-

Ravennatenſe. ſule, ac poſtea ſub nomine Sylveſtri II. Romano Pontifice.

In hac ſynodo plura ſunt conſtituta, ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantia. Atque imprimis graviter invehitur in eum abuſum, quo chariſma, Archipresbyteris gratis diſtribuendum, vendi-

tur

tur. Deinde ſancitur, ut omnes Archipresbyteri ſingulis annis ſolvant duos ſolidos in recognitionem ſedis Metropolitanæ.

Deinde renovantur variæ irregularitates, quæ a ſuſcipiendis ſacris ordinibus impediunt: ut, ætas, immatura, crimen, inſcitia, infamia, debilitas, mutilatio, officii vilitas, ſimonia, recens converſio, bigamia, obligatio ad ratiocinia, aut canon aliquis prohibens.

Anno 996. ejusdem Ottonis III. tempore a Gregorio V. primo inſtitutos in Concilio *Romano* Germaniæ Electores multi, præſertim antiquiores, aſſerunt, penes quos ſolos videlicet eſſet Imperatorem eligendi poteſtas. Verum hoc valde eſt dubium, & a multis eruditis hodie negatur. Videturque conſtare, multo adhuc poſt Gregorium V. tempore ab omnibus Germaniæ Principibus Imperatores fuiſſe electos.

Anno 998. in *Concilio Romano*, ſub Gregorio V. præſente Ottone III. Imperatore, conditi ſunt octo canones.

Primus ſic habet: *Ut Rex Robertus conſanguineam ſuam Bertam, quam contra leges in uxorem duxit, derelinquat, & ſeptem annorum pœnitentiam agat, ſecundum præfixos Eccleſiaſticos gradus, judicatum eſt. Quodſi non fecerit, anathema ſit. Idemque de eadem Berta fieri præceptum eſt.* (fuit hic Robertus Rex Franciæ, Hugonis Capeti filius, qui mox obſequens Concilii decreto Bertham dimiſit, aliamque duxit.)

In 2. excommunicatur Erchembaldus, Turonenſis Archiepiſcopus, qui conjugium illud benedixit, cum omnibus Epiſcopis conſentientibus: donec ad ſanctam ſedem Apoſtolicam veniant, ſatisfacturi.

In 3. Epiſcopatus Merſeburgenſis, a ſede Apoſtolica & Ottone I. fundatus, atque ab Ottone II. deſtructus, reſtituitur.

In 4. decernitur de cauſa Giſeleri, (qui a Merſeburgenſi Epiſcopatu ad Magdeburgenſem tranſierat) quod ſi ex ambitione aut avaritia a minori ſede ad majorem tranſierit, ab utraque ſit deponendus. Si Cleri & populi invitatione migraverit, retinere poſſit Magdeburgenſem Metropolitanam. Si absque invitatione migraverit, non tamen per ambitionem aut avaritiam, redeundum ipſi eſſe ad priorem.

In 5. ab ordine ſacerdotali deponitur Stephanus, quod a Widone avunculo ſuo Vallevenſi in Gallia Epiſcopo fuerit deſignatus ſucceſſor, ſine Cleri & populi voluntate: ac poſt ejus mortem a duobus tantum Epiſcopis, & quidem non comprovincialibus fuerit ordinatus.

In 6.

In 6. Excommunicantur illi duo Epiſcopi propter ordinationem Stephani, donec ad ſedem Apoſtolicam veniant, & ſatisfaciant.

In 7. datur Clero & populo Vallevenſi poteſtas, alium eligendi Epiſcopum, ab ipſo Papa deinde conſecrandum.

In 8. prohibetur, ne Rex Robertus Stephano depoſito faveat.

§. III.

DISERTATIO

In hos Canones, de Translatione Epiſcopi.

12. Ut vidimus Concilium Romanum *can.* 4. decidit, Giſlerium poſſe retinere Epiſcopatum Magdeburgenſem, ſi Cleri & populi invitatione ad illum ſit translatus.

Innocentius III. autem ſeverius de translatione Epiſcoporum ab una ad aliam Eccleſiam pronuntiavit; ut videre eſt toto titulo *de translatione Epiſcopi.*

Nam *cap.* 1. Patriarcham Antiochenum a confirmatione Epiſcoporum ſuſpendit, eo quod Archiepiſcopum quemdam, jam confirmatum, ad ſedem aliam Epiſcopalem tranſtulerit, propria auctoritate. Additque, translationem Epiſcoporum, tanquam majorem Eccleſiæ cauſam ad ſolum Apoſtolicæ Sedis Antiſtitem de jure pertinere; nec ſuper his quidquam ſine ejus aſſenſu debere immutari. Hocque intelligendum eſſe de eo etiam Epiſcopo, qui tantum eſt confirmatus, necdum autem conſecratus.

In *cap.* 2. ait, inter Epiſcopum & ejus Eccleſiam ſpirituale conjugium intercedere: hujusque diſſolutionem ſuo tantum judicio reſervaſſe: qui carnalis etiam conjugii diſſolutionem ſuo tantum judicio reſervarit, præcipiens: *quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Non autem humana, ſed Divina potius poteſtate ſpirituale conjugium diſſolvi, *cum per translationem, depoſitionem, aut ceſſionem, auctoritate Romani Pontificis (quem conſtat eſſe Vicarium JEſu Chriſti) Epiſcopus ab Eccleſia removetur.* Et hinc tria hæc non tam conſtitutione Canonica, quam Divina inſtitutione ſoli Romano Pontifici eſſe reſervata; (*hoc eſt, Papam hanc poteſtatem, Epiſcopos transferendi, deponendi, eorumque ceſſiones ſeu renuntiationes admittendi, non habere per conſtitutionem aliquam humanam, ſed immediate a Deo, tribuente ipſi poteſtatem omnem, quæ ad neceſſitatem & utilitatem Eccleſiæ gubernandæ ſpectat.*)

Sicut

Sicut enim conſecratus Epiſcopus ſine licentia ſummi Pontificis ſuam non debet derelinquere Eccleſiam; ſic & electum & confirmatum eandem non debere deſerere: cum etiam eam inter & Epiſcopum confirmatum ſpirituale conjugium intercedat.

Dicitur quidem *can.* 1. *diſt.* 100. Eccleſiam eſſe *viduatam*, quam diu Epiſcoqus non eſt conſecratus: adeoque non videtur, inter eam & Epiſcopum, tantum confirmatum, conjugium intercedere. At Innocentius III. *cap.* 2. *cit.* hanc exceptionem ſolvit, aitque, non dici *viduatam*, *quaſi ſponſum non habeat*: *ſed quia ſponſus ejus necdum ſit conſecratus*: quia quoad quædam (poteſtatem nempe Ordinis Epiſcopalis) quaſi viri ſolatio ſit deſtituta. Sicut Eccleſia dicitur viduata, quæ Epiſcopum habet inutilem, ad obeunda officia Epiſcopalia.

Eadem *diſt.* 100. *c.* 1. additur quidem, quod Archiepiſcopus poſſit Epiſcopum confirmatum, qui ultra quinque menſes negligit conſecrari, compellere, ut cedat Epiſcopatu: adeoque videri poſſet, quod Metropolitanus de jure poſſit Epiſcopum deponere, & a fortiori ad alium Epiſcopatum transferre.

Verum etiam ad hoc reſpondet Innocentius, nempe in hoc caſu a Sede Apoſtolica per *cit. can.* dari Metropolitano poteſtatem, ejusmodi Epiſcopum negligentem dijiciendi. Hunc tamen caſum non eſſe extendendum ad alium: præſertim cum in pœnam negligentiæ illud Metropolitano ſit permiſſum.

In *cap.* 3. decernit idem Pontifex, quod Epiſcopus Hildeſienſis, qui, relicta ſua Eccleſia, ad Herbipolenſem propria auctoritate ſe tranſtulit, debeat carere utraque Eccleſia. Additque rurſus, Chriſtum Dominum Epiſcopos transferendi poteſtatem ita ſibi retinuiſſe, ut ſoli Petro Vicario ſuo, & per ipſum ſucceſſoribus, ſpeciali privilegio tribuerit: ſic teſtari antiquitatem, decreta Patrum, & Canonum ſanctiones. Non enim ab homine ſeparari, ſed a Deo, quos Romanus Pontifex, Chriſti Vicarius, conſiderata Eccleſiarum neceſſitate & utilitate, ſeparat.

In *cap.* 4. rurſus idem Pontifex repetit, quod ſolius Papæ auctoritate poſſit fieri translatio Epiſcopi: eo quod, ſicut vinculum matrimoniale diſſolvi non poteſt, ita neque illud, quod eſt inter Epiſcopum & Eccleſiam, niſi a Papa, Chriſti Vicario. Quodque hoc ſpirituale fœdus conjugii, in electione ſit *initiatum*, in confirmatione *ratum*, & in conſecratione intelligatur *conſummatum*: hæc Pontifex. Eſtque tota ſumma tituli de *translatione Epiſcopi*.

Cæterum etſi matrimonium carnale conſummatum diſſolvere non poſſit Pontifex, poteſt tamen diſſolvere vinculum conjugii ſpiritualis, quod eſt inter Eccleſiam & Epiſcopum, licet hic jam ſit conſecratus, & ſic conjugium ſpirituale jam conſummatum. Ratio diſparitatis eſt: quia conjugium ſpirituale Epiſcopi cum ſua Eccleſia non ita perfecte repræſentat conjunctionem omnimodam & perpetuam Chriſti cum Eccleſia, ſicut conjugium carnale conſummatum; ut habetur ex certa Pontificum, Conciliorum, Patrum & Eccleſiæ doctrina; qua nobis traditur, datam eſſe Pontifici a Chriſto *Matth.* 16. poteſtatem, diſſolvendi conjugium illud ſpirituale, etiam conſummatum per conſecrationem, non autem carnale conſummatum inter virum & mulierem, quoad vinculum.

Neque dicas, matrimonii ſpiritualis vinculum eſſe *fortius*, quam carnalis *cap.* 2. *cit.* nam non dicitur fortius ratione indiſſolubilitatis (quoad hanc enim potius eſt paritas cum matrimonio carnali *rato*) ſed ratione ſpiritualis dignitatis, & characteris indelebilis. Adeoque dicitur *fortius*: hoc eſt dignius & nobilius: quia ex natura ſua eſt ſpirituale: carnale vero tantum extrinſecus elevatum ad rationem ſacramenti. Poſſet etiam illud dici fortius: quia ſine authoritate ſummi Pontificis Epiſcopus nullo caſu poteſt ſeparai a ſua Eccleſia; vir autem a muliere ſeparari poteſt quoad thorum & cohabitationem, etiam poſtquam fuit conſummatum matrimonium.

Aliud eſſet, ſi Epiſcopus tantum eſſet *electus*, & necdum confirmatus. Nam is ante confirmationem (licet eam jam petiiſſet) ſicut ſine authoritate Pontificis poteſt libere renuntiare, ſic etiam ad aliam Eccleſiam tranſire.

Quamvis autem Pontifex non tantum poſſit (ex cauſa neceſſitatis vel utilitatis) diſpenſare, ut poſſit Epiſcopus ab inferiore Epiſcopatu tranſire ad altiorem, ſed etiam ab altiore ad inferiorem; tamen, ſi quis expreſſe eſt diſpenſatus, ut ad altiorem poſſit tranſire, non eſt hoc ipſo diſpenſatus, ut poſſit tranſire ad inferiorem; ut expreſſe eſt deciſum *cap. fin. cit.* & merito, quia ejusmodi indultum, utpote juri communi repugnans, eſt ſtrictæ interpretationis: adeoque extendi non debet ad caſum non expreſſum.

Effectus translationis eſt, quod vacet prior Eccleſia ipſo jure, quamprimum translatus acceptat translationem auctoritate Sedis Apoſtolicæ factam: ut tenet communis. Quia tunc jam eſt junctus ſponſæ poſteriori. Duas autem habere non poteſt; niſi in hoc ipſo etiam Papa diſpenſet; ut ſæpe fieri videmus, præſertim in Principum filiis. Si igitur Epiſcopus aliquis ad aliam Eccleſiam electo-

rum

rum ſuffragiis deſignetur, poſtulari debet a Papa. Si is poſtulationem admiſerit, vacat prior Eccleſia: niſi in hoc ipſo etiam ſpecialiter ſit diſpenſatum, ut utramque retinere poſſit vel adhuc plures.

Si autem quis a dignitate inferiore promoveatur ad Epiſcopatum, non vacant Beneficia prius obtenta, donec promotus ſit conſtitutus in pacifica poſſeſſione Epiſcopatus, vel alterius dignitatis aut Beneficii, ad quod eſt translatus. Quia Prælati aut Beneficiati Epiſcopo inferiores non habent conjugium ſpirituale proprie dictum cum ſua Eccleſia.

Unde, ad translationem inferiorum Prælatorum aut Beneficiatorum ad aliam Eccleſiam, non ſemper requiritur auctoritas Papæ; ſed ſufficit authoritas immediati Superioris. Cum igitur illorum, qui non ſunt exempti, Superior immediatus ſit Epiſcopus, ſufficit, ſi ille conſenſum ſuum impertiat. Et ſi ad Eccleſiam alterius Diœceſis tranſire quis velit, requiritur conſenſus utriusque Epiſcopi. Ut autem Prælatus exemptus transferatur, requiritur conſenſus Papæ quia exempti a jurisdictione Epiſcopali immediate ſubſunt ſanctæ Sedi Apoſtolicæ.

De cætero ſi Prælati aut Beneficiati non ſunt exempti, poteſt etiam capitulum ſede vacante facultatem impertiri, tranſeundi ad aliam Eccleſiam. Quia hæc facultas eſt actus jurisdictionis ordinariæ, quæ ad capitulum ſede vacante devolvitur.

ARTICULUS III.
De Conciliis Galliæ Sæculo X.

§. I.
Prænotanda de Statu Galliæ.

His temporibus Gallia internis externisque ruinis fatiſcens, magnis rerum converſionibus locum dedit. Ludovicus Balbus tres filios reliquit, Ludovicum, Carolomannum, & Carolum Simplicem. Succeſſerunt in regno, primo quidem Ludovicus, dein vero Carolomannus. At illis brevi ſine prole defunctis, præterito tertio fratre Carolo Simplici, puero ſeptenni, ac proin ad reſiſtendum Normannis, annuis ferme hoſtibus, & ambitioſis Proceribus 13. Legis Salicæ neglectus.

impari, ad Carolum Craſſum Imperatorem Galliæ etiam coronam detulerunt.

Huic, poſt infeliciter geſtum Imperium, Galli Regem ſubrogarunt *Eudomen* ſeu *Odonem*, Comitem Pariſienſem, materno ſanguine ſtirpi Carolingicæ innexum: præterito iterum Carolo Simplice, tertio Ludovici Balbi filio.

Quamvis autem Odo ſtrenue reſiſteret Normannis, impedire tamen non potuit, quin Neuſtriam, a Carolo Craſſo ipſis conceſſam, retineret, & varii Principes Galliæ corpus diſtraherent. Nam eo tempore *Rudolphus*, ex Suevica ſtirpe comes, Sabaudia & Helvetia occupata, Agauni, ſeu ad S. Mauritium, Burgundiæ Trans-Juranæ Rex eſt coronatus. *Ludovicum* vero *Boſonis* filium Burgundiæ Cis-Juranæ, quæ Provinciam, Delphinatum & tractum Lugdunenſem complectebatur, regem renuntiavit Concilium Valentinum.

14. Carolus Simplex. Carolus Simplex interea ex Anglia, quo abductus fuerat, redux, regnum avitum repetebat. Quia autem vires deerant, cum Normannis, infidelibus adhuc, fœdus inire adverſus Odonem cogitabat. At deterritus eſt ab eo conſilio a Fulcone Archiepiſcopo Rhemenſi, qui minitabatur, ſe ab ejus fidelitate receſſurum, aliosque etiam abducturum, ſi fœdus illud perficeret. Adeo videlicet tunc Chriſtiano indignum eſt viſum, cum Infidelibus inire fœdera.

Quamvis autem Odo bella cum Carolo gereret, tamen poſt novem annorum regnum moriens, Principibus illum commendavit, ut regnum avitum ipſi reſtituerent.

Itaque Carolus Simplex inauguratus throno, ut Normannos ex infeſtiſſimis hoſtibus amicos & ſocios faceret, (anno 912.) *Rolloni* Normannorum Duci, cum toto illa effera gente converſo, *Giſelam* filiam ſuam nuptui dedit; conceſſa in dotem tota Normannia ac minore Britannia. Qua ratione barbaro illo populo chriſtianis legibus & juſtitiæ ſeveritate per Rollonem cicurato, res Chriſtiana mire aucta, potentem defenſorem, & munificum patronum accepit. Enataque eſt ex ea radice fortium virorum propago, Angliæ, utrique Siciliæ, aliisque Europæ Provinciis Reges datura: ſimulque validum adverſus Saracenos robur.

Pacatis Normannis diuturnum Carolo Simplici bellum fuit cum Conrado I. & Henrico I. Imperatoribus, propter Lotharingiam, quam, defuncto ſine prole Ludovico Infante, ad ſe traxerat, Imperatoribus eam Germaniæ vindicantibus.

Tandem

Tandem infelix Princeps, cum in quemdam mediæ ſortis hominem ſummam potentiam regnique adminiſtrationem contuliſſet, deſertus a ſubditis, in caſtellum quoddam velut in carcerem conjectus eſt, atque in eo detentus ad mortem, quam oppetiit anno 928. infauſti regiminis anno 30. ætatis 49. 15.

Galliæ vero Proceres abdicato Rege ſuo, ad coronam vocarunt primo quidem *Robertum* (ſupra memorati Regis Odonis fratrem, ac parentem Hugonis Magni) dein vero, illo brevi in acie cæſo, *Rudolphum* Burgundiæ Trans-Juranæ Regem: qui 13. annos regnavit.

Ludovicus IV. Caroli Simplicis filius, capto patre & abdicato, cum matre Brittanna in Angliam fugit, unde *Transmarinus* dictus eſt. Is, mortuo (*anno* 936.) Rudolpho Rege, ab Hugone Magno (Hugonis Capeti patre) Pariſienſium & Aurelianenſium Duce, ab exilio revocatus, throno avito imponitur. Cumque varii Proceres in eum inſurgerent, Stephanus VIII. Papa, miſſa ad eos legatione, ſub excommunicationis pœna præcepit, ut eidem parerent: accurrente etiam in auxilium Wilhelmo Normanniæ Duce, Rollonis filio. Nec defuit officio Otto M. Imperator, cujus ſororem Ludovicus conjugem habuit. Nam illius auctoritate rebelles cum Rege ſunt conciliati.

Cum deinde Wilhelmus, Normanniæ Dux, a Sicariis Arnulphi Flandriæ Comitis perfide fuerat interemptus, Ludovicus Normanniam ad Regnum Francorum reducturus, Richardum Wilhelmi filium, puerum decennem, in Regiam ſuam abduxit. Actumque fuiſſet de ſalute Richardi, niſi ipſus moderator faſciculo fœni involutum crudelitati ſubduxiſſet. Armis igitur, quod perfidia non poterat, evicturus Ludovicus, validum adverſus Normannos educit exercitum. Quo tamen, veniente Daniæ Rege popularibus ſuis in auxilium, in pugna cæſo, ipſe captus eſt Ludovicus. Datisque obſidibus obiit anno 954. regni 18. ætatis 38.

Duos reliquit filios, *Lotharium* & *Carolum*. Ille ſucceſſit patri: 16. Regni translatio.
ac bellum movit Ottoni II. Imperatori propter Lotharingiam; poſt victorias & clades pace tandem compoſita, illam Ottoni reliquit; fruſtraque poſtea rurſus Germaniæ eripere eſt conatus. Obiit Rex Lotharius anno 986. regni 31. ætatis 46. nulla re memorabili geſta.

Succeſſorem habuit filium *Ludovicum V.* ultimum Carolingicæ ſtirpis Regem. Qui vertente anno improlis obiit.

Spectabat tum quidem hæreditaria in regno ſucceſſio ad *Carolum*, Lotharingiæ Ducem, Ludovici V. patruum, Ludovici IV.

 ſeu

ſeu Transmarini filium. Sed quia Gallis exoſus erat, quod Lotharingiam clientelari obſequio ab Ottone II. obtinuiſſet; animoque eſſet in Germanos propenſiore, quam Gallis placeret, ad Hugonem Capetum ſceptrum delatum.

Hugonis Capeti genus paternum referunt quidam ad Pipinum Herſtallum, Caroli M. proavum, maternum vero ad Henricum Aucupem, cujus filia Hadvidis mater erat Hugonis Capeti. Qui proin erat Henrici Aucupis nepos ex filia, & Ottonis M. nepos ex ſorore.

Patrem habuit Hugonem, Magnum, ſeu *Abbatem*, ſic dictum, quod plures pingues Abbatias (jam veteri Galliæ vitio) poſſideret, comitem primum Pariſienſem, tum Ducem Francorum, magnæque potentiæ Principem: cujus pater Robertus tempore Caroli Simplicis in Regem electus fuerat.

Armis quidem regnum, ſibi debitum, reducere tentabat *Carolus*, Dux Lotharingiæ; at captus a Capeto, & in Aurelianenſem turrim abductus, obiit circa annum 992. relictis duobus filiis, *Ottone* & *Ludovico*: qui a Gallis expulſi, in Germaniam abierunt. Et Otto quidem improlis deceſſit; ex Ludovico vero deſcendunt Landgravii Turingiæ, imo etiam (Juditha Turingica propagante ſanguinem) Marchiones Miſniæ, & Duces Saxoniæ.

Porro Hugo Capetus non tantum in politicis optime regnum adminiſtravit, ſed Eccleſiaſtici etiam Ordinis, præſertim Monachorum munificus patronus exſtitit. Abbatias, ſub ultimis Carolingicis Regibus Monaſteriis ademptas, reſtituit, &, quantum ferebant tempota, ab aliis reſtitui voluit.

Aſſumpto denique Ordinum conſenſu, ut Regnum in familia ſua firmaret, in regni conſortem filio *Roberto*, pie defunctus eſt anno 996. regni 9.

Nota. Patet ex iſtis, decimo ſæculo vel necdum exſtitiſſe *legem Salicam*, vel parum a Gallis fuiſſe obſervatam, cum præteritis Carolingicæ ſtirpis Regibus tot alios aſſumpſerint, puta, Odonem, Robertum, Rudolphum, Hugonem Capetum, nullo, vel non niſi remotiore, ſanguinis jure munitos, ſed a Proceribus electos.

§. II.

§. II.
Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus in Gallia Seculo X.

Ea eſſe conſuevit ſtatum inter Eccleſiaſticum & Politicum arcta connexio, ut unus ſine altero ſuam tueri incolumitatem vix poſſit. Conſtitutio unius, bona vel mala trahit ſortem alterius. Videre hoc fuit in Gallia. Sæculo octavo & nono, dum ſub piis ac fortibus gubernatoribus florebat reſpublica, complura Concilia ſunt celebrata, quibus aut aſſerta aut reſtaurata eſt Eccleſiaſtica diſciplina. At ſæculo X. quo generoſus Caroli M. ſanguis in vappam degenerans Regnum perturbationi, confuſioni, ruinæ expoſuit, pauca, quæ alicujus memorabilis momenti ſint, inveniuntur habita. 17.

Et quidem primum *Troslejanum* ab Heriveo Rhemenſi Archiepiſcopo convocatum, tempore Caroli Simplicis, quindecim Canones conſtituit.

In 1. decernitur, ut illæſa conſervetur Eccleſiarum immunitas; utque Principes perſonis Eccleſiaſticis patrocinium præſtent) *(illo namque tempore, quo quisque rapiebat, quantum poterat, etiam Eccleſiarum bona rapaces manus pati cogebantur.*

In 3. Monachis Abbates Regulares præficiendos, cauſam namque colapſæ Monaſticæ diſciplinæ eam eſſe, quod externi homines Monaſteriis fuerint præfecti.

In 4. Anathemate feriuntur, qui bona Eccleſiaſtica diripiunt, aut Sacerdotes divexant.

In 6. vetatur, ne Laici cenſum exigant de dotibus Eccleſiarum: ſed ſolvant decimas.

In 7. & 8. multa afferuntur ex legibus Theodoſianis & Capitularibus Regum Francorum, contra prædones, raptores virginum, inceſtas nuptias.

In 9. ex antiquis Conciliorum Canonibus, Pontificum decretis, ac Patrum ſententiis, multa afferuntur contra cohabitationem Clericorum cum mulieribus, ac familiaritatem cum iſtis.

In 11. Juramentum debere habere tres comites, veritatem judicium, & juſtitiam. Sine neceſſitate non eſſe jurandum oſtenditur multis S. Scripturæ Teſtimoniis.

In 14. defendendam eſſe contra Photium proceſſionem Spiritus Sancti a Patre & Filio.

In

In 15. dicitur, Eccleſias Italiæ, Galliæ, & Hiſpaniæ ſpeciali quadam ratione eſſe filias Romanæ Eccleſiæ, utpote fundatas a S. Petro, & ejus ſucceſſoribus.

Concilium *Troslejanum II.* anno 921. excommunicavit Erlebaldum Comitem, tanquam *pervaſorem* terræ, ad Archiepiſcopum Rhemenſem pertinentis. Cum autem paulo poſt ab hoſtibus occiſus, in excommunicatione eſſet mortuus, rogante Rege, Corolo Simplice, ab Heriveo Rhemenſi Antiſtite ab excommunicationis vinculo eſt abſolutus poſt mortem.

Concilium *Troslejanum III.* anno 924. Comitem quemdam, qui caſtellum Cameracenſis Epiſcopi incenderat, citavit, & ad ſatisfactionem condemnavit, centum argenti libris in pœnam injuctis.

Concilium *Troslejanum IV.* Herluinum Comitem, qui vivente uxore ſua aliam duxerat, ad pœnitentiam ſuſcepit.

In Conciliis duobus *Narbonenſibus* agitata eſt controverſia, an Eccleſia Auſonenſis tributaria eſſe debeat Eccleſiæ Narbonenſi; ac tandem pronuntiatum, illam liberam eſſe debere a tributo.

Concilium *Viennenſe* decidit controverſiam in cauſu decimali ortam inter duas Eccleſias Regulares, & ſtante dubio illi adjudicavit decimas, in cujus territorio erant ſitæ. (*Quia illa præſumptionem pro ſe habebat.*)

Concilium *Turonenſe* celebratum in cauſa translationis corporis S. Martini: nam Normannorum, Turonibus jamjam imminentium metu Antiſionorum illud translatum fuerat. At Rollone eorum Duce Chriſtianis ſacris initiato anno 912, Turonas reportatum eſt. In quo reditu plurima patrata ſunt miracula.

Concilium *Sueſſionenſe* habitum in cauſa Archiepiſcopatus Rhemenſis. Cum enim Heriqertus Comes filium ſuum *Hugonem*, puerum quinquennem, eligi curaſſet Archiepiſcopum, ſexto poſt anno Rudolphus Rex *Artaldum* Monachum ordinari juſſit. Poſt octo dein annorum lapſum Heribertus, Rhemis rurſum captis, Artaldum Epiſcopatu cedere coegit; juſitque Sueſſione celebrari Concilium, cujus decreto Hugo, cæteris ordinibus jam ante initiatus, Rhemenſis Archiepiſcopus eſt conſecratus. Eo quod Artaldus violente fuiſſet intruſus, & juraſſet, nullum Archiepiſcopatum ſe accepturum.

In *Rhemenſi*, anno 975. celebrato, excommunicatus eſt Theobaldus, uſurpator Epiſcopatus Ambianenſis, impetratis Roma obreptitiis litteris, intruſus. Præſedit Concilio Stephanus Diaconus, Benedicti VII. Papæ Legatus.

Alterum

Alterum *Rhemenſe*, & *Sylvanectenſe* anathema dixerunt invaſoribus bonorum Eccleſiaſticorum, & civitatis Rhemenſis.

Conciliabulum Rhemenſe anno 991. Hugo Capetus congregavit. Qui, exciſurus omnem Lotharii Regis progeniem, Arnulphum ejus ex concubina filium Archiepiſcopatu dejici, & *Gerbertum*, Roberti filii ſui Præceptorem intrudi curavit. At vera deinde Synodus *Rhemenſis*, juſſu Romani Pontificis ſacris interdixit Epiſcopis, qui Arnulphum dejecerant, juſſitque eundem reſtitui: quod tamen non niſi poſt mortem Hugonis Regis evinci potuit.

Concilium *Pictavienſe* anno 999. tres Canones edidit.

Primus vetat privatas vindictas, præcipitque, cauſas ad judicium deferri.

Secundus vetat, ne Epiſcopi propter pœnitentiam, aut confirmationem, munera accipiant; niſi quis ultro donaverit.

Tertius præcipit, ut Presbyter, & Diaconus gradu dejiciantur, & a Sacris arceantur, ſi fæminam in domo ſua teneant. (*Notent Proteſtantes hanc Eccleſiæ ſæculo X. diſciplinam.*)

ARTICULUS IV.

De Conciliis Angliæ Sæculo X.

§. I.

Prænotanda de ſtatu Angliæ.

Alfredo pientiſſimo Principi anno 899. ſucceſſit *Eduardus Senior*, non minus fortitudinis & pietatis laude celebratus. Nam & Danos, eorumque ſocios, Scotos, ſtrenue repreſſit, & legibus optimis regnum inſtruxit: juſtitiæ adeo ſancte tenax, ut ne quidem contra æquitatem delinquere poſſe ſit viſus. Sex filias genuit: quarum duas Chriſto in religioſo clauſtro deſpondit, reliquas potentiſſimis per Europam Principibus conjuges dedit: primam Gormo Daniæ Regi, ſecundam Hugoni Magno, Hugonis Capeti parenti, tertiam Carolo Simplici, Galliæ Regi, quartam Ottoni M. Imperatori. Tres item filios, omnes ſucceſſive Angliæ Reges reliquit, Adelſtanum, Edmundum, & Ethelredum. 18. Eduardus.

Et quidem *Adelſtanus* patri ſucceſſit anno 924. patris exemplo regnum a religione exorſus. Eccleſiis tutelæ, hoſtibus terrori, ſubditis 19. Adelſtanus.

ditis amori fuit. Concilium Grateleanum ipſius ope celebratum fuit. Ab Alfredo quodam inſidiis petitus, cauſam ad Joannem X. Romam detulit, ubi Reus perjurii Alfredus ipſam ad aram cecidit exanimis: ejusque bona Monaſterio Malmesburienſi adjudicata. Pluraque alia piiſſimus Rex exſtrui dotarique curavit. Nec minus belli gloria erat inclitus: nam & Scotos ſibi vectigales fecit, & Danos, perpetuos illo tempore Angliæ hoſtes, fortiter contrivit. Obiit, ut vixerat, ſanctiſſime anno 940. regni 16.

Edmundus. Cumque improlis deceſſiſſet, ſucceſſit frater *Edmundus*, patri fratrique æqualis. S. Dunſtani uſus conſilio & auxilio leges ſanctiſſimas promulgavit: Eeclefias coluit, defenditque. Monaſterium condidit, cui ipſum S. Dunſtanum Abbatem præfecit. Vita longiore digniſſimus a ſicario occiſus eſt anno. 948. regni 8.

Ethelredus. Præteritis ejus filiis ſucceſſit *Ethelredus* frater, a patre & fratribus non degener; cultor & ipſe amatorque S. Dunſtani inſignis, Volſtanum Eboracenſem Archiepiſcopum ira præcipiti in exilium expulit, at ſibi redditus, mox revocavit, & reverentia, quam Sacerdotali ordini eximiam deferebat, eſt proſecutus. Scotos & Northumbros parere recuſantes ad obſequium flexit, totamque Angliam tranquille rexit, donec anno 954. pientiſſime decederet, regni 6.

20. Edvinus. Avo, patri, patruisque multum diſſimilis regnum capeſſivit *Edvinus*, Edmundi Regis filius, infami libidine vitam corrumpens. Aliquando ex Gynecæi conſortio a S. Dunſtano, vi etiam admota, extractus ad regni comitia, rigidiorem cenſorem ac correctorem exilio multavit. Quarto jam anno regni obiit, poſtquam plures Angliæ provinciæ ab eo defecerant.

21. Edgarus. *Edgarus* Edvino fratri ſuccedens, illico S. *Dunſtanum* ab exilio revocatum, primum Wigornienſi, dein Londinenſi, ac demum Canturarienſi Eccleſiæ Archiepiſcopum præfecit. Davidis exemplo lapſus, in eodem S. Dunſtano Nathanem habuit. ſeptenni pœnitentia ab eodem manſuetiſſime ſuſcepta. Ad perverſos Cleri mores corrigendos plura ejus ope habita ſunt Præſulum Concilia. Denique meritis in Eccleſiam & Rempublicam plenis ad Regnum cæleſte tranſiit anno 975. regni 16. Dicitur, octo Regulos habuiſſe vectigales, iisque remigibus aliquando navi vectus. Claſſem, incredibili navium numero inſtructam, ſemper conſervavit, ut exteros abſterreret, & ſubditos in officio contineret.

S. Eduardus. Regnum excepit *Eduardus* filius, quarto regni anno Elfredæ novercæ juſſu interemptus; qui propter innocentiam & inſignem vitæ

æ ſanctimoniam, miraculis etiam comprobatam, ſanctos inter Martyres ab Eccleſia colitur.

Et viſus eſt innocuus ſanguis ultrices de cœlo pœnas expoſcere. Nam *Ethelredus*, Elfredæ filius, ſancti Eduardi frater tum quidem regno eſt admotus, ſed tum ipſum tum univerſam Angliam immanes deinceps calamitates vix non oppreſſerunt, Danis præſertim regnum invadentibus, & igne ferroque vaſtantibus: ut adeo quam felix Britanniæ ſub piis Regibus ſæculum decimum fluxit, tum turbatum infauſtumque ſucceſſerit undecimum: ut *cap. ſeq.* exponetur. Ethelredus.

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus.

Concilium *Londinenſe* confirmavit fundationem monaſterii Croylandenſis, a Rege Ethelredo, liberaliſſime ditati.

Edmundus Rex plures leges tulit ſanctiſſimas una cum Epiſcopis in altera *Synodo Londinenſi*: de caſtitate Clericorum: de decimis & nummo Eleemoſynario ſolvendo: de ſacris ædibus ordinandis: de conſervanda publica & privata pace, puniendisque iniquis aggreſſoribus,

Cum pars magna Angliæ ab *Edvino* Rege ſcelerato ad fratrem ejus *Edgarum* defeciſſet, cruentum inter fratres bellum ſuſceptum eſt. Edgarus tandem potior & meritis & viribus convocato *Branlanfordienſi Concilio*, fratris Edvini acta reſcidit: ablata Eccleſiis & Monaſteriis reſtituit, atque Dunſtanum ad priſtinum honorem revocavit.

Anno 969. S. Dunſtanus, Archiepiſcopus Cantuarienſis, *Concilium Anglicum* Nationale convocavit, in quo, præſentibus etiam S. Oswaldo Wigornenſi, & S. Ethelwaldo Wintonienſi Epiſcopo, amotis Clericis conjugatis ſubſtituti ſunt Monachi.

Pulſi igitur opera & authoritate Regis Edgari ex Monaſteriis omnes Canonici, Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi, qui nolebant caſte vivere. Sed jubebantur aut monachalem habitum induere, aut diſcedere. 23.

Unde S. Ethelwaldus, Wintonienſis Antiſtes, quam plurimos Monachales cuculos die quadam, in chorum delatos, projecit in medium, dixitque: *Apprehendite diſciplinam, veſtem ſcilicet monachalem; aut loci iſtius beneficiis, & converſationi, hinc eliminati, cedite.* Itaque non-

nulli ex illis ſtatim abjecto clericali habitu, Monachi facti ſunt: cæteris verbo Pontificis de Eccleſia eliminatis.

Magnas hæc res turbas, & lites inter Clericos & Monachos in Anglia excitavit. Quare S. Dunſtanus *Wintonienſe Concilium* convocavit; cui etiam Edgarus Rex præſens adfuit. Agitabatur in eo vehementi contentione quæſtio, an Clerici, ex Monaſteriis ejecti, eſſent reſtituendi. Jamque eo deventum erat, ut Rex, poſtquam emendationem morum promiſerant, reſtitutionem decernendam putaret: cum ſubito crucifixi imago eandem clara voce prohibuiſſe, a pluribus ſcribitur: ac propterea pro Monachis pronuntiatum.

Concilium *Kirlingtonienſe*, præſente Rege Eduardo a S. Dunſtano habitum, approbavit ſacram peregrinationem ad Eccleſiam S. Mariæ Abbandunenſem.

24. Grateleanum Maxime vero memorabile ex Angliæ Conciliis, ſæculo X. celebratis, videtur eſſe *Concilium Grateleanum*, anno 928. celebratum, pro reſtauranda diſciplina Eccleſiaſtica. Conditi in hunc finem 13. Canones.

In his decernitur 1. de decimis diligenter ſolvendis ac alendis pauperibus. 2. De cenſibus Regi & Eccleſiæ perſolvendis. 3. Singuli Regis Præpoſiti ſingulos alant pauperes. 4. 5. & 6. Tractatur de pœna infligenda invaſoribus Eccleſiarum, falſis monetariis, ſagis & veneficis.

In 7. & 8. Can. plura ſtatuuntur de *Ordalio*, ſeu de probatione per ferrum ignitum, aut aquam frigidam. Quod judicii genus tunc frequens erat. In 9. emtionem celebrandam coram teſtibus. Die Dominica nullam actionem forenſem aut negotiationem ſuſcipiendam. Perdendum alias capitale.

In 10. perjurum ad nullum amplius juramentum admittendum, nec in loco ſacro ſepeliendum: niſi Epiſcopus teſtetur, eum pœnitentiam excepiſſe. In 11. multa dicuntur de Officio Epiſcopi, quæ tamen non tam ad Jus Canonicum, quam doctrinam moralem, & naturalem obligationem pertinent. Inter alia tamen additur, eum debere intereſſe ſæcularibus etiam judiciis, ut omnia recte fiant.

In 12 omnibus diebus Veneris in cœnobiis, ſeu Eccleſiis majoribus cantandos eſſe 50. Pſalmos pro Rege & populo. Plures ex iſtis conſtitutionibus deprompta ſunt ex veteri Jure Saxonico. Quia Anglo-Saxones ſub Adelſtano Rege tunc dominabantur in Anglia.

Tales Conſtitutiones plures in Anglia editæ ſunt ſub Edmundo, Edgaro, aliisque Angliæ Regibus; & præſertim ab *Odone* Archiepiſcopo Cantuarienſi ad annum 943. inprimis de immunitate Eccleſiaſtica:

ſaſtica: ubi ait, *non liceat alicui cenſum ponere ſuper Eccleſiam Dei, quia filii Eccleſiæ, id eſt, filii Dei ab omni cenſu terreſtri liberi ſunt in omni regno.* Ambroſius ait: *Eccleſia Dei libera eſt ab omni cenſu Principis.* 25. Conſtitutiones Odonis.

In 2. cap. ait: *Admonemus Regem & Principes, omnesque, qui in poteſtate ſunt, ut cum magna humilitate ſuis Archiepiſcopis, omnibusque aliis Epiſcopis obediant.*

In 3. Officii ſui admonet Epiſcopos, ut videlicet exemplo bono præluceant, ſingulis annis Diœceſin circumeant viſitando, prædicando verbum Dei; Epiſcopus tanquam Paſtor vigilans lupos arceat, ac gregem ſibi commiſſnm paſcat, non turpis lucri gratia. ſed ſpe ſalutis æternæ, absque ullo timore aut adulatione &c.

In 4. & 5. de vita & honeſtate Clericorum differit: ut ſicut ſtatus ſublimitas eos altius extulit, ita & morum probitate ſuperent alios, præbendo omnibus piæ converſationis exemplum.

In 6. hortatur Monachos ad religioſam vitam, ac votorum obſervantiam: ut non evagentur extra monaſterium, ſed labore manuum, lectione ſacra, & aſſiduis orationibus ſe exerceant.

In 7. prohibentur inceſta connubia. Additurque ex S. Gregorio: *Si quis Monacham in conjugio duxerit, anathema ſit.* (atqui Lutherus duxit Monacham) *& reſponderunt omnes.*

In reliquis capitulis commendatur pax inter ſacerdotium & regnum, omnemque populum: jejunium item quadrageſimale, quatuor temporum, aliaque legitima jejunia feriæ quartæ & ſextæ, Dominici quoque diei, & Eccleſiæ feſtivitatum cultus: *ſicut canon & præcedentium exempla affirmant.* Denique præcipitur, ut omnes fideliter dent decimas de omnibus, quæ poſſident.

Adducere hæc placuit, ut appareat, quæ ſæculo X. in Eccleſia Anglicana circa Clericos, Monachos, Moniales, votorum obſervantiam, Eccleſiæ jejunia, ſanctorum feſtivitates fuerit diſciplina. Quamvis hæc omnia, etiam in Anglia fuerint multo antiquiora; ut ex Conciliis præcedentium ſæculorum conſtat. Frequens etiam in conſtitutionibus, Eduardi, Edmundi, Edgari, aliorumque Regum Angliæ mentio, de Sacerdotibus, Miſſæ Sacrificio, ſacris ordinibus, cœlibatu Sacerdotum, conſecratione Altaris, ſacris Benedictionibus, ſalis, thuris, panis, aquæ; de peragenda confeſſione peccatorum: SS. Euchariſtia tantum a jejunis ſumenda: de Euchariſtia decore aſſervanda, & cuſtodienda: de ſacro chriſmate ab Epiſcopo gratis diſtribuendo, de conſecratione Eccleſiarum, de ſacris imaginibus &c.

Memento dierum antiquorum; cogita generationes ſingulas: interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: majores tuos, & dicent tibi. Deuter. 31.

ARTICULUS II.

De Cœlibatu Clericorum.

Quia complura ex iis, quæ retulimus, Concilia, hoc ſæculo ac ſequentibus de cœlibatu & continentia Clericorum tractarunt, resque quam maxime ad Jus Canonicum pertinet, juvat materiam illam, cum hæreticis præſertim multum controverſam hic examinare.

DISSERTATIO

Hiſtorico-Juridica, in tit. de Clericis conjugatis; & in tit. qui Clerici vel voventes matrimonium contrahere poſſint

De Cœlibatu Clericorum.

QUÆSTIO I.

An Cœlibatus Jure Divino ſit annexus ſacris ordinibus?

26. Pauci quidam DD. exiſtimarunt cum Joanne Majore *in 4. diſt.* 24. *q.* 2. Thoma Waldenſi *de ſacrament. c.* 28. Cœlibatum Clericorum jure Divino eſſe præceptum: ex ea ratione, quod a primis Eccleſiæ naſcentis incunabulis fuerit obſervatus. Atque in eam rem dictum eſſe a S. Paulo 2. Tim. 1. *nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus.* Adduntque rationem naturalem: miniſterium nempe puriſſimum ſanctiſſimumque non niſi a puris ac continentibus eſſe peragendum.

27. *Jure Eccleſiaſtico.* Verum hæc tanti non ſunt, ut recedendum propterea ſit a communi DD. ſententia, qnæ conſtanter tenuit, cœlibatum ſolo jure Eccleſiaſtico ſacris ordinibus annexum eſſe. Ita ſiquidem docent Theologi & Canoniſtæ paſſim, cum Bellarm. *l.* 1. *de Cleric. c.* 18. Suarez *tom.* 3. *de Relig. l.* 9. *c.* 13. Sanchez *l.* 7. *de Matrim. D.* 72.

Lay-

ayman *l.* 5. *tract.* 9. *c.* 1. Panormit. & Barboſa *in cap.* 6. *de Clericis njugatis.* Gonzal. & Zoeſius *in idem cap. n.* 3. Wieſt. *n.* 17. Engel. 33. Schmalzgr. *n.* 26. Pichler *ad tit. qui Clerici vel voventes. n.* 2. 3. Atque ante hos omnes S. Thomas 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. *in corp.* bi ait, votum continentiæ eſſe annexum ordinibus ſacris ex ſolius cclefiæ decreto, ac proinde eſſe diſpenſabile. Colligitur etiam ex ridentino *ſeſſ.* 24. *can.* 9. *de Matrim.* ubi anathema dicitur illi, qui ſſeruerit, Clericos in ſacris ordinibus conſtitutos poſſe matrimoium contrahere, contractumque validum eſſe, *non obſtante lege ccleſiaſtica vel voto.*

Et quomodo alias Orientalibus permitti potuiſſet uſus matrionii, ante ſacros ordines initi? certe Jus Naturale ac Divinum elaxari nequit ab humana poteſtate. §. 11. *Inſt. de J. N. G. & C.*

Ratio ulterior eſt, quia non conſtat ex verbo Dei, ſcripto vel radito, Clericis matrimonium eſſe interdictum. Neque enim veris illis Apoſtoli 2. *Tim.* 1. continetur præceptum proprie Divinum rohibens nuptias: multaque in ejus Epiſtolis habentur, quæ ſolum nt præcepta humana, vel conſilia, præſertim ubi virginitatem & œlibatum commendat.

Sed neque Jus Naturale ſacerdotibus continentiam præcipit; liet enim illa Clericali Ordini ſit admodum conveniens, non tamen a eſt neceſſaria, ut lex æterna Dei neceſſario eandem ſanciat.

Quapropter obſervantia cœlibatus, jam inde ab Eccleſiæ iniis continuata, non probat, obligationem illam ex jure naturali ut Divino deſcendere, ſed Apoſtolicæ duntaxat diſciplinæ ac traitioni ſuam debere originem. Verum de hoc uberius nunc diſpuatum imus.

QUÆSTIO II.

De Antiquitate Cœlibatus Sacerdotum.

Hæretici Præcones, ad nuptias anhelantes, cœlibatum ordinis Eccleſiaſtici tanquam novellum Papiſticæ tyrannidis, ut loquuntur, inventum explodunt; quod nullum in antiquitatis moumentis fundamentum habeat. Verum aut inſcitiam ſuam, aut, quod malunt, fallendi voluptatem in hoc produnt. 21.

Quæſtio facti eſt teſtibus ac tabulis decidenda.

Atque

29. Atque imprimis Tertullianus, idoneus utique & vetuſtus ſatis
An Apoſtoli teſtis, *lib. de Monogamia* perhibet, ex Apoſtolis ſolum Petrum ha-
conjugati. buiſſe uxorem. Hoc certum, eos Apoſtolos, qui uxores habuerant, poſtquam a Christo ad Apoſtolatum vocati ſunt, renuntiaſſe uſibus matrimonii; ut teſtatur S. Hieronymus *lib.* 1. *in Jovinianum.* Et quomodo alias dicere potuiſſent: *ecce! nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te?* ubi Chriſtus vitam æternam promiſit iis, qui propter nomen ejus omnia reliquerint; inter *omnia* autem etiam *uxorem* nominatim exprimit.

Neque objiciatur nobis irrogatio illa Apoſtoli 1. Corinth. 9. *nunquid non habemus poteſtatem ſororem mulierem circumducendi, ſicut cæteri Apoſtoli, & fratres Domini, & Cephas?* nam, ut exponunt, Tertullianus *lib. de Monogamia,* Hieronymus *lib.* 1. *in Jovinianum,* Auguſtinus *lib. de opere Monach. c.* 4. Ambroſius, Chryſoſtomus, Theodoretus, Theophilactus, aliique Patres in 1. Cor. 9. per *ſorores mulieres* non intelliguntur uxores, ſed piæ fæminæ, quæ ſequebantur Apoſtolos, ſicut etiam Chriſtum ſequebantur *Lucæ* 8. certe ſi fuiſſent uxores, tanquam ſorores eas habebant, absque uſu matrimonii. Audiri hac ſuper re meretur Clemens Alexandrinus, qui *lib.* 3. ſtromatum ſcribit: *Apoſtoli prædicationi attendentes, non ut uxores, ſed ut ſorores circumducebant mulieres, quæ una miniſtraturæ eſſent apud mulieres, per quas etiam in gynæceum absque mala ſuſpicione ingredi poſſet doctrina.*

Specialiter autem S. Paulum, cujus illa ad Corinthios erat interrogatio, non fuiſſe uxoratum, teſtantur paſſim SS. PP. ut Hilarius *in Pſal.* 127. Epiphanius *hæreſi* 58. *Valeſiorum.* Chryſoſtomus *in* 1. *Corinth.* 9. Hieronymus *in epiſt. ad Euſtachium de virg.* Ambroſius *in cap.* 7. 1. *Corinth.* & quomodo S. Paulus, ſi fuiſſet uxoratus, ſcribere potuiſſet 1. *Corinth.* 7. *innuptis & viduis dico: bonum eſt illis, ſi ſic permanſerint, ſicut & ego?*

30. Conſentit exemplo doctrina Apoſtolorum. Teſtem locuple-
Ex Conciliis. tem habemus ſynodum Carthaginenſem II. ultra undecim ſæcula Lutherana ſecta antiquiorem. Hæc canone 2. ſic habet: ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: *Omnibus placet, ut Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, etiam ab uxoribus ſe abſtineant, ut in omnibus & ab omnibus pudicitia cuſtodiatur, qui Altari deſerviunt.* Et additur ulterior ratio: *Ut, quod Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſervavit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus.*

Taceo, canone Apoſtolorum 25. iis tantum Clericis permitti matrimonium, qui necdum in majoribus ordinibus ſunt conſtituti. Licet enim Canones illos neque ab Apoſtolis traditos, neque a

S. Cle-

. Clemente conſcriptos cenſeam, ſunt tamen antiquiſſimi; ut deo ad comprobandam antiquitatis diſciplinam apprime ſint donei.

Huic ſanctiſſimo Apoſtolorum inſtituto ſuffragantur antiquiſſima Eccleſiæ Concilia, in variis orbis provinciis celebrata, atque mprimis *Neo-Cæſarienſe* in Oriente; cujus canon 1. *presbyter*, inquit, *uxorem duxerit, ordine ſuo moveatur.* Imo ipſa etiam Græcorum ſynodus *Trullana can.* 6. vetat, ne Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, ut Sub-Diaconi poſt ordinationem matrimonium ineant. Et *can.* .8. prohibet, ne Epiſcopus cohabitet uxori. Et jam dudum antea Concilium Nicænum vetuit *can* 3. ne Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus, introductam habeat mulierem, præter matrem, ſororem, amitam. Et hæc quidem in Oriente ab ipſis Græcis ſunt ancita.

In Eccleſia Latina habentur innumera Conciliorum teſtimonia: x quidem ex Africa Concilii *Carthaginenſis II. cap.* 2. ſupra allegato; *Carthaginenſis V. can.* 3. Ex Italia, Concilii *Romani* ſub Sylveſtro I. quod *can.* 8. etiam Sub-Diaconis matrimonium prohibet. Ex Hiſpania, Concilii *Elibertini can.* 33. *Toletani II. cap.* 1. *Toletani VI. cap.* 26. Ex Gallia, *Arelatenſis II. can.* 2. *Turonenſis I. can.* 1. & 2. *Turonenſis II. can.* 20. *Aurelianenſis III. can.* 2. cavet, *ut nullus Clericorum a Subdiacono & ſupra propriæ, ſi forte habeat, miſceatur uxori.* Ex Germania Concilii *Aquisgranenſis* tempore Ludovici Pii cap. 6. Wormatienſis *cap.* 9. *&c.*

Conciliis conſentiunt ſummi Pontifices, magno numero. Imo 31.
pſi etiam veteres Imperatores teſtimonium deponunt. Sic *Novell.* Ex Jure
22. *cap.* 42. ait Juſtinianus: *Sed & ſi quis inter reverendiſſimos conſtitutus* Civili.
Clericos (ultra lectorem aut cantorem dicimus) omnino contraxerit nuptias: hunc ex noſtra conſtitutione cadere ſacerdotio conſtituimus, atque volumus. Et *Novell cap.* 6. *cap.* 5. *Si autem*, ait, *aliquis Presbyter, Diaconus, aut Subdiaconus, poſtea ducat uxorem, aut concubinam, aut palam aut occulte, ſacro ſtatim cadat ordine.*

Item Authent. *multo magis* Cod. de Epiſcopis & Clericis: *multo magis ergo ceſſent eorum conjugia. Soli enim Cantores Lectoresque nuptias contrahere permittuntur. Aliis autem omnibus penitus interdicimus.*

Et Authent. ſeq. *Epiſcopo nullam mulierem ſecum habere permittitur. Sed ſi habere probetur, ab Epiſcopatu dejiciatur: quo ſe fecit indignum.* Videant hic hæretici, quid vel ipſum Jus Cæſareum, antiquiſſimum, ſtatuat. Quamvis enim illi non ſit poteſtas decernendi de matri-

monio, præſertim perſonarum Eccleſiaſticarum. Validum tamen inde habetur teſtimonium veteris in hac re diſciplinæ.

Si jam luberet colligere SS. Patrum ſuffragia, integram teſtium nubem ab omni retro ætate poſſemus producere. Interim unum audiamus Epiphanium, qui ad finem ſui operis contra hæreſes clariſſime deſcribit antiquitatis obſervantiam. *Sanctum*, inquit, *ſacerdotium ex virginibus, ut plurimum, aut ex ſolitariis, aut ſi hi ad miniſterium non ſuffecerint, de his, qui ſe a propriis uxoribus continent, & ſi quis ab initio continens viduus fuerit, habere poteſt locum Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, Hypodiaconi.* Plures alios Patres in quæſtionibus ſequentibus producemus.

QUÆSTIO III.

An ante Siricium Papam præcepta fuerit Sacerdotibus continentia?

32. Non tantum Acatholici univerſim negant, ante Siricium Papam (qui anno 384. Pontificatum adiit) ullum exſtitiſſe in Eccleſia præceptum, quo Sacerdotibus continentia præciperetur; ſed etiam quidam ex Catholicis. Hos inter Natalis Alexander *diſſert.* 19. *in Hiſt. Eccleſ. ſæculi IV.* fatetur quidem, Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos perpetuam continentiam ſervaſſe, *ex Eccleſiæ diſciplina, diuturno uſu, & ab Apoſtolicis temporibus derivato, firmata*, quam tamen primum Siricius, aliique poſt eum Pontifices, atque Concilia decretis ſuis roborarint.

Differunt tamen auctores iſti Catholici ab hæreticis in hoc, quod illi facile concedant, vetitum fuiſſe jam a primis Eccleſiæ initiis Sacerdotibus poſt ordinationem uxorem ducere: ſed id ſolum opinantur, licuiſſe ipſis uti matrimonio, ante ordinationem inito. Hæretici vero conantur evincere, utrumque fuiſſe licitum. Contra quos

33. Antiquitas præcepti. Dico. Non tantum prohibitum fuit, jam ante Siricium Papam, Sacerdotibus poſt ordines ſuſceptos matrimonium contrahere, ſed etiam jam prius contracto uti; ut adeo perpetuam debuerint ſervare continentiam.

Probatur 1. ex S. Paulo Apoſtolo, qui 1. *Corinth.* 7. jubet, conjugatos ad tempus vacare ex conſenſu ab opere conjugali, ut orationi inſtare poſſint. Ex quo infert S. Hieronymus *lib.* 1. *in Jovinia-*

viniamum, S. Paulum præcipere perſonis ſacris, ut ſemper vacent ab opere carnali conjugii, cum quotidie orationi debeant inſiſtere.

Eodem argumento ex hoc loco petito utitur *Origenes*, Siricio multo antiquior, *homil.* 23. *in lib. Numer.* ubi ait: *Certum eſt, quia impeditur ſacrificium indeſinens iis, qui conjugalibus neceſſitatibus ſerviunt. Unde videtur mihi, quod illius ſolius eſt offerre ſacrificium, qui indeſinenti & perpetuæ ſe devoverit caſtitati.*

Adhuc clarius loqui videtur *S. Epiphanius* hæreſi 59. quæ eſt Catharorum: *Sed &*, inquit, *adhuc viventem & liberos gignentem unius uxoris virum Eccleſia non ſuſcipit, ſed eum, qui ſe ab una continuit, vel in viduitate vixit, Diaconum, & Presbyterum, & Epiſcopum, & Hypodiaconum: maxime ubi ſinceri ſunt canones Eccleſiaſtici.* Solvit deinde objectionem: *At dices mihi, in quibusdam locis adhuc liberos gignere Presbyteros, & Diaconos, & Hypodiaconos: at non eſt juxta canonem, ſed juxta hominum mentem, quæ per tempus elanguit.* Ergo ante Siricium exſtabat canon, qui prohibuit Sacerdotibus liberos gignere. Nam Epiphanius ante Siricium ſcripſit. Scripſit enim *Panarium* ſuum de hæreſibus anno Chriſti 371. adeoque 13. annis ante Siricii Pontificatum. Natalis ad hunc locum reſpondet, S. Epiphanium ſæpius contra Hiſtoriæ leges peccare. Verum quando quæſtio facti antiqui vertitur, malim ego S. Patri Epiphanio credere, quam heſterno ſcriptori, quatuordecim ſæculis juniori. 34. Probatur ex Patribus.

Idem S. Pater Epiphanius docet *Hæreſi* 48. Chriſtum ipſum hujus diſciplinæ eſſe authorem, atque de ea Apoſtolos leges condidiſſe & canones. *Id quod Apoſtoli deinde honeſte & religioſe decreverunt per Eccleſiaſticam Sacerdotii regulam.*

Siricio antiquior pariter eſt *S. Cyrillus Jeroſolymitanus*, utpote qui jam obiit anno 386. Siricius vero primum 398. certe Catecheſes ſuas ſcripſit ante Pontificatum Siricii: cum eas in juventute ſcripſerit, ut teſtatur S. Hieronymus de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, & Baronius ad annum Chriſti 386.

Jam vero hic S. Pater *Catecheſi* 12. ait: *Qui apud Jeſum bene fungitur Sacerdotio, abſtinet a muliere. Ipſe JEſus quomodo ex viro & muliere proditurus eſſet?* At certe præceptum eſt bene fungi Sacerdotio.

Multo etiam antiquior Siricio eſt S. Cyprianus, qui toto libro *de ſingularitate Clericorum* probat, Clericos nullas domi ſuæ mulieres habere debere. Et etiamſi forte liber ille non ſit S. Cypriani, ut plures eruditi exiſtimant, eſt tamen antiquiſſimus.

Et quot alii S. Patres Siricio aut antiquiores aut ſuppares continentiam Sacerdotum non ſub arbitrariam obſervantiam, ſed

ſtrictam obligationem ponunt! certe S. Gregorius Nyſſenus lib. *de virginit. cap. ult.* ait, Sacerdotem non *obtemperare legi prohibenti*, qui nuptiali opere impurus ſacrificium offerat.

S. Chryſoſtomus *homil.* 2. *de patient. Job*: oportere omni prorſus caſtitate Sacerdotem ornatum eſſe.

S. Ambroſius *lib.* 1. *de officiis cap. ult.* Sacerdotes alloquens aſſerit, inoffenſum exhibendum & immaculatum miniſterium, nec ullo *conjugali coitu violandum.*

S. Hieronymus in *Apolog. ad Pammach. pro libris adverſus Jovinianum* ait, Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, & univerſum chorum Sacerdotalem, & Leviticum, hoſtias offerre non poſſe, ſi operi ſerviant conjugali. Et *lib.* 1. *adv. Jovin.* teſtatur, Epiſcopum, qui uxore utitur, tanquam adulterum damnari. Epiſt. 50. ſcribit: *Apoſtoli vel virgines, vel poſt nuptias continentes, Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certe poſt Sacerdotium in æternum pudici.* Et ne putet quiſpiam, S. Patrem tantum loqui de actibus vel omiſſionibus meræ facultatis vel arbitrariis, *lib.* 1. *adverſus Jovinianum cap.* 19. obligationem continentiæ Sacerdotum ferventer proponit, aitque ſemper is ab opere conjugali abſtinendum.

Conſentiunt SS. Patribus Concilia, etiam antiquiora Siricio: ſic Concilium Illiberitanum *can.* 33. *placuit*, inquit, *in totum prohiberi Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus & Subdiaconibus, poſitis in miniſterio, abſtinere, ſe a conjugibus ſuis, & non generare filios.*

35. Ex Nicæno. Denique, ut alia particularia Concilia prætercam, ipſa Nicæna ſynodus prima atque œcumenica, Siricio multis annis antiquior, non tantum Eccleſiæ diſciplinam, conſuetudinem ac traditionem continet, ſed veram prohibitionem. Sic enim ſtatuit: *Vetuit omnino magna ſynodus, ne liceat Epiſcopo, nec Presbytero, nec Diacono, nec ulli penitus eorum, qui ſunt in Clero, introductam habere mulierem, præterquam utique matrem, vel ſororem, vel amitam, vel eas ſolas mulieres, quæ omnem ſuſpicionem effugiunt.*

36. Exceptio Natalis. Verum contra argumentum, ex hoc Concilio petitum inſurgit Natalis Alexander *Diſſert.* 19. *in Hiſt. Eccleſ. quarti ſæculi propoſ.* 1. per *ſubintroductas mulieres* non intelligi uxores, ſed extraneas duntaxat:

1. Quia illæ tantum intelliguntur, quæ ſuſpicionem malam adverſus ſanctitatem Clericorum parere poſſunt, uxores autem non eſſe tales.

2. Quia poſteriora Concilia non interdixerunt Clericis convictu uxorum, ante ordinationem ductarum, ſed tantum extranearum.

3. Quia

3. Quia tota retro antiquitas nomine *ſubintroductarum* mulierum nunquam intellit uxores aut conſanguineas.

Reſpondetur. Imprimis Gentianus Hervetus, celeberrimus Conciliorum interpres, non habet vocem *ſubintroductas*, ſed *introductas*. Deinde falſum eſt, quod ex mente Concilii per *ſubintroductas* mulieres tantum intelligantur extraneæ. Nam etiam mater, ſoror, & amita inter *ſubintroductas* a Concilio collocantur. Alias enim non fuiſſet opus iſtas excipere. Sic qui diceret: nullus doctus Catholicus Concilium Nicænum ita interpretatur; præterquam Natalis, utique Natalem inter doctos Catholicos collocat. Cum igitur etiam uxor eodem jure, imo meliore, inter ſubintroductas cenſeri poſſit, illamque ſynodus non excipiat, ſicut tamen excipit matrem &c. vetuit ſynodus etiam, ne quis Clericus uxorem in domum ſuam introductam habeat. Et cur alias S. Baſilius *epiſt.* 17. Peragorium, decrepitæ jam ætatis Sacerdotem graviſſime increpuiſſet, quod uxorem ſuam, quam ante ordinationem duxerat, rurſus in domum ſuam admiſerit, excommunicationem ei comminatus, niſi eandem dimitteret, ſi Concilium generale id conceſſiſſet? 37. Replicæ.

Videtur etiam ſecum ipſo pugnare Natalis, dum ait, ſynodum illas tantum mulieres e domo Clerici velle excluſas, *quæ ſuſpicionem malam adverſus ſanctitatem Clericorum parere poſſent*: ſimulque dicit *propoſit.* 2. temporibus Concilii Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos perpetuam continentiam ſervaſſe *ex Eccleſiæ diſciplina, diuturno uſu, & ab Apoſtolicis temporibus derivato, firmata.* An non autem etiam uxores, domi retentæ, ſuſpicionem parere poterant, ne aliquid contra ſanctitatem illam Clericorum, continentiam, & Apoſtolicam Eccleſiæ diſciplinam ageretur? An perpetua uxoris præſentia & converſatio nullum libidini fomitem præbere poſſet?

Falſum pariter eſt, quod poſteriora Concilia non interdixerint Clericis convictu cum uxoribus, ut in hac quinta parte frequenter oſtendetur: & oſtenſum jam eſt ex *can.* 2. Concilii Arelatenſis II. aliisque multis.

At opponit Natalis ulterius, aitque, Nicænam ſynodum ſacris Miniſtris uxorum, ante ordinationem ductarum, uſu non interdixiſſe, vel ex eo patere, quod omnibus Clericis, etiam inferioris Ordinis interdixerit, ſubintroductas habere mulieres. Clericis autem Minoribus, neque in Latina nec Græca Eccleſia legem perpetuæ continentiæ fuiſſe impoſitam. 38. Aliæ Natalis objectiones.

Reſpondetur 1. per *Clerum* præcipue & *antonomaſtice* intelligi perſonas in ſacris ordinibus conſtitutas: adeoque Nicænum de his poſſe intelligi, nempe de Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, & inſuper de *Subdiaconis.* Certe SS. Patres & Concilia non raro iſtos ſolos appellant *Clerum.* Sic S. Leo M. *in epiſt.* 82. *ad Anaſtaſium*, dum ait, extra *Clericorum* ordinem conſtitutis licitas eſſe nuptias & liberorum procreationem, per Clericos intelligit ordinibus majoribus inſignitos, non autem minoribus ſolummodo initiatos, quia illis ſemper licitæ fuerunt nuptiæ.

Reſpondetur 2. Quamvis directe & abſolute Clericis Minoribus lex continentiæ non fuerit impoſita, potuerintque (ſicut hodiedum) inire matrimonium, tamen, ſi volebant ad altiores ordines aſcendere, debebant ſervare continentiam, atque ad ſacros ordines ſe habiles reddere.

Sed legibus Eccleſiaſticis & Imperialibus, inquit, ſancitum fuit, ut Clerici curam gererent uxorum, & ipſis caſte conviverent. Et ſanctiſſimi viri ad Sacerdotium aſſumpti, poſt Nicænæ ſynodi tempora, cum uxoribus commorati ſunt eadem in domo, ſicut *Paulinus* cum Theraſia, *S. Hilarius* cum uxore, quam ante Sacerdotium & Epiſcopatum duxerat.

Reſpondetur. Aliud eſt curam gerere uxoris, ante ſacros ordines ductæ, aliud in eadem domo aut habitatione eandem ſecum habere. Hoc poſterius nusquam eſt ſancitum Eccleſiaſticis aut Imperialibus legibus. Imo colligitur ex iis contrarium: dum inter domum Eccleſiaſticam & ſæcularem (in qua degit uxor Clerici) diſtinguunt. Sic Concilium Turonenſe II. *can.* 12. monet Epiſcopum (qui ante ordinationem uxorem duxerat) ut domum tam Eccleſiaſticam quam propriam ita gubernet, ut nulla de eo ſuſpicio conſurgat.

Cæterum illud probe notandum; licet poſt Nicænum Concilium permiſſum fuiſſet in pluribus locis, ut ſacerdotes habitarent in eadem domo cum uxoribus, ante ordinationem ductis, imo etiam matrimonio tali uterentur, nullatenus tamen ſequitur ex eo, a Nicæno Concilio hoc non fuiſſe prohibitum. Sicut ex eo, quod poſt Concilium plures ſacerdotes habuerint in domo ſua œconomas & famulas extraneas, & hodiedum habeant, non ſequitur, id a Synodo Nicæna non fuiſſe prohibitum. Plura nempe circa diſciplinam ſucceſſu temporis mutari contingit; & toleranda non raro ab Eccleſia, quæ impediri non poſſunt.

Deni-

Denique Natalis affert Hiſtoriam, quam Socrates *Hiſt. Eccleſ.* 39.
ib. 1. *c.* 8. narrat de *Paphnutio* : quod videlicet Patres Nicænos a Narratio de
ege perpetuæ continentiæ ab uxoribus, ante ordinationem ductis, Paphnutio
acris Miniſtris imponenda, interceſſione ſua deterruerit, cum in
am legem ferendam maxime propenderent.

Verum hanc narrationem videri a Socrate confictam cum Car- fabuloſa.
inalibus Baronio & Bellarmino aliisque, ut Thomaſſino *vet & nov.*
iſcipl. p. 1. *l.* 2. *cap.* 60. dixi *part.* 3. *cap.* 4. §. 3. quia ſcriptores, *So-*
rate antiquiores & veraciores, de re tanti momenti nihil memine-
unt. Imo oppoſitum omnino docuerunt de continentia majorum
Clericorum, ut oſtendimus. Sane incredibile eſt, omnes ſcripto-
es per integrum ſæculum de re adeo memorabili, & contra diſci-
linam Eccleſiæ ab ipſis Apoſtolis traditam & propagatam, nullam
mnino mentionem facturos fuiſſe. Præſertim cum tempore, in-
er ſynodum Nicænam I. & Socratem medio plurimis doctiſſimis &
anctiſſimis ſcriptoribus orbis floruerit.

Scripſit enim Socrates Hiſtoriam ſuam primum circa medium
æculi V. ſub Theodoſio Juniore, circa annum videlicet 440. ac
revi poſt eandem narrationem ex Socrate deſcripſit Sozomenus.
Tempore autem illo intermedio ſcripſerunt S. Athanaſius, qui Con-
ilio Nicæno interfuit, & multa de illo ſcripſit, Serapion, Julius
Maternus Firmicus, Lucifer Calaritanus, Victorinus Afer, Pacia-
nus, Dydimus Alexandrinus, Optatus Milevitanus, S. Cyrillus
Hieroſolymitanus, S. Ephrem, S. Baſilius, S. Gredorius Nazian-
zenus, S. Damaſus, Fauſtinus Diaconus, S. Epiphanius, S. Am-
broſius, Idacius Clarus, & S. Gregorius Nyſſenus, S. Hieronymus,
Theophilus Alexandrinus, Diadochus, Ruffinus, S. Gaudentius,
Aurelius Prudentius, S. Joannes Chryſoſtomus, S. Auguſtinus,
S. Maximus, Auſonius, S. Paulinus Nolanus, Severus Sulpitius,
Paulus Oroſius, S. Cyrillus Alexandrinus.

Hi, inquam, omnes, aliique plures viri eruditiſſimi, ſcripſe-
runt poſt ſynodum Nicænam, & ante Socratem & Sozomenum, &
tamen nullus eorum quidquam meminit de interceſſione illa Paph-
nutiana, in œcumenico illo celeberrimoque concilio, circa rem
magni momenti, atque ad Clerum totius orbis pertinentem, pro-
poſita: donec tandem poſt centum & ultra annos duo Novatiani
Hæretici, Socrates videlicet & Sozomenus, quorum Hiſtoria alio-
quin, ut eruditi dudum obſervarunt, erroribus & mendaciis ſca-
tet, rem inauditam antea orbi narrarunt. Et cur de hac interceſ-
ſione Paphnutii nihil meminerunt Orientales Epiſcopi, in ſynodo

Trul-

Trullana congregati? cum enim illi reprehenderent Romanam Eccleſiam, quod Sacerdotibus & Diaconis matrimonii uſum prohibeat, & unde unde argumenta conquirerent, diſciplinam illam carpendi, vel maxime ad eorum propoſitum faciebat Socratis illa narratio, ut oſtenderent, etiam a Nicæno œcumenico concilio Clericis majoribus permiſſum uſum uxorum. Profecto tam memorabile factum in favorem ſui decreti allegare non omiſiſſent, ſi Hiſtoricis, illud narrantibus fidem habuiſſent.

Sed neque cauſa deerat Socrati hujus figmenti. Nam Novatiani docebant, quoad matrimonii uſum ullum inter Clericos & Laicos debere intercedere diſcrimen, teſte S. Epiphanio *Hæreſi* 59. ubi ait: *Quæ Sacerdotio propter ſingularem functionis illius dignitatem præcipue tributa ſunt, ea ad omnes communiter pertinere judicant.* Excipit quidem Natalis contra fidem S. Epiphanii, aitque, eum Novatianis illum errorem affingere. Sed quantum ejusmodi exceptio heſterni Scriptoris, cujus Hiſtoria Eccleſiaſtica Romæ fuit publice prohibita, valere debeat, contra celebrem adeo eruditum, ſanctumque Eccleſiæ Patrem, judicent æqui arbitri.

Illud mirabilius videri poſſit, S. Epiphanium & S. Hieronymum, qui tam clara de continentia ſacerdotum, canonibus ſancita, teſtimonia deponunt, Natali nimis ſeros eſſe ſcriptores, eo quod 80. circiter annis a Nicæni Concilii tempore ſint remoti, & non ſeros nimium ſcriptores ipſi eſſe Socratem & Sozomenum, qui 110. annis circiter a Nicæni Concilii tempore ſunt remoti. Si variari (ut inquit) interea potuit diſciplina: an non etiam variari potuit poſtea quibusdam in locis diſciplina, *can.* 3. a Nicæno ſancita, circa continentiam Clericorum? Cadunt ergo omnia illa, quæ ipſe pro incontinentia Clericorum, & enervando canone tertio Concilii Nicæni, operoſe adeo collegit.

Et plane, cum continentia ſacerdotum ab Apoſtolica deſcendat traditione, atque perpetua Eccleſiæ diſciplina, ut Natalis ipſe fatetur, veriſimile non eſt, S. *Paphnutium*, cujus caſtimoniam, a prima juventute in monaſterio ſeveriſſime cultam, tantopere dilaudat Socrates, matrimonia ſacerdotum, eorumque uſum tantis encomiis celebraſſe. Profecto, ſi ſubſiſtunt, quæ tum ex Socrate, tum ex ſe ipſo affert Natalis, videtur ex illis plus inferri poſſe, quam ipſe velit, imprudenter videlicet egiſſe Eccleſiam, dum ſacris Miniſtris matrimonio interdixit, & conjugatos non alio pacto ad ſacros ordines admittit, niſi promiſſa ab utroque conjuge ſeparatione & continentia.

Per

Per hæc tamen, quæ de lege ſervandæ continentiæ hactenus dicta ſunt, nolim evincere, primis ſtatim Eccleſiæ temporibus exſtitiſſe legem ſcriptam claram, qua expreſſe Clericis Mojoribus præciperetur continentia. Sed conſuetudo illa, & Eccleſiæ diſciplina, ab ipſis Apoſtolis derivata (quam fatetur Natalis) pro lege fuit. Quis enim neſcit, diuturnos populi mores & conſuetudinem legem inducere?

QUÆSTIO IV.

Explicatur diſtinctius quænam in Eccleſia, tum Latina tum Græca, circa continentiam Clericorum viguerit vigeatque diſciplina.

Cœlibatum Sacerdotum non eſſe Juris Divini, neque tamen arbitrio Sacerdotum permiſſam, ſed antiquiſſima lege Eccleſiaſtica præceptam iis continentiam, diximus hactenus. Jam enucleatius atque diſtinctius aliquanto explicandum, quænam in hac re diſciplina fuerit atque etiamnum ſit in Eccleſia, cum Latina, tum Græca, & quodnam inter utramque diſcrimen. 40.

ARTICULUS I.

Quænam in hac re ſint certa?

Certum eſt primo, Clericos, qui minoribus duntaxat Ordinibus ſunt initiati, & valide & licite contrahere poſſe matrimonium; nulla ſiquidem lege id ipſis invenitur prohibitum. Imo tum aliis Canonibus tum præſertim *can. ſeriatim* 14. *diſt.* 32. id ipſis aperte intelligitur conceſſum, *Oſtiariis* videlicet *Lectoribus*, *Exorciſtis*, *Acolythis*. Neque aliquod quoad hoc in Eccleſia Orientali & Occidentali diſcrimen. 41. Minoriſtæ licite contrahunt.

Dubium quidem movere poſſet Canon Apoſtolorum 25. qui *Lectoribus* tantum & *Cantoribus* videtur indulgere facultatem illam. At, præterquam quod Canones illi non deſcendant ab ipſis Apoſtolis, *Lectorum* & *Cantorum* nomine reliqui etiam minores Clerici poſſunt intelligi; præſertim cum eadem ſit de omnibus ratio. Quamvis enim Ordines illi probabilius ſint Sacramenta, iiſque initiatos,

ex Laicorum conditione extractos, Clericos inter conſtituant, atque Beneficiorum Eccleſiaſticorum capaces efficiant (quod & prima jam Tonſura præſtat) remotius tamen ad ſacris miniſtrandum ordinant, quam ut propterea voto aut præcepto caſtimoniæ adſtringendos Eccleſia cenſeat, aut *ſacrorum* ordinum nomenclatione inſigniat; hac appellatione majoribus tantum Ordinibus per antonomaſiam reſervata.

42. Amittunt tamen Beneficia &c.

Si tamen minores ejusmodi Clerici matrimonium contrahant, amittunt, quæ habent, Beneficia; & ad alia obtinenda redduntur inhabiles. *cap.* 3. *&* 5. *de Cleric. conjug. male enim,* ut inquit ibidem Innocentius Papa, *concordat cithara cum pſalterio.* Et qui alligatus eſt uxori, ut ait Apoſtolus, cogitat, quomodo placeat uxori, abſtractus a cura Clericalis miniſterii. Sed neque per uxoratos Clericos rebus Eccleſiæ ſatis eſſet conſultum, in filiorum nepotumque neceſſitates diſtrahendis.

Ipſo facto.

Neque per ſententiam primum Judicis, ſed jure ipſo Beneficiis excidunt, ſi matrimonium ineant *valide*; tenenturque reſtituere fructus, a die conjugii perceptos. Quia ex juris diſpoſitione non alia intentione aut conditione, quam cœlibatus, confertur Beneficium: cenſenturque renuntiare, qui ſtatum alium, pugnantem cum clericatu, aſſumendo conditionem non implent. Quamvis enim citati ſupra canones dicant, eos *ſpoliandos, privandos, compellendos,* eæ tamen voces non deſignant, per ſententiam Judicis eos privandos *jure* ac *titulo* Beneficii, (quo jam exciderunt) ſed *poſſeſſione* ſolummodo, ſi eam adhucdum retineant. Neque enim hæc lex eſt pœnalis (cum matrimonium contrahendo nulla culpa ſit contracta) ſed in bonum ſtatus Eccleſiaſtici ac clericalis miniſterii lata, ex diſpoſitione Eccleſiæ, ut paſſim agnoſcunt DD. privans jure Beneficii.

Imo non tantum amittunt Beneficium, ſed etiam gratias exſpectativas, ut vocant, penſiones, titulo clericali ipſis aſſignatas, & quævis alia jura ſpiritualia ad Beneficia Eccleſiaſtica, quæ ante matrimonium illis competebant, ex collatione, nominatione, præſentatione, hancque privationem non tantum operatur matrimonium jam conſummatum, ſed etiam ratum: ita quidem, ut ſolus Summus Pontifex diſpenſare cum iis poſſit ad Beneficia conſervanda.

Dixi autem: ſi matrimonium *valide* ſit contractum. Nam ſi illud ex quacunque cauſa eſſet irritum, non privarentur ipſo jure. Quia ceſſaret ratio: & per ſe *non præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum,* ut habet regula Juris 52. in 6.

Certum

Certum eſt ſecundo, ſemper in Eccleſia, tam Græca, quam
.atina, vetitum fuiſſe Sacerdotibus poſt ordinationem contrahere
natrimonium. Hoc enim fatentur non tantum ſcriptores univer-
im omnes catholici Eccleſiæ Occidentalis, ſed etiam Græcæ ac
Orientalis. Exſtatque in hanc rem Canon Apoſtolicus 25. qui ait:
Ex his, qui cœlibes in Clerum pervenerunt, jubemus, ut lectores tantum &
antores, ſi velint, nuptias contrahant. 43. Sacerdotum cœlibatus.

Ipſi etiam Trullani Patres, licet conceſſerint Presbyteris, & Diaconis uſum uxorum, quas ante ordinationem duxerant, prohibuerunt tamen, ne ullus illorum poſt ſacram ordinationem matrimonium contrahat; duratque hæc Græcorum diſciplina in hodiernum usque diem.

Probat hoc ipſum illa etiam Hiſtoria, quam Hæretici toties nobis obtrudunt, de interceſſione Paphnutii, in Concilio Nicæno facta. Nam ſi narratio illa Socratis atque Sozomeni ſubſiſtat, Paphnutius expreſſe voluit prohibitum, ne ullus ex Clericis Majoribus poſt ordinationem nuptias celebret: ipſique in hoc totus Patrum Senatus aſſenſum præſtitit.

Innumera Conciliorum, Patrumque, tam Græcorum quam Latinorum, teſtimonia luculenta in rem hanc conferri poſſent, ſi opus foret. Nullus ſcriptor orthodoxus, imo ne quidem ex Græcis, Schismate abſtractis, ullus facile inveniri poterit, qui afferat, licuiſſe unquam Sacerdotibus contrahere matrimonium, poſtquam per ordinationem ad Epiſcopatum, aut Presbyteratum, fuerant promoti. Nullumque in tota retro antiquitate exemplum exſtat, hoc rite eſſe factum.

Certe omnia argumenta, quæ Hæretici contra cœlibatum Sacerdotum coacervare ſolent, plus non probant, quam aut aliquos Eccleſiaſticos ante Ordines ſacros ſuſceptos habuiſſe uxorem; aut Græco ritu poſt ordinationem uſos eſſe matrimonio, ante ſacros Ordines contracto. Nunquam autem probant, aliquem Epiſcopum, aut Sacerdotem, licite contraxiſſe matrimonium.

Videant proin Proteſtantes, quid de eorum Protoplaſtis, Luthero, Zwinglio, Calvino, Oecolampadio, Bucero, Vermilio, Vireto, Pellicano, Ochino, Carlſtadio, Menzero, Marlorato, Bugenhagio, aliisque apoſtatis, ſit ſentiendum: qui novo & inaudito in orbe Chriſtiana exemplo poſt ſuſceptum in Eccleſia catholica ſacerdotium, ſacratosque ordines, ad ſacrilegas nuptias, tanquam famelici corvi ad eſcas, male olentes, convolarunt.

44. Matrimonium invalidum. Certum eſt tertio, non tantum illicitum eſſe matrimonium Clericorum, qui majoribus Ordinibus ſunt inſigniti, ſed etiam *invalidum*, ſaltem in Eccleſia Latina Aperte enim ſic deciſum habemus *c. de Diacono* 1. *qui Cleric. vel vov.* & a Tridentino Concilio *ſeſſ.* 24. *can.* 9. ubi anathema dicitur aſſerenti, Clericos in Majoribus conſtitutos, Presbyteros nempe, Diaconos & Sub-Diaconos poſſe matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe.

Dixi autem, *ſaltem in Eccleſia Latina.* Nam de Græca id quidam in dubium volebant trahere. Sed certum eſſe videtur, in illa etiam matrimonium, a Clericis Majoribus poſt ordinationem contractum eſſe irritum; ut docet Palud. *in* 4. *diſt.* 3. *q.* 1. *art.* 1. Archid. Gemin. Turrecrem. *in c. Diaconi diſt.* 28. Silveſt. *pract. quæſt. V. matrim. q.* 8. Sanch. *lib. de matrim. diſt.* 28. *in* 4. Filiuc Pignatelli. Schmalzg. &c.

Ratio eſt, quia quoad matrimonium, poſt odinationem contractum, nullum in utraque Eccleſia invenitur diſcrimen. Neque enim vel Trullana Synodus quoad matrimonium, poſt ordinationem contractum, diverſum quid ab Eccleſia Romana ſtatuit. Fuitque antiquiſſima & univerſalis Eccleſiæ regula, etiam ante exortum ſchisma *SS.* PP. Teſtimoniis roborata, Sacerdotum matrimonia eſſe irrita.

Unde Innocentius II. *cap. ut lex cauſa* 27. *q.* 1. dicit, Epiſcopos, Presbyteros Diaconos & Sub-Diaconos, Regulares &c. qui uxores ſibi copulare præſumpſerint, eſſe ſeparandos: *hujusmodi namque copulationem, quam contra Eccleſiaſticam regulam conſtat eſſe contractam, matrimonium non eſſe cenſemus.*

Deinde Græci etiam, tanquam ſubditi Apoſtolicæ Sedis, tenentur legibus univerſalibus Eccleſiæ. Cum igitur tum ſacris Canonibus, tum Oecumenici Concilii Tridentini oraculo generaliter declaratum ſit, ejusmodi matrimonia eſſe invalida, atque contrarium aſſerenti, dicat anathema, de omnium ſacerdotum matrimoniis id opertet intelligi.

Neque obſtat *cap. aliter diſt.* 31. ubi dicitur, Clericos in Eccleſia Orientali matrimonio copulari. Nam præterquam, quod Gratianus hoc capitulum tribuat Stephano Papæ (non determinando, quis aut quotus ille fuerit) in Synodo Lateranenſi ita loquenti, ibidem autem non inveniatur; dici congruenter ad alios Canones poteſt, capituli illius ſenſum non eſſe, quod Orientales Clerici poſt Ordines ſacros ſuſceptos copulentur contrahendo matrimonium, ſed quod copulam conjugalem exerceant, utendo matrimonio, jam ante ordinationem contracto.

Certum

Certum eſt quarto, nunquam (ne quidem in Eccleſia Orientali) licitum fuiſſe Epiſcopis uti matrimonio, etiam ante conſecrationem Epiſcopalem contracto. Nam Concilium Trullanum (quod omnium maxime a diſciplina Eccleſiæ Romanæ recedit) licet Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis dederit facultatem utendi matrimonio, ante Ordines ſacros contracto, expreſſe tamen excepit Epiſcopos, quibus ab uxoribus ſe continere ſevere præcepit: ut videre eſt *can.* 48. ubi præcipitur, ut Epiſcopus ne quidem cohabitet uxori.

Certum videtur quinto, ante ſynodum Trullanam neque Presbyteris Orientalibus conceſſum fuiſſe uti matrimonio, etiam ante ordinationem contracto. Hæc aſſertio eſt quidem non tantum contra Hæreticos, ſed etiam contra Natalem Alexandrum; contra quos tamen ſatis demonſtratam putamus *quæſt.* 3. 45. Nec uti licuit ante contracto.

Unum hic addo vel alterum veritatis hujus argumentum. Innocentius I. ſummus Pontifex, ſummusque in terris Eccleſiæ Legislator, qui tribus ferme ſæculis ſynodo Trullana fuit antiquior *epiſt.* 2. *ad Victricium Rotbomagenſem Epiſcopum cap* 9. ſic ſcribit (ut habetur *cap.* 4. *diſt.* 31.) *tenere debet omnino Eccleſia, ut Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus ſuis non miſceantur.* Additque plures præcepti hujus rationes. Idem ſcribit ad *Exuperium cap.* 1.

Pariter S. Leo M. ultra duo ſæcula antiquior Trullano ſynedrio, *epiſt.* 90. *cap.* 3. ſcribens Ruſtico Narbonenſi Epiſcopo, ait: *Lex continentiæ eadem eſt Altaris miniſtris, quæ Epiſcopis atque Presbyteris, qui cum eſſent laici, ſive lectores, licite uxores ducere & filios procreare potuerunt, ſed cum ad prædictos, pervenerunt gradus, cœpit eis non licere, quod licuit. Unde, ut ſpirituale fiat conjugium, oportet eos nec uxores dimittere, & quaſi non habeant, ſic habere; quo & ſalva ſit charitas, & ceſſent opera nuptiarum.* Ex quibus ſane ſummi Legislatoris declarationibus patet, ante Trullanum conventum (qui circa finem ſeptimi ſæculi Conſtantinopoli eſt habitus) ſacerdotibus, non licuiſſe uti matrimonio, ante ordinationem contracto. Nam ſummi Pontificis, Eccleſiæ totius Capitis, & Chriſti Vicarii præceptis etiam orientales tenebantur.

Taceo, ipſam etiam Generalem Nicænam ſynodum (utique in Oriente celebratam) vetuiſſe, ne Presbytero, Diacono, &c. uxor cohabitet, ut ſupra oſtenſum. Quem etiam in ſenſum S. Epiphanius, S. Chryſoſtomus, S. Gregorius Nyſſenus, aliique Eccleſiæ orientalis Patres loquuntur, ut pariter ſupra, indicatum.

Dixi autem, ante *Synodum Trullanam.* Poſt illam enim alia in Oriente, quam dixi, cœpit diſciplina, dum Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi utebantur matrimonio, ante ordinationem contracto;

ſto: non quod ipſis hoc ſtatim licitum fuerit (nam conciliabulum Trullanum, quod a Sergio, illius temporis Pontifice, eſt reprobatum, hoc licitum eis facere non poterat: ut Hubertus Cardinalis in ſua cum Niceta diſputatione Græcis exprobrat, hoc licitum facere non potuerat) ſed quod ab eo tempore abuſus ille irrepſerit, quem tandem, cum extirpare non poſſet, Eccleſia tolerandum cenſuit, hodieque, etiam in unitis cum Romana Eccleſia, tolerat. *c. cum olim 6. de Cleric. conjug.*

Certum eſt denique ſexto, non tantum præceptum eſſe jure Eccleſiaſtico Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis perpetuam continentiam, ſed ejusdem etiam votum ſolenne Ordinibus eorum ſacris annexum eſſe: ut clare deciſum habemus a Bonifacio VIII. *c. unde voto in* 6. ubi ait, hoc votum per ſuſceptionem ſacri Ordiuis *ſolennizari.*

46. Votum. Diſceptari tamen ſolet, an obligatio continentiæ immediate deſcendat ex voto, & tantum mediate ex Præcepto, quatenus Eccleſia ordinandis præcipit votum, quo dein ſolo immediate obligeutur continere?

Doctoribus in diverſas opiniones abeuntibus, cenſeo tam ex præcepto, quam ex voto illam obligationem immediate deſcendere, nam Eccleſia non tantum præcipit ordinandis votum, ſed etiam immediate continentiam, ut ex ſupra adductis præceptis patet. Votum vero & ipſum, expreſſe vel tacite emiſſum, immediate obligat.

Quo ſane fit, ut, licet quis in ſuſceptinoe ſacrorum ordinum abſolute nollet votum continentiæ emittere, ſervare tamen eandem deberet ex præcepto Eccleſiæ; hoc ipſo, quod voluntarie ac libere ſuſcipiat ſacros Ordines. Aliud enim eſſet, ſi infans ordinaretur, aut ſimpliciter invitus.

ARTICULUS II.

Quænam in hac re videantur controverſa?

47. Controverſum videtur primo, an Diaconis poſt ordinationem unquam licitum fuerit inire matrimonium. Dubium movere cuipiam poſſet *cap. Diaconi.* 8. *diſt.* 28. deſumptum ex ex Concilii Ancy-

ncyrani *can.* 10. ibi: Diaconi *quicunque, cum ordinantur, ſi in ipſa ordinatione proteſtati ſunt, dicentes, velle ſe habere uxores, nec poſſe ſe contine-, hi ſi poſtea ad nuptias venerint, maneant in miniſterio, propterea, quod s Epiſcopus licentiam dederit. Quicunque ſane tacuerunt, & ſuſceperunt anus impoſitionem, profeſſi continentiam, ſi poſtea ad nuptias venerint, a iniſterio ceſſare debebunt.* Ex quo canone P. Schmalzgrueber *in tit. de leric. conjug. n.* 19. putat, non obſcure colligi, Diaconis quibusdam locis permiſſum fuiſſe uxores ducere.

At hoc non obſtante certum videtur, id nunquam Diaconis oſt ordinationem licuiſſe, ſaltem absque diſpenſatione. Evincunt oc teſtimonia & argumenta ſupra producta: quorum pleraque non ntum de Sacerdotibus, ſed etiam de Diaconis loquuntur; ut patet x iis, quæ ex Innocentio I. Leone I. aliisque adduximus. Imo ſa etiam Trullana ſynodus *can.* 6. Diacanonis quoque ſevere prouit poſt ordinationem contrahere matrimonium. 48. Diaconis nunquam licuit.

Sed neque Doctrinæ huic obſtat cap. *Diaconi* paulo ante citam. imo ex illo magis confirmatur, Nam ſi tales in ordinatione roteſtantes p...unt poſtea uxorem ducere, tunc ideo, quia, ut it capitulum, Epiſcopus cum illis diſpenſavit: *Propterea, quod his Epiſcopus licentiam dederit.* Ergo manifeſte colligitur, fuiſſe ipſis proibitum, uxorem poſtea ducere; alias non fuiſſet opus diſpenſaone, aut licentia Epiſcopi.

Cæterum Jacobus Pignatelli *tom.* 8. *conſult.* 81. longe alium ſenm canonis illius eſſe aſſerit, cum gloſſa *in cit. c.* ſic habet: *Statum fuit in ſynodo Ancyrana, quod ſi aliqui in Diaconos ordinentur, & icant, ſe nolle, aut non poſſe continere, & Epiſcopus nihilominus ordinat eos, poſtea contraxerint, ab uxore ſeparabuntur, ſed in miniſterio remanebunt, uod Epiſcopus eis licentiam dederit* (non quidem contrahendi matrimoium, ſed eo irrito declarato, remanendi in miniſterio) *ſi vero in rdinatione ſua tacuerint, videntur continentiam profiteri, & ideo, ſi poſtea ntraxerint, officio & beneficio privabuntur.* Hæc gloſſa.

Accedit, quod Martinus Bracarenſis in ſua collectione canoum *c.* 39. longe aliter canonem illum legat: nempe ut exſtat *c. Diaconus diſt.* 27. *Diaconus, qui eligitur, ſi conteſtatus fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit, non poſſe in caſtitate permanere, hic non ordinetur. Quod ſi in ordinatione tacuerit, & ordinatus fuerit, & poſtea matrimonium deſideraverit, alienus ſit a miniſterio, & vacet a Clero.* Quocunque ergo enſu dictus canon intelligatur, nunquam ex eo probatur, licitum uiſſe (ſaltem absque diſpenſatione) Diaconis matrimonium, ſed mnino oppoſitum.

Plus

49. Neque uti ante contracto. Plus dico. Certum videtur, quod in Eccleſia Latina Diaconis nunquam licuerit uti matrimonio, etiam ante ordinationem contracto, & in Eccleſia orientali nunquam ante ſynodum Trullanam. Nam hoc pariter evincunt citata Patrum & Conciliorum teſtimonia.

Sic S. Epiphanius *hæreſ.* 59. ait, Eccleſiam non ſuſcipere Diaconum, adhuc liberos gignentem. Objectionem deinde ſolvit, quod in quibusdam locis adhuc liberos gignant; reſpondetque *hoc non eſſe juxta canonem:* contrarium fieri, *ubi ſinceri ſint canones Eccleſiaſtici.*

Siricius Papa in epiſt. ad Himerium Taraconenſum *cap.* 7. vehementer invehitur in Sacerdotes & Levitas, qui continentiam etiam ab uxoribus, non ſervant: vocatque crimen carnale eorum commercium. Additque: *Si Epiſcopus, Presbyter, aut Diaconus deinceps talis fuerit inventus, jam ſibi omnem indulgentiæ per nos aditum intelligat obſeratum: quia ferro neceſſe eſt exſcindantur vulnera, quæ fomentorum non ſenſerint medicinam.*

*. Innocentius I. *l. c. tenere,* inquit, *omnino debet Eccleſia, ut Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus ſuis non miſceantur.* Per Levitas autem utique intelliguntur etiam Diaconi. Similiter S. Leo I. *l. cit.* non tantum Epiſcopis & Presbyteris, ſed aliis etiam Altaris Miniſtris legem continentiæ impoſitam eſſe denuntiavit, vi cujus ipſis ne: matrimonium contrahere, nec antea contracto uti amplius liceat. Idemque repetit in epiſtola ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalonica *cap.* 4.

S. Hieronymus libro contra Vigilantium circa initium, *quid facient,* inquit, *Orientis Eccleſiæ, quid Ægypti, & Sedis Apoſtolicæ, quæ aut Virgines Clericos accipiunt, aut continentes, aut ſi uxores habeant, mariti eſſe deſiſtunt?*

Conſentiunt antiquiſſima concilia: ut Elibertinum, quod *can.* 33. præcipit etiam Diaconis abſtinere a conjugibus, & non generare filios. Idem præcipit apertiſſimis verbis Concilium Carthaginenſe II. *can.* 2. ad Apoſtolorum traditionem ſe referens. Idemque jam in Concilio Nicæno ſtatutum in Aſia diximus, quod *can.* 3 vetat cohabitare cum muliere, præterquam cum matre, ſorore amita. Eccleſiæ Africanæ diſciplina conſtat ex Concilio Carthaginenſi V. anno 398. celebrato. Quod *can.* 5. ita decernit: *Placuit Epiſcopos, Presbyteros & Diaconos, ſecundum priora ſtatuta, etiam ab uxoribus continere. Quod niſi feceriet, ab Eccleſiaſtico removeantur officio.* Ubi, ut DD. advertunt, ſub nomine Diaconorum etiam comprehenduntur

tur

tur Subdiaconi; eo quòd olim, cum pauciores eſſent fideles, Diaconi etiam Subdiaconorum fungerentur officio.

Major adhuc controverſia eſt de cælibatu & continentia Subdiaconorum. Quidam enim exiſtimant, ante Gregorij M. tempora Subdiaconos non fuiſſe obligatos ad continentiam, imo poſt ordinationem etiam potuiſſe uxores ducere. Argumenta ipſorum ſunt; 50. Subdiaconi.

1. Quia in primitiva Ecclefia Subdiaconatus non erat ordo *ſacer*; imo neque ante Gregorium M. hoc eſt, ante finem ſexti ſæculi. Ut teſtatur Innocentius III. *cap. 7. de ſerv. non ord. & c. 9. de ætat. & qualit.* Ergo neque obligatio caſtitatis fuit eidem annexa: ſicut non eſt annexa minoribus Ordinibus: quia non ſunt Ordines ſacri.

2. Quia Gregorius M. *cap. ante triennium diſt. 31.* abrogavit decretum Pelagii Papæ, ſui anteceſſoris: quo prohibuerat Subdiaconis Siciliæ, ne uterentur matrimonio, ante ordinationem contracto.

3. Quia Siricius Papa *epiſt. 1. c. 9. ad Hymerium Tarraconenſem* concedit Subdiacono uxorem, quæ fuerit virgo. *c. 3. diſt. 77.*

4. Quia Alexander III. in Concilio Lateranenſi tolerandum cenſuit, ut quidam Subdiaconi nuptias celebrarent.

5. Quia multis locis Subdiaconi utebantur matrimonio.

6. Plura concilia Presbyteris & Diaconis præcipiunt continentiam, non autem Subdiaconis.

Verum licet non adeo manifeſtum ſit, quæ fuerit Eccleſiæ circa Subdiaconorum continentiam temporibus antiquis diſciplina, probabile tamen admodum eſt, in tota ferme Eccleſia etiam Subdiaconos ſemper adſtrictos fuiſſe ad continentiam, ſicut Diaconos. Et certum eſt, illam ante Gregorii M. tempora fuiſſe præceptam. Propoſitio iſta eſt contra Natalem. 51. Continentes.

Sed non deſunt, ad illam ſtabiliendam valida argumenta, ac Patrum Conciliorumque veterum teſtimonia.

Certe S. Leo M. ſæculo uno ac dimidio antiquior eſt S. Gregorio M. is autem *epiſt. 82. c. 4.* ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem in Oriente Epiſcopum ſcripſit: *Ad exhibendam perfectæ continentiæ puritatem, ne Subdiaconis quidem connubium carnale conceditur: ut, & qui habent, ſint tanquam non habentes, & qui non habent, permaneant ſingulares.*

Adhuc multo antiquior eſt S. Innocentius I. qui ad Victricium *c. 9.* ſcripſit: *Tenere debet omnino Eccleſia, ut Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus ſuis non miſceantur.* Per Levitas autem palam eſt Diaconos & Subdiaconos intelligi. Dicit quidem Alexander Natalis, *nugato-*

rium eſſe, nomine *Levitarum* etiam Subdiaconos intelligere; ſed hoc ideo tantum videtur dicere, quia contrarium nec probat, nec probare poteſt.

Et ante utrumque hunc S. Pontificem Concilium Elibertinum *can.* 33. præcepit etiam Subdiaconis continentiam; *Placuit,* inquit, *in totum probibere Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis & Subdiaconis, abſtinere ſe a conjugibus, & non generare filios.* Quod idem Concilium Turonenſe I. *can.* 1. & 2. Sacerdotibus & Levitis prohibet: addens, id ſe ſancire ſecundum conſtitutiones Patrum.

Idem ſtatuit Concilium Aurelianenſe III. *can.* 2. *Ut nullus Clericorum, a Subdiacono & ſupra, qui uxores in propoſito ſuo accipere inbibentur, propriæ, ſi forte jam babeat, miſceatur nxori.*

Similiter Concilium Toletanum I. *cap.* 1. & Toletanum IV. Subdiaconis uſum uxorum prohibent. Citatur etiam Concilium Romanum II. ſub Sylveſtro I. quod *can.* 8. etiam Subdiaconis prohibet, ne uxores dicere ullo modo audeant. Sed quia hoc Concilium videtur ex mercibus Iſidori Mercatoris profluxiſſe, illo nobis nequaquam eſt opus, cum aliunde ſufficientia nobis præſto ſint teſtimonia, certa & indubitata.

Ejusmodi teſtimonium habetur etiam ex Concilio Carthaginenſi II. duobus integris ſæculis antiquiore Gregorio M. hoc *can.* 2. Sacerdotibus & Levitis, qui ſacramentis Divinis inſerviunt, perfectam continentiam præcipit.

Idoneus etiam & ſat vetuſtus teſtis eſt S. Epiphanius, ex illuſtriſſimis Eccleſiæ orientalis Patribus; qui *hæreſ.* 49. ait, quod in quibusdam locis adhuc Presbyteri, Diaconi, & Hypodiaconi (ſeu Subdiaconi) adhuc liberos gignant, eſſe contra canonem. Ubi ſinceri ſint canones Eccleſiaſtici, etiam Hypodiaconos eſſe continentes, & ab uxoribus abſtinere.

Fortaſſis S. Pater in mente habuit canones Apoſtolorum, certe antiquiſſimos in Eccleſia; nam canon 27. lectoribus tantum & cantoribus permittit uxores.

Gregorio M. pariter antiquior eſt Juſtinianus Imperator, qui conformiter ad Eccleſiaſticos canones, imperiali etiam edicto. *Novell.* 6. *cap.* 5. vetuit, ne Presbyter, Diaconus, aut *Subdiaconus* uxorem ducat.

Neque videntur vim magnam habere ea, quæ pro ratione dubitandi ſunt allata. Nam reſp.

Ad 1.

Ad 1. Licet in primitiva Eccleſia Subdiaconatus non fuerit computatus inter ſacros Ordinem, continentiæ tamen obligationem annexam habuit; ut patet ex teſtimoniis allatis. Eſt enim penes Eccleſiam ſtatuere, quinam Ordines pro ſacris haberi debeant, & quibus continentiæ obligatio annexa eſſe debeat: ſicut eſt penes Eccleſiam decernere, quænam vota ſolennia, aut non ſolennia eſſe debeant. Cæterum Urbanus II. manifeſte ſupponit, ſuo tempore fuiſſe Ordinem ſacrum Subdiaconatum. Nam *c.* 11. *diſt.* 32. ait: *Erubeſcant impii, & aperte intelligant, judicio Spiritus S. eos, qui in ſacris Ordinibus, Presbyteratu, Diaconatu, Subdiaconatu ſunt poſiti, niſi mulieres abjecerint, & caſte vixerint, excludendos ob omni eorundem graduum dignitate.* 52. Solvuntur objectiones.

Ad 2. Ex cap. *ante triennium* non probatur, Subdiaconos poſt ordinationem potuiſſe contrahere matrimonium; nam de hoc nec vocula exſtat in toto capitulo. Quare perperam P. Schmalzgrueber in *tit. de Cleric. conjug.* ex eo colligit, quibusdam in locis Subdiaconis permiſſum fuiſſe uxores ducere.

Sed id ſolum probatur, in Sicilia (de hac enim ſola loquitur) Subdiaconos uſos fuiſſe matrimonio, jam ante ordinationem contracto. Hunc uſum vel abuſum Pelagius Papa triennio ante ſuſtulerat, voluitque, ut Subdiaconi in Sicilia, more Eccleſiæ Romanæ, a conjugibus abſtinerent. At Gregorius M. ſucceſſor decretum Pelagii mitigavit, ſanxitque, ut Subdiaconis Siciliæ uxores, quas ante ordinationem duxerant, relinquerentur: Epiſcopi vero deinceps nullum Subdiaconum facere præſumant, niſi qui ſe victurum caſte promiſerit. Additque: *Eos autem, qui poſt probibitionem factam ſe a ſuis uxoribus continere noluerint, ad ſacrum Ordinem nolumus promoveri, Quia nullus debet ad Altaris miniſterium accedere, niſi cujus caſtitas ante ſuſceptum miniſterium fuerit approbata.*

Quod autem in Sicilia conſuetudo illa antea viguerit, non ſequitur, quod in aliis etiam provinciis (præſertim a Sicilia remotioribus) viguerit: alias Pelagius pro illis etiam illam prohibuiſſet, & Gregorius pro illis etiam illam mitigaſſet, ſicut pro Siculis; cum fuiſſet eadem ratio. Imo citatum capitulum aperte dicit, in Romana Eccleſia contrariam fuiſſe conſuetudinem Subdiaonorum, abſtinendi nempe ab uxoribus, etiam antea ductis.

Fortaſſis tamen illa conſuetudo etiam in vicina Siciliæ Calabria invaluerat. Quia idem Gregorius M. *lib.* 3. *epiſt.* 5. Bonifacio Epiſcopo Rhegienſi ſcripſit: *Subdiaconis tuis hoc, quod de Siculis ſtatuimus, decernimus obſervari. cap.* 10. *diſt* 32. Ad alias autem provincias ejus-

modi reſcripta data eſſe non conſtat. Quod argumento eſt, illis non fuiſſe opus: cum more Eccleſiæ Romanæ Subdiaconi continentiam ſervarent. Et ſi alicubi non ſervarunt aliqui, illicite id factum cenſeri oportet.

Ad 3. Falſum eſt, quod Siricius Papa Subdiaconis conceſſerit uxorem, quæ fuerit virgo. Nam *loc. cit.* tantum vult indicare, bigamum non poſſe ordinari Subdiaconum. Hinc ait, ad Subdiaconatum promoveri poſſe, qui cum una tantum, eaque virgine fuerit copulatus (ſicut hodiedum poteſt, ſi uxor fuerit mortua, aut conſenſum dederit) nullatenus tamen dicit, quod poſt ordinationem uti matrimonio poſſit.

Ad 4. Alexander III. ut habetur in collectione Concillii Later. III. *part.* 18 *cap.* 4. 13. & 14. tolerandum duxit, quod quidam Subdiaconi uxorem ducerent. Rationem addit *cap.* 4. *ne pro una pluribus abutantur, diſſimulare poteris cum ſuis mulieribus manere: quia tolerandum eſt malum, ut pejora vitentur.* Ecce! *malum* vocat conſortium Subdiaconi cum uxore. Quod tamen in Diœceſi Salernitana diſſimulandum cenſuit, ad cavenda majora mala. Etiam lupanaria alicubi tolerantur.

Cæterum idem Papa Alexander *cit. cap.* 13. aperte dicit, matrimonium Subdiaconorum eſſe contra ſacros canones, diſſimulari tamen poſſe ab Epiſcopo Oxonienſi, *pro graviori lapſu vitando: ita tamen, quod ad Altaris miniſterium non accedant, nec Eccleſiaſtica Beneficia percipiant. - - - aut Eccleſias aut uxores prorſus dimittere cogendi ſunt.*

Et *cap.* 2. idem Pontifex, Cantuarienſi Epiſcopo ſcribens, *Sed ſi forte*, inquit, *in Subdiaconatu, & aliis ſuperioribus Ordinibus uxores accepiſſe noſcuntur, eorum uxores dimittere, & pœnitentiam agere de commiſſo authoritate noſtra per ſuſpenſionis & excommunicationis ſententiam, appellatione poſtpoſita, compellatis.*

Quando autem idem Alexander *cap.* 14. de cujusdam Subdiaconi ordine dicit, quod matrimonium ejus non impediat, videtur loqui de ordine invalide ſuſcepto: cum addat, cum hominem nimis enormiter & inordinate ſe ingeſſiſſe, nullamque ei dignitatem vel honorem ab ordine illo eſſe allatum. Vel, ſi ordo valuit, Pontifex cum eo diſpenſavit in matrimonio contrahendo.

Ad 5. Aliud eſt, quid fiat & factum ſit; aliud, quid fieri debeat. Etiam a laicis ſextum præceptum frequenter violatur. Tamen eſt præceptum. Ex eo igitur, quod Subdiaconi (imo etiam Diaconi & Presbyteri) ſæpius, aut matrimonium contrahere attentarint, aut antea contracto uti perrexerint, aut concubienas ha-

bue-

buerint, nequaquam ſequitur, hæc ipſis fuiſſe licita ; proteſtante ſemper canonibus, edictisque vetante Eccleſia. Quæ contra hæc acta ſunt, humani generis hoſti, carnis miſeriis, & corruptæ naturæ vitio ſunt adſcribenda. Videlicet, ut ille ait, Iliacos intra muros peccatur, & extra. In ipſa etiam Domini ſacraria quandoque irrumpit contagium. Habemus enim theſaurum in vaſis fictilibus : quæ facile franguntur, niſi timor Domini cautos efficiat, & tutos præſtet a lapſu.

A 6. Licet aliqua Concilia tantum Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos exprimant: tamen ſub nomine Diaconorum etiam Subdiaconos comprehenderunt ; quia olim, dum pauciores adhuc eſſent fideles, eorum etiam officium peragebant: ſicut hodiedum etiam ſacerdotes ſæpe Diaconorum & Subdiaconorum funguntur officio. Licet igitur aliqua Concilia non expreſſerint nominatim Subdiaconos: quia tamen alia plura eos expreſſerunt, illis etiam continentiam præceptam eſſe intelligimus. Cæterum aliqua Concilia tantum Epiſcopos expreſſerunt : an propterea tantum illis continentiæ legem impoſitam eſſe dicemus?

QUESTIO V.

An conveniens fuerit, Clericis Majoribus cœlibatum & continentiam ab Eccleſia præcipi?

Negant Heterodoxi, affirmant Orthodoxi, cum SS. Patribus & Eccleſiæ Conciliis. Convenientiam hanc nervoſe ſimul breviterque ob oculos ponit S. Innocentius I. in epiſt. ad Victricium Rothomagenſem Epiſcopum *cap.* 9. his verbis : „ tenere debet „ omnino Eccleſia, ut Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus ſuis non „ miſceantur ; quia miniſterii quotidiani neceſſitatibus occupantur. „ Scriptum eſt enim : ſancti eſtote, quia ego ſanctus ſum Dominus „ Deus veſter Nam ſi priſcis temporibus anno vicis ſuæ Sacerdotes de templo non diſcedebant (ſicut de Zacharia legimus) nec „ domum ſuam omnino tangebant, quibus utique propter ſobolis „ ſucceſſionem uxoris uſus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & „ præterquam ex ſemine Aaron, ad ſacerdotium nullus accedere „ præcipiebatur: quanto magis hi Sacerdotes vel Levitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſervare debent ; quibus vel ſacerdotium vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt, nec præterit dies, qua „ vel

53. Ex S. Innocentio.

„ vel a Sacrificiis Divinis, vel a baptiſmatis officio vacent. Et ſi
„ Paulus ad Corinthios ſcribit, dicens: Abſtinete vos ad tempus,
„ ut vacetis orationi, & hoc utique laicis præcepit; multo magis
„ Sacerdotes, quibus orandi & ſacrificandi juge ſacrificium eſt, ſem-
„ per debebunt ab hujusmodi conſortio abſtinere.

54. Ex aliis Patribus. Quam rationem etiam affert S. Hieronymus *lib.* 1. contra Jovinianum. *Si laicus*, inquit, *& quicunque fidelis orare non poteſt, niſi careat officio conjugali, ſacerdoti, cui ſemper pro populo offerenda ſunt ſacrificia, ſemper orandum eſt. Si ſemper orandum: ergo ſemper matrimonio carendum. c.* 7. *diſt.* 31.

Et S. Epiphanius *hæreſ.* 59. *Presbyter & Diaconus & Epiſcopus Deo penitus vacent. Nam ſi illis etiam, qui de populo ſunt, id ipſum Apoſtolus præcipit, ut, inquit, ad tempus vacent orationi, quanto id magis Sacerdoti præſcribit? nimirum nullis ut impedimentis avocetur.*

Idem facunde inculcat Siricius Papa *epiſt.* 4. ad Africanos Epiſcopos: *Quod dignum*, ait, *& pudicum, & honeſtum eſt, ſuademus, ut Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus ſuis non coëant, quia in miniſterio Divino quotidianis neceſſitatibus occupantur. --- Si ergo laicis abſtinentia imperatur, ut poſſint deprecantes videri; quanto magis Sacerdos utique omni momento paratus eſſe debet, munditiæ puritate ſecurus?*

55. Ex ratione. Et profecto certum omnino eſt, Eccleſiaſticorum munera propria eſſe, ſacrificare, orare, exhortari, ad concionem dicere, ſacramenta miniſtrare, ægrotos inviſere, curam pauperum gerere &c. Quantum autem hæc ſancta officia impedirentur per commercia conjugalia, per curas privatas & domeſticas, impendendas uxori, liberis, œconomiæ, nemo eſt, qui non videat. Sic enim cura paſtoralis & affectus, quo oves Chriſti oporteret aſſidue proſequi, in uxore & liberis ferme totus abſumeretur.

Et unde alenda tanta familia? unde petenda dos, ſæpe multiplex, pro filiabus? nunc, dum ſoli ſunt, conqueruntur non raro Clerici, ſe non habere ſuſtentationem congruam. Quid futurum credamus, ſi præter uxorem, ejusque famulas, numeroſa ſoboles nutrienda, veſtienda, dotanda foret? num mendicarent ſacerdotum liberi? an res Eccleſiæ, patrimonium Chriſti invadendum, atque in eos evacuandum? num proviſum, num conſultum foret piis fundationibus, Beneficiis, Eccleſiis? certe aut mendicos, aut avaros, aut diribitores ac depeculatores ſacri ærarii, aut turpi quæſtu nundinatores, aut ſimoniacos rerum Eccleſiaſticarum propolas fieri oporteret, ut tot famelicos ventres implerent, & patrimonium illis relinquerent.

Qua-

Quantum autem hoc pacto ſacerdotii dignitas; æſtimatio, ſanctitas evileſceret! quantus in publicum contemptus! certe ſic vix amplius electus ſacerdotum Ordo ſecerneretur a laicis: & eſſet, *ſicut populus, ſic & ſacerdos.* Contingeretque, quod Nauclerus aliique referunt. Nam cum tempore Gregorii VII. ſacerdotes in Germania cœpiſſent nuptias celebrare, tantus eorum contemptus inolevit, ut, iis ſpretis, paſſim laici ſacramenta adminiſtrarent.

Et quomodo cum Apoſtolo virginitatem commendarent tauri pingues (ut eos appellat S. Petrus Damiani opuſculo 18. cap. 3.) circumcincti vitulis multis? quomodo per orationem elavarent ad cœlum mentem tranquillam, puram, collectam, quæ in tot maritales curas, affectusque eſſet diſtracta? quomodo ſacerdos Dei altiſſimi ex fumante conjugali thoro, ab uxoriis amplexibus, provolaret ad ſacroſanctum Altare, ad diviniſſimum ſacrificium, ad immolandum agnum immaculatum æterno Patri? profecto hæc aliaque adeo indigna viſa ſunt ſanctæ Dei in terris Eccleſiæ, ut eam labem omni ope a ſacris myſtis averteret. Aut, an forte minor puritas requiritur in Sacerdotibus veri ac vivi Dei, quam in gentilibus falſorum deorum ſacrificulis, aut Romanis olim Veſtalibus, quibus continentia ſevere præcepta fuerat?

Sit honorabile conjugium, & thorus immaculatus: at laicis, non Sacerdotibus. Quod illis honeſtas, quod ſacramentum, quod religio, his eſt ſacrilegium. Alia hunc ſtatum decent, alia alium.

Honorabile eſt connubium; at tempore vicis ſuæ, quo miniſtrare debebant ſacris ſacerdotes veteris teſtamenti, longe abeſſe debebant ab uxoribus ſuis. Honorabile eſt connubium: at Urias Hethæus, quamvis eſſet laicus, indecorum ſibi duxit, ingredi in domum ſuam; & carnali voluptati operam dare, quando arca Dei, & Iſrael, & Juda habitabant in papilionibus. Et ſi bellis præfecti jure prohibent militibus ſuis matrimonium, ne uxorum liberorumque cura impediantur a profanæ militiæ officiis: ut etiam ab antiquis Romanis factum legimus; apud quos ſevere fuerat vetitum, ne qua fæmina caſtra ingrederetur. Cur Eccleſia ſancta Dei non jure prohibeat iis, qui ſacræ militiæ ſe ſponte addixerunt, ut a nuptiarum impedimentis liberi, ſe totis integriſque ad Divina ſervitia poſſint incumbere?

Memorabilis eſt in hanc rem reprehenſio S. Joannis Chryſoſtomi, qua Theodorum lapſum caſtigavit. *Legitima*, ſcribit ad illum, *& juſta res eſt conjugium: & ipſe confiteor; honorabile connubium, & cubile immaculatum: ſed tibi jam non eſt integrum connubii jura ſervare. Cœleſti*

enim

enim ſponſo ſemel junctum, illum relinquere, & uxoris laqueis implicari, adulterii crimen eſt incurrere: quamvis millies hoc ipſum nuptias voces, ego tamen & adulterio illud tanto pejus affirmo, quanto major ac melior mortalibus Deus.

Reſpondetur Argumentis Heterodoxorum.

56. Nuptiæ non vetantur. Objiciunt primo cum Calvino, relictum a Deo matrimonium liberum. Imo ſecundum Apoſtolum 1. *Tim.* 4. hæreſeos notam eos præferre, qui prohibent nuptias. Atque hinc eundem Apoſtolum 1. *Tim.* 3. docuiſſe, unius uxoris virum eligendum eſſe Epiſcopum. Et Chriſtum ipſum *Matth.* 9. vetaſſe: ne homo ſeparet, quod Deus conjunxit.

At argumentam hoc nos non premit; nemini enim Eccleſia prohibet matrimonium, cum nemini præcipiat ſtatum Eccleſiaſticum, ſed cuivis relinquat liberrimum. Si tamen quis ultro eundem eligat, requiritur in illo continentia. Sicut Eccleſia nemini prohibet officium judicis forenſis aut lictoris; ſi tamen amplectatur quis ſtatum Eccleſiaſticum, debet ab illo abſtinere officio. Apoſtolus vero illos duntaxat inſectatur, qui nuptias abſolute ut malas prohibebant: quales erant Marcioniſtæ, Tatiani, ac poſtea Manichæi, & Euſtathiani. Illudque univerſim notandum venit, Patres etiam & Concilia ſæpius laudibus extuliſſe nuptias: non, quod alias omnibus congruere exiſtimarent; ſed ut hæreticos refellerent, qui illas tanquam ex ſe malas damnabant. Bonum eſt matrimonium, at ſpirituali homini, officiis ſpiritualibus identidem occupato non convenit: ſicut ei non conveniunt alia ſæcularia officia, licet de ſe ſint bona.

57. Objectiones ex S. Paulo. Quando vero dixit Apoſtolus, unius uxoris virum eſſe debere Epiſcopum, id vel intelligendum de *Eccleſia*, quam unum tantum tanquam ſponſam ſuam, oportet habere Epiſcopum. Vel, ut S. Chryſoſtomus, aliique Patres textum illum explicant, intelligendum id *negative*, ut ſenſus ſit, Epiſcopum non debere eſſe bigamum, ſeu non debere habere vel habuiſſe plures uxores. Adeoque non præcipit, ut Epiſcopus unam habeat uxorem, (cum multi ſanctiſſimi Epiſcopi nullam habuerint) ſed prohibet eligi illum, qui plures habet vel habuit: permittit tamen ordinari illum, qui unam tantum habuit, vel adhuc habet, a qua tamen poſt ordinationem abſtineat: ut docet exemplum eorum, qui oxorati ſunt facti Epiſcopi. Hinc Ambroſius *epiſt.* 82. notavit: ne quis filios creare Apo-

ſtolica

ſtolica invitetur authoritate, *habentem filios*, *dixit Apoſtolus*, *non fa-cientem.*

Atque ita permiſit, unius uxoris virum in Epiſcopum eligi, non vero bigamum. Interpretationi huic conſentiunt alii etiam Patres. Sic Hieronymus *epiſt.* 50. ſcribit: *Epiſcopi*, *Presbyteri*, *Diaconi*, *aut virgines eliguntur*, *aut vidui*, *aut certe poſt Sacerdotium in æternum pudici.*

Quando vero Chriſtus dixit: *Quod Deus conjunxit*, *homo non ſeparet*, id intelligendum eſt de vinculo matrimonii, quod eſt indiſſolubile, non vero de ſeparatione a thoro & habitatione.

Sed neque aliquid probat contra noſtram doctrinam, quod ex eodem Apoſtolo oggerunt; honorabile videlicet eſſe inter omnes conjugium. Nam hoc intelligendum eſt cum Theophylacto (*in hunc locum*) de omnibus legitime conjunctis. Alias enim etiam inter conſanguineos in primo & ſecundo gradu, item inter juvenes, abſque parentum conſenſu junctos, honorabile eſſet connubium: quod tamen adverſarii improbant.

Non raro etiam nobis objectant textum ejusdem Apoſtoli 1. *Corinth.* 7. *propter fornicationem autem unusquisque uxorem ſuam habeat.* At Paulus hic loquitur de converſis ad fidem, qui dum eſſent adhuc infideles, uxores duxerant. His enim reſpondet, retinendas eſſe uxores. Non autem loquitur de iis, qui ſunt cœlibes aut vidui: nam paulo poſt de iſtis dicit prorſus contrarium, *Dico autem non nuptis & viduis*, *bonum eſt eis*, *ſi ſic permanſerint.* Et: *Solutus es ab uxore*, *noli quærere uxorem.*

Cæterum melius utique eſt nubere, quam fornicari. Hinc ii, qui continentiam ſervare poſſe deſperant, ſtatum Eccleſiaſticum amplecti non debent. Si autem quis eundem elegerit, nec nubere debet, nec fornicari. Quod cum Divina gratia caveri poſſe utrumque, innumera oſtendunt exempla eorum, qui amicti ſtolis albis ſequuntur agnum immaculatum: redduntque, jubente Domino, Altiſſimo vota ſua: ne damnationem habeant illorum, qui primam fidem irritam fecerunt.

Deſinant proin heterodoxi abuti textu illo *Geneſ.* 1. *creſcite & multiplicamini.* Ex quo Melanchton infert, conjugium eſſe jure Divino præceptum: imo & naturali: quod ex appetitu carnali, & inclinatione propagandi ſpeciem putat colligi. 58. Ex Gen. 1.

Verum, ſi verba illa præceptum aliquod inſinuant, ad ea tempora referendum illud Patres aſſerunt, quibus terra erat inanis & vacua; ut in mundi exordio, & deleto propemodum per diluvium

humano genere, contigiſſe novimus. Hinc ſubdit ſacrum eloquium: *et replete terram.* Nunc autem terra plena eſt: imo abundat hominibus; ut infinita oſtendunt mendicorum examina.

Certe; ſi conjugium jure Divino aut naturali quocunque tempore omnibus eſſet præceptum, Chriſtus non dixiſſet *Sunt Eunuchi, qui ſe caſtraverunt propter regnum cœlorum.* Nec Apoſtolus: *De virginibus præceptum Domini non habeo, conſilium autem do.* Item: *Dico autem non nuptis & viduis: bonum eſt illis, ſi ſic permaneant.* Item: *Qui matrimonio jungit virginem ſuam, bene facit: & qui non jungit, melius facit.* Rurſus; ſi præceptum eſſet, ſervaſſent illud utique Chriſtus, ejusque Mater puriſſima, S. Joannes Baptiſta & Evangeliſta, cum innumeris aliis utriusque ſexus perſonis ſanctiſſimis; quas cœlibem ſemper vitam duxiſſe aperte conſtat. Putat quidem Præco quidam Tigurinus, Chriſtum ipſum fuiſſe uxoratum: verum ab hac temeraria & abſona opinione mens ſana plane abhorret.

Dixi autem: *Si verba illa* ſacræ paginæ *præceptum inſinuent.* Nam revera non continent præceptum proprie dictum; nam etiam ad aves & bruta animantia Deus verba illa direxit; quæ tamen præcepti ſunt incapacia. Significavit igitur Deus benedictionem & naturalem animalium inclinationem. Neque tamen propterea legem aliquam naturæ hic ſubeſſe ſuſpicemur. Nam ad multa inclinatur naturalis appetitus, quæ tamen lege naturæ non ſunt præcepta, ſed prohibita.

59. Ex difficultate.

At, inquiunt, propter illam naturæ inclinationem, continentia nimium eſt difficilis, quam ut lege humana poſſit præcipi. Et hinc teſte ipſo Domino, *non omnes capiunt verbum hoc.* Unde cœlibatus iſte Sacerdotum nutrit libidines, mundumque implet concubinis, & Eccleſiam ſcandalis.

Reſp. hoc argumentum probat, non omnes fieri debere Sacerdotes, ſed eos tantum, qui ad tam ſublimem ac purum ſtatum vocatos a Deo ſeſe intelligunt, atque continentiæ dono præditos. Qui autem re prius bene expenſa ac deliberata, atque Divino lumine per preces implorato, ad ſtatum Eccleſiaſticum ſe vocatum ratus, eundem amplectitur, dubitare deinceps nullatenus debet, quin donum continentiæ habeat. Cum illa ipſa devota voluntas, qua propter Deum caſtitatem vovet, ſit donum continentiæ, aut ejus ſignum. Qui enim dedit velle, dabit & perficere. Præſertim, ſi frequenter ad Deum recurrentes, humiliter illud a Deo petamus, jejunio carnem maceremus, & ſenſus, per quos tentatio irrumpit, caute cuſtodiamus.

Quæ

Quæ ſane ſi fiant, ut fieri oportet, ceſſabit querela de con-
ubinis & ſcandalis: quæ tamen ab heterodoxis, ex ſe ipſis alios me-
ientibus, nimium exaggerantur, præſertim pro iſtis temporibus:
uibus rariora uberrimas inter & pulcherrimas ſegetes exurgunt
olia. Cæterum falſiſſimum eſt, quod cælibatus ejusmodi vitiorum
nonſtra pariat. Non cœlibatus, ſed abuſus illa parit. Fructus au-
em cœlibatus teſte Apoſtolo 1. *Cor.* 7. ſunt, cogitare, quæ Dei
unt, ſanctum eſſe corpore & ſpiritu &c. Si autem propter quorun-
am abuſum bonus uſus tollendus, ipſa decalogi præcepta, ſacra-
nenta, & res quasvis ſanctiſſimas e medio tolli atque aboleri ne-
eſſum erit. Nihil enim tam ſanctum, quo non abutatur mortalium
uorundam protervia. Servetur proin uſus, & quantum fieri po-
eſt, tollatur abuſus. Si extirpari non poſſit penitus ex agro optimo
nfelix lolium, meſſe tamen ampla boni frumenti ac incorrupti ſe
olabitur ſancta Dei Eccleſia.

Cæterum etiam multa adulteria patrantur; an propterea plu-
es uxores permittendæ? trecentæ Reginæ non ſufficiebant Salomo-
i, ſed ſeptingentas concubinas ſuperinduxit. An propterea infi-
itæ uxores uni viro concedendæ? inſuper etiam conjugatis non
aro difficile accidit, propter abſentiam, vel diuturnam ægritudi-
em conjugis abſtinere ab uſu matrimonii: an propterea alia uxor
ucenda? quod ergo tunc a conjugatis ex neceſſitate omitti opor-
et, cur cœlibes, *qui ſe ipſos caſtraverunt propter regnum cælorum*, ut
it Chriſtus *Matth.* 19. *v.* 12 hoc eſt, qui ultro amplexi vitam, An-
elicæ æmulam, ut Deo placeant, omni carnis voluptate ſibi inter-
ixerunt, reddere non poſſint votum Domino? fidelis enim eſt,
ec patitur ſervos ſuos tentari ſupra id, quod poſſunt; cum facienti,
uod eſt in ſe non deneget gratiam: qua adjuti innumeri mortales,
x eadem carnis & ſanguinis maſſa concreti, immarceſſibilem vir-
initatis, tantopere ab Apoſtolo commendatæ, laureolam cælo
nportarunt. *Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati: Virgines*
nim ſunt. Hi ſequuntur agnum, quocunque ierit. Apoc. 14. *v.* 4.

Reſpondetur aliis argumentis.

Audiamus jam, quæ ex antiquis Conciliis hodierni Proteſtantes 60. Ex Conciliis.
pro incontinentia Eccleſiaſticorum proferant. Atque impri-
nis canon ſextus Apoſtolorum, *Epiſcopus*, inquit, *aut Presbyter uxo-*
em propriam nequaquam obtentu religionis abjiciat.

Verum (præterquam, quod canones illi non ſint ab ipſis Apoſtolis, ut alias oſtendimus) canonem illum jam dudum explicavit Hubertus Cardinalis in libro contra Nicetam Pectoratum, ut habetur *can. omnino diſt.* 31. ibi: *Omnino confitemur, non licere Epiſcopo, Presbytero, Diacono, Subdiacono propriam uxorem cauſa religionis abjicere a cura ſua, ſed ut ei victum & veſtitum largiatur, non, ut cum illa ex more carnaliter jaceat.* Unde etiam S. Leo *epiſt.* 92. ad Ruſticum ſcribit: *De carnali fiat ſpirituale conjugium. Nec oportet dimittere uxores, & quaſi non habeant, ſic habere, quod & ſalva ſit charitas conjugiorum, & ceſſent opera nuptiarum.* Tanquam ſorores nempe eas tractabant: ut habet Concil. Aurelianenſe I. *can.* 15. Turon. II. *can.* 13. Arvernenſe *can.* 12. & Prudentius in poëm. ad Leontium Burdigalenſem: ibi:

Cogor amore etiam Placidinæ pauca referre.
Quæ tibi tunc conjux, eſt modo chara ſoror.

Vel ipſa ſynodus Trullana, quam heterodoxi toties ſub nomine ſexti Concilii generalis dilaudant, hunc ſenſum exprimit *can.* 48. ubi ait, Epiſcopi uxorem debere in monaſterio aliquo degere, & providentia Epiſcopi viri ſui nutriri. Ecce! cura uxoris, quam ante ordinationem duxerat, demandatur Epiſcopo; ut illa ſuſtentari poſſit, non ut carnale cum illa commercium proſequatur.

Proferunt Acatholici etiam canonem quartum Concilii Gangrenſis; in quo dicitur anathema illi, qui non vult communionem accipere a Presbytero, *qui uxorem habuit.*

At hoc nihil probat. Non enim dicitur anathema illi, qui communionem renuit accipere a Presbytero, actu habente uxorem, & cum ea commercium carnale exercente; ſed ei, qui contemnit Presbyterum, qui uxorem habuit antea, aut ſi adhuc habet, ab ea abſtinet. Statutus eſt proin laudatus canon contra Euſtathianos, qui abſolute nuptias, tanquam ex ſe malas, execrabantur. Ut patet etiam ex *can.* 1. in quo dicitur anathema illis, qui aſſerunt, nuptias abſolute eſſe malas.

Sed neque aliquid probatur ex canone tertio Concilii V. Carthaginenſis, in quo ſtatuitur, ut Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi ſe abſtineant ab uxoribus *in propriis terminis*, ſeu *in ordine vicis ſuæ*, ut perperam interpretatur Conciliabulum Trullanum (quod ex hoc canone probare contendit, Eccleſiam Africanam permiſiſſe Sacerdotibus uſum uxorum)

Nam Concilium Carthaginenſe non habet verba illa, *in propriis terminis*: neque iſta *in ordine vicis ſuæ*, quaſi tantum pro eo tempore quo

quo ſacris miniſtrabant, prohibitus ipſis fuerit uſus uxorum: ſed loco illorum habet iſta: *ſecundum propria ſtatuta*: hoc eſt, ſecundum ſtatuta priorum Conciliorum Carthaginenſium abſolute abſtinendum Sacerdotibus & Diaconis (ubi per Diaconos etiam Subdiaconi poſſunt intelligi) confirmatur ex S. Auguſtino, qui *lib.* 2. *de adult. conjug. cap.* 20. indicat, in hoc Concilio, cui ipſemet interfuit, ſacris hominibus omnem uſum uxorum fuiſſe vetitum.

Quare ex Conciliabulo Trullano, quod reprobatum fuiſſe, alias diximus, plus non probatur, quam mala fides Græcorum, perperam vertentium latinum Carthaginenſe Concilium. Accedit, quod etiam Trullani Patres pro omni tempore negarint Epiſcopis uſum uxorum. Carthaginenſes autem eodem prorſus modo de Epiſcopis, Presbyteris & Diaconis loquuntur. Si igitur Trullani ex Carthagienſibus probare aliquid voluerunt, debuiſſent pariter eodem modo de omnibus illis loqui.

Sicut autem Trullanum mala fide ſe retulit ad Concilium Carthaginenſe V. Sic Magdeburgenſes, Tigurini, aliique heterodoxi, perperam citant epiſtolam quandam S. Udalrici Epiſcopi Auguſtani ad Nicolaum Papam: in qua narratur: poſtquam Gregorius M. Sacerdotibus uxores ademiſſet, paulo poſt ex piſcina pro piſcibus ſex millia capitum infantium ſuffocatorum eſſe extracta: cumque Gregorius intellexiſſet, eos infantes eſſe Sacerdotum, eum illico decretum ſuum reſcidiſſe, & peccatum ſuum defleſſe. 61. Epiſtola S. Udalrico afficta.

Nam narrationem iſtam confictam eſſe ab imperito quodam conjugii Eccleſiaſticorum patrono, non dubitant eruditi: cum nec tempora nec loca cohæreant. Nam Nicolaus I. jam obierat, quando natus eſt S. Udalricus. Quomodo ergo ad eundem hæc ſcribere potuit? Nicolaus II. vero ad centum annos poſt mortem S. Udalrici factus eſt Pontifex. Deinde falſum eſt, quod Gregorius M. decreto ſuo ademerit Sacerdotibus uxores (quæ nunquam eis erant conceſſæ) certe in ſcriptis S. Gregorii nec veſtigium ejusmodi decreti, aut reſciſſionis apparet. Et unde noſcebatur, eſſe capita filiorum Sacerdotum? quomodo credibile, ea capita ex Sicilia & Calabria (pro qua ſola, & quidem non pro Sacerdotibus, ſed pro Subdiaconis decretum edidiſſe Gregorius noſcitur) omnia in unam piſcinam Romanam eſſe comportata?

Affert deinde exemplum Sacerdotum veteris teſtamenti, qui erant conjugati & liberos generabant.

 Verum

62. Ex lege veteri. Verum (præterquam, quod nec illi Sacerdotes uti poterant matrimonio toto illo tempore, quo ſacris miniſtrabant, & ne quidem cohabitare uxoribus) magnum diſcrimen intercedit, inter illos Sacerdotes & noſtros. Nam illi, certæ tribui alligati, per matrimonium debebant progignere ſuos in ſacerdotio ſucceſſores: noſtrum vero ſacerdotium non carnali propagatione transmittitur ad poſteros, ſed Divina conſecratione. Illi belluinas carnes immolabant: noſtri Diviniſſimum agnum, corpus videlicet & ſanguinem ſanctiſſimum unigeniti Dei Filii offerunt. Illi rarius ad ſacrificandum accedebant, tempore videlicet tantum vicis ſuæ; quo & ipſi ut dictum, ab uxoribus ſeparati debebant vivere. Noſtri quotidie ſacratiſſimis operantur myſteriis. Denique lex illa rudior erat, & plura indulgebat, ut polygamiam, & libellum repudii; lex vero Evangelica ſanctior eſt, purior, & ſpiritualis magis. Quare merito Sacerdotes noſtri, ſecundum ordinem Melchiſedec, a carnalibus abſtrahuntur operibus, ut ad ſpiritualia, quotidie perficienda, ſint magis idonei, eleventque puras ad cœlum manus, Diviniſſimam iis hoſtiam contrectantes.

At, excipiunt, non tantum in veteri lege Sacerdotes erant aonjugati, ſed etiam in nova, & quidem jam primis Eccleſiæ ſæculis: quibus poſteriora quoque ſunt conformanda.

Reſp. Conſtare ex diſputatis hactenus arbitror, nunquam in Eccleſia, ſive Græca ſive Latina, licuiſſe, poſt ſuſceptos Ordines ſacros matrimonium contrahere. Quod ſufficit, ad convellendum heterodoxorum errorem. Deinde in Eccleſia Latina nunquam licuit uti matrimonio, etiam ante ſacram ordinationem contracto, & in Eccleſia Græca nunquam ante ſeptimum ſæculum, ſeu ante Concilium Trullanum. Quod vero aliqui uxorati etiam in Eccleſia Occidentali ad ſacerdotium fuerint aſſumpti, effecit cœlibum idoneorum prima Eccleſiæ ætate penuria. Qua ceſſante Romana Eccleſia prudenter legem tulit, ne quis uxoratus ad ſacros Ordines promoveatur, niſi conſentiente, & continentiam vovente uxore, aut etiam, ſi ætas ſuſpecte ſit, ingrediente monaſterium. - - -

Solvuntur objectiones Natalis.

63. Objectiones. Objicit ulterius Alexander Natalis *in Hiſt. Eccleſ. ſæc.* 4. *Diſſert.* 19. *propoſit.* 3. 1. Ancyranum Concilium permiſit Diaconis uti uxoribus. 2. Teſte S. Baſilio ſoli Monachi emittunt profeſſionem cœlibatus. 3. Juxta S. Epiphanium Presbyteri & Diaconi nonnullis in

n locis ſuſcipiunt liberos. 4. Socrates vero ait, Presbyteros in Oriente nulla lege fuiſſe coactos ad continentiam: imo Epiſcopos legitimos liberos procreaſſe. 5. Synodus Trullana permiſit uſum uxorum. 6. Idem Orientalibus permittit Innocentius III. 7. Idem conſtat ex Hiſtoria reconciliationum Eccleſiæ Græcæ cum Latina, jam inde a temporibus Photiani Schiſmatis. Semper enim Græci recepti ſunt cum ſuis moribus. Ex quibus infert Natalis, nullum a primitiva Eccleſia fuiſſe præceptum continentiæ.

Reſp. facile concedimus, nullum fuiſſe præceptum Divinum aut naturale. Imo hoc etiam concedi poteſt, nullum fuiſſe præceptum Apoſtolicum aut Eccleſiaſticum primis Eccleſiæ temporibus. Cœpit tamen ſtatim conſuetudo, ſacrorum Miniſtrorum, per mores, & diſciplinam invaleſcens, & quidem cum animo ſe obligandi. Ut ex allatis tot Patrum & Conciliorum teſtimoniis ſatis patere arbitramur. Hæc autem conſuetudo, quæ erat lex non ſcripta, lege dein Eccleſiæ ſcripta eſt roborata, multo tamen ante tempora Siricii Papæ; ut pariter ex diſputatis conſtat. Ex quibus facile ſolvuntur, quæ ſunt objecta. Nam Reſp. 64. Reſponſiones.

Ad 1. Ancyranum ait, Epiſcopum quibusdam dediſſe licentiam. Ergo ſuppoſuit, absque ea vetitum fuiſſe Diaconis, uti uxoribus.

Ad 2. Clerici non emittebant profeſſionem, ſed tamen ex lege non ſcripta primo, ac dein etiam ex ſcripta obligabantur ad continentiam.

Ad 3. S. Epiphanius ipſe dicit, Clericos illos egiſſe contra canonem. Ergo jam illius tempore exſtabat lex ſcripta, præcipiens continentiam.

Ad 4. Socratis authoritas alias, præſertim in hac re, modica, prævalere non debet tot Patrum & Conciliorum teſtimoniis. Contrarium omnino teſtatur S. Hieronymus *lib. contra Vigil.* ubi ait, Orientis Eccleſias, item Ægypti & Sedis Apoſtolicæ, in Clericos aſſumere aut virgines, aut ſi uxores habuerint, eos maritos eſſe deſiſtere. Et fortaſſis Socrates tantum voluit, Clericos in primitiva Eccleſia non fuiſſe coactos continere lege aliqua ſcripta.

Ad 5. Synedrion Trullanum poteſtatem ſuam eſt ſupergreſſum, atque hinc a Sergio Papa reprobatum. Ut alias dictum. Et hinc adhuc tempore Leonis IX. Humbertus Cardinalis in libro ſuo contra Nicetam vehementer propterea illud reprehendit.

Ad 6. Poſteriores Pontifices tandem permiſerunt Græcis, quod in contumaci populo emendare amplius non poterant. Ex quo patet etiam reſponſio ad ultimum.

Objici

65. Object. ex Patribus. Objici denique poteſt 1. Tertullianus Presbyter Africanus duobus libris uxorem adhortatus eſt ad continentiam. Quod fruſtraneum fuiſſet, ſi alias debuiſſet continere.

2. S. Cyprianus epiſt. 49. Donato Carthaginenſi Presbytero Schiſmatico exprobrat, quod uxoris prægnantis uterum calce percuſſerit, non autem, quod eam impr ægnarit. Ergo licitus ei fuit uſus matrimonii.

3. Clemens Alexandrinus lib. 3. ſtromatum, admitti ab Apoſtolo unius uxoris virum, *ſeu Presbyter, ſeu Diaconus ſit, ſeu Laicus, utens matrimonio citra reprehenſionem.*

4. S. Athanaſius in Epiſtola ad Dracontium aſſerit, Epiſcopos factos eſſe filiorum patres.

5. Gregorius Senior S. Gregorium Nazianzenum genuit in Epiſcopatu. Nam dum hic ad Epiſcopatum Nazianzenum a patre vocaretur, pauciores ætatis annos habebat, quam pater Epiſcopatus: ut conſtat ex carmine junioris Gregorii de vita ſua.

6. Syneſius ordinatus fuit Epiſcopus Ptolemaidis, licet proteſtaretur, nolle ſe ab uſu matrimonii abſtinere.

Reſp. ad 1. Tertullianus uxorem hortatus eſt, ne poſt ſuam mortem ſecundas ineat nuptias, ſed etiam tunc ſervet continentiam. Et fortaſſis illos libros ſcripſit ante Ordines ſacros. Deinde quare non poſſet maritus uxorem ſuam hortari ad continentiam, licet aliunde jam illam ſervare debeat?

Ad 2. ſcelus illud Donati contigit ante ordinationem: ſed quia tunc adhuc latuit, tamen ordinabatur. Poſtea autem, cum Shiſma excitaret, diligentius in ejus mores fuit inquiſitum; ſicque facinus illud percuſſæ uxoris detectum eſt.

Ad 3. Clemens ea verba *utens matrimonio* &c. retulit ad ſolos laicos, quos immediate antea nominaverat, ita, ut ſenſus ſit, ab Apoſtolo admitti ad Epiſcopatum non tantum Presbyterum, & Diaconum, ſed etiam laicum, unius uxoris virum, quacum uſus fuerit matrimonio ſine reprehenſione, ſic tamen, ut poſt ordinationem ab illa abſtineat.

Ad 4. S. Athanaſius loquitur de generatione liberorum ante Epiſcopatum. Nam eodem modo loquitur de Epiſcopis & Monachis. At certum eſt, nunquam licitum fuiſſe Monachis uſum matrimonii, poſtquam vitam monaſticam profeſſi fuerant.

Ad 5. falſum eſt, S. Gregorium Nazianzenum natum eſſe a patre jam Epiſcopo. Nam, ut Papebrochius noſter in actis Sanctorum in prolegomenis ad vitam S. Gregorii Nazianzeni ad 9. Maii,

Maji, obſervat, in carmine citato Pater Gregorii non dixit ad ſi-
ium; ut quidam volunt: *Nondum tot anni ſunt tui, quot mihi in ſacris am ſunt conſumpti victimis.* Sed ita ex Græco vertendum: *ætas peracta nondum eſt tibi, quot eteſiarum tranſiit tempus mihi.* Hoc eſt, nec-dum tot ætatis annos habes, quot ego. Videlicet, Gregorius filius, dum pater eum adhortaretur ad accipiendum Epiſcopatum, ſenilem jam ætatem obtendens, (ſeptuagenarium jam fuiſſe eruditi exiſtimant) fugiebat Epiſcopatum. Quare Gregorius pater, jam prope centenarius, ad illum dixit, ſe majorem ætate adminiſtraſſe Epiſcopatum; non eſſe proin, cur filius ſenio ſe excuſet ab illo onere.

Ad 6. ſi licitum fuiſſet Epiſcopis uti matrimonio, Syneſius non fuiſſet proteſtatus, ſe velle eo uti. Cæterum putat Natalis, Syneſium tantum ſimulato proteſtationem illam protuliſſe, ne ordinetur Epiſcopus: idque ex epiſtolis ejus erui. Etiam S. Ambroſium credi voluiſſe adulterum & ſanguinarium, ne Mediolanenſis eligeretur antiſtes.

CAPUT II.

De Conciliis Sæculi XI.

Proſpera inter & adverſa, ut ferunt res humanæ, hoc ſæculum fluxit Eccleſiæ. Converſa ad fidem orthodoxam cum S. Stephano Hungaria, uti ad illud tempus infeſta ſæpe Germaniæ, ita futura deinceps præſidio, & Religioni ornamento longe maximo.

Germania per primum ſæculi dimidium optime gubernata ab Henrico Sancto, Conrado Salico, & Henrico III. altero per ſimoniam, concubinarios Clericos, & Henrici IV. ſchiſma vehementer turbata ac deformata: conante Eccleſia per Concilia afferre remedium.

Gallia ſimiliter ſub Roberto Sancto & Henrico I. in pace florens. Turbata vero tum per inauſpicatum Philippi I. cum legiti-

ma conjuge ſua divortium, tum per impiam hæreſin Berengarii. Quæſitum ac inventum per Concilia utrique morbo remedium.

Angliæ corona pilæ inſtar jactata, jam ab Anglo-Saxonibus ad Danos, jam a Danis rurſus ad Saxonicam ſtirpem, ab hac vero ad Normannos. Cum iſtis mox Eccleſiæ diſſidium, Wilhelmo I. in libertatem, Wilhelmo II. in bona Eccleſiæ graſſante: ex adverſo vero S. Lanfranco & S. Anſelmo, Cantuarienſi utroque Archiepiſcopo, intrepide reſiſtente.

Hiſpania a ruina paulatim aſſurgens, in Legionis Navarræ, Aragoniæ, & Caſtiliæ regna ſe dilatat. Quæ omnia colligit Sanctius Major, & in quatuor filios dividit, totidem veluti ſtirpes, propagines ſuas in omnem Europam diffuſuras. Flagrantibus licet bellis fraternis, expugnatum tamen regnum Toletanum, ac Maurus in arctiores propulſus anguſtias, facile ex omni Hiſpania ejiciendus, ſi aut Chriſtiana regna nunquam fuiſſent diviſa, aut mens una fuiſſet Regibus fratribus. Cum regnis Chriſtianis jure poſtliminii reſtitutæ Eccleſiæ, Toletanæ redditus Primatus; abrogata Gothica precandi ratio & Romanæ conformata. Reſtaurandæ Eccleſiaſticæ diſciplinæ a Conciliis quæſitum ordinarium remedium. Quæ omnia, qua licet brevitate, jam recenſebimus.

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.

De Conciliis Germaniæ Sæculo XI.

§. I.

Prænotanda de Statu Germaniæ.

1. *Imperium Henrici Sancti.*
2. *Conradi Salici.*
3. *Henrici Nigri.*
4. *Henrici IV.*

§. II.

DISSERTATIO.

De Jure Imperii in Regnum Arelatenſe.

5. *Regnum Burgundicum antiquum.*
6. - - - *Lotharicum.*
7. - - - *Arelatenſe.*
8. *Regnum Cis-& Trans-Jurinum Burgundicum.*

9. *De-*

9. *Devolvitur ab Imperium.* 10. *Quo Jure?*
11. *An poſteriores Conrado Salico Imperatores fuerint in poſſeſſione Regni Arelatenſis?* 12. *Quænam avulſa ab Imperio?*
13. *Quid hodiedum Juris in illud Regnum?*

§. III.

Status Eccleſiaſticus Ordinatus per Concilia in Germania.

14. *Concilium Francofordienſe.*
- - - *Wormatienſe.*
- - - *Moguntinum I.*
- - - *Osborienſe.*
Concilium Moguntinum II.
- - - *Moguntinum III.*
- - - *Seligenſtadienſe.*
Baſileenſe Conciliabulum.

ARTICULUS II.

De Conciliis celebratis contra ſimoniacos, concubinarios, & in cauſa Schiſmatis, inter Gregorium VII. & Henricum IV.

15. *Concilium Nationale Germanicum & Provinciale Moguntinum contra Simoniacos.*
16. *Cleri turbæ in Cermania propter uxores, in Concilio Erfordienſi & Moguntino.*
17. *Concilia & conciliabula in cauſa Schiſmatis Henriciani.*

ARTICULUS III.

De Conciliis Galliæ præſertim in cauſa divortii Philippi Regis.

§. I.

Prænotanda de Statu Galliæ.

18. *Regnum S. Roberti, & Henrici I.*
19 *Philippi I. infelix divortium, & excommunicatio.*
20. *Concilium Remenſe, Auguſtodunenſe, Claromontanum, Pictavienſe, in hac cauſa.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus Ordinatus per alia Concilia in Gallia.

21. *Concilium Bituricenſe.*
- - Lemovicenſe.
- - Rothomagenſe I.
- - Toloſanum.
- - Rothomagenſe II.
Concilium Rothomagenſe III.
- - Pictavienſe.
- - Juliobonenſe.
- - Abrincenſe.

ARTICULUS IV.

De Conciliis adverſus Berengarium Hæreſiarcham celebratis.

22. *Concilium Romanum I. Vercellenſe, Pariſienſe, Turonenſe, Romanum II. & III. Burdegalenſe, in hac cauſa.*

ARTICULUS V.

De Conciliis Angliæ.

§. I.

Prænotanda de Statu Angliæ.

23. *Dani Angliam occupant ſub Suenone Rege.*
24. *Canuti M. felix regnum, & leges ſanctiſſimæ.*
25. *Anglia reverſa ad S. Eduardum, ab exilio revocatum.*
26. *Tranſlata ad Normannos in perſona Wilhelmi Conquæſtoris.*

§. II.

De Conciliis in cauſa

27. *Wilhelmi II. & S. Anſelmi.*

§. III.

Status Eccleſiaſticus per alia Concilia. Ordinatus in Anglia.

28. *Concilium Ænhamenſe.*
- - Wintonienſe.
- - Londinenſe I.
Concilium Londinenſe II.
- - Wintonienſe II. & III.

ARTI-

ARTICULUS VI.

De Conciliis Hiſpaniæ Sæculi X. & XI.

§. I.

Synopſis Hiſtorica de Statu Hiſpaniæ.

29. *Victis paulatim Mauris varia conduntur regna, & primum quidem Legionenſe a Pelagio, & Alphonſo* Catholico.
30. *Mauri vero Regnum Cordubenſe erigunt.*
31. *Alphonſi Caſti Regnum, Alphonſi M. & aliorum Legionis Regum.*
32. *Origo Regni Navarræ, & Aragoniæ.*

§. II.

33. *Canones Concilii Legionenſis.*

§. III.

Continuatio Synopſis Hiſtoricæ.

34. *Sanctius Major collegit Regna, & improvide inter quatuor filios dividit.*
35. *Ab eo multæ per Europam ſtirpes propagantur.*
36. *Ferdinandi Sancti Caſtellæ Regnum.*

§. IV.

37. *Canones Concilii Coyacenſis.*
- - - *Compoſtellani.*
- - - *Jaccetani & Rupenſis.*

§. V.

De Reliquis Hiſpaniæ Conciliis Sæculi XI. cum ulteriori continuatione Synopſis Hiſtoricæ.

38. *Concilium Barcinonenſe.*
39. *Gothicum ſeu Mozarabicum Officium Eccleſiaſticum abrogatum.*
40. *Ferdinandus* M. *regna inter tres filios improvide dividit.*
41. *Alphonſus Toletanum Maurorum regnum evertit.*
42. *Concilium Burgenſe.*
- - - *Toletanum.*
- - - *Legionenſe.*
- - - *Compoſtellanum.*

ARTICULUS VII.

DISSERTATIO JURIDICA.

An matrimonium ſtare poſſit cum pacto aut voto perpetuæ caſtitatis?

43. *Rationes dubitandi.*
44. *Rationes decidendi.*
45. *Reſpondetur ad rationes dubitandi.*

ARTICULUS I.

De Conciliis Germaniæ Sæculo XI.

§. I.

Prænotanda de Statu Germaniæ.

1. Imperium S. Henrici. Ottone III. anno 1002. ſine prole defuncto Imperator electus eſt *Henricus II.* ex ſtirpe Saxonica, Henrici Aueupis pronepos, Dux Bavariæ, quam ejus avus ab Ottone fratre ſuo acceperat, expulſo Arnulpho Arnulphi Mali filio.

Cœpit Henricus Imperium, æmulatione Principum litigioſum, renitente potiſſimum Eghardo Thuringo: donec vitæ ſanctitas abſterſit invidiam. Nec domi ſancto gloria foris defuit; trina in Italiam expeditione, & Procerum fregit tyrannidem; & devotus Eccleſiæ Advocatus Apoſtolicæ Sedi tutelam exhibuit.

Nec tantum in ſe ſanctus erat, ſed & in ſuis; conjuge inquam & ſorore. *Cunigunda* virgo nupta virgini, abunde probavit, virgineum pactum non pugnare cum nuptiali fœdere: miraculo etiam demonſtrata virginitate. Unde moriens Henricus talem parentibus reſtituit, qualem accepit.

Et quanta felicitatis portio *Giſela* ſoror, quæ *Stephano* Hungariæ Regi nupta, conjugem Chriſto peperit, unaque gentem ferocem Eccleſiæ manſuefecit. Ac ſi in fatis eſſet, ut per fæminas tota Europa vinceretur Deo.

Obiit

Obiit Henricus, ut vixit, ſanctiſſime anno 1024. Imperii 23. ætatis 52. nullo relicto hærede, præter Eccleſias, quas condiderat, & ornaverat, præcipue Bambergenſem: filios & nepotes interire ratus, in ævum permanere, quod Deo conſecratur.

Quem Henricus ſanctus Principibus commendaverat, lectus eſt Auguſtus *Conradus II. Salicus*, (appellatione, ut putant, a *Sala* fluvio derivata) Franconiæ Dux. Et hic temporibus iſtis conſuetas cæſaribus expeditiones ſuſcepit, ad pacandos Germaniæ motus, & comprimenda Italiæ bella. Ereptam Græcis Apuliam *Normannis* attribuit, quorum opera adverſus Saracenos uſus fuerat; ſurgente in Italiæ finibus novo Principatu, cum felici ampliſſimarum deinceps rerum exordio. 2. Conradi Salici.

Et quamvis Conradus Salicus Romanos ad flagitandam veniam, Ravennates ad obſequium, Papienſes ad reponendam arcem, quam everterant, compulerit, Germaniæ Principes conjuratos ad officium revocarit, atque Hungaros vicerit; nulla tamen res celebrius ejus nomen reddidit, quam *Regnum Burgundicum* ſeu *Arelatenſe* ſibi & Imperio aſſertum, tanquam feudum Imperii.

Rudolphus IV. videlicet, ultimus Rex Regni Arelatenſis (quod tunc Delphinatum, Provinciam, Burgundiam, Sabaudiam, majoremque Helvetiæ partem complectebatur) cum prole careret, Henrico ſancto Imperatori Regnum legaverat. Atque inde Conradus Salicus, tanquam legitimus in Imperio Henrici ſucceſſor jus ſuum repetebat contra Ottonem, Rudolphi ultimi Regis ex ſorore nepotem, quem bello vicerat. Captaque poſſeſſione Archiepiſcopum Trevirenſem per Regnum Arelatenſe *Cancellarium* pronuntiavit. Quo titulo hodiedum inſignitur: amiſſis licet dudum provinciis, quæ ad regnum illud ſpectabant. Quidam ex eo etiam jus aliquod in regnum Arelatenſe Conrado tribuunt, quod Giſelam Arelatenſem habuerit conjugem.

Obiit Conradus anno 1039. regni 15. Id ei vitio vertitur, quod *Albericum* Comitem Tuſculanum novas adverſus Sedem Apoſtolicam turbas moventem, & ſuæ factionis homines intrudentem, non coercuerit, prout Eccleſiæ Advocatum ac Protectorem decebat.

Succeſſorem habuit filium *Henricum III.* ſeu *Nigrum*, Principem religione in Superos, amore in rempublicam, & fortitudine adverſus hoſtes ſingulari. Petrum, S. Stephani filium, Hungariæ Regem, a ſubditis ſuis pulſum, armata manu reſtituit. Vitio ei quidem 3. Henrici III.

dem datur, quod Pontificum electionibus ſe nimium immiſcuerit. Verum, ſi perturbata illa tempora, Comitumque Tuſculanorum, plures indignos in ſanctam Sedem intrudentium, violentiam atque tyrannidem quis perpendat, laudabit Imperatorem, quod pro ſupremæ advocatiæ officio, compreſſis violentis factionibus, dignos eligendos ex Germanis Epiſcopis Romano Clero, & quidem petenti ac roganti, obtulerit. Obiit anno 1056. Imperii 17. ætatis 39.

4. Henrici IV. Dimidium hujus ſæculi ſub tribus probis Imperatoribus fauſtum effluxit: at alterum dimidium graviſſimas calamitates turbasque invexit, ſub *Henrico IV.* Hic Princeps, ſub obitum patris ſexennis puer, abſtractus a proba inſtitutione Annonis Archiepiſcopi Colonienſis & matris Agnetis, Adalberto Bremenſi Archiepiſcopo traditus, non ea, qua par erat, diſciplina eſt educatus. Imperio admotus, præter alia ſcelera, ſimoniæ potiſſimum, turpisque circa Sacerdotia nundinationis eſt accuſatus. Cumque admonitus ſæpius nollet reſipiſcere, a Gregorio VII. fidelium communione eſt privatus. Eaque deinceps ſunt ſubſecuta, quæ *part.* 3. *cap.* 5. *deſcripſimus.* A proprio tandem filio Imperio privatus miſere periit anno 1106. Imperii 50. ætatis 56.

§. II.

DISERTATIO

De Jure Imperii in Regnum Arelatenſe.

5. Burgundiæ regnum. Quia Conradus Salicus Regnum Arelatenſe ad Imperium reduxit, eaque res hiſtoriam medii ævi non parum illuſtrat, liceerit mihi in hoc *apparatu eruditionis* de controverſo illo jure aliqua interſerere.

Jam ſæculo quinto Burgundiones (ex Vandalorum gente populi) eam Galliæ Helvetiæque partem, quæ Italiæ adjacet, pulſis Romanis, occuparunt; regnumque fundarunt, quod a nomine ſuo Burgundicum dixerunt. Verum non ultra quatuor Reges ex Burgundionibus illud moderabantur, cum a Mærovingicis Regibus occupatum, Regnoque Franciæ unitum fuit.

Tranſiit deinde Burgundia cum Gallia ad Pipinum, Carolum M. & Ludovicum Pium. Poſt hujus autem mortem trifariam diviſum eſt Regnum Francorum, inter tres videlicet Ludovici Pii filios, ita quidem ut Ludovico cederet Francia Orientalis, ſeu tota Germania

mania ad Rhenum usque, cum aliquot urbibus ultra Rhenum: Carolo Calvo Francia Occidentalis, illæ nempe Provinciæ, quæ ultra Scaldim, Moſam Ararim, & Rhodanum in Occidentem excurrunt: Lothario vero Prigmogenito cum Italia & Imperatoris titulo Provinciæ mediæ; quidquid videlicet intra Rhenum ex una, & Moſam, Ararim, Rhodanumque ex altera parte terrarum exporrigitur. Quæ provinciæ mediæ deinde *Regnum Lotharicum* dictæ ſunt, aut etiam *Regnum Auſtraſiæ* (quod nomen multo eſt antiquius).

Porro Lothario Imperatore defuncto, inter tres ejus filios ea partitio eſt facta, ut Ludovico Italia cum Imperatoris dignitate, Lothario Lotharingia cederet, excepta Provincia, quæ Carolo natu minimo obtigit. At omnes tres ſine legitima prole maſcula ſunt defuncti. 6. Lotharicum.

Igitur eorum patrui, Ludovicus Germanicus & Carolus Calvus Regnum Lotharicum ita inter ſe ſunt partiti, ut Ludovico obvenirent ea, quæ ex parte Boreali Rheno & Germaniæ ſunt conjuncta, Carolus Calvus vero reliqua accepit, quæ ſecundum Rhodanum ad mare mediterraneum, verſus meridiem porriguntur, *tractum* videlicet *Lugdunenſem, Delphinatum & Provinciam.*

Hanc accreſcentem portionem (quæ *Burgundia Cis-Jurana* a Gallis dicebatur) Carolus Calvus clientelari jure poſſidendam dedit *Boſoni*, conjugis ſuæ Judithæ fratri. Hic vero poſt mortem Caroli Calvi, ejusque filii Ludovici Balbi, paulo poſt ſubſecutam, beneficii immemor, ſpreta ejusdem Balbi filiorum minori & infirma ætate, abjectoque clientelari obſequio, non ut *vaſallus feuda*, ſed ut abſolutus dominus velut *allodialia* bona, nullique homagii ac fidelitatis juri obnoxia ſibi vindicavit. Quin Regem ſe ſalutari voluit; & quia *Arelate* in provincia ſedem figebat Regiam, novum ejus Regnum, *Regnum Arelatenſe* eſt appellatum. 7. Arelatenſe.

Boſoni anno 889. mortuo ſucceſſit *Ludovicus* filius; qui Rex etiam Italiæ eſt electus contra Berengarium ſeniorem, (quem Arnulphus Imperator devicto Widone ejusque filio Lamberto in Regnum Italiæ reſtituerat) ſed cum Ludovicus ſui Regnique ſecurus dimiſſo exercitu Veronæ ſubſiſteret, a Berengario, prius profugo, interceptus, regno & oculorum uſu privatus fuit.

Succeſſit in Regno Arelatenſi Ludovico patri anno 903. *Carolus Conſtantinus*, impuberi adhuc ætate, ſub tutela *Hugonis* Comitis Arelatenſis. Qui per ſummam perfidiam Lugdunum, Delphinatum & Provinciam, quibus hactenus regnum Arelatenſe conſtabat,

tradidit *Rudolpho II.* Burgundiæ Trans-Juranæ Regi, ut Italiæ Regnum ſibi relinqueret.

8. Cis. & Trans-Juranum. Quod, ut melius intelligatur, notandum, iisdem ferme temporibus, ſub infirma ætate filiorum Ludovici Balbi, geminum ſurrexiſſe Regnum Burgundicum; prius, de quo hactenus diximus, quodque *Regnum Burgundicum Cis-Juranum*, ſeu *Regnum Arelatenſe* eſt appellatum, circa annum 880. Alterum vero, quod dictum eſt *Regnum Burgundicum Trans-Juranum*, circa annum 890. fundatum a *Rudolpho I.* Conradi Comitis Strettlingenſis Suevi filio, quem Epiſcopi Genevenſis, Sedunenſis, Lauſanenſis, aliique cum comitibus & optimatibus in Synodo Agauni ad S. Mauritium Regem Burgundiæ coronarunt.

Complectebatur autem hoc novum Regnum Burgundiæ Trans-Juranæ potiſſimam partem Helvetiæ, partem Alſatiæ, Suntgoiam, Valleſiam, Sabaudiam &c. Sedesque Regia erat Peterlingæ, quæ hodie eſt urbs Helvetiæ, ditionis Bernenſis.

Rudolphus II. in hoc regno ſucceſſit patri anno 912. victoque anno 923. Berengario, proclamatus Rex Italiæ, cum æmulo ſuo *Hugone* Comite Arelatenſi, perfido tutore Caroli Conſtantini, ad quem jure hæreditario Regnum Burgundiæ Cis-Juranæ ſeu Arelatenſe ſpectabat, ita convenit, ut Ruldolphus abdicata prætenſione, quam haberet in Regnum Italiæ, Burgundiæ utrumque Regnum conjungeret. Quo facto Hugo factus eſt Rex Italiæ, Rudolphus vero utriusque Burgundiæ, retento nomine *Arelatenſis regni.* Continebat autem hoc ita auctum Regnum Arelatenſe, Cantones Helvetiæ Bernenſem, Solodoranum, Friburgenſem, Baſileenſem, Valleſiam, Sabaudiam, partem Pedemontii, partem Alſatiæ, Suntgojam, Principatum Neocomenſem, Comitatum Montis Bellicardi, item Comitatum Burgundiæ, Delphinatum, & Provinciam cum Principatu Arauſiaco Comitatu Avenionenſi (*quæ omnia utique ſecundum hodiernam diviſionem & locorum appellationem intelligi debent.*)

Rudolpho II. in hoc regno Arelatenſi ſucceſſit filius Conradus, huicque anno 993. mortuo filius *Rudolphus III.* qui improlis deceſſit anno 1032.

Habebat autem quatuor ſorores, primam *Giſelam*, matrem Henrici Sancti Imperatoris. Hunc nepotem ſuum Henricum hæredem Regni Arelatenſis inſtituerat Rudolphus; ſed cum ille ſine prole deceſſiſſet, revocavit teſtamentum.

Altera

Altera ſoror Rudolphi *Bertha* Odoni Campaniæ Comiti nupta per *Ottonem* filium ſtemma propagavit. Hic Otto magna contentione ſuccedere conabatur.

Tertia ſoror *Gerberga* filiam habuit *Giſelam* Conradi II. Imperatoris conjugem, matrem Henrici III. de quarta ſorore nihil eſt, quod memoremus.

Jam vero, cum Rudolphus poſt mortem Henrici Sancti voluntatem ſuam mutare vellet, Conradus Imperator, bello eum aggreſſus eſt, Baſilea expugnata; ſicque eum adegit, ut Burgundiam Imperio relinqueret. Cumque poſt Rudolphi mortem Otto ex altera ſorore nepos pleraſque Burgundiæ provincias occupaſſet, Conradus armis validior vi eum depulit, atque ita Burgundiam ſeu Regnum Arelatenſe cum Imperio univit, vel reunivit, ita, ut Ottoni ſupplicanti ne quidem jure beneficiario illud concederet. Quin illico Rex Burgundiæ coronatus eſt anno 1032. & Archiepiſcopum Trevirenſem *Archicancellarium per Regnum Arelatenſe* conſtituit, quo titulo, officio ac dignitate hodiedum fulget. 9. Regnum Arelat. ad Imp.

Hac velut *ſpecie facti* ſuppoſita Juris Publici Interpretes diſputant. 1. *An Conradus Imperator jure Regnum Arelatenſe Imperio vindicarit?* 2. *An ſequentes Imperatores illud tanquam Imperii partem poſſederint?* 3. *Quænam illius regni provinciæ ab Imperio fuerint avulſæ?* 4. *Quid hodiedum Juris in illud Regnum?*

Ad *primam quæſtionem* reſpondent Germani, jure ſuo & Imperii uſum eſſe Conradum Imperatorem, dum provincias Regni Arelatenſis Imperio vindicavit. Nam 1. poſt Lotharii Imperatoris filios ſine prole maſcula extinctos provincias illas, ex quibus poſtmodum Regnum Arelatenſe conſurgebat, debitas fuiſſe Ludovico Germaniæ Regi, Lotharii fratri germano natu majori, non vero Carolo Calvo, fratri tantum conſanguineo & natu minori. Et quamvis Ludovicus eam hæreditatem cum Carolo fratre diviſerit, non tamen propterea omne jus in eas provincias abdicaſſe: cum Carolus Calvus non niſi cum conſenſu Caroli Craſſi Imperatoris Delphinatum & Provinciam Boſoni in feudum dederit: & Ludovicus Boſonis filius non niſi cum approbatione Arnulphi Imperatoris patri ſucceſſerit. 10. Quo Jure.

2. Totam Burgundiam Trans-Juranam, poſtmodum cum Regno Arelatenſi unitam, pertinuiſſe ad Imperium. Atque ideo ab Ottone M. Conradum Burgundum, tanquam Vaſallum Imperii in Regno Arelatenſi fuiſſe inveſtitum, & contra Ludovici Transmarini Galliæ Regis invaſiones protectum.

3. Per teſtamentum Rudolphi III. quo Henricum Sanctum Imperatorem inſtituit hæredem, & ſubſecutam inde transactionem cum Conrado II. Imperatore, Regnum Arelatenſe penitus rurſus cum Imperio fuiſſe unitum. Jure proin antiquo, & novo ſpeciali ac juſto titulo Conradum Imperatorem Regnum illud Imperio vindicaſſe, excluſo Ottone Rudolphi III. ex filia nepote. Cæterum etiam conjugem Conradi Imperatoris fuiſſe neptem Rudolphi III. ex eaque genitum Henricum III. Imperatorem.

Neque poſſe Gallos ad Reges Merovingicos recurrere, qui Burgundiæ Regnum cum Galliæ Regno univerint; nam per Carolingicos Reges, factasque inde inter Ludovici pii liberos & nepotes Provinciarum diviſiones, omnia fuiſſe mutata, novisque omnino juribus provinaias fuiſſe ſubjectas. Ad Ludovicum Germaniæ Regem provincias Regni Arelatenſis pertinuiſſe, jure igitur ad Germaniam eſſe reductas.

Sed neque dici poſſe, quod Boſo non a Ludovico Germanico, ſed a Carolo Calvo Galliæ Rege provincias illas in feudum acceperit; nam imprimis provincias Burgundiæ Transjuranæ non a Carolo Calvo fuiſſe in feudum datas, ſed fuiſſe Germaniæ provincias: deinde etiam provincias Burgundiæ Cisjuranæ non aliter datas eſſe in feudum Boſoni, niſi cum conſenſu Caroli Craſſi Imperatoris.

Et licet Otto Rudolphi III. ex ſorore nepos jus aliquod habuiſſet, juſto tamen bello a Conrado Imperatore fuiſſe ſuperatum; jure igitur etiam belli merito fuiſſe depulſum. Unde Ottonis poſteros nihil amplius moviſſe adverſus Imperatores.

II. An Imperatores poſſederint. Ad *ſecundam quæſtionem* reſpondent Germani ſcriptores, *poſteriores etiam Conrado Salico Imperatores Regnum Arelatenſe, tanquam proprium Imperio vindicaſſe.*

Nam imprimis Henricum III. exemplo patris Conradi coronatum fuiſſe Regem Burgundiæ. Deinde licet per inteſtina & externa Germaniæ bella, ſub Henrico IV. & V. exorta, varia ex Regno Arelatenſi fuerint decerpta, illa tamen a Friderico I. Imperatore, præſertim per matrimonium cum Beatrice Raynaldi præpotentis Burgundiæ Comitis filia, ad Imperium fuiſſe reducta, adeo quidem, ut Archiepiſcopi Lugdunenſis, Viennenſis, Arelatenſis, aliique Status feuda ſua a Friderico confirmari petierint: atque Viennenſis Archiepiſcopus Archi-Cancellarius Burgundiæ, Lugdunenſis vero Palatii Præfectus ab eo ſint conſtituti.

Eundem Imperatorem Fridericum Ottoni filio dediſſe Burgundiam, ea tamen conditione, ut illam a fratre Henrico VI. (cui

Impe-

Imperii coronam deſtinaverat) tanquam feudum acciperet, ejusque dominium directum tanquam Vaſallus agnoſceret. Poſteriores etiam Imperatores in poſſeſſione hujus juris permanſiſſe, uti Ottonem IV. Fridericum II. Alphonſum &c.

Rudolphum Habſpurgicum imperatorem Carolo Andegavenſi, S. Ludovici fratri, Provinciam in feudum conceſſiſſe: (uti etiam Albertum I. Philippo Pulchro) & Præfectos per Regnum Arelatenſe conſtituiſſe, variaque alia ibidem ordinaſſe, quæ manifeſta altioris poteſtatis ſint argumenta. Cum Philippus Pulcher Rex Galliæ Burgundiæ rebus ſe immiſceret, proteſtatum eſſe Adolphum Imperatorem, & bellum eidem eſſe comminatum. Imo Philippum Longum, Philippi Pulchri filium, Burgundiam in feudum accepiſſe ab Henrico VII. Imperatore. Cum autem Philippus ſine prole maſcula deceſſiſſet, exſpiraſſe jus feudale, ab eo acquiſitum. Eundem Henricum VII. plures Burgundos principes in profectione Romana fuiſſe comitatos, cum ad coronationem pergeret. Quod perſonale tunc erat, & maxime proprium Vaſallorum obſequium.

Carolum IV. Imperatorem varios exercuiſſe actus, qui altum dominium ac Jurisdictionem in ditiones illas demonſtrent. Siquidem Arelate fuerit coronatus: Sabaudicum Vicariatum inſtituerit: Philippo Burgundo veniam ætatis conceſſerit: Archiepiſcopum Trevirenſem Archicancellarium per Regnum Arelatenſe expreſſe in Bulla Aurea appellarit: cum Papa Avenionenſem comitatum emeret, requiſitus conſenſum dederit, & cum Humbertus comes Delphinatum Philippo VI. Valeſio Galliæ Regi ea conditione tradidiſſet, ut primogenitus Regis ſemper *Delphinus* vocaretur, eundem Carolum IV. Imperorem poſtea conſenſiſſe, ea tamen lege, ut Delphinus hunc principatum tanquam feudum Imperrii agnoſceret, & præſtito homagio ab Imperatore acciperet. Idque factum eſſe: Siquidem Carolus Delphinus (poſtea Rex Galliæ hujus nominis quintus) in comitiis Metenſibus comparuerit, ſedem & vocem inter alios Imperii Principes ratione Delphinatus & Provinciæ obtinuerit, ejusque filius Carolus VI. ab eodem Carolo IV. Imperatore Vicarius Imperii per Delphinatum & Provinciam ſit deſignatus.

Porro Rupertum Imperatorem, cum in Italiam proficiſceretur, filio ſuo Vicariatum in Germaniam & Regnum Arelatenſe commiſiſſe. Sigismundum Vicariatum Sabaudiæ confirmaſſe. Cum propter varias Germaniæ turbas, tempore Friderici III Imperatoris exortas, Vaſalli a nexu Imperii ſe exſolvere fuiſſent conati, Maximilianum I. de hoc conqueſtum & proteſtatum eſſe. Carolum

lum V. in pace Madritenſi, cum Franciſco I. inita, acriter inſtitiſſe, ut Galli eas provincias, quæ jure beneficiario ad eos devenerant, tanquam feuda Imperii agnoſcerent, atque juramento fidelitatis præſtito illas ab Imperatoribus deinceps peterent.

Ex quibus inferunt, ſatis conſtare, quod poſteriores etiam Imperatores ſemper aliquos actus exercuerint, quibus continuata poſſeſſio jurisdictionis ac dominii directe in Regnum Arelatenſe demonſtretur.

12. Quænam avulſa? Ad *tertiam quæſtionem* reſpondent, cum ſæculo XV. Burgundiæ Ducum potentia magnis incrementis augeretur, *Burgundiæ nexum cum Imperio ferme penitus eſſe diſſolutum.* Comitatum *Provinciæ*, qui ab Rudolpho Habſpurgico Carolo Andegavenſi cum expreſſa reſervatione dominii directi, ac mero jure clientelari ſit conceſſus, a Ludovico XI. Regno Galliæ fuiſſe unitum. *Tractum Lugdunenſem*, ſalvo jure Imperii Philippo Pulchro concreditum, jam nullum amplius Imperii jus agnoſcere. *Delphinatum*, ab Humberto in primogenitos Regum Galliæ translatum, & a Carolo IV. ſub feudali nexu iis commiſſum, omnem erga Imperium ſubjectionem excuſſiſſe, & ſupremo veluti jure a Galliæ Regibus poſſideri. *Burgundiæ* Duces, potentia provectos, ceſſaſſe conſuetum prius homagium Imperatori præſtare: jamque non tantum Ducatum, ſed etiam Comitatum Burgundiæ per pacem Neomagenſem Gallicæ coronæ eſſe unitum, absque reſpectu ad Imperii jura.

Sæculo XVI. Principatum *Auriacum*, Delphinatus partem, libertatem uſurpaſſe. Jam vero in pace Ultrajectina a Pruſſio in Gallos translatum. Nec Papam *Avenionenſem* comitatum, in Provincia ſitum, tanquam feudum ab Imperatoribus accipere. In pace Weſtphalica præter alia *Suntgojam*, quæ pariter ad Regnum Arelatenſe pertinebat, Galliæ eſſe permiſſam.

Helvetiam maxima ex parte Regni Arelatenſis provinciam, ſub Alberto I. Imperatore ferme totam in ditionem Auguſtiſſimæ Domus Auſtriacæ perveniſſe, exceptis videlicet Uriis, Suitiis & Subſylvanis, qui ſoli Imperio volebant *immediate* ſubeſſe. Cum autem Præfecti, quos Albertus Imperator mittebat, acerbius animoſos iſtos tres populos tractarent, ducibus Arnoldo Subſylvano, Stauffachero Suitienſi, & Walthero Urienſi (quibus Wilhelmus Tellius acceſſit, qui Gäslerum Præfectum occidit) fœdere inito, Landenbergium alterum Præfectum, arce Sarnenſi aſtu capta, expulerunt (*anno* 1308.)

Acceſ-

Acceſſerunt deinceps ſucceſſive ad hoc urbium Sylveſtrium, ıtl vocabantur, fœdus Lucernates, Tigurini, Glaronenſes, Tu-ienſes, Bernates; ac demum etiam reliqui Cantones, uti Fribur-um, Solodorum, Schafhuſium, & Abbatis-Cella. Quæ omnes ommunitates primum a ſubjectione erga Domum Auſtriacam, leinde etiam ab Imperii jurisdictione ſe ſubtraxerunt, eamque Rem-ublicam compoſuerunt, quæ adverſus potentiſſimos hoſtes, gra-ibus bellis, multisque victoriis partam libertatem mordicus defen-lit. In pace vero Monaſterienſi §. 61. obtinuit declarationem Cæ-aream, *Civitatem Baſileam, cæterosque Helvetiorum Cantones in poſſeſſione vel quaſi plenæ lidertatis & exemptionis ab Imperio eſſe, ac nullatenus ejusdem mperii Dicaſteriis & Judiciis ſubjectos.*

Helvetiorum exemplo eorum ſocii ac fœderati, Griſones, Val-eſiani, Genevenſes, Neocomenſes, &c. qui omnes olim ad Re-num Arelatenſe, & deinde ad Romanum Imperium pertinebant, ucceſſive proprii Juris facti ſunt.

Ad *quartam* denique *quæſtionem* reſpondent Germani Juriscon-ulti, Epiſcopatum Baſileenſem, Sabaudiæ Ducatum, & Comita-um Montisbellicardenſem, quæ olim partes erant Burgundiæ Trans-uranæ, ac deinde Regni Arelatenſis, adhuc pertinere ad Impe-ium Romano-Germanicum. In reliquas vero provincias, quæ n Inſtrumento pacis Weſtphalicæ, Neomagenſis & Risvicenſis, ion ſunt expreſſe abdicatæ, licet poſſeſſio ſit amiſſa, in *petitoria* ta-nen adhuc jus competere. 13. Quid hodie juris?

Nam probari non poſſe, ullum Imperatorem in alienationes llas conſenſum dediſſe: & ſi dediſſet, infirmum tamen futurum uiſſe, niſi etiam conſenſus Statuum Imperii acceſſiſſet. Quin imo, ıt ex adductis ad quæſtionem ſecundam exemplis conſtat, Impera-oris ſemper aliquos actus, dominii & ſuperioritatis indices, in rovinciis illis exercuiſſe.

Et quidem *Provinciam*, Regni Arelatenſis ſedem, in turbis bel-icis ab Imperio avulſam, a Friderico I. Imperatore eſſe reductam: tque Provinciæ comites eam deinceps jure beneficiario tanquam mperii feudum poſſediſſe. Nec aliter poſtmodum Galiis conceſ-am, quam cum reſervatione ſuperioritatis, nexusque feudalis cum mperio; nec unquam eam ab Imperio dependentiam Gallis eſſe emiſſam.

Similiter Delphinatum ab Humberto ejusque anteceſſoribus ub onere *Vaſallagii* eſſe poſſeſſum, nec aliter in primogenitum Re-is Galliæ potuiſſe transferri: imo Delphinum ipſum agnoviſſe ſu-

pre-

premam Imperii poteſtatem, atque in Comitis Imperii Metenſibus tanquam Statum comparuiſſe, & Imperatori homagium præſtitiſſe: Carolum VI. VII. & Ludovicum XI. Galliæ Reges Delphinatum a reliquis Galliæ provinciis diſcreviſſe, probe gnaros, eam provinciam ab Imperio dependere. Neque conſtare, quod Imperium eam dependentiam unquam remiſerit; imo Maximilianum I. & Carolum V. eſſe conqueſtos, quod Galli non amplius inveſtituram petant.

Sed neque conſtare, quod Imperatores, ſaltem cum conſenſu Imperii Ordinum, jus in Principatum Auriacum, aut Comitatum Avenionenſem abdicarint: quamvis tam Principes Auriaci quam ſummus Pontifex in quieta poſſeſſione harum ditionum per plura jam ſæcula fuerint.

Quoad Helvetiæ communitates reſpondent, primum illarum fœdus, anno 1308. erectum, nequaquam eo ſpectaſſe, ut ſe a nexu cum Imperio abſolverent: quin imo aperte declaraſſe, nolle ſe ab Imperio ſeparari. Atque ideo fœdus illud ab Henrico VII. Imperatore eſſe confirmatum; uti etiam poſtea a Ludovico Bavaro, cujus partes adverſus Fridericum Pulchrum ſequebantur: miſſumque eſſe ab eodem Ludovico Imperatore Præfectum, qui mitius eas tractaret.

Et quamvis octo veteres Cantones, creſcente fœdere, per cruenta bella, & ſubſequentem Friderici Archiducis proſcriptionem, in Concilio Conſtantienſi a Sigismundo Imperatore factam, ſe a ſubjectione erga Domum Auſtriacam abſtraherent, profeſſos ſe tamen eſſe membra Imperii, ac talia ab Imperatoribus eſſe agnitos.

Hinc eorum legatos anno 1474. in Comitiis Imperii Baſileenbus præſentes una cum reliquis Imperii Ordinibus Carolo Burgundo, tunc hoſti Imperii, bellum indixiſſe adjectis his verbis: *Quod nos ad grandes exhortationes & requiſitiones Invictiſſimi & Sereniſſimi Herois noſtri gratioſiſſimi, cui tanquam ſacri Imperii membra non injuria obedienter paremus &c.*

Et licet anno 1496. recuſarent Suevico fœderi accedere, atque pro camera Imperiali contribuere, ortoque bello ſtrenue ſuam libertatem defenderent, tamen dein in pace aliud non petiiſſe & obtinuiſſe, quam confirmationem ſuorum privilegiorum & exemptionem a Judicio Aulico, camera Imperiali, & oneribus Imperii, ſimulque libertatem ineundi fœdera. Pollicitos autem, ſe requiſitos ab Imperio contra externos hoſtes, fore auxilio. Hæcque Baſileæ

anno

anno 1499. & Conſtantiæ anno 1513. eſſe confirmata. Rurſusque, cum Carolo V. promiſiſſent, ſe fideles ipſi & obedientes futuros, in commitiis Wormatienſibus anno 1521, ab eodem confirmationem ſuorum privilegiorum;& immunitatum obtinuiſſe. (*Goldaſtus in epiſt. dedicat. quæ præfixa eſt* denen Reichs = Händlen)

Cum autem deinde Gallia, & aliæ Nationes cum præpotente & invicta hac gente fœdera inire quærerent; ſemper magis magisque ab Imperii nexibus ſe exſolviſſe: ac pergente nihilominus camera Imperiali citationes & mandata ad quosdam Cantones dirigere, conqueſtos Baſileenſes, & reliquos fœderatos, infringi ſua privilegia & exemptiones, in pace Osnabrugenſi a Cæſare Ferdinando III. declaratum eſſe, Baſileam, & reliquos Helvetiæ Cantones in poſſeſſione eſſe plenæ libertatis, & exemptionis ab Imperio, ac nullatenus ejusdem Dicaſteriis & judiciis ſubjectos. Perrexiſſe nihilominus Cameram Baſileam mandata mittere, proteſtantibus contra illa Ordinibus fœderatis.

Addit Conringius *de finib. Imp. lib. 2. cap. 25.* poſtquam §. 61. cit. pacis Osnabrugenſis citavit: *Poſſis tamen forte dubitare, an non illa poſſeſſionis confeſſio multum diverſa ſit a jurium remiſſione &c.* & Sprengerus *in Elicbniis ad Lucern. Stat.* ſcribit de libertate fœderatorum *quoad poſſeſſorium* dubitari non poſſe, bene vero *quoad petitorium.* Additque Obrechtus *in notis ad Inſtr. Pacis art. 6.* ex pace illa plus non probari, quam exemptionem a Camera Imperiali; nam de ea ſola fuiſſe quæſtionem. Verum hoc videtur dici non poſſe: nam Inſtrumentum pacis expreſſe plenam libertatem, & utramque exemptionem, ab Imperio, & a Camera exprimit. Verum ſuffecerit mihi in hac re, quæ non eſt mei fori, aliorum ſententias obiter retuliſſe.

§. III.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia in Germania Seculo XI. 14.

Præter Concilia, in cauſa Schiſmatis tempore Henrici IV. Imperatoris celebrata, celebriora fuiſſe videntur Germaniæ Concilia:

1. *Francofordienſe*, in quo anno 1006. invito licet Epiſcopo Herbipolenſi, Henricus Sanctus Imperator evicit, ut *Epiſcopatus Bambergenſis* regiis ſumptibus erigeretur. Factusque eſt primus Epiſcopus *Eberhardus* Imperatoris Cancellarius. Hanc deinceps Eccleſiam

ſanctus Imperator ſingulari omnino amore ac liberalitate eſt proſecutus: atque in ea, ut ſe ipſum etiam daret, ſepeliri voluit.

2. *Wormatienſe*, in quo anno 1048. mortuo Damaſo II. (Epiſcopo ante Brixinenſi) Summus Pontifex Electus eſt Leo IX. Alſata. Qui tamen eam electionem non acceptavit, niſi ſub conditione, ſi clerus & populus Romanus ratam haberet.

3. *Moguntinum I.* quod anno 1054. in Romanum Pontificem elegit Gebhardum, Suevum, Epiſcopum Euſtadianum: quem ſub Victoris II. nomine Romani magno cum honore receperunt.

4. *Baſileenſe Conciliabulum* anno 1061. Nicolaum II. legitimum Pontificem, ejusque acta condemnavit: uti etiam electionem Alexandri II. quod ſine conſenſu Imperatoris fuiſſet inſtituta. *Cadaloi* vero, Epiſcopi Parmenſis ſpuria electio, licet a duobus tantum Epiſcopis fuiſſet ſuſcepta, eſt approbata. Unde pernicioſum Eccleſiæ Schiſma.

5. *Osborienſe*, auctoritate S. Annonis, Colonienſis Archiepiſcopi, anno 1062. congregatum, poſt *Synodalem diſceptionem inter Regis Henrici IV. Advocatum, & Eccleſiæ Romanæ Defenſorem*, Cadaloum Antipapam omnium acclamatione condemnavit, & Alexandri II. electionem tanquam legitime factam confirmavit. Quod idem poſtea in Concilio quoque *Mantuano* factum eſt: tota Eccleſia agnoſcente Alexandrum, & condemnante Cadaloum. Cæterum *diſceptationis illius Synodalis* auctor fuit S. Petrus Damiani; in qua reſpondet ad argumenta, a Regiis objecta contra electionem Alexandri II. Illi namque dicebant, antiquam eſſe conſuetudinem, a quatuor Pontificibus approbatam, ut Pontifex electus non conſecretur, aut, ſi jam ſit Epiſcopus, non *inthronizetur*, niſi prius ab Imperatore approbetur illius electio; hoc autem in electione Alexandri non eſſe factum. Reſpondit Petrus Damiani, primis quinque Eccleſiæ ſæculis ejusmodi confirmationem nunquam fuiſſe petitam, ac proinde non eſſe neceſſariam. Deinde perſonale duntaxat fuiſſe illud Privilegium, propter temporum iniquitatem aliquando ultro conceſſum. Miſiſſe etiam Romanos legatum ad Regem Henricum IV. qui tamen non ſit admiſſus: jure proin ſuo egiſſe Romanos.

6. *Mogontinum II.* anno 1069. interdixit Imperatori Henrico IV. divortium cum Bertha Regina, opera præſertim & eloquentia Petri Damiani, Legati Apoſtolici. Retinuit tunc equidem conjugem legitimam Cæſar, atque ex ea præter alios liberos genuit Henricum V.

7. *Mo-*

7. *Moguntinum III.* anno 1070. Carolum, Conſtantienſem Epiſcopum, a Clericis ſuis Simoniæ accuſatum, depoſuit.

8. *Seligenſtadienſe* Concilium Provinciale 20. edidit Canones, ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes.

Primus jubet obſervari abſtinentiam a carne & ſanguine, 14. diebus ante Feſtum S. Joannis Baptiſtæ; item 14. diebus ante Natalem Domini. In Vigiliis item Epiphaniæ, omnium Apoſtolorum, aſſumptionis B. V. S. Laurentii, & omnium Sanctorum: & quidem cum unica in die refectione.

Secundus præcipit, quatuor temporum jejunia obſervari.

Tertius prohibet nuptias ab adventu Domini usque ad octavam Epiphaniæ, & a Septuageſima usque ad octavam Paſchæ: item in diebus jejuniorum.

Quartus vetat, ne Presbyter, poſt galli cantum bibens, altera die Miſſam celebret.

Quintus, ne Presbyter eadem die plures, quam tres Miſſas celebret. (*Tres autem illis, qui plures Parochias adminiſtrabant, dicere, quibusdam in locis licitum fuerat*)

Sextus, ne corporale, Chriſti corpore conſecratum, in ignem projiciatur ad extinguendum incendium.

Septimus ſtatuit, ut ſi duo de adulterio ſint accuſati, & alter eorum fateatur, alter neget. Hic probabili judicio ſe purget, ille vero pœnitentiam agat.

Octavus, ut nemo gladium in Eccleſiam portet, regali tantum excepto.

Nonus, ut in atrio, & maxime ipſa Eccleſia colloquia non miſceantur.

Decimus, ut Miſſæ votivæ non celebrentur ad divinationem audientium, ſed ad devotionem, vel pro ſalute virorum, vel pro defunctis.

Undecimus, ut non a fratre, ſed a nepote numerentur gradus conſanguinitatis (*ita tunc ſtatutum in Archidiœceſi Moguntina; ſed poſtea abrogatum*)

Duodecimus, ut in atrio Eccleſiæ tantum Presbyterorum ædes tolerentur.

Decimus tertius vetat, ne laici, habentes Jus Patronatus, Eccleſias commendent Presbyteris ſine conſenſu Epiſcopi.

Decimus quartus decernit, ut ſi duo accuſati de adulterio, illud negent, alteruter ambos Divino purget judicio. (*purgatio vulgaris adhuc erat in uſu*)

Decimus quintus, jejunium *bannitum* (*hoc eſt, ad avertenda juſtitiæ Divinæ flagella indictum*) diligenter obſervari præcipit.

Decimus ſextus vult, ut nullus (*Presbyter*) Romam eat, absque conſenſu ſui Epiſcopi, vel ejus Vicarii. (*ne ſcilicet interim oves deſtituantur paſtore*)

Decimus ſeptimus, ſub anathemate prohibet, ne ullus Presbyter cuiquam pœnitenti *carrinam*, (*carenam, ſeu* 40. *dierum jejunium*) dividat, niſi ſit infirmus.

Decimus octavus, redarguit criminum capitalium reos, qui pœnitentiam a ſuis Sacerdotibus recipere nolunt, ſed Romam pergunt, ut Apoſtolicus omnia ipſis dimittat peccata. (*ubi Synodus non impugnat poteſtatem Summi Pontificis ligandi & ſolvendi per totam Eccleſiam, ſed ſub- & obreptitias lapſorum fraudes culpat, additque talibus conceſſam Romæ indulgentiam non prodeſſe*)

Decimus nonus jubet, ut pœnitens *carrinam* ſuam ibi jejunet, ubi pœnitentiam accepit, ut Sacerdoti proprio conſtet de illa impleta.

Vigeſimus vetat, ne Presbyteri quemquam in Eccleſiam introducant ſine conſenſu Epiſcopi, cui pro aliquo delicto illam ingredi non licet.

ARTICULUS II.

De Conciliis celebratis contra *Simoniacos*, *Concubinarios*, & in cauſa *Schiſmatis* inter *Gregorium VII.* *& Henricum IV.*

15. Plurimum invaluerat his temporibus Simoniaca pravitas & ſacrilega ſacerdotiorum nundinatio, adeo, ut plus offerenti paſſim proſtarent venialia. Quare Henricus III. Imperator anno 1047. Concilium *Nationale per Germaniam* indici voluit; in quo graviter invectus eſt in illud ſcelus, atque in Clericos, illo corruptos: voluitque ut anathemate percellatur, qui porro illud committere præſumeret. Altero dein poſt anno *Moguntinum* habitum eſt Concilium præſentibus Leone IX. Pontifice, & Henrico III. Imperatore; in quo rurſus condemnata Simoniæ pravitas, cum concubinatu Clericorum.

Maxime

Maxime vero ad hanc peſtem geminam ab Eccleſia extermi- 16. Cleri turbæ
nandam allaboravit Gregorius VII. Summus Pontifex. Siquidem decreta ſeveriſſima hanc in rem per varias provincias miſit, ac promulgari mandavit; verum ea labes tantas radices egerat, ut omni adhibita induſtria ac ſeveritate vix eradicari amplius poſſet. Potiſſimum autem Gregorii decretis ſe opponebant Clerici Germaniæ, quorum multi in vetita matrimonia involaverant, ea quidem pervicacia, ut cum Sigefridus Archiepiſcopus Moguntinus in *Synodo Erfordienſi* decretum Gregorii ac Synodi Romanæ vellet promulgare, vitæ ſuæ vix ſatis fuerit ſecurus.

Cum autem Gregorius nullatenus cederet, ſed plures Epiſcopos, qui minus ſeveri fuerant in urgenda diſciplina, in Coucilio *Romano II.* ſuſpendiſſet ab Epiſcopali officio, minasque etiam Moguntino intentaſſet; is convocata Synodo *Moguntina* altera, Pontificium decretum promulgavit, quo jubebantur Presbyteri aut renuntiare conjugibus, aut ſe in perpetuum ſacro Altaris miniſterio abdicare. At indecoro murmure, ac ſtrepitu ita fuit exceptus, ut deſperaret commiſſum ſibi a Pontifice negotium ad optatum finem deducere.

Tum vero Epiſcopi cum Clero in Gregorium Pontificem, inflexibilem officiorum exactorem, inſurgentes, tumultuandi occaſionem nacti ſunt ab epiſtola, ad Imperatorem Henricum ſcripta, in qua eundem Pontifex reprehendit, quod cum excommunicatis Epiſcpis communicet, & inveſtituras Epiſcopatuum aliorumque Beneficiorum illegitime ſibi uſurpet, & Synodalia decreta contemnat.

Hac enim epiſtola irritatus Henricus, Legatos Papæ verberi- 17. Synodi in cauſa Schiſmatis.
bus, ignominia, & carcere vehementer afflixit, coactoque *Conciliabulo Wormatienſi* anno 1076. facile effecit, ut a Schiſmaticis, Concubinariis, & Simoniacis hominibus deponendus a Pontificatu judicaretur Gregorius, miſſa ad illum conventiculi illius nomine epiſtola, plena contumeliæ, qua denuntiant, ut Pontificatu, quem contra Eccleſiaſticas leges uſurpaſſet, ſe abdicet: alias quidquid deinceps ſit acturus, habendum irritum.

At Gregorius accepta hac epiſtola indixit *Concilium Romanum III.* anno 1076. in quo excommunicavit Sigefridum Moguntinum, Wilhelmum Trajectenſem, Robertum Bambergenſem, aliosque Epiſcopos plures Germaniæ, Galliæ, & Longobardiæ: demum etiam ipſum Imperatorem Henricum, eumque Regno depoſuit, ſubditis Sacramenti religione ſolutis. Alios quosdam Epiſcopos, in Synedrio

drio Wormatienſi præſentes ad dicendam cauſam Romam citavit, Ottonem autem Ratisbonenſem, Ottonem Conſtantienſem, Burchardum Lauſannenſem jam ante excommunicaverat.

Epiſcopi dein Schiſmatici in *Papienſi Conciliabulo* congreſſi, anathema in Pontificem præſumpſerunt.

Gregorius vero congregato *Concilio Romano IV.* centum fere Epiſcoporum, anno 1078. plures adhuc Archiepiſcopos & Epiſcopos excommunicavit ac depoſuit: Nominatim Guibertum Ravennatenſem, Tedaldum Mediolanenſem, Gaufredum Narbonenſem, Arnulphum Cremonenſem, Rolandum Tarviſenſem &c.

Eodem anno in *Concilio Romano V.* excommunicatus eſt etiam Imperator Conſtantinopolitanus Nicephorus Botoniates, quod tyrannice invaſerit Imperium. Variaque edita capitula pro reformanda morum diſciplina; contra Concubinarios, Simoniacos, violatores Eccleſiaſticæ libertatis &c.

In *Concilio Romano VI.* anno 1080. rata habita electio Rudolphi in Imperatorem, ea addita conditione, ne deinceps inveſtituræ Beneficiorum a laicis conferantur, vel recipiantur. Henricus vero rurſus eſt excommunicatus.

In conventiculo deinde *Trajectino* Wilhelmus Trajectinus Epiſcopus eo temeritatis eſt prolapſus, ut in Gregorium Summum Pontificem ac Chriſti in terris Vicarium anathema fulminaret. At mox horrenda morte abreptus, pœnas dedit. Ut teſtatur ſcriptor coævus Hugo Abbas Flaviniacenſis in Chronico Virdunenſi *p. 225. & ſeqq.*

Mortuo ſubin Rudolpho æmulo factus audacior Henricus Conciliabulum primum *Moguntiam*, deinde vero, ut Schiſmatici ex Germania & Italia facilius convenire poſſint, *Brixinam* indixit. Ubi a 19. Schiſmaticis Epiſcopis, jam ante excommunicatis, inaudito facinore depoſitus eſt Gregorius legitimus Pontifex, & *Guibertus*, Ravennatenſis ante Archiepiſcopus, a Gregorio excommunicatus & depoſitus, Antipapa eſt intruſus (*anno* 1080.)

Gregorius vero in pluribus *Romanis Conciliis* anathema in Henricum, Guibertum, omnesque eorum aſſeclas & fautores innovavit. Idemque in eos fulmen vibravit Victor III. Gregorii Succeſſor in *Concilio Beneventano* (anno 1087.) utriusque vero Pontificis, Gregorii nempe & Victoris, acta confirmata ſunt in *Concilio Romano* 115. Epiſcoporum ſub Urbano II. (anno 1089.) & in *Beneventano* (anno 1091.) ac pluribus aliis: Schiſmate per plures adhuc annos ſcindente Eccleſiam: eo quod Guiberto magna Italiæ & Germa-

niæ

niæ pars pertinaciter adhæreret. Anglia vero pro neutro ſe declaravit; donec volente Wilhelmo II. Rege partes Urbani eſt ſecuta.

Concilium *Conſtantienſe* ex Abbatibus, Clericis, Ducibus, & Principibus, qui Henrico IV. adverſabantur, anno 1094. collegit Gebhardus, Epiſcopus Conſtantienſis, Pontificius per Germaniam Legatus. In eo incontinentia Sacerdotum, ac Simonia ſub graviſſima pœna rurſus eſt prohibita. Præſcripta jejuniorum & feſtorum obſervatio. Auditæ querelæ Praxedis (Adelhaidem quidam appellant) quæ Henricum IV. Imperatorem, conjugem ſuum, reliquerat, propter infandas ſpurcitias, quas paſſam ſe aſſerebat. Sicque divortium ſuum purgabat.

CAPUT III.

De Conciliis Galliæ præſertim in cauſa divortii Philippi Regis.

§. I.

Prænotanda de Statu Galliæ.

Poſtquam Hugo Capetus, translato in familiam ſuam Galliæ regno anno 996. fatis deceſſerat, ſucceſſit illi *Robertus* Filius, Princeps ſanctus, ſub quo Gallia pace, concordia, religione floruit Et profecto nihil opportunius utiliusque Chriſtianæ Reipublicæ, quam eodem tempore duos Summos Principes habere ſanctos, Henricum II. Imperatorem, & Robertum Regem: qui ambo, non tam de ſuo, quam Chriſti regno proferendo ſolliciti, anno 1023. convenientes, amiciſſime ſe mutuo exoſculati & complexi ſunt, auditoque dein maxima cum reverentia ſanctiſſimo Miſſæ ſacrificio, una ſunt pranſi, officiis, amore, liberalitate de palma certantes: inito etiam arctiſſimo pacis & amicitiæ fœdere. Quem utinam nexum poſteri ſervaſſent integrum! 18. Regnum Roberti.

Obiit Robertus pientiſſime anno 1033. regni 37. ætatis 61. vere pater pauperum, quorum duodecim, quocunque iter faceret, aſellis vecti, tanquam corporis cuſtodes, eum comitabantur. Mille quotidie in variis urbibus alebat, menſæ illorum miniſtrare, ac pedes lavare non raro ſolitus. Mira ac vere Chriſtiana in inimicos

&

& etiam perduelles fuit manſuetudine: amator æſtimatorque Eccleſiaſtici ac Monaſtici Ordinis eximius, Eccleſiarum patronus, & religionis vindex.

Succeſſit illi in regno, matre licet invita *Henricus I.* filius, qui Burgundiam *Roberto* fratri conceſſit, ex quo nova prognata Burgundiæ Ducum potentium progenies, Luſitaniæ etiam deinceps Reges datura.

& Henrici I. Henricus Wilhelmum Nothum Normannorum Ducem, a ſuis pulſum, magna virtute reſtituit; adminiſtratoque præclaris belli pacisque artibus per 27. annos regno, obiit anno 1060. per id etiam poſt fata filio ſuo *Philippo I.* puero ſeptenni, providens, quod tutorem ei dederit Balduinum Flandriæ comitem: per quem Vaſcones contenti in officio.

19. Philippi I. divortium. At Philippus Rex, ſui juris factus, magnis & ſe ipſum moleſtiis totamque Eccleſiam ſcandalo afflixit, dum anno 1092. repudiavit *Bertham*, Florentii Hollandiæ Comitis filiam, legitimam ſuam conjugem, ex qua jam habebat filium Ludovicum VI. Regni hæredem, & inſani amoris faſcino irretitus duxit *Bertradam* Montfortiam, Fulconis Comitis Andegavenſis uxorem: inauſpicatas nuptias male benedicente ſtylvanectenſi Epiſcopo. *Ivo* autem Carnotenſis Epiſcopus, inſigne illud Jurisprudentiæ decus, datus eſt in cuſtodiam, quod adulterino illi connubio nollet conſentire. Cumque amantiſſimum ſuum Paſtorem armis in libertatem aſſerere Carnotenſes pararent, data ad eos epiſtola obſtitit Ivo, Chriſtianum illud exemplum ingerens: *Petrus, quidem ſervabatur in carcere, oratio autem ſine intermiſſione fiebat ab Eccleſia ad Deum pro eo.*

Cum Philippus cerneret, Ivonem pluresque Epiſcopos, ejus exemplum ſecutos, ſuum facinus vehementer improbare, ac grave propter illud ortum ſcandalum, anno 1094. *Synodum Remenſem* indici voluit; in qua magno opere contendit, ut Ivo condemnaretur. At illo Sedem Apoſtolicam appellante, conventus ſolutus eſt.

20. Concilia. Quamvis autem Bertha eo anno obierit, cum tamen Bertradæ maritus adhuc viveret, Urbanus II. Hugoni Lugdunenſi Archiepiſcopo eam cauſam delegavit, definiendam in Synodo Epiſcoporum. Igitur in *Concilio Auguſtodunenſi*, 32. Epiſcoporum & plurimorum Abbatum, Philippus Rex eſt excommunicatus. Innovata etiam excommunicatio Henrici IV. Imperatoris, & Guiberti Antipapæ. Simoniaca etiam hæreſis, & incontinentia Sacerdotum ſub excommunicatione damnata.

Philip-

Philippus abſolutionem petiit a Papa Urbano, & excuſavit ſe, quod ad *Synodum Placentinam* venire non potuerit. In hac Synodo, adeo frequente, ut in aperto campo celebrari debuerit, Pontifice præſidente edita ſunt 15. capitula. In quibus confirmata ſunt priora ſtatuta de Simoniacis. Irritas eſſe Ordinationes ſimoniacas, eorumque, qui a Simoniacis ſcienter ordinati ſunt; item Ordinationes a Guiberto Hæreſiarcha factas, poſtquam a Gregorio Papa damnatus eſt &c. Hugo Lugdunenſis ſuſpenſus; quod in Concilio non comparuerit. Populum non debere intereſſe Sacris Sacerdotum, qui uxoribus utuntur. Damnata iterum Hæreſis Berengariana. Conſecratus a Papa Abbas Augienſis. Recedenti Placentia Urbano *Conradus* Henrici IV. Imperatoris filius, a patre deficiens, ſtratoris officium exhibuit, ac juramento fidelitatem promiſit. Papa vero promiſit ei auxilium ad Imperialem dignitatem obtinendam, ſub conditione tamen inveſtituras non uſurpandi.

Anno 1095. Urbanus in Galliam profectus *Synodum Claromontanam* indixit. In celeberrimo hoc Concilio præſentes fuerunt una cum Summo Pontifice 13. Archiepiſcopi, 225. Epiſcopi, 90. Abbates. Excommunicatus in eo rurſus Rex Philippus, quod Berthradam Fulconis uxorem non dimitteret; quæ pariter fuit excommunicata. Decreta hic primo expeditio ſacra ad recuperandam terram ſanctam: poſtquem Petrus Eremita ex Palæſtina redux miſerum illius ſtatum expoſuit, ac Chriſtianorum ibidem gementium litteras Pontifici obtulit. Confirmata Synodus Placentina: atque inſuper adjecti 32. Canones. Quorum ſecundus ſic habet; *Quicunque pro ſola devotione, non pro honoris vel pecuniæ adeptione, ad liberandam Eccleſiam Dei Jeruſalem profectus fuit, iter illud pro omni pœnitentia ei imputetur.* Indulgentiarum exempla prioribus etiam ſæculis, imo in ipſis etiam S. Pauli epiſtolis habentur. Sed ab hoc tempore frequentior earum uſus eſſe cœpit: deſinente paſſim etiam in Occidente pœnitentia publica, quæ jam pridem in Oriente fuerat abrogata. In reliquis Canonibus prohibetur iterum, ne Clerici cum fœminis cohabitent &c. ne plura beneficia habeant. Ne Principes conferant inveſtituras. Ne Clerici homagium præſtent laicis. Ne carnes edantur in quadrageſima &c. decretus etiam Primatus Lugdunenſis Eccleſiæ: de quo prolixam diſſertationem edidit Petrus de Marca.

Philippus Rex dimiſſa adultera abſolvitur anno 1096. ſed eadem rurſus revocata iterum excommunicatur in *Pictavienſi Synodo* anno 1100. iterumque vere tandem pœnitens abſolvitur anno 1104. ejurato omni cum Berthrada commercio.

Urbanus Papa poſt Claromentanam Synodum Galliam peragrans plures Synodos convocavit, ut *Lemovicenſem*, *Turonenſem*, *Rothomagenſem*, *Nemauſenſem*: in quibus diſciplinam Eccleſiaſticam reformavit, ſimoniæ & incontinentiæ vitia damnavit, Epiſcoporum controverſias compoſuit, expeditionem ſacram promovit &c.

§. II.

Status Eccleſiaſticus Ordinatus per alia Concilia in Gallia.

21. *Concilium Biturienſe, Provinciale*, anno 1031. ſtatuit, ut hoſtiæ conſecratæ non aſſerventur diutius, quam una hebdomade: ſed ſingulis Dominicis renoventur. Filii Presbyterorum univerſim a ſacris Ordinibus arceantur, ſi poſt Ordinationem ſint ſuſcepti. (*alii etiam omnes illegitimi ſunt irregulares*) Servi non addmittantur ad Clerum, niſi ſint manumiſſi. Pro baptismo, pœnitentia, & ſepultura nihil accipiatur, niſi ſpontaneæ oblationes. Vetantur matrimonia conſanguineorum usque ad ſextum vel ſeptimum gradum (*ex temporis illius diſciplina*).

Concilium Lemovicenſe brevi poſt S. Martialem tanquam Apoſtolum colendum decrevit: & aliqua reſcripta Pontificia reprobavit, quibus aliqui, ab Epiſcopis ſuis excommunicati, Romæ abſoluti fuerant. Non quod hæc Synodus negaret poteſtatem illam Sedis Apoſtolicæ: ſed quod abſolutionem *ſub vel obreptitie* obtentam cenſeret.

Concilium Rothomagenſe I. Provinciæ Normanniæ, anno 1050. ſtatuit, Epiſcopis non eſſe migrandum ad altiorem Sedem, amplioris honoris cauſa. Ne Epiſcopi & Abbates ſe mutuo ſupplantent, aut inferiores Clerici. Baptizatus in ipſa Eccleſia, in qua regenerationis gratiam acceperunt, in albis eſſe repreſentandos. Reliqui canones repetunt ea, quæ alias jam ſæpe ſunt repetita, de ſymbolo fidei, de ſimonia, avaritia &c.

Concilium Saloſanum anno 1056. decrevit, ut Epiſcopi Abbates Presbyteri non ordinentur ante 30. ætatis annos: Diaconi non ante 25. (*juxta antiquatis diſciplinam*) nec extra ſtatuta tempora. In laicos, res Eccleſiæ uſurpantes, fertur anathema. Uti etiam in eos, qui cum hæreticis aut excommunicatis ſocietatem habent. Reliqui canones tractant de Simonia, incontinentia Clericorum, decicimis, diſciplina Monachorum. &c.

Concilium

Concilium Rothomagenſe II. Provinciale anno 1072. ſanxit, ut Epiſcopo, ſtatuto tempore chryſma conſecranti, 12. aſſiſtant Presbyteri, veſtibus ſacris ornati. Ut Sacerdos, Miſſam celebrans, corpus & ſanguinem Chriſti ſumat. Ut viaticum & aqua benedicta ultra octo dies non aſſerventur. Ut Baptiſma & Confirmatio, & ſacri Ordines conferantur jejunis a jejuno: niſi neceſſitas aliud poſtulet. Prohibentur matrimonia clandeſtina, & inter conſanguineos infra ſeptimam generationem. Ne quis in quadrageſima prandeat ante veſpertinam. Duobus poſt annis habitum eſt

Concilium Rothomagenſe III. præſente etiam Wilhelmo, Angliæ Rege, ad quem tunc Normannia ſpectabat. Jubet ſervare Ordinationum Interſtitia. Regulam S. Benedicti accurate obſervari ab iis, qui Monaſticen profitentur. Vetat, ne Chriſtiani Judæis ſerviant; ne eorum pueris dent nutrices &c.

Concilium Pictavienſe I. anno 1078. damnavit Simoniam, pluralitatem Beneficiorum, hæreditariam ſucceſſionem in bonis Eccleſiaſticis, uſuras &c. vetat, ne Regulares novas Eccleſias ſibi vendicent. Ne illegitimi ordinentur, niſi Monachi, aut Canonici Regulares fiant.

Concilium Juliobonenſe in Normannia anno 1080. ſeverius in Clericos concubinarios animadvertendum ſtatuit. Laici in partem decimarum non veniant. Si Eccleſia Monachis aut Canonicis Regularibus donatur, Abbas Presbytero, ab Epiſcopo inſtituendo, congruam aſſignet; quod ſupereſt, Monaſterio cedat.

Concilium Abrincenſe, in eadem Neuſtria, ſeu Normannia celebratum, decrevit: ne pueri ad regimen Eccleſiarum, quibus cura animarum annexa eſt, aſſumantur. Ne filii Presbyterorum in Eccleſia patrum ſuorum conſtituantur. Ne Eccleſiæ vicariis annuis comittantur. Sacerdotes majorum Eccleſiarum Presbyterum ſub ſe habeant. Vir in monaſterium non tranſeat, uvore manente in ſæculo ſi ſit junior.

ARTICULUS IV.

De Conciliis adverſus Berengarium Hæreſiarcham celebratis.

Novam hoc ſæculo XI. orcus evomuit hæreſin, quæ Diviniſſimum, Chriſti ore tam dilucide tamque ſancte conſecratum, Euchariſtiæ impugnaret myſterium. 22.

Inſtrumento ad hoc uſus humani generis hoſtis *Berengario*, homine Gallo, Turonibus oriundo, Andegavenſis Eccleſiæ Archidiacono, qui, cum ſcholæ magiſter eſſet, ſuperbior, quam doctior, ut ingenii atque eruditionis inopiam novitate doctrinæ compenſaret, eaque auditorum frequentiam ad ſe pelliceret, dicere primus ſuſtinuit, Chriſtum in Euchariſtia non eſſe vere præſentem, ſed quandam duntaxat illius figuram.

Hæc ergo prima eſt epocha impii dogmatis, ſæpius deinceps damnati & extirpati, ſæpe etiam, ut fœcundum eſſe ſolet orci ingenium, in lolium infelix repullulantis.

Ab amicis primum ac præſertim ab Adelmanno Leodienſis Eccleſiæ ſcholaſtico monitus Berengarius, ne rempublicam chriſtianam, bene a majoribus compoſitam, nova opinandi licentia conturbet: cum nollet ſapere, S. Leo IX. in *Concilio Romano* prolata damnationis ſententia fidelium communione eum movit (*anno* 1050.) *Lanfrancus* vero, qui falſo in ſuſpicionem venerat colluſionis cum Berengario, detecta veritate eſt abſolutus.

Cum autem Berengarius, utut a viris doctis ſæpius abunde confutatus, hæreſin ſuam ſpargere latius conaretur, citans pro ſe quendam *Joannis Scoti* librum, damnatus rurſus eſt ab eodem Leone Papa in frequenti *Synodo Vercellenſi*, aſſertaque Catholica atque Evangelica veritas, quod per verba Domini, miniſterio Sacerdotis prolata, panis & vinum Divina virtute vere ac proprie convertantur in corpus & ſanguinem Chriſti; ut in ultima Chriſti cœna vere fuerunt converſa. Damnatus etiam eſt libellus Joannis Scoti, ſcriptoris ſæculi noni, ex quo venenum ſuxerat Berengarius.

Quamvis autem etiam in *Synodo Pariſienſi* eſſet damnatus, & a viris doctis ſæpius teſtimoniis S. Scripturæ, ac SS. Patrum, præſertim S. Leonis I. Cyrilli Hieroſolymitani, Ambroſii, Auguſtini, Baſilii, Euſebii, Hilarii, ac Toletani Concilii convictus, pertinaciter tamen, more hæreticorum frequenti, errori ſuo inhæſit, donec, ademptos ſibi reditus beneficii dolens, anno 1055. in *Concilio Turonenſi*, præſente Hildebrando (poſtea Gregorio VII.) cum ſe defendere nullatenus poſſet, hæreſin ejuravit, veramque in Euchariſtia corporis & ſanguinis Chriſti præſentiam juramento confeſſus eſt.

At reverſus ad vomitum, anno 1059. in *Romana Synodo* 113. Epiſcoporum (ubi electio Pontificis ad ſolos Cardinales translata) coram Nicolao II. Pontifice, quaſi correctus, libros ſuos propria manu in flammas conjicit, famoſamque illam profeſſionem *ego Berengarius &c.* ab Humberto Cardinale compoſitam edidit. In qua dicitur,

citur, *panem & vinum, quæ in Altari ponuntur poſt conſecrationem non ſolum Sacramentum, ſed etiam verum corpus & ſanguinem Domini Noſtri JEſu Chriſti eſſe, & ſenſualiter, non ſolum in Sacramento, ſed in veritate manibus Sacerdotum tractari, & frangi, & fidelium dentibus atteri.*

Quæ verba, a modernis ſacramentariis toties nobis objecta, juxta unanimem Theologorum ſententiam hunc ſenſum habent; quod panis & vinum per conſecrationem ita convertantur in corpus & ſanguinem Chriſti, ut non tantum adſit ſignum corporis & ſanguinis, ſed vere, realiter, ac proprie ipſum corpus & ſanguis, ſub ſpeciebus panis & vini, quæ ſpecies franguntur, & dentibus atteruntur. Cum enim Berengarius novis identidem vocabulis errorem ſuum conaretur fucare, ac veritatem eludere, Humbertus illam verborum formam compoſuit, qua profiteretur, corpus & ſanguinem vere eſſe præſentia, & ore corporeo fidelium vere ſumi, manducari ac bibi, tanquam cibum & potum ſpiritualem animæ.

Hinc *Guitmundus* Monachus, ac poſtmodum Epiſcopus, qui ſolide ac erudite Berengarium refutavit, tribus libris de veritate corporis & ſanguinis Domini in Euchariſtia editis, dicebat: Chriſtum ipſum ſeu ejus corpus non diſſipari aut dentibus comminui in partes & quamvis in ſingulis particulis ſeparatis hoſtiæ ſit totum corpus Chriſti, non tamen eſſe plura corpora, ſed unum corpus, in pluribus locis replicatum.

Hic ſi ratio quæritur non erit mirabile: ſi exemplum poſcitur, non erit ſingulare. Demus, Deum aliquid poſſe, quod nos fatemur inveſtigare non poſſe. In talibus rebus tota ratio facti, eſt poteſtas facientis. S. Auguſtinus epiſt. 2. ad Voluſianum.

Berengarii Diſcipuli, utut pauci adeo, ut teſte Guitmundo ne unum quidem pagum obtinerent, tamen in diverſas ſectas jam tunc abierunt. Aliqui enim dicebant, meram figuram aut ſignum Chriſti adeſſe: quos poſt 400. annos ſecuti ſunt Sacramentarii Zwingliani. Alii volebant Chriſtum eſſe in pane: quaſi Chriſtus dixiſſet: *in hoc pane latet corpus meum.* Horum deinde errorem Impanatores Lutherani ſunt amplexi. Alii partialem quandam converſionem ſunt commentiti. Alii admittebant quidem plenam converſionem, ſed ſi indignus accedat, corpus Chriſti rurſus in panem reverti delirabant. De his univerſim jam Berengarii tempore ſcripſit laudatus Guitmundus: *Notiſſimum eſt hoc tempore, priusquam Berengarius inſaniſſet, hujusmodi veſanias nunquam fuiſſe.*

Berengarius poſt abjurationem ſui erroris, ſub Nicolao II. factam, iterum relapſus, anno 1079. in *Concilio Romano* ſub Gregorio

VII. tertio hæreſin ſuam ejuravit, ac profeſſus eſt, panem & vinum ſubſtantialiter converti in corpus & ſanguinem Chriſti, ita, ut poſt conſecrationem adſit verum corpus & verus ſanguis Chriſti, non tantum per ſignum & virtutem ſacramenti, ſed in proprietate naturæ & veritate ſubſtantiæ.

At infelix, reverſus in Galliam, tertio relapſus, fidei profeſſionem, quam Romæ edidit, confutavit. Tum vero Lanfrancus librum adverſus illum edidit, in quo ipſi exprobrat levitatem, inconſtantiam, perfidiam, perjuria, calumnias fidemque tot in Conciliis datam; totiesque violatam, tum etiam crimina falſi in truncandis, corumpendisque Patrum ſententiis. Refutat dein ſingula Berengarii argumenta, philoſophica, imo ſophiſtica: expoſitaque atque probata fide orthodoxa de vera transſubſtantiatione, addit: *Hanc fidem tenuit a priſcis temporibus, & tunc tenet Eccleſia, quæ per totum diffuſa orbem Catholica nominatur.* Quod probat authoritate S. Scripturæ, SS. Patrum ac Conciliorum teſtimoniis, atque ex quibusdam miraculis.

Denique ſic concludit: „Si verum eſt, quod de corpore Chri-
„ſti tu credis, & adſtruis, falſum eſt, quod ab Eccleſia ubique
„gentium de eadem re creditur. Omnes enim, qui Chriſtianos ſe
„eſſe & dici lætantur, verum Chriſti carnem, verumque ejus ſan-
„guinem in hoc ſacramento percipere gloriantur. - - Interroga
„Græcos, Armenos, ſeu cujuslibet nationis quoscunque Chriſtianos
„homines: uno ore hanc fidem ſe habere teſtantur &c. Ecce! quid ante 700. annos teſtatus ſit ſcriptor celebris Lanfrancus (factus poſtea Archiepiſcopus Cantuarenſis in Anglia) de hoc dogmate, ubi illud impugnari cœptum. Totius tunc Eccleſiæ Chriſtianæ vox erat illa ipſa, quæ hodiedum eſt totius Eccleſiæ Catholicæ, ac vere Chriſtianæ. Profecto, licet non haberentur tam clara S. Scripturæ oracula, tot ac tanta Patrum multo antiquiora de hac veritate teſtimonia, tamen tam univerſalis, tamque unanimis totius Eccleſiæ, omniumque per orbem Nationum Chriſtianarum conſenſus in myſterio tam ſublimi tamque arduo, evidens argumentum eſſet, veritatem illam per Divinam, Apoſtolicam, atque Eccleſiaſticam traditionem nunquam interruptam deſcendere. Alias enim impoſſibile foret, ut omnes per orbem Chriſtianæ Nationes in novitatem tantopere a ſenſibus abſtruſam ſublimemque conſpirarent.

Anno demum 1080. poſt *Burdegalenſem Synodum* Berengarius vere reſipuit, & Catholicam fidem usque ad mortem profeſſus eſt, quam oppe-

oppetiit anno 1088. ut teſtantur Chronicon Senonenſe, Malmesburienſis l. 3. codex manuſctiptus Turonenſis &c.

ARTICULUS V.

De Conciliis Angliæ Sæculo XI.

§. I.

Prænotanda de ſtatu Angliæ.

Ethelredus ſancti Eduardi Martyris frater impius, ignave ac crudeliter geſſit rempublicam, immanes propterea & ſibi & Regno calamitates accerſens. Cum enim Danorum feroces incurſus retundere non poſſet, Regnum iis vectigale fecit. At rupta, quam dederat fide, Mithridatis ferale imitatus exemplum, quidquid Danici nominis per totam Angliam erat diſperſum, una die immaniter trucidari præcepit. Nec deſtitum a cœdibus, donec non ſupereſſent, qui cæderentur. 23. Dani in Angliam.

At *Sveno* Rex Daniæ, ulturus injuriam, cum valida claſſe in Angliam appulſus, profugiente ad Richardum Ducem, Emmæ conjugis ſuæ fratrem, in Normaniam Ethelredo, totum Regnum in ſuam redegit poteſtatem. Talionis tunc pœna Anglis redhibita, quidquid obviam ſunt nacti Dani, incredibili furore laniarunt. Cæteros inter cæſus eſt S. Elphegus, Cantuarienſis Epiſcopus, quod theſauros Eccleſiæ nollet in tributum, a Danis imperatum, impendere: Martyr propterea cultus ab Eccleſia, quod pro virtute paſſus eſſet. Sub Suenone.

Mortuo Svenone Ethelredus revocatus ad Regnum brevi poſt obiit, anno 1016. aripuit tum quidem ſceptrum *Edmundus* Ethelredi filius, at ultra annum tenere non potuit, Danis in Angliam rurſus irrumpentibus interemptus,

Tum vero tota inſula ſe dedidit *Canuto Magno* Daniæ Regi: qui ducta Emma, Ethelredi vidua, magna juſtitiæ, religionis, ac clementiæ laude vicenos annos in Anglia & Dania regnavit. Atque ut utriusque gentis, & victæ & victricis, amorem ſibi conciliaret, æquo numero ex utraque ſenatum adunavit; ac idem utrique in curia & caſtris jus eſſe voluit. 24. Canutus M.

Nec

Nec minor illi Eccleſiarum & religionis cura, gaviſo palam, nil parere ſibi, quod non pareret Deo. Romam ad limina Apoſtolorum religionis cauſa profectus, regna ſua, unaque totum ſeptentrionem & occidentem Eccleſiæ ſubjecit, juſſo etiam S. Petri denario ab Anglis ſolvi S. Petri ſucceſſori.

Leges. Leges tulit aut innovavit ſanctiſſimas. Tractatur in iis de Miſſæ ſacrificio. De matrimonio intra ſextum cognationis gradum non contrahendo. De reverentia Sacerdotibus præſtanda. De decimis & nummo Romanno ſolvendis. De die Dominica ab hora tertia Sabbati usque in diem lunæ ſervanda. De ſervandis feſtis Eccleſiæ, & indictis a Sacerdote. De ſervandis jejuniis quadrageſimæ, quatuor temporum, & pervigiliis B. V. Mariæ & Apoſtolorum. De feſtis Divorum Eduardi & Dunſtani religioſe ſervandis. De juſtitio dictis diebus feſtis obſervando. De confeſſione peccatorum Sacerdoti ingenue facienda. De Euchariſtia ter ſaltem quot annis ſumenda.

Item de pœna occidentis Miniſtrum Altaris. De confeſſione facienda Sacerdoti a damnato ad mortem. De dignitate Sacerdotum. De Diaconis & Monachis. De moniali non ducenda in uxorem. De Luminaribus in Eccleſiis. De excommunicato non recipiendo &c. Hæc ideo delibanda cenſui, ut conſtet, quæ ſæculo XI. fuerit Eccleſiæ Anglicanæ diſciplina.

Obiit Canutus in Norvegia, plenus in Eccleſiam & Rempublicam meritis anno 1036. regni 20. vere *Magnus* belli pacisque ſtudiis. Tres filios habuit; Svenoni Norvegiam, Canuto Daniam, Haraldo Angliam dedit. Cunigundis vero filia Henrico II. Imperatori eſt deſponſa.

Haraldus a patre degener, atque propterea Anglis exoſus, nihil optatius genti egit, quam animam, anno jam regni inquieti quarto. Sed nec *Canutus* frater ſimile quidquam patri habuit, præter nomen. Cumque tributis Angliam premeret, *Duri* cognomem meruit, altero jam Regni anno veneno extinctus. Sicque Canutus ille Magnus ex tot Regnis nec unum ad nepotes potuit transmittere.

25. Eduardus. Nam Norvegiæ primum dein etiam Daniæ Regnum devolutum eſt ad *Magnum Bonum*, S. Olai filium: (poſt quem tertius regnavit Sanctus Canutus) Anglia vero exactis Danis ab exilio ex Normannia revocavit tertium Ethelredi Regis filium *S. Eduardum*, pientiſſimæ atque integerrimæ vitæ Principem. Matrimonio ſibi is junxit *Edidtham* Godvini Comitis filiam, non minus forma & virtute præſtan-

ſtantem, cum pacto tamen ſervandæ caſtitatis, teſte S. Ealredo, cujus in vita S. Eduardi hæc verba ſunt: *Convenientibus in unum, Rex & Regina de caſtitate ſervanda paciſcuntur. Fit illa conjux mente, non carne, ille maritus mente, non opere. Perſeverat in eos, ſine actu conjugali, conjugalis affectus.* Peregrinationem Romanam, quam pridem voverat, Leo IX. Pontifex in eleemoſynam commutavit. Leges tulit ſaluberrimas, ſimilesque ferme iis, quas Edgarus, & Canutus M. promulgaverant, præſertim pro ſecuritate bonorum Eccleſiaſticorum, & contra uſuras. Obiit anno 1066. regni 24. ac miraculis clarus ab Alexandro III. in Sanctorum faſtos ſolenni ritu eſt relatus.

Eduardus ſupremis tabulis hæredem ſcripſerat *Wilbelmum Nothum*, Normannorum Ducem, ob matrem Emmam ſanguine ſibi junctum, apud quem exulaverant. Verum Angli, extincta in Eduardo Saxonica Egberti ſtirpe, *Haraldum*, Godvini Cantii Comitis filium coronarunt. Unde Wilhelmus cum valido Normannorum exercitu in Angliam irrumpens, cæſo Haraldo, Regnum victoriæ præmium retulit; illudque per vicenos annos geſſit præclare. 26. Anglia ad Normannos.

Obiit anno 1087. ætatis 64. dictus fuit *Notbus* propter matrem, aut pellicem, aut impari thoro patri junctam. Dictus etiam *Conquæſtor*: quia & Britanniam minorem Normanniæ, & utramque regno Angliæ conjunxit. Hoc adeptus, Malcolmum Scotiæ Regem victum præſtare ſibi homagium coegit. Erga Eccleſias liberalis fuit, multis etiam erectis monaſteriis, aut dotatis. Multum etiam ejus erga SS. Euchariſtiæ ſacramentum commendatur religio.

Succeſſit illi in Regno Angliæ *Wilbelmus II.* filius, præterito Roberto primogenito, Normanniæ Duce. Quamdiu timuit, boni Principis ideam prætulit, & Lanfrancum, quem pater ex Cadomenſi in Normannia Abbate Cantuarienſem Archiepiſcopum fieri curaverat, promiſſis optimis conciliare ſibi ſtuduit. At ſolio firmato nihil ſervavit, ut mox dicemus.

§. II.

De Conciliis celebratis in cauſa Wilhelmi Regis & S. Anſelmi.

Omnia, quod meminimus, initio promiſit Wilhelmus. Cum autem promiſſis non ſtaret, libere eum monuit B. Lanfrancus. Et continuit aliquantum avaritiam eo vivente. At 27.

vero illo mortuo, cupidina fræna laxavit, moxque Cantuarienſis Eccleſiæ bona invaſit, eamque quatuor annos reliquit vacuum, ut reditus uberiores reciperet. Cum vero anno 1093. in gravem morbum incidiſſet, S. *Anſelmum*, Beccenſis cœnobii in Normannia Abbatem (confeſſione peccatorum apud eum depoſita) Archiepiſcopum Cantuarienſem nominavit. Sanitati reſtitutus Rex, ad Eccleſiæ & Subditorum oppreſſionem illa abuſus eſt, indicta magna auri vi, ab Eccleſiaſticis æque ac laicis perſolvenda. Habitum ea de cauſa anno 1094. Concilium Anglicum.

Urgente autem Anſelmo, ut fidem Rex datam liberet, & bona Eccleſiis reſtituat, graviſſimum inter eos ortum eſt diſſidium. Quod tunc magis auctum eſt, quando Anſelmus a Rege petit licentiam eundi Romam & petendi ab Urbano II. *pallium*. Repoſuit enim, ſe ac Regnum ſuum necdum Urbanum agnoviſſe tanquam legitimum Pontificem, cum duo de Pontificatu contendant. Fas autem nemini in Regno eſſe ſubjicere ſe Pontifici, quem Rex non agnoſceret.

Convocavit igitur Anſelmus *Rochinghamiam* Epiſcoporum Concilium ad ventilandam illam quæſtionem, an ſalva reverentia & obedientia Sedi Apoſtolicæ debita Anſelmus poſſit in hoc parere regiæ voluntati? Epiſcopi & Proceres magno conſenſu afferebant, morem eſſe gerendum Regi. Anſelmus autem illis indignantibus edixit, ſe in iis, quæ Dei ſunt, Vicario B. Petri obedientiam, & in iis, quæ Regis dignitati jure competunt, & fidele conſilium, & auxilium pro ſenſus ſui capacitate impenſurum.

Rex ira commotus voluit, ut Anſelmus ab Epiſcopis damnetur: qui tamen, utut ipſi infenſi, reſponderunt, eum Primatem eſſe non modo Angliæ, ſed etiam Scotiæ & Hiberni: ab Epiſcopis igitur, ejus ſuffraganeis, condemnari non poſſe, licet aliqua illius culpa poſſet probari.

Quare Wilhelmus ſperans, eum ab Urbano Pontifice deponendum, rejecto Guiberto Antipapa, eundem Urbanum per omnem Angliam haberi voluit pro legitimo Eccleſiæ capite. Cum autem ſpe ſua fruſtratum ſe vidit, Anſelmum e Regno dimiſit. Qui Romam ad Urbanum profectus, Anglicanæ Eccleſiæ calamitoſum ſtatum expoſuit, ſeque a Paſtorali cura abſolvi petiit. Quod cum non impetraſſet, regredi tamen in Angliam ob Wilhelmi perſecutionem non poſſet, in ſolitudinem tantiſper ſecedens, ſcripſit inſigne illud opus, cui titulum dedit: *cur Deus homo.* Pluribusqne ſynodis interfuit; nominatim *Barenſi*, in qua proceſſionem Spiritus S. a Filio contra Græcos erudite propugnavit.

Cum

Cum autem Wilhelmus II. anno 1100. improlis obiiſſet, inter venandum ſagitta transfixus, Regnum invaſit *Henricus I.* frater natu minor (cum Robertus Normanniæ dux, natu major in expeditione Hieroſolymitana abeſſet) atque ut res ſuas adverſus fratrem firmaret, tranquillitatem Regno reſtituendam ducebat: cumque Anſelmus magna propter eminentem virtutem & eruditionem polleret auctoritate, humaniſſimis eum litteris in Gallia tunc agentem in Angliam atque ad ſuum Archiepiſcopatum cum promiſſis ampliſſimis revocavit: ubi ingenti omnium lætitia eſt exceptus.

§. III.

Status Eccleſiaſticus per alia Concilia ordinatus in Anglia.

Concilium Ænhamenſe, Nationale totius Angliæ, præſidentibus Cantuarienſi & Eboracenſi, atque præſente Rege Ethelredo celabratum anno 1009. Comitiorum ſimul Regni vicem ſubibat. Statutum in eo, ut Sacerdotes, aliique Eccleſiæ Miniſtri cœlibatum ſervent. Onus imponi Eccleſiis vetat. *Denarium S. Petri* ſolvi imperat. Parochiæ etiam ſolvi funeralia, licet mortuus in ea non ſepeliatur. Feſtivitates & jejunia Eccleſiæ obſervanda decernit. Chriſtianos ad confeſſionem ſacramentelem & Euchariſtiam frequentandam ſaltem ter in anno adſtringit. En verba Canonis: *Unusquisque Chriſtianus - - frequenter adeat confeſſionem, & pudore poſito ſua peccata confiteatur: & quam ei impoſuerit Sacerdos emendationem, ſedulus exequatur. Reverenter etiam præparatus quisque adeat ſacram Euchariſtiam - - - ſaltem ter in anno.* 28.

Concilium Wintonienſe I. anno 1021. præſente Canuto, Angliæ, Daniæ & Norvegiæ Rege, Monaſterium S. Edmundi ab omni Epiſcopali Jurisdictictione liberum & exemptum declaravit. Alterum deinde *Concilium Wintonienſe* anno 1070. præſide legato Apoſtolico depoſuit Stigandum *Dorobernicæ* (hodie Cantuariæ) Archiepiſcopum, quod ſimul Epiſcopatum Wintonienſem poſſideret, ac vivente adhuc Archiepiſcopo ſedem invaſerit, & illius pallio ſit uſus, ab Antipapa impetrato

Concilium Londinenſe anno 1071. ſub Lanfranco Cantuarienſi Archiepiſcopo decrevit, ut aliquot ſedes Epiſcopales, quæ in pagis & oppidulis ante fuerant, in urbibus & locis celebrioribus collocen-

tur. Quo factum, ut *Barthonia*, *Licolnia*, *Sacrisberia*, *Exonia*, *Ceſtria* & *Ciceſtria*, hujusmodi novo Epiſcoporum domicilio ſint nobilitatæ.

Concilium Anglicum anno 1074. habitum in cauſa primatus Archiepiſcopi Cantuarienſis ſupra Eboracenſem. Lata pro Cantuarienſi ſententia, eique Primatus totius Angliæ adjudicatus.

Concilium Wintonienſe III. complures canones edidit, de non poſſidendo duplici Epiſcopatu, de ſacris Ordinationibus, ſtatuto tempore faciendis, de Altaribus lapideis. De vino, in ſacrificio Miſſæ aqua permiſcendo. De Miſſa non celebranda, niſi in Eccleſia, ab Epiſcopo conſecrata. De Monachis fugitivis, neque in Clero neque in militia recipiendis, ſed pro excommunicatis habendis. De Clericorum cœlibatu &c.

Concilium Londinenſe anno 1075. habitum, præſide Lanfranco, Dorobernenſi ſeu Cantuarienſi Archiepiſcopo, totiusque Brittanniæ Primate, ſedente ad ejus dexteram Eboracenſi Archiepiſcopo, ad ſiniſtram Londinenſi Epiſcopo. Renovati ſunt antiqui canones de Eccleſiaſtica & Monaſtica diſciplina, de alienis Clericis non ordinandis ſine commendatitiis: de impedimento conſanguinitatis usque ad ſeptimum gradum. De vitanda ſuperſtitione, ſimonia &c.

ARTICULUS IV.

De Conciliis Hiſpaniæ Sæculo X. & XI.

§. I.

Synopſis Hiſtorica de Statu Hiſpaniæ.

29. Poſtquam Mauri, gens Barbara, ac Mahometana, ex Africa in Hiſpaniam prorumpens, totum illud Regnum victoriis fuerant emenſi, transmiſſis etiam Pyræneos ultra montes copiis, in eas Galliæ provincias, quo Gothorum ante paruerant imperio, Gothorum reliquiæ, ex communi patriæ naufragio in Aſturiam, Galiciam, atque Cantabriam evaſerant, locorum arduo acceſſu, montiumque jugis magis, quam armis aut viribus freti, de reparanda tamen libertate congitarunt.

Omnium

Omnium oculi animique intenti erant in *Pelagium*, Regii Gothorum ſanguinis genuinam ſobolem, Chindaſvinthi Regis ex filia nepotem, eximia animi magnitudine & conſtantia Principem. **Pelagius.**

Is & reparandæ patriæ deſiderio æſtuans, & ſororis, a Mauro corruptæ, probro accenſus, profugorum, errantiumque per montes, delectu habito, communibus ſuffragiis Dux belli, ac Hiſpaniæ Rex proclamatur. (*anno* 716.)

Neque ſpei ultimæ, de ſe conceptæ, defuit: nam ex Aſturiæ, Galæciæ & Cantabriæ populo, metu perculſo, non niſi mille viros delegit, quibus, loci opportunitate adjuvante viginti barbarorum millia prælio devicit, atque cecidit.

Tum vero Hiſpanis, ſpe magis erectis, atque ad eum confluentibus, *Legionem*, urbem ad montium radices poſitam, vi expugnat: atque *Legionis Regno* fundamentum ponit. Inde etiam vires haud modicæ acceſſerunt, quod, filia Pelagii in matrimonium data *Alphonſo* Regii ſanguinis Principi, uno conſenſu Proceres Reipublicæ ſe devoverent. **Legionis Regnum.**

Ormiſindæ erat nomen Pelagii filiæ, ſecundis auſpiciis nuptæ Alphonſo Principi, poſtea Legionis Regi. Quo ex connubio profluxit deinceps Regum ſanguis, & propago perpetua.

Commodum etiam Hiſpanis accidit, quod Mauri, Abderamano duce ingenti cum exercitu in Gallias effuſi, gemino quidem adverſus Eudonem prælio victores, tum vero a *Carolo Martelio*, Regiæ in Francia Domus Magiſtro, tanta clade affecti ſunt, ut trecenta ſeptuaginta quinque millia in acie cecidiſſe ſcribantur. (*anno* 734.) Purgavit hæc victoria ea fæce Galliam. Redierant quidem Mauri in Galliam ſæpius, at virtute Martelli toties repreſſi: a Carolo M. poſtea etiam ſæpius cæſi.

Non tamen eadem fortuna res a Chriſtianis contra Mauros acta in Hiſpania, præſertim Pelagio anno 737. fatis defuncto, filioque ejus *Favila* Regno admoto; qui tamen, nulla re patri comparandus, vertente vix biennio occubuit, relinquens Regnum, quem ſupra diximus, *Alphonſo*, qui pluribus locis Mauris ademptis, ac Religione inſtaurata, cognomentum *Catholici*, jam olim Reccaredo Regi attributum, & poſtea in Ferdinando Aragonio renovatum, eſt promeritus. Rebus tandem geſtis clariſſimus obiit anno 757. **Alphonſus Cath.**

30\. Interea vero Mauri, qui hactenus in varias factiones atque diſcordias ſciſſi, mutatis identidem Ducibus ſuis, *Miramamolino*, ſeu Caliphæ, ſupremo per Orientem, Africam, & Hiſpaniam Principi, ſubjecti fuerant, translata Hiſpali ſede Regia, novum *Cordubæ* con- **Cordubenſe Regnum.**

condunt Imperium, nemini alteri obnoxium, *Abderamano* fundatore, ac ſupremo moderatore.

31. Alphonſus Caſtus. At *Froilla* Alphonſi, quem diximus, Regis Catholicici filus, ingenti Mauros prælio ſuperavit, cæſis eorum quinquaginta quatuor millibus. Odium tamen incurrit, tum propter morum aſperitatem, tum quod Eccleſiaſticorum matrimonia improbaverit, quæ Witiza impius introduxerat. Filius vero ejus, cum nollet amplius centum quot annis chriſtianas virgines barbaris tradere, bello impetitus, eorum millia ſeptuaginta pugna devicit, *Alphonſi Caſti* propterea nomine inſignitus. (quamvis alii ob perpetuam caſtitatem, cum conjuge ſervatam id credant impoſitum)

Eo regnante Carolus M. in Hiſpanias penetrat, Chriſtianis adverſus Mauros futurus auxilio. Verum Hiſpani, Mauris juncti, reſpuebant libertatis vindicem, armisque gentis odio correptis; eandem repulerunt, ſervitutis ſuæ ſub jugo barbaro amantiores, quam ut a Francis vellent redimi.

Legionis Reges. Alphonſo Caſto ſucceſſit *Ramirus*, qui S. Jacobi, equo inſidentis ſpecie, cum vexillo niveo, ſibi apparentis, hortatu Mauros aggreſſus, ſexaginta illorum millia una pugna peremit. (*anno* 844.) cæſi etiam ſæpius ſunt Mauri a Normannis, ex Neuſtria in Hiſpaniam irrumpentibus: quin Africam etiam ipſam incurſantibus.

Ordonius Ramiri filius ſtrenue equidem contra Mauros pugnaverat; ſed nulla re Reipublicæ chriſtianæ melius conſuluit, quam ubi Regni hæredem reliquit filium, cui res præclare geſtæ *Alphonſi Magni* nomen peperere. Is Proceribus rebellibus domitis, a Religione Regnum exorſus, S. Jacobi honoribus templum auguſtius Compoſtellæ molitus eſt, atque a Joanne VIII. ſummo Pontifice impetravit, ut Ovetenſis Eccleſia in Metropolitanam elevaretur. Quæ utraque res convocatis omnibus Epiſcopis eſt perfecta: Compoſtellana videlicet conſecrata Eccleſia, & Ovetenſis ſedes dicta Metropolitana. (*anno* 876.) eſtque hæc *prima Synodus* poſt everſum Gothorum Regnum.

Patris pietatem imitatus Ordonius filius, poſtquam Cordubenſem Regem, novis ex Africa ſuppetiis auctum, vicerat, *Legione*, urbe ſua Regia, Epiſcopatum fundavit, pluresque Eccleſias. (*anno* 918) *Ovetenſe Regnum* hactenus dictum fuerat illud, quod Chriſtiani in Hiſpania poſſidebant. Deinceps vero *Legionenſe* appellatum.

Anno 925. memorabile accidit illud caſtitatis exemplum; ut *Pelagius*, quatuordecim annorum nobilis Juvenis, Cordubenſi Maurorum Regi pro liberando Hermogio, avunculo ſuo, Tudenſi Epi-

ſcoPo

ſcopo (qui in prælio captus fuerat) obſes datus, cum præſtanti eſſet forma, a barbaro Rege ad facinus turpe incitaretur; ac cum reluctanti vim inferre tentaret, colapho in faciem Regis impacto, pudorem defenderet. Quam ob rem ferreis forcipibus laniatus, membratimque, Regis juſſu diſſectus, in Bœtim fluvium eſt projectus. Defuncto tanquam Martyri honores habiti, cultusque decretus.

Reviſa hoc tempore Romæ a ſummo Pontifice in frequenti Patrum ſenatu Gothica precandi ratio, in Hiſpania conſueta. Cumque in ea nihil a religione alienum fuiſſet deprehenſum, permiſſa eſt. Succedentibus tamen temporibus, ut uniformis omnino ritus ubique obſervaretur, Romanus receptus eſt.

Porro, cum Legionenſes Reges proſtratam a Mauris libertatem tam ſtrenue reſtaurare fuerant aggreſſi, complures Hiſpaniæ Principes, ad imitationem erecti, magnarum rerum parva jaciebant initia. *Garſias Ximenius Suprarbiæ ac Navarræ* Regni poſuit fundamentum: Eudonis poſteri Regni *Aragoniæ*: locis, ſitu magis quam viribus munitis confiſi, utilem adverſus Mauros operam ſæpius navantes: rerum tamen ſumma penes Legionenſes Reges exiſtente. 32. Ortus Regnorum.

Hac ratione *Caſtiliæ* Comites; atque *Barcinonenſes*, ſeu Catalauniæ, initium duxere; dum viri potentes, magnis clientelis ſuccincti, dominationem aut acceperunt, aut uſurparunt: in id omnes intenti, ut de diſcerpta Republica lacinias aliquas ad ſe attraherent. Ex quibus deinde tot Hiſpaniæ Regna conſurrexerunt; quorum nomina hodiedum ſuperſunt: quamvis ſub Ferdinando Catholico Aragoniæ Rege, & Iſabella Caſtilienſi, in unum rurſus corpus omnia coaluerint.

§. II.

Canones Concilii Legionenſis. Anno 1012.

Poſtquam Hiſpania, ſeptentrionali maxime ex parte Saracenis rurſus abſtracta, e ruinis ſuis lente ſurrexerat, conſtituto primum Legionenſi, tum Vaſconum ſeu Suprarbiæ, aut Navarræ, atque Aragoniæ Regno, erecto item Caſtilienſi Barcinonenſi in Catalaunia Principatu, ad Religionem etiam, irruptione barbarorum atque impia dominatione proſtratam, adjectus eſt animus. 33.

Quare

Quare *Alphonſus V.* Legionis Rex, reliquis in Hiſpania Principibus hactenus potentior, intermiſſum per tria ſæcula ſynodos celebrandi morem revocans, *Concilium Nationale* Epiſcoporum atque Abbatum celebrari voluit Legione, urbe ſua Regia.

Edita in illo 48. decreta, tum Eccleſiſticam diſciplinam tum Politicam gubernationem ſpectantia. Statutum nempe, ut in Conciliis deinceps habendis cauſæ Eccleſiæ prius judicentur. Ut Eccleſiæ firma maneant, quæ teſtamento aut alio jure poſſidet. Ut Monachi & Sanctimoniales ſubſint Epiſcopo. Ut Eccleſiæ nemo quidpiam abripiat, abreptum autem reſtituatur.

Reliquæ leges concernunt Regem ac populum. Decernitur etenim: ne junior vendat bona immobilia. Licitum eſſe cum bonis propriis ire, quocunque lubet. In civitatibus conſtituendos Judices. Si quis pignoraverit, inſcio domino, duplum reddat. Falſus teſtis ſolvat Regi 60. ſolidos, cui nocuit ſolvat, quantum nocuit, domusque illius deſtruatur a fundamentis, ac deinceps nullum teſtimonium ferat. Si quis menſuram vini aut panis minoravit, ſolvat Regi 5. ſolidos.

§. III.

Continuatio Synopſis Hiſtoricæ.

34. Sanctius Major.

Mortuo anno 1028. Alphonſo V. Legionis Rege, qui memoratam paulo ante Synodum convocari voluerat, ingens rerum Hiſpanicarum facta eſt mutatio, Chriſtianis provinciis in unius Familiæ, *Sanctii* videlicet *Majoris*, a quo omnes poſteri Hiſpaniarum, & Luſitaniæ Reges, imo omnes etiam Borbonici Galliæ Reges, omnesque a duobus & ultra ſæculis Archiduces Auſtriæ, cum pluribus aliis Principalibus in Europa familiis, deſcendunt, propagato per viros aut fæminas Principes, in hanc usque diem Regali *Sanctii Majoris* ſanguine. Quod, quemadmodum contigerit, ab *apparatu eruditionis* haud alienum fuerit, breviter attingere.

Sub initium ſæculi decimi *Sanctius Abarca* Navarræ Regnum (quod etiam *Suprarbiæ* ac *Vaſconum Regnum* ab antiquis dicebatur) cum *Principatu Aragoniæ* conjunxerat; illo paterna, hoc materna hæreditate accepto. Dictus ſubin *Navarræ & Aragoniæ Rex;* Aragoniæ ſive Principatu, ſive Comitatu in Regnum mutato.

Hujus

Hujus *Sanctii Abarcæ* abnepos erat, de quo loquimur, *Sanctius Major*, hæreditate avita pariter *Navarræ & Aragoniæ Rex.* (ſub initium ſæculi undecimi) Collegit Regna,

Anno 1028. Legionenſi in urbe perfide interemptus eſt *Garſias*, *ultimus Caſtellæ Comes*, in ipſo apparatu nuptiarum. Hujus ſororem matrimonio ſibi junctam habebat Sanctius Major. Uxorio igitur nomine Caſtellæ poſſeſſionem adiit. Dictus ab eo tempore *Navarræ*, *Aragoniæ*, *& Caſtellæ Rex.*

Brevi poſt, anno videlicet 1037. improlis obiit *Veremundus III.* Legionis Rex (Alphonſi V. filius) hujus ſoror *Sanctia*, poſt cæſum Garſiam ſponſum, nupſit *Ferdinando*, Sanctii Majoris filio, *Regnum Legionis* in dotem afferens. Quo pacto hoc etiam Regnum in familiam Sanctii Majoris translatum eſt; quamvis non ſine armis.

At magnum hoc corpus, quod Saracenis formidandum fuiſſet, non diu coadunatum manſit, filios inter Sanctii Majoris rurſus diſtractum, bellorum deinceps inter Chriſtianos fratresque ſeges, dum Mauri Auſtralem adhuc Hiſpaniæ partem barbara dominatione premerent.

Sanctius Major etenim, quamvis pace clarus, belloque admirandus, in futurum tamen male providus, provincias, de ſe non magnas, inter filios ſuos diviſit. Et *Garſiæ* quidem natu maximo dedit Vaſconum Regnum, ſeu *Navarram*, cum Cantabriæ Ducatu; *Ferdinando* ſecundo genito *Caſtellæ* Regnum (*Caſtella vetus* hodie dicitur, nam ea provincia, quæ *Caſtella nova* nunc dicitur, adhuc potiſſimum ſub Saracenorum gemebat tyrannide) Comitis appellatione in Regis nomen mutato. *Gonſalvum*, *Suprarbiæ* Regem dixit. *Ramiro* denique *Aragoniæ* Regnum conceſſit. Et dividit.

Porro *Gonſalvus* ſine liberis obiit. Reliqui tres nobiliſſimas familias propagarunt. Et ex *Garſia* quidem, ſtirpe Navarræ, per mares & fœminas propagata, deſcenderunt omnes poſteri Reges Navarræ: adeoque etiam Henricus IV. Rex Galliæ, propter matrem ſuam, Johannam Albretanam, Rex Navarræ, poſterioresque Reges Galliæ.

Ferdinandus, alter Sanctii Majoris Filius, propagavit omnes poſteros Caſtellæ & Legionis Reges, usque ad *Johannam* (Iſabellæ Caſtellenſis & Ferdinandi Catholici, Aragonii, filiam) quæ felicibus auſpiciis nupta Philippo Auſtriaco, totam Hiſpaniam in dotem attulit, atque totam deinceps Auguſtiſſimam Domum Auſtriacam propagavit. Ex eadem per Annam, Philippi III. Hiſpaniarum Regis filiam, deſcendunt etiam ultimi duo Galliæ Reges. 35. Stirpes.

Deſcendunt etiam ex eodem Ferdinando, Sanctii Majoris filio, omnes omnino Luſitaniæ Reges. *Thereſia* ſiquidem, Ferdinandi ex filio Alphonſo neptis, *Henrico*, *Burgundiæ Comiti*, in matrimonium collocata, partem Luſitaniæ pro dote attulit (ejusque filius Alphonſus I. primus *Portugalliæ Rex* dictus) ex quo dein matrimonio perpetua ſerie in hodiernum usque diem Regum ſanguis eſt continuatus.

Denique *Ramirus*, ultimus Sanctii Majoris filius; omnium Aragoniæ Regum pater, ſtirpem fundavit, in hanc usque diem florentem, & in præcipuas Europæ Domos protenſam. Petronella, proneptis Ramiri, Raymundo, Barcionenſi Comiti, conjugata, Catalauniam junxit Aragoniæ: Petrus III. Siciliam, Jacobus Baleares inſulas; Alphonſus V. Regnum Neapolitanum, Ferdinandus Catholicus per nuptias cum Iſabella Caſtellenſi totam Hiſpaniam; Carolus V. ejus ex filia nepos, Auſtriam, Belgium, Inſubriam, Indias, Hiſpanæ Monarchiæ conjunxit. Philippus II. ejus filius etiam Luſitaniam adjecit. Ut videlicet flumina tenuibus orta fontibus, longo terrarum tractu decurrentia, in immenſum augentur, ita Regna temporum ſpatio. Niſi quod iſta pelagi inſtar reciprocantis æſtuantisque fluant ac refluant.

Cæterum Hiſpani ſcriptores de Ramiro, Regni Aragonici fundatore, rem narrant, quæ fabulam redolere forſan videri poſſit. Quod ſcilicet, dum Sanctius Major in expeditione adverſus Saracenos aberat, *Nunia* ejus conjux, a propriis filiis ſuis, & præſertim a Garſia, ob negatum ſibi equum, quem petebat, irritato, adulterii apud patrem injuſtiſſime fuerit accuſata, ac propterea ab eo data in cuſtodiam, per ferrum ignitum probanda, niſi ſit, qui ſingulari certamine ejus innocentiam probare velit. Tum vero Ramirum, filium Sanctii, ex impari thoro progenitum, hoc certamen pro Regina, noverca ſua, expetiiſſe, ac Garſiam fratrem provocaſſe.

Cum autem filii culpam ſuam, in matrem commiſſam, eſſent faſſi, Sanctium Reginæ conjugi decernendum reliquiſſe, qua pœna impii in matrem calumniatores eſſent plectendi: matrem vero ſtatuiſſe, ut Aragonia, filiis ſuis detracta, Ramiro privigno ſuo, de ſe tam bene merito, pro hæreditate deſignaretur. Quæ Reginæ ſententia a Rege Sanctio ſit approbata: atque hoc pacto Ramirum, alias ob impares natales excludendum, ad Regnum perveniſſe: Garſiam vero, quem alias ordo naſcendi vocaverat, a Legionis & Caſtel-

Caſtellæ Regno excluſum, illudque in Ferdinandum ſecundo genitum, minus reum flagitii, matris diſpoſitione translatum fuiſſe.

Conſequentium porro temporum calamitates, atque cruenta inter fratres bella oſtenderunt, minus provide actum a Sanctio, quod hæreditatem, non omnino latiſſimam, tot inter filios diſtraxerit. Præſertim, dum ſupereſſet tantum adhuc belli adverſus Saracenos, Hiſpaniæ, accitis identidem ex Africa novis copiis, pertinaciter incubantes. Collectis hic Chriſtianorum viribus fuiſſet opus, quæ, ad ignominiam conſanguinei & chriſtiani nominis, domeſticis diſcordiis fuerant attritæ: plaudente Saraceno, cujus res, diffuſſo etiam in multos Imperio, ſtabant in præcipiti.

Ferdinandus quidem Caſtellæ Rex, dotale Legionis Regnum ar- 36. Ferdinandus M.
mis conſecutus, atque a fraternis bellis expeditus, magnis delectibus habitis, eas adverſus Saracenos res geſſit, quæ *Magni* nomen ipſi jure tribuerant, ſuperiorumque Regum victorias, bellique gloriam facile extinguerent, Toletano, Cæſarauguſtano, Hiſpalenſi, atque Luſitano, Maurorum Regibus, ſub tributi, annuatim ſolvendi, neceſſitatem compulſis. Debellarique tunc potuiſſe creditur, ſi Garſias & Ramirus fratres vires, quas in ſe mutuo converterant, adverſus communem patriæ hoſtem exprompſiſſent.

Neque inter ſe tantum pluribus annis bella Garſias & Ramirus geſſerant. Sed inter Garſiam etiam & Ferdinandum ortis de provinciarum limitibus controverſiis, Garſias in prælio victus & occiſus eſt.

Tum vero Ferdinandus incrementis novis auctus, facileque omnium Regum Hiſpaniæ (quorum tunc multi, tum Chriſtiani, tum Saraceni) potentiſſimus, ad Religionis etiam curam animum adjecit, translato magna veneratione Hiſpali, quæ ſub Saracenorum dominatu ſqualebat, in urbem Legionenſem corpore *S. Iſidori*, & convocatis Hiſpanorum Præſulum Synodis. De quibus modo differendum.

§. IV.

Canones Concilii Coyacenſis anno 1050.

Ab anno 1012. per 40. ferme annos nulla in Hiſpania Epiſcopo- 37.
rum Concilia ſunt habita, propter bella tum Saracena, tum civilia: niſi quod anno 1032. in conventu Pampelonenſi decretum fuerit, ut Epiſcopalis Sedes Pampelonenſis, quæ propter

irruptiones barbarorum in Monaſterium Leirenſe, in montibus Pyræneis ſitum, translata fuerat, Pampelonam reſtitueretur.

Anno vero 1050. voluntate Ferdinandi Magni, & Sanctiæ Reginæ, celebratum eſt in caſtro *Coyaco*, diœceſis Ovetenſis, Concilium, a novem Epiſcopis, multisque Abbatibus, præſente Rege, Regnique Caſtellani & Legionenſis Proceribus.

Conſtituti 13. canones, partim diſciplinam Eccleſiæ, partim politiam ſpectantes. Quibus decretum

1. Epiſcopi ac Clerici munus ſuum accurate obeunto.

2. Abbates Monaſteria ſecundum Statuta S. Benedicti regunto. Alienum Monachum ſine Superioris ſui licentia ne recipiunto, & Epiſcopis ſuis obedientes ſunto.

3. Statuitur, ut omnes Eccleſiæ & Clerici ſint ſub jure Epiſcopi. Nec laici poteſtatem in Eccleſias aut Clericos uſurpent. Præſcribuntur deinde, quæ ad ſacrificium Miſſæ requiruntur, ut libri, ornamenta Eccleſiæ, calix, neque ligneus, neque fictilis, veſtes Sacerdotis ſacrificantis, ut amictus, alba, cingulum, ſtola, manipulus, caſula, veſtes item diaconi, Altare lapideum, ab Epiſcopo conſecratum, hoſtia ex frumento, integra, vinum mundum, aqua munda, altare linea mappa tectum, ſubtus calicem corporale lineum mundum, deſuper palla linea. Presbyteri vero & Diaconi arma ne geſtent, coronas habeant apertas, barbas radant, mulieres ſecum in domo ne habeant, niſi matrem, aut ſororem, aut amitam, aut novercam; veſtitum competentem unius coloris induant. Filios Eccleſiæ & infantes inſtruant &c. (*hæc, utut notiſſima memorare placuit, ut appareat, iſta omnia jam ante tot ſæcula, etiam illis perturbatis Hiſpaniæ temporibus, ex antiquiſſima diſciplina viridi adeo in flore fuiſſe conſervata, ut hodierni Eccleſiæ ritus ſingillatim deſcribi videantur.*)

4. Presbyteri, ſicut ſacri canones præcipiunt, ad pœnitentiam vocanto adulteros, inceſtuoſos, fures, homicidas, maleficos, & qui cum animalibus ſe inquinant. Si pœnitere noluerint, ab Eccleſia & communione ſeparantor.

5. Archidiaconi bene inſtructos ſtatutis temporibus ad ſacros Ordines ducunto. Qui ad convivia, occaſione defunctorum inſtituta, conveniunt, pro anima defuncti aliquid boni faciunto. Pauperes præſertim ejusmodi convivio adhibentor, pro anima defuncti.

6. Omnes Chriſtiani die dominica Miſſam audiunto: nec opus ſervile exercento.

7. Co-

7. Comites Regis juſtitiam adminiſtranto: non niſi teſtes de viſu & auditu admittunto.

8. In Legione, Gallæcia, Aſturiis, Portugale, & Caſtella judicia regulantor.

9. Contra Eccleſiam triennio ne præſcribitor. Sed omni tempore res ſuas recuperato, juxta leges Gothicas.

10. Qui laboravit vineas aut terras, in contentione poſitas, fruges colligito: ac poſtea partes litigantes habento judicium ſuper radicem, &, ſi victus fuerit laborator; fruges domino hæreditatis reddito.

11. Chriſtiani per omnes ſextas ferias jejunanto.

12. Ad Eccleſiam propter quamcunque culpam confugientes inde ne abſtrahuntor: niſi data ſecuritate vitæ ac membrorum.

13. Legionenſe Regnum ſecundum morem Regis Alphonſi V. Sanctiæ Reginæ patris regitor, Caſtella vero ſecundum morem, tempore Sanctii Comitis uſitatum.

Hoc tempore duæ Regiæ puellæ, abjecta Saracena ſuperſtitione, chriſtiana Sacra ſuſceperunt, *Caſilda* Toletani, & *Zaida* Hiſpalenſis Regis filia. De Caſilda memorabile illud memoriæ eſt proditum; cum pro more clam patre Rege ad captivos Chriſtianos cibos deferret, interrogatam a patre, in quem forte inciderat, quid ſinu geſtaret, reſpondiſſe, ſe roſas ferre; atque explicata veſte roſas re ipſa apparuiſſe. Hoc prodigio attonitam, ad Ferdinandum Regem delatam, baptiſmo ablutam, in rupis faſtigio ædificata domuncula, ſanctiſſimam vitam exegiſſe, multis illuſtrem miraculis, in Sanctorum propterea numerum relatam, cultamque 13. Aprilis. Zaidam vero pariter baptizatam, poſtea Alphonſo Ferdinandi filio nuptam.

Canones Concilii Compoſtellani anno 1056.

Acta hujus Concilii collegit ex MS. Eccleſiæ Toletanæ Cardinalis de Agvirre, *Concil. Hiſp. tom.* 3. *pag.* 219. editi ſex Canones.

Primus ſtatuit, ut Sacerdotes omnes Miſſam quotidie celebrent: utque Clerici tempore jejunii, & Litaniarum ſeu Rogationum cilicium induant: Horas canonicas diligenter perſolvant: veſtimenta usque ad talos protenſa geſtent: atque ut de rebus Eccleſiæ laicus non judicet.

Secundus: ut eligantur Abbates, in Divinis Scripturis & ſacri Canonibus eruditi, qui ſcholis & diſciplinæ provideant &c.

Tertius: ut cruces, capſæ, & calices ex argento fiant, libri que ſacri pro toto anni circulo &c.

Quartus: ut cœnobitæ Ordinem regularem per omnia obſervent, charitatem invicem habeant, proprias pecunias dimittant ad ſæculum non revertantur, pro ſæcularibus negotiis alios eligant egreſſi tamdiu ſint excommunicati, usque dum revertantur, ut etiam, qui fugitivis patrocinari præſumpſerint.

Quintus: ut Judices juſtitiam miſericordia temperent, muner non accipiant, plebem non opprimant.

Sextus: ut Presbyteri & Diaconi conjugati ab uxoribus ſeparentur: uti etiam conſanguinei conjugati.

Concilium Jaccetanum & Rupenſe anno 1060. & 1062.

In hac Synodo, a novem Epiſcopis Hiſpanis *Jaccæ* in ditione Aragoniæ Regis Ramiri celebrata, abrogatus tandem eſt ritus precandi Gothicus, Romanusque introductus. Sacræ ceremoniæ, temporum injuria, aſſiduisque bellorum tumultibus obſoletæ, priſtino flori reſtitutæ. Sacerdotum mores congrua diſciplina exculti. Pia Majorum inſtituta revocata; ſacri canones in virentem uſum praxinque reducti. Oſcenſis ſedes Epiſcopalis, a Saracenis everſa, Jaccam translata; ea tamen lege, ut ſi Oſca e manibus barbarorum eriperetur, priori honori reſtitueretur, Jaccenſi Epiſcopo Oſcenſi ſubjecto.

Ramirus Rex, cum Sanctio filio Concilio præſens, fundando novo Jaccenſi Epiſcopatui attribuit quinque cœnobia, Maurorum irruptionibus deſolata. Fines quoque novæ Diœceſi conſtituti.

Idem Rex in eadem Synodo decrevit, ut cauſæ Clericorum a ſolis Epiſcopis & Archidiaconis judicentur: *Ut indebita*, inquit, *circa eos ſæcularium cupiditas, noſtro cauteriata judicio, in talibus prorſus reſecetur, & ſecundum normam juſtitiæ ſuum cuique jus conſervetur.*

Biennio poſt, præſente eodem Rege Ramiro, habita eſt Synodus in Aragonia apud S. Joannem Rupenſem: in qua renovatum eſt decretum *Sanctii Majoris*, quo placuit, ut Epiſcopi Regni Aragoniæ eligerentur ex Monachis ejusdem Regni.

Nota.

Nota. Aliqui cum Gabriele Coſſartio noſtro hoc Concilium
m anno 1034. primo Ramiri Regis anno, celebratum putant, *æra*
idelicet 1072. (Hiſpani enim ſecundum æras ſuas annos computa-
ant) Cum enim *æra Hiſpanica* Natalem Chriſti antecedat 38. annis,
ım æra 1072. coincidit annus a Chriſti Nativitate 1034.

§. V.

ꞏeliqua Hiſpaniæ Concilia ſæculo XI. cum ulteriori continuatione Synopſis Hiſtoricæ.

Cum inter *Alexandrum II.* legitime electum Pontificem, & *Cadaloum* intruſum, ſchiſma fuiſſet ortum, ex Hiſpania etiam Epiſcopi tres ad Mantuanum Concilium fuerant profecti, in quo rejeꞏto Cadaloo, Alexander eſt confirmatus. Inde vero reduces, ſeꞏım duxerunt in Hiſpaniam Hugonem Cardinalem, Alexandri a ꞏtere Legatum; cujus auctoritate anno Chriſti 1064. congregaꞏım eſt 38.

Barcinonenſe Concilium, in quo, Baronio teſte, *Raymundus Comes* ꞏges Gothicas, quibus Catalauni adhuc utebantur, abrogavit; atꞏue novas induxit, quibus populus hactenus utitur, confecto novo ꞏgum codice, qui *Uſatici Barcinonenſes* dicitur (aliqui tamen hunc ꞏgum codicem extra Synodum confectum putant) ſimulque Gothiꞏum precandi morem, quamvis nihil a fide alienum haberet, maꞏoris conformitatis gratia cum reliquo orbe Catholico, cum Roꞏano officio commutavit: prout jam ante in Synodo Jaccetana ſtaꞏutum fuerat. In eodem Concilio Barcinonenſi Alexander, damnaꞏo Cadaloo, legitimus Pontifex eſt receptus.

Diſputant tamen eruditi de tempore hujus Synodi; aliquibus ꞏum Pagio ad annum 1068. eam rejicientibus; quo *Officium Eccleſiaꞏticum Gothicum* abrogatum dicunt: imo aliqui id primum anno 1071. ꞏactum putant.

Fortaſſis combinari hæc poſſent, ſi diceretur, hanc abrogatio- 39.
ꞏem jam anno 1060. in Concilio Jaccenſi decretam, ad executio- Gothicum
ꞏem tamen, cum populi conſuetudinum ſuarum ſint tenaciſſimi, officium
ꞏerduci facile non potuiſſe; unde idem decretum ſæpius eſſe reno- mutatum.
ꞏatum; donec anno 1071. res fuerit denique confecta in Aragonia, Catalaunia & finitimis regionibus; nam in Regno Caſtellæ uſque ꞏd annum 1080. antiquus ritus fuit retentus.

Nota.

Nota. Illa Hiſpanorum precandi ratio, ſeu *Officium Eccleſiaſticum Gothicum*, quod tantas in Hiſpania controverſias excitaverat, a S. Iſidoro Hiſpalenſi jam anno 633. fuerat compoſitum: dictum *Toletanum*, item *Mozarabicum*, eo quod *Mozarabes* (ſic vocabantur Chriſtiani, inter Saracenos ſeu Arabes in Hiſpania viventes) præſertim Toleti illo uterentur.

Imo Toleti in antiquis Eccleſiis, quæ Mozarabum fuerant, res Divina ſtatis anni diebus hodieque ritu Gothico peragitur. Ac præterea in templo ibidem maximo ſacellum exſtat, ubi idem perpetuo ſervatur: quod inſtituit Cardinalis Ximenius, qui & Mozarabicos Divinorum officiorum libros typis edi juſſit, ne tantæ rei memoria periret.

Hæc Eccleſiaſtica dum gererentur: Principes, Ferdinandus, Ramirus, atque Raymundus Barcinonenſes adverſus Mauros ſuas ſtrenue promoverunt victorias, pleriſque illorum Regulis annuum vectigal pendere coactis.

Obiit Ferdinandus M. prout vixerat pientiſſime, anno 1065. cultus inter cœlites. Hæreditatem trifariam diviſit, & *Sanctio* quidem Caſtellæ Regnum reliquit, *Alphonſo VI.* Regnum Legionis, *Garſiæ* Regnum Gallæciæ cum parte Portugalliæ: ut nempe nova fratrum bella exſurgerent.

40. Sanctius.

Sanctius etenim, ingenio ac viribus ferox, Ramiro patruo, præſtanti religione, virtute, ac fide Principe, qui Aragoniam ſuam Apoſtolicæ Sedi victigalem fecerat, in pugna cæſo, Alphonſum primo fratrem invaſit, captumque in monaſterium detruſum cucullo induit: at inde elapſus fuga ad Almenonem Toletanum Regem, hominem barbarum fratre æquiorem invenit, prolixa benevolentiæ ſignificatione ab eo receptus. Tum vero in alterum fratrem Garſiam incurrens Sanctius, victum, captumque ad perpetuas carceris tenebras damnavit.

Jamque Regna, quæ in fratres pater diviſerat, rurſus conjunxerat; cum ſorores etiam poſſeſſione, quæ modica erat, dejecturus, Zamoram urbem obſidens, ex inſidiis perimitur.

41. Alphonſus Toletum capit.

Tum vero Alphonſus, accepto fraternæ cædis nuntio, a Saraceno Toleti Rege, amica gratulatione ſingularique fide dimiſſus, ab exilio ad thronum vocatus, plus multo invenit, quam perdiderat: præter Legionis Regnum, paterna hæreditate relictum, Regnis Caſtellæ & Gallæciæ auctus. Nec immemor beneficii, cum Rex Toletanus a Cordubenſi, (nam non minus inter Mauros ipſos bella flagrabant) fuiſſet impetitus, auxilio ei accurrit, agriſque Cordubenſi-

benſibus populatione (qui mos temporis frequens erat) vaſtatis, uterque præda dives domum rediit. Mortuo vero Almenone, cum filius ejus in urbem Toletanam exerceret tyrannidem, Alphonſus a civibus evocatus, Toletum, Gothici olim Regni caput, ſitu & opere multo munitiſſimum, quinto demum obſidionis anno, inedia potiſſimum, expugnavit, poſtquam 369. annis in Maurorum poteſtate fuerat.

Alphonſus Toleto capto Imperatoris nomen acceptavit, quod Hiſpanorum aſſentatio jam Ferdinando M. patri ejus atribuerat, proteſtante licet Imperatore Romanorum.

Tum etiam ad Religionis officia converſus Rex, Archiepiſcopatum Toletanum, a Mauris everſum, denuo larga donatione fundavit, deſignato Archiepiſcopo *Bernardo* S. Facundi Abbate, & Eccleſia Toletana ad Primatum totius Hiſpaniæ ab Urbano II. ſummo Pontifice elevata.

Concilium Burgenſe vero, cui Richardus Cardinalis Gregorii VII. Pontificis legatus præſedit, regiæ voluntati morem gerens, im omni ejus Regno Romanæ Eccleſiæ ritus, ceremoniasque in Miſſa & Officio Divino obſervandas decrevit. Reſtaurata ſimul diſciplina, temporum injuria collapſa, leges Eccleſiæ veteres in mores revocatæ: ac præſertim, quod in Germania non absque magnis motibus, urgente Gregorio, factitatum erat, Miniſtris ſacris uxores detractæ: quas priſci moris, tot Conciliorum canonibus, etiam in Hiſpania, ſanciti, negligentes, & voluptatum illecebris irretiti, habebant multi. 42. Burgenſe.

In conventu poſtea *Toletano*, cum multi priſcæ liturgiæ & orandi normæ, a Concilio Mantuano & Alexandro II. Papa, ab errore abſolutæ, ſanctorumque Toleti Præſulum, Iſidori, Ildephonſi, ac Juliani authoritate firmatæ, pertinaciter inhærerent, ita res denique temperata eſt, ut, prout ſupra inſinuatum, in antiquis templis Mozarabum priſtina precandi ratio Gothica retineretur, in reliquis vero templis Romano ritu res Divina perageretur, & Divinæ laudes ſtatis diei horis decantarentur, Miſſalibus & Breviariis Romanis ſubſtitutis. Toletanum.

Concilium deinde *Legionenſe*, ejusdem Regis Alphonſi voluntate celebratum anno 1091. Præſide Reynerio (qui ex Monacho Cluniacenſi Cardinalis, ac poſtea ſummus Pontifex Paſcalis II. factus eſt) Legato tunc Urbani II præſente etiam Bernardo Toletano, Primate Hiſpaniarum. Legionenſe.

Promulgata ea in Synodo tum alia reſtituendæ diſciplinæ decreta, tum illud conſtitutum, ut abrogaretur uſus littterarum ſeu characterum Gothicorum in Miſſalibus, Breviariis, aliiſque libris Eccleſiaſticis, ac puplicis tabulis: ac pro iis Gallici ſeu Latini characteres ſubſtituantur. Verum, ut notat Pagius ad ann. 1091. hoc decretum receptum non fuit tunc; additque, etiam Toletani conventus ſanctionem de abrogando ritu Gothico pro eo tempore caruiſſe effectu.

Nota. Gothicos litterarum characteres primus invenit *Ulphilas*, Gothorum Epiſcopus, qui Gothos Arianiſmo infecit; antequam illi in Italiam, aut Hiſpaniam pergerent. Sunt autem Gothici characteres hodiedum notiſſimi.

Porro Alphonuſus a novo ex Africa adducto barbarorum exercitu gemina pugna victus, tertia inſignem victoriam reportavit, generorum præſertim opera.

Nec omittendus *Rodericus Cidus*, heros imcomparabilis, ac vere Chriſtianus, qui hoc tempore omnes facile ſummos belli principes vicit; ingens Maurorum terror, ſive publicis auſpiciis ordines duceret, ſive privatis armis in eos irrueret, atque oppida, caſtella, urbes illis abriperet. Ab Alphonſo in exilium miſſus, quod alienæ invidiæ reus eſſet, patriæ tamen ac rei chriſtianæ prodeſſe non deſiit, priſcæ virtutis heros.

Cecidiſſe cum eo viſum Hiſpanorum robur. Ingenti prælio ab Hali Rege Saraceno, ſucceſſore Inzephi, victus Alphonſus, filium unicum Sanctium amiſit, ſperum magnarum Pnincipem.

Quærenti Regi, cur totius Hiſpania a Mauris vincerentur, toties antea victis? reſponſum, martiam virtutem militum extinctam molli vita, copia voluptatum, illecebris; corpus enervatum otio, animum libidine: plus Capuam nocuiſſe invicto prius Hannibalis militi, quam Romanos. Idem aliis gentibus eveniſſe. Diſciplina militari ſubactum, & aſpero vitæ genere duratum vincere militem, mollem, luxu & copia diffluentem vinci.

Compoſtellanum.

Sub finem ſæculi XI. habitum eſt *Concilium Compoſtellanum* in cauſa Pelagii Epiſcopi Compoſtellani, quem Alphonſus Rex in carcerem detruſerat, conſentiente Richardo Cardinale, qui Pontificis legatum ſe dicebat. Productus iu Concilium Pelagius, metu coactus ſe abdicavit, tradito annulo & baculo, poteſtatis inſignibus: alioque in ejus locum ſubſtituto, Petro videlicet Cardinenſi Abbate.

Factum vehementer improbavit Urbanus II. Pontifex, reprehenſo Cardinale, datisque ad Regem litteris, in quibus illi ob oculos

los ponit Sacerdotii dignitatem, atque exemptionem a Juriſdictione ſæculari, aitque: *Pervenit ad aures noſtras, quod ſine gravi dolore audire nequivimus, Epiſcopum S. Jacobi a te captum, & ab Epiſcopali dignitate depoſitum. Quod Canonibus noſtris omnino contrarium, & Catholicis auribus non ferendum: quod tanto nos amplius contriſtavit, quanto te ampliori affectione complectimur. Nunc tibi Rex glorioſiſſime Ildephonſe, Dei & Apoſtolorum vice mandamus, orantes, quatenus eundem Epiſcopum ſuæ integre reſtituas per Toletanum Archiepiſcopum dignitati. Neque id per Richardum Cardinalem legatum Sedis Apoſtolicæ factum excuſaveris, quia & Canonibus eſt omnino contrarium, & Richardus legatione Sedis Apoſtolicæ tunc minime fungebatur. Quod ergo ille tunc geſſit, quem Victor Papa, ſanctæ memoriæ, tertius, legatione privaverat, nos irritum judicamus. Suæ ergo dignitati Epiſcopum reſtituo: & ad noſtram præſentiam cum legatis tuis ipſe perveniat, canonice judicandus.*

Quæ controverſia ita tandem finita eſt, ut Reynerus Cardinalis, Richardi loco in Hiſpaniam legatus, in *Concilio Legionenſi* Petrum loco moveret, neque legibus neque auſpicato electum, perſuaſumque Urbano Pontifici, ut, abdicato Pelagio, Dalmachius Cluniacenſis Monachus, Urbano charus, ejusdemque cum eo ordinis, ſufficeretur. Qui deinde in *Concilio Claromontano* obtinuit, ut Eccleſia Compoſtellana ſui juris eſſet, atque a Metropolitano, ac Primate exempta, immediate Juriſdictioni Sedis Apoſtolicæ ſubjaceret: in venerationem videlicet S. Jacobi Apoſtoli, ibidem, ut fertur, ſepulti. Uſus deinceps etiam *Pallii* conceſſus, & Epiſcopatus in *Archiepiſcopatum* converſus.

Denique Alphonſus VI. poſt exactos in Regno 44. annos Toleti obiit, prole nulla maſcula, quamvis ſex habuiſſet uxores, relicta. *Urracam* filiam natu maximam deſpondit primo quidem Comiti Burgundiæ Raymundo; ex quo propagatio Caſtellæ Regum; deinde Alphonſo I. Aragoniæ Regi; alteram *Thereſiam* Henrico Burgundiæ Comiti; pars Portugalliæ in dotem data; unde deinceps Regnum Portugalliæ, & propago Regum perpetua. Tertia filia *Elvira* obtigit Raymundo Toloſæ Comiti.

ARTICULUS VII.

DISSERTATIO

De Quæſtione Juris, an matrimonium ſtare poſſit cum pacto aut voto perpetuæ caſtitatis?

Quia hoc ſæculo XI. tres viri Principes, Henricus Sanctus, Imperator, Eduardus Sanctus, Rex Angliæ, & Welpho Dux Bojariæ, perpetuam caſtitatem cum matrimonio conjunxerunt, & quidem probabilius ex voto & pacto inito, an autem hoc fieri poſſit, valde ſit controverſum, juvat hic de hac quæſtione celebri pauca diſſerere; præſertim cum ex ejusdem diſcuſſione matrimonii natura & proprietates utiliſſime innoteſcant.

Et imprimis quidem certum eſt, matrimonium ſtare poſſe cum pacto mutuo & voto caſtitatis nuptias conſequente, imo etiam cum antecedente. Cum votum ſimplex caſtitatis non ſit impedimentum matrimonii dirimens, ſed tantum impediens. Tota igitur difficultas eo reducitur, an ſubſiſtere poſſit matrimonium, quando pactum aut votum continentiæ conjungitur ipſi contractui nuptiali.

I.

Rationes dubitandi.

41. Communiorem aſſerunt eam eſſe ſententiam, quæ votum ejusmodi aut pactum matrimonio repugnare cenſet. Pro hac enim multi graviſſimi citantur Doctores, Durandus, Tabiena, Barboſa, Layman, Guttierez, Filliucius, Vallenſis, Palaus, Pirhing, Wieſtner, Schmier, Schmalzgrueber &c. et præſertim S. Thomas *in* 4. *diſt.* 28. *q. un. art.* 4. his ferme moti rationum momentis.

Conſenſus matrimonialis, inquiunt, ferri debet in vinculum & obligationem conjugalem. Hæc autem non tantum importat

indiſ-

ndiſſolubilem vitæ ſocietatem, & cohabitationem, ſed etiam jus ad actus conjugales exigendos, eosque exhibendos, ſi petantur. Hoc enim elucet ex ipſa inſtitutione matrimonii, jam in paradyſo facta his verbis: *Quamobrem relinquat homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* Gen. 2. quibus conſonant verba Apoſtoli 1. Cor. 7. *Uxori vir debitum reddat, ſimiliter autem & uxor viro.* Additque rationem: *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir; ſimiliter & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.*

Quo ſane patet, per contractum matrimonialem eſſentialiter tradi mutuo jus in corpora in ordine ad actus conjugales, in procreationem prolis tendentes, qui certe finis principalis & intrinſecus eſt matrimonii. Ex hoc autem jure, eſſentiali matrimonio, neceſſario conſequitur ſtricta obligatio reddendi debitum conjugale, ſi ab altero petatur. Cum intelligi non poſſit jus, cui ex altera parte non correſpondeat obligatio. Et ad quid aliud tendit mutuus conſenſus matrimonialis niſi ad hoc jus & obligationem? quid aliud ultro citroque promittitur? hæc profecto eſt eſſentia matrimonii, per ipſam definitionem explicata. Quid enim aliud eſt matrimonium, quam *contractus, quo mas & fœmina, nullo jure impediti, mutuo ſibi tradunt jus in corpora, ad actus ex ſe aptos ad generationem prolis?* Quæ alia materia hujus Sacramenti quam corpora contrahentium, ad generationem prolis idonea? quæ alia forma, quam verba aut alia ſigna, quibus exprimitur mutuus conſenſus, & traditio juris in corpora?

At vero per votum aut pactum caſtitatis, in continenti adjectum penitus evertuntur hæc omnia. Evertitur traditio corporum ad finem eſſentialem: evertitur jus in corpora: evertitur obligatio: evertitur conſenſus in hanc traditionem: evertitur tota eſſentia matrimonii. Aut certe orirentur jura & obligationes prorſus contrariæ, ſeque ipſas evertentes. Ratione contractus matrimonialis haberent jus in corpora: ratione pacti aut voti continentiæ illud non haberent, ſed oppoſitum. Ratione matrimonii daretur obligatio reddendi debitum petenti, ratione voti, ab utraque parte emiſſi, daretur obligatio illud non reddendi.

Neque enim comminiſci hic poſſumus duplex jus compoſſibile, radicale unum & directum, alterum vero utile, aut quaſi uſufructuarium. Nam licet in aliis rebus poſſit dominium proprietatis a dominio utili & uſu, ac jus remotum a proximo ſeparari, non tamen in matrimonio, quod eſſentialiter ordinatur ad uſum. Fieri ſiquidem nulla ratione poteſt, ut quis acquirat jus radicale in corpus alterius ſine jure proximo, & actuali. Secus enim poſſet quis

contrahere cum duabus, uni tradendo jus radicale, alteri vero actuale & uſum: ſicut poteſt quis uni tradere jus proprietatis in equum, alteri dominium utile, aut uſum, ſaltem ad tempus.

Neque apparet, cur non poſſet conſiſtere matrimonium inter patrem & filiam, ſocerum & nurum &c. ſi ex nuptiis non reſultaret neceſſario jus actuale & proximum in corpus conjugis. Et cur alias impotentia eſſet impedimentum dirimens? Unde hæc conditio, *ſi caſtitatem mecum ſervaveris* non minus eſt contra ſubſtantiam matrimonii, quam hæc, *ſi generationem prolis evites*. Eſſetque talis contractus matrimonialis ſimilis emptioni venditioni, qua equum venderes pro centum florenis, eo tamen pacto adjecto, ne unquam obligeris equum tradere emptori, nec emptor obligetur tibi pretium ſolvere: vel ſervitutem viæ in agro tuo conſtitueres alteri, ea tamen adjecta conditione, ut nunquam illa utatur. Quæ utique ſunt nugatoria, ſeque ipſa evertentia.

Merito proin S. Thomas in 4. diſt. 30. q. 2. art. 1. ad 2. ait: *Dicendum, quod beata Virgo, antequam contraheret cum Joſeph, fuit certificata divinitus, quod Joſeph in ſimili propoſito erat, & ideo ſe non commiſit periculo nubens, nec tamen propter hoc aliquid veritati deperiit; quia illud propoſitum non fuit conditionaliter in conſenſu appoſitum, talis enim conditio, cum ſit contra matrimonii bonum, ſcilicet prolem procreandam, matrimonium tolleret.*

II.

Rationes decidendi.

44. Gravia haud dubie ſunt hæc rationum momenta, quæ probabilem admodum illam ſententiam faciunt. Probabilior nihilominus videtur ſententia oppoſita, quam defendunt Abulenſis, Paludanus, Vasquez, Pontius, Coninck, Perez, Hobat, Illſung, Krimer, Pichler. His perſuaſi argumentis.

Certum eſt, non tantum jus proprietatis ac Dominium rei eſſe ſeparabile ab illius uſu, ac re ipſa ſæpe eſſe ſeparatum, ut patet in feudo, emphiteuſi, uſufructu &c. in quibus dominium directum eſt ſeparatum ab utili, reique uſu (quod in ipſis etiam rebus fungibilibus fieri poſſe, ac re ipſa fieri, paſſim docent Theologi) ſed etiam jus proprietatis perfectum, ac plenum rei dominium poſſe ita eſſe ligatum, ut actualis diſpoſitio de ea fieri non poſſit a dominio, ut demonſtrant exempla pupilli, minoris, prodigi declarati &c. qui

pleni

pleni rerum ſuarum ſunt domini, jus tamen eorum ita eſt ligatum, ut illas adminiſtrare, aut de iis actu diſponere non poſſint.

Sic etiam Sacerdos accipit per Sacramentum Ordinis poteſtatem juriſdictionis in fideles, ad eos a peccatis abſolvendos, quæ tamen proxime non eſt expedita ad actualem uſum & exercitium, niſi aſſignenter ei ab Eccleſia ſubditi.

Imo ipſa natura in rebus phyſicis videtur hanc veritatem nos edocere; cauſæ ſiquidem naturales ſæpe vim agendi in actu primo remoto completam habent, propter impedimentum tamen aliquod non ſunt proxime ad agendum expeditæ. Sic licet ignis de ſe habeat virtutem urendi, illam tamen exerere non poteſt, niſi applicetur materiæ, quæ uri poſſit.

Sicut igitur dantur alia jura, tam phyſica quam moralia, de ſe quidem completa, propter aliquod tamen impedimentum ita ligata, ut ad actum & exercitium non ſint proxime expedita; ſic idem contingere videtur poſſe in matrimonio, quo conjuges ſibi mutuo dant jus in corpus. Atque imprimis certum eſt, actualem uſum hujus juris non pertinere ad ſubſtantiam matrimonii. Nam, ut *reg. juris* 30. *ff.* Ulpianus ait, *nuptias non concubitus ſed conſenſus facit*; poteſtque matrimonium intendi præciſe ut ratum.

Sed neque requiritur ad matrimonium, ut jus illud, quod ſibi mutuo tradunt, ſit *proxime expeditum*: ut patet in caſu, quo pars utraque, ligata jam prius voto ſimplici caſtitatis, contraheret. Nam hoc matrimonium valeret (cum votum ſimplex non ſit impedimentum dirimens) & tamen hoc jus propter votum eſſet ita ligatum, ut eo uti non poſſent; cum neque petere neque petenti reddere liceret carnale commercium. Quo ſane exemplo dilucide ſatis conſtat ad matrimonium non requiri jus in corpora *proxime exempletum & expeditum*, ſed ſufficere jus, remote quidem & de ſe completum, *ligatum tamen & impeditum ab actuali uſu* (quod a quibuſdam appellatur *jus radicale*) revoca exemplum pupilli, ſub tutela conſtituti, cujus jus remote & de ſe eſt completum (cum plenum dominium bonorum habeat) non tamen proxime expeditum ad actualem adminiſtrationem, ſed ligatum propter ætatem.

Si igitur ad ſubſtantiam matrimonii ſufficit jus ligatum aliquo impedimento (ut patet ex caſu inſinuato, quo utraque perſona jam prius fuiſſet ligata voto) non apparet ratio, cur non votum caſtitatis adjungi poſſit ipſi contractui matrimoniali, quo daretur quidem jus, ſed ligatum voto: ita quidem, ut per conſenſum conjugalem datur jus in corpus, per votum vero impediatur actualis uſus hu-

jus

jus juris. Certe votum adjectum ipſi contractui non magis obſtat matrimonio, quam votum utrinque jam prius emiſſum; cum etiam hoc in ipſo contractu perſeveret, & utrumque eandem vim & eosdem effectus habeat.

Quæret fortaſſe quispiam, quid ſit jus illud *ligatum*, *remotum*, *radicale*, *non proxime expeditum*, quod ſolum ex matrimonio neceſſario reſultare dixi? ſed quæram & ego: quid eſt jus filii familias circa bona ſua adventitia? quid eſt jus pupilli, minoris, prodigi circa ſua bona, cum de iis non poſſint diſponere? quid eſt poteſtas Sacerdotis in Fideles, accepta in Ordinatione, ſi eam exercere non poteſt, niſi per beneficium curatum ordinariam, aut per ſpecialem facultatem vel mandatum, delegatam jurisdictionem accipiat? quid eſt vis uſtiva ignis, ſi eam ob defectum *paſſi* ſeu *ſubjecti* non poſſit exerere, aut per miraculum, prout olim in fornace Babylonica, ab actione impediatur?

Et præſertim quæram: quid ſit illud jus, quod mas & fœmina, jam antecedenter ligati voto caſtitatis, ſibi mutuo tradunt, quando contrahunt matrimonium? quid ſit illud jus conjugale, quod poſt matrimonium conſummatum vis & mulier mutuo conſenſu ingreſſi religionem retinent? quæram denique, quid ſit illud jus, quod conjuges primo bimeſtri poſt nuptias habent? profecto verum habent matrimonium, & tamen conſummare illud necdum tenentur, licet pars altera petat. Si ergo hic capere debemus poſſe jus conjugale, non tamen adhuc proxime expeditum, capere id etiam poſſumus in noſtro caſu.

Dico proin, illud ipſum jus, quod mas & fœmina, jam ante matrimonium ligati voto caſtitatis, per contractum mattimonialem ſibi mutuo tradunt, etiam tradi, quando ipſi conſenſui matrimoniali addunt votum perpetuæ continentiæ. Item illud ipſum jus tradi, quod a conjugibus retinetur. Si poſt matrimonium contractum pari conſenſu emmittunt votum caſtitatis: jus videlicet vere conjugale vinculatum tamen & ligatum per votum caſtitatis, tanquam impedimentum extrinſecum, quod obſtat licito juris uſui. Illud denique ipſum jus tradi, quod conjuges primo bimeſtri habent: cui non reſpondet obligatio proxima.

Quamvis autem in caſu voti utrinque emiſſi nec petere licite poſſent nec reddere petenti carnalem copulam, ſicut neque poſſent, ſi ante matrimonium fuiſſent obſtricti voto ſimplici, aut poſt matrimonium voto ſolenni per profeſſionem religioſam emiſſo: quia ſcilicet jus in corpora, per matrimonium datum acceptumque eſt

eſt vinculatum, ut eo licite uti non poſſint; nihilominus jus illud non eſt otioſum aut nugatorium, ſed habet ſuos effectus.

Nam ſi contra votum generarent prolem, peccarent quidem contra virtutem religionis, proles tamen illa non eſſet fornicaria, ſed ex vero matrimonio nata. Et ſi alteruter ex his conjugibus cum tertia perſona commiſceretur, eſſet verum adulterium, prolesque nata eſſet adultera. Denique præter individuam vitæ ſocietatem, præter fidem & amorem conjugalem, auxilium mutuum, benevolentiam & animorum conjunctionem, jus illud conjugale ad copulam ſtatim eſſet proxime expeditum, quamprimum vinculum illud voti per diſpenſationem ſolveretur, quin novus conſenſus, aut quidquam aliud poneretur. Eo prorſus modo, ut contingeret, ſi jam ante nuptias fuiſſent obſtricti voto caſtitatis.

Majorem aliqui difficultatem eſſe exiſtimant, ſi conſenſui nuptiali *pactum* apponatur de ſervanda continentia. Hoc etenim pactum contractui matrimoniali penitus pugnare arbitrantur; cum ſic titulus juſtitiæ, quod una manu dat, altera auferret. Verum ſi eſſentia matrimonii ſtare poteſt cum jure ad copulam vinculato, ut probatum eſt hactenus, non apparet oppoſitio ejusmodi pacti cum matrimonio: ſicut non apparet oppoſitio voti cum eodem. In utroque ſiquidem caſu per contractum matrimonialem daretur jus in corpora, ligatum tamen per per adjectum pactum aut votum, ut his ſtantibus eo licite uti non poſſent conjuges.

Ex quo apparet, contractum nuptialem & pactum continentiæ non verſari circa idem objectum. Nam ille verſatur circa jus, hoc vero circa uſum juris. Valde autem diverſa ſunt, & a ſe invicem ſeparabilia, *habere jus & uti jure*. Ut pateſcit ab exemplis pupilli, minoris, prodigi, filii-familias, Sacerdotis ordinati, conjugum jam ante nuptias voto caſtitatis obſtrictorum, conjugis primo bimeſtri poſt initum matrimonium, quod, non obſtante alterius jure matrimoniali, non obligatur conſummare, licet pars altera exigat.

Quin imo pactum continentiæ videtur minus habere difficultatis quam votum. Nam hoc non poſſent ſibi ipſis ſolvere; pactum vero poſſent, quandocunque placeret, mutuo conſenſu diſſolvere; & ſic jus in corpora, prius ligatum, ſtatim evaderet proxime expeditum, ut etiam licite in actum ſecundum poſſet exire.

Quam ex rationibus intrinſecis propugnavi hactenus, ſententia valide confirmatur illuſtribus exemplis eorum, qui cum voto aut pacto continentiæ, vel cum utroque matrimonium contraxerunt. Tale enim fuit matrimonium S. Joſephi cum Maria Virgine Deipara.

Certum namque eſt, (Suarezius putat eſſe de fide) verum illud fuiſſe matrimonium, cum in ſacro Evangelio Joſeph dicatur *Vir Mariæ*, & hæc *conjux Joſephi.* Et tamen communis eſt PP. & DD. ſententia, eos votò caſtitatis jam ante fuiſſe ligatos, atque illud votum in nuptiis ſibi mutuo ſignificaſſe. Idque videtur ſatis clare erui ex illa Mariæ, ſublimiſſimi myſterii adhuc ignaræ, admiratione, dum dixit: *Quomodo fiet iſtud; quoniam virum non cognoſco.*

Aliter quidem, ut ſupra innui, matimonium iſtud explicat S. Thomas, putatque, Beatam Virginem divinitus fuiſſe certificatam, S. Joſephum in ſimili ſervandæ caſtitatis eſſe propoſito. Verum, præterquam, quod revelationes Divinæ, cum ſint res facti, probari debeant, nullumque in ſacris Scripturis hujus revelationis habeamus veſtigium, S. Thomæ oppono S. Auguſtinum, qui non tantum *lib.* 3. *de bono conjugii cap.* 1. *& lib.* 23. *contra Fauſtum cap.* 8. matrimonium conſtituit in ſola animarum conjunctione amicabili, vitæque individua ſocietate, etiam ſine carnali corporum conjunctione: ſed etiam nominatim de caſtiſſimo hoc matrimonio differens *lib.* 2. *de conſenſu Evangeliſt. cap.* 1. ait:

Hoc enim exemplo (matrimonii Mariæ cum Joſeph) *magnifice inſinuatur Fidelibus conjugatis, etiam ſervata pari conſenſu continentia, poſſe permanere vocarique conjugium, non permixto corporis ſexu, cuſtodito mentis affectu. Præſertim quia naſci eis etiam filius potuit ſine ullo complexu carnali, qui propter ſolos gignendos filios adhibendus eſt.*

Neque dici poteſt, S. Doctorem id duntaxat voluiſſe, poſt matrimonium initum poſſe conjuges pari conſenſu ſervare continentiam, non vero eum conſenſum contractui nuptiali conjungere. Nam præterquam quod hæc interpretatio ſit mere arbitraria, nulloque fundamento nixa, ſi id tantum voluiſſet Auguſtinus, non fuiſſet neceſſe, tam illuſtri exemplo *magnifice* illud inſinuare, cum per ſe certum, indubitatumque ſit, poſſe conjuges poſt nuptias initas pari conſenſu abſtinere a conjunctione carnali. Deinde ratio adjuncta plane probat, hujusmodi conventionem fieri etiam poſſe in ipſo contractu nuptiali; *Quia naſci eis etiam filius potuit ſine ullo complexu carnali.* Accedit, quod S. Doctor alibi (locis videlicet citatis) matrimonium conſtituat in animorum conjunctione, & individua vitæ ſocietate.

Sanctiſſimum Mariæ & Joſephi exemplum ſecuti ſunt plures caſti ſanctique homines, ut ſæculo V. Martianus Auguſtus & Pulcheria: atque hoc ipſo, quo de agimus, ſæculo XI. S. Henricus Imperator cum Cunegunde, Welpho Dux Bavariæ cum Mathil-

de

de, S. Eduardus Rex Angliæ cum Editha, ejusmodi conjugium cum voto aut pacto caſtitatis inierunt, ut complures ſcriptores referunt, cum Clericato *de matrimonio deciſ.* 2. *n.* 16. ubi teſtatur, quod Urbanus II. approbaverit matrimonium Welphonis cum Mathilde, ſub pacto caſtitatis contractum. Idem teſtatur de matrimonio Pulcheriæ Auguſtæ cum Martiano.

Et de matrimonio Eduardi Regis Angliæ, ut ſupra n. 25. memini, teſtatur S. Ealredus in vita S. Eduardi. *Convenientibus in unum* inquit, *Rex & Regina de caſtitate ſervanda paciſcuntur. Fit illa conjux mente, non carne, ille maritus mente, non opere. Perſeverat inter eos, ſine actu conjugali, conjugalis affectus.*

III.
Reſpondetur rationibus dubitandi.

Ex iis, quæ hactenus ſunt diſputata, ſoluta jam ferme ſunt, quæ pro ratione dubitandi ſunt allata. Nam pleraque argumenta id ſupponunt aut contendunt, jus in corpora, quod per matrimonium traditur, non poſſe eſſe ligatum, ſed ſemper debere eſſe proxime expeditum. Cum igitur probatum fuerit, ad matrimonii ſubſtantiam ſufficere jus ligatum, ita, ut quidem jus conjugibus detur, ab eius tamen uſu per votum aut pactum ſe ultro excludant, ruunt hoc ipſo pleraque adverſæ ſententiæ fundamenta. 45.

Si enim per contractum nuptialem datur jus, matrimonio eſſentiale, non tamen proxime expeditum, ſed per votum aut pactum ita impeditum, ut eo licite uti non poſſint; ut manifeſte patet in iis, qui, jam ante voto perpetuæ caſtitatis ligati, nuptias contrahunt. Neque votum evertit illud jus, quod per nuptias eſt conceſſum, ſed tantum facit, ut non ſit proxime expeditum ad uſum: Unde jus *remotum* & *radicale* non obſtante voto ſemper manet, ſolumque pertinet ad ſubſtantiam matrimonii, tanquam ens morale, ex eo neceſſario reſultans. Ordinatur quidem matrimonium ad uſum, non tamen ita eſſentialiter, ut absque actuali uſu carnali non poſſit conſiſtere: alias conjuges ne quidem poſſent abſtinere a carnali copula. Et moribundus non poſſet matrimonium inire cum concubina ad legitimandam prolem. Neque valeret matrimonium contractum ab iis, qui jam prius voto caſtitatis fuerunt obſtricti. Quo exemplo, aliisque ſupra allatis, retorqueri poſſunt omnia argumenta adverſariorum.

Neque tamen poteſt quis contrahere cum duabus, uni tradendo jus radicale, alteri actuale, ipſumque uſum. Nam jus actuale

in corpus ſeu proxime expeditum ad uſum in eodem ſubjecto præſupponit jus radicale, atque in eo fundatur. Unde licet quis poſſit habere jus radicale ac remotum, per nuptias acceptum, ſine proximo, non tamen viciſſim jus proximum ſine radicali. Exemplum habes in Sacramento Ordinis: nam licet Ordinatus poſſit habere jurisdictonem radicalem; in ipſa Ordinatione acceptam, quin eo ipſo habeat jurisdictionem actualem, ſeu proxime expeditam ad abſolvendum a peccatis, non tamen poteſt habere jurisdictionem actualem ſine redicali.

Verum, ſi matrimonium eſſentialiter tantum importat jus radicale, non apparet, *inquiunt*, cur conſanguinitas debeat eſſe impedimentum drimens matrimonii, *Reſpondetur.* Ordinarie jus radicale conjunctum eſt juri actuali ac proximo. Unde propter ea, quæ ordinarie contingunt, prudenter potuit ſtatui univerſim hoc impedimentum in reverentiam ſanguinis inter perſonas propinquas.

Deinde ſi cum pacto aut voto caſtitatis contraxiſſent conſanguinei, jus in corpora remotum ſtatim evaderet proximum, ſi mutuo conſenſu pactum diſſolverent, aut diſpenſationem in voto obtinerent.

Cæterum Deus in hac providentia nunquam dat patri jus etiam radicale in corpus filiæ (idem de aliis perſonis in primo gradu lineæ rectæ conjunctis) imo illud negat. Conſequenter neque filia poteſt illud patri ſuo dare. Adeoque pater accederet ad non ſuam quod eſt intrinſece malum, & jure naturæ prohibitum. Dixi, in hac providentia: non enim ſatis video, cur Deus, qui uti rerum omnium, ita etiam corporum humanorum perfectus eſt Dominus, abſolute non poſſet patri dare poteſtatem in corpus filiæ, ſi e. g. ſolus Adam cum filia exſtitiſſet in mundo, ad propagandum genus humanum.

Impotentia antecedens ac perpetua ideo eſt impedimentum dirimens, quia deficit materia Sacramenti, corpora nempe ad carnalem conjunctionem habilia. Conſequenter per matrimonium cum impotente neque jus radicale in corpus poſſet tradi. Accedit, quod pactum mutuo conſenſu, & votum per diſpenſationem poſſet relaxari, quo caſu jus ſtatim fieret proximum; impotentia autem (ut ſupponitur) non poteſt tolli.

Pactum *poſitive* evitandi generationem prolis, e. g. procurando abortum &c. eſt quidem contra ſubſtantiam matrimonii, non autem votum aut pactum *negative* illam impediendi, abſtinendo videlicet a copula carnali.

Si

Si emptioni-venditioni adjici non poteſt pactum de non tradenda merce, aut non ſolvendo pretio, tunc ideo, quia de eſſentia hujus contractus eſt conſenſus in tradendam actualiter mercem & ſolvendum pretium, atque ex hoc conſenſu ortum jus petendi trationem aut ſolutionem ſemper proxime expeditum, ita, ut non detur jus illud geminum, radicale unum ac remotum ligatumque, alterum actuale ac proxime expeditum, qualia in matrimonio dari poſſe probavimus. Si igitur in emptione unum ſimplex datur jus, non poteſt illud per emptionem dari & per adjectum pactum negari. Alias idem daretur & negaretur. Quia autem in matrimonio duplex datur jus, unum radicale ac remotum, alterum actuale proxime expeditum, poteſt illud dari, quin detur iſtud. Retorſio eſt iis, qui jam ante ligati voto caſtitatis ſimplici nuptias valide contrahunt.

Cæterum etiam emptioni aliisque contractibus variæ conditiones poſſunt adjici, ut obligatio tradendi mercem, aut ſolvendi pretium, etiam perfecta jam emptione, tanquam contractu conſenſuali, necdum ſit proxime expedita. Et regulariter, niſi venditor fidem de pretio habuerit, non tenetur mercem extradere, donec offeratur pretium, nec emptor tenetur pretium ſolvere, donec merx extradatur. Unde, ſi neuter traditionem faciat, jus & obligatio non eſt proxime expedita. Sic etiam, ſi ad diem facta ſit venditio, jus petendi ſolutionem necdum eſt proxime expeditum, usque dum dies venerit. Eodem modo jus petendi copulam carnalem non eſt proxime expeditum, usque dum pactum caſtitatis per mutuum conſenſum, aut votum per diſpenſationem fuerit diſſolutum.

Si ſervituti non poteſt opponi pactum ea non utendi, tunc ideo quia etiam circa illam non poteſt dari duplex jus, quorum unum tranferatur in dominum prædii dominantis per conſtitutionem ſervitutis, alterum vero per pactum remaneat penes dominum prædii ſervientis. At vero circa matrimonium, ut toties dictum, datur geminum illud jus. Ergo non eſt paritas. Dixi autem, ſi hoc fieri non poſſit; non enim eſt certum, quod retento jure radicali ſervitutis, prædio inhærentis, non poſſit abdicari jus proxime, expeditum ad exercitium ſervitutis. Certe ſervitutis jus haberi poteſt, quin habens eo velit uti. Cur ergo non poſſit quis velle habere ac retinere radicale jus itineris, viæ &c. ſimul tamen promittere, ſe non uſurum hoc jure. Quo pacto haberet jus, ſed ligatum. Cæterum matrimonium pro fine non tantum habet carnalem copulam & prolis generationem, ſed plures alios, ut dictum, unde cum ſervitute, emptione &c. non eſt paritas.

CAPUT III.
Concilia Sæculi XII.

Turbulentum fuit initium ſæculi in Germania & Anglia ob controverſiam de Inveſtituris. Sub Lothario & Conrado Cæſaribus Eccleſiæ quies: colliſo dein rurſus ſub Friderico I. Imperio cum Sacerdotio.

Galliam afflixit Philippi Regis divortium, multifaria item hæreſis, Abaelardi, Tanchelini, Gilberti Porretani, Henricianorum, Petro-Bruiſianorum, Waldenſium & Albigenſium. Quæſitum tot morbis conſuetum a Conciliis remedium.

In Hiſpania primum ſæculi dimidium Saracenos: ſæpe devictos, in anguſtias compulit, altero dimidio Chriſtianorum diſcordiæ reſpirandi rurſus ſpatium iis dederunt. Inſtituti contra illos ordines Equeſtres. Natum Regnum Luſitaniæ. Reformata diſciplina per Synodos.

Anglia a ſtirpe Normannica ad Andegavenſem translata. Turbata gravibus ac diuturnis litibus Henrici I. & II. Regnum cum S. Anſelmo, & S. Thoma, Cantuarienſibus Archiepiſcopis, propter libertatem Eccleſiaſticam exortis. Bellis domeſticis ac fraternis preſſa. Mores per Cancilia reformati. Quæ & plura alia diſtinctius exhibet ſequens

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.
De Conciliis Germaniæ.

§. I.
Prænotanda de Statu Germaniæ.

1. *Obitus infelix Henrici IV.*
2. *Imperium Henrici V.*
3. *Lotharii II.*
4. *Imperium Conradi III.*
5. *Friderici I.*
6. *Henrici VI.*

§. II.

§. II.

Concilia celebrata in cauſa de Inveſtituris.

7. *Controverſia de Inveſtituris inter Paſchalem Papam & Henricum V. Imperatorem.*
8. *Concilia hac in cauſa celebrata.*
9. *An quæſtio de Inveſtituris fuerit dogmatica?*
10. *Concilium Rhemenſe excommunicat Henricum Cæſarem.*
11. *Hottingeri lapſus hiſtoricus.*
12. *Controverſia de Inveſtituris in Anglia inter Regem Henricum I. & S. Anſelmum.*
13. *Concilia Angliæ hac ſuper re habita.*

§. III.

Status Eccleſiaſticus per alia Concilia ordinatus in Germania.

14. *Concilium Northuſenſe.*
Colonienſe.
Leodienſe.
Concilium Moguntinum.
Hohenavienſe.
Conciliabulum Herbipolitanum.

§. IV.

Concilia Polonica.

15. *Schema rerum Polonicarum.*
16. *Concilium Lancicienſe I.*
Cracovienſe.
Concilium Lancicienſe II.
17. *Obſervatio* in cap. cum monaſterium 6. *de ſtatu Monachorum.*

§. V.

18. *Concilium Dalmatiæ.*

ARTICULUS II.

De Conciliis Gallicanis Sæculo XII.

§. I.

Prænotanda de Statu Galliæ.

19. *Regnum Ludovici VI.*
20. *Ludovici VII.*
ejus expeditio in Palæſtinam.
Et matrimonium diremptum.
21. *Regnum Philippi II.*
expeditio ſacra.

§. II.

§. II.

De Conciliis celebratis.

22. *in cauſa divortii Philippi II.*

§. III.

De Conciliis celebratis contra Hæreſes.

23. *Hæreſis Petri Abaelardi.*
24. - *Tanchelini.*
25. - *Gilberti Porretani.*
26. *Hæreſis Henricianorum.*
27. - *Petro-Bruiſianorum.*
28. - *Arnaldi Brixienſis.*

§. IV.

Status Eccleſiaſticus per alia Concilia ordinatus in Gallia.

29. *Concilium Toloſanum I. & II.*
30. *Claromotanum, Rhemenſia, Turonicum, Abrincatenſe.*

ARTICULUS III.

De Conciliis Hiſpanicis Sæculo XII.

§. I.

Synopſis Hiſtorica.

31. *Urracæ Reginæ divortium. Orta exinde turbæ, & bella.*
32. *Tres Alphonſi in Caſtella, Aragonia, & Luſitania victores Saracenorum.*
33. *Initium Regni Luſitani, & laus.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia in Hiſpania.

34. *Concilium Ovetenſe, Palentinum, Legionenſe, & Tarraconenſe.*

§. III.

§. III.

Continuatio Synopſis Hiſtoricæ.

35. *Ramirus ex Monacho Rex & maritus factus.*
36. *Catalonia juncta Aragoniæ.*
37. *Chriſtianorum diſcordiis pingueſcunt Mahometani.*
28. *Initium ordinis Equeſtris Calatravæ.* 39. *& S. Jacobi.*

ARTICULUS IV.

De Conciliis Anglicanis.

§. I.

Prænotanda de Statu Angliæ.

40. *Regnum Henrici I.*
41. - *Stephani: qui perſequitur Eccleſiam.*
42. - *Henrici II. in cujus perſona translata fuit corona Angliæ ad Domum Andegavenſem.*
43. *Henrici ejusdem pœnitentia ob cædem S. Thomæ.*
44. *Richardus Rex in Palæſtinam. Cyprum expugnat. Capitur.*

§. II.

Obſervatio circa controverſiam inter S. Thomam & Henricum II.

45. *Cauſæ diſcordiarum; & Concilia ad illas tollendas.*
46. *Conſuetudines Anglicanæ, quas Rex urgebat, reſiſtente Thoma.*

§. III.

Status Eccleſiaſticus Ordinatus per Concilia in Anglia.

47. *Concilium Londinenſe I.*
48. - *Weſtmonaſterienſe.*
49. *Concilia Londinenſia plura.*
59. *Conclium Eboracenſe.*

§ IV.

51. *Concilia Scotiæ & Hiberniæ.*

ARTICULUS V.

52. *Diſſertatio Juridica de Simonia.*

ARTICULUS I.

De Conciliis Germanicis.

§ I.

Prænotanda de Statu Germaniæ.

1. Henricus IV. *Henricus IV.* a Principibus Germaniæ, & proprio potiſſimum filio, ab Imperio dejectus, Leodium profugiens, ac rabie frendens, invocatis fruſtra Gallorum Anglorumque auxiliis, mœrore iraque contabuit, anno 1106. anathematis vinculo adhucdum innodatus. Quare ejus corpus Spiram translatum, ac lapideo ſarcophago incluſum, quinquennio extra Eccleſiam inſepultum jacuit.

2. Henricus V. *Henricus V.* ejus filius cum Imperio bellum in Eccleſiam ſuſcepit. Captus ejus fraude Paſchalis II. extortæ ab eo vi metuque *Inveſtituræ.* Intrurſus Burdinus Antipapa. Fulminatus anathemate Cæſar. Preſſa calamitatibus Eccleſia & Reſpublica : donec ſub Calliſto II. pax optata redit ; prout *part.* 3. *cap.* 5. *art.* 1. uberius aliquanto deſcriptum. Obiit Henricus V. Trajecti, morientium præſidiis ritu Catholico munitus, anno 1125. Imperii 19. ætatis 44.

3. Lotharius II. Procerum ſuffragiis invitus ſuffectus *Lotharius II.* Saxo, Princeps, de quo dubites, an religiſior, an fortior, an litterarum fuerit amantior, cœlitus certe proviſus Eccleſiæ, calamitatibus undique preſſæ. Nam Inocentius II. Papa a Rogerio, Siciliæ Rege, quem Apulia depulſum volebat, captus, videre debuit Petrum Leonis, ſub Anacleti II. nomine in Sedem ſuam intruſum, a quo Roma prohibitus fugit in Galliam.

At

At Lotharius Imperatoris & Eccleſiæ Protectoris officium deſiderari in ſe non eſt paſſus. Ter propterea cum Germano exercitu Italiam adiit: primo reducturus Pontificem: ſecundo Romanos flexurus ad obſequium: tertio Rogerium Siculum, quo ſolo nitebatur Anacletus, Italia depulſurus. Nec juſtis conſiliis eventus defuit. Reſtitutus Innocentius. Romanis extortum obſequium. Rogerius cum ſuo Pſeudo-Papa terra marique ingenti clade affectus, in Siciliam ſuam ſe recepit. Anacletus ubique exploſus paulo poſt interiit.

Lotharius tot tantisque rebus præclare geſtis, in reditu prope Tridentum pientiſſime, ut vixit, mortuus eſt anno 1137. Imperii 13. Princeps ſummus, cui res Eccleſiæ curæ erant. De ejus probitate, religione, in ordinem Eccleſiaſticum veneratione, charitate in pauperes, mira narrantur.

At non tantum maximo huic Imperatori plurimum debet Religio, Eccleſia, atque Imperium, ſed etiam *Jurisprudentia;* quam Romæ primum, dein etiam Bononiæ ſecundum normam Imperatoris Juſtiniani doceri voluit. Uſus ad hoc opera *Irnerii* Jurisconſulti peritiſſimi. Ad Lotharii proin tempora referenda eſt epocha Juris Juſtinianei in Occidente publicis in ſcholis expoſiti.

Poſt Lotharii mortem *Conradus III.* Dux Sueviæ, ac Henrici IV. ex filia nepos, renuntiatur Auguſtus, civili ſtatim bello implicitus, *Henrico Superbo*, potentiſſimo illo Bavariæ ac Saxoniæ Duce ad id faſtigium aſpirante. Sed Henrico proſcripto, & mox mortuo, cum *Guelpho* ejus frater arma non poneret, Conradus Imperator eum Vinsbergæ obſeſſum ad deditionem compulit. Actumque fuiſſet de libertate, niſi uxores pio aſtu circumvento Cæſare maritos propriis humeris exportaſſent. Orta hic feruntur notiſſima illa factionum nomina, quæ deinceps tot annis Italiam diſtraxerunt, *Guelphorum* nempe & *Gibellinorum:* nam a *Guelphone* Guelphi hoſtes Cæſaris, a *Geblinga* vero natali loco Conradi Cæſareani dicti ſunt *Gibellini.* 4. Conradu III.

Tandem Conradus, poſtquam mortuo Fulcone Hieroſolymæ Rege Noradinus Saracenus Edeſſam Chriſtianis eripuerat, hortante S. Bernardo *cruciatam expeditionem* cum ingenti peditum equitumque exercitu, capeſſito per Hungariam Thraciamque itinere, ſuſcepit. At tum Manuelis Græci Imperatoris perfidia, tum ad Damaſcum cum Francis diſcordia, attritis copiis nulla re geſta ex ſententia,

 rediit;

rediit; mortuusque eſt Bambergæ anno 1152. Imperii 14. ætatis 60.

5. Fridericus I. Libera electione ſucceſſit *Fridericus I.* Conradi ex fratre nepos; Germanicis ſtatim laceſſitus bellis, ad Italica gradum fecit. Vix ullus Principum majore conatu impugnavit Eccleſiam: vix de ullo Eccleſia triumphavit magnificentius. Quatuor expeditiones in Italiam ſuſcepit. Mediolanum bis expugnavit, ſemel diruit. Unus ſex Pontifices poteſtatis annis æquavit. Tres Pſeudo-Pontifices fovit. Bis diris devotus. Toties victor victus pacem petiit Venetiis, & obtinuit: meliusque finiens quam cœperat, ſacram in Palæſtinam expeditionem ſuſcepit. At rebus in itinere contra Turcas præclare geſtis in Cidno Ciliciæ amne occubuit. Anno Chriſti 1190. Imperii 38. ætatis 69. (*vide part.* 3. *cap.* 5.

6. Henricus VI. Succeſſorem habuit filium *Henricum VI.* qui vires ſuas maxime impendit vindicandæ utrique Siciliæ, uxorio nomine ſibi debitæ. Cum Richardum Angliæ Regem, ab expeditione ſacra reducem, teneret captivum, nec ſine magna pecuniæ ſumma vellet dimittere, communione Fidelium motus eſt: at pœnitens obiit Meſſanæ anno 1198. Imperii 7. ætatis 37.

§. II.

Concilia celebrata in controverſia de Inveſtituris.

7. Lis inter Paſchalem & Henricum. Initium hujus ſæculi plurimum turbavit *Inveſtituræ* controverſia; præſertim in Germania ac Anglia. In illa quidem ſub Henrico V. Imperatore: in hac vero ſub Henrico I. Rege. Cum enim Gregorius VII. Victor III. Urbanus II. & Paſchalis II. in pluribus Synodis prohibuiſſent, ne laici *Inveſtituras* beneficiorum Eccleſiaſticorum conferant, Henricus V. Romam profectus ad accipiendam coronam Imperialem, Inveſtituras a Pontifice *Paſchali II.* extorquere ſtatuerat. Quare eundem cum 16. Cardinalibus captum conjecit in vincula: vinctosque per duos & amplius menſes detinuit (mortis etiam minis, ut quidam ſcribunt, intentatis) his in anguſtiis conſtitutus Paſchalis, ut ſchiſma evitetur, ſeque cum Cardinalibus tantæ calamitati eripiat, negatas hactenus Imperatori Inveſtituras adjecto juramento conceſſit, eumque ſolenni ritu coronavit.

Tum vero, ſolutus captivitate, Cardinalium aliorumque in ſe concitavit opprobria. Quare convocato primum *Capuano Concilio* conceſſionem Inveſtiturarum, licet jurato a ſe & Cardinalibus captivis factam, irritam declaravit (*anno* 1111.) *en pactum metu extortum declaratur irritum!* 8. Capuanum.

Sequenti dein anno celebratum eſt *Concilium Romanum* centum circiter Epiſcoporum. In quo Paſchalis Papa narravit, quomodo captus & coactus fuerit cum 12. Cardinalibus ſub juramento permittere Regi Teutonum Inveſtituras. Igitur prohibere ſe quidem, quæ ab Anteceſſoribus ſuis Gregorio & Urbano ſint prohibita, nunquam tamen in Henricum anathema dicturum, nec propter Inveſtituras eum inquietaturum. Romannum.

Patres vero reliqui in Synodo congregati conclamabant, privilegium illud eſſe *pravilegium*, pro liberatione captivorum & Eccleſiæ, per violentiam Henrici Regis extortum; adeoque omnino irritum a ſe judicari.

Paſchalis dein ſcripſit Imperatori, (quod jam ante volebat) ut Epiſcopi dominia illa bonorum temporalium, quæ ad Imperium certo antea pertinebant, Imperatori & Imperio reſtituant; ut hac ratione Inveſtituræ laicalis occaſio præcidatur. At hoc Epiſcopis aliisque Prælatis, qui pinguia Imperii feuda obtinuerant, perſuaderi nullatenus poterat.

Eodem anno 1112. coacta eſt Synodus *Viennenſis* in Gallia. In Viennenſe. qua Inveſtitura Epiſcopatuum & Abbatiarum, atque omnium Eccleſiaſticarum rerum de manu laica, appellatur *hæreſis*. Privilegium extortum irritum declaratur. Henricus vero Imperator excommunicatur. Verum cum hæc Synodus a Papa non fuerit approbata, adverſus Imperatorem parum valuit, qui utique non fuit ſubditus Epiſcoporum Galliæ. Quod idem dicendum de Synodis, quas *Conon* Cardinalis, Epiſcopus Præneſtinus, Pontificius per Orientem legatus inſtituit Hieroſolymis, in Græcia, Hungaria &c. contra eundem Imperatorem, eum excommunicando. Nam Germania non erat ei aſſignata legationis provincia.

Cæterum licet memorata *Synodus Gallica* opinionem illam, quæ Inveſtituras approbat, appellarit hæreticam, *Ivo* tamen Carnotenſis, vir ſanctiſſimus atque doctiſſimus, conſtanter negavit, eam eſſe hæreticam, licet Inveſtitura fieret cum baculo & annulo. Addiditque, Epiſcopos non debere judicare de Papa (*epiſt.* 214.) Quarto poſt anno, videlicet 1116. mortuus eſt ſanctiſſime *Ivo*, Carnoten-

ſis Epiſcopus; poſtquam per 23. annos Eccleſiam Carnotenſem pientiſſime adminiſtrarat. Ejus collectione SS. Canonum uſa eſt Eccleſia usque ad Gratianum per 60. annos.

Lateranenſe. Anno 1116. Paſchalis rurſus *Romæ* in Laterano habuit *Synodum*. In qua rurſus dicebat, ſe Inveſtituras conceſſiſſe ad evitanda majora mala, rapinas, incendia, cædes, carceres &c. Scriptum vero, in tentoriis factum, quo privilegium Imperatori dederat, condemnavit. Cum autem Bruno, Caſſinenſis ante Abbas, tum vero Epiſcopus Signinus, vir ſanctus, ſed vehemens, diceret, privilegium illud continere *hæreſin*, quidam indignati ex eo quærebant, an ergo Papam, qui ſcriptum illud confecerit, habeat pro hæretico? Papa ſilentio indicto repoſuit: *Eccleſia iſta nunquam habuit hæreſin: imo hic omnes hæreſes conquaſſatæ ſunt. Pro hac Eccleſia filius Dei in paſſione oravit, cum dixit: ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua.*

9. An ſit quæſtio dogmatica? Certe mirum eſt, potuiſſe tunc aliquos præſules in eam devenire opinionem, ut dicerent, concedere laico Principi *Inveſtituras* Epiſcoporum, prout Paſchalis Papa conceſſit Henrico V. eſſe hæreticum. *Nam*, (ut Trevirenſis Archiepiſcopus, ejusdem Henrici ad Paſchalem legatus, ordinem electionis Eccleſiaſticæ tunc vigentem expoſuit), „antequam electio publicetur, de ea refertur ad „Imperatorem; qui, ſi perſona digna fuerit, det aſſenſum: dein„de in conventu ſecundum Canones, populi petitione, electione „Cleri, aſſenſu honoratorum profertur; conſecratus libere, nec „ſimoniace, ad Dominum Imperatorem pro regalibus, ut annulo „& virga inveſtiatur, redit; fidelitatem & hominium facit: nec „mirum; civitates enim & caſtella, & marchias, telonia, & quæ„que Imperatoriæ dignitatis ſunt, aliter non debet occupare. Si „hæc Dominus Papa ſuſtineat, proſpere & bona pace Regnum & „Eccleſia ad honorem Dei inhærebunt.“ Ita ille.

Quid autem in his, recto ſenſu intellectis, hæreticum? hæc poſtea Paſchalis, ut dictum, Romæ Imperatori conceſſit. Profecto in nullam propterea incidit hæreſin, pax inter Sacerdotium & Imperium his conditionibus poſtea facta eſt ſub ſucceſſore Paſchalis, mutatis tantum inſtrumentis Inveſtituræ pedo & annulo in *ſceptrum*. Sed neque per annulum & pedum Imperatores conferre voluerant electo ſpiritualem poteſtatem, ſed ſolum jus in feuda Imperialia. Ad diſciplinam igitur, non ad dogmata hæc res ſpectabat.

Interea vero, poſtquam auditum eſt in Germania, Henricum V. in *Romano Concilio* eſſe excommunicatum, plures ab eo Principes defece-

ſecerunt: quos inter præcipui erant Adelbertus Moguntinus Archie-
piſcopus, & Saxones. Unde rurſus tetrum ſchiſma, bella civilia, rapinæ, cædes innumeræ, vaſtationes Eccleſiarum, & calamitoſa univerſim per multos annos Germaniæ facies.

Sed nec melior Italiæ; ubi mortuo Paſchali II. Imperator intruſit Antipapam *Burdinum* contra Gelaſium II. qui in Galliam fugere compulſus, ibidem eſt mortuus.

Succeſſor ejus Caliſtus II. tentatis fruſtra pacis remediis, *Rhemenſem Synodum* indixit; in qua a 15. Archiepiſcopis, & plus quam 209. Epiſcopis ex diverſis Nationibus magna ſolennitate rurſus excommunicatus eſt Henricus V. Imperator, perſeverante diro Eccleſiæ ſchiſmate, donec tandem anno 1122. pax eſt compoſita, iis utrinque conditionibus, quas alias diximus. 10. Rhemenſe.

Peregrinum omnino in hiſtoria reque notiſſima hic ſe oſtendit Hottingerus *Hiſt. Helvet. ad ann.* 1122. ſcribens, Henrico Imperatori a legato Pontificio ad Wormatiam conceſſum eſſe, ut electis Prælatis in Germania *annulus* & *pedum* poſſit tradere. Hoc plane eſt contra notoriam & apertam veritatem. *Dimitto omnem Inveſtituram per annulum & baculum*, jurabat Henricus. *Electus autem Regalia per ſceptrum a te recipiat*, dicebat Paſchalis Papa. 11. Hottingeri lapſus.

At, non tantum Germaniam Italiamque afflixit infelix de *Inveſtituris* controverſia, ſed etiam Angliam, pluribusque in ea Conciliis occaſionem dedit & cauſam, morbo jam inveterato mederi volentibus.

Nam Henricus I. Roberto fratri majori natu, Normanniæ Duci, in Palæſtina abſenti, coronam Angliæ præripiens, ab eodem reduce bello appetitus, atque a proceribus ſuis deſertus, in Anſelmo, Cantuarienſi Archiepiſcopo, auxilium invenit. Is enim pro authoritate ſua, qua apud utrumque Principem pollebat, pacem conciliavit, Henrico in throno conſervato. (*anno* 1101.)

At vix Robertus cum exercitu ſuo in Normanniam redierat, metu diſpulſo, infregit promiſſa Henricus, quæ Anſelmo fecerat, atque *Inveſtituras* Epiſcoporum, quas abdicare a Paſchali Papa fuerat monitus, retinere omni ope allaboravit. Quare Anſelmum juſſit, aut in ſuas partes atque conſilia concedere, aut ocius Regno excedere. Religione ſe prohiberi, repoſuit Anſelmus, quo minus alterutrum faceret; ſiquidem Inveſtituras ſub excommunicatione a Papa eſſe prohibitas, neque Eccleſiam ſuam ſe poſſe deſerere. 12. Anglicæ turbæ.

Congregata itaque anno 1101. *Wintonienſis* Synodus. In qua concluſum, ut utraque pars ſuos Romam legatos ad Papam mittat. 13. Wintonienſe.

At

At Pontifex negavit Regi inveſtituras. Qui tamen eas conferr perrexit, obſiſtente licet Anſelmo, Romam propterea profecto, & diu exulante : certantibus interim Pontifice & Rege tum per litteras tum per legatos.

Lexovienſe. Tandem anno 1106. poſtquam Henricus fratrem Robertum acie victum, captumque transmiſit in Angliam, atque hac ratione Normanniam rurſus cum Angliæ Regno univiſſet, celebrari voluit Synodum *Lexovienſem*, in qua Eccleſiis abrepta reſtituturum ſe promiſit, ſecumque S. Anſelmum in Archiepiſcopatum Cantuarienſem reduxit: ac anno ſequenti in Concilio *Londinenſi* Inveſtituras per *baculum* & *annulum* conferendi conſuetudinem abrogavit. Anſelmus vero inſtituta altera Londinenſi Synodo in eliminanda Simonia, & Clericorum incontinentia corrigenda ſedulo laboravit. (Londinenſe.)

§ III.

Status Eccleſiaſticus per alia Concilia Ordinatus in Germania.

14. Northuſenſe. Henrico IV. Imperatore Eccleſiæ cenſuris inſordeſcente, filius ejus Henricus V. Imperium aut invaſit aut acceptavit, Francia Orientali, Alemannia, Bojaria, & Saxonia in partes ſuas pertractis, multisque Epiſcopis ad eum confluentibus. Qui præſente hoc novo Germaniæ Rege *Concilium Northuſenſe* in Saxonia celebrarunt, Præſidibus Rothardo Moguntino, & Gebhardo Conſtantienſi (*anno* 1195.)

Tractatum de Eccleſiaſtica diſciplina, per illos bellorum tumultus, & diſcordias cum Romanis Præſulibus ferme collapſa. Proſcripta, quæ inveteraverat, Simonia ; eliminatus concubinatus ; reducta Eccleſiæ jejunia. Hildesheimenſis Epiſcopus, Paderbornenſis, Halberſtadenſis, reconciliati cum Sede Apoſtolica.

Eodem anno Moguntiæ in frequentiſſimo Epiſcoporum Procerumque Teutonicorum conventu Henricus IV. Imperio ſe abdicavit, filiusque ejus ab omnibus Ordinibus eſt electus.

Colonienſe. Anno 1116. *Concilium Coloniam* convocatum fuerat a Theoderico S. R E. Cardinale, & legato ſacræ Sedis, ad promulgandam excommunicationem Henrici V. Romæ factam. At Theoderico in itinere mortuo, nihil admodum actum eſt : Henrico Synodum diſturbante, & Epiſcopum Herbipolitanum cogente coram ſe Miſſam celebrare.

In

In *Leodienſi Concilio* agnitus legitimus Pontifex Innocentius II. anno 1131. cumque Lotharius Imperator a Pontifice præſente ibidem peteret, ſibi jus concedi, more veteri per annulum & baculum Inveſtituras conferendi ſacris Præſulibus; eaque res magnopere terreret Romanos, S. Bernardus, pariter præſens, magna auctoritate Cæſarem ab eo poſtulato eſt dehortatus. Leodienſe.

Eodem anno in *Concilio Moguntino*, præſente Lothario, Albanenſi Cardinale ſanctæ Sedis legato, Moguntino Archiepiſcopo, Auguſtano, Euſtettenſi, Bambergenſi, Herbipolitano, Spirenſi, ac Wormatienſi, Epiſcopis, Bruno, de variis criminibus accuſatus, Argentinenſem Epiſcopatum reſignavit.

Anno 1148. Eugenius III. Papa, cum 18. Cardinalibus, multiſque Epiſcopis, aliiſque Prælatis, quos inter S. Bernardus, *Treviris* Concilium habuit: de quo nil aliud annales referunt, niſi quod S. Hildegardis vita & miracula fuerint explorata.

Anno 1166. Fridericus I. Imperator Conciliabulum Herbipolim convocavit, in quo Guidonem, Antipapam ſuum, ſub nomine Paſchalis III. promulgavit, adverſus Alexandrum III. legitimum Pontificem.

Concilium Hohenavienſe anno 1178. celebratum a Conrado Salisburgenſi Archiepiſcopo, ejusque ſuffraganeis; in quo, ut teſtantur Adlzreiterus in Annalibus Boicis, & Hanſizius noſter *in Germ. ſacr.* ejuratus eſt Calliſtus Pſeudo-Papa, abjectum ſchiſma; actum de reparandis templis, aris, ſacriſque, de Canonicis Inſtitutis, & juribus, ſartis tectis habendis, de pace denique & tranquillitate publica.

Habita etiam ſub finem hujus ſæculi duo *Concilia in Polonia*, alterum *Lancicienſe*, alterum *Cracovienſe*, in quibus præter reformationem Cleri, decretæ ſunt decimæ, ſolvendæ pro recuperatione terræ ſanctæ.

§. IV.

Concilia Polonica.

Bohemiam, Ruſſiam, & Poloniam a tribus fratribus, Zecho, Ruſſo, & Lecho, Principibus Sclavonicis, circa medium ſexti ſæculi fuiſſe occupatas, antiqua eſt perſuaſio. Et quidem *Lechum* eas regiones, quæ circum Viſtulam ſitæ ſunt, ac *Sarmatia* olim ſunt dictæ, ſubegiſſe, atque Gneſnenſem urbem condidiſſe. Poſt Lechum duodecim *Palatinos* ſeu Satrapas præfuiſſe genti: atque hinc ortam diviſionem Poloniæ in 12. Palatinatus. 15. Poloniæ Status.

Cracus, Cracoviæ conditor, Dux fuit Poloniæ ſub initium ſæculi VIII. alternantibus deinde ſæculo 8. tum Ducibus, tum Palatinis, Interregnum tandem interceſſit, donec ſub medium ſæculi IX. *Piaſtus* Agricola, propter munificentiam erga ſuós populares, electus eſt Dux. Cujus poſteri per plura ſæcula aut Duces aut Reges fuerunt Poloniæ; ut adeo hodiedum, ſi Polonus (ex alia licet familia) eligitur, *Rex Piaſtus* vocitetur.

Piaſti abnepos *Miecislaus I.* ſæculo X. primus ſuſcepto baptiſmo Chriſtianam fidem amplexus eſt. Atque exemplo ſuo traxit ſubditos. Subin Gneſnenſem & Cracovienſem Epiſcopatum fundavit.

Filius ejus *Boleslaus I.* ab Ottone III. Imperatore *primus Poloniæ Rex* creatus, & a Gneſnenſi Epiſcopo coronatus dicitur, anno 1000. Is corpus S. Adalberti, a Pruſſis occiſi, ſolenni pompa Gneſnam deferri curavit, publicæ venerationi exponendum, Pragam poſtmodum translatum. Boleslaum inſuper victrices in Sileſiam, Luſatiam, Moraviam, & Bohemiam irruptiones celebrem faciunt.

Caſimirus I. ejus filius Monaſterium Cluniacenſe in Burgundia ingreſſus, novemque annos Monaſticam vitam ibidem profeſſus, rogatu Polonorum, ac Pontificis Benedicti IX. diſpenſatione, uxorem & Regnum acceptavit (*anno* 1041.)

Boleslaus II. Caſimiri filius a patre degener, cum a *S. Stanislao* Cracovienſi Epiſcopo ad vitæ emendationem urgeretur, eundem agri necdum ſoluti poſtulavit, & contempto ſurgentis mortui teſtimonio, S. Præſulem, ſacram ad Aram Divinis operantem, propria manu interemit. Excommunicatus propterea a Gregorio VII. & Regia dignitate exutus (*anno* 1081.) qua ipſius ſucceſſores ultra ducentos annos caruerunt, Ducali ſolum titulo ornati.

Succeſſit ei in Ducatu Poloniæ frater *Uladislaus I.* hujusque filius *Boleslaus III.* qui Henricum V. Imperatorem in Sileſia prælio vicit, Pomeranos ſubegit, atque inter quatuor filios Provincias diviſit; Ladislao II. Primogenito obtigit Cracovia cum *Sileſia*, cujus Duces omnes ab hoc Uladislao deſcendunt.

Porro *Sileſia* jam ſæculo VI. juncta Poloniæ, hactenus eosdem cum Polonia Principes habuit. Cum Miecislao I. Duce Poloniæ & Sileſiæ, pariter ad fidem converſa; fundante eodem Principe in Sileſia Epiſcopatum, anno 1052. Uratislaviam translatum. Scriptores aliqui, præſertim Germani, volunt, Poloniam olim ad Romanum Imperium pertinuiſſe; Miecislaum I. Ottoni M. ſe ſubjeciſſe, eique tributum pendiſſe, uti etiam Ottoni III. Boleslaum ab eodem Ottone III. Regem renuntiatum. Eundem ab Henrico II. feuda-

feudalem Inveſtituram accepiſſe. Conradum II. diviſiſſe in plures Principes Poloniam. Caſimirum pariter Cæſaribus pendiſſe tributum. Boleslaum III. idem præſtitiſſe Henrico V. Lothario II. & Conrado III. Polonos Friderico I. præſtitiſſe juramentum fidelitatis ob nexum feudalem cum Imperio. Eosdem ab Ottone IV. & Friderico II. ad Comitia Imperii vocatos comparuiſſe. Verum Poloni hæc negant, tanquam nullis idoneis teſtibus probata, aut aliter interpretantur, atque Poloniam ſemper fuiſſe independentem ſuique juris contendunt.

Sub *Caſimiro II.* Boleslai III. filio duo in Polonia celebrata ſunt 16.
Concilia: primum *Laniciense* anno 1188. in quo Pontifex Romanus Lanciciense.
per legatum ſuum propoſuit miſerum ſtatum terræ ſanctæ, ac decimas colligi curavit ab Epiſcopis & Sacerdotibus pro expeditione contra Saladinum, Saracenorum Principem.

Alterum fuit *Cracoviense*, ſequente anno celebratum, quod a Cracovienſe.
Matthia Michovienſi *Hiſt. Polon. lib.* 3. *cap.* 27. ſic deſcribitur: Anno Domini 1189. Joannes Cardinalis, cognomento Malabranca, a Clemente Papa III. miſſus, in Poloniam venit, & facta Synodo in Cracovia pro reformatione Cleri, tam Epiſcopis, quam univerſo Clero pro recuperatione terræ ſanctæ decimam impoſuit.

Tempore Lechi V. Caſimiri II. filii anno 1197. habitum eſt alterum *Concilium Lanciciense*, Præſide Cardinale Capuano, legato Apoſtolico, qui ſingulas diœceſes viſitans (*ut ſcribit Stravolſcius in Conciliorum epitome ad annum* 1197.) cum alia quædam, quæ adverſa religioni Chriſtianæ, & Conſtitutionibus Eccleſiaſticis, in ſacro pariter ac profano Ordine inoleverant, correxit: tum facta Synodo Provinciali Sacerdotibus imperavit, ut concubinas & uxores, quibus tunc paſſim libere utebantur, a ſe abdicarent. Ac illud præterea conſtituit, ut profani homines publice in templis matrimonio jungerentur.

Nota. In *Caſimiro I.* habemus rurſus exemplum diſpenſationis 17.
Pontificiæ in voto ſolenni Religionis. Neque obſtat *cap. cum ad* Obſervatio.
monaſterium 6. de ſtatu Monach. ubi Innocentius III. ait, quod *abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis, adeo ſit annexa regulæ monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex poſſit licentiam indulgere.* Nam hoc intelligendum eſt in *ſenſu compoſito*, quod ſcilicet Monachus *Profeſſus* ſtante *voto ſolenni* non poſſit bonorum proprietatem habere, aut uxorem ducere, & cum ea actus conjugales exercere. Poteſt tamen Papa ex juſta & neceſſaria cauſa relaxare votum ſolenne, & ſic facere, ut non amplius ſit religioſus profeſſus. Quo facto,

poteſt per ſe habere proprietatem & uxorem ducere. Poteſt Pontifex etiam facere, ut quis ſit vere Religioſus (non profeſſus) qui proprietatem & dominium bonorum retineat: prout aliquando tempore retinent Scholaſtici Societatis JEſu, qui tamen juxta Bullas Pontificias ſunt vere Religioſi, quamvis non profeſſi. Imo poſſet Pontifex aliud Religioſi Status genus inducere, in quo etiam Profeſſi eſſent capaces proprietatis. Nam hæc ad diſciplinam ſpectant, ſuntque ſubjecta diſpoſitioni Eccleſiæ. Et defacto magna eſt diverſitas in ſervando voto paupertatis. Sic aliter illud obſervat Ordo S. Franciſci, & multo aliter Ordines Equeſtres. Imo milites Ordinis Calatravæ & S. Jacobi etiam uxores ducebant in Hiſpania cum Magiſtri venia.

§. V.

Concilium Dalmatiæ.

18. Dalmatia conjunctim cum Croatia antiquitus proprios Reges habuit; donec anno 1087. mortuo ultimo Rege *Zolomero* S. Ladislaus utrumque Regnum univit Hungariæ. Habuit videlicet Zolomerus, Dalmatiæ & Croatiæ Rex, Ladislai Hungariæ Regis ſororem in matrimonio: hanc moriens inſtituit hæredem: illa vero jus ſuum fratri ceſſit. Quæ tamen res non ita quiete ſunt peractæ, ut non Croatæ ac Dalmatæ quin & Veneti ſe opponerent.

Cum autem tum populi tum Cleri mores reformatione indigerent, miſit anno 1199. Innocentius III. legatos ſuos in Dalmatiam: qui convocato Dalmatiæ Epiſcoporum Concilio, pro reſtauranda diſciplina 12. Canones conſtituerunt.

1. Vetatur, ne Epiſcopi ab ordinandis pecunias accipiant.

2. Statuitur cœlibatus Sacerdotum. Vetatur, ne Epiſcopi extra quatuor tempora ſacros Ordines conferant: nec plures ſimul. Præſcribuntur interſtitia unius anni.

3. Oblationes Fidelium in quatuor partes dividantur: quarum una ſit Epiſcopi, altera Eccleſiarum, ſub cuſtodia Archipresbyteri, tertia pauperum, quam Epiſcopus adminiſtret, quarta Clericorum.

4. Sigillum Confeſſionis graviter præcipitur.

5. Sub excommunicatione prohibetur, ne quis Clerico violentas manus injiciat, vel ad ſæcularia judicia trahat.

6. Prohibentur matrimonia inter conſanguineos, usque ad ſeptimum gradum (*pro diſciplina nempe illius ætatis.*)

7. Cle-

7. Clerici tonſuram Clericalem geſtent.

8. Sub excommunicatione prohibetur, ne Clericus a laico Ec-cleſiam vel Eccleſiaſticum Beneficium recipiat (*nempe abſque inſtitu-tione canonica Epiſcopi &c.*)

9. Excommunicantur, qui theſauros Eccleſiaſticos injuſte de-tinent, aut Latinos captivos.

10. Excommunicantur, qui ſine judicio Eccleſiæ cum uxori-bus divortium faciunt.

11. Filii Presbyterorum, aliique illegitimi ad ſacros Ordines non admittantur.

12. Nullus ordinetur Sacerdos, niſi trigeſimum ætatis annum impleverit (*illa enim tunc vigebat ſeverior diſciplina*)

De cætero notant ſcriptores, multo latius patuiſſe olim *Dal-matiæ* nomen, Croatiæ, Slavoniæ, Serviæ, Raſciæ, ac Boſniæ Re-gna ſub ſe complexum. Pertinuiſſe illam primum ad Orientale Græcorum Imperium, tum vero a Carolo M. ſubactam, a Ludo-vico Pio, & Lothario I. poſſeſſam, ad Ludovicum Germanicum fuiſſe devolutam. Ex eo jus eſſe Imperio in Dalmatiam, præſer-tim poſtquam Orientale Græcorum Imperium fuit extinctum: tunc enim hoc aliaque jura Græci Imperii cum Romano Imperio rurſus fuiſſe conjuncta.

ARTICULUS II.

De Conciliis Gallicanis Sæculo XII.

§. I.

Prænotanda de Statu Galliæ.

Philippo I. Galliæ Regi anno 1108. ſucceſſit *Ludovicus VI.* ob molem corporis *Craſſi* cognomen adeptus. Aureliæ is inaugu-ratus & conſecratus fuit, proteſtante Rhemenſi Archiepiſcopo. Cum Henrico I. Angliæ Rege bellum variante fortuna geſſit in Nor-mannia propter caſtrum. Conciliata pax mediatore Calliſto II. Pontifice. Bellum quoque ipſi minitatus fuerat Henricus V. Im-perator, quod Rhemis ipſum damnari fuiſſet paſſus. At cum Lu-dovicus ingentem exercitum comparaſſet, receſſit Henricus. Ec-cleſiarum initio patronus, perſequi deinde illas cœpit, præſertim Archiepiſcopum Senonenſem, & Epiſcopum Pariſienſem. Cui 19. Ludovicus VI.

cum omnia bona abſtuliſſet, ab eo excommunicatus eſt. At oper[a] S. Bernardi a Pontifice abſolutus ac vere pœnitens, depoſita corona ac Regio cultu ad piam mortem ſedulo ſe parvit: quam oppetiit anno 1137. regni 29. ætatis 56. ſex filios reliquit. Quorum unus Ciſtercienſem Ordinem ingreſſus eſt. Alter Pariſienſis Epiſcopus deſignatus, Petro Lombardo eam dignitatem ceſſit. Tertius Ducum *Britanniæ* ſtirpem fundavit: multo dein tempore feudali tantum nexu Galliæ Regno conjunctam.

20. Ludovicus VII. In Regno vero ſucceſſit *Ludovicus VII.* qui Bituricenſem Archiepiſcopum recipi vetuit, quod absque ſuo conſenſu conſecratu[s] eſſet. At Innocentius II. Papa tam ſevero eum propterea interdict[o] punivit, ut triennio integro nusquam per totam Galliam ad Sacr[a] admitteretur. Non emendatus hac pœna, in Eccleſiæ libertate[m] violentas manus injicere perrexit. Donec tandem a S. Bernardo, Rege illo animorum, converſus, & ad cruciatam in Palæſtinam expeditionem perſuaſus eſt. Commendata igitur Regni adminiſtratione Sugerio Abbati Sandionyſiano, cum numeroſo exercitu ite[r] ingreſſus venit in Syriam; obſeſſaque fruſtra Damaſco, inglorius domum rediit. Ubi in *Concilio Balgentiaco* ejus matrimonium cum Eleonora Aquitana eſt diremptum, propter affinitatem, juridice probatam. Duxitque Ludovicus Conſtantiam Caſtellæ Regis filiam: Eleonora vero Henrico Normanniæ Duci, alata in dotem *Aquitania*. Quæ res multarum deinceps litium bellorumque inter Angliæ ac Galliæ Reges fuit ſeminarium.

Porro Alexandrum III. in Galliam profugum Ludovicus magna cum veneratione excepit, eumque cum toto Regno ſuo tanquam legitimum Pontificem agnovit in *Synodo Stampenſi.* Singulari pariter reverentia & charitate ſuſcepit S. Thomam Cantuarienſem Epiſcopum, pro juſtitia & defenſione Eccleſiaſticæ libertati[s] exulem. Obiit anno Chriſti 1180. Regni 43. ætatis 61. filiaru[m] alteram Henrico Angliæ Principi, alteram Alexio Comneno, Manuelis Græcorum Imperatoris filio deſpondit. Filium vero reliquit unicum.

21. Philippus II. *Philippum II.* qui ſucceſſit patri 16. annorum adoleſcens. Judæos, bonis eorum immobilibus fiſco illatis, toto Regno exegit, Synagogis eorum Chriſtiano ritu expiatis, & in ſacras ædes converſis. *Coterellos*, impudicum ac ſacrilegum hominum genus, excidit. Hiſtriones & joculatores nullo in Gallia loco paſſus conſiſtere. Eccleſiaſticum Ordinem ab omni tributi genere immunem

vole-

olebat. Geſto in Aquitania adverſus Anglum bello, Rex uterue, poſtquam Saladinus Jeroſolymam, capto illius Rege, expunaverat, communi conſilio *cruciatam* in Palæſtinam expeditionem ıſcepit, in *Pariſienſi* prius *Synodo* decretam: juſſis omnibus, Cleris & laicis, decimas in hanc rem exſolvere. Expugnata Ptoloaide Francus Anglusque redierunt, novis rurſum inter ſe bellis npliciti. Sancita pax ea lege, ut Anglus Normanniæ Ducatum ım Pictavienſium & Andegavenſium Comitatu tanquam feudum a allo reciperet.

§. II.

De Conciliis celebratis in cauſa divortii Philippi II.

Anno 1196. celebratum eſt *Concilium Pariſienſe* in cauſa divortii, quod Philippus II. Galliæ Rex (ad exemplum Philippi I. provi ſui) poſtridie nuptiarum fecit cum *Ingeburga* Canuti Danorum egis ſorore, ſub prætextu, quod ſit conſanguinea Iſabellæ primæ jusdem Philippi uxoris. 21.

Cœleſtinus igitur Papa Legatos miſit in Franciam; qui Pariſios onvocarunt Synodum Nationalem omnium Epiſcoporum & Abbaım. Sed cum timore Regis perculſi nihil egiſſent, Papa datis ad enonenſem Archiepiſcopum litteris, reprehendit Rhemenſem liosque Epiſcopos, quod in divortium illud conſenſiſſent: majoes ac graviores cauſas ex Canonum placitis atque more majorum d Sedem Apoſtolicam eſſe deferendas. Conſiderata, transmiſſa bi genealogia, matrimonium illud legitime contractum eſſe, & ıtente Ingeburga etiam conſummatum; ſe proin ſententiam illam ivortii, a quibusdam Epiſcopis latam, prorſus caſſam & irritam eclarare.

Ad Philippum etiam Regem Papa dedit epiſtolam, verum is la non acceptata, duxit Mariam Agnetem Bertholdi IV. Meraniæ ucis filiam, quam per quinque adhuc annos (ad annum videlicet 201. qua mortua eſt) retinuit; Ingeburga, quam caſtello incluerat, fruſtra proteſtante. Quapropter *Innocentius III.* anno 1199. Concilio *Divionenſi* & *Viennenſi*, quibus ejus Legatus præſedit, omnes erras Philippi interdicto generali ſuppoſuit, prohibito omni Diino Officio, præter Baptismum parvulorum, & pœnitentiam mobundorum.

Rex

Rex primum ad Sedem Apoſtolicam appellaverat, ſed quia Legatus juſſus fuerat ſententiam ferre appellatione remota, in eos, qui interdictum ſervabant, iram effudit. Nam Epiſcopos, qui in Synodis illis erant præſentes, Sedibus ſuis ejecit; Clericorum, qui interdicto ſtabant, bona fiſco intulit. Octo menſibus tenuit per Galliam lugubris illa ſacrorum ceſſatio, donec Innocentii III. Legatus in *Concilio Nigellenſi* interdictum ſolvit, his conditionibus, ut Rex Epiſcopis & Clericis pro injuria illata ſatisfaceret, Maria a thoro remota, Ingeburgam absque Eccleſiæ judicio non dimittat, juratoria cautione in hanc rem præſtita.

Diſcuſſa deinde in *Concilio Sueſſionenſi* cauſa iſta, Præſide Legato Apoſtolico. Aderant ex una parte Philippus Rex cum ſuis Advocatis, ex altera Ingeburga, cum Oratoribus Daniæ Regis, qui injuriam ſorori factam querebatur. Quindecim diebus acriter diſceptatum eſt. Cumque Rex, poſt multas Jurisperitorum de matrimonio approbando vel dirimendo diſputationes, advertiſſet, approbandum, non exſpectata Concilii ſententia, inſalutatis Epiſcopis, Ingeburgam ſecum in aulam duxit; ſicque Concilium ſolutum eſt, nulla prolata ſententia. Ingeburgam autem deinceps potius ut Reginam, quam conjugem habuit, maleficio, ut putant, a formoſiſſima matrona abhorrens. *Diſputant hic quidam Critici, an tempore Interdicti in publicis inſtrumentis poſitum fuerit: Regnante Philippo, an vero Regnante Chriſto.*)

§. III.

De Conciliis celebratis contra hæreſes Petri Abaelardi, Gilberti Porretani, Henrici, Petri de Bruis, in Gallia exortas.

23. Abaelardus. Circa annum 1120. Petrus *Abaelardus*, Nannetenſis Gallus, celebris pro illo tempore Dialecticus ac Monachus, accuſatus eſt quod in Sabellianam hæreſin inciderit, aſſerens, quod, ſicut eadem oratio eſt propoſitio, aſſumptio, & concluſio, ita eadem eſſentia ſit Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Damnatus propterea a Concilio *Sueſſionenſi*.

Poſt aliquod deinde tempus etiam Theologiam docere aggreſſus, quam non calebat, in plures adhuc errores lapſus eſt. Ut impropria eſſe nomina Patris, Filii, & Spiritus Sancti. Patrem eſſe plenam Potentiam, Filium quandam potentiam, Spiritum Sanctum

ctum non eſſe ex ſubſtantia (*ſubſiſtentiam* intelligebat) Patris & Filii. Liberum arbitrium ſine gratia adjuvante poſſe bene agere. Chriſtum non eſſe paſſum, ut a Daboli jugo nos liberet. Poſt conſecrationem ſubſtantiam panis & vini manere in aëre. Ab Adamo non trahi culpam ſed tantum pœnam.

S. Bernardus anno 1140. hos errores, ex Abaelardi libris collectos, in *Senonenſi Concilio* recitavit. At Abaelardus, S. Bernardi eruditionem metuens, non eſt auſus eosdem propugnare, quamvis ad Concilium ante provocaverit. Sed ad Innocentium II. Pontificem appellavit. Qui a S. Bernardo edoctus in *Synodo Romana* errores Abaelardi cum authore damnavit.

At deinde palinodiam Romæ canens a Papa eſt abſolutus, reliquoque vitæ in Cluniacenſi cœnobio religiose transacto, ibidem pie deceſſit. Labes tamen hæſit in *Arnaldo Brixienſi*, aliisque ejus 24.
diſcipulis, qui mortuo etiam magiſtro ſuo luem conabantur ſpargere. Sub idem ferme tempus *Tanchelinus* Antverpienſi in agro ſuas Tanchelinus.
ſeminavit hæreſes. Homo iſte ſpurciſſimus atque impiiſſimus docebat, obſequendum non eſſe Epiſcopis & Presbyteris: non confici ab illis Sacramentum Euchariſtiæ: ex meritis & ſanctitate Miniſtrorum sacramenta habere virtutem. Decimas dari prohibuit. Et licet turpiſſimis libidinum ſordibus ſe aliosque contaminaret, nihilominus contendebat, penes ſe ſolum ſuosque eſſe Eccleſiam: magnumque ſeductorum ſyrma poſt ſe trahebat. Tandem anno 1116. a Presbytero percuſſus in cerebro interiit. Ejus autem diſcipuli ſectam propagabant, novis, ut fit, adjectis erroribus. Neque extirpari poterant, donec *S. Norbertus*, qui paulo ante Canonicorum Regularium Præmonſtratenſium Ordinem magno Eccleſiæ bono fundaverat, Antverpiam accerſitus, qua docta inſtructione, qua ferventi adhortatione, qua etiam præclaris virtutum exemplis errantes in ſemitam veritatis reduxit.

Anicienſe Concilium anno 1130 excommunicavit *Petrum Leonis*, qui a minore Cardinalium parte electus contra legitime electum Pontificem Innocentium II. excitavit ſchisma, aſſumpto nomine *Anacleti II.* idem damnatus deinde fuit in pluribus aliis Conciliis, ut *Claremontano*, *Stampenſi*, *Herbipolitano*, *Remenſi*, *Leodienſi*.

Hac tempeſtate *Gilbertus Porretanus*, vir humanis ac Divinis litteris, morumque gravitate inſignis, ex Canonico ac Theologiæ 25. Gilbert. Porretanus.
Profeſſore celebri creatus Pictavienſis Epiſcopus, coram Eugenio III. Papa, tunc in Gallia præſente, accuſatus eſt, quod in *Commentario ſuo in Boëtium* perverse de SS. Trinitate ſentiat, videlicet 1. quod

Divinitas ſeu divina natura non ſit Deus, ſed forma, qua Deus eſt. 2. Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum non poſſe prædicari de una ſubſtantia. 3. Proprietates Perſonarum non eſſe ipſas Perſonas. 4. Divinam naturam non eſſe incarnatam.

Vocatus eſt itaque anno 1147. ad *Synodum Pariſienſem*, cui Papa præſedit: auditoque Gilberto, cauſa ad *Synodum Remenſem*, ſequenti anno celebrandam, remiſſa eſt. In hac S. Bernardus cum Epiſcopis obtulit Pontifici Confeſſionem, Gilberti propoſitionibus contrariam; nam profitentur, naturam Divinam, eſſentiam, Deitatem, Divinitatem, Sapientiam vere eſſe Deum, Deum eſſe Sapientem ea Sapenitia, quæ vere eſt Deus: ſe ipſo eſſe ſapientem, magnum, æternum, unum &c. & non per formam aliquam diſtinctam a Deo. Divinam naturam eſſe prædicabilem de tribus Perſonis, & viciſſim. Nihil eſſe in Deo, quod non ſit Deus. Ipſam naturam Divinam incarnatam eſſe, ſed in filio.

Confeſſionem iſtam Papa approbavit. Gilbertus etiam, propoſitiones ſuas rejiciens, eandem acceptavit: & poſtquam Eugenius ejus propoſitiones damnavit, librumque, usque dum a Romana Eccleſia correctus eſſet, legi prohibuit, ad Epiſcopatum ſuum remiſſus eſt.

26. Henriciani. Eodem tempore per Gallias ſerpebat hæreſis *Henricianorum*, qui ſic dicti ſunt ab *Henrico* quodam: quem S. Bernardus in Epiſtola ad Hildephonſum Comitem ſic deſcribit: „ Verſatur in terra veſtra „ ſub veſtimentis ovium lupus rapax: ſed, ad deſignationem Domini, ex fructibus ejus cognoſcetis eum. Baſilicæ ſine plebibus, „ plebes ſine Sacerdotibus, Sacerdotes ſine debita reverentia ſunt, „ & ſine Chriſto denique Chriſtiani. Eccleſiæ Synagogæ reputantur. Sanctuarium Dei Sanctum eſſe negatur. Sacramenta non „ Sacra cenſentur. Dies feſtivi fruſtrantur ſolemniis. Moriuntur „ homines in peccatis ſuis - - - heu nec pœnitentia reconeiliati, „ nec ſancta Communione muniti. - - - Parvulis Baptismi negatur gratia. - - - Sed audi, quis ille ſit - - - Homo apoſtata eſt, „ qui relicto religionis habitu (nam Monachus exſtitit) ad ſpurcitias carnis, tanquam ad vomitum ſuum reverſus eſt, - - - gyrovagus & profugus ſuper terram. - - - Frequenter poſt diurnum „ plauſum populi nocte inſecuta cum meretricibus inventus eſt, & „ interdum etiam cum conjugatis. Inquire, quomodo de Lauſana civitate exiverit, quomodo de Cenomanis, quomodo de Pictavi, quomodo de Burdegali. Nec patet ei uspiam reverſionis „ aditus, utpote qui fœda poſt ſe ubique reliquerit veſtigia.

Sic

Sic S. Bernardus Henricum hæreticum, ejusque hæreſes ac ſpuricitias deſcribit. Qui tandem, poſtquam prædicando contemptum Cleri & Sacrorum, atque incitando ad carnis ſpurcitias, multos ſeduxerat, opera S. Bernardi captus, ad perpetuam cuſtodiam Toloſano Epiſcopo eſt traditus, ne porro ſaniem diffunderet. In Colonienſi autem agro Henriciani flammis ſunt exuſti: omnesque a *Concilio Lateranenſi* ſunt damnati.

Haud multum abſimili hæreſi Aquitanos infecit *Petrus de Bruis* (cujus ſectatores *Petro Bruſiani* ſunt dicti) pariter a Synodo Lateranenſi condemnati. Horum errores recenſet & confutat *Petrus Venerabilis*, Abbas Cluniacenſis. 1. Dicebant, infantes non eſſe baptizandos, quia credere non poſſunt. 2. Baſilicas & altaria fieri non debere. 3. Crucem Domini non eſſe colendam, ſed confringendam & conculcandam. 4. Nullum eſſe Sacramentum corporis & ſanguinis Domini. 5. Fidelium ſuffragia non prodeſſe defunctis. 27. Petro Bruſiani.

Propter hæreſes iſtas Petrus de Bruis a populo vivus combuſtus eſt: cum per annos viginti ſuos errores diſſeminaſſet. Quidam aſſerunt, Henricum ejus fuiſſe diſcipulum. Eodem ſupplicio affectus eſt *Arnaldus Brixienſis*, qui diſſeminatis ex Abaelardi diſciplina variis erroribus, in ſtatum Eccleſiaſticum & Monaſticum acriter invehebatur, omnem bonorum proprietatem iisdem abjudicans. Condemnatus a Concilio Lateranenſi. Poſtquam Italiam, Galliam ac Germaniam pererravit, ac diu Tiguri in Helvetia delituit, redux in Italiam combuſtus eſt: Pſeudo Politicorum coryphæus, totusque Sacerdotalis Ordinis hoſtis accerimus. 28. Arnaldi Brixienſis.

Hoc eodem ſæculo pariter in Gallia emerſerunt hæreſes, *Waldenſium* & *Albigenſium* (de quibus *part.* 3. *art.* 3. meminimus) damnatæ tum in *Concilio Lateranenſi III.* tum etiam in *Turonenſi* anno 1163.

§. IV.

Status Eccleſiaſticus per alia Concilia ordinatus in Gallia.

Concilium Toloſanum I. anno 1119. Præſide Calliſto II. Papa, 10. Canones edit, quibus ſtatuitur. 29. Toloſanum I.

1. Ne quis per pecuniam ordinetur, aut promoveatur.

2. Nullus fiat Præpoſitus, aut Decanus, niſi ſit Presbyter. Nullus Archi-Diaconus, niſi ſit Diaconus.

3. Hæretici eorumque defenſores ab Eccleſia pellantur.

4. Bona Epiſcopi aut clerici mortui ne diripiantur a laicis.
5. Liberos homines nemo ſervituti addicat.
6. Nullus Clericus pro Eccleſiaſticis Beneficiis laico ſervire compellatur.
7. Quartam decimarum & oblationum nemo auferat Epiſcopo.
8. Beneficia non relinquantur jure quaſi hæreditario.
9. Pro ſacro oleo, chriſmate, & ſepultura nullum exigatur pretium.
10. Monachus aut Clericus, qui primam fidem irritam facit, aut comam barbamque nutrierit, excommunicetur.

Toloſanum II. *Toloſanum II.* anno 1129. Præſide Legato Apoſtolico *Inquiſitionem* in hæreticos inſtituit; decrevitque, ut in ſingulis Parochiis Sacerdos unus, & tres laici, conſtituantur, qui diligenter in hæreticos inquirant. Qui in ditione ſua hæreticum tolerat, ditionem amittat. Domus, in qua inventus fuerit hæreticus, ſolo æquetur, & fundus fiſco cedat. Nemo tamen puniatur ut hæreticus, niſi per poteſtatem Eccleſiaſticam fuerit declaratus hæreticus. Quilibet, etiam in terra aliena poſſit inquirere in hæreticos.

Converſi ab hæreſi duas cruces, veſtibus aſſutas geſtent. Nec ad officia publica, aut actus legitimos admittantur, niſi authoritate Apoſtolica in integrum fuerint reſtituti. Exigatur ab omnibus Catholicis juramentum, conſervandi fidem Catholicam, quam Eccleſia Romana tenet, & prædicat, ac bona fide manefeſtandi hæreticos.

Singuli ter in anno confiteantur, & in Natali Domini, Paſchate, & Pentecoſte, SS. Euchariſtiam ſumant. Ne laicis promiſcue permittatur lectio S. Scripturæ; niſi forte pſalterium, vel breviarium pro Divinis officiis, aut horis Beatæ Mariæ, pro devotione quis habere velit. Arctiſſime autem prohibetur, ne præmiſſos libros habeant, in linguam vulgarem translatos.

Ne medici quidem, de hæreſi ſuſpecti, ad infirmum admittantur. Teſtamenta ſint invalida, niſi coram proprio Sacerdote confecta fuerint, vel alio Eccleſiaſtico, in illius defectu. Hæreticis nulla adminiſtratio committatur. Neque ſint conſiliarii. Omnes Fideles ſingulis diebus Dominicis & Feſtis veniant ad Eccleſiam, ad prædicationem, Divinum Officium, & Miſſam: indicta pœna abſentibus. Sabbato etiam circa veſperas, ob reverentiam Beatæ Mariæ Virginis, Eccleſias devote viſitent.

Feſtivi autem dies juxta canonem habeantur, Natalis Domini. S. Stephani. S. Joannis Evang. SS. Innocentum. S. Sylveſtri. Circum-

Circumciſionis. Epiphaniæ. Purificationis. Annuntiationis. Aſſumptiatonis. Nativitatis B. V. Paſchæ cum duobus diebus ſequentibus. Rogationum tribus diebus. Pentecoſtes cum duobus diebus ſequentibus. S. Joannes Bapt. Inventionis & exaltationis S. Crucis. Duodecim Apoſtolorum. S. Mariæ Magd. S. Laurentii. S. Martini. S. Nicolai. S. Michaelis. Dedicationis Eccleſiæ, & Patrocinii. His aliisque diebus feriandum pro locorum conſuetudine: & prout Prælatus indixerit.

Concilium Claromontanum, anno 1130. authoritate Innocentii II. Papæ indictum, quo Petrus Leonis, ſeu Anacletus Antipapa fuit condemnatus, de diſciplina etiam Eccleſiaſtica ſtatuit, ut ſimoniace ordinatus vel promotus deponatur ab officio. Clerici a Subdiaconatu, & ſupra, beneficio priventur, ſi uxorem duxerint, aut concubinam habeant. Religioſi judicia forenſia, aut medicinam ne exerceant. Excommunicatur, qui Clerico vel Monacho manus violentas injecerit. Item incendiarius. 10. Claromontanum.

Canones iidem anno ſequenti ſunt repetiti in Concilio *Rhemenſi I.* In *Remenſi II.* ſancitum eſt anno 1148. ne excommunicati ab aliis Epiſcopis recipiantur. Ne laici in Eccleſiæ negotia ſe immiſceant: aut decimas poſſideant; aut res Eccleſiaſticas auferant; aut aſylum violent; aut hæreticos protegant. Aliaque jam ſæpius repetita.

In *Concilio Turonico* anno 1163. prohibitum fuit, ne Præbendæ diminuantur. Ne Catholici cum Albigenſibus conſortium habeant. Ne laici Eccleſiaſtica uſurpent. Ultimus canon multa habet de immunitate Eccleſiaſtica.

Abrincatenſe, anno 1172. in Normannia celebratum, præſidentibus S. R. E. legatis, quo Henricus II. Rex Angliæ abſolutus eſt a cæde S. Thomæ, decrevit, ut pueri non admittantur ad regimen Eccleſiæ, cui animarum cura eſt annexa. Ut filii presbyterorum non admittantur ad Eccleſias Patrum ſuorum. Eccleſiæ non committantur vicariis annuis. Sacerdotes non ordinentur ſine certo titulo. De tertia parte decimarum nihil auferatur Parocho. Maritus non ingrediatur religionem, uxore remanente in ſæculo, niſi hæc ſit ſenex. In Adventu Domini omnibus, qui poterunt, maxime Clericis & militibus, jejunium & abſtinentia a carnibus indicatur. Clerici non judicent ſæcularia.

ARTICULUS III.

De Conciliis Hiſpanicis.

§. I.

Synopſis Hiſtorica.

Cum Concilia Hiſpanica horum temporum cum Hiſtoria Hiſpaniæ, & quidem Eccleſiaſtica, in qua agitur de extirpatione Infidelium, & propagatione Catholicæ Religionis, quam maxime ſint conjuncta, non ægre verterit nobis lector, ſi hanc hiſtoriam brevi ſynopſi adumbrandam, cum doctrina Conciliorum, ejusdem Nationis inclitæ, ſuſcipiamus, atque ſuperioribus ſæculis cœptam proſequamur.

31. Urracæ divortium. Cum Alphonſus VI. Caſtellæ ac Legionis Rex fuerat defunctus, ingentes mox turbæ Hiſpaniam Chriſtianam involverunt. Maſculo Regnorum hærede deſtitutus, filiam reliquit *Urracam*, fœminam a paterna probitate degenerem, primis nuptiis Raymundo Burgundiæ Comiti deſponſam, ex quo filium *Alphonſum* ſuſcepit, alteris vero *Alphonſo* I. Aragoniæ Regi, tertio conſanguinitatis gradu ſibi conjuncto.

Divortium Urraca petebat propterea: negabat Alphonſus: ut Caſtellæ etiam & Legionis Regnum retinere poſſit. Urraca data in carcerem, Epiſcopi, qui matrimonium irritum dicebant, miſſi in exilium: bella domeſtica illam ob cauſam undique exorta: utentibus in rem Saracenis civili Chriſtianorum diſcordia; qua integra regna in ſe ipſa fuerunt colliſa.

Ad Paſchalem Romanum Pontificem cauſa devoluta; qui ejusdem cognitionem delegavit Compoſtellano Præſuli, addito mandato, ut, ſi conſanguinitatis impedimentum ſubeſſet, diſſolveret inauſpicatum connubium; ſi obſiſteret Alphonſus, Eccleſiæ conſortio privandum.

Habita ſubin anno 1114. plura Concilia, *Legionenſe*, *Palentinum*, *Compoſtellanum*: omnium una contentio, ut pacem undique laceratum componerent.

Additi etiam in *Compoſtellano* de diſciplina, eos inter tumultus collapſa, Canones; cautumque, ne quis in Eccleſiam violente ingre-

grediatur, Ne quis pignorationes exerceat. Eccleſiarum cauſæ a Sedis Apoſtolicæ Judicibus definiuntor. Pauperes & imbecilles ne ſpoliantor. Proditores & latrones nullus protegito. Fur tertio convictus furti juſtitiæ miniſtris gladio plectendus traditor. Ruricolæ die Dominica civitatem negotiandi gratia ne adeunto, quavis ſexta feria aperta palatii Epiſcopalis janua, Epiſcopus, Judices, & Canonici, omnes querelas & cauſas audiunto, ac judicanto.

Bellis interea cognatos inter Principes flagrabat Hiſpania. Calæci Compoſtellæ Alphonſum, Urracæ filium, Regem proclamant. Alphonſus Aragonius repudium quidem Urracæ denuntiat. Regnum tamen Caſtellanum, & Legionenſe non dimittit. Iniquum id viſum Proceribus; ad Urracæ partes propterea tranſeuntibus. Gemino prælio Caſtellani, Legionenſes & Calæci, qui Reginæ exercitum conflabant, fuſi ab Aragonio.

Tot cladibus fracti, matre Urraca abdicata, filium ejus Alphonſum VII. Caſtellæ etiam Regem enuntiant; indignante non minus matre, imperitandi cupida, quam vitrico. At filius matrem prius debellandam ratus, Legionenſi arce ſe communientem obſidet, atque ad deditionem ea lege compellit, ut Regna filio cedat.

Tum vero tracto aliquantum vitricum inter & privignum exitiali bello, Præſulum conſiliis, Pontificis hortatu, alma pax reducta. Retenta ad Contabriam portione, Aragonius avita Regna ceſſit Caſtellano. Tantaque deinceps Alphonſum inter & Alphonſum, vitricum & privignum, Aragonium & Caſtellanum, concordia geſta eſt Reſpublica, ut ille patris, hic filii officiis certaret; emolumento rei chriſtianæ multo maximo.

Sancito namque amico fœdere, ſacratiori bello Rex uterque arma in Saracenos vertit. Horum aliqui deditione accepti, alii vectigal juſſi pendere, alii cum Rege Cordubenſi, & decem Regulis prælio victi, anno 1123.

In Balearibus etiam Inſulis res præclare geſta contra Mauros a *Raymundo Berengario*, Barcinonenſis in Catalonia Comite: qui & ſua, & Genuenſium atque Piſanorum, claſſe inſtructus, rem oppido difficilem aggreſſus, mare trajecit, & incredibili fortitudine ac conſtantia Saracenos invaſit.

Sed nihil fortius Alphonſo, quem ſæpius laudavimus, Aragonio, qui bello adhuc Caſtellano implicitus, Saracenæ gentis excurſiones in ſuas provincias, atque agrorum populationes non ferens, *Cæſarauguſtam*, (*Sarragoſſam*) & ſitu & opere munitam urbem, ac Mauricæ gentis propugnaculum, cæſis prius, quæ accurrerant ad 32. Tres Alphonſi in Saracenos.

urbem

urbem obſidione liberandam Saracenorum copiis, difficillima anni tempeſtate expugnavit. Urbi tantæ mox datus Epiſcopus, & ſacra ritu chriſtiano ex ordine conſtituta. Neque tacendus Alphonſus alter, Rex Caſtellæ; qui, expugnata *Calatrava*, Almeria, aliisque munimentis, fines Chriſtianæ gentis protendit: quemque ob res magnas geſtas *Imperatorem* Caſtellani vocitabant. Cordubam ipſam expugnaverat; ſed cum præſidio relinqueret vacuam, in manus Maurorum eſt relapſa.

33. Initium Regni Luſitani. Nec minor iſtis duobus tertius *Alphonſus*, Henrici Portugaliæ Comitis, atque Thereſiæ Caſtellanæ, filius, qui victoria ad poſteritatis memoriam inſigni parta, quinque Reges Saracenos, minoribus licet multo copiis, devicit; *Rex* propterea proclamatus a victore exercitu, ſumptaque *Regni Portugalliæ* inſignia, quinque minora ſcuta in clypeo cæruleo impreſſa, ad deſignandos quinque Reges profligatos. Et dignum ſe titulo Regio oſtendit Alphonſus, promotis eo usque per Luſitaniam victoriis, ut etiam *Oliſſiponem*, urbem principem, barbaræ genti eriperet.

Sicque auſpicato novum fundatum eſt Regnum, ſpatio non ampliſſimum, at magnitudine rerum geſtarum cum primis conſpicuum, producturum homines, qui non tantum Saraceno ſint formidabiles, ſed incredibili virtute ac felicitate omnes orbis terrarum partes obituri, ſubjugata Africæ, Aſiæ, atque Americæ haud modica parte, detectis, occupatisque innumeris inſulis, ac promotis in utrumque Indiam victoriis, orbem velut terrarum facturi vectigalem: erecto, quod plus eſt, ubique Chriſtianæ Religionis trophæo, triumphali crucis vexillo.

Tantos autem inter Chriſtianorum in Hiſpania ac Portugallia armorum progreſſus; probitati etiam morum, & Eccleſiæ diſciplinæ conſultum, celebratis per ſacros Antiſtites variis Conciliis.

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.

34. Ovetenſe. Et quidem anno 1115. *Ovetenſe Concilium* tres edidit Canones.

Primus prohibet fieri pignorationes.

Secundus, ne quis latroni veniam exoret.

Tertius negat aſylum ſervo, latroni, proditori convicto, publice excommunicato, Monacho fugitivo, violatori Eccleſiæ. Si

quis

quis vero aliquid ex Eccleſia, aut ejus porticibus per vim extraxerit, quadruplum reſtituat.

Alterum eſt *Palentinum*, celebratum anno 1129. in præſentia Alphonſi VII. Caſtellæ Regis (*quem Hiſpani ſcriptores Imperatorem vocant, ſicut etiam ejus avum maternum, Alphonſum VI.*) Præſide Raymundo Toletano (poſt Bernardum) Archipræſule, Primate, ac Romanæ Eccleſiæ legato. Palentinum.

Decretum in eo, ut nullus proditorem publicum, perjurum, aut excommunicatum apud ſe retineat. Ut Principes non nimium onerent populum. Ablata Monaſteriis reſtituantur. Epiſcopi non retineant vagos Monachos ſine Abbatum licentia. Nullus ſubditum alterius excommunicatum recipiat. Clerici per manus laicorum Eccleſias non recipiant. Regi omnes ſine dolo fideliter obediant. Res Eccleſiæ ſint ſub adminiſtratione Epiſcopi. Falſi monetarii excommunicentur.

Concilium Legionenſe, ſive Comitia Regni, ex Epiſcopis & Proceribus conflata, Alphonſum VII. Regem Caſtellæ in Eccleſia *Imperatorem* publice proclamarunt, eumque hoc nomine appellari præceperunt: proteſtante Romanorum Imperatore. Legionenſe.

Juſſit deinde Alphonſus omnia Eccleſiis ablata reſtitui. Juſtitiam rigoroſe adminiſtrare mandavit Judicibus. Moxque aliqui morte puniti ſunt. Malefici juſſu Regis patibulis ſuſpenſi. Decretum denique, ut finitimi ſingulis annis in Saracenos irruant.

Concilium Tarraconenſe anno 1180. ſtatuit, ut deinceps in inſtrumentis publicis poneretur annus Chriſti Domini. Nam prius ſecundum æram ſuam Hiſpanicam tantum, aut etiam ſecundum annos Regum Francorum tempus ſupputabant.

§. III.

Continuatio Synopſis Hiſtoricæ.

Dum res ita proſpere agebantur in Hiſpania, ut fere inconſtans & fluxa eſt humana felicitas, publicam lætitiam inopinatus caſus turbavit. Alphonſus I. Aragonius, quem ſæpius laudavimus, heros imcomparabilis, poſt tot victorias & hoſtium manubias, prælio ad Satinienam a Mauris victus, militis non minus, quam Ducis officiis perfunctus, in acie occubit, ea tempeſtate Chriſtiani nominis decus & gloria. Novies & vicies cum hoſte ſig-

na contuliſſe ſcribitur; eo etiam annalibus Eccleſiaſticis inferendus, quod Eccleſias Regni ſui proventibus ſingulari liberalitate adauxerit.

35. Ramirus. Viſum tunc in Hiſpania novum genus portenti, *Monachus idem, & maritus, Sacerdos, & Rex.* *Ramirus* is erat, cæſi Alphonſi frater; qui, poſtquam jam ante quadraginta annos Monaſticen profeſſus, cœnobium ingreſſus fuerat, atque Abbatis & Epiſcopi munera geſſerat, fratre improli defuncto, Aragoniæ & Navarræ Rex denunciatur, Pontificis diſpenſatione, ducta uxore; ex qua deinceps Aragoniæ Regum ſtirps propagata eſt: ſuſcepta filia *Petronella*; quæ *Raymundo Berengario*, Barcinonenſi Comiti, poſtea nupta, hoc pacto Catalauniam cum Balearibus Inſulis Aragoniæ & Navarræ Regnô conjunxit; familia Regia per Alphonſum II. filium, ad perpetua tempora exporrecta.

At vero non ita quiete Ramiri in Regem electio tranſigi poterat, quin nova Chriſtianos inter Principes bella recrudeſcerent, communi velut tunc temporis Hiſpaniarum fato, ut Regibus demortuis, per cruentos bellorum gradus ſucceſſores thronum Regalem ſcanderent. Vaſcones Garſiam, ſtirpi Regiæ innexum, Navarræ Regem dixere. Alphonſus Caſtellanus, reliquis potentior, totum Hiſpaniæ Imperium confectabatur.

36. Catalonia. Dilacerata itaque ab utroque Aragonia, Ramirus Regnum, quod ignave per triennium geſſerat, in *Raymundum Barcinonenſem*, generum ſuum tranſtulit: qui parte in præſens amiſſa pacem obtinuit. Atque ab eo tempore Aragoniæ inſignia in Barcinonenſia commutavit, quatuor rubris faſciis per ſcutum aureum pari intervallo ad perpendiculum defluentibus.

Obiit inter hæc Alphonſus VII. partitus inter filios Regna, & *Sanctio* quidem Caſtellam, *Ferdinando* autem minori Legionis & Galliciæ Regnum reliquit. Verum Sanctio altero Regni anno morbis abſumpto, filiolus ejus Alphonſus VIII. tunc quadriennis, & Ferdinandi patrui bellis, & procerum perfidiæ, obnoxius, omnium ferme injuriis petebatur. Converſi dein in mutuas clades Chriſtiani Principes Mauris, ex Africa identidem auctis, locum fecerunt, ut Chriſtiana res ſummum in diſcrimen fuerit adducta: præſertim poſt infelix prælium, ad Alarcum cum Saracenis commiſſum. Ut adeo primo hujus ſæculi medio Saraceni perpetuis cladibus attriti, multis urbibus ac caſtellis amiſſis, extremas ferme in anguſtias fuerint redacti; altero vero ſæculi medio, verſa fortunæ facie, Chriſtianis Regibus, Caſtellano, inquam, Legionenſi, Navarræo, Ara-

gonio

gonio, & Luſitano, mutuis odiis bellisque diſtractis, ſuas vices rependerint.

Dolenda plane res, bonorumque omnium lachrymis deploranda! Chriſtianos Principes, Eccleſiæ ejusdem Filios, ſanguine & affinitate arcte conjunctos, pertinacibus adeo odiis diſſidere, mutuisque obrui cladibus, dum tanta belli moles, tantaque rerum, ſive ad gloriam, ſive ad Regnorum ſuorum incrementum, gerendarum ſeges, in ipſis Hiſpaniæ viſceribus ſupereſſet a Mahometanis, gente impia, barbara, Chriſtiani nominis hoſte jurato, Chriſtianæ terræ prædone, & poſſeſſore iniquiſſimo.

Verum, an ſæculi XII. duntaxat hæc labes erat? ſeptingentos & ultra annos Mahometanos in Hiſpania nutrivit Chriſtianorum diſcordia. Quot annis jam nutrivit, nutrietque adhuc in aliis, florentiſſimis olim, Chriſtianæ Religionis Provinciis? hic campus amplus ad meſſem, ad ſincerum virtutis decus, ad gloriam nominis immortalem. 37. Chriſtianorum diſcordiæ.

Non deerant Hiſpanis vires. Martia tunc gentis indoles, veteranum robur, bellis duratum. Quinque Reges, Chriſtianis addicti ſacris, anguſtis quidem ſinguli conſtricti Provinciis, collectis tamen viribus, ſociali fœdere, conſtante & fideli, firmatis, facile Herculeum ultra fretum rejicere hoſpites inauſpicatos poterant, & diviſis inter ſe novis Provinciis increſcere; niſi urente invidia, flagrantibus conſanguineis odiis, bella placuiſſet gerere domeſtica, & exitiali conſilio Chriſtianum duntaxat ſanguinem fundere: non alio operæ pretio, quam ut alter laciniam aliquam attraheret, alter retraheret, donec urbium ruina, agrorum populatione, regionum vaſtitate, atque internecinis conflictibus attriti, Barbarorum irruptionibus paterent ſinguli.

Illud tamen Reipublicæ Chriſtianæ bonum tot inter calamitates emicuit. Fundatus in Hiſpania *Equitum Ordo geminus*, optatum adverſus Maurorum incurſus præſidium, *Calatravæ*, & *S. Jacobi* En originem! *Calatrava* Mauris erepta, Templariis militibus cuſtodienda eſt tradita. At illi, Barbarorum adventu nuntiato, urbem deſerunt: actumque de illa fuiſſet, niſi *Raymundus* Ciſtercienſis Abbas, virtute ac prudentia vir eximius, irruenti Saraceno ſe ſtrenue oppoſuiſſet, collecta manu ſelecta militum; quos diſtincto veſtimenti genere inſignivit. Servatum hac virtute oppidum Abbati, ejusque Ordini Illuſtriſſimo cum agro adjacente, a Rege Caſtellano eſt donatum. 38. Initium Ordinis Calatravæ.

Ab his initiis ſacra Calatravæ militia ad inſignem ſplendorem, & Eccleſiæ ornamentum, perducta, ab Alexandro III. amplo diplomate eſt confirmata; Garſia primo Ordinis Magiſtro, anno 1164.

39. Et S. Jacobi. Haud multo poſt alter Ordo, divi videlicet *Jacobi Equitum* acceſſit, qui in viſendam deinceps amplitudinem excrevit. Initium tenue, ut magnarum etiam rerum eſſe conſuevit. Ubi fama de ſepulchro S. Jacobi Apoſtoli percrebuit, multos ab exteris etiam provinciis religio attraxit. Peregrinatio tamen erat ardua, & incurſionibus Maurorum obnoxia. Canonici igitur quidam, ut iter expeditum redderent, per locorum intervalla plura conſtituerunt domicilia ad excipiendos peregrinos; magnis propterea Principum liberalitate, opibus & vectigalibus aucti; privatorum etiam in tam religioſum ſtudium donatione adjecta.

Enata ex his incunabulis prodiit D. Jacobi militia, ab eodem Alexandro III. ſub D. Auguſtini regula, confirmata. Anno 1175. Fernando a Ponte conſtituto Ordinis Magiſtro. Inſigne militibus, in veſte candida crux rubea, in gladii militaris modum efformata. Ad id vitæ genus fœminæ etiam admittuntur, conjugii ſublata facultate, niſi conſenſus Magiſtri accedat.

ARTICULUS V.

De Conciliis Anglicanis Sæculo XII.

§. I.

Prænotanda de Statu Angliæ.

40. Henricus I. Ipſo ſæculi hujus initio thronum Anglicum conſcendit *Henricus I* a S. Anſelmo coronatus, præterito iterum Roberto fratre majore, Normanniæ Duce. Acta fratris ſui Wilhelmi reſcidit; tributa temperavit; ſceleribus ſeveras pœnas ſtatuit; Normanniam, a fratre penitus ferme in alios diſſipatam, armis reduxit, ac Wilhelmo filio tradidit, beneficiario jure a Rege Galliæ acceptandam: hac enim conditione pax inter utramque nationem eſt inita. At præclarum cæteroquin Principem, prout Henricum V. Imperatorem, controverſia de *Inveſtituris* cum Eccleſia commiſit, pertinaci diſſidio, donec ritum per *baculum* & *annullum* Epiſcopos & Abbates inve-

inveſtiendi abrogaret: ut ante meminimus. Obiit anno Chriſti 1135. Regni 35. ætatis 65. reliquit *Mathildem* unicam filiam (nam Wilhelmus filius Normanniæ Dux ante obierat) primis nuptiis deſponſam Henrico V. Imperatori, ſecundis Comiti Andegavenſi, ex quo deinceps nova Regum Anglorum ſeries.

Mathildi filiæ Henricus Regnum paraverat. At illud poſt ejus mortem invaſit *Stephanus*, Henrici ex ſorore nepos. Qui Mathildi fidelitatem ante & ſubjectionem juraverat. Sed parum hoc ei fuerat, niſi & alterum juramentum violaſſet, quo Epiſcopis ſancte promiſerat, quod libertatem Eccleſiaſticam ſalvam relinquere, nec bona Eccleſiarum, etiam ſede vacante, velit attingere. Contraria omnia fecit. Theſauri Eccleſiarum direpti, poſſeſſiones laicis venditæ, plures Epiſcopi capti, & in cuſtodiam dati. Atque inde Mathilde ejusque filio Henrico jus ſuum armis urgente, tota Anglia turbata & in partes ſciſſa. Wintonienſis Epiſcopus Stephani frater ipſemet cauſam egit Eccleſiæ & Epiſcoporum contra fratrem. Si rei eſſent Epiſcopi, ſecundum Canones in Synodo judicandos eſſe. 41. Stephanus.

Indicitur proin *Synodus*, in qua Regius procurator Epiſcopos captos accuſavit, præſertim Sarisburienſem, quod Mathildi faveat, eique arces extradere voluerit. Cæterum eum a Rege non ut Epiſcopum, ſed ut Regis Officialem eſſe mandatum cuſtodiæ. Negavit Epiſcopus, ſe unquam Regis miniſtrum fuiſſe, inſtatque, ut jus ſibi dicatur a Synodo, alias ad altius ſe provocaturum tribunal. Pronuntiavit Præſes Concilii, perperam actum, quod Regii ab executione cœperint judicium; oportuiſſe Epiſcoporum cauſam prius deduci ad Synodum Epiſcoporum, ibique cognoſci ac judicari: ſpoliatos proin ſecundum canonum placita ante omnia debere reſtitui. Nihil obtentum a Rege, graves minas addente, ſi cauſa Romam deferretur. Temperatum tamen a cenſuris.

Magnis interea calamitatibus bellisque domeſticis Regnum oppletum, Mathilde ejusque filio Henrico jus ſuum perſequentibus. Atque imprimis *Henricus* Dux creatus Normanniæ; cumque duxiſſet *Eleonoram* Aquitanam, a Ludovico VII. Galliæ Rege repudiatam, Aquitania etiam eſt auctus. Tandem in Angliam cum exercitu trajiciens, pleraque cepit. Stephanus vero Rex obiit anno 1154. Regni 19. 42. Henricus II.

Tum vero Angliæ Regnum ad *Andegavenſem* Domum translatum, quem diximus, *Henricum II.* Mathildis & Godofredi Plantagenetæ, Andegavenſis Comitis, filium, primum ex ea Regem habuit, Henrici I. ex filia nepotem. Potens hic erat Princeps, Rex

Angliæ, Dux Normanniæ, & Aquitaniæ, Andegavenſium, Cenomanenſium, & Pictonum Comes. Hos Ducatus & Comitatus clientelari jure a Galliæ Rege habebat, ipſe vero homagium exegit a Malcolmo Scotorum Rege. Mathildi ejus matri hoc inſcriptum Epitaphium:

Ortu magna, viro major, ſed maxima prole,
Hic jacet Henrici filia, ſponſa, parens.

Nam filia erat Henrici I. Angliæ Regis; conjux primum Henrici V. Imperatoris, dein Comitis Andegavenſis; parens Henrici II. de quo loquimur Regis Angliæ, vaſto animo Principis, atque omnino eximii, niſi præclaras animi dotes vitiaſſet bello adverſus Eccleſiam ejusque libertatem ſuſcepto, & tyrannide in S. Thomam exercita.

At vindicem Numinis dexteram ſenſit. Nam præmaturo conſilio inter filios, quos ex Eleonora ſuſceperat, provincias diviſerat. Et Henrico quidem *Angliæ* & *Normanniæ* hæreditatem attribuit, Richardo *Aquitaniæ*, Godefrido *minoris Britanniæ*. Joannem vero, quarto genitum omnino præterivit. Unde *Joannes ſine terra* dictus eſt. At hi omnes una in patrem inſurgunt, bellumque movent, adjuti inde a Galliæ, hinc a Scotiæ Rege.

43. Ejus pœnitentia. Tot ſimul internis externisque hoſtibus oppreſſus Henricus II. flagellum Divinum exoſculans, ad S. Thomæ Martyris, quem interfecerat ſepulchrum, adrepſit, nudis pedibus, ſaccoque indutus, atque inter lachrymas & juges precationes a Monachis Cantuarienſibus virgis cædi voluit. Sic ſuperis placatis primo Scotiæ Regem vicit, captumque abduxit, tum in Galliam translato bello, ad pacem rebelles filios adegit, ea lege initam, ut præſtito patri homagio ſupremum ejus dominum agnoſcerent. Scotiæ Rex præſtito hominio & jurata fidelitate liber dimiſſus ad Regnum feudale: aſſerto Anglicanæ Eccleſiæ jure in Scotorum Eccleſias.

Sed nec filiis impune fuit, pietatem in patrem lædere; nam cum poſtea rurſus in patrem eſſent perduelles, a *Synodo Cadomenſ* diris devoti, ante patrem obierunt, Henricus, Regis Galliæ gener, jam Rex coronatus, & Godefridus Dux Britanniæ.

Cum deinde Philippus Galliæ Rex bellum moveret Henrico, legatus Clementis III interdictum comminatus eſt, ni ab armis diſcederet. Reſpondit Gallus, ſe nullius juri ſubjacere in cauſa ulciſcendi injurias, ſibi & coronæ ſuæ a Vaſallis ſuis illatas. Bellum igitur proſecutus, complura munimenta expugnavit, pacemque, quam voluit, obtinuit. Mœrore mox confectus obiit Henricus II. anno 1189. Regni 34. ætatis 56.

Suc-

Succeſſit filius *Richardus I.* qui recuperatis, quæ Philippus II. Galliæ Rex nupero bello abſtraxerat, pace jurata, cum eodem expeditionem ſacram in Orientem ſuſcepit: atque in itinere Cyprum expugnavit. Saladinum memorabili prælio vicit. Ortaque Duces inter Chriſtianos fatali ſemper diſſidio, rediit, traditis Henrico Campaniæ Comiti Regni Hieroſolymitani reliquiis, Guidoni vero Luſignano ſub onere feudali Cypri Regno: qui eidem jus ſuum in Regnum Hieroſolymitanum ceſſiſſe ſcribitur. Unde Angli prætenſionem in Regnum illud formarunt. 144. Richardus.

Rediens Richardus, pene naufragium paſſus, a Leopoldo, Auſtriæ Duce, ob injuriam acceptam, interceptus, Henrico VI. Imperatori eſt traditus. Cui Cœleſtinus Papa cenſuram eſt comminatus, niſi captivum dimitteret, uti etiam Regi Galliæ, ſi provincias ejus invaderet. Liber tandem Richardus eſt dimiſſus, multa pecunia numerata. Ordinatis dein ſuis provinciis defunctus eſt anno 1199. Regni 10. ætatis 42. & quia prole carebat, ſucceſſit ei frater *Joannes ſine terra.*

§. II.

Obſervatio circa controverſiam, inter S. Thomam & Henricum II. agitatam.

Henricus II, quem diximus, ex Andegavenſi Comite, propter matrem ſuam, Henrici I. filiam, Rex Angliæ factus, magnum initio Religionis ac Reipublicæ ſtudium præſeferens, ſingulari æſtimatione & amore proſequebatur *Thomam*, Eccleſiæ Archidiaconum, virum eximia probitate, fide integritate, conſtantia.

Unde illum Cancellarium Regni eſſe voluit. Et cum brevi poſt deceſſiſſet Theobaldus, Cantuarienſis Archiepiſcopus, nullum alium eo faſtigio digniorem credidit. Promotus igitur, quamvis reluctans, ad eam dignitatem, Cancellarii munus, Rege invito, depoſuit, aſſerens, neminem, Deo militantem, implicare ſe negotiis ſæcularibus.

Sed mox inter eum & Regem jacta ſunt diſſidiorum ſemina. 145. Nam. 1. ægre ferebat Rex, depoſitum officium Cancellarii, ſperabat enim, collecta in una perſona Eccleſiaſtica & ſæculari adminiſtratione, aptius tranquilliusque utramque Rempublicam gubernatum iri. 2. Quod Thomas tributa vellet imminui. 3. Quod urgeret, Cauſæ diſcordiæ.

geret, ut vacantes Epiſcopatus & Abbatiæ (quorum reditus tempore vacaturæ Rex percipiebat) Prælatis idoneis ocius inſtruantur.

Quarta & præcipua diſſenſionis cauſa fuit *immunitas Eccleſiaſtica.* Nam Rex volebat, ut nullus Regis ſubditus excommunicetur Rege inſcio; & in Synodo Londinenſi petebat, ut Clerici facinoroſi non tantum canonicis pœnis plectantur a Sacerdotibus, ſed curiæ ſæculari extradantur, corporalibus ſuppliciis afficiendi: nulla enim alia ratione illos coerceri poſſe.

Epiſcoporum Concilium, præeunte Thoma rogavit Regem, ne libertatem Eccleſiaſticam læderet. Cumque Rex quærendo inſtaret, an obſervare velint Regni conſuetudines? repoſuerunt, ſe ſervaturos, *ſalvo tamen ordine ſuo.* Qua voce Rex offenſus diſceſſit: pluresque deinde Epiſcopos qua minis, qua blanditiis a ſententia Thomæ abſtraxit, ut inviſam illam Regi clauſulam retractarent, & conſuetudines ſe ſervaturos abſolute promitterent. Tandem & ipſe Thomas, Epiſcoporum precibus flexus, atque ad avertenda majora mala, ſimpliciter, ſe conſuetudines ſervaturum, juramento ſpopondit.

Verum cum Regii miniſtri, ut Eccleſiam ſervituti ſubjicerent, & nova diſſidiorum inter Thomam & Regem ſemina ſpargerent, ſub nomine conſuetudinum 16. articulos in conventu *Clarendonenſi* conderent, atque in iis varia in Eccleſiarum Statusque Eccleſiaſtici præjudicium comprehenderent, Thomas facti nuper promiſſi de ſervandis conſuetudinibus pœnitens, articulos eos ad Alexandrum III. miſit: qui aliquibus toleratis, alios damnandos putavit: Regem etiam hortatus, ne Eccleſiam ſervili jugo premat, ſed inter Regni & Sacerdotii jura diſtinguat.

Cum autem Rex poſtulationi ſuæ pertinaciter inſiſteret, atque in *Northamptonenſi Synodo* judicium in Thomam exerceret, inique accuſatum, ac de rationibus reddendis poſtulatum, is a foro hoc incompetente ad Sedem Apoſtolicam interpoſita appellatione in Galliam profugit, ubi tunc Alexander III. degebat. Is Northamptonenſis Conciliabuli acta reſcidit, ac Thomam Archiepiſcopatum deponere prohibuit.

Thomas ſex annorum in Gallia exilium paſſus, poſt varias in hac cauſa Synodos, congreſſus, legationes inter Alexandrum Papam & Henricum Regem, tandem anno 1170. in Archiepiſcopatum ſuum reductus eſt. At eodem adhuc anno in Eccleſia immaniſſime interemptus a quatuor conjuratis, qui ex Normannia, ubi Rex tunc morabatur, ad hoc facinus patrandum advenerant, rati, ſe

gratum

gratum præſtituros obſequium Regi, qui in novas adverſus Thomam querelas fuerat effuſus, propter excommunicationem eorum, qui coronationi filii ipſius interfuerant.

S. Thomas, dum in ſuo viveret exilio, ſæpius curiam Romanam eſt adhortatus, ut ſpirituali gladio exerto Henrici terras interdicto ſubjiceret, & illum cum Epiſcopis ipſi adhærentibus anathemate feriret: ſed Pontifex Alexander cum Friderico I. Imperatore collifus, noluit Anglum etiam in ſe concitare, factionemque Pſeudo-Pontificum tanto incremento augere. Unde tempori cedendum ratus, identidem ebullientem Thomæ zelum cohibuit, ne in fulmina prorumperet graviora. Tandem autem eidem conceſſit, ut Angliam interdicto ſubjiciat. Quod, ut Epiſcopi averterent, perſuaſerunt Regi, ut Thomam in Archiepiſcopatum & poſſeſſiones ſuas reſtitueret, nullo exacto juramento de obſervandis conſuetudinibus.

Cæterum Rex de cæde Thomæ graviter doluit, vel dolere ſe ſimulavit: illiusque innocentem ſe eſſe omni ope probare laboravit. Cumque a ſubjugata Hibernia in Normanniam redux juramento ſe purgaſſet, impoſita pœnitentia, a legatis Pontificiis in *Abrincatenſi Concilio* abſolvitur. Graviſſimis inde calamitatibus involutus, filio Henrico adverſus eum rebellante & transmarinas in Gallia provincias invadente, Angliam vero Scotis devaſtantibus, S. Thomæ, ab Alexendro III. in numerum Sanctorum jam relati ſepulchrum, nudis pedibus, ac humili pœnitentis habitu, ut prius memini, acceſſit, atque a Clericis flagellari voluit. Quo ſane facto ſancti Martyris interceſſionem meritus, Scotos glorioſe devicit, & filios in ordinem redegit. Tum vero curavit, ut res collapſæ Anglicanæ Eccleſiæ in Synodis reſtaurarentur.

Quæret fortaſis quispiam, quinam fuerint 16. illi articuli præſenſarum conſuetudinum Anglicarum, quibus ſanctus ille Præſul conſtanter adeo ad mortem usque ſeſe oppoſuit?

Reſp. hanc eſſe ſummam.

1. Cauſæ litigioſæ de advocatia & præſentatione Eccleſiarum in curia regia tractentur. 46. Conſuetudines prætenſæ.

2. Eccleſiæ de feudo Regis non poſſunt absque illius conceſſione in perpetuum dari.

3. Clerici accuſati compareant coram Judicibus regiis.

4. Absque licentia Regis non licet Epiſcopis Regno exire.

5. Excommunicati non debeant præſtare vadimonium, aut juramentum.

6. Laici non debent accuſari, niſi per legitimos actores & teſtes, in præſentia Epiſcopi.

7. Miniſtri Regis non excommunicentur, nec terræ eorum interdicto ſubjiciantur, niſi prius conveniatur Rex.

8. Appellationes debent fieri gradatim, ab Archidiacono ad Epiſcopum, ab hoc ad Archiepiſcopum, a quo, ſi defuerit in adminiſtranda juſtitia, ad Regem perveniendum, a quo cauſa terminetur. Neque ulterius procedendum ſine conſenſu Regis.

9. Lis inter Clericum & laicum de re quapiam ſibi vindicanda, per recognitionem 12. legalium hominum, juxta Capitalis Juſtitiarii Regis conſiderationem terminabitur.

10. Si Clericus ab Epiſcopo citatus noluerit obedire, poteſt eum ſub interdicto ponere, ſed non excummunicare, priusquam Capitalis Miniſter Regis conveniatur.

11. Epiſcopi aliique ratione feudorum, quæ habent a Rege, reſpondere debent Judicibus & Miniſtris regiis, & intereſſe judiciis curiæ, ſicut alii Vaſalli.

12. Vacantis Epiſcopatus & Abbatiæ reditus pertinent ad Regem. Electus vero faciat homagium, & fidelitatem Regi, prius quam conſecretur.

13. Si proceres Regni nolint Epiſcopis &c. juſtitiam adminiſtrare, id Regi faciendum.

14. Bona mobilia eorum, qui ſunt in ſervitio Regis, non detineantur ab Eccleſia vel cœmetorio, licet ibi fuerint inventa.

15. Placita de debitis pertinent ad forum Regis.

16. Filii glebariorum non debent ordinari absque conſenſu ſui domini.

Ex his Anglicanis Capitulis Conciliabuli *Clarendonenſis* Pontifex ſecundum, ſextum, undecimum, decimum tertium, decimum quartum, decimum ſextum toleravit, reliqua vero reprobavit.

Præter hæc petiit Rex, ut Clericos publici flagitii convictos exauctorarent Epiſcopi, præſente Judice Regio, ac poſtmodum curiæ ſæculari puniendos tradant: prout jam in Concilio Londinenſi poſtulaverat. Thomas autem putabat, non eſſe bis puniendum *in id ipſum.*

§. III.

§. III.

Status Eccleſiaſticus Ordinatus per Concilia in Gallia.

Præter ea Concilia, quæ in controverſia cum S. Anſelmo & S. 47.
Thoma celebrata memoravimus, adduci etiam merentur ſe- Londinenſe I.
quentia. *Londinenſe*, anno 1102. celebratum, Præſide S. Anſelmo, pro reformanda diſciplina. Statutum ſiquidem in eo eſt, ne Epiſcopi officium placitorum, ſeu judiciorum, ſæcularium ſuſcipiant. Ne Clericus uxorem ducat, aut ductam retineat. Concubinarii vero Miſſam nemo audiat. Nullus ordinetur Subdiaconus, niſi caſtitatem profiteatur. Clerici non ſint procuratores ſæcularium, aut judices ſanguinis. Veſtes eorum ſint unius coloris. Coronas patentes habeant. Decimæ non niſi Eccleſiis dentur. Novæ Capellæ non fiant ſine conſenſu Epiſcopi.

Eccleſia non conſecretur, donec provideantur neceſſaria Eccleſiæ & Presbytero. Monachi ne fiant compatres. Cognati usque ad ſeptimam generationem non copulentur. Defuncti in parochia ſepeliantur. Defunctis nemo ſanctitatis reverentiam exhibeat ſine conſenſu Epiſcopi. Ne deinceps homines vendantur. Excommunicantur Sodomitæ.

Weſtmonaſterienſe anno 1125. Præſide Cardinale Cremenſi, Apoſtolicæ Sedis Legato, decrevit; ut pro chriſmate, oleo, baptiſmo, 48.
pœnitentia, unctione infirmorum, communione corporis Chriſti, Weſtmonaſterienſe.
ſepultura, nullum omnino pretium exigatur. Beneficium nemo a laico accipiat, ſine conſenſu Epiſcopi. Beneficia ne ſint hæreditaria. Nullus ordinetur, niſi ad certum titulum. Nullus ordinatum ex Eccleſia ſua ejiciat, ſine conſenſu Epiſcopi.

Nullus alterius Parochianum ordinet, aut judicet. Neque alterius excommunicatum ſuſcipiat. Prohibetur Clericis, etiam Subdiaconis, cohabitatio cum fœminis: item uſura, ſortilegium, pluralitas Beneficiorum.

Porro Cardinali Cremenſi impacta fuit gravis calumina, quam refutat Baronius: eum videlicet eadem die, qua in Concilio Canonem contra Clericos concubinarios ſanciviſſet, poſt veſperam cum meretrice eſſe deprehenſum.

40. Londinenſia. Biennio poſt in *Concilio Londinenſi* iidem ferme repetuntur Canones, de Simonia, concubinatu, decimis &c. & quadriennio poſt rurſus aliud Londini eſt celebratum contra Clericos uxoratos, & concubinarios.

In *Londinenſi* vero alio Nationali anno 1138. præter jam memorata, placuit, ut ultra octo dies *corpus Chriſti* non aſſervetur, neque ad infirmum, niſi per Sacerdotem aut Diaconum portetur. Ut nihil exigatur pro conſecratione Epiſcopi, Eccleſiæ, Benedictione Abbatum, Inveſtitura Epiſcopali. Ut nullus absque licentia Epiſcopi Eccleſiam, vel oratorium erigat. Ne Clerici de manu laica Beneficia accipiant. (*interfuere huic Synodo Anglicani ex diverſis provinciis Epiſcopi* 18, *Abbates* 30. *Præſide Alberico Cardinale*, *Apoſtolicæ Sedis legato.*

Anno 1139. celebratum eſt *Concilium Wintonienſe*, pro immunitate Eccleſiaſtica, contra Regem *Stephanum*, qui Eccleſiaſtica bona invaſerat, & Epiſcopos aliquot in carcerem duci mandaverat.

Concilium Londinenſe quintum hujus ſæculi, anno 1175. præſide Cantuarienſi, ſtatuit, Clericos, qui pellices nolunt dimittere, officio & Beneficio ſpoliandos. Pro ingreſſu in Religionem nihil exigendum. Neque pro præſentatione ad Beneficium. Victum victori condemnandum in expenſas. Conſecrandum in calice argenteo vel aureo. Prohibentur clandeſtina matrimonia.

50. Eboracenſe. *Eboracenſe* anno 1194. ſancivit, ne confeſſarius laico confitenti pro pœnitentia injungat, ut Miſſas curet celebrari. Ne Sacerdos de pretio paciſcatur pro Miſſa celebranda, ſed illud tantum, quod in Miſſa ultro offertur, recipiat. Ne in baptiſmo plures quam tres puerum ſuſcipiant, duo mares, & una fœmina. Fœmellam duæ fœminæ, & unus mas.

Infantem expoſitum eſſe baptizandum: *cum non cenſeatur iteratum, quod ignoratur collatum.* Non niſi urgente neceſſitate a Diacono baptiſmum conferendum, corpus Chriſti diſtribuendum, aut pœnitentiam confitenti imponendam: quia hæc Sacerdotum ſunt munera. Canonem Miſſæ ordinarium integre obſervandum. Falſos & perjuros in iudicio teſtes ſolenni ritu excommunicandos.

§. IV.

Concilia Scotiæ & Hiberniæ.

51. Donaldus Rex *Scotiæ* jam tertio ſæculo fertur religionem Chriſtianam eſſe profeſſus. At ſemen bonum in terris illis rurſus ſuffoca-

ſocatum fuit. Kennethus Rex ſæculo nono Pictos ejecit. Proprios enim Reges Scotia habuit, nulli ſervituti obnoxios usque ad Wilhelmum Conquæſtorem, cui Malcolmus Rex Scotiæ fidem jurare debuit.

Hiebernia quinto ſæculo a S. Patritio, quem S. Cœleſtinus illas in terras miſit, converſa, proprios pariter Reges habuit, donec ſæculo 12. anno videlicet 1171. Henricus II. Rex Angliæ totam Inſulam occupavit, ac Angliæ Regno conjunxit, non quidem Rex ſed Dominus Hiberniæ volens appellari. Cauſa vel prætextus Hibernis bellum inferendi fuit, quod gens prædis aſſueta Anglicanas navigationes turbaret, ſimulque maria & littora infeſta redderet.

Sub finem ſæculi XI. Muchertacus, Hiberniæ Rex, & Epiſcopi Hiberniæ in *Synodo* congregati, ad Anſelmum Cantuarienſem Archiepiſcopum, Primatem ſuum, miſerunt epiſtolam, qua rogabant, ut Watterfordenſe oppidum in Epiſcopatum erigat: præſentaruntque Malchum quemdam, iis, quas Apoſtolus in Epiſcopo requirit, dotibus præditum; quem Anſelmus, precibus Concilii Hibernici deferens, conſecravit primum Watterfordenſem Epiſcopum.

Concilium Hibernicum anno 1152. Præſide legato Apoſtolico quatuor in Hibernia Archiepiſcopatus conſtituit, Armanacum, Dublinienſem, Caſſelienſem, & Toamenſem.

Cum anno 1171. Henricus II. Angliæ Rex Hiberniam invaderet, Hiberni in Concilio *Ardmachienſi* decreverunt, ut Angli ubique per Inſulam, ſervitutis vinculo mancipati, priſtinæ reſtituantur libertati. Nunc enim, dicebant Hiberni, nos ab Anglis ſervituti ſubjicimur, quia nos prius eos ſervos fecimus.

Poſtquam autem Henricus totam Inſulam occupaverat, venerunt omnes Hiberniæ Reguli & Archiepiſcopi ad eum, ut Regem ac Dominum ſuum ſalutarent, anno 1172. Henricus vero celebrari voluit *Concilium Caſſilienſe,* in quo conditi ſunt octo Canones.

1. Extra gradus conſanguinitatis & affinitatis, legitima matrimonia contrahuntor.

2. Infantes in Eccleſiis baptizantor.

3. Omnes Fideles de proventibus ſuis, Eccleſiæ, cujus Parochiani fuerint, decimas perſolvunto.

4. Terræ Eccleſiaſticæ ab omni ſæcularium exactione immunes ſunto.

5. Quando homicida cum cognatis occiſi tranſigit, Clerici, homicidæ cognati, nihil contribuunto.

 6. De-

6. Decedentes bona ſua in tres partes dividunto, quarum una relinquatur liberis, altera uxori, tertia propriis exequiis.

7. Defunctis Miſſæ & Vigiliæ habentor.

8. Hiberni Divina officia ritu Anglicano celebranto.

Hos Canones ab Epiſcopis ſubſcriptos miſit Rex Henricus ad Alexandrum Papam, qui authoritate Apoſtolica eos confirmavit, ſimulque Henrico & hæredibus ejus Regnum Hiberniæ: ut teſtatur Rogerius de Hoveden part. 2. annal. Erant autem tunc temporis in Hibernia 4. Archiepiſcopi, & 28. Epiſcopi. Primas autem totius Hiberniæ erat Archiepiſcopus Armacenſis, ſeu Ardmachienſis; qui tamen & ipſe Cantuarienſi Archiepiſcopo ſubjectus erat.

In *Concilio Scotico* anno 1177. Vivianus Apopolicæ Sedis Legatus ſuſpendit ab officio Epiſcopum candidæ caſæ, quia ad Concilium venire noluit. Idem Legatus ex Scotia in Hiberniam profectus, ubi pariter anno 1183. Synodum *Dubliniensem* habuit. In qua actum, ut Hiberni ritus ſuos Romanis conformarent. Quæ res difficultate non caruit; cum populi paſſim conſuetudinum ſuarum ſint tenaciſſimi: licet minus ſint rationibiles.

Concilium Hibernicum, Præſide Dublinienſi, anno 1186. Clericos qui concubinas aut uxores duxerant, ab officio & Beneficio ſuſpendit.

Sub finem ſæculi XII. dicuntur duo eſſe habita in Scotia Concilia, alterum de reformanda Eccleſiaſtica diſciplina, alterum de obſervatione diei Dominicæ. Verum illa, ſaltem poſterius, non videntur fuiſſe Concilia. Collectores Conciliorum in hoc minus accurati fuiſſe videntur, quod abſque criſi & ſelectu obvia quæque ex ſcriptore quocunque compilarint, ut multos & ſpiſſos Conciliorum tomos impleant.

ARTICULUS V.

DISSERTATIO JURIDICA

De Simonia.

52 Simoniaca labes medio ævo nimium quantum invaluerat, ut Sacerdotia pecuniæ paſſim præſtarent venalia. Oppoſuerunt ſe ſacrilegæ nundinationi, quantum poterant, ſacra Concilia. Unde importunum non erit pauca hoc de argumento diſſerere.

Simo-

Simoniæ pravitas conſiſtit in æquiparatione rei ſpiritualis cum temporali. Quæ res cum in vilipenſionem ſacrorum ipſiusque Dei contemptum cedat, grave ſemper eſt flagitium, nec materiæ parvitatem admittit.

Si prava intentio lateat, *mentalem*, ſi pacto ſe prodat, *conventionalem*, ſi traditione conſummetur, *realem* appellamus. Habetque in omnibus tribus ſpirituale rationem mercis, temporale rationem pretii.

Neque tamen ad incurrendam hanc labem neceſſe eſt, ut res in ſe ipſa ſit ſpiritualis, ſed ſufficit eſſe ſpirituali annexum. Sic licet beneficium Eccleſiaſticum, ſeu jus percipiendi fructus, aut jus decimandi in ſe non ſit ſpirituale, quia tamen annexum eſt officio ſpirituali, ſimoniam committit, quisquis Beneficium, aut jus decimandi pecunia aut alia re temporali ſibi aut aliis comparat, vel comparare intendit: quamdiu ſcilicet ejusmodi jus officio ſpirituali manet annexum, a quo per ſolum ſummum Pontificem ſeparari poteſt.

Rationem dat Paſchalis Papa *cap.* 7. *cauſ.* 1. *q.* 3. ibi: *Quisquis eorum alterum vendit, ſine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum derelinquit.* Qui ergo jus decimandi, officio ſpirituali annexum vendit, neque ipſum officium ſpirituale invenditum derelinquit. Et paulo ante eodem canone idem Pontifex dixit: *Si quis objecerit, non conſecrationes emi, ſed res ipſas, quæ ex conſecratione proveniunt, penitus deſipere probatur.* Ac denique concludit; *Nullus igitur emat Eccleſiam, vel præbendam vel aliquid Eccleſiaſticum.*

Ubi tamen bene notanda ſunt verba illa: *Sine quo nec alterum provenit:* item: *Quæ ex conſecratione proveniunt.* Hinc emi non poteſt Epiſcopalis vel Abbatialis dignitas, quia hæc ex conſecratione provenit, & ſine ea ſubſiſtere non poteſt. Neque emi poteſt Beneficium Eccleſiaſticum, aut jus decimandi: quia hæc jura proveniunt ex officio Eccleſiaſtico, tanquam fine ſuo unico: neque poſſunt ſubſiſtere ſine hoc fine ſuo, officio videlicet ſacro; nam Beneficium (idem de jure decimandi) datur propter officium (niſi jus percipiendi fructus authoritate Apoſtolica ſeparetur ab hoc titulo ſpirituali).

Contra vero caſtrum, cui annexum eſt jus Patronatus, & calix aureus, cui annexa eſt conſecratio, poteſt emi; nam caſtrum non provenit ex Jure Patronatus, & poteſt ſine iſto conſiſtere: neque materia aut forma calicis aurei provenit ex conſecratione, poteſtque pariter ſine iſta conſiſtere. Poterunt proin caſtrum & calix

calix emi vendique ſecundum valorem ſuum intrinſecum, quem jam antecedenter ad jus patronatus aut conſecrationem habuerunt. Et hinc ſacri Canones diſerte aſſerunt, pro redemptione captivorum vaſa ſacra poſſe vendi.

In eundem ſenſum loquuntur, qui dicunt, rem ſecundum valorem temporalem poſſe emi, ſi aliquid ſacrum ei tantum *acceſſorie* & *conſequenter* ſit unitum. Hinc emi poſſe calicem conſecratum, ſacra numiſmata &c. ſecundum valorem materiæ & formæ, quia conſecratio eis tantum acceſſorie & conſequenter eſt annexa: & caſtrum poſſe emi, quia jus patronatus tantum acceſſorie ipſi fuit conjunctum.

Non tamen poſſe emi rem temporalem, ſi hæc ſe habeat permodum *acceſſorii*, ita, ut accedat rei ſacræ tanquam principali, atque in ea fundetur. Hinc emi non poſſe Beneficium Eccleſiaſticum, jus Patronatus, jus decimandi &c. quia hæc jura ſunt acceſſoria officio ſacro tanquam principali, ac fini ſuo, propter quem conceduntur. Unde, quia non proveniunt ſine altero, miniſterio videlicet ſacro, qui illa emeret, etiam hoc emere cenſeretur.

Cæterum utique emi non poteſt calix aut Eccleſia ut conſecrata, concretive nempe, ſeu indiviſim, ita ut tam Eccleſia quam conſecratio ematur, & propter conſecrationem majus pretium perſolvatur. Et in hoc ſenſu poteſt intelligi canon *ſi quis 7. cit.* cum dicit, nullus emat Eccleſiam. Eodem etiam ſenſu intelligi poſſunt plures Conciliorum canones, quibus vetatur, ne vendatur chryſma aut ſacrum oleum. Et hinc ubi materia eſt vilis atque vix ullius pretii, e. g. in cera benedicta, ſi venderentur carius, cenſerentur propter benedictionem carius vendi.

Et hæc quidem circa ea, quæ de ſe non ſunt ſacra, ſacris tamen connexa. Sed non minor difficultas videtur circa ipſas functiones ſacras. Videmus enim paſſim, quod Clerici pecuniam accipiant pro adminiſtratione ſacramentorum, pro ſacris ſepulturis, pro celebratione Miſſæ, prædicatione, benedictione nuptiali, exercitio jurisdictionis Eccleſiaſticæ, pro præſentia in choro, anniverſariis &c.

Verum hi aliique proventus, quos *reditus ſtolæ* appellant, non accipiuntur a Clericis tanquam pretium functionum ſpiritualium, ſed titulo *ſuſtentationis*, ſacro operario debitæ, ut, qui ſervit altari de altari vivat; cum dignus ſit operarius mercede ſua, hoc eſt, congrua ſuſtentatione, & nemo teneatur militare ſuis ſtipendiis. Nihilominus tamen Sacerdos *gratis* operatur, ſicut gratis pingit,

qui

qui nihil aliud exigit, quam ea quæ ad pingendum ſunt neceſſaria. Hæc igitur ſuſtentatio non habet rationem pretii, pro miniſterio ſacro perſoluti, ſed ipſo jure Divino ac naturali operario ſacro eſt debita. Unde quam parum decimæ, licet titulo juſtitiæ Parocho debitæ, ſunt ſimoniacæ, tam parum reditus ſtolæ. Et dici poteſt, ıos ſubſtitutos eſſe decimis perſonalibus, quæ olim Clericis ſolve-bantur.

Poteſt etiam poſt acceptum obſequium ſpirituale aliquid offer-i titulo gratitudinis, utpote quæ jure naturali eſt debita, modo ıon velit ſpirituale compenſare: & hinc plures docent, non com-nitti ſimoniam, ſi temporale offeratur cum pacto gratitudinis in genere, cum hæc jam aliunde ſit debita. Modo tamen abſit ani-nus obligandi alterum ad exhibendam gratitudinem per ſpirituale, ıec adſint circumſtantiæ, quæ ſignificent hanc determinatam ob-igationem, aut quod per ſpirituale velit compenſare temporale. Jnde merito dicit Suarezius, hanc rem eſſe periculoſam.

Præcipua autem quæſtio in hac re eſſe videtur, an ſimoniacam abem redoleat, ſi temporale non detur tanquam pretium rei ſpiri-ualis, ſed tanquam *motivum*, quo videlicet alter moveatur ad dan-lum ſpirituale, hoc eſt, ſi temporale detur, uti obtineatur ſpiri-uale, ſicque ſpirituale ſe habeat per modum finis, temporale vero er modum medii ac motivi? item viciſſim ſi temporale eſt *finis* landi rem ſpiritualem: hoc eſt, ſi detur ſpirituale, ut obtineatur emporale, & viciſſim?

Difficultatem movent duæ propoſitiones prohibitæ ab Inno-entio XI, quarum prima ordine 45. ſic habet: *Dare temporale pro ſpi-ituali non eſt ſimonia, quando temporale non datur tanquam pretium, ſed dun-axat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, vel etiam quando emporale ſit ſolum gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut contra.* Quæ ropoſitio cum ſit prohibita, videtur defendi amplius non poſſe, uod poſſit quis aliquid temporale dare, ut per illud alterum mo-eat ad conferendum ſibi aliquid ſpirituale.

Altera propoſitio damnata eſt hæc, ordine 46: *Et id quoque ocum habet, etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale, imo tiam, ſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic, ut illud pluris æſtimetur quam res piritualis.*

Has propoſitiones Montaltius in famoſis ſuis *litteris* Provin-ialibus affingit Gregorio de Valentia: quæ tamen in ejus operibus uſpiam exſtant. Id ſolum ab hoc auctore docetur, quod S. Tho-

mas docuit 2. 2. *quæſt* 100. & cum eo alii DD. videlicet in iis tantum caſibus licitum eſſe ad obtinendum ſpirituale conferre temporale tanquam motivum (nôn tanquam pretium) in quibus temporale nullatenus cenſetur habere rationem pretii, ut in caſibus adductis ab eodem S. Thoma: puta quando dantur eleemoſynæ pauperibus, ut orationum ſuffragia ab ipſis impetrentur, non intendendo eorum orationes emere: aut quando Prædicatoribus dantur temporalia ad ſuſtentationem.

Hoc autem longe eſt aliud, quam id, quod in duabus illis propoſitionibus damnatur. Nam prima dicit, non committi ſimoniam, *quando temporale ſit ſolum gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut contra* ſpirituale ſit compenſatio pro temporali. Quod eſt falſiſſimum. Nam omnis compenſatio rei temporalis pro ſpirituali eſt appretiatio & æquiparatio rei temporalis cum ſpirituali; hoc autem eſt ipſum jus ſimoniacum; cum ſit vilipenſio & irreverentia erga rem ſacram.

Deinde propoſitio illa merito damnari etiam potuit propter ſuam illimitatam univerſalitatem, non diſtinguentem inter motivum purum, & motivum, quod involvit tacitum pactum cum animo obligandi. Sequeretur enim, quod ſi Clericus ab Epiſcopo peteret, conferri ſibi Beneficium Eccleſiaſticum, ſimulque promitteret aut daret ei notabilem pecuniæ ſummam, & Epiſcopus propterea ei conferret Beneficium, neuter committeret (ne quidem pro foro externo) ſimoniam; cum tamen præſumatur ex iis circumſtantiis tacitum pactum, quo offerens pecuniam cenſetur velle Epiſcopum obligare: ſicut pars litigans offerens Judici pecunias cenſetur enndem velle corrumpere & obligare.

Propter eandem rationem damnari meruit altera etiam propoſitio; quia nimium eſt univerſalis, & non diſtinguit inter motivum aut finem purum, & inter motivum aut finem, qui tacitum pactum & obligationem involvit. Deinde propoſitio illa habet adjunctam hanc clauſulam; *Imo etiamſi temporale ſit finis principalis rei ſpiritualis, ſic, ut illud pluris æſtimetur, quam res ſpiritualis.* Quod merito damnatur tanquam ſimoniacum; cum non tantum ſit æquiparatio, ſed prælatio & appretiatio rei temporalis ſupra ſpiritualem, & conſequenter magna irreverentia & vilipenſio ſacrorum; in qua præcipue conſiſtit malignitas ſimoniæ.

Licet autem Pro foro externo ex circumſtantiis præſumatur pactum tacitum, adeoque animus ſimoniacus, e. g. ſi ſit eligendus

Epiſco-

Epiſcopus, & unus ante electionem canonicis promittat aut det pecunias notabiles, quæ ſint natæ eorum animum inflectere; aut ſi offerenti pecuniam detur res ſpiritualis permanens, e. g. ſacræ reliquiæ.

Si tamen temporale præciſe detur *ut motivum*, ſeu ut moveat alterum ad dandum ſpirituale, absque omni pacto, & animo obligandi alterum, neque ullo modo temporale detur ut pretium rei ſpiritualis, neque tanquam compenſatio qualiscunque, ita, ut nullo modo detur appretiatio aut æquiparatio inter temporale & ſpirituale ſed ſpirituale detur gratis, non committitur, ſimonia juris naturalis & Divini pro foro interno.

Cum enim ſimonia juxta definitionem S. Thomæ 2. 2. *q.* 100. *a.* 1. ſit *ſtudioſa voluntas emendi vel vendendi aliquid ſpirituale vel ſpirituali annexum*, ad omnem ſimoniam, quæ ſit juris Divini aut naturalis, requiruntur tria, nempe *merx*, *pretium*, & *pactum*. Atqui horum nullum datur in caſu, iis terminis, quos poſui, circumſcripto.

Non etenim datur *merx*; quia nihil venditur, neque per alium contractum aut pactum commutatur. Neque datur *pretium*, quia nullo modo vult pretium ſolvere, aut compenſare, aut æquiparare, ut ponitur. Neque datur *pactum*, etiam tacitum tantum & implicitum; quia nullo modo vult obligare; ut rurſus ſupponitur.

Deinde ſi ſemper eſſet ſimonia, quando datur aliquid temporale, ut moveatur alter ad conferendum aliquid ſpirituale, omnia plena eſſent ſimoniis, etiam in iis, quæ fideles timorati licite ſe facere paſſim exiſtimant. Afferamus aliqua exempla.

Eſſet ſimonia, ſi Præceptor inſtrueret Patroni filios, vel aliud quodcunque obſequium illi præſtaret, ex ſpe præſentationis aliquando futuræ. Item, ſi quis Epiſcopo præſtaret obſequium, ex ſpe ordinationis &c. quia eſt impoſſibile, ut obſequium præſtet ex ſpe impetrandi ſpirituale, niſi intendat movere Patronum aut Epiſcopum ad dandum ſpirituale. Atqui communis eſt ſententia, etiam poſt propoſitiones illas damnatas, quod poſſit temporale dari ex ſpe obtinendi ſpirituale. Certe DEus ipſe ſæpe propoſuit bona temporalia, tanquam motivum ad ipſi ſerviendum.

Eſſet ſimonia, ſi darem pauperi eleemoſynam, ut pro me oret. Si Sacerdoti offeram pecuniam, ut pro me Miſſam applicet; quia per pecuniam volo ipſum movere, ut pro me applicet. Et, ſi etiam hæc pecunia conſideretur ut ſtipendium & ſuſtentatio, tamen eſt aliquid mere temporale, quo oblato ipſum moveo, ut ſacrum

pro me dicat. Profectò, licet alias Sacerdos, e. g. in peccato gravi conſtitutus, non legeret Miſſam, niſi ſtipendio, a me oblato moveretur, tamen propter illud celebrando non committeret ſimoniam. Ulterius, omnes piæ fundationes eſſent ſimoniacæ; qui a fundatoribus datur temporale, ut eveniat ſpirituale.

Parentes ac præceptores committerent ſimoniam, filiis aut diſcipulis promittendo munuſcula, ſi diligenter orent &c. quia per hæc temporalia vellent movere ad ponenda ſpiritualia. Epiſcopus committeret ſimoniam, ſpem Parochiæ faciendo Sacerdoti, ſi curam animarum delegatam ſtrenue exerceat. Eſſet ſimonia, ſi Canonici accedant chorum, ut diſtributiones quotidianas obtineant. Si Dominus libertatem promittat ſervo, ſi convertatur ſi ſtudioſus alatur, ut ineat ſacrum Ordinem. At vero S. Thomas 2. 2. *q.* 100. *art.* 3. *ad* 4. ait, *licitum eſſe, per temporalia beneficia aliquem inclinare ad ingreſſum monaſterii.*

Imo eſſet ſimonia, ſi alterum commendarem Epiſcopo, ut ipſum ordinet, aut Beneficium ei conferat; aut ſi ipſius Epiſcopum rogem, ut me ordinet, aut de Beneficio mihi provideat; nam iſta commendatio & preces ſunt aliquid temporale, & proponuntur Epiſcopo tanquam motivum ordinandi &c. & ſæpius contingit, ut Epiſcopus non ordinaret aliquem, niſi moveretur hoc motivo commendatione nimirum aut precibus. Similiter Epiſcopus committeret ſimoniam, ſi conferret Beneficium propter merita temporalia parentum, ac familiæ; Pontifex committeret ſimoniam, ſi faceret Cardinalem, quia eſt ſuus nepos. Quia hæc omnia ſunt motivum conferendi ſpirituale, & movent, *quia ſunt*, tanquam cauſa moralis.

Igitur tunc committitur ſimonia, quando temporale datur tanquam motivum, quod expreſſum vel tacitum pactum continet, aut quando intervenit pretium, aut æquiparatio, aut compenſatio aliqua.

Et hinc *cap. etſi* 18. *de ſimonia* ad caſum, quo frater Epiſcopi Strigonienſis electi Legato Apoſtolico equum dederat, reſcribit Pontifex, eam dationem equi non fuiſſe ſimoniacam; quia equus a divite & Nobili Domino datus Cardinali, indigenti in itinere, eſt res parva, præſumendum proin non eſſe, quod voluerit obligare. Et hinc ſummarium, huic Canoni præfixum ſic ſonat; *Ordinatio vel conſecratio non cenſetur ſimoniaca, licet Ordinatori aliquid donatum fuerit, non ex pacto.*

Simi-

Similiter *cap. tua nos* 34. *de ſimonia*, ad caſum, quo Clericus bo-a ſua temporalia obtulit Eccleſiæ, ut in Canonicum admittatur t bona ſua pro Præbenda retinere poſſit, Papa reſcribit: *Quodſi 'lericus cum conditione vel pacto largiatur, aut offerat bona ſua, ut illa oſtmodum pro præbenda retineat, & in canonicum admittatur, hujusmodi blatio vel receptio fieri non poterit ſine vitio ſimoniæ, cum in talibus omnis actio vel conventio ceſſare debeat juxta canonicas ſanctiones.*

Dein vero ſubdit: *Si vero pure ac ſine pacto, vel conditione qualibet ferat, rogans humiliter, ut in canonicum admittatur, & bona ſua retine-e ſibi liceat pro præbenda, & Clerici ejusdem Eccleſiæ pure conſentiant, hu-usmodi receptio fieri poterit absque ſcrupulo ſimoniacæ pravitatis.* Licet er-o bona ſua temporalia offerat, ut per ea moveat electores ad con-erendum ſibi Canonicatum & Præbendam, eamque optet & ſperet, on committit ſimoniam, modo abſit omne pactum, conditio, c animus obligandi, omnisque æquiparatio aut pretium.

Quare, quod deinde ſubjungitur, culpabilem eſſe, *ſi ea inten-one ducatur, ut per temporalia bona, quæ offert, ſpiritualia valeat adipiſci, ? Clerici non eſſent eum, niſi commoda temporalia perciperent, admiſſuri.* Ioc, inquam, intelligendum eſt; ſi velit Clericos obligare, aut quiparare vel compenſare ſpiritualia cum temporalibus, ut vide-ır indicare particula *per*. Eodem ſenſu intelligendus eſt S. Tho-as, dum dicit, ſimoniacum eſſe, *per pecuniam parare ſibi viam ad ſpi-tuale obtinendum.*

Similiter non committitur ſimonia, (ſaltem Juris Divini & na-ıralis, atque pro foro interno) ſi detur ſpirituale, ut obtineatur emporale, conſequenter, ſi hoc ſe habeat per modum finis: mo-o nullum, ne quidem tacitum, intercedat pactum, nulla obliga-o, nulla æquiparatio, nulla compenſatio, nullum pretium, ſed irituale omnino gratis detur.

Alias enim eſſet ſimonia, ſi Sacerdos celebrationem Miſſæ ali-ui offerat, ut acquirat ſtipendium aut ſuſtentationem; ſi recitet ficium, in choro compareat, funus comitetur &c. ut fructus lu-etur, diſtributiones ordinarias, aut ſuſtentationem accipiat. Si eligioſi aut alii pauperes offerant preces vel ſacrificia, ut obti-eant eleemoſynam. Si pueri orent, ut S. Nicolaus munuſcula af-rat. Si voveas recitationem coronæ Marianæ, ut ſanitatem ob-neas. Si preces Deo offeras, ab obtinendam pluviam, ſereni-em, ſanitatem, panem quotidianum. Nam in his omnibus tem-orale ſe habet per modum finis, & ſpirituale per modum medii ad ıd obtinendum: quia datur ſpirituale, *ut ſit* temporale.

 Neque

Neque obſtare videtur altera] illa propoſitio damnata, quan ſupra attuli. Nam merito illa fuit proſcripta, tum propter illimi tatam ſuam latitudinem, non diſtinguendo inter motivum purun & motivum, quod habet rationem pretii aut pactionis tacitæ: tun propter malignam & impiam clauſulam, qua aſſerit, non eſſe ſimo niam, dare ſpirituale ad obtinendum temporale, *ſic, ut temporal pluris æſtimetur, quam res ſpiritualis.* Quod plane eſt ſimoniacum cum non tantum ſit æquiparatio, ſed prælatio, & appretiatio re temporalis ſupra ſpiritualem: conſequenter magna vilipenſio ſa crorum.

Quando autem ſpirituale offertur ad obtinendum temporale vel viciſſim, quando temporale offertut ad obtinendum ſpirituale ſine omni æquiparatione, ſine omni pactione, etiam tacita & im plicita, ſine omni animo obligandi, ſine omni pretio, ita, ut ne que ſpirituale neque temporale habeat ullo modo rationem pret ſed præciſe ſpem habeat, uno oblato alterum impetrandi, non vi deo, quomodo ſimonia incurratur, quæ ſit Juris Divini aut natu ralis, & *pro foro interno*; nam pro foro externo ſæpe ex circumſtan tiis ſit præſumptio, quod pactio aliqua tacita & animus obligand adfuerit, præſertim in materia Beneficiali. Facilius etiam præſu mitur animus ſimoniacus, ſi pecunia offeratur, vel promittatur aut aliud æquivalens, quam ſi obſequium aliquod præſtetur. Fa cilius item, ſi temporale tunc datur, quando agitur de ſpirituali conferendo, quam ſi hoc tantum in futurum, & in genere ſperetur.

APPARATUS
ERUDITIONIS
AD
JURISPRUDENTIAM,
PRÆSERTIM
ECCLESIASTICAM,

In quo reviſo, auctoque
Præter Juris Univerſalis Principia,
US NATURÆ, GENTIUM, DIVINUM,
APOSTOLICUM, & PONTIFICIUM, JUS SYNODALE
OECUMENICUM, NATIONALE, AC PROVINCIALE,
Unacum
rovinciarum ac Regnorum Eccleſiaſtico & Politico Statu,
iſciplina Eccleſiæ, Hæreſibus exortis &c. continua Sæculorum ſerie ſad
præſens usque tempus deductum, inſertisque in hac præſertim nova
editione pro re nata multis obſervationibus criticis, ac controverſiis
Juridicis, Publicis, ac Polemicis

METHODO HISTORICO-DOGMATICA COLLIGUNTUR,
ET BREVI AC CLARA IDEA DELINEANTUR,
utilitatem eruditionis amantium, quibus vaſta Conciliorum, Decretorum,
Hiſtoriarum &c. volumina perlegendi aut occaſio aut tempus deficit.

AUTHORE
P. JOSEPHO BINER, S. J.
. Theol. & SS. Canonum Doctore, horumque in alma Cæſareo-Leopoldina
Univerſitate Oenipontana, Profeſſore Ordinario ac Publico.

PARS VI.

De Jure Synodali Provinciali, ac Provinciarum Statu.

CUM FACULTATE SUPERIORUM AC PRIVILEGIO CÆSAREO.

Auguſtæ Vindelicorum & Friburgi Brisgojæ,
Sumptibus Fratrum IGNATII & ANT. WAGNER Bibliop. MDCCLVII.

CAPUT I.

De Jure Synodali Sæculi XIII.

Magnas rerum converſiones, lites & controverſias multas, ſtatus Eccleſiaſtici atque Politici colliſiones turbidas, hoc pariter ſæculum exhibet. Paratum, quantum fieri poterat, per ſacras Eccleſiarum Synodos remedium, atque in iis pro extirpandis hæreſibus, tollendis abuſibus, & reformanda Eccleſiaſtica diſciplina, multi innovati & conſtituti canones.

Romanum Imperium ex fatali Philippi & Ottonis diſſidio, ex turbulenta Friderici II. cum Eccleſia diſcordia, atque ex infelici illo interregno emergens, fauſtis auſpiciis ad Auguſtiſſimam Domum Auſtriacam translatum, vegetam florentemque ætatem induit, conſpirante ſacra & politica auctoritate ad excidium ſceleris, ad diſciplinæ decus, ad DEI cultum, & animarum proventum.

Gallia ſub ſancto Ludovici IX. Regno refloreſcens, Toloſatium hæreſin extirpat, atque per multas Synodos diſciplinam ſacraque jura reſtaurat.

Hiſpaniæ primum rurſus ſæculi dimidium ſub Ferdinando III. Caſtellano & Jacobo I. Aragone fauſtum. Erepta Mauris Corduba, Hiſpalis, Valentia, Baleares. Alterum infeliciſſimum, Caſtellanis in ſe ipſos furentibus, Aragoniis ad externa & longinqua bella abſtractis, triumphante Saraceno, hoſte domeſtico. Vigilabant tamen pro diſciplina, quantum per turbas bellorum licuit, Eccleſiarum Paſtores, congregati in Synodis.

Anglia turbata, in ſe ipſam armata, interdicta, ſub infelici Joannis Regno, Principem exterum evehit in ſolium. At ſibi reddita refloreſcit, Romanæ Eccleſiæ peculiari ſtudio dedita, & per ſacra Concilia exculta.

Polonia Tartarorum irruptionibus afflicta, domeſticis tumultibus ſtridens, & frequenti Ducum ſuorum dejectione quaſſata, conſultum nihilominus per ſacros conventus rebus Eccleſiæ.

Daniam illuſtravit S. Ericus Rex. Turbavit vero ejus frater Chriſtophorus, cum ſua progenie, in Epiſcopos fremens. Qui adunatis Conciliis ſe opponunt.

In Suecia Archiepiſcopalis Sedes ſtabilita Upſaliæ. Retracti Gothi a Græco ſchismate. Concubinatus Clericorum ſevere proſcriptus, quæ diſtinctius ſequens tabula exhibet.

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.
De Conciliis Germanicis.

§. I.
Prænotanda de Statu Germaniæ.

1. *Philippus & Otto IV. certant de Imperio.*
2. *Friderici II. turbulentum Imperium.*
3. *Magnum Interregnum, pluribus æmulis coronam procantibus, ac diſcerpentibus.*
4. *Rudolphus I. Habſpurgicus diſtractum componit Imperium.*
5. *Impari paſſu ſequente Adolpho Naſſovio.*
6. *Albertus I. laceros artus rurſus colligit.*

§. II.
Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus in Germania.

7. *Concilium Salisburgenſe, Moguntinum & Leodienſe.*
8. *Germanicum Nationale.*
9. *Colonienſe I. & II.*
10. *Viennenſe Provinciale.*
11. *Duo Salisburgenſia.*
12. *Herbipolenſe, Colonienſe II. & Salisburgenſe IV.*

AR-

ARTICULUS II.

13. *De Concilio Budenſi in Hungaria.*

ARTICULUS III.

14. *De Concilio Ravennatenſi in Italia.*

ARTICULUS IV.

De Conciliis Gallicanis.

§. I.

Prænotanda de Statu Galliæ.

15. *Philippus II. Ludovicum filium ad thronum Angliæ evehit, obſiſtente Pontifice.*
16. *Ludovici IX. ſanctum Regnum, & ſacræ expeditiones.*
17. *Obſervatio de prætenſa ejus ſanctione Pragmatica.*
18. *Philippi III. ejusque filii in Aragoniam prætenſio.*
19. *Philippi IV. initia.*

§. II.

Concilia

20. *Celebrata in cauſa Raymundi Comitis Toloſani.*

§. III.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.

21. *Pariſienſe I. Avenionenſe, Pariſienſe II.*
22. *Monſpelienſe. Narbonenſe. Toloſanum.*
23. *Rothomagenſe. Turonenſe I. Biterrenſe.*
24. *Arelatenſe. Turonenſe II. Burdegalenſe.*
25. *Turonenſe III. Salmurienſe. Capriniacenſe &c.*
26. *Nannetenſe. Andegavenſe I. Pontodomarenſe. Andegavenſe II. Bituricenſe.*

ARTICULUS V.

Concilia Hiſpanica.

§. I.

Synopſis Hiſtorica.

27. *Mauri ſæpe devicti a S. Ferdinando III. Caſtellæ Rege, qui Cordubenſe & Hiſpalenſe eorum Regnum expugnavit.*

28. *Et Jacobo I. Rege Aragoniæ; qui Baleares Inſulas & Valentiæ Regnum Aragoniæ adjecit.*

29. *Ejus divortium turbas excitat, quæ in Concilio Illerdenſi ſunt compoſitæ.*

30. *Altero rurſus ſæculi dimidio verſa ſors Hiſpaniæ, Saraceno dominante.*

31. *Alphonſi X effigies.*

32. *Bellum Navarræum & Siculum cum Gallis.*

33. *Infelix divortium Luſitaniæ Regis.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.

34. *Concilium Hiſpanicum.*

35. *S. Raymundus de Penna-forti a Præſide Concilii ductus in Italiam Canones colligit.*

36. *Concilium Turiaſonenſe irritum declarat matrimonium Jacobi Regis, filius tamen ſuſceptus legitimus.*

37. *Concilia plura Taraconenſia.*

ARTICULUS VI.

De Conciliis Anglicanis.

§. I.

Prænotanda de Statu Angliæ.

38. *Joannis turbulenta ſucceſſio & Regnum, Gallis illud ſibi vindicantibus.*

39. *Henricus III. patris exemplo clientelare obſequium præſtat Romanæ Eccleſiæ. Ejus fata.*

40. *Edvardus I. Regem Scotiæ vincit, & capit.*

41. *Obſervatio in Hiſtoriam Matthæi Pariſii.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.

42. *Concilium Londinenſe abſolvit Joannem Regem a ſententia excommunicationis.*

43. *Oxonienſe, Londinenſe II. & Lambethenſe I.*

44. *Londinenſe III. & Lambethenſe II.*

ARTICULUS VII.

Concilia Polonica & Sileſica.

45. *Schema rerum Polonicarum.*

46. *Concilia Polonica.*

47. *- Sileſica.*

ARTI-

ARTICULUS VIII.

De Conciliis Daniæ.

§. I.

Schema rerum Danicarum.

48. *Antiquus Status Daniæ.*
49. *Haraldus primus Rex Chriſtianus.*
50. *Prætenſio Imperii in Daniam, & præſertim Slesvicenſem Ducatum.*
51. *Mira Svenonis Regis fata, ſub eo Dania ad fidem Catholicam converſa. Anglia ſubacta.*
52. *S. Canutus Rex.*
53. *Lundenſis Eccleſiæ in tribus Borealibus Regnis Primatus conſtitutus.*
54. *S. Ericus.*
55. *Turbæ Eccleſiaſticæ ſub Rege Chriſtophoro I. & duobus Ericis, ejus filio & nepote. Interdictum Daniæ.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.

56. *Concilium Slesvicenſe, & Othonienſe.*
57. *Danicum pro libertate Epiſcoporum.*

ARTICULUS IX.

De Conciliis Sveciæ.

58. *Rudis adumbratio antiquæ Sveciæ.*
59. *Ejusdem ad fidem converſio.*
60. *Concilium Lincopenſe, & Scheningenſe. Erectio Sedis Archiepiſcopalis Upſalenſis.*

ARTICULUS X.

61. Diſſertatio Juridica De Decimis.

ARTICULUS I.

De Conciliis Germanicis Sæculi XIII.

§. I.

Prænotanda de Statu Germaniæ.

Ab Henrici VI. morte aliquot annis Occidentis Imperium, cum duo contenderent, neutrius fuit. A majori Principum numero electus fuit *Philippus*, non ut perperam ſcribit Alexander
1. Philippus & Otto IV. Natalis, Henrici VI. filius, ſed frater, Friderici Barbaroſſæ filius. Huic ſe oppoſuit *Otto* Dux Brunſvicenſis. Unde decennale bellum civile laceravit Germaniam, decumanis turbis ſacra profana miſcentibus: donec anno 1207. Principes cædibus ac ruinis patriæ fatigati, ea conditione pacem inierunt, ut Otto Philippo ſuccederet. Occiſo igitur anno ſequenti Bambergæ Philippo, Otto, poſtquam juramento Eccleſiæ ſua jura confirmaverat, ab innocentio III. Imperator eſt coronatus. Sed cum fide fracta vexaret Eccleſiam, excommunicatus, & ab omnibus ferme deſertus fuit, atque Pontificis commendatione ei ſuffectus *Fridericus II.* Henrici VI. filius, Dux Sveviæ & Rex utriusque Siciliæ. Otto vero mœrore contabuit anno 1218.

Friderici II. infelix perturbatumque Imperium, ejusque exitiales cum Romanis Pontificibus diſcordias expoſui *part.* 3. *cap.* 5. *art.* 5.
2. Fridericus II. Imperator adoleſcens electus, avo Ænobarbo pene per omnia factus eſt ſimilis, 40. poteſtatis annos per utramque fortunam exercens, adverſa eſt preſſus, cum proſpera male uteretur. Laceſſita ſæpius Romana fulmina. A Pontificibus dejectis dejectus. Reconciliata cum illis gratia, Palæſtinam adiit, magnis ſpebus Europæ, effectu modico. Obiit Tarenti anno 1250. ætatis 57.

Interea fluctuabat Imperium; quippe *Hinricus Raſpo*, Landgravius Thuringiæ, deſignatus clavo rerum, dum ſe illi expedit, victoque Conrado, Friderici filio victoriam urget, in obſidione Ulmæ vulneratus obiit anno 1248.

Huic altero poſt anno ſubſtitutus *Wilhelmus* Hollandiæ Comes, repugnante licet Friderico, adhuc tumultuante, & poſt ejus obitum Conrado filio, ſe tamen gerit pro Imperatore, donec anno 1256. pugnans contra Friſios occiſus eſt.

Ortum tunc, vel potius, inter incertos illos Imperatores, 3.
coronam diſcerpentes, continuatum fuit magnum illud *Interregnum*, **Interregnum.**
vacante Imperio ultra 20. annos, Electorum ſuffragiis inter *Richar-*
dum, Regis Angliæ fratrem, & *Alphonſum X.* Caſtellæ Regem, di-
ſtractis, atque Friderici II. liberis de imperii faſtigio male conten-
dentibus, cum nec Regna avita bene defenderent, & cædibus mu-
tuis in ſeſe graſſarentur.

At placuit tandem cælo propitio afflictæ undique per tot an-
nos Germaniæ opem ferre, ſuffragiis Electorum in *Rudolphum Hab-* 4.
ſpurgicum, Baſileam tunc obſidentem, conſpirantibus. Debuit is **Rudolphus**
virtuti ſuæ, ut imperaret, ac DEO Euchariſtico, cui ad ægrum
portato ſubſtravit equum, pedes ipſe inſecutus. A Chriſto cru-
cifixo, quem ſceptri loco exhibuit Principibus, fidem jurantibus,
exorſus Imperium, pacem dedit Eccleſiæ, Italiam, Imperatorum
eo usque frequentem ſcopulum, nunquam perſuaſus, ut adiret.
Et habuit uberem in Germania triumphorum meſſem. *Ottocarum*,
Bohemiæ Regem Auſtriæ inhiantem armis adegit ad veniam, ſub-
lato ſipario, publice petendam, jurandamque fidem. Iterumque
novis viribus ferocem acie vicit, a gregario peremptum milite.
Auſtriam ſubin, prætenſo uxorio titulo poſſeſſam ab Ottocaro,
ad Imperium reductam, *Alberto* filio in clientelam dedit unaque no-
men Auguſtum toto orbe venerandum Auguſtiſſimæ Domui Au-
ſtriacæ, tot deinceps Imperatorum Regumque Matri, tot Heroum
Altrici, totique Germaniæ rebus in arctis præſidio.

Duabus porro rebus, præter Superum tutelam, Auguſtalem
tam arduis temporibus firmavit Majeſtatem, bellica virtute, & affi-
nitate. Decies & quater ſiquidem ſignis cum hoſte, Bohemo,
Helveto, & Burgundo, collatis, totidem palmas metens, *Victorioſi*
nomen adeptus eſt. Atque ut pacis etiam artibus circumdaret
potentiæ robur, & ſecuritatem, ſeptem filias Principes vicinis
totidem magnis Principibus collocavit, his pactis nuptialibus Palati-
natu, Saxonia, Marchia Brandeburgica, Bavaria, Hungaria, Bohe-
mia, Clivia, affinitate ſibi junctis, & totidem velut fidei obſidibus
pacem domeſticam firmantibus.

Natus eſt mundo magnus hic Imperator Habſpurgi in Helve-
tia anno 1218. electus Cæſar anno 1273. obiit, vita immortali
digniſſimus, anno 1291. Imperii 18. ætatis 73.

Filium ſuperſtitem reliquit unicum, *Albertum*, & ex Rudol-
pho altero filio, jam præmortuo, nepotem Joannem, Sveviæ
Ducem. Et ſucceſſiſſet haud dubie filius Albertus tanto patri, niſi
Mogun-

5. Adolphus. Moguntinus, aſtu deluſis Electoribus, *Adolphum Naſſoviæ Comitem*, propinquum ſuum, votis reliquorum ſibi permiſſis, Cæſarem dixiſſet.

Geſſit *Adolphus* Imperium cum Majeſtatis tantæ dedecore. Accepta quippe ab Eguardo Angliæ Rege magna auri vi, ſtipendiariam eidem militiam promiſit adverſus Philippum Pulchrum. At fracta fide, Regis utriusque iram, Germanorum vero Principum contemptum incurrit, præſertim ubi ejus culpa Imperium in antiquas ſuas ruinas, hoc eſt, in promiſcuas cædes, incendia, direptiones, rapinas, ſtupra, relabi viſum eſt.

Exauctorato igitur indigno Capite, Principes Electores *Albertum I.* ſubſtituerunt; ut Rudolphi patris exemplo ſiſteret ruinas & victrices inſtauraret palmas. Pigebat Adolphum, privatum vivere. Quare commiſſo ad Wormatiam cruento prælio, ab Alberto tandem dejectus equo, victusque occubuit, anno 1298 Imperii 6.

6. Albertus. I. *Albertus* igitur laureatum auſpicatus Imperium, quod decem annis, ſubactis, qui caput efferebant, hoſtibus, fortiter adminiſtravit, a *Joanne*, Rudolphi fratris filio, quod Suevicas ejus provincias diutius pro tutore teneret, Badenam inter & Rhenofeldam impie ac perfide eſt interemptus, anno 1308. Imperii 10. vita ampliore multo digniſſimus. In loco cædis exſtructum dein ab Eliſabetha Imperatrice vidua celebre Monaſterium Königsfeldenſe. Eſchenbachius, ex tribus conſpirationis ſociis unus, 35. annis in Wirtembergia pecorum cuſtos latuiſſe ſcribitur.

Alberti tempore initium datum Helvetorum Reipublicæ: dum enim Præfecti gravius eos vexarent, inito inter tres Sylveſtres, ut vocant, communitates fœdere, propulſare cœperunt injuriam. Atque deinceps a parvis iſtis initiis increvit 13. Cantonum Reſpublica, potentiſſimos inter populos hodiedum illibata.

Conjugem habuit Eliſabetham, ex qua ultra 20. liberos genuit. Habuit hæc matrem Agnetem, aviam maternam Gertrudem, Friderici Bellicoſi, ultimi antiquæ Auſtriæ Ducis ex fratre ſeniore neptem. Hæc proin Eliſabetha, Friderici Bellicoſi proneptis, Alberto I. nupta antiquiorem Auſtriacorum ſanguinem cum recentiori conjunxit, fœcunditate in hanc usque diem propagata: gloria magna Tyrolis, quia eadem Eliſabetha filia fuit Mainhardi, Comitis Tyrolis: qui proin omnium ab Alberto I. Archiducum Auſtriacorum per hanc Eliſabetham fuit parens.

§. II.

§. II.

Statuſ Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus.

Ex Hanſizii *Germania ſacra tom. 2. pag.* 322. conſtat, circa initium Sæculi XIII. in *Synodo Salisburgenſi* deliberatum eſſe de ſubſidio pro defendenda terra ſancta, prout paulo ante in Concilio Lateranenſi fuerat decretum. 7.

In *Concilio Moguntino*, quod anno 1225. contra Simoniacos potiſſimum & concubinarios Clericos eſt celebratum, Præſide Legato Apoſtolico, Patribus congregatis fuit exhibitum corpus S. Engelberti Colonienſis Archiepiſcopi, recens interempti a Friderico Iſenburgenſi Comite, cognato ſuo: adverſus quem Eſſedienſis Eccleſiæ jura tuebatur. Excommunicatus propterea Fridericus a Concilio, cum omnibus, qui auxilium vel conſilium ad cædem illam dederant.

Anno ſequente in *Leodienſi Concilio* accuſati ſunt Theodoricus Monaſterienſis Epiſcopus, & Engelbertus Oſnabrugenſis, Friderici fratres, tum de aliis criminibus, cum etiam de cæde S. Engelberti Martyris. Depoſiti proin ab Officio & Beneficio, Romamque miſſi ad ſummum Pontificem.

Orti ſunt hoc ſæculo in Germania hæretici, qui *Condormientes* dicti ſunt, magicis præſtigiis infames. Alii vero *Stadingi* infandis flagitiis conſpurcati, damnati ſunt in Synodo *Moguntina*, pluribusque in locis ignibus exuſti.

Germanicum Concilium anno 1225. Præſide Apoſtolicæ Sedis Legato ſtatuit pœnas in Clericos incontinentes. Per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ prohibet Judices Eccleſiaſticos, qui excommunicationis ſententia aliquem damnarent, non præmiſſa monitione. Clerici, in excommunicatione vel ſuſpenſione miniſtrantes ſine ſpe reſtitutionis ab Officiis & Beneficiis deponantur, ſintque infames & inteſtabiles. Qui coram excommunicatis publice celebraverit, ſimili pœna plectatur. Si Epiſcopus quem excommunicavit, eum vicinis Epiſcopis denunciet, ut vitetur. Excommunicantur Patroni, qui ex decimis, vel aliis Eccleſiæ proventibus ſibi aliquid ex pacto retinent. Clerici ejusmodi Simoniacam præſentationem acceptantes Officio & Beneficio privantur: ac deinceps ad illa ſunt inhabiles, niſi cum eis a Sede Apoſtolica fuerit diſpenſatum. 8.

Nullus ab Epiſcopo vel Archidiacono ad curam animarum admittatur, niſi juraverit, ſe in adeptione Beneficii nullam commi-

ſiſſe Simoniam. Parochialibus Eccleſiis præficiantur Vicarii perpe tui aſſignata congrua portione.

9. *Concilium Colonienſe I.* Provinciale anno 1260. præter cenſuras in carcerem mitti præcipit Clericos concubinarios, negotiatores. Simoniaci Beneficia dimittant. Clerici legere ſaltem & cantare ſciant. Ordo in choro obſervandus. Officium Defunctorum cantandum. Martyrologium legendum. Clericis reſidendum.

Concilium Colonienſe II. Provinciale, celebratum anno 1266. conſtituit, ut incurrant excommunicationem, qui manus violentas inferunt Clericis; item incendiarii; effractores Eccleſiarum; prædones, fraudatores decimarum, etiam Novalium; milites bona Eccleſiaſtica invadentes; raptores rerum morientium Clericorum; exigentes telonia a Clericis; trahentes Clericos ad judicium ſæculare; occupantes aut arreſtantes bona Eccleſiaſtica; Judices Eccleſiaſtici, qui laicis, contra Clericos agentibus, non adminiſtrant juſtitiam; impedientes jurisdictionem Eccleſiaſticam. Si quis ultra annum in excommunicatione perſtiterit, terra illius ſuppónatur interdicto, & brachium ſæculare a tota Synodo contra eos imploretur. Si autem quis in loco interdicto celebraverit, eſt irregularis, & ſi intra 15. dies non ſatisfecerit, ipſo facto incurrat excommunicationem.

10. *Concilium Viennenſe* in Auſtria, Archidiœceſis Salisburgenſis, Præſide Guidone Cardinale & Apoſtolico Legato, a Comprovincialibus Epiſcopis, Paſſavienſi, Friſingenſi, Ratisbonenſi, Brixinenſi, & Laventino, multisque Abbatibus, Præpoſitis & Decanis celebratum anno 1267. multos edidit Canones. Magis memorabiles ſunt: Viſitatores ſubditos in viſitatione ne gravanto. Concubinarii Beneficiis privantor. Detinentes bona Eccleſiaſtica, aut Clericis vim inferentes, pro excommunicatis habentor. Clerici plura Beneficia curata ſine diſpenſatione ne poſſidento. Si pertinaces fuerint in retinendis, omnibus privantor: uti etiam, ſi tribus menſibus Clerici in excommunicatione perſiſtunt.

Omnes uſurarii excommunicantor: uti etiam Clerici, qui contra correctionem ſuorum Prælatorum auxilium brachii ſæcularis implorant, vel potentum preces armatas. Patroni, Advocati, judices, bona Clericorum decedentium ne occupanto. Jure Patronatus privator, qui propria auctoritate Clericum inſtituit, cum inſtitutio ad Epiſcopum vel Archidiaconum pertineat. Eandem pœnam ſubeunto Patroni, qui dotem Eccleſiæ alienaverint. Curati ad Reſidentiam ſubtractione fructuum compelluntor. Sa

libur-

lisburgenſis Provinciæ Epiſcopi, aſſumptis ſecum duobus Abbatibus Ciſtercienſibus Monachos ad S. Benedicti Regulam reformanto. Denique prohibetur Abbatibus, ne ſacros calices, patenas, aut ſacras veſtes benedicant aut conſecrent, aut alia munia Epiſcopalia obeant, niſi a Sede Apoſtolica ſpeciale privilegium habuerint.

Concilium Saliſburgenſe II. Provinciale anno 1274. Canones prædictos Concilii Viennenſis confirmavit, & Canones Concilii Lugdunenſis II. promulgavit: additis 20. aliis novis, quibus con- 11.
ſtituitur, ut Abbates Benedictini ſingulis annis capitula Provincialia celebrent. Ut Monachi fugitivi revocentur, & enormiter delinquentes carceribus mancipentur. Ut non facile ad alia monaſteria mittantur, aut tranſire permittantur.

Plura habentes Beneficia, contenti ſint ultimo obtento: niſi probent, ſecum eſſe diſpenſatum. Qui non reſident in loco beneficii curati, aut ſtatuto a Canonibus tempore non ſuſcipiunt Ordines, quos Beneficium requirit, fructus non percipiant. Aleatores Clerici ſuſpenduntur a Beneficio. Vir aut fæmina Religioſam veſtem non induat, niſi in Ordine approbato. Vagis ſcholaribus nihil erogetur. Dies feſti Patronorum Eccleſiæ Saliſburgenſis, S. *Ruperti*, *S. Virgilii*, & *S. Auguſtini*, per totam Provinciam celebrentur ſolenniter, feriando ab omni opere ſervili. Religioſi neligant Confeſſarium extra ſuum Ordinem, absque Prælati ſpeciali licentia. Et qui ſæcularem poteſtatem adverſus correctionem ſuorum Superiorum invocaverint, in carcerem mittantur. Advocati Eccleſiæ ab ejusdem vexatione abſtineant.

Saliſburgenſe III. Religioſis præcipit jejunium a feſto S. Martini usque ad Nativitatem, quadrageſimale vero a quinquageſimæ Dominica. Vetantur pluralitas Beneficiorum curatorum: gravamina ſub velamento Advocatiæ inferenda Monaſteriis & Eccleſiis. Qui violenta ſanguinis effuſione Eccleſiam vel cœmeterium execraverit, ad ſumptus pro reconciliatione faciendos condemnetur. Falſarii excommunicantur.

Concilium Herbipolenſe Nationale Germaniæ, anno 1287. cele- 12.
bratum ab Epiſcopo Tuſculano, Sedis Apoſtolicæ per Germaniam Legato, præſentibus Archiepiſcopis, Moguntino, Colonienſi, Saliſburgenſi, multisque Epiſcopis, Abbatibus &c. actum de vita & honeſtate Clericorum. De excommunicatione intruſorum in beneficia, & privatione fructuum. De pœna eorum, qui citra neceſſitatem eadem die duas Miſſas celebrant.

Oppignorationes rerum Eccleſiaſticarum ne fiant, extra caſus in Jure expreſſos. Ad Parochiam nullus promoveatur ante 25. ætatis annum. Si Patroni intra ſtatutum tempus non præſentent, pro ea vice jure cadant. Interdictum omnes etiam Regulares ſervent. Pro benedictione nuptiali & ſepultura nihil exigatur, ſalva tamen laudabili locorum conſuetudine. Beneficia de manu laica accepta reſignentur in manus Epiſcopi, aut ejus, ad quem collatio vel inſtitutio pertinet. Epiſcopi ſingulis annis vel ſaltem intra biennium totam Diœceſin viſitent, Sacramentum confirmationis conferant &c. Conſervatores Monaſteriis a Papa conceſſi poteſtatem ſibi datam non excedant. Alia multa repetuntur, quæ in ſuperioribus jam ſunt memorata.

Concilium Colonienſe anno 1280. præclaros 18. Canones edidit, de vita & honeſtate Clericorum: de directione Fidelium: ſeptem Sacramentis, ſacris ſepulturis, & contra cohabitationem Clericorum cum mulieribus.

Cum anno 1291. civitas *Acra* (quæ etiam, *Acon*, *Acharon*, & *Ptolemais* dicitur) ſicque res chriſtiana in Syria & Palæſtina penitus concidiſſet, Nicolaus IV. Papa, Concilia provincialia ubique celebrari voluit, ut in iisdem deliberetur, quanam ratione terræ ſanctæ ſubveniri poſſit.

Concilium Salisburgenſe reſcripſit Papæ; cum Chriſtianorum diſcordia optime cœpta hactenus everterit, conſultum videri, ut ineatur ratio concordiæ, & præſertim tres Ordines Equitum, Hoſpitaliorum, Templariorum, & Teutonicorum, inter ſe adeo diſcordes, in unum Ordinem redigantur. Invitandum etiam Regem Romanorum aliosque Principes, ut novam expeditionem ſuſcipiant. Sed morte Nicolai ſpes omnis intercidit.

ARTICULUS II.

Concilium Budenſe in Hungaria

13. Celebratum anno 1279. Præſide legato Pontificio, ſtatuit, ut Epiſcopi, ex Religioſis familiis aſſumpti, ſui Ordinis habitum deferant. Clerici judiciis criminalibus ne interſint. Parochi per ſe ipſos Eccleſiæ ſerviant. Omnes, Beneficium curatum adepti intra annum presbyteratus Ordinem ſuſcipiant, ſub pœna amittendi Beneficium.

Sacræ

Sacræ Reliquiæ extra capſam ne oſtendantur, neque vendantur, aut novæ venerationi exponantur: niſi prius a Romano Pontifice ſint approbatæ. Res Eccleſiæ ne dentur pignori ſine neceſſitate Eccleſiæ, ac licentia Epiſcopi; multo minus donentur: donationem eſſe irritam. Parochiani Dominicis feſtisque diebus in Parochiali Eccleſia ad Sacra conveniant, nec alibi Sacramenta percipiant, ſecluſo privilegio.

Archidiaconi per Hungariam & Poloniam non inſtituantur, niſi per triennium Juri canonico ſtuduerint. Cauſæ matrimoniales Juris peritis committantur. Abſentes a rebus Divinis ſtipendiis careant. Publici concubinarii ab ingreſſu Eccleſiæ arcentur. Ne quis domum aut alias poſſeſſiones locet, vendat, vel donet infamibus. Excommunicati ad agendum, patrocinandum & teſtificandum ſint inhabiles. Exceptionem rei judicatæ per Judicem Eccleſiaſticum in cauſa Eccleſiaſtica, a ſæculari Judice admittendam: & viciſſim.

Ecclaſiaſtici Judices & ſæculares mutuo ſint ſibi auxilio ad frangendam contumaciam delinquentium. Cenſura percelluntur, qui appellationes ad Superiores, & maxime ad Sedem Apoſtolicam impediunt.

Eccleſiarum & Clericorum immunitas a tributis, pedagiis, vectigalibus rata eſto. Excommunicationis & Interdicti ſententiæ, a Prælatis latæ, ab omnibus obſervantor.

Plura alia ſancita ſunt, de diſciplina monaſtica, de excommunicatione eorum, qui agros & vineas depopulantur; qui bona Eccleſiaſtica diripiunt.

ARTICULUS III.
Concilium Ravennatenſe in Italia.

Provinciale hoc fuit, anno 1289. celebratum. Novem id promulgavit Canones; quorum hæc ſumma.

Nullus clericus hiſtriones recipito. Dantibus eleemoſinam 14.
Indulgentiæ conceduntur. Ad Parochiam promoti intra annum conſecrantor; alias jure quæſito privantor. Quotidianarum diſtributionum illi duntaxat participes ſunto, qui horis canonicis interſunt, pro rata ſuæ præſentiæ. Nolentes ſolvere decimas excommunicantor. Statuta, libertati Eccleſiæ pugnantia abrogantor & delentor. Talium conditores excommunicati ſunto.

Denique recenſentur *Caſus Reſervati* Provinciæ Ravennatenſis. Quales ſunt: confeſſio facta excommunicato ſacerdoti. Crimen publicum, ut blasphemia. Oppreſſio filiorum, etiam caſu facta. Homicidium, ſacrilegium, ſortilegium, crimen falſi, violatio immunitatis Eccleſiaſticæ, beſtialitas, inceſtus, corruptio monialium, perjurium, matrimonium clandeſtinum, violatio voti, qualitercunque emiſſi.

ARTICULUS IV.

De Conciliis Gallicanis.

§. I.

Prænotanda de Statu Galliæ.

15. Philippus II. *Philippus II.* Rex Galliæ, quem Galli *Auguſtum* cognominant, Regumque Francorum poſt Carolum M. maximum, recepta legitima conjuge Ingeburga, quam 16. ante annos repudiaverat, Normanniam 316. annis a Gallia avulſam armis recepit, & Aquitaniam invaſit. Altero poſt anno bellum Belgicum confecit, Ottone IV. Imperatore & Comitibus Flandriæ ad Bovinas, Tornacum inter & Inſulas prælio ſuperatis.

Aggreſſus dein iterum eſt Philippus Joannem Angliæ Regem in Pictavia. At ille cauſam de violata pace & juramento ad Innocentium III. detulit: qui legatum miſit, ut de belli juſtitia judicaret, indignante Gallo, & victoriam ſibi eripi e manibus conquerente. Cumque haud multo poſt Angli a Joanne Rege ſuo deficerent, & Ludovicum Philippi filium Regem peterent, Innocentius III. Philippum & Ludovicum ab invadenda Anglia, & Joanne, Eccleſiæ jure clientelari ſubjecto, abſterrere conatus eſt. Philippus reſpondit, Regnum Angliæ patrimonium Petri nunquam fuiſſe, nec eſſe, nec fore unquam; cum nullus Rex Regnum ſuum ſine conſenſu Baronum poſſit alteri dare, vel facere tributarium, multoque minus Ludovico filio ſuo electo & coronato jus in Angliam eripi poſſe. Multam hæc controverſia quæſtionem tunc excitavit, & etiamnum excitat inter criticos, de poteſtate Pontificis in temporalia Principum bona diſputantes. Obiit Philippus anno 1223. Regni 43. vitæ 57.

16. Ludovici *Ludovicus VIII.* filius ſucceſſit, poſtquam ab Anglis rurſus expulſus fuit: qui tamen, ultra tres annos non regnavit; qua-

tuor

tuor relinquens filios; quorum duo ad poſteritatis memoriam ſunt celeberrimi, Ludovicus Sanctus, & Carolus, Siciliæ & Neapolis poſtmodum Rex. VIII. & IX.

Ludovicus IX. duodecim annorum puer Regnum adiit, ſub tutela & inſtitutione pientiſſima matris Blancæ, eximia virtute fæminæ, quæ non tantum domi ſancta, ſed fortis etiam foris, Principum ſeditioſos motus, tutelam Regis ei invidentium, arte & marte fregit.

Sui juris factus Ludovicus finiti belli Albigenſis, & hæreſeos proſtratæ gloriam tulit. Leges promulgavit ſanctiſſimas, libertati Eccleſiaſticæ, Sacerdotum venerationi, morumque emendationi ſedulo conſulens. Anglis prælio victis, anno 1248. accepta a Pariſienſi Epiſcopo cruce, Regnique adminiſtratione matri credita, ſacram expeditionem ſuſcepit, comitantibus tribus fratribus, multisque Epiſcopis ac Nobilibus.

In Ægyptum felici vento delatus Damiatam Saracenis eripuit. Magna dein gemino in prælio edita hoſtium ſtrages. At inopia & morbis attrito exercitu captus eſt a Saracenis Rex cum fratribus & flore nobilitatis. Redemptus vero reddita Damiata & oblata pecunia, quinque annos in Palæſtina ac Syria ſancte tranſegit.

Regreſſus in Galliam Regnum ſanctiſſimis inſtitutis ordinavit, ſcelerumque licentiam ſeveris pœnis coercuit. Pacem cum Anglo & Aragonio conſtanter coluit, cedens huic Ruſcinonenſem comitatum, Aquitaniam illi.

Tandem anno 1269. alteram in Orientem adverſus Saracenos expeditionem ſuſcipiens, ad Tuneti littora morbo correptus ſanctiſſime obiit, anno 1270. Regni 44. ætatis 55. Philippo filio moriens præclara documenta, propria manu ſcripta reliquit, quibus ei præcepit, ut pauperum curam gerat, ſubditis pacem concedat, ad Beneficia Eccleſiaſtica idoneos præſentet, de conſilio ſpiritualium virorum, officiales conſtituat viros integros & probatæ fidei. Denique ſubdit: *ſis devotus & obediens matri noſtræ Romanæ Eccleſiæ, & ſummo Pontifici tanquam patri ſpirituali. Omne peccatum de terra tua removeatur, maxime blaſphemia & hæreſis.*

Circumfertur etiam quædam Sancti Ludovici *Sanctio Pragmatica*, qua ſtatuiſſe dicitur, ut Eccleſiarum Prælatis, Patronis, & Beneficiorum collatoribus ordinariis jura ſua integra ſerventur, ut liberæ ſint Eccleſiarum electiones. Simonia eliminetur. Proviſiones beneficiales ſecundum juris communis diſpoſitionem fiant. Libertates ac privilegia Eccleſiis & monaſteriis conceſſa, 17. De ſanctione Ludovici IX.

rata

rata firmaque maneant. Additurque articulus, quo vetatur, ne curia Romana exactiones pecuniæ in Eccleſia Gallicana faciat.

Verum plures eruditi hanc Sanctionem ſuppoſititiam eſſe cenſent, præſertim quoad articulum illum de prohibitione exactionum; tum quod nullus coævus ſcriptor illius meminerit, præter Matthæum Pariſium, cui tamen, in Romanos Pontifices ſcribenti, modica fides ſit adhibenda: tum quod articulus ille ſit alienus a ſancta Ludovici indole, & erga Romanum Pontificem obſervantia, alienus item a temporis illius uſu, cum pro terræ ſanctæ neceſſitatibus plures per Galliam exactiones ſint factæ, & quidem conſentiente Rege. Præſertim igitur articulum illum de exactionibus eſſe ſuppoſititium, tum ob rationes inſinuatas, cum quia in pluribus exemplaribus & editionibus illius ſanctionis omnino non exſtat. Cæterum ex quinque S. Ludovici filiis memorabilis eſt natu minimus, *Robertus*, Dux Claremontanus, qui ducta Beatrice Borbonia Domus Borbonicæ parens fuit.

18. Philippus III. *Philippus III. Audax* patri ſuccedens, pace cum Tuneti Rege compoſita, in Galliam rediit, oſſa S. Ludovici ſecum devehens, quæ in templo S. Dionyſii magna cum veneratione ſunt condita. Monachi tamen monaſterii januam non ante aperuerunt, quam Senonenſis Archiepiſcopus & Epiſcopus Pariſienſis ornamenta Pontificialia & jurisdictionis inſignia depoſuiſſent.

Juſtis patri perſolutis Philippus Regni habenas capeſſens, Toloſani comitatus poſſeſſionem adiit; Armeniacum & Fuxenſem Comites rebelles compeſcuit. Ducto in Navarram exercitu Pampelonam expugnavit. Privato ſubin Andegavenſi per Siculas veſperas Siciliæ Regno, Petrus Aragonius illud occupavit, quem Martinus IV. anathemate percuſſum Aragonici etiam Regni jure excidiſſe declarat, illudque Carolo Valeſio Philippi Regis filio confert. (Inde Gallorum olim prætenſio in Aragoniam) Philippus igitur bellum Aragonicum pro filio decernit pluresque urbes capit. Petro autem Aragonio ex vulnere defuncto, etiam Philippus in Galliam rediens, ipſo in itinere Perpiniani morbo extinctus eſt anno 1285. Regni 15. vitæ 40. Oſſa ad S. Dionyſium tranſlata, cor ad S. Jacobi Prædicatorum templum. Tres filios reliquit, omnes memorabiles, quia totidem ſtemmatum propagatores, Philippum in Galliæ Regno ſucceſſorem, Carolum Comitem Valeſii, Domus Valeſiæ auctorem, & Ludovicum Eboricæ Comitem, cujus poſteri facti ſunt Navarræ Reges.

Philip-

Philippus IV. Pulcher Primogenitus, Remis pro more ab Archiepiſcopo inunctus & coronatus, diuturnum adverſus Belgas bellum 19. Philippus IV.
ſuſcepit, Belgii amœnitate & propinquitate jam tum Gallo ſalivam movente. Vario Marte pugnatum. Favit initium & finis Gallis, medium Belgis, & Anglis, Belgio ſuccurrentibus Nam Gallus jam expugnaverat Inſulas, Cortracum, Duacum, Furnas, Brugas & Gandavum. Cum in pugna Cortracenſi cæſis Gallorum viginti millibus, Flandria rurſus fuit amiſſa. At biennio poſt cæſis ad Audomaropolin Belgis, pace inita, Inſulæ, Duacum, & Bethunia Gallo permiſſæ ſunt.

Pacem etiam cum Anglo Philippus confecit, relicta illi, beneficiario tamen jure, Aquitania. At dum profanam pacem ſanxit, diuturnum Eccleſiæ bellum indixit, adverſus Bonifacium VIII. ſuſceptum, quod cum ad ſequens ſæculum pertineat, eo narrationem illius differimus. Ad hoc vero ſæculum pertinet cauſa Raymundi comitis Toloſani, Albigenſium hæreticorum aut aſſeclæ aut patroni.

§. III.
Concilia celebrata in cauſa Raymundi Comitis Toloſani.

Hoc ſæculo in Gallia maxime graſſabatur hæreſis truculenta *Albigenſium*, cujus fautor potiſſimum erat *Raymundus*, comes 20.
Toloſanus, ac Dux Provinciæ, jam ſæpius diris devotus. Cum autem ditiones ſuas cuilibet occupanti conceſſas cerneret, & ſacri belli, *Albigenſibus* indicti, ingentem apparatum formidaret, ſimulata pœnitentia ſuos ad Innocentium III. Pontificem Legatos miſit, qui nomine ſuo caverent, ſponderentque, ſe in Eccleſiæ poteſtate deinceps fore, & imperata facturum.

Miſit Pontifex Milonem, Apoſtolicum ſuum Nuntium in Gallias; qui convocatis Epiſcopis *Concilium Montilienſe* in Provincia Narbonenſi indixit, anno 1209. citatus ad hanc Synodum Raymundus, pœnitentis ſpeciem præſeferens, in omnibus mandato Romanæ Eccleſiæ ſtaturum ſe juramento confirmavit, traditis etiam quibusdam locis munitis in pignus fidei. Tum vero ab hæreſi & cenſuris Eccleſiaſticis eſt abſolutus.

Non ſtetit perfidus & perjurus promiſſis, ſed hæreticos in terris ſuis protectione fovere perrexit. Anno igitur ſequente in *Concilio Ægydiano* rurſus communione Fidelium eſt motus; ac

contra eum duce Comite Simone Montfortio ſacrum bellum ſuſce-
ptum. Spoliatus in hoc urbibus omnibus, præter Toloſam & Mon-
tem Albanum, ad Petrum II. Regem Aragoniæ fugere eſt compul-
ſus. Initoque cum hoc fœdere ingentem adverſus Montfortium &
cruce ſignatos Albigenſium & Aragonum duxit exercitum: commiſ-
ſaque inaudita illa pugna, de qua *part.* 3. *cap.* 3. *art.* 4. §. 5. men-
tionem fecimus. Cæſus in acie Arago, amiſſis ſuorum viginti millibus.

In *Concilio* deinde *Montepeſſulano* omnes ditiones Raymundi To-
loſani invicto heroi Montfortio ſunt attributæ: confirmantibus Con-
cilii ſententiam Pontifice ac Rege Franciæ. At anno 1218. Montfor-
tius, cum Toloſam, a Raymundo, ex Hiſpania reduce, receptam
fortiter oppugnaret, quinque ſagittis confixus occubuit.

Succeſſit tum ei quidem filius *Almaricus*, ſed Raymundus Ju-
nior, ſimulata pœnitentia & fide Catholica multum ei negotii fa-
ceſſivit, bona ac terras parenti ablatas repetens. Pluribus in Sy-
nodis ea res partem inter utramque eſt diſceptata, ut in *Pariſienſ*
& *Montepeſſulano* anno 1224. & in *Bituricenſi* anno 1225. donec an-
no 1226. Raymundus cum ſuis Albigenſibus rurſus fuit anathema-
te illigatus in *Concilio Pariſienſi*, atque ditiones ipſius Ludovico
VIII. Galliarum Regi ſunt traditæ, Almarico cedente ultro jure
ſuo, quod tueri non poterat, atque in aula Regia ad ſummam poſt
Regem dignitatem evecto.

Ab eo tempore, ſuccedente præſertim S. Ludovici induſtria
ager Toloſanus purgatus cultusque refloruit: aratro tamen pro-
ſcindendus, hoc eſt, ferro ſubigendus, bello acerrimo contra Ray-
mundum & Albigenſes geſto: usque dum anno 1228. in *Synodo*
Meldenſi Raymundus pœnitens, atque ad Eccleſiam reverſus, po-
tiſſimas ſuas terras recepit, data filia ſua in matrimonium Alphon-
ſo S. Ludovici fratri.

Ut autem hæreſis ex ima radice exſcinderetur certius, & in
futurum caveretur ſecurius, anno 1229. in *Concilio Toloſano* inſti-
tuta eſt *Inquiſitio* in hæreticos & de hæreſi ſuſpectos, præſente
Legato Apoſtolico.

§. III.

§ III.
Status Eccleſiaſticus per alia Concilia ordinatus in Gallia.

Vix apud ullam Nationem plura inveniuntur celebrata Concilia. 21.
Sive quod in Gallia re ipſa fuerint plura celebrata, ſive quod
iligentius fuerint annotata & collecta, atque ad poſteritatis me-
aoriam transmiſſa. Unde etiam hoc ſæculo multa ibidem recen-
ntur habita. Nos præcipua ſummatim perſtringimus.

Et primo quidem *Pariſienſe Concilium* anno 1209 in triennium
rohibuit Phyſicam & Metaphyſicam Ariſtotelis: quia putabatur
uibusdam erroribus occaſionem dediſſe.

Concilium Avenionenſe anno 1209. a legatis Innocentii III. ha-
itum, præſentibus quatuor Archiepiſcopis, Viennenſi, Arelatenſi,
brodunenſi, & Aquenſi, cum 20. Epiſcopis, multisque aliis in-
rioribus Prælatis.

Decretum, ut fides diligenter prædicetur. Hæretici bono-
im etiam confiſcatione puniantur. Uſurarii excommunicantur.
idæi ad remittendas uſuras compellendi: item ad ceſſandum ab
pere diebus Dominicis & feſtis; ad temperandum a carnibus die-
us abſtinentiæ. Decimæ dandæ de omnibus bonis, non deductis
xpenſis: non obſtante quavis præſcriptione, titulo aut conſuetu-
ine. Nulli laico perpetuo concedenda decimarum collectio: ne-
ue ex ejusmodi conceſſione jus aliquod ſibi vendicent.

Eccleſiis & Clericis nullæ exactiones imponantur. Electioni
piſcopi & aliarum perſonarum Eccleſiaſticarum laici ſe non immi-
eant. Neque ratione electionis aliquid exigant. Ad vacantes
ccleſias patronatas intra ſex menſes fiat præſentatio; alias jus
roviſionis pro hac vice ad Epiſcopum devolvitur.

Pariſienſe anno 1212. a legato Pontificio celebratum ſtatuit,
: de diſtributione nihil participent, qui non integro officio Di-
ino interſunt. Clericis interdicit canibus venaticis, equis more
eculari phaleratis. Focarias ſuis domibus expellant, ſub pœna ſu-
enſionis ab officio & Beneficio. Ne nimia anniverſariorum copia
onerent. Nullus confeſſiones excipiat, ſi non habeat jurisdi-
ionem ordinariam, aut delegatam

Interdicitur diſmembratio aut diviſio Beneficiorum. Decana-
s rurales ne conferantur pretio. Sub excommunicatione prohi-
tur pluralitas Beneficiorum curatorum. Pro docendi licentia
hil exigatur.

Ante 18. ætatis annum nullus Religioſam Profeſſionem emittat. Ratione Nationis nullus monaſterii ingreſſu prohibeatur. Nullus Religioſus in alio cœnobio ſuſcipiatur, ſine Prælati proprii licentia. Chirothecas albas Monachi ne geſtent, aliaque ſæcularem morem aut faſtum redolentia. Monachus in villa aut Parochia expoſitus habeat ſocium.

Uſurarii declarantur, qui carius aliquid vendunt propter dilatam ſolutionem. In menſa Prælatorum, ſaltem initio illius & fine, ſacra lectio habeatur. Ne præcipites cenſuras ferant Prælati. Ne mulctis tantum pecuniariis puniant. Neque pro remittenda trina denuntiatione ante nuptias pecuniam exigant. Abrogatur denique *feſtum fatuorum*, quo ludicre Epiſcopum, aut Abbatem plebs eligebat, ac veſtibus & inſignibus Pontificalibus induebat calendis Januarii.

22. *Monſpelienſe* ab Apoſtolicæ Sedis legato convocatum anno 1214. decrevit, ut Epiſcopi veſte talari & ſuperpelliceo induti in publicum prodeant. Ne Canonici aut Clerici utantur veſte rubri vel viridis coloris. Ne pignora pro mutuo accipiant, ut fructus pignorum lucrentur; nec alias uſuras, aut negotiationes exerceant.

Nulli laico Beneficium Eccleſiaſticum conferatur. Regulares ne ſint proprietarii. Neque certa pecunia pro veſtitu illis viritim detur. Pro receptione in ordinem nihil paciſcantur. Ne ſint Advocati in cauſa aliena. Canonici Regulares amplas coronas gerant, Monachi ampliſſimas. Canonici Regulares ſuperpelliceis ſemper utantur.

Narbonenſe Provinciale anno 1227. juſſit executioni dari legem Ludovici VIII. ut, qui poſt trinam monitionem ſe excommunicari permiſerit, pecunia mulctetur: ejus vero bona, qui integro anno in excommunicatione perſtitit, in commiſſum cadant. Præterea ſtatuit, ut teſtamenta ſemper condantur coram Parocho & viris Catholicis. Perjuros & falſos teſtes excommunicatos, infames, & inteſtabiles declarat.

Qui poſt pubertatem adeptam ſemel in anno confiteri neglexerunt, vivi ab Eccleſiæ aditu arceantur, & mortui Eccleſiaſtica careant ſepultura. Publici uſurarii, inceſtuoſi, concubinarii, adulteri, raptores, teſtamenti ſuppreſſores, ſingulis diebus Dominicis publice in Eccleſia excommunicentur. Regulares aliique Clerici cauſas non agant in foro ſæculari, vel Eccleſiaſtico, niſi pro ſuis Eccleſiis, & perſonis miſerabilibus, & de Prælati ſui expreſſa facultate.

Clerici

Clerici neque ratione patrimonalium *tallientur*, ſeu onerentur exactionibus: Eccleſiaſtica, ſi opus ſit, cenſura intentata. Inquiſitores hæreticæ pravitatis diligenter inveſtigent. Raymundus Toloſanus aliique hæretici publice denuntientur excommunicati: & expoſiti cuilibet occupanti tam in rebus quam perſonis.

Toloſanum a legato Apoſtolico celebratum anno 1228. in ſingulis Parochiis juſſit conſtitui Inquiſitores (in Albigenſes hæreticos) unum ſacerdotem cum duobus vel tribus laicis. Aliaque ſtatuta ſunt, quæ jam alias memoravimus.

Rothomagenſe Provinciale anno 1231. ſancivit, ne Prælatus mutuam accipiat pecuniam ſine conſenſu capituli. In ferendis cenſuris ſint moderati. Concubinæ presbyterorum publice in Eccleſia tondeantur. Cauſæ Eccleſiaſticæ ne tractentur in foro ſæculari. Monaſticen profeſſi vivant ſecundum S. Benedicti regulam. 23.

Turonenſe I. provinciale eodem anno ſancivit, ut matrimonia clandeſtina dirimantur (*igitur in Provincia Turonenſi Clandeſtinitas jam tunc fuit impedimentum dirimens*). Decani rurales non arrogent ſibi cauſas matrimoniales propria auctoritate. A curatis juramentum exigatur, quod pro Beneficio obtinendo nihil ab ipſis vel ab aliis fuerit datum aut promiſſum. Ad perſonalem reſidentiam compellantur. Ne fiat Eccleſiarum vel Præbendarum ſectio. Ne in Eccleſia Cathedrali aliqui inſtituantur ad Præbendam vacaturam. Uſurarii excommunicantur, donec uſuras reſtituant, & Eccleſiæ ſatisfaciant. Prohibetur ſub pœna excommunicationis, ne matrimonia contrahantur absque denunciationibus ſeu bannis præmiſſis.

Biterrenſe in Occitania anno 1233. plures Canones contra hæreticos, eorumque fautores, inquirendos, ac puniendos edidit. Ac præterea ſtatuit, ut ordinandi de ſcientia & moribus diligenter examinentur, item de titulo, vel *patrimoniali*, vel *beneficiali*. Illegitimi non ordinentur, niſi diſpenſatum ſit. Non exigendum ab ordinandis juramentum, quod ratione ſuſtentationis nullum velint Ordinario negotium faceſſere. Denique addit, Religioſos nihil poſſe habere proprium (*nempe Religioſos, qui tunc erant, & poſt Profeſſionem.*)

Arelatenſe Provinciale anno 1234 decrevit, ut verbum Dei diligenter prædicetur. Ut ſæculares Poteſtates juramentum præſtent de exterminandis hæreticis. Ut nemo excommunicetur, niſi prævia monitione canonica. (*intelligitur de excommunicatione ferenda* 24.

ab homine; nam ſi a jure ſit lata, ipſa lex ſatis præmonet.) Ne teſtamentum fiat ſine præſentia Parochi.

Turonenſe II. Provinciale, anno 1236. voluit, cauſas cruce ſignatorum ad Judicem Eccleſiaſticum pertinere. Nullos admittendos Advocatos, niſi ſolido triennio juri ſtuduerint: nullos Officiales, niſi quinquennio eidem vacaverint. Judices delegati Sedis Apoſtolicæ non ſuſcipiant cauſæ cognitionem, niſi exhibito authentico reſcripto. Epiſcopi & inferiores Officiales appellationibus deferant: Epiſcopi urgeant teſtamentorum executionem. Exempti teneantur exhibere privilegia, de quibus dubitatur.

Burdegalenſe Provinciale anno 1238. ſub pœna excommunicationis Judicibus laicis prohibet, ne Clericos ad tribunal ſæculare litigare compellant. Pauperibus advocatus a curia detur. Qui per annum in excommunicatione manſerit, confiſcatis illius bonis tanquam hæreticus habeatur. Adduntur multa de cenſuris, & de Religioſa diſciplina.

25. *Turonenſe III.* anno 1239. ſancivit, ut Sacramenta gratis exhibeantur; poſtea tamen exigi poteſt, quod pia habet conſuetudo: ad quod ſolvendum Prælati cenſura Eccleſiaſtica ſubditos compellant. Parochi auctoritate propria neminem excommunicent. Clerici, aut Monachi nullas ancillas habeant. Clerici nothis ſuis aut concubinis nihil leganto; alias legatum irritum eſto, & Eccleſiæ applicator.

Salmurienſe anno 1253. vetuit, ne Prælati *procurationes* accipiant ab Eccleſiis, quas non viſitant. Ne quis ad Præbendam vacaturam nominetur. Ne Rectores Eccleſiarum novis penſionibus graventur. Ne quis Jurisdictionem Eccleſiaſticam impediat.

Concilium *Albinenſe*, *Burdegalenſe*, *Monſpelienſe*, *Roſſiacenſe*, Canones ediderunt de immunitate Eccleſiaſtica; de excommunicatione invadentium, aut detinentium bona Eccleſiaſtica; de temperandis expenſis viſitationum; de reliquiis novis non exponendis, niſi a Romano Pontifice fuerint approbatæ; de cauſis in judicio ſæculari a Clerico non agendis, niſi pro ſe, pro Eccleſia, pro pauperibus, vel propinquis; de faciendo teſtamento coram Parocho & teſtibus; de abutentibus litteris Apoſtolicis; de quæſtoribus ad concionandum non admittendis; de non agnoſcendo delegato Sedis Apoſtolicæ, niſi litteras authenticas exhibuerit; atque de aliis, jam ſæpius memoratis.

Capri-

Capriniacenſe anno 1260. decrevit, ut vacantium Beneficiorum fructus ſucceſſoribus reſerventur. Ne alieni Parochiani ad matrimonium admittantur, niſi de Curati proprii licentia. Ut loca, in quibus res vel perſonæ Eccleſiaſticæ captæ detinentur, ſubjaceant interdicto.

Nannetenſe anno 1264. irritavit promiſſionem Beneficii nec- 26.
dum vacantis, pœnamque dictat promittentibus. Statuitque, ut in Prioratibus Monachorum numerus non minuatur. Ut Clerici a venatione abſtineant; quia nullus venator inveniatur ſanctus. Ut Prælatis in viſitatione duo tantum fercula præparentur; ſi plus paratum fuerit, pauperibus erogetur. Ne pedagia exigantur pro rebus Clericorum. Ne quis in jus vocetur ad locum, ubi non habentur Juris periti.

Andegavenſe I. anno 1269. vetuit ſub cenſura, ne domini temporales ſubditis ſuis prohibeant, donationes, eleemoſynas, aut legata facere Eccleſiis, aliisve piis locis.

Pontodomarenſe ſtatuit, ut, qui in Eccleſia Parochiali majores decimas percipiunt, ad reſtaurationem fabricæ compellantur. Ne vigiliæ aut choreæ in locis ſacris fiant. Clericos, habitum & tonſuram non geſtantes, non gaudere privilegio fori & Canonis. Ne Clerici cruce ſignati abutantur litteris Apoſtolicis.

Andegavenſe II. anno 1279. excommunicavit laicos, qui Clericum in tribunali ſæculari actione perſonali conveniunt. Item illos, qui pro ſigillandis litteris ſacræ Ordinationis aliquid exigunt. Uti etiam illos, qui abſque licentia Parochi defunctos ſepeliunt. Clerici, quamdiu in excommunicatione perſiſtunt, fructibus Beneficii privantor. Si vero ultra annum in eadem contumaciter perſiſtant, claves Eccleſiæ contemnentes, etiam ipſis Beneficiis privantor.

Bituricenſe anno 1286. decrevit, ut nemo cauſarum cognitionem uſurpet extra locum ſuæ Jurisdictionis. Ut Clerici peregrini ad ſacra miniſteria non admittantur, niſi ab Epiſcopo ſint approbati. Ut Clerici concubinarii Beneficiis priventur. Ut decimæ ſine conſenſu Epiſcoporum a laicis non recipiantur. Ut teſtamenta fiant coram proprio Sacerdote.

ARTI-

ARTICULUS V.
Concilia Hiſpanica.
§. II.
Synopſis Hiſtorica.

27. Mauri victi a S. Ferdinando.

Hujus etiam ſæculi primum dimidium Eccleſiæ in Hiſpania auſpicatum fuit, infelix alterum. Compoſitis namque domeſticis bellorum turbis, atque nuptialibus uniti fœderibus Chriſtiani Principes, Caſtellanus, Aragonius, & Navarræus, ad ſaltum *Caſtulonenſem* ingenti prælio Mauros fundunt, ſi ſcriptoribus Hiſpanis fides, ducentis eorum millibus in acie cæſis, &, ut ſuus eſſet tantæ victoriæ fructus, oppidis multis captis, prædaque opima reportata. Fracta eſt hac clade Saraceni potentia.

Et quidem in Caſtellæ Regno, ad immortalem nominis ſui gloriam, rem Chriſtianam præclare geſſit *Ferdinandus III.* Alphonſi IX. Regis Legionenſis filius; qui ob matrem *Berengariam*, Henrici I. ſine liberis defuncti ſororem, Caſtellæ ſolio admotus, ac dein, poſt mortem patris, etiam Legionenſi utrumque Regnum conjunxit, nunquam deinceps amplius diſſociandum: indignantibus tamen Gallis, qui ob *Blancam*, Ludovico VIII. nuptam, ac S. Ludovici matrem, majorem natu Henrici ſororem proximius in Caſtellam jus ſibi vendicabant.

Jam vero hic Ferdinandus, quem Hiſpani ut ſanctum colunt, totam ætatem ſuam viresque Regni adverſus Saracenos impendit. Et primo quidem *Emeritam* & *Pacemauguſtam* eisdem eripuit, tum vero, altius quid præferens animo, validum illud *Cordubenſe* Barbarorum *Regnum* evertit, reſtitutis poſtliminii jure Chriſtianis aris, atque impoſito urbi Epiſcopo.

Eadem felicitate victricia arma illata *Murciæ* ac *Granatæ* Regno; quorum Reges cum ſe Ferdinandi mature dederent arbitrio, ſub annui tributi onere, numerataque in præſens grandi pecunia, Regnum precarium redemerunt: victorique fœderati, cum eo adverſus Hiſpalenſem Regem proceſſerunt.

Victi *Hiſpalenſes* a Ferdinando primum navali prælio, tum ſexdecim menſium obſidione cincti, expugnata tandem pertinacia, victoris voluntati ſe permiſere; vitam tantum pacti, & innoxium ex urbe diſceſſum. Centum hominum millia exceſſiſſe dicuntur. Luſtrata Chriſtianis Sacris Hiſpalis, datusque Eccleſiis præſul.

Tot

Tot partis victoriis obiit Ferdinandus anno 1252. Regni 34. vita immortali digniſſimus. De quo merito dubites, an fortior, an ſanctior, an felicior eſſet; cum dotibus omnibus excelleret, Regum Chriſtianorum amor, Saracenorum terror.

Sed & alter ætatis illius Heros rerum geſtarum magnitudine ſæculum ſuum nobilitavit *Jacobus I.* Rex Aragoniæ. Is, cæſo in Toloſano bello patre, Petro II. infans adhuc relictus in Montfortii victoris manibus, petente Pontifice, libertati & Aragoniæ ſuæ eſt reſtitutus, ad palmas & lauros enutriendus. 28. Et Jacobo I.

Et primum quidem Martis tyrocinium in undis poſuit. Hiſpano namque cum valida claſſe ſolvens littore, infuſus pelago, in Baleares irruit inſulas; & expugnavit Majoricam, pulſo inde Saraceno Rege. Altera expeditione Minorem Balearem, aliasque victoriis emenſus inſulas, expiatis a Maurica ſuperſtitione terris, Chriſtiana trophæa ubique erexit, commiſſis Sacerdotio Eccleſiis.

Tum vero altero etiam in elemento victor, potens illud *Valentiæ* Regnum Saraceno eripuit, expugnata urbe principe; atque tot deinceps cladibus impiam gentem attrivit, ut in angulum Hiſpaniæ rejecta, Auſtrinis duntaxat in littoribus oberraret.

Denique tot plenus triumphis, exactis in Regno, quod rarum, 63. annis pientiſſime deceſſit, Ciſtercienſem ultimo vitæ tempore indutus habitum. Princeps ſane vere magnus, eximius religionis cultor; cujus incenſus ſtudio ad duo millia templorum aut exſtruxiſſe, aut Chriſtianis ſacris reddidiſſe ſcribitur. Militiæ laude cum quovis veterum ducum comparandus, trigeſies ſigna cum Mauris contulit, proſpero ſemper eventu. Unde Jacobus *Præliator*, & *Expugnator* dici jure optimo eſt meritus. Suppar, vel etiam major Ferdinando Caſtellano bellandi artibus. Non tamen idem æquabilis innocuæ vitæ tenor.

Alteris ſiquidem nuptiis poſt divortium cum Eleonora Caſtellana, ob conſanguinitatem factum, duxit Jolantham, Andreæ Hungariæ Regis filiam; at thori conjugalis non ſatis diligens cuſtos, furtivos amores in Theraſiam Vidauram vertit. Cumque rumor paſſim ſpargeret, eum cum hac jam ante contraxiſſe matrimonium (quod licet clandeſtinum, tunc valebat) adeoque initum cum Jolantha eſſe irritum, Pontifex Innocentius IV. eam cauſam dijudicandam ſumſit. 29. Ejus divortium.

Accidit tunc, ut Gerundenſis Epiſcopus Pontifici ſcriberet, Regem Jacobum injuſte agere, quod Jolantham conjugem repu-

diare cogitet; quam ob rem Jacobus, ira exæſtuans, Epiſcopo, ad ſe accerſito, linguam exſcindi juſſit. Unde Innocentius Lugdunenſi in Concilio Regem anathemate perculit, Aragoniæ vero Sacris interdixit.

At cum Jacobus Pontifici ſupplex ſceleris veniam peteret, miſſis Legatis *Ilerdenſe Concilium* eſt celebratum; in quo Rex graviter reprehenſus, atque in genua procumbens, eſt abſolutus, ea lege, ut monaſterium Ciſtercienſibus conderet, & Xenodochium pauperibus; ſublatumque interdictum.

Poſt mortem Ferdinandi & Jacobi res Chriſtiana in Hiſpania in deterius lapſa eſt; ut adeo Mauri, in extremas jam a gemino illo Heroe anguſtias redacti, accepis novis ex Africa ſuppetiis, excuſſoque a Granatenſi Rege jugo, altero ſæculi dimidio caput rurſus erexerint.

30. Verſa fors Hiſpaniæ.

Fruſtra tamen fuiſſent omnes illorum conatus, ſi filii inſtitiſſent patrum ſuorum veſtigiis. Verum illis placuit bella gerere alia, nullos triumphos promerita; civilia nempe, domeſtica, parricidalia: externis ſe ingerere negotiis; impellente ambitione, æmulatione, avaritia, cupiditate. Quin & ipſi ex Africa evocati a Chriſtianis Barbari in Chriſtianorum perniciem. Hæc qua ratione contigerint, non eſt animus ex inſtituto perſequi, ſed breviſſima duntaxat ſynopſi attingere: non ut ignorantes diſcant, ſed ut ſcientibus rerum maximarum refricetur memoria.

31. AlphonſusX.

Igitur Ferdinando III. quem diximus, ſancto Caſtellæ Principi ſucceſſit filius *Alphonſus X.* vir, quam litteris plenus, tam regnandi artibus vacuus. Diſciplinis ſiquidem Philoſophicis, Hiſtoricis, & præſertim Mathematicis eruditus adeo fuerat, ut *Sapientis* nomen ei imponeret adulatio; hodieque circumferantur *Tabulæ* Aſtronomicæ *Alphonſinæ*: quibus ipſe nomen & pecuniam, Arabes vero potiſſimum ſcientiam & induſtriam commodarunt.

Cum igitur potius ſcriberet, quam ſcribenda ad gloriam aliis ſuppeditaret, atque his privatis curis, optimis quidem, ſed non regiis diſtrictus Imperium ignave ac ſuperbe gereret, in ſummas calamitates & ſe & Regnum ſuum, a parente tam bene præparatum, præcipitavit.

Nam & Procerum ſuorum ac belli Ducum, quibus tanquam fulcris ſuſtentatur Majeſtas, a ſe alienavit animos, & Granatenſi Regi, quem vectigalem fecerat parens, occaſionem fecit ſervitutem executiendi; adeo quidem, ut præcipui quique Duces Chriſtiani ad eundem transfugerent.

In-

Inciſis proin reipublicæ nervis, obvium fuit Regi Marochii in Hiſpaniam trajicere, & unito cum Granatenſi Mauro, ſociisque Caſtellæ principibus viris, gemina clade copias regias profligare.

Et quod indigniſſimum fuit atque calamitoſiſſimum; Sanctius ipſe filius Alphonſi ſurrexit in patrem; belloque cum eo commiſſus, miſerrimam neceſſitatem patri attulit, Saracenum Marochii Regem infimis precibus adverſus filium implorandi, &, pro dedecus! coronam ſuam regiam eidem Barbaro oppignorandi. Anathema quidem a Pontifice vibratum in Sanctium, urbesque eidem addictæ interdicto ſubjectæ. At non deſiit eſſe in patrem impius.

Tantas nihilominus inter clades Regnique ruinas, vaſtis adeo deis Alphonſus grandique turgebat ſpiritu, ut in magno illo Germaniæ *Interregno* ab aliquibus Proceribus cum Richardo Anglo deſignatus Imperator, Auguſtam illam coronam prenſaret, cum nec ſuæ ferendæ ſufficeret. Superum deinde hominumque fidem obteſtatus, cum electus fuit Rudolphus Habſpurgicus. Sed leonis Hiſpani, præſertim tam inertis, & ſuis cum cladibus luctantis, rugitus ſecura riſit inclita natio Germanica; gratulata ſibi, gentis ſuæ virum Principem tandem inventum, qui fatiſcentem Imperii molem componeret, & pares ferendo oneri humeros afferret.

Miſeriis tandem ſuis immortuus Alphonſus anno 1284. rejecto filio Sanctio, hæredes ultimis tabulis ſcripſit nepotes ſuos ex Ferdinando primogenito, jam defuncto, eosque, ſine prole obituros ſibi mutuo ſubſtituit. At Sanctius jus ſuum in armis ferebat; ſucceſſitque licet juſte exhæredatus, ſecundo genitus, rejectis primogeniti liberis.

Quamvis autem Sanctius felicius quam pater comparare ſibi noverit gentis animos, nihil tamen admodum magni geſſit, quod eſſet ad poſteritatis commendationem memorabile. Obiit anno 1295. relinquens Regnum Caſtellæ filio Ferdinando IV.

Sed neque in reliquis duobus Hiſpaniæ Regnis, Aragonio, inquam, & Navarræo, poſt obitum Jacobi Expugnatoris præclarum quidpiam pro Eccleſia adverſus Mahometanos actum eſt. Curas namque religioſas alio abſtraxerunt bella, cum Gallis tunc orta, nimium pretioſis odiis continuanda inpoſterum. 32. Bellum Navaræum.

Duo illis Regna dederunt originem, *Navarræum*, & *Siculum*. Cum enim Henricus I. Navarræ Rex anno 1274. deceſſiſſet, relicta nulla prole maſcula, *Johanna* filia, Philippo Pulchro Franciæ Regi nupta Regnum in dotem attulit. Ægre habuit Hiſpanos, ac

D 2 præſer-

præſertim Aragonium, ea ad exterum Principem devolutio. Unde deinceps immenſa bellorum ſeges, & prætenſionum materies.

Et Siculum. At dum Navarræum Galli acquirunt Regnum, perdunt Siculum. Nam *Petrus III.* Jacobi Expugnatoris, quem laudavimus, filius nuptiali fœdere ſibi conjunxit *Conſtantiam*, filiam Manfredi, qui interempto Neapoli Conradino, nepote ſuo ex fratre Conrado, jus in Siciliam ſibi vendicabat; quam tamen, clientelari nomine a pontifice permiſſam, poſſidebat Carolus Andium Dux, S. Ludovici frater.

Dotale Regnum repoſcebat Aragonius: & per *Veſperas Siculas* obtinuit. En alteram odiorum bellorumque cauſam, heu nimis multo conſtantem Chriſtiano ſanguine! ſollicitavit equidem Carolus Romana fulmina, & obtinuit a Martino IV. anathemate in Petrum vibrato, & interdicto in Aragoniam. At ille per Rogerium Lauriam Calabrum navali prælio ſæpius Gallorum victor, retinuit Siciliam, & ad poſteros ſuos transmiſit.

Felicem dices Petrum, tam facile parto Regno, fortiterque defenſo; feliciorem ego, quod pater fuerit *ſanctæ Eliſabethæ*, nuptæ Dionyſio Luſitaniæ Regi; ut conſors optima bonum faceret.

33. Divortium Luſitani. Dionyſii pater, *Alphonſus III.* dejecto fratre majore Sanctio, Regnum invaſit, & conjugem *Mathildem* repudiavit, ducta alia. Egit cauſam ſuam Mathildis apud Alexandrum IV. ſummum Pontificem. Is, cauſa cognita, præmonitum, ſed contumacem Fidelium communione privavit: & Luſitaniam ſubjecit interdicto, quo ad 12. annos manſit ligata. En infelix ſæculi dimidium, Chriſtianis rebus inimicum, Saracenis jucundum: quodque pluribus Præſulum conventibus cauſam dedit & materiem; ut mox dicetur.

§. II.

Concilia Hiſpaniæ Sæculo XIII.

34. Hiſpanicum. Et primum quidem hoc ſæculo *Concilium in Hiſpania* celebratum eſt anno 1215. in quo editi 20. Canones: quibus ſtatuitur,

1. Ne quis absque diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ plures dignitates, aut perſonatus habeat.

2. Præcipitur Clericis curatis reſidentia.

3. Pro-

3. Prohibetur, ne quis in Subdiaconum ordinetur, niſi ad titulum Beneficii, aut ſaltem ſufficientis patrimonii; alioquin ordinanti eſſe providendum neceſſitati ordinati.

4. Excommunicantur, qui in gradu prohibito matrimonium contrahunt, niſi intra annum diſpenſationem obtinuerint. Clandeſtine vero contrahentes lecto ſeparentur, donec de legitimo matrimonio Eccleſiæ conſtet.

5. Judæis etiam & Saracenis præcipitur, ut ſolvant decimas Eccleſiis.

6. In una Eccleſia ne ſint duo Parochi.

7. Pro ſacris officiis nihil exigatur.

8. Regulares celebrent capitula.

9. Vitent ſæcularem pompam.

10. Singuli nil proprium habeant.

11. Clericum, in maleficio, furto, rapina, homicidio deprehenſum, poteſtas ſæcularis Judici Eccleſiaſtico debet extradere.

12. Clerici, in delicto, quod leges ſæculares morte puniunt, publice deprehenſi, degradentur.

13. Præbendæ non ſecandæ.

14. Qui propter irregularitatem ex delicto non deſerviunt Eccleſiis, fructus non percipiant, donec canonice diſpenſentur.

15. Patrono intra ſtatutum terminum non præſentante ad Beneficium curatum, Diœceſanus provideat.

16. Statuitur pœna irreverentibus in templo.

17. Nullum ineundum pactum circa decimas, ſepulturam &c. in præjudicium Parochiarum.

18. Archipresbyteratus non conferendus ad certum tantum terminum.

19. Si Mauri aliquem vi ex Eccleſia extraxerint, ejusdem Eccleſiæ ſervituti addicantur

20. Excommunicantur omnes, qui arma, commeatum, aut quidquam de bellico apparatu ad Mauros deferunt, aut, qui ad eos transfugæ, in Chriſtianos arma vertunt. (*quales plures fuiſſe diximus, præſertim tempore Alphonſi X.*)

Concilium Ilerdenſe anno 1229. præſide Sedis Apoſtolicæ Legato, ac præſentibus multis Epiſcopis & Abbatibus, aliisque Prælatis, multa conſtituit de diſciplina Eccleſiaſtica, per continua illa, de quibus diximus, bella laxata: præſertim de vita & honeſtate Clericorum.

35. S. Raymundus Pennafort. Redux in Italiam legatus, ſecum duxit *S. Raymundum Pennafortium*, magnum illud lumen Illuſtriſſimi Ordinis Prædicatorum, & inſigne decus Juriſprudentiæ ſacræ; quam compilatis Romæ quinque Decretalium libris præclare excoluit: redux tandem in patriam, Barcinone obiit, anno 1275.

36. Cauſa matrimonii. *Concilium Turiaſonenſe* in Aragonia eodem anno 1229. a Legato Apoſtolico celebratum eſt in cauſa matrimonii, quod Rex Jacobus I octo ante annos inierat cum Eleonora, Alphonſi VIII. Caſtellæ Regis filia, S. Ferdinandi, quem laudavimus, matertera. Irritum illud eſt declaratum propter conſanguinitatem in tertio gradu, Rege & Regina, ut apparet, non invitis. Alphonſus tamen Princeps, ab iis ſuſceptus, eſt habitus legitimus; eo quod natus fuerit eo tempore, quo bona fide legitimum matrimonium ab omnibus credebatur. Eleonora igitur cum multis theſauris, magnaque honoris ſignificatione Caſtellam remiſſa, Rex duxit Jolantham, Andreæ Hungariæ Regis filiam. Quam tamen ipſam etiam, ut diximus, non ſatis fideliter amavit.

27. Tarraconenſia. *Tarraconenſe* anno 1239. ſtatuit, ne Clerici negotiis ſæcularibus ſe immiſceant. Ut incendiarii & raptores publici, tanquam excommunicati vitentur, & Eccleſiaſtica careant ſepultura. Ne occulte fiant donationes Beneficiorum Eccleſiaſticorum. Ne quis duas præbendas habeat. Ut Apoſtatæ ad clauſtra redeant.

Sequenti anno *Tarraconenſis* Archiepiſcopus rurſus Provinciale *Concilium* habuit. In quo actum contra Archiepiſcopum Toletanum, qui per provinciam Tarraconenſem iter faciens, crucem ſibi præferri juſſit, pallio uſus fuerat, & indulgentias dederat. Statutum eſt, ut, ſi id deinceps eveniret, loca, per quæ tranſit, ceſſent a Divinis, quamdiu ibi ſit commoraturus; ipſe vero ſit excommunicatus.

Tarraconenſe III. anno 1242. congregatum eſt contra Waldenſes & Albigenſes, in Aragoniam irrumpentes. Præſcripta formula, illos inquirendi, puniendi, & recipiendi. Præſens huic Synodo fuit Raymundus Pennafortius, Sedis Apoſtolicæ Pœnitentiarius, qui abdicato Ordinis ſui generali Magiſterio Barcinonem reverſus fuerat.

Tarraconenſe IV. eodem anno decrevit, ut Epiſcopi, & Clerici ad Provinciale Concilium veniant. Ut Epiſcopi & eorum officiales juſtitiam gratis reddant. Ut nullus Sacerdos plures Miſſas eadem die legat, excepto Natali Domini. Duæ tamen tolerantur, quando neceſſitas urgens fuerit. Anno 1246. *Concilium Ilerdenſe* per

per Legatos Apoſtolicos abſolvit Jacobum Regem ab anathemate, quod incurrit, ob exciſam linguam Epiſcopi Gerundenſis, ut §. I. meminimus.

Plura deinceps *Tarraconenſia* ſunt celebrata, in quibus de raptoribus bonorum Eccleſiaſticorum, de abſolutione excommunicatorum &c. tractatum. *Tarraconenſe* autem anno 1279. habitum miſſis litteris Pontificem obſecravit, ut Raymundo Pennafortio, viro ſanctiſſimo publicos in Eccleſia honores decerneret; at nihil tunc impetratum, Nicolao ab Aragoniis averſo, eo quod Petrus Rex jam tum in Italia turbas moliretur, & ſtatutum a ſuis majoribus cenſum Eccleſiæ Romanæ nollet ſolvere.

ARTICULUS VI.

De Conciliis Anglicanis Sæculi XIII.

§. I.

Prænotanda de Statu Angliæ.

Joannes ſine terra (ſic dictus, quod pater Henricus II. in diviſione Regni ipſum præterierit) fratri Richardo, anno 1199. defuncto abſque prole, ſucceſſit; quamvis non ſine magna contentione, & Provinciarum diſſenſione. Litem ei movit *Arthurus* nepos, ex Godofredo majore natu fratre genitus. Igitur tunc ea diſceptabatur quæſtio, an frater junior fratri ſuccederet, an vero fratris ſenioris filius? Sequiorem cauſam pars major ſecuta eſt. Inauguratus Londini a Cantuarienſi Joannes, Arthurus vero captus, a Joanne trucidatus dicitur in arce Rothomagenſi, Gallis fruſtra eidem opem ferentibus: qui propterea bellum Joanni denuntiarunt. Unde 38. Joannes.

Nihil Joannis Regno turbulentius, primo Gallis, dein ſummo Pontifice, denique Anglis ipſis in eum ſurgentibus. Gallis Arthurus, beneficiarius Regis ratione Normanniæ, Pontifici Cantuarienſis Archiepiſcopus, Anglis regnandi ineptia cauſam dedit.

Electus legitime fuerat in Cantuarienſem Præſulem Stephanus, quem agnoſcere & recipere Joannes noluit. Innocentius III. propterea Angliam interdicto ſubjicit. Joannes Eccleſiarum proventus abripit, & in Clerum ſævit. Innocentius Joannem ſententia excommunicationis fulminat, eoque exauctorato, Philippo II. Galliæ Regi

Regi Angliæ Regnum defert. Joannes Gallico belli apparatu territus, Regnoque ſuo metuens, Innocentio ſe Regnumque Angliæ & Hiberniæ ſubjicit, jure clientelari a ſe poſſidendum: præſtat Innocentio in manibus Pandulphi Legati Apoſtolici homagium, promiſſo ſimul vectigali annuo. Innocentius Joannem hoc pacto ſubjectum tanquam beneficiarium a cenſuris abſolvit ac recipit, indignante Gallo ac bellum proſequente.

Biennio poſt Proceres Angliæ, privilegia & libertates ſuas violatas conqueſti, a Joanne Rege deficiunt. Innocentius III. eos excommunicat, quod Regnum Romanæ Eccleſiæ jure clientelari ſubjectum perturbarent, atque Londinum ac Procerum terras illigat Interdicto. Illi Joanne exauctorato, *Ludovicum*, Philippi II. Galliæ Regis filium, ad Angliæ Coronam capeſſendam evocant, miſſis 24. fidei obſidibus.

Ludovicus, qui Blancam Joannis neptem habebat conjugem, Angliæ thronum vacare dictitans, Regnum oblatum acceptat. Miſſo Legato in Galliam proteſtatur Innocentius, Joannem Regem Angliæ Romanæ Eccleſiæ Vaſallum eſſe; illum proin Rex potius protegeret; formidandum Regibus fore exemplum, ſi ſubditi Regem ſuum deponant.

Rex Philippus reſpondit, Joannem nunquam fuiſſe legitimum Regem Angliæ, damnatum bis a Paribus Franciæ; & licet fuiſſet Rex, non potuiſſe tamen absque conſenſu Procerum facere Regnum feudale aut vectigale; ad Blancam inſuper Ludovici filii ſui conjugem Angliam jure hæreditario pertinere. *Et ego,* ſubintulit Ludovicus, *pro hæreditate uxoris meæ usque ad mortem decertabo.*

Cum Legatus Pontificius nihil obtineret, ſub pœna excommunicationis Ludovico prohibuit, ne Angliam invadat. At ille miſſis Romam oratoribus, qui jus ſuum coram ipſo Pontifice defenderent, cum copiis in Angliam trajecit, atque Londini magna cum veneratione exceptus, fidelitatis Sacramentum accepit. Cumque potiorem Angliæ partem ſubegiſſet, obiit Joannes Rex anno 1216. Regni 17. vitæ 50.

Poſt mortem illius in deterius lapſæ res Ludovici in Anglia, attrito ejus milite Lincolnienſi prælio, Angliſque (pro volubili gentis indole) ad Henricum Joannis filium ſtudia inclinantibus. Receſſit proin vacuus ex Anglia Ludovicus, quam tantis ſpebus & promiſſis plenus intraverat. Hoc tamen titulo Galli in Angliam *prætenſionem* formant.

Henri-

Henricus III. primogenitus Joannis filius Rex Angliæ inauguratus, præſente Nuntio Apoſtolico, homagio ſe obſtrinxit Romanæ Eccleſiæ ob Regna Angliæ & Hiberniæ. Fuitque initio usque ad invidiam & querelas Anglorum addictus Pontifici, ac Ordini Epiſcopali, ſingulari honoris ſignificatione Legatos Apoſtolicos excipere ſolitus. Poſtmodum vero alius a ſe ipſo, libertatem Eccleſiaſticam obtritum ibat, cum Romanis etiam Pontificibus ob reſervationes Beneficiorum, & Legatorum exactiones expoſtulans. 39. Henrici III. fata.

Tandem patris ferme fato, a Proceribus Anglis, cum detrectaret eorum ſtatuta quædam confirmare, facta conſpiratione, bello impetitus, & cum fratre Richardo ac Eduardo filio captus eſt. Et fortaſſis atrociora Regi fuiſſent exſpectanda, niſi Eduardus Princeps e cuſtodia elapſus, collectis patris clientelis & fidis ſubditis, rebelles prælio viciſſet, ac patrem patruumque libertati reddidiſſet. Flagrabat tamen adhuc bello civili Anglia, donec ſeditioſi, ſæpius excommunicati, ſenſim Regi & Eccleſiæ ſunt reconciliati. Obiit Henricus pie anno 1272. Regni 56. vitæ 66.

Eduardus I. ſub extrema patris tempora cum S. Ludovico cruciatam expeditionem in terram ſanctam ſuſcepit; indeque redux, patris defuncti thronum conſcendit. Jus dominii directi in Scotiam exercuit, accepto a Rege homagio. Bellum Aquitanicum, adverſus Philippum Pulchrum geſtum, finitum eſt geminis nuptiis Regiis.

Bello illo flagrante Scotiæ Rex *Balliolus* ad Regem Galliæ defecerat. Quare Eduardus pace cum Gallis facta, adverſus Scotos 40. duxit exercitum, victus, captus, exauctoratusque Rex Scotiæ in Eduardus. carcerem Londinenſem ductus eſt. Proceres vero Scotiæ Eduardi voluntati ſe permiſere. Bonifacius VIII. Scotorum patrocinium ſuſcepit, juſſitque, ut Rex Angliæ Epiſcopos, Abbates, aliosque Scotos ex captivitate liberos dimittat.

Diſſidium hæc res Pontificem inter & Anglos excitavit: quod 41. tamen ab Anglis ſcriptoribus plus juſto augetur. Et notandum, *Matthæum Pariſium* ſcriptorem Anglicum hujus ſæculi XIII. aut alienum omnino fuiſſe a Sede Apoſtolica, aut in variis acatholicis, Londinenſibus & Tigurinis, editionibus fuiſſe corruptum, ut odium adverſus ſummos Pontifices apud heterodoxos, & orthodoxos etiam concitarent. Hinc auctor iſte, cujus teſtimonio quidam Catholici quoque in Anglicana hiſtoria hujus temporis plurimum utuntur, admodum caute & circumſpecte legendus.

Bellum poſtea cum Scotis recruduit contra Eduardum, Regem Angliæ, qui plenus irarum & minarum adverſus illam gen-

tem, ut putabat, toties rebellem, obiit *anno* 1308. *Regni* 34. *vitæ* 68. datis filio Eduardo monitis, ut paternis etiam exuviis in Scotiam deportatis, manes paternos ulciſceretur.

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus in Anglia.

42. Poſtquam Joannes Rex communione Fidelium ſummotus, territusque, quod memini, Gallico apparatu, ad pœnitentiam recipi ſupplex petierat, indictum fuit anno 1214. Concilium *Londinenſe*. In quo a Legato Apoſtolico Rex abſolutus, atque Interdictum, quod ſexennio tenuit, ſublatum eſt. At cum idem Rex Rempublicam male gereret, Angli ab eo deficientes, ut dictum, Regem ſibi elegerunt Ludovicum; quo in Angliam irrumpente Joannes occubuit. Angli vero ad Henricum ejus filium rediere, pace cum Ludovico compoſita.

43. *Oxonienſe* anno 1222. Præſide Canturienſi, ſtatuit, ut Epiſcopi non differant ultra duos menſes admittere ſibi legitime a Patronis præſentatos. Ne bis in die Sacerdotes Miſſam celebrent, niſi in Nativitate Domini, Reſurrectione, & exequiis defunctorum. In Cathedralibus certi Confeſſarii deſignentur ad audiendas confeſſiones Presbyterorum & Canonicorum. Euchariſtia, Chriſma, Sacrum oleum ſub clavibus diligenter cuſtodiantur. Plures alii Canones tractant de diſciplina Regulari Monachorum & Canonicorum.

Londinenſe anno 1233. celebratum Præſide Ottone Cardinale, Apoſtolico per Angliam Legato, ſedente a dextra illius Cantuarienſi, a ſiniſtra Eboracenſi. Sancitum, ut Confeſſarii gratis confeſſiones audiant. Ut conſtitutiones Pontificiæ de Reſidentia Clericorum, & pluralitate Beneficiorum non habenda, executioni mandentur. Clericos, matrimonium contrahentes, ipſo jure Beneficiis privatos declarat. Judices litium compoſitionem ne impediant. Epiſcopi in præcipuis ſaltem ſolennitatibus Miſſam in Cathedrali Eccleſia celebrent. Juramentum calumniæ in cauſis etiam Eccleſiaſticis exigatur.

Lambethenſe anno 1261. multa ſtatuit de Eccleſiaſtica libertate & immunitate, deque lata in ejusdem perturbatores excommunicationis ſententia.

Londi-

Londinenſe Nationale ab Ottobono Cardinale, Apoſtolicæ Sedis Legato, congregatum, anno 1268. ſtatuit, pro Sacramentorum adminiſtratione nihil exigendum. Confeſſionis remedium nulli negandum. Sæcularem magiſtratum nulli Sacerdoti gerendum. Eccleſias ab Epiſcopo gratis conſecrandas. Concubinas ejiciendas. Eccleſiaſticos ad perſonalem Reſidentiam tam Divinis quam Eccleſiaſticis præceptis adſtringi. Bona Clericorum inteſtatorum in pios uſus expendenda. Eccleſias non dandas in *Commendam*, niſi neceſſitas aut evidens utilitas exigat. Non admittendas reſignationes Beneficiorum cum reſervatione regreſſus. Et pactiones univerſim omnes circa Beneficia irritæ declarantur. Plura adduntur de diſciplina Regulari, cum inſigni commendatione Illuſtriſſimi atque Sanctiſſimi Ordinis Benedictini, quem *Deo proximum* appellat Concilium, *per virum illum venerabilis vitæ, gratia, & nomine Benedictum, docente ſancto Spiritu inſtitutum, & elevatum ad chariſmata meliora, per altioris vitæ gradus de terrenis triumphantem, & Regnum Dei ſancta violentia rapientem &c.* 44.

Lambethenſe II. anno 1281. a Cantuarienſi indictum, tractat de Sacramentis; vetat Subdiaconatus Ordinem una cum Minoribus conferri eadem die. Decernit pœnitentiam publicam & ſolennem peccatis gravioribus & ſcandaloſis. Extra mortis periculum ad Euchariſtiæ Sacramentum non eſſe admittendum ſtatuit eum, qui confirmationis Sacramentum necdum percepit. Neminem poſſe fieri Advocatum, niſi per triennium ſaltem Jus Canonicum & Civile audierit.

ARTICULUS VII.
Concilia Polonica, & Sileſica.

Satis turbulentus erat hoc ſæculo Poloniæ ſtatus, dum plures Duces aut ab ipſis Polonis, aut a ſe mutuo pellerentur, non ſine multis bellis civilibus. Anno 1206. depoſito Miecislao III. & Uladislao III. reſtitutus fuit *Lechus V.* Caſimiri II. filius, a Duce Pomeraniæ prælio victus & occiſus anno 1227. 45. Schema rerum.

Succeſſit filius *Boleslaus V.* ſub tutela Conradi patrui, Cujaviæ & Maſoviæ Ducis. Anno 1241. Tartari in Poloniam irrumpentes, eo furore graſſabantur, ut Boleslaus Dux in Hungariam fugere fuerit compulſus ad Belam Regem, cujus filiam Conigundam conjugem habebat, ſervata tamen perpetua caſtitate. Quam

ob cauſam *Boleslaus Caſtus* appellatur. Obiit anno 1279. Regiminis 52.

Poſt eum Ducatum Poloniæ obtinuit *Lechus VI. Niger*, proximus Boleslai conſanguineus; qui geſtis adverſus Ruſſos feliciter bellis, Tartarorum irruptionem ſuſtinuit, immani barbarie Poloniam devaſtantium. Obiit anno 1289.

Secutum eſt ſex annorum Interregnum, variis Principibus de Ducatu Poloniæ contendentibus. Donec tandem *Primislaus II.* anno 1295. electus eſt, & quidem ſub *Regio* titulo, qui ultra 200. annos erat extinctus. At diu eo frui non licuit: nam octavo Regni ſui menſe a conjuratis Polonis captus & occiſus eſt.

Succeſſit *Uladislaus IV.* ex veteri Poloniæ Ducum ac Piaſti ortus proſapia. Verum etiam hic ſexto Regni anno a Polonis eſt depoſitus, electusque *Wenceslaus IV.* Rex Bohemiæ, qui occiſi Regis Primislai filiam habebat conjugem. Defuncto autem anno 1305. Wenceslao, Poloni, hortante ſummo Pontifice, Uladislao coronam reſtituunt.

Tot inter hoſtium irruptiones, civiles diſcordias, ac violentas Regum mutationes non mirum, Eccleſiaſticam etiam immunitatem paſſam eſſe, & morum diſciplinam enervatam. Huic proin reſtaurandæ a Conciliis quæſitum remedium.

46. Polonica. Et quidem anno 1217. Concilium Nationale *Polonicum*, ut a Cleri correctione reformationem auſpicaretur, Clericos omnes, altaris miniſterio deputatos, uxores & concubinas, quas multi retinuerant, abdicare coegit, juramento ab illis in ſecuritatem datæ fidei exacto.

Concilium *Lancicienſe I.* anno 1246. Præſide Archiepiſcopo Gneſnenſi, confirmavit ſententiam excommunicationis, quam tulerat Epiſcopus Cracovienſis in Conradum Maſoviæ Ducem, qui prædia & villas ejusdem Epiſcopi partim expilavit, partim etiam incendit, eo quod is partes Boleslai Pudici adverſus rebelles fuerat ſecutus.

Concilium *Lancicienſe II.* circa annum 1257. Præſide Gneſnenſi, anathemate feriit Boleslaum Sileſiæ Ducem; eo quod Uratislavienſem Epiſcopum, duosque Presbyteros, captos in carcerem conjecerit. Cum autem eos non dimitteret Boleslaus, reſcripſit Alexander IV. Pontifex, crucis prædicatione contra eum armandam Poloniam. Privata deinde tranſactione pax confecta.

Concilium *Lancicienſe III.* anno 1285. ſimilem ſententiam tulit in Uratislaviæ Ducem, qui Epiſcopo & Clero Uratislavienſi mag-

magnam pecuniæ ſummam imperaverat; quam cum non penderent, Epiſcopo expulſo, Eccleſiæ bona ſibi attribuit. Terra Ducis interdicto ſubjecta, expulſi omnes, qui interdictum ſervabant.

Quia Sileſia antiquitus ad Poloniam ſpectabat, non tantum in Politicis, ſed etiam Eccleſiaſticis, Gneſnenſi Archiepiſcopo Poloniæ & Sileſiæ Primate, atque Duces ſuos ex Piaſtæo Polonorum ſanguine habuerit, non alienum erit, *Uratislavienſia* Concilia hujus ſæculi XIII. hic ſubjungere. 47. Sileſica.

Igitur anno 1248. Innocentii IV. ex concilio Lugdunenſi legatus in Poloniam, Eccleſiæ Polonicæ Epiſcopos *Uratislaviam* ad Concilium convocavit. Comparuerunt Gneſnenſis, Cracovienſis, Poſnanienſis, Uratislavienſis, Uladislavienſis, Plocenſis, Lublinenſis, Culmenſis. Duæ res in hac Synodo actæ. Primo Pontifici per legatum neceſſitates Romanæ Eccleſiæ proponenti, Epiſcopi quintam partem fructuum Beneficialium obtulerunt. Secundo, quia ad id usque tempus in Polonia quadrageſimale jejunium a Dominica ſeptuageſimæ usque ad paſcha continuatum fuerat, mos iſte abrogatus, & jejunium ad Romanæ & univerſalis Eccleſiæ conſuetudinem reductum eſt, die Cinerum deinceps inchoandum.

Alterum *Uratislavienſe*, anno 1267. pro terræ ſanctæ ſubſidio celebratum, deliberavit de remediis, quibus in eam rem uti oporteat. Propoſitæ ſimul Jubilæi Indulgentiæ aliquid conferentibus.

Tertium *Uratislavienſe* fuit Diœceſanum, anno 1279. a Thoma Epiſcopo congregatum. Tractatum in eo de diſciplina Eccleſiaſtica: de vita & honeſtate Clericorum: de cœlibatu & caſtitate eorum: de immunitate Eccleſiaſtica: de ſolvendis decimis: de nullitate abſolutionis a cenſura, per metum extortæ.

ARTICULUS VIII.
Concilia Danica.

§. I.
Schema rerum Danicarum.

Germanico hinc Oceano, Balthico inde mari complures inſident Inſulæ, quarum præcipuæ ſunt ad Orientem *Seelandia*, in qua Hafnia; ad Occidentem *Jutia* peninſula, auſtrali parte con- 48.

 nexa

nexa continenti Germaniæ, *Cimbria* olim dicta, ſeu *Cimbrica Cherſoneſus* (ex qua Cimbri, Galliæ & Italiæ olim vaſtatores, a Cajo Mario profligati) in medio Seelandiæ & Jutiæ *Fionia*.

Status antiquus.

Terræ iſtæ antiquiſſimis temporibus a Judicibus regebantur; donec mille annis ante Chriſtum natum in Regnum ſurrexere, quod a *Dano*, primo ejus Rege, *Dania* dictum eſt. *Scioldus* nepos Dani Saxoniæ partem adjecit Daniæ. *Suibdagerus*, Norvegiæ Rex, primus tria Borealia Regna, Daniæ, Sveciæ & Norvegiæ conjunxit; quæ ſæpius deinceps ſub uno capite unita, ac rurſus diſſecta fuerunt: perpetuis ferme bellis inter finitimas iſtas gentes flagrantibus.

Roe & Helge fratres ita Regnum diviſerunt, ut alter terra, alter mari imperaret. Frotho I. rurſus Norgeviam & Sueciam Daniæ ſubjecit. *Frotho* vero III. ſub ipſa naſcentis Chriſti tempora, tricorpori Regno Oceani Inſulas, Britanniam & Hiberniam adjecit, tantisque laudibus a Danis Scriptoribus extollitur, ut non tantum *Magni* cognomine compellent, ſed orbem terrarum cum Auguſto Cæſare ab eo diviſum eſſe ſcribant, ad Euxini usque littora per Sarmatiam exporrecto imperio. Succeſſit ei, quod mirum, Hiarnus poeta, nulla ſanguinis prærogativa commendatus, ſed quod defuncto Frothoni optimum epitaphium affixiſſet.

Ingens inde hiſtoriæ Danicæ interceſſit lacuna, trium ferme ſæculorum ſilentio, ut adeo incognitum omnino ſit, quid ab anno Chriſti 400. ad 700. ſit geſtum in Dania, aut a quibus Principibus gubernata.

49. Primus Rex Chriſtianus.

Anno 826. *Haraldus Klackius* Regno pulſus a Regnero Norvego, ad Ludovicum Pium Imperatorem profugit, edoctusque Chriſtianæ fidei capita, primus omnium Daniæ Regum Moguntiæ eſt baptizatus. Redux deinde cum copiis Ludovici, Schleſvici vero Numini templum poſuit; adductis per S. *Anſcbarium* ad ejus cultum populis. Quos Regnerus atroci tyrannide eſt perſecutus, Haraldo rurſus in exilium ejecto. Verum *Ericus* Haraldi frater, cum eodem Moguntiæ baptizatus, Regno poſtmodum admotus, Duce Anſchario, ſeptentrionis Apoſtolo atque Epiſcopo, religionem reſtauravit provexitque; non aliam certe, niſi Catholicam: neque enim aliam Chriſtianam tunc orbis noverat.

Atque ut noris, unde vivendi Chriſtiane præcepta accerſierit Dania, *Frotho* Rex circa annum 880. a ſummo Pontifice petiit Epiſcopos, & Doctores, qui Sacra in Dania ad Romanæ Eccleſiæ morem componerent. Non tamen eas adhuc fides radices egit, ut evelli non poſſet a pluribus adhuc ſubſecutis Regibus ethnicis.

Deni-

Denique cum Henricus Auceps Sleſvici Marchionem adverſus Danorum in Saxoniam irruptiones conſtituiſſet, & Otto M. Daniam ipſam victoriis fuerat emenſus, cum *Haraldo* Daniæ Rege ea lege pacem iniit, ut Daniam Imperii feudum agnoſcat & aſſumpto *Unnone* Hamburgenſi Epiſcopo fidem Chriſtianam in Regnum ſuſciperet. Atque ut ſtabilis eſſet ſedes, quatuor Epiſcopatus fundavit, Sleſvicenſem, Ripenſem, Arhuſinum, & Ottonienſem (*circa medium ſæculi X.*) Hoc titulo deinde prætenſionem in Daniam Imperium formavit & præſertim in Ducatum Sleſvicenſem. Quia ſcilicet Henricus Auceps arcem ibi & Marchionem conſtituit, Otto vero feudum fecit Daniam. Addunt Germani, Daniam deinde manſiſſe ſub Imperio usque ad Conradum II. a Lothario rurſus unitam. Friderico I. præſtitiſſe homagium &c. 50. Prætenſio Imperii.

Filius Haraldi *Sveno*, in DEum patremque ſuum impius ac rebellis, ultricis juſtitiæ vibices ſenſit. A Julinenſibus enim (Pomeraniæ populo) victus, captusque Rex inter gregarios publico in foro armis diſcinctus, ac vinculis indutus eſt. Ter captivitate ſolutus, ter ad eandem reductus. Pecunia taxatum caput Regium. Erepta a Sveco Dania. Sveno per orbem vagus conquirebat auxilia, exploſus ab Anglis, undique deſertus. At dedit vexatio intellectum, & callamitas veram ſapientiam: agnovit ultricem Numinis manum; & oſculatus eſt. Fidem mutavit & mores: receptusque in Daniam ſuam ſuperſtitionis ethnicæ abſterſit illuviem, everſis idolis ac profanis aris, ejectisque Flaminibus ſubſtituto Chriſti Sacerdotio. Quæ beneficia ut æterna Sveno faceret, Lundino Baſilicam, Roeſchildæ Epiſcopatum, urbibus oppidisque Monachorum dedit colonias, circa finem ſæculi X. Hæc lernæ contumacis repurgatio; hic terminus ſacri ac profani per Daniam. Ab hoc quippe tempore catholicam Chriſti fidem cum Regibus ſuis conſtanter profeſſa eſt Dania, donec noviſſimo tempore Lutheri adverſus Chriſti Eccleſiam rebellio nobiliſſimum Daniæ Regnum cum aliis Borealibus provinciis deplorandæ in ſacris ruinæ involvit. 51. Svenonis facta. Dania converſa.

Cæterum Sveno converſus ad DEum, propitium ſenſit. Norvegiam, cæſo Olao Rege, Daniæ ſubjecit, Scotiam domuit, Angliam univerſam ſubegit, ex capto, vincto, vendito profugo, & mendico Rege ethnico factus potentiſſimus plurium Regnorum Rex Chriſtianus. Et, qui amplior cœli favor eſt, reliquit filium *Canutum* nomine & re vere *Magnum*, ſuperatis hoſtibus totum ferme ſeptentrionem complexum Imperio: in hoc ſolo tamen mi-

nus

nus providum, quod tria Regna tres inter filios diviſerit, data Haraldo Anglia, Canuto Dania, Svenoni Norvegia. Imminuta et: enim hoc pacto ſingulorum potentia, Anglia & Norvegia rurſus amiſſa eſt. Imo *Magnus Bonus* S. Olai filius Norvegiæ Rex occupavit etiam Regnum Daniæ. Quod tamen mox rediit ad *Svenonem Eſtritium*, ex *Eſtritia* videlicet, Canuti M. ſorore, genitum.

Eſtritius Rex 12. filios genuit, at impari omnes thoro: quorum tamen ſex continua ſerie in Regno ſucceſſores habuit. Primus erat Heraldus, qui abolevit morem, per candentis ferri probationem decidendi lites, ſubſtituta juramenti religione ubi opus fuerit interponenda.

Alter filius *Canutus Sanctus* in Regno ſuccedens fratri, Eccleſiæ Patronus, Clericorum Pater, Religionis ſanctæ propagator,

52. S. Canutus. compoſitis domi rebus ad Angliam, patri ereptam, atque ad Normannos translatam, reſpexit. Ac fratrem Olaum, quem Sleſvico (ab eo tempore Daniæ feudo) præfecerat, expeditionis armatæ Ducem deſtinat. Hic ſeditioſa coquens conſilia adverſus fratrem cum aliis conſpirat. At machinatione detecta Rex Olaum vinctum in Flandriam abduci juſſit. Qua re offenſi Dani, jam alias in ſanctum Regem concitati, quod pro Eccleſiis decimas exigeret, immani Sacrilegio eundem Othoniæ in Fionia ſub ipſo Miſſæ Sacrificio ad aram flectentem trucidarunt. Quod barbarum facinus publica deinde Daniæ calamitas, extrema fames, luesque peſtifera excepit, agnoſcente Olao Rege, cruentæ tragœdiæ auctore, ferientis Numinis dexteram.

Emendavit Fratris ſcelera *Ericus*, placavitque cœleſtes iras,

53. Lundenſis Primatus. agris ſatisque in amplam meſſem mox exuberantibus. Bremenſi Archiepiſcopo eo usque ſubjecta erat Eccleſia Danica. Cum eo colliſus Ericus Rex Romam profectus, obtinuit, ut abolita Bremenſis Jurisdictione Lundenſis in Scania Epiſcopus ſeptentrionalium trium Regnorum in ſacris eſſet Primas. Demum ſacram in Palæſtinam peregrinationem ſuſcipiens Ericus, in Cypro pientiſſime obiit.

Præterito ejus filio Dani patruum *Nicolaum* Regem renuntiarunt. Ortæque deinceps plurimæ ob ſucceſſionem in Regno diſcordiæ, bellaque civilia. Adhibitus etiam in Regno, non admodum magno, triumviratus Regum. Sed quod remedium eſſe debuerat, magis irritavit malum: donec ad unum Waldemarum I. Regnum delatum eſt, qui Vandalis ac Pomeranis multa ad

Balthi-

Balthicum eripuit, inſulam præſertim Rügiam: at plus dedit, quam abſtulit, Chriſtianam videlicet religionem.

Waldemari nepos *Ericus ſanctus* Daniæ Rex ab Abele fratre 54.
ſuo occiſus, inter Sanctos ab Eccleſia colitur. Is Expeditionem in S. Ericus.
Livoniam ſuſcepit, ut gentem illam, ethnicæ ſuperſtitioni adhuc magnam partem adhærentem, penitus Chriſto adduceret.

Sub medium ſæculi XIII. Rex *Chriſtophorus*, S. Erici frater colliſus eſt cum Erlando, Scaniæ Archiepiſcopo, ac Primate. Indixit Rex Comitia, Erlandus *Concilium Vedelenſe*: ſopitæ tantiſper diſcordiæ, in majus mox exarſuræ incendium. Nam Rex Clerum perrexit premere, Archipræſul cenſuris tonare. Datus in carcerem propterea, Epiſcopis aliis fuga elabentibus.

Habitum ea ſuper re *Concilium Ripenſe* ab Epiſcopis, præſen- 55.
te Rege Chriſtophoro; quem ab Arhuſienſi Antiſtite porrecta ve- Turbæ.
nenata hoſtia necatum ſcribunt, aut fabulantur recentiores Dani Hiſtorici.

Ericus Chriſtophori filius, liberum dimiſit Erlandum, & interdicti ſolutionem a ſummo Pontifice obtinuit. At mox a Sleſvicenſi Duce, Vaſallo ſuo, & Pomeranis ac Vandalis, annuis ferme Daniæ hoſtibus, bello appetitus, victus, captusque fuit; Brandeburgi tandem opera reſtitutus Regno. At novæ rurſus cum Lundinenſi turbæ eo usque excreverunt, ut in *Synodo Sleſvicenſi*, Præſide Guidone Cardinale, Dania rurſus inderdicto, quod ſeptennium tenuit, ſubjecta fuerit. Quæ diſcordiæ recruduerunt, poſt interfectum a Proceribus Regem Ericum, ſub ejusdem nominis filio: ubi Grandius Lundinenſis Archiepiſcopus & Primas in ſqualidum carcerem fuit conjectus.

§ II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.

Tot inter Daniæ civiles motus, geſtaque cum finitimis Principibus bella, ipſasque etiam Regni cum Sacerdotio colliſiones, miſerandum in modum labefactata fuit morum diſciplina, cui reſtaurandæ plura celebrata ſunt Concilia.

Et quidem anno 1222. *Sleſvicenſe* indictum a Legato Apoſtolico, decretumque, ut Sacerdotes, & quicunque Eccleſiaſtici Ordinis eſſent, cœlibes vivant, nullique aut uxorem aut concubinam habere liceat: nec eorum liberi ad hæreditatem admittantur. At plures eorum contumaces, matrimonium licitum ſibi eſſe

contendentes, ab hoc Concilio & Pontifice ad generale Concilium appellarunt.

Concilium *Othonienſe* anno 1245. celebratum in Fionia, Præſide Lundenſi Archiepiſcopo, ab ejusdem ſuffraganeis Epiſcopis, Viburgenſi, Roëſchildenſi, Arhuſienſi, Ripenſi, Burglavienſi, Othonienſi, & Eſchillo Slesvicenſi, contra bonorum Eccleſiaſticorum deprædatores, quorum in illis Daniæ tumultibus multi erant; nec ipſis Regibus manus avaras abſtinentibus. Dum aut ſua Eccleſiis jura ac bona diriperent, aut tributa iis imponerent, aut alia ratione immunitatem Eccleſiaſticam læderent, aut lædi permitterent. Inde illæ Regum cum Archiepiſcopis Lundinenſibus, aliisque Epiſcopis diſcordiæ. Certe propterea Roëſchildenſis Epiſcopus in Norvegiam abiit, atque inde in Galliam: ubi Claravallenſe Cœnobium eſt ingreſſus. In eodem Concilio Othonienſi editus Canon contra contemptores ceremoniarum Eccleſiæ. Mirumque non eſt, in tanta morum licentia, Sacrorumque cum profanis confuſione, ac Præſulum vexatione, Eccleſiaſticis pœnis excommunicationis & interdicti in contumaces actum eſſe. Quamvis etiam Clerus non vacaverit culpa, & Præſules nimium faciles in ejusmodi fulmina fuiſſe videantur.

57. Cum autem Chriſtophorus I. Epiſcopos variis vexationibus pergeret opprimere, capto etiam Lundenſi Archiepiſcopo, Borealium Eccleſiarum Primate, & in carcerem abducto, celebratum eſt *Concilium Danicum*, in quo 4. conſtituti Canones.

In 1. ſtatuitur, ut, ſi Epiſcopus quiscunque intra fines Daniæ de mandato Regis, vel ejus conniventia, vel conſenſu, vel alicujus Nobilis, captus fuerit, vel membrum amiſerit, aut atrocem injuriam in perſona ſua ſit paſſus, dummodo probabiliter præſumi poſſit, hoc de voluntate Regis eſſe factum, in toto Regno Divina officia ſint interdicta.

In 2. ut, ſi aliquid prædictorum alicui Epiſcopo Daniæ a quodam potente extra Daniam fuerit illatum, & probari poſſit, hoc conſilio Regis Daniæ aut ejus Nobilium eſſe factum, Diœceſis ejusdem Epiſcopi preſſi ceſſet a Divinis.

In 3. ut, ſi Rex admonitus per duos Epiſcopos, vel Clericos, taliter læſo intra menſem juſtitiam non exhibuerit, Regnum ipſum usque ad condignam ſatisfactionem habeatur a Divinis ſuſpenſum.

In

In 4. prohibetur ſub pœna excommunicationis, ipſo facto incurrendæ, ne quis presbyter durantibus prædictorum interdictorum ſententiis, Divina celebrare præſumat.

ARTICULUS IX.

De Conciliis Sveciæ.

De antiquiſſimis Sveciæ (etiam Daniæ & Norvegiæ) Regibus multa incerta aut fabuloſa narrantur, uti, quod Magog Japheti filius primus ibi regnarit; quod Othinus in Deorum numerum fuerit relatus; quod Hundingus vaſi, muſto pleno, ſe immerſerit, quando audivit mortem Hadingi Daniæ Regis; ex pacto inito, quod ſimul vellent mori. At certi nihil conſtat. 58. Schema antiquum.

Hoc certum, ab antiquiſſimis temporibus ſeptentrionales illas plagas habitatoribus refertas, diverſo omnino varioque regimine fuiſſe gubernatas, ac modo ab uno principe recepiſſe imperia, modo Sveciæ, Daniæ, ac Norvegiæ ſingulos Reges præfectos ſic Dani jactant, a Gramo, Hadingo, & Frothone M. aliisque Daniæ Regibus, jam ante Chriſti nativitatem, tria illa Regna fuiſſe conjuncta. Certum etiam, continua ferme inter gentes illas, frigore duratas ac pugnaces, flagraſſe bella, & ob ſoli ſterilitatem amœniores ſedes quæſitas in Germania, Gallia, Hiſpania, Italia. Hinc magnæ illæ populorum migrationes, Gothorum ex Svecia, Cimbrorum ex Dania, Normannorum ex Norvegia: quæ gentes Europæ annales implent.

Fides Chriſtiana paulatim ex Germania & Polonia per Daniam in has terras immigravit, Sæculo IX. per magnum illum Septentrionis Apoſtolum S. Anſcharium, uti in Dania, ita etiam in Svecia promulgata, Olai I tempore: penitus vero introducta ſæculo primum duodecimo a S. Erico Rege. A quo tempore, prout in aliis Eccleſiæ provinciis, ita etiam in Svecia ſacra Concilia pro ſervanda religionis integritate, & Eccleſiaſtica diſciplina ſunt celebrata. 59. Converſio.

Et quidem anno 1148. celebratum eſt *Concilium Lincopenſe*, Præſide (prout illa ætate paſſim fieri conſueverat) Nuntio Apoſtolico. Tractatum in eo de erigenda Sede Archiepiſcopali ſpeciali in Norvegia, & Upſaliæ in Svecia. At negotium iſtud tunc necdum abſolutum fuit. Eccleſia igitur Svecica, Norvegica, & 60. Concilia.

Danica remanſerunt adhuc ſubjectæ Lundenſi in Scania Archiepiſcopo, Primati omnium trium Regnorum.

Centum poſt annis, anno videlicet 1248. ſtabilita jam Upſalenſi Archiepiſcopali Sede, ab Innocentii IV. Legato congregatum eſt *Concilium Scheningenſe*, regnante Erico XI. de quo Joannes Magnus, Archiepiſcopus Upſalenſis *Hiſtoriæ Gothicæ libro* 19. ſic ſcribit: „ Multa ſui optimi Regiminis teſtimonia ad poſteros trans-
„ miſit: inter quæ non infimum locum habent, quæ in Concilio
„ Scheningenſi acta fuerunt per Guilielmum Cardinalem, Epiſco-
„ pum Sabinenſem, pro reſtituendis moribus fidei Chriſtianæ,
„ tam ipſo Rege ac Proceribus præſentibus & approbantibus,
„ quam Jarlero Archiepiſcopo Upſalenſi cum omnibus Coepiſco-
„ pis ſuis, ad omnia ejuſdem Concilii decreta conſentientibus.
„ Quæ ſi hactenus æque diligenter obſervata fuiſſent, quemad-
„ modum pie & ad publicam concordiam inſtituta fuerunt, non
„ tantum Chriſtianam Rempublicam felicem haberemus, ſed Re-
„ gnum ex omni parte beatum ad noſtros ſucceſſores transmitte-
„ remus. Hæc Magnus Archiepiſcopus Upſalenſis.

Primaria autem intentio & cura Legati Apoſtolici in hoc Concilio erat, revocare Svecos & Gothos a ſchiſmate Græcorum, in quod Presbyteri & Sacerdotes, ductis publice uxoribus, conſenſiſſe videbantur: effecitque cooperantibus Rege Erico, & Birgero Duce, ut abjuratis conjugibus & concubinis cœlibatum amplecterentur; transgreſſores vero hujus ſtatuti omnibus proventibus, & dignitatibus, ac privilegiis Clericali Ordini annexis, privavit, gravibusque pœnis & cenſuris ac Judicio ſæculari ſubjecit.

ARTICULUS X.

Diſſert. Juridica

De Decimis.

61. Frequens in Conciliis hujus ſæculi aliisque fit mentio decimarum, quæ a Fidelibus ſolvuntur Eccleſiæ Miniſtris ad congruam eorum ſuſtentationem; dignus eſt enim Operarius mercede ſua, hoc eſt, ſtipendio, ut ſtatui ſuo congrue poſſit vivere.

Diſceptari autem ſolet, quo jure debeantur. Quæ res non magnam videtur habere difficultatem. Nam indubitatum eſt, in lege Moſaica decimas, proprie acceptas, Sacerdotibus Levitici ge-

neris

neris a Tribubus reliquis debuiſſe perſolvi, & quidem Jure ac præcepto Divino. (*Levit.* 27.) In lege autem Evangelica, in quantum neceſſariam Miniſtrorum ſuſtentationem conſtituunt, jure ipſo naturæ debentur. Quatenus vero determinatam fructuum portionem, decimam videlicet quamque eorum partem, comprehendunt, ſub jus duntaxat poſitivum cadunt. Et hinc eatenus conſideratæ mutationi ac diſpoſitioni Eccleſiæ ſubjacent.

Et hinc, licet de jure communi præcipue debeantur Parocho, in cujus parœcia ſiti ſunt agri, prædia &c. ac proin is adverſus alios, qui decimas prætendunt, intentionem ſuam in jure fundatam habeat, videmus tamen haud raro, easdem ab aliis quoque Eccleſiaſticis, & Religioſis communitatibus, quin etiam a ſæcularibus hominibus ex privilegio Apoſtolico colligi.

Acquirere autem jus decimandi poſſunt laici, ſi decimæ ſint mere profanæ & *laicales*, quas olim domini ſuis prædiis, & agris, quos ſubditis ſuis elocabant, vel in feudum, emphyteuſin, vel uſumfructum dabant, tanquam tributum, canonem, aut penſionem annuam impoſuerunt. Item, ſi jus decimandi auctoritate ſummi Pontificis fuerit abſtractum & ſeparatum a titulo ſpirituali, ut adeo evadat jus mere profanum, non amplius fundatum in officio ſacro Parochi &c. Tunc enim per contractus aut præſcriptionem transferri illud poteſt ad ſæculares, ſicut jura alia ac bona temporalia. Vel poteſt Papa jus decimandi, ſic ſeparatum a ſpirituali officio, &, ut loquuntur *Sæcularizatum*, donare laicis, propter eorum in Eccleſiam merita, vel in ſubſidium pro eadem defendenda aut propaganda, vel ad tempus pro ſumptibus in bellum ſacrum, adverſus Infideles ſuſcipiendum; ut frequenter factum eſt, hoc etiam ſæculo XIII. pro ſacris expeditionibus.

Poteſt etiam ſummus Eccleſiæ Antiſtes habiles reddere laicos ad poſſeſſionem juris decimandi, licet illud necdum ſeparatum ſit a titulo ſpirituali, ſicut eos univerſim habiles reddidit ad poſſeſſionem Juris Patronatus. Quo caſu præſcribere illud poſſunt, cum poſſeſſionis privilegio Apoſtolico facti ſint capaces.

Poteſt denique a Pontifice jus colligendi decimas concedi laicis in feudum vel emphyteuſin, ita, ut jus directum maneat penes Eccleſiam, jus vero utile transferatur in laicos. Quod ante Concilium Lateranenſe III. etiam Epiſcopi poterant. Poſſuntque hodiedum decimas in feudum dare perſonis Eccleſiaſticis, cum iſtæ poſſeſſionis & juris utilis ſint capaces.

Quamvis autem per ſe loquendo laici præſcribere non poſſint jus decimandi, utpote juris poſſidendi de ſe incapaces; ſi tamen in Germania tempore immemoriali quiete collegerunt decimas ex certis fundis, præſumendum eſſe videtur, poſſeſſionem illam eſſe veram & legitimam, deſcendentem nempe vel ex ſeparatione juris a titulo ſpirituali, per ſummum Pontificem facta, ita, ut decimæ illæ ſint omnino *Sæcularizatæ*, vel ex eo, quod laici privilegio Apoſtolico redditi ſint habiles ad veram & legitimam poſſeſſionem, ac conſequenter ad præſcriptionem: niſi præjudicia de oppoſito habeantur, quæ contrariam præſumptionem pariant. Unde, licet Parochus intentionem ſuam in jure fundatam habeat, alius tamen a tempore immemoriali decimator, in poſſeſſione ſua non eſt turbandus: ſed præſumendum potius de bono initio illius poſſeſſionis, quam de malo.

Licet vero, ut mox dictum, laici, nullo interveniente privilegio Apoſtolico, poſſidere & præſcribere non poſſint jus decimandi, poſſunt tamen huic juri præſcribere. Aliud enim eſt præſcribere *Decimas*: & aliud multo, præſcribere *Decimis*. Quare laici, ſi titulo fulciantur, 40. annorum omiſſa ſolutione, bona fide facta, liberare ſe poſſunt ab obligatione ſolvendi decimas, præſcribendo decimis ſeu juri decimandi, quod habet Parochialis Eccleſia, atque ſic præſcribere libertatem & immunitatem a ſolvendis eidem decimis. Si autem juſtus eos titulus deſtituat, non niſi præſcriptione temporis immemorialis obligatio extinguitur; quamvis etiam tunc bona fides requiratur. Cum qua contra aliam Eccleſiam 40. annis præſcriptio abſolvitur, licet nullus peculiaris præſto ſit titulus; & contra privatum Clericum vel laicum 30. annis ſine titulo: cum illo vero 20. vel 10. annis. Ubi ſimul præteritis & futuris præſcribitur.

Quæſtio hic movetur, an immunitas a ſolvendis decimis emi poſſit? ratio dubitandi eſt; quia iſta immunitas & libertas nihil eſt ſpirituale. Ergo ſicut a laicis etiam præſcribi poteſt, ſic pariter emi. Unde non deſunt graves Auctores, qui cum Ludovico Engel, Friderich, Schmier &c. cenſent, immunitatem a decimis ſolvendis pecunia emi poſſe.

Verum, licet immunitas illa non ſit aliquid ſpirituale, ſicque ex parte emptoris nihil videatur emptioni obſtare; obſtat tamen aliquid ex parte venditoris, qui vendit jus ſuum decimandi, quod eſt ſpirituali officio tanquam ſuo principali, annexum; cum jus decimandi detur Parocho propter ſpirituale miniſterium. Unde ven-

venditio juris decimandi eſt Simoniaca. Ac propterea Gregorius XI. *cap. fin. de rerum permut.* contractum, inter duos Prælatos initum, quorum unus pro certa pecunia a petitione decimarum volebat abſiſtere, irritum declaravit.

Excipiunt quidem, tantum fructus futuros vendi, non autem jus ipſum decimandi: alioquin debere illud in emptorem transferri. Sed hæc exceptio non videtur ſolida. Nam datur duplex modus vendendi jus ſuum; unus operatur translationem juris in emptorem, alter extinctionem juris, quod venditor habet adverſus emptorem. Sic dominus prædii dominantis poteſt jus ſuum activum ſervitutis vendere domino prædii ſervientis, quin in eum transferat jus ſervitutis activæ: quia ſcilicet emptor tantum acquirit libertatem a jure contrario. Certe in caſu noſtro decimator per venditionem amittit jus decimandi. Ergo non tantum fructus futuros, ſed etiam jus ad illos vendit.

Præcipua autem in hac re difficultas eſt circa decimas *Novalium* ſeu illarum terrarum, quæ ab immemoriali tempore jacuerunt ſteriles, paluſtres e. g. ſylveſcentes, aut ſaxoſæ, nunc autem labore & induſtria ſunt excultæ & ad fertilitatem perductæ.

Nam certum quidem eſt ex *cap. cum contingat* 29. *de Decimis &c.* non tantum decimas *antiquas*, ſed etiam *novalium* de jure communi pertinere ad Parochialem Eccleſiam. Idque omnino verum eſt, etiamſi alius ſive Eccleſiaſticus ſive ſæcularis, in Parochia decimas antiquas colligat, ut habet *cap. tua* 15. *eod.* ibi: *nec occaſione decimationis antiquæ (licet in feudum decimæ ſint conceſſæ) ſunt decimæ novalium uſurpandæ: cum in talibus non ſit extendenda licentia, ſed potius reſtringenda.* Ubi nihil diſtinguitur inter perſonam Eccleſiaſticam & laicam, quæ decimas antiquas colligit. Et certe Parochus etiam quoad decimas novalium, intentionem ſuam in jure fundatam habet contra omnes, qui illas prætendunt.

Neque obſtat *cap. ex parte* 27. *eod.* ubi Pontifex ait: *cum tibi, quod majus eſt, ſit conceſſum, ut videlicet decimas de laboribus terræ Parochiarum tuarum cum integritate percipias, de novalibus eas exigere ſatis potes: quia ubi majus conceditur, minus conceſſum eſſe videtur.* Nam hoc capitulum manifeſte loquitur de ſolo Parocho (decimas de labore terræ *Parochiarum tuarum*) non autem de aliis perſonis, colligentibus decimas antiquas. Similiter clauſula adjecta intelligenda eſt ſecundum caſum de Parocho propoſitum: quod ſcilicet, cui majus conceditur *jure ordinario* (nempe Parocho) etiam minus conceſſum eſſe videatur. Unde hoc reſcriptum, in favorem Parochi

datum,

datum, non eſt in ejus odium ad alios decimatores extendendum; *cum in talibus non ſit extendenda licentia, ſed potius reſtringenda.* Aliud foret, ſi alicubi alia conſuetudo legitime eſſet præſcripta, aut privilegium aliquod Parocho obſtaret, aut alius perpetuo collegiſſet eo in diſtrictu decimas novales.

Nihilominus tamen circa ipſum privilegium magna eſt inter DD. controverſia; an videlicet privilegium aliquod a Pontifice conceſſum indefinite perſonæ Eccleſiaſticæ aut ſæculari, colligendi in certo diſtrictu decimas intelligendum etiam ſit de decimis novalium.

Qua de re jam dixi, ſi alicui perſonæ privilegium ſit conceſſum colligendi decimas *antiquas*, illud non eſſe extendendum ad novales. Idem dicendum exiſtimo, ſi privilegium decimandi ſimpliciter & indefinite ſit conceſſum, non diſtinguendo inter decimas antiquas & novales: nam quia tale privilegium eſt odioſum & in præjudicium Parochi, ac contra jus commune atque ordinarium, intelligendum eſt de decimis præſentibus, ſeu de illis, quæ obveniunt tempore conceſſi privilegii, non autem extendendum ad decimas novalium primum futuras. Niſi verba, quibus privilegium conceditur, ita ſint univerſalia, ut commode de ſolis antiquis non poſſent intelligi. Nam tunc privilegium non extenderetur ad futuras novales, ſed eas comprehenderet: e. g. ſi diceretur: *Concedimus vobis omnes & quaſcunque decimationes in toto hoc diſtrictu.*

Et hoc, credo, ſignificare voluit Pontifex, quando *cap.* 29. *cit.* ait, decimas novalium pertinere ad Parochialem Eccleſiam, *niſi ab his, qui alias percipiunt decimas, rationabilis cauſa oſtendatur, per quam appareat, novalium ad eos decimas pertinere.* Atqui, ſi privilegium ita ſit illimitatum, atque univerſale, ut omnes omnino decimæ certi ac determinati diſtrictus alicui ſint conceſſæ, rationabilis cauſa oſtenditur, novalium etiam decimas ad privilegiatum pertinere. Et hinc probe inſpiciendus tenor privilegii.

Et hinc etiam cenſeo, ſi privilegium ſit *negativum*, quo indulgeatur alicui, ne deinceps ex bonis ſuis debeat decimas ſolvere, ejusmodi privilegium comprehendere etiam decimas futuras novalium, nec tantum decimas bonorum actu poſſeſſorum ſed etiam acquirendorum.

Quæ doctrina, licet multis DD. ſit contraria, colligi ſatis dilucide videtur ex *cap. quia circa* 22. *de privileg.* Ubi Pontifex decidit, quod privilegium, quibusdam Monachis conceſſum, non

ſol-

ſolvendi ex bonis ſuis decimas, *non ſolum de decimis poſſeſſionum illius temporis*, *ſed futuris* etiam intelligendum videatur. Et addit rationem: *Cum nihil exceperit*, *ac in beneficiis pleniſſima interpretatio ſit adhibenda*, *nec debeat una eademque ſubſtantia diverſo jure cenſeri.*

Et ratio ulterior eſt; quia privilegium, negative conceptum, *non* ſolvendi decimas, ex natura propoſitionis eſt univerſale, *nullas* ſolvendi decimas; qua ſub univerſalitate omnes comprehenduntur decimæ, adeoque etiam decimæ novalium futurorum: quæ non minus ſunt decimæ proprie dictæ, quam antiquæ.

Certe hanc eſſe mentem Pontificis videtur oſtendere tum ipſa locutio adeo generalis & illimitata, *cum nihil exceperit, nec debeat una ſubſtantia diverſo jure cenſeri*: tum quia per ſe videtur incredibile, quod Pontifex alicui det privilegium non ſolvendi decimas ex agris ſuis fertilibus, velit autem eundem eſſe obligatum ad easdem præſtandas ex ſolo ſuo ſterili & inculto, quod primum cum magno labore & ſumptu ad frugem debet perducere.

Excipit quidem contra capitulum *quia circa* 22. *de privileg.* paulo ante laudatum P. Antonius Söll, anteceſſor meus, in doctiſſimo ſuo tractatu *de decimis Novalium*, *num.* 167. aitque, ibi agi de privilegio, ſoli concedenti, nempe Epiſcopo, præjudicioſo, qui Epiſcopales decimas monaſterio conceſſit: cujusmodi privilegium ſit late interpretandum, adeoque contra ipſum concedentem; quia eſt beneficium Principis, cujus liberalitas non eſt reſtringenda, niſi ipſe, qui reſtringere poterat, reſtrinxerit, aut aliquid exceperit. Econtra privilegium contra jus eſſe ſtricte interpretandum. Quia omnis receſſus a jure communi eſt odioſus, & ideo, licet diſpoſitio indefinita extendatur ad futura, quando nulli eſt præjudicioſa; ſecus tamen eſſe, ſi concernat rem aliis multum præjudicioſam.

Verum hæc diſparitas non videtur ſufficiens. Nam imprimis etiam privilegium exemtionis a ſolvendis decimis Epiſcopalibus, quod in caſu capituli *quia circa* Archiepiſcopus Londonenſis conceſſit monaſterio, eſt pariter contra jus commune, cum importet alienationem rerum Eccleſiaſticarum, proventuum videlicet Epiſcopatus, eſtque tum ipſi Eccleſiæ Epiſcopali, tum ſucceſſoribus præjudicioſum. Si ergo hoc non obſtante, nihilominus Papa decidit, privilegium indefinite conceſſum, non ſolvendi decimas, non tantum de præſentibus poſſeſſionibus eſſe intelligendum, ſed

etiam de futuris, & acquirendis, merito inferimus, idem dicendum pro caſu, quo privilegium non ſolvendi decimas a ſummo Pontifice Monaſterio e. g. aut Ordini cuidam Religioſo eſt conceſſum, licet vergat in præjudicium Parochi, aut alterius decimatoris.

Præſertim, cum rationes, quas *cap. cit.* affert Pontifex, ſint generales, nec minus pro poſteriori hoc caſu pugnent, quam pro priori. Nam rationes, quas affert, ſunt iſtæ: *Quia concedens privilegium nihil excepit. Quia in beneficiis pleniſſima eſt interpretatio adhibenda. Quia una eademque ſubſtantia non debet diverſo jure cenſeri.* Quæ plane omnes rationes non minus pro caſu noſtro faciunt.

Deinde, ut idem auctor poſtea *num.* 120. fatetur cum Cardinale de Luca *Diſc.* 4. *de decimis num.* 4. exemptionem ex peculiari novalium natura concedi, *nempe quia ut plurimum novalia magno labore ac ſumptu fiunt, ideoque fructus, qui ex eis percipitur, ex cauſa oneroſa tanquam effectus proprii ſumptus & induſtriæ potius, quam ex beneficio naturæ percipitur: tum vero quia nullum Parocho exinde præjudicium paratur, dum bona illa alias erant ſterilia, & infructifera, adeoque non decimabilia.* Et *num. ſeq.* addit, congruam ſuſtentationem non deeſſe Parocho ob non ſolutas decimas novales; *cum nihil illi ſubtrabatur, quod ante babuit.*

Hæc omnia cum ipſemet hic auctor afferat ad probandum, Religioſos non teneri ex novalibus, proprio labore aut ſumptu cultis, ſolvere decimas, quomodo poteſt unicum ferme præjudicium Parochi afferre in argumentum pro ſua ſententia, quod privilegium nullas ſolvendi decimas non comprehendat novales? Si ſunt fructus proprii ſumptus & induſtriæ: ſi nullum exinde Parocho paratur præjudicium; ſi propterea non deeſt ipſi congrua ſuſtentatio; ſi nihil ipſi ſubtrahitur, quod ante habuit: quomodo privilegium Pontificium poteſt adeo eſſe odioſum, ac tantopere præjudicioſum Parocho?

Verum quidem eſt, decimas etiam novalium de jure communi pertinere ad Parochum, ejusque juri inferri præjudicium, ſi aliquorum bona a decimis novalium ſolvendis per privilegium eximantur; adeoque privilegium eatenus odioſum eſſe, & ſtrictæ interpretationis.

Et hinc dixi, illi, cui per privilegium poſitivum conceſſæ ſunt decimæ antiquæ, nullatenus conceſſas intelligi decimas novales

(idem

(idem dicendum, ſi quis præſcripſerit jus colligendi decimas antiquas, aut per ceſſionem, contractum, tranſactionem, vel aliam conventionem illud obtinuerit, aut per conſuetudinem ſit acquiſitum) imo neque tunc, cum privilegium ſimpliciter eſt datum decimandi.

Si vero privilegium affirmativum adeo eſt univerſale, ut omnes omnino in certo diſtrictu decimas, & quaſcunque in illo decimationes alicui addicat; vel quando privilegium eſt negativum, nullas decimas ſolvendi; tunc probabilius puto, decimas etiam novalium eſſe comprehenſas; ut hac ratione verborum proprietas, & Canones citati ſolventur.

Cæterum, licet opinio hæc mea de privilegio negativo non eſſet vera, tamen Religioſi ex ſpecialibus privilegiis, etiam in Corpore Juris clauſis, non eſſent obligati ſolvere decimas ex novalibus, quæ propriis ſumptibus aut manibus excoluerunt, atque ad fertilitatem perduxerunt, licet alias decimas, nempe antiquas perſolverent.

Sic Alexander III. *cap. ex parte* 10. *de decimis*, renovavit privilegium, ab Adriano IV. aliisque Pontificibus conceſſum Religioſis, *ut de novalibus ſuis, quæ propriis manibus vel ſumptibus excolunt, decimas non perſolvant.* Neque hoc privilegium revocatum eſt ab Innocentio III. *cap. nuper* 34. eod. nam in eo non revocatur immunitas a ſolvendis decimis novalium, quæ Religioſi propriis manibus aut ſumptibus excolunt; ſed capitulum tantum loquitur de prædiis & fundis jam ante fructiferis & decimabilibus, jubetque, ut, ſi talia ad Religioſos perveniant, ex iis decimæ ſolvantur Eccleſiis, quibus antea ſolvebantur a prioribus poſſeſſoribus.

Et licet permitteretur, capitulo *ex parte* derogatum fuiſſe per capitulum *nuper*, privilegium tamen illud non ſolvendi decimas ex novalibus, in favorem Religioſorum conceſſum, renovatum poſtea rurſus fuit a Gregorio IX. *cap. fin. de privil.* ibi: *terra, de qua non exſtat memoria, quod aliquando culta fuiſſet, redacta per Religioſos viros ad culturam, perpetuo debet, quoad immunitatem de non ſolvendis decimis, novalium jure cenſeri; cum alias non nunquam contingeret, indulgentiam de novalibus plus eis diſpendii, quam utilitatis afferre.*

Extra corpus juris vero per ſpeciales Bullas multi Ordines Religioſi exempti ſunt, non tantum in novalibus, ſed aliis etiam

G 2 qui-

quibuscunque terris, quæ ſuis laboribus vel ſumptibus colunt. Sicut de Religioſis Congregationis Caſſinenſis, Prædicatoribus, Carthuſianis, pluribusque aliis teſtatur Barboſa in *cit. cap. ex parte num. 5.*

Inſigne pariter privilegium Canonicis Regularibus S. Salvatoris conceſſit Julius II. per Bullam inter cæteros, anno 1512. 2. April. editam; in qua expreſſe conceditur, quod de quibuscunque poſſeſſionibus ubilibet conſtitutis, quæ ſunt, vel in futurum erunt, quas colunt, & in futurum colent, aut coli facient, decimas ſolvere non teneantur. Omnibusque prohibetur, eas exigere, vel extorquere. Quod privilegium videtur communicabile aliis etiam Religioſis, qui alias gaudent communicatione privilegiorum, præſertim, ſi motivum dandi privilegium, e. g. cultus Divinus, procuratio ſalutis animarum, prædicando, docendo, adminiſtrando Sacramenta &c. apud eos pariter inveniatur: ut inſinuare videtur Engel *de decimis n.* 45.

Denique ſingularia atque ampliſſima exemptionis a ſolvendis decimis plures Pontifices dederunt Societati JEſu. Ac primo quidem Paulus in conſtitutione, quæ incipit: *Paulus Epiſcopus*, anno 1549. edita, inter alia ſic loquitur: „ Socii de domibus & „ collegiis ac eorum prædiis, hortis, aliisque locis, eisdem ſo„ ciis, juxta eorum vivendi inſtitutum, haberi conceſſis, aut de „ iis, quæ ſibi pro hujusmodi rebus, domibus, collegiis, prædiis, „ locis, & hortis emendis per quaſcunque perſonas pro tempore „ legari aut relinqui contigerit, & aliis bonis quibuscunque, per „ dictam Societatem & ipſius collegia poſſeſſis & obtentis, ali„ quam decimam, etiam Papalem ſolvere, ſeu canonicam por„ tionem exhibere, ſeu ad præſtationem procurationum Legato„ rum prædictæ Sedis, vel Nuntiorum ipſius, aut Ordinariorum „ locorum, aut exactionum, collectarum, ſeu ſubſidiorum, vel „ proviſionum quarumcunque minime teneantur; nec ad id per „ litteras ejusdem Sedis, aut Legatorum, vel Nuntiorum, ſeu „ Diœceſanorum prædictorum, cujuscunque tenoris fuerint, ullo „ unquam tempore compelli poſſint; niſi ipſæ litteræ Apoſtolicæ „ plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto & „ conceſſione hujusmodi, ac de eorum ordine mentionem fece„ rint. Et ſi forte per Nos vel dictam Sedem de piis legatis di„ ſpoſitis & relictis, in genere vel ſpecie, decima, vel alia por-

„ tio, ſeu quarta, alteri piæ vel non piæ cauſæ quomodolibet
„ hactenus conceſſa fuerit, vel illam in poſterum concedi ſeu ſolvi, aut dari, mandari contigerit, ſocios præfatos, & illorum domus; & bona quæcunque, ac eis legata & relicta, aut alias in eorum favorem diſpoſita, in conceſſionibus & mandatis hujusmodi decernimus, & volumus, minime comprehendi; niſi de ipſis, ac præſenti decreto & voluntate noſtra, non per clauſulas generales, idem importantes, ſed vera, expreſſa, & ſpecifica mentio fiat in eisdem.

Hanc Pauli III. conſtitutionem confirmavit Pius IV. Bulla, *dilecti filii* anno 1561. additque: „ Univerſam ſocietatem, omniaque & ſingula illius, Domos Probationis, & Collegia ubilibet conſiſtentia, præſentia & futura, eorumque perſonas, fructus, reditus, proventus, etiam bonorum Eccleſiaſticorum, Sæcularium & Regularium quorumcunque, illis pro tempore unitorum aliasque res & bona quæcunque, a quibusvis decimis, etiam Papalibus, prædialibus, perſonalibus, quartis, medietatibus, & aliis fructuum partibus, ſubſidiis, etiam charitativis, & aliis ordinariis oneribus, etiam pro expeditione contra Infideles, defenſione patriæ, ac alias quomodolibet, etiam ad Imperatorum, Regum, Ducum, & aliorum Principum inſtantiam pro tempore impoſitis, etiamſi in illorum impoſitione caveatur, quod nulla prorſus exemptio cuiquam adverſus illa ſuffragetur, ita, quod ſocietas ejusque domus, collegia, fructus, res & bona præfata ſemper ab illis, absque declaratione deſuper facienda, excepta ſint, & eſſe cenſeantur, perpetuo liberamus & eximimus.

Utramque hanc Sedis Apoſtolicæ conſtitutionem anno 1578. nova Bulla, quæ incipit *Paſtoralis officii*, innovavit ac confirmavit Gregorius XIII. expreſſe in ea derogando conſtitutioni *Nuper* (*cap.* 34. *de decimis*) quam Innocentius III. edidit in Concilio Lateranenſi.

CAPUT II.

De Jure Synodali Sæculi XIV.

Publicatis jam Gregorii IX. quinque libris Decretalium ordinatior hoc ſæculo fuit Juris Canonici œconomia, in variis Conciliis Provincialibus propoſita. Et exigebant tempora nervum diſciplinæ adſtringi, quando bellorum, ſchiſmatum, ac hæreſum calamitas eundem relaxabat.

Et quidem Germaniam affligebat acerba Ludovici Bavari & Friderici Auſtriaci de Imperio diſceptatio, illiusque triſte cum Romanis Pontificibus ſchiſma: uti etiam Wenceslai inertia.

Galliam diſſidium fatale inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum, ortumque centenarium cum Anglis bellum. Quo Gallia vix non penitus concidit.

Angliam duorum Regum captivitas & violenta mors: interna externaque bella; & ſuper omnia Wicleffi ſeditioſa hæreſis, Poteſtatibus omnibus humanis exitialis.

Hiſpaniam inveteratum malum, Principum diſcordia: qua Saraceno frui licuit, atque intumeſcere. Adductus ex Africa ingens exercitus. At DEI clementia profligatus. Occaſuro omnino Regno Granatenſi barbaro, niſi Chriſtianum ſanguinem magis placuiſſet fundere.

Multa etiam hoc ſæculo quæſtio de ordine Equeſtri Templariorum, de graviſſimis ſceleribus poſtulato, ac tandem omnino deleto.

Denique Eccleſiam totam miſere afflixit calamitoſum ſchiſma ac pertinax, orbe in partes ſciſſo.

Igitur pluribus hoc ſæculo Conciliis occaſionem fecerunt, Bonifacii VIII. cum Galliæ Rege diſcordia, Templariorum ſcelera, Wicleffi hæreſis, Eccleſiæ ſchiſma, & morum diſciplina ad canonum normam reformanda.

SUM-

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.

De Cociliis Italiæ in cauſa

1. *Philippi Pulchri, Templariorum, & Diſciplinæ.*

ARTICULUS II.

De Conciliis Germaniæ.

§. I.

Prænotanda de rebus Germaniæ.

2. *Imperium Alberti I. & Henrici VII.*
3. *Imper. Ludovici V. & Caroli IV.*
4. - *Wenceslai.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.

5. *Concilium Colonienſe I. & II.*
6. - *Salisburgenſe & Trevirenſe.*
7. - *Moguntinum, celeberrimum, in quo doctrina Canonica ſecundum quinque libros Decretalium ſummatim exponitur & promulgatur.*
8. *Canones ex libro I. Decretalium.*
9. *Canones ex libro 2.*
10. *Canones ex libro 3.*
11. *Canones ex libro 4.*
12. *Canones ex libro 5.*
13. *Caſus Reſervati Archi-Diœceſis Moguntinæ, in illo Concilio recenſiti.*
14. *Concilium Salisburgenſe II.*

ARTICULUS III.

De Conciliis Hungariæ.

15. §. *I. Prænotanda de Hungaria.*
16. §. *II. Concilia Hungarica.*

ARTI-

ARTICULUS IV.

De Conciliis Gallicanis.

§. I.

Prænotanda de Gallia.

17. *Diſſidium inter Philippum IV. Pulchrum & Bonifacium VIII.*
18. *Defunctis ſine prole maſcula tribus Philippi Pulchri filiis ſuccedit Philippus VI. Valeſius.*
19. *Opponentibus ſe Anglis, qui Galliæ coronam prætendunt.*
20. *Unde bellum incboatur, quod 100. annos tenuit.*
21. *In eo Rex Joannes captus, & in Angliam abductus eſt.*
22. *Carolus V. cunctando reſtituit rem.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.

23. *Concilium Compendienſe I. & II. pro immunitate Eccleſiaſtica.*
24. *Pariſienſe in cauſa inter Regem & Bonifacium VIII. agitata.*
25. *Avenionenſe damnat Petrum Corbarium Antipapam. Agitatur quæſtio de paupertate.*
26. *Compendienſe III. Noviomenſe, Biterrenſe.*
27. *Andegavenſe, Vaurenſe, Narbonenſe.*
28. *Pariſienſe ſtatuit, non amplius eſſe obediendum Petro de Luna.*

ARTICULUS V.

De Conciliis Anglicanis.

§. I.

Status Angliæ.

29. *Iſabella turbat Angliam.*
30. *Eduardus II. inſtigante uxore capitur & occiditur.*
31. *Eduardus III. bello Gallico initium facit, favente fortuna.*
32. *Wicleffi hæreſis ſeditioſa.*
33. *Richardus II. captus & interemptus: Henrico Lancaſtrio in præmium ſceleris coronam Familiæ ſuæ inferente.*

§. II.

§. II.

Statuſ Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus.

34. *Septem Concilia Londinenſia, tum pro reformanda diſciplina, tum contra Wicleffi hæreſin, celebrata.*

35. *Concilium Lambethenſe, & Eboracenſe.*

36. - - *Cantuarienſe.*

ARTICULUS VI.

De Conciliis Hiſpanicis.

§. I.

Synopſis Hiſtorica.

37. *Turbulenta Hiſpaniæ facies, pupillari ætate Ferdinandi IV.*

38. *Victi Mauri. Septa & Heraclea expugnata.*

39. *Rex Granatenſis ad Regem Marochii abit, eumque ad expeditionem Hiſpanam incitat.*

40. *Perſuaſi Afri movent in Hiſpaniam.*

41. *Ingenti prælio victi, Tariffam & Algeziram amittunt.*

42. *Petri Crudelis exitiale Regnum.*

43. *Ingens de jure in Regnum Caſtellæ contentio.*

44. *Joannis I. Caſtellæ Regis in Regnum Luſitaniæ prætenſio, & bellum.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.

45. *Salmanticenſe I. pro Templariorum Innocentia pronuntiat.*

46. *Salmanticenſe II. partem decimarum Academiæ Salmanticenſi attribuit.*

47. *Cæſarauguſtanum Petrum de Luna primum Cæſarauguſtæ Archiepiſcopum promulgat.*

48. *Tarraconenſe canonizationem Raymundi Pennafortii petendam ſtatuit.*

49. *Toletanum I. & Complutenſe.*

50. *Palentinum, Tarraconenſia &c.*

51. *Plura Toletana.*

52. *Complutenſe & Ileſcenſe in cauſa ſchiſmatis.*

53. *Toletanum, & Medinæ Campeſtre in eadem cauſa. Deciſum, nec Urbanum VI. nec Clementem VII. determinate eſſe agnoſcendum verum Pontificem.*

54. *Salmanticenſe, Navarraum, & Barcinonenſe Clementem VII. agnovərunt Pontificem.*

ARTICULUS VII.
DISSERTATIO JURIDICA
De rebus Eccleſiæ non alienandis.

§. I.
Doctrina generalis.

55. *Quid nomine Eccleſiæ & alienationis hic veniat?*
56. *Quid de Emphiteuſi & hypotheca?*
57. *Vetantur alienari immobilia & mobilia pretioſa.*
58. *Requiritur juſta cauſa.*
59. *Et ſolennitas.*
60. *Sine his nulla eſt alienaito.*
61. *Quænam actio competat Eccleſiæ?*
62. *An poſſeſſor poſſit rem alienatam præſcribere?*
63. *Quinam fructus ab eo reſtituendi?*
64. *An reſtitutio in integrum hic locum habeat?*

§. II.
An Prælatus repudiare poſſit Legatum aut hæreditatem, Eccleſiæ delatam?

65. *Rationes dubitandi.*
66. *Rationes decidendi.*
67. *Solvuntur rationes dubitandi.*

ARTICULUS I.
Concilia Italiæ.

1. Concilium *Romanum*, anno 1303. a Bonifacio VIII. celebratum contra Philippum Pulchrum, quem tum alia, tum negat Imperialis corona, & Columnarum Familia, opibus & clienteli Romæ potens, in Pontificem, cui erat irata, concitaverant. Ad vocaverat Papa ad hoc Concilium etiam Præſules Galliæ, ſed Re gno excedere a Philippo ſunt prohibiti, atque Lutetiam convo cati, ut ſuam iis cauſam probaret. Porro Philippo in hoc Conci lio

lio Romano ſacris interdictum fuiſſe, ſcribit Binius ex Conrado Vecerio, negat vero Gabriel Coſſartius.

Cum ſub initium hujus ſæculi Templarii Equites de graviſſimis ſceleribus, infidelitatis, blasphemiæ, ſuperſtitionis, ac luxuriæ fuiſſent accuſati, Clemens V. Pontifex juſſit, in eorum vitam ac mores diligenter inquiri. Quare varia diverſis in provinciis inſtituta ſunt Concilia.

Atque imprimis *Ravennenſe* anno 1310. ubi variæ quæſtiones de nefandis ſceleribus ipſis fuerunt propoſitæ. Cumque ea negarent, nec ſufficienter probari poſſent, ſunt abſoluti. Contra vero in *Pariſienſi* eodem anno multi eorum rei ſunt deprehenſi. *Moguntiæ*, cum Epiſcopi illo ipſo anno, & eam ipſam ob cauſam eſſent congregati, Templarii armati in Concilium ſubito irruperunt, ad ſummum Pontificem appellantes. Synodus, cum vis inferenda timeretur, appellationi detulit.

Poſtquam deinde in *Concilio Viennenſi* ordo ille fuiſſet extinctus, in *Concilio Taraconenſi* Hiſpani Equites Templarii innocentes ſunt declarati, decretumque, ut obedientiæ Epiſcoporum ſubjiciantur, relicta illis ex reditibus ſuis ſuſtentatione congrua.

Ravennenſe II. anno 1311. ſancivit, ut quilibet Epiſcopus pro comprovinciali Epiſcopo mortuo 30. Miſſas totidem continuis diebus legat, & diebus ſingulis tres pauperes alat. Ut incertæ Reliquiæ non exponantur. Ut omnia Sacramenta a jejunis, quantum fieri poteſt, conferantur, & gratis. Ut Fideles die Dominica Miſſam in Parochia audiant. Ut nullus admittatur ad prædicatoris officium ante 30. ætatis annum. Ut nuptiis ſolennes denunciationes præmittantur. Intruſi in Beneficia excommunicantur, & omni ſpe promotionis privantur. Ut nullus Epiſcopus in alterius Diœceſi Pontificalibus utatur.

Ravennenſe III. anno 1314. ordinavit: ut illi tantum Canonici in capitulo vocem habeant, qui majoribus Ordinibus ſunt initiati, nempe ſaltem Subdiaconatu. Ut Legati Pontificii poteſtatis ſuæ fidem faciant Ordinariis. Ut pulſentur campanæ, cum Epiſcopus per ſuam Diœceſin tranſit. Ut Religioſus Sacerdos, Miſſam negligens, ultimum locum habeat in choro & refectorio. Ne pro cauſis pecuniariis interdicti ſententia feratur.

Ravennenſe IV. anno 1317. conſtituit, ut quilibet intra annum ſe curet promoveri ad Ordinem, quem beneficium requirit; alias eo privandum. Ut nullus recipiatur in Monaſterium per potentiam ſæcularem. Excommunicantur ſæculares, qui Clericos, in

delicto deprehenſos, detinent, & Judici Eccleſiaſtico nolunt extradere, aut indecore captos tractant.

Ceſſarunt hoc ſæculo Romana Concilia, ſede Pontificia Avenionem translata, ibique 70. annis detenta. Unde non optime actum cum rebus Eccleſiæ.

ARTICULUS II.

Concilia Germaniæ.

§. I.

Prænotanda de rebus Germaniæ.

2. Albertus. Abdicato primum ab geſtum male Imperium, dein acie cæſo, Adolpho Naſſovio, ſub Alberto I. reſpiravit Germania. Nec tamen tanto Principi ubique quies, nec diuturna. Sub eo namque excuſſo jugo, quod aggravabat Præfectorum aſperitas, nova coaluit Helvetiorum Reſpublica, ex tenuibus initiis validum robur: quod magnos etiam Principes ſæpius vinceret. Interemptus deinde Albertus decimo Imperii anno a Joanne nepote; quod bona illius diutius pro tutore ſit viſus tenere.

Henricus VII. Brevius adhuc fuit Henrici VII. Luxenburgici Imperium, memorabile tamen fractis Guelphis & Gibellinis (tanto jam tempore Italiam lacerantibus) & vindicatis Imperio feudorum juribus.

3. Ludovicus V. Tum vero diſtracta Ludovicum inter Bojum, & Fridericum Auſtriacum Germania: hocque ad Müldorffium acie victo, fatale Ludovicum inter & Pontifices bellum exarſit. Cauſa utraque a multis accuſata, a multis defenſa. Ira quandoque partem utramque ultra metam abripit. Hoc certe nimiæ fuit iræ, quod Corbarius quidam Romæ pſeudo-Pontifex fuerit intruſus.

Eo denique res vertit, ut Septemviri majori ex parte, inſtigante Clemente VI. exauctorato Ludovico, Carolum Luxemburgicum eligerent. Qui tamen vivente Ludovico Imperio conſulto abſtinuit. Nec eo mortuo quietus ingreſſus; donec tandem communi ſuffragio id faſtigium eſt adeptus.

Carolus IV. Carolus hic jure paterno Comes Luxemburgenſis, Joannis in pugna Creſſiaca cæſi filius, Henrici VII. Imperatoris nepos, jure materno Rex Bohemiæ, electione Imperator, Carolus IV. Princeps religione, juſtitia, litteris, pacisque artibus clarus, Archiepiſcopatus & Academiæ Pragenſis, fundator Septemvirorum per

Bullam

Bullam auream patronus: ſed infelix pater Wenceslai, novi in orbe Heliogabali. Cui pomum Imperiale emendum fuerat a Carolo; plus ſanguini, licet degeneri, quam Imperio hac in re conſulenti.

Venditis igitur a patre civitatum libertatibus & vectigalibus, Cæſareæ potentiæ nervis, per aureos gradus eluctatus Wenceslaus ad rerum humanarum faſtigium: bis inde detruſus in carcerem: nec ſe ipſo melior, tandem omnino privatus Pomo, quo luſerat, & riſit. Quod facere ſolent vel ſanctiſſimi, vel peſſimi, vel certe ſtupidiſſimi. In eo ſolum viſus conſulere Reipublicæ, quod alterum Joannem *Silentiarium* martyrem fecerit; atque hac tyrannide dederit Pragæ tutelam, Bohemiæ decus, orbi terrarum Patronum. 4. Wenceslaus.

Hæc externa. Ut qualis qualis appareat facies eorum, qui ſæculo XIV. ſedebant ad clavum Germaniæ. Jam ad domeſtica.

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia Sæc. XIV.

Quamvis turbatus aliquantum fuerit hoc ſæculo Reipublicæ, tum Politicæ, tum etiam Eccleſiaſticæ Status, non deſierunt tamen animarum Paſtores gregi ſibi commiſſo invigilare, & laxatum alicubi diſciplinæ nervum opportunis legibus adſtringere. Quod in Conciliis potiſſimum Provincialibus factum legimus

Et quidem prope initium ſæculi celebratum eſt *Concilium Colonienſe*. Statutum in eo, ne cui Parochialis Eccleſiæ regimen committatur, niſi doctrina & moribus probe imbuto; quique 25. ætatis annum attigerit. Privandum Parochia, qui non reſideat: aut qui aliud inſuper Beneficium curatum uſurpet. Ut fructus Beneficiales reſidui aut Eccleſiæ relinquantur, aut in alios pios uſus expendantur. Ut teſtamenta laicorum coram proprio Sacerdote conficiantur; qui eos moneat, ut ipſi ſolvant debita, non autem ea hæredibus ſolvenda relinquant. Quemlibet poſſe, ſive ſanus ſit ſive infirmus, teſtamentum facere, & rei ſuæ proprietatem & uſumfructum, vel retenta proprietate uſumfructum, in alterum transferre. Conficiendum *Inventarium* ab executore teſtamenti, niſi ipſe teſtator fecerit. 5. Colonienſe I. & II.

Principes aut eorum officiales bona decedentium Clericorum ne invadant. Uſurarii manifeſti excommunicantur. Prædicatores quæſtuoſi non admittantur ad altare, nec pulſare campanulas ma-

nuales per vicos, aut in Eccleſia permittantur. Cum reſcripta ſint ſtricti juris, nullus Judex delegatus uſurpet juriſdictionem, in reſcripto non expreſſam. Proviſores fabricæ Eccleſiarum laici nihil diſponant ſine conſilio plebanorum. Campanarii ſint litterati, ut poſſint Sacerdoti miniſtrare. Excommunicantur falſarii monetæ.

Colonienſe II. anno 1310. ſtatuta, pacta, & ordinationes, contra Eccleſiaſticam libertatem factas, damnat, atque irritat, jubetque illas ab auctoribus revocari, ſub pœna excommunicationis. Sub nomine *Advocatiæ* nullæ exactiones imponantur Eccleſiis. Excommunicationis ſententia percelluntur bonorum Eccleſiaſticorum invaſores, ac detentores, & ad reſtitutionem compelluntur. Fructus ſuſpenſorum Canonicorum capitulo cedant. Eccleſiæ non conſecrentur, niſi ſufficienter dotatæ. Annum deinceps a Nativitate Domini inchoandum, ſecundum morem Romanæ Eccleſiæ omnium Eccleſiarum matris & magiſtræ. Præſentes in Synodo erant, præter Archiepiſcopum, Trajectenſis ad Moſam, Oſnabrugenſis, Mindenſis, Leodienſis vero, & capitulum Monaſterienſe, Sede vacante, Procuratores miſerant.

6. Salisb. Habita ſunt eodem anno duo Concilia *Salisburgenſia* Provincialia. In primo indictæ ſunt Clericis decimæ, Clementi V. in duos annos perſolvendæ. In altero mitius declaratæ ſunt aliquæ duriores conſtitutiones Salisburgenſis Eccleſiæ. Præſentes huic Synodo fuerunt, præter Archiepiſcopum, Sedis Apoſtolicæ Legatum *Natum*, Epiſcopus Paſſavienſis, Brixinenſis, Gurcenſis, Chiemſeenſis, Secovienſis, Lavantinus. Friſingenſis vero & Ratisbonenſis Procuratores miſerant.

Et Trevirenſ. *Trevirenſe* Provinciale eodem anno 1310. ſtatuta edidit, contra violatores immunitatis Eccleſiaſticæ, contra raptores, celebrantes in locis interdictis, non reſidentes, Simoniacos, negligentes executores teſtamentorum: Decimas non integre ſolventes: contra Decanos rurales, cauſas matrimoniales cognoſcentes, contra monachos vagos; contra laicos Judices Clericum ad ſuum tribunal citantes; contra ſtatuentes aut ſcribentes adverſus libertatem Eccleſiaſticam; contra vendentes, oppignorantes, aut quomodolibet alienantes res Eccleſiæ. Contra Beneficiatos, qui Eccleſiam ſuam ad *firmam*, ſeu ad cenſum alteri concedunt. Contra ſortilegos, quæſtores, fictas litteras exhibentes, indoctos Medicos.

Notabilis eſt canon quintus, quo decernitur, ut capiens Clericum absque auctoritate Superioris Eccleſiaſtici, a Parocho denuncietur excommunicatus. Si intra triduum captivum non reſtitue-

rit,

rit, terra ejus, ſi quam habet, ſit interdicta. Si autem intra menſem non reſipuerit, ejus dominus temporalis a loci ordinario moneatur, ut detentorem ad reſtitutionem compellat: ſi id non faciat, excommunicandum: ſi necdum compellat, terram ejus interdicto ſupponendam.

Item canon 31. & tres ſequentes contra uſurarios; quibus præcipitur, ut omnes uſurarii reſtituant, quidquid ultra ſortem acceperunt. Ut ſorte ſoluta reddant pignora. Ut neque tutor nomine pupilli fœneretur. Uſuram autem eſſe, quidquid ultra ſortem exigitur (*nempe ſolo titulo mutui.*)

Item canon 78. quo Clericis Provinciæ Trevirenſis datur poteſtas, libere diſponendi ac teſtandi de bonis ex Beneficio acquiſitis, modo debita prius ſolvant, & victualia ſucceſſori usque ad futuram meſſem relinquant.

Canon 92. exhibet caſus reſervatos Diœceſis Trevirenſis. Quales ſunt 39 ut fractio votorum, ingreſſio in religionem vel ſuſceptio Ordinum poſt matrimonium conſummatum, hæreſis, Simonia, homicidium, phyſice vel moraliter patratum, celebratio in Eccleſia interdicta, matrimonium clandeſtinum, falſatio litterarum publicarum, aut inſtrumentorum; celebratio in altari non conſecrato. Perjurium; effractio Eccleſiæ; latrocinium; populatio agrorum. Celebratio Miſſæ in cenſura. Stuprum; oppreſſio prolis; rapina in Eccleſia; baptizatio proprii filii, extra caſum neceſſitatis. Luxuria in Eccleſia. Verberatio Parentum; ſortilegium; Sodomia cum conſanguineo vel affine. Coitus cum conſanguinea ſuæ uxoris vel ſponſæ, Procuratio ſterilitatis; blasphemia &c.

Eodem itidem anno 1310. celebratum eſt etiam *Concilium Moguntinum*, in quod, ut ante meminimus, armati irruerunt Templarii, attonitis ea re Patribus. Interrogatus, quid velint, reſpondit commendator: ſe ſuosque confratres intellexiſſe, hanc Synodum ſui Ordinis delendi gratia potiſſimum congregatam ex commiſſione Romani Pontificis: enormia enim & plus quam ethnica ſcelera illis objici, quæ privatim committerent; quod ipſis ſane eſſet graviſſimum, & intolerabile; maxime, quod non ordinate auditi, nec convicti condemnarentur. Quare coram iſta Patrum Congregatione ſe appellare, & provocare ad futurum Pontificem, ejusque univerſum Clerum: publice quoque proteſtari, eos, qui propter talia flagitia alibi igni eſſent traditi & combuſti, conſtanter pernegaſſe, ſe quidquam eorum deſignaſſe, atque

7. Moguntinum.

que

que in ea confeſſione tormenta & mortem perpeſſos: imo ſingulari DEI judicio eorum innocentiam comprobatam, quod albæ chlamydes, ac rubræ cruces, igne non potuerint abſumi. Archiepiſcopus proteſtationem admiſit, & cum Pontifice ſe ea de re acturum recepit. Atque ita illi in pace ſunt dimiſſi, ac poſtea etiam abſoluti.

8. Canones ex libr. 1. Decret. Addidit hoc Concilium Canones præcipuos ex quinque libris Decretalium: quibus ſtatuit, nihil aliud eſſe credendum, tenendum, vel docendum, niſi quod Romana credit, tenet, & docet Eccleſia. Ne quis præſumat docere, quod Sacerdos in peccato mortali non poſſit conficere, ligare vel ſolvere. Conſtitutiones Provinciales omnes eſſe obſervandas. Uti etiam Reſcripta, in debita forma exhibita. Conſuetudinem eſſe Moguntinæ Eccleſiæ, ut cauſas, per appellationem ad eam delatas, poſſit ſubditis ſuorum ſuffraganeorum delegare. Mortuo mandatore exſpirare mandatum, ſi eo vivente non fuerit perpetuatum. Conſuetudines, quæ Eccleſiæ gravamen afferunt, eſſe invalidas. Scrutinium ſeu examen ordinandorum inſtituendum. Nulli recipiendum, dimittendum, aut permutandum Beneficium, ſine Superioris ſui auctoritate.

Nullum ordinandum ad titulum Vicariæ, niſi ſit perpetua. Nullum inveſtiendum ad Parochiam, niſi 25. annum attingat. Nullum illegitime natum ordinandum ſine diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ. Peregrinos & ignotos Clericos non admittendos ad Ordines aut officium ſine Epiſcopi ſui litteris commendatitiis aut dimiſſoriis. Appellationes ad Superiorem ne impediantur. Vicariis congruam portionem aſſignandam. Vicarii ſint perpetui, ſi fieri poteſt. Judices delegati ne procedant ultra ea, quæ in reſcripto exprimuntur. Singuli Epiſcopi carcerem habeant juxta Eccleſiam Cathedralem pro indiſciplinatis Clericis.

Capellani nobilium in capellis privatis ne Sacramenta conferant, absque conſenſu Epiſcopi. Clerici ne poſtulent, ſeu advocent, niſi in cauſa pia, aut pro perſonis miſerabilibus vel conjunctis. Religioſi vero non advocent, niſi de conſenſu Prælati, & in cauſis ſui monaſterii. Abſolutionem metu aut vi extortam eſſe irritam. Ceſſiones actionum non paſſim faciendas; cum vetita ſit alienatio judicii mutandi cauſa.

9. Ex libr. 2. Si Potentes perſonaliter citari non poſſint, citentur in Eccleſia eorum Parochiali; ſi neque hoc fieri poſſit, citatio proponatur in Cathedrali tribus Dominicis continuis: ſi reus nuntium, qui cita-

citationem perfert, verberet, ſpoliet, vel captivet, etiam ante litis conteſtationem habendum pro convicto.

Nullus Clericum actione perſonali vel reali in foro ſæculari conveniat. Sed neque Judices Eccleſiaſtici cauſis profanis laicorum ſe immiſceant. Si appellantes appellationem apud Superiorem introductam intra duos menſes non proſequantur, teneantur ſententia primæ inſtantiæ, niſi moram purgaverint.

Multa deinde ſtatuuntur de vita & honeſtate Clericorum. De Clericis vagabundis coercendis. De continentia Clericorum. Contra Clericos non reſidentes; & habentes plura Beneficia. Contra inſtitutiones & inveſtituras laicorum. Contra conceſſionem præbendæ necdum vacantis. Contra innovationem Sede vacante. Contra occupantes bona Eccleſiaſtica. Contra cohabitationem Clericorum & mulierum. Additque, hoc cohabitationis vitium, multis laboribus ſucceſſive extirpatum, quorundam Prælatorum negligentia rurſus pullulare. 10. Ex lib. 3.

Non licere Patronis partem decimarum aut proventuum adimere, cum Beneficia ſine diminutione ſint conferenda. Non licere adminiſtratori res Eccleſiæ donare, vendere, obligare, permutare, in emphyteuſin perpetuam dare, vel alio quovis modo alienare, ſine conſenſu majoris & ſanioris partis Capituli; eamque alienationem eſſe inanem & irritam. In mutuo vero eos tantum agnoſci creditores, qui probant, mutuum acceptum in rem Eccleſiæ eſſe verſum.

Quosdam, ſpe defenſionis in Advocatos Eccleſiarum adſcitos, ex defenſoribus factos eſſe offenſores, exactionibus immoderatis gravantes Eccleſias. Eos ſtipendiis & ſervitiis initio, quando erecta eſt advocatia, ſponte deputatis debere eſſe contentos, & Eccleſiarum jura defendere. Non licere Prælato annuam penſionem de rebus Eccleſiæ cuiquam conſtituere, donec Beneficium obtineat. Fructus rei oppignoratæ ſemper in ſortem computandos. Jus tamen patronatus, rei pignoratæ adhærens, manet penes dominum pignoris; cum tale jus pretio æſtimari non poſſit, adeoque in ſortem nequeat computari.

Quia *anno gratiæ*, Clericis defunctis pro ſolvendis debitis conceſſo, abuſi ſunt, conſanguineis &c. fructus illius anni relinquentes, deinceps annum gratiæ tollendum, niſi adſint Clerici defuncti debita, quæ aliter ſolvi non poſſint.

Decernitur excommunicatio in eos, qui impediunt ultimas voluntates: cum nihil magis hominibus debeatur, quam ut ulti-

mæ voluntatis liber ſit ſtilus. *Manufideles*, (ſeu executores teſtamenti) inventarium conficiant, & intra annum omnia exequantur.

Parochiali Eccleſiæ quoad ſepulturam, & percipienda Sacramenta habendus honor. Religioſi ne ſint compatres. Qui non eſt profeſſus, voce activa & paſſiva careat in electione Abbatis. Proprium Monachi ne habeant.

Si Eccleſia *conſecrata* polluatur, non poſſe per alium reconciliari, quam per Epiſcopum. Si baptiſmus cum debita forma privatim in caſu neceſſitatis ſit adminiſtratus, ceremonias omiſſas poſtea publice ſupplendas. Baptiſmum, oleum, chriſma, Euchariſtiam, ſub fideli cuſtodia, clavibus obſerata, eſſe aſſervanda; pallas vero, ſacra vaſa, corporalia, & veſtimenta miniſtrorum munda & nitida conſervanda.

Servanda Eccleſiæ jejunia, ut quadrageſimæ, quatuor temporum, & vigiliarum: nec alios dies his ſubſtituendos. Eccleſiæ & altaria nova non erigantur ſine conſenſu Epiſcopi; qui primum lapidem benedicat, & ponat.

Servandam immunitatem Eccleſiarum. A Clericis nulla pedagia aut telonia exigenda. Omnia ſtatuta & conſuetudines, cum libertate Eccleſiaſtica pugnantia, declarantur irrita, & ſub pœnis abolenda.

Denunciationes tribus continenter diebus Dominicis, aut fe-
11. ſtivis, inter ſe diſtantibus, matrimonio præmittendas, ut, ſi quod
Ex lib. 4. latet, impedimentum patefiat. Excommunicandos, qui tale celaverint. Cauſas matrimoniales a nullo Archipresbytero, vel plebano cognoſcendas, ſine ſpeciali mandato Epiſcopi. Unus tantum patrinus baptiſmi, & confirmationis eſto: ad evitanda impedimenta ſpiritualis cognationis.

Simoniacum eſſe, ſi ordinandus ordinanti promittat, ſe nullum
12. Beneficium ab eo petiturum. Sub cenſura prohibetur aliquid exi-
Ex lib. 5. gere pro adminiſtratione Sacramentorum, & Sacramentalium. Sponte autem & liberaliter oblatum munus accipi poſſe.

Judæis ſignum geſtandum, quo a Chriſtianis ſecernantur: a publicis Officiis rejiciendos: Chriſtiana mancipia, quæ habent, dimittenda. Nemini iis in eadem domo cohabitandum. Die Paraſceves foras non prodeundum. Potentes, in quorum terris gens perfida verſatur, ad horum executionem pœnis Eccleſiaſticis compellendos.

Excom-

Excommunicantur omnes Hæretici; damnati vero ab Eccleſia, ſæculari judicio relinquuntur. Clerici vero prius degradantor.

Statuuntur cenſuræ in laicos, qui Clericum captivum abducunt, aut detinent, aut mutilant, aut vulnerant, aut ſpoliant. Item in raptores bonorum Eccleſiaſticorum; in incendiarios, effractores, & deſtructores temerarios Eccleſiarum.

Uſurarii notorii excommunicantur: ſepultura Eccleſiaſtica arcentur. Hæredes etiam eorum ad reſtitutionem compelluntur. Uſurarii notorii neque in articulo mortis abſolvendi, niſi uſuras prius reſtituant, aut cautionem de iis reſtituendis præſtent.

Quia multi falſarii aſſerunt, ſe litteris Apoſtolicis, & aliorum Prælatorum teſtimoniis munitos, tales rejiciantur, niſi prius litteræ ab Epiſcopo Diœceſis fuerint examinatæ & approbatæ.

Excommunicantur ſortilegi extra mortis articulum a ſolo Epiſcopo abſolvendi.

Clerici, cenſurarum contemptores, deponendi, infames, & inhabiles ad omnia Beneficia, niſi per pœnitentiam emendati, Apoſtolicæ Sedis gratiam meruerint obtinere.

Ne Religioſi fines ſuorum privilegiorum excedant: cum privilegium mereatur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate. Statuuntur pœnæ in Clericos, injuriis verbalibus vel realibus, alios lædentes. In lædentes quomodocunque ſigillum confeſſionis.

Culpat Concilium facilitatem Confeſſariorum, qui paſſim quosvis peccatores abſolvunt, item eos, qui Miſſas, a ſe legendas pro ſtipendio, in ſatisfactionem imponunt confitentibus.

Ne pœnitentiales ſatisfactiones, & diſciplinæ ſeveritas enerventur, modus in concedendis Indulgentiis habendus. Quare in Dedicatione Eccleſiæ indulgentiæ ultra annum non concedantur, ſive unus Epiſcopus, ſive plures Eccleſiam dedicent: in Anniverſario vero Dedicationis tantum 40. dierum. Epiſcopus pœnitentiarium apud ſe habeat, & alium in Cathedrali; qui in caſibus Epiſcopalibus diſpenſare poſſint.

Caſus, Epiſcopo Reſervati, enumerantur: ut homicidia, ſacrilegia, incendia, peccata contra naturam, concubitus perſonæ ſacræ cum conſanguinea vel affine, vel cum ea, quæ votum caſtitatis emiſit: publicæ injectiones manuum in parentes, oppreſſiones parvulorum, veneficia, perjuria ſolennia, votorum violatio, ſimonia, adulteria, hæreſes, apoſtaſiæ, maleficia conjugibus 13.

 illata,

illata, procuratio ſterilitatis, vel abortus, falſatio litterarum, vel monetæ &c.

Quia aliqui cenſuras contemnunt, ſpe finalis abſolutionis, ſtatuit Concilium, ut tales neque in extremis reconcilientur, niſi cautionem juratoriam præſtent, per ſe, vel per alios, quantum eſt poſſibile Eccleſiæ ſatisfaciendi. Non communicandum cum excommunicatis, licet excommunicatio non ſit ſingulis intimata, modo publice ſit promulgata.

Nemo excommunicetur, niſi gravibus de cauſis, & præmiſſa competente monitione, præſentibus idoneis teſtibus facta, ut per eos, ſi neceſſe fuerit, probari poſſit.

Si Epiſcopus aliquem excommunicavit, per patentes litteras Epiſcopis vicinis id ſignificet, ut faciant eum denunciari & vitari in ſuis Diœceſibus.

Excommunicantur ipſo facto, qui mortuum tempore interdicti ſepeliunt in ſacro cœmeterio. Excommunicati, publice denuntiati, etiam Exemptis vitandi. Nec cum iis in cenſura mortuis communicandum.

Intelligentia verborum deſumenda ex cauſa loquendi, & ſignificatione propria ac communi; quantum ſine abſurdo fieri poteſt. Regulis Juris, bene intellectis, & ſtatutis Patrum Chriſtianus populus regatur.

14. Salisb. *Concilium Salisburgenſe* Provinciale anno 1386. ſtatuit; ut omnes Clerici in Divinis officiis ritum Cathedralis Eccleſiæ obſervent. Ne Presbyteri a cenſuris, & caſibus, Epiſcopo aut Sedi Apoſtolicæ reſervatis, abſolvant, ſub pœna ſuſpenſionis. Licentia, abſolvendi a reſervatis Epiſcopo, revocatur, quia aliqui illa ad quæſtum abutebanrur. Mendicantes ad prædicandum & audiendas confeſſiones non admittantur, niſi ſint approbati ab Epiſcopo, & a ſuis Superioribus facultatem habeant.

Sub pœna excommunicationis prohibetur, ne quis invadat, occupet, aut detineat bona Eccleſiaſtica; additurque ratio: *Cum Eccleſiæ & Eccleſiaſticæ perſonæ, ac res ipſorum, non ſolum jure civili, ſed & Canonico, ac Divino, a ſæcularium perſonarum talliis, collectis, & exactionibus, ſint immunes.* Excommunicationes in omnibus Diœceſibus promulgari mandat. Uti etiam capitulum *Clericis de immunit. Eccleſ. in 6.* Excommunicantur laici, Clericos ad ſuum tribunal trahentes, uti etiam Clerici in eo comparentes.

ARTI,

ARTICULUS III.

De Conciliis Hungariæ.

§. I.

Præmittuntur aliqua de Hungaria.

Pannoniam, ampliſſimis olim terrarum ſpatiis exporrectam, Romani occuparunt: tum vero Hunni, gens Scythica; quæ bis in Pannoniam effuſa, primo quidem duce *Atila*, ſæculo V. dein ſub *Almo* Principe ſæculo VIII. reverſa, conſtanter terram illam incoluit, quam a nomine ſuo *Hungariam* dixit; devicto per *Arpadum* Almi filium Suate, Pannoniæ Rege. 15. Status Hungariæ.

Sub initium dein ſæculi IX. ſub *Zultano*, S. Stephani proavo, cum Thaſſilone Bavariæ Duce fœdus inierunt Hungari adverſus Carolum M. quare hic Europæ domitor, capto Thaſſilone, expeditionem in Hungariam ſuſcepit, eamque victis Hunnis, & Buda urbe Regia expugnata, immenſæ ſuæ ditioni adjecit.

At ſub Ludovico, Germaniæ Rege, Caroli nepote, excuſſo jugo, in libertatem aſſerti, graves deinceps fuerunt Germaniæ, quam ſæculo X. pluribus irruptionibus, cædibus, incendiis, populationibus, pervagati, miſerandum in modum devaſtarunt: donec ab Henrico Aucupe, ejusque filio Othone M. in Germaniæ umbilico ingentibus cladibus attriti, pacem colere ſunt coacti.

A Geyſa deinde, per conjugem, Miecislai Poloniæ Regis filiam, ad Chriſti fidem converſo, altero velut Numa Pompilio, per leges & diſciplinam gens ferox eſt cicurata, & magnam partem ab ethnicis Martis & Herculis ſacris ad numinis veri cultum traducta.

Quodque Geyſa pater immortale opus cœperat, abſolvit filius *S. Stephanus*, primus Hungariæ Rex (nam Ducum ante titulum gerebant) ſub annum milleſimum. Ex quo tempore inclita Natio Hungarica, quæ flagellum ante fuit Germaniæ, præſidio eidem fuit atque tutelæ; Eccleſiæ vero ornamento multo maximo.

Nec parum ad Hungariæ converſionem momenti attulit *Giſela* S. Stephani conjux, S. Henrici Imperatoris ſoror, natusque ex eo auſpicatiſſimo matrimonio *Emericus*, ſanctiſſimus Princeps; quem Angeli invidiſſe terræ ſunt viſi. Neque omittendus *S. Ladislaus*, octavus Hungariæ Rex, S. Stephani abnepos, quem pariter Ec-

cleſia publico ritu aris intulit. Is Hungariæ Croatiam atque Dalmatiam adjecerat: non armis ſed dono acceptam.

Andreas II. anno 1217. ſacram expeditionem in Palæſtinam ſuſcepit. Nec fruſtra. Nam Jeroſolymam rurſus & Damiatam expugnavit. Dictus propterea *Hieroſolymitanus.*

In *Ladislao III.* Andreæ pronepote defecit tandem Hungarorum ſtirps Regia, per 22. Reges continuo propagata, trium ferme ſæculorum ſpatio. Tumque ad exteros Principes corona tranſiit. Et primo quidem, tranſcurſis brevi ſaltu dubiis aliquot capitibus, in *Andegavenſi* domo tantiſper conſedit.

Nam *Maria*, ſoror Ladislai, nupta fuerat *Carolo Claudo* Regi Neapolitano, famoſi illius Caroli Andegavenſis filio. Ex matrimonio illo prognatus eſt *Carolus Martellus*, quem Pontifex Regem Hungariæ coronavit: at Hungarorum diviſa fuerunt ſuffragia, quibusdam Wenceslao Bohemo, aliis Othoni Bavaro, aliis denique Andreæ, impari thoro nato, adhærentibus. At *Carolus Robertus* Martelli filius, quietam tandem Regni poſſeſſionem adiit. Sed bellis infelix. Nam Valachos aggreſſus, totum amiſit exercitum, vix vitam ſervans fuga, & mutato habitu.

Bene tamen de Hungaria eſt meritus, quod genuerit *Ludovicum*; quem populi amor eo usque extulit, ut *Magni* cognomentum ei indiderit. Electum dein etiam Regem Poloniæ, triſtis illa magnorum ſæpe Principum afflixit calamitas, quod nullum haberet filium, cui Regna relinqueret.

Habuit tamen duas filias, magnarum deinceps rerum ſementem, *Mariam;* quam Hungari non Reginam, ſed Regem, publicis etiam in diplomatibus, appellarunt, more retento in futura etiam tempora. Hæc *Sigismundo* Caroli IV. Imperatoris filio ac poſtea Cæſari, nupta, Regnum Hungariæ in dotem attulit. *Hedvigis*, altera Ludovici M. filia, Poloniæ hæres, deſponſa eſt *Jagelloni* Lithuaniæ Duci. Quo pacto Lithuania cum Jagellone ad Chriſtiana ſacra converſa, Poloniæ unita eſt; a qua ante frequentibus bellis diffidere conſueverat. Hæc, ex Antonio Bonfinio, rerum Hungaricarum ſcriptore facile Principe, excerpta, contigerunt, usque ad ſæculum XV.

Cæterum ſcriptores aliqui Germani cum Conringio *de finib. cap.* 17. volunt, Hungariam olim ſubjectam fuiſſe Romano Imperio, dicuntque, eam a Carolo M. ſubactam: ab Henrico III. homagio & tributo oneratam. Henricum IV. ipſius dediſſe Regem. Lotharium II. miſiſſe mandata. Comparuiſſe eos in comitiis Imperii.

Sed

Sed Hungari negant, ſe tanquam ſtatus Imperii in Comitiis comparuiſſe, aut unquam Imperio ſe ſubjeciſſe.

§. II.
Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus.

Has inter Regni Regumque mutationes frequentes in Hungaria 16.
habiti ſunt conventus, ad ordinandum Regni & Eccleſiæ ſtatum. Celebris eſt illa Synodus, in qua deliberatum, an præterito Salomone primogeniti filio, Regnum deferri poſſit S. Ladislao, ex ſecundo genito fratre prognato? Statutumque, id fieri poſſe ob Eccleſiæ & Regni utilitatem, eo quod Ladislaus omnibus ad regnandum dotibus ſit inſtructus, Salomon autem homo ferox, ac præceps, quem magis impetus, quam ratio dirigat.

Budenſe poſtea Concilium ſtatuit, ne Parochi citra neceſſitatem & ſine licentia per Vicarios adminiſtrent Parochiam. Ne res Eccleſiaſticæ ullo modo alienentur ſine debitis ſolennitatibus. Ne abſentes a rebus Divinis de ſtipendiis participent. Commendatur ſtudium Juris Canonici; & obſervatio immunitatis Eccleſiaſticæ a vectigalibus, collectis &c.

Concilium Poſonienſe anno 1309. (eo ipſo videlicet anno, quo Carolus Robertus Regnum adiit) celebratum a Legato Clementis V. ac poſtea a Clemente VI. confirmatum, novem conſtituit Canones.

Primus hortatur, ut omnes Apoſtolicam Sedem tanquam matrem & magiſtram venerentur, uti etiam Eccleſiæ Prælatos. Excommunicationis & interdicti pœna ſtatuitur deinde in eos, qui Eccleſiaſticas perſonas capiunt, percutiunt, aut incarcerant.

Secundus vetat, ne Clericus adverſus Clericum laico det auxilium aut conſilium, ſub pœna excommunicationis.

Tertius: ne Clericus de manu laici Beneficium Eccleſiaſticum recipiat.

Quartus: ne quis invadat, diripiat, aut retineat bona Eccleſiaſtica, ſub pœna excommunicationis: & niſi ſpoliator intra tres menſes ea reſtituerit, ejus vaſalli, caſtellani, comites, & officiales, ab homagio & quacunque præſtatione, etiam juramento aut pacto vallata, pronunciantur abſoluti & liberi.

Quintus Clericos concubinarios mulctat ſubtractione fructuum: pœna excommunicationis ſpirituali, quæ contemnebatur, in temporalem, quæ magis formidabatur, commutata.

Sex-

Sextus conqueritur de turbata pace Hungariæ (*nempe poſt mortem Ladislai Regis, ubi plures Regni candidati caput efferebant*) ſtatuitur pœna excommunicationis in eos, qui bellis, ſeditionibus, aut devaſtationibus pacem deinceps turbaverit.

Septimus excommunicat eos, qui recuſant Carolum Robertum pro Rege naturali Hungariæ recipere & habere, aut alium advocant aut nominant: item eos, qui Regalia aut Eccleſiaſtica bona, vel Sacram coronam occupant, aut detinent. Qui autem animo obdurato per annum in excommunicatione inſorduerit, confiſcatis bonis, tanquam hæreticus plectatur.

Octavus ſevere vetat, ne matrimonium contrahatur cum infidelibus, hæreticis, & ſchiſmaticis, maxime cum Ruthenis, Bulgaris, Raſciis, & Lithuanis, in errore manentibus: ſtatuta excommunicationis pœna in eos, qui hanc conſtitutionem violaverint.

Nonus magnopere commendat obedientiam, Sedi Apoſtolicæ, ejusque Legatis præſtandam. Præſertim vero hanc obedientiam & ſubjectionem inculcat Polonis, qui una cum Hungaris in hoc Concilio Poſonienſi præſentes erant. Fuitque poſtea anno 1346. hoc Concilium confirmatum a Clemente VI. ad inſtantiam Polonorum.

ARTICULUS IV.
De Conciliis Galliæ Sæculi XIV.

§. I.
Prænotanda de Gallia.

17. Lis Regis cum Papa.

Cum ſæculo hoc cepit grande diſſidium inter *Bonifacium VIII.* & *Philippum IV.* cognomento *Pulchrum* Regem Galliæ, propter Legatum Pontificium. Hic, cum Philippum, voti religione obſtrictum, ad expeditionem Jeroſolymitanam incitaret, atque cunctantem liberius, etiam cum minis, urgeret, in carcerem conjectus eſt. Expoſtulat Bonifacius: pari fragore Philippus tonat. A verbis itum ad facta. Evocat ille Gallicanos Præſules ad *Romanum Concilium*: vetat iſte Regno excedere. Anathema ille fulminat, & æmulum Philippi Albertum Imperatorem ratum gratumque habet. Hic in Præſulum *Conciliabulo*, *Pariſiis* habito, multorum criminum Bonifacium accuſat, appellatque ad Generale

Con-

Concilium, melioremque Pontificem. Papa repetito anathemate Galliæ ſacris interdixit, ſcholas aperiri vetuit, & xauctorato Philippo, Galliam Alberto Imperatori addixit, eundemque cum Anglis & Flandris in illud concitavit.

Mittitur in Italiam Nogaretus, nobilis Aquitanus, qui junctus Columnenſibus, Bonifacio infenſis, Anagniam irrumpit. *Sciara* Columna, colapho impacto, Pontificem terræ allidit. Romam inde deductus, paucos intra dies eſt mortuus.

Succeſſor Benedictus XI. pacem compoſuit; vibrato tamen in Sciaram & Nogaretum anathemate. Secutus Benedictum Clemens V. Gallus; qui Sedem Pontificiam Avenionem tranſtulit: fautor Philippi Regis: cum quo ordinem Templariorum in Concilio Viennenſi extinxit. Ut autem cauſam Bonifacii damnaret, adduci non potuit.

At oſtendit deinceps cœlum, quam cauſam probaret. Bonifacii VIII. corpus poſt trecentos annos integrum eſt repertum. Philippi autem poſteritas in filiis defecit; Regnumque Galliæ in eas calamitates eſt devolutum, quantas a ſua origine nunquam expertum fuerat; ruiturum ex integro, niſi fœmina ſuſtentaſſet.

Philippus ſiquidem brevi poſt optima in ætate morte abreptus, reliquit quidem tres filios, *Ludovicum X. Hutinum*, *Philippum V. Longum*, *& Carolum IV. Pulchrum.* Qui omnes ſucceſſive Regnum ſunt adepti, ſed arcto adeo tempore circumſcriptum, ut omnes ſimul ne tredecim quidem regiminis annos conficerent. Et, quod magnis Principibus triſtiſſimum, omnes abſque prole maſcula ſunt defuncti.

Succeſſit tum quidem Philippus *Valeſius*, defunctorum trium fratrum Regum patruelis, Philippi Pulchri ex fratre nepos. Excluſis ſecundum legem Salicam filiabus, quas omnes tres fratres reliquerant. At quæſtionem Angli moverunt, quam necdum ſolutam dicunt, quæque innumerorum mortalium ſanguine non ita poterat dilui, ut Angliæ Rex non hodiedum Franciæ inſignia geſtet, & ejusdem etiam Regis nomen titulo ſuo inſcribat. 18. Philippus.

Tres fratres Reges nempe habebant ſororem *Iſabellam*, Eduardo II. Angliæ Regi nuptam. Huic, neſcio ex quo Lycurgo, jus ſuccedendi in Regno Galliæ arrogabant Angli. Galli contra legem ſuam Salicam, perpetua conſuetudine obſervatam, opponebant, quæ excluſis fœminis, ſolos admittat maſculos. Quos inter ultimo poſſeſſori ſanguine proximus erat Philippus Valeſius, utpote

patruelis. Et quot in aliis Regnis hoc obtinet, etiam ubi nulla viget lex Salica, quæ univerſim fœminas excludat.

19. Anglorum prætenſio. Addebant, etiamſi lex Salica non exſtaret, & ad fœminas, etiam pro illo caſu, quo vivebat Philippi Pulchri ex fratre nepos, fuiſſet jus devolutum, ſucceſſuram utique potius ultimi Regis filiam, quam ſororem, vel ſaltem, ſi jus aliud hæreditarium comminiſci placeat, ſucceſſuram potius fratris primogeniti, Ludovici Hutini, filiam, Navarræ Reginam. In confeſſo ſiquidem apud omnes eſſe, ſecluſis ſpecialibus pactis, non in privatorum tantum, ſed Principum etiam ſucceſſionibus majorem rationem haberi deſcendentium ab ultimis poſſeſſoribus in linea recta, quam obliqua. Hæc illi.

At magni Principes lites ſuas ſæpe diſceptant gladio judice, qui pro fortiore pronuntiat. Erupit enim hac de cauſa anno 1337. bellum, omnium, quæ Gallia vidit, & diuturnitate, & bellantium odiis, vehementiſſimum.

20. Belli initium. Eduardus III. Iſabellæ filius, tracto in partes ſuas Ludovico Bavaro Imperatore, cum 300. navium claſſe in Belgium trajicit. Ex parte Gallorum ſtabant Bohemiæ, Navarræ, & Scotiæ Reges. Nihil tunc actum. Anno ſequente cæſi Galli. Iterumque celeberrima pugna *Creſſiaca*. Qua Galli 25000. amiſere: atque inter eos plures Principes ac florem nobilitatis. Cecidit etiam in hoc prælio *Joannes* Bohemiæ Rex, Henrici VII. Imperatoris filius, ac Caroli IV. pater. Cui jam prius unum oculum hoſtis, alterum chyrurgi ademerant. At, quamvis cæcus, pluribus adhuc præliis inſignis heros interfuit. Caleſium fructus victoriæ fuit.

21. Joannes captus. Philippo, Franciæ Rege anno 1350. mortuo, ſucceſſit *Joannes*. Qui prælio victus ab Anglis, captusque in Angliam abductus eſt, adminiſtrante pro ipſo Galliam Carolo Delphino filio.

22. Carolus V. Coaluit tum quidem pax *Britniaca*; relicta Anglis tota Aquitania, & Joanne Rege tribus auri millionibus redempto. Cui haud multo poſt mortuo ſucceſſit *Carolus V.* filius, dictus a ſuis *Sapiens* quod bella geſſiſſet cunctando: ut patris & avi præcipitia evitaret. Statuit is, ut Galliæ Regum filii anno 14. dicerentur Majores; cum antea 25. exſpectandus eſſet. Obiit Carolus Regno rurſus compoſito anno 1380. quod tamen filius Carolus VI. vix non totum perdidit; ſumma calamitate in ſæculum XV. propagata.

Turbato tamen tot bellis & cladibus ſtatu politico, imo etiam Eccleſiaſtico, complura hoc etiam ſæculo in Gallia celebrata ſunt Concilia.

§. II.

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus.

Quia turbido hoc ſæculo militaris licentia in perſonas etiam Eccleſiaſticas, eorumque bona manus ſæpius extendebat, non tantum in Germanicis, ſed Gallicis etiam Synodis per ſaluberrima decreta itum eſt obviam. Unde 23.

Compendienſe Concilium anno 1301. ſtatuit, ut locus ille ceſſet a Divinis, in quo Clericus a laicis captus ac detentus fuerit. Excommunicantur Judices laici, qui mulctas exigunt pro delictis Clericorum. Item eos, qui impediunt, ne laici in cauſis Eccleſiaſticis conveniantur coram Judice Eccleſiaſtico. Item in Abbates non exemptos, qui inita inter ſe conſpiratione ſe ſubtrahunt a jurisdictione Epiſcopi. Si quis in excommunicatione per biennium perſiſtat animo obdurato, Concilium contra eum tanquam ſuſpectum de hæreſi procedat. (*Fuit hoc Concilium Provinciale Rhemenſis Provinciæ.*)

Pariſienſe Concilium anno 1302. flagrantibus jam diſſidiis inter Bonifacium & Philippum, ut §. I. annotavimus, celebratum eſt. 24. In quo Rex conqueſtus eſt contra Pontificem, qui ſe in temporalibus ſibi ſubjectum vellet, & Epiſcopos Gallicanos contra ſe Romam evocaret. Cum autem Rex ſevere prohiberet, ne Romam pergant, ſupplices, ac ſubjectionis obſequisque plenas litteras ad Bonifacium dederunt; ut profectionem Romanam ſibi remitteret, ne ordo Eccleſiaſticus Regnumque univerſim Regis ira adhuc in majores turbas ac calamitates devolvatur. Ad pacem denique magnopere ſunt adhortati.

Concilium Compendienſe II. a Provinciæ Rhemenſis Epiſcopis celebratum anno 1305. excommunicationis ſententiam, ipſo facto incurrendæ, tulit in eos, qui nominatim excommunicatos vel interdictos ad Divina vel Sacram ſepulturam admittunt, vel coram ejusmodi excommunicatis ſacris interſunt. Item in eos, qui matrimonia clandeſtina contrahunt. Item in magiſtratus laicos, qui Clericis vectigalia imponunt, aut tallias vel collectas ab eis exigunt, eo nomine, quod mercaturam exerceant, quod tamen probare nolunt in foro Eccleſiaſtico. Ejusmodi decreta pro libertate Eccleſiaſtica facta ſunt etiam in Concilio *Pariſienſi* anno 1314. in *Salmurienſi* & *Sylvanectenſi* anno 1315. in *Senonenſi* anno 1320. in Pariſienſi anno 1323. multisque aliis.

25. *Avenionenſe*, ab Epiſcopis trium Provinciarum, nempe *Arelatenſis*, *Aquenſis & Ebredunenſis* congregatum anno 1326. ſtatuit, ut cenſuras, ab Epiſcopo latas, etiam alii Epiſcopi promulgent, & obſervari curent. Cenſura feriuntur, qui Clericos cogunt oſtendere, cur jurisdictionem exerceant, quamvis jam multos annos fuerint in pacifica poſſeſſione. Multos inſuper Canones edidit contra violatores immunitatis Eccleſiaſticæ, lata in eos excommunicationis ſententia.

Decrevit inſuper, ut Parochus teſtamentis interſit. Ut bona, reſtitutioni obnoxia, ſi incertus ſit dominus, ad arbitrium Epiſcopi diſtribuantur. Ne vacantium Eccleſiarum bona quis occupet, niſi privilegio vel conſuetudine ſibi liceat. Ne Beneficia novis cenſibus onerentur. Ut ſæculares, ab Eccleſia rogati, excommunicatos ad ſatisfaciendum compellant, ſub pœna excommunicationis & interdicti. Excommunicantur, qui ſine licentia proprii Sacerdotis e Diœceſi exeunt ad contrahendum matrimonium. Item ii, qui litteris Pontificis aut ejus Legatorum abutuntur. Legati Pontificii communibus Eccleſiarum impenſis excipiantur. Hæc & alia plura Avenione anno 1326. uti etiam anno 1337. ſunt conſtituta; quæ conſulto omittimus, ne repetitio eorundem canonum Lectori faſtidium creet.

Anno 1327. *Avenione* rurſus celebratum eſt Concilium; in quo *Petrus Corbarius*, ſub nomine Nicolai V. a Ludovico Imperatore intruſus Antipapa, damnatus eſt; ea etiam de cauſa, quod publice doceret, JEſum, ejusque Diſcipulos adeo pauperes fuiſſe, ut nihil unquam, neque in communi, neque privatim habuerint. Quam doctrinam Concilium iſtud, cui Joannes XIII. Papa præfuit, S. Scripturæ contrarium redarguit. At vero Corbarius Conciliabulo in Italia indicto Joannem propterea hæreticum declaravit.

Sicut autem hoc tempore multum diſputatum eſt in Occidente de paupertate Chriſti ac Minoritarum, ita a Græcis in Oriente pluribus in Synodis agitata eſt controverſia, an lumen, quo facies Chriſti in monte Thabor reſplenduit, *creatum* fuerit, an *increatum*.

26. *Concilium Compendienſe III.* Provinciæ Rhemenſis, anno 1329. ſub pœna ſuſpenſionis prohibuit, ne aliqua perſona Eccleſiaſtica ſe vel bona ſua Jurisdictioni domini vel judicis ſæcularis ſubjiciat. Neve deinceps citationes generales admittantur, ſub hac formula: *Citetis omnes quos vobis lator præſentium nominabit*. Denique præcipit, ut ſingulis Dominicis excommunicati denuncientur, uſurpantes, impedientes, & perturbantes ordinariam poteſtatem Eccleſiaſticam.

Novis-

Noviamenſe 1344. excommunicavit dominos temporales, qui prohibent ſubditis ſuis, ne quidquam vendant Eccleſiaſticis perſonis, aut eorum agros colant. Vetat, ne recentia miracula, tanquam authentica, a Clericis populo proponantur, Ordinario inconſulto. Mendicantes jubentur adhortari populum ad ſolvendas fideliter decimas; alias adimendam ipſis facultatem abſolvendi a caſibus Epiſcopo reſervatis (*ex quo patet, Religioſos mendicantes etiam in Gallia, ſæculo XIV. ab Epiſcopis accepiſſe facultatem abſolvendi a caſibus reſervatis Epiſcopo.*)

Anno 1346. Archiepiſcopus Senonenſis cum ſuis ſuffraganeis *Pariſiis* habuit *Synodum*; a qua præter Canones de libertate Eccleſiaſtica, de cenſuris, de Clericali & Regulari diſciplina, ſtatutum eſt, ut ſæculares Magiſtratus hæreticos capiant, & curiæ Eccleſiaſticæ judicandos tradant. Item, ut Prioratus, & Eccleſiæ Parochiales, in quibus non ſunt ſufficientes reditus, uniantur.

Concilium *Biterrenſe* Provinciale anno 1351. ordinavit, ut curati non dent licentiam ſuis Parochianis tempore paſchali Euchariſtiam percipiendi extra Eccleſiam Parochialem, niſi ſint infirmi. Hortatur etiam Clericos Beneficiatos, & omnes in ſacris Ordinibus conſtitutos, ut diebus Sabbati deinceps a carnibus abſtineant. Quod idem in pluribus aliis Galliæ Synodis eſt ſancitum. (*Unde videtur hæc diſciplina eo tempore in Gallia necdum viguiſſe.*)

Andegavenſe anno 1365. diſpoſuit, ut qui a Sede Apoſtolica 27.
Beneficia accipiunt, id intra tres menſes publicent. Ne Beneficia, quæ ſacros Ordines requirunt, conferantur hominibus immaturæ ætatis. Ut menſa Clericorum ſit frugalis, duorum tantum ferculorum cum juſculo. Abſtinentiam a lacte & butyro diebus jejuniorum præcipit.

Vaurenſe, a trium Provinciarum Epiſcopis congregatum anno 1368. in primo canone de fide tractat, de DEO, de ſacramentis, virtutibus, & vitiis, & brevi ſynopſi inſignem Theologiam comprehendit, omnibus animarum paſtoribus utiliſſimam. Quam hic ſubjicerem, ſi brevitatis inſtitutum admitteret. Tractat deinde de excommunicatione eorum, qui litteris Apoſtolicis abutuntur. De ſtatutis contra libertatem Eccleſiaſticam abolendis. De iis, qui ſe opponunt Canonicis electionibus, poſſeſſioni pacificæ Beneficiorum, aut ſe in ea intrudunt, aut plura incompatibilia recipiunt. De non impediendis appellationibus ad Metropolitanum. De puniendis ab Epiſcopo exemptis, ſi in loco non exempto delin-

linquant. De abſtinentia Clericorum a carnibus die Sabbati. De mittendis a quolibet Capitulo duobus Canonicis ad Theologiæ vel Juris Canonici ſtudium, qui tempore ſtudiorum Beneficii ſui fructus percipiant, exceptis diſtributionibus quotidianis. (*Plura alia decreta ſaluberrima ſunt edita; quæ tamen ex ſuperioribus Conciliis jam ſunt memorata.*)

Narbonenſe anno 1374. Canones edidit, de modo celebrandi Concilia. De falſis Apoſtolis evitandis. De Indulgentiis conceſſis iis, qui corpus Chriſti ad ægros comitantur. De non faciendis donationibus in fraudem laicorum. De immunitate reali & perſonali Clericorum.

28. Anno 1398. in Synodo Pariſienſi, Nationali, præſente Rege plurimisque Epiſcopis acriter diſceptatum eſt, an Benedicto XIII. ſeu Petro de Luna, qui pertinaci illo ſchiſmate nolebat cedere Papatu, quamvis juramento id antea promiſiſſet, obedientia eſſet ſubtrahenda? ac denique concluſum, quia ſua tergiverſatione ſchiſma foveat, & unitatem Eccleſiæ impediat, non amplius deinceps eſſe obediendum. Exſtant in tomo XV. Conciliorum plures orationes in utramque partem hac ſuper re habitæ.

ARTICULUS V.
De Conciliis Angliæ Sæculo XIV.

§. I.

Præmittuntur aliqua de Statu Politico.

29. Anglia, magnarum ſæpius tragœdiarum theatrum, hoc etiam ſæculo non tantum cruentam Martis ſcenam foris aperuit, ſed domi quoque: varias inter turbas, in Reges ſuos & proceres ſævìit: quin uxorem in maritum, filium in patrem bellum noventes vidit.

Iſabella. Malorum fons *Iſabella*, Philippi Pulchri Franciæ Regis filia. Hæc etenim mulier, non minus ambitione quam luxuria inſignis, inauſpicato connubio juncta *Eduardo II.* Angliæ Regi, ſub ipſum ſæculi initium, & domeſtica bella concitavit, & externis diſcordiis titulum dotalem ad Britones attulit, paterno, & maritali Regno erinnys fatalis.

30. Et primo quidem diſcordiis domeſticis in Anglia præluſit;
Eduardus II. tum vero a conjuge Eduardo cum filio, quem ex eo ſuſceperat, in Gal-

Galliam fugit; conflato exercitu, ubi in Angliam remeat, hoſtilibus ſignis adgreſſura Regem conjugem. Et favit fortuna ſceleri. Angli cum exercitu Gallico ſe conjungunt. Derelictus a ſuis capitur Rex Eduardus, in Anglicanis comitiis Regno deponitur, &, quod barbariem ſuperat, a cuſtodibus ſuis crudeliter enecatur in carcere.

Suſtolliter in ſolium filius Eduardus III. 15. annorum adoleſcens, famoſus ſæculi hujus actor, cujus dimidium bellis implevit. Nec matri Iſabellæ impunes tot turbæ, & exerrantes libidines. Mortemarius Procus ſuſpenſus patibulo, in ipſo cubiculo Reginæ, præſentis, & inſpectantis. Hæc merces ſceleri.

Prima bella Eduardus cum Scotis geſſit, gente ad aſperi ſoli in- 31.
genium formata, victrice non raro Anglicani roboris. Tum vero Belli Gallici
demortuis abſque prole maſcula Philippi Pulchri filiis, maternum initium ſub
jus, quod prætendebat, armis aſſerturus, Gallicanis bellis initium Eduardo III.
dedit, ſæpius interruptis, ſæpiusque, pace fragili diſſiliente, rurſum reſumptis; ea quidem Anglorum aut fortitudine aut fortuna, ut præliis plerumque ſuperiores, & Gallicas artes, & multitudinem vicerint, vix vitam fuga ſervante Philippo Rege, nobilitate proſtrata in acie, ac Regni nervis inciſis, in pugna vero Pictavica capto Joanne Rege cum Philippo filio.

Obiit tandem Eduardus Rex anno 1377. poſtquam 50. annis 32.
Regnum & bella geſſit, multarum palmarum heros. Davidem Wicleffus.
Scotiæ Regem devictum captumque Londinum abduxit. Ordinem Periſcelidum inſtituit, vili ex cauſa. Vituperatur tamen a ſcriptoribus Gallis; propter vibices fortaſſis, genti ſuæ inflictas. Aliena certe culpa infelix fuit, quod in Regnum ejus inciderit Wicleffus, Sacerdos Anglus, recentiorum novatorum ſignifer; adverſus poteſtates, non tantum Eccleſiaſticas, ſed etiam Politicas, feralis tuba; cujus clangores funeſtos *parte* 3. audivimus.

Expertus hoc eſt *Richardus II.* Eduardi III. quem diximus, ex filio Eduardo inſigni heroe, nepos, & ſucceſſor. Nam plebs Anglicana, ſeditioſa Wicleffi tuba concitata, conſpirationem iniit adverſus Regem, Proceres, Epiſcopos, omnemque Clerum, interempto in ipſis ſacris Cantuarienſi Præſule, eodemque furore in reliquos deſignato. Adeo nempe omnis hæreſis, indole ſua ferox, tumultuoſa, ac ſeditioſa, Magiſtratibus univerſim omnibus eſt fatalis. Compreſſus tum quidem, tum inſtitutis Eccleſiæ Synodis, tum armata auctoritate Regia vulgi furor, ſed erumpens deinceps ſæpius, in alienas etiam provincias eſt exporrectus.

Sicut

Sicut autem Anglia hoc ſæculum inter turbas cœpit, ſic continuavit, & finiit. Nam Richardus Rex Thomam Gloceſtriæ Ducem, patruum ſuum, dolo captum ſuffocari juſſit, Arundelii comite plexo capite, aliisque pluribus, perduellionis reis, aut carcere aut exilio multatis.

33. Richardus II. Quæ, ſive crudelitas, ſive juſtitia, Regi Richardo populi odium, & perniciem attulit. Nam Henricus, Lancaſtriæ Ducis filius, a Rege, patruele ſuo, in exilium actus, dum Rex in expeditione Hibernica abſens eſſet, a Londinenſibus ex Gallia revocatus, collectis copiis, Regi ex Hibernia redeunti, obviam proceſſit, eumque captum carceri Londinenſi incluſit; in quo occiſus eſt, anno Chriſti 1399. ætatis ſuæ 33. Regni 20. miſerando ſane capitis coronati fato; ſed in Anglia necdum miſerrimo. *Henricus* coronam tulit in præmium; atque Regnum ad *Lancaſtrenſem* propaginem tranſtulit.

§. II.

Status Eccleſiæ ordinatus per Concilia.

34. Cum Clemens V. ubique juſſiſſet celebrari Concilia, in quibus de cauſa Templariorum inquireretur, ut deinde plena notitia ad Concilium Generale Viennenſe poſſit afferri, celebratum eſt etiam ſuper re iſta in Anglia *Concilium Londinenſe* anno 1309.

Anno 1321. indictum fuit a Cantuarienſi *Concilium Londinenſe II.* quod antequam inchoaretur, præcepit Rex Eduardus II. ne in eo quidquam ſtatueretur, Regi aut Regno in præjudicium. Statuta Synodi verſantur circa teſtamenta, & taxam iis dandam, qui circa illa & eorum executionem occupantur. Circa moderationem proviſionum in viſitationibus. Circa introductionem Beneficiati in Eccleſiam, ab Eccleſiaſtico Superiore faciendam. Circa taxam pro ſcribendis litteris Beneficiati vel ordinati non excedendam. Circa Miſſas, in privatis oratoriis non celebrandas, absque Ordinarii licentia, ſub pœna ſuſpenſionis.

Londinenſe III. itidem Provinciale, a Cantuarienſi, Primate totius Angliæ, celebratum anno 1328. excommunicavit omnes, qui Epiſcopum Exonienſem occiderunt. Diem Paraſceves & commemorationis omnium Fidelium defunctorum, feſtos ſtatuit. Conceptionem item B. V. Mariæ ſolenniter & feſtive celebrandam. Immunitatem rerum, ad Eccleſias, aut Eccleſiaſticas perſonas pertinentium. Teſtamentum ſervi adſcriptitii non impediendum. Appel-

Appellationem a gravamine illato, etiam ante ſententiam definitivam, ratam habet. (*Poſt tridentinum non licet amplius appellare a ſententia interlocutoria, niſi vim habet definitivæ, aut gravamen afferat, quod reparari non poſſit per appellationem a definitiva.*)

Londinenſe IV. Præſide Cantuarienſi, anno 1342. diſpoſuit, ut licentia in privatis oratoriis celebrandi Miſſam non concedatur ab Epiſcopo, niſi Magnatibus & Nobilibus, quorum domus ab Eccleſia parochiali multum diſtant, vel infirmis & debilibus. Alia illius ſtatuta jam alias ſunt memorata. Canon tamen quintus hoc ſpeciale videtur habere, quod decernat, licet Parochianis juxta conſuetudinem Provinciæ Cantuarienſis incumbat, reparare ea, quæ ad Eccleſiam pertinent, tamen deinceps etiam exteros debere concurrere, ſi fundos in territorio Parochiæ obtineant.

Londinenſe V. eodem anno celebratum Canones edidit de immunitate Eccleſiaſtica (*cui inimicus erat Eduardus II. cum ſuis aulicis*) excommunicat eos, qui in extremis conſtituti bona ſua per donationem inter vivos alienant, in fraudem creditorum. Prohibet, ne excommunicati, petentibus Epiſcopis, a ſæculari Magiſtratu cuſtodiæ traditi, ipſis inconſultis liberentur.

Lambethenſe, Præſide Cantuarienſi, Primate, anno 1351. conqueſtum eſt, quod Rex, ejusque Miniſtri ſæculares, perſonas Eccleſiaſticas delinquentes carcere ac etiam morte mulctarint, ſub prætextu, quod privilegium fori & Canonis ſit Reipublicæ noxium, eo quod Clerici, privilegio ſuo confiſi, audacius delinquant. Prohibet proin Concilium, ne ſæculares Judices immunitatem Clericorum deinceps violent, Eccleſiaſticis vero Judicibus præcipit, ut Clericis delinquentibus ſeveras pœnas imponant, ut querela illa ſæcularium ceſſet. 35

Eboracenſe, a Joanne Archiepiſcopo cum ſuffraganeis ſuis, congregatum anno 1367. decrevit, ne in Eccleſia fiant placita ſæcularia. Ne matres, vel nutrices parvulos in lecto ſuo collocent, propter periculum ſuffocationis. Ne cauſæ matrimoniales hominibus imperitis committantur &c.

Londinenſe VI. anno 1372. damnavit 24. propoſitiones Wicleffi; quas retuli *part.* 3. *cap.* 5. §. 4. & quidem 10. earum damnatæ ſunt tanquam hæreticæ; 14. vero tanquam erroneæ, & Eccleſiæ determinationi repugnantes. Iidem errores rurſus damnati ſunt anno 1396. a *Concilio Londinenſi VII.* Præſide ſemper Cantuarienſi, Primate.

36. *Cantuarienſe* anno 1399. conqueſtum eſt, quod Clerus valde premeretur, tum a Miniſtris Regiis, tum a quæſtoribus Romanis. Cumque Henricus Rex, obtento violente, quod diximus, Regno, identidem a Clero poſtularet pecunias, complura in fine hujus ſæculi & ad initium ſequentis Concilia Anglica fuerunt celebrata, in quibus hac de re actum eſt. Poſtulatum etiam fuit in hoc Concilio, ut dies S. Georgio Martyri ſacer per totam Angliam celebris ac feſtus ageretur. Cautum denique, ne Epiſcopi cauſas, quæ Sacerdotia & matrimonia reſpiciunt, aliis, quam doctis viris, in Jurisprudentia probe verſatis, committant.

ARTICULUS VI.
De Conciliis Hiſpaniæ.

§. I.
Synopſis Hiſtorica.

37. Sæculum XIV. ſeditionum bellorumque motibus totum turbulentum erat: &, quod dolendum, Chriſtianus plerumque ſanguis fuſus eſt, Saraceno in Regno ſuo Granatenſi quieto relicto; niſi quod circa medium ſæculi una alterave urbs eidem fuerit detracta.

Calamitates. Et quidem ſub initium ſæculi *Ferdinandus IV.* Caſtellæ Rex, in pupillari ætate per Henricum propatruum non tam pupilli Regnique, quam ſui amantem, Regnum moderatus eſt. Quo tempore Procerum Magnatumque quivis de publico rapuit, quantum potuit, membris adverſus caput in totius corporis noxam increſcentibus. Bella ex bellis ſata a tutore ac Regni optimatibus, ut ſe neceſſarios faciant, & in turbido ſibi piſcari queant. De ipſa Tariſſa, nefas! Mauris reſtituenda cogitatum, ut eorum ope plus Chriſtiani ſanguinis fundatur.

Lacerata itaque a ſuis Caſtella, Aragonia, relicto in Hiſpaniæ viſceribus hoſte barbaro, longinqua bella gerebat, Sardiniam Piſanis, Siciliam *Friderico*, Jacobi II. Regis ſui fratri, ereptura. Regnum Navarræ, ad Gallos per Joannam Ludovici Hutini matrem translatum, omnes invidebant. Ridebat Granatenſis, Chriſtianos mutuis inter ſe odiis ac vulneribus confici.

38. Septa & Heraclea. Amoto tandem ſuſpecto tutore, Caſtellanus juris ſui factus, compoſito, quoad fieri poterat, Regni ſtatu, paceque cum finiti-

mis

mis reſtituta, cum Jacobo Aragonio bellum Granatenſe decrevit. Cæſi ab Aragone ad *Almeriam* barbari, & expugnata ad Africæ oram *Septa* (quam *Ceutam* vulgus appellat) a Caſtellanis *Heraclea* (quam Saraceni *Gibraltariam* vocitabant) ex adverſo Septæ objectam. Quæ tamen, civilibus Chriſtianorum bellis rurſus poſtea frementibus, in manus infidelium eſt relapſa. Almeria & Algezira fruſtra a noſtris oppugnata.

Mortuo ſubin Ferdinando IV. in ipſo ætatis flore, anno 1312. relicto in cunis filio *Alphonſo XI.* unius anni Principe, rurſus omnia ſunt turbata. Magna de tutela contentio; foris bella conſanguineos inter & affines Principes; domi ſeditiones, internecina diſſidia, defectiones virorum etiam Principum ad Mauros.

Granatenſis Rex barbarus, Caſtellæ Regibus vectigalis, uſurus occaſione, ad Marochii Regem Saracenum abiit, exponitque, Mahometanum in Hiſpania Imperium, tanta fortitudine a Majoribus fundatum, floreſcens olim vegetumque, jam penitus ferme eſſe collapſum, inſigni gentis ignominia, cujus olim virtus bellica, Aſia & Africa victoriis peragrata, terrarum ubique inclaruerit. Unicam in extrema Hiſpania ſibi ſupereſſe Granatam, cum Malaca, Almeria, Algezira, paucisque aliis oppidis. 39. Oratio Granatenſis.

Jam vero optatum advenisse tempus, quo gentis gloria reparari queat. Chriſtianis Principes bellis fractos, & etiamnum inter ſe colliſos, patere ictui, a quo non facile reſurgant. Navarræum Regem Gallicis cladibus & factionibus implicitum: Aragonium Balearico bello adverſus fratrem diſtentum; Luſitaniam bellis, patrem inter & filium geſtis, feſſam, novo bello non ſufficere; Caſtellam, in qua majus alias robur, ſub infirma adhuc Regis ſui ætate ſciſſam in partes, ſe ipſam atterere: Caſtellanos denique & Aragonios perpetuis inter ſe odiis, invidia, & diſcordiis diſſidere.

Sed neque ab exteris Europæ Principibus Hiſpanis fore auxilia. Gallos, Anglosque pertinaci bello averſos mutua internecione concidi. Bellis totam flagrare Italiam, Venetos inter & Genuenſes: Neapolitanos inter Andegavenſes, & Siciliæ Reges Aragonios; reliquum Italiæ, ob abſentiam Romanorum Præſulum, factionibus, direptionibus, populatione everti. Germaniæ buſta adhuc fumare nuperis bellis, gemino Principe pro Imperio contendente. Et necdum illi eſſe quietem, Ludovico Cæſare diris devoto, & virium reliquias colligente, ad opprimendum æmulum, quem, impulſu Sacrorum ſuorum Antiſtitis, cogitent Proceres

eidem ſufficere. Poloniam, alioquin longinquam, cum Lithuanis & Ruthenis confligtare. Pannonium Regem a Valachis nuper cum toto exercitu conciſum: ſucceſſorem Ludovicum reparandis ruinis incumbere, & Regno in domo ſua Andegavenſi necdum ſatis firmato, & domeſticas, & imminentes Orientis procellas expaveſcere. Eam denique Europæ totius, in ſe ipſam undique armatæ, eſſe faciem, qua rebus Saracenis nunquam fuerit optatior. Erumpentes ex Aſia Turcas, ſocios ſuos, ejusdem religionis aſſeclas, victorias ſuas ulterius ſemper ulteriusque in Occidentem protendere; ſi Africa pariter, ſedibus ſuis emota, per Hiſpanias in Orientem moliatur, compreſſam validiſſimas inter duas gentes Europam mediam facile elidi, & omne Chriſticolarum genus uno velut ictu exſcindi poſſe.

Veniret proin Rex ad metendas palmas, quas ipſa temporum rerumque occaſio ultro offerat. Se, alioquin ſub ignobili gentique toti probroſa tributi ſervitute ſquallentem, acciſo Granatæ Regno ocius ceſſurum, malleque potenti Saraceno Regi privatum ſervire, quam miſerum Regem, cui, precario regnanti, nihil ferme niſi nomen ſuperſit, ſervile chriſticolis vectigal dependere. Sin uti occaſione negligeret Rex, perpenderet probe, an, pace inter Europæos inita, rebusque eorum, quæ nunc ferme proſtratæ jaceant, reſtauratis, ſecurus ipſe in Africa eſſe poſſit: ſubjugatis exilibus Granatæ reliquiis, tenui freto facilem trajectum eſſe; inſuper & oceanum & mediterraneum viam præbere claſſibus. Videret proin, ne Europa in Africam effundatur. Eandem utrisque eſſe ſemitam. In eo jam verti rerum molem, quis præveniat, & alterum imparatum opprimat. Tenere jam Hiſpanos in manibus hinc Calpin, inde Septam, illam Europæ, hanc Africæ clavem: occupata hæc propugnacula ſatis oſtendere, quo conſilia eorum colliment. Ne dubitaret proin, ſi nomen Saracenum, ſi Regnum ſuum, ſi libertatem, ſi ſe amaret, collecto ex omni Africa, & terreſtri & navali exercitu prævalido, in Europam trajicere, & nobiles Majorum palmas inſtaurare. Nihil eſſe ad immortalem nominis gloriam magnificentius, nihil ad opimam prædam locupletius, ad utilitatem & Africæ ſecuritatem nihil opportunius.

40. Afri in Hiſpaniam.

Hac Granatenſis oratione excitatus Rex, non tantum in Marochico & Feſſano Regno ſuo, ſed in vicinis etiam Provinciis ſibi vectigalibus, omnique circum Africa ingentes delectus habuit. Collectoque immani, tum navali, tum terreſtri exercitui (quadringenta hominum millia feruntur) filium ſuum Abomelicum præficit.

ficit. Qui freto trajecto Algeziram venit, ejusque urbis ſe Regem dixit, tum ad Heracleam, opere & ſitu munitam admodum urbem, Calpi monti, e regione Septæ, impoſitam, admotus exercitus, fame eandem ad deditionem coegit. Ex altera parte Granatenſis in Caſtellanum agrum irruens, populatione omnia late vaſtavit.

Alphonſus Caſtellæ Rex, quamvis juvenili adhuc eſſet ætate, factis cum Aragonio & Luſitano, ut poterat, induciis, cum exercitu Caſtellano, numero licet multum impari, obviam hoſti progreſſus, commiſſa pugna, victoriam, ad eam diem inauditam reportavit. Supra ducenta Maurorum millia in acie cæſa memorantur, capti innumeri. *Tariffa* victoriæ præmium fuit, & poſtea etiam *Algezira*. 41. Victi.

At in medio victoriarum curſu domeſtici Procerum motus, bellumque Aragonicum, Alphonſum revocarunt, pactis cum Mauris, qui facile tunc exſcindi poterant, ni livor, æmulatio, invidia interceſſiſſent, decem annorum induciis.

Toto deinceps ſæculo nihil admodum contra Saracenos geſtum eſt, bellis aſſiduis Chriſtianos inter Hiſpaniæ Principes flagrantibus. Quin fœdere cum impia hac gente ſæpius inito, eorum ferro Chriſtianum hauſerunt ſanguinem.

Fecit id potiſſimum *Petrus Crudelis* Alphonſi filius, a patre per omnia degener, hoſtis humani generis, libidinis & crudelitatis portentum. Tres ſimul uxores habuit. Legitimam obtruncavit. Tres fratres interemit, pluresque Principes Regii ſanguinis, alios innumeros, etiam Epiſcopos. Bis excommunicatus; nunquam melior. Granatenſem Regem, data fide publica ad ſe venientem, propria manu perfide confodit, & quidem pacis tempore. Regni annos nefanda libidine, cædibus, furoribus, immani tyrannide implevit. 42. Petrus Crudelis.

Ab Henrico fratre Gallorum armis, duce Bertrando Clakino, ſolio dejectus, ac fugitivus, ab Anglis reſtituitur. Dejectus iterum a fratre occiditur: quam ſuperis hominibusque exoſus, tam inferis acceptus.

Ingens tunc orta de Regno diſceptatio. Quatuor proci illud ambiebant, ac diſcerpebant, Anglus, qui filiam Petri conjugem habuit, ſed pollutis ortam natalibus; Aragonius, & Luſitanus, materno Caſtellæ ſanguine prognati: Henricus Tyranni occiſi frater, ſed ex nobili Scorto Alphonſo natus. Armis omnes jus ſuum 43. De Regno contentio.

urgebant. Vicit cæteris debilior Henricus, Procerum Caſtellæ & Provincialium ope; qui exterum reſpuebant Principem.

Et eluit natalium labem *Henricus II.* e diuturno exilio evectus ad thronum, magna prudentia, fide, integritate Princeps. Pacata tandem legibusque ſtabilita Republica, *Joannem* filium reliquit, Regni hæredem, anno 1379. quamvis non ſine certamine, ſuſcitatis denuo cognatorum Principum juribus.

Compoſitæ tum quidem eæ ſunt lites, novisque Hiſpaniæ Reges connubiorum ſunt juncti fœderibus, ſed novis rurſus diſſidiis atque tumultibus daturis deinceps originem. Quaſi Hiſpaniæ Principes nubant, ut bella pariant.

44. Bellum Luſitanum. Certe ex iis nata ſunt Caſtellanis cruenta cum Aragoniis bella, præſertim vero cum Luſitanis. Nam *Ferdinandus* Portugalliæ Rex, Tellеſiam Acunii conjugem uxoris loco habuit, marito Acunio, cornibus argenteis capiti ſuo impoſitis, in Caſtellam ſecedente. Ex hac adultera nata eſt Ferdinando *Beatrix*, Joanni I. Caſtellæ Regi poſtmodum nupta. Cum igitur anno 1383. Ferdinandus eſſet mortuus, Beatrice filia hærede declarata, Caſtellanus Regnum dotale poſtulavit, retento in vinculis Joanne Beatricis patruo. Quæ res graviſſimo deinceps inter gentem utramque bello cauſam dedit.

Nam Luſitani reſpuebant exteri Regis Imperium, ac *Joannem*, ex pellice licet natum, repetebant. Cum igitur Caſtellanus pacis artibus eos adducere non poſſet ad obſequium, bello aggreſſus eſt, Olyſſipone etiam obſeſſa. At pluribus præliis cæſus in Caſtellam reverſus eſt. Angli mox juncti Luſitanis, translato in Caſtellanum Regnum bello, multas in eo urbes ac oppida occuparunt; donec tandem, repetitis ſæpius tumultibus pace ſedatis, Caſtellanus paterno ſuo Regno conſtrictus, Joannem ex carcere throno Luſitano dedit, propagaturum deinceps ſtirpem Regiam.

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus.

Tot inter Hiſpaniæ turbas, bellorumque perpetuos motus, non deſierunt Eccleſiæ Præſules pro munere ſuo collapſam alicubi diſciplinam reſtituere, aut labantem ſuſtentare. Complura in hanc rem inſtituta Concilia.

Et primo quidem anno 1310. Clementis V. juſſu, ſicut in aliis Europæ Provinciis, ſic etiam in Hiſpania celebratum eſt Concilium

Sal-

Salmanticenſe, Præſide Toletano, in cauſa Templariorum. Qui dum in ſe animadverſum iri adverterent, correptis armis in Hiſpania validis propugnaculis ſe tuebantur. Sed a Regiis copiis victi, vinctique, ſiſtuntur Synodali judicio; in quo communi Patrum ſuffragio pro eorum innocentia eſt pronuntiatum. Remiſſa tamen ad Pontificem rei totius ſumma deliberatione, ejus decreto, quod contagium multos infeciſſet, deleti ſunt, bona eorum, in Hiſpaniis ſita, a Regibus occupata, penſione tantum pro ſuſtentatione relicta.

Idem biennio poſt in concilio *Tarraconenſi* eſt decretum. *Concilium Salmanticenſe* anno 1312. Academiæ Salmanticenſi, totius Hiſpaniæ facile celeberrimæ, nonam decimarum partem Diœceſis Salmanticenſis attribuit, conſentiente Clemente V. qui decimas Academiæ odimi ante præceperat. 46.

Cæſarauguſtanum anno 1318. celebratum a Petro de Luna, primo illius urbis Archiepiſcopo, ſolenniter promulgavit erectionem hujus Archiepiſcopatus. 47.

Tarraconenſe eodem anno decrevit, inſiſtendum eſſe apud Pontificem pro canonizatione Raymundi a Pennafort. 48.

Toletanum anno 1324. præcepit, ut Epiſcopi diligenter in Conciliis compareant, ne morum correctio ceſſet. Vetat Clericis, ne abutantur fructibus beneficialibus: ne Beneficia conſequantur ſine inſtitutione Epiſcopali. Ne pro Miſſa legenda pecuniam exigant; ſed gratis accipiant, ſi aliquid ex charitate ultro offeratur, absque ulla conventione aut pacto. (*Si tam ſalubre ſtatutum obſervaretur, non tam multi eſſent otioſi Sacerdotes.*) Denique ſub excommunicatione prohibet, ne Chriſtiani Saracenis tempore *Guerræ* ulla ſubſidia vendant. 49.

Altero poſt anno habitum eſt Concilium apud *Alcalam de Henares*, ſeu *Complutum*, Præſide rurſus Toletano, Hiſpaniarum Primate, & Caſtellæ Cancellario. Promulgati duo tantum Canones. Primus ſtatuit, ut ſuffraganei Toletanæ Eccleſiæ, ſi non fuerint a Toletano conſecrati, intra annum perſonaliter compareant, & ei reverentiam & obedientiam promittant. Alter tractat de immunitate Eccleſiarum, & excommunicatione lata in eos, qui illam violant. 50.

Palentinum ſeu *Valliſoletanum* ſub idem ferme tempus congregatum ab Apoſtolicæ Sedis Legato, Nationale fuit Hiſpaniæ. In quo decretum, ut quovis biennio Provinciale, & ſingulis annis Diœceſanum Concilium habeantur. Ut Canonici, Epiſcopo ſuo perſo-

perſonaliter aſſiſtentes, habeantur pro præſentibus, adeoque fructus percipiant. Ut non plures Clerici ordinentur, quam ex proventibus Eccleſiarum ſuſtentari poſſint, ne multitudine vileſcant, & mendicare cogantur. Ut Parochiæ certis finibus circumſcribantur ab Epiſcopo. Ne Patroni ad Eccleſiam necdum vacantem litteras præſentationis concedant, aut reditus uſurpent. Ut, qui in quadrageſima, aut quatuor temporum jejunio carnes comederit, excepta cauſa infirmitatis, ſit excommunicatus. Prohibetur purgatio vulgaris per ferrum candens, aut aquam ferventem. Purgatio vero Canonica per juramentum tantum permittitur in caſibus jure expreſſis. Denique multa ſtatuuntur de Judæis & Saracenis vitandis, ad officia non promovendis &c.

Habita ſunt deinde *Tarraconenſia* duo Concilia a Joanne Patriarcha Alexandrino, Eccleſiæ Tarraconenſis adminiſtratore. In *primo* decernitur, ne decimæ exigantur ex bonis Beneficialibus. Ut Epiſcopi excommunicatos denuntient, qui jubent uſuras ſolvi, vel earum reſtitutionem impediunt. *Alterum* contra invaſores, raptores, deprædatores, & contra Clericos adverſus Eccleſiam pro laico *poſtulantes* ſeu advocantes decernit.

51. *Toletanum* anno 1339. Præſide Ægidio Archiepiſcopo, quinque Canones ſtatuit. 1. Vetatur, ne quis in loco, ubi Eccleſia dominium temporale obtinet, poſſeſſiones ſuas vendat, niſi vaſallo Eccleſiæ. 2. Ne illiterati ordinentur. 3. Ex qualibet Cathedrali & Collegiata unum ex Canonicis ad ſtudia Theologiæ & Juris Canonici mitti jubet. 4. Ut Epiſcopi impediti, & Cathedralia Capitula diſtinctos Procuratores ad Concilium Provinciale mittant. 5. Ut rectores Eccleſiarum nomina ſuorum Parochianorum annuatim deſcribant, ut diſpicere poſſint, an conſtitutionem *utriusque ſexus*, circa confeſſionem & communionem annuam, obſervent.

Toletanum anni 1347. quatuor Canones edidit. Primus Clericis habitum præſcribit. Secundus vetat, ne ceſſatio a Divinis fiat, niſi citato & audito, qui immunitatem Eccleſiaſticam violavit. Tertius ordinat, ut quæſtores eleemoſynarii non admittantur, niſi authenticas litteras oſtendant. Quartus moderatur taxam, Notariis Præſulum pro litteris & ſigillo ſolvendam.

Toletanum anni 1355. declaravit, transgreſſores conſtitutionum Provincialium non ad culpam, ſed ad pœnam tantum obligari (*At ubi nulla prorſus eſt culpa, quem locum habeat pœna proprie dicta? quid puniatur, niſi culpa?*)

Com-

Complutenſe anni 1379. Nationale, congregatum a Tenorio Toletano, deliberavit, cuinam parendum ſit tanquam vero Pontifici, Urbano VI. an Clementi VII. Videturque graviſſima illa quæſtio tunc non fuiſſe deciſa, ſuſpenſis inter utrumque animis. 52.

Eodem anno, ac ſequentibus complures eadem in cauſa celebratæ ſunt Synodi. *Ileſcenſis* magis favit Urbano. Licet enim ob metum, Cardinalibus injectum, illius electio fuiſſet vitioſa, ob unanimem tamen illius coronationem, & Pontificios ei honores, ab omnibus Cardinalibus delatos, prius vitium fuiſſe purgatum. 53.

Venerunt eodem anno 1379. ad Henricum II. Caſtellæ Regem (*quem occiſo Petro Crudeli ſubrogatum diximus*) Legati ab Urbano: venerunt pariter Legati Galli, Clementis cauſam defenſuri. Habitum *Concilium Toleti.* At pro neutro deciſum. Id duntaxat pronuntiatum, ea, quæ in Provincia ad Romanum Pontificem pertinerent, integra ei aſſervanda, qui cauſam eviciſſet. Auditus etiam in Conventu Burgenſi Petrus quidam, Franciſcanæ ſacræ familiæ Alumnus, ex Aragonia Regum ſtirpe oriundus, ſanctimoniæ laude, & vaticiniorum dono celebratus. Qui pro Urbani electione pronuntiavit.

Anno ſequente Medinæ Cumpi eadem cauſa acriter eſt agitata. Hi Romana, illi Fundana Comitia præferebant. Prudentioribus (*ut loquitur Mariana de rebus Hiſp. lib.* 18.) neutri parti favendum videbatur; ſed quaſi Pontificio Interregno controverſiam ad arbitrium Generalis Concilii rejiciendam.

Anno 1381. celebratum eſt Concilium *Salmanticenſe* in eadem rurſus ſchiſmatis cauſa, Præſide *Petro de Luna* Cardinale. Quo adnitente, rejecto Urbano, tanquam vitio creato, Clemens VII. pro legitimo Pontifice eſt ſalutatus. Rem ſic enarrat Mariana lib. 17. *Erat Petrus de Luna nobiliſſimo inter Aragonios loco, a Gregorio Pontifice Cardinalis creatus, ſecutusque in diſſidio Clementis partes, ardenti ingenio vir, legum peritiſſimus. Is in Hiſpaniam, ut ingenii dexteritate eas gentes in partes attraheret, legatus eſt. Et in Aragonia quidem inanis opera fuit, Regis & Procerum animis incertis, ſuſpenſisque. Apud Caſtellæ Regem majus operæ pretium fecit. Viri præſtantiſſimi ſelecti, de re tota judicaturi. Multi dies in cognitione conſumpti; Salmanticæ tandem, quo conventus translati ſunt, Urbani cauſam, ut vitio creati, averſati, Clementem Pontificem, quaſi liberis comitiis electum, ſalutarunt, Avenione morantem. In quo & loci vicinitatem ſecuti ſunt, & Regis Galliæ gratiæ magis id datum, quam ad æquitatis regulas expenſum.* Ita Mariana. 54.

De Synodo Navarræa ſic idem auctor lib. 18. ſcribit: *Anno Domini* 1387. *in conventu Epiſcoporum & Procerum apud Navarram, Clementem eo nomine VII. juſtum videri Pontificem pronuntiatum. Regum Galliæ atque Caſtellæ gratiæ id dari viſum eſt potius, quam ad veritatis atque æquitatis regulam ſatis expendi. Et extabat a Caſtellæ Rege novum Beneficium, redditis Vaſconi arcibus, quæ in ditione ejus Caſtellæ præſidiis magno numero obtinebantur. Pecunia etiam, quam pater mutuam acceperat, condonata.*

De Synodo vero *Barcinonenſi* hæc habet: *Anno* 1387. *Barcinone, in Epiſcoporum & Procerum* (Aragoniæ) *conventu ſchiſmatis cauſa agitata eſt diu multumque. Fundana comitia præferenda videri pronuntiatum. Ergo Clemens omnium Ordinum conſenſu atque lætitia Pontifex ſalutatur. Sic Hiſpaniæ multo maxima pars ejus auſpicia ſequebatur, noviſque acceſſionibus factio ea vehementius confirmabatur.*

Anno ſequente Petrus de Luna Clementis Legatus *Palentinam* Synodum convocavit. Ubi de diſciplina ea ſunt tractata ſeptem canonibus, quæ jam ſæpius memoravimus, videlicet de officio Ordinarii, cohabitatione Clericorum & mulierum: rebus Eccleſiæ non alienandis, Judæis & Saracenis, de feriis per Saracenos obſervandis, de Clericis conjugatis, & adulteris.

ARTICULUS VII.

DISSERTATIO JURIDICA.

De rebus Eccleſiæ non alienandis.

§. I.

Doctrina Generalis.

55. Exſtant complures Conciliorum, tum Sæculi hujus XIV. tum aliorum Canones, quibus prohibetur rerum Eccleſiaſticarum alienatio. Quæ materia, cum quotidiani ſit uſus, a ſcopo alienum non erit, pauca de illa diſſerere.

Quid nomine Eccleſiæ & alienationis.

Atque imprimis obſervo, in hac materia, Eccleſiis admodum favorabili, nomine Eccleſiæ intelligi loca quæcunque pia, ad cultum Dei, ſalutem animarum, ægrorum, aut pauperum ſolatium inſtituta. Similiter prohiberi alienationem etiam late acceptam, & quemcunque contractum, quo res ejusmodi loci pii alienarentur;

tur; ſive id fiat per donationem, venditionem, permutationem, conſtitutionem pignoris, ſpecialis hypothecæ, uſusfructus, uſus, aut alterius ſervitutis, per transactionem, ceſſionem litis, (ſaltem ſi Eccleſia eſt in poſſeſſione) compromiſſum, unionem cum alia Eccleſia, per conceſſionem novam in feudum, emphiteuſin, locationem ultra triennium, & quamcunque aliam pactionem, ſive dominium directum, ſive utile tantum transferatur.

Notant tamen DD. res ab antiquo alienari, aut in feudum vel emphiteuſin dari ſolitas, ſi rurſus ad Eccleſiam redeant, denuo ſine nova ſolennitate alienari, ſeu in feudum vel emphiteuſin dari poſſe (*extrav. ambitioſæ de reb. Eccl. non alien.*) immo addunt, rem ſemel cum ſolennitate factam alienabilem, perpetuo effici alienabilem ſine ſolennitate; modo ſemper cum eadem Eccleſiæ neceſſitate aut utilitate fiat alienatio. Ut autem res cenſeatur *ab antiquo* alienari ſolita, requirunt DD. tempus 40. annorum a prima alienatione, rite facta. 56. An in emphiteuſin.

Dixi etiam, quod Prælatus bona Eccleſiæ non poſſit ſubjicere hypothecæ *ſpeciali*: poteſt enim ſine ſolennitate ea ſubjicere hypothecæ generali pro debito Eccleſiæ neceſſario: quia minus periculum & præjudicium Eccleſiæ eſt in hypotheca generali; cum aliunde neceſſe ſit, debita per aliqua bona ſolvere.

Prohibentur autem alienari res *immobiles*, ſeu ſolo cohærentes, ut fundi, prædia, domus &c. quibus accenſentur jura incorporalia, Jurisdictionis, ſervitutum, jura piſcandi, paſcendi, lignandi &c. cenſus item annui, ſi ad ſuſtentationem Miniſtrorum, vel conſervationem fabricæ in perpetuum ſint deſtinati. Excipiuntur tamen res immobiles, valde exigui momenti, & Eccleſiæ propter impenſas faciendas abſolute inutiles aut etiam noxiæ. Dico, *abſolute inutiles*; nam ſi tantum reſpective ad alias res eſſent minus utiles, requireretur conſenſus Capituli. *c. ut ſuper de reb. Eccl. non alien.* 57. Immobilia.

Alienari inſuper vetantur res *mobiles pretioſæ*; ſi ſervando ſervari poſſunt. Ut theſauri Eccleſiæ, propter pretium intrinſecum aut antiquitatem ſingulariter æſtimabiles; Reliquiæ inſignes, puta, corpus ipſum Sancti, aut caput, manus, pes; Bibliotheca, integra; greges animalium, & ſervi, quorum multos antehac habebant Eccleſiæ, a fidelibus acceptos. Huc refertur etiam pecunia, ad comparandam rem immobilem, aut mobilem pretioſam, aut ædificandam Eccleſiam, jam deſtinata. Et mobilia pretioſa.

Si tamen valde magna eſſet Eccleſiæ neceſſitas, & ita urgens, ut præſcriptæ ſolennitates adhiberi non poſſent, ipſa neceſſitas faceret licitum, quod alias de jure eſſet illicitum.

58. Omnia tamen prædicta alienari poſſunt, ſi duo accedant, nempe cauſa ſufficiens, & debitæ ſolennitates. *Cauſa* eſt triplex, neceſſitatis, utilitatis, & pietatis, e. g. ad ſolvenda debita, ad majores proventus procurandos, ad redimendos captivos &c. & quidem absque ejusmodi juſta aliqua cauſa alienatio non tantum eſt illicita, ſed etiam invalida. Cum Prælati Eccleſiarum, etiam ſummus Pontifex, non ſint domini bonorum Eccleſiaſticorum, ſed tantum adminiſtratores. Adminiſtrator autem absque cauſa invalide alienat bona, ſibi commiſſa.

Cauſa.

Sed neque ſola cauſa juſta exigitur, ut Prælatus, Papa inferior, res Eccleſiæ poſſit alienare. Sed requiruntur inſuper jure poſitivo certæ *ſolennitates*. Nempe

Solennitas.

1. *Tractatus* prævius Prælati cum ſuo Capitulo, collegialiter congregato, ut alter alterius cauſas audire poſſit. Unde convocandi omnes Capitulares, qui commode vocari poſſunt.

2. *Conſenſus* majoris & ſanioris partis. Hinc ut Epiſcopus alienet rem ad Eccleſiam cathedralem (imo etiam ad menſam ſuam Epiſcopalem) pertinentem, requiritur conſenſus Capituli cathedralis; ut Prælatus Eccleſiæ collegiatæ, aut conventualis alienet, neceſſarius eſt conſenſus illius collegii, aut conventus.

3. *Subſcriptio* Capituli, præſertim in donatione, venditione, permutatione, niſi alia conſuetudo legitime ſit præſcripta. Per talem enim abrogari poſſunt ſingulæ ſolennitates, non tamen omnes ſimul; quia hoc poſterius vergeret in magnum periculum & detrimentum Eccleſiæ.

4. *Authoritas Superioris*. Et quidem jure antiquiore nomine *Superioris* veniebat ſuperior proximus ſeu immediatus. Unde, ut Capitulum cathedrale, aut collegiatum, aut Monaſterium ſubjectum Epiſcopo, aut alia Eccleſia, non habens Capitulum, legitime alienaret, requirebatur, & ſufficiebat conſenſus Epiſcopi, in cujus Diœceſi ſita erat Eccleſia (licet bona alienanda alibi eſſent ſita) ſi autem Eccleſia erat exempta a Jurisdictione Epiſcopi, requirebatur conſenſus Papæ, tanquam Superioris immediati; niſi Generali aut Provinciali, aut alteri Prælato, Jurisdictione quaſi Epiſcopali gaudenti, fuerat ſubjecta: tunc enim ſufficiebat conſenſus Generalis cum ſuo collegio, aut congregatione.

Hodie

Hodie tamen ac ſtando in puncto Jur's poſterioris in alienationibus requiritur inſuper conſenſus Summi Pontificis. Ita enim deciſum habemus a Gregorio X. *cap. hoc conſultiſſimo 2. de reb. Eccl. non alien. in 6.* & a Paulo II. in celebri *extrav. ambitioſæ eod. inter comm.* ibi: *alienanti vero bona Eccleſiarum, Monaſteriorum, locorumque piorum quorumlibet, inconſulto Romano Pontifice, aut contra præſentis conſtitutionis tenorem, ſi Pontificali vel Abbatiali præfulgeat dignitate, ingreſſus Eccleſiæ ſit penitus interdictus &c.*

Excipiuntur in hac conſtitutione ſolum locatio ad triennium, & infeudatio & emphiteuticatio bonorum, quæ ab antiquo in feudum aut emphiteuſin concedi ſunt ſolita: hæc enim absque ſedis Apoſtolicæ conſenſu, ſecundum juris antiquioris præſcriptum, ſic alienari permittuntur, ſed non niſi de *evidente* Eccleſiarum utilitate. Excipiuntur etiam fructus & bona, quæ ſervando ſervari non poſſunt.

An autem, & in quantum hæc *Extravagans ambitioſæ* ſit recepta, deſumendum eſt a locorum conſuetudine. In Italia, Hiſpania & Luſitania eam vigere dicunt. In Germania Zypæus receptam negat: quod uſus videtur oſtendere.

Si autem adeſſet conſenſus Papæ, alia ſolennitas non eſſet neceſſaria. Quia videtur Papalis authoritas illam ſupplere. Requireretur tamen adhuc juſta cauſa, quam per delegatos in partibus examinare deberet.

Patroni aut Principis territorialis conſenſus per ſe ac regulariter non requiritur; niſi nempe is aut in fundatione fuerit reſervatus, aut bona Eccleſiæ in feudum ſint data, aut per privilegium, conſuetudinem, aut concordata id habeant: qualia fuerunt inita cum Prælatis Auſtriæ anno 1592 cum Bavariæ Eccleſiis anno 1585. & teſte Schambogen in Bohemia requiritur conſenſus Regius.

Cæterum ſine ſolennitate alienatio eſſet nulla, & quidem etiam pro caſu cauſæ manifeſte juſtæ, quia lex prohibens ac irritans alienationem fundat in periculo univerſali, ne Eccleſiæ damnificentur. Licet igitur pro caſu aliquo particulari nullum ſubeſſet periculum, ſubſiſteret tamen ratio legis, nempe periculum communiter adeſſe ſolitum. 60. Nullitas.

Reſtringunt quidem plures DD. hanc nullitatem alienationis ad ſolum forum externum. Verum, cum actus, ſimpliciter & abſolute a Jure irritatos, pro utroque foro irritatos cenſeri alias uberius dixerim, a generali illa doctrina nihil alienum hic ſtatuendum.

Convaleſcit tamen probabilius alienatio, ſi conſenſus Superioris poſtea accedat; quia ratihabitio mandato æquiparatur, & fictione juris retrotrahitur ad tempus factæ alienationis. Et ſic non *tractu temporis* convaleſcit, quod ab initio non ſubſiſtit, ſed ipſa Juris diſpoſitione per conſenſum ſuperioris accedentem convaleſcit, ut DD. paſſim agnoſcunt.

Neque obſtat, quod authoritas tutoris aut curatoris primum ex intervallo ſuperveniens, non vivificet contractum pupilli vel minoris, antea invalide initum. Quia pupillus nullum habet conſenſum, niſi actu informetur authoritate tutoris. Contra vero conſenſus Superioris in alienationem æquiparatur mandato, & decreto judicis, quod ſuperveniens poſtea validat contractum, prius nulliter celebratum.

61. Actio. Cæterum Eccleſiæ, cujus bona vel absque juſta cauſa, vel ſine ſolennitate debita a Prælato fuerunt alienata, duplex datur actio: (prout pupillo vel minori) una perſonalis adverſus ipſum Prælatum, ut ex propriis bonis, ſi talia habeat, reſtituat, aut damnum compenſet; altera contra poſſeſſorem rei male alienatæ: eaque vel realis, rei nempe vindicatio, ſi Eccleſia probare poſſit proprietatem (cum ob nullitatem contractus emptor e. g. aut donatarius nullum dominium rei alienatæ ſit conſecutus.)

Vel, ſi proprietas ab Eccleſia difficulter probatur, prudentius aget remedio poſſeſſorio recuperandæ *unde vi*. Ubi ſufficit probare ſpoliationem; quæ ſufficienter probatur, ſi probetur, rem ab Eccleſia prius poſſeſſam, aut ſine juſta cauſa, aut ſine debita ſolennitate fuiſſe alienatam.

Utramlibet hanc actionem, nempe vel contra alienantem, vel contra eum, qui rem alienatam detinet, intentare poteſt Capitulum, vel ſucceſſor, vel alii de Clero illius Eccleſiæ; ac his deficientibus, Patronus, aut Princeps territorialis, vel etiam alius illius Eccleſiæ, quia agitur de jure publico.

Poteſt etiam ipſe Prælatus rem a ſe male alienatem repetere. Licet enim agat contra proprium factum, & allegare videatur propriam turpitudinem; hoc tamen fieri poteſt, ſi factum ſit nullum, aut alieno nomine geſtum, aut contra favorem & jus publicum.

62. Præſcriptio. Aliud eſſet, ſi bonæ fidei poſſeſſor (eo quod crediderit, cauſam & ſolennitatem adfuiſſe, omniaque rite eſſe peracta) 40. annorum lapſu præſcripſiſſet contra Eccleſiam. Quamvis enim Gregorius X. in Concilio Lungdunenſi, & poſtea Paulus IV. peculiari conſti-

conſtitutione, omnem in hac re præſcriptioni locum ademiſſe videantur, Pius IV. tamen ad Jus commune revocavit; quod 40. annorum præſcriptionem adverſus Eccleſiam indulget. Non tamen curreret præſcriptio, vivente Prælato alienante. Quia tunc Eccleſia ordinario defenſore eſt deſtituta; & ſic quoad hoc inſtar pupilli, adverſus quem non currit præſcriptio, quamdiu eſt pupillus.

Diſputari hic ſolet, an una cum re alienata etiam fructus interea percepti, & quales, debeant reſtitui. Verum, cum hoc ab ea quæſtione generali dependeat, an cum re evicta reſtitui debeant fructus, & quales, nihil hic aliud ſtatuendum exiſtimo. Unde malæ fidei poſſeſſor cum re alienata omnes fructus debet reſtituere, ac compenſare fructus jam omnino conſumptos, eosque etiam qui percipi potuiſſent. Ac ſimul perdit pretium, pro re alienata ſolutum. 63. Qui fructus reſtituendi.

Bonæ fidei poſſeſſor vero cum re debet reſtituere fructus formaliter adhuc exſtantes, & probabilius etiam virtualiter exſtantes, non vero ante litis conteſtationem omnino conſumptos. De quibus intelligi poſſunt textus juris, pro contraria ſententia afferri ſoliti. Sufficienter enim lucratur, ſi compenſare ſeu reſarcire non debeat fructus omnimode conſumptos: cum malæ fidei poſſeſſor etiam iſtos reſarcire debeat. Et per ſe æquum eſt, ut bonæ fidei poſſeſſor non ferat damnum, neque tamen cum damno domini, pariter innocentis, ex re aliena diteſcat.

Poteſt inſuper bonæ fidei poſſeſſor repetere a Prælato vel Eccleſia pretium, pro re alienata expenſum. Neque Prælatus reſtituendo pretium, proprie alienat, ſed potius totam cauſam in priſtinum ſtatum reponit. Unde ſine ſolennitate poteſt pretium acceptum reſtituere. Si per pecuniam, pro re alienata, interea comparatum eſſet bonum immobile, deberet Prælatus vel petere ratihabitionem factæ alienationis, vel deberet providere, ut modo aliquo reſtituenti pretium compenſetur.

Quæres, an ad recuperandam rem alienatam locum habeat remedium *reſtitutionis in integrum*? Reſpondetur. Quando res Eccleſiæ aut ſine juſta cauſa, aut ſine debita ſolennitate fuit alienata, remedio huic locum non eſſe. Quia tunc alienatio fuit omnino nulla. Reſtitutio autem in integrum, utpote tendens ad reſciſſionem contractus, ſupponit, validum fuiſſe contractum. Si tamen alienatio juſta ex cauſa, & cum debita ſolennitate fuiſſet celebrata, ſed tantum læſa Eccleſia eſſet in pretio, daretur proprius huic remedio locus. § 64. Reſtitutio in integrum.

§. II.

§. II.

An Prælatus repudiare poſſit Legatum aut hæreditatem, Eccleſiæ delatam?

Subjungo maxime controverſam hac in materia quæſtionem, an Prælatus absque ſolennitate repudiare poſſit Legatum aut hæreditatem, Eccleſiæ aut Monaſterio delatam? qua in re certum videtur, id eum facere non poſſe licite absque juſta cauſa. Id ergo quæritur, an cum juſta cauſa licite & valide eam repudiationem poſſit facere, absque conſenſu Capituli, aut alia ſolennitate.

Communior ferme videtur ſententia, quæ poteſtatem illam Prælato concedit. Eam enim tenent præter alios Panormitanus, Sylveſter, Leſſius, Sanchez, Laymann, Gratianus, Barboſa, Palaus, Riccius, Donatus, Vallenſis, Zoeſius, Pirhing, Reiffenſtuel, Wieſtner, Schmalzgrueber. Nec deſunt gravia rationum momenta.

I.

Rationes dubitandi.

65. 1. Quia talis repudiatio non eſt proprie alienatio rei Eccleſiæ, ſed potius non acquiſitio, ex *l.* 5. *§.* 13. *ff. de donat. inter virum & uxor.* ubi permittitur marito repudiare hæreditatem, aut legatum, ut uxori obveniat. Nec cenſetur eſſe alienatio aut donatio inter conjuges.

2. Quia *l.* 6. *§.* 2. & 4. *ff. quæ in fraudem credit.*, repudiatio hæreditatis & legati non cenſetur alienatio, facta in fraudem creditorum; ut proin non ſit locus edicto Prætoris, quo ſuccurrit creditoribus, in quorum fraudem aliquid factum.

3. Quia *l.* 28. *ff. de V. S.* Paulus ICtus ait: *Qui occaſione acquirendi non utitur, non intelligitur alienare, velut qui hæreditatem omittit, aut actionem, intra certum tempus datam non amplectitur.*

4. Quia Prælato permiſſa cenſetur quæcunque diſpoſitio circa res Eccleſiæ, vel Monaſterii ſibi commiſſi, quæ jure prohibita aut irritata non reperitur. Atqui repudiationem hæreditatis aut legati ei prohibitam eſſe aut irritatam non invenitur in jure expreſſum. Unde etiam ſolus Prælatus caducitatem poteſt emphiteutæ remittere.

5. Quia actus, & diſpoſitiones quæcunque, in dubio pro validis haberi debent. Ideoque omnis interpretatio admittitur ad

eas ſuſtentandas. Sed dictæ repudiationis valor valde eſt dubius. Ergo pro eo ſtandum.

II.

Rationes decidendi.

Graves ſine dubio ſunt hæ rationes, ut proin illa ſententia extrinſece & intrinſece ſit admodum probabilis, & in praxi ſatis tuta. Nihilominus probabilior mihi videtur theorice oppoſita, quæ repudiationi ejusmodi valorem negat. Et quidem, quantum repudiationem legati concernit, eandem amplectuntur Gonzalez, Azor, Anchoranus, Angelus, Molina, Pinellus, Vaſquez, Engel, Schmier, Pichler, Franz &c.

Primo etenim repudiatio legati eſt *alienatio*, ut habetur *l. magis puto 5. §. 8. ff. de reb. eor. qui ſub tut.* ubi Ulpianus ait, pupillum non poſſe repudiare fundum legatum, *ſine Prætoris auctoritate:* additque rationem; *eſſe enim & hanc alienationem, cum res ſit pupilli, nemo dubitat.* Et hinc lex iſta ad repudiationem legati non tantum requirit auctoritatem tutoris, ſed etiam decretum Prætoris: quod nunquam eſt neceſſarium, niſi in alienatione; datque rationem non aliam, niſi quod repudiatio legati, cum res ſit pupilli, habeatur pro *alienatione.*

Atqui alienatio rei immobilis & mobilis pretioſæ Prælato absque ſolennitate eſt prohibita, atque irrita. Conſequenter ſicut ad repudiationem pupilli requiritur authoritas Prætoris ſeu Judicis, ſic ad repudiationem Adminiſtratoris Eccleſiæ auctoritas Superioris.

Et ratio ulterior eſt: quia dominium rei *in ſpecie* abſolute legatæ jam eſt penes Eccleſiam; cum legatum ſtatim a morte teſtatoris, jam ante aditam hæreditatem, fiat legatarii. *l. 80. ff. de legat. 2. & l. 64. ff. de furt.* ubi generatim dicitur, rei legatæ dominium poſt mortem legantis *recta via* jam ante traditionem tranſire ad legatarium. Item *l. 77. ff.* habetur, *ex teſtamento etiam ignorantibus emolumentum quæri.* Et hinc, ut eſt notorii juris, legatario competit etiam *actio in rem*, ſeu vera rei vindicatio. Neque hæres, præſtando legatum, transfert in legatarium dominium rei legatæ, ſed tantum poſſeſſionem. Specialiter in favorem Eccleſiarum *l. 23. Cod. de SS. Eccleſ.* conſtituit Imperator, pro rebus Eccleſiæ legatis in centum annos *vindicationem* competere. Ex quibus ſane conſequitur, Prælatum repudiando legatum, Eccleſiæ ſuæ delatum, repudiare rem ipſius Eccleſiæ, adeoque illam vere alienare.

Quamvis autem major non nihil ſit difficultas circa *hæreditatem*, Eccleſiæ relictam, eo quod hujus dominium primum per ac-

ceptationem & aditionem hæreditatis transferri in hæredem videa-tur. Nihilominus tamen exiſtimo, cum Gonzalez in *cap.* 5. *de reb. Eccl. non alien.* aliisque, quos ibi citat, reguraliter neque illam a Prælato ſine ſolennitate repudiari poſſe. Nam licet ante acceptationem & aditionem hæreditatis Eccleſia non habeat jus in re, habet tamen jus acceptandi & adeundi hæreditatem rei immobilis aut mobilis pretioſæ, & ſic conſequendi ejusdem dominium. Hoc autem jus ad rem multum ponitur eſſe æſtimabile, præſertim cum rem habere videatur, qui jus ad illam habet. Adeoque ſi Adminiſtrator Eccleſiæ illud jus abdicaret & alienaret, cederet in notabile præjudicium Eccleſiæ. Certe ſic Prælatus poſſet omnes hæreditates, ſive per teſtamentum ſive ab inteſtato Monaſterio ſuo delatas repudiare, quantumcunque eſſent pingues & certæ. Poſſet abdicare omnia remedia adipiſcendæ poſſeſſionis, omnes item actiones ad rem acquirendam.

Denique licet repudiatio legati aut hæreditatis non eſſet alienatio ſtricte dicta, eſt tamen alienatio latius dicta: conveniunt autem ſatis DD. extra hanc quæſtionem, in hac materia, & generali prohibitione ac irritatione alienationis, Eccleſiis valde favorabili, nomine *alienationis* non tantum venire alienationem ſtricte acceptam, ſed latius etiam intellectam. Quia ſacri Canones, alienationem prohibentes & irritantes conſulere omnino volunt bono ac perpetuo ſtatui Eccleſiarum.

Profecto Prælatus tanquam Adminiſtrator Eccleſiæ vi ſui officii, & juramenti præſtiti, generaliter tenetur bonum procurare Eccleſiæ ſibi commiſſæ. Ergo non tantum tenetur ea bona, quæ Eccleſia jam habet, non prodigere, ſed etiam jura quæſita & poteſtatem acquirendi non projicere. Quapropter gloſſa *in can.* 2. *cauſ.* 12. *q.* 4. ait; ſi Prælatus aliquid negligit acquirere Eccleſiæ ſuæ, cum poſſit, hoc ipſi imputandum, eumque de hoc teneri instar tutoris, juxta *l.* 7. *Cod. arbitrium tutelæ*, ubi in tutorem datur actio, qui, cum potuit, non acquiſivit.

Major equidem eſt ampliorque Prælatorum Eccleſiarum, quam tutorum ac curatorum poteſtas, cum poſſint etiam liberalitatem exercere, & donationes ex rebus mobilibus dignitati ſuæ convenientes facere, multaque alia, quæ tutores & curatores non poſſunt. Quoad abdicanda vero jura, bona immobilia acquirendi aut mobilia pretioſa, probari non poteſt diſparitas. Sicut enim legatum aut hæreditas non eſt relicta tutori aut curatori, ſed pupillo, ita neque relicta eſt Prælato, ſed Eccleſiæ.

Et

Et hinc ob easdem ferme rationes & conſequentiam doctrinæ dicendum puto, Prælatum neque donationem rei immobilis aut mobilis pretioſæ, Eccleſiæ ſuæ oblatam, poſſe repudiare ſine ſolennitate. Quia & hæc repudiatio cederet in magnum præjudicium Eccleſiæ.

§. III.

Solutio Rationum dubitandi.

Atque ex his, quæ in firmamentum hujus ſententiæ hactenus ſunt allata, haud adeo difficulter ſolvi poſſe videntur, quæ pro contraria ſunt allata. Nam 67.

Ad 1. retorquetur; nam *cit. l. 5. ff. de reb. eor. qui ſub tut.* expreſſe dicitur, repudiationem fundi legati eſſe alienationem. Deinde repudiatio legati, Eccleſiæ per ultimam voluntatem facti, non videtur tantum eſſe alienatio late dicta, ſed etiam ſtrictius accepta, quia acceptationem Prælati non deſiderat, ſed ſtatim poſt ipſam mortem legantis dominium tranſit ad Eccleſiam, ignorante etiam Prælato; cum ſtatim dies legati cedat. Sed neque jus ad rem poteſt Prælatus alienare: cum, ut dictum, in hac Canonum diſpoſitione Eccleſiis adeo favorabili nomine alienationis veniat etiam latius accepta.

Ex quo eruitur etiam reſponſio ad *cit. l. 5. de donat. int. vire & ux.* nam imprimis retorquetur iterum argumentum. Nam pupillus ne quidem cum conſenſu tutoris poteſt repudiare fundum legatum, ſed requiritur authoritas judicis: quia eſſet alienatio. Atqui Eccleſia comparatur pupillo, Prælatus Tutori, & Superior, cujus conſenſus requiritur, Judici. Dein donatio inter conjuges, quatenus eſt prohibita, eſt odioſa, quia irritatur actus, de jure civili alias validus. Unde prohibitio & irritatio donationis non debet extendi ad alienationem, latius ſumptam, ſeu ad non acquiſitionem, ſed potius reſtringenda eſt ad alienationem ſtricte acceptam, qua donans fieret pauperior, quam ante fuit. Contra vero prohibitio & irritatio alienationis eſt Eccleſiis valde favorabilis; unde extendenda ad alienationem etiam latius acceptam. Taceo, diſputari poſſe, an non plus requiratur, ut dominium legati tranſeat in legatarium laicum, quam, ut tranſeat in Eccleſiam.

Cæterum hæc paritas probaret nimium, ſcilicet, quod legatum aut hæreditas a Prælato jam agnita & acceptata poſſet cedi tertio; ſicut conjux hæreditatem ſibi delatam & agnitam poteſt cedere conjugi. Non enim poteſt quis cedere alteri jus, quod ipſe cedens

non habet. Accedit, quod conjux cedat jure ſuo, Prælatus autem repudiando legatum &c. non cederet jure ſuo, ſed jure alieno, nempe Eccleſiæ.

Ad 2. eadem eſt reſponſio. Nam alienatio, facta in fraudem creditorum, uti donatio inter conjuges, quatenus eſt prohibita & irritata, eſt odioſa, adeoque non extendenda ad alienationem latius acceptam. Deinde per ſe patet, non cedere in fraudem creditorum, ſi debitor nihil novi acquirat, modo perſeveret in eo ſtatu ſolvendi, in quo fuit, dum contraxit debitum. Econtra repudiatio & abdicatio juris, quod habet Eccleſia, eſt eidem præjudicioſa. Alias Adminiſtrator poſſet omnia remedia & actiones, Eccleſiæ competentes, ad poſſeſſionem aut proprietatem rerum, eidem debitarum, ſe ſolo abjicere. Quod plane videtur excedere poteſtatem Adminiſtratoris: ut exemplum habemus in tutore & curatore. Nam etiam Prælatus eſt quodammodo tutor, aut curator Eccleſiæ, quæ jure pupillorum & minorum gaudet. Sicut ergo ibi requiritur decretum Judicis, ſic hic Superioris. Et ſicut tutor non poteſt repudiare legatum pupillodelatum, quia hoc cedit in favorem pupilli; ſic neque Prælatus poteſt repudiare legatum delatum Eccleſiæ.

Ad 3. jam dixi; qui occaſione acquirendi non utitur, non quidem alienat, alienatione ſtricte accepta: alienat tamen alienatione latius ſumpta. Et hinc in odioſis hæc poſterior non intelligitur nomine alienationis, bene vero in favorabilibus. Cum odia ſint reſtringenda, favores vero ampliandi.

Ad 4. putamus, ſatis probatum, repudiationem legati aut hæreditatis Prælato eſſe probabilius prohibitam, imo etiam irritatam. Ex remiſſione caducitatis non oritur Eccleſiæ præjudicium, modo caveatur, ut emphiteuta impoſterum officio ſuo graviter fungatur.

Ad 5. objectio illa eſt generalis, & opponi poſſet ſemper, quando eſt diſceptatio, an actus aliquis vel diſpoſitio ſit prohibita vel irritata a jure. Verum eſt: cæteris paribus ſtandum eſt pro libertate & valore diſpoſitionis. Dejiciuntur tamen a poſſeſſione, ſi in oppoſitum graviora & fortiora argumenta afferantur. Alias quandocunque diſputatur de valore actus, ut in jure infinities contingit, ſtatim inclinanda eſſent vela, & pro valore pronuntiandum.

Cæterum nullatenus nego, ſententiam, quæ Prælato licentiam adjudicat repudiandi legatum aut hæreditatem delatam Eccleſiæ, eſſe vere, abſolute, & reſpective probabilem, & ſatis in praxi tutam; præſertim cum major DD. pars eandem teneat.

CAPUT

CAPUT III.

De Jure Synodali & Statu Provinciarum Sæculo XV.

Initio ſæculi Eccleſiam non parum turbavit pertinax ſchiſma dubiorum Pontificum. Remedium efficax quæſitum & inventum in Concilio Conſtantienſi.

Germania ſæculum memorabile reddidit, initis in Conventu Francofordienſi & Aſchaffenburgenſi, cum Romano Pontifice *Concordatis*, quibus lites in cauſa proviſionum Beneficialium ſublatæ.

Galliæ ſæculum infeliciſſimum dederunt inteſtinæ ac civiles diſcordiæ, Principum fatales iræ ac mutuæ cædes conſanguineæ, Angli toto dominantes Regno, Principum ac Provinciarum in Regem ſeditiones, infelices expeditiones. Turbatis tamen rebus & collapſæ diſciplinæ a Conciliis ordinarium quæſitum remedium.

Caſtellæ Regnum internis externisque tumultibus vehementer concuſſum, donec ſub Ferdinando & Iſabella domi pacatum in Maurorum excidium ſe tandem exprosmeret. Aragonia, Regno Neapolitano in poteſtatem redacto nobilis, Caſtellæ conjuncta. Conſultum in utraque per Synodos rebus Eccleſiæ.

Anglia primo ſæculi medio vindicando ſibi Galliæ Regno impenſa: eoque depulſa, altero dimidio in ſe ipſam converſa Regum ſuorum ſanguini innatavit, Domo Lancaſtrenſi & Eboracenſi in mutuas cædes armata. Turbatis rebus & languenti diſciplinæ ſuccurrere allaborarunt ſacræ Synodi.

Polonia Jagellone felix, qui Lithuaniam ſuam Chriſto & Poloniæ adjunxit. Boruſſi equites poſt annua quaſi bella ad obſequium feudale compulſi. Per ſacras Synodos inſtaurati mores.

Dania ac reliqua Borealia Regna graviſſimas inter rerum converſiones exitiali orthodoxæ fidei mutationi præludunt, opem ferre conante Concilio Hafnienſi. Quæ omnia diſtinctius adumbrat ſequens ſchema.

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.

De Conciliis Germaniæ Sæc. XV.

§. I.

Prænotanda de Statu Germaniæ.

1. *Facies Imperii.*
2. *Imperium Ruperti Palatini.*
3. *Sigismundi.*
4. *Alberti II.*
5. *Friderici III.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia in Germania.

6. *Concilium* Francofordienſe *in cauſa ſchiſmatis.*
7. - Salisburgenſe, *juxta ordinem Decretalium multos Canones conſtituit.*
8. - Colonienſe I.
9. *Concil.* Friſingenſe *Diœceſanum*
10. - Aſchaffenburgenſe *&* Moguntinum *in cauſa* Neutralitatis *Germanicæ.*
11. - Moguntinum II. *brevem Theologiam complectitur.*
12. - Colonienſe II.

ARTICULUS II.

De Conciliis Galliæ.

§. I.

Prænotanda de Statu Galliæ.

13. *Caroli VI. amentia, ejusque fratris cædes*
14. *Totam turbant Galliam, Aurelianenſi & Burgundica factione præcipitatam.*
15. *Joannis Burgundi cædes auget ruinas, Galliamque facit Anglicam.*
16. *Caroli calamitoſa initia.*
17. *Joanna Darcia unicum præſidium.*
18. *Pax cum Burgundo.*
19. *Angli expulſi.*
20. *Ludovici XI. initia.*
21. *Bellum civile.*
22. *Caroli Audacis fata.*
23. *Ejus filia nubit Maximilian.*

Unde

Unde prima adverſus Auſtriacos bella.
24. *Morbus ſupremus Ludovici XI.*
25. *Ejus effigies & elogium.*
26. *Carolus VIII. ducit Britannam, magnorum procorum votum.*
27. *Ludicra ejus expeditio Neapolitana.*

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.

28. *Concil. Bituricenſe, in cauſa exactionum.*
29. - *Pariſienſe I. in cauſa ſubſidii charitativi.*
30. - *Pariſienſe II. in cauſa diſciplinæ, uti etiam*
31. - *Rothomagenſe.*
32. *Concil. Andegavenſe.*
33. - *Lugdunenſe.*
34. - *Sveſſionenſe.*
35. - *Avenionenſe.*
36. - *Senonenſe.*
37. - *Conciliabulum Bituricenſe.*

ARTICULUS III.

De Conciliis Hiſpaniæ Sæculo XV.

§. I.

De Statu Hiſpaniæ.

I.

Status Regni Caſtellani.

38. *Regnum Henrici III.*
39. - *Joannis II.*
40. *Alvarus de Luna.*
41. *Henrici IV. fata.*
42. *Controverſia & bellum propter Succeſſionem.*
43. *Ferdinandi & Iſabellæ auſpicatum Regnum.*
44. *Regnum Granatenſe everſum, Maurique pulſi.*

§. II.

Status Aragoniæ.

45. *Martinus Rex filii ſui hæres.*
46. *Controverſia de ſucceſſione.*
47. *Ferdinandus Juſtus præfertur.*
48. *Alphonſus V.*
49. *Neapolitanum Regnum ad Aragonios.*
50. *Joannes II.*
51. *Ferdinandus Catholicus.*

§. II.

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia.

52. *Diſciplina Clericalis miſere deformata.*

53. *Schiſma Petri de Luna, & Conciliabula ad hoc nutriendum.*

54. *Extinctum ſchiſma in Concilio* Dertuſano, *Clerique mores reformati 20. Canonibus.*

55. *Concilium* Madritenſe *a Roderico Borgia habitum.*

56. - *Toletanum.*

57. - *Complutenſe.*

ARTICULUS IV.
De Conciliis Angliæ.

§. I.

Status Angliæ.

58. *Henricus IV. Rex primus ex Domo Lancaſtrenſi.*

59. *Henricus V. Galliam occupat.*

60. *Henricus VI. Angliæ & Galliæ Rex.*

61. *Utroque Regno miſere dejectus.*

62. *Domus Eboracenſis per cædes Principum Lancaſtrenſium eluctata ad thronum.*

63. *A Richemondiæ Comite Henrico VII. deturbata.*

§. II.

Status Eccleſiæ ordinatus per Concilia.

64. *Lapſæ diſciplinæ ſubventum per Concilium Oxonienſe.*

65. *Londinenſe I. contra Olcaſtellum Wicleffitam.*

66. *Londinenſe II.*

67. *Eobracenſe per numerum* Septenarium *doctrinam fidei proponit.*

68. *Londinenſe III.*

ARTICULUS V.
De Conciliis & Statu Poloniæ Sæculis ultimis.

§. I.

Status Poloniæ.

69. *Caſimiri M. & Ludovici M. Regnum.*

70. *Ja-*

70. *Jagello converſus Lithuaniam unit Poloniæ.*
71. *Uladislaus Varnenſi prælio occumbens.*
72. *Caſimirus III. magnam Pruſſiæ partem Equitibus eripit, ad clientelare obſequium compulſis.*
73. *Ex ejus filiis quatuor Reges, quintus, ſanctus Caſimirus, Regnum cæleſte capeſſit.*
74. *Sigismundus I. Pruſſiam Ducalem Alberto Brandenburgico ſub nexu feudali concedit. Ejus filius Sigismundus II. per inertiam novas ſectas admittit.*
75. *Breve Henrici Valeſii Regnum excipit Stephanus Batorius, præclarus Princeps. Moſcis victis Livonia auxit Poloniam.*
76. *Sigismundus III. Sveciæ coronam amittit: adverſus Moſcos felicior. Uladislaus filius Coſacos coercet.*
77. *Coſacorum defectio ſub Joanne Caſimiro.*
78. *Pax Olivenſis.*
79. *Abdicat Regnum infelix Princeps.*
80. *Regnum Michaelis Coributhi.*
81. *Et Joannis Sobieskii.*
82. *Auguſtus a Sveco preſſus.*
83. *Sveci clades.*
84. *Fridericus Auguſtus.*

§. II.

Status Eccleſiæ ordinatus per Concilia.

85. *Concilium Polonicum.*
86. - *Novogradenſe.*
87. - *Caliſchienſe.*
88. - *Lancicienſe.*
89. *Sectarum colluvies ſub Sigismundo II. in Poloniam.*
90. *Culmenſis aliique contra eas conventus.*
91. *Cauſa Thorunenſis.*

ARTICULUS VI.

De Concilio Rigenſi & Statu Livoniæ ultimis Sæculis.

92. *Status Livoniæ.*
93. *Concilium Rigenſe.*
94. *Kettlerus apoſtata.*
95. *Stephani Batorii pietas ac pii conatus.*

ARTICULUS VII.

§. I.

De Concilio Hafnienſi & Statu Daniæ.

96. *Margaretha tria Regna unit.*
97. *Ericus Pomeranus ſucceſſor omnibus exuitur.*

98. *Chriſtophorus Bavarus rurſus omnia colligit.*

99. *Hafnienſis Concilii Canones pro diſciplina Eccleſiaſtica.*

§. II.

Appendix de Statu Daniæ poſteriore.

100. *Chriſtianus I. Comes Oldenburgicus fit Rex Daniæ, Norvegiæ & Sveciæ. Uti etiam Joannes ejus filius.*

101. *Joannis filius Chriſtianus II. infelix Princeps, Regnis omnibus tribus ſpoliatus, & in carcerem detruſus.*

102. *Sub Friderico I. ſeparata Svecia, nunquam amplius poſtea unita, Libertatem Religionis permittit. Chriſtianus III. vero ejus filius Religionem penitus evertit.*

103. *Fridericus II. formulam concordiæ comburi juſſit.*

104. *Chriſtianus IV. bello Proteſtantium in Germania adverſus Cæſarem ſe Ducem præbuit; pacis artibus, quam bello felicior.*

105. *Fridericus III. filius Regnum Daniæ ex electivo hæreditarium fecit.*

106. *Chriſtianus V. cum Svecia & Holſato-Gottorpienſi colliſus.*

§. III.

107 Controverſia Juridica de Superioritate territoriali.

§. IV.

108. Controverſia Juridica de Jure vectigali in Albi fluvio

§. V.

109. Controverſia Regum Daniæ cum Ducibus Holſato-Gottorpienſibus.

ARTICULUS VIII.
De Concordatis Germaniæ.

§. I.

De Beneficiis Eccleſiaſticis reſervatis ante concordata.

110. *Varius in Eccleſia modus proviſionum Beneficialium.*

111. *Variæ Reſervationes Papales.*

§. II.

§. II.

Concordata Germaniæ.

112. *A quibus fuerint concluſa.*
113. *Reſervata Papæ ratione perſonæ, quæ illa prius habuit.*
114. *Reſervata ratione modi, quo vacant.*
115. *Reſervata ratione modi, quo acquiruntur.*
116. *Reſervata ratione qualitatis Beneficii.*
117. *Quid Papa Nationi Germanicæ concedat.*
118. *Quid concordata ſtatuant circa annatas.*

§. III.

Obſervationes in Concordata de Reſervationibus.

119. *In Germania nulla reſervatio locum habet, quæ non eſt in Concordatis expreſſa.*
120. *De vacantibus ob promotionem, a Papa factam.*
121. *De Præpoſituris.*
122. *De retentis ex diſpenſatione Papali.*
123. *An electus in Epiſcopum reſignare poſſit Decanatum in manus Capituli?*

§. IV.

Obſervationes de Collatione alternativa.

124. *Quænam alternativæ ſint ſubjecta?*
125. *An Patronata?*
126. *An reſignata?*

§. V.

Obſervationes circa tempus Collationis alternativæ.

127. *Quomodo menſis alternativus computandus?*
128. *Quomodo trimeſtre, Pontifici conceſſum ad collationem?*
129. *Quid, ſi papa faciat collationem invalidam?*
130. *Quid de vacantibus vacante Sede Papali.*

§. VI.

131. Quinam obligentur his concordatis?
132. *An Papa poſſit derogare concordatis?*

§. VII.

133. An conſuetudine vel præſcriptione derogari poſſit concordatis?

§. VIII.

134. An concordata ſint rationabilia quoad Reſervationes?

§. IX.

135. An ſint rationabilia quoad annatas?

ARTICULUS I.

De Conciliis Germaniæ Sæculo XV.

§. I.

Prænotanda de Statu Germaniæ.

1. Imperii facies.

Sæculo XIII. & XIV. non parum de priſtino robore amiſit Imperium. Cauſa non una. Electiones diſcordes: electi adverſis factionibus mutuisque ruinis in ſeſe & Germaniæ viſcera graſſantes: magnum illud interregnum, quolibet Principe, quod Imperio ſubtrahere poterat, in privatam ſuam domum inferente: vendita ſubin Florentinis, Lucenſibus, Bononienſibus libertas, ut exhauſti ærarii inopia ſublevetur. Aſſertæ pro pecunia in libertatem a Carolo IV. multæ Germaniæ civitates: data ab eodem Imperii Statibus plena Superioritas territorialis: aucta in immenſum Principum Electorum, totidem veluti Regum, poteſtas: telonia & vectigalia, fiſco Imperiali debita, in Principum ac Statuum privatum ærarium translata: Joanni Galeatio Vice Comiti cum Mediolano veluti Longobardia conceſſa; acciſi proventus atque inciſi Reipublicæ nervi; membris in capitis noxam increſcentibus.

2. Rupertus.

Tale Imperium cum poſt Wenceslaum inveniſſet *Rupertus Palatinus*, Princeps Imperio vegetiore digniſſimus, ut diſtractos artus uniret corpori, cum milite profectus in Italiam, a Galeatio victus receſſit; geſtaque deinceps in pace Republica, obiit anno 1410. Imperii 10. fundavit Heidelbergæ Academiam, & ædem S. Spiritus, futuram olim monumento ingrati civis.

3. Sigismundus.

Salutato dein velut per tranſitum *Jodoco*, Machione Moraviæ, corona Imperialis ad Domum Luxemburgicam rediit, atque in vertice, ſe digno *Sigismundo* conſedit, ut patris Caroli prodigalitatem & fratris Wenceslai inertiam emendaret. Et emendavit: religione, ſapientia, induſtria, animi Regii magnitudine ſummus Princeps: qui, cum meliorem ſe, amantioremque Imperii ſciret neminem, tamquam Elector Brandeburgus, ſibi ipſi dedit ſuffragium; atque Electoratum Brandeburgicum (cum Saxonicam, Aſcaniam, Bavaricam, & Luxemburgicam Domum pertranſiiſſet) deinceps ad Fridericum Zolleranum, Norinbergenſem Burggravium, transtulit; in cujus Sereniſſima Familia hodiedum floret. Electoratum vero Saxonicum, extincta Aſcania ſeu Anhaltina Alberti Urſi ſtirpe, Friderico Bellicoſo Miſniæ Marchioni contulit: ex quo

Saxo-

Saxoniæ Electores deinceps in hodiernum usque diem deſcenderunt, imo omnes hodiernæ Sereniſſimæ Domus Saxonicæ Principes, per Friderici Bellicoſi nepotes, Erneſtum & Albertum in principalem geminam propaginem diviſi.

Porro Sigismundus non tantum Imperio meliori, qua potuit ratione conſuluit, ſed memor, ſe eſſe Eccleſiæ Protectorem, ad extirpandum pertinax ſchiſma incredibilem curam & induſtriam attulit. Quippe illius opera celebratum Concilium Conſtantienſe, in quo, depoſitis aut abdicantibus Pontificibus dubiis, electus Martinus V. Joannes Huſs & Hieronymus Pragenſis, Wicleffi ſectatores exuſti.

Enata tamen ex optimo parente, Concilio videlicet Conſtantienſi, gemina Soboles exitioſa, Huſſitæ & Conciliabulum Baſileenſe. Illi, actis Synodi Conſtantienſis in Huſſum efferati, multumque aucti, Duce Ziſca Sigismundum Bohemia pellunt (*anno* 1419) eamque, uti etiam poſtea Germaniam barbaro furore populantur. Hoc a bonis initiis in maleſanos progreſſus degenerans, exauctorato Eugenio, Amedeum, ex Sabaudiæ Duce factum Monachum, Antipapam, Felicis nomine, obtruſit. Qui tamen poſtea & Felicem & Ducem poſuit. (*Vide part.* 3.)

Obiit Sigismundus poſt exantlatos infinitos pro Eccleſia & Imperio labores anno 1437 Imperii 27. vitæ 70. in bellis providus, ſed infelix. Adeo quiddam eſt, quod a bonis conſiliis & cauſa optima proſperos eventus ſejungit.

Quærere ſibi viſa eſt hactenus corona Imperialis Domum, in qua ſtabilem ſedem figat, quam, poſtquam ad varias Principum Teutonicorum familias diverterat, tandem invenit in Auguſtiſſima Domo Auſtriaca: per trecentos & ultra annos perpetua ſerie in eadem commorata: ſplendore, pietate, amplitudine, potentia, majeſtate, atque eminentibus in univerſam Rempublicam meritis liberrima Electorum trahentibus ſuffragia.

Hanc feriem cœpit *Albertus II.* Sigismundi gener, excellenti 4.
virtute, prudentia, eruditione Princeps, a quo ſumma omnia ſpe- Albertus.
randa Reipublicæ, niſi altero jam Imperii anno invida mors eundem terris ſubtraxiſſet. Ex *Eliſabetha*, unica Sigismundi filia, Hungariæ ac Bohemiæ hærede, reliquit filium poſthumum *Ladislaum*, Regem Hungariæ & Bohemiæ.

Brevitatem Imperii Albertini diuturnitate compenſavit *Fridericus III.* filius Erneſti Ferrei, quinquaginta tres annos comple-

xus Imperii, quod temporum ſpatium nullus unquam alius Imperatorum explevit.

5. Fridericus III. Is a peregrinatione Jeroſolymitana redux, ſeptemvirali ſuffragio dictus Cæſar, fortunam utramque expertus eſt. Cum Europa reliqua bellis undique flagraret, dulces ipſe pacis olivas domi metebat, nuncupatus propterea *pacificus*, Fabioque illi cunctatori comparatus. Non tamen ſemper pacifico eſſe licuit, turbantibus quietem, qui minime debuerant, Hungaris, & ipſis etiam Auſtriacis. Illi repetebant Ladislaum Regem ſuum, quem Fridericus pro tutore educabat. Neoſtadii propterea obſeſſus, clientem reddidit. Iſti vero ſeditioſi ipſa in arce Viennenſi Imperatorem, rerum omnium inopia laborantem obſederunt. Commiſſa, donec Ladislaus adoleſceret, Hungaria Joanni Hunniadi, Bohemia Georgio Podiebradio, Auſtria Ulrico Cilio.

Mortuo tenera in ætate Ladislao Fridericus ab Alberto fratre ſuo fuit Viennæ obſeſſus. Ac poſtea Mathias Corvinus Viennam omnino expugnavit, aſſerta ſibi Auſtria.

Fridericus interea a Nicolao V. Romæ coronatus Imperator, Marchionem Eſtenſem Mutinæ Ducem creavit; reduxque in Germaniam provincias luſtrabat, paci ac quieti ſervandæ ubique intentus.

Poſtquam autem hoc tempore Conſtantinopolis a Turcis fuerat capta, atque exciſum Græcorum Imperium, hortante Legato Apoſtolico varios conventus tum Imperator tum alii Principes indixere; in quibus deliberatum de bello Turcis inferendo. Sed intra deliberationes & pia deſideria res ſtetit: præoptantibus Chriſtianis per Europam Principibus Chriſtianum ſanguinem fundere.

Maxime memorabile eſt Friderici Imperium a concluſis *Concordatis Germaniæ* circa proviſiones beneficiales, & annatas. Quæ res digna eſt, ut ad calcem hujus ſæculi uberius tractetur.

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia in Germania Sæculo XV.

6. Francofordienſe. Cum pertinax ſchiſma Eccleſiam ſcinderet, inter Angelum Corbarium & Petrum de Luna diſtractam, Cardinales utriusque partis, ut alias memoratum, Piſis convenere, de certo capite proviſuri Eccleſiæ. Miſſi eum in finem etiam in Germaniam Legati, qui Præſules ad Concilium Piſanum invitarent. Habita propterea anno

anno 1409. Synodus *Francofordienſis*, præſente Ruperto Imperatore. Concluſumque, mittendos in Italiam Legatos, qui ad reducendam unionem operam jungerent.

Concilium Salisburgenſe Provinciale circa annum 1420. celebratum, in cauſa fidei ac morum, Præſide Eberhardo Archiepiſcopo Salisburgenſi, ac præſentibus Epiſcopis illius Provinciæ, Ratisbonenſi, Friſingenſi, Chiemenſi, Seccovienſi, Lavantino, & Procuratoribus Paſſavienſis, Brixinenſis, & Gurcenſis, cum multis Abbatibus, aliisque Prælatis, Canones condidit 34. 7. Salisburgenſe.

1. Decernit, circa myſterium *SS. Trinitatis* & fidem catholicam nihil aliud credendum, quam quod Romana credit Eccleſia. Hæreticam decernit eorum ſententiam, qui dicunt, quod Sacerdos in mortali peccato exiſtens non poſſit conficere corpus Chriſti, aut abſolvere ſuos ſubditos a peccatis. Tanquam erroneam vero damnat opinionem, aſſerentem, quod Epiſcopus aut Sacerdos curatus non poſſit abſolvere Presbyterum, in fornicationem lapſum.

2. *Præſcriptæ a SS. Canonibus Synodi*, tum Provinciales tum Diœceſanæ, diligenter celebrantor, etiam a ſacris Ordinibus Canonicorum Regularium S. Auguſtini & S. Benedicti. Illos convocet Præpoſitus Monaſterii B. V. Neoburgenſis, hos Abbas ad S. Petrum Salisburgi, & Abbas ad Quercum Inferiorem.

3. *Conſuetudines*, in gravamen Eccleſiæ tendentes, declarantur invalidæ.

4. Nullus Eccleſiam aut *Beneficium dimittat*, vel recipiat ſine Superioris ſui auctoritate.

5. Ordinationi *Scrutinium*, ſeu examen accuratum præmittendum. Nullus ordinetur, niſi prius ſacram confeſſionem depoſuerit. Non ordinetur ille, cujus conſanguinei usque ad quartum gradum Clericum aliquem mutilarunt, occiderunt, aut captivarunt.

6. *Illegitimi* non ordinentur ſine diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ.

7. Ne impediantur legitimæ *Appellationes* ad Superiorem.

8. Rectores Eccleſiarum *Vicariis* ſuis honeſtam portionem de proventibus aſſignent.

9. Judices *Delegati* non facile Interdicti ſententiam ferant, aut brachium ſæculare implorent.

10. Explicatur officium *Judicis ordinarii*, ac Præpoſitorum Eccleſiæ. Plebem doceant, exemplo præluceant, viſitent, reforment,

uſuras vetent, concubinatum Clericorum cohibeant. Feſtivitates Sanctorum, nimis multiplicatas, reſtringant. Divinum Officium cum debitis ſolennitatibus peragant, habeant Archidiaconos, Decanos & Officiales in jure peritos. Mendicantes Fratres ſuis limitibus contenti Parochiales Eccleſias aut ipſarum jura non offendant. Monaſteria S. Benedicti, & Canonici Regulares juvenes ſuos ad ſtudium generale mittant. Beneficiorum permutationes duntaxat ex cauſis, a jure permiſſis, admittantur.

11. Capellani in caſtris Nobilium non celebrent, niſi antea Epiſcopo vel Archidiacono *obedientiam* faciant manualem. Ad Synodos veniant, & mandata recipiant, ad ſuos dominos ferenda.

12. Qui *vi aut metu* abſolutionem vel revocationem excommunicationis, ſuſpenſionis, aut interdicti extorquent, excommunicantur, eſtque ejusmodi abſolutio vel revocatio jure ipſo nulla.

13. Ne Clerici aut Religioſi ob jacturam bonorum, aut metum incommodorum Superiorum mandata infringant.

14. *Ceſſiones actionum* fiant ab Eccleſiis ex juſta cauſa, & coram Epiſcopo vel ejus officialibus.

15. Qui ob metum perſonaliter citari non poſſunt, in Eccleſia parochiali & cathedrali citentur ad *judicium*.

16. Prohibetur ſub cenſura excommunicationis & interdicti, ne Clericus ad *forum* ſæculare trahatur.

17. Si Clerici in ſacris Ordinibus, aut Beneficiati in Minoribus conſtituti *habitum* prohibitum geſtent, is ipſis auferatur, & ad pias cauſas applicetur. Religioſi, Titulares Epiſcopi facti, ſub interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ, non admittantur ad Epiſcopalia munia, niſi habitum ſui Ordinis geſtent.

18. Cum tempore ſchiſmatis diuturni (ob dubios Pontifices) *concubinatus* Clericorum pluribus in locis invaluiſſet, hæc Synodus eos Beneficiis privat, & ad alia recipienda facit inhabiles.

19. Nullus *inſtituatur* Clericus, niſi juraverit, quod præſentationem ſine ſimonia obtinuerit. Ad Beneficia digniores promoventor.

20. *Eccleſiaſtica Beneficia ſine diminutione conferuntor.* Unde Patroni, qui partem decimarum, aut proventuum ſibi retinent (ſi pluries id factum) & contumaces perſiſtant, excommunicatione & interdicto locali plectuntur. Clerici vero ſic promoti Beneficiis privantur, & ad alia redduntur inhabiles.

21. *Em-*

21. *Emptores* prædarum, niſi reſtituant, excommunicatione percelluntor.

22. Si quis terram ſuam, cui jus patronatus annexum eſt, *oppignoraverit*, jus præſentandi apud oppignorantem manet. Cum tale jus æſtimari non poſſit, & in ſortem nequeat computari. (*Igitur jus illud manet apud dominum terræ: aliud eſt, ſi vendidiſſet terram*)

23. Liberum eſto Clericis de bonis ſuis ad pias cauſas per *teſtamentum* diſponere.

24. Defuncto Archiepiſcopo, vel Epiſcopo proprio, quilibet Sacerdos pro eo Miſſam legat.

25. Ne quis alieni Parochiani confeſſionem excipiat, vel aliud Sacramentum ei miniſtret (extra cauſam neceſſitatis) non petita & obtenta facultate proprii Sacerdotis.

26. *Patroni*, qui defuncto Beneficiato Eccleſiam ſpoliant, a jure præſentandi pro ea vice ſuſpenſi ſunto.

27. Prohibetur, ne novi Sacerdotes eo die, quo *primam Miſſam* legunt, convivium inſtituant.

28. Sacerdotes Parochianos ſuos inſtruant circa formam *baptiſmi* lingua vulgari, ut in caſu neceſſitatis illud conferre poſſint. In eo etiam parentes proprios filios baptizare poſſunt. Examinent Parochi, quomodo baptiſmus fuerit collatus. Ceremonias ſuppleant, quæ non pertinent ad ſubſtantiam. *Chriſma*, *oleum*, & *Eucharistia* ſub fideli cuſtodia aſſerventur. Paramenta ſerventur munda.

29. *Advocati Eccleſiarum* ultra conſueta & debita onera ne aggravent Eccleſias, Monaſteria aut alia pia loca, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ. Reprobatur conſuetudo, tamquam abuſus & corruptela, qua laici judices Clericos ratione bonorum ipſorum in judicium vocant, *non attendentes*, *quod Clerici & Clericorum bona eodem gaudent privilegio*, *& nulla ſit eis de rebus & perſonis Eccleſiarum attributa judicandi facultas.*

30. Generalis Concilii Conſtantienſis conſtitutio contra Simoniacos ter ſingulis annis promulgetur. Vi cujus ſimoniace ordinati ab Ordine ſuſpenduntur: & proviſiones ſimoniacæ ipſo jure ſunt nullæ. Dantes & accipientes excommunicationem ipſo facto incurrant.

31. Ipſo facto excommunicantur, qui corpora defunctorum in cœmeterio loci interdicti ſepeliunt.

32. Quia Wicleffi & Huſſi *hæreſes* etiam in Provinciam Salisburgenſem clam irrepſerant, graviter ſub pœnis in *Hæreticos* latis prohibetur, ne quis ejusmodi errorum ſeminatores recipiat &c.

33. Judæi pileum cornutum deferant, mulieres vero nolam ſonantem, cum in publicum prodeunt.

34. Damnatur fœminarum luxus, ſuperfluitas & inhoneſtas in veſtibus.

Nota. In hoc Concilio Salisburgenſi Epiſcopi, aliique Prælati fœdus inter ſe inierunt contra eos, qui ſpernentes immunitatem Eccleſiaſticam Clericos aut Eccleſias vexant inique. Atque ſtatuerunt, ut imprimis excommunicatione & interdicto contra eos procedatur. Si contumacia perſiſtat, in ſingulis Diœceſibus publicetur cenſura. Si autem talis perſona gladium ſpiritualem cenſurarum pergeret ſpernere, communi omnium conſenſu & conſilio invocandum fore gladium temporalem, præſertim Sigismundi Imperatoris: qui per litteras eis aſſiſtentiam ſuam promiſit.

8. Colonienſe. *Concilium Colonienſe* Provinciale anno 1423. a Theodorico Archiepiſcopo congregatum undecim Canones promulgavit.

1. Contra cohabitationem Clericorum cum fœminis.

2. Contra eos, qui prohibent ſubditis ſuis, ne Clericis quidquam vendant, vel emant.

3. In appellationibus a ſuffraganeorum ſententiis jus commune ſervandum.

4. Bonæ conſuetudines non impediendæ.

5. Prædicatores Indulgentiarum aut collectores eleemoſynarum non admittendi, ſi non ſint Sacerdotes.

6. Clerici in Eccleſia aut cœmeterio non deambulent, aut confabulentur.

7. Rectores Eccleſiarum non aſſumant Religioſos in Vicarios, ſi alter idoneus commode haberi poſſit.

8. Decernuntur pœnæ in concubinarios notorios.

9. Publicatur damnatio hæreſis Wicleffianæ & Huſſiticæ, cum eorum libris.

10. Feria ſexta circa meridiem pulſandæ campanæ ad recolendam memoriam paſſionis Chriſti. Et ſicut circa ſolis occaſum pulſatur ad peragendam ſalutationem Angelicam, ita etiam ſingulis diebus circa ſolis ortum ter pulſandum in memoriam compaſſionis B. V. Mariæ.

11. Statuitur feſtum compaſſionis Matris doloroſæ.

Con-

Concilium Friſingenſe, Diœceſanum, quod anno 1440. Epiſcopus Nicodemus de Scola celebravit præſentibus, Præpoſito, Decano, totoque Capitulo. Nec non Abbatibus, Præpoſitis, Archidiaconis, Decanis, ac univerſo Clero Diœceſis Friſingenſis, 26. Canones conſtituit. 9. Friſingenſe.

1. Peregrinus, pro Sacerdote ſe gerens, non admittatur ad Sacramentorum adminiſtrationem, niſi litteras ab Epiſcopo aut ejus Vicario habeat.

2. Laicus non citetur ad Eccleſiaſticum judicium, niſi cauſa exprimatur nominatim, quæ de jure vel conſuetudine ad Eccleſiaſticum forum pertineat. Neque citatus ſuper aliis cauſis, quam in citatorio expreſſis, teneatur reſpondere.

3. *Quia privilegium fori Eccleſiæ eſt immediate a jure Divino; quandoquidem nec conſenſus nec tolerantia excuſare poteſt*, prohibetur ſub excommunicatione, ne Clericus ad Forenſe judicium trahatur. Propter allegationem lepræ conjuges non facile ſeparentur, ſed examini Epiſcopi aut Vicarii ſubjiciantur; qui conſultis Medicis ſtatuent.

4. Clerus honeſte & devote ſe gerat. Veſtes rubei aut viridis coloris non geſtet. Tabernas ne intrent, niſi ſint in itinere. Ludos inhoneſtos vitent. Ne ſint caupones.

5. Concubinatus Clericorum ſecundum conſtitutionem generalis Concilii Baſileenſis *ſeſſ.* 20. penitus eliminetur.

6. Omnes curati perſonaliter reſideant, ſub pœna privationis Beneficii. Si Canonicus per ſeptimanam a Divino officio abſit, decem libras denariorum ad fabricam Eccleſiæ dabit. Si per alteram ſeptimanam abſit, a perceptione fructuum ex ſua præbenda penitus ſit ſuſpenſus, donec pœnam ſolvat. Si tertia ſeptimana abſit, ad nullum amplius actum Capitularem admittatur, donec ſatisfaciat.

7. Vetatur pluralitas Beneficiorum incompatibilium.

8. Nullus aſſumatur in Canonicum, ſi non vacet præbenda.

9. Res Eccleſiarum non alienandæ.

10. Per ſententiam Judicis morti addicti, in torneamentis &c. occiſi, item qui absque confeſſione & communione deceſſerunt, Eccleſiaſtica careant ſepultura.

11. Concionatores hortentur fideles, ut decimas ex omnibus terræ fructibus, perſonales vero ſecundum laudabilem conſuetudinem perſolvant.

12. Commendatur Superioribus religioſa diſciplina.

13. Patroni & Advocati pro tuitione Eccleſiarum plus non exigant, quam initio fuerat conſtitutum.

14. Prælati aut alii Clerici nullam novam exactionem laicis ſolvere præſumant.

15. Parochi ſingulis diebus Dominicis aquam & ſalem benedicant, & ante Miſſam proceſſionaliter Eccleſiam circumeant; conceduntque 40. dierum Indulgentiæ iis, qui hanc proceſſionem devote comitantur.

16. Miſſa non celebranda ſine luminibus.

17. Doceantur fideles baptizare, pro caſu neceſſitatis, lingua vulgari.

18. Euchariſtia, chriſma, oleum ſub fideli aſſerventur cuſtodia. Euchariſtia ſingulis ſaltem menſibus innovetur, aut pluries ſecundum locorum exigentiam. Mappæ, pallæ, corporalia, purificatoria &c. ſint munda. Negligentes in hac re ab officio ſuſpendantur.

19. Ne quis clandeſtinis deſponſationibus aut occultis matrimoniis interſit. Clandeſtine contrahentes cogat Parochus in facie Eccleſiæ publicare matrimonium.

20. Nullus pro adminiſtratione Sacramentorum aut Sacramentalium paciſcatur de danda ſibi pecunia &c. Ex poſt autem permittitur exigi quantitas, conſuetudine debita.

Ne Sacerdos notorie delinquentem, accepta pecunia vel alio commodo temporali, condigna pœna corrigere prætermittat.

21. Judæi non permittantur fœnerari: nec uti famulis Chriſtianis. Nec domus eis locentur ad fœnerandum. Die Pentecoſtes feneſtras & oſtia clauſa tenento. In diebus lamentationis & paſſionis in publicum ne prodeunto. Chriſtiana ſacra ne contumelia afficiunto. Cum ſimplicibus Chriſtianis diſputare ne permittuntur. Cum eis edere, balneari, medicinam ab eis capere, vetitum eſto. Chriſtianam cognoſcens viginti libras denariorum domino loci ſolvito.

22. Nemo pecuniam ad uſuras mutuet. Neque in oppignorationibus aliquid ultra ſortem ex pacto recipiat. Secus 10. libris denariorum mulctetur.

23. Qui Clericum enormiter vulnerat, vel occidit, aut captivat, ipſo facto amittat, quæ ab Eccleſia in feudum, emphyteuſin, cenſum, aut alio titulo poſſidet. Et donec captivus liberetur, generaliter a Divinis ceſſetur.

24. Nul-

24. Nullus Sacerdos abſolvat a caſibus reſervatis Pontifici aut Epiſcopo, niſi facultatem acceperit. Abſolutio his verbis danda: *Ego te abſolvo a peccatis tuis, & reſtituo te Sacramentis Eccleſiæ, in nomine Patris &c*

Abbates, Præpoſiti, Decani, Archidiaconi, (ſi non ſint ſpecialiter exempti) peccata ſua confiteantur Epiſcopo, aut ejus Vicario, Sacerdotes inferiores ſuis Decanis, Monachi ſuis Abbatibus vel Præpoſitis; niſi ſpeciali privilegio gaudeant.

Quæſtores eleemoſynarii non admittantur, niſi litteras exhibeant, ab Epiſcopo aut ejus Vicario approbatas. Falſi vero quæſtores Epiſcopo captivi tradantur ad pœnam.

25. Nullus excommunicetur ſine ſcriptis, & monitione præmiſſa. Tempore Interdicti nullus inungatur, aut Eccleſiaſticæ tradatur ſepulturæ. Nuptiæ non benedicantur. Miſſæ celebrentur ſubmiſſa voce & januis clauſis &c.

Innovantur varia decreta Concilii Conſtantienſis & Baſileenſis, de auctoritate Generalium Conciliorum, de electionibus, confirmationibus, ab immediato Superiore faciendis, de reſervationibus, annatis &c.

26. Hæc decreta ſingulis annis promulgentur.

Anno eodem 1440. Theodoricus Archiepiſcopus Moguntinus Concilium Provinciale *Aſchaffenburgenſe* indixt. In litteris, quibus ſuffraganeos Metropolitanæ ſuæ Eccleſiæ convocavit, acerbe deplorat temporum illorum calamitatem, quæ ob infelix ſchiſma Eccleſiam undique premebat. 10. Aſchaffenburgenſe.

In ipſo vero Concilio ſtatutum eſt, ut proteſtatio, unio ac fœdus (*Neutralitatis*) ab Electoribus & Principibus Germaniæ initum, conſervetur ac defendatur, donec deliberatum fuerit, cui parti (*Eugenio an Felici*) unanimis adhæſio fieri debeat. Mandata autem, impetrationes, conceſſiones &c. tempore proteſtationis factæ vel faciendæ, irritantur. Anno ſequente in Synodo *Moguntina* tractatum rurſus de ſchiſmate. Aderant partis utriusque legati. At Synodus neutri ſe addixit; ſed Baſileenſi & Florentino Concilio finito, novum celebrandum cenſuit; in quo utriusque Pontificis cauſa dirimeretur. Idem anno 1442. ſtatutum in Synodo *Franceſordienſi*. Duravitque famoſa illa Germaniæ *Neutralitas* usque ad annum 1446. quo opera Friderici Cæſaris eſt ſublata; & Eugenius agnitus Papa. Moguntinum.

Concilium *Moguntinum* Præſide Theodorico Archiepiſcopo anno 1451. ſuccinctam atque pulcherrimam ſynopſin edidit Sacræ 11. Moguntinum.

Theologiæ, de unitate Divinæ eſſentiæ, de Trinitate Perſonarum in una eſſentia, de creatione mundi, de gratia & juſtificatione, de reſurrectione mortuorum, de bonorum remuneratione, & malorum pœnis, de incarnatione, nativitate, paſſione, morte, reſurrectione, aſcenſione, & adventu Chriſti in die Judicii, de Sacramentis in genere, & in ſpecie. Hæcque omnia textibus Sacræ ſcripturæ firmat, atque hæreſes contrarias refutat.

Subjungit deinde aliquot Canones, ad diſciplinam ſpectantes; videlicet, ut Clerici concubinarii a perceptione fructuum ex ſuo Beneficio ipſo jure ſint ſuſpenſi, fœminæque, ſi intra triduum non diſceſſerint, ſint excommunicatæ. Ut Dominicis feſtisque diebus nullus exerceatur mercatus. Ut quæſtuarii Indulgentias prædicantes non admittantur ſine litteris Ordinarii. Ut fraternitates novæ non admittantur, in præjudicium Parochialis Eccleſiæ. Ut propter culpam privatæ perſonæ nullus locus ſubjiciatur interdicto. Immunitas Eccleſiarum obſervetur. Monaſteria reformentur. Euchariſtia raro populo publice exhibeatur, ne devotio & reverentia ex frequenti ejus aſpectu tepeſcat.

12. Colonienſe. Concilium *Colonienſe* Provinciale anno 1452. celebratum, Præſide Nicolao Cuſano, Cardinale atque Legato Apoſtolico per Germaniam, decrevit, ut ſingulis trienniis celebretur Concilium Provinciale Coloniæ, Diœceſanum vero ſingulis annis: ibique prælegatur libellus S. Thomæ de articulis fidei & Eccleſiæ Sacramentis. Ut Clerici geſtent tonſuram, & habitum decenter longum.

Abuſus quæſtuariorum coercetur Mercatus feſtis diebus interdicitur. Vetantur novæ fraternitates & congregationes, a Sede Apoſtolica non approbatæ. Fratres mendicantes præſentandi Epiſcopo, & idonei admittendi ad audiendas confeſſiones.

Si hoſtia transformetur in cruentam carnem, vel ſanguinem apparentem, penitus occultetur, nec populo oſtendatur, ut abuſus & quæſtus occaſio præcidatur. Euchariſtia raro proſtet in *monſtrantiis.* Si accurſus populi ad aliquam imaginem ſuperſtitionem aliquam redoleat, tollatur imago. (*Per quæ nullatenus improbatur prudens ac devotus Sacrarum imaginum cultus, ſed abuſus duntaxat.*) In Miſſa nominatim orandum pro Papa & Epiſcopo loci.

Magdeburgenſe. Concilium *Magdeburgenſe* anno 1489 congregatum ab Alberto Archiepiſcopo, cum conſenſu Coepiſcoporum ſuæ provinciæ, videlicet Miſnenſis, Merſeburgenſis, Naumburgenſis, Halberſtadenſis, & Brandenburgenſis, varias conſtitutiones Conciliorum Provin-

vincialium collegit, & ſub titulis, rubrica, ordineque, in Jure Canonico conſueto promulgavit. Quæ res cum ſit ampliſſima, & in Decretalibus ſatis tractata, pauca tantum ſeligam.

Atque imprimis ad rubricam de ſumma Trinitate & Fide catholica hæc habet: *Nihil aliud eſt credendum, tenendum, vel docendum, niſi quod Romana credit, tenet, docet Eccleſia, piiſſima, ſanctiſſima, & prudentiſſima Mater noſtra.* Ecce! ita paulo ante apoſtaſiam Lutheri, ita ſemper credidit, docuitque Magdeburgenſis Metropolitana Eccleſia cum omnibus Germaniæ, etiam ſeptentrionalis, Eccleſiis.

Damnatur tanquam hæretica illa Wicleffi & Huſſi propoſitio, quod Sacerdos in mortali peccato exiſtens non poſſit corpus Chriſti valide conficere, aut a peccatis abſolvere.

Conſtitutiones ſervandæ. Reſcripta ob- vel ſubreptitia nullius ſunt roboris. Qui ad parochiale Beneficium promoti, intra annum non ſuſcipiunt ſacros Ordines, ſed ideo Eccleſiam recipiunt, ut poſſint fructus percipere, illos non faciunt ſuos, ſed tenentur integros reſtituere. Ordinationi præmittendum examen, & confeſſio. Nullus renuntiet ſine Superioris ſui auctoritate. Peregrinus non admittendus ad celebrationem Divinorum in publico, licet formatas litteras ſuæ Ordinationis exhibeat, niſi etiam a ſuo Epiſcopo aut Vicario litteras commendatitias habeat.

Quivis Epiſcopus in ſummis feſtivitatibus Divina celebret in cathedrali, ſi fieri poſſit. Prope cathedralem carcerem habeat ſpecialem pro Clericis delinquentibus. Conſtituat Procuratorem fiſcalem, qui Clericorum, qui injuriam ſunt paſſi, cauſam agat, & quidem gratis, ſi ſint inopes.

Comprovinciales requiſiti circa executionem ſententiarum & mandatorum ſibi mutuo ſint auxilio. Capellani in caſtris Nobilium non celebrent, niſi Epiſcopo manualem obedientiam fecerint. Juramentum non deferatur, parte adverſa volente probare per teſtes.

Plura hujusmodi ſtatuta facta ſunt ab hoc Concilio Magdeburgenſi, uti etiam a Salisburgenſi anno 1490. quæ tamen in ſuperioribus jam ſunt contenta.

ARTI-

ARTICULUS II.
De Conciliis Galliæ.

§. I.
Prænotanda de Statu Galliæ.

Turbatior nunquam atque calamitoſior fuit Status Galliæ, quam primo ſæculi XV. dimidio: afflicta, & inde in ruinam præcipitata ab Anglis, bello jam ſopito, jam rurſus vehementius exardeſcente; hinc a domeſticis hoſtibus, Regii ejusdem ſanguinis Principibus, Domo *Aurelianenſi* & *Burgundica* in mutuam perniciem eunte, miſerandum in modum diſtracta.

Corpore & mente languebat Rex Carolus VI. unde de Regni

13. Carolus VI. adminiſtratione inter ſe certabant *Ludovicus Dux Aurelianenſis*, Regis Frater, & *Philippus Audax Dux Burgundiæ*, Regis Caroli patruus, Regis Joannis, ab Anglis capti, filius. Hæc æmulatio, Galliam in partes & factiones ſcindens, totum propemodum Regnum evertit.

Joannes Burgundus. Obiit equidem, antequam flamma penitus erumperet, Philippus Audax anno 1404. at ſucceſſit Joannes filius uti Burgundiæ, & magnæ Belgii partis jure materno hæres, ſic etiam paternæ æmulationis, patre ſuo multo vehementior. Ejus ſiquidem juſſu, im-

Cædit Aurelianenſem. miſſo ſicario, anno 1407. peremptus fuit *Ludovicus Dux Aurelianenſis*, Regis frater. Et quamvis Joannes pullata veſte funeri aſſiſteret (erumpente ex feretro ſanguine) jure tamen cæſum, velut tyrannum, defendere allaboravit, uſus ad hoc opera *Joannis Parvi*, hominis Normanni, Pariſienſis Theologi, quem propterea ipſa Pariſienſis Academia, ac poſtea etiam Conſtantienſe Concilium, cum ſcriptis ſuis de tyrannicidio, condemnavit, tacito nomine, obſiſtente licet Burgundo.

Valentina, Aurelianenſis, interempti vidua (Joannis Galleacii Ducis Mediolanenſis filia) cum filiis ſuis a Rege vindictam poſtulabat. At is veritus majorem procellam, venia delicti data, Burgundum in gratiam recepit.

14. Regni turbæ. Tum vero tota Gallia duas in factiones abiit, Anglo in rem ſuam nutriente utramque. Burgundus Pariſiis, ac Rege potiebatur; Aurelianenſibus plerique Principum adhæſerunt. Expedita utrinque arma, direptæ urbes, per omnes ferme provincias circumlatus furor. Sacris etiam in Aurelianenſes, velut Regis ac

Regni

Regni hoſtes, fulminibus Lutetia perſonuit, incentore Burgundo, adſtipulante Sorbona; Aurelianenſibus vero ſuis in urbibus fulmen in Burgundum ejusque factionem, tanquam Regni perturbatores, retorquentibus. Utque nihil ad calamitatem deeſſet, laniones (quod dictu adhorrens) Burgundo addicti Pariſiis ferociter ac barbare dominabantur.

Inita quidem ſæpius pax, & in ſpeciem data venia, ſed toties rupta, in graviora odia ac bella recrudeſcente vulnere. Lutetia jam ab hac, jam ab illa factione occupata, ac miſere lacerata, præſertim a *Joanne Burgundo*, ejusque aſſeclis: donec tandem juſſu Caroli Delphini, eoque præſente, dum ad concordiam ſanciendam fuiſſet invitatus, in lignea ædicula, ſuper pontem exſtructa, perfide eſt interemptus (anno 1419.) 15. Cædes Burgundi.

Cædes iſta non extinxit incendium, ſed oleo velut affuſo flammam in immenſum auxit, ad exitialem extremamque Regni perniciem. Nam exurgens paternæ cædis ultor *Philippus*, *Dux Burgundiæ*, Belgiique dominus, fœdere cum Anglis inito, ipſoque Rege Galliæ Carolo VI. ac Regina Iſabella ſecum abſtractis, *Catharinam* Regis filiam Henrico V. Angliæ Regi connubio junxit, promiſſo in dotem Regno Galliæ: &, quod mireris, pleræque Galliæ Provinciæ rata habuerunt pacta nuptialia, in partes Angli & Burgundi paſſim confluentes. Unde Carolus Delphinus, unicus ſuperſtes Galliæ Regis filius ac hæres, vagus & inops, per paucas, quæ fidæ ſibi remanſerant, erravit provincias, diſperſas reliquias collecturus, ut qualemcunque aggerem rapido torrenti inimico objiceret. Anglus Galliæ Rex.

Hæc rerum facies erat in Gallia, triſtis & afflicta undique, cum anno 1422. Carolus VI. decederet, Rex umbratilis, & emota mente nec ſui compos, nec Regni: quod Regii ſanguinis Principes, velut ambitionis ſuæ & funeſtæ æmulationis victimam, mactarunt. Vixit Carolus 45. annis. Regis vero titulum geſſit 42. annos, ultra 20. annos amens: niſi quod ſublucidum quandoque intervallum intercederet, quo abuti poſſent, in quorum erat poteſtate

Carolus VII. ex quinque Caroli VI. filiis ultimus, & ſuperſtes unicus, ex Iſabella Bavara prognatus, ab Anglo Burgundoque Pariſios ad dicendam cauſam citatus, Regnique jure publica ſententia privatus, audita patris morte, depoſito Delphini, Regis nomen aſſumpſit, coronatus Pictavis, quod Rhemi in hoſtium eſſent ma- 16. Carolus VII.

nibus; cum pauculis ſuis copiis bis acie cæſus ab Anglis & Burgundis, deſtitutus humanis auxiliis, altioribus ſervatus eſt.

17. Joanna Darc. Jam enim Henricus V. Angliæ Rex filiolum ſuum, quem ex Catharina, Caroli VI. filia ſuſceperat, Galliæ Regem promulgarat: jam omnis pene Gallia eundem eſt Regem venerata; jam Angli *Aureliam* arcta obſidione ad extrema redegerant: cum ecce! indictis a Carolo Rege precibus, & ſupplicationibus publicis, adeſt 18. annorum puella ruſticana, ovium cuſtos, *Joanna Darcia* (*Darc*) in Tullenſi Lotharingiæ agro nata. Hæc ad Regem Carolum adducta, Divino inſtinctu venire ſe ait ad liberandam Aureliam, Regemque Rhemos ad Sacram inaugurationem deducendum.

Martium igitur ſagum induta, enſeque ſuccincta, prælato candido vexillo, JEſu ac Mariæ nominibus ſignato, cum militum cohorte ad Aureliam movet, Anglos ſubſtructionibus eorum atque ſuggeſtibus dirutis, depellit, urbemque liberat, ſtupente Anglia ac Francia imbellis puellæ invictam fortitudinem: qua non minus feliciter per medias hoſtium terras Regem deduxit Rhemos ad unctionem ſacram, expugnatis, quæ itineri obſtabant, urbibus & munimentis.

At, velut gemina ſua legatione perfuncta, altero mox anno (1430.) cum ex urbe Compendio eruptionem in hoſtes obſidentes tentaret, a Burgundis capta, ac Anglis vendita, Rothomagi tanquam venefica ignibus eſt cremata, ferente ſententiam Bellovacenſi Epiſcopo: quam tamen Caliſtus III. Papa anno 1456. revocavit, cauſaque cognita Virginem innocentem declaravit.

18. Cum Burgundo Pax. Et ab eo tempore in deterius ſunt lapſæ res Anglorum: ſoluta Compendii obſidio, urbes plures Franco deditæ, Principes cum eo conciliati, &, quod rerum caput, Philippus Burgundus (erecto nuper Brugis honoribus S. Andreæ Aurei Velleris Ordine illuſtris) in pacem tandem conſenſit (anno 1435.) Atrebati ea conditione, ut Rex Carolus ob cædem Joannis Burgundi veniam petat, Matiſcone, Fano Quintini, Perona, Abbavilla, multiſque in Picardia urbibus cederet. De cætero neutrarum ſe partium fore Dux pactus eſt, conſentiente in omnia Rege, ut tam potentem ſocium Anglis eriperet. Neque hic ſtetit felicitas, cum Angli, pace hac privata irritati, Ducis terras invaderent, is arma vireſque Francis adverſus Anglos ſociavit. Utque fœdus iſtud firmius colligaretur, nuptiis inter Catharinam Regis filiam, & Carolum Audacem, Ducis filium, eſt obſignatum; ſimulque concordia inter

Domum

Domum Aurelianenſem & Burgundicam, condonatis offenſis, reſtaurata: poſtquam videlicet Philippus Bonus Ducem Aurelianenſem, hoſtem ſuum, jam 25. annos in Anglia captivum, magno pretio redemit.

Patuit mox tantæ pacis & unionis fructus ingens, recepta Lutetia, Rothomagus, cæteræque Normanniæ urbes, translatoque in Aquitaniam bello, Burdigala, Bajona, aliæque civitates, qua deditæ, qua vi expugnatæ, ut adeo anno 1452. Anglis ex tota Gallia ſolum Caletum eſſet reliquum. 19. Angli pulſi.

Atque hoc pacto Carolus VII. qui initio Regni omnium inops vix habebat, quo famem pelleret, provinciis omnibus ſibi reſtitutis, anno 1461. vitæ 59. Regni 39. obiit ex fame metu veneni.

Quamvis autem in Synodo Bituricenſi ſanctionem Pragmaticam Gallorum, ex Concilii Baſileenſis articulis conſutam, reciperet, nunquam tamen adduci potuit, ut iis, quæ adverſus Eugenium Papam geſta fuerant, conſentiret, quin operam dedit, ut Felix tiaram male impoſitam deponeret, & Eccleſiæ pax atque unitas redderetur.

Carolo VII. ſucceſſit *Ludovicus XI.* filius, patri manſueto, ſincero, familiari prorſus diſſimilis, utpote moribus aſper, tectus, fraudulentus. Is jam ante propter intractabilem indolem patri exoſus, & propter ambitionem ſuſpectus ad Pictones fuit relegatus, & cum Borboniis aliisque Principibus adverſus patrem conſpirationem iniit, quod aula excluſi, inferioris dignitatis homines dominari cernerent. Jamque bello moto in Pictonibus plura oppida armis invaſerant, cum Burgundi potiſſimum opera Regi ſunt conciliati. 20. Ludovicus XI.

Sed necdum filio immorigero convenire cum patre optimo poterat; unde anno 1456. fugit ad Philippum Bonum Burgundiæ Ducem, nec adduci poterat, ut rediret ad patrem.

Mortuo patre Carolo, Ludovicus XI. ſucceſſit, ingenio quidem perſpicaci & acri, ſed callido, ſuſpicioſo, pervicaci, vario. Is abrogavit *ſanctionem pragmaticam*, hortante Pio II. reclamante licet *Parlamento*, & Academia, Baſileenſis Concilii fautoribus. Auxit Regnum, hinc Sanquintino, Perona, Ambiano, Abbavilla, aliisque Picardiæ locis, quæ in pace Atrebatenſi a Carolo VII. fuerant Burgundo oppignorata, pecunia ſoluta redemptis, inde Ruſcinonenſi comitatu cum Perpiniano, ab Aragonio vendito, ut ſcribunt Galli, jure pignoratitio tantum conceſſo, ut volunt Hiſpani.

Cum autem Ludovicus indole eſſet duriori, ac nemini, præterquam ſibi, fideret, *Carolus frater*, Dux Biturigum, *Carolus Audax*, 21. Bellum civile.

dax, filius Philippi Burgundi, Comes tunc Caroleſii, *Franciſcus* Dux Britanniæ, aliique Principes multi cum Nobilitate, ab eo alienati, propter deſpoticum regimen, tributorum gravitatem, variasque variis illatas a Rege ferociente injurias. Conſpiratione inita, arma corripiunt in Regem, eumque cruento prælio victum adigunt, ut pacem peteret, iisque conditionibus, quos conjurati poſuerant, iniret. At res intra promiſſa ſtetit.

22. Carolus Audax. Mortuo ſubin anno 1467. *Philippo Bono*, Duci Burgundiæ ac Belgii pene totius Domino, ſucceſſit *Carolus Audax* filius, Principi incomparabili, patrique manſueto ac pacifico diſſimillimus. Hic Ludovicum XI. Galliæ Regem, contra quem adhuc vivente patre, cum Galliæ Proceribus conſpiraverat, Peronam imprudenter ad colloquium ingreſſum inſtar captivi habuit, pavidum & trementem, donec quæcunque Dux vellet promitteret.

Detecta anno 1469. Cardinalis Balvæ & Wilhelmi Virdunenſis Epiſcopi machinatio, qua Regem inter ejusque fratrem ſerere diſcordias auſi ſunt, Carolum Audacem vero Burgundiæ Ducem ad invadendum Regnum invitare. Datus uterque in carcerem; in quo Cardinalis undecim annos, Epiſcopus vero 14. in cavea ferrea eſt detentus (cujus ipſemet in Gallia inventor auctorque fuiſſe ſcribitur) fervente interim acri diſceptatione tum Romæ tum in Gallia de eorum pœna. Judicati utrobique læſæ majeſtatis rei.

23. Maria nubit Maximiliano. Mox Ludovicus Carolum Audacem in jus vocat coram Paribus Franciæ. Unde bellum, quo Carolus Sanquintino & Ambiano ſpoliatus inducias facere eſt coactus. At quietis impatiens vir ingentis ſed præcipitis animi, Renatum Lotharingum & Helvetos bello laceſſit, amiſſa primo prælio, ad Granſonium ſupellectili, altero ad Moratum gloria, tertio ad Nanceium vita. Cumque maſculum hæredem nullum reliquiſſet, Ludovicus Burgundiæ Ducatum invaſit, & Regno ſuo univit, velut feudali jure redeuntem. Summæ vero imprudentiæ Galli ſcriptores Ludovicum arguunt, quod *Mariam*, unicam tot provinciarum hæredem, non curarit deſponſari Delphino ſuo aut alteri cuidam ex Principibus Galliæ. Nupſit illa poſt mortem patris felicibus auſpiciis, favente cœlo, Maximiliano I. Romanorum poſtea Imperatori. Unde fundamentum vaſtiſſimæ Auguſtiſſimæ Domus Auſtriacæ potentiæ, fauſtiſſimis deinceps nuptiis in immenſum provectæ.

Prima bella cum Auſtriacis. Uſſit Gallos tam opimæ ſponſæ & increſcentis potentiæ invidia. Unde hic jaci cœpta prima bellorum gentem inter utramque ſemina, in ſegetem heu nimium triſtem, quia Cadmæum, ſurrectura.

ra. Mox etenim Maximiliano bellum movit Ludovicus, victor primum mox cæſus ac profligatus: utque dolorem amiſſæ victoriæ fæda crudelitate leniret, quinquaginta Nobiles, quos captivos tenebat, furca ſuſpendit. Conventum nihilominus de pace. Quæ, ut eſſet firmior, Margaritha Maximiliani & Mariæ filia deſponſata fuit Carolo Delphino: Burgundiæ comitatu & Arteſia datis in dotem.

In morbum deinceps prolapſus Ludovicus corporis & animi, 24. Plesiaci in carcerem velut ſe concluſit, foſſis ſeptum, clatrisque Morbus ferreis, ex ferro muricibus ſupra murum protenſis, & excubanti- Lud. XI. bus diu noctuque in foſſa vigilibus, qui vel procul accedentes telis repellerent. Vix ullum hominem, ne filium quidem aut filiam propius admiſit, veſtesque omnium excuti juſſit, ne forte quis pugionem aut cultrum haberet abſconditum.

Videlicet, qui terrori omnibus fuit, qui tot alios caveis incluſerat, qui compactis in carceres globos ferreos immenſi ponderis appenderat ad pedes, qui laqueo & ferro tam multos ſuſtulerat, qui tyrannide, minis, terroribus undique circumtonabat, ille jam ipſe, juſta cœli vindicta, jacet abjectus in carcere voluntario, pavet, tremit, omnes formidat.

S. Franciſcum de Paula ab ultima Calabria accerſit, eumque flexis genibus orat, ſibi ut vitam proroget, omnia ipſi ac Ordini pollicens. Nullus ſanctus, quem non invocarit. Sacras reliquias ex omni Europa corrogatas veſtibus undique inferit, ut mortem arceant. Preces publicas per totum Regnum indicit ad avertendum aquilonem, quia hic ventus erat ei incommodus. Medico ſe mancipem tradit, decies millenis nummis in ſingulos menſes illi promiſſis. Ut tamen in hac morte ſua ſe vivum Europæ promulgaret, edicta & leges novas in dies cudit & recudit, magiſtratus abrogat & reſtaurat, & prout conſueverat, hos vivere, illos mori jubet: delectus militum haberi, machinas parari, luſtrari exercitus præcipit; ipſeque tandem ſumptuoſe & magnifice veſtitus progreditur, quaſi adverſus mortem expeditionem ſuſcepturus, vel, ut, qui omnibus hactenus illuſiſſet, etiam morti illuderet.

At mors nec decepta, nec territa, inquietam & vere miſeram illius vitam, quam aſſiduis cum ſubditis ſuis ac clientibus diſcordiis ac bellis contrivit, finiit, anno 1483. Regni 22. ætatis 61.

Novum profecto paradigma heterocliti Principis: quem metu occluſæ linguæ omnibus poſt mortem probris onerarunt, & Galli-

25. Effigies. cum Tiberium ipſimet Galli vocitabant; omnibus ſiquidem exoſus, neminem amabat, præter ſe ipſum, a nemine amatus: Principes habebat pro mancipiis, mancipia pro Principibus, tonſorem, medicum, cubicularium: qui tamen trepidi illi adſtiterant.

Jam juvenis refractarius diſceſſit a patre manſuetiſſimo. Mortuo patre rogavit eum Philippus Bonus Burgundiæ Dux, qui per plures annos liberale illi hoſpitium præbuerat, flexis etiam coram eo genibus, ut veniam daret inimicis ſuis, qui patris mandato ipſi fuiſſet adverſi. At ille perductus Lutetiam, a crudelitate, depoſitione Magiſtratuum, proſcriptionibus, carceribus, cædibus Regnum exorſus, terroribus omnia compleverat.

Proceribus contemptis & abjectis plebem, auctis in immenſum tributis, ad tantam inopiam redegit, ut plerique ruſtici aratro de collo ſuſpenſo terram proſcinderent. Sævitia in eo tanta, ut carcer, caveæ, ferreique globi, loco clementiæ & veniæ eſſent: nemine præ timore vel hiſcere auſo.

Unde Principes Galliæ, tot injuriis irritati, in eum conſpirarunt, armatoque exercitu ipſam Lutetiam obſederunt (vocatumque eſt hoc bellum *Boni Publici*) at ille promittens omnia, pacem obtinuit, ſed nihil ſervavit; quin ad artes ſuas converſus, inter Principes ferens diſcordias, illos diviſit, ut ſingulos poſſet obruere.

Non latuit hoc Burgundiæ & Britanniæ Duces; qui propterea ſe arctiori fœdere cum Carolo Ludovici fratre, & ipſo etiam Rege Angliæ colligarunt; cum quibus hac de cauſa plura ac perpetua ferme bella geſſit; jus in armis ferre viſus. Et ubi vis perrumpere non poterat, tectæ machinationes, fraudesque vocatæ in ſubſidium. Atque ut celerius omnia, quæ in Provinciis agebantur, ipſi innoteſcerent, primus veredarios per Galliam equos conſtituit. Primus etiam ſtipendiarias Helvetorum cohortes accerſivit.

Qui de ſævitia, atrocitate, calliditate, technis ac fraudibus hujus Principis plura deſiderat, legat Buſſierium tomo 2. Hiſtoriæ Francicæ, aliosque Gallicos ſcriptores: qui ipſius vitia orbi propalarunt.

Laudant tamen in eo religionis ſtudium, ſacrorum cultum, venerationem peculiarem in Virginem Deiparam, circumſpectam in omnes caſus prudentiam, niſi in calliditatem ſæpius & fraudulentam aſtutiam degeneraſſet. Quæ tamen calliditas eum tunc maxime deſeruit, quando Peronam, Caroli Audacis in Picardia urbem, ad amicum colloquium fuit ingreſſus. Nam eo ipſo tempore

pore

pore Carolus litteras acceperat, Leodienſes ad rebellionem adverſus Clerum, & ipſum Ducem Carolum fuiſſe a Rege Ludovico incitatos. Trepidabat tunc intra muros portasque clauſas Rex, ubi quod ſecretum volebat, proditum audiit, & armatis cohortibus hoſpitium ſuum vidit circumdatum. Et certe conſultabat iratus Dux, quid in Regem infidum, quem in poteſtate habebat, decerneret. At reverentia Majeſtatis ferociorem vindictam cohibuit ferocioris alioquin indolis. Ea tamen Regem pœna multavit, ut aliquot urbes cedere, & ſecum expeditionem adverſus Leodienſes, quibuscum colluſerat, ſuſcipere cogeretur, gregarius veluti miles. Quod dedecus, cum homines non auderent, pſittaci, piccæ, aliaque loquacium volucrum genera ei exprobabant Pariſiis. Leodium, Ludovico fœderatum, expugnatum, & flammis datum.

Breve elogium huic Regi ſcripſit Philippus Brietius ad annum 1483. Erat Ludovicus XI. *malus filius, malus pater, malus maritus, malus frater, ſed Rex bonus, & qui Reges Francicos ſui juris fecit. Malus filius*, quia patri refractarius. *Malus pater*, quia non tantum gaudebat, Joachimum primogenitum matura morte fuiſſe abreptum, eo quod præclaram ſpem de ſe præberet, ſed etiam Carolum, alterum filium, unicumque Regni hæredem ignobiliter adeo ac ruſtice educabat in tenebris, absque ullo præceptore, absque bonis artibus, ut decimo tertio ætatis anno, quo patri ſucceſſit, nec ſcribere nec legere ſciret. *Malus maritus*, quia Reginam non ut conjugem, ſed ut mancipium habuit, ab aula amotam, arci incluſam, abjectam, deſpectamque. *Malus frater*, quia Carolum fratrem unicum nullo in amore aut honore habuit: imo veneno enecaſſe ſcribitur. Elogium.

Bonus Rex ideo, credo, dicitur, quia ſumma & abſoluta poteſtate regebat, & fines Regni ex omni parte protendit, adjuncta ad meridiem cum Ruſcinonenſi comitatu Phocenſi Provincia, poſt mortem Renati Andegavenſis, Siciliæ Regis, Galliæ unita, ad Occaſum Andegavenſi, ad Aquilonem magna Picardiæ parte atque Arteſia, ad ortum utraque Burgundia: ut adeo haud dubie Galli usque ad ſydera eundem laudibus attollerent, niſi oſor fuiſſet totius humani generis. Fines protenſi.

26. *Carolus VIII.* ei ſucceſſit, filius unicus 13. annos natus, ſub tutela Annæ ſororis, prout teſtamento diſpoſuerat pater, usque dum 14. annos impleſſet: quo tempore ex diſpoſitione Caroli V. Regni adminiſtrationem in Gallia licet accedere. Carolus VIII

At

At interceſſit Ludovicus Dux Aurelianenſis, ſibi tanquam primo ſtirpis Regiæ Principi regimen vindicans, ac Regis tutelam. Cum autem nihil efficeret, abiit ad Britanniæ Ducem, atque cum eo, Maximiliano Archi-Duce, & Albretio adverſus Regem Carolum fœdus iniit. Verum prælio victus, triennio in captivitate fuit detentus; bellumque in Britannia continuatum fuit.

Ducit Britannam.

Pugnatum acriter pro muliere a magnis procis. Fuit illa *Anna*, Franciſci ultimi Britanniæ Ducis filia ac hæres. Ambiebant hanc ſponſam, aut potius ejus dotem Rex Carolus, Maximilianus Archi-Dux, defuncta conjuge Maria Burgunda viduus, Ludovicus Aure-relianenſis (poſt Carolum Rex Galliæ) Albretius &c. Pater omnibus ſpem fecerat. Sed ubi is deceſſerat, deſponſata eſt Maximiliano, jam Romanorum Regi. At Carolus Galliæ Rex tum armis Britanniæ illatis, tum aliis adhibitis machinis ſponſam Maximiliano abſtractam ſibi copulavit. Margaritham vero Maximiliani filiam, jam ante ſibi deſponſam repudiavit, ſervata tamen, quam attulerat, opima dote, Arteſia videlicet, & Burgundiæ comitatu.

Reſtituit dotem, & Ruſcinonem.

Alte in animum, ut par erat, demittebat Maximilianus utramque injuriam, eamque vindicare certus, fœdere cum Henrico VII. Angliæ Rege inito, in Picardia & Arteſia bellum infert Franco: quod ea conditione brevi finitum eſt, ut Carolus cum Margarith[a] dotem reſtituat, Arteſiam nimirum & comitatum Burgundiæ.

Et hoc quidem ex æquo. Sed illud capere Galli non poterant cur Rex Ruſcinonem cum Perpiniano, Ludovico XI. aut venditum aut pignori datum, ultro & gratis Hiſpano reſtitueret, ſeque op-portunis adeo Galliæ clauſtris nudaret.

27. Expeditio Neapolitana.

Creditum, hunc bolum objicere Carolum voluiſſe Ferdinan-do, ne expeditionem Neapolitanam, quam meditabatur, impedia[t]. Suſcepit hanc gloriæ cupidus Rex juvenis anno 1495. cum 360[0] equitum & 20000. peditum, ad Gratianopolin in Delphinat[u] congregatis. Transmittuntur alpes, excipiuntur humaniter i[n] Pedemontio a Sabaudiæ Duce, Caſali a Monferratenſi, Ticini [a] Sfortia Mediolanenſi, Piſanis datur libertas. Florentini compe-ſcuntur. Intrat Rex cum exercitu Romam per modum trium-phantis, obviis Cardinalibus & Proceribus, Pontifice vero Alexan-dro VI. in caſtellum S. Angeli confugiente. At invitatus con-cordiam init. Promulgatur Carolus Rex Neapolitanus. Intr[at] Neapolitanum Regnum, nemine ferme reſiſtente; Capua, ipſaqu[e] Neapolis triumphantem excipiunt, deduntur arces, urbes, opp[i]-

da-

da. Non modo Neapolis, ſed etiam Jeroſolymæ, quin & Conſtantinopolis Imperator proclamatur. Sympoſiis, tripudiis, pompa, luſibus, otio, atque voluptatibus certatur, conſtituendi Regni cura nulla. Iſchia inſula, in quam Ferdinandus Rex Neapolitanus confugerat, vix tentata. Munimenta non inſtructa annona, diſciplina militaris luxuria enervata, quaſi nihil ſupereſſet belli, & Neapolis Regnum otio & luxu, quibus acceptum fuerat, retineri poſſet. At alia mox rerum facies ludicram ſcenam invertit.

Conſpirarunt adverſus Gallos Alexander Papa, Maximilianus Imperator, Veneti, Ludovicus Sfortia, aliique Principes Italiæ, fœdere inter ſe icto Venetiis, ad depellendos ab Italia Gallos, totam machinam movente & impellente Ferdinando Rege Aragonio. Fœdus Italorum.

Veritus tam denſa nube coëunte procellam Carolus Rex Franciæ, relictis ſex millibus ad defenſionem Regni, tam facile obtenti, eadem, qua venerat, via cum exercitus reliquiis in Galliam properat.

Fœderatus exercitus ſub Apennino ad Forum novum Gallos operiebatur, ut tranſitum intercluderet. At Galli commiſſa pugna viam ſibi aperuerunt; felices, quod in patriam poſſent regredi.

Neapolitani Gallorum, qui remanſerant, paucitate contempta, Regem ſuum Ferdinandum revocarunt, Galloſque aut ferro aut inedia necarunt, adeo quidem, ut anni evoluto ſpatio, nihil illis in Italia fuerit reliquum, nihilque ex tota illa expeditione, ad tantam pompam inſtructa, retulerint, niſi fœdum quemdam morbum, ex fœdiore cauſa contractum Neapoli.

Ipſimet Galli ſcriptores, dum expeditionem iſtam Italicam imprudentiæ poſtulant, utuntur fabula canis Æſopii, qui ex ore carnem mittit, ut umbram captet, reprehendentes videlicet, quod Rex Ruſcinonem, Burgundiam & Arteſiam dimiſerit, ut remotas trans alpes & maria provincias occupet.

Fructum tamen multo optimum ſibi decerpſiſſe viſus eſt. Nam poſt expeditionem illam infelicem, alius a ſe, totum ſe virtuti dedit, rerum humanarum expertus vanitatem, cœleſtique Regno occupando deinceps intentus, præ Neapolitano, omnibuſque aliis exoptando. Nec diu poſt ad illud expeditionem ſuſcepit, ſubita apoplexia enecatus Amboſiæ, dum pila ludentes ſpectaret ex porticu, anno 1498. Regni 15. vitæ 27.

Corpore erat deformi, ſed mente erecta, rerumque magnarum capace, ſi prudentem inſtitutionem fuiſſet nacta. Indoles

pater.iæ prorſus diſſimilis, manſuetiſſima, ac grata, quæ omnibus charum redderet.

Filios duos ex Anna Britanna ſuſceperat: qui tamen in primo juventutis flore obierant. Cum igitur improlis decederet, ſucceſſit ei Ludovicus XII. Dux Aurelianenſis, ſanguine proximus; cujus avus Ludovicus, a Joanne Burgundo interemptus, filius erat Caroli V. Galliæ Regis.

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus in Gallia Sæc. XV.

28. Bituricenſe. Quamvis turbatus admodum fuerit in Gallia hoc ſæculo Status politicus; ac propterea pauca Concilia celebrari potuerint; non deſiit tamen ſedula Paſtorum induſtria univerſo gregi invigilare, & Eccleſiæ diſciplinam, tot inter rerum ſurſum deorſum euntium viciſſitudines enervatam, vigori ſuo reſtituere per ſacra Concilia.

Et quidem anno 1415. Carolus VI. premente inopia pecuniæ, & Anglo hoſte, Clero Gallicano vectigal quoddam impoſuerat, congregati proin *Bituricis* Præſules mittunt ad Regem epiſtolam, in qua violatam per exactionem illam libertatem Eccleſiaſticam conqueruntur, pro qua defendenda plures Sancti martyrium ſubierint, plus timentes æternum quam temporalem offendere Principem: Jeremiam jam olim deploraſſe, Eccleſiam fieri ſub tributo.

Reges etiam Ethnicos, ut Pharaonem & Cyrum Sacerdotes ab exactionibus Principum voluiſſe exemptos. Idem lege Moſaica a Deo ſtatutum pro immunitate Sacerdotum. Flagellatum ab Angelis Heliodorum, mittentem manum ad bona Eccleſiæ. Non unum ſummum Pontificem per ſacros Canones, ſed univerſam Eccleſiam in Concilio Lateranenſi ſub anathematis pœna inhibuiſſe, exigi tributa aut tallias ab Eccleſia. Quodſi Eccleſiaſtici quidquam voluntarie duxerint conferendum, Romanum Pontificem ea ſuper re eſſe conſulendum. Ipſum etiam Carolum in Regni aditu juraſſe tuitionem Eccleſiaſticæ libertatis. Ipſas adeo leges Imperatorias ac civiles ſancire, ut a Clericis tributorum injuria repellatur, & exactionis improbitas.

Proponit deinde eadem Bituricenſis Synodus exemplum Conſtantini, Valentiniani, Caroli M., Caroli Calvi, Roberti, ac S. Ludovici, eorumque hac de re decreta. Rogatque, ut Rex Anteceſſorum

ceſſorum ac Progenitorum ſuorum veſtigiis inſiſtat, & ratam hactenus Eccleſiarum libertatem protegat.

Anno ſequente *Concilium Pariſienſe* ſtatuit, Regi indigenti ſubſidio *charitativo* (ut vocabant) per omnes Provincias ſubvenire, offerendo *unam decimam integram*, conſulta hac de re ſede Apoſtolica. Actum deinde de pluribus Prælatis ad Concilium Generale Conſtantienſe mittendis. Provincia Toloſana autem querebatur, ſe ad Synodum Pariſinam ſerius vocata, & non exſpectata, hæc acta fuiſſe. Conſentit tamen & ipſa. 29. Pariſienſe.

Cum tempore Caroli VII. Gallia fere omnis ab Anglis fuiſſet occupata, innumeræque, ut §. priore memoravimus, calamitates Regnum obruerunt, habitum eſt anno 1429.

Concilium Pariſienſe Provinciale ab Archiepiſcopo Senonenſi (qui ſe totius Galliæ & Germaniæ Primatem ſcripſit) præſentibus Epiſcopis ſuffraganeis Provinciæ Senonenſis, videlicet Carnotenſi, Pariſienſi, Meldenſi, Trecenſi, Procuratoribus Epiſcoporum Antiſiodorenſis, & Nivernenſis (Aurelianenſi ob belli tumultus excuſato) Abbatibus, aliiſque multis Eccleſiaſticis, qui 41. Canones promulgarunt. 30. Pariſienſe II.

In præfatione Senonenſis Concilii Præſes ait, licet ſacris Canonibus cautum ſit, ut ſingulis trienniis ab Archiepiſcopo Concilium Provinciale celebretur; in quibus de criminibus corrigendis, ac moribus in populo & Clero reformandis diligenter tractetur. Talia nihilominus Concilia a multis retroactis temporibus deſidioſo quodam neglectu fuiſſe prætermiſſa: qua ex re multa & varia delicta incorrecta remanſerint, & plurimum in animarum periculum invaluerint; propter quæ præſumi poſſit, iram Dei ſuper Galliam deſcendiſſe: ac propterea ſe Concilium Provinciæ ſuæ Senonenſis Pariſios convocaſſe.

1. Canone præcipitur, ut Canonici Divinum officium tractim, devote & debito tempore decantent, nec pars chori verſum incipiat, donec ab altera parte verſus prior ſit omnino finitus, ſub pœna privationis ſuarum diſtributionum.

2. Tempore Divinorum Clerici a confabulationibus abſtinento.

3. Ejusmodi confabulationes in Eccleſiis Epiſcopi ne toleranto.

4. Niſi Canonici integris horis interſint, diſtributionibus privantor.

5. Clerici duarum Eccleſiarum ne ab una ad alteram ad lucrandas diſtributiones cum veſtimentis Eccleſiaſticis celeriter & immodeſte currunto.

6. Ne lucri cauſa Eccleſiam matricem in feſtis ſolennibus Clerici deſerunto.

7. Sacra vaſa munda ſunto.

8. Ad ordinationes & curam ſine examine & delectu non admittuntor.

9. Habitum condecentem deferunto.

10. Epiſcopi unius vel duorum Theologorum opera utuntor.

11. Curiarum Eccleſiaſticarum officiales ab indebitis exactionibus abſtinento.

12. Officiales Monaſterii rationes Abbati diligenter reddunto, ſaltem ter in anno.

13. Monachi quarta feria, in adventu & ſeptuageſima jejunium ſervanto.

14. Religioſi ne evagantor.

15. Pro ingreſſu in Religionem nihil exigunto.

16. Suos Religioſos in litteris inſtrui curanto, ut ſacras ſcripturas intelligere poſſint.

17. Patroni Eccleſiis providento.

18. Religioſi conſtitutiones Benedicti XII. diligenter legunto.

19. Conſtitutiones de Monialibus accuratius obſervantor.

20. Clerici morum gravitatem ſervanto. Tabernas ne adeunto. A negotiationibus abſtinento. In luſu veſtes ne exeunto.

21. Tunicas rubeas aut virides ne geſtanto.

22. A pejeratione cavento.

23. Epiſcopi contra concubinarios ſecundum Canones procedunto.

24. Clerici taxillis aut aleis ne ludunto.

25. Barbitonſores diebus feſtis artem ſuam ne exercento.

26. Chriſti nomine nullus abutitor.

27. Abuſus quæſtorum eleemoſynæ tolluntor.

28. Curati ſuos Parochianos hortantor, ut præcipuis per annum feſtivitatibus confiteantur.

29. Medici corporalem medicinam ægris ne applicanto, niſi prius animus per confeſſionem fuerit ſanatus.

30. Qui Eccleſiaſtica judicia impediunt, denunciantor excommunicati.

31. Decimæ de omnibus fructibus ſolvuntor.

32. In privatis oratoriis matrimonia ne ſolennizantor.

33. Epiſcopi & Archidiaconi in bannis (*denuntiationibus*) matrimonii ne facile diſpenſanto.

34. Tempore adventus, ſeptuageſimæ & Rogationum nuptiæ ne celebrantor.

35. Cum

35. Cum divina celebrantur, ſoli Clerici ad altare accedunto.

36. Si Clericus a ſæculari in carcere detinetur, a Divinis ceſſator.

37. Uti etiam ſi ſæculares domini impediant citationem ad forum Eccleſiaſticum, quando perſonæ aut cauſæ ad illud pertinent. Impedientes vero ipſo facto excommunicati ſunto.

38. Teſtes Synodales inquirunto, an hæc ſtatuta obſerventur: & ad proximum Concilium referunto.

39. Hæc decreta publicantor.

40. Deſignantur teſtes Synodales pro quavis Diœceſi.

41. Decreta iſta ratificantur & ſubſcribuntur.

Rothomagenſe Concilium Provinciale anno 1445. ſtatuit, ne quis juret per ſanguinem aut membra Chriſti. Damnat certas de- 31.
votiones aut modos loquendi, ſuperſtitionem olentes. Præſcribitur examen Ordinandorum, reſidentia Clericorum, catecheſis diebus Dominicis & Feſtis, viſitationes, continentia &c. Prohibentur, ebrietas, cohabitatio cum mulieribus ſuſpectis, negotiatio ſæcularis, uſuræ, quocunque colore pallientur, veſtes indecoræ &c.

Andegavenſe Concilium ab Archiepiſcopo Turonenſi cum Epi-
ſcopis ſuis comprovincialibus celebratum Andegavi anno 1448. 32.
conſtituit 17. Canones: quos exhibet Poſſevinus noſter in apparatu ſacro.

1. Sacerdotes diebus non ſolennibus jubentur dicere officium Defunctorum.

2. Diſtributiones tantum dentur præſentibus.

3. Nullus pro eadem hora in pluribus Eccleſiis diſtributiones percipiat.

4. Sub horis canonicis ſervetur ſilentium, attentio, ac devotio.

5. Ludi noxii ac ſcandaloſi vetantur, præſertim Clericis.

6. Conciones & Miſſæ habeantur in locis ſacratis.

7. Bona Monaſterii ne alienentur. (*octavus canon non exſtat*)

9. Præpoſiti Eccleſiæ, qui non diligenter viſitant, puniantur.

10. Excommunicantur concubinarii.

11. Sententia excommunicationis lata publicetur intra menſem.

12. Matrimonia clandeſtina ne benedicantur.

13. Tolluntur inſultationes & tumultus in ſecundis & tertiis nuptiis.

14. Excommunicantur invaſores perſonarum & rerum Eccleſiaſticarum.

 15. Item

15. Item ii, qui bajulos aut executores Eccleſiaſticorum judiciorum capiunt, detinent &c.

16. Ne ignotæ ſanctorum reliquiæ quæſtus gratia Provinciæ inferantur.

17. Indulgentiæ a Sede apoſtolica conceſſæ promulgentur per virum doctum, a Diœceſano deſignatum.

33. *Lugdunenſe Concilium* Nationale anno 1449. conqueritur, execrandum blaſphemiæ crimen in Gallia invaluiſſe, ac propterea Deum peſte, fame, & tot bellis illam affligere, cenſuris proin illud coërcendum.

Ad vitandam Clericorum multitudinem, cum magno delectu eos admittendos decernit: nec, niſi adſit ſufficiens ætas, litteratura, morum probitas, titulus menſæ &c.

Pro ordinatione, conſecratione calicum &c. nihil exigendum. Excommunicantur, qui clandeſtina matrimonia contrahunt. Præmittenda tria *banna*, in quibus non facile diſpenſandum. Inſtaurantur querelæ & prohibitiones contra abuſus queſtorum eleemoſynæ: qui per provincias vagabuntur, deferentes reliquias, concionantes, & promulgantes Indulgentias, quorum non pauci erant impoſtores. Statuit denique, obſervanda eſſe decreta Concilii Conſtantienſis & Baſileenſis.

34. *Sueſſionenſe Concilium* Provinciale, Præſide Rhemenſi Archiepiſcopo anno 1456. ingemuit, ob intermiſſa Provinciæ Rhemenſis Concilia agrum Domini vepribus & ſpinis horridum. Commendatur major cultus Divini cura, reverentia, devotio. Inſtaurantur decreta contra Clericos aleatores, ebrioſos, frequentantes tabernas, concubinarios, exercentes mercaturam. Excommunicantur Clerici, qui ad Eccleſiaſticum tribunal citati, a ſæcularibus comminatorias litteras accipiunt. Cauſæ minutæ ſummarie & de plano tractandæ.

35. *Avenionenſe* anno 1457. ſtatuit, Religioſos mendicantes non eſſe præficiendos regimini Eccleſiarum Parochialium, niſi neceſſitas exigat. Feſtum conceptionis B. V. M. ſecundum decretum Concilii Baſileenſis, inviolabiliter eſſe obſervandum: nec quisquam contrarium prædicare vel diſputare præſumat. Dies feſtive celebrandi, Natalis Domini, S. Stephani, S. Joannis, SS Innocentum, circumciſionis, epiphaniæ, reſurrectionis cum duobus ſequentibus, corporis Chriſti, S. Joannis Bapt. Transfigurationis Domini, feſta omnia B. V. M. & 12. Apoſtolorum, S Laurentii, S. Michaëlis, omnium Sanctorum, præter omnes dies Dominicos,

nicos, & quos quilibet Epiſcopus in ſua Diœceſi duxerit celebrandos.

Nullus Epiſcopus Ordinem Subdiaconatus cum Mi oribus eodem die conferat. Peregrini non ordinandi ſine litteris dimiſſoriis Epiſcopi ſuæ originis. Statuti etiam Canones contra Judæos & uſurarios.

Senonenſe anno 1485. ſtatuit, ut Sanctio Pragmatica fideliter 36.
obſervetur, ut Divinum officium devote celebretur. Multaque alia, de choreis & ludis in Eccleſia non faciendis. De Proceſſionibus ordinatim ac devote habendis; de reformatione morum, viſitationibus, dignis promovendis ad Beneficia. De concubinariis, aleatoribus, veſtibus indecoris, tabernis; de coërcendis quæſtoribus; de jurisdictione Eccleſiaſtica, reformatione Religioſorum, decimis, celebratione feſtorum, matrimoniis in facie Eccleſiæ contrahendis; de libertate Eccleſiaſtica defendenda, aliisque, quæ tum memorata ſunt ſæpius in ſuperioribus Conciliis, tum in libris Decretalium Juris Canonici continentur.

Præter hæc Concilia coactum etiam eſt anno 1438. *Conciliabu-* 37.
lum Bituricenſe. Cum enim eo tempore duo ſimul celebrarentur Concilia, quorum utrumque Generale eſſe voluit, Baſileenſe nimirum & Florentinum, & ad utrumque invitarentur Præſules Galliæ, iſti in hac Bituricenſi Synodo congregati Eugenium quidem pro legitimo Pontifice habebant, eatenus tamen Concilii Baſileenſis cauſam propugnandam ſuſceperunt, ut dicerent, illud legitime congregatum fuiſſe, nec poſſe inde transferri.

Approbata etiam & laudata eſt in hac Synodo Sanctio Pragmatica Gallorum, ex Concilii Baſileenſis decretis compilata. Quam tamen haud multo poſt abrogaturum ſe promiſit Caroli VII. ſucceſſor Ludovicus XI. quamvis res ferme intra promiſſum ſteterit (*vide part.* 3. *cap.* 5. §. 4.)

ARTICULUS III.
De Conciliis Hiſpaniæ Sæculo XV.
§. I.
Prænotanda de Statu Hiſpaniæ.
I.
Status Regni Caſtellani.

Joanni I. Caſtiliæ Regi, anno 1390. equi caſu oppreſſo, ſuc- 38. Henricus III.
ceſſit *Henricus III.* filius, ob corporis infirmitatem dictus *Valetu-*

Valetudinarius, contendentibus de tutela pupilli Regis Regni Proceribus, præſertim Archiepiſcopo Toletano: adeo quidem ut ad arma propterea ventum fuerit, in carcerem datus Toletanus: at opera Pontificis liberatus: Rex vero ab excommunicatione eſt abſolutus. Luſitanus bellum inferre parabat: niſi Caſtellanus pacem aliquot datis urbibus redemiſſet. At non diuturna fuit, Luſitanis paulo poſt iterum Caſtellanas Provincias invadentibus. Cum autem Caſtellani ſtrenue reſiſterent, factæ ſunt induciæ.

Henricus III. propter infirmam valetudinem nulla re geſta memorabilis obiit anno 1407. Regni 16 ætatis 27. defecit is anno 1400. a Petro de Luna, qui Benedictus XIII. appellari voluit. Cantabris duelli licentiam conceſſit. Iidem Cantabri ſub finem ſæculi XIV. pertentando oceanum Inſulas Fortunatas primi detexerunt.

Regni proceres ad *Ferdinandum*, cognomento *Juſtum*, Regni ſceptrum deferunt. At ille inſigni fide atque modeſtia illud recuſavit, ac *Joanni* Henrici III. fratris ſui filio deberi aſſeruit. Proclamatus igitur Caſtellæ Rex *Joannes II.* duos duntaxat annos natus,
39. ſub Ferdinandi patrui & Reginæ matris tutela: cui commiſſum
Joannes II. *bellum Mauricum.* Nam Rex Granatenſis ditiones Caſtellanas invaſerat. At præter erepta Mauris aliquot oppida, non niſi deprædationibus agrorumque vaſtationibus fuit certatum, moxque Barbaro petenti conceſſæ induciæ; ſæpius fractæ ſæpius renovatæ, nullo admodum operæ pretio.

Flagrabant ſiquidem perpetua Chriſtianos inter Principes, Caſtellanos, Aragones, & Vaſcones bella: quoque pluribus & arctioribus ſanguinis & affinitatis vinculis connectebantur, eo plus ſanguinis fuſum. Generi cum ſoceris, fratres cum ſororibus, filii cum patribus, non raro colliſi; ſtimulante ambitione, avaritia, invidia, æmulatione. Accedebant Procerum defectiones, diſcordiæ, proditiones, quarum pleni ſunt annales Hiſpanici.

Et quidem *Joannes II.* Caſtellæ & Legionis Rex, Ferdinando Juſto, patruo ſuo, qui pro tutore Caſtellæ Regnum præclare, fideque optima adminiſtraverat, ad Aragoniæ Regnum translato, ſui juris factus, nunquam tamen ſuus, ſed aliis perpetuo obnoxius, atque in ſocordiam, voluptates, mollemque vitam projectus, Proceribus ac Aulicis Regnum lacerandum reliquit.

40. Fax turbarum maxima *Alvarus de Luna*, qui præcipua apud
Alvarus de Regem valens gratia, ad gubernaculum admotus, & Regem &
Luna. Regnum pro arbitrio multis annis verſabat, privatis potius

domus ſuæ incrementis, parandisque largitione factioni ſuæ amicis, quam publicæ ſaluti intentus.

Ægerrime hæc res habuit complures Regni Principes, ac præſertim Ferdinandi Juſti filios, Joannis II. Caſtellæ Regis patrueles Qui ferre non poterant, ſe deſpectis, atque ad nullam Reipublicæ partem admiſſis, ab Alvaro ejusque factione Regnum diſcerpi. Hinc ſeditiones, conjurationes, bella inteſtina ac conſanguinea. Aragonii fratres, qua capti, qua Regno ejecti, atque paternis opibus, quas amplas in Regno Caſtellæ poſſidebant, ſpoliati a Rege patruele, qui eorum ſororem matrimonio junctam habebat. Adeo nulla vincula pacem, & amores ſatis conſtringunt.

At maturuit tandem pœnæ præcipuus turbarum incentor *Alvarus de Luna*, anno 1453. in quadam arce ſua munita captus, & Rege Joanne jubente atque inſpectante publico in foro ſecuri percuſſus, velut læſæ Majeſtatis reus. Bona ipſius, quæ ampliſſima collegerat, fiſco illata.

Obiit haud multo poſt Joannes II. anno videlicet 1454. ætatis 49. calamitoſi & inquieti Regni 48. filios reliquit duos, Henricum & Alphonſum, filiam unicam Iſabellam, Ferdinando Catholico nupturam, collapſamque Hiſpaniam grandibus auſpiciis reſtauraturam.

Henricus IV. in Caſtellæ & Legionis Regno ſucceſſit, ignavia patri ſimilis, prodigalitate etiam ſuperior. Oppida, urbes, ditiones paſſim effudit, perturbantibus de induſtria, ac miſcentibus omnia Proceribus, ut ſe neceſſarios faciant, & frequentatis largitionibus amplius ex publico diteſcant. Exhauſto ſic ærario, Regnique nervis inciſis, bella nihilominus Henricus mente conceperat, ſed inertia. Aragonii, & Vaſcones laceſſiti: contra Mauros Granatenſes proceſſum, ſed non ultra prædas; ut habeat, quod prodigat. 41. Henricus IV.

Regno exitiales & Regi fuerunt profuſæ largitiones. Nam eum in deſpectum devenerat, ut Regni optimates, quorum avaritiam ſatiare non poterat, cum igſigni fœdaque ignominia eum deponerent, & Alphonſum minorem fratrem proclamarent Regem. Unde armata in ſe ipſam Hiſpania, bella, calamitates, ruinæ. Regina conjux, cum filia abſtracta. Rex inops, ab omnibus ferme deſertus. Jacta in rebelles Proceres Romana fulmina.

Moritur interea Alphonſus, a tumultuantibus Rex dictus, & quidem improlis. At necdum quies. Iſabellæ ſorori defertur ſceptrum. Recuſat illa, major Imperio, quod Henrico fratri

reſtituit. Initur pax. Henricus rurſus throno imponitur. Iſabella declaratur poſt mortem Henrici hæres: digna vel hoc uno facinore, ut plurium, quod poſtea evenit, regnorum regina fieret.

Nec tamen ſine tumultu, armisque id contigit. Nam Henricus, nuptiis Iſabellæ cum Ferdinando Aragonio irritatus, *Joannam* filiam ſuam ultimis tabulis Regni hæredem ſcripſit, rejecta Iſabella ſorore, quam Regni ordines in pace nuper inita hæredem declaraverant.

42. Lis de ſucceſſione. Mortuo igitur anno 1474. Henrico Rege, ætatis 49. Regni turbulenti 20. ingens orta eſt diſceptatio, bellumque atrox, aliis ad Joannam, pluribus ad Iſabellam Regni jura deferentibus.

Dubium inde ortum. Henricus Rex primis nuptiis duxerat Blancam, Ferdinandi Catholici ſororem, quam decimo quarto matrimonii anno repudiavit, tanquam impotentiæ impedimento eſſet ligata. Idque divortium Caſtellani Præſules, ipſeque ſummus ſacrorum Antiſtes Nicolaus V. habuerunt ratum. Invaluit tamen apud plures perſuaſio, ipſum Henricum Regem fuiſſe impotentem, ſuæque naturæ vitium Blancæ affinxiſſe.

Altero connubio ſibi aſcivit Eduardi IV. Luſitaniæ Regis filiam. Hæc peperit *Joannam*; quam Rex filiam ſuam haberi voluit. Multis res erat ſuſpecta. Multi ſuppoſitam dicebant, etiam palam. Quin patrem nominabant Bertrandum aulicum, ultra, quam par erat, Reginæ familiarem. Et alioquin publice conſtabat, vita illam fuiſſe impudica, & cum abſtracta fuiſſet a Rege, atque captiva detineretur, bis factam puerperam. Accedebat inſita multis perſuaſio, Blancæ etiam teſtimonio confirmata, Regem Henricum impotentiæ vitio teneri.

Nullum igitur Joannæ aut Regii teſtamenti rationem habendam cenſuerunt Caſtellani plerique, ac propterea vivente adhuc Rege, ac conſentiente Regni hæredem declararunt Iſabellam Regis ſororem.

At toto conatu ſe oppoſuit Alphonſus V. Rex Luſitaniæ, pro Joanna, ſua ex ſorore nepte. Sequebantur hanc cauſam ex Caſtellanis Archiepiſcopus Toletanus, & Paciecus Villenæ Marchio, præcipuæ authoritatis & potentiæ, qui ſuis in Provinciis Joannam proclamarunt Reginam.

Ventum ad arma. Luſitanus valido cum exercitu in Caſtellam irrumpit, eique Toletanus & Villenus cum clientelis ſuis ſe conjungunt: belli atrocis calamitas undique circumfertur. Vicit

cauſa melior. Luſitanus viribus, prælio, licet ancipiti, fractis, ad propria redit; cumque Gallum de auxiliis fruſtra appellaſſet, pacem facit; qua Proceribus etiam renitentibus extortum obſequium. Firmatum fœdus pacto ſponſalitio inter nepotem Luſitani & Iſabellæ primogenitam. Optimam partem *Joanna* elegit, in cœtu parthenio Chriſto deſponſa, pro cœleſti deinceps Regno depugnatura.

Aliquam etiam controverſiam Iſabellæ movit ipſimet Ferdinandus conjux, ſibi, tanquam Sobrino Henrici Regis, & ex ſtirpe virili ſanguine proximo, Caſtellæ coronam vindicans. At opposuerunt Caſtellani Ormiſindæ, Odiſindæ, Sanctiæ, Urracæ, & Berengariæ exempla. Litem abrupit Iſabella, aſſumpto Ferdinando, uti thori, ita etiam poteſtatis ac Regni conſorte. 43 Ferdinandus & Iſabella.

Communi proin deinceps Regum nomine præclare gubernata Reſpublica; feſſis rebus itum obviam, prodige effuſa revocata ad ærarium publicum, temperata populorum tributa, fatiſcentes tot annorum calamitatibus, luxatæque provinciæ in ordinem ſuum repoſitæ, datum Proceribus documentum, Regum eſſe regere, non regi; nec largitionibus immodicis emendum obſequium, aut publica egeſtate ſaginandam privatorum avaritiam.

At nihil ad immortalem nominis gloriam auguſtius, nihil ad ſecuritatem Hiſpaniæ potentiamque majus, ad religionem cultumque Numinis nihil ſanctius, a Ferdinando & Iſabella Regibus geſtum, quam bellum Mauricum, quo *everſum Granatenſe Regnum, &* Saraceni, ſeptingentos & ultra annos in Hiſpania dominantes ſub jugum miſſi. 44. Mauri pulſi.

Decennio integro hoc bellum tenuit, varia rerum viciſſitudine. Cæſi ſæpius noſtri. Cum infinita barbarorum multitudine, quam deſperatio armaverat, decertandum. At illorum diſcordia pulſo veteri novum Regem intrudentium, ac noſtrorum Principum conſtantia, optatum bello finem impoſuit. Expugnata Baſta, Malaca, Almeria, & tandem etiam Regni caput Granata, Regnoque impio everſo, ſeptem ſæculorum abſolutus labor (*anno* 1492.).

Dignus profecto Ferdinandus, qui propterea appellaretur *Catholicus*, & avitum *Catbtolici Regis* nomen inſtauratum ad poſteros propagaret, novisque auſpiciis vaſtæ per orbem terrarum Hiſpaniarum potentiæ præluderet. Certe magnum ab eo tempore Hiſpanorum nomen. In Italiam mox exporrectum Imperium; novus apertus orbis, quaſi ad palmas metendas non ſufficeret vetus. Circa hæc ſiquidem tempora Ferdinandi Catholici glorioſis auſpi-

 ciis,

ciis, Columbus Genuenſis Antillas Inſulas, atque inter eas Portum Divitem, Jamaicam, Hiſpaniolam, Cubam; Americus Veſputicus Florentinus propius continenti admotus, Americam, a nomine ipſius ſic appellatam; Pizarrus Hiſpanus Peruviam; Magellanes Luſitanus, ulterius provectus inſulas, quæ Philippinæ poſtmodum dictæ ſunt, detexerunt: ingens Hiſpanæ potentiæ opumque immenſarum futuras incrementum, ſimulque novum agrum Eccleſiæ, in Divinos ſatus meſſemque ampliſſimam ſurrecturum.

Porro Ferdinandus Mauris devictis agros reliquit. At cum poſtea correptis armis tumultus cierent, aut ſolum vertere, aut Chriſtiana ſacra amplecti juſſi ſunt. Judæorum quoque perfidorum expulſa ad octingenta millia. Erectaque *Sacra Inquiſitio*, ſeverum equidem tribunal, ſed conſervandæ orthodoxæ doctrinæ idoneum, quod laſcivientibus novatorum ingeniis frœnum injiceret, & miſerrimam pereundi facultatem eriperet. Expurgata Saracena ſuperſtitione templa, rituque Catholico expiata. Datus Granatæ Archiepiſcopus, poſt 700. annorum captivitatem jure *poſtliminii* reſtitutus.

II.

Status Regni Aragoniæ.

45. Martinus. Non minoribus quam Caſtella motibus ſæculo iſto XV. concuſſa eſt Aragonia, uti domeſticis tumultibus, ita longinquis etiam in Italia bellis agitata; donec ſub Ferdinando Catholico cum Caſtella in unum Regnum coaluit.

Et quidem *Joanni I.* anno 1395. absque prole maſcula defuncto, in Aragoniæ & Valentiæ Regno, atque Catalaunenſi Principatu ſucceſſit frater *Martinus*. Qui filii ſui *Martini*, Siciliæ Regis, hæres, illius etiam Regni poſſeſſionem adiit.

Nam Sicilia, quod alias diximus, jam anno 1282. per Veſperas Siculas devoluta eſt ad Petrum III. Aragoniæ Regem, atque inde ad Fridericum II. minorem Petri filium, ejusque lineam, per Petrum II, Ludovicum, & Fridericum III. propagatam. Reliquit hic filiam unicam Mariam, connubio junctam *Martino Juniori* Aragoniæ Regis filio, qui per eam factus eſt Rex Siciliæ. Cum autem ante patrem Martinum ſeniorem absque prole legitima anno 1409. decederet, factus eſt pater hæres filii; atque ſic ſub Martino ſeniore Sicilia cum Aragonia rurſus coaluit, atque ad noſtrum usque ſæculum manſit conjuncta, iisdem Regibus parens.

Cum

Cum autem altero mox anno ab adita Siciliæ poſſeſſione Martinus nulla relicta prole decederet, ingens orta eſt controverſia, quis in Regnis Aragoniæ atque Siciliæ ſuccederet. Quinque magni aderant competitores, Regiæ omnes ſtirpi innexi. 1. Fridericus ex filio nepos, ſed vitio natalium laborans, quamvis Benedictus Papa in eo diſpenſarit, huncque maxime Rex ſucceſſorem optaverat. 2. Alphonſus Gandiæ, Dux, & 3. Jacobus Urgelitanus Comes, tertio uterque conſanguinitatis gradu Regi Martino conjuncti, & ab eadem ſtirpe per virilem lineam deſcendentes; 4. Ludovicus Andegavenſis, Joannis I. Aragoniæ Regis ex Jolantha filia nepos. Ac demum 5. Ferdinandus Juſtus, Martini ex Eleonora ſorore nepos. 46. Lis de ſucceſſione.

Delecti a Regni ordinibus novem Judices, tres Aragonii, tres Valentini, & tres Catalauni. Coram quibus cauſa acriter diſceptata. Pronunciatum pro Ferdinando, Martini ex ſorore nepote, rejectis iis, qui ex virili ſtirpe deſcendentes remotiore Martinum gradu contigerant. Urgelitanus vim experiri auſus, victus, captusque, ad perpetuos in Caſtellam carceres eſt amandatus.

Igitur *Ferdinandus* cognomento *Juſtus*, Joannis I. Caſtellæ Regis filius, qui pro Joanne II. nepote hactenus Regnum Caſtellanum ſumma fida adminiſtraverat, publicis in comitiis dictus Rex Aragoniæ, Siciliæ, ac Sardiniæ, quamvis non ſine ſeditionum turbis & bellorum tumultibus, Siculis non raro Sardisque caput efferentibus. 47. Ferdinandus Juſtus.

Petrum de Luna, nomini Pontificio pertinaciter inhærentem, Perpinianum ad Sigismundum Imperatorem deduxit, cumque flecti non poſſet, cum Aragoniis ſuis, qui prius illi adhæſerant, deſeruit.

Obiit Princeps pientiſſimus, longiori ætate Regnoque digniſſimus anno 1416. Regni 4. ætatis 36. ſex liberos relinquens, Alphonſum, Joannem, Henricum, Petrum, Mariam, Regi Caſtellæ, & Joannam Regi Luſitaniæ collocatam.

Succeſſit in Regnis Aragoniæ, Siciliæ, & Sardiniæ *Alphonſus V.* primogenitus, qui una cum fratribus ſuis initio plurimum ſe immiſcuit rebus Caſtellanis, geſto etiam bello adverſus Regem patruelem atque ſororium, quia ſcilicet fratres iſti Aragonii ferre non poterant Alvarum de Luna, aliosque, nec ſanguine nec affinitate Regi junctos, in aula Caſtellana dominari. Qua ex re turbæ innumeræ ſunt exortæ. 48. Alphonſus.

Cæterum Alphonſus omnem ferme ætatem in vindicando ſibi *Regno Neapolitano* conſumpſit. Cæptaque hinc Hiſpanos inter & Gallos bella. Juvat breviter perſtringere originem.

Carolus Andegavenſis, Ludovici VIII. Galliæ Regis filius, ut loco ſuo memoravimus, a Clemente IV. Rex dictus utriusque Siciliæ, occiſo Conradino illius hærede. At brevi Sicilia per Veſperas Siculas ad Aragonios, Conradini hæredes, tranſiit. Neapolis vero Andegavenſibus permanſit, non ſine frequentibus gentis utriusque bellis.

49. Neapolis ad Aragonios.

Et quidem Carolo I. Andium & Provinciæ Comiti ſucceſſerunt in Regno Neapolitano Carolus Claudus, Robertus, & *Joanna I.* Hæc, cum ex quatuor maritis nullam prolem ſuſcepiſſet, hæredem ſcripſit Ludovicum Andegavenſem, Joannis Galliæ Regis filium. Quia autem Joanna nimium favebat prætenſo Pontifici Clementi VII. Urbanus VI. *Carolum Parvum* Ducem Dyrrachinum, Joannæ in tertio gradu propinquum, ex Carolo Claudo, utriusque proavo, deſcendentem, Neapolis Regem renuntiavit. Unde bellum.

Carolo Parvo ſucceſſit primo quidem Ladislaus filius. Huic vero ſine liberis defuncto *Joanna II.* ſoror; quæ adverſus Andegavenſes evocavit *Alphonſum V.* Aragoniæ & Siciliæ Regem, eumque anno 1420. in filium adoptavit. Verum tertio poſt anno reſciſſa adoptione, *Ludovicum III.* Andegavenſem (quem ob matrem ſuam Jolantham, Joannis I. Aragoniæ Regis filiam, inter competitores etiam Regni Aragonici fuiſſe diximus) Neapolitani Regni hæredem deſignavit, atque Calabriæ Ducem (quod ſucceſſori cognomen) promulgavit.

Alphonſus igitur Barcinone cum Claſſe ſolvens, recepta Sardinia, Corſica Genuenſibus permiſſa, pacata Sicilia, Neapolitanum bellum adverſus Andegavenſes inſtaurat: at dum Cajetam obſidet, a Philippo Mediolanenſi Duce cum duobus fratribus Joanne & Henrico capitur, & Mediolanum perducitur. Petrus vero tertius frater, Neapolim obſidens, interficitur, præclarus omnino miles.

Profuit Alphonſo capi. Nam icto cum Duce Mediolanenſi fœdere, ex hoſte potente ſocium fecit, libertatemque conſecutus, bellum Neapolitanum ſtrenue proſequitur, capta etiam Neapoli, nactus anno 1442. quietam totius Regni poſſeſſionem, quam poſt mortem reliquit Ferdinando, filio Notho, qui 36. annos Regnum Nea-

Neapolitanum poſſedit, ad annum videlicet 1494. quo decedens filio Alphonſo II. illud reliquit.

Andegavenſes interea Regum titulo utebantur ac jure prætenſo. Et quidem Ludovico III. quem Joanna ſucceſſorem deſtinarat, anno 1434. mortuo, eadem Regina Joanna Renatum ejus fratrem, (qui uxorio nomine Lotharingiæ etiam Ducatum prætendebat) hæredem dixit. Is igitur redemptus e captivitate Lotharingica, in qua a Valdemontio, Ducatus competitore, dentinebatur, Neapolim appulſus, magnam Regni partem faventem ſibi invenit. Verum ab Aragonico ſuperatus, anno 1480. defunctus, Regni titulum Carolo, ſuo ex fratre nepoti, reliquit. Hic vero anno ſequente decedens, hæredem ſcripſit Ludovicum XI. Galliæ Regem, ad quem etiam per hanc mortem Andegavenſis Ducatus, & Provinciæ Comitatus, tanquam ad dominum directum, rediit. Carolus VIII. Ludovici filius jus hæreditarium in Regnum Neapolitanum repetens, eam, quam diximus, expeditionem Italicam ſuſcepit, totumque ferme Regnum facili opera occupavit, At fœdere Italorum aliorumque Principum territus, in Galliam reditum acceleravit, totumque brevi Regnum rurſus amiſit, redeuntibus ad Ferdinandi Aragonii obſequium populis.

Porro Alphonſus V. Aragoniæ Rex obiit Neapoli anno 1458. Regni Aragonici 42. Neapolitani 38. ætatis 64. eximius Princeps. Fovit tamen ſchiſma, Petri de Luna partes, quas pater Ferdinandus Juſtus deſeruerat, rurſus amplectens: imo poſt Lunenſis obitum a duobus Cardinalibus alium Pſeudopapam (Ægidium de Munione,) ſub nomine Clementis VIII. eligi mandavit, ut ſic ægre faceret Martino V. Pontifici, in Andegavenſes propenſiori, & Regnum Neapolitanum ſibi attribuere recuſanti. Illud memorabile Alphonſi acroama celebratur: referente quodam; a Rege quopiam dictum, litteras Regem non decere: *Non hominis hæc vox eſt, ſed bovis;* reſpondit.

Regnum Neapolitanum Ferdinando Notho reliquit, tanquam bello partum, Regnum vero Aragoniæ, Siciliæ ac Sardiniæ *Joanni II.* fratri. Qui jam ante uxorio nomine Navarræ Rex, ut Catalaunos rebelles compeſceret, Ruſcinonem Gallo dedit pignori, reſtitutam poſtea a Carolo VIII. 50. Joannes II.

Obiit Joannes II. poſt varia cum ſuis Vaſconibus, Catalaunis, Luſitanis & Caſtellanis bella, 1479. Regni Aragonici 21. ætatis 84.

Libe-

51. Ferdinandus Cath. Liberos genuit 1. Carolum, Vianæ Principem, titulo materno Navarræ hæredem, qui propterea varias adverſus patrem, Navarræ poſſeſſorem, turbas excitavit. Mortuus eſt improlis ante patrem. 2. Blancam, Henrico IV. Caſtellæ Regi collocatam, ſed ab eo poſt 14. annos repudiatam. 3. Eleonoram, Navarræ hæredem, Comiti Fuxenſi, Gallo, deſponſam; ex qua cum jure in Navarram Borbonici Galliæ Reges deſcendunt. 4. *Ferdinandum Catholicum*, qui in Regnis Aragoniæ, Valentiæ, Siciliæ, Sardiniæ, & Principatu Catalaunenſi patri ſucceſſit, initoque cum Iſabella matrimonio eadem Regna cum Caſtellano & Legionenſi conjunxit, addito poſtea etiam Neapolitano.

Genitus in tot Regna Ferdinando & Iſabellæ fuerat anno 1478. Joannes, cui Margaritha Maximiliani I. Imperatoris filia fuerat nupta. At ſpes tantas præmatura mors deſtituit. Hæres igitur Hiſpanæ Monarchiæ deſignabatur Iſabella, primogenita, Emanueli Luſitaniæ Regi nupta: verum cum hæc filium Michaelem peperiſſet, obiit, ſequente mox ad mortem filio.

Alteri nimirum Auguſtiſſimæ Familiæ cœlum deſtinaverat Hiſpanias, per *Joannam*, alteram Ferdinandi & Iſabellæ filiam, fauſtiſſimis auſpiciis *Philippo Auſtriaco*, Maximiliani I. Imperatoris filio, conjunctam; ex quo matrimonio per Carolum & Ferdinandum, Cæſares, tota deinceps Auguſtiſſima Domus Auſtriaca eſt propagata.

§ II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia in Hiſpania Sæc. XV.

52. Cleri deformitas. Tot bellis, ſeditionibus, ſchiſmatibus, populorumque motibus perturbato in Hiſpaniis Reipublicæ Statu, facili conjectura aſſequi poſſumus, quæ morum licentia, litterarum ignorantia, Sacrorum neglectus, Eccleſiam Hiſpanam ſæculo XV. afflixerint, cum, uti tranquillæ florentisque Reipublicæ commoda, ita ejusdem perturbatæ atque afflictæ calamitates, in Statum Eccleſiaſticum redundare ſit neceſſe.

De Sacerdotibus Hiſpaniæ, qui plus factionibus & bellis profanis ſe implicabant, quam prælia Domini præliabantur, ita Joannes Mariana *lib.* 23. *cap.* 18. ſcribit: *Invaſerat pudenda litterarum inſcitia in Sacerdotes Hiſpaniæ, usque eo, ut pauci latine ſcirent venari gulæque ſervientes. Avaritia rapaces in Eccleſiam* D E I

manus

manus injecerat. Emere Sacerdotia olim ſimonia, tunc induſtria erat. Neque intelligebant cæci Principes, cæcique Pontifices irato DEO fieri impium commercii genus: quod facias, an patiaris, perinde eſt. "Medicinæ faciendæ ratio Sacerdotum conventibus excogitata eſt.

Quamvis autem propter aſſiduos bellorum atque diſcordiarum tumultus, eamque Eccleſiaſtici ordinis corruptelam pauca hoc ſæculo in Hiſpania ſint celebrata Concilia, exarſit tamen a labe purus Antiſtitum quorundam zelus, qui quoad fieri per tempora infauſta poterat, per Eccleſiaſticos cœtus, conſuetum videlicet remedium, fatiſcentibus rebus ſuccurrere ſunt conniſi.

Et quidem poſtquam initio ſæculi *Perpinianum*, & *Salmanticenſe* 53.
Concilium aut Conciliabulum coactum fuerat, in quo utroque Pe- Petrus de
trus de Luna tanquam legitimus Pontifex agnoſcebatur; anno Luna.
1429. celebratum eſt in Catalonia Concilium *Dertuſanum*, quod 54.
convocavit Petrus Fuxenſis, Cardinalis & Apoſtolicæ ſedis Lega- Dertuſa-
tus, ex Epiſcopis Tarraconenſis Provinciæ. num.

In hoc Ægidius de Munione, qui poſt mortem Petri Lunenſis, urgente Alphonſo V. Aragoniæ Rege, Martino V. ob negatam Neapolis *Inveſtituram* infenſo, ſub nomine Clementis VIII. ſe intruſerat, ludicrum ſuum Pontificatum depoſuit, factus Balearis Epiſcopus: totaque Aragonia, ut reliquus Chriſtianus orbis Martino V. ſe ſubjecit, favente jam Alphonſo Rege, cum Martino Papa interim reconciliato. Unde Rex multa in hoc Concilio pro Eccleſiaſtica libertate edicta publicavit.

Hoc idem Concilium Canones conſtituit 20. ad collapſam diſciplinam reſtaurandam: quorum hæc eſt ſumma.

1. Clerici a procurandis vel adminiſtrandis laicorum bonis penitus abſtinento. Veſtes decentes geſtanto.

2. Clerici fornicarii aut concubinarii ſevere puniuntor.

3. Uti etiam Religioſi ordinum militarium. (*Quia horum vita in Hiſpania erat valde diſſoluta*)

4. Nulli ſacri Ordines conferuntor, qui non habet Breviarium, & officium recitare norit. Ne Divinæ ſervitutis cenſus, quem offerre tenetur quilibet Clericus, Beneficium Eccleſiaſticum poſſidens, vel in ſacris Ordinibus conſtitutus, ex defectu Breviarii omittatur.

5. Indigni aut rudes ad ſacros Ordines ne promoventor. Si obrepſerint, ab eorum executione ſuſpenduntor.

6. Curati ſingulis Dominicis rudibus Chriſtianam doctrinam, de ſymbolo, oratione Dominica, decalogo, peccatis, ſpe cœli, & timore inferni, explananto. Laicis tamen diſputatio de fide eſto prohibita.

7. Sacramentum baptiſmi & Euchariſtiæ in privatis domibus nemini ſano confertor.

8. Sine auctoritate Ordinarii nullum Beneficium inſtituitor; nec recipitor, niſi dos ejusdem ad ſuſtentationem ſufficiat.

9. Neophytorum, ſeu eorum, qui a Judaiſmo aut Paganiſmo fuerunt converſi, infantes intra octiduum ad baptiſmum deferuntor; ſub cenſuris & invocatione brachii ſæcularis.

10. Epiſcoporum Vicarii Generales & primarii officiales in ſacris Ordinibus conſtituti ſunto. Alias eorum actus ſunt invalidi.

Qui litteras familiaritatis, ob- vel ſubreptitias, a Rege Aragoniæ impetrant, Beneficiis ipſo facto privati ſunto. (*Ideo autem ſe familiares Regis fingebant, ut legitima judicia poſſint effugere.*)

12. Excommunicatio ſecundum decretum Bonifacii VIII. decernitur in eos, qui Clericos ad ſæculare tribunal pertrahunt.

13. Excommunicatione & ſuſpenſione a Beneficio feriuntur, qui poteſtatem ſæcularem adverſus libertatem Eccleſiaſticam inflammant, vel documenta Eccleſiæ doloſe occultant in præjudicium Eccleſiæ.

14. Prælati Regulares omni opera ad emendationem ſuorum ſubditorum incumbant.

15. In virtute ſanctæ obedientiæ prohibetur, ne Judices delegati ultra limites traditæ poteſtatis, aliquid attentare præſumant; cum enucleati juris exiſtat, excedentes poteſtatem conceſſam, velut privatos debere reputari. Hinc exhibeant litteras ſuæ commiſſionis.

16. Excommunicatione, ipſo facto incurrenda, feriuntur quæſtores eleemoſynarii, qui ſine litteris Ordinarii localis quæſtum faciunt, aut prædicare præſumunt.

17. Clerici & Religioſi Prælatis ne detrahant, nec confeſſiones audiant ſæcularium ſine approbatione Diœceſani; neque a caſibus reſervatis abſolvant, niſi litteris a Diœceſano obtentis.

18. Eccleſiarum Prælati bona decedentium Religioſorum, quibus permiſſum eſt ſecundum ſtatuta vel laudabiles conſuetudines de bonis a DEO ſibi collatis diſponere, nullatenus audeant occupare, ſi per eosdem Religioſos juxta ſtatuta, vel conſuetudines

nes prælibatas de bonis prædictis fuerit ordinatum (*notent hunc canonem, qui eruditionis expertes, putant, nullum Religioſum poſſe habere dominium, aut teſtamentum facere.*)

19. Sub excommunicatione prohibetur Medicis, ne ultra tertiam vicem ægrotum viſitent, niſi Sacramentum pœnitentiæ ſuſceperit.

20. Circa Judæos & Saracenos obſervetur *Clementina*, donec DEus eos ad veram Eccleſiam adducat.

Nota. Quidam Hiſpani, præſertim Toletani, Judæos etiam converſos ab omnibus honoribus, dignitatibus & officiis publicis volebant excluſos, magno propterea in eos moto tumultu. At edita conſtitutione illos ſevere coërcuit Calliſtus III. ſummus Pontifex.

Anno 1473. *Rodericus Borgia* (poſtea Pontifex Alexander VI.) 55.
Legatus Pontificius venit in Hiſpaniam, ac ſalutato prius Joanne Madritenſe.
Rege Aragoniæ, Madritum perrexit, a Rege Caſtellæ Henrico magna ſolennitate exceptus, Synodum, Epiſcopis convocatis habuit. Actum de pecunia, quam deſignato annorum numero a Sacerdotiis redigi in ſubſidium belli Turcici Pontifex poſtulabat. Graves difficultates opponebantur, iniquitate temporum exhauſtis omnibus. Vicit tamen legati auctoritas, Regis voluntate adjuta. Subſidium Pontifici decretum.

Et quoniam illis temporibus plerique Clerici turpi inſcitia laborabant, in eadem *Synodo Madritenſi* ex voluntate ſummi Pontificis Sixti IV. ſtatutum eſt, ut in ſingulis Eccleſiis unus Canonicatus Doctori Theologiæ, alter Doctori Juris conferatur.

Concilium Toletanum Provinciale, anno 1473. in oppido Aranda 56.
celebratum, Præſide Alphonſo Carillo Archiepiſcopo Toletano & Toletanum.
Hiſpaniæ Primate, ac Caſtellæ Cancellario, Canones edidit 29. pro reformanda Cleri & populi morum diſciplina.

In Præfatione ingemiſcit, quod inimicus humani generis tot calamitatum preſſuris, totque turbationibus & ærumnis univerſam repleverit Hiſpaniam, ut pium ſanctumque Synodos celebrandi opus intermittere neceſſe fuerit, in Eccleſiæ jacturam non modicam, & fidelium animarum. Synopſis Canonum eſt ſequens.

1. Archiepiſcopi Provincialia Concilia ſingulis bienniis celebrent, Epiſcopi Diœceſana quot annis.

2. Parochi explanent populo doctrinam Chriſtianam.

3. Ad ſacros Ordines non promoveantur, qui neſciunt latine loq.

4. Alieni Clerici non aomittendi ſine litteris commendatitiis Epiſcopi.

5. & 6. Sub mulcta pecuniaria prohibetur Clericis & Prælatis, ne induant veſtes ſericas, aut nimis breves. Præcipitur etiam, ut in menſa Pælatorum legatur S. Scriptura.

7. Dies Dominici & Feſtivi religioſe obſervandi. Etiam Infidelibus abſtinendum a labore ſervili illis diebus.

8. Clerici lugubres veſtes ne induant.

9. Statuuntur pœnæ in Clericos concubinarios.

10. Parochiæ, canonicatus, aut dignitates non conferantur illis, qui neſciunt latine loqui.

11. Clericis non ludendum taxillis, ſeu aleis.

12. Prælati ſaltem ter, & alii Sacerdotes quater in anno Miſſam celebrent.

13. Non exercendum prædicationis officium ſine facultate epiſcopi. Quæſtores non prædicent, ſed præciſe prælegant litteras, quas a Diœceſano acceperunt. Litteræ etiam Pontificis a quæſtoribus exhibendæ Diœceſano, ut examinent, an non ſint ob vel ſubreptitiæ. (*Profecto Eccleſia ſemper quæſtorum ejusmodi abuſus eſt deteſtata; ut proin immerito eandem hac in parte hæretici accuſent.*)

14. Ordinibus Minoribus initiai deferant tonſuram & habitum, ſub pœna ammittendi privilegium clericale.

15. Ut regalis Sacerdotii æſtimatio conſervetur, prohibetur Clericis, ne ſæcularibus dominis, excepto Rege & Regiis perſonis, armorum auxilia præbeant, vel ſtipendia aut terras ad ipſis accipiant, ad ſuppeditandos milites, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio & Beneficio.

16. Tempore, a SS. Canonibus vetito nuptiæ ne celebrentur.

17. Sponſalia coram quinque teſtibus contrahantur. (*Statutum hoc fuerit haud dubie propter magnos abuſus iu Hiſpania.*)

18. Excommunicantur, qui bona Beneficiorum vacantium occupant, vendunt, vel emunt.

19. Prohibentur ludi theatrales, & ſpectacula in Eccleſiis, dum res Divina celebratur.

20. Qui in duello occumbunt, careant Eccleſiaſtica ſepultura, licet ante mortem pœnitentiæ Sacramentum ſuſceperint.

21. Excommunicantur, qui Clericos a perceptione primitiarum, decimarum, & aliorum fructuum Beneficialium impediunt.

22. Raptores bonorum Eccleſiaſticorum privantur Eccleſiaſtica ſepultura, licet ante obitum Sacramentum pœnitentiæ ſuſceperint, & Eccleſiæ læſæ ſatisfecerint.

23. Excommunicati, in una Diœceſi, etiam in aliis pro talibus habeantur, poſtquam Epiſcopi requiſiti fuerint.

24. Interdicto ſubjicitur civitas & villa, ex qua Clericus a laicis fuerit expulſus.

25. In Ordinationibus, nec ante nec poſt, aliquid exigatur, aut recipiatur, ne quidem pro ſigillo aut cera.

26. Pœnæ, contra Beneficiatos latæ, etiam adverſus Parochias, aut Dignitates, poſt Pontificales majores, obtinentes, latæ intelliguntur.

27. Epiſcopi Toletanæ provinciæ poſſint a cenſuris, in hoc Concilio latis, præcedente debita ſatisfactione abſolvere.

28. Decreta iſta intra duos menſes promulgantor in Synodis Diœceſanis, aut certe in Eccleſia Cathedrali. Et deinde poſt 30. dies obligent.

29. Deputantur teſtes Synodales, qui diligenter inquirant, quæ corrigenda viderint, in ſequenti Concilio nuntianda.

Nota. In hoc Concilio multis Canonibus adjectæ ſunt pœnæ *pecuniariæ* in transgreſſores. Ideo fortaſſis, quod pro corruptis illis Hiſpaniæ temporibus hæ efficaciores viſæ ſunt ad abſterrendos Clericos a transgreſſione, quam Eccleſiaſticæ.

Circa annum 1480. Petrus Uxamenſis in Academia Salmanticenſi Theologiæ Profeſſor, audaci ingenio pravoque librum vulgavit, erroribus fœdum, in authoritatem Romanæ Eccleſiæ & pœnitentiæ Sacramentum maxime graſſatus. Romana reſponſa errori obnoxia affirmabat: non a Chriſto præceptum, ſed ad hominibus pœnitentiæ remedium: Sacedotes carere poteſtate remittendi peccata.

Toletanus Archiepiſcopus *Compluti* (ubi poſtea Academiam fundabat) Synodum congregavit, juſſu Sixti IV. Romani Pontificis; in qua impia placita exerrantis illius Theologi ſunt condemnata, lata in auctorem anathematis ſententia, niſi retractaret. Quam ſententiam deinde edito diplomate Sixtus IV. ratam habuit. 57. Compluteníe.

ARTICULUS V.
De Conciliis Angliæ Sæculo XIV.

§. I.
Status Angliæ.

Magnas inter cruentasque admodum viciſſitudines rerum Anglicarum totum hoc ſæculum volvebatur; primo dimidio Gallicis bellis impenſo, altero Domos inter Regias conſanguineasque Lancaſtrenſem & Eboracenſem diſtracto.

58. Henricus VI. Lancaſter. Abdicato ab Anglis anno 1399. Richardo II. Rege, & in carcerem conjecto, *Henricus IV.* Lancaſtriæ Dux, Richardi patruelis Regnum invaſit, ex *Lancaſtrenſi* ſtirpe Regum primus. Cum autem multi adhuc Richardo adhærerent, cumque injuſte throno dejectum dicerent, tot terum turbæ, conjurationes, atque tumultus eum domi involverant, ut de bello Gallico, tanto molimine ab avo ſuo, Eduardo III. cœpto, nnllam cogitationem poſſet admittere. Agitavit tamen animo ſub finem vitæ expeditionem in Palæſtinam; verum cum neſcio quo præſagio didiciſſet, Jeroſolymam ſibi fatalem fore, abſtinuit, obiitque Londini in cubili, quod *Jeruſalem* appellabatur, anno 1413. Regni 14. ætatis 67.

Melius geſſit finiitque Regnum, quam auſpicatus eſt. Anno 1412. Epiſcoporum Concilium confirmationem liberatis Eccleſiaſticæ ab eo petiit, & impetravit. Quin leges plures ſaluberrimas hanc in rem promulgavit. Cumque ob bella inteſtina exhauſtum eſſet ærarium, ac Wicleffitæ, quorum multi Regnum inundaverant, ex ſectæ ſuæ placitis ſuaderent, ut bona Eccleſiarum invadat, execratus ſacrilegum conſilium, donum, ut vocant, gratuitum ab Eccleſiaſtico Ordine accepit.

59. Henricus V. Galliam occupat. Succeſſit filius *Henricus V.* qui compoſitis domi rebus, avita in Galliam jura rurſus prætendit, geſtoque deinceps bello omnem pene Galliam occupavit. Rei gerendæ opportunam occaſionem obtulit tum Caroli VI. Galliarum Regis animi exerrantis intemperies, tum internecina Principum Francorum diſcordia. Flagransque Philippi Burgundi ob paternam cædem in Carolum Delphinum odium.

Acceſſit fortunæ favor; nam tranſmiſſo valida cum claſſe in Franciam exercitu, Azincurtio in Picardia prælio decem Gallorum milli-

millia Anglus cecidit, totidem ferme captis. (*Anno* 1415.) Normannia præmium victoriæ fuit, & aliquid Normannia majus, *Catharina* videlicet, Caroli VI. Franciæ Regis filia, cum Regno dotali Henrico Trecis deſponſa.

Tum enim Henricus & Regni gubernator, & poſt mortem Caroli ſucceſſor proclamatus, & Regnum & Regem ſocerum in poteſtate habuit: anno 1422. proſcripto Carolo Delphino; quem Angli per contemptum Regem Bituricenſem vocitabant.

At hic ipſe annus, qui Henrico veluti coronam Franciæ impoſuit, vitæ eidem finem fecit prope Lutetiam, Anglici Regni nono, ætatis 34. anno.

Reliquit ex Catharina *Henricum VI.* aliquot menſium puerum; 60. per omnem deinceps ætatem fortunæ ludentis pilam. Neminem Henricus VI. ſiquidem laureatis e cunis geminum in thronum, Anglicum Gallicumque, extulit magnificentius; neminem utroque dejecit, turpius.

Mox etenim poſt mortem patris Rex Franciæ & Angliæ promulgatus, & anno 1431. publice coronatus Pariſiis, per tutores patruos, Bedfordiæ & Glroceſtriæ Duces, utramque adminiſtravit, per illum quidem Galliam, per hunc vero Angliam. Et quidem feliciter, quamdiu Atlantes iſti rerum tantarum moli humeros ſupponebant; at vero his ſublatis, tota ſubſtructio corruit, ut Angli, qui totam pene Galliam occupaverant, præter portum Caletanum nihil retinerent.

Tantas Anglis in Gallia ruinas cauſa non una accerſivit: mortuus anno 1435. Bedfordius tutor: conciliatus Carolo VII. Galliæ Regi Burgundus, qui ſua hactenus arma, ut cædem patris vindicaret, Anglis ſociaverat: fortis virago Joanna Arca cœlitus ſubmiſſa ruenti Galliæ: Saliſburius & Talbotus Anglorum Duces cæſi. Unde Gallia abdicata ad pacem compulſi ſunt Angli: finitumque centum annorum bellum. 61. Infelix.

Nec melius Henrico VI. res ibant in Anglia. Origo mali Margaretha, Regis conjux, Renati Andegavenſis filia, quæ Humfredum Gloceſtriæ Ducem, columen rerum & delirium populi, poſtquam ſumma fide per 25. annos Angliam pro tutore gubernaverat, in carcerem duci, & faucibus eliſis occidi mandaverat. Tum enim vero ſanguineum undique Angliæ theatrum apertum. Furor populi, conjurationes Principum, Domus Lancaſtrenſis & Eboracenſis exitiales diſcordiæ, mutuæ Regum, Ducumque cædes, bella domeſtica, ſæva, cruenta, ad finem usque ſæculi totam ſus

deque

deque vetebant Angliam. Rex ipſe Henricus VI. ſæpius acie victus, ſæpius captus, ſæpius ſolio dejectus, in exilium actus, ac tandem a Richardo Eboracenſi in carcerem Londionenſem campactus, & barbare interemptus (*anno* 1472.) Vah ſævam variantis fortunæ rotam! quæ hunc Principem in Galliæ & Angliæ thronum ſuſtulit, ut utroque dejectum profundius ſterneret. Et ne ex ſtirpe Lancaſtria ſupereſſet coronæ vindex ac ultor ſceleris, præmiſſa eſt cædes filii, ut bis moriatur pater.

62. Mutuæ cædes. Cæterum tantis tumultibus, atque poſt necem Gloceſtrienſis ferocienti populo ſe Ducem præbuit *Richardus Eboracenſis*, Regii ſanguinis Princeps, victo Henrico VI. Rege protector Angliæ dictus, pertractisque in ſocietatem triumviratus Salisburienſi & Warvicenſi Ducibus, eo tandem rem adduxit, ut anno 1461. *Eduardus VI.* ejus filius Rex Angliæ proclamaretur, opera maxime Ducis Warvicenſis: qui tameu poſtea offenſus Eduardum acie victum fugere in Belgium compulit, reſtituto rurſus Henrico VI. At Eduardus cum copiis ex Belgio redux Warvicenſem in prælio, Henricum VI. in carcere per fratrem Richardum occidit.

Eboracenſes.

Hic idem Richardus, demortuo anno 1483. Eduardo IV. datus *Eduardo V.* ejusque fratri tutor utrumque interemit. Ipſe vero Regnum invaſit, ſub nomine *Richardi III.* At vix alterum annum expleverat, cum ab Henrico Comite Richmondo prælio victus in acie cecidit.

63. Henricus VII. Cum Richardo, ejusque nepote Eduardo, ab eodem Richmondiæ Commite in carcere occiſo, extirpata eſt virilis Ducum Andegavenſium propago, quæ per tres Eduardi III. filios in Andegavenſem, Lancaſtrienſem, & Eboracenſem diviſa ultra tria ſæcula thronum Anglicanum poſſederat.

Henricus Richmondiæ Comes, ex Tudoria nobili Angliæ familia natus, cujus pater Edmundus Henrici VI. Regis frater fuerat, Uterinus, victo, cæſoque Richardo III. Rex Angliæ dictus eſt, ſub nomine *Henrici VI.* præſertim poſtquam Eliſebetham Eduardi IV. Regis filiam conjugem duxit. Atque hoc connubili fœdere diuturnum tot annorum bellum tandem eſt extinctum: pacemque aliquamdiu coluit Anglia, quam tot tumultibus feſſam deſtructamque bonis legibus reſtauravit Rex Henricus VII.

§. II.

§. II.

Status Eccleſiaſticus ordinatus per Concilia Sæc. XV.

In tanta rerum toto hoc ſæculo in Anglia ſurſum deorſum euntium calamitate, totque bellis atrocibus, qua externis, qua civilibus, perpetuo flagrantibus, minime mirum, morum diſciplinam multum labefactatam, immunitatem Eccleſiarum ſæpe læſam, peſtiferosque Wiclefi errores, impune ferme graſſantes, efficacem a Synodis Eccleſiaſticis expetiiſſe medelam.

Sed propter hunc ipſum perturbatum Regni ſtatum, ac arma undique perſtrepentia Concilia convocari vix poterant. Habita tamen ſunt aliqua, in quibus pro Eccleſia DEI & animarum cultu ſtrenue laboratum eſt.

Et quidem ſæculo ineunte tum Londini, tum alibi compluribus in Synodis actum eſt de remediis, tollendi pertinax ſchiſma, quo ob dubios Pontifices Eccleſia laborabat. Petitum ſæpius a Rege Henrico IV. qui ob dejectum Regem Richardum II. ortasque inde ſeditiones indigebat pecunia, eamque a Clero extorquebat, ut libertatis Eccleſiaſticæ rationem habeat: ob proſcriptionem quorundam Clericorum bona Eccleſiis ne auferat: jus Patronatus & Advocatiæ non ad detrimentum, ſed defenſionem Eccleſiarum exerceat.

Anno 1408. celebratum eſt Concilium *Oxonienſe* adverſus Wicleffitas, aliosque Sectarios, editis 13. Capitulis. 64.

In 1. & 2. ſancitur, nullum ad prædicandum verbum Dei eſſe admittendum, niſi ſit authorizatus. Oxonienſe.

In 3. Concionatorem debere ſe conformare ſuo auditorio.

In 4. Nemini præſumendum de SS. Sacramentis aliter prædicare, quam ſecundum doctrinam Eccleſiæ.

In 5. Magiſtri inferiorum ſcholarum ne permittant pueros de fide diſputare.

In 6. Non legendos libros Wicleffi.

In 7. Non eſſe ſcripturam vertendam in linguam Anglicanam; eo quod in ejusmodi translationibus non facile idem ſenſus retineatur.

In 8. Nemo propoſitionem aliquam in ſcholis contra ſanam doctinam defendat.

In 9. Neque diſputare quis præſumat de articulis, ab Eccleſia jam definitis.

In 10. Peregrinus Presbyter non ſinatur Miſſam legere ſine commendatitiis ſui Diœceſani.

In 11. Quia in Academiam Oxonienſem perverſa Wicleffi & Lolardorum doctrina irrupit, Præpoſiti & Cuſtodes ſingulis menſibus eandem viſitent.

In 12. ſtatuuntur pœnæ in violatores harum conſtitutionum.

In 13. In infamatos de crimine hæreſis procedendum eſſe ſummarie & de plano.

65. Londinenſe. Anno dein 1412 etiam Joannes XXIII. in Concilio Romano *Dialogum*, *Trialogum*, aliaque Wicleffi ſcripta, & quæ ejus nomine circumferuntur, damnavit, ac concremari ſevere præcepit. Anno vero ſequente etiam in Concilio *Londinenſi Oldcaſtellus* miles aliique Lolardi, & Wicleffi ſectatores rurſus ſunt damnati. Nam Joannes Oldcaſtellus Nobilis Anglus, Regi ob bellicam peritiam carus, ſed in Wicleffi ſectam abreptus, ab Archiepiſcopo Cantuarienſi ad *Concilium Londinenſe* anno 1413. ſæpius citatus, comparere detrectavit; Unde Rex requiſitus eum per ſatellites ſuos captum Concilio præſentem ſtitit. Cum autem nulla ratione ad ſanam mentem reduci poſſet, ſed errores Wicleffi, poteſtate Eccleſiaſtica contempta, contumaciter defenderet, a Concilio tanquam hæreticus condemnatus, & accedente Regis voluntate in turrim Londinenſem eſt abductus. At inde fuga elapſus, dimiſſis quaquaverſum nuntiis ac litteris, omnes undique Lolardos ſeu Wicleffitas, quorum multi erant in Anglia, ad ſeditionem publicam concitavit.

66. Londinenſe. II. Cum propter bella & hæreſim Wicleffi Academiæ, Oxonienſis & Cantabrigenſis, amiſſo priſtino flore ſqualerent, paucosque amplius Doctores crearent, ArchiepiſcopusCantuarienſis anno 1419. *Concilium Provinciale Londini* in Eccleſia S. Pauli celebravit, in quo ſtatutum, ut quilibet Patronus Eccleſiaſticus vel collator, Beneficium primo vacaturum alicui in alterutra Academia litterariis gradibus inſignito conferat, aut ad illud præſentet, vel nominet: ut doctorum hominum frequentia refloreſcat.

Statuit etiam certum ac moderatum ſalarium curatoribus animarum, iisque, qui pro animabus defunctorum anniverſaria celebrant.

Anno ſequenti Abbates Ordinis S. Benedicti Weſtmonaſterii conventum Provincialem habuerunt; in quo multa ſanctiſſima decreta pro monaſtica diſciplina ſunt condita.

Memo-

Memorabilis in paucis eſt *Synodus Eboracenſis*, ab illius Provinciæ Epiſcopis anno 1466. celebrata. Propoſitus fuit in ea animarum Paſtoribus brevis catechiſmus, ut ſecundum illius doctrinam fideles inſtruantur. Quo autem doctrinæ capita magis hærerent memoriæ per numerum *Septenarium* eadem potiſſimum exhibuit.

Atque imprimis credendos eſſe *ſeptem* articulos, pertinentes ad myſterium Trinitatis. 1. Unitatem eſſentiæ in trinitate Perſonarum. 2. Patrem ingenitum. 3. Filium unigenitum. 4 Spiritum S. a Patre Filioque procedentem. 5. Cœlum & terram omnesque creaturas eſſe a tota SS. Trinitate productas. 6. Sanctificationem Eccleſiæ, extra quam non eſt ſalus, per Spiritum S. & Sacramenta, 7. Conſummationem Eccleſiæ per gloriam æternam in anima & corpore, veraciter ſuſcitando. Ex his ſeptem articulis priores quatuor pertinere ad Divinitatis intrinſeca, tres vero poſteriores ad effectus. 67. Eboracenſe.

Septem item articulos pertinere ad Chriſtum. 1. Incarnationem, ſeu veram carnis aſſumptionem per Spiritum S. ex Virgine glorioſa. 2. Verbi incarnati Nativitatem ex Virgine incorrupta. 3. Veri Chriſti DEI paſſionem & mortem. 4. Deſcenſionem Chriſti DEI ad inferos in anima, quieſcente corpore in ſepulchro. 5. Veram Chriſti reſurrectionem. 6. Ad cœlos aſcenſionem. 7. Futurum adventum ad judicium.

Ex Decalogi præceptis tria ordinari ad DEUM, *ſeptem* vero ad proximum.

In 1. vetari idololatriam, ſortilegia, incantationes, ſuperſtitiones, vanas obſervantias, ac divinationes.

In 2. omnes hæreſes, blaſphemias, perjuria, irreverentes DEI nominationes.

In 3. præcipi cultum DEI diebus Dominicis & Feſtis ſecundum Canonem inſtitutionis & præſcriptum religionis Chriſtianæ. Obligationem vero, ad feriandum in Sabbato legali ſecundum formam veteris teſtamenti, exſpiraſſe omnino cum cæteris in lege ceremoniis.

Ex *ſeptem* præceptis ſecundæ tabulæ primum præcipere explicite honorare patrem & matrem, implicite vero omnem hominem, pro ſui gradus merito. Patrem autem & matrem non ſolum intelligi carnales, ſed etiam ſpirituales, ut pater ſit Prælatis Eccleſiæ, mediatus vel immediatus: mater autem Eccleſia, cujus ſunt filii *Catholici* univerſi.

In 2. expiicite vetari omnem illicitam occiſionem perſonæ, conſenſu, verbo, opere vel favore: implicite vero omnem injuſtam læſionem. Spiritualiter etiam occidere, qui non reficiunt indigentes, qui detrahunt, opprimunt innocentes.

In 3. prohiberi adulterium, fornicationem, omnemque voluntariam pollutionem &c.

In 4. omnem illicitam rei alienæ contrectationem, & uſurpationem per fraudem, uſuram, violentiam, aut per metum.

In 5. omnem falſam teſtificationem, omneque mendacium, præſertim pernicioſum.

In 6. omnem cupiditatem rei alienæ immobilis.

In 7. omnem cupiditatem rei alienæ mobilis.

His ſuperaddi duo præcepta Evangelica, diligendi DEUM ſuper omnia, & proximum ſicut ſe ipſum.

Septem eſſe *opera miſericordiæ corporalia* in Scriptura commendata, *paſcere famelicum* &c. quibus addenda *ſeptem* opera miſericordiæ ſpiritualia.

Septem peccata capitalia. *Supergiam* eſſe amorem propriæ excellentiæ: ex qua oriantur jactantia, oſtentatio, hypocriſis, ſchiſmata &c. *Invidiam* eſſe felicitatis alienæ odium, ex qua oriantur detractio, murmuratio, diſſenſio, perverſa judicia &c. *Iram* eſſe appetitum vindictæ nocumenti alieni, ex qua oriantur perſecutiones, plagæ, homicidia &c. *Acediam* eſſe tædium boni ſpiritualis: atque ex ea oriri ignaviam, puſillanimitatem, deſperationem &c. *Avaritiam* eſſe immoderatum amorem rerum temporalium, illicite illas acquirendo vel retinendo, atque ex ea oriri fraudem, furtum, ſimoniam, ſortilegia, ſacrilegia, & omne turpe lucrum. *Gula* peccari tempore, modo, qualitate & quantitate. *Luxuriam* non oportere notificare: cujus infamia nimis orbem inficiat.

Contra vero *ſeptem* pariter eſſe *virtutes* principales: *fidem* nempe, *ſpem*, & *charitatem*; quæ, quia ad DEUM referuntur, *Theologicæ* appellantur: *prudentiam* vero in bono eligendo, *juſtiiam* in recta faciendo, *temperantiam* in moderandis voluptatibus, *fortitudinem* in perficiendo bono, referri ad ſe ipſum, & proximum, easque vocari virtutes *cardinales*, ſeu principales; quia illis multæ aliæ ſunt ſubjectæ.

Virtutes autem iſtas ſeptem adjuvari *ſeptem* donis Spiritus ſancti.

Septem porro eſſe *Sacramenta*; quæ breviter a Synodo exponuntur.

Septem

Septem denique *petitiones* orationis Dominicæ: quibus ſalubriter orare ac petere docemur a Chriſto; cujus pariter *ſeptem* fuerunt *verba*, in cruce prolata.

Concilium Londinenſe, anno 1486. celebratum, Præſide Archiepiſcopo Cantuarienſi, Angliæ Primate, & Apoſtolicæ Sedis Legato, exequias & Miſſas pro defuncto Epiſcopo per provinciam peragendas indicit: *Quia ſacro atteſtante eloquio*, inquit, *ſancta & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, & tenemur bonum facere, maxime ad domeſticos, hoc ſacro approbante Concilio ſtatuimus, ut de cætero, cum aliquem confratrum Coepiſcoporum Provinciæ noſtræ Cantuarienſis diem ſuum obire contigerit, ipſiusque mors Epiſcopis ſuperſtitibus fuerit notificata, quando commode fieri poſſit, quilibet Epiſcopus noſtræ Provinciæ ſic ſuperſtes exequias & ſex Miſſas pro anima Epiſcopi, ſic in fata decedentis, per ſe vel per alium infra menſem a die notitiæ mortis ejusdem Epiſcopi dicere teneatur.* 68. Londinenſe.

ARTICULUS V.

De Conciliis & Statu Poloniæ Sæculis ultimis.

Cum poſt Sæculum XV. in Polonia, Dania & Livonia nulla amplius juſta Concilia ſint celebrata; haud magno vitio mihi vertet benignus lector, ſi ſchema Sacri Politici ac ſtatus illarum regionem ultra ſæculum XV. porrigam, & ad tempora noſtra deducam; ne per ſingula ſæcula continuata epitome eruditionis in ſolis ultimis deficiat.

§. I.

Status Poloniæ.

Uladislao IV. ſub quo Sileſii Principes a Polonis defecerant, atque ſub protectionem Regis Bohemiæ ſe contulerant, anno 1333. mortuo, ſucceſſit filius *Caſimirus M.* qui victricibus armis magnam Ruſſiæ partem occupavit; & Poloniam, abſterſa barbarie, moribus excoluit. Obiit anno 1370. cum cervum veloci curſu inſequeretur, ex equo præcipitatus: ex maſcula Piaſti ſtirpe Regum ultimus: in pœnam vagæ & adulterinæ libidinis, propter quam a ſummo Pontifice & Epiſcopis anathemate percuſſus fuerat. 69. Caſimirus M.

& Lud. M. Cum autem nullam legitimam relinqueret prolem, a Magnatibus Poloniæ obtinuit, ut *Ludovicus M.* Rex Hungariæ, Eliſabethæ ſororis ſuæ filius, Poloniæ etiam Rex deſignaretur, qua occaſione multa Proceres privilegia ſunt conſecuti, in immenſum poſtmodum aucta.

70. Jagello. Duas tantum filias, *Mariam*, Sigismundi, poſtea Imperatoris conjugem, & *Hedvvigem*, Jagelloni Lithuaniæ Duci deſponſam, reliquit Ludovicus. Unde magna de ſucceſſore contentio. Sigismundus ob conjugem Mariam, Ludovici primogenitam, potiorem jure ſe putabat. At Proceribus magis placuit *Jagello*; qui pactis nuptialibus promiſit, 1.) quod Chriſtianam religionem velit ſuſcipere. 2. Lithuaniam cum Polonia conjungere. 3.) Aſtracta cum Regno rurſus unire. 4.) Wilhelmo Archiduci, cum quo prius Hedvvigis fuerat deſponſata, ducenta thalerorum millia ſolvere.

Atque hoc pacto *Lithuania*, quæ usque ad ſæculum XIII. Ruſſis paruerat, dein vero in proprium magnumque Ducatum evaſerat, unita eſt Poloniæ. Per duo tamen ferme ſæcula conciliari non potuere utriusque nationes. Quia Ducatus erat juri hæreditario obnoxius, Regnum vero liberæ electioni ſubjectum. Quare Jagello Ducatum Lithuaniæ familiæ ſuæ Principibus reliquit, juramento fidelitatis ſibi ab iis præſtito. Donec tandem anno 1566. cum virilis ſtirps Jagellonica in Sigismundo Auguſto eſſet defectura, his conditionibus facta eſt unio: 1. Lithuani nullum peculiarem Ducem habento. 2. Sed electus in Regem ſimul Lithaniæ Dux eſto. 3. In electione Regis æqualem poteſtatem utriusque Nationis Proceres habento. 4. Regni Comitia vicibus alternis in Polonia & Lithuania celebrantor.

Porro Jagello, ante celebratas cum Hedwige nuptias baptizatus, Uladislai nomen aſſumpſit, anno 1386. totumque deinceps ad Religionis ſtudia ſe convertit. Luci everſi, impiæ aræ disjectæ, idola contrita, Lithuania paulatim ad Religionis Chriſtianæ cultum manſuefacta, ipſo etiam Rege Jagellone Apoſtoli munus obeunte.

Poſt impenſa pietati obſequia, atque Lithuaniam orco ereptam, eandem adverſus terreſtres hoſtes, Teutonicos inquam Equites, ſtrenue tutatus eſt.

Hic Ordo Equeſtris in Palæſtina natus, capta Ptolemaide, in Europam delatus, primum Venetiis conſedit; tum Marpugi in Haſſia principem ſedem fixit. Poſtea invocatus contra gentiles

Pruſſos,

Pruſſos, Provinciam illam occupavit; multisque conditis urbibus, Regiam veluti Magiſtro ſuo Marienburgi erexit. Ingens tunc erat ac formidanda Equitum iſtorum potentia, ut bello, cum magnis etiam Regibus gerendo, eſſent pares.

Præſertim vero infeſti erant vicinæ Lithuaniæ ac Poloniæ. At Jagello anno 1410. gemino ingenti prælio eos fudit, cæſis in primo 40000. captis 14000. altero 8000. Samogitia præmium victoriæ fuit.

Obiit Jagello, de ſacra & politica Republica optime meritus, anno 1434. Regni 48. Bohemici etiam Regni corona anno 1422. ipſi fuerat oblata; ſed recuſavit, inquiens, ſatis ſibi cum Polonia & Lithuania eſſe negotii.

Præter aliquot Polonica Concilia ejus tempore celebratum eſt Concilium Conſtantiæ, quo Epiſcopos etiam ſuos miſerat. Archiepiſcopus Gneſnenſis dictus in eo Primas Regni, a Rege vero Jagellone *Interrex;* cujus videlicet in interregno primæ partes eſſent in Polonia.

Poſt mortem Jagellonis electus in Regem Poloniæ, & Magnum 71.
Ducem Lithuaniæ, in aperto campo prope Varſaviam (conſueto Uladislaus.
deinceps electionis loco) *Uladislaus* filius; poſt mortem Alberti II. Imperatoris electus etiam Rex Hungariæ anno 1440. felix primum: at quadriennio poſt in prælio infelici Varnenſi a Turcis cæſus occubuit.

Succeſſorem in Regno Poloniæ habuit fratrem *Caſimirum III.* 72.
ſub quo plures Pruſſiæ urbes a Teutonico ordine ad Polonos defe- Caſimirus III.
cerunt. Unde ſecutum 13. annorum bellum: meliori Polonorum fortuna. Nam pace dein inita Equites Polonis ceſſerunt Pomerelliam, Michelovam, & Ermelandiam, cum urbibus Dantiſco, Mariæburgo, Elbinga. Coacti inſuper Magiſtri Ordinis Regi Poloniæ tanquam vaſalli præſtare homagium.

Obiit Caſimirus anno 1492 Regni 45. ætatis 65. ſub eo cenſetur ortum paradoxum illud jus Statuum Poloniæ, ut quilibet Provinciæ cujuscunque ad Comitia Regni legatus novo decreto poſſit intercedere, ad modum tribunitiæ illius apud veteres Romanos poteſtatis. Quo fit, ut raro optatum exitum ſortiantur Comitia. Hoc tamen jus intercedendi animam libertatis ſuæ appellant.

Ex quatuor Caſimiri filiis primus, *Uladislaus*, titulo mater- 73.
no Regnum Bohemiæ, ac deinde etiam poſt mortem Ladislai poſt- Ejus Filii.
humi Hungariæ obtinuit. Reliqui tres, Joannes Albertus Alexander,

xander, & Sigismundus in Regno Poloniæ ordine ſunt ſecuti. *Joannes* infelici auſu in Valachiam irrupit: Turcasque & Tartaros hac audacia prolicuit, qui miſere devaſtarunt Poloniam. *Alexander* felicius contra Turcas pugnavit, reportata inſigni ab illis victoria. *Caſimirus* Hungariæ Regno deſtinatus a patre, vitam ante patrem finiit anno 1484. ætatis 25. caſtimoniæ prodigium, a Leone X. Sanctorum faſtis adſcriptus.

74. Sigismundus I. *Sigismundus I* quintus frater, a diuturnitate Regni, bellis contra Moſcos & Tartaros geſtis, artibusque politicis commendatur. Pruſſia autem, quam Regalem dicimus, unita Poloniæ; reliquam partem, Teutonico ordini ſubjectam, Alberto Brandenburgico, Ordinis Magiſtro, ſed ad Lutheri ſectam deſciſcenti, ſub Ducatus ſæcularis nomine clientelari jure poſſidendam conceſſit: pacto, quod a Catholico Principe nemo exſpectaſſet.

Sigismundus II. Filius ejus *Sigismuudus Auguſtus*, quanquam Catholicus, Lutheranis favit, imo indulgentior patre fuit, permiſſa tacite libertate, per litterarum ſtudioſos, ex Acatholicis Academiis reduces primum in Poloniam invecta lues; ut adeo hodiedum Lutherani, Calviniſtæ, & Græci ſchiſmatis aſſeclæ &c. in Regno illo, alioquin tam ferventer Catholico, inveniantur.

Quia autem hic Sigismundus fuit ultimus ex virili ſtirpe Jagellonica, ab hoc tempore Regnum perfecte electivum fuit, ſuffragiis Magnatum diverſas familias modo externas, modo domeſticas obeuntibus. *Capitulationes* etiam hic cœperunt, quibus Regia reſtricta poteſtas, Procerum vero ampliata auctoritas.

75. Henricus Valeſius. Competitores erant Erneſtus Archidux, & *Henricus Valeſius*; hic ſceptrum obtinuit. Verum cum quarto poſt menſe Caroli IX. fratris ſui mortem intellexiſſet, clam aufugiens, perturbato licet Galliæ ſtatu, maluit eſſe Rex Franciæ, quam Poloniæ.

Stephanus. Quam Henricus abjicerat, acceptavit coronam *Stephanus Batorius*, Tranſylvaniæ Princeps, qui Annam, Sigismundi I. filiam, habuit nuptam. Et implevit vota. *Coſacos*, in finibus Poloniæ, Moſcoviæ, Turciæ, & Tartariæ, circum Boriſthenem, ac maxime in Ucrania, (ubi Kiovia, Pultava &c.) conflatam ex variis gentibus hominum colluviem, velut in Rempublicam compoſuit, ſupremo ac directo dominio penes Regem Poloniæ reſidente. Optimum inſtitutum, ad fines, præſertim contra Turcas & Tartaros defendendos, ſed quia gens inquieta, & rapto vivere aſſueta, nullas pacis conditiones ſervabat, ſæpiusque in Turcarum

carum

carum & Moſcorum fines irrumpebat, multum Polonis negotii facesſebant: donec tandem ab illis omnino defecerunt.

Obiit Rex Stephanus anno 1586. Regni 11. vitæ 53. Princeps magna fortitudine, prudentia, religione, virtute, longiori imperio multo digniſſimus. Bello contra Moſcos egregie geſto Livonia auxit Poloniam. Societati JEſu; a Cardinale Hoſio jam ante introductæ, ſtabilem in Polonia ſedem fixit, litterarum præſidium, & adverſus irrumpentes hæreſes aggerem.

Succeſſit Comitiorum ſuffragiis *Sigismundus III.* Joannis Sueciæ Regis filius; a matre Catharina, Sigismundi I. Poloniæ Regis filia, a tenera ætate pie & catholice educatus, permittente patre, quamvis Lutherano. Poſt hujus mortem etiam Sueciæ Regni, ſanguinis jure ſibi debiti, poſſeſſionem adiit, anno 1592. verum octennio poſt propter religionem depoſitus, patruo ſuo Carolo, Sudermanniæ Duci, coronam relinquere coactus eſt. Gravia propterea bella cum Suecis geſſit. At majori fortuna cum Moſcis; quibus Smolenſcum, validiſſimum in Lithuaniæ finibus munimentum, eripuit. Obiit anno 1632. Regni Polonici 44. vitæ 66. 76. Sigismundus III.

Duos ſuperſtites reliquit filios, *Uladislaum IV.* & Joannem Caſimirum. Illi multum negotii fuit cum Coſacis; qui, cum a Polonis coercerentur, ne contra leges ac pacis conditiones alienas terras invaderent, ipſos Polonos, dominos ſuos, ſunt aggreſſi. Compreſſit tantiſper eorum irruptiones Uladislaus, exſtructis in Ucrania duobus munimentis, atque eos rurſus in aliquam Reipublicæ formam redegit, præfecto iis Chmielnicio, gentis ejusdem Principe. Uladiſlaus IV.

Verum illi paucis poſt annis ſub *Joanne Caſimiro* a Polonis omnino defecerunt ad Moſcos & Tartaros, ingenti Poloniæ damno, cui exſimium defenſoribus graviſſimi hoſtes ſunt nati, neque etiam bellis victoriisque Caſimiri reduci ad obſequium poterant, immani hydra in nova identidem capita ſuccreſcente. Ut adeo Poloni pacem cum iis, tanquam ſeparata cum Republica, inire fuerint compulſi. Miſerrimum erat, quod, cum ſub Moſcorum protectionem ſe darent, in Græcanicum pariter ſchiſma fuerint prolapſi: Epiſcopis fruſtra ſe opponentibus. 77. Coſacorum defectio.

Quo minus autem Polonia in rebelles Coſacos ſe poſſet expromere, obſtiterunt alia graviſſima cum finitimis bella, ſub *Joanne Caſimiro* Rege. Fœdere ſiquidem juncti, Suecus, Brandeburgus, & Ragozius Tranſylvaniæ Princeps, torrentis inſtar in Poloniam ſunt effuſi. Scindendus erat triplex ille funiculus, &

dandum aliquid, ne totum amittatur. Brandenburgus, conceſſa plena Boruſſiæ Ducalis libertate, reſciſſoque feudali nexu, quo Poloniæ cohæſerat, abſtractus a fœdere. Sueco Danus procuratus hoſtis, ingentia illius incrementa pertimeſcens. Quare Suecus deſerta Polonia bellum in Boruſſiam Regalem & Livoniam transfert. Ragozius, deſertus a ſociis, fugit, unde venerat.

78. Pax Olivenſis. Tandem anno 1660. inita *Pax Olivenſis* (Olivæ videlicet monaſterio prope Dantiſcum ſito) Polonos inter & Suecos. In qua Joannes Caſimirus renuntiavit juri in Sueciam. Finlandiam, Livoniam, & Eſtoniam; Sueci vero Polonis reſtituunt Boruſſiam Regalem, & Curlandiam: ſacris tamen & profanis ubique in veteri ſtatu permanentibus.

79. Caſimiri abdicatio. Joannes Caſimirus autem Rex, magnæ equidem & generoſæ indolis Princeps, ſed infelix, tot undique bellorum calamitatibus preſſus, turbantibus rurſus Moſcis, Coſacis, Tartaris, & ad ultimum ipſis etiam Polonis adverſus eum inſurgentibus, coronæ tam gravis pertæſus, Regnum abdicavit, anno 1668. & poſtquam tres adhuc annos in Gallia privatus vixit, obiit ibidem anno 1671. Regni 21. vitæ 63. ultimus materna ex ſtirpe (nam virilis jam dudum defecerat) Piaſti & Jagellonis ſurculus.

Varia fata hunc jactarunt Principem, de ſe optima indole & inſigni virtute præditum, ſed Mariæ Niverenſi, quam, fratre Uladislao, cui nupta fuerat, mortuo, conjugem duxerat, obnoxium. Hæc ſiquidem fœmina inquietæ indolis, deſperata prole, ad Gallici generis Principem Regnum devolvere moliebatur. Unde turbæ, diſcordiæ, bella externa & domeſtica.

In juventute Caſimirus animum ad Societatem JEſu applicuit; factus inde Cardinalis, Rex, Conjux, Viduus, Privatus: ſi quis alius humanarum rerum inſtabiles vices expertus; ſublatus jam per victorias, a Coſacis & Suecis relatas ad gloriæ apicem, jam rurſus per miſerandas clades, totiusque Regni ruinas ad ima depreſſus.

80. Coributhus. Caſimiro abdicato plures competitores coronam prenſabant, Carolus Lotharingus, Ludovicus Condæus (uterque exul) Zarus Moſcoviæ, Tartarorum Chanus. At illa elegit minime exſpectantem, *Michaelem Coributhum*, ex Lithuanica principe familia, atque adeo ex Jagellonis fratre per virilem lineam recta deſcendentem, ac tunc Ducem Wiſiniovicium, cui dein nupſit Eleonora Ferdinandi III. Imperatoris filia, ſecundis poſtea auſpicatiſſimis nuptiis Carolo, Lotharingiæ Duci, deſponſa.

Neque

Neque enim ultra quatuor annos Michael Regnum tenuit, anno 1673. defunctus, poſtquam Procerum diſſidia, bellum Turcicum, & jacturam Caminieci eſt paſſus.

Sufficitur *Joannes Caſimirus Sobieskius*, Cracoviæ Palatinus ac ſupremus belli Præfectus, quem, præter dotes præclaras, inſignis victoria, quam anno ſuperiore a Turcis reportaverat, commendabat. Geſta prudenter ac fortiter Reſpublica, Turcæ cæſi, Vienna anno 1683. ab arcta eorum obſidione liberata, geſtumque deinceps feliciter adverſus eosdem in Hungaria bellum: æterna ſunt laudum monumenta, quibus nomen poſteritatis memoriæ conſecravit, obiit plenus dierum anno 1696. Regni 22. vitæ 72. 81. Sobieskius.

Fauſtis tum auſpiciis ſceptrum Sarmatiæ translatum ad *Auguſtum*, Electorem Saxoniæ, qui, abjectis Lutheri erroribus, anno 1697. Viennæ Catholicam veterum Majorum Religionem profeſſus, annitente Cæſare & Moſco Rex Poloniæ eſt renuntiatus, rejecto Principe Contio, cui Primas aliique non pauci adhæſerant. 82. Auguſtus.

Auguſtus, recepto a Turcis per pacem Carlovicenſem Cameneco, fortiſſimo adverſus Ottomannos, munimento, ut abſtractas a Polonia Provincias; ad eandem, uti promiſerat, reduceret, inito cum Moſco fœdere, Carolo XII. Suecorum Regi bellum denuntiat, niſi Livoniam reſtituat.

Immiſſo itaque, Flemmingio Duce, in hanc Provinciam exercitu, (*anno* 1700.) expugnatisque aliquot propugnaculis Rigam obſidet, Petrus vero Moſcoviæ Dux Narvam. At Carolus cum exercitu advolans, primum Moſcos ad Narvam victos in fugam compellit; tum Polonos Moſcosque ſimul ad Rigam cædit. Receptisque propugnaculis, Curlandiam invadit; & expugnato Mietavio, ibidem hybernat.

In Lithuaniam ſubin atque Poloniam infuſus, occupata Varſovia, ad Cracoviam Auguſto occurrens, memorabilem refert victoriam. Qua uſus, Cracoviam, Lembergam, Thorunium, aliasque urbes diripit. Proclamatur Stanislaus Leſcynskius Poſnaniæ Palatinus Rex Poloniæ: Suecus victor in Saxoniam irrumpit, atque per vaſtationes & enormes exactiones pacem extorquet Ranſtadenſem; quæ abdicationem Auguſti, & ſurrogationem Stanislai ratam habuit: ad rei inſolentiam Polonis plerisque attonitis & indignantibus. Sed nec ipſi Sueci hac pace ſteterunt; cum pergeret atrociter Saxoniam affligere, & per Mardefeldium in Polonia tumultuari. A Sueco preſſus.

Anno 1708. Carolus a Saxonia Poloniam redux expeditionem adverſus Moſcum adornat, illum pariter dejecturus ſolio. Ultra 60000. militum ſub ſignis habuit, Saxoniæ ſpoliis potiſſimum conducta per Germaniam. Territus tanta tempeſtate, ſibi ſoli incubitura, Moſcus, conditiones pacis propoſuit; quas ſuperbus victor rejecit, inquiens, ſe in Moſcovia pacem facturum. Ruſſorum itaque fines adit, eosque ad Mohilovam memorabili prælio fundit.

83. Sueci clades. At hinc ſtetit fortuna inſtabilis, quæ heroem ſuum ad gloriæ apicem ſuſtuliſſe viſa eſt, ut fortiore impulſu agere poſſit præcipitem. Cum enim Ucraniam jam fuiſſet ingreſſus, in Moſcoviam ipſam irrupturus, commeatum, quo laborat, ex Livonia advehere Löwenhauptium jubet. Verum is ad Proniam a Zaro interceptus, ita contuſus eſt, ut 5000. Sueci occiſi, 3000. capti, reliqui diſſipati fuerint, 8000. curribus vario commeatu bellique apparatu inſtructis in Moſcorum poteſtatem venientibus.

Tanta jactura licet multatus Carolus, necdum tamen in Moſcoviam penetrandi conſilium poſuit. Quare, ut nihil a tergo hoſtile relinqueret, *Pultavam*, Ucraniæ urbem obſidet. Verum cum Zarus ad eam liberandam accurriſſet, 27. Junii anno 1709. ingens prælium eo ardore committitur, quem Principis utriusque præſentia & adhortatio requirebat.

Tandemque Petrus, magnus Moſcoviæ Dux, bellicarum juxta ac politicarum artium, quas per Europam peregrinando probe didicerat, contra Majorum ſuorum morem, apprime gnarus, eam reportat victoriam, cui pares, ultimis præſertim hiſce temporibus vix leguntur. 9000. Suecorum in acie cæſa, 3000. capta, cum omnibus omnino impedimentis ac caſtris.

Carolum, cum reliquiis exercitus in Poloniam fugientem, Menzikovius tanta celeritate perſequitur, ut 30. Junii ad Boriſthenem aſſequeretur, ubi, Rege jam ultra fluvium provecto, octodecim Suecorum millia ſe captiva dediderunt, cum incredibili Suecici nominis dedecore, præſertim cum plures ferme eſſent, qui caperentur, quam qui caperent. Vindicante credo Numine clades, illatas Germaniæ atque Poloniæ.

Carolus, Sueciæ Rex, tam immani clade accepta; per vaſtas ſolitudines fugiens in Turciam primum Ozakovii, tum vero Teginæ (Bender vulgo dicitur) ſubſtitit, ad annum usque 1714. urgens itentidem Turcas, ut Moſcis bellum inferret.

Atque hæc eſt memorabilis epocha, a qua occiſa formidanda illa

illa Suecorum potentia, & ultra Balthicum ad nativum ſuum gelu retruſa, arctioribus multo limitibus eſt circumſcripta: Moſcovitarum vero nomen, ſatis obſcurum antea atque ignobile, in immenſum auctum.

Quippe poſt Pultavenſem cladem ſex omnino hoſtes nacta eſt Suecia, Moſcum, Saxonem, Polonos, Danum Brandenburgum, & Hannoveranum, ut de ſex coronis (quas Sueciæ ſcutum exhibet) aliquid decerpant.

Certe in Polonia Pultavenſis illa pugna protinus omnia immutavit. Revocatus ad thronum Auguſtus, Stanislao cum Suecis in Pomeraniam Sueciam aufugiente, & ad mortem usque Auguſti deinceps exule.

Defuncto vero anno 1733. Auguſto, Polonorum pars eundem Stanislaum rurſus Regem enuntiat. Verum Moſcorum exercitu in Poloniam accurrente, & Cæſareo ad fines excubante, electus eſt a Polonis *Fridericus Auguſtus*, Saxoniæ Elector, Princeps Regno multo digniſſimus: jam anno 1718. Religionem Catholicam publice amplexus. Galliæ tamen Rex, ſe in ſocero læſum ratus, inito cum Hiſpano & Sabaudo fœdere, Cæſarem bello aggreditur. Quod biennio poſt pace Viennenſi finitum; in qua Friderico Auguſto confirmatum Regnum Poloniæ; Stanislao cum Regio titulo ad dies vitæ attributa Lotharingia, poſtea Galliæ unienda. Lotharingiæ Duci Magnus Ducatus Hetruriæ addictus. Carolus Hiſpanus Rex dictus utriusque Siciliæ, adjunctis etiam Statibus Præſidii. Regi Sardiniæ Novarra & Tortona adjecta. Cæſari, cum Parmæ & Placentiæ Ducatibus, reſtituta reliqua, quæ in Italia hoc bello, propter Poloniam cœpto fuerant erepta, uti etiam Imperio ea, quæ Galli ad Rhenum ceperant.

84. Fridericus Auguſtus.

§. II.

Status Eccleſiaſticus per Concilia ordinatus in Polonia.

Tot inter alternantis fortunæ caſus, totque proſpera & adverſa, utut Religionis zelo ferveret inclita Polonorum Natio, fieri tamen non poterat, ut per tot bella rerumque viciſſitudines non laxaretur morum diſciplina, & ex propinquis regionibus, hæreſi infectis, maleſana lues in Poloniam non clam palamque irrumperet. Morbis iſtis, ut fieri aſſolet, a Conciliis variisque conventibus & colloquiis quæſitum remedium.

85. Polonicum. Et quidem jam anno 1375. Amurathe Turcarum Sultano victorias ſuas proſequente celebratum eſt *Concilium Polonicum*, quod a Staravolſcio in Conciliorum epitome ſic deſcribitur: „ Anno „ Domini 1375. *Concilium Unieiovienſe*, tempore Gregorii XI. „ Papæ, Epiſcopi Poloniæ celebrarunt, præſidente Jarislao Ar- „ chiepiſcopo Gneſnenſi, in quo, præter reformationem Eccle- „ ſiaſticæ diſciplinæ, ſtatutum erat, ut bini groſſi de uniuscujus- „ que marcæ proventu ſacerdotiorum, in ſumptus belli Turcici con- „ ferrentur. Pontifex enim metuens Italiæ ob Amurath Impe- „ ratore Turcarum, quod jam magna ſtrage, Bulgaros, Servos, „ Macedones, & Albanos profligaſſet, undique ſubſidia corroga- „ bat, & in Poloniam Nuntium Nicolaum, Epiſcopum Majori- „ cenſem ea de cauſa miſerat.

86. Novogradenſe. *Concilium Novogradenſe*, anno 1415. celebratum, a Bollando *tom.* 2. *Febr.* memoratur his verbis: „ Circa annum 1407. Pho- „ ciey quidam, natione Græcus, eſt in ſedem Kiovienſem in- „ truſus: ſed quod omni ſtudio conaretur Græcorum ſchiſma „ in Ruſſiam introducere, in Concilio Metropolitano Novogra- „ deci in Lithuania iuſſu Alexandri Vitondi, pro Rege Jagello- „ ne Lithuaniæ Ducis, anno 1415. habito, ab Epiſcopatu de- „ poſitus eſt, ſuffectusque in ejus locum Gregorius Cemiwlaeus, „ Bulgarus, vir eruditionis laude commendatus, qui concilio ge- „ nerali Conſtantienſi interfuit.

87. Caliſchienſe. *Caliſchienſe Concilium* Provinciale, in Gneſnenſi Archiepiſcopatu anno 1420. collectum, Decretales Gregorii IX. promulgavit, ſecundum titulos Juris Canonici diſpoſitos.

De Electione ait, Eccleſiis vacantibus tribus modis provideri, per proviſionem ſeu collationem, per electionem aut poſtulationem. *Proviſionem* pertinere ad Superiorem, in qua non ſit neceſſe obſervare formam Concilii. *Electionem* autem & *Poſtulationem* fieri ab inferioribus, in quibus forma Concilii ſit obſervanda. Hanc eſſe formam *Scrutinii*, *Compromiſſi*, & *Inſpirationis*, vel *quaſi*&c. Sequuntur reliqui tituli ordine Decretalium.

Ad Titulum de feriis memorantur dies feſtivi in utroque foro per Poloniam celebrandi. Suntque præter eos, quos tota Eccleſia feſtive celebrat, feſtum S. Stanislai, S. Adalberti, S. Martini, S. Aicolai, S. Hedwigis, S. Ngnetis, S. Dorotheæ, S. Margarethæ, S. Marci, S. Lucæ: item SS. quatuor Doctorum Eccleſiæ Latinæ, Gregorii, Ambroſii, Auguſtini, & Hieronymi, Feſtum Patroni, & Dedicationis Eccleſiæ. Reliqua continentur in Decretalibus.

Con-

Concilium Lancicienſe anno 1423. celebratum Præſide Nicolao Gneſnenſi Archiepiſcopo cum cæteris Poloniæ Præſulibus adverſus graſſantem ſectatorum Wicleffi, Huſſi, ſimiliumque hæreticorum in proximo Bohemiæ Regno ſubjectisque Provinciis debachantium veſaniam, ne eorem lue interficeretur plebs, ipſius fidei commiſſa. 88. Lancicienſe.

Hac Præſulum vigilantia, accedente Regum auctoritate repreſſa eſt Huſſitarum hæreſis. At vero ſequenti infelici ſæculo Lutherana contagio, ſectarumque colluvies in hoc etiam Catholicum Regnum irrepit. Contigit hoc potiſſimum tempore Sigismundi Auguſti; qui omnem religionis curam abjecit; inquiens, ſe Regem eſſe, non paſtorem. Unde, quod dixi, per litterarum alumnos, & Academiis heterodoxis, & exteros præceptores illata lues; quæ multos corripuit.

Imo Rex cum Proceribus quibusdam, qui novelli dogmatis venenum jamjam imbiberant, *Conventum* inſtituit, in quo de libertate conſcientiæ, deque dulcedine novæ religionis diſputabatur, ac deliberabatur. Verum ubi fulmen in ipſum conventiculi locum deciderat, Rex territus, a diplomate, quo religionis libertatem concedere cogitabat, abſtinuit. Nullo tamen fræno, urgentibus licet Epiſcopis, & præſertim Cardinale Hoſio, veſaniam, ac pereundi licentiam cohibuit. 89. Sectæ in Poloniam.

Qua ignavia factum, ut novi Ariani, Sociniani, Lutherani, Calviniſtæ, Græcique ſchiſmatis ſectatores, florentiſſimum Regnum inundarent, multique Calviniſtæ ad Mahometanam omnino impietatem prolaberentur; connivente ad omnia inertia Regis. Quem, cum aliquando, ut curioſitatem paſceret, concioni hæreticæ adequitaret, Mentonienſis Epiſcopus, injecta fræno equi manu, ad catholicam concionem reduxit.

Cardinalis Hoſius, ex Concilio Tridentino redux, ut ruentem in præceps patriam ſiſteret, Societatis JEſu Presbyteros ex Italia & Belgio accerſivit, iisque haud multo poſt Brunsbergæ Collegium fundavit; quibus ſe mox Stanislaus Warſevicius, Petrus Scarga, aliique, ſanguine, virtute, & doctrina illuſtres Poloni aſſociarunt, frendentibus hæreticis, cum varia per Regnum collegia, ac ſeminaria, totidem veluti avitæ religionis armamentaria, piorum liberalitate ſurgere cernerent, horumque opera multos ad Eccleſiæ gremium redire; quos inter quatuor Principes Ratzivilii, quos parens in Calvini ſphalmata præcipitaverat.

Accede-

Accedebant plures Epiſcoporum conventus, quibus firmata orthodoxa veritas, eique doctis colloquiis ac diſputationibus triumphus erectus.

Præcipue vero enitebat Stephani Regis pietas, & in defendenda avita religione vigilans conſtantia, qua Sigismundi II. emendaret inertiam. *Culmæ* in Pruſſia Synodum haberi voluit; in qua plu-
90. Culmenſe. res Nobiles Poloni a Martino Laterna ſocietatis Sacerdote converſi ſunt.

Poſtea vero, cum hinc varii tumultus domeſtici, inde vero tot undique bella Poloniam concuterent, concilia nulla amplius haberi poterant: compenſatus tamen is defectus per vigiles tum Sacerdotum, tum Regum & Regni Optimatum curas, quibus ſæpius in conventibus ac comitiis conſultabant de *Diſſidentibus*, (ita in Polonia appellantur omnes, a Catholica Religione alieni) aut convertendis, aut Regno omnino ejiciendis.

Certe ſeveris legibus coercentur, ne aut dogmatta noſtra con-
91. Cauſa Thorunenſis. tumelia aut Catholicos injuria afficiant. Specimen luculentum haud pridem, anno videlicet 1725. in cauſa Thorunenſi datum. Cum enim Thorunii litterarum in Gymnaſio noſtro ſtudioſus publica in ſupplicatione Catholica cuidam hæretico pileum decuſſiſſet, cives Acatholici effera rabie Gymnaſium & Collegium invaſerunt, & obvia quæque effregerunt, lacerarunt, proculcarunt, ſpoliarunt, ne ab ipſo quidem templo ſacrisque ſacrilegas abſtinentes manus, ea furendi pertinacia, ut ab accurrente præſidiario milite non niſi poſt quinque horarum rabiem domari poſſent.

Graviter, ut par erat, hanc inſolentiam acceperunt Rex Auguſtus ac Magnates Poloniæ: atque Roſnerum urbis præfectum cum alis octonis capite plecti juſſerunt; quamvis complures Acatholici Principes ſententiæ intercederent.

ARTICULUS VI.
De Concilio Rigenſi, ac Statu Livoniæ ultimorum temporum.

Livonia, Poloniam inter & ſinum Finnicum fertilis admodum Regio, Curlandiam olim pariter complexa, ſæculo XII. ad fidem Chriſti fuit converſa, occaſionem præbentibus mercatoribus Bremenſibus & Lubecenſibus, a Mainhardo, Holſato canonico, quem Alexander III. primum Livoniæ Epiſcopum renuntiavit.

Sæcu-

Sæculo XIII. exſtructa eſt Riga ab Epiſcopo, eoque ſedes Epiſcopalis (in Archiepiſcopalem poſtea evecta) eſt translata.

Cum autem Epiſcopus, ac univerſim omnes Chriſtiani a gentilibus acerbe premerentur, *Enſiferorum* Equeſtrem ordinem, pariter in Palæſtina natum, evocarunt. Qui Livoniam occuparunt, atque per 35. annos gubernarunt. Quia vero impares erant eidem retinendæ atque adverſus infidelium incurſus defendendæ, anno 1239. cum *Cruciferis* Boruſſiæ, ſeu Teutonico Ordini ſe unierunt. Ab eo tempore 274. annos Livoniam per Magiſtrum Provincialem, Magno Boruſſiæ Magiſtro ſubjectum, regebant. 92. Status Livoniæ.

Anno 1513. Magiſter Provincialis exemptionem a Boruſſiæ Equitibus emit pecunia, Alberto Brandenburgico, infelici poſtmodum Apoſtatæ, porrecta: unde per 48. annos deinceps Livoniæ ſuprema cum poteſtate Livonici Equites præerant. Donec nempe anno 1561. *Gotbardus Kettlerus* Ordinis Livonici Magiſter, cum a Moſcis premeretur, atque a Religione orthodoxa defeciſſet (Alberti Boruſſi exemplo) Livoniam Sigismundo Auguſto Poloniæ Regi ceſſit, reſervata ſibi Curlandia, ſub nomine Ducatus ſæcularis clientelari jure poſſidenda. Ab eo tempore Curlandia a Livonia ſeparata, tanquam feudum Poloniæ peculiares Duces habuit, usque ad annum 1737. quo Ferdinandus, Gothardi Kettleri pronepos, familiæ ultimus obiit.

Exiſtimabant tunc quidem Poloni hoc feudum aperiri domino ſuo, uniendamque Curlandiam Poloniæ: verum ſtatus Provinciales, reſciſſa electione Mauritii Saxonis, quem jam ante Ducem deſtinaverant, impellentibus Moſcis, elegerunt Bironium, civem ſuum, qui anno 1740. adminiſtrationi etiam Moſcoviæ admotus, ſubito gratia excidit, atque in arcem Schliſſelburgenſem captivus abductus eſt: ubi etiamnum hæret. Curlandia vero, multarum controverſiarum fomes, Duce vacua, Moſcorum præſidiis occupatur: Polono jure, Moſco viribus potiore.

Porro cum Gothardus Polonis Livoniam ceſſiſſet, Sveci etiam & Ruſſi in partem prædæ tam pinguis venire volebant. Unde centum annorum bellum. Pace tandem Olivenſi anno 1660. eſt finitum, dataque Svecis maxima ex parte Livonia, reſervato tamen libero Catholicæ Religionis exercitio. Sveci autem renuntiarunt omni juri in Curlandiam.

Hoc pariter ſæculo graviſſimum bellum geſtum eſt propter Livoniam, quam Rex Auguſtus Svecis eripere conabatur. At illa devoluta eſt ad Moſcum. Qui, poſt Pultavenſem pugnam, Rigam Dani-

Dinamindam, Pernavium, Revalism, aliasque deinceps Livoniæ urbes occupavit. Manſitque Livonia in poteſtate Moſcorum per pacem Neoſtadienſem, anno 1721. Ruſſos inter & Svecos initam. Et hæc quidem quoad politicum potiſſimum ſtatum Livoniæ eſt facies.

93. Rigenſe. Quod Eccleſiaſticum ſpectat, poſtquam, ut dictum, ſæculo XIII. Chriſtiana ſacra ſuſcepit, atque erecto Rigenſi Epiſcopatu, ab Enſiferis primum, ac deinde a Cruciferis equitibus adverſus infideles defenſa fuit, eosdem liberatores ſuos oppugnatores & perſecutores ſenſit, in Epiſcopos & Clerum ſævum dominatum uſurpantes. Unde Dpiſcopi huic malo, uti etiam collapſæ Eccleſiaſticæ diſciplinæ remedium adhibituri, circa annum 1429. *Rigenſe Concilium* celebrarunt. Canones equidem injuria temporis periere. Facit tamen de eo mentionem Albertus Krantzius *lib. II. Vandaliæ cap.* 16. ejus verba ſubnecto.

„ Henricus per hæc tempora Archiepiſcopus Rigenſis Concilium „ celebravit Provinciale, cum ſuffraganeis ſuis, multis inibi de„ cretis, quæ ad Statum Eccleſiæ pertinerent. Operæ pretium „ viſum eſt, Sedem Apoſtolicam adverſus oppreſſores Eccleſiæ „ invocare, detegereque per nuntios calamitoſum Eccleſiæ Sta„ tum, quod ab iis qui Concilio terræ ſint impoſiti, opprimi ten„ taretur. Delegerunt ad eam legationem Decanum Revalien„ ſem, cum aliquot de ſingulis Eccleſiis collegis: quibus Rigen„ ſis, Tarbatenſisque Proconſules ex filiis ſuis Clericos, Roma„ nam curiam viſuros, junxere, vel, ut in aliquod Italiæ Palla„ dium collocati litteris indulgerent. Erat ea ſocietas itineran„ tium ſexdecim perſonarum, profecta terreſtri itinere initio qua„ drageſimæ (quod mare tardius ſit per glaciem navigabile); jumen„ tis vecti, Grebbin ad exitum usque Livoniæ pervenerunt.

„ Ibi ab Arcis Præfecto Goſvino de Aſſenberge, Ordinis Teu„ tonicorum Fratre, crudeliter invaduntur. Primum ademptis „ litteris, perlectisque, terræ proditores arguuntur, & quidquid „ ab illis in purgationem diceretur de privilegiis Clericorum, præ„ ſertim Romipetarum, irridetur magis, quam auditur. Mox „ rebus omnibus, & non parva pecunia nudati, veſtibus demum „ exuuntur, ligatis manibus pedibusque in profluentem rivum „ (Liva vocant) ſub glaciem detruduntur, crudelique merguntur „ exemplo.

Ita Frater Ordinis Divæ Virginis manus ſuas conſecravit Sa„ cerdotum & innoxiorum juvenum miſerabili nece. Idem ille

„ car-

„ carnifex teſtatus egregium facinus, ſcribit terræ Pontificibus:
„ Noveritis, inquit, nuper a me deprehenſos Provinciæ prodi-
„ tores, Clericos veſtros, rebus & vita exuiſſe, nullius juſſu &
„ conſilio: ſed (quod tutandis finibus præfectum ſcitis) publico
„ functus miniſterio, publicos hoſtes feci de medio. Eam rem
„ nemini præter me imputandam ego profiteor; nam publicam
„ peregi utilitatem.

Ita videlicet Marianus ille crucifer tanquam re bene geſta glo- 94.
riabatur, & Epiſcopis oppreſſis inſultabat. Prodromi tales miſer- Kettlerus.
rimam ſæculo ſequenti ruinam traxerunt. Dum ipſe Kettlerus, Ordinis per Livoniam Magiſter, contra datam DEO fidem ad Sacrilegas nuptias ac rapinam Eccleſiaſticorum bonorum anhelans, publice a religione, & ſua & Romana, deſcivit, atque exitiali ſuo exemplo traxit Livoniam in nova Lutheri figmenta.

Stephannus Batorius Poloniæ Rex, poſtquam Livoniam a Mo-
ſco recepit, ad Religionem in ea reſtituendam animum & curam ap- 95.
plicuit. Rigam itaque profectus cum Vilnenſi & Samogitiæ Epi- Stephani
ſcopis, ac Societatis noſtræ Patribus, convocato Senatu conſilium Pii conatus.
ſuum proponit. Decretumque concipitur de inſtauranda religione Catholica, quæ ferme penitus ea provincia exulaverat. Petit Rex, Templum Cathedrale extradi Catholicis, jure poſtliminii ipſis debitum, quiritantibus ac vociferantibus Lutheranis, præcipuum ſibi eripi. Offerebant autem Regi templum S. Jacobi; quod, minori invidiæ obnoxium, & uſibus ſocietatis magis opportunum, acceptatum, moreque a Samogitiæ Epiſcopo expiatum, latinis, germanicis, & polonicis concionibus perſonuit.

Inciderant in illud tempus Majoris Hebdomadæ feriæ, quibus Rex pientiſſimus clariſſimum veri cultus ſpeciem præbuit. Bis quotidie ad S. Jacobi, ex arce, quamquam longe poſita, cum omnium Procerum comitatu per civitatem totam hæreticam incedebat. Perſtabat multis horis ad Sacra officia attentus, nudato ſemper capite orans, ne verbo ad quempiam miſſo. Sacratiſſimum corpus Domini ad ſepulchrum, pie exornatum, deduxit, ac publice ad aram ſacram communionem ſub una ſpecie ſuſcepit. Signum crucis die Paraſceves geſtu humillimo adoravit, aliaque plurima dedit Catholicæ pietatis exempla. Æmulabatur aula Principem, ut neque ab excipiendis confeſſionibus, neque a verbis quotidie faciendis Patribus reſpirare liceret.

At Rege in Poloniam regreſſo, Rigenſes Præcones Lutheri aſſeclæ tumultuari, furere, plebemque in Patres ſocietatis, & reli-

reliquos Cathlicos publicis etiam ex cathedris concitare, Religionemque ſanctam atrocibus convitiis proſcindere: ante Rigenſes fuiſſe vexatos a Moſco, hoſte corporum, jam habere inteſtinos ipſa intra mænia animarum hoſtes: quam charum haberent Chriſtum, tantum Papiſtas, Diabolum, ejusque Antichriſtum odiſſent.

His aliisque calumniis effrænis plebecula velut æſtro percita, barbara rabie in Gymnaſium, Collegium, cœmeterium, templumque ipſum graſſata, immania ac ſæva quæque patrabat, gladiis, fuſtibus, alapis, lapidibus furens: minas, vim, neces undique ſpirans atque intentans. Neque truculenta veſania cohiberi potuit per Senatum, quamvis Lutheranum. Quin imo duos ex Magiſtratu occiderunt, alios in exilium ejecerunt.

Unde ſocietatis Patres, ex conſilio Cardinalis Ratzivilii, Riga tantiſper cedendum, atque in aliis Livoniæ locis, Wendæ præſertim, ubi ſedes adhuc Epiſcopalis erat, operam ſuam utilius locandam duxerunt, donec furialis æſtus deferbeſceret.

Stephanus Rex Rigenſium ſeditione ac tumultu graviter commotus, actaque vehementer improbans, ablata ſocietati omnino reſtituta volebat. Factum id equidem; verum Præconibus ex Lutheri diſciplina tubam inflantibus, facesque ſubdentibus efferatæ plebeculæ, novus tumultus, novumque excitatur incendium; fabula adornata, Jeſuitis extradendum a Senatu urbis armamentarium. Ductus in carcerem Rector; auditaque Stephani Regis morte, Patres urbe ejecti in arcem confugerunt. At in comitiis Varſaviæ habitis cauſa pro ſocietate deciſa, a Sigismundo II. Stephani ſucceſſore in integrum ſunt reſtituti. Ne tamen hæreticæ civitati porro tumultuandi daretur occaſio, Novitii, qui ſibi ſolis vacarent, ibidem ſunt conſtituti. Reliquis, qui in proximi etiam ſalute laborarent, per cætera Collegia & Livoniæ loca ſparſis.

Cum autem poſtea poſt diuturna bella Livonia per pacem Olivenſem ad Svecos deveniſſet, ſocietas cum omnibus ferme Catholicis inde eſt eliminata.

ARTI-

ARTICULUS VII.

De Statu Politico & Eccleſiaſtico Daniæ.

§. I.

De Concilio Hafnienſi & Statu Daniæ.

Succinctam Hiſtoriæ Danicæ ſynopſin ad ſæculum usque XIV. delibavimus ſupra. Jam reliquam obiter attingimus. *Margaretha* (quam novam Semiramidem Dani appellant) a filio ſuo Olao Daniam, ab Haquino marito Norvegiam, ab Alberto hoſte devicto Sveciam accepit, toto ſeptentrione ſub colum unius fœminæ devoluto. Sancitumque anno 1398. Calmarenſibus in comitiis, ut tria illa Regna perpetuo nexu maneant unita. Abiit Margaretha anno 1412. laudibus immodicis elata a Danis, vituperiis depreſſa a Svecis. 96. Margaritha.

Cum autem prolem nullam poſt ſe relinqueret, *Ericum Pomeranum*, ſeu Pomeraniæ Ducem, ſuum ex ſorore pronepotem, quem jam ante in Imperii conſortem aſciverat, tricorporis Regni hæredem ſcripſit, populorum etiam ſuffragio comprobatum. At ſpes eorum non implevit. Nam Clericalis Ordinis oſor & perſecutor, Upſalenſem tandem ſuæ indolis Archiepiſcopum intruſit, quem tamen Rigenſis Archiepiſcopus, habito Epiſcoporum Concilio, poteſtate a ſummo Pontifice delegata depoſuit. 97. Ericus.

Implicitus deinde Ericus gravi bello adverſus Holſatiæ Comitem, Cui Sleſvicum eripere conabatur. Sed fruſtra; ſuccurrentibus, Comiti Lubeca, aliisque urbibus (quas *Hanſeaticas* dixere) quarum 66. mari Germanico & Balthico propriores, ad commerciorum libertatem commune validumque fœdus inierant.

Magnam in id bellum, infeliciter geſtum, auri vim extorſerat Ericus. Unde primo ab eo defecerunt Sveci, quos per Danos gubernatores, ſævos populoque graves vexaverat, ac poſtea etiam Dani cum Norvegis, Svecorum exemplum ſecuti. Unde trium Regnorum antea dominus, vagus & inops oberrans, ac tandem in Gothlandia Inſula velut in aſylo hæſit, quam jam antea adhuc Rex incolere conſueverat. Jam in juventute humanarum rerum fidem expertus, dum in Palæſtinam proficiſcens a barbaris captus magno lytro libertatem redimere debuit.

Quamvis autem ſeptentrionalia illa Regna tunc potiſſimum eſſent *electiva*, tanta tamen iis gentibus erat revenrentia ſanguinis 98. Chriſtophorus.

 Regii,

Regii, ut *Chriſtophorum Bavarum*, Erici ex ſorore nepotem, omnium Regem delig rent. At hoc anno 1448. fatis concedente, exaruit maternus etiam ſanguis veterum Regum Daniæ; translatumque ſceptrum ad Oldenburgicam Illuſtrem Germaniæ Proſapiam.

99. Hafnienſe. Cæterum tempore Erici Pomerani, anno videlicet 1425. celebratum eſt *Concilium Hafnienſe* Provinciale, Præſide Lundeſi Archiepiſcopo, una cum Epiſcopis Daniæ, videlicet Viburgenſi, Burglavienſi, Roſchildenſi, Othonienſi, Ripenſi, Arhuſienſi, aliisque Prælatis; Abbatibus, Præpoſitis, Decanis, cæterisque Eccleſiarum Rectoribus.

In eo Concilio multa, quæ antea jam ſalubriter ſtatuta fuerant, novo decreto ſunt confirmata: atque ante omnia, ut in Miſſa preces pro Rege Erico, & Regina, proque Statu totius Regni tranquillo quotidie in Eccleſiis fierent; pro Regina quoque Margaretha, quæ multa in Clerum univerſum beneficia contuliſſet.

Innovata inde decreta de vita & veſtitu Cleri, ut ita ſe gerant, ne in delicta tantum, ſed ne in ſuſpicionem quidem delictorum cadant. Ebrietatem præſertim, luxum & libidinem fugiant; concubinas procul amandent: monialium clauſtra non ingrediantur: non frequentent cauponas: arma, niſi iter facientes, non geſtent: veſtes & habitus omnis honeſtatem præferat. Moniales non niſi cum venia cœnobio ſuo excedant.

Epiſcopi neminem ex Clero alterius Diœceſis ordinent, aut Eccleſiæ ſuæ præficiant, niſi conſciis & commendantibus iis, quorum intereſt. Idemque Presbyteris imperatum. Homicidæ ab Eccleſiis excludendi, nec niſi poſt ſeriam pœnitentiam abſolvendi ac recipiendi.

Excommunicantur, qui Eccleſias jure ſuo privant, aut bona Clericorum decedentium injuſte rapiunt; qui ex Eccleſiis aut earum turribus munitiones faciunt, ſine Ordinariorum conſenſu, aut cœmeteria violant; qui Eccleſias effringunt, vel libertates earum lædunt; Clerici, qui præſentibus hujusmodi malefactoribus Divina celebrant; qui ſtatuta condunt contra Clerum aut Eccleſiaſticam libertatem, vel qui prohibent, ne quis coram Judice Eccleſiaſtico conqueratur. Nec aliquis prædictorum, niſi per Epiſcopum Diœceſeos, facta prius ſatisfactione competenti a ſententia excommunicationis poſſit abſolvi.

Ple-

Plebani Euchariſtiam, & ornamenta Eccleſiarum, præcipue ad uſum altarium ſpectantia, in ſtatu decenti & mundo diligenter cuſtodiant, cæteraque curate obſervent, quæ ſacris Canonibus ſanciuntur. Secus cenſuris Eccleſiaſticis, Canonica monitione præmiſſa, aliisque pœnis a locorum Ordinariis contra eos agatur.

Cui conceſſum uti altari viatico, non niſi in locis tutis & honeſtis Divina celebret. Nullus alterius curati ſubdito Sacramenta confeſſionis & Euchariſtiæ Sacramenta conferat absque licentia proprii Sacerdotis. Extranei vero & hoſpites peregrini a Sacerdote, in cujus Parochia verſantur, Sacramenta recipiant.

Decimæ ſolvantur de omnibus, præcipue de agris, animalibus, apibus, halecibus, & aliis piſcaturis. Fratres mendicantes Parochis ſolvant portionem Canonicam, & quartam de funeralibus, ſecundum diſpoſitionem juris Canonici. Prohibetur quæſtoribus Indulgentias promulgare ſine licentia. Invalidus declaratur contractus, quo bona Eccleſiarum alienantur. Monaſteria aliaque pia loca Epiſcopo ſint ſubjecta, niſi per evidentia privilegia exemptionem probent.

Excommunicantur, qui poſſeſſiones Eccleſiarum, aut jura parochialia, in decimationibus, oblationibus, & obventionibus, diminuere contendunt. Item, qui in Beneficia Eccleſiaſtica ſe intrudunt, aut per laicam potentiam, vel aliam violentiam, ea detinent occupata: qui animo injuriandi Clericum enormiter lædunt. Clerici non citentur ad placitum ſæculare, vel coram Judice ſæculari, ſed coram Judice Eccleſiaſtico, in quacunque cauſa citentur, & ibidem legitime convincantur.

Excommunicati a Canone denunciantur, qui in caſibus non permiſſis defunctos ſepeliunt in cœmeteriis vel in Eccleſiis tempore Interdicti, vel qui ſcienter ſepeliunt nominatim excommunicatos, aut uſurarios manifeſtos; ſepelientes vero, ſi necdum abſoluti celebraverint, irregularitatem (a qua non niſi per ſummum Pontificem abſolvi poſſint) ſe noverint incurriſſe.

Denique ſtatutum, ut in qualibet Eccleſia Cathedrali totius Provinciæ Lundenſis bis in anno celebretur Concilium Diœceſanum: in quo hæc decreta coram Clericis & laicis vulgariter exponantur, ne quisquam de prædictorum ignorantia ſe valeat excuſare.

Quoniam vero poſt hanc Synodum nullum legitimum in Dania celebratum invenitur Concilium, juvat tamen ſchema aliquod Regni illius obiter ſub oculos ponere, tum, ut appareat, quomodo

modo ſeptentrionis illæ provinciæ a Patrum Majorumque religione ſacrisque Canonibus deſciverint: tum ne ſynopſis Hiſtorica Daniæ, per ſingula ſæcula hactenus deducta, in ultimis deficiat.

§. II.

APPENDIX.

De Statu poſteriore Daniæ.

100. Chriſtianus I. Extincta veterum Daniæ Regum ſtirpe, a Danis Norvegisque ad commendationem Adolphi Ducis Sleſvicenſis in Regem electus eſt Chriſtianus I. Comes Oldenburgicus. Quem, utpote non electum juxta Conventionem Calmarienſem, quam tria Regna uniiſſe diximus, Sveci reſpuebant initio, ac poſt mortem Chriſtophori elegerunt Carolum Canutſonem. Quia autem hic Svecis non placuit, elegerunt & ipſi Chriſtianum, Daniæ Regem. Adeoque tria illa Regna rurſus erant unita, non tamen ſine magnis turbis, in Svecia ortis.

Daniam auxit Ducatu Sleſvicenſi, & comitatu Holſatiæ, tum jure ſanguinis tum magna auri vi ad ſe tractis. Cumque dein Romam peregrinatus eſſet, a Friderico III. Imperatore obtinuit, ut Holſatia deinceps Ducatus nomine honoraretur, jure clientelari ab Imperio dependens. Contra vero Orcades inſulas, ad Regnum Daniæ hactenus ſpectantes, Jacobo III. Scotiæ Regi in dotem pro filia dedit. Obiit anno 1481. Regni Danici 34. vitæ 56. fundata Academia Hafnienſi celebris.

Joannes. Duos reliquit filios, *Joannem* & Fridericum: huic Holſatiæ & Sleſvici Ducatus reliquit; illum Dani & Norvegi Regem acceptarunt, ac tandem etiam Sveci, ea tamen conditione, ut debita, a patre contracta, ſolvat: damna illata reparet: & Gothlandiam, a Danis ereptam, coronæ Sveciæ rurſus uniat. Quæ res magnos tumultus excitavit. Iis expeditus Dithmarſos, pugillum hominum, improvide aggreſſus, quia victoria certus, magna cum clade, majori cum ignominia repulſus eſt. Obiit anno 1513. Regni Danici 32. vitæ 59. moderatæ ac placidæ indolis Princeps, quam erga toties ſeditioſos Svecos exhibuit.

Degenerem omnino a paternis moribus animum nactus eſt
101. Chriſtiani II. fata. *Chriſtianus II.* filius, Princeps crudelitate, libidine & calamitate ex æquo celebris. Ad gloriæ ac potentiæ apicem fortuna illum evexerat; Sveciæ, Daniæ, ac Novergiæ coronam ipſi impoſuit; collocata Caroli V. Cæſaris ſoror toti Domui Auſtriacæ affinitate

ipſum

ipſum conjunxerat: fœderibus cum Gallia, Anglia, & Scotia munierat. Ut adeo incredibile videretur, tot validis fulcris nixum everti poſſe. Evertit tamen, quin penitus ſubruit volubilis rerum humanarum genius, Regnis omnibus exutum, exulem, captum a ſubditis, 27. annorum carcerem paſſum.

Mulierculæ ſiquidem peregrinæ Sigbrittæ obnoxius, atroci ejus conſilio anno 1520. Holmiæ execrabili laniena Nobiles Svecos, Epiſcopos, Senatores, ac præcipuos cives, immaniter trucidavit. Qua barbara tyrannide irritati Sveci, quibus alias inviſus erat, ſumptis duce Guſtavo armis, in Daniam fugere compulerunt. Sed & ipſi Dani cum Norvegis, crudelitatem & enormes exactiones graviter ferentes, eo Regnis dejecto, Fridericum ejus patruum elegerunt.

Atque hoc pacto infelix Princeps a rerum culmine in calamitatum abyſſum dejectus fruſtra Europæ aulas percurſans, cum conjuge & liberis in Belgium exulatum abiit. Decennio elapſo cum militum manu in Norvegiam irrumpens, a Friderico patruo ſuo, quem Dani & Norvegi Regem elegerant, captus 27. annis in carcere contabeſcens, miſeram vitam finiit anno 1559. Regni 10. exilii 36. ætatis 78.

Ita nimirum cœleſtes iræ toto pondere incubuere in ſceleſtum Principem; qui primus dici poteſt, tria illa ſeptentrionis Regna egiſſe in Religionis naufragium. Nam cum propter Holmienſem lanienam, & Epiſcoporum etiam in ea cædem, a Leone X. per Legatum reprehenſus eſſet, licet aperte Lutheranum ſe non profiteretur, eam tamen peſtem efflavit, quæ latentem antea tabem facile proderet. Tum etenim Lutheri ſphalmata laudare, Pontificiam auctoritatem deprimere, cœlibatum Sacerdotum, & vota cœnobitarum habere ludibrio, Hiererchiam Eccleſiaſticam tyrannidis arguere, Eccleſiaſticorum bona invadere, palam accepit.

Fridericus I. ejus patruus, Sleſvici & Holſatiæ Dux, pro eo Rex Daniæ & Norvegiæ electus, Sveciam Guſtavo reliquit, nunquam poſtea unitam Daniæ, diſrupto penitus Calmarienſi tractatu. Huic Præcones, Auguſtanæ Confeſſionis contribules, novum ſuum Evangelium offerebant, nec ille animum alienum oſtendit, permiſſa Religionis libertate, necdum tamen auſus aperte deficere. 102. Fridericus I.

Chriſtianus III. vero ejus filius a Joanne Bugenhagio Pommerano, quem Lutherus ei Wittenberga ſubmiſerat, anno 1537. coronatus, palam Religionem abjecit, Hafnienſem Academiam novæ ſectæ didaſcalis implevit, Epiſcopos & Sacerdotes laſcivientes ex Lutheri diſciplina oſtentatione concubinarum & pinguium Chriſtianus III.

præbendarum traxit, obſiſtentes ſedibus ſuis ejectos in carceres compegit, eorum & Eccleſiarum bona aut ærario ſuo intulit, aut Nobilibus diſtribuit tanquam fructus novi Evangelii, ad quod vi etiam & armis populum adegit, proſcripta omnino ac prohibita catholica Chriſti Religione, quam Majores ipſius, & Anteceſſores Reges Daniæ, inter quos etiam plures vitæ Sanctimonia celebres, per tot ſæcula coluerant En toties prætextam atque decantatam conſcientiæ libertatem!

Regno ac Rege ita comparato Præconum colluvies in Daniam advolabat, Zwingliani, Calviniſtæ, Anabaptiſtæ, Trinitarii &c. quælibet ſecta novas ſuas merces offerebat: quælibet ex Evangelio & puro DEI verbo eas depromptas dilaudabat; quælibet reliquas tanquam hæreticas, atque ad fallendos homines a Diabolo invectas daclamabat. Ægre ea res Lutheranos habuit; nec quieſcebant, donec Rex reliquis publico decreto proſcriptis, ſe ſolos civitate donaret.

Obiit infelix Princeps anno 1559. Regni 24. ætatis 56. fratrem habuit *Adolphum*; a quo Duces Holſato-Gottorpienſes deſcendunt. Filios autem tres reliquit, Fridericum, Magnum (quem Moſcus Livoniæ Regem fecerat, rurſusque novo Regno dejectum in exilium egit & *Joannem*, fundatorem Domus Holſato-Sunderburgenſis, in plures deinde ramos diviſam.

103. Fridericus II. *Fridericus II.* autem Regnum Daniæ obtinuit. Is Religione in ſtatu, quo eam a patre acceperat, relicta, bellis profanis vitam impendit. Ac primo quidem opitulantibus Holſatiæ Ducibus Ditmarſos, fruſtra antea tentatos, ſubegit. Tum bellum ſeptenne cum Svecis geſſit, felicior pace Stetinenſi quam bello; nam Sveci, pluribus navalibus præliis victores, cum Moſcus eos bello eſſet aggreſſus, ceſſerunt jure, quod antea ſibi vindicaverant, in Norvegiam, Scandiam, Gothlandiam, Hallandiam &c. adjecta inſuper pecunia, ut victores pacem emerent, & reſtitutis navibus, quas ceperant. Obiit Fridericus anno 1588. Regni 29. famoſam *Formulam Concordiæ*, quam Tubingenſis Schmidlinus procuderat, ut tot Lutheranorum diſſenſiones ac rixas componeret, ſibi oblatam in ignem projecit, velut dignam incendio concordiam, quæ majores inter Lutheranos diſcordias totque incendia excitaſſet.

104. Chriſtianus IV. *Chriſtianus IV.* Friderici filius 60. omnino annos Regnum tenuit, ſub tutoribus primo conſtitutus, dein ſui juris factus, tria bella geſſit, duo cum Svecis, unum cum Cæſare. In primo

bello Svecio nihil admodum memorabile legitur. Facta poſt triennium pace Danus pro pecunia reſtituit, quæ occupaverat. Dein anno 1624. Proteſtantium in Germania rebus ſe immiſcuit, Dux eorum adverſus Ferdinandum II. Cæſarem factus; verum anno 1626. a Cæſareis ad *Luteram* prælio victus, cum vires reparare conaretur, ab iisdem in Holoſatia & Cherſoneſo Cimbrica ita exceptus eſt, ut anno 1629 Pacem peteret, promitteretque, Proteſtantium in Germania turbas a ſe alienas habiturum. Pax illa *Lubecæ* confecta eſt. Nec meliori fortuna uſus eſt, cum Svecorum in Germania progreſſus veritus, alteram cum illis tentavit aleam. Nam Torſtenſonius anno 1643. cum inſtructo exercitu per Holſatiam in Daniam ſubito irrumpens, ac multis direptis urbibus, terroribus omnia complens, pacem extorſit, quo Gothlandia cum pluribus aliis locis Sueco victori anno 1645. eſt conceſſa. Obiit anno 1648. Regni 60. vitæ 72. plurium urbium conditor, primus Daniæ Regum, ut commercia proveheret, naves in Indiam miſit. Hamburgenſes ſæpius preſſit. Oreſundicum vectigal, nervum Daniæ, indignantibus, qui commeabant, multum auxit. Calviniſtas in Regnum admiſit, dum Anglis, Batavisque conceſſit, ut templa exſtruerent. Plures denique liberos, furtivo thoro genitos habuit, exemplo in filium, nepotemque tranſituro.

Fridericus III. quem unicum filium, juſtis nuptiis prognatum, Chriſtianus IV. reliquit ſuperſtitem, pace, quam bello felicior, gemino bello cum Svecis colliſus eſt. Cum enim Carolus Guſtavus inſtar procellæ per Poloniam graſſaretur, Fridericus tanta vicini, alioquin potentis, incrementa metuens, Svecos in Bremenſi Ducatu invaſit anno 1657. At Carolus, relicta Polonia, tota vi in Danum incubuit; atque per Balthicum, gelu ac glacie contrictum, pedeſtri itinere tranſmiſſo exercitu, Fioninm occupavit. Jamque Selandiæ imminebat, Hafniam ipſam, ſedem Regiam, expugnaturus, cum anno 1658. *pax Roſchildenſis* initur, Scandiæ, Hallandiæ, Blekingæ jactura a Danis empta. Inter loca, Svecis tradita, erat etiam Hvena, modica inſula, Tychonis Aſtronomi Uranoburgo celebris. 105. Fridericus III.

Pœnituiſſe viſum eſt Svecos pacis, ſibi tam fœcundæ. Eodem enim adhuc anno in Selandiam trajecti Hafniam obſederunt; cui tamen claſſis Batavia, per medias naves Svecicas, qnibus fretum Oreſundicum occluſum tenebant, penetrans, ſuccurrit. Anno ſequente Carolus Guſtavus cruento impetu Hafniam expug-

nare tentaverat, verum affluentibus undique Cæſareis, Polonicis, aliisque copiis in auxilium Dani, extremas jam ferme in anguſtias redacti, Sveci *pacem Hafnienſem*, Roſchildenſi parum abſimilem, inire compulſi ſunt, anno 1660. reſtituta Danis Fionia, eaque, quæ in Selandia ceperant Sveci, cum Bornholmienſi in Balthico inſula. Scandia, Halandia &c rurſus Svecis relicta.

Pacis artibus felicior fuit Fridericus III. nam juvenis primum Verdenſis Epiſcopus, dein etiam Bremenſis Archiepiſcopus, non more Majorum, ſed ritu Lutherico factus eſt. Tum Rex Regnum Daniæ, *electivum* antea, *hæreditarium* fecit; ut circa comitiorum fluctus, & periculoſa illa mortui Regni intervalla, cunæ ipſæ regales dent populis Principem, in quo pater poſt mortem ſuperſtes regnet. Res magna hic acta eſt a Friderico pro ſtirpe ſua Oldenburgica: ut illa frondente nihil allena ambitio ſperet. Exaruit tamen anno 1667. Comitum Oldenburgicorum in Germania propago; unde Danica linea ſucceſſit, Fridericus videlicet Rex in Oldenburgico & Delmenhorſtenſi comitatu: quamvis non ſine controverſia, quam movebant ultimi comitis ſoror, & filius Nothus; quibus aliquid datum, ut acquiſcerent. Major lis de hac ſucceſſione orta eſt inter Fridericum Regem, Duces Gottorpienſem, & Plönenſem, (qui uno gradu propior erat ultimo poſſeſſori). cum Plönenſi Rex tranſegit. Contra Gottorpienſem in Judicio Aulico Imperiali ſententiam obtinuit. Obiit Fridericus anno 1670. Regni 22. vitæ 61.

Duos filios reliquit, Chriſtianum in Regno jam ſanguinis jure ſucceſſorem, & Georgium, Annæ Angliæ Reginæ deſponſatum: quatuor item filias; quarum natu minima Carolo XI. Sveciæ Regi fuit collocata.

106. Chriſtianus V. *Chriſtiano V.* cum Svecis, tum propter viciniam, æmulationem, & jura antiqua novaque controverſa, nativo veluti hoſte, tum cum Duce Holſato - Gottorpienſi, urbeque Hamburgo, multum negotii fuit. Cum Svecis igitur bellum quadrienne geſſit, anno 1675. cœptum, ſecunda initio Danorum fortuna, tum clade; denique anno 1679. per pacem Neomagenſem, quidquid Svecis ereptum fuerat, reſtitui debuit.

Domus Holſato - Gottorpienſis, hoc ſæculo in ampliſſimas ſpes evecta, ex eadem cum Daniæ Regibus Oldenburgica ſtirpe prognata, a Chriſtiano I. Rege Daniæ, omnium parente, deſcendit. Diviſa dein fuit Holſatia & Sleſvicum inter Regiam & Ducalem lineam: quæ tamen diviſio innumeras inter utramque contro-

troverſias & lites excitavit, Regia plus ultra tendente, Ducali, quantum poterat, obſiſtente. Dum igitur Chriſtianus V. bellum cum Svecis meditaretur, anno 1675. Chriſtianum Albertum, Ducem Gottorpienſem, captum cuſtodiæ mandavit, arcesque ipſius, propugnacula & urbes munitas occupavit. Reſtitutus quidem Dux ope Sveciæ anno 1679. ſed triennio poſt rurſus pulſus, rurſusque anno 1689. reſtitutus, alternantis fati vicibus ad liberos etiam transmiſſis.

§. III.

Controverſia Juridica de Superioritate territoriali in Hamburgum.

Indulgebit, credo, amicus & diſcretus lector, ut in hoc *Apparatu Eruditionis ad Jurisprudentiam* geminam celeberrimam controverſiam Juridicam Daniæ cum Hamburgo annectam. Neque enim ſcopus meus eſt, nudos canonum ſyllabos ex Conciliis exſcribere, ſed cum Nationalibus & Provincialibus Synodis, Nationum ſimul ac Provinciarum ſtatum exponere, præſertim quoad ea, quæ eruditioni Juridicæ ſubſerviunt. Si quis nihilominus a ſcopo alienas has diſſertationes duxerit, facili ſaltu poterit eas tranſilire. 107.

Igitur Hamburgum, ampla, potens, opulenta, & commerciis frequens ad Albim civitas, prima ſua incunabula debet Carolo M. qui caſtrum ibidem exſtruxit. Quod deinceps in eam, quam hodie cernimis magnitudinem excrevit.

Francorum poſt Carolum M. haud dubie ſubjecta erat dominio, ac poſtmodum etiam Henrici Aucupis & reliquorum Saxonicorum Cæſarum Ducumque, donec porſcripto Henrico Leone, Holſatiæ Comes nexu feudali, quo Ducibus Saxoniæ cohærebat, ſe exſoluit, *immediatus* Imperii Status effectus. Ab eo tempore Holſatiæ Comites ac poſtmodum Duces dominium ac *Superioritatem territorialem* in urbem Hamburgenſem ſibi vendicabant, uti etiam Daniæ Reges, poſtquam Holſatiæ & Stormariæ jura ex parte ad eos ſunt devoluta.

Contra vero Imperatores complures a ducentis & ultra annis tum per ſe, tum per cameram Imperii Hamburgum liberam imperii civitatem, Imperatori & Imperio *immediate* ſubjectam, declararunt. Matriculæ proin Imperii inter reliquas liberas urbes inſerta, ſæpiusque ad

comitia vocata fuit, proteſtante licet Daniæ Rege, qua Duce Holſatiæ, imo prohibente, ne pareret.

Ipſa urbs, variis obtentis a Cæſaribus privilegiis, paulatim ad libertatem emergens, novum quoddam genus libertatis captabat, ut a dominio Holſatorum eſſet exempta, nec tamen Imperii oneribus ſubjecta, ſed ſuo relicta arbitrio, utriusque favore & protectione frueretur. Unde a multis jam annis non amplius comparet in comitiis provincialibus Holſatiæ, & admodum raro in comitiis Imperii; in quibus proin ſeſſionem & votum non habet: cum etiam ordinariis Imperii Status oneribus ſe ſubtrahere conetur.

Cæterum Rex Daniæ his ferme momentis urbem ſibi vendicat. 1. Eam eſſe ſitam in territorio Stormarienſi, Holſatiæ Ducibus ſubjecto. *Reſpondet urbs*, ſe habere territorium exemptum in territorio, ad exemplum Coloniæ & Spiræ.

2. Urbem a Sigismundo Cæſare ad tribunal Holſatum eſſe remiſſam. *Reſpondet urbs*, Hoc tantum indicare liberam *inſtantiam*, in favorem urbis permiſſam. Etiam Principes & Nobiles *immediatos* habere Judices, quos *Auſtregas* vocant, nec tamen eorum dominio eſſe ſubjectos. Nunquam tamen urbem uſam hoc privilegio; adeoque per non uſum in deſuetudinem abiiſſe.

3. Urbem Chriſtiano I Daniæ Regi, qua Duci Holſatiæ præſtitiſſe homagium, uti etiam ipſius fratribus, & ſucceſſoribus. *Reſpondet urbs*, hoc non fuiſſe homagium, cum nullum fuerit juramentum præſtitum, ſed fuiſſe meram conventionem, qua urbs Regi clientelarem obſervantiam, quam antea Holſatiæ Ducibus exhibuiſſet, Rex vero liberum privilegiorum uſum urbi promiſiſſet. Præterea Imperatores eam conſuetudinem, antequam eſſet præſcripta, per urbis exemptionem, variasque inhibitiones, ſimplices & arctiores, interrupiſſe. Neque omnem promiſſionem fidelitatis indicare ſubjectionem.

4. Holſatiæ inſignia ab eo tempore curiæ urbis, portis, ſigillis publicis, nummisque fuiſſe impreſſa; quæ manifeſte ſint *Superioritatis* argumenta. *Reſpondit urbs*, ſæpius contingere, ut alterius inſignia uſurpentur, ex cauſa fœderis, clientelæ, honoris, affectionis, vel alia, quin ſubjectionem ea res indicet. Non omnes, qui aquilam, aut lilium, vel leonem ſcuto imprimant, eſſe ſubjectos Imperatori, aut Galliæ vel Hiſpaniæ Regi. Denique Holſata inſignia in ſigillo civitatis nunquam fuiſſe adhibita.

5. Ur-

5. Urbem in bello copias ſuas velut provinciales Holſatis junxiſſe. *Reſpondit urbs*, non fuiſſe eas copias provinciales ac debitas, ſed auxilia bonæ vicinitatis: ſemperque ſpeciali pacto de iis prius fuiſſe conventum: & quandoque etiam urbis indemnitatem reſervatam. Neque ſemper urbem pace inita potuiſſe frui. Cæterum a ducentis annis talia obſequia ab urbe non amplius fuiſſe præſtita.

6. Urbem ad comitia Holſatiæ fuiſſe vocatam, atque in iis comparuiſſe, propria domo Segelbergæ eum in finem comparata. *Reſpondit urbs*, ſe comparuiſſe, quando propriæ ſuæ rationes id exegiſſent, prout etiam Lubeca fecerit.

7. Veteres Comites Schauenburgicos & Holſatos ſingularibus prærogativis ac juribus in urbem fuiſſe uſos. *Reſpondit urbs*, hæc non indicare Superioritatem dominii. Cum talibus etiam in Lubecam Holſati ſint uſi, etiam tunc, poſtquam libera Imperii civitas evaſerat. Adhæc ſe immunitatem ab ejusmodi juribus emiſſe, conventumque eſſe anno 1608. ne vetera deinceps ſuſcitentur.

8. Urbem, a camera Imperiali citatam, exceptionem fori declinatoriam oppoſuiſſe, ea ex ratione, quod membrum ſit Holſatiæ, ac Ducibus Holſatiæ ſubjecta. *Reſpondit urbs*, ſe forum Judicii cameralis *ea ex ratione* declinaſſe, probari non poſſe, contraria adeſſe præjudicia. Neque nocere ſibi poſſe rem inter alios actam.

9. Tempore neceſſitatis urbem ab Holſatis auxilium petiiſſe. *Reſpondit urbs*. Hoc non eſſe argumentum ſubjectionis. Sicut Holſatia a vicina amica urbe auxilium petierit, ſic etiam ſe petiiſſe ab amica vicinia Holſatia.

10. Urbem anno 1544. cum a fiſco Imperiali ad ſolvendam taxam & contributiones urgeretur, ratione Holſatiæ ſe excuſaſſe, neque hactenus in comitiis Imperii, aut circulo Saxoniæ Inferioris ſeſſionem & votum habuiſſe. *Reſpondit urbs*, ſe ad comitia Imperii ſæpius fuiſſe vocatam. Quod autem non comparuerit, non eſſe factum propter Holſatorum Ducum *Superioritatem*, ſed quia voluerit habere ſtatum liberæ civitatis, prout anno 1542. 1544. & 1548. per Receſſus Imperii fuit conſtitutus, nolueritque contribuere, ac onera Imperii ſubire.

Addidit urbs in probationem cauſæ ſuæ ac libertatis, emiſſe ſe libertatem ab Orlamundæ Comite; eam emptionem a Comitibus Holſatiæ fuiſſe confirmatam, eaque ſe uſam usque ad mortem Adol-

Adolphi XIV. ultimi Comitis ex ea ſtirpe, anno 1459. defuncti. Cum deinde Holſatia ad Chriſtianum I. Daniæ Regem perveniſſet, privilegia ſua ſibi rurſus fuiſſe confirmata: petitum quidem a Rege homagium, ſed ab urbe denegatum Jam anno 1510. Hamburgum a Maximiliano I. pro libera civitate Imperii fuiſſe habitam, ac prætenſionem Holſatiæ Ducum ad Judicium Cameræ Imperialis fuiſſe remiſſam. A ducentis jam annis nihil fuiſſe Ducibus Holſatiæ ab urbe præſtitum, quo ſubjectio aliqua poſſet argui, ſed in Eccleſiaſticis & Politicis pro arbitrio egiſſe. Se ſæpius citatam ad Judicium Cameræ Imperialis: a Sigiſmundo Cæſare proſcriptam, a Carolo V. propter fœdus Smalcaldicum pecunia multatam: tanquam *immediatam* liberam civitatem ad Comitia Imperii vocatam, non tamen comparuiſſe, quia omnino libera eſſe voluerit, ſub protectione Ducum Holſatiæ, ut Romano Imperio nihil deberet. Se in Matriculam Imperii nihilominus relatam, & cum Holſatiæ Ducibus conventibus Immediatorum Principum interfuiſſe. Cum Holſatia bellum gereret, ſe ſæpius tanquam tertium & *neutralem* Statum ſe geſſiſſe.

Verum ad hæc replicarunt Holſati; emptionem illam factam eſſe tempore belli, poſtea vero omnia in integrum fuiſſe reſtituta. Et hinc falſum eſſe, quod ab Holſatiæ Ducibus, poſtquam ſua rurſus receperunt, fuerit illa emptio confirmata. Exercuiſſe etiam deinceps Comites plures actus Jurisdictionis & ſuperioritatis territorialis contra urbem. Inter privilegia a Chriſtiano I. conceſſa urbi non fuiſſe *immedietatem* aut exemptionem. Reliqua, quæ ab urbe objiciuntur, eontigiſſe primum poſt tempora Caroli IV. Cæſaris, nimirum poſtquam lis de *Superioritate* cum urbe jam fuiſſet cœpta; illa proin acta lite pendente urbi neque in *poſſeſſorio* nec *petitorio* prodeſſe.

Ad exceptionem vero urbis Holſati replicant. Probari non poſſe, quod Hamburgum habeat territorium exemptum in territorio Holſato. Si urbs ad tribunal Holſatum præciſe tanquam Judicium *Auſtregale* a Sigismundo fuiſſet remiſſa, deberent oſtendi pacta, aut leges, aut privilegia Cæſarea, quibus Holſati fuerint conſtituti *Auſtregæ conventionales aut legales.* Talia cum oſtendi non poſſint, *præſumptionem* eſſe, quod urbs ad Holſatos tanquam ſuos neceſſarios & legitimos Judices, jurisdictione & auctoritate per ſe ipſos pollentes, fuerit a Cæſare remiſſa, tanquam illis immediate ſubdita. Hamburgenſes ſe Chriſtiano III. Daniæ Regi, tanquam ſuo naturali ac hæreditario Domino, & Principi territo-

riali

riali ſubjeciſſe, ut ex formula ſubjectionis de anno 1533. pateat. Adeoque non fuiſſe meram clientelarem adhæſionem & obſervantiam. Uſum Inſignium, ſaltem cum aliis probationum adminiculis, regulariter eſſe ſignum ſubjectionis: incumbere proin urbi onus probandi, hoc ex alio capite per modum exceptionis a regula factum.

Nihil eſſe novi, quod Princeps cum ſtatibus ſuis Provincialibus prævie tractet, antequam determinatum quid & in individuo exigat. Licet ergo cum urbe hoc factum eſſet, non propterea a juriſdictione fore exemptam: præſertim cum antiquis temporibus Holſatiæ ſtatus Provinciales plus juris circa regimen habuerint. Comparitionem in comitiis ut plurimum eſſe ſignum ſubjectionis: ab eo vero, quod fit ut plurimum, fieri præſumptionem. Huic proin ſtandum, niſi validis argumentis elidatur. Urbem obtinuiſſe a Comitibus privilegium eligendi ſenatores, condendi ſtatuta, exercendi Juriſdictionem civilem. Quænam autem libera Imperii civitas ejusmodi privilegia a vicino aliquo Comite petat? Neque prodeſſe Hamburgenſibus exemplum Lubecenſium, cum ſit notorium, Holſatiæ Duces, etiam in Lubecam formare prætenſionem, ipſique *Immedietatem* negare. Si ſubmiſſa ad defenſionem urbis auxilia alium titulum quam Superioritatem territorialem habeant, eum urbi oſtendendum & probandum eſſe. Actus poſt Carolum IV. lite pendente exercitos nihil probare. Ante illud autem tempus urbem nunquam ad Comitia Imperii eſſe vocatam.

Hæc jam eſt celeberrima inter Regem Daniæ & Hamburgum controverſia, ultra trecentos annos toties ventilata Holſatis eam tanquam urbem Provincialem ſibi immediate ſubjectam vendicantibus, Cæſaribus tanquam liberam Imperii civitatem repetentibus, urbe vero ſe neutram quandam rempublicam, ab utriusque oneribus liberam, haberi cupiente. Holſati homagium ſæpius petebant. Cæſares prohibebant. Danus anno 1576. cauſam ad Comitia Spirenſia deferebat; ab his ad camerale Judicium fuit remiſſa. Hoc anno 1618 eam liberam Imperii civitatem declaravit, atque ad communia Imperii onera condemnavit. Rex *Reviſionem* actorum petiit, urbique obſidium eſt minitatus, ſi ſententiæ camerali pareret.

Sic cauſa in *Reviſorio* perpetuo hærente, anno 1679. Chriſtianus V. Rex Daniæ, urb homagium recuſante, admoto exercitu eandem obſedit. Verum interventu Galliæ & Zellenſis Ducis Pinnebergæ res ita eſt compoſita, ut ſalvis Holſatorum & Imperii juribus

ribus usque ad judicialem deciſionem, aut conventionalem tranſ-actionem a cauſa ſuſpenderetur, impoſita tamen urbi magna pecuniæ vi, Regi pendenda, 220000. Imperialium.

Anno 1686. cum urbs domeſticis tumultibus æſtuaret, idem Rex rurſus cum exercitu urbi imminebat, manu armata homagium poſtulaturus. Inhibuit Cæſar vim. Urbs vero Brandenburgum, Haſſum, & Luneburgenſes imploravit; quorum officiis Rex brevem quietem indulſit. Novæ ſubin exortæ turbæ Hafnienſibus pactionibus anno 1692. tantiſper ſunt compoſitæ, poſtquam urbs promiſit, octo annis certam pecuniam Regi perſolvere. Sub initium hujus ſæculi Rex iterum urbem obſidere tentaverat, verum Luneburgicis auxilio venientibus ſoluta eſt obſidio. Anno 1708. Præconet Hamburgenſes Lutheri tubam inflabant, & cives adverſus Senatum concitabant. Rex hic rurſus rem ſuam agendam ratus, ſe immiſcuit, at cum Saxoniæ inferioris circulares copiæ adventaſſent, ac Cæſar Regi fidem daret, ſalvis per omnia juribus Domus Holſaticæ hanc commiſſionem a ſe imperatam, acquievit. Interea cauſa adhuc hæret apud cameram in *Reviſione.*

§. IV.

Controverſia ratione telonii.

108. Alia adhuc cauſa Regem Daniæ & Hamburgum colliſerat. Anno 1630. poſt pacem Lubecenſem cum Cæſare initam Rex Daniæ Glickſtadii novum telonium erexit, atque vectigal navibus Hamburgenſibus impoſuit, immiſſis Albi fluvio tribus navibus bellicis, & erecta turri, tormentis majoribus, alioque armorum apparatu inſtructa. Quia autem Hamburgenſes hoc commercii ſui ruinam interpretabantur, animam ſuam agi putabant. Unde naves aliquot bellicas & ipſi Albi impoſuerunt, quæ mercatorias ſuas naves a Danorum vi defenderent. Adverſus iſtas Rex ex turri & ſuggeſtibus tormenta explodi juſſit, immiſſis in certamen ſuis navigiis. Verum omnes tres Danicæ naves bellicæ ab Hamburgenſibus victæ, captæque Hamburgum abductæ ſunt.

Ægerrime hæc res Regem habuit, præſertim quod ipſemet præſens in diſcrimen vitæ fuiſſet adductus, Hamburgenſi cohorte adverſus ipſum ſclopos ſolvente.

Hamburgenſes, ut cauſæ ſuæ juſtitiam Regi orbique probarent, ajebant, ſe anno 1628. a Ferdinando II. Cæſare privilegium accepiſſe, & mandatum, ut Albim fluvium ſecurum præſtent, ne pate-

paterentur, collocari in eo neves bellicas, quæ navigationum & commerciorum libertatem turbarent. Se non hoc novo duntaxat vectigali, ſed etiam Oreſundico, nimium aucto, & Islondicis commerciis penitus abſciſſis, a Danis fuiſſe preſſos. Conſtare ex conſtitutionibus Imperii, & capitulationibus, nullum Statum Imperii absque Imperatoris & Electorum conſenſu poſſe nova telonia erigere ac nova vectigalia imponere. Se vero etiam ſpeciali privilegio a Ferdinando II. Cæſare eſſe munitos, ne usque ad oſtium Albis quisquam vectigal a ſe poſſit exigere.

Ejusmodi vectigal, viſitationes mercium, detentiones in ſtatione Glickſtadienſi, navibus perquam incommoda, trahere cum mercatura totalem urbis ruinam, præſertim cum peregrini mercatores portum Hamburgenſem omnino eſſent declinaturi, & commerciorum alveum alio inflexuri. Jugulum itaque ſuum peti hac nova exactione; ac proin Regem aggrſſorem fuiſſe, ac pacem *publicam* turbaſſe, indebitum vectigal armis & coadunatis hominibus a navigiis extorquendo, & detrectantes ſolvere pilis igneis adigendo.

Et quamvis urbs neceſſariam hanc ſui defenſionem libenter diſtuliſſet, periculum tamen fuiſſe in mora, ne propter tanta incommoda commercia ab urbe deflecterent, difficulter rurſus reducenda: neque exſpectandum fuiſſe, donec Rex dominium Albis obtinuiſſet. Scitum eſſe Juris naturæ, moderamini inculpatæ tutelæ tunc locum eſſe, cum malum grave eſt præſentiſſimum, ac damnum poſtea irreparabile: per nullam autem Judicis ſententiam commercia ſemel alio derivata reduci poſſe. Arma proin ad naturalem & neceſſariam ſui defenſionem jure fuiſſe correpta, atque ad avertendam ruinam urbis irreparabilem.

Excepit contra hæc Danus, ſe juſta retorſione ac jure ſuo uſum pluribus ab urbe injuriis provocatum. De bonis Regis ejusque ſubditorum mercibus ac frumento ab aliquot annis vectigal, ultra modum auctum, fuiſſe extortum. Naves per multas hebdomades detentas. Nova vectigalia de cereviſia, & ſale, contra antiquas conſuetudines a ſubditis Regis exacta, ejusque ſervos aliis etiam injuriis affectos, & exceptos ludibriis. Aggreſſores proin fuiſſe Hamburgenſes, & violatæ pacis reos, exactum vero Glickſtadienſe vectigal juſtam fuiſſe defenſionem ac retorſionem. Oritura igitur ex eo incommoda ſibi adſcriberent.

De cætero non eam fuiſſe Regis mentem, ut perpetuum vellet Albi vectigal imponere, ſed eo usque duntaxat, donec damna,

ab Hamburgenſibus ſibi ac ſubditis ſuis illata, compenſaret. Nihil proin actum contra pacem publicam aut conſtitutiones Imperii.

Haud opus fuiſſe violentis ejusmodi conſiliis, in Romano Imperio ſevere prohibitis. Optimum medium futurum fuiſſe, ſi ſuſtuliſſent gravamina, quibus Regios ſubditos preſſiſſent.

Privilegium quo ſe quodammodo Albis dominos jactitent, a Cæſare tempore belli *ſub- & obreptitie* fuiſſe obtentum. Neque Cæſarem Statum Imperii jure ſuo quæſito, dando tertio cuidam privilegium, absque cauſa poſſe privare. Regem Daniæ tanquam Ducem Holſatiæ non minus ac alios Status Imperii jure territoriali, jure item belli & pacis, per jus feudale ab Imperatore & Imperio ſibi conceſſo, pollere. Proin etiam de Albi, quo usque per territorium Holſaticum fluat, eodem jure poſſe diſponere. Alias nullum Statum ſecurum fore, ne cras ei rurſus auferatur, quod hodie ipſi conceſſum eſt.

Et licet privilegium illud ratum foret, ad illud tamen ſolummodo tempus porrectum intelligi, quo Cæſar ac Rex Daniæ bello diffidebant. Pro eo duntaxat tempore Albis tutelam in eorum ſinum fuiſſe depoſitam. Bello autem per pacem Lubecenſem, cum Cæſare initam, paulo poſt finito, ceſſaſſe temporaneum ejusmodi privilegium, aut potius mandatum: nihil enim amplius eſſe, quod agat *mandatarius*, poſtquam mandans cum eo, adverſus quem mandatum dedit, tranſactione convenit.

Replicuit quidem ad hanc exceptionem urbs. Privilegium illud non tantum tempore belli fuiſſe obtentum, ſed fundari in antiquiore, jam a Carolo IV. obtento: cum ex contextu pateat, continuationem defenſionis fluvii Albis urbi a Ferdinando Cæſare fuiſſe commiſſam, cum prohibitione, ne ad Albim munimentum exſtruatur, aut navis bellica eidem immittatur; adeoque ex natura ſua privilegium illud eſſe perpetuum: ſemperque urbem illo fuiſſe uſam. Contra quam poſſeſſionem objici non poſſit Superioritas territorialis Ducum Holſatiæ, eo quod ex Jure Publico notorium ſit, ea ratione ſervitutes ac jura in alieno territorio acquiri poſſe; præſertim cum tempore obtenti privilegii ævo videlicet Caroli IV. Imperatoris, jus territoriale necdum omnia *regalia* comprehenderit, ſed multa adhuc Imperatorum diſpoſitioni fuerint reſervata.

De cætero non conſtare, quod Senatus Hamburgenſis unquam de propriis Regis bonis vectigal exigi mandaverit. De frumento vero exportato ejus ſubditos ab immemoriali tempore urbi vectigal pen-

pendiſſe, & quidem abſque ulla contradictione. Neque conſtare de navibus detentis: niſi quod tempore belli tanquam cives Imperii Cæſari obedierint. Quo tamen ex capite nullus fuerit retorſioni locus, eo quod Hamburgenſes paci Lubecenſi fuerint incluſi. Sali ſe nullum impoſuiſſe vectigal, optareque, ut cives ſui in freto Oreſundico tam leniter tractarentur, ac ipſi Regios ſubditos tractent.

Glickſtadienſe proin telonium potius eſſe *attentatum*, quam juſtam retorſionem; cum hæc læſionem ſupponat. Neque veroſimile eſſe, urbem unicam Regem tam potentem voluiſſe lædere. Sed neque violentas retorſiones in Imperio eſſe licitas; cum *diffidationem* ſapiant, atque ad eludenda ſuprema Imperii tribunalia tendant.

Nihilominus Rex vectigalia exigere perrexit. Unde Cæſar Comitem Tillium, ſupremum belli, in iis partibus tunc vigentis, Præfectum ad hanc cauſam delegavit, qui per Camargum ſubdelegatum, eo miſſum, arma juſſit ponere, atque tranſactionem inire: qua Hamburgenſes ablatas naves reſtituerent, Rex vero telonium ſuppprimeret.

Recruduit ea lis anno 1674. quo Daniæ Rex partes Cæſaris ſecutus, ab Imperatore, & Electorum collegio petit, ut in compenſationem belli ſumptuum ſibi permittatur, ſuper Albim fluvium telonium conſtituere. Vehementer ſe oppoſuit Hamburgum, privilegia ſua prætexens. Utque efficacius rem ſuam ageret, Sileſios ac præſertim urbem Uratislaviam excitavit, ut & ipſi proprio nomine preces apud Cæſarem deponerent, proponerentque, quanta Sileſiæ commerciis damna inferrentur, ſi novum Albi vectigal imponeretur, cum occluſis ſibi Oderæ ſeu Viadri oſtiis, Albis unicus ſit fluvius, per quem ipſorum cum exteris nationibus mercaturæ in Oceanum pateat aditus.

His exceptionibus in aula Cæſarea interpoſitis, ſuſpenſa eſt Danorum petitio, manetque etiamnum ſuſpenſa.

Porro *Chriſtianus V.* ſub quo controverſia Hamburgenſis circa Jurisdictionem & Superioritatem territorialem ſummopere flagrabat, obiit 1699. Regni 26. ætatis 53.

Fridericus IV. fiilius coronæ hæres ſucceſſit patri. Vix autem Regnum auſpicatus fuerat, cum Ducem Holſatico-Gottorpienſem bello eſt aggreſſus. Juvat in hoc eruditionis apparatu celeberrimam cauſam, inter Reges Daniæ & Duces Holſato-Gottor-

 pien-

pienſes, toties in hanc usque diem controverſam, breviter attexere: quamvis aliquam illius mentionem jam ante fecerimus.

§. V.

Controverſia Regum Daniæ cum Ducibus Holſato-Gottorpienſibus.

109. Slesvici Ducatus, Danici olim Regni Provincia, Regum filiis ſecundo genitis pro congrua ſuſtentatione ſæpius aſſignatus, mortuo Adolpho VIII. Sleſvici & Holſatiæ Duce, ad Chriſtianum, primum ex gente Oldenburgica Daniæ Regem, Adolphi ex ſorore nepotem, hæreditario jure pervenit: qui Holſatiæ etiam Ducatum a Friderico III. Cæſare feudali jure poſſidendum accepit.

Inter Chriſtiani I. filios res ita transacta eſt, ut communi jure, ſocietate & authoritate utrumque Ducatum poſſiderent & adminiſtrarent. Eandem unionem cum fratre Adolpho, Domus Holſato-Gottorpienſis parente, renovavit Chriſtianus III. facta tamen ditionum diviſione, ita ut aliæ urbes & oppida ad Regem, alia ad Ducem pertinerent, communi tamen conſilio & poteſtate gubernarentur. Tenuitque hæc unio ad medium usque prioris ſæculi, quo Fridericus Sleſvici & Holſatiæ Dux partes Caroli Guſtavi Sueciæ Regis adverſus Danum amplexus, anno 1658. in Rotſchildenſi pace, ſublata feudali ſubjectione, ſupremo & æquali cum Dano jure portionem ſuam gubernandam accepit; ſalva tamen unione.

Dejectus quidem hoc jure anno 1675. a Dano Dux fuerat. At anno 1679. opera Galli & Sueci reſtitutus.

Nihilominus Danus, ægre paſſus, Ducem æquali ſecum jure Sleſvicum regere, ſolus tributa imperabat, in locis etiam, ſoli Duci ſubjectis: negabatque Duci jus armorum, fœderum, munimentorum, in Ducalibus etiam ditionibus.

At vero Dux publico ſcripto jus ſuum aſſeruit. Sleſvicenſis ditionis ſuæ ſupremo jure ſe eſſe dominum, ratione Holſatiæ vero immediatum Imperii Principem, nemini, niſi Imperio & Cæſari ſubjectum. Tributa non niſi communi utriusque voluntate decernenda ac indicenda, ac deinde æquali portione Regem inter & Ducem dividenda. Unionem eſſe fœdus æquale reciprocum, quod tamen neutrum alteri ſubjiciat.

Exce-

Excepit contra hæc Rex, replicante Duce. Verum dum bellum hoc litterarium parum proficeret, Rex anno 1684. totum Sleſvicenſem Ducatum armis occupavit; donec per Altonenſem tractatum Dux rurſus in poſſeſſionem ſuæ portionis, & jus ſupremæ jurisdictionis, & poteſtatis independentis eſt reſtitutus.

Verum cum Rex æqualem, Dux ſuperiorem in Ducatu non ferret, mox ea conventio rurſus diſſiliit. Cum enim Dux, Rege non ſalutato, nova munimenta moliretur, ac militem externum conſcriberet, Rex utrumque vetuit: ea nixus ratione, quod, cum facta jurium bonorumque communione atque ſocietate ſint *Con-Domini* Ducatus, edicta & mandata utriusque nomine concipienda & emittenda, homagium utrique ſimul a ſubditis præſtandum: hocque a gemino ſæculo uſu fuiſſe obſervatum. Unionem utriusque Domus toties renovatam exigere, ut omnia communicato conſilio fiant.

Repoſuit Dux, Rotſchildenſi & Altonenſi tractatu ſupremam in ditiones ſuas Sleſvicenſis jurisdictionem fuiſſe ſibi conceſſam, cum jure armorum, ac poteſtate ſubſidia colligendi a ſubditis, pangendi fœdera, munimenta poſſidendi, ac nova exſtruendi. Quæ omnia fieri poſſint ſalva inita communione, quæ nihil aliud ſit, quam fœdus quoddam reciprocum, Domum inter utramque erectum.

Non acquievit Danus; ſed quia Duces jam a pluribus annis ad Suecos, frequentes Danorum hoſtes, ſtudia ſua inclinaverant, perpetuam unionem renovari voluit, negavitque jus armorum aliter Duci conceſſum, quam ut communi cum Rege conſilio & auctoritate exerceretur; prout antiqua Domum inter utramque unio exigeret.

Perrexit Dux Rege invito munire urbes, pluresque externas copias in ditiones ſuas adducere. Unde Chriſtianus V. Rex Daniæ anno 1697. munimenta quædam Ducis ſubruit; quæ cum a Duce rurſus fuiſſent reparata, a Danis iterum ſolo fuerunt æquata. Jamque Tönningenſe munimentum tormentis infeſtare cœperant Dani, cum Angli, Sueci, Batavique Ducis cauſa ſuſcepta, anno 1700. in pace Travendalica impetrarunt, ut Dux priorem in ſtatum reſtitueretur, cum pleno ac libero jure armorum, fœderum, ac munitionum.

At mox Duce Friderico IV. parter Suecicas Caroli XII. in bello Livonico & Polonico ſequente, Holſata Domus grandes ruinas ſubiit. Cæſus in acie anno 1702. Dux Fridericus. Filius Dux Carolus Fridericus ſub tutela patrui Chiſtiani Adolphi conſtitutus

tus, neutrarum partium ſe primum profeſſus, quietem tantiſper obtinuit: at cum, cæſo anno 1709. ad Pultavam Sueco exercitu, Danus etiam Suecis bellum indixiſſet, atque Holſati in munimentum Tönningenſe Suecos admiſiſſent, Danus Sleſvicenſem & Holſatum Ducatum eisdem eripuit.

Nullum a Suecis, tot ſurgentibus undique hoſtibus, præſidium. Unde juvenis Dux Carolus Fridericus ad Cæſarem converſus, reſtitutionem ſupplex rogavit Viennæ. Miſeratus Imperator triſtem Principis extorris ſortem, Regem Daniæ monuit, ut eundem reſtituat. At ille Sleſvicenſem Ducatum nullo cum Imperio nexu conjunctum, aut feloniæ jure, ſi tanquam Daniæ feudum reſpiciatur, ad ſe reverſum, aut ſi jure ſupremo ac independenti cenſeatur, belli jure a ſe occupatum aſſeruit. Eodem belli jure Holſatiam ſuæ poteſtatis factam. Male actum iri cum externo Rege, ſi in Principem Imperii ,qui absque Cæſaris & Imperii conſenſu bellum ſibi moviſſet, belli jure uti non poſſet.

His nequaquam motus Cæſar, Weſtphalico, & Saxoniæ Superioris ac Inferioris circulis in mandatis dedit, ut ſi ultro non cederent Dani, vi & armis eos ſubmoverent ex ditionibus Germanis Ducis Holſatiæ. Non exſpectavit hoſtilem procellam Rex, ſed Holſaticas ditiones Duci reſtituit, nulla ratione ſe adduci paſſus, ut Sleſvicenſes etiam redderet Neque in pace, Suecos inter & Danos anno 1720. inita, Suecia propriis ruinis fatiſcens Holſati rationem habuit. Unde hodiedum Daniæ Rex totum Ducatum Sleſvicenſem poſſidet, Holſatis eundem fruſtra repoſcentibus.

Cum vero Domus Holſato Gottorpienſis, paulo ante depreſſa, & omnibus exuta, ad ſummum in ſeptentrione potentiæ faſtigium tum nuper jam evecta, tum magis adhuc deinceps ſit evehenda, altero Principe, Carolo Petro Ulrico, Petri I. ex filia nepote, ad Ruſſicum thronum, altero, ejus agnato proximo, Adolpho Friderico, ad Suecicum deſtinato, tempus oſtendet, quænam Sleſvicum fata ſit ſubiturum: uti etiam mare Balticum, cujus dominium Dani ſibi vindicant, utpote cui Daniæ inſulæ veluti innatent, clavesque ad illud, munimenta videlicet ad fretum Oreſundicum in manu quodammodo teneant. Hinc antiquiſſimum hoc eſſe Daniæ patrimonium, ac præcipuum Regni nervum, contra Ruſſos, Livones, Curlandos, aliosqus finitimos populos fortiter ſemper defenſum, diviſo jam olim fratres inter Danos Roë & Helge terrarum pelagique imperio: ac hodiedum conſtituto maris Præfecto,

fecto, qui piratas & commercii turbatores ſubmoveat, undasque Daniæ vectigales, ſecuras præſtet. Ad hunc ipſum Daniæ Regem delatas a vicinis mari civitatibus querelas, poſtulatamque opem, ubi a quoquam commerciorum libertas atque ſecuritas turbata fuerit; ociusque Daniam aut pro auctoritate eandem imperaſſe, aut claſſe immiſſa extorſiſſe.

ARTICULUS VIII.
Diſſertatio de Concordatis Germaniæ.

Inter præcipua ſæculi XV. Eccleſiaſtica monumenta ſunt *Concordata Germaniæ*, Pontificem inter Nicolaum V. & inclitam Nationem Germanicam circa proviſionem Beneficialem & annatas concluſa. De quibus proin merito uberiorem tractationem ſubjungo.

§. I.
De Beneficiis Eccleſiaſticis Reſervatis ante Concordata.

Cum certus modus promovendi Clericos ad dignitates, Officia, & Beneficia Eccleſiaſtica non ſit præſcriptus jure Divino aut Naturali, ſed a jure poſitivo Eccleſiaſtico dependeat, ſæpius in Eccleſia, prout alia plura, ad ſolam diſciplinam ſpectantia, pro varia temporum locorumque conditione fuit immutatus. 110. Varius modus proviſionum.

Et quidem prima Eccleſiæ ætate Epiſcoporum electio ſuſcepta eſt a clero & populo: ſic tamen, ut populus tantum haberet votum *conſultivum*, inquirendo in mores, proponendo, commendando, ac teſtimonium dando.

Creſcente autem fidelium multitudine, Clerici excluſo populo electiones Prælatorum perficiebant. Poſtquam vero etiam Clericorum numerus plurimum auctus fuerat, non omnes ad electiones admiſſi fuerunt; ſed Epiſcopi eligebantur a Metropolitano & Coëpiſcopis illius Provinciæ, quæ diſciplina diu in Eccleſia viguit.

Imperatores etiam ſæpius Regesque chriſtiani in partem veniebant, non quidem jure ordinario Regio, aut poteſtati regali per ſe annexo, ſed delegato ipſis a Clero: qui ad evitandas diſcordias, & violentas intruſiones, tanquam Advocatos & Protectores Eccleſiæ rogavit, ut authoritatem ſuam interponant, &

Eccleſiæ pro illis circumſtantiis provideant. Qua ratione, tum alii Imperatores, tum præſertim Henricus III. rogatus a Clero Romano, tres ſucceſſive nominavit Pontifices, ac Romanis præſentavit.

Reſtituto occidentali Imperio Epiſcopi & Abbates, præſertim in Germania, caſtra, urbes, fundos, imo integras provincias ſub feudali nexu ab Imperatoribus acceperunt. Unde iſti, retento dominio ſupremo in illas terras, juramentum fidelitatis a Prælatis tanquam vaſallis accipiebant, & Invéſtituram per traditionem annulli & baculi Paſtoralis conferebant. Quæ res, cum ſub Henrico IV. accedente etiam multifaria ſimonia, & turpi ſacerdotiorum nundinatione, in magnos abuſus degeneraſſet, ingentes turbas excitavit; quæ tamen tempore Henrici V. ea ratione ſunt compoſitæ, quam *part.* 3. *cap.* 5. *art.* 1. recenſuimus.

Relicta tunc Eccleſiis Prælatorum electio libera, & Epiſcopo de jure communi collatio inferiorum Beneficiorum; donec Romani Pontifices varia ſibi reſervarunt. Harum *reſervationum* origo ab aliquibus refertur ad ſæculum XIII. ac tempora Gregorio IX. poſteriora: unde in Decreto Gratiani & quinque libris Decretalium nulla earum mentio: ſed in illis permittitur electio Prælatorum Capitulis libera, confirmatio vero electi immediate ſuperiori, ut confirmatio Epiſcopi Archiepiſcopo, Archiepiſcopi Primati &c. (leguntur tamen in his Decretalibus *gratiæ exſpectative*, & *mandata de providendo* alicui in particulari, ſæpius miſſa a ſede Apoſtolica. Unde hæ gratiæ & mandata multo ſunt antiquiora reſervationibus.

III. Variæ reſervationes. In ſexto autem Decretalium, Clementinis, & Extravagantibus frequens occurrit mentio *Reſervationum*, Et quidem *cap. licet* 2. *de prabend. & dignit. in* 6. Clemens IV. qui ſub medium ſæculi XIII. floruit, Romano Pontifici reſervat collationem eorum Beneficiorum, quæ vacant *in curia*, ſeu *apud ſedem Apoſtolicam*, allegatque antiquam conſuetudinem. Ex quo colligitur, quod, licet antiquius jus ſcriptum non habeatur, conſuetudinem tamen hujus reſervationis jam ante ſæculum XIII. viguiſſe: alias non poſſet dici conſuetudo *antiqua*.

Verum Gregorius X. in Concilio Lugdunenſi Clementis, Anteceſſoris ſui Canonem ita moderatus eſt, ut, ſi Papa Beneficia in curia vacantia non conferat intra menſem, (a die vacationis computandum) ad collatores ordinarios jus ea conferendi redeat. *cap. ſtatutum* 3. *de præb. & dign. in* 6.

Bonifa-

Bonifacius VIII. *cap. præſenti* 34. *eod.* extendit diſpoſitionem Clementis; ut nempe etiam eorum Beneficia Papæ ſint reſervata, qui *non ultra duas dietas* a curia diſtantes moriuntur. Eadem reſervatio innovatur a Clemente V. *Clement. ſi duobus* 1. *ut lite pend.*

In Extravagantibus communibus *cap. piæ* 1. *de præb. & dign.* eandem reſervationem Beneficiorum, vacantium in curia, cum moderatione Greg. X. repetit Bonifacius VIII. decernitque irritum, quidquid ſecus factum fuerit, ſcienter vel ignoranter.

In *Extravag. execrabilis* 4. *eod.* Joannes XXII. præter vacantia in curia, atque intra duas dietas, Sedi Apoſtolicæ reſervat Beneficia vacantia per *adeptionem novi Beneficii curati*, vel alias incompoſſibilis.

In *Extrav. ad regimen* 13. *eod.* Benedictus XII. Joannis ſucceſſor Sedi Apoſtolicæ multo plura reſervavit, nempe, præter omnia vacantia in loco curiæ usque ad duas dietas, inſuper vacantia *per depoſitionem, privationem, translationem, conſecrationis ſuſpenſionem, electionis aut poſtulationis caſſationem, renuntiationem*, authoritate Apoſtolica factam. Item vacantia *per obitum Cardinalis, Legatorum Apoſtolicorum, & aliorum Pontificis officialium.* Denique vacantia per *promotionem ad dignitates, majores*, Patriarchales, Archiepiſcopales, Epiſcopales, Abbatiales, authoritate Papæ factas, poſtquam dignitatis talis collatæ pacificam poſſeſſionem fuerint adepti.

Cum autem quidam dicerent, ejusmodi reſervationem cum morte Pontificum, qui eas fecerant, exſpiraſſe, Paulus II. ut habetur *extrav. ult. eod.* declaravit, omnia Beneficia, a Romanis Pontificibus hactenus reſervata, manere *affecta*, acſi Papa manum re ipſa appoſuiſſet, ita, ut pro illa vice, & pro iis circumſtantiis eadem nemo alius præter Summum Pontificem poſſit conferre.

Denique in *Regulis Cancellariæ* poſterioribus temporibus multo plura adhuc reſervantur Papæ. Nam *reg.* 1. præter ea, quæ in Extravagantibus reſervata diximus, reſervantur omnia, quæ contra decreta & formam Concilii Tridentini ſunt obtenta, e. g. a carente debita ætate, aut aliis qualitatibus.

In 2. omnes Eccleſiæ Patriarchales, Primatiales, Archiepiſcopales, Epiſcopales, & Monaſteria, proventu annuo ſupra ducentos florenos aureos aſcendentia. Item Beneficia, quæ vacant ſede ordinariorum collatorum vacante.

In 3. prohibentur, ne quis obtento ſecundo Beneficio, prius

habitum in fraudem reſervationis Pontificiæ reſignet; alias utrumque vacare & reſervatum eſſe.

In 4 Reſervantur omnes Dignitates primæ poſt Pontificalem in Eccleſiis Cathedralibus, & primæ in collegiatis, valorem 10. florenorum auri excedentes. Item Prioratus, Præpoſituræ, & aliæ Dignitates, conventuales (*ſi ſint perpetuæ, & electio non fiat a Religioſis*) ac inſuper Beneficia officialium & commenſalium Papæ.

In 9. omnia Beneficia, quæ menſibus Januario, Februario, Aprili, Majo, Julio, Auguſto, Octobri, & Novembri incipiunt vacare aliter, quam per reſignationem. Adeoque collatoribus ordinariis, tantum quatuor menſes relinquuntur, nempe ſemper tertius, ut Martius &c.

Reſervationes hactenus memoratæ in iis tantum vigent provinciis, in quibus non habentur ſpecialia privilegia, aut *concordata*, uti habentur in Germania: prout mox dicemus.

§. II.

Concordata Germaniæ.

Inclita Natio Germanica ægre ferebat tot reſervationes, jura concurſus, jura præventionis, manus appoſitiones, gratias exſpectativas, mandata de providendo, annatas. Quare anno 1446. Francofordiæ in Synodo inter Joannem Cardinalem S. Angeli, Eugenii IV. legatum a latere & Imperatorem Fridericum III. ac Status Imperii de moderamine hac in re tractari cœptum.

112. A quibus cunclufa.

Concluſus autem fuit ille tractatus Aſchaffenburgi anno 1448. inter eundem Legatum Apoſtolicum nomine Nicolai V. Eugenii ſucceſſoris ex una, & Fridericum III. Imperatorem atque Imperium ex altera parte. *Plurimorum ſacri Romani Imperii Electorum, aliorumque ejusdem Nationis, tam Eccleſiaſticorum, quam ſæcularium Principum conſenſibus accedentibus, concluſa, laudata, & acceptata ſunt concordata*; ut habet proemium concordatorum.

Concordata vero iſta Germanica comprehenſa ſunt in Bulla, *ad ſacram Petri ſedem*, Nicolai V. qua illa appropavit: neque enim alia hac de re exſtat conſtitutio, niſi prævia conventio inter Legatum Apoſtolicum & Nationem Germanicam. In qua tamen conventione aliud non continetur, quam in prædicta Bulla Nicolai V.

Qua-

Quatuor autem præcipua capita concordata illa complectuntur: 1. *Reſervationes*. 2. *Conceſſiones Nationi Germanicæ factas*. 3. *Menſes alternativos*. 4. *Annatas*.

Atque imprimis *Reſervationes* ad quatuor ſpecies reduci poſſunt. Nam Beneficia alia reſervantur ratione *perſonæ* quæ illa poſſedit. Alia ratione *modi*, *quo vacant*, alia ratione *modi*, *quo aquiruntur*, alia ratione *ipſius Beneficii* aut Dignitatis.

Ratione Perſonæ, quæ prius poſſedit, Papæ reſervantur 1. Dignitates & Beneficia, quæ vacant per *obitum Cardinalis*, ubicunque moriatur. Hinc ſi decedat Epiſcopus, qui eſt Cardinalis, Capitulum non poteſt ſucceſſorem eligere, niſi ſpeciale indultum a Papa obtinuerit. 113. Reſervata ratione perſonæ.

2. Quæ vacant per obitum aliquorum officialium curiæ Romanæ, ut Vice Cancellarii, Camerarii, Auditorum Palatii Apoſtolici, ſeptem Notariorum, Correctorum, centum & unius ſcriptorum litterarum Apoſtolicarum, viginti quinque Abbreviatorum, nec non *verorum* Commenſalium, ut Auditorum Rotæ &c. 25. Capellanorum: ac etiam quorumcunque Legatorum, ſeu Collectorum fructuum & proventuum Cameræ Apoſtolicæ, Theſaurariorum deputatorum &c., ubicunque eos obire contigerit. Nam Beneficia omnia, per horum obitum vacantia reſervantur Papæ.

Ratione modi, quo vacant, reſervantur Pontifici 1. quæ vacant *in cura*, ſeu *apud Sedem Apoſtolicam*, vel in loco, non ultra duas dietas a Pontifice aut ejus curia ſeu cancellaria diſtante. Si igitur Prælatus aut quiſcunque Beneficiatus pergens Romam, aut ab ea recendens, moriatur in loco, non ultra duas *dietas*, (ſeu duos circiter dies, novem videlicet aut decem milliaria Germanica) a Roma diſtante, ubi nullum domicilium proprium habeat; omnia illius Beneficia, etiam alibi habita, Papæ ſunt reſervata. 114. Ratione modi, quo vacant.

2. Reſervantur Papæ Dignitates, Canonicatus, & Beneficia eorum, qui Authoritate Apoſtolica (ſive per collationem, ſive per confirmationem, aut inſtitutionem) *promoti ſunt* ad Patriarchatum, Archiepiſcopatum, Epiſcopatum, aut Regimen Monaſterii. Nam horum Beneficia, prius habita, per ejusmodi promotionem vacant; pertinetque eorum collatio ad Papam. Idem dicendum de Beneficiis eorum, qui per litteras Apoſtolicas *immediate promoti* ſunt ad dignitatem, Prioratum, perſonatum, aut

aliud quodcunque Beneficium incompatibile: nam etiam horum Beneficia, prius habita (ſi ſint cum noviter obtento incompatibilia) vacant, & reſervantur diſpoſitioni Pontificiæ (excipitur tamen caſus, quo virtute gratiæ exſpectativæ fieret aſſecutio novi Beneficii.)

3. Reſervantur Papæ vacantia per *depoſitionem*, *privationem*, aut *translationem* Epiſcopi aut Beneficiati ad aliam Eccleſiam: ſi illa depoſitio, privatio, aut translatio ſit facta auctoritate Sedis Apoſtolicæ. Idem dicendum de vacantibus per *Reſignationem*, factam in manibus Papæ: licet acceptata fuerit reſignatio per procuratorem. Nam Beneficium ſic reſignatum jam eſt *affectum*, adeoque reſervatum.

115. Ratione modi acquirendi. *Ratione modi*, *quo acquiruntur*, reſervantur Summo pontifici jure devolutionis.

1. Eccleſiæ Archiepiſcopales, Epiſcopales, & Regulares exemptæ, ſi illi, penes quos erat electio, intra *præſcriptum tempus* (quod regulariter eſt trium menſium) electionem non perfecerint, aut perfectam debito tempore non præſentaverint confirmandam a Sede Apoſtolica: aut ſi electio & præſentatio debito quidem tempore fuerit celebrata, ſed non ſit canonica.

2. Reſervantur eædem Eccleſiæ, uti etiam aliæ dignitates, Officia, & Beneficia quæcunque, ſive ſæcularia, ſive Regularia, ſi electio fuerit *caſſata*, vel *poſtulatio repulſa* a Sede Apoſtolica. Nam tunc pro illa vice proviſio ſpectat ad Papam.

116. Ratione qualitatis. *Ratione qualitatis* ipſius Dignitatis aut Beneficii, Papa ſibi reſervat.

1. *Confirmationem* canonice electi Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Prælati Monaſterii exempti, cum poteſtate tamen, ex rationabili & evidenti cauſa, atque ex conſilio Cardinalium, de digniore & utiliore perſona providendi.

2. In quavis Eccleſia cathedrali diſpoſitioni ſuæ reſervat, dignitatem proximam Epiſcopali, & in quavis Eccleſia collegiata præcipuam, ſive deinde Præpoſitura ſit dignior, ut in Germania, ſive Decanatus, ut in Gallia. Et hinc in Germania omnes Præpoſituras confert Papa, niſi aliquæ privilegio Apoſtolico, aut ſpeciali jure ſint exemptæ. Et hæc quidem de Reſervationibus in Concordatis ſtatuta ſunt.

117. Quid Papa concedat. Contra vero quoad alterum *caput concordatorum*, *concedit Pontifex Capitulis*.

1. Electionem liberam ac canonicam Archiepiſcoporum, Epiſcopo-

ſcoporum, & Prælatorum Regularium (*nempe juxta cap. quia propter* 42. *& cap. cum expedit* 29. *de elect. in 6.*) cum obligatione tamen, ut memini, confirmationem petendi a Papa, licet Epiſcopi electi tantum mediate ſint ipſi ſubjecti.

Ex quo habetur, partim obſervatum fuiſſe jus commune; quatenus ſcilicet permiſſa eſt capitulis electio ſuorum Præſulum in Eccleſiis cathedralibus ac Monaſteriis, prout in Decretalibus Gregorii IX. *tit. de Electione* &c. permittitur. Partim vero a jure communi fuiſſe receſſum; quatenus nempe confirmatio, quæ alias ad immediate Superiorem, ut Archiepiſcopum &c. ſpectabat, omnibus Epiſcopis immediate a Summo Pontifice eſt petenda.

2. Quoad Prælatos Regulares, non exemptos, ſeu Apoſtolicæ Sedi *non immediate* ſubjectos, concedit Papa non tantum liberam poteſtatem eos eligendi, ſed etiam confirmandi iis, ad quos alias de jure vel conſuetudine pertinet. Idem dicendum de aliis Beneficiis Regularibus, ſuper quibus pro confirmatione vel proviſione ad curiam Romanam non conſuevit haberi recurſus.

3. Regularia Beneficia ſub *Exſpectativis Gratiis* non cadant.

4. De Monaſteriis Monialium non diſponet Papa, niſi ſint exemta; & tunc per commiſſionem ad partes.

Quoad *tertium caput* circa *collationem alternativam*, cum antea per Regulas Cancellariæ quatuor tantum menſes relicti fuiſſent ordinariis collatoribus, per concordata iis conceſſi ſunt ſex, videlicet Februarius, Aprilis, Junius, Auguſtus, October, December. Unde hi dicuntur *menſes ordinarii*, (nempe collatoris ordinarii, ad quem de jure vel conſuetudine proviſio alias pertinet) ſi igitur his menſibus Beneficium quodcunque incipiat vacare, Ordinarius providebit, ad quem collatio, præſentatio, electio, aut alia quæcunque diſpoſitio, præſcindendo a reſervationibus, ſpectabat. Promittitque Pontifex, *quod per nullam reſervationem, gratiam exſpectativam, aut quamvis aliam diſpoſitionem, hanc proviſionem impedire velit.*

Sibi vero Papa reſervat ſex reliquos menſes, puta, Januarium, Martium, Majum, Julium, Septembrem, Novembrem. Qui propterea *Menſes Papales* aut menſes *Apoſtolici* appellantur: quia ſcilicet de Beneficiis, his menſibus vacare incipientibus, Papa providet. *Si autem non apparuerit infra tres menſes, a die notæ vacationis in loco Beneficii, quod alicui de illo Appoſtolica Auctoritate proviſum fuerit, ex tunc, & non antea, Ordinarius, vel alius, ad quem ejus diſpoſitio pertinebit, de illo libere diſponere poterit.* Durabitque deinceps hæc collationis

per

per alternos menſes ordinatio, *niſi in futuro concilio de conſenſu Germanicæ Nationis aliter fuerit ordinatum.*

118. Annatæ. Denique *quartum caput concordatorum* continet diſpoſitionem circa ſolvendas *Annatas.* De his ordinandis ac temperandis Pontifex cum conſenſu Nationis Germanicæ ſic ſtatuit: *De Eccleſiis cathedralibus omnibus, & Monaſteriis, virorum duntaxat, vacantibus & vacaturis, ſolvantur de fructibus primi anni, a die vacationis, ſummæ pecuniarum in Camera Apoſtolica taxatæ, quæ communia ſervitia nuncupantur: & ſi quæ exceſſive taxatæ fuerint, relaxentur: & provideatur ſpecialiter in Gravatis regionibus ſecundum qualitatem rerum, temporum, & regionum, ne nimium prægraventur; ad quod petentibus dabimus commiſſarios in partibus, qui diligenter inquirent, & retaxent.*

Taxæ autem prædictæ pro media parte infra annum a die habitæ poſſeſſionis pacificæ totius vel majoris partis, ſolvantur, & pro altera media parte infra annum ſequentem: & ſi infra annum bis vel pluries vacaverint, ſemel tantum ſolvatur: nec debitum hujusmodi in ſucceſſorem in Eccleſia vel Monaſterio tranſeat.

De cæteris vero dignitatibus, perſonatibus, officiis, & Beneficiis ſæcularibus & Regularibus quibuscunque, quæ auctoritate Apoſtolica conferentur, vel de quibus providebitur (excipiuntur illa, quæ vigore gratiæ exſpectativæ, aut cauſa permutationis conferuntur) *ſolvantur annatæ, ſeu medii fructus juxta taxam ſolitam a tempore poſſeſſionis intra annum: & debitum hujusmodi ſimiliter in ſucceſſorem non tranſeat. Sed de Beneficiis, quæ valorem 24. florenorum auri de Camera non excedunt, nihil ſolvatur. Duretque hæc obſervantia deinceps, niſi eam ſimiliter in futuro concilio de ipſius Nationis conſenſu contingat immutari.*

Hæc jam eſt ſumma *Concordatorum Germaniæ.* Concluditque Pontifex, *irritum & inane fore, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari.*

§. III.

Obſervationes in Concordata Germaniæ de Reſervationibus.

Quæritur 1. *An præter reſervationes Pontificias, in concordatis contentas, nullæ aliæ in Germania locum habeant?* Ratio dubitandi eſt, quia poſt confecta iſta concordata per *Regulas Cancellariæ* (quæ a diverſis Pontificibus fuerunt ſucceſſive auctæ) varia adhuc fuerunt reſervata, abſolute & ſine limitatione. Deinde poſteriores Pontifices per varias Bullas varia ſibi reſervarunt Beneficia, ratione

modi

modi vacationis. Sic Pius V. reſervavit vacantia propter hæreſin, & ſimoniam confidentialem, item parochias, non collatas ſecundum formam Tridentini (*ſ.* 24. *c.* 12. *de ref.*) Beneficia reſignata, quorum reſignatio non fuit publicata in Ecclaſia Beneficii, & in cathedrali præſente populo, prout ſtatuit Gregorius XIII. Alexander IV. reſervavit Beneficia illorum, qui offendunt aut lædunt litigantes in curia Romana, eorumque advocatos, judices, & teſtes &c. Nihilominus

Reſpondetur, in Germania nulla alia Benefieia eſſe reſervata, nisi quæ continentur in concordatis. Quia Nicolaus V. in illis promittit, quod in menſibus ordinariorum nolit impedire liberam collationem, *per quamcunque aliam reſervationem, gratiam exſpectativam, aut quamvis aliam diſpoſitionem, ſub quacunque verborum forma factam, aut faciendam.* Additque eam conventionem cum Natione Germanica duraturam, *usque dum in futuro concilio de ejusdem Nationis conſenſu aliter fuerit ordinatum.* Atqui in nullo hactenus concilio aliter fuit ordinatum. 119. Nulla alia reſervata.

Et licet Papa concordatis abſolute derogare poſſet, non tamen ſolet, nec cenſeretur iisdem derogare velle, niſi clare id exprimeret: quod in Bullis memoratis non eſt factum.

Neque opponas, propter, crimen hæreſis, aliasque ipſo jure Pontificio induci privationem Beneficii. Cum ergo in concordatis reſerventur, quorum privatio authoritate Pontificia eſt facta, videri reſervata omnia, vacantia per privationem ob crimen ipſo jure inductam.

Nam hoc argumentum probaret nimium: quod ſcilicet reſervata eſſent omnia, quorum privatio ſtatuta eſt jure Eccleſiaſtico, ut incurratur ipſo jure; e. g. reſervata eſſent, quæ vacant per profeſſionem religioſam, per initum matrimonium, per aſſecutionem alterius incompatibilis &c. nam horum privatio decreta eſt ab ipſo jure.

Igitur, ut privatio Beneficii inducat reſervationem, non ſufficit, privationem a jure Pontificio eſſe ſtatutam, ſed debet a *ſententia, ſaltem declaratoria, Pontificis* induci. Quare, ſi Ordinarius ferat ſententiam declaratoriam criminis, ipſo jure inducentis privationem Beneficii, non cenſetur privatio, in ſenſu concordatorum, authoritate Pontificia eſſe facta, adeoque tunc Beneficium, per talem privationem vacans, non eſt reſarvatum, ſed ab Ordinario conferri poteſt. Illius enim auctoritate cenſetur facta eſſe privatio, qui primus tulerit ſententiam declaratoriam inductæ a

jure privationis. (*ita Layman, Rebuff. Engel, Weiſſ. Wieſt. Schmalzgr. Pichler, contra Chokier, Branden. &c.*)

120. Vacantia ob promotionem. Quæritur 2. *An ſemper vacent, & ſint reſervata Beneficia prius habita, quando quis Apoſtolica Auctoritate promovetur ad Epiſcopatum, dignitatem, aut aliud Beneficium?*

Reſpondetur. Excipi ſolent plures caſus. 1. Si quis promoveatur ad *Epiſcopatum* tantum *Titularem* partibus infidelium; qualem in Germaniâ obtinent ſuffraganei ſeu vicarii Epiſcoporum in Pontificalibus. Nam horum Beneficia per adeptionem ejusmodi Epiſcopatus Titularis, cujus poſſeſſionem fructiferam non aſſequuntur, non vacant.

2. Qui Epiſcopatus, *Gurcenſis*, *Seccovienſis*, *Chiemſeenſis*, & *Lavantinus*, non conferuntur immediate auctoritate Pontificia, ne quidem per confirmationem, ſed ex ſpeciali indulto Sedis Apoſtolicæ ab Archiepiſcopo Salisburgenſi, eorum Beneficia prius habita non ſuns reſervata Papæ.

2. Excipiuntur in ipſis concordatis Beneficia, quæ vacant per adeptionem dignitatis aut Beneficii, virtute *gratiæ exſpectativæ* a Papa obtenti; nam Beneficia ſic vacantia non ſunt reſervata, ſed proviſio pertinet ad ordinarium collatorem.

4. Neque ſunt reſervata, quæ vacant per adeptionem Beneficii, virtute *Primarum Precum* obtenti. Nam licet jus Primarum Precum fundetur in conceſſione Pontificia, tamen Beneficia, per eos obtenta non conferuntur *immediate authoritate litterarum Apoſtolicarum.*

121. præpoſituræ. Quæritur 3. *Quænam Præpoſituræ in Germania ſint reſervatæ?* Reſpondetur: Omnes, quæ non ſpecialiter ſunt exemptæ; nam in concordatis generaliter reſervantur dignitates in cathedralibus Eccleſiis primæ poſt Pontificalem, & in collegiatis omnes principales ſeu primæ.

Excipiunt tamen 1. Præpoſituras omnes *Diœceſis Leodienſis.* Quia hæ ob ſpecialia concordata, cum Eugenio IV. inita, & ab Urbano VIII. poſtea confirmata, ſunt electivæ. 2. *Præpoſituras Bavariæ* extra civitates Epiſcopales exiſtens: quæ ex ſpeciali privilegio conferuntur ad nominationem Electoris. 3. Præpoſituram Eccleſiæ cathedralis *Auguſtanæ*, ad quam ex privilegio Alexandri VI. eligit Capitulum. 4. *Monaſterienſem* ex privilegio Pauli V. 5. *Elvacenſem*, quæ indulgente Sede Apoſtolica manſit electiva. Electus tamen confirmari debet a Pontifice.

Quæritur 4. *An ſint reſervata illa Beneficia, quæ per confirmatio-*

nem

nem vel aliam proviſionem Pontificiam promoti ad Epiſcopatum retinent ex diſpenſatione Papæ?

Reſpondetur. Barboſa, Simonetta, P. Schmalzgr. putant, ea eſſe reſervata, ita, ut, quandocunque poſtea vacaverint, ad collationem Sedis Apoſtolicæ pertineant. Allegantque in hanc rem praxin Curiæ Romanæ. Verum abſtrahendo ab hac praxi, ac ſiſtendo in theoria, probabilius cenſent Leurenius, Engel, Wieſtner, Wex, ejusmodi Beneficia non eſſe reſervata. Ratio eorum eſt: quia in concordatis, §. *placent nobis*, videtur dici, quod Beneficia *per promotionem ad Epiſcopatum vacantia* ſint reſervata. Talia autem Beneficia *non vacant per promotionem* (quia ex diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ Epiſcopus ea retinere pergit) ſed poſtea primum *vacant per mortem Epiſcopi.* Adeoque non videntur in concordatis eſſe reſervata, tamen movent hæc verba concordatorum: *Quæ* (Beneficia) *promoti obtinebant tempore promotionum, nunc quocunque modo vacantia, & in poſterum vacatura*, reſervantur. Ubi plane dici videtur, quod talia Beneficia, per diſpenſationem retenta, etiam per mortem poſtea vacatura, ſint reſervata. 122. Recepta ex diſpenſatione.

Reſpondet tamen P. Engel *de præbend. &c. n.* 16. ſubintelligendum eſſe, ſi ſint vacatura *vi promotionis*, vacantia autem per mortem non vacare vi promotionis.

Quæritur 5. *An Electus in Epiſcopum, Decanatum, aut Canonicatum, quem babuit, reſignare poſſit in manibus Capituli, & boc illum conferre?* 113. Reſignatio Decanatus.

Reſpondetur. *Electus* in Epiſcopum, *ſi necdum ſit confirmatus*, probabiliter reſignare poteſt Decanatum, aut Canonicatum in manibus Capituli, hocque illum conferre. *Non tamen, ſi jam ſit confirmatus.*

Priorem partem amplectuntur Laymannus, Weiſſius, Engel, Wieſtner, Schmalzgrueber &c. contra Chokierum, Canonicum Leodienſem, & alios quosdam. Ratio eſt: quia per *promotionem* ad Epiſcopatum Beneficia, prius habita, fiunt reſervata: electio autem nondum eſt promotio, ſed inchoatio, tantum promotionis: adeoque per illam Beneficia necdum fiunt reſervata.

Certe Electio, per Canonicos ſuſcepta, non eſt promotio auctoritate Sedis Apoſtolicæ facta. Ut autem promotio inducat reſervationem, requiritur juxta concordata, ut promotio ſit facta *auctoritate Apoſtolica.*

Neque talis reſignans agit in fraudem alicujus legis; cum utatur jure ſuo: præſertim cum reſervationes, utpote derogantes juri

communi antiquiori, ſint ſtrictæ interpretationis, adeoque ultra verba concordatorum non extendendæ.

Altera pars, quod ſcilicet jam *confirmatus* Epiſcopus (licet necdum ſit conſecratus, nec adeptus pacificam & fructuoſam poſſeſſionem Epiſcopatus) Beneficia, prius habita, non poſſit amplius reſignare in manus Capituli, eſt multo communior; videturque ſatis clare expreſſa in concordatis: in quibus Pontifici reſervantur Beneficia, quæ *promoti* ad Archiepiſcopatum, aut Epiſcopatum tempore promotionis obtinent. Atqui electus per confirmationem fit promotus.

Neque dicas, ad hoc, ut Beneficium fiat vacans & reſervatum, requiri præter confirmationem inſuper juxta concordata, ut ſit acquiſita pacifica & fructuoſa poſſeſſio Epiſcopatus.

Nam hanc concordata tantum requirunt, ubi, §. *placet nobis*, in fine ſermo eſt de vacantibus per aſſecutionem *inferiorum* Dignitatum & Beneficiorum: non autem, ubi paulo ſuperius ſermo fuit de vacantibus per aſſecutionem *Epiſcopatus*, & aliarum ſuperiorum Dignitatum. Ibi enim ad hoc, ut vacent, & ſint reſervata Beneficia, prius habita, tantum requiritur, ut ſit *promotus*, (quod fit per confirmationem) non vero, ut pacificam & fructuoſam poſſeſſionem jam ſit adeptus.

Neque eſt paritas cum Epiſcopis titularibus. Horum enim Beneficia non vacant, quia ſperare non poſſunt poſſeſſionem ſui Epiſcopatus. Adeoque ex Beneficiis ſuis ſuſtentari debent. Aliud eſt de Epiſcopis, qui mox poſſeſſionem Epiſcopatus ſperare poſſunt. Horum enim Beneficia *quoad titulum* per confirmationem vacant, licet poſſeſſio eorum fructifera ipſis relinquatur, usque dum Epiſcopatus fructiferam poſſeſſionem fuerint adepti.

§. IV.

Obſervationes de Collatione Alternativa.

124. Quænam alternativæ ſubjaceant.

Quæritur 1. *Quænam Beneficia ſint ſubjecta collationi alternativæ?*

Reſpondetur: Omnia Beneficia *proprie & ſtricte dicta* (*ſi non ſint excepta, aut jam aliunde Pontifici reſervata*) etiam pro caſu, quo fundator Beneficii ſtatueret, ut a ſolo Ordinario ſemper conferatur. Non enim poteſt aliter fundare, niſi prout publica jura Eccleſiaſtica & concordata exigunt.

Dixi

Dixi autem: *Omnia Beneficia, proprio & ſtricte dicta.* Hinc Beneficia *manualia*, *Vicariæ temporales*, *Commendæ*, *Penſiones*, *Coadjutoriæ*, *Prælaturæ*, & *Prioratus* Ordinum mendicantium, *Vicariatus Generalis*, officium *cuſtodis*; item *Capellaniæ*, absque authoritate ſuperioris Eccleſiaſtici erectæ, non ſubjacent alternativæ; quia non ſunt proprie & ſtricte Beneficia (quando non dantur in titulum perpetuum propter officium ſpirituale.)

Sic pariter alternæ collationi Pontificiæ non ſubjacent, quæ *proprie nunquam vacant*, ut Beneficia *acceſſorio* unita alteri Beneficio; Dignitati, menſæ Epiſcopali, Abbatiali, Capitulari (quia per unionem extinguuntur) uti etiam Beneficia *Eccleſiæ non numeratæ*, ſeu non habentis certum numerum Beneficiorum, quæ proin non neceſſario debeant ſuppleri: nam neque tunc proprie vacant.

Neque alternativæ ſubjacent Dignitates Epiſcopales & Abbatiales; cum relinquantur canonicæ Electioni Capitulorum. Neque Præpoſituræ; cum ſint perpetuo reſervatæ Pontifici. Econtra alternativæ ſubſunt reliquæ dignitates, ut Decanatus (ubi non eſt prima dignitas poſt Epiſcopalem) Archidiaconatus, Scholaſteria &c. (niſi aliud habeat conſuetudo, vi cujus teſte Van-Eſpen, Capitula paſſim eligunt Decanum, quocunque menſe vacaverit.)

Subeunt etiam alternativam per ſe loquendo Beneficia *Parochialia* aliaque curata, etiamſi ſint *monocularia*, aut *patrimonialia*: exceptis tamen iis, quæ ſunt Juris Patronatus laicalis. Excipiuntur etiam *Vicariæ perpetuæ*, quibus providet Parochus.

Quæritur 2. *An alternativæ ſint obnoxia Beneficia Patronata?* 125.
Reſpondetur. Si ſint Juris Patronatus Eccleſiaſtici, omnino cadunt ſub alternativam; uti etiam, ſi jus Patronatus laico competat *ex privilegio* Pontificio, aut *ex præſcriptione.* An Patronata.

Si autem laico competat Jus Patronatus propter *fundationem*, *conſtructionem*, aut *dotationem*, non ſunt obnoxia alternativæ. Nam licet concordata iſta Beneficia ſpecialiter non excipiant, non tamen cenſetur derogare juri laicorum, ſpecialiter ipſis aliunde a ſacris Canonibus conceſſo; tum ut Eccleſia gratitudinem ipſis exhibeat, tum ut eos ad ulteriorem liberalitatem excitet. Nam ut huic juri derogari cenſendum eſſet, deberet ſpecialiter derogatio exprimi, ut communiter tenent DD. in concordatis autem nulla ſpecialis ſit mentio hujus Potronatus laici, aut derogationis.

Proceditque hoc probabilius etiam, quando Beneficium eſt

 Patro-

Patronatus *mixti*, ſeu partim Eccleſiaſtici partim laicalis. Quia æquum non videtur, ut laicus jus ſuum perdat propter ſocietatem cum Clerico: ſed potius privilegiatus trahit ſocium non privilegiatum.

126. An reſi- Quæritur 3. *An alternativæ ſubjaceant Beneficia, quæ vacant per reſignationem?*

Reſpondetur. Si in manibus Papæ ſint reſignata, prout contingit in reſignatis *in favorem*, aut *ſub conditione oneroſa*, Pontifici ſunt reſervata; conſequenter non ſubjacent alternativæ: ſed quocunque menſe ſic vacant, conferuntur a Papa.

Si autem reſignatio fiat *ex cauſa permutationis*, aut ſit omnino *pura & ſimplex*, in manibus Epiſcopi facta, tunc Beneficia per talem reſignationem vacantia probabilius non ſunt ſubjecta collationi alternativæ, ſed eorum proviſio ſemper pertinet ad collatorem ordinarium, niſi aliunde in concordatis fuerint reſervata.

Nam licet in concordatis Pontifex terminis generalibus (*de cæteris vero dignitatibus & Beneficiis quibuscunque ſæcularibus & Regularibus vacaturis*) alternis menſibus vacantia ſibi reſervet; tamen, cum Epiſcopi aliarum Nationum, ſecundum Regulam IX. Cancellariæ, Beneficia, ex reſignatione ſimplici vacantia, quovis menſe conferre poſſint, idem etiam Epiſcopis Germaniæ conceſſum cenſeri debet. Cum Pontifex per concorrdata Germaniæ noluerit conditionem Epiſcoporum Germaniæ duriorem, aut deteriorem facere, ſed meliorem; cum in favorem Germanicæ Nationis, magisque ad juris communis normam ſint ſancita.

§. V.

Obſervationes circa tempus collationis alternativæ.

127. Finis menſis. Obſerv. 1. Menſis alternativus finitur ad pulſum horæ 12. nocturnæ ultimæ diei: ut adeo ſi Beneficiatus obeat ultima die Januarii ante horam 12. auditam aut indicatam per fidele horologium, proviſio adhuc pertineat ad Papam. Si vero poſt horam 12. moriatur, ad Ordinarium; quia tunc jam cœpit menſis Ordinarii, nempe Februarius: & ſic de reliquis menſibus.

Sed quid, ſi dubium ſit, an Beneficiatus ante horam 12. ultimæ diei obierit, an vero poſt illam, ſi e. g. altera die in lecto inveniatur jam mortuus? ad quem tunc pertinet proviſio? Reſpondetur: ſi dubium in utramque partem ſit æquale: probabilius

lius pertinet ad Ordinarium. Ratio eſt: quia Epiſcopus habet intentionem ſuam fundatam in Jure, juxta quod proviſio omnium Beneficiorum ſuæ Diœceſis ad ipſum ſpectat. Igitur reſervatio, tanquam juri communi derogatoria, adeoque odioſa, probari debet. Atqui non probatur, ſi non conſtet, an in menſe Papali mors contigerit, adeoque tunc manet Ordinarius in poſſeſſione juris providendi.

Idem conſequenter dicendum, pro caſu, quo Beneficium ſic vacans uterque (Papa videlicet & Ordinarius) contulit, & non conſtet, qnis alterum præveneríit.

Imo Garcias, Palaus, Nicolarts, Leurenius, Pirhing, Wieſtner, Schmalzgrueber, Pichler, propter eandem rationem exiſtimant, etiam Pro caſu, quo Papa Ordinarium jam præveniſſet conferendo Beneficium, proviſionem Ordinarii, licet poſteriorem tempore, eſſe præferendam, donec proviſus a Papa reſervationem probet. Quia ſcilicet præſumptio Juris pro Ordinario militat. Igitur poſſeſſor a Papa proviſus probare debet titulum reſervationis.

Aliud eſſet, ſi Papa non jure reſervationis, ſed *jure præventionis* contuliſſet Beneficium; tunc enim in dubio, quis alterum prævenerit, proviſus a Papa, propter auctoritatis prærogativam, eſſet præferendus. *Arg. c. ſi a ſede* 31. *de præbend. &c. in 6.* Non ſolet tamen Pontifex in his caſibus pro Germania uti jure præventionis, propter concordata.

Obſerv. 2. Licet quis menſe Papali deceſſerit, ſi tamen *non apparuerit intra tres menſes, a die notæ vacationis in loco Beneficii, quod alicui de illo Apoſtolica auctoritate proviſum fuerit*, juxta concordata Ordinarium de illo poſſe diſponere. 123. Trimeſtre collationis.

Hæc autem verba ex declaratione Gregorii XIII. in Bulla *quæ in Eccleſiarum &c.* non ita intelligenda ſunt, ut a Papa proviſus intra trimeſtre in loco Beneficii apparere debeat; ſed ſufficit, ſi intra tres menſes a die notificatæ in loco Beneficii vacationis, apparuerit Romæ, vel ubicunque, quod alicui a Papa intra trimeſtre fuerit proviſum; licet in loco Beneficii, aut apud Ordinarium, de facta proviſione, necdum conſtet.

Poterit igitur Ordinarius, quando tres menſes a die notæ in loco Beneficii vacationis ſunt elapſi, & ipſi necdum conſtet, an Romæ alicui fuerit proviſum, Beneficium conferre, ſed conditionate tantum, ſub conditione videlicet, *ſi ante elapſum trimeſtris Romæ non fuerit alteri proviſum.* Unde Ordinarius non debet adhuc

provi-

proviſum in poſſeſſionem Beneficii mittere, donec conſtet, ante elapſos tres menſes Romæ non fuiſſe factam proviſionem.

Si tamen proviſus a Papa ſuam proviſionem intra tres menſes, a die notæ vacationis in loco Beneficii, *ex culpa ſua* neglexerit intimare ordinario collatori, vel in loco Beneficii publicare, pœna arbitraria eſt plectendus; tanto majore, quo diutius eam publicationem diſtulerit: ita quidem, ut poſt 9. menſes etiam ad privationem Beneficii deveniri poſſit.

Cæterum trimeſtre Pontifici competens, non inchoatur ipſa die, qua innoteſcit vacatio Beneficii, ſed primum die ſequente. (*a die notæ vacationis*) Numeranturque deinde menſes, prout in calendario ponuntur, ſive plures, ſive pauciores dies contineat. Unde ſi 15. Januarii nota fieret vacatio, & 15 Aprilis necdum eſſet proviſum; aut ſi ultima Jannuarii innoteſceret vacatio, & ultima Aprilis necdum Romæ facta fuiſſet proviſio, jus providendi ad Ordinarium rediret: qui deinde ſex menſes haberet ad conferendum Beneficium; quia Jus commune pro conferendis Beneficiis, quæ ſunt infra Epiſcopatum & Præfecturam Regularem, collatoribus ordinariis ſemeſtre concedit: in concordatis autem hoc tempus collatoribus, Papa inferioribus, non eſt reſtrictum.

129. Quid, ſi collatio invalida.

Obſerv. 3. Collationem redire probabiliter ad Ordinarium, licet Papa intra trimeſtre faciat proviſionem, quæ tamen ſit *invalida*, e. g. propter inhabilitatem perſonæ, aut propter vitium ſub vel obreptionis. Neque enim Papæ tunc novum trimeſtre, aut novam moram concordata concedunt; ſed ſimpliciter dicunt; ſi intra trimeſtre proviſio non ſit facta, Ordinarium poſſe providere. Atqui non eſt in hoc caſu a Pontifice facta proviſio: idem enim hic eſſe videtur, *invalidam* proviſionem eſſe factam, &, *nullam* eſſe factam. Et licet Papa videatur manum appoſuiſſe, tamen non cenſetur concordatis velle præjudicare.

130. Quid, ſede vacante.

Obſerv. 4. Sede Apoſtolica vacante poſſe Ordinarium conferre illa etiam Beneficia *curata*, quæ menſe Papali cœperunt vacare: ſive deinde mors Beneficiati contigerit ſede Apoſtolica vacante, ſive vivente Pontifice, qui tamen obiit: antequam provideret.

Probatur *arg. c. ſi Apoſtolica* 35. *de præbend. in* 6. ubi Bonifacius VIII. decernit, de Parochialibus Eccleſiis *apud curiam* vacantibus, dum Sedes Apoſtolica vacat, poſſe ordinarios collatores diſponere. Idem decernit de illis, quæ Papa adhuc vivente apud curiam vacant, ſi de iis ante mortem non ordinaverit. Additque rationem: *Ne ipſarum vacatio diutina periculum valeat animabus afferre.*

afferre. Ergo propter eandem etiam rationem, quæ in concordatis ſtatuuntur de reſervationibus Beneficiorum curatorum, non ſunt extendenda ad caſum Sedis Apoſtolicæ vacantis.

Imo probabilius etiam Beneficia *ſimplicia Sede* Apoſtolica vacante conferre poſſunt Ordinarii, licet menſe Papali vacare cœperint. Nam aliarum Nationum Ordinarii indiſtincte conferre poſſunt Beneficia, quæ Sede Apoſtolica vacante vacant (per regulas enim Cancellariæ illis pro hoc caſu nihil fuit reſervatum) ergo neque Ordinariis Germaniæ per concordata: cum utique Pontifex eorum conditionem non velit eſſe duriorem, ſed potius velit, ut concordata tendant in eorum favorem, atque Nationi Germanicæ ſint *utilia* & *ſalubria*; ut Nicolaus V. in Bulla confirmationis ait.

Conf. ex una parte Pontifex concordata vult eſſe favorabilia Germaniæ, utilia & ſalubria, reducuntque Beneficiorum proviſiones magis ad jus commune. Ex altera parte concordata nihil expreſſe ſtatuunt pro caſu Sedis Apoſtolicæ vacantis. Ergo pro eo caſu reſervatio adſtrui non debet: poſſuntque, quæ in concordatis de reſervationibus dicuntur, intelligi de tempore, quo exiſtit aliquis ſummus Pontifex. Ne conceſſa in favorem Epiſcoporum Germaniæ, in eorum odium detorqueri videantur.

Ex eadem ratione inferunt DD. etiam, quod ſi Papa Beneficium *in curia* vacans intra menſem non contulerit, poſſe Ordinarium illud conferre, neque exſpectare debeat lapſum trium menſium. Concordata enim tantum in conferendis Beneficiis, alternativæ ſubjectis, Pontifici aſſignant trimeſtre, non autem in conferendis *vacantibus in curia.* Sed quoad iſta ſtandum eſt Juri communi, quod *c. ſtatutum* 3. *de præbend. & digr in* 6. Ordinario dat poteſtatem de illis providendi: ſi Pontifex intra menſem non providerit.

Neque eſt paritas inter Beneficia vacantia Romæ, & vacantia in Germania. Nam illa Pontifex intra menſem multo facilius poteſt conferre, quam iſta. Potuit igitur prudenter tres menſes requirere pro vacantibus in Germania, & unum tantum menſem pro vacantibus in ſua ſua curia; utpote quorum vacatio breviſſimo tempore ſit nota Pontifici.

§. VI.
Quinam obligentur concordatis Germaniæ, & quomodo?

131. Concordata non tantum habent rationem legis & ſanctionis pragmaticæ, á ſummo Pontifice cum conſenſu Nationis Germanicæ circa proviſiones Beneficiales latæ, ſed etiam rationem pacti & contractus reciproci, qno partes contrahentes obligantur, Papa videlicet & Natio Germanica: hoc eſt, illi, qui eo tempore, quo erecta fuerant concordata, vere erant *Germani*, ſeu *Alemanni* (quibus nominibus idem intelligi vult Nicolaus Pontifex) non vero ii, qui ad Imperium quidem pertinent, atque ab eo feuda accipiunt, nomine tamen Germanorum non veniunt; quales ſunt Itali complures; nec ii, qui erant quidem Germani, a Germanico tamen Imperio concordatorum tempore fuerant ſeparati. Quos inter Belgæ referuntur. Quorum tamen aliquæ Eccleſiæ, ut Cameracenſis, Nivellenſis, Thenenſis, uti etiam Metenſis & Virodunenſis in Lotharingia, concordata ultro acceptarunt.

Ubi hoc obſervo: ſiquæ Germanicæ Nationis Eccleſiæ concordata non acceptaſſent, eas, quoad menſium alternativam, non fore obſtrictas. Nam Nicolaus V. videtur liberum reliquiſſe, an ea quoad menſium alternativam velint acceptare; dum § *de cæteris* in fine addit: ut hæc odinario *poſſit per dictam Nationem* (Germanicam) *publicari*, *& omnes*, *qui ea gaudere voluerint tempus congruum habeant*, *eam acceptandi.*

Quia tamen, Brandeno, Canonico Auguſtano, teſte (*ſuper concord. Germ. q. 3. n. 5.*) concordata cuſtodita & obſervata fuerunt ab omnibus Germaniæ Eccleſiis, ab omnibus acceptata fuiſſe credendum eſt. Quamvis enim initio, dum de concordatis cum Nuntio Apoſtolico agebatur, complures Germani ſe oppoſuerint, poſtea tamen, cum a Nicolao fuiſſent confirmata uſu ipſo & praxi illa acceptarunt. Quia alias in Regulas cancellariæ & c. Sedi Apoſtolicæ multo magis favorabiles, & Eccleſiis duriores, fuiſſent recaſuri. Quare ab omnibus Germanis, Imperio ſubjectis, obſervanda ſunt, tanquam leges & pacta; (niſi aliquæ Eccleſiæ ſpeciali privilegio aut jure ſint exemptæ) quale privilegium habere dicuntur Eccleſiæ Leodienſis, Herbipolenſis, Bambergenſis, & aliæ quædam quoad aliqua puncta concordatorum.

Unde ſequitur Germaniæ Eccleſias non poſſe (ſcienter ac licite) ſe a concordatis eximere, aut iis derogare, ſed tanquam

leges Eccleſiaſticas, a ſummo Pontifice erga ſubditos latas, & ab his acceptatas, uti etiam tanquam pacta, jure naturali obligantia, inviolate eſſe obſervanda.

Major quæſtio eſt, an non ſaltem Papa concordatis contravenire & derogare poſſit? Ratio dubitandi eſſe videtur. Quia ſummum etiam Principem leges ſuas obſervare poſtulat naturalis æquitas: cum quisque id juris, quod in alterum ſtatuit, ipſemet etiam ſervare debeat: *Et digna ſit vox majeſtate regnantis, legibus ſe obligatum Principem profiteri, & majus Imperio ſubmittere legibus Principatum*, *l.* 4. *c. de LL.* 132. An Papa poſſit derogare.

Adhæc pacta & contractus ſummos etiam Principes ligant, cum juris naturalis ſcitum ſit, fidem datam eſſe ſervandam. At concordata ſunt vera pacta, & quidem publica, mutuo conſenſu inita promittitque in iis diſerte Pontifex, *ſe per quamvis diſpoſitionem, ſub quacunque verborum forma factam, aut faciendam, non impediturum Ordinariorum, aliorumque collatorum proviſiones* (alternativas) juxta concordata factas. Subditque poſtea, eam concordatorum ordinationem duraturam deinceps, *niſi in futuro Concilio de ipſius Nationis conſenſu aliter fuerit ordinatum.*

Hæc equidem argumenta id probare intelligo, non ſolere Romanos Pontifices, neque debere levibus de cauſis concordatis derogare, neque cenſendos iis contraire, niſi ſpecialem & expreſſam eorum, ac juſtæ cauſæ mentionem faciant: adeoque reſcriptum, adverſus concordata obtentum ſine hac mentione pro ſubreptitio & invalido habendum, ut advertit Engel *de præbend. & dign. num* 54. Quæ ſane doctrina ex ipſis etiam ſummorum Eccleſiæ Præſulum oraculis habetur perſpicua: ſic enim Paulus V. *Conſtit. Ex Paſtoralis* declarat, nec ſuæ unquam mentis, nec Prædeceſſoris ſui fuiſſe, concordatis derogare; ac propterea litteras, a Prædeceſſore ſuo in ipſorum præjudicium obtentas, pro ob vel ſubreptitiis habendas. Et jam ante Gregorius XIII. *Conſtit. 6. Jun.* 1572. *edita*, conteſtatus eſt, ſe, ſub quacunque forma ſcripſerit, concordata nolle lædere.

Nihilominus tamen non evincitur, non poſſe ſummum Pontificem *ex plenitudine ſuæ Poteſtatis* concordatis contravenire, iisque derogare, quando juſta id cauſa exigit; prout paſſim agnoſcunt Eccleſiaſtici Juris Interpretes.

Nam Pontifex Romanus, tanquam verus Chriſti in terris Vicarius, in Perſona S. Petri non tantum accepit a Chriſto, cum poteſtate clavium ligandi atque ſolvendi, Dominici ovilis Paſtoralem

cuſtodiam ac ſummam præfecturam, ſed etiam ſupremam diſpenſationem & adminiſtrationem omnium per orbem Chriſtianum Beneficiorum, juriumque Eccleſiaſticorum. Hanc proin ſummam poteſtatem, ſupremæ Eccleſiæ Præfecturæ a Chriſto ipſo annexam, atque inhærentem, nunquam ita poteſt Pontifex a ſe abdicare, aut alteri cuicumque ita communicare, ut non majorem adhuc retineat, niſi ſummum Pontificatum ſupremamque Eccleſiæ Præfecturam abdicet, illaque in alium transferatur, ut Cœleſtinum V. feciſſe quondam novimus.

Legibus quidem ſuis, ſi materia ſit apta ac proportionata, ex decentia & æquitate naturali Principem teneri facile permiſerim, quamdiu rationi & fini intento ſunt conſonæ. At vero, cum eas aut abrogari aut iis derogari neceſſitas aliqua aut inſignis ac publica utilitas expoſcit, prudentiæ decus eſt, rerum temporumque neceſſitatibus nova ordinatione ſubvenire.

At non leges duntaxat ſunt concordata; pactiones ſunt, contractus ſunt, quibus parte altera invita contraire nefas. Fidem ſervari datam jura naturæ ſacroſancta petunt. Unde ſapientiſſimum illud Baldi pronuntiatum: *DEus Principi quidem leges, non etiam pactiones & contractus ſubjecit.*

Reſp. Principem ſupremum iis ſaltem pactionibus, quas cum ſubditis ſuis iniit, derogare poſſe, ſi graviſſima id boni publici cauſa exigat, cum Nicolartſio, & Leurenio complures DD. aſſerunt, adduntque, quomodocunque paciſcatur ſummus Pontifex, maxime cum ſibi ſubdito, ſemper incluſam eſſe hanc conditionem: *Niſi aliud exigat cauſa gravis & extraordinaria propter bonum commune Eccleſiæ.* Quia huic per leges aut pactiones præjudicare non poſſit. Et ſub hac conditione etiam intelligendas eſſe illas promiſſiones Nicolai V. in concordatis.

Imo ipſe Nicolaus hoc ſufficienter in ipſis concordatis indicat, dum promittit, ſe confirmaturum Archiepiſcopos, Epiſcopos, & Prælatos Regulares, canonice electos, ſibique rite præſentatos, ſubjuncta hac conditione: *Niſi ex rationabili & evidenti cauſa de fratrum* (Cardinalium) *conſilio, de utiliori & digniori perſona duxerimus providendum.*

Taceo, quod quidam negent, concordata proprie eſſe pacta & contractus; cum ſpiritualia ſub contractum aut commercium non cadant. Unde dicunt, potius eſſe privilegia Apoſtolica, quibus Pontifex plura ſibi competentia circa proviſiones Beneficiales indulſerit ordinariis in Germania collatoribus: privilegia autem

ex gravi cauſa revocari poſſe. Cæterum Romani Pontifices quoad aliqua concordatis jam derogarunt, concedendo e. g. novis Imperatoribus jus primarum Precum: menſe etiam capitulari.

§. VII.

An conſuetudine vel præſcriptione derogari poſſit concordatis?

Graviſſima hæc & anceps valde eſt quæſtio, Doctoribus in utramque partem ſciſſis. Derogari poſſe exiſtimant Engel, Wieſtner, Zypæus, Pichler, Schmalzgrueber. Negant *Gonzalez*, *Nicolarts*, *Chokier*, *Brandenus*, *Pirhing*, *Leurenius*, *Wex*, diverſis moti fundamentis. Nam 133.

Alii cum Leurenio putant, nullis reſervationibus Apoſtolicis per conſuetudinem contrariam, aut præſcriptionem derogari poſſe; præſertim ſi ſubjuncta ſit clauſula ſeu decretum, irritans actus contrarios, prout eſt appoſita concordatis. Tali ſiquidem clauſula infici poſſeſſionem & titulum, ſine quibus non eſt locus præſcriptioni.

Verum cum aliis legibus Eccleſiaſticis per conſuetudinem & præſcriptionem derogari poſſit, non ſatis apparet, cur non etiam legibus reſervationum, & adjecto decreto, ſeu clauſulæ illi irritanti, quæ, ſicut reſervatio, tantum lege humana eſt concepta, derogari poſſit. Certe in Extrav. ambitioſæ *de reb. Eccl. non alien.* additur clauſula irritans alienationem rerum Eccleſiaſticarum, & tamen iſtæ præſcribi poſſunt. Non eſt proin univerſim verum, ejusmodi clauſula infici poſſeſſionem & titulum.

Nam poſſeſſio aut potius quaſi-poſſeſſio in ejusmodi juribus incorporalibus ſunt ipſi actus, tempore immemoriali poſiti, titulus vero certus in præſcriptione immemorialis temporis non requiritur, vel, ut Engel advertit, aſſignari poterit titulus *pro ſuo*, quando Prælati ſibi invicem ſucceſſerunt, & jura ab anteceſſoribus ſuis exercita, & in ſe derivata, bona fide (quam etiam de Anteceſſoribus ſuis præſumere poterant) Papa ejusque Legato nihil contradicente, retinuerunt.

Alii cum Nicolartſio, Canonico Leodienſi *in praxi Benef.* ſe fundant in eo, quod univerſali Germaniæ obſervantiæ præſcribere non poſſit particularis Eccleſia. Idque tanto minus, quod concordata pro fine habeant pacem & utilitatem publicam: cui præjudicare non poſſit particularis Eccleſia; quam parum Clericus

præjudicare poteſt favori publico per privilegium fori Clericis quæſito.

Verum hæc videntur levia. Non enim raro contingit, ut Eccleſia particularis præſcribat contra obſervantiam univerſalis Eccleſiæ. Exempla hiſtoriam Eccleſiaſticam percurrenti, uſumque diſciplinæ in diverſis provinciis inſpicenti paſſim ſunt obvia. Sic Mediolanenſes primis quadrageſimæ diebus, & Belgæ Sabbatis inter Nativitatem Domini & Purificationem B. V. contra univerſalem jejunii legem veſcuntur carnibus; Hiſpanis die Sabbati licita ſunt inteſtina animalium, Germanis diebus jejuniorum lacticinia. Unde S. Ambroſius objicienti ſibi Romanam conſuetudinem, laudavit illam; aliam eſſe Mediolani reſpondit.

Cæterum leges univerſim pro fine habent bonum publicum, & tamen per conſuetudinem iis derogari poteſt. Clerici quoad ſuam perſonam etiam jure Divino gaudent privilegio fori. *c.* 4. *de cenſibus in 6. Concil. Lateran. V. Seſſ.* 9. *Concil- Trident.* §. 25. *cap.* 20. *de ref.* ubi exemptio & immunitas perſonarum Eccleſiaſticarum *DEI ordinatione* dicitur eſſe conſtituta. Accedit, quod conſuetudo abrogans immunitatem Eccleſiaſticam præjudicaret dignitati clericali, non autem præjudicat dignitati Pontificis conſuetudo derogans concordatis. Illaque reprobata eſt tanquam corruptela; non autem iſta. Neque Clerici proin, neque conſuetudo hoc privilegium tollere poſſunt.

Graviora ſunt argumenta, quæ petuntur ex contradictione & proteſtatione ſummorum Pontificum; nam, ut conſuetudo legi deroget, requiritur conſenſus Legislatoris. At vero Pontifices non tantum non conſentiunt, ſed aperte reclamant, atque conſtanter urgent obſervantiam concordatorum, voluntque ſecundum illa judicari in curia Romana, nullam admittentes exceptionem non uſus, vel uſus contrarii.

Sic Clemens VII. in Bulla *admonet*, anno 1534. edita, diſerte declarat, collationes contra concordata quomodolibet factas, vel faciendas, nullum titulum aut colorem Beneficia poſſidendi tribuere; ſed ſic promotos pro malæ fidei poſſeſſoribus, & mere intruſis ab omnibus habendos, ita, ut ipſis neque regula de *annali* vel *triennali poſſeſſione*, neque exceptis de non receptis concordatis proſit.

Adhuc patentius id ipſum inculcare videtur Innocentius X. qui celebrrima illa Bulla *Zelo Domus DEI* anno 1648. decrevit, omnia, quæ contra concordata *ſtatuta* fuerint, irrita omnino eſſe,

eisque

eiſque præſcribendi cauſam, longiſſimo etiam & immemorali tempore, non acquiri.

Imo in ipſis etiam concordatis Pontifex expreſſe ait, ea perpetuo duratura, niſi in futuro Concilio aliter fuerit ordinatum.

Fateor, magnum his argumentis eſſe pondus, iisque hanc ſententiam tutiorem valde reddi probabilem.

Reſpondent tamen adverſæ ſententiæ Patroni, ſummos Pontifices per iſtas conteſtationes non reprobare omnem omnino conſuetudinem contrariam, ac præſcriptionem etiam extraordinariam & immemoralem, omnibus requiſitis inſtructam, ſed eam tantum, quæ deficit in aliquo, ad legitimam conſuetudinem aut præſcriptionem requiſito.

Atque imprimis ſufficere *conſenſum legalem*, quo in univerſum Pontifex in Jure Canonico approbat omnem conſuetudinem & præſcriptionem, requiſitis omnibus probe inſtructam. Adeſſe autem hic poſſe omnia illa requiſita. (Taceo, quod ad præſcriptionem non requiratur conſenſus illius, contra quem præſcribitur.)

Pontifices, dum reclamant, & curiam Romanam, dum ſic judicat, præſumere, quod non adſint omnia requiſita, vel certe eam procedere ſecundum ſententiam ſibi favorabilem ac vere probabilem.

Clementem VII. loqui de illis collationibus, quæ non fundantur in conſuetudine legitima aut præſcriptione temporis immemorialis.

Innocentium X. irrita declarare *Statuta*, a Germanis facta, vel facienda contra concordata; non autem legitimas conſuetudines aut præſcriptiones, a Jure utroque approbatas.

Ipſa etiam verba concordatorum intelligenda eſſe in ſenſu conditionato: duratura videlicet concordata, niſi modo aliquo, a Juribus approbato, ipſis derogetur: ſicuti aliæ etiam leges ita intelligendæ ſunt. Accedit, quod conſtitutiones Clementis VII. & Innocentii X. uti etiam clauſulæ concordatorum ſint leges humanæ. Quibus conſuetudine aut præſcriptione legitima derogari poteſt.

Totum igitur negotium in eo videtur verti, an revera aliqua conſuetudo contra concordata poſſit eſſe rationabilis, & legitime præſcripta. Et quidem facile concedo, tempus ordinarium, ad multas conſuetudines ac præſcriptiones legitimandas ſufficiens, hic viribus carere. De tempore omnino longiſſimo ac immemo-

riali

riali quæro : an e. g. Canonici poſſint pergere in electione Præpoſiti, ſi uſus immemorialis in ipſorum Eccleſia hoc habuit ? An Epiſcopus Germaniæ poſſit tuta conſcientia Parochiam aliquam, aut Beneficium ſimplex (juxta concordata alternativæ obnoxium) conferre menſe Apoſtolico, ſi ejus anteceſſores tempore immemoriali, vel etiam longiſſimo e. g. centum annorum, illud menſibus etiam Pontificiis vacans , libere & quiete contulerunt ? An Canonici poſſint Decanum eligere (licet Anteceſſor menſe Apoſtolico ſit mortuus) ſi uſu & obſervantia nunquam interrupta a tempore immemoriali hoc factum eſt, neque Pontifice, neque ejus Nuntio Apoſtolico contradicente ?

Quid hic deeſt de illa conſuetudine legitima, cui ſecundum SS. Canones ſummus Eccleſiæ Antiſtes conſenſum ſaltem legalem præbet ? cui Jura vim derogandi legibus tribuunt ?

Nihil apparet irrationabile. Nam iſta conſuetudo non eſt contra Jus Divinum, aut naturale, cum modus conferendi Beneficia Eccleſiaſtica ſubjaceat diſpoſitioni humanæ, poſſetque ſummus Pontifex per privilegium eis hoc jus concedere ; imo poſſet etiam laicos habilitare ad conferendum , ſicut eos habilitavit ad præſentandum. Nam quæ ſunt Jurisdictionis, cuicunque mandare poteſt.

Sed neque eſt corruptela morum, aut everſiva diſciplinæ Eccleſiaſticæ, aut damnoſa Eccleſiæ, nec de ſe aliunde inhoneſta ſicut conſuetudines aliæ, quibus derogatur legibus Eccleſiaſticis, non ſunt inhoneſtæ, nec contra bonos mores, ac diſciplinam.

Imo eſt ſecundum jus Canonicum commune, in Decreto Gratiani, & libris Decretalium Gregorii IX. comprehenſum, *can.* 4. *cauſa* 10. *q.* 1. *can.* 10. & 11. *cauſa* 16. *q.* 7. *cap. de capell Monach.* *cap.* 12. *de hæret. in fine.* In quibus dicitur, Eccleſiarum proviſionem , inſtitutionem & deſtitutionem Sacerdotum & cæterorum Clericorum ad Epiſcopum pertinere. Adeoque Epiſcopi ſuam intentionem habent fundatam in Jure. Viguitque diu in Eccleſia, antequam reſervationes ſunt introductæ.

Si igitur ejusmodi uſus ac conſuetudo tempore immemorali in Eccleſia aliqua particulari vigeat, non apparet ſatis, quidnam deſit, quod ad conſuetudinem legitimam, cui conſenſus legalis a SS. Canonibus impertiatur , requiratur.

Sed neque ſatis apparet, quidnam ad legitimam præſcriptionem deſit. Nam ad hanc quatuor a Jure Eccleſiaſtico requiruntur, *poſſeſſio*, *bona fides*, *titulus*, ac *tempus debitum*. Quatuor autem

iſta

iſta adeſſe poſſunt. Atque imprimis in juribus incorporalibus, quale eſt iſtud, *quaſi-poſſeſſio* conſiſtit in uſu & actibus continuatis, contra jus alterius exercitis. Atqui tales ponuntur exerciti, & quidem tempore immemoriali, aut omnino longiſſimo centum annorum, quoties Beneficium vacavit.

Bona fides in præſcriptionibus temporis immemorialis præſumitur (imo etiam in aliis, niſi mala fides probetur): & certe difficile videtur, omnes Epiſcopos, qui ſucceſſive Beneficium contulerunt, aut omnes Canonicos, qui toties ac per tot annos Electionem celebrarunt, malæ fidei arguere in re graviſſima. Potuerunt igitur primi collatores aut electores habuiſſe ignorantiam illius puncti concordatorum aut illud non ſatis intellexiſſe vel aliunde exiſtimaſſe, id ſibi licitum: poſteriores vero, præcedentium veſtigiis inhærentes, bona fide exiſtimare potuerunt, anteceſſores jure egiſſe; vel quod privilegium aliquod Apoſtolicum obtinuerint, (ſicut plures aliæ Eccleſiæ varia obtinuerunt) vel quod, dum nec Pontifex, nec ejus Legatus quidquam contra moverunt, tacito ſaltem conſenſu hoc jus ſucceſſoribus indulſerint.

Titulus in præſcriptione rerum incorporalium regulariter alius non requiritur, quam uſus continuatus & patientia Domini: modo præſcribens actus ſuos non exerceat *vi*, *clam*, *aut precario. l.* 10. *ff. ſi ſervit. vind. l.* 3. *&* 4. *de præſcript.* 30. *vel* 40. *ann.*

Hocque a fortiori locum habet, quando actus quaſi-poſſeſſorii tempore immemoriali, aut longiſſimo centum annorum ſunt exerciti, quotiescunque & quandocunque Beneficium vacavit. *Arg. c.* 6. *de præſcript.* & adhuc clarius *cap. Epiſcopum* 1. *de præſcript. in* 6. dicitur nullum requiri titulum, *ſi tanti temporis allegetur præſcriptio*, *cujus contrarii memoria non exiſtat.* Item ei, qui rem Eccleſiaſticam præſcribit, ſi jus commune non ſit ipſi contrarium, & contra eum non habeatur præſumptio, ſufficere bonam fidem ſine allegatione tituli. Atqui Ordinario aut Capitulo in caſu poſito jus commune non eſt contrarium, ſed ſtat poſitive pro illis *cap. quia propter de elect. cap.* 1. *de capell. Monach. cap.* 12. *de hæret. &c.* neque adverſus eos habetur præſumptio. Et licet jus ipſis reſiſteret, & haberetur contra eos præſumptio, tamen in præſcriptione temporis immemorialis nullus requiretur titulus. *Cap.* 1. *cit. de præſcript. in* 6.

Denique etiamſi titulus aliquis requireretur, ex juribus ab anteceſſoribus exercitis & poſſeſſis, quæ ad ſucceſſores transmitti ſolent, habetur titulus *pro ſuo*, ut ex P. Engel ſupra advertimus,

vel ſaltem titulus *exiſtimatus*, aut *præſumptus*. Qui ad præſcriptionem longiſſimi temporis, & a fortiori, temporis immemorialis ſufficit.

Tempus habetur pariter in caſu noſtro ſufficiens, quia ſupponitur tempus eſſe *immemoriale* (ita, ut nullus hominum defacto viventium unquam aliter obſervatum viderit) vel longiſſimum centum annorum: quod ſufficit ad præſcribendum, etiam contra Romanam Eccleſiam, *cap.* 13. & 14. *de præſcript.*

Cum igitur omnia requiſita adeſſe videantur, tam *per viam conſuetudinis*, quam *per viam præſcriptionis* concordatis derogari eſſe eſt vere probabile; ut adeo collatores ordinarii in hujusmodi caſu via, ab anteceſſoribus ſuis trita, tuta conſcientia videantur poſſe incedere, donec ſummus Pontifex per novam diſpoſitionem Beneficium illud ad concordata ac collationem alternativam vel ad regulas cancellariæ, ſpecialiter revocet. Quod eum facere poſſe non diffitemur; ſicut per leges reſervationum potuit ordinarios collatores privare jure, per SS. Canones & diuturnam conſuetudinem ipſis quæſito.

Quæ hactenus attulimus rationum momenta, ſi non ſufficiant, plura ſuppetunt, quæ ſententiam illam probabilem reddant.

Nam, quæ obtineri poſſunt per privilegium, ea per præſcriptionem etiam & conſuetudinem immemorialem obtineri poſſe concors DD. eſt pronuntiatum, modo præſcribens ſit capax poſſeſſionis, & jus non reſiſtat. Atqui Epiſcopus & Canonici ſunt capaces poſſeſſionis in caſu noſtro: neque jus reſiſtit.

Sed quid de potentia diſputatur, ubi de ipſo facto conſtare videtur? tam Papa quam Ordinarii jam derogarunt concordatis. Et Papa quidem Imperatoribus conceſſit jus primarum precum menſe etam Ordinariorum. Et Sixtus IV. Univerſitati Lovanienſi conceſſit, ut per multos annos nominare potuerit ad Beneficia tam menſe Ordinarii, quam Papali. *Leurenius in foro Benef. part.* 2 *quæſt.* 595.

Contra vero etiam Germani iisdem derogarunt; nam Domus Bavarica præſcriptione acquiſivit jus præſentandi in ſua provincia ad dignitates & Beneficia extra Eccleſias Cathedrales, & civitates Epiſcopales, ſi vacaverint menſe Papali: ut expreſſe habetur in Receſſu concordatorum, initorum anno 1583. cum Ordinariis, quibus Bavaria in ſpiritualibus eſt ſubjecta.

Deinde

Deinde in concordatis §. *de cæteris* ſtatuta eſt alternatio in conferendis *Beneficiis quibuscunque Sæcularibus & Regularibus.* Cui ſanctioni quantopere derogatum ſit, apparet cuique, hodiernam Germaniæ praxin inſpicienti. Nam Ordinarii non tantum inſtituunt præſentatos a Patronis, & conferunt non patronata Beneficia prævio concurſu, ſed etiam paſſim ſine iſto tam curata quam ſimplicia minora.

De Decanatu etiam teſtatur Van-Eſpen *J. E. U. p. 2. tit. 23. cap. 5. n.* 19. his verbis: *Uſu harum regionum Dignitates bujusmodi electivæ a reſervatione ſunt exemptæ, eliguntque paſſim capitula ſuos Decanos in omnibus menſibus ſine ulla diſtinctione.* Verum hæc fortaſſis intelligenda ſunt de illis tantum regionibus, in quibus non concordata Germaniæ, ſed Regulæ cancellariæ v gent.

Sed quidquid ſit de conſuetudine & præſcriptione in hac re: de quibus in utramque partem probabiliter diſputatur; hoc certum videtur, o bſervantiam & uſum interpretari ea, quæ in concordatis ſunt dubia: cum conſuetudo ſit optima legum interpres.

§. VIII.

An concordata Germanica ſint rationabilia, quoad Reſervationes?

Acatholici ſcriptores calumniis paſſim virulentis proſcindunt concordata, & contentas in iis Pontificias Reſervationes, 134.
velut injuſtas, Germaniæ pernicioſas, antiquæ Eccleſiæ incognitas, creſcente in immenſum curiæ Romanæ ambitione, ac in orbem terrarum dominatu deſpotico, invectas.

Novum ſiquidem illas eſſe inventum, in Decreto Gratiani & antiquiore Jure Canonico pergrinum. Turbari hierarchiam, Archiepiſcopos privari jure confirmationum, Epiſcopos jure collationum, jure communi, etiam Canonico, antiquiore ipſis aſſerto, Principes inveſtituris. Obtrudi homines exteros, ignotos; nulla notitia Eecleſiæ, ad quam veniunt, præditos. Aptiores, melius Provinciæ & Epiſcopo cognitos, excludi.

Indignum eſſe, Superiorem extra Rempublicam, aut ſtatum in ſtatu agnoſcere; ab externo Principe proviſiones, confirmationes, mandata petere; præcipua quædam Imperii membra ei juramento obſtringi. Nec Cæſari nec Imperio hac religione cautum.

Germaniam ſubjugatam pro ancilla haberi, Regnumque obedientiæ eſſe effectam, dimidio Majeſtatis per concordata amiſſo. Beatam eſſe Galliam, quæ ſanctione Pragmatica ſibi caverit, aut ſaltem concordato mitiore: Beatiſſimos vero Proteſtantium Principes, qui excuſſo penitus intolerabili jugo, in libertatem aſſerti, pleno uti in politicis, ita etiam in ſacris jure potiantur.

Ita enim vero ad Lutheri Calvinique exitiales modulos ſibilant complures novatores, jurati Eccleſiæ hoſtes, ſubdentes novas faces, ad accendendas denuo diſſenſiones, quas optant, Sacerdotium inter & Imperium. Non illis curæ eſt ordo Eccleſiaſticus in Germania, quem depreſſum ſuppreſſumque cuperent, ſed odium in ſummum Pontificem calumniandique licentia malignum calamum acuit, nunquam protervius effuſiusque petulantem, quam ubi amaram bilem livoremque in ſupremum Eccleſiæ Antiſtitem deſpumat.

Non placent concordata iſtis calumniatoribus, quia concordia non placet; quia pax Sacram inter & Politicam poteſtatem non placet; quia Regnum cum Sacerdotio æternis contentionibus vellent collidi. Querebatur jam dudum Pontifex, ſacras a profana manu uſurpari inveſtituras, indignos intrudi in Domini Sacraria, dominari ſimoniam ac violentiam, abuſus invaleſcere; rationem in conferendis Eccleſiarum Præfecturis vix ullam haberi Eccleſiæ univerſæ capitis. Querebantur contra Germani, premi Nationem conceſſis tot gratiis exſpectativis, tot mandatis de providendo, monitoriis, executoriis, tot reſervationibus, tot juribus præventionis, concurſus &c. tot annatis, ſervitiis, ac ſervitutibus. Hinc frequens jurgium, diſſenſio, calamitas. Inventum per concordata moderamen, parti utrique accommodum, ſublatæ querelæ, reducta concordia. Hoc, hoc eſt, quod non placet Acatholicis, Eccleſiæ Romanæ hoſtibus.

Non placent illis concordata. At placuerunt Auguſtiſſimo Imperatori Friderico III. placuerunt S. R. I. Electoribus, aliisque *plurimis* (ut habet proemium concordatorum) Principibus Imperii, tam Eccleſiaſticis quam ſæcularibus, qui omnes nomine totius Nationis Alemannicæ concordata, *pro ipſius Eccleſiæ unione, pace tranquillitate inter Eccleſiam & Nationem prædictam inita, rationabilia & ſalubria comperientes tam Eccleſiæ quam Nationi* approbarunt, collaudarunt, concluſerunt, ſupplicantes Nicolao V. ſummo Pontifici, ut decreto Apoſtolico per perpetuum iis robur adjiceret.

(Prout

(Prout hæc omnia in dicto concordatorum proemio comprehenduntur.)

Non placent Proteſtantibus. Sed placuerunt Auguſtiſſimis Imperatoribus, Maximiliano I. in reſcripto ad Leodienſes, Carolo V. in reſcripto ad Cameracenſes, Ferdinando I. & Matthiæ, qui concordata, tanquam Imperii legem fundamentalem, obſervanda & ante oculos habenda Imperialis cameræ conſiliariis commendarunt. Placuerunt S. R. I. Electoribus poſteriorum etiam temporum, qui obſervantiam eorundem concordatorum Cæſareis Capitulationibus inſeruerunt. Placuerunt denique toti Nationi Germanicæ, quæ illa acceptavit, uſu ipſo & praxi roboravit, atque obſervari omnino voluit: donec Proteſtantes ab orthodoxa fide, ac Eccleſia Catholica, ejusque diſciplina vi & armis ſe abſtraxerunt & cum fide concordata, pacta & contractus ſaluberrimos in terris ſuis perfide abjecerunt.

Nec mirum, concordata a tota Natione Germanica fuiſſe recepta, & etiamnum apud meliorem partem viridi obſervantia florere. Nam non tantum ceu rationabilia, ſalubria, utilia, atque ad pacem & concordiam fovendam comprimis idonea ſunt primitus a parte utraque inita ac ſtabilita. Sed etiam ratio ipſa demonſtrat, illa prudenter omnino atque ſalubriter a Germanis fuiſſe ſancita.

Et quidem imprimis ſpectando jus poſitivum certum eſt, ſummum Pontificem ampliſſimam habere poteſtatem, conferendi Beneficia omnia totius orbis Chriſtiani, vel alio modo de iis diſponendi. Ita enim clare deciſum habemus *c. licet* 2. *de præb. & dign. in* 6. & *Clem. I. ut lite pend.* in quibus dicitur: *Ad Romanum Pontificem Eccleſiarum, Perſonatuum, Dignitatum, aliorumque Beneficiorum plena & libera diſpoſitio, ex ſuæ poteſtatis plenitudine, noſcitur pertinere.*

Poteſt autem illa conferre quadruplici jure. 1. *Jure præventionis*: quod verſatur circa Beneficium necdum vacans. Dum nempe vel dat *gratiam exſpectativam* ad illud, vel *mandato de providendo* jubet conferri certæ perſonæ vacaturum: vel ipſe illud confert in caſum vacaturæ. *c. dudum* 14. *de Præb. in* 6.

2. *Jure concurſus*, vi cujus tanquam Ordinarius Ordinariorum concurrit cum omnibus collatoribus inferioribus quoad *Beneficia actu vacantia.* Valetque illius collatio, qui conferendo alterum prævenit. Ratio eſt, quia Papa, licet aliis poteſtatem de-

derit conferendi Beneficia, ſibi tamen reſervat majorem: eſtque hæc eminens Pontificis poteſtas ſemper ſubintellecta, licet non exprimatur. *Arg. c. dudum. cit.*

3. *Jure Reſervationis*, quo ſuæ collationi privative ac in perpetuum reſervat certas dignitates, e. g. majores, aut Beneficia in curia, vel certo tempore vacantia, prout in Extravagantibus & Regulis Cancellariæ varia reſervantur.

4. *Jure Devolutionis*, quo confert ipſe Beneficium exemptum, quod, ab inferiore collatore vel non debito tempore, vel perſonæ inhabili invalide collatum eſt. *c. 32. in ſine de Præb. in 6.*

Spectando igitur Jus poſitivum indubitatum eſt, Papam ſumma pollere poteſtate diſponendi de Beneficiis Eccleſiaſticis, prout ad gloriam DEI, Eccleſiæ bonum, & animarum ſalutem melius ſalubriusque viſum fuerit. Atque hoc ſufficit homini catholico, qui ſanctionibus Apoſtolicis ſupremi Sacrorum Antiſtitis, de rebus Eccleſiaſticis diſponentis, obſequitur. Verum quia Acatholici, cum quibus pontiſſimum hic nobis eſt negotium. Jus Canonicum impie contemnunt, ex altioribus res iſta eſt ducenda principiis.

Evangelica veritas eſt, Petrum Apoſtolorum Principem (ſupra quem Chriſtus ſuam fundavit Eccleſiam) a Chriſto conſtitutum eſſe ſupremum Paſtorem ovium Chriſti, quas verbis tam ſingularibus, tam patentibus, totiesque repetitis ei paſcendas commiſit; ipſique dederit modo ſpeciali omnino & eminenti claves Regni cœlorum, cum poteſtate in terris ſuprema ligandi ac ſolvendi.

Unde conſtitutus eſt a Chriſto Eccleſiæ Chriſtianæ caput viſibile in terris, Primatum tenens in univerſa Chriſti Eccleſia, verus JEſu Chriſti in terris Vicarius, Pater & Doctor omnium Chriſtianorum, cum plena poteſtate paſcendi, regendique Eccleſiam univerſalem.

Hæc autem ſupremi Paſtoris, Vicarii Chriſti, Eccleſiæ Capitis, Rectoris &c. officium, atque poteſtas ſuprema Eccleſiaſticæ Jurisdictionis, non eſt finita per mortem S. Petri, ſed ex ſapientiſſima ac neceſſaria Chriſti providentia, Eccleſiæ ſuæ ſtabiliter usque ad conſummationem ſæculi conſulentis, in omnes Romanos Pontifices, S. Petri ſucceſſores, continua ſucceſſione eſt propagata. Prout eſt concors & certa doctrina SS. Patrum, & Conciliorum Generalium, Chalcedonenſis, Conſtantinopolitani IV. ac Florentini, in quo, conſentientibus etiam Græcis, hæc omnia ſunt definita.

Ex

Ex quibus plane conſequitur, Romanum Pontificem, ſupremam Eccleſiam gubernandi poteſtatem a Chriſto aſſecutum, poſſe viros Apoſtolicos in mundum univerſum mittere ad prædicandum Evangelium, erigere Epiſcopatus, Diœceſes, Parochias, aliaſque Eccleſias, iiſque Doctores, Rectores, Paſtores animarum dignos & idoneos præficere, mutare, transferre, deponere, prout Divinum obſequium, animarum ſalus, aliæque juſtæ cauſæ depoſcunt.

Conſequitur proin ulterius, poſſe Papam, tanquam vicarium Chriſti, caput & ſupremum gubernatorem univerſalis Eccleſiæ, ſumma poteſtate adminiſtrare Beneficia Eccleſiaſtica, juri collatorum inferiorum, patronorum, electorum derogando, Beneficia uniendo, dividendo, reſervando, antequam vacent, promittendo, penſiones imponendo. Si ejusmodi diſpoſitionis juſta cauſa exigat. Nam, ut S. Thomus quæſt. 100. art. 1. ait: *Eccleſiæ ſunt ejus, ut principalis Diſpenſatoris, non tamen ejus ut domini & poſſeſſoris.*

Atque hanc ſupremam in ſacris Jurisdictionem, a Chriſto datam, a prima Eccleſiæ ætate exercuerunt Romani Pontifices in Epiſcopos etiam, Metropolitanos, & Patriarchas; ſic Julius I. (teſte Sozomeno *Hiſt. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 7.) S. Athanaſium, ab Orientalibus Epiſcopis depoſitum, in Alexandrinum Patriarchatum reſtituit. Cumque plures alii Epiſcopi cum Paulo Conſtantinopolitano, & Marcello Ancyrano, in Conciliabulo Antiocheno fuiſſent dignitate ſua exuti, aliique in eorum locum ſubſtituti, rogatus Julius, ut hos auctoritate ſua confirmet, cauſa cognita, confirmationem negavit, & depoſitos ſedibus ſuis reſtituit. *Cum propter ſedis dignitatem cura omnium ad ipſum ſpectaret, ſingulis ſuam Eccleſiam reſtituit*; verba ſunt Sozomeni loc. cit.

S. Leo M. per totum Orientem Jurisdictionem in Prælatis Eccleſiarum conſtituendis exercuit. Anatolio Conſtantinopolitano, & Proterio Alexandrino Patriarchis confirmationem non ante impertivit, quam catholicam fidei profeſſionem emiſiſſent. (*Epiſt.* 54.) confirmavit pariter Maximum Antiochenum Patriarcham; ut habetur in Concilio Chalcedonenſi act. 7. & epiſt. 84. idem S. Leo Anaſtaſio Theſſalonicenſi Epiſcopo, ſuo per Orientem Legato mandat, ut de electione Epiſcopi, Cleri & populi conſenſu facta, a Metropolitano edoctus, auctoritate ſua confirmationem tribuat, ſi electio rite fuerit celebrata. Subditque: *ſicut enim juſtas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante*

præſu-

præſumi. Ab eodem S. Leone reſtitutum in Epiſcopatum Theodoretum in Concilio Chalcedonenſi act. 1. legimus.

S. Gregorius M. *lib.* 4. *epiſt.* 34. ad Conſtantiam Auguſtam conqueritur, Salonitanum Epiſcopum, ſe neſciente, fuiſſe ordinatum; id ſub nullis anterioribus Principibus eveniſſe. Verum quidem eſt, etiam a Patriarchis & Metropolitanis confirmatam fuiſſe Epiſcoporum electionem; ſed id factum concedente Romano Pontifice.

Nicolaus I. in epiſt. ad Michaelem Imperatorem octo enumerat Patriarchas Conſtantinopolitanos, quos Romani Pontifices depoſuerunt. Inter quos fuit Anthimus, quem Agapetus Papa depoſuit, non obſtantibus minis Auguſti & Auguſtæ, & ejus loco ſubſtituit Mennam, quem ſuis ipſe manibus Conſtantinopoli conſecravit (teſte Zonara in vita Juſtiniani Imp.) ſic etiam Sedes Apoſtolica depoſuit Dioſcorum Alexandrinum, Flavianum Antiochenum, Polychronium Jeroſolymitanum Patriarchas, aliis in eorum locum ſubſtitutis.

Et quid aliud probant tot appellationes ex omni orbe Chriſtiano non tantum inferiorum Sacerdotum, Eccleſiis ſuis privatorum, ſed Patriarcharum etiam, ut S. Athanaſii, S. Flaviani, S. Chryſoſtomi &c. ad Romanum Pontificem appellantium, poſtquam dignitate ſua dejecti fuerant? certe hæc aliaque multa, quæ afferri poſſunt, luculenter demonſtrant, Pontifices Romanos exercuiſſe ſupremam illam Paſtoralis officii Jurisdictionem, a Chriſto Domino ſibi conceſſam, in conferendis, confirmandis, adimendis, reſtituendis, ſummis etiam Dignitatibus Eccleſiaſticis.

Cum deinde circa ſæculum IX. erigi cœpta eſſent Beneficia Eccleſiaſtica in titulum perpetuum, Romani Pontifices etiam in illa Jurisdictione ſua & autoritate variis modis ſunt uſi, dando ad vacatura *gratias exſpectativas*, & *mandata de providendo:* quorum etſi ante ſæculum 12. atque adeo ante Alexandrum III. nulla expreſſa exſtet mentio, conſuetudo tamen videtur eſſe multo antiquior. In Decretalibus autem Pontificum, Alexandro III. poſteriorum, frequens horum mandatorum, ad Ordinarios miſſorum, occurrit memoria. Ut videre eſt paſſim in Decretalibus Gregorii IX. præſertim titulo de Reſcriptis, *cap.* 30. 37. 38. 40. Fueruntque hæc mandata admodum frequentia, Principibus, Nobilibus, pauperibus pro gratia exſpectativa ſæpe Papam implorantibus.

Suc-

Succeſſerunt deinde ſæculo XIII. Beneficiorum Reſervationes, a Clemente IV. aliisque poſt eum Pontificibus expreſſim factæ. Quamvis etiam harum uſus fuerit antiquior; ut dictum §. 1. *hoc art.*

Ne igitur proviſiones Pontificias heteroclitæ, neſcio quis, fidei homo novitatis poſtulet. Quid ais Luthericola? novum inventum appellas Romanæ curiæ, quod Chriſtus dedit, quod perpetuo uſu obſervatum? *gratias exſpectativas*, *mandata providendi*, *reſervationes*, novas eſſe inquit. Itane vero? an rem, an verba nova eſſe dicis? res, poteſtas nempe proviſionum, eſt antiquiſſima. Verba etiam, modusque ſic providendi trecentis & ultra annis antiquior eſt tua fide, tua Eccleſia, tua deformatione, tuis novis inventis in Eccleſia Dei eo usque inauditis.

Sacra omnia profanis miſcere, Principi laico ſupremum jus ſacrorum addicere, tot facere Papas, quot Principes territoriales: hoc novum eſt. Tot Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, Abbatias, tot Monaſteria, Dignitates, Canonicatus, Sacerdotia, Beneficia Eccleſiaſtica, convellere, evertere, *ſæcularizare*: hoc novum eſt, hoc inauditum eſt, hoc toti antiquitati fuit incognitum.

Mirum profecto eſt, homines iſtos novitatem nobis objicere; de turbata Eccleſiaſtica hierarchia, de imminuta Prælatorum Eccleſiaſticorum poteſtate, de acciſo Ordinariorum jure nos arguere; cum apud ipſos iſta omnia per ſeditiones, per conſpirationes contra Imperatores, per vim, per arma, per tot cruenta bella, ſint convulſa, conculcata, ac penitus extirpata.

Non concordata Germaniæ fuerunt a Pontifice extorta. Quid autem per tot bella, Smalcaldica, Mauritiana, Danica, Suecica, adverſus Imperatorem ſuſcepta, fuerit extortum, novimus.

Natio Germaniæ inclita concordata illa liberrime initit, tanquam *rationabilia*, ſibique *ſalubria*. Ex illis etenim, quæ diximus hactenus, ita juvat colligere.

Romanus Pontifex ex Chriſti inſtitutione Caput totius Eccleſiæ, Paſtor univerſalis omnium ovium Chriſti, principalis (ut S. Thomas loc. cit. ait) Eccleſiarum *Diſpenſator*, pollens ſuprema poteſtate ſolvendi ac ligandi, quam etiam a prima Eccleſiæ ætate in omnes fideles, ac ordinem præcipue Eccleſiaſticum exercuit, poſſet omnia Beneficia, omnesque Dignitates Eccleſiaſticas ligare,

ſibique reſervare, ac liberrime conferre; ſicut primitus ipſius auctoritate omnes particulares Eccleſiæ, omnesque Epiſcopatus ſunt erecti.

Si igitur de hoc jure ſuo univerſali per concordata multa cedit Nationi Germanicæ, gratia profecto eidem collata facile intelligitur; & quod conſequitur, concordata illa Germaniæ eſſe utilia atque ſalubria.

Sunt autem multa & magna, quæ ultro concedit. Licet etenim per concordata Capitulis Eccleſiarum cathedralium ſuos Archiepiſcopos & Epiſcopos, Monaſteriis ſuos Abbates per liberrima ſuffragia eligere. Magnum privilegium, nec aliis conceſſum provinciis, in quibus vel Reges aut Principes ad ſummas iſtas Dignitates nominant, aut Pontifex per Regulas Cancellariæ easdem ſibi reſervat.

Per alternam porro menſium collationem, inferiorum Præpoſitura Dignitatum, ac Beneficiorum, dimidium ſui juris a ſe abdicavit Pontifex, & in Germanos tranſtulit; & quidem ea horum prærogativa, ut ſi Papa Beneficium ſuo menſe vacans tres intra menſes non contulerit, jus providendi ad Ordinarium redeat, cum tamen huic ſex menſes ad collationem concedantur. Neque hæc privilegia communia ſunt aliis Nationibus, (quæ ſpecialibus non gaudent concordatis) nam per Regulas Cancellariæ quatuor duntaxat menſes ordinariis collatoribus conceduntur, octonis Pontifici reſervatis. Qua lege etiam vivendum eſſet Germaniæ, niſi per concordata fuiſſet exempta.

Poteſt alias, quod diximus, Romanus Pontifex omnia Beneficia per totum orbem Chriſtianum conferre, *jure præventionis*, dando gratias exſpectativas certæ perſonæ ad Beneficium vacaturum, vel *mentales* (retenta videlicet in mente perſona) mandando item Ordinariis, ut certæ perſonæ de Beneficio vacaturo provideant. *Jure inſuper concurſus*: vi cujus quodcunque Beneficium aut dignitatem, quocunque tempore vacantem, præveniendo Ordinarium, poteſt conferre. *Jure* denique *Reſervationis*, reſervando ſuæ collationi, quæcunque placuerit.

At vero per concordata promittit, *quod per quamcunque aliam reſervationem, gratiam exſpectativam, aut quamvis aliam diſpoſitionem, ſub quacunque verborum forma, ſua auctoritate factam aut faciendam, nolit impedire Ordinariorum collationem menſibus alternis.* Adeoque quoad ea, quæ in concordatis in favorem Germanorum ſunt expreſſa, non utitur Pontifex his juribus.

Quæ

Quæ ſane rurſus eſt magna prærogativa Germaniæ, qua non fruuntur, qui ſimilibus non gaudent concordatis.

Et quam benigna interpretatio concordatorum? quam favorabilis ordinariis collatoribus Germaniæ, circa Beneficia Patronata, circa electiva per concurſum, circa Parochialia, circa alia! Uſus certe oſtendit, quam facilis, liberalis atque indulgens, aut ſaltem connivens, ſit ſedes Apoſtolica; quam leniter atque indulgenter jura ſua proſequatur. Quot privilegia contra jus, per concordata Pontifici quæſitum, variis conceſſa!

Ne igitur inaniter garriant Proteſtantes, Germaniam per concordata factam eſſe *ancillam*; quod ſine inſigni contumelia dici non poteſt. Non ancilla facta eſt, ſed conſecuta majorem libertatem, poteſtatem, prærogativam, certam, ſecuram, ſtabilem. Nulla Natio a ſede Apoſtolica tantopere honorata, ac Germanica. Ad illam translata Imperialis Dignitas. Illa per hanc ad ſupremum gloriæ apicem ſublimata, cæteras Nationes omnes inſigni prærogativa, ac honoris faſtigio antecellit. Illa cum Imperiali poteſtate ipſam etiam Italiam, quæ Longobardorum olim fuit, ſubjectam accepit. Taceo erecta Romæ & per Germaniam inſigni munificentia Sedis Apoſtolicæ publica collegia ac ſeminaria pro erudienda Juventute Nationis Germanicæ, perpetua affectus ſingularis in eandem monumenta.

Cæterum ſi aliud non intelligant Proteſtantes, quam Germaniam agnoſcere ſupremam in Spiritualibus Jurisdictionem Romani Pontificis, eique in his tanquam Superiori ſuo, Legislatori, ac Vicario Chriſti obedientiam præſtare, non horret Germania melior ſe in hoc ſenſu dici *Regnum obedientiæ*: nec puduit tot ſummos Imperatores, ſe eſſe inter oves Chriſti, quibus paſcendis Chriſtus Petrum, & in perſona Petri ſucceſſores ejus præfecit. Ovis Chriſti non eſt, qui ſummo Paſtori, quem Chriſtus conſtituit, obedire detrectat.

At Gallia ampliora concordata, ſibique magis faventia obtinuit. Nam Rex ipſe nominare poteſt ad Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, Abbatias, Prioratus, in quibus antea vigebat electio capitulorum. Quoad reliquas vero Dignitates inferiores, & Beneficia, quocunque menſe vacantia, proviſio relinquitur collatoribus ordinariis, ſine menſium alternatione. Sublatæ gratiæ exſpectativæ, & reſervationes. Cauſæ apud judices ordinarios terminandæ. Appellationes gradatim faciendæ. Pro Exemptis judices conſtituendi a Pontifice in Gallia.

 Reſpon-

Reſpondetur imprimis: ſi omnia, quæ facta fuerunt, fiuntque in Gallia, facienda eſſent in Germania, tunc expellendi eſſent Proteſtantes ex Germania, ſicut expulſi ſunt ex Gallia: & ſicut in Gallia non toleratur confeſſio Lutherana aut Calviniana, ſic neque tolerari deberet in Germania; quod utique non dicent: nec ego dico. Nam cuivis Regno vivendum eſt ſuis legibus, ac concordatis.

Cæterum non video, in quo tantopere concordatum Gallicum antecellat, aut magis faveat Nationi Gallicæ, quam ſuum Germanicæ. Rex acquiſivit jus nominandi ad Epiſcopatus & Prælaturas, ita eſt: ſed adempta fuit capitulis Galliæ electio: relicta capitulis Germaniæ. Hic Pontifici Romano reſervatur confirmatio electi: ibi inſtitutio præſentati. Ibi plus datum Regi, hic plus capitulis. Non ergo in hac parte præcipua plus datum Nationi Gallicæ, quam Germanicæ. Proviſio utrobique ad Nationem ſpectat. *Authorizatio*, ut ita dicam, utrobique ad Pontificem. Annatæ utrobique ad Cameram Apoſtolicam. Vacantia in curia Romana utrobique reſervantur Pontifici.

Quoad inferiores Dignitates & Beneficia reſervavit ſibi quidem Papa collationem alternativam in Germania; ſed, ut dictum, excipiuntur multa, quæ ab Ordinariis conferuntur continuo. Deinde Imperator fruitur jure *Primarum Precum*, menſe etiam Apoſtolico; non fruitur Rex. Imo vice verſa, vi concordati Gallici (§. 10.) quilibet Pontifex per litteras in forma mandati gravare poteſt collatores ordinarios, ac plura ſuæ collationi Beneficia reſervare. Et quot alia onera imponuntur Ordinariis in concordato Gallico §. 7. 8. & 9.? (*vide part. 3. c. 5. art. 11.*) De judiciis & appellationibus nihil Germaniæ concordata memorant; præjudicare proin hac in parte Nationi nequeunt. Illa exercentur etiam in Germania apud ordinarios judices; hæ gradatim fiunt: adſuntque in Germania conſtanter Legati Apoſtolici, ad quos deferri appellationes poſſunt, prout in Gallia.

Quid ergo tandem eſt in concordato Gallico, quod magnopere invidiam conflet? at ſit aliquanto plus conceſſum, tempori id dari oportuit. Reſuſcitabant Galli frequentius famoſam ſuam *Sanctionem pragmaticam*, iniquam Sedi Apoſtolicæ, faventem ſchiſmati. Hanc temperari, imo aboleri liberali concordato neceſſe fuit.

Quæcunque tamen ſive in concordatis Gallicis ſive Germanicis Beneficia Eccleſiaſtica ſibi reſervavit Romanus Pontifex, jure

illa

illa ſuo reſervavit, uti ex dictis hactenus cuivis æquo rerum æſtimatori patere arbitror. Quibus iſtas adhuc addunt cauſas juris ſacri Interpretes.

Ne Sedes Apoſtolica, quæ authoritate ſua cunctas ſundavit Eccleſias, ſupremamque in omnia Beneficia habet poteſtatem, jure ſuo ſe penitus abdicaſſe videretur. Ut erga Clericos pauperes, & perſonas de Eccleſia bene meritas liberalis eſſe poſſit. Ut major conſervetur Eccleſiarum inferiorum cum matre ſua, Romana Eccleſia, ac membrorum cum capite conjunctio. Ut denique memoria nunquam excidat, pertinere ad ſummum ovium Chriſti Paſtorem tum per ſe ipſum, tum per Epiſcopos, aliosque idoneos paſtores, ab eo conſtitutos, & in partem ſollicitudinis vocatos, gregem Dominicum paſcere.

§. IX.

An Concordata Germaniæ ſint Rationabilia quoad *Annatas?*

Ultimum concordatorum cuput ſunt *Annatæ*: penſiones videlicet certæ, ex vacantium Dignitatum ac Beneficiorum fructibus primi anni ſolvendæ Cameræ Apoſtolicæ; atque in quadruplici conſiſtunt ſpecie. 135.

Primam conſtituunt *communia ſervitia*, pendenda a Prælaturis *conſiſtorialibus* ſic appellatis. Eo quod a Pontifice conferantur in Conſiſtorio Cardinalium, rogatis eorum ſententiis. Tales Prælaturæ Conſiſtoriales in Germania ſunt, Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, aliæque Principales, tam Regulares, quam ſæculares, Sedi Apoſtolicæ immediate ſubjectæ, ut Elvacenſis, Fuldenſis, Campidunenſis &c.

De jure pendi deberent dimidii fructus primi anni, prout Bonifacius IX. conſtituerat; ſed ita moderate ſunt taxati, ut quintam partem non ſuperent. Et ne quidem hæc portio tota ſolvi debet ab electo & confirmato Prælato primo anno, ſed tantum dimidium; alterum vero dimidium anno ſequente. Si autem Prælatura bis eodem anno aut ſæpius vacaret; una tantum ſolvitur annata; nec onus ſolvendi ad ſucceſſorem tranſit, ſi anteceſſor non ſolviſſet. Offertque ſe Papa ad moderandam taxam per commiſſarios in Germania, ſi alicubi ſit nimia.

Hujus Annatæ tantum dimidium obtingit Pontifici; alterum vero dimidium inter Cardinales dividitur, qui ex eo ſuſtentantur. Et hinc annatæ iſtæ appellantur *communia ſervitia.*

Alteram ſpeciem annatarum conſtituunt *ſervitia Minuta:* aliqua nempe penſio, quæ ultra ſervitia communia, ex iisdem Epiſcopatibus & Prælaturis Principalibus pendenda eſt, atque inter inferiores Miniſtros, ac Officiales Pontificis diſtribuenda.

In tertia ſpecie ſunt *Annatæ proprie ac ſimpliciter dictæ*, dimidia nempe pars fructuum primi anni, eidem cameræ ſolvenda de cæteris Dignitatibus & Beneficiis inferioribus, quæ Pontificis authoritate conferuntur, ſi eorum reditus annui 24. Ducatos excedant, ſecundum ejusdem cameræ taxam; quæ ita moderata eſt, ut nullus Germaniæ Canonicatus ultra 24. ducatos ſit æſtimatus aut taxatus. (quod etiam in Hiſpania obſervatur; atque in Gallia & Belgio conſuetudine obtineri teſtatur Van-Eſpen *in J. E. U. p.* 2. *tit.* 24. *c.* 4. *n.* 23.) Unde ex illis non ſolvuntur annatæ; licet re ipſa annui proventus ultra mille ducatos aſcendant. Solvitur tamen modicum pro expeditione Bullarum.

Quartam ſpeciem conflant *Quindennia*, ſeu *Quindenæ*, pars nempe dimidia fructuum unius anni, eidem cameræ ſingulis quindecim annis ſolvenda de Beneficiis quibusdam unitis, quæ nunquam vacant (eo quod ſint unita e. g. alicui capitulo, monaſterio &c. quæ non moriuntur) aut de liberatis per ſpeciale privilegium a reſervatione, quale accepit Præpoſitura Auguſtana: quæ propterea ſolvit quindennia.

Heterodoxi ſcriptores annatas iſtas tanquam novum inventum curiæ Romanæ ad emungendas Eccleſias, & quæſtum injuſtum, avarum, atque ſimoniacum explodunt & calumniantur. Contra quos duo dico: primum, annatas non eſſe novum inventum: ſecundum, eas rationabiles eſſe, ab omni injuſtitia & ſimonia alienas.

Quid novum appellatis vetuſtæ eruditionis magna lumina, heſternæ confeſſionis aſſeclæ? an vocabulum *Annatarum*, an rem ſignificatam? vocabulum, fateor, novum eſt, plus quam integro ſæculo tamen antiquius veſtra fide, veſtra confeſſione Auguſtana, veſtris *ſæcularizationibus*; ſub finem ſæculi XIV. a Bonifacio IX. penſionibus cameræ Apoſtolicæ ſolvendis impoſitum.

Res

Res ipſa vero multo eſt antiquiſſima. Quippe jam in veteri lege Numer. 18. præceptum a Deo fuerat impoſitum Iſraelitis, ut Levitis decimas perſolvant; Levitis vero præcipiebatur, ut decimam decimarum, hoc eſt, ut decimam partem decimarum, ab Iſraelitis ſibi ſolutarum, Aaroni ſummo Sacerdoti tradant. En ideam, Divino præſcripto ſancitam, ſuſtentandi alendique Cleri. Levitæ ac Sacerdotes decimas accipiebant a populo, ſummus vero Sacerdos a Levitis, & Sacerdotibus inferioribus.

In prima Chriſtianæ Eccleſiæ ætate Petrus cum reliquis Apoſtolis alebatur ex iis, quæ Fideles ad eorum pedes depoſuerant. Poſtea collectæ fiebant; ex quibus aliisque oblationibus etiam Pontifex ejusque miniſtri alebantur. De diſciplina ſæculi IV. teſtatur Damaſus Pontifex; nimirum ordinatos a Papa aliquid ei ſolviſſe. Cum ſæculo V. Simplicius Papa bona Eccleſiaſtica in quatuor partes diviſiſſet, etiam ſibi unam retinuit. De ſæculi VI. uſu teſtatur Juſtinianus Imperator Novell. 123. cap. 3. quod ſcilicet Epiſcopi pro *inthroniſatione* ſolverint Romano etiam Patriarchæ certam taxam, viginti nempe auri libras. Quod eadem Novella Imperator confirmavit.

Cum deinde ſæculo XII. erigi cœpiſſent auctoritate Pontificia Beneficia Eccleſiaſtica in perpetuum titulum, etiam ex iis aliqua portio Sedi Apoſtolicæ eſt ſolvi cœpta; ſic Epiſcopus Cenomanenſis ſæc. 12. certam taxam ſolvit, teſte Rogerio de Hoveden. Et ipſe etiam Pfeffingerus, ſcriptor Acatholicus, *in Vitriar. illuſtr. p.* 1. *l.* 1. *tit.* 15. citato Henrico Oſtienſi, fateri debet, ſub memedium ſæculi XIII. viguiſſe conſuetudinem, qua conſecrati Romæ Epiſcopi tenebantur penſionem ſolvere, inter Papam & Cardinales æqus partibus deinde diviſam: quæ ut plurim umannuo collati Beneficii proventui correſponderit.

Sub initium ſæculi XIV. *Clemens V.* ſibi reſervavit per biennium reditus annuos Beneficiorum vacantium in Anglia, teſte Matthæo Weſtmonaſterienſi. In Concilio etiam Viennenſi actum eſſe de penſione certa, ex Beneficiis Apoſtolicæ ſedi pendenda, teſtatur Joannes Andreas *in cap. inter cætera de offic. Jud. ord. n.* 13.

Joannes XXII. immediatus ſucceſſor Clementis V. fructus primi anni exegit ex omnibus Beneficiis, (non electivis) quæ usque ad triennium vacare contingeret, (exceptis tamen Epiſcopati-

patibus & Abbatiis) *cap. cum nonnullæ XI. inter extrav. comm. de præb. & dig.*

Ad Eccleſias inferiores, per proximum triennium tantum vacantes, reſtrinxit penſionem impoſitam Joannes XXII. At ſub finem ſæculi XIV. *Bonifacius IX.* non integros quidem fructus primi anni, ſed dimidios duntaxat reſervavit Cameræ Apoſtolicæ, perpetuo tamen onere hoc etiam ad Epiſcopatus & Abbatias extenſo. Unde Platina (quem inimici Sedis Apoſtolicæ frequenter in teſtem vocant) in ejus vita ſcripſit: *Annatarum uſum Beneficiis Eccleſiaſticis primus impoſuit, hac conditione, ut qui Beneficium conſequeretur, dimidium annui proventus* (primi videlicet anni) *fiſco Apoſtolico perſolveret.* Quod non ita intelligendum, quaſi ante Bonifacium nullus fueri uſus penſionum, ex Beneficiis Cameræ Apoſtolicæ ſolvendorum (id enim, ut ex prædictis conſtat, manifeſte eſſet falſum) ſed quia primus eum modum formamque induxit, & penſiones, quæ antea temporales erant, perpetuas fecit, mitigatas tamen, quia ex integris dimidias. Ab eo vero tempore his penſionibus *annatarum* nomen inditum, a penſione videlicet dimidiorum fructuum primi anni. *Bonifacianæ* etiam dictæ propterea.

Licet ergo Bonifacii primum tempore his penſionibus *annatarum* nomen ſit impoſitum, modusque ac forma nova ſit introducta, in genere tamen ſpectatæ, & quoad rem ipſam atque ſubſtantiam ſunt antiquiſſimæ, & rationabiliter absque omni Simoniæ aut injuſtitiæ pravitate Sedi Apoſtolicæ porrectæ. Quod alterum aſſertionis caput eſt.

Non enim minus ſummo Sacerdoti debetur congrua ſuſtentatio pro ſe ſuisque adminiſtris, ac officialibns, quibus ad regendam Eccleſiam Univerſalem multis indiget, quam aliis inferioribus animarum Paſtoribus. Poſſet igitur jure ſuo optimo, ſicut alii Sacerdotes, a fidelibus laicis exigere decimas. Non exigit; ſed more, ab ipſo DEO in veteri lege præſcripto, populus Sacerdotibus præbet in ſuſtentationem decimas: Sacerdotes vero decimarum loco aliquid ſummo Sacerdoti contribuunt; quod multo minus eſt, quam ſi pro more Sacerdotum Levitici generis, in annos ſingulos decimas ex dicimis aliisque proventibus ſuis Beneficialibus Clerici deberent perſolvere.

Opti-

Optime in hanc rem Cardinalis Pallavicinus *Hiſt. Concil. Trid. part.* 1. *l.* 2. *c.* 8. Annatarum proventus, inquit, *ex Sacerdotiis totius orbis Chriſtiani tanquam decimæ exiguntur, quibus ſummus Sacerdos, aliique minores Eccleſiaſtici ſuſtententur: cui certe opus eſt, pro Chriſtianæ gentis communi bono, non modo Pontificiam aulam inſtruere plurimis eximiis ac nobilibus adminiſtris, ſed ſuorum Senatorum indigentiæ ſubvenire, tot Nuntiis ſumptus præbere, tot miſerorum fortunas erigere, totque de republica bene meritis præmia opportune largiri. Hoc autem jus ab eo trahit originem, quod DEUS ipſe ſtatuerat in veteri teſtamento.*

Unde nulla in annatis Simoniæ labes. Non enim illæ ſolvuntur pro conſecratione aut confirmatione, ſed titulo ſubventionis, qua a membris corporis myſtici capiti & ab Eccleſiis filialibus Matri indigenti ac pro omnibus Eccleſiis laboranti, pie ſuccurritur: ut congrue alantur, tum ipſe ſummus Sacrorum Antiſtes, tum Cardinales, aliique Adminiſtri, Legati, & Officiales, totque Congregationes, quæ totidem perpetua Romæ Concilia referunt.

Profecto, ſi ſubſidium iſtud eſt ſimoniacum, omnes decimæ, illæ etiam, quæ ſummo Sacerdoti in veteri teſtamento ſolvebantur, omnes fundationes & proventus Beneficiorum Eccleſiaſticorum, omnes præbendæ, omnes penſiones iisdem Beneficiis impoſitæ, omnes proviſiones in viſitationibus, erunt ſimoniacæ; quia in his omnibus datur temporale ſubſidium, ut alantur Miniſtri Eccleſiæ. Imo ſecundum Acatholicorum principia omnia ſubſidia ad congruam ſuſtentationem, quæ ab eorum Miniſtris & Præconibus exiguntur, eſſent ſimoniaca. (Vide, quæ de annatarum juſtitia & æquitate uberius diſſerui *part.* 3. *cap.* 3. *art.* 9. *num.* 11.)

At, inquiunt, ſacra Concilia ac ſacri Canones prohibuerunt ſeveriſſime omnes exactiones pro electione, collatione, confirmatione, præſentatione, ordinatione, conſecratione, & quacunque promotione ac proviſione, tanquam ſimoniacas. Natio Gallicana in Concilio Conſtantienſi libellum obtulit, quo abrogari petiit annatas tanquam ſimoniæ labe infectas, quia exiguntur propter collationem aut confirmationem. Atque hinc Concilii Patres ſeſſ. 40. inter puncta, ab eligendo Pontifice obſervanda, poſuerunt etiam abolitionem annatarum. Concilium vero Baſileenſe ſeſſ. 21. decernit, pœnis in ſimoniacos ſtatutis ſubjacere eos, qui annatas exigunt, in quacunque proviſione Eccleſiaſtica. Idem renovatum eſt in ſanctione Pragmatica Gallorum. Galliæ quoque Re-

ges tum per edicta, tum per mandata, ſuis Romæ Oratoribus data, annatas damnarunt, & aboleri petierunt, tanquam nimias, iniquas, de ſimonia ſuſpectas: ut Carolus VI. & VII. Ludovicus XI. Carolus VIII. Franciſcus I. Henricus II. ac Carolus IX. quorum plures pecuniam ex Gallia in Italiam exportari ſevere prohibuerunt.

Reſpondetur. Sacra Concilia & Canones prohibent omnes exactiones pro ipſa ordinatione, collatione, aut proviſione Eccleſiaſtica pendendas; non autem ex aliis titulis honeſtis & legitimis: ut titulo *ſubventionis* ad ſuccurrendum Eccleſiæ Matris neceſſitatibus.

Natio Gallicana non tota in Concilio Conſtantienſi annatas ſimoniæ damnavit; imo nec omnes deputati ad illud Concilium; cum præcipui eorum, ut Cardinalis Aliacenſis, & Joannes Gerſon eas ab omni labe ſimoniaca abſolverint. Inter articulos autem capitulationis illius inauditæ, ante electionem Pontificis factæ, inſerta quidem fuit abrogatio annatarum, ſed cum Martinus V. eſſet electus, Nationes ipſæ a poſtulatione ſua deſtiterunt.

Baſileenſe Concilium non damnavit Annatas ut ſimoniacas, alias ſe ipſum damnaſſet, cum Felici pſeudo-Papæ, a ſe electo, varias annatas conceſſerit. Sed, cum putaret, ſe poteſtatem Pontificia ſuperiorem habere, pœnas, in ſimoniacos latas, ſubire voluit omnes, qui annatas exigerent. Statuit tamen expreſſe, Eccleſiæ Romanæ neceſſitatibus alio modo providendum. Quod cum factum non fuerit, dici non poteſt, Concilium illud annatas abſolute prohibuiſſe. Accedit, ex Concilio illo monſtroſo, quia acephalo, nihil probari.

Sed neque Sanctio Pragmatica Gallorum annatas abſolute damnavit; ſed voluit neceſſitatibus Sedis Apoſtolicæ, quas agnoſcebat, alia ratione provideri: ſicut id voluit Synodus Baſileenſis.

Idem dici poteſt de edictis Regum Galliæ: nam neque ipſi prohibuerunt annatas, generice & quoad ſubſtantiam, ſed tantum quoad modum, & abuſus collectorum, qui aliquando contra voluntatem Papæ irrepſerant. Agnoverunt tamen, ac profeſſi ſunt, neceſſitatibus Sedis Apoſtolicæ debere ſuccurri, atque ad id ſe obtulerunt. Henricus II. vetuit, ne pecunia ex Gallia exportetur in Italiam, quia bellum illi erat cum Julio III. & Imperatore, propter tuitionem Parmæ & Octavii Farneſii, quam ſuſceperat. Nolebat enim Galliæ pecunia hoſtes ſuos juvari. Siqui autem ex

Catho-

Catholcis annatas Simoniæ inſimulabant, errarunt, *errore facti;* quia eas pro collatione aut promotione Eccleſiaſtica exigi, velut pretium, exiſtimabant. Alias utique non potuiſſet Franciſcus I. in concordato Gallico Pontifici annatas promittere.

Neque opponas, licet annatæ ſimoniam non ſapiant, attamen illas tantum conceſſas ad aliquod tempus, & quidem ſub conditione, ut in bella contra Turcas impenderentur. Hæc autem bella non geri continuo. Ceſſante ergo cauſa, ceſſare etiam debere annatas.

Nam reſpondetur, falſum imprimis eſſe, annatas ſub ea conditione fuiſſe acceptas: cum ex aliis omnino, quos diximus, titulis exigantur, ut titulo ſubventionis neceſſariæ, ac recognitionis ſupremæ in Beneficia Eccleſiaſtica Jurisdictionis &c.

Et licet daremus, in eum finem fuiſſe collatas, *nihilominus* ut inquit Pallavicinus loc. cit. *quotiescunque ea bella geſta fuerant, nunquam omiſerant Pontifices valida Germanis auxilia ſuppeditare. Unde certum eſt, ſi multi ſimul anni connumerentur, Pontificis ſumptus in hiſce bellis annatarum proventum longe transgreſſos.* Hocque etiam poſt Pallavicinum continuatum eſt. Certe Innocentius XI. ærarium exhauſit, ut pecunias adverſus Turcas large ſuppeditaret. Et quantæ collectationes ex bonis Eccleſiaſticis ipſis Principibus ſæcularibus conceſſæ in hunc finem? quoties decimæ, aliisque omnibus compellata ſubſidia ab univerſo Eccleſiaſtico ordine perſoluta?

At videte, quam concinne, quam ſolide, quam conſequenter Heterodoxi ſcriptores contra annatas diſputent. Neque, eas Pontifici competere: injuſtas, ſordidas, ſimoniacas proclamant; & tamen cum Pfeffingero (*in Vitriar. illuſtr. l. 1 tit. 15.*) afferunt, per inſtrumentum pacis Weſtphalicæ omne jus Papale circa annatas in Principes Proteſtantes fuiſſe translatum; ac proin ex omnibus Beneficiis Eccleſiaſticis annatas illis competere.

Belle enim vero! ſi annatæ Papæ non competunt, quomodo jus Papale in Laicos potuit transferri? quomodo in ſuis territoriis jus Papale circa eas exercere poſſunt? ſi injuſtæ ſunt, ſi ſordidæ, ſi ſimoniacæ, qua ratione ex omnibus Beneficiis Eccleſiaſticis poſſunt eas exigere? ſi jus Papale eſt, cur negant illud Papæ competere? ſi jus Papale non eſt, ſi ratione ſupremæ in ſacris Jurisdictionis non debetur, quo titulo Principibus Acatholicis illud tribuitur?

De æquitate, juſtitia atque innocentia annatarum in genere diximus hactenus. At quanto benignores, mitioresque effectæ

Gg 2 per

per concordata Germaniæ! Non integri petuntur primi anni proventus, ut tempore Joannis XXII. non dimidii, ut tempore Bonifacii IX. ſed vix quinta pars, juxta moderatam videlicet taxam Cameræ Apoſtolicæ. Et ſi quæ Eccleſiæ nimium eſſent gravatæ; offert ſe Pontifex ad minuendam taxam, & quidem per Commiſſarios in partibus.

Ante Bullas confirmationum, ac proviſionum expeditas annatæ exigebantur olim. Non exiguntur amplius. Quin imo ad taxam etiam illam moderatam ſolvendam a concordatis indulgetur biennii mora, ita, ut dimidium primo, alterum dimidium ſecundo anno ſolvatur. Si ſæpius intra annum Eccleſia vacet, ſemel tantum annata ſolvitur. Sique anteceſſor non ſolviſſet, debitum in ſucceſſorem non tranſit.

Ex omnibus beneficiis, quæ congruam Beneficiati ſuſtentationem excedunt, poſſet Sedes Apoſtolica annatam petere, aut penſionem iisdem imponere. Non petit: non imponit. Sed pinguiſſimi etiam Cononicatus Germaniæ, quoad annuos ſuos reditus ultra 24. *florenos auri de Camera* non ſunt taxati a Camera Apoſtolica: ex illis proin ſecundum concordata nullæ ſolvuntur annatæ.

Nullum igitur ſupereſt dubium, quin concordata Germaniæ etiam quoad annatas ſint rationabilia, utilia, ſalubria, &, ſi necdum erecta eſſent, toti Nationi magnopere exoptanda.

DISSERTATIO
De Jure Primarum Precum
Et
Inſtitutionibus.

CAPUT I.
De Jure Primarum Precum.

SUMMARIUM.

ARTICULUS I.
De antiquitate Primarum Precum.

1. *Principes initio rogabant collatores ordinarios, ut cuidam provideant, ſed ſine obligatione.*
2. *Imo Preces illæ non raro a collatoribus rejiciebantur, licet præcepto eſſent mixtæ.*
3. *Exempla externa Angliæ, Luſitaniæ, Galliæ, Hiſpaniæ.*
4. *Forma, qua Rudolphus I. Preces ad Collatores direxit.*
5. *Patet ex ea forma, Pimas Preces ſæculo XIII. eſſe antiquiores.*

ARTICULUS II.
Unde Jus Primarum Precum competat Imperatori?

§. I.

An competat Jure Regaliæ?

6. *Sententia & rationes Acatholicorum.*
7. *Refelluntur.*
8. *Reſpondetur eorum argumentis.*

 §. II.

II.

An competat Jure Advocatiæ Patronatus ?

9. *Sententia Acatholicorum.*
10. *Refellitur.*
11. *Reſpondetur eorum argumentis.*
12. *Memorabile Friderici II. pronuntiatum.*

§. III.

An competat vigore ſolius inveteratæ conſuetudinis ?

13. *Sententia Zegeri Van-Eſpen.*
14. *Formula Caroli IV. & Wenceslai,*
15. *Et recentiorum Imperatorum, ad conſuetudinem Jus referentium.*
16. *Conſuetudo, quam allegarunt Rudolphus I. & Carolus IV. fuit legitima.*
17. *Ut conſtat ex Durando ſpeculatore auctore coævo.*
18. *Quia fuit approbata a Sede Apoſtolica.*
19. *Hanc conſuetudinem Acatholici debent agnoſcere, pace etiam Weſtphalica ſuffultam.*

§. IV.

Intervenire debet Indultum Apoſtolicum.

20. *Patroni hujus ſententiæ.*
21. *Probatur ex SS. Conciliis.*
22. *Ex uſu ipſorum Imperatorum, ejusmodi indultum petentium.*
23. *Indultum illud non eſſe perpetuum, Sed ab Imperatoribus renovandum.*
24. *Patere id ex ipſis formis petendi & concedendi Jus Precum.*
25. *Et, ſi fuiſſet indulto perpetuo conſuetudo roborata, per concordata tamen Germaniæ ſublatum fore.*
26. *Ac propterea ultra 200. annos continua ſerie a ſingulis Imperatoribus talia Indulta fuiſſe petita.*
27. *Ipſos etiam Acatholicos hoc fateri.*
28. *Nec obſtare exemplum Joſeph Imperatoris; cum res fuerit amice compoſita.*
29. *Reſpondetur ad alia argumenta contraria.*

ARTICULUS III.

Ad quæ Beneficia ſe extendant Primæ Preces ?

30. *Enumerantur Beneficia his Precibus ſubjecta.*
31. *Exhibetur Indultum a Paulo V. datum Ferdinando II.*
32. *Quibus derogetur per Indultum.*

ARTI-

ARTICULUS IV.

33. Ad quæ Beneficia ſe non extendant.

ARTICULUS V.

Quænam adhuc notanda circa Primas Preces.

34. *Quo tempore Preciſta Preces collatori offerre debeat.*
35. *Qualitates in Preciſta requiſitæ.*
36. *Poteſt Cæſar hoc jus alteri cedere, ac variare.*
37. *Quando Preciſta variare poſſit.*
38. *Poteſt Imperator executores conſtituere.*

CAPUT II.

De Inſtitutionibus.

ARTICULUS I.

De Inſtitutione collativa.

39. *Natura Inſtitutionis collativæ neceſſariæ.*
40. *Cauſa ejus Efficiens.*
41. *Cauſa Materialis.*
42. *Cauſa Formalis.*
43. *Cauſa Finalis.*
44. *Objectum.*
45. *Effectus.*

ARTICULUS II.

46. De Inſtitutione Authorizabili, & Approbatione.

ARTICULUS III.

47 De Inveſtitura.

CA-

CAPUT I.

De Jure Primarum Precum Imperatoris ac Regis Romanorum.

Magnam analogiam cum Jure Patronatus, præſertim laico, habent *Preces* Imperatoris *Primæ*, ſeu *Primariæ*; quarum originem plures DD. ad ſæculum XV. ac tempora Eriderici III. referunt.

Nam Imperatori legitime electo competit jus nominandi idoneam perſonam ad quamlibet Eccleſiam Germaniæ, & ſic præſentandi ei, ad quem collatio pertinet. Hæc nominatio nomen *Primarum Precum* eſt nacta, vel quia in qualibet Eccleſia eſt prima & unica, ſeu pro prima vice, vel quia præferenda eſt cuivis alteri nominationi, præſentationi, collationi, vel quia a precibus apud ordinarios collatores interpoſitis hæc diſciplina duxit originem, precibus deinde in jura abeuntibus.

ARTICULUS I.

De antiquitate Primarum Precum.

1. Imperatores, Reges, & Principes, ſi cui Clerico proviſum eſſe volebant, ad Patronos Collatoresque ordinarias preces ſuas dirigebant; quas tamen exaudiendi nulla erat obligatio; quinimo Papa & Epiſcopi preces iſtas non raro rejiciebant. Sic, teſte Baronio ad annum 1071. n. 22. Theophylactus Primas Bulgariæ, cum a Duce rogatus eſſet, ut cuidam illius amico Epiſcopatum conferret, conſtanter reſtitit, *nec tibi*, inquiens, *fas eſt, te in iſta ingerere, neque a nobis ita temere divinæ gratiæ condonandæ.*

2. Similiter Adrianus IV. repulit preces Friderici I. Imperatoris, quibus Comitis filium, ad Archiepiſcopatum Ravennatenſem promoveri petebat, ut conſtat ex epiſt. 5. Adriani IV.

Memo-

Memorabilis eſt in hanc rem epiſtola, quam Hildebertus Turonenſis Archiepiſcopus ad Honorium II. Summum Pontificem ſcripſit. *His premor anguſtiis*, inquit, *quia zelo zelatus ſum Domum DEI, quia Dignitates Eccleſiaſticas, nec ex Regis præcepto diſpoſui, nec ei diſponendi facultatem indulſi. Sciens enim, quia magis oportet Domino obedire, quam hominibus, perſonas elegi, quæ in exequendis Eccleſiæ negotiis, pondus diei portarent & æſtus.* Ex quibus colligitur, ſæculo XII. precibus quandoque addita fuiſſe præcepta, ſed ab Eccleſiæ Præſulibus rejecta.

Narrat Baronius ad *ann.* 1186. *n.* 18. Regem Angliæ petiiſſe ab 3.
Hugone Lincolnienſi Epiſcopo Præbendam vacantem. Hunc vero reſpondiſſe, Clericis danda eſſe Beneficia, non aulicis; alia ſuppetere Regibus, quibus Miniſtrorum ſuorum remunerentur obſequia. Hoc reſponſo concitatum quidem fuiſſe ad indignationem Regis animum, at Epiſcopo audito, iram in admirationem & amorem abiiſſe.

Magis adhuc memorabile eſt, quod Valſinghamus ſcriptor Angl. p. 2388. ſcribit de Ludovico VII. Galliæ Rege, ex Palæſtina reduce, noluiſſe ſcilicet eum acceptare privilegium nominandi ad Beneficia vacantia. Thomaſſin. *de Diſcipl. p.* 2. *l.* 1. *c.* 54.

Cum preces armatas adhiberet Rex Luſitaniæ, monitus a Niccolao IV. anno 1289, promiſit, ſe non adhibiturum preces, quæ electionum libertatem impedirent. Ab Eduardo II. vero Clerus Anglicanus anno 1316. obtinuit, *ut ceſſarent preces & oppreſſiones in hac parte.* Sæpius tamen Regum mandato penſionibus onerabantur Eccleſiæ: ſi fides adhibenda novæ compilationi Conſtitutionum Angliæ.

Reges Galliæ parcius cauſis Beneficialibus ſe immeſcebant uſque ad Philippum Pulchrum, cui Bonifacius VIII. anno 1297. conceſſit, ut Præbenda una ex qualibet Eccleſia perſonæ idoneæ ad ipſius beneplacitum conferretur.

Quæ autem deinceps per Sanctionem Pragmaticam Galliæ, ex Baſileenſi Conciliabulo depromptam de cauſis Beneficiariis ſtatuerint Galli, dixi *part.* 3. *Appar. c.* 5. *art.* 9. §. 4. & quid mutatum poſtea per Concordatum cum Leone X. initum, *art.* 11. §. 3. in hoc Regi nominationes ad vacantes Prælaturas conceſſæ.

In Hiſpania jus nominandi Epiſcopos perpetua lege Carolo V. ejusque ſucceſſoribus conceſſit Adrianus VI. cum antea ad Regum ſupplicationem Summi Pontifices precario illos inſtituerent; ut ex Mariana refert Alexander Natalis *Hiſt. Eccl. ſæc.* 16. *c.* 7. *art.* 2. *n.* 8. Et hæc quidem de precibus externorum Principum.

Quod vero ſpectat ad *Primarias Preces* Romani Imperatoris, de quibus potiſſimum hic tractandum ſuſcipimus, putat P. Ignatius

Schwarz, *Colleg. Hiſt. p.* 8. *q.* 6. §. 12. originem earum legitimam non excedere tempora Friderici III. qui poſt concordata inita a Nicolao V. obtinuit Indultum, ad 100. Beneficia nominandi. Verum al-
4. tius repetenda eſt origo. Nam prima earum mentio expreſſa refertur ad ſæculum XIII. quamvis earum uſus adhuc ſit antiquior. Nam, ut Joannes a Chokier, Eccleſiæ Cathedralis Leodienſis Canonicus, qui præclara Commentaria in Regulas Cancellariæ ſcripſit, eisque erudita *Scholia in Primarias Preces Imperatoris* addidit, ex Nauclero refert, Rudolphus I. Magnus ac Pientiſſimus Imperator, qui menſe Octobri anno 1273. in Regem Romanorum electus eſt, Primariis Precibus uſus earum formam his verbis concepit, epiſtola ad Abbatem data:

Cum ex antiqua & approbata, ac a divis Imperatoribus & Regibus inclitæ recordationis noſtris anteceſſoribus usque ad nos producta conſuetudine, quælibet Eccleſia in noſtro Romano Imperio conſtituta, ad quam Beneficiorum Eccleſiaſticorum pertinet collatio, ſuper unius collatione Beneficii, Precum noſtrarum Primarias admittere teneatur, devotionem tuam rogamus, quatenus huic Clerico de Eccleſiaſtico Beneficia, quod ad collationem tuam ſpectat, ob reverentiam ſacri Imperii, & noſtram, ſi quod vacat in præſens, vel quamprimum vacaverit, ſtudeas liberaliter providere. Taliter faciens, quod devotionem tuam noſtra ſerenitas debeat merito commendare, & ad tua juſta deſideria facilis inveniri. Datum anno Regni noſtri primo.

Hanc eandem formam Zegerus Van Eſpen SS. Can. Prof. Lovanienſis in ſuo *Jure Eccleſ. part.* 2. *tit.* 25. *c.* 9. *n.* 19. refert ex Continuatore Abbatis Urſpergenſis. Et Thomaſſinus *de diſcipl. p.* 2. *l.* 1. *c.* 54. *n.* 7. ex Goldaſto; quamvis non nihil mutatam & truncatam.
5. Ex hac formula habemus, hunc uſum Primarum Precum multo fuiſſe antiquiorem; cum Rodolphus ſe referat ad antiquam Anteceſſorum ſuorum conſuetudinem; quamvis illam ita expreſſe litteris proditam non inveniamus. Miſcetur autem in hac forma præceptum precibus: *Precum noſtrarum Primarias admittere teneatur.* Goldaſtus, citans Conradum Urſpergenſem, ait, Othonem IV. noluiſſe Beneficia conferre primo petentibus, prout alii Principes conſueviſſent.

ARTICULUS II.

An Jus Primarum Precum Imperatori competat ex Privilegio Pontificio?

Plerique ex Acatholicis Scriptoribus, omnis Pontificiæ poteſtatis hoſtes, magnopere contendunt, hoc jus competere Imperatori tan-

tanquam Regale, & Majeſtati Cæſareæ intrinſece connexum, aut tanquam ſupremæ Advocatiæ, aut Patronatui adhærens, vel etiam ex ſola perpetua conſuedine deductum, absque ullo Romani Pontificis indulto, aut interventu. Cortreius *in obſerv. ad Concord. p.* 40. Conringius *Operum tom.* 2. *in animadv. in Bullam Innocentii X. c.* 9. Pfeffinger *ad Inſtit. Vitriar. l.* 3. *tit.* 2. *n.* 8. Schrötter *Diſſert. de Prim. Prec.* Gribner *Diſſ. de Prim. Prec. Imp.* in qua refutare anno 1705. conatus eſt Diſſertationem Conradi Oligenii *de Prim. Prec. anno* 1706. *editam.*

§. I.

Refellitur Acatholicorum ſententia prima.

Jus Primariarum Precum competere Imperatori tanquam Regale, Majeſtati Cæſareæ annexum, tenent Klockius *tom.* 1. *conſil.* 4. *n.* 15. 30. *&* 31. Fritſchius *de Jur. Prim. Prec. c.* 5. *n.* 10. *&c.* Reinkingius *de Regim. Eccl.* 3. *claſſ.* 1. *c.* 9. *n.* 57. Vitriarius *de Inſt. Jur. Publ. l.* 3. *tit.* 2. *n.* 9. *&c.* his moti rationibus.

1. Quia, ut ex diverſis Imperii Receſſibus patet, Imperatori competit in Imperio etiam *Jus Sacrorum R. l. de anno* 1512. §. 1. *&* 4. *& de anno* 1524. §. 29. Et hoc jure re ipſa uſus eſt in Pace Weſtphalica, ubi de integris Epiſcopatibus & Archiepiſcopatibus pleno jure diſpoſuit, ac Sacrorum in Imperio cum Prinpicibus ac Statibus Auguſtanæ Confeſſionis ordinavit.

2. Quia Beneficia, prout ſunt jus percipiendi fructus, ſunt aliquid mere temporale. Unde, ſicut poteſt Imperator Archiepiſcopis, Epiſcopis, aliisque Prælatis, conferre terras, Principatus & Regalias ita etiam Clericis Beneficia.

3. Quia quidam Imperatores has Preces appellarunt *jus Cæſareum*, in ſignum ſupremæ Poteſtatis & Præeminentiæ, competens.

Sed contra eſt 1. Jus conferendi Beneficia Eccleſiaſtica, aut præſentandi ad illa, eſt annexum rei ſpirituali, nempe officio ſpirituali, legendi Miſſas, adminiſtrandi Secramenta &c. ergo eſt jus Eccleſiaſticum. Adeoque non profluit ex Jure Regio aut Cæſareo, utpote quod eſt temporale duntaxat.

2. Si Jus Sacrorum eſſet per ſe & intrinſece inhærens Dignitati atque Officio Imperatoris, tunc is non tantum poſſet nominare ad unum Beneficium cujuslibet Eccleſiæ; ſed ad omnia. Imo poſſet conferre jure ſuo proprio omnia Beneficia in toto Imperio pro lubitu. Nam uteretur jure ſuo Majeſtatico, Dignitati ſuæ proprio & intrinſeco.

3. Imperatores fruſtra & imprudenter peterent a Sede Apo-

ſtolica jus exercendi Primas Preces, ſi jam aliunde & omnino independenter ab illa ipſis tanquam Regale competeret. Atqui petunt a Sede Apoſtolica, ut poſtea oſtendetur. Et ad quid *Preces* ſi eſt jus ſtrictum, abſolutum, independens, Regale, inhærens Majeſtati? Cur *Primæ* tantum?

4. Si Jus Sacrorum eſt penes Imperatorem, cur Proteſtantes non ſinunt ipſum exercere hoc jus in omnibus ſuis Eccleſiis; cur non conſtituit omnes Miniſtros, Præcones, Superintendentes? ſed neque quid probant, quæ ſunt objecta. Nam

Reſp. ad 1. In *R. J. de anno* 1512. §. 1. nihil aliud dicitur quam, quod in caſu, quo quispiam ſanctiſſimum Patrem Papam, & ſanctam Romanam Eccleſiam, ejusque libertatem, ac jura vellet invadere aut ſchiſma in Eccleſia excitare, Imperatorem, ac Status ejusmodi invaſori nulla ratione fore auxilio, ſed diſſuaſuros, & fidelem operam navaturos, ut ejusmodi invaſio & ſchiſma meliori, quo viſum fuerit, modo impediantur. Hoc totum eſt, quod Magnus Imperator Maximilianus I. cum Statibus Imperii §. 1. cit. in comitiis Trevirenſibus & Colonienſibus conſtituit, defenſio nempe Eccleſiæ, & impeditio ſchiſmatis, quod tunc occaſione Conciliabuli Piſani timebatur.

Hoc autem nullatenus eſt Jus Sacrorum exercere; ſed agere advocatum ſupremum ac defenſorem Eccleſiæ; prout jurare ſolent Imperatores in Capitulationibus cæſareis. Quam parum igitur iſti per hanc promiſſionem Jus Sacrorum exercent, & quam parum Sigismundus Imperator illud exercuit, quando tanquam advocatus, Eccleſiæ omni ope allaboravit, ut ſchiſma per Concilium Conſtantienſe tolleretur, tam parum ex promiſſione illa erui poteſt aliquod Jus Sacrorum.

Nec plus evincitur ex *R. J. de an.* 1525. §. 29. ubi, cum Lutherani varia gravamina Nationis Germanicæ, in comitiis Norimbergenſibus, proponerent adverſus Romanam Eccleſiam, Carolus V. Imperator reſpondit, in proximis comitiis deliberandum fore, qua meliore via ea gravamina temperanda ſint. Viam autem illam non indicat; ſed alia in mente Cæſaris non erat, quam ut in comitiis audirentur querelæ, & deliberaretur, quomodo cum Legato Apoſtolico præſente, aut cum ipſo ſummo Pontifice hæc res poſſit tranſigi. In quo Cæſar Carolus tam parum Jus Sacrorum exercuit, quam parum Fridericus III. dum, ut querelis Germanicæ Nationis conſuleret, cum Legato Nicolai V. Germaniæ concordata iniit. Certe nec ipſi Imperatores jus Sacrorum pro terris catholicis prætendunt,

quale

quale proteſtantici calami in odium Sedis Apoſtolicæ eisdem adſtruunt, cum omnes fateantur jurisdictionem ſuam eſſe temporalem. Cæterum hoc argumentum probaret nimium, ſi enim penes Imperatores eſt Jus Sacrorum, ad quid? cur *Primæ Preces* appellantur? cur tantum ad prima Beneficia vacatura ſe extendunt? Penes quem Jus eſt Sacrorum, omnia conferre poteſt.

Quod in Pace Weſtphalica factum eſt, dira temporum neceſſitas extorſit. Viſum multis præſtare, ut pallium relinquatur, quod recuperari non poterat, quam ut inſuper etiam toga abripiatur. Et ſi penes Imperatorem ſuprema eſt in Imperio Sacrorum poteſtas, & quidem in ipſo Jure Majeſtatis radicata, cur tantos motus adverſus eundem excitarunt propter *Reſervatum Eccleſiaſticum*, quarto articulo Tranſactionis Paſſavienſis adjectum? cur Jure Sacrorum eum uti non ſunt paſſi? cur tanta bella moverunt, ne hoc jure uteretur?

Ad 2. Jus percipiendi fructus Beneficiales eſt ſaltem annexum rei ſpirituali, officio nempe ſpirituali, propter quod unice datur Beneficium, ut alias dictum. Terræ ac Regalia, quæ Epiſcopi Germaniæ ab Imperatore tanquam feuda accipiunt, ſunt res mere temporales. Quare etiam ratione illarum jure clientelari Imperatori ſunt ſubjecti; quia primitus ſub hoc onere ſunt conceſſæ Eccleſiaſticis.

Ad 3. Ex eo, quod unus vel alter Imperator fortaſſis dixerit, Jus Primarum Precum eſſe Jus Cæſareum, non ſequitur, quod ſit Regale; ex intrinſeca natura Majeſtatis profluens. Nam etiamſi hoc jus ex conceſſione Sedis Apoſtolicæ promanaret, nihilominus tamen cum veritate dici poſſet, quod ſit *Jus Cæſareum* (quia cæſari datum) quod ſit Imperatori *in ſignum ſupremæ Poteſtatis* (temporalis) *& præeminentiæ*, conceſſum.

Recoli hic ea quoque oportet, quæ Art. ſuperiore ex antiquitatis Hiſtoria attuli. Exemplis etenim illis ſatis luculenter demonſtratur, nullam olim fuiſſe obligationem, Preces Regum iſtas exaudiendi; conſequenter antiquis temporibus neutiquam eam viguiſſe in hominum animis perſuaſionem, quod tanquam Regale poteſtas ejusmodi ad Beneficia nominandi Principibus Jure Majeſtatico competierit. Nullatenus etenim reges fuiſſent paſſi, Preces ſuas repelli, ſi jus hoc Regium eſſe intellexiſſent. Et cur Imperatores ipſi apud Sedem Apoſtolicam interpellarent pro exercendo jure Primarum Precum, ſi aliunde Majeſtati ſuæ adhæreſceret? verum de his poſtea.

§. II.

Refertur & refellitur Acatholicorum ſententia altera.

Plures ex Proteſtanticis ſcriptoribus cum Schwedero *libell. de introduct. in Jus Publ. Imp. part. ſpec. ſect.* 1. *c.* 5. *n.* 15. Pfeffingero *ad Vitriar. Inſt. J. P. R. G. L.* 3. *tit.* 2. *n.* 9. Scheidlino, & aliis, docent, Jus Primarum Precum fundari in *Jure Patronatus*, & *Advocatiæ*, adeoque deberi Imperatori tanquam naturali Patrono & Advocato Eccleſiæ.

1. Quia boc eſt munus Patroni & Advocati, præſentare nempe
9. atque nominare Beneficia.

2. Quia Imperator non debet eſſe deteriore conditione, quam alii Eccleſiarum & Beneficiorum Patroni. Atqui Patronus quilibet, etiam vulgaris, jure præſentandi uti poteſt. Frgo etiam Imperator, ſub initium ſaltem ſui Regiminis, tum ut benignitatem ſuam noviter illuceſſentem exhibeat, tum ut Clero aliquam Majeſtatis ſuæ agnitionem imprimat.

3. Quia Primariæ Preces ſunt reliquia quædam Patronatus illius antiqui ac majoris, quo utebantur Imperatores ante Henricum V. qui remiſit jus majus ſupra collationem Epiſcopatuum, Abbatiarum &c.

10. Sed contra eſt. Munus advocatiæ importat protectionem ac tuitionem Eccleſiæ, non autem collationem Beneficiorum. Alias Imperator vi hujus tituli & officii poſſet ſe ſolo conferre Beneficia Eccleſiaſtica totius mundi; cum totius Eccleſiæ Catholicæ ſupremus ſit Advocatus.

Deinde Patronus pariter ſuo jure poteſt præſentare ad omnia prorſus Beneficia, ſuo Patronatui ſubjecta, & non tantum ad unum in qualibet Eccleſia, ſed quotieſcunque ea vacaverint. Et quare antiqui Imperatores, Rudolphus I. Carolus IV. &c. non allegarunt hoc Jus Patronatus, & Advocatiæ, ſed antiquam conſuetudinem?

Quare vi hujus tituli apud Proteſtantes non confert Imperator omnes Præbendas, au ſaltem illas, quas Catholicis abſtulerunt? an amiſit reſpectu harum Jus Regaliæ, Patronatus, Advocatiæ?

Habent hoc nempe complures ſcriptores acatholici; tunc tantum amplificant Poteſtatem Cæſaream, quando adimenda Jura Romanæ Eccleſiæ, cujus odio prægnantes, ideas pariunt, quas toto neſcivit antiquitas. Anno 1645. teſte Lundorpio in Dieta Oſnabrugenſi Primarias Imperatorum Preces univerſim volebant abolitas. Verſis jam rebus neſcio quantum Majeſtatis momentum in illis reponunt.

ponunt. Promiſſionem advocatiæ & protectionis Romanæ Eccleſiæ, in capitulationibus Cæſareis fieri ſolitam Imperatori remiſſam volunt, &, quantum in ipſis eſt, irritam; quia hæc protectio Eccleſiæ Romanæ eſt valde favorabilis. At vero quando aliquid eidem eſt oneroſum ac odioſum, (ſicut proviſio Beneficialis ordinariis collatoribus adempta eſt Eccleſiæ oneroſa) tunc Jus advocatiæ eſt quarto modo proprium Majeſtati Cæſareæ, tunc non tantum Jus Primarum Precum eſſentialiter fluit ex Jure advocatiæ, ſed omnes collationes Beneficiorum (in Eccleſia tamen ſolummodo catholica) eidem, ſi poſſent tanquam prærogativam per ſe emanantem annecterent.

Quæ in contrarium ab Acatholicis ſunt allata, nihil probant. Nam.

Reſp. ad 1. Si Imperator eo ſenſu eſt Patronus Eccleſiarum, quo ſenſu illi, qui fundarunt Eccleſias, Jus Patronatus habent, ſeu jus nominandi aut præſentandi Clericos ad Beneficia Eccleſiaſtica, tunc non tantum prima vice ac ſemel tantum poteſt ad quamlibet Eccleſiam vacantem nominare, ſed ad omnes, quandocunque & quotieſcunque vacantes, ſicut alii Patroni id poſſunt. Igitur Imperator non eo ſenſu eſt Patronus Eccleſiarum, acſi haberet jus præſentandi; ſed eſt *Patronus* ſeu *Advocatus* Eccleſiæ univerſalis, hoc eſt, Protector, & Defenſor adverſus hoſtes & impugnatores Catholicæ Eccleſiæ.

Ad 2. Eadem eſt reſponſio. Nemo negat Imperatori Jus Primarum Precum. Sed ſicut Patroni inferiores jus præſentandi ad Beneficia, a ſe fundata, acceperunt a Sede Apoſtolica, a qua ad hoc ſunt habilitati, ita etiam Jus Primarum Precum derivatur ab eadem. Unde hæc paritas eſt contra adverſarios, ac pro nobis militat.

Ad 3. Quæ a quibusdam Imperatoribus in collatione Dignitatatum ac Beneficiorum Eccleſiaſticorum ante Henricum V. & præſertim ab ipſius patre ſunt attentata, *de facto* contigerunt, non *de jure*. Atque hinc deploranda illa ſacerdotii cum Regno colliſio. Reducta tandem pax alma cœlo propitio (quam in extenſo retuli *part.* 3. *apparat. cap.* 5. *art.* 1. *n.* 11. *&* 12.) dimiſit Henricus, quod uſurpaverat, Inveſtituram nempe per annulum & baculum. Circa *reliquias* aliquas Primarum Precum, aut earum reſervationem, nulla prorſus mentio, nullum veſtigium. Et, ſi conceſſum tunc fuiſſet Henrico Jus Primarum Precum, a Calliſto II. Pontifice conceſſum fuiſſet; cum illo enim tranſegit. Adeoque hoc ipſo a Sede Apoſtolica procederet.

Cæte-

12. Cæterum bene notanda ſunt verba Friderici II. Cæſaris, quæ in publico conventu Epiſcoporum ac Principum Bullæ ſuæ aureæ, ut vocat, inſeruit, quam exhibet Goldaſtus *tom.* 1. *Conſtit. pag.* 289. *&* 290. *Illum igitur, inquit, volentes tollere abuſum, quem quidam Prædeceſſores noſtri exercuiſſe dignoſcuntur in electionibus Prælatorum concedimus & ſancimus, ut electiones libere & cononice fiant &c.* Et paulo poſt (apud Goldaſtum *loc. cit. n.* 4.) ſubdit: *Illum quoque dimittimus & refutamus abuſum, quem in bonis decedentium Prælatorum, aut etiam Eccleſiarum vacantium, noſtri conſueverunt anteceſſores committere, pro motu propriæ voluntatis. Omnia nos ſpiritualia vobis & aliis Eccleſiarum Prælatis relinquimus libere diſponenda, ut, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ Dei, Deo recta diſtributione reddantur.* Illos haud dubie abuſus Imperator indigitat, qui Henrici IV. & V. atque avi ipſius Friderici I. temporibus invaluerant.

§. III.
Refertur tertia ſententia.

Acatholici quidem ſcriptores, cernentes, quam parum in allatis duabus ſententiis ſit præſidii, ne tamen privilegium aliquod Pontificium cogantur admittere, ad *inveteratam conſuetudinem* confugiunt, qua ſola Jus Primarum Precum inductum, continuatumque volunt.

13. Hanc eandem ſententiam amplexi ſunt pauci quidam Catholici; quos inter Zegerus Van-Eſpen, *in Jur. Eccleſ. part.* 2. *tit.* 25. *c.* 9. *n.* 19. *&* 20. poſt relatam ex continuatore Urſpergenſis formulam Primarum Precum (ſupra art. 1. exhibitam) qua Rudolphus I. Imperator uſus eſt, ſubnectit: „cum in ea formula nullius Indulti „Apoſtolici, alteriusque tituli, quo hoc jus nitatur, mentio oc„currat, ſed totum ex antiqua conſuetudine deſumatur, admo„dum vero ſimile eſſe, hoc Jus *Primariarum Precum* conſuetudine „primitus inductum eſſe: imo a ſolis precibus, apud collatores in„terpoſitis, originem habuiſſe, atque ſenſim preces, in mandata & „jura tranſiiſſe, ipſoque Reges & Imperatores, exemplo Pontificum „Romanorum primo precibus, ac dein mandatis uſos fuiſſe.„

Prima igitur probatio hujus ſententiæ petitur ex formula Rudolphi I. qui ad antiquam conſuetudinem ſe retulit.

Secunda ex formula Caroli IV. quam exhibet Goldaſtus *Tom.* 1.
14. *Conſtit. ad an.* 1354. *pag. mihi* 343. Hæc ad præpoſitum Monaſterii Revengersburth Ord. S. Auguſtini directa, ait, *tam de jure, quam antiqua & appuobata conſuetudine, hactenus obſervata,* competere Imperatoribus, quot in quolibet Monaſterio, in Imperio conſtituto, unam tantum

per-

perſonam vi Primariarum Precum ad Beneficium Eccleſiaſticum facere poſſint promoveri. Dirigit deinde ad Monaſterium preces pro Conrado de Dylle, addito præcepto: *per Regalia Sceptra mandantes &c. quavis contradictione ceſſante.* Et hinc idem Carolus IV. in Bulla aurea *cap.* §. 1. pro tempore vacantis Imperii idem jus etiam Vicariis Imperii addicit: *ad Beneficia Eccleſiaſtica præſentandi.*

Tertia ex conſtitutione Caroli Filii Wenceslai, quæ pariter exſtat apud Goldaſtum *tom.* 1. *conſtit. ad an.* 1376. *pag. m.* 375. hac Wenceslaus Ruperto Comiti Palatino per Diœceſin Spirans & Wormatienſem cedit ſuum Jus Primarum Precum, *tam de jure* (ut ait) *quam ab antiqua conſuetudine* Divis Imperatoribus, in ſingulis *tam cathedralibus, quam collegiatis & conventualibus Eccleſiis & Monaſteriis utriuſque ſexus &c.* Addit deinde non tantum mandata, ſicut pater ejus, ſed inſuper etiam graves minas.

Quarta deducitur a Pfeffingero *ad Inſtit. Vitriar. l.* 3. *tit.* 2. *n.* 8. *&* 9. ex recentiorum Imperatorum Reſcriptis, nempe Ferdinandi III. qui in litteris, an. 1650. datis ad Eccleſiam Cathedralem & collegiatam Magdeburgenſem, Jus Primarum Precum *jus & conſuetudinem Imperii* appellat, *ex inveterata conſuetudine* Imperatoribus competens. Leopoldi M. qui in Reſcripto ad eundem Magdeburgenſem, & Merſeburgenſem Cathedralem Eccleſiam anno 1661. *inveteratam conſuetudinem* adducit. Uti etiam Imperator Joſephus anno 1705. ad Eccleſiam Hildeſienſem, & anno 1706. ad Paderbornenſem Epiſcopum, ſcribens, Primas Preces *Jus & conſuetudinem Imperii, ab antiquis temporibus deductam* appellat. 15.

Quinta a Cortrejo *in obſerv. ad concord. p.* 40. ubi adducit litteras executoriales ab Archiepiſcopo Moguntino ad Capitulum Magdeburgenſe nomine Cæſaris ſcriptas anno 1654. in quibus Preces Primarias appellat, ex antiqua conſuetudine deducta, & in pace Weſtphalica (*art.* 5. §. 18.) de novo confirmata Cæſarea Reſervata. De Indulto Pontificio altum ubique ſilentium.

RESPONSIONES
Ad hæc argumenta.

Ad 1. quidam ſcriptores Catholici cum P. Schwarz *p.* 8. *q.* 6. §. 12. exiſtimant, legitimam Primariarum Precum originem non excedere tempora Friderici III. adeoque Rudolphum I. Carolum IV. & Wenceslaum illegitime illis uſos; conſuetudinem vero antiquam ad quam memorati Imperatores ſe referuut, pariter non fuiſſe legitimam, ſed potius abuſum, & uſurpationem. 16.

Verum licet Wenceslai conſtitutio non multum me moveret, ſi ſola eſſet; durum tamen mihi videtur, Religioſiſſimos Imperatores, Rudolphum I. & Carolum IV. arguere, quod illegitime uſi ſint Primariis Precibus, & conſuetudinem illam antiquam, in qua jus ſuum fundarunt, fuiſſe merum abuſum, & iniquam uſurpationem. Non enim eſt credibile, quod Rudolphus juſtiſſimus ac pientiſſimus Imperator jus ſuum fundarit in abuſibus, quos haud ita pridem antea ipſius anteceſſor Fridericus II. in publico Imperii conventu (ut priore §. retulimus) damnaverat.

Unde multo probabilius mihi videtur, habuiſſe ipſos jus legitimum Primarum Precum, ac conſuetudinem illam antiquam, quam in litteris ſuis allegarunt, fuiſſe legitimam, adeoque uſum & jus legitimum Primarum Precum non primum ad Sæculum XV. ac tempora Friderici III. nec primum ad tempora Rudolphi I. aut Sæculum XIII. eſſe referendum, ſed ad antiquiora tempora, a Rudolpho & Carolo allegata.

Fuit autem & jus horum Imperatorum legitimum, & conſuetudo, quam allegarunt; quia tam jus illud, quam conſuetudo iſta ortum erat *ex Indulto Apoſtolico*. Non vana hujus aſſertionis præſto ſunt argumenta.

17. Certe Guilielmus Durandus (*ſpeculator* alias dictus, quia præclarum ſuum opus juridicum *ſpeculum* nuncupavit) qui fuit coævus Rudolpho I. *in ſuo ſpeculo lib.* 4. *particula* 3. §. *libellus. n.* 7. teſtatur, ſe hujus indulti Bullam vidiſſe. Quod vero quidam ſcriptores acatholici dicunt, hanc Bullam non fuiſſe Pontificiam ſed Imperatoriam, ineptum eſt, ut facile advertere potuiſſent, ſi Durandi ſpeculum inſpexiſſent. Nam hæc ſunt ejus verba: *Item notandum, quod Imperator habet privilegium, quod ego vidi Bullatum, quod in qualibet Eccleſia Alamaniæ poſſit facere unum recipi.* Atqui nemo ſibi ipſi dat privilegium, ſed ab alio ſuperiore illud accipitur, qualem quoad ſacra Imperator agnoſcit Summum Pontificem, viſibile caput Eccleſiæ, & Chriſti in terris Vicarium. Sed quid multa.

18. Ipſi Imperatores Rudolphus & Carolus in litteris ſuis aperte fatentur & aſſerunt, conſuetudinem illam antiquam Primariarum Precum fuiſſe approbatam: *cum ex antiqua & approbata conſuetudine &c.* a quo autem alio ejusmodi *approbatio* poſſet deſcendere, niſi a ſupremo Eccleſiæ Sacrorumque Antiſtite?

Atque ex his ipſis habetur etiam *Reſponſio ad* 2. & 3. Quod objectum fuit ab adverſariis. Nam etiam Carolus IV. dicit, conſuetudinem illam fuiſſe approbatam, certe non ab alio, niſi a Sede Apo-

Apoſtolica, quæ ſola potuit Imperatori dare privilegium in toto imperio exercendi Jus Eccleſiaſticum, præſentationis videlicet ad Beneficia Eccleſiaſtica. Suppoſito autem hoc privilegio, a ſummo Pontifice accepto, jure potuit Carolus IV. exigere & mandare, ne quis huic ſuo juri, per privilegium Apoſtolicum quæſito, ſe opponat.

Quod autem ejus filius Wenceslaus graves minas addiderit, ejus moribus eſt adſcribendum.

Ad 4. Imperatores etiam recentiores ad antiquam conſuetudinem ſe retulerunt, prout Rudolphus & Carolus, munitam ſcilicet approbatione & Indulto apoſtolico, quod a ſummo Pontifice Imperatores iſti petierant more Majorum, & obtinuerant.

Deinde Imperatores Ferdinandus III. & Leopoldus litteras ſuas *in loc. cit.* dabant ad Eccleſias Lutheranas ad exercendum in illis Jus Primariarum Precum. Ad hoc autem evincendum nihil erat efficacius, quam ut ex iis fundamentis jus ſuum adſtruerent, quæ ab ipſis Proteſtantibus agnoſcuntur, videlicet ex antiquiſſima conſuetudine, hoc jus Cæſareæ Majeſtati aſſerente. 19.

Et hæc quidem conſuetudo veriſſime ſubſiſtit, eſtque omnino legitima; quia Sedis Apoſtolicæ conceſſione & approbatione ſuffulta. Quamvis enim Proteſtantes hanc conceſſionem & approbationem contemnant, impedire tamen non poſſunt, quo minus conſuetudo in illa fundata ſit omnino legitima ac rationabilis, etiam quoad eorum Eccleſias.

Cæterum mirum eſt, potuiſſe Magdeburgenſes aut alios Lutheranos circa Jus Primariarum Precum in Eccleſiis ſuis difficultatem ullam movere, cum non tantum Jus Sacrorum Imperatoribus aſſerant, ſed Pax etiam Weſtphalica, quam adorant, *art.* 5. §. 18. adeo manifeſte illud ſanciat. *Ubi ſacra Cæſarea Majeſtas Jus Primariarum Precum exercuit, exerceat etiam in poſterum: dummodo decedente Auguſtanæ Confeſſioni addicto, in ejus Religionis Epiſcopatibus Confeſſioni Auguſtanæ addictus, ad normam ſtatutorum & obſervantiæ idoneus, Precibus fruatur &c.*

Ad 5. Eadem eſt reſponſio. Nam Archiepiſcopus Moguntinus litteras ſuas executoriales pariter ad Lutheranos direxit. Adeoque in re juſta propriis armis, domeſticis nempe eorum argumentis erant petendi. Et opportune ſane non tantum conſuetudinem vetuſtam, ſed Inſtrumentum etiam Pacis Weſtphalicæ, tanquam argumentum maxime ad hominem ipſis objicit.

Nec mirum eſt, quod in ejusmodi litteris, ad Proteſtantes directis, altum ſit de privilegio Pontificio ſilentium. Non enim ſapien-

pientiſſimi Principes cenſebant e re fore, authoritatem Sedis Apoſtolicæ hoſtium ejus ſibilo exponere, cum abunde ſuppeterent documenta, quæ ab ipſis non agnoſcuntur duntaxat, ſed tot etiam libris editis prolixe dilaudantur.

De cætero non altum ſilentium, ſed altus clamor ſæpe auditus eſt de conceſſione & privilegio ſanctæ Sedis. Dum ipſi imperatores faterentur, jus ſuum eſſe approbatum; dum Durandus teſtaretur, ſe vidiſſe privilegium Bullatum Imperatorum; dum tot Cæſares hoc privilegium ſibi innovari peterent. Prout modo plolixius pauliſper imus expoſitum.

§. IV.
Intervenire debet auctoritas Sedis Apoſtolicæ.

Communis eſt Catholicorum ſententia, competere quidem Imperatori noviter electo jus ad præſentandum Clericum idoneum ad Beneficium, primo vacaturum in Eccleſiis: non tamen independenter a conceſſione Eccleſiæ.

20. Ita docent nominatim Hermannus Hermes *faſcic. Jur. Publ. c.* 11. *& c.* 4. *de Regal. Imp.* Andr. Gaill. *Pract. obſerv. l.* 2. *obſerv.* 155. *n.* 7. ubi ait: valere Cæſareas Preces Primarias Pontificis Indulto ac privilegio. Choppin *de ſacr. Polit.* 1. *tit.* 10. *n.* 13. Martinus Uranius *tom.* 2. *conſil.* 21. §. 10. Petr. Gregorius *Syntagm. l.* 17. *c.* 7. §. 12. Azor *inſtit. moral. l.* 10. *c.* 7. Boërius *deciſ.* 32. *n.* 8. Beſold. *tr. de Majeſt. Eccleſ. fol.* 121. Deſtaur. Caſtald. *de Imperat. q.* 100. *n.* 14. *&* 15. Arnulph. Ruzeus *de Jur. Regul. privil.* 47. *n.* 2. Joan. a Chokier *Indult. Prim. Prec. in proëm.* Oligenius in præclara ſua Diſſertatione *de Primar. Precib.* in qua eruditiſſime ac ſolidiſſime hanc materiam pertractat. P. Ignat. Schwarz. *Coll. Hiſt. p.* 8. *q.* 6. Accedunt Canoniſtæ & Juris etiam Civilis Interpretes Catholici, qui hanc materiam tractarunt. Imo plures etiam ex Acatholicis apud P. Schmalzgr. *de Præb. n.* 327. ut Beckers *ſynopſ. Jur. Publ. c.* 5. *§.* 5. Syringius *de Pace Relig. concl.* 31. Rumelinus, Lampadius. Vide Oligenium p. 142.

21. Probant 1. ex Concilio Generali Nicæno II. quod *can.* 3. ait: *Omnis electio, a Principibus facta Epiſcopi aut Presbyteri, aut Diaconi, irrita maneat ſecundum regulam.*

Ex Concilio Generali Conſtantinopolitano IV. quod can. 22. prohibet, ne Principes ſæculares Eccleſiaſticis electionibus ſe immiſceant. Idem ex *can.* 4. Concilii Lateranenſis I. Ex can. 25. Concilii Lateran. II. ubi prohibetur, ne quis Beneficium Eccleſiaſticum recipiat de manu laici; &, ſi receperit, eo privandum decernitur.

Idem

Idem poſteriora etiam Concilia, tum Generalia, tum Provincialia, ſacri item Canones Juris Pontificii (uti *c.* 2. *de Judic. &c.*) frequenter ſanciunt.

Ex hoc inferunt, laicum Principem non poſſe de Beneficiis Eccleſiaſticis diſponere, absque conceſſione & privilegio Sedis Apoſtolicæ.

Unde Hermanus Hermes *faſcic. Jur. Publ. c.* 11. appoſite in hanc rem ſcripſit: *Sola conſuetudo vel præſcripto immemorialis hoc jus* (Primarum Precum) *tribuere laico non poſſet; quia principale requiſitum, facultas poſſidendi jus Eccleſiaſticum, ſine indulto Papæ deficeret.*

Agnoverunt hoc ſapientiſſimi Imperatores. Unde conſuetu- 22.
do illa, ad quam ſe referunt Rudolphus I. & Carolus IV. fuit a Pontificibus *approbata.* Privilegium Bullatum ipſemet vidit Durandus. Teſte Oligenio *diſſert. de Prim. Prec.* Fridericus III. petiit & obtinuit a Nicolao V. indultum ad centum Beneficia ante Concordata, poſt illa vero univerſim Jus Primariarum Precum. Mortuo Nicolao obtinuit a Calliſto III. novum Diploma, prioris Indulti confirmativum.

Simile Indultum pro primariis Precibus ab Innocentio VIII. petiit & obtinuit Maximilianus I. a Leone X. Carolus V. rurſusque, cum nova orta eſſent dubia, a Clemente VII. Oligenius *Diſſert. cit. a fol.* 52. Ab eodem Pontifice privilegium hoc obtinuit Ferdinandus I. cum Rex Romanorum eſſet electus, & cum propterea Capitula & Collatores quidam conquerentur, inſtante Ferdinando novo Indulto Preces firmatæ ſunt. Ut teſtatur idem Oligenius, atque oſtendit anni 1564. ſimile Indultum impetraſſe Maximilianum II. a Pio IV. Rudolphum II. a Gregorio XIII. Matthiam a Paulo V. Ferdinandum II. ab eodem Paulo V. Ferdinandum III. ab Urbano VIII. quorum Indultorum diplomata exſtant paſſim in extenſo apud Beſoldum, Chokierum, Oligenium, ac ipſum etiam Pfeffingerum *in Vitriar. Illuſtr. l.* 3. *tit.* 2. *ad n.* 9. *p.* 90. ubi omnia iſta Indulta fatetur fuiſſe impetrata. In quibus Papa diverſimode modificat Jus illud Precum, reſervando aliqua, uti primas in Cathedralibus & Collegiatis Eccleſiis Dignitates, eaque, quæ per *extravag. ad Regimen* ſunt reſervata.

Glorioſiſſimæ memoriæ Imperator Leopoldus inſtitit quidem per Cardinalem de Haſſia apud Alexandrum VII. teſte eodem Oligenio, verum cum inſtaret, ut omiſſo (ad parcendum ob difficultatem temporum ſumptibus) legato *Obedientiæ*, electionis confirmatio indulgeretur, Pontifex id facere recuſavit, ſicque diſſimulatum etiam eſt tunc Indultum Apoſtolicum de Primis Precibus. Sed re deinde amice Pontificem inter & Cæſarem compoſita, etiam hiſce proviſum fuit. P. Schwarz *p.* 8. *q.* 6. *§.* 12. *n.* 4. Oligenius *Diſſert. cit.*

Ex his autem ita concludunt: Tot ſapientiſſimi ac glorioſiſſimi Imperatores per trecentos ferme annos continua ſerie a Sede Apoſtolica petierunt Indultum Primariarum Precum. Quod ſane non feciſſent, niſi exiſtimaſſent, in hac re Ecclesiaſtica intervenire oportere auctoritatem ſupremi ſacrorum Antiſtitis. Si enim ea, quam imprimere conantur Proteſtantes, idea fuiſſent imbuti, Jus Primariarum Precum ex ſua natura perpetuo nexu pertinere ad poteſtatem Cæſaream aut Regalem, tanquam Majeſtati & coronæ intrinſece & independenter connexum, atque absque ullo Indulto tanquam Jus Regium debitum, aut in ſola conſuetudine absque ullo Superioris Eccleſiaſtici aſſenſu fundatum ac radicatum, veriſimile nullatenus eſt, Imperatores paſſuros fuiſſe hanc poteſtatem ſuam per reſervationes reſtringi, aut eos a Romana Curia flagitaturos fuiſſe facultatem jura ſua Regalia atque independentia exercendi. Neque, ſi dubium aliquod incideret, aut difficultas ex parte Capitulorum aut Collatorum ſe opponeret, ad eandem recurriſſent; prout tamen plures Imperatores feciſſe diximus. Nam cum Germaniæ, Ordinarii exciperent, quod Precibus obſtent Concordata Germaniæ, Imperatores ad Papam recurrerunt, ut iis derogaret.

43. Inferunt deinde ex his ulterius, hoc jus non ita eſſe Imperatoribus perpetua lege conceſſum a Sede Apoſtolica, ut nulla deinceps renovatione novaque approbatione opus habeant, prout in Jure Patronatus, ex fundatione e. g. competenti contingit: ubi laici univerſim ab Eccleſia ſunt habilitati, & ſtabili lege fundatoribus præſentandi poteſtas eſt transſcripta: ſed Primarias Preces tanquam jus perſonale ita ſingulis Imperatoribus poſt præſtitum juramentum obedientiæ & Advocatiæ, noviter electis concedi, ut ſucceſſor novo rurſus Indulto opus habeat.

Neque enim Imperatores, continuata ſerie ſuccedentes, ſingulos Indultum fuiſſe petituros, ſi omnibus, etiam ſucceſſoribus, ſtabili ac perpetuo privilegio fuiſſet abſolute conceſſum, prout jus præſentandi omnibus fundatorum ſucceſſoribus conceſſum novimus. Imo ex ipſo tenore hujusmodi Indultorum clare apparere, cuilibet noviter electo perſonaliter illud fuiſſe conceſſum, cum ſemper ſingularis duntaxat perſona deſignata ſit, præmiſſis ſingularibus ejusdem meritis, cum perſonalibus expreſſionibus; ut videre eſt apud Oligenium, qui in *Diſſert. de Prim. Prec. fol.* 47. *& ſeq.* ſingula Indulta adducit.

Unde neque conſuetudinem aliam eſſe, quam ut ſinguli de novo Indultum petant, atque obtineant, ut trecentorum fere anno-

rum

rum uſus declarat. Atque ad hanc normam metiendam etiam eſſe illam antiquam conſuetudinem, quam Rudolphus I. Carolus IV. & Wenceslaus allegant, atque *approbatam* aſſerunt: quotiescunque nempe novus fuiſſet creatus Imperator, toties a Sede Apoſtolica conſuetudinem illam approbatam intelligi.

Patere hoc ex ipſis formis Precum Primariarum, ab Imperatoribus poſt acceptum Indultum Apoſtolicum, ad Collatores ordinarios directarum, in quibus expreſſam legamus eam conſuetudinem a quovis tunc Eccleſiæ præſidente ſpeciali approbatione roboratam. Sic in forma, a Ferdinando II. (quam in extenſo exhibet Chokier *l. c. in proem.* ad Collatores directa, hæc haberi: *Cum nobis ad Prædeceſſorum imitationem ex inveterata conſuetudine, etiam Apoſtolica auctoritate per S. in Chriſto Patrum Paulum V. ſanctæ Romanæ & univerſalis Eccleſiæ Pontificem Maximum roborata, jus competat, Primarias ad omnes & ſingulos, Beneficiorum Eccleſiaſticorum Collatores, Collatrices, Capitula Conventus, & Collegia, ac perſonas alias, de illis quocunque modo diſponendi jus habentes, per univerſum Romanum Imperium conſtitutas, porrigendi, dandi, concedendi, & decernendi, pro perſonis idoneis, & nobis gratis &c.* 24.

Addunt: licet fortaſſe antiqua illa conſuetudo pro omnibus Imperatoribus, etiam ſecuturis, conſtitutione univerſali ac perpetuo valitura fuiſſet approbata, ut proin tunc opus non fuiſſet ſingulis Imperatoribus novam approbationem, renovationem, aut novum Indultum petere; aliud tamen habere poſteriora tempora. 25.

Nam per Concordata Germaniæ conſuetudinem illam antiquam abrogatam dicunt; idque probant, tum ex eo, quod in illis adeo ſingillatim omnia ſint excuſſa, atque Dignitates ac Beneficia omnia & ſingula, pro quocunque caſu, quandocunque aut quomodocunque vacatura, inter Summum Pontificem & Collatores vel Proviſores ordinarios ſint adeo minutatim diſtributa, ut Cæſareis Primariis Precibus plane nihil manſerit reliquum; vetitumque omnino fuerit, ne quis aut liberas electiones ac proviſiones impediret, aut contra tenorem Concordatorum quidquam attentaret, ſecus id omne inane & irritum fore.

Atque hinc Fridericum III. poſt inita Concordata a Nicolao V. 26.
& poſtmodum etiam a Calliſto III. petiiſſe & impetraſſe Diploma, Concordatis derogatorium, quo Jus Primarum Precum ipſi concederetur. Quo ſane opus non fuiſſet, ſi antiqua illa univerſaliter atque in perpetuum approbata conſuetudo per Concordata non fuiſſet abrogata, aut per Concordata jus ipſi fuiſſet reſervatum.

Neque ſequentes poſt Fridericum Imperatores per ducentos & amplius

amplius annos eandem conceſſionem petituros fuiſſe, Concordatis derogatoriam, ſi antiqua conſuetudine, perpetuo privilegio circumvallata, tueri ſe potuiſſent.

Conſuetudinem proin illam non fuiſſe ſtabili lege pro omnibus ſecuturis Imperatoribus abſolute communitam, ſed velut conditionate, ſi noviter electi eandem approbari ſinguli petant. Vel, ſi ejusmodi conſuetudo, perpetua atque abſoluta approbatione firmata, viguiſſet, eandem cum Jure Primarum Precum per Concordata Germaniæ fuiſſe abrogatam, datumque Friderico III. novum Indultum, quod, cum perſonale eſſet, a ſingulis ſubſequentibus Imperatoribus renovari oportuiſſe. Nec ſufficere præſumptionem de mente Pontificis, ſed requiri actuale Indultum.

Patere id ex Bulla Clementis XI. ad Capitulum Hildeſienſe data, in qua præceperit, ut ad Canonicatum, menſe Papali vacantem, reciperetur a ſe proviſus, non autem illa, qui per Primas Preces absque Indulto Apoſtolico fuiſſet nominatus.

Nec ſuffragari poſſe exemplum Ferdinandi IV. qui ſtatim ac Romanorum Rex fuerat electus, non exſpectata confirmatione & Indulto Pontificio, ejusmodi Preces conceſſit, cum ex Bulla citata conſtet, id fieri invito Pontifice, omniumque a Friderico III. Imperatorum usque ad Ferdinandum Regem exempla haberi contraria.

27. Ipſos adeo Acatholicos fateri, Imperatores poſt Concordata Precibus non uti ſine Indulto Pontificio, illudque agnoſcere tanquam Beneficium Papale, quod in uſu ſit jam ultra ſæculum geminum. Sic Vitriarium *Inſt. Jur. Publ. lib. 3. tit. 2.* ſcribere: *Imperatores hoc jus hodie ut Beneficium a Pontifice agnoſcunt, uti clariſſime patet ex formula, qua Paulus V. Papa Ferdinando II. hoc jus conceſſit, item ex conceſſione hujus juris, quæ facta eſt ab Innocentio X. Ferdinando III.* Idem ferme fateri Fritſchium *tract. de Jur. Prim. Prec. c. 2. n. 25. &c.* Imo Proteſtantes in Gravaminibus, anno 1646. menſe Aprili in tractatione Pacis exhibitis faſſos, Primarias Preces a Pontifice originem ducere, ac propterea easdem voluiſſe abolitas.

28. Fatentur quidem Catholici DD. cum Oligenio, Joſephum glorioſiſſimæ memoriæ Imperatorem direxiſſe Preces Primarias ad Collatores ordinarios ſine Indulto ſpeciali Pontificio. Sed reſpondent, hoc exemplum fuiſſe ſingulare, contrarium exemplo omnium Imperatorum a ducentis & amplius annis, omnium videlicet Cæſarum a Friderico III. usque ad hoc ſæculum. Deinde reclamaſſe Pontificem Clementem XI. ſpeciali Bulla, ad Capitulum Hildeshemienſe data. Tandem autem hanc rem totam feliciter fuiſſe compoſitam,

poſitam. Exſtat in hanc rem Bulla Clementis XI. poſt electionem glorioſiſſimi Imperatoris Caroli VI. ad Capitula Eccleſiarum Cathedralium anno 1714 directa. In hac dicit Pontifex; cum jam benedicente Domino difficultates illæ, propter quas Imperiales Preces Primarias non admittendas eſſe edixerit, prorſus ſint ſublatæ, omnino recipiendas & admittendas eſſe Preces, quas a Carolo Imperatore electo quibuscunque Capitulis aut Collatoribus Beneficiorum porrigi ſeu exhiberi contigerit. Et cum ſibi innotuerit, Joſepho Imperatori animum non defuiſſe, ad rem totam explendam, niſi immaturus illius obitus cuncta turbaſſet, adeoque per ipſum non ſtetiſſe, quo minus eædem difficultates penitus tollerentur, quemadmodum ex authenticis allatis documentis ſibi liquido conſtet, idcirco etiam ſimiles Primarias Preces, ab eodem Joſepho Rege, dum viveret, expeditas, ſuum integrum ac plenum effectum habere; citra tamen præjudicium eorum, qui a Papa aut Collatoribus ordinariis in poſſeſſionem ſint miſſi.

RESPONSIONES.

Ad alias Objectiones.

Ad præcipua Adverſariorum argumenta, petita videlicet ex ipſa 29.
natura Juris Majeſtatici, Advocatiæ, Patronatus & antiquæ conſuetudinis, jam reſponſum eſt. Superſunt leviora quædam adhuc breviter diſſolvenda.

Dicunt 1. Jus Primariarum Precum jam inde ab Auguſto, aliisque primis Imperatoribus ſuam trahere originem, utpote qui ſimul usque ad Gratianum fuerint Summi Pontifices. *Reſp.* Jus Gentilium circa Sacra locum non habere apud Chriſtianos. Sed nec illi leguntur uſi Jure Precum: aut ad quem unquam direxerunt ſuas Preces? Et licet primi Imperatores Chriſtiani usque ad Gratianum adhuc toleraverint titulum *Pontificis Maximi*, quem Gentiles more veteri eis deferebant, non tamen leguntur, ad ulla Beneficia nominaſſe. Imo tunc necdum erecta erant vera Beneficia; ſed Clerici in commune vivebant, & ſuſtentabantur ex oblationibus fidelium, quas Epiſcopus per œconomum adminiſtrabat.

Dicunt 2. Jus Primarum Precum fundari in eo, quod Imperatores ſemper fuerint primi Eccleſiarum Cathedralium Canonici. *Reſp.* Hoc fundamentum non eſſe firmum; cum a nullo unquam Imperatorum fuerit agnitum, aut allegatum.

Dicunt 3. cum Schwedero, Stamlero, Klockio, Fritſchio, Vitriario &c. Indultum Pontificum non peti ex neceſſitate, ſed ad

abundantiorem cautelam, & captandam eo facilius Capitulorum benevolentiam. *Reſp.* Hoc dici, ſed non probari. Contrarium ex dictis patet. Quid opus captatione benevolentiæ, ſi de jure conſtat? Si Capitula reſiſterent, id ideo contingeret, quia ipſis perſuaſum eſt, neceſſario hic intervenire debere authoritatem Sedis Apoſtolicæ, & ab ea definiendum declarandumque, ſi quid dubium occurreret, aut non jure fieri contingeret. Prout ipſi etiam ſummi Imperatores, in rebus dubiis, aut a Capitulis vel collatoribus ordinariis in controverſiam adductis, ad Sedem Apoſtolicam, pro novo Indulto, magis declarativo, recurrere conſueverant. Hoc ipſum Præciſtæ etiam non raro faciebant, ad tribunalia Romanæ Curiæ, oborta lite, confugientes; ut exemplis probat Oligenius *Diſſert. cit. fol.* 125. Certe non paterentur Imperetores Jus Primarum Precum per Reſervationes Pontificias limitari ac reſtringi, ſi tantum *ex civilitate*, ut loquuntur, aut *ad captandam benevolentiam*, Indultum peterent.

Dicunt 4. cum Goldaſto. Ex Conrado Urſpergenſi haberi, quod Otho IV. noluerit Beneficia ſeu Eccleſias conferre primis petentibus, prout ante fuerit conſuetudo Principum. Ergo conſuetudine jam dudum ante Rudolphum inductum fuerat Jus Primarum Precum. *Reſp.* Hæc non ſunt contra ea, quæ hactenus attuli: non enim nego conſuetudinem illam eſſe antiquiorem temporibus Rudolphi. Cæterum vel fuit ea conſuetudo approbata a Summo Pontifice, prout approbata fuit ea, quam allegant Rudolphus I, & Carolus IV. tunc fuit legitima. Vel non fuit approbata, (prout probabilius eſſe videtur, alias Otho IV. eam non rejeciſſet) tunc inter abuſus eſt collocanda, quos abjecit & damnavit Fridericus II.

Dicunt 5. cum Pfeffingero *ad Inſt. Vitriar. l. 3. tit. 2. n. 8.* Imperatorem Matthiam anno 1614. ad Epiſcopum Spirenſem ob non admiſſum Adolphum de Veningen ad ſtallum in choro, dediſſe litteras, in quibus Primarias Preces appellat *Jus ſuum & Regale. Reſp.* Certum eſt, Matthiam Cæſarem a Paulo V. Papa petiiſſe & impetraſſe Indultum, prout oſtendit formula Precum, quas direxerat, exſtans apud Beſoldum *Theſaur. pract. part. 2. pag.* 149. ubi ſic loquitur: *Cum nobis ad Prædeceſſorum noſtrorum imitationem ex inveterata conſuetudine, etiam Apoſtolica authoritate per ſanctiſſimum in Chriſto Patrem Paulum V. ſanctæ Romanæ ac univerſalis Eccleſiæ Pontificem Maximum Jus competat &c.* Jus igitur ac Regale appellat, quia ex conſuetudine a Paulo V. approbata per ſpeciale Indultum Regiæ ac Cæſareæ ejus Majeſtati

jeſtati fuit conceſſum, propter ejus præeminentiam, & ſupremam in temporalibus poteſtatem. Eodem ſenſu etiam Status Catholici Ratisbonæ an. 1646. appellarunt *Regale Romanæ Coronæ.* Prætcrquam quod hoc modo loquendi fuerint uſi tanquam argumento ad hominem adverſus Lutheranos, qui Imperatori Jus Primariarum Precum in terris ſuis negabant.

Dicunt 6. Imperatores electi, etiam ante confirmationem ſtatim adminiſtrant Imperium. Ergo etiam ſtatim poſſunt exercere Jus Primariarum Precum, antequam ullum Indultum petant. Atque ita feciſſe Ferdinandum IV. & Joſephum I. eſt in comperto.

Reſp. 1. Hoc argumentum non probat, Jus Primarum Precum non fundari in conceſſione ſaltem generali Sedis Apoſtolicæ. Sed ad ſummam probaret, non debere ſingulos Imperatores Indultum petere, poſtquam generali & perpetuo privilegio hoc jus Imperatoribus omnibus rite electis conceſſum fuit. Quo non obſtante nihilominus hoc jus a Sede Apoſtolica ſuam poſſet originem trahere, id, quod maxime cum Acatholicis eſt controverſum.

Quid autem ſentiendum de altera quæſtione, cum quibusdem etiam Cahtholicis controverſa, an ſcilicet ſinguli Imperatores debeant ejusmodi Indultum petere, vel an non ſaltem ante petitum Indultum poſſit noviter electus jus illud exercere, aliorum potius DD. ex ſenſu ac verbis ſuperius retuli.

Ad exempla etiam Ferdinandi IV. & Joſephi I. ex iisdem reſponſum. Hoc addo; illos haud debie bona fide egiſſe, Catholicorum non paucorum doctrina fultos, exiſtimantium, Imperatoribus univerſim datum fuiſſe a Sede Apoſtolica privilegium univerſale ac perpetuum, aut in conſuetudine antiquiſſima, Summi Pontificis aſſenſu firmata, ſententiam ſuam fundantium. Quamvis poſtea Clemens XI. in Bulla citata contrarium declaraverit.

ARTICULUS III.

Ad quæ Beneficia ſe extendant, Primæ Preces?

Regulæ generalis inſtar hic eſt, Preces Primarias Imperatoris haberre locum in omnibus Beneficiis Eccleſiaſticis, ſæcularibus ac Regularibus, curatis & non curatis, ſimplicibus & duplicibus, Dignitatibus videlicet, Perſonatibus, Adminiſtrationibus & Officiis.

In ſpecie autem his Precibus ſunt ſubjecta 1. Reſervata Summo Pontifici (iis exceptis, quæ ſunt reſervata *in Extravag. ad Regimen.* 13. *de præbend. & dignit.*) 2. *Electiva.* 3. Subjecta Jure *Patronatus* 30.

Eccleſiaſtici. 4. *Collativa* per turnum 5. *Curata* & *Vicariæ perpetuæ.* 6. *Vacantia* per promotionem, per Profeſſionem Religioſam, per initum matrimonium, vel ob crimen ſimoniæ, hæreſis &c. 7. *Devoluta* ad immediatum Superiorem, e. g. ad Epiſcopum, vel alios Præſules Papa inferiores. 8. *Reſignata* ſimpliciter in manus Ordinarii. 9. *Ad Collaturam Monaſterii* ſpectantia.

Quæ omnia patent ex Indultis Apoſtolicis, Imperatoribus datis, uti ex dato a Paulo V. Ferdinando II. Imperratori, apud Chokier *in Prec. Prim. illuſtr.* atque ex Indulto conceſſo Ferdinando III. ab Urbano VIII. (quod in extenſo exſtat apud P. Schmier *l.* 3. *tr.* 1. *p.* 2. *c.* 3. *Sect.* 7. 288.) ubi præmiſſis magnis laudibus memorati Imperatoris Pontifex ita loquitur:

31. „ Hinc eſt, quod Tuæ celſitudinis ſupplicatione, inclinati, dicta
„ auctoritate præſentium ſerie Eidem Celſitudini Tuæ concedimus
„ & indulgemus, quod, ſi per Te quibusvis collatoribus ſeu collatri-
„ cibus quorumcunque Beneficiorum Eccleſiaſticorum, ſæcularium
„ vel Regularium ordinum quorumcueque per ſacrum Romanum
„ Imperium ubilibet conſtitutorum, etiam, qui, vel ſi quæ Pon-
„ tificiali, vel alia quavis Dignitate præfulgeant, ſeu Collegia, Ca-
„ pitula & Conventus fuerint, ſuper ſingulis Beneficiis Eccleſiaſti-
„ cis, cum cura vel ſine cura, ſæcularibus, vel ordinum hujusmodi
„ Regularibus, in ſingulis Cathedralibus, etiam Metropolitanis,
„ Collegiatis, & aliis quibuscunque Eccleſiis, etiamſi Beneficia hu-
„ jusmodi, Canonicatus & Præbendæ, Dignitates, Perſonatus, Ad-
„ miniſtrationes, vel Officia in eisdem Cathedralibus, & Metropo-
„ litanis vel Collegiatis, Eccleſiis, & ipſæ Præbendæ in illis ex hu-
„ jusmodi Eccleſiis, in quibus Majores vel Minores Præbendæ eſſe
„ noſcuntur, etiamſi Majores fuerint, & ad Dignitates, Perſonatus,
„ Adminiſtrationes, vel Officia hujusmodi conſueverint, qui per
„ Electionem aſſumi, eisque cura immineat animarum, dummodo
„ Dignitates ipſæ in Cathedralibus, etiam Metropolitanis, poſt
„ Pontificales Majores, aut Collegiatis hujusmodi Principales non
„ exiſtant, ab eorundem collatorum vel collatricum collationem,
„ proviſionem, præſentationem, electionem, vel quamvis aliam di-
„ poſitionem communiter, vel diviſim pertinentibus, ſingulis per-
„ ſonis conferendis, ſeu ſuper hoc, quod perſonæ ejusmodi ad illa
„ recipiantur, & admittantur Preces porrigi, ſeu de perſonis eisdem
„ ad Beneficia hujusmodi nominationes fieri contigerit Primarias
„ iidem collatores & Collatrices, ſalvo, quoad ſingulæ Callationes
„ ſingulæ Eccleſiæ ex hoc ultra quam in uno Beneficio non gra-

„ ven-

„ ventur, ac ipſi collatores & collatrices ſeltem quatuor Beneficia „ Eccleſiaſtica conferre habeant, hujusmodi precibus & nomina„ tionibus parere, & intendere, nec non perſonas ipſas ad hujus„ modi Beneficia, poſtquam ipſtis de illis Canonice proviſum fuerit, „ juxta earundem Precum ac nominationum tenorem recipere, & „ admittere debeant, & etiam teneantur.

„ Quodque quicunque quibusvis in Dignitatibus conſtituti, ſeu „ Eccleſiarum cathedralium Canonici, ſinguli, videlicet in illis, quos „ pro ſingulis perſonis prædictis, precum & nominationum hujus„ modi, & ad hoc, ut ſortiantur illa effectum, etiam præſentium „ *Executores* deputaveris, per ſe vel alium ſeu alios Beneficia præ„ dicta, cum in quibusvis etiam ordinariis collatoris per conſti„ tutiones noſtras aut litteras alternativas, aliaque privilegia, & in„ dulta quæcunque quomodocunque conceſſis, & impoſterum con„ cedendis, aut aliis quibuscunque menſibus vacaverint, & quæ per„ ſonæ, pro quibus Preces & nominationes hujusmodi factæ fuerint, „ quatenus hujusmodi Preces ſeu nominationes ad illa ſe extendant, „ infra menſem, poſtquam ipſis vacatio hujusmodi Beneficiorum „ innotuerit, duxerint acceptandas; etiamſi ipſa Beneficia diſpo„ ſitioni Apoſtolicæ, alias, quam per Conſtitutionem Fel. record. „ Benedicti Papæ XII. Prædeceſſois noſtri, quæ incipit *ad Regimen*, „ generaliter Reſervata exiſtant, & ex diverſis perſonis vacaverint, „ perſonæ nominatæ prædictæ tempore aſſecutionis Beneficii, ad „ quod nominatæ fuerint, aliud Beneficium in eadem Eccleſia obti„ neant, ac ſecundum ſtatuta & conſuetudines Eccleſiarum, in qui„ bus Beneficia hujusmodi conſtiterint, vel Indulta, Eccleſiis con„ ceſſa, capaces, videlicet in ætate legitima conſtitutæ, aut de legi„ timo matrimonio procreatæ non ſint; dummodo quoad hujus„ modi qualitates alias cum eis canonice diſpenſatum, & Beneficia „ in eadem Eccleſia talia ſint, quæ ſine diſpenſatione Apoſtolica in„ ſimul obtineri poſſint, aut conſueverint, ac ipſorum vacantium „ Beneficiorum collatio non fuerit juxta Leteranenſis ſtatuta Con„ cilii ad Sedem Apoſtolicam legitime devoluta, neque ſuper illis „ inter aliquos lis pendeat, indeciſa, conferre & aſſignare &c. nec „ non omnia & ſingula, quæ ad hoc, ut Precum ſeu nominationum, „ ac collationum, & acceptationum hujusmodi ſuccedant effectus „ opportuna fuerint, facere, authoritate noſtra per cenſuram Ec„ cleſiaſticam exequi poſſint, ac veleant. &c.

„ Non obſtantibus noſtris de non utendo gratia exſpectativa, „ ac reſervatione ſpeciali, vel duabus gratiis inſimul — nec non qui-

 „ bus-

„ buscunque in Cancellaria Apoſtolica quandocunque publicatis & „ publicandis, & aliis Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtoli- „ cis, nec non aliis Eccleſiarum, in quibus hujusmodi Beneficia for- „ ſan fuerint, ſtatutis & conſuetudinibus &c nec non Concordatis „ Nationis Germanicæ, ac eorundem Concordatorum confirma- „ tione, ac prædictis & quibuscunque aliis, quandocunque editis, „ & edentis Conſtitutionibus, & Regulis noſtris, & dictæ Cancel- „ lariæ, ad quarum ſolennitatem, adſtrictionem, formam & ſatisfa- „ ctionem ſeu obſervantiam, habentes Preces, ſeu nominationes „ hujusmodi, minime teneantur, nec ipſæ Preces ſub illis compre- „ hendantur quoque modo; nec non quibusvis privilegiis, indultis „ & litteris Apoſtolicis, & quibusvis gratiis exſpectativis, ſpeciali- „ bus vel generalibus, etiam mentalibus reſervationibus, unioni- „ bus, & annexionibus & incorporationibus, ſuppreſſionibus, & „ extinctionibus perpetuis, & temporalibus nominationibus &c.

32. Ex hoc Indulto Pontificio (cui ferme conformia alia) conſtat, 1. Preces iſtas tantæ eſſe efficaciæ, ut non alteri, quam per Preces a Cæſare nominato, Beneficium conferri poſſit, ſi is idoneus ſit. Et, ſi alteri conferretur, id fieret invalide.

Conſtat 2. Eas non impediri per quamcunque Reſervationem: exceptis iis Beneficiis, quæ continentur in citata *Conſtit. ad Regium.*

Conſtat 3. Derogari Regulis Cancellariæ, litteris conceſſis in *forma Pauperum*, ſeu mandatis de providendo Clericis pauperibus, perſonis illuſtribus, aut Graduatis. Ut patet ex *§. non obſtantibus*: imo omnibus aliis privilegiis, indultis & litteris Apoſtolicis.

Conſtat 4. Derogari ſtatutis & conſuetudinibus Eccleſiarum particularium. Unde ſi qualitas aliqua in Canonico aut Beneficiato tantum requireretur ex ſtatuto, aut conſuetudine particulari alicujus Eccleſiæ, poſſet Cæſar ad eum Canonicatum aut Beneficium nominare etiam talem Clericum, qui ea qualitate caret. Quare, cum Capitulum quoddam recuſaret in Canonicum aſſumere ignobilem Clericum, quem Ferdinandus II. nominaverat, coactum eum admittere, non obſtante conſuetudine aut ſtatuto, ut tantum Nobiles recipiantur.

Conſtat 5. Derogari etiam Concordatis Germaniæ (& quidem expreſſe) præſertim quatenus ſtatuit alternativam menſium. Nam Primæ Preces locum habent quocunque menſe absque diſcrimine, ſive Menſe Papali, ſive menſe ordinarii collatoris Beneficium incipiat vacare.

ARTI-

ARTICULUS IV.

Ad quæ Beneficia ſe non extendant Primæ Preces?

R*eſp.* I Se non etxendunt ad ea, quæ in Extravag. *ad Regimen* Papæ ſunt reſervata. Neque ad ea, quæ ad Sedem Apoſtolicam ſunt devoluta. 31.

Reſp. 2. Neque ad Dignitates Epiſcopales, aut his proximas in cathedralibus, uti Præpoſituras; Neque ad Principales ſeu Primas in collegiatis.

Reſp. 3. Neque ad ea, quæ ex natura ſua ſunt Regularia, uti ſunt Abbatia, Præpoſitura, Prioratus, Decanatus Regularis. Neque enim Cæſar nominat Religioſos ad iſtas Dignitates Regulares: imo neque ad Beneficia Regularia.

Reſp. 4. Neque ad Beneficia *Patronatus laici.* Quia ut alias obſervavimus, Pontifex per Reſervationes aut conceſſiones generales non cenſetur derogare juri, ex fundatione, conſtructione, aut dotatione quæſito. Idem dicendum de Patronatu mixto. Aliud tamen eſſet, ſi plures forent Compatroni Eccleſiaſtici, quam laici.

Reſpon. 5. Neque ad *Monocularia,* quando ſcilicet collator tantum unum poteſt conferre; imo neque, ſi tantum duo aut tria poteſt conferre. Nam ex Indulto recitato, Preces Primarias tantum ii collatores tenentur admittere, qui ſaltem quatuor poſſunt conferre. Ne alias toto vitæ tempore, præſertim cum Imperatores brevi tempore regnarent, nec unicum conferre poſſent.

Reſp. 6. Neque ad Beneficia *Manualia,* quæ ad nutum ſunt revocabilia, aut *Vicarias temporales, Penſiones,* & alia quæ non conferuntur in titulum. Quia proprie ne quidem ſunt Beneficia Eccleſiaſtica.

Reſp. 7. Neque ad *litigioſa,* de quorum proprietate lis pendet. Neque ad *Reſignata* ex cauſa permutationis, aut in favorem tertii; quia non abſolute vacant. Quibus addit Leurenius ſimpliciter reſignata in manibus Papæ.

Reſp. 8. Neque ad ea, quæ perpetuo ſunt *incorporata* alicui Dignitati, Eccleſiæ, Collegio, Menſæ Epiſcopali aut Capitulari.

Reſp. 9. Neque ad ea, quæ ſunt extra Romanum Imperium, aut ad ea, quæ in alienis Regnis aut Ditionibus ſunt ſita, licet olim ſpectarint ad Imperium. Niſi ea conditione translata ſit ad alium Principem Provincia, ut retineat quod Sacra eas conditiones, quas habebat, dum erat ſub Imperio, prout de Epiſcopatu Metenſi, Tullenſi, & Virodunenſi perhibetur.

Exci-

Excipiuntur Beneficia Italiæ, etiam in illis Provinciis ſita, quæ Imperatori jure feudali ſunt ſubjectæ. Præceditque hoc etiam pro caſu, quo collator in Germania exiſtit. Sicut contra Primis Precibus locus eſt, etſi collator extra Germaniam exiſtat, modo Beneficium exiſtat in Germania.

Quæritur, an Preces Cæſareæ etiam extendantur ad Beneficium ſecundo vacaturum, quando Preciſta Beneficium, primitus vacans non fuit adeptus?

Reſp. Si Preciſta ex negligentia & culpa ſua Beneficium non fuit adeptus, Preces non extenduntur ad ſecundum, ſed poſt menſem extinguuntur, quo primum cœpit vacare. *arg. c.* 11. *de præb. in 6.*

Si vero Preciſta absque culpa ſua Beneficium non fuit adeptus, Preces etiam ad ſecundum & tertium porriguntur, uſque dum Preciſta unum fuerit adeptus.

Si vero jam ſemel Beneficium acceptavit, variare & aliud prætendere non amplius poteſt. Quia res non amplius eſt integra; cum jus jam ſit conſecutus.

ARTICULUS V.

Quænam adhuc notanda?

29. *Reſp.* 1. Clericus qui Preces Cæſareas obtinuit, debet intra menſem Beneficium, ad quod nominatus eſt, acceptare, & declarare, quod illud vi Primariarum Precum petat. Menſis autem iſte incipit currere a tempore, quo ipſi vacatio Beneficii innotuit, Quod ſtatutum eſt, ne Eccleſia propter diuturniorem vacationem detrimentum patiatur.

Unde docet Hermes, menſe elapſo extingui jus Preciſtæ, ſi ex culpa ſua Beneficium a collatore non petat. Alias enim fruſtra fore tempus unius menſis determinatum. Neque huic determinationi obſtare clauſulas generales.

Contrariam tamen ſententiam tuentur Wagnereck. Engel. Pirh. Wieſtner. Schmalzgr. qui docent, quod etiam elapſo jam menſe poſſit Preces collatori offerre, ſi res adhuc ſit integra, hoc eſt, ſi poſt lapſum menſis necdum alteri ſit facta collatio. Quia in Indulto Apoſtolico dicitur, non obſtare Preciſtæ, quæ alioquin requiruntur de *inſinuatione* & *publicatione* nec fruſtra tamen menſem determinari, quia eum in finem determinatum eſſe, ut ordinarius collator menſe elapſo poſſit libere conferre. Nam

Reſp. 2.

Reſp. 2. Preciſta intra menſem debet Preces Cæſareas ſeu reſcriptum, vel nominationem ad Beneficium præſentare ordinario ejus collatori, puta Epiſcopo, vel Capitulo, capitulariter congregato &c. Si ſecus fecerit, poterit Ordinarius libere illud alteri conferre, nec illa collatio amplius retractabitur. Cæterum tempus legitime impedito non currit, & probabilius neque Minori; vel ſaltem habet jus reſtitutionis in integrum. Quamvis enim Minor in iis, quæ in ſe ipſis vere ſunt ſpiritualia, uti in matrimonio, voto, profeſſione Religioſa habeatur pro Majore, ſicut filiusfamilias quoad Caſtrenſia; non tamen in iis, quæ tantum ſunt annexa ſpiritualibus, uti Beneficialia. Sic enim Minor adverſus propriam reſignationem Beneficii reſtituitur in integrum.

Reſp. 3. Interponendæ ſunt eæ Preces in quavis Eccleſia pro uno tantum Beneficio, & ſemel tantum (ut alias dictum) Et quidem debet Imperator nominare *dignum*, ut videlicet habeat eas qualitates, quæ de jure communi vel vi fundationis in Beneficiato requiruntur. Unde non debet eſſe illegitimus, irregularis, vel cenſura irretitus, nec alio laborare impedimento Canonico, niſi a Pontifice cum eo eſſet diſpenſatum. Dixi, *de jure communi.* Nam Imperator non tenetur attendere ad ſtatuta aut conſuetudines particulares alicujus Eccleſiæ. 35.

Sufficit autem, ſi qualitates requiſitas habeat tempore collationis. Unde vim ſuam obtinent Preces, etiamſi Preciſta tempore earum impetratarum, non habuiſſet primam Tonſuram, legitimam ætatem &c.

Reſp. 4. Imperator jus ſuum Primarium Precum poteſt alteri cedere, prout exempla præteritæ ætatis demonſtrant. Sic Wenceslaus hoc jus per Diœceſin Spirenſem & Wormatienſem ceſſit Ruperto Palatino, Ferdinandus II. Electori Colonienſi &c. quo caſu nominatio ceſſionarii perinde haberi debet, ac ſi fuiſſet facta ab ipſo Imperatore. 36.

Immo poteſt Imperator etiam variare; hoc eſt, poſtquam Petrum nominavit ad Beneficium, nominare ad illud Paulum. Niſi abſoluta prorſus fuiſſet promiſſio, quæ ſane, ſi acceptata fuerit, cadit in debitum. Ratio eſt, quia ſi ejusmodi abſoluta promiſſio non ſubeſt, cenſetur Imperator ſibi reſervaſſe poteſtatem variandi. Aliud tamen eſſet, ſi res non amplius foret integra, uti, ſi Preciſta preces jam obtulit collatori.

Ipſe etiam Preciſta poteſt variare, petendo ſecundum Beneficium, quando primi petitio absque ejus culpa non eſt ſortita effe- 37.

ctum, ut ſi primus actus fuit invalidus. Nam licet hæ Preces ad unam tantum in quavis Eccleſia collationem tendant, tamen hanc validam eſſe oportet. Et hinc ſi jam primum valide acceptaſſet, non poſſet amplius variare acceptando ſecundum, quia Preces jam ſunt conſecutæ ſuum effectum. Si vero Preciſta eſſet nominatus ad Beneficium, quod Primis Precibus non eſt obnoxium, poſſet is, omiſſis Precibus, ad ordinariam proviſionem tranſire, & liberam collationem ab Ordinario petere.

Cæterum, ſi Preciſta pacificam Beneficii poſſeſſionem obtinuit, debet Beneficium ſi quod prius habuit, & ſit incompatibile, dimittere, non autem, ſi ſit compatible.

Quin imo poteſt unus idemque Clericus ab Imperatore ad plura Beneficia, in diverſis Eccleſiis nominari, disjunctive tamen. Et ſi taliter præſentatus uno Beneficio proviſus fuerit, poteſt Imperator pro aliis Eccleſiis alios nominare.

38. Ut autem preces Primariæ eo certius ad finem ſuum pertingant, conſtituere ſolet Imperator authoritate Apoſtolica *Executores*, qui debent eſſe perſonæ in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, vel ſaltem Canonicatum in Eccleſia cathedrali obtinere. Hi Executores poſſunt quosvis collatores ordinarios etiam cenſuris compellere, ut Beneficium rite nominato conferant. Et, ſi renuant, poſſunt ipſi Executores illud conferre.

Poteſt autem Executor Sub-Executorem conſtituere; quia eſt delegatus ſupremi Principis, qui poteſtatem ſibi commiſſam poteſt ſubdelegare.

CAPUT II.

De Inſtitutionibus.

Inſtitutio late accepta comprehendit quamlibet proviſionem Eccleſiaſticam in cauſa Beneficiali; atque ſic electionem etiam & collationem liberam complectitur. Quo ſenſu loquitur prima Regula Juris *in 6. Beneficium Eccleſiaſticum non poteſt licite ſine Inſtitutione canonica obtineri.* Unde poſtquam de concordatis Germaniæ, atque de Primariis Imperatorum Precibus tractavimus, de Inſtitutionibus etiam breviter aliqua ſubjungenda duxi.

Strictius autem ſumpta *Inſtitutio* dividitur 1. in *collativam*, per quam confertur titulus Beneficii. 2. in *authorizabilem*, qua committitur cura animarum per Sacramentorum adminiſtrationem exercenda. 3. in *poſſeſſoriam per Inveſtituram.*

ARTI-

ARTICULUS I.

De Inſtitutione collativa.

Præcipua Inſtitutionum ſpecies eſt *collativa*. Eſt autem alia *libera*, quando confertur Beneficium Clerico a collatore ordinario omnino libere, ita, ut nullum jus aut obligationem præſupponat. De hac tractatum eſt *Diſſert. de Jure Benef.*

Alia vero eſt *Inſtitutio neceſſaria*, quæ datur ad Patroni præſentationem, aut nominationem Imperatoris vigore Primariarum Precum, & de hac hic aliqua diſſerenda veniunt.

§. I.

Natura Inſtitutionis collativæ.

Inſtitutio eſt *Conceſſio neceſſaria Beneficii vacantis ab Ordinario facta ad præſentationem Patroni.* Dicitur *neceſſaria*, quia debetur legitime præſentato; modo Beneficium ſit Patronatum, & vacet, atque debito tempore præſentetur idoneus. 39.

Quodſi his concurrentibus Ordinarius neget Inſtitutionem, aut plus æquo differat, poterit Præſentatus, imo etiam ipſe Patronus appellare, aut proviſionem impetrare a Papa.

Quæſtio autem controverſa eſt, an valida ſit Inſtitutio, quæ facta eſt vel invito vel inſcio Patrono. Nam duplex in hac re eſt ſententia. Prima dicit, quod talis Inſtitutio non ſit ipſo jure nulla, ſed valeat quidem, ſit tamen reſcindibilis; altera omnino invalidam eſſe contendit. Et hæc eſt communior, videturque probabilior, atque deciſa. *Can. decernimus* 32. *cauſ.* 16. *q.* 7. ibi: *Quodſi, ſpretis eisdem fundatoribus, Rectores ibidem præſumpſerit Epiſcopus orninare, & ordinationem ſuam irritam noverit eſſe, & ad verecundiam ſuam alios in eorum loco (quos iidem ipſi fundatores condignos elegerint) ordinari.*

Secundum hunc autem canonem videtur intelligendum *cap. illud* 8. *de Jur. Patronat. in fin.* ubi dicitur talis Inſtitutio *irritanda*, nempe pro irrita declaranda; prout DD. communius explicant.

Valida tamen eſt inſtitutio facta ad præſentationem Patroni putatitii, ſeu bona fide exiſtimati, licet re ipſa proprietas Patronatus ad ipſum non pertineat. Nam, ut valeat Inſtitutio, plus non requiritur, quam ut præſentans ſit in poſſeſſione bonæ fidei. Unde licet poſtea alius in petitorio obtinuerit, rata tamen erit præſentatio Patroni exiſtimati, & ſubſequa Inſtitutio Ordinarii *c. 19. de Jur. Patr.* nam, quod legitime factum eſt, non retractatur, licet deveniat ad eum caſum, a quo incipere non potuiſſet. *c.* 12. *diſt.* 55. & *l.* 2. *ff. de itin. actuque privat.*

Aliud eſſet, ſi lis oriretur, non ſolum, ad quem Jus Præſentandi pertineat, ſed an Beneficium ſit obnoxium Juri Patronatus. Nam tunc pro collatione libera eſſet præſumptio.

§. II.

Cauſa efficiens.

40. Cauſa efficiens eſt ipſe *inſtituens*, ad quem de jure vel conſuetudine pertinet inſtitutio, perſona nempe Eccleſiaſtica. Nam ſæcularis ad hoc eſt inhabilis.

Hanc poteſtatem inſtituendi in Beneficiis Patronatis per ſuam Diœceſin regulariter habet Epiſcopus. Unde intentionem ſuam habet fundatam in jure, adeo, ut, ſi quis alius jus illud prætendat, in dubio probare illud debeat.

Inſtituere autem poteſt Epiſcopus, etiam ante conſecrationem, modo ſit confirmatus. Quia inſtitutio non eſt actus ordinis, ſed jurisdictionis; & quidem neceſſariæ, cum *debeat* inſtituere legitime ſibi a Patrono præſentatum.

Quapropter hæc poteſtas tranſit ad Capitulum Sede vacante. Eſtque hoc ipſo diſparitas cum collatione libera. Nam ſi Beneficium pertinet ad liberam collationem Epiſcopi, fieret eidem præjudicium, ſi a Capitulo conferretur. Contra vero nullum eidem fit præjudicium, ſi Capitulum præſentatos inſtituat cum inſtitutio non ſit libertatis, ſed neceſſitatis ac juſtitiæ. Inſtituere autem ſolet Capitulum Sede vacante per ſuum Vicarium in ſpiritualibus.

Vivente Epiſcopo competit ea poteſtas etiam Vicario Generali, & quidem probabilius absque ſpeciali mandato. *Arg. c. fin. de Offic. Vicar. in 6.* ubi Vicario negatur poteſtas liberæ collationis, ex ea ratione, quod donare non poſſit. Ergo a contrario poteſt inſtituere; cum inſtitutio non ſit donatio, ſed neceſſaria ad requiſitionem Patroni proviſio. Item *Arg. c. 3. h. t.* ubi improbatur Inſtitutio, quæ non fit ab Epiſcopo, aut ejus *Officialibus, qui hoc de jure poſſunt.* Ergo ſupponitur, aliquos Officiales Epiſcopi de jure poſſe inſtituere. Inter hos autem præcipue eſt Vicarius Generalis, qui in jure præcipue venit nomine *Officialis.* Ratio ulterior eſt; cum Jurisdictio Vicarii Generalis ſit eadem cum Jurisdictione Epiſcopi, idemque utriusque tribunal, poteſt omnia, quæ ipſi non inveniuntur prohibita.

Quamvis autem Inſtitutio Jure Ordinario competat Epiſcopo, ejusque Vicario, & Sede Vacante Capitulo, jure tamen Extraordinario competit multis Prælatis inferioribus, ex conſuetudine videlicet

licet aut præſcriptione, vel privilegio, etiam in Eccleſiis, quæ ſubjectæ ſunt Epiſcopo.

Ante Concilium Tridentinum competebat etiam Prælatis Eccleſiæ Epiſcopo inferioribus, *ex fundatione*, hoc autem Concilium ſtatuit, *ſeſſ.* 14. *c.* 12. *de ref.* ut *in caſu fundationis aut dotationis Inſtitutio Epiſcopo, & non alteri inferiori reſervetur.* Quidam tamen hanc diſpoſitionem Concilii intelligunt tantum de Inſtitutione authorizabili. Alii vero cum Card. de Luca vero ſimilius eam referunt quidem ad Inſtitutionem collativam tituli, exiſtimant nihilominus, eam conditionate eſſe accipiendam, non poſſe videlicet Inſtitutionem in fundatione inferiori Prælato reſervari, niſi ipſe Epiſcopus conſentiat, & fundationem ſic factam approbet; cum jure ſuo poſſit cedere.

Quæres 1. An Jus inſtituendi Clericos poſſet competere laicis? *Reſp.* Poſſet illis competere ex ſpeciali Privilegio Apoſtolico, ſicut eodem acquirere poſſunt jus eligendi, ac conferendi Beneficia, jus decimandi &c. licet enim per ſe Jurisdictionis Eccleſiaſticæ ſint incapaces, & quidem Jurisdictionis internæ pro foro Sacramentali pœnitentiæ Jure Divino, cum hæc jurisdictio abſolute ordinationem Sacerdotalem eodem Jure Divino præſupponat; Jurisdictionis tamen alicujus externæ, quæ a Jure Eccleſiaſtico dependet, præſertim voluntariæ, qualis eſt inſtitutio, collatio, electio, per Privilegium Apoſtolicum fieri poſſent capaces.

Non tamen exinde ſequitur, quod etiam per conſuetudinem aut præſcriptionem jus inſtituendi poſſint laici acquirere. Non enim univerſaliter verum eſt, quod per conſuetudinem aut præſcriptionem poſſit obtineri omne id, quod obtineri poteſt per privilegium. Hoc enim non procedit, quando datur incapacitas poſſeſſionis. Laici autem, ſecluſo privilegio Sedis Apoſtolicæ, ſunt incapaces poſſidendi jura ſpiritualia.

Si igitur alicubi laici (aut etiam Moniales vel Abbatiſſæ) ejusmodi jura inſtituendi, eligendi, aut conferendi ab immemoriali tempore exercent, id non oritur ex eo, quod per actus longiſſimi temporis jus iſtud acquiſiverint (cum absque poſſeſſione vel quaſi-poſſeſſione nulla præſcriptio poſſit procedere) ſed ſi in quieto uſu talium jurium relinquuntur, id contingit ideo, quia ex tanti temporis curſu, continuoque uſu præſumitur, obtentum fuiſſe aliquando Privilegium Apoſtolicum. Quæ tamen ipſa præſumptio, detecto poſſeſſionis vitio, cedere debet veritati.

Quæres 2. An inſtituere quis ſe ipſum poſſit? *Reſp.* Licet quis poſſit aliquos actus Jurisdictionis voluntariæ in ſe ipſum exercere,

uti diſpenſare ſecum ipſo, prout faciunt Superiores, qui diſpenſando cum ſubditis non raro etiam ſecum ipſis diſpenſant, imo etiam quandoque cum ſe ipſis, licet cum ſubditis non diſpenſent; hoc tamen non procedit in materia Beneficiali; in qua propter ambitionis & perſonæ acceptationis periculum haud expedire viſum eſt, ut quis ſe ipſum eligat, confirmet, inſtituat; cum etiam in materia profana viſum ſit inconveniens, ut aliquis fiat auctor in rem propriam. *l.* 1. *ff. de authorit. tut.* P. Franc Schmier *l.* 3. *tr.* 1. *c.* 3. *ſect.* 3. *n.* 122. quomodo autem hoc non obſtante ſe ipſum quis indirecte præſentare poſſit, dictum eſt ſupra, ſpeciale etiam quid eſt, quod in electione Imperatoris poſſit Elector ſibi ipſi votum dare, ut fecit Sigismundus &c.

Quæres 3. An ſaltem alium poſſit quis ſimul præſentare & inſtituere? *Reſp.* Affirmative, ſi ex eodem titulo jus præſentandi & inſtituendi habeat. Quia tunc in effectu videtur eſſe libera collatio. Si autem præſentatio & inſtitutio ſibi competerent diverſo ex titulo, diverſis actibus eſſet exercenda, aut alterutra per procuratorem. P. Schmier *l. c. n.* 129. &c.

§. III.
Cauſa Materialis.

41. Cauſam materialem Inſtitutionis dicere poſſumus *ſubjectum*, quod recipit inſtitutionem ab ordinario.

Requiritur autem 1. ut ſit Clericus; quia laicus eſt incapax Beneficii *c.* 2. *h. t.* nec ſufficit, ſi quis ſtatim poſt inſtitutionem inſigniatur prima Tonſura. Aliud eſt, ſi jam ſit Clericus, per Ordines Minores aut primam ſaltem Tonſuram inſignitus; nam tunc præſentari poteſt ad Eccleſiam, etiam Parochialem, & inſtitui debet, modo alioquin ſit idoneus, & intra annum ad Sacerdotium promoveri poſſit. *c.* 2. *h. t. in* 6. quia, generaliter loquendo, non eſt neceſſe, ut inſtituendus actu habeat illum Ordinem, quem Beneficium requirit, ſed ſufficit, ſi intra annum illum recipiat. *Clem.* 2. *de ætat. & qualit.* modo ſit Clericus; qualis ſit jam per primam tonſuram.

Quamvis autem laicus de Jure Ordinario ſit incapax, ut inſtituatur in Beneficio Eccleſiaſtico; nihilominus Principibus aliquibus laicis conferuntur Præbendæ quædam honorariæ, uti Imperatori Romæ ad S. Petrum in Vaticano, ſi Romæ coronatus fuerit: Regi Romanorum Aquisgrani: Regi Galliæ in Eccleſia Pictavienſi, & Cenomanenſi: Regi Hiſpaniæ in Legionenſi.

Requiritur 2. Ut inſtituendus ſit idoneus & dignus; neque enim

enim Ordinarius inſtituere poteſt inidoneum ſive indignum, a quocunque demum Patrono fuerit præſentatus. Qua de re prolixius tractatum eſt in *Diſſert. de Jure Beneficiali*, & adhuc abundantius in *Diſſert. de Jure Patronatus.* Hinc ante Inſtitutionem Candidatus examen de doctrina, Moribus, & Canonicis impedimentis ſubire debet. Atque ſi Ordinarius inidoneum inſtituat, tenetur Eccleſiæ damnum reſarcire quantum poteſt.

Requiritur 3. Ut intra tempus debitum ſit præſentatus; nempe ut intra quadrimeſtre a Patrono laico, & intra ſemeſtre ab Eccleſiaſtico ſit præſentatus. De qua etiam re in Diſſert. de Jure Patronatus plenius actum.

Licet vero Barboſa, Palao, Leurenius, aliique DD. contendant, Inſtitutionem fieri non poſſe intra tempus, a Jure indultum Patronis ad præſentandum: ex ratione; quia alias per acceleratam ejusmodi Inſtitutionem laico Patrono fieret præjudicium, eo quod adimeretur ipſi facultas variandi &c. verum non video, quomodo Patroni juribus præjudicetur, ſi ab ipſo præſentatus, poſt legitimum examen, currente adhuc tempore conceſſo, inſtitueretur; cum per ſuam præſentationem ipſemet renuntiet ulteriori variationi. Neque præjudicatur Eccleſiæ; cui expedit, non diu eſſe viduatam. Et videtur hoc confirmare, ſaltem in Germania, praxis plurium Diœceſium, quarum Ordinarii ſolent inſtituere præſentatum etiam intra tempus, ad præſentandum conceſſum; modo idoneus fuerit inventus. Aliud foret, ſi jus ptæſentandi non eſſet ſatis compertum; nam tunc verus adhuc Patronus poſſet comparere; in cujus præjudicium cederet anticipata Inſtitutio.

§. IV.
Cauſa Formalis.

Cauſam formalem conſtituit modus, quo fieri debet Inſtitutio, 42.
atque tribus abſolvitur. Requiritur enim 1. ut fiat ad præviam Patroni præſentationem. Alias eſt nulla, modo Patronus intra tempus ſibi ad præſentandum conceſſum egerit de contemptu.

2. Ut Inſtitutio fiat authoritate ordinarii. Alias, ſi Patronus laicus Clericum inſtituere attentet, nulliter agit, & eſt excommunicandus, Eccleſiaſticus Patronus, ſi idem attentet, nolitque deſiſtere pariter cenſuris coercendus. Quam etiam pœnam incurrit taliter inſtitutus.

3. Ut ante inſtitutionem per edictum, publice affixum, citentur & audiantur omnes, qui volunt aliquid opponere, *arg. c. fin. de elect.*

[illegible] quo tamen edicto opus non eſt in Inſtitutionibus, factis a Summo Pontifice. Neque in iis Diœceſibus, in quibus hic uſus nunquam fuit introductus, vel contraria conſuetudine rurſus abrogatus, prout paſſim non viget. Neque in collatione libera, per quam ſtatim acquiritur jus in re: ſed tantum poſt præſentationem & electionem, per quas acquiritur ſolummodo jus ad rem.

Facit autem ejusmodi edictum, ut ſi lapſo termino compareat verus Patronus, non amplius audiatur, ſaltem ſi conſcius fuit edicti, & legitime non fuerit impeditus.

Cæterum tempus, intra quod, poſt factam præſentationem, facienda ſit ab Ordinario Inſtitutio in jure determinatum non eſt. Quodſi tamen, poſtquam debite petita eſt Inſtitutio, diutius, e. g. ultra duos menſes differatur, ejus, ad quem pertinet jus inſtituendi, Superior, implorandus eſt, ut certum terminum præfigat, intra quem ſi Inſtitutio non fiat, ipſe ſupplebit negligentiam, vel compellet Ordinarium ad faciendam Inſtitutionem.

§. V.
Cauſa Finalis.

43. Finis Præſentationis & Inſtitutionis eſt, ut Fundatores Eccleſiarum ac Beneficiorum Eccleſiaſticorum debite honorentur, ac ipſis Eccleſiæ, quam fundarunt, de idoneo Miniſtro providere liceat, atque ea ratione alliciantur ad liberalitatem ſuam erga pias cauſas exercendam. Qui finis ab Eccleſia intentus ſane rationabilis eſt; non enim convenit, ut liberales Eccleſiarum fundatores, conſtructores, & dotatores prorſus nullum jus circa creaturam ſuam habeant.

Ne tamen contra antiquiſſimos Conciliorum Canones Beneficium Eccleſiaſticum de manu laica recipiatur, provide ab Eccleſia proviſum fuit, ut auctoritas Eccleſiaſtica interveniat, & per Inſtitutionem Eccleſiaſticam, ab Epiſcopo aut alio Ordinario factam, Patroni intentio ad finem ſuum modo congruo deducatur. Atque hac ratione ſimul & Patroni liberalitas jugi colatur obſequio, & nihilominus Eccleſiaſticæ conſulatur auctoritati.

§ VI.
Objectum.

44. Objectum, ſeu materia, circa quam verſatur Inſtitutio, eſt *Beneficium Patronatum vacans.* Si enim non vacaret, tam præſen-

tatio,

atio, quam Inſtitutio eſſet irrita. Vacare autem Beneficium poteſt triplici modo. 1. *De facto tantum*, quando Beneficiatus legitimo titulo ac jure munitus poſſeſſione per vim aut metum inique dejectus fuit. Ad Beneficium autem taliter vacans nec præſentatio, nec Inſtitutio fieri poteſt, cum proprie non vacet. 2. *De jure tantum* vacat, quando Beneficiatus titulo canonico ſeu jure deſtitutus, in detentione injuſta Beneficii perſiſtet. 3. *De jure & facto ſimul* vacat, quando neque jus ſeu titulum quisquam habet, neque poſſeſſionem, ut contingit, quando Beneficiatus moritur aut reſignat.

Jam vero, ſi ſecundo aut tertio hoc modo vacat Beneficium, locus eſt præſentationi & Inſtitutioni. *c. 3. de offic. ordin. in 6.* quia proprie vacat.

Debet inſuper Beneficium eſſe Patronatum; nam in collativo & electivo Inſtitutio iſta locum non habet. Sed neque in omni Patronato ſemper locum invenit; ſic locum non habet in Patronato Eccleſiaſtico, ſi Preces Primariæ Imperatoris interveniant, aut reſervatio Pontificia.

§. VII.

Effectus Inſtitutionis.

Inſtitutio *ex parte inſtituti* producit proprietatem Beneficii, ac *jus in re*, qui per præſentationem *jus* ſolumodo *ad rem*, latius ſumptum conſecutus fuerat. Unde juxta plures DD. uti Garciam, Engel, König, ſi præſentatus ante Inſtitutionem Beneficium occuparet, ſeque adminiſtrationi ingereret, nihil conſequeretur, ac jure ipſo, per præſentationem quæſito privaretur. *arg. c. 5. de elect. in 6.* 45.

Quia tamen diſpoſitio citati Capituli tantum loquitur expreſſe de electione, ac pœnalis eſt, cenſent aliqui cum Leſſio *de J. & J. l. 2. c. 34. n. 15.* illam non eſſe extendendam ad Beneficia Patronata, præſertim inferiora. Quæ ſane doctrina Leſſii principiis juris videtur omnino conformis, cum odia non ſint extendenda, ſed reſtringenda, licet eadem ratio eſſe videatur.

Ex parte Inſtituentis vero eum effectum operatur, ut, ſi Beneficium ſit curatum, Epiſcopus Inſtitutionem *authorizabilem*, ſeu approbationem ac jurisdictionem pro foro interno, ſeu curam animarum, explorata per examen idoneitate, ipſi impertiri debeat, atque illi, ad quos pertinet, eum corporaliter inſtituant, inſtallent, inveſtiant, ſeu in actualem Beneficii poſſeſſionem introducant. Verum de his pauca adhuc annotanda veniunt.

ARTICULUS II.
De Inſtitutione authorizabili.

Poſt Inſtitutionem tituli collativam, de qua articulo ſuperiore diximus, ſequitur, ſi Beneficium ſit curatum, inſtitutio *authorizabilis* ſeu *approbatio* ad exercendam curam animarum cum collatione jurisdictionis pro foro interno.

46. Hæc de jure communi pertinet ad Epiſcopum, facienda tamen non ante, quam per examen idoneus inveniatur, qui fuit inſtitutus; licet Inſtitutio collativa tituli ad alium Prælatum ſpectet. Imo tunc maxime illud examen locum habet. Nam, quando Inſtitutio collativa pertinet ad Epiſcopum, (uti de Jure communi etiam ipſam pertinere diximus) utraque inſtitutio, collativa & authorizabilis, præmiſſo uno examine, uno ferme actu perficitur.

Eſt autem Inſtitutio iſta authorizabilis ſeu approbatio Epiſcopi Clerico curato adeo neceſſaria ad ſacramentum pœnitentiæ adminiſtrandum, ut abſolutiones a non approbato factæ ſint omnino invalidæ; niſi adſit communis error populi, exiſtimantis, eum habere poteſtatem abſolvendi. Tunc enim validæ eſſent ipſius abſolutiones, ſaltem ſi præter errorem communem habeat titulum coloratum: imo probabilius etiam ſine iſto, modo ſit Sacerdos; nam defectum Ordinis ſacerdotalis, jure divino requiſiti, Eccleſia ſupplere non poteſt.

Hanc rem optime expreſſit Tridentinum *ſeſſ.* 23. *c.* 15. *de ref.* ubi ait: *Quamvis Presbyteri in ſua ordinatione a peccatis abſolvendi poteſtatem accipiant, decernit tamen ſacra Synodus nullum, etiam Regularem, poſſe confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut Parochiale Beneficium, aut ab Epiſcopis per examan, ſi illis videbitur eſſe neceſſarium, aut alias idoneus judicetur, approbationem, quæ gratis detur, obtinuerit.*

Ex quibus colliges 1. *approbationem* (quæ eſt judicium aut teſtimonium publicum de aptitudine Sacerdotis ad audiendas confeſſiones) duplici modo poſſe obtineri: nempe primo, quando Sacerdos vel prævio examine, vel ſine illo (ſi de aptitudine aliunde conſtet) directe approbatur tanquam idoneus ad audiendas confeſſiones; qui modus approbandi introductus fuit a Tridentino. Secundo, quando authoritate Epiſcopi, vel per liberam collationem, aut inſtitutionem authorizabilem acquirit Beneficium Parochiale, aut aliud curatum.

Colli-

Colliges 2. Regulares ex licentia ſui Superioris poſſe confiteri Sacerdoti, non approbato ab Epiſcopo. Quia ante Tridentinum id potuerunt; hoc autem Concilium hanc facultatem non revocavit; cum tantum dicat, confeſſiones *ſæcularium* non poſſe audiri ab eo, qui non eſt approbatus; circa Regulares autem nihil immutavit.

Quamvis poſtea Gregorius XV. prohibuerit, ne ullus Sacerdos, etiam Regularis, audiat confeſſiones Monialium, niſi ab Epiſcopo ſit approbatus.

Cæterum hæc approbatio ſimplex, primo modo accepta, differt a jurisdictione; non enim hoc ipſo, quod Sacerdos ſit approbatus, ſeu judicatus idoneus ad audiendas confeſſiones, hoc ipſo acquirit poteſtatem in pœnitentem, ut ſubditum, niſi accipiat jurisdictionem ordinariam, aut delegatam ab illo, qui habet ordinariam, e. g. a Parocho.

Quando vero præſentatus ab Epiſcopo inſtituitur inſtitutione authorizabili ad Beneficium curatum, tunc ſimul approbatur ad audiendas confeſſiones, ac inſuper accipit poteſtatem jurisdictionis in pœnitentes ſuæ Parochiæ tanquam ſubditos.

Sed quæritur jam, quis poſſit Inſtitutionem ejusmodi authorizabilem impertiri? *Reſp.* Jure ordinario, ut dictum, Epiſcopus confirmatus, etiam ante conſecrationem, ejusque Vicarius Generalis, ac ſede vacante Capitulum; quia in iis, quæ pertinent ad jurisdictionem ordinariam, ſuccedit Epiſcopo: Abbates & Prælati jurisdictionem quaſi - Epiſcopalem habentes in populum ſui territorii, a jurisdictione ordinaria exemptum: Denique alii etiam Prælati, qui etiam poteſtatem acceperunt ſpeciali privilegio Apoſtolico.

Ante Tridentinum obtineri etiam poterat Jus Inſtitutionis authorizabilis a perſonis Eccleſiaſticis per viam conſuetudinis aut potius præſcriptionis 40. annorum cum titulo, & immemoriali tempore ſine illo. Ratio eſt, quia Inſtitutio authorizabilis, ſeu commiſſio curæ animarum, non eſt actus Ordinis, ſed jurisdictionis Epiſcopalis (alias non poſſet exerceri ab ejus Vicario, aut a Capitulo ſede vacante) atqui ea, quæ ad jurisdictionem Epiſcopi pertinent, de jure communi præſcribi poſſunt 40. annis cum titulo, & immemoriali tempore ſine illo. *c. 1. de præſcript. in 6.*

At vero, jure novo Concilii Tridentini ſpectato, cenſent DD. Inſtitutionem authorizabilem in Beneficiis curatis a Prælalis inferioribus non amplius poſſe præſcribi advetſus Epiſcopum, quamdiu nempe Eccleſia ab ejus jurisdictione non eſt exempta. Quia

Trid. *ſeſſ.* 7. *c.* 13. *de ref.* præſentatos a locorum Ordinariis jubet examinari, & ad curam animarum approbari, non obſtante quovis privilegio, & conſuetudine, ſive præſcriptione, etiam immemoriali; ut adeo videatur improbare non tantum conſuetudinem antea introductam, ſed etiam impoſterum introducendam; quia Eccleſiis & ſaluti animarum periculoſa ac noxia eſt viſa.

Seclusis tamen vitioſis circumſtantiis poſſet Beneficium per præſcriptionem eximi a jurisdictione Epiſcopi, ac immediate ſubjici Prælato jurisdictionem quaſi Epiſcopalem habenti in Clerum & populum: quo caſu præſcriberetur etiam jus Inſtitutionis authorizabilis. Accedit, quod etiam clauſula illa, præſcriptionem irritans, ſit lex humana. Atqui omni legi mere humanæ, ſeclusis, ut dixi, vitioſis circumſtantiis, poteſt tandem præſcribi, ſi debita ſint requiſita; cum leges ipſæ tam Canonicæ quam civiles preſcriptioni has vires tribuant.

Quæres, an Inſtitutioni neceſſario præmittendum ſit examen?

Reſp. ex cit. ſeſſ. 7, *c.* 13. regulariter præmittendum, quia Concilium ibidem ſtatuit, a quibuscunque perſonis, etiam Sedis Apoſtolicæ Nuntiis præſentatatio fiat, non inſtituendum ante ad quævis Beneficia Eccleſiaſtica, quam a loci Ordinario examinatus & idoneus repertus fuerit. Neque ullo appellationis remedio eundem ſe tueri poſſe, quo minus examen ſubire teneatur.

Excipit tamen Concilium l. c. præſentatos, nominatas, & electos ab Univerſitatibus, ſeu Collegiis generalium ſtudiorum.

Idem dici poteſt pro caſu quo præſentati mores, virtus, doctrina, ac aliæ qualitates ſunt abunde perſpectæ Epiſcopo. Tunc enim non video, cur Epiſcopus neceſſario per examen explorare illud debeat, de quo aliunde certam habet notitiam.

ARTICULUS III.

De Inſtitutione corporali ſeu inveſtitura.

74. Quales olim contentionum fluctus excitarit pertinax illa de Inveſtituris controverſia, expoſui *in Appar. p.* 3. *c.* 5. *art.* 1. Pacata tunc equidem fuit grandis Sacerdotium inter Regnumque procella; quia tamen poſt Inſtitutionem collativam tituli, & authorizabilem, Beneficiatus per *Inveſtituram* mittitur in poſſeſſionem non tantum ſpiritualium jurium, ſed etiam bonorum temporalium, quibus Beneficium ad congruam ſuſtentationem Beneficiarii eſt dotatum, ideo poſterioribus etiam temporibus, atque etiam noſtris, non

raro

raro contentionis aliquid interceſſit, ubi de miſſione in poſſeſſionem bonorum Beneficialium actum eſt.

Et quidem a Jure Canonico graves in eum ſtatutæ ſunt pœnæ, qui per manum laicam Inveſtituram acceperit. *c.* 12. 16. *q.* 7. *&c.* Pertinet proin Jus Inveſtituræ ad Superiorem Eccleſiaſticum, uti Epiſcopum, qui vel per ſeipſum, vel per Vicarium Generalem, aut Decanum ruralem, aut per alium Commiſſarium ad Beneficia Parochialia aliaque inveſtit, atque in eorum poſſeſſionem introducit.

Ut autem hoc legitime fiat, requiritur, ut Beneficium vacet de jure, vel de jure & facto ſimul. Si autem alius detineret illud, aut quaſi poſſideret, oporteret eundem prius citari & audiri. *c.* 28. *de præb. in 6.* quæ tamen citatio omittenda, ſi notorium ſit, detentorem omni jure deſtitui.

Modus Inveſtituræ ac miſſionis in poſſeſſionem pro diverſis locis eſt varius, uti etiam pro ipſorum Beneficiorum diverſa ratione. Epiſcopi ſolent inveſtiri per inſtallationem, certis pro loci conſuetudine ſolennitatibus factam: Abbates & alii Prælati per inductionem in Eccleſiam & collocationem in ſede abbatiali: Canonici per aſſignationem ſtalli ſeu ſedis in choro & capitulo: Parochi & alii Beneficiati per inductionem in Eccleſiam, oſculum altaris, aut ſimiles ceremonias, aut per contactum januæ clauſæ & illius reſerationem. In pluribus locis novi Parochi die feſto aut Dominico populo in templo præſenti proponuntur, & accipiunt inſignia Parochialia, eſtque hæc *Inveſtitura in ſpiritualibus.*

Peracta dein re Divina intreducuntur in Domum Parochialem, ubi claves & rationum libros accipiunt, quam *Inveſtituram in temporalibus* appellant. Hanc aliquando Patroni, Advocati Eccleſiarum, & Domini territoriales ſibi vendicant, quando Epiſcopus ſic inveſtitur.

Quomodo autem Epiſcopi aliique Prælati in Germania inveſtirentur ab Imperatore in Feudis Imperii, conſtat ex conventione inita inter Calliſtum II. & Henricum V. *in Appar. p.* 3. *c.* 5. *art.* 1. exhibita.

Cæterum neceſſe non eſt, ut poſſeſſionem ſingulorum jurium ac bonorum ſpecialiter capiat, ſufficit enim mitti in poſſeſſionem Beneficii: acceſſoria enim ſequuntur ſuum principale, in quo fundantur. Et aliunde ſufficit ad acquirendam poſſeſſionem apprehenſio etiam ficta, quæ fit per traditionem clavium, inſtrumentorum, librorum &c. Imo etiam per apprehenſionem veram unius partis fundi cenſetur poſſeſſio totius fundi eſſe adita.

67-172-2
T.1.C.E
Jan.

Poteſt etiam poſſeſſio Beneficii apprehendi per procuratorem, ſaltem ſi mandatum ſpeciale habeat. Quam limitationem complures DD. addunt.

Effectus autem Inveſtituræ, ſeu miſſionis in poſſeſſionem ſunt illi ferme, qui ex capta poſſeſſione aliarum rerum ac jurium ſolent conſequi. Unde quamvis illa abſque prævia inſtitutione tituli collativa jus proprietatis non tribuat, ſupponitur tamen titulus ex diuturniore poſſeſſione, niſi alius jus proprietatis probet.

Dat etiam ejusmodi immiſſio in poſſeſſionem conditionem præſcribendi bonæ fidei poſſeſſori, ita, ut qui per triennium Beneficium bona fide poſſederit cum titulo colorato ſine intruſione & ſimoniaco ingreſſu, non tantum in foro externo tutus ſit, ſed etiam in conſcientia; ut alias diximus de poſſeſſione triennali pacifica.

Propria tamen auctoritate Beneficiatus etiam poſt canonicam Inſtitutionem, collativam tituli, apprehendere non poteſt poſſeſſionem Beneficii; niſi Inſtitutio collativa facta ſit; cum aliqua expreſſione aut ſigno inveſtituram denotante, e. g. cum traditione clavium, vel traditis libris rationum &c. alias fruſtra foret ejusmodi Inſtitutio realis, ſeu Inveſtitura, ſubſequens Inſtitutionem collativam.

Neque obſtat, quod *cap. nihil* 44. *de elect* extra Italiam electis in concordia ante confirmationem Papalem detur poteſtas adminiſtrandi Eccleſiam in ſpiritualibus & temporalibus, excepta duntaxat alienatione. Nam poſſeſſio illa & adminiſtratio tanto eſt proviſionalis, usque dum confirmetur & per Inveſtituram ſtabiliatur. Unde cit. cap. addit, eos *interim diſpenſative* poſſe adminiſtrare Eccleſiam.

Cæterum ſi quis poſſeſſionem Beneficii, cujus titulum ac jus acquiſivit, propria auctoritate, violente depellendo e. g. alium, invadat, in pœnam ipſo jure & facto amittit titulum & jus acquiſitum: ſi vero ſine violentia, propria tamen auctoritate adit, ipſum Beneficium non amittit, arbitrarie tamen puniri poterit.

J767
B616a
v.2

